ALİ HAYDAR ÖZKENT
AVUKAT
İstanbul Barosu Umumî Kâtibi

AVUKATIN KİTABI

1940 - İSTANBUL - ARKADAŞ BASIMEVİ

ALİ HAYDAR ÖZKENT

AVUKAT

İstanbul Barosu Umumî Kâtibi

(1887 - 1961)

ALİ HAYDAR ÖZKENT
AVUKAT
İstanbul Barosu Umumî Kâtibi

AVUKATIN KİTABI

Avukatlığın lüzum ve gayesi. Mesleğe yapılan iftiralar ve cevabı. Türk, Fransız, Alman, İngiliz, faşist İtalyan, bolşevik Rus, Birleşik Amerika avukatlığının tarihleri. Türkiyede nasıl avukat olunur? Avukatların hak ve vazifeleri. Adlî hitabet (müdafaa). Kadın avukat. Baro, hak ve vazifeleri. Genç avukatlarla gizli konuşmalar.

1940 - İSTANBUL - ARKADAŞ BASIMEVİ

"Avukatın Kitabı"

Aslına Uygun Olarak
Ufuk Matbaası Tesislerinde
Hazırlanıp Basılmıştır.

2002 - İstanbul

"AVUKATIN KİTABI"

"TIPKI BASIM" BİLGİ NOTU

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu **Av. Ali Haydar ÖZKENT'in "Avukatın Kitabı"**nı yeniden basmaya karar verip bu görevi Yayın Kuruluna verince, çalışmaya başladık...

Kuşkusuz Ali Haydar ÖZKENT'in 1940 yılında basılan "Avukatın Kitabı" tıpkı basım olarak yayınlanabilirse, bu eser hiç değiştirilmeden ve bozulmadan ikibinli yıllara taşınmış olacaktı. Yayın Kurulu bu gerekçeyle eserin *tıpkı basımına* karar verdi.

Kitapta yarım yüzyıl öncesinin Türkiye'sinde avukatlık mesleği anlatılıyor. Av. ÖZKENT'in mesleğe bakış açısı ve görüşleri bu gün dahi tartışmalar yaratır.

17 Şaban 1329 (1913) tarihli ve 93 numaralı şahadetnameye göre "Devleti Aliyyei Osmaniye Darülfünunu Hukuku Şubesi"nden aliyül âlâ (pekiyi) derece ile mezun olmuş Av. Ali Haydar ÖZKENT'in yaşam öyküsü çok ilginç... Gençliğinde savaşa katılmış. Esir düşmüş, dört sene boyunca Çarlık Rusyasında Sibirya'da Krasnoyark şehrinde esirler karargâhında kalmış. Esir kampında Kızılhaç'ın gönderiği almanca ve fransızca kitapları okuyarak acıklı sefalet günlerini atlatabilmiş. Mondros Mütarekesinin imzalandığı gün İstanbul'a dönebilmiş.

14 İkincikanun 1335 tarihinde Baroya kaydolmuş ve yeniden avukatlığa başlamış. İstanbul Barosu İnzibat Meclisi Üyeliği yapmış. 17.12.1938 tarihinde İdare Meclisi Üyeliğine ve 19.9.1949 tarihinde de Haysiyet Divanı Üyeliğine seçilmiş.

Peki **"Avukatın Kitabı"**nı kimin için yazmış? Kitabının önsözünde yanıtını veriyor: "... şüphesiz ki aziz meslekdaşlarım, sizin için yazdım, her satırında sizleri düşündüm ve onun içindir ki sizin tarafınızdan okunmasını istiyorum."

Avukatın Kitabı Ali Haydar ÖZKENT (Avukat)

Birinci Baskı : 1940 - İSTANBUL, ARKADAŞ BASIMEVİ

İkinci Baskı (Tıpkı Basım): 2002 - İSTANBUL
(Ufuk Reklamcılık Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.)

Yayın Kurulu olarak Av. Ali Haydar Özkent'in kim olduğunu, yaşadığı dönemi, yaşam öyküsünü, avukatlık mesleği hakkındaki görüşlerini kısaca tanıtan birkaç sayfa yazının yazılmasına ve bu kitapta yer almasına karar verdik. Zor ve sorumluluk isteyen bu işi kim yapacaktı? Yayın Kurulunda aklımıza gelen tek isim üstad **Av. Osman KUNTMAN**'dı. *"Bütün duygularında avukatlık mesleğini yaşayan"* hepimizin çok sevdiği üstadımız Av. Osman KUNTMAN'dan kitap ve Av. Ali Haydar ÖZKENT için tanıtım yazısı yazmasını istedik. Üstad bu isteği görev saydı. Av. ÖZKENT'in ilginç yaşam öyküsünü, kitabını ve yaşadığı dönem olup bitenleri onun anısına yazdı.

"Avukatın Kitabı"nda yer alan Av. Ali Haydar ÖZKENT'in bazı görüşlerine katılmayabilirsiniz. Avukatlık mesleğinin bu gün geldiği nokta bakımından geçmişte yaşananlara ve savunulan görüşlere şaşırabilir ve hayretle karşılayabilirsiniz. Kitaptaki görüşlere karşı çıkabilirsiniz ve hatta şiddetle reddedebilirsiniz... Yayın Kurulu olarak kitapta yer alan bazı görüşlere çok şaşırdık. ÖZKENT'in bazı görüşlerine karşı çıktık. Avukatlık mesleği hakkında 1940'larda yazdığı birçok kuralın, bu gün meslek ilkelerimizden bazıları olduğunu gördük. Kitabın yayınlandığı 1940'lı yılların Türkiye'sinin olaylarını ve geçmiş savaş olgusunu anımsadık. Kitaptaki görüşler elli iki yıl önce de, bu günde eser sahibi Av. ÖZKENT'e aitdir. Avukatlık mesleği konusunda yazılmış çok az eser olduğunu biliyoruz. 1940 yılında basılmış olan "Avukatın Kitabı" bu gün dahi avukatlık mesleği konusunda yazılan eserlerde kaynak gösteriliyor. Av. Ali Haydar ÖZKENT'in kitabını tıpkı basım olarak yayınlayıp İstanbul Barosunun verdiği görevi yerine getirmeye çalıştık.

Av. Ali Haydar ÖZKENT'in kitabını yaşadığımız yüzyıla taşımak istedik. Çabamız budur. Okunsun diye düşündük. Mesleğimizin geçmiş tarihinde ve 1940'lı yıllarda yaşananları ve **"Avukatın Kitabı"**nı, mesleğimize yararı olur diye düşünerek ikibinli yıllara aktarmak istedik...

Saygılarımızla.

İstanbul Barosu Dergisi Yayın Kurulu

RAHMETLİ AVUKAT ALİ HAYDAR ÖZKENT'İN ANIŞINA...

İstanbul Barosu Yönetim Kurulunca 16 Aralık 1999 günlü kararla yeniden basılması öngörülen Av. Ali Haydar ÖZKENT'in 1940 yılında İstanbul'da Arkadaş Basımevinde basılmış **AVUKATIN KİTABI**'na bir tanıtma yazısı yazmak için Yayın Komisyonunca görevlendirildiğimden dolayı bu yazıyı kaleme almış bulunuyorum.

Geçmişte olsun, günümüzde olsun bir türlü gereği ve önemi anlaşılamayan avukatlık mesleğinin geçirdiği evreleri, saygıyla karşılandığı veya horlanarak reddedildiği dönemleri açık ve seçik bir şekilde anlatan ve bundan dolayı duyduğu üzüntüleri ve sevinçleri bu büyük eserinde gerçekten büyük bir ustalıkla dile getiren Av. Ali Haydar ÖZKENT'in anısına yazı yazmanın güçlüğünü düşünerek, tanıtmayı da kendi ağzından yapmayı uygun gördüm.

1940 tarihli baskısı 838 sayfa olan bu büyük eseri nasıl yazdığını Üstad şöyle ifade ediyor:

> "Avukatın Kitabı. Konya cinayet mahkemesindeki muhakemeleri dinlerken sezilen, Meşrutiyetin ilânından sonra duyulan, harp esareti hayatında tadılan, mütareke yıllarından sonra bütün varlığımı kaplayan meslek aşkının mahsulüdür. Yirmi senelik didinme, uğraşma, toplama ve tecrübe neticesi olarak meydana gelen Avukatın Kitabı'nı yazmağı istediğim kadar buna kendimi mecbur da görüyordum. Heyecan ve ihtirasla dolu, acı tatlı, hasta sağlam günlerimi yutan bu eseri meydana getirinceye kadar ne göz nuru döktüğümü, içine ruhumu akıttığımı, damarlarımın kanını nasıl boşalttığımı yazacak değilim. Yalnız şu kadarını söyleyeceğim ki bir ana yavrusunu karnında nasıl taşır, ne ıztırapla doğurur ve onun için onu nasıl severse ben de bu eseri öylece doğurdum ve o kadar çok seviyorum". (Sayfa: VIII-X)

İlginç Bir Hayat Hikâyesi :

Av. Ali Haydar ÖZKENT, İstanbul Barosu Reisliğince verdiği 18 Aralık 1941 günlü "Hal tercemesi"nde şöyle demekte:

"Konya'da 1303 yılında doğdum.

İlk, orta ve idadi tahsilimi Konya'da yaparak 323 yılında Konya İdadisinden çıktım.

İmtihanla Darülfünun Hukuk Şubesine girerek 30 Temmuz 1327 tarihinde şahadetname aldım.

Ağustos 1328 tarihinde mülga Maliye Nezareti dava vekilliğine tayin edildim. O zaman Baroya kayıt mecburiyeti olmadığından yazıhane açarak hususi surette vekâletle de meşgul oldum. Ağustos 330 tarihinde Maliye Nezareti vekâletinden istifa ettim.

Dava vekâleti ruhsatnamemi 5 Kânunsani 1335 tarihinde aldım. Numarası: 1596/1283'dür. 14 Kânunsani 1335 tarihinde İstanbul Barosuna kaydolundum. Sicil numaram 411'dir. O zamandan beri müstemirren avukatlıkla meşgulüm".

Bu Hal tercemesine ekli 17 Şaban 1329 (1913) tarihli ve 93 no.'lu şahadetnameden, kendisinin "Devleti Aliyyei Osmaniye Derülfünunu Hukuk Şubesi"inden aliyül âlâ (yani pek iyi) dereceyle mezun olduğu anlaşılmaktadır.

İlginç hayat hikâyesi, Üstadın gerçekten edebî ve çarpıcı üslubuyla şöyle devam ediyor:

"Türkiye seferberlik ilân ediyor ve çok geçmeden dünya harbine giriyor. Bütün vatan evlatları gibi ben de ihtiyat zabitliğimi yapmak üzere, sonraları sayısı on beşbini geçen genç namzetler arasında ve fakat birinci gün, harbiye mektebine yazılarak 3 numarayı alıyorum. Altı ay kadar bir staj... İlk mürettep bölüğün ilk kafilesini teşkil eden on zabit vekili, tren, otobüs... (bizi Doğuya götüren otobüs, Sarıkamış faciasından sonra Enver Paşa ile eniştesi miralay Kâzım Beyi Ulukışlaya getiren otobüs idi) araba, at ve katırla ve sonra bir müddet karlı dağlarda yayan olarak ve yolda kafilemizden bazılarını tifoya ve dizanteriye şehit bırakarak ver elini Ulukışla, Niğde, Kayseri, Sivas, Erzurum, Erzincan deyip Muş'a varıyoruz. Önceleri acemi talim taburlarında vazife aldıktan sonra bir Mayıs sabahı Malazgirt'te Ruslarla çarpışıyoruz. Yaralanıp düşüyor ve Ruslara esir oluyorum. Iğdır, Erivan, Aleksandrupol, Tiflis hastanelerinde beş ay ameliyat ve tedaviden sonra topallayan bacakla Sibiryaya gönderiliyorum.

Gençlik çağımın dört seneye yaklaşan bir kısmı Çarlık Rusya Sibiryasının bir sancak merkezi olan Krasnoyarsk şehrinin esirler kârargâhında geçmiştir. Eğer bir çok zabit arkadaşlar gibi Sibiryanın buzları altına gömülmemiş isem, eğer bugün şöyle bir kültür sahibi isem bunu, o acıklı sefalet günlerini sırt üstü yatarak ağlayıp sızlamakla değil, okumak ve çalışmakla geçirmiş olduğuma borçluyum. Çünkü bu karargâhta üç bine yakın Alman ve Avusturya zabiti vardı. Fabrikatör ve san'atkârından tutunuz da feylesofuna, şairine, avukat ve hâkimine kadar her cinsten artistler ve münevverler kitlesi... Orası, isteyen için her fakülteyi kucağında toplamış bir üniversite idi. Kızılhaç cemiyetinin gönderdiği onbinlerle ciltlik kütüphanesiyle, bir günde her cinsten en az on konferans verilen barakalarile bir üniversite, öyle hummalı bir bilgi kaynağı ki az zamanda kafayı, ruhu büsbütün değiştirerek yepyeni bir adam yapıyordu. (Kadatko-Bilik)i, Türk tarihini, Kur'anın fransızca ve almancasını biz hep orada okuduk; batı kanunlarını orada öğrendik, vatan hasretile inleyen ve fakat kitaplar ve konfranslar sayesinde ırkımın büyüklüğünü, tarihinin derinliğini anlayan, tam manasile milliyetperver, yepyeni bir adam olduk... Karargâhta kalmak, muhakkak ölümü beklemekti. Zayıf ve tehlikeli de olsa kaçıp kurtulmak ümidi vardı. Parasız pulsuz, yalnız gençlik kuvvetine ve vatan aşkına güvenerek, bir tatar hocası pasaportile, Sibiryadan kaçtım, trenle ve yayan, dağ tepe, kar fırtına, Kazan'a geldim. Tatar gençlerine ecnebi dil öğretmek ve gazetelerle propaganda yapmak hususundaki hareketlerim ora bolşevik idaresince hoş görülmedi. Moskovaya, Brestlitowski muahedesinden sonra tesis edilmiş olan Türk sefaretine iltica ettim. (Esirleri toplama ve memlekete gönderme) komisyonunda Türk âzâ olarak şimal ve şark Rusyasını karış karış dolaştım. Türk ordusunun bir müddet Bakü'yü işgali üzerine Ruslar artık vazifemizin ifasına müsaade etmediklerinden Moskova'yı terkederek bir ay kadar Berlin'de kaldıktan sonra, Balkan treninin hareketi durdurulduğu cihetle, Bükreş, Brayla yolile Tuna üzerinden İstanbul'a döndüm. Beşiktaş önlerinde demirleyen vapurda ilk okuduğum gazete, Mondros mütakeresinin imzalandığını yazıyordu. Askerlik muamelemi bitirdikten sonra 14 İkincikânun 1335 tarihinde Baroya kaydolunarak tekrar avukatlığa başladım...".

Mesleki Faaliyeti ve Makaleleri :

Rahmetli Av. Ali Haydar ÖZKENT, bu verimli hayatını, 1919 yılından sonra da, çalışmalarını meslekî konulara yöneltmekle sürdürmüştür. Bunu, Avukatın Kitabı'nda: "...Fakat mesleğin ihtirası beni bir ateş gibi sarmış, kanıma uyuşturucu bir madde gibi yayılmış ve bütün duygularımı kamçılamıştır..." şeklinde ifade etmiştir.

22 Şubat 1961 tarihinde vefatı sesebiyle İstanbul Barosu Dergisinin 1961/1-2'inci sayısında yayımlanan ölüm haberinde de belirtildiği gibi, Av. Ali Haydar ÖZKENT, 2 Nisan 1935 tarihli İstanbul Barosu Heyeti Umumiye toplantısında Baro İnzibat Meclisi Üyeliğine seçilmiştir.

Daha sonra 17.12.1938 günlü toplantıda İdare Meclisi Üyeliğine 19.9.1949 günlü toplantıda da Haysiyet Divanı Üyeliğine seçilmiştir.

Av. Ali Haydar ÖZKENT'in meslekle ilgili makaleleri İstanbul Barosu Mecmuasının bir çok nüshasında yayımlanmıştır:

1) "Avukatlık Kanunu Lâyıhası Münasebetiyle" (Yıl 1936, sayı: 6-7)
2) "Avukatlar Tekaüt ve Yardım Sandığı Kanunu Esbabı Mucibe Lâyıhası" (Yıl 1936, sayfa: 82-105)
3) "Avukatlık Kanunu Lâyıhası" (Yıl 1937, no: 1)
4) "Avukat" (Yıl 1937, no: 2)
5) "Türk Avukatlığının Tarihine Kısa Bir Bakış" (Yıl 1938, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü fevkalade nüshası)
6) "Büyük Kanunun Esbabı Mucibesi" (Yıl 1938, no: 2)
7) "Avukatların Mahkeme ve Hâkimlerle Münasebetleri" (Yıl 1940, no: 1)
8) "Avukatlığın Memleketimizde Çok Kötü Tanınması" (Adalet Dergisi, 1938, no: 3, Ayrı bası, Ankara 1938, Hapishane Basımevi)
9) "Avukatlık Kanunu Lâyıhasının 23. maddesinin sonlarına (ve ticarî şirketlerin tasfiye memurluğunu yapmak) fıkrasının lüzumu ilavesi hakkında Esbabı Mucibe" (Yıl 1937, No: 11)
10) "Avukat Ücretleri Hakkında Yemin Mevzuu Var mıdır" (Yıl 1940, no: 1)
11) "Avukatlık Ücreti Yeminle İsbat Edilemez" (Yıl 1941, sayfa: 195)
12) "Ücret Tarifesinin Hükümlerine Umumî Bir Bakış" (Yıl 1942, no: 1)
13) "Ücret Mukavelelerinde Gabin İddiası" (Yıl 1947, sayfa: 49)
14) "Dünün ve Bugünün Türk Avukatlığına ve Barolarına Kısa Bir Bakış" (Yıl 1948, sayfa: 643)

Büyük Eseri : "Avukatın Kitabı" :

Rahmet Üstad, İkinciteşrin 1939 tarihli ÖNSÖZ'de şöyle diyor:

"Avukatın Kitabı'nı yazabilmek için avukatlığın edebiyatını okumak icap ediyordu. Almanca ve Fransızca yazılmış meslek edebiyatından bir çoğunu okudum. Eskilerden Die Geschichte der Rechtsanwaltschaft (Weissler), Usages et Regles de la profession d'avocat (Cresson), yenilerden Traite de la profession d'avocat (Appleton), Le Barreau (Payen)den büyük ölçüde nurlandım. Bolu meb'usu dostum Dr. Şinasi DEVRİN'in Adliye Vekâleti Hukuk İşleri umum Müdürü iken Adliye Ceridesinde yazmış olduğu mukayeseli meslek etütlerinden ve Ulus gazetesindeki zincirli yazılarından çok, ama çok istifade ettim. Ayrıca, Avukatlık Kanunu layihasını hazırlamak için muhtelif ecnebi kaynaklardan toplayarak yaptığı dosyayı bana açık bulundurduğu için kendisine burada teşekkürü borç bilirim...

Kitabın bir çok yerlerinde İstanbul Barosunun âdet ve an'anelerinden bahislere tesadüf edilecektir. Türk barolarının anası diyebileceğimiz İstanbul Barosunun kütüphanesinden, levha ve sicillerinden, İnzibat Meclisi kararlarından, baro muhabere kâğıtlarından mühim gördüklerimin vaktile birer suretini çıkarmış olmasaydım, meslek tarihimizi aydınlatan ve adliye yangınında kül olan bu kıymetli vesikalardan bahsetmek mümkün olmayacaktı. Tarihimize ait nerede ve kimde bir vesika bulmuşsam kaydettim, yazıhane yazıhane dolaştım, mahzenlere girip çıktım. Sonra bolşevik Rus, faşist İtalyan ve nazi Alman barolarının son şekilleri hakkında malûmat almak için bu memleket barolarile muhabere yaptım...

Peki, bu kitabı kimin için yazdım. Weissler'in Alman avukatlığı tarihi eserinde dediği gibi, şüphesiz ki, aziz meslekdaşlarım, sizin için yazdım, her satırında sizleri düşündüm ve onun içindir ki sizin tarafınızdan okunmasını istiyorum. Başka hiç bir iddiada bulunmaksızın diyebilirim ki Türk avukatları bu kitapta milli barolarının tarihini, mesleklerinin yüksek ana kaidelerini, asîl âdet ve an'anelerini bulacaklardır. Adliye sarayında duydukları, yazıhanede yaşadıkları acı tatlı hayatın zevkini ve ıztırabını satırlarında okuyacaklardır. Ben biraz da onların hislerine tercüman oluyor, duygularını kelimelerle ifade ediyorum. Fakat, samimi olmak için şurası-

nı da söyliyeyim ki, daha ziyade, genç avukatlara hitap ediyorum. Eğer onların ruhlarında mesleğin asîl tellerini, yüksek menfaatlerini harekete getirebilirsem yürüyecekleri yolda kendilerine bir kör kandil kadar aydınlık verebilir ve hele bu yolda yazacakları kitaplara naçiz bir mehazlık edebilirsem çok bahtiyarlık duyacağım...".

Bu nitelikli ve içtenlikle yapılmış açıklamalar, Rahmetli Üstadımızın avukatlık mesleğine duyduğu saygı ve aşkı açıkça göstermektedir.

Burada, yeniden basılması sebebiyle **"AVUKATIN KİTABI"** yazarı Av. Ali Haydar ÖZKENT'i saygı ile anarken, onun "Büyük Kanun" diye tanımladığı 27 Haziran 1938 günlü ve 3499 sayılı Avukatlık Kanununun gerçek mimarlarından olan zamanın devlet görevlilerini de anmak, bizim için bir kadirşinaslık borcudur.

Bunlardan birisi devrin Adalet Bakanı Şükrü SARAÇOĞLU, diğeride Hukuk İşleri Genel Müdürü Dr. Şinasi DEVRİN'dir.

13 Ocak 1937 tarihinde, Baroların 23 temsilcisiyle Bakanlık kütüphanesinde yapılan toplantıda Şükrü SARAÇOĞLU, kanun lâyıhası hakkında şu açıklamalarda bulunmuştur:

"Bugün avukatlık mesleğini baştan başa yeni esaslara göre tanzim eden kanun lâyıhasını tetkik maksadile toplanmış bulunuyoruz...

Eldeki projenin en bâriz hususiyeti, avukatlığı âmme hizmeti mahiyetinde bir meslek addetmiş ve avukatların hukuki bilgi ve tecrübelerinin adalet hizmetine tahsisini mesleğe gaye olarak göstermiş olmasıdır. Bu hususta avukatlarla aramızda tam bir mutabakat bulunduğuna eminim. Her avukat mesleğini tasavvur ederken bir hakim portresi çizer...

İnkılâp yapmış, yeni bir rejim kurmuş olan her yerde avukatlık mesleğini o inkılabın esaslarına göre tanzim zarureti belirmiştir. Nitekim İtalya Avukatlar Kanunu süratle faşizm esaslarına uygun bir hâle geldiği gibi Alman Avukatlar Kanunu da nasyonal sosyalizmin damgalarını taşımaktadır. Biz de lâyıhamızı Cumhuriyetçi, milliyetçi, lâyık, devletçi, realist rejimimizin bir kelime ile, Kemalizmin derin izlerile takviyeye çalıştık... Doğruluk ve nezahet, ehliyet ve seciye her meslekte zarurî sayılan vasıflardır. Fakat hiç birinde bu zaruret kendisinde avukatlıkta olduğu kadar şiddetle göstermez. Bu sebeple avukat : "Söz söylemesini bilen namuslu adam" diye tarif edilmiştir...

Bundan başka, hiç bir meslek fertlerin hususi hayatına bu derece yakından karışmış değildir : Vatandaşın şeref ve menfaatini müdafaa vazifesini meslek edinmiş olanlardan yüksek bir seciye, doğruluk ve nezahet aramaktan daha tabii bir şey olabilir mi...

Bundan dokuz ay önce neşretmiş olduğumuz projenin bu hükümlerini dikkatle tetkik etmiş olduğunuza eminim. Bu şartlar altında avukatlık sanatı, müntesiplerinin gururla taşıyacakları şerefli bir vasıftır. Kazançlarını adaleti oyalamakta arayan avukatlar artık meslekte barınma imkânı bulmamalıdır..."

Toplantıya katılmış bulunan Baro mümessillerinin teklifi üzerine Av. Ali Haydar ÖZKENT, bu konuşmaya şöyle cevap vermiştir :

"Avukatlara ait bir kanun lâyihasının müzakeresi için bizleri buraya davet etmek lutf ve nezaketinde bulunduğunuzdan dolayı size, mümessillerin teklif ve muvafakatile, Türk baroları namına teşekkürü bir borç bilirim.

Bizden olmadığınız, avukatlıktan yetişmediğiniz halde mesleğimizle bu kadar candan ve yakından alakalandığınızdan dolayı sizi bütün ruhumla, meslekdaşlarım namına, tebrik ederim. Bütün satırlarından hüsnüniyet fışkıran, ruhunda mesleğin mukaddes ateşi yanan bir meslek adamı gibi meslek aşkile böyle bir lâyiha yazan mesai arkadaşlarına malik olduğunuzdan dolayı sizi yine tebrik ederim...".

Av. Ali Haydar ÖZKENT, "Vekâletin erkânıharbı" diye tanımladığı Dr. Şinasi DEVRİN hakkındaki değerlendirmelerini de şöyle dile getirmektedir :

"Lâyiha, bir çok ecnebî kardeşlerinde olduğu ve bizde de bazılarının istediği gibi muhafazakârlıktan, istirkaptan, biraz da mesleğin yüksekliğini ve adalete yardımını anlamamazlıktan gelen bir duygu ile, elde kamçı, hazırlanmamıştır. Avukatlara hak vermekten ziyade borç yükleten ve mesleği memurluk derecesine indiren ve ezen bir değirmen taşı gibi değil de borçtan ziyade hak veren, yahut yüklettiği borç kadar hak ve imtiyaz da bağışlayan, hakkı ve vazifeyi muvazenelendiren, mesleği hakikaten yükselten, saliklerinin şerefini ve istikbalini koruyan bir zihniyetle ve her satırından fışkıran hüsnüniyetle yazılmış olmasını, SARAÇOĞLU'na ve kıymetli yardımcısı hukuk işleri umum müdürü (Şimdi

Büyük Millet meclisinde Zonguldak mebusu) Dr. Şinasi Zihni DEVRİN'e borçluyuz. Rusyada, İtalyada hattâ Almanyada avukatlığın memurluk derecesine indirildiğini ve yahut muayyen teşekküllere bağlandığını görüp dururken (Bak. No. 195 ve sonrakiler, 224 ve sonrakiler, 235 ve sonrakiler) Türkiye Cumhuriyetinin, bir ideal olarak ruhumuzun derinliklerinde sakladığımız yüksek prensiplere güneş göstermesi neslimiz için cidden bir bahtiyarlıktır...

Sorbonu bitirmiş, doktorasını almış ve Oksfordda tezini yazmış, bu ve bu gibi lâyihaları hazırlamak üzere uzun müddet büyük ve küçük devletlerin avukatlık kanunlarını tetkik etmiş (1) (... Lâyihanın Meclise sevkinde yazdığı mucip sebepler lâyihası, mesleği ne kadar sevdiğini ve adaleti dağıtmak emrindeki vazifesini ne büyük bir belâgatle anladığını ve ne geniş bir kültüre sahip olduğunu göstermektedir...), bütün meslek edebiyatını okumuş ve Vekâletin hukuk işlerini çevirmeye baş yapılmış olan Dr. Ş. DEVRİN, bu edebiyatın tesiri altında, kalbinde bir zamanlar girmek istediği mesleğin mukaddes ateşi yanarak, meydana getirmiş olduğu bu lâyiha ile, fânî hayatta nasip olan saadetlerin en büyüğünü ve en temizini duyduğuna emin olabilir. Türk adliyesi böyle değerli bir hukukçuya malik olduğundan dolayı ne kadar büyük bir gurur duysa azdır. Türk avukatlık tarihi ise adını daima sevgi ve saygı ile anacaktır...".

Biz de, Rahmetli Üstadımızın bu samimî temennisine katılıyor, avukatlık mesleğinin özelliğini ve önemini kavrayarak bu mesleğin ilkelerini kanunlaştırmak amacıyla yaptıkları büyük hizmetlerden ötürü Şükrü ŞARAÇOĞLU'nu, Dr. Şinasi DEVRİN'i ve Av. Ali Haydar ÖZKENT'i sevgi ve saygı ile anıyoruz.

Av. Osman KUNTMAN

ÖNSÖZ

Bundan otuz bir yıl önce genç bir mektepli, ana yurdun göbeğinden kalkmış, o zaman Almanların işlettiği trenin üçüncü mevkiine 132 kuruş vererek, sokakları mermerle döşenmiş, duvarları altınla yaldızlanmış sandığı İstanbula ayak basmıştı. O günlerde dahi şimdiki gibi yine bir toprak yığını olan ve istibdat devrinin gençliğini barındıran Çemberlitaş arkasında Tavukpazarında Kasap hanında başka bir arkadaşı ile ortaklaşa bir oda tutmuştu. Öyle bir oda ki döşemesiz ve perdesizdi. Mobilya namına kitaplarını koyacak bir çekmecesi ve bir ot minderi vardı. Bunlar onun yazı masası, dörde bükerek baş altına yastık yaptığ ceketiyle beraber yatağı ve oturacak sandalyesidir. Kulpsuz testiden kırık teneke maşbara ile su içer, marsık kokusu saçan mangalda hem yemek pişirir, hem de ısınırdı. Donuk camlı ve perdesiz pencereler, sıvasız duvarlar, gazla yanan idare kandilinin çıkardığı kör ışıkla büsbütün hazinleşirdi. Durum ne kadar ezinç verirse versin, hiç umurunda değildi. Eğer sekiz on gün içinde bir iş bulamazsa İstanbul sokaklarında aç kalacak, suyuna büyük somun parçalarını batırıp çalakaşık iştahla yediği soğanlı kuru fasulyeli bulamayacaktı. İşte asıl bundan korkuyordu.

1323 (1907) yılı Temmuzunda Hukuk mektebine gireceklerin müsabaka imtihanı başlamıştı. O zamanlar Türkiye'nin Üniversitesi yoktu. Hukuk Mektebi Cağalolu'nda şimdi (Kız Ortaokulu) olan binada idi. Birbiri arkasından toprağa karışmış olan Mahmut Esat, Hakkı Paşa, Musa Kâzım, Haydar Molla bu irfan ocağının hocaları idi. Adlarından sanlarından kulak dolgunluğuyla, kitaplarının ışığıyla bu ustatlara karşı genç adamın içinde sönmez bir sevgi ateşi yanıyordu. İmtihan vermek için mektebin demir kapûsûndan içeriye ayağını attığı zaman yüreğinin nasıl çarptığını hâlâ hatırlar. İşte şu ağacın altında, taliplerin o zaman en bereketli kafilesini teşkil eden kallâvi sarıklı, ayakları lâpçınlı hocalar oturmuşlar, çoğu arapça kelimeler olmak üzere bir şeyler konuşuyorlar. Önünde hadımağasının el pençe oturduğu çift atlı paytonla gelen dik yakalı, sert kola gömlekli, zinciri sağ göğsü üzerine sarkan altın gözlüklü, sivri burun potinli paşaazadeler de yüksek sesle dün akşamki eğlentiden bahsediyorlar.

Anadolu yavruları, sessiz sadasız, korkak ve utangaç, bir köşeye çekilmiş oldukları halde, (uzağa) kabatürk şivesiyle! (irak) ve *(Güzel)* demeyip de *(Gözel)* dedikleri için berikilerin istihzasından yine kurtulamıyorlar.

Şu Anadolu çocuklarının üstleri başları da ne tuhaf! Kalıpsız ve rengi atmış fesler, yıkanmaya ve kolalanmaya lüzum olmasın diye Yüksekkaldırım işportalarından alınmış ve sararmış dik lâstik yakalar, ciğer kırmızısı takma kravatlar, ayakta nalçalı, boyasız bir kundura veya yemeni ve İstanbul'a gelecekleri için şalvarı atıp hemencecik bacaklarına geçiriverdikleri ütüsüz ve paçaları diz kapaklarına kadar çıkmış pantalonlar. Sonra Anadolu'dan yeni gelenler de bugün bile görülen ham, kaba tüylü bir yağız renk.

İşte Türkiye'nin asıl efendileri bunlardır. Fakat henüz kendilerinin de bundan haberleri yok gibidir. Düşünceleri bulutludur. Aldülhak Hâmit'in eserlerini, Namık Kemal'in (Rüya)sını, (Vatan – Silistre)sini, (Efsünkâr Hürriyet) şiirlerini kaçak olarak okumuş oldukları için padişaha, kullarına ve şimdi gözlerinin önünde, bonjurlar ile (caketatay) veya İstanbul'lu Beylere karşı şöyle böyle bir isyan duyuyorlar. Onlar niçin vergi vermez, niçin askerlik etmezler? diyorlar, fakat durumun fecaatini o kadar bilmiyorlar. Birisinin iki kardaşı birden Yemen'de kalmıştır; şunun babasını çöle muhabereye giderken vebaya tutulduğu için Şap Denizine atmışlar; ötekisinin tencere ve tavasını vergi borcu için tahsildarlar satmışlar, tutarını da hep şu kahpe İstanbul'un sokaklarına ve yalılarına, oturanlarının kursaklarına atmışlar; babaların, kardeşlerin kemikleri, şu bizden olmayanların uğruna mı feda olmuştu? İşte asıl kinlerinin kaynağı bunlar. Ey inkılâp silindirlerinin pestile çevirdiği paşazedeler! Şimdi nerelerdesiniz?

Müsabaka imtihanı neticesinde kalbur üstünde kalanların adlarını (Sabah) Gazetesi ilan ediyor. Gözlerimize inanamıyoruz. Bizi istikbalin hâkimi yapacak olan (Mektebi Hukuk)un artık öz malıyız.

1908 yılının 23 Temmuz'u (10 Temmuz 1324). Meşrutiyet ilân edilmiştir. Yüksek mektep talebeleri, çiğerlerini şişirip ağızlarından köpük saçarak değişikliği alkışlıyor, müstebitlere yumruk sıkıyor, konfrans veriyor, tiyatro oynatıyorlar, hukuktakiler iyi hâkim, iyi müddeimumî olarak vatanın uzak köşelerinde adalet dağıtacaklarına and içiyorlar. Peki amma, içinden nur aldıkları Hukuk Mektebinden dava vekili de yetişiyor. Bir de talilerini bu yolda deneseler ne olur?

Bazılarını istisna edersek görürüz ki istibdat idaresenin miras bıraktığı Osmanlı dava vekillerinin çoğu Rum, Ermeni, Yahudi, Arap, Çerkez, Arnavuttu. Avrupa üniversitelerinden çıkmış, İstanbul'da baro kurmuş olan ve kazâ makamları önünde harıl harıl müdafaalar yapan yabancı avukatların dışındaki bu karışık yerli dava vekillerinin çoğu dangıl dungul konuşuyor ve ağızlarında güzel Türkçe'yi öldürüyorlar. Bu Karamanlı tipler yanında azlığı teşkil eden ve mahkemelerde medrese veya tekke üslûbuyla konuşan sarıklıların yaptığı meslek gençleri çokluk çekmiyor. Ya dava vekâletinin o zamanki kötü görülüşü! Dava vekili haklı haksız her işi alan birisinin ak dediğine ötekisi kara diyen bir adamdır! Memleketin temiz evlâtlarının çırpınmalarına, Osmanlı adliyesinin esneme ve gerinme kabilinden olsa da uğraş-

masına rağmen hâkim olan zihniyet, bu mesleğin pek de şerefli bir meslek olmadığı merkezindedir. Ahlâk sağlamlığıyla gurur duyan, asker, hâkim ve memur olmak isteyen genç Türkün müzevirlikle para kazanmak işlerine karışmaya niyeti yok gibidir. Ve onun için hemen hepsi de hâkim ve müddeiumumî olmak istiyorlar.

Fakat bu satırları yazan, Konya İdadî Mektebinin tatil günlerinde cinayet mahkemesinde dava vekili Rum .... un Türkçe denemeyecek kadar bozuk ve gülünç ve kadı bozuntusu .... un ağdalı müdafaalarla kazandıkları muvaffakiyeti bir türlü unutamıyor. Adam öldürmüş diye yedi sekiz ay hapiste yatan Çoban Mehmed'i kurtarmak için saatlerce söylüyor ve sonunda kurtarıyorlardı. Adlarına müdafaa vekili denen bu adamlarda nasıl bir kuvvet vardı? Hiç korkmadan müddeimumî ile nasıl atışmışlardı? Dayandıkları kanunlara ona da, ötekilerine de boyun eğdirtmeyi nasıl biliyorlardı? Hâkimlikle yan yana yürüyen ve müddeumumî ile boy ölçüşen ve suçsuzları ipten kurtaran şu meslek, fazla olarak, hür ve müstakil idi de. Acaba dava vekili olsam mı? İçimi gıcıklayan birşey var.

Hocalarımızın liberal takrirleri, gazetelerin ve mecmuaların yazıları, çıkan eselerler, dinlediğimiz konferanslar, şahsî çalışma ve araştırmalar, gözümüzün önüne eskisinden büsbütün farklı yeni ve geniş bir ufuk açıyor. Türklüğü başkalarından geri bırakan sebepler araştırıldığında yalnız asker, hâkim, memur olup ticarete, san'ate, hekimlik ve dava vekilliği gibi serbest mesleklere iltifat etmemenin en büyük yeri tuttuğu anlaşılıyor. Serbest bir meslek olan dava vekâletine girmekle hem adalete yardım edeceğiz, hem de hürriyet ve istiklâlimizi feda etmeyeceğiz, diyoruz. Fransız avukatlarının büyük tarihî davalarda yaptıkları müdafaaları okuyarak heyecanlanıyor ve birçok yakınlarımın (iptidaî, rüştî, idadî ve âlî tahsilini avukat parçası olmak için mi yaptın?) demelerine rağmen, dava vekili olmaya karar veriyorum.

Hukuk mektebini bitirir bitirmez (1911) mülga Maliye Nezareti dava vekâletine tayin ediliyor ve o zaman baroya kayıt mecburiyeti olmadığından, açılmış bir yazıhaneye hemen çırak ve ortak oluyorum. Bilgi ve tecrübelerinden ilk feyzi aldığım ustalarımın ve ezcümle sonraları İstanbul Barosuna uzun seneler reislik etmiş olan Konyalı Avukat Halil Hilmi Uyguner'in ahlâk sağlamlığı, içimde gittikçe tutuşmaya başlayan meslek sevgi ve saygısını ateşlendirmiş, açtığım meslek kavgaları için bana kuvvet vermiş olduğunu şükranlar anarım.

Kanunlarımız eski ve eksik idi. Ferdin ve cemiyetin muameleleri bugünkü kadar ince ve karışık değildi. Hukuk ve ticaret davaları bile iki satırlık arzuhal ile açılır ve kendi kendine yürür giderdi. Bununla beraber iyi hazırlanmış, fiili ve failî yerinde kullanılmış toplu bir müdafaayı seve seve dinlediğim ve bazı Rum, Ermeni vekillerin jestler yaparak, Manakyan Tiyatrosunun aktörlerini andırarak, yaptıkları müdafaalara güldüğüm ve bazan tiksindiğim bugünkü gibi gözümün önündedir.

Doğup büyüdüğüm toprağın Orta Asya steplerini yalayıp gelen sert rüzgârlarla pişmiş ve birçok saltanatlara kucağını açmış yüksek bir yaylâ oluşundan mı, yoksa en yakın Selçuk ve Karamanoğulları saltanatının gurur ve istiklâlini benliğimizde hâlâ duyduğumuzdan ve su katılmamış Türk kanını taşıdığımızdan mı nedir, mevkiine, meb'usluğuna ve bilmem nesine güvenerek mahkemelerde, hükumet dairelerinde selâm ile, kart ile iş yapar süsünü verenlere ve adaletin istiklâl ve şerefi bahasına olarak, az zamanda zenginleşenlere karşı içimde hâlâ sönmeyen bir kin ve intikam ateşinin yandığını ve öylelerinin sarıklarından veya sakallarından tutup ipe çekilmeleri icap ettiğini yüksek sesle söylediğimi ve yazdığımı hatırlarım.

Türkiye seferberlik ilân ediyor ve çok geçmeden dünya harbine giriyor. Bütün vatan evlâtları gibi ben de ihtiyat zabitliğimi yapmak üzere, sonraları sayısı on beş bini geçen genç namzetler arasında ve fakat birinci gün, harbiye mektebine yazılarak 3 numarayı alıyorum. Altı ay kadar bir staj... İlk mürettep bölüğün ilk kafilesini teşkil eden on zabit vekili, tren, otobüs (bizi Doğuya götüren otobüs, Sarıkamış faciasından sonra Enver Paşa ile eniştesi Miralay Kâzım Bey'i Ulukışlaya getiren otobüstü) araba, at ve katırla ve sonra bir müddet karlı dağlarda yayan olarak ve yolda kafilemizden bazılarını tifoya ve dizanteriye şehit bırakarak ver elini Uukışla, Niğde, Kayseri, Sivas, Erzurum, Erzincan deyip Muş'a varıyoruz. Önceleri acemi talim taburlarında vazife aldıktan sonra bir Mayıs sabahı Malâzgirtte Ruslarla çarpışıyoruz. Iğdır, erivan, Aleksandrupol, Tiflis hastanelerinde beş ay ameliyat ve tedaviden sonra topallayan bacakla Sibirya'ya gönderiliyorum.

Gençlik çağımın dört seneye yaklaşan bir kısmı Çarlık Rusya Sibiryası'nın bir sancak merkezi olan Krasnoyarsk şehrinin esirler karargâhında geçmiştir. Eğer birçok zabit arkadaşlar gibi Sibirya'nın buzları altına gömülmemiş isem, eğer bugün şöyle böyle bir kültür sahibi isem bunu, o acıklı sefalet günlerini sırt üstü yatarak ağlayıp sızlamakla veyahut, birçoklarının yaptığı gibi, içki ve kumara vermekle değil, okumak ve çalışmakla geçirmiş olduğuma borçluyum. Çünkü bu karargâhta üç bine yakın Alman ve Avusturya zabiti vardır. Fabrikatör ve san'atkârından tutunuz da feylosofuna, şairine, avukat ve hâkimine kadar her cinsten artistler ve münevverler kütlesi... Orası, isteyen için her fakülteyi kucağında toplamış bir üniversite idi. Kızılhaç cemiyitinin gönderdiği on binlerle ciltlik kütüphanesiyle, bir günde her cinsten en az on konferans verilen barakalarla bir üniversite, öyle hummalı bir bilgi kaynağı ki az zamanda kafayı, ruhu büsbütün değiştirerek yepyeni bir adam yapıyordu. *(Kodatko – Bilik)*'i, Türk tarihini Kur'anın Fransızca ve Almancasını biz hep orada okuduk; batı kanunlarını orada öğrendik, vatan hasretiyle inleyen ve fakat kitaplar ve konferanslar sayesinde ırkının büyüklüğünü, tarihinin derinliğini anlayan, tam mânasıyla milliyetperver, yepyeni bir adam olduk.

Cihan Savaşında silâh arkadaşlığı ettiğimiz bu iki milletin münevverleri arasındaki münasebetlerde birşey dikkat nazarımı çekiyordu. Esaret hayatında bile yuka-

rı bıyık buran Prusyalılar da dahil olduğu halde bir örnek çizme şakırdatan ve askerî disiplinin kılından vazgeçmeyen yüksek rütbeli zabitler, bizim gibi zabit vekili veya mülâzim olan bazı ihtiyat zabitlerine karşı büyük saygı gösteriyolar, *(Herr Doktor)* diye önlerinde eğiliyor, konferanslarını huşu ile dinliyorlardı. Bunlar, (Hâkimler) ve (Avukatlar)dı. Bu niçin böyleydi? Çünkü Alman ve Avusturya münevverleri için en büyük adam hâkimdi ve onun yanı başında avukat vardı, hâkimlik ve avukatlık rütbelerin en büyüğüydü, onlar hiçbir şeye boyun eğmeyen temiz ahlâklı, yüksek kültürlü adamlardı ki devlet ve millet namına adalet dağıtıyorlardı. Bütün genişliği nihayet yüz dönümü geçmeyen karargâhta dört yıl geceli gündüzlü temasımız, bu meslek adamlarının hakikaten sevgi ve saygıya lâyık olduklarını göstermişti. Niçin biz de onlar gibi olmamalı idik? Niçin Türklerin de kanun adamları yüksek saygı görmemeli idiler? Senelerce evvel filizlenmiş olan meslek aşkım çiçek açıyor... Ben de onlar gibi olmak istiyorum.

Esaret hayatı dayanılmaz bir hale geliyordu. Karargâh soğuktan ve açlıktan her gün onlarca nefer ve bir iki zabit kaybediyordu. Önce *Bolşevik* ve sonra *Kerenski* İhtilâlleri yüzünden artık aylıklarımızı alamıyorduk. İnzibat da gevşemişti. Türk zabitleri Tatarların yardımıyla bir zaman at eti ve süpürge tohumu (kaşa) yedikten sonra onu da bulamaz olduk. Karargâhta kalmak, muhakkak ölümü beklemekti. Zayıf ve tehlikeli de olsa kaçıp kurtulmak ümidi beklemekti. Zayıf ve tehlikeli de olsa kaçıp kurtulmak ümide vardı. Parasız pulsuz, yalnız gençlik kuvvetine ve vatan aşkına güvenerek bir tatar hocası pasaportuyla, Sibirya'dan kaçtım, trenle ve yayan, dağ tepe, kar fırtına, Kazana geldim. Tatar gençlerine ecnebi dil öğretmek ve gazetelerle propaganda yapmak hususundaki hareketlerim ora bolşevik idaresince hoş görülmedi. Moskova'ya, *Brestlitowski* muahedesinden sonra tesis edilmiş olan Türk sefaretine iltica ettim. (Esirleri toplama ve memlekete gönderme) komisyonunda Türk âza olarak şimal ve şark Rusya'sını karış karış dolaştım. Türk ordusunun bir müddet *Bakü*'yü işgal üzerine Ruslar artık vazifemizin ifasına müsaade etmediklerinden Moskova'yı terkederek bir ay kadar Berlin'de kaldıktan sonra, Balkan treninin hareketi durdurulduğu cihetle, *Bükreş, Brayla* yoluyla Tuna üzerinden İstanbul'a döndüm. Beşiktaş önlerinde demirleyen vapurda ilk okuduğum gazete, *Mondros* Mütarekesinin imzalandığını yazıyordu. Askerlik muamelemi bitirdikten sonra 14 İkincikânun 1335 (1920) tarihinde Baro'ya kaydolunarak tekrar avukatlığa başladım.

O zamanın avukatları içinde vatanını seven, mesleğine âşık olanlar az değildi. Fakat Rum, Ermeni, Yahudi, Çerkez, Arap, Arnavut karmakarışıktı. Türk avukatları sayıca azdı. İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan askerlerinin vatanı istilâlarından sonra hiyanet de karıştı.

Son âciz Osmanlı hükumetinin adliyesi şaşırmıştı. Medenî Kanun olan *Mecelle*'ye yeni hükümler koymak, Muhamat Kanunu yapmak için gûya komisyonlar teşkil etmişti. 460 ve 3499 sayılı avukatlık kanunlarının çekirdeklerini taşıyan Muha-

mat Kanunu projeleri komisyondan komisyona gönderilmek suretiyle öldürülüyor, Mecelle'yi tadil komisyonu, en mühim bir yenilik olmak üzere (telefonla bey'in sahih olduğuna dair) bilmem hangi imamın kavlinin bulduğunu görmekle iftihar ediyordu.

Hudutlardan ve esir karargâhlarından dönen, harp zenginliği nedir bilmez, ruhları tertemiz, yarı aç yarı tok çalışır genç unsurlar içine karışmış olduğu halde Dava vekilleri cemiyetinin (Baro'nun) çarkı yine pek ağır dönüyor, bugün de mesleğe şeref veren bazı ağabeylerin gençleri kârvanın ön safına geçirmek istemelerine rağmen çarkın yalnız gıcırtısı işitiliyordu. Fakat mesleğin ihtirası beni bir ateş gibi sarmış, kanıma uyuşturucu bir madde gibi yayılmış ve bütün duygularımı kamçılamıştır. Artık deli gönlümü mesleğin ateşine, sarsılmaz sevgisine kaptırmıştım. Benim için dünya bu meslek aşkının etrafına kuru bir süs olmuştu. "Günler bu aşk için doğup batıyor, çiçekler bunun için soluyor" gibi geliyordu. Herşey özünü kaybetmiş, herşey renksiz olmuş, yalnız vatan ve meslek sevgisi yaşıyordu. İçimde asırlık bir çınar gibi dalbudak salan, çıra gibi yanıp tutuşan birşey vardı; meslek aşkının esiri olmuştum.

İlk defa İnzibat Meclisi Âzalığına ve Katipliğine seçildiğim sırada Baro namına çıkarılan Muhamat Mecmuasının İkinciteşrin 1337 (1921) tarihli nüshasından itibaren, o zamana kadar hiçbir kimsenin meydana vurmadığı bir fikri (yamalama Medenî Kanun olmaz. Asrın ihtiyacına uymayan eski kanunlarla memleket idare edilemez. Medenî bir milletin Medenî Kanununu aynen terüme edip alalım) fikrini ileri sürerek makaleler yazdım, örnekler verdim. Bu yazılar üzerine fetvacı hocaların bana kâfir dediklerini hatırladım. O zaman gözümün önünde tuttuğum numune Alman Medenî Kanunu idi. Sonra, yorulmaz bir inat ve ısrarla, baronun eski ve yeni mecmualarında ve günlük gazetelerde, hattâ bugün dahi kendimi anlamadığım bir heyecanla, mesleğe ati yazılar yazdım, kitaplar tercüme ettim, konferanslar verdim. Bence bunların hepsi *Avukatın Kitabı*'nı yazmak için birer hazırlıktı. Hayattaki meslek ülküm, bu kitabı yazmak ve bastırmaktı. Yazıp bastırmakla da dünyanın en büyük saadetini duydum.

Avukatın Kitabı, Konya cinayet mahkemesindeki muhakemeleri dinlerken sezilen, Meşrutiyetin ilânından sonra duyulan, harp esareti hayatında tadılan, mütareke yıllarından sonra bütün varlığımı kaplayan meslek aşkının mahsulüdür. Yirmi senelik didinme, uğraşma, toplama ve tecrübe neticesi olarak meydana gelen *Avukatın Kitabı*'nı yazmayı istediğim kadar buna kendimi mecbur da görüyordum. Heyecan ve ihtirasla dolu, acı tatlı, hasta sağlam günlerimi yutan bu eseri meydana getirinceye kadar ne göznuru döktüğümü, içine ruhumu akıttığımı, damarlarımın kanını nasıl boşalttığımı yazacak değilim. Yalnız şu kadarını söyleyeceği ki bir ana, yavrusunu karnında nasıl taşır, ne ızdırapla doğurur ve onun için onu nasıl severse, ben de bu eseri öylece doğurdum ve o kadar çok seviyorum.

Geliri hiçbir şey tutmayacak ve hattâ masrafını çıkarmayacak olan böyle bir kitabı ancak mesleğini seven, her türlü şerefi onda bulan bir adam yazabilirdi. Ben bu mesleği sevdim, yükselmesini ideal saydım, kanımla ve kalbimle bağlandım. Bu sevgi olmasaydı, bu kitap yazılamazdı.

Avukatın Kitabı'nı yazabilmek için avukatlığın edebiyatını okumak icap ediyordu. Almanca ve Fransızca yazılmış meslek edebitayından birçoğunu okudum. eskilerden *Die Geschichte der Rechtsanwaltschaft (Weissler), Usages et Règles de la profession d'avocat (Cresson)*, yenilerden *Traité de la profession d'avocat (Appléton), Le Barreau (Payen)*den büyük ölçüde nurlandım. Bolu Meb'usu dostum Dr. Şinasi Devrin'in Adliye Vekâleti Hukuk İşleri Umum Müdürü iken Adliye Ceridesinde yazmış olduğu mukayeseli meslek etütlerinden ve Ulus Gazetesindeki zincirli yazılarından çok, amma çok istifade ettim. Ayrıca, Avukatlık kanunu lâhiyasını hazırlamak için muhtelif ecnebi kaynaklardan toplayarak yaptığı dosyayı bana açık bulundurduğu için kendisine burada teşekkürü borç bilirim.

Mütarekeden sonra teşkil edilmiş olan Muhamat Kanunu lâhiyasını hazırlama komisyonlarının hemen hepsinde, birkaç İnzibat Meclisi Âzalığında ve 3499 sayılı kanunun tatbiki sırasında Baro Umumî Kâtipliğinde, avukatlığa ait resmî ve hususî toplantılarda, kongrelerde bulundum. Kavgalar yaptım, resmî makamlardan, bütün Türk Barolarından malûmat ve rakam topladım. Bunlarda malzemenin tedarikine yardım etmiştir.

Kitabın birçok yerlerinde İstanbul Barosu'nun âdet ve an'alerinden bahislere tesadüf edilecektir. Türk Barolarının anası diyebileceğimiz İstanbul Barosu'nun kütüphanesinden, levha ve sicillerinden, İnzibat Meclisi kararlarından, baro muhabere kâğıtlarından mühim gördüklerimin vaktiyle birer suretini çıkarmış olmasaydım, meslek tarihimizi aydınlatan ve Adliye yangınında kül olan bu kıymetli vesikalardan bahsetmek mümkün olmayacaktı. Tarihimize ait nerede ve kimde bir vesika bulmuşsam kaydettim. Yazıhane yazıhane dolaştım, mahzenlere girip çıktım. Sonra, bolşevik Rus, faşist İtalyan ve nazi Alman Barolarının son şekilleri hakkında malûmat almak için bu memleket baroları ile muhabere yaptım. Kitap bu suretle, en yeni barolara varıncaya kadar medeni dünya baroları hakkında malûmat ve rakamları toplamıştır.

Peki, bu kitabı kimin için yazdım? *Weissler* in Alman avukatlığı tarihi eserinde dediği gibi, şüphesiz ki, önce, aziz meslekdaşlarım, sizin için yazdım, her satırında sizleri düşündüm ve onun içindir ki sizin tarafınızdan okunmasını istiyorum. Başka hiçbir iddiada bulunmaksızın diyebilirim ki Türk avukatları bu kitapta millî barolarının tarihini, mesleklerinin yüksek ana kaidelerini, asîl âdet ve an'alerini bulacaklardır. Adliye sarayında duydukları yazıhanede yaşadıkları acı tatlı hayatın zevkini ve ızdırabını satırlarında okuyacaklardır. Ben biraz da onların hislerine tercüman oluyor, duygularını kelimelerle ifade ediyorum. Fakat samimî olmak için

şurasını da söyleyelim ki, daha ziyade, genç avukatlara hitap ediyorum. Eğer onların ruhlarında mesleğin asîl tellerini, yüksek menfaatlerini harekete getirebilirsem, yürüyecekleri doğru yolda kendilerine bir kör kandil kadar aydınlık verebilir ve hele bu yolda yazacakları kitaplara naciz bir mehazlik edebilirsem çok bahtiyarlık duyacağım.

Mevzuu, mektep kitapları gibi kuru yazmamaya, kendi heyecanımı, ihtirasımı aşılamaya yeltendim. Belki bundan dolayı avukat olmayan hukukçuların ve hattâ mesleğimize büsbütün yabancı olanların zevk ile okumaları ve avukatlık hakkındaki yanlış telâkkilerini bir derece doğrultmaları ve avukatlığa daha çok saygı göstermeleri mümkün olabilecektir.

Sonra, yirminci asrın Türk avukatı, herşeyden önce vatanını ve milletini seven ve her zevki onun yüksek menfaatlerinde bulan bir adam olmak lâzım geldiği için kitabın tarih, hak ve vazifeler bahsinde bu ana aşka yer ayırdım. 3499 sayılı Avukatlık Kanunu meslek ülkümüzü tahakkuk ettirdiği için özlü kaidelerini şerhe çalıştım.

Çok geçmeden dilimizde kıymetli meslek eserleri yazıldığını, hataları düzeltiğini ve eksikleri tamamlandığını görürse, belki birinci meziyeti adlî edebiyatımızda kardeşleri içinde birinci sayıyı almak olan bu kitap da, yazanı da muradına ermiş olacaktır.

Şişli : İkinciteşrin 1939

A. HAYDAR ÖZKENT

Müracaat edilen kanunlar, nizamnameler talimatnameler, vesikalar ve eserler

Resmî

Arzuhalcılara ait Ferman	:	(T. Tarih Encümeni Külliyatı :	17)
Hattı (Hümayun)	:	(1. Tertip düstur C.	1)
Islahat Fermanı	:	(1. Tertip düstur C.	1)
Ceza Kanunnamei Hümayunu	:	(1. Tertip düstur C.	1)
Usulü Muhakemei Ticaret	:	(1. Tertip düstur C.	1)
Dersaadet ve Mülhakatı İdarei Zabıta ve Mülkiye Nizamnamesi	:	(1. Tertip düstur C.	1)
Ticaret Deavî Kalemi Nizamnamesi	:	(1. Tertip düstur C.	1)
Şûrayı Devlet Nizamnamesi	:	(1. Tertip düstur C.	1)
Mecelle	:	(1. Tertip düstur C.	4)
Usulü Muhakematı Hukukiye	:	(1. Tertip düstur C.	4)
Usulü Muhakematı Cezaiye	:	(1. Tertip düstur C.	4)
Mahakimi Nizamiye Dava Vekilleri Nizamnasemi (Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti Nizamnamesi)	:	(1. Tertip düstur C.	3)

Dava Vekillerinin İmtihanlarına mahsus Nizamnameler, Tamimler. Dava Vekilleri hakkında İradei (Seniyeler), İradei (Aliyeler).

Resmî Nutuklar

Resmî İlânlar

Salnameler

Mektebi Hukuk Nizamnamesi

Hukuk Fakültesi Talimatnamesi 1937

Ceridei Mahakim (muhtelif nüshaları)

Takvimi Vekayi (muhtelif nüshaları)

İlk Osamnıl Barosu Reisinin Nutku

İstanbuldaki Ecnebi Barosu Dahilî Nizamnamesi ve Reisinin nutku

Muhamat Kanunu Projeleri

10 Temmuz 1324 - 3 Nisan 340 tarihine kadar Dava Vekilleri hakkında neşredilmiş olan muhtelif kanunu muvakkatler

Muhamiler (avukatlar) hakkında neşredilmiş olan 460, 708, 941, 1220, 1263, 1389, 2265, 2573 sayılı kanunlar

Avukatlığı İlgilendiren Tefsirler

Avukatlığı İlgilendiren B. Millet Meclisi Kararları

Avukatlığı İlgilendiren Kararnameler, Talimatnameler, Tamimler

İstanbul Barosu Dahili Nizamnamesi

H. M. U. Kanunu, No. 1086 ve Tadilleri

C. M. U. Kanunu, No. 1172 ve Tadilleri

Noter Kanunu, No. 3456

Avukatlık Kanunu, No. 3499

Bu kanunun Adliye Vekâleti tarafından yazılan esbabı mucibe lâyihası

Bu kanunun Adliye Encümeni tarafından yazılan esbabı mucibe mazbatası

B. Millet Meclisi Zabıt Cerideleri

Resmî Cerideler.

Kanunun tatbiki hakkındaki Tamimler

Staj Talimatnamesi

İstanbul Barosu Muhabere evrakı

İstanbul Barosu Umumî Heyet Zabıtları

İstanbul Barosu İnzibat ve İdare Meclisi Kararları

Cumhuriyet, Ulus ve Akşam gazetelerindeki muhtelif yazılar ve ilânlar.

Ecnebî kanunlar

Fransız Avukatlık Kanun ve Kaideleri

Belçika Avukatlık Kanun ve Kaideleri

Alman Avukatlık Kanun ve Kaideleri

İtalyan Avukatlık Kanun ve Kaideleri

İngiliz Avukatlık Kanun ve Kaideleri

Rus Avukatlık Kanun ve Kaideleri

Romanya Avukatlık Kanun ve Kaideleri

Yugoslavya Avukatlık Kanun ve Kaideleri
Bulgar Avukatlık Kanun ve Kaideleri
Birleşir Amerika Avukatlık Kaideleri
Muhtelif Fransız Baroları Dahilî Nizamnameleri

Türkçe eserler ve mecmualar

Avram Galanti : Hamorabi Kanunu

Evliya Çelebi : Seyahatname
Muhamat mecmuaları (İ. Barosu neşriyatından)
İstanbul Barosu Mecmuaları
Darülfünun Mecmuaları
Adliye Cerideleri
İzmir Barosu Dergisi

A. Âdil Eren : Hâdisatı Hukukiye ve Tarihiye Mecmuaları
İstanbul Baro Mecmualarında ve gündelik gazetelerde çıkmış yazıları

Ahmet Refik : Fermanlar (on ikinci asırda İstanbul, On altıncı asırda İstanbul).

Ali Haydar Özkent : Muhamî (Henri - Robert)den tercüme ve baş tarafına yazılmış tarihçe
Baro (Fernand Payen)den tercüme Muhamat ve Baro mecmualarında, gündelik gazetelerde çıkan muhtelif yazıları

Dr. Şinasi Devrin : Avukatlık hakkında mukayeseli tetkikler (Adliye Cerideleri nde, Ulus gazetesinde, Baro Mecmuasında çıkan zincirli yazıları)

Schwarz : İngiliz hukuku hakkında konferans (H. ilmini yayma kurumu tarafından bastırılmıştır).

Sabiha Zekeriya : Yeni Sovyet Esas Teşkilâtı Kanunu İst. 1936

Lutfi Fikri : Hakkı müdafaa. İstanbul 1933

H. Cahit Yalçın : İngilterenin Hükûmeti (Lavrence) den tercüme

Puşkin : Dubrowski (Türkçeye tercüme edilmiştir)
Gogol : Ölü Ruhlar (Türkçeye tercüme edilmiştir)
Müfettiş (Türkçeye tercüme edilmiştir)
Merjekowski : Deli Petro (Türkçeye tercüme edilmiştir)
Mollière : Merakî (Türkçeye tercüme edilmiştir)

Fransızca Eserler

M. Cresson : Üsages et Régles de la profession d'avocat Paris. 1888 T. 1
Üsages et Régles de la profession d'avocat Paris. 1888 T. 2
F. Liouville : Paillet ou L'avocat Paris. 1880
L. Frank : La Femme - Avocat Paris 1898
F. Corcos : L'Art de Parler en public. Paris (s. Ed.)
G. Duveau : Le Titre d'avocat Paris . 1913
G. Massonié : La Juridiction du Barreau Paris. 1912
J. des Cressonnières : Entretiens sur la Profession d'Avocat Bruxelles. 1921
Mlle. G. Madier : L'Association du Barreau Americain. Paris. 1922
Henri - Robert : L'Avocat. Paris. 1923
Le Palais et La Justice. Paris. 1930
P. Bouchardon : Le Magistrat. Paris. 1926
J. Apléton : Traité de la Profession d'avocat. Paris, 1923.
H. Bénazet : Dix Ans chez les Avocats. Paris 1929
F. Payen : Le Barreau. Paris. 1934
F. Payen et Duveau : Les Régles de la Profession d'Avocat. Paris 1936
P. Lepaulle : La Justice. Paris 1934
Dalloz : Répertoire Pratique T. II.
Voltaire : Lettr Lavaisse

Ayrıca nutuklarından, makalelerinden, rey ve mutalâalarından istifade edilen eski Fransız üstadları

Bouchet d'Argis, Garsonnet, Mollot, Littré, D. Agesseau, Bellart, Thibeaudeau.

Almanca Eserler

A. Weissler	:	Geschichte der Rechtsanwaltshaft. Leipzig 1905.
Dr. E. Benedikt	:	Die Advokatur unserer Zait. Berlin 1912.
Dr. E. Finger	:	Die Kunst des Rechtsanwalts, Berlin 1928.
Dr. J. Magnus	:	Die Rechtsanwaltschaft. Leipzig 1929.
Dr. Noack	:	Leipzig 1936 Das neue Berufsrecht der Anwaltschaft.
Dr. R. Pohle	:	Reichs = Rechtsanwaltsordnung. Berlin. 1937.

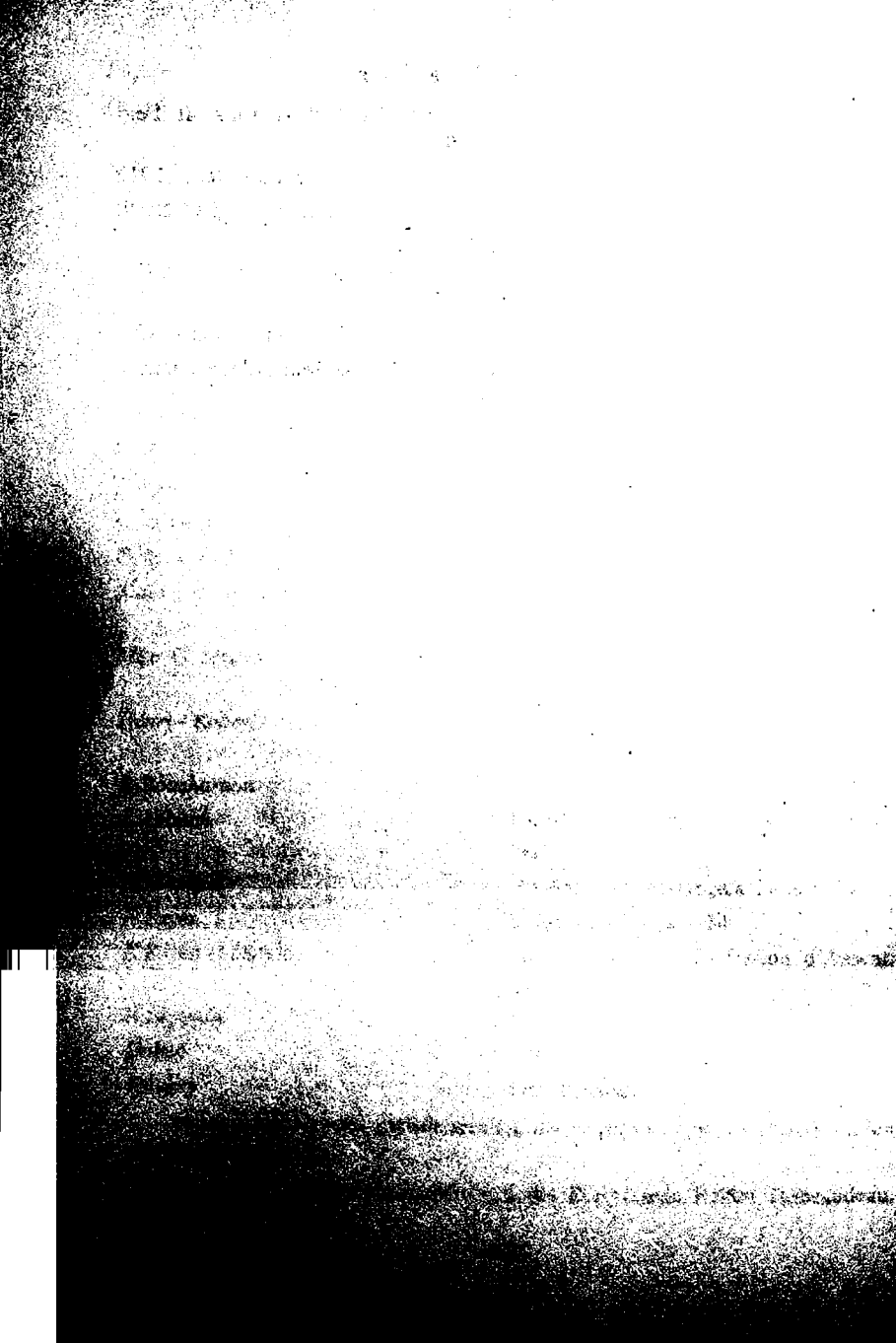

BAŞLANGIÇ

BAŞLANGIÇ

1 - Adı ve Tarifi

1 - **Avukat.** Arzuhalcileri (Bak. No. 45 ve sonrakiler) bir yana korsak Türkiye'de ilk adı, **Müzevir** veya **Ayak Kavafı**'dır. (Bak. No. 47 ve sonrakiler 68, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 81, 82, 89, 93, not I. 93, 111). Esefle olsa da bunu söylemeye mecburuz. Karamanlı tip avukatlardan[1] armağan kalan bu kötü adı değiştirmek için Türk Adliyesi ve avukatlığı çok uğraşmıştır.

Tanzimat Hattından ve Islahat Fermanından sonra avukatlığın lüzumlu ve şerefli bir meslek olduğu anlaşılmaya başlamış, 16 Zilhicce 1292 (1876) tarihli Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti Nizamnamesi (Mahakimi nizamiye dava vekilleri hakkında nizamname) meslek erbabına resmen **Dava Vekili** adını koymuştur. Daha evvel, fakat kısa bir zaman için, dava vekiline **Dava Mümeyyizi** denildiğini de görüyoruz (Bak. No. 71).

Yalnız davaya vekâleti anlatan ve tabiî çok eksik olan dava vekili tabiri, meslek telâkkileri inkişaf ettikçe, yerini başkalarına bırakmış, bilhassa İstanbul'da bazan **Muhamî**, bazan **Avukat** olmuştur (Bak. No. 82, 85, 86). Meşrutiyetin ilânından sonra İstanbul Barosu'nun çıkardığı **Muhamat** Mecmuasının propagandasile dillerde **Muhamî** diye dolaşarak Büyük Millet Meclisi'nin kabul ettiği 3 Nisan 1340 (1924) tarihli ve 460 sayılı Muhamat Kanunu ile **Muhamî** adını almıştır (Bak. No. 92 ve sonrakiler). Hukuk yolunda batıyı örnek tutan Türkiye Cumhuriyeti kelimeyi olduğu gibi almayı tercih ettiğinden 6 İkinci Kânun 1926 tarihli ve 708 sayılı kanunla asıl adını takmıştır: **Avukat.** Meslekte **Avukat**lıktır (Bak. No. 101)

---

(1) Karamanlı tip avukatlar, Konya'nın Karaman kazasında doğmuş ve oradan çıkarak avukatlığa başlamış olanlar değildir. Eski müzevirlerden bir çoğunun Karaman'dan ve İncesu'dan çıktıkları malûm olmakla beraber (Karamanlı avukat), Türk Avukatlığı tarihinde tezvirle işe başlamış, ruhları vekafaları tezvirle yoğrulmuş, ilimden ve adalet duygusundan ve doğruluktan uzak, gözlerinin önünde yalnız kavga ve münazaa ve onun zamanında para ve mürabaha parıldayan utanmaz, cahil ayak takımlarının hepsine birden verilmiş bir addır. Bunlar avukatlığı bazirgânlıkla karıştırır ve pis bir işadamının yapacağı ve hattâ yapamayacağı her işi üzerlerine alır ve yapar süsünü verirlerdi. Türk Avukatlığının tarihin yazarken bu tipi uzun uzadıya aanlatmak fırsatını bulacağız (Bak. 47, 49, 76, 80, 81, 96).

2 - Kökü. Romalılar zamanında müttehemler cinayet davalarında yanlarında bulunmak için yakınlarını ve dostlarını çağırmayı **(ad-vocare)** âdet edinmişlerdi (Bak. No. 153). Lâtince **Advocatus,** Fransızca **Avocat,** İtalyanca **Avocota,** Almanca **Advokat** ve Türkçe **Avukat** kelimeleri, köklerini o zamanın bu âdetlerinden almaktadırlar.

3 - Dava Vekili. Bununla beraber Türkiye'de dava vekilleri yine vardır. Türk avukatlığının tarihî kısmında uzun uzadıya anlatacağımız veçhile (Bak. No. 83, 100, 101, 104, 106, 130, 152) 460 ve 708 sayılı kanun ve zeyilleri ve diğer bazı kanunlar, muayyen bazı şartları haiz olan dava vekillerine, Baro olmayan yerlerde meslek yapmak müsaadesini vermişlerdi.

3499 sayılı kanun dahi bu hakkı tanımıştı. Şöyle ki? Kanunun meriyete girdiği tarihte dava vekâleti ruhsatnamesini haiz olanlar beş avukat bulunmayan yerlerde vekâlet yapabilirler.

Dava vekilleri böyle yerlerde avukatlara ait hak ve vazifeleri, o yerde bulunan en yüksek dereceli hâkimin nezaret ve murakabesi altında istimal ve ifa ederler. Disiplin cezaları, şikâyete mebni veya resen veya mahallî müddeiumumisinin talebi üzerine bu hâkim tarafından tatbik olunur.

Kanunun neşri tarihinden itibaren dava vekilliği ruhsatnamesi verilmez.

4 - İki Derece. Şu hale göre memletemizde bugün adaleti dağıtma işine yardımcı iki sınıf, daha doğrusu bir sınıfta iki derece vardır. Birincisi avukatlardır. Bunlar Üniversitenin Hukuk Fakültesinden veya bir Hukuk mektebinden mezun olan veyahut ecnebî bir Hukuk Fakültesini bitirip de Türk Hukuk Falültesi programlarına nazaran noksan derslerden imtihan vererek taasdikname alan, mülâzemet müddetini ikmal ile bir Baro'ya kayıtlı olarak mesleki yapan asıl sahiplerdir. İkincisi bu vasıfları haiz olmayan ve fakat ihtiyaç üzerine muayyen şartlar dahilinde ve Baro olmayan yerlerde meslek yapmalarına muvakkaten müsaade edilen dava vekilleridir.

Dava vekillerine meslek yapma müsaadesinin verilmesi, bir yandan müktesep hakları mahfuz bulundurmak ve öte yandan memleketin her tarafında Barolar ve avukatlar mevcut olmadığı için bu kabil yerleri müdafaa müessesinden büsbütün mahruk bırakmamak düşüncesinden ileri gelmiştir. Üniversite mezunları çoğaldıkça, Cumhuriyet Baroları her yerde teşekkül ettikçe alaylı diyebileceğimiz bu ikinci sınıf meslek adamlarının büsbütün tarihe karışacaklarına hiç şüphe yoktur. 3499 sayılı kanunu muvakkat maddeleri dava vekillerine bu muvakkat müsaadeyi verirken tarihe karışmaları için icap eden hükümleri koymuştur.

5 - Tarifi. Avukatlık hakkında yapılan tarifler sayılmakla bitmez. Fakat bunların çoğu avukatın yaptığı yardımlardan yalnız bir kısmı gözönünde tutmuştur. Bu cins tariflere göre avukatlık, mahkeme huzurunda taraflardan birisini müdafaa et-

mektir ve avukat, bunu yapan adamdır. Bu görüş, **Dava Vekili** tabirinin tam karşılığıdır. **Mecelle** dahi husumte vekâleti böyle tarif etmişti (Bak. No. 53). Halbuki avukatın yardımı bugün yalnız müdafaa ile kalmıyor, sözle ve yazı ile fikir ve nasihat vermek, dava harici yardımda bulunmak, adlî kâğıtları, lâyihaları ..... ilâh yazmak da onun yaptığı işlerdendir.

Fransa akademisi lûgatı avukatı "adalet huzurunda davaların müdafaasını kendisine meslek edinen adam" diye tarif ve şunu da ilâve ediyor: "Müdafi avukat, başlıca müdafaa ile meşgul olan kimsedir. Müşavir avukat, kavgalı işler hakkında yalnız yazı ile rey ve nasihat verendir".

Littré Avukatı şöyle tarif ediyor: "Avukat, adalet huzurunda müdafaayı meslek edinen adamdır". Onda kelimenin nereden geldiğine dair şu tafsilâtı görürüz: "**Avocat** kelimesi, eski Fransızcada **Avoué** kelimesini teşkil eden **Advocatus** kelimesinden on ikinci asırda vücut bulmuştur".

Reppertoire Dalloz'a göre (Bak. cilt 2, sahife 33) avukat, "Hukuk Fakültesini bitirip, yeminini ettikten ve kanun şartlarını yerine getirdikten sonra kendisine müraccat edenlerin hayatını, şerefini, hürriyet ve servetini mahkemeler huzurunda sözle veya yazı ile müdafaa eden adamdır".

Dufaur'un Baro Reisliği zamanında Paris Topluluk Meclisi tarafından 22 Birincikânun 1863 tarihli kararla teklif olunan tarif biraz daha tamdır: "İster yol göstermek ve nasihatler ile aydınlatmak, ister sözleri ve yazılarıyla müdafaa etmek suretiyle olsun, avukatın vazifesi müşterilerine yardım etmektir".

Üstad **Jean Appleton**[3] şu tarifi tavsiye eder: "Bir Baro'ya usulü dairesinde kayıtla olup hukukî veya münazaalı mahiyet gösteren meseleler hakkında fikir vermeyi ve istişarelerde bulunmayı, yardım ettiği ve hattâ icabında temsil bile eylediği tarafların menfaatlerini, hayatlarını, hürriyetlerini ve şeref ve haysiyetlerini yazı ile veya sözle adalet huzurunda müdafaa etmeyi kendisine meslek edinen kimseye avukat denir". Bu tarif, bizce de tam ve şâmil bir tariftir.

Uzun bir tarifi de 460 sayılı Avukatlık Kanunu yapmış, birinci maddesi şöyle demişti:

"Bilûmum mesaili hukukiyede eshabı müracaata şifahi veya tahrirî rey ve müstediyat ve levayih ve her nevi evrakı tanzim ve mahkemelerle hakemler ve bilcümle daire ve meclisler huzurunda eşhası hakikiye ve hükmiyeye ait hukuku bilvekâle takip ve dava ve müdafaa etmeyi meslek iittihaz edenlere avukat denir". Bu tarif de, yukarıdakinin aynıdır.

---

(3) Traité de la profession d'avocat. p. 14.

6 - 3499 Sayılı Avukatlık Kanunu. Bu kanun tarif yapmamıştır. Fakat avukatın haklarından bahseden 23'üncü maddesini bir tarif olarak alabiliriz ki şöyle yazılıdır:

"Kanun işlerinde ve hukukî meselelerde rey vermek ve mahkeme ve hakem veya kaza salâhiyetini haiz bütün merciler huzurunda hakikî veya hükmî şahıslara ait hukuku dava ve müdafaa eylemek ve bu hususlara ait bütün evrakı tanzim, adlî muameleleri ve resmî dairelerde nizalı ve ihtilâflı işleri takip etmek, yalnız bu kanun hükümleri dairesinde Baro'ya kayıtlı bulunan avukatlara aittir".

7 - Avukatın Yaptığı Yardımlar. Bu tariflerden hangisini alırsak alalım, avukat denince yaptığı şu yardımlar hatıra gelir:

a – Avukat, mahkemelere ve mercilere intikal eden veya etmeyen hukukî meselelerde kendisine müracaat edenlere sözle veya yazı ile rey ve nasihat verir.

b – Davalara ait arzuhal, lâyiha, muhtıra yazdığı gibi dava harici mukavelename, protesto, mektup ve saire gibi her nevi kâğıtları yazar, hazırlar, düzeltir.

c – Gerek fertlere, gerek hükûmet, belediye, cemiyet, şirket gibi hükmî şahıslara ait hakları ve nizalı, ihtilâflı işleri mahkemeler, hakemler, Devlet Şûrası, idare meclisleri, vergi komisyonları, resmî daireler ve sair kaza ve idare makamları huzurunda müdafaa ve takip eder.

d – Bu yardımları, bir Baro'da kayıtlı olarak yapmayı kendisine meslek ve sanat edinmiştir.

2 - Lüzumu ve gayesi

8 - Müdafiliğin Eksikliği. Avukatlık, medenilikle başlamıştır. İnsanlık kadar eskidir denilse mübalâğa edilmiş olmaz.

İnsanlığın ilk zamanlarında yumruk ve kılıcın hüküm sürdüğünü biliyoruz. Vahşi veya yarı vahşi olan insan hakkını almak için, ne hâkime, ne de avukata müracaat ihtiyacını duymamıştır. Çünkü onun nazarında hak, kuvvetten ibaretti. Bu, ne zamana kadar sürdü? Elimizde kat'î bir tarih yoktur. Fakat insanlar biraz medenileşip de nizalar ve kavgalar artık yumrukla halledilmemeye, nizam ve intizam hüküm sürmeye, hak ve adalet duyguları duyulmaya başlayınca (müdaafilik) denilen müesseseye ihtiyaç hasıl olduğunu kabul etmek doğru olur.

Bir kere düşünelim. Yaradılışları iktizası medenî olan, yani bir arada yaşamaya mecbur bulunan insanların ihtiyaçları günden güne artmıştır. Bu ihtiyaçlar o kadar çoğalmış ve karışmıştır ki derleyip toparlamak, kaideler kurmak lâzım gelmiştir. Başta bulunanlar, bugün bizim kanun dediğimiz birtakım esasları taşlara hâk etmişler, meşinlerde veyahut kitaplarda toplamışlardır. Fakat insanın her gün değişen ve çoğalan muamele ve ihtiyaçlarını kanun maddelerinde toplamak mümkün mü? İs-

tikbalde ne gibi kavgaların çıkacağı ve bunların nasıl bitirileceği evvelden kestirilebilir mi? Sonra, ihtiyaçları bu kaidelere kim tatbik edecek, kim aydınlatacak? Bütün kanunları ve hukuk prensiplerini herkesin bilmesini istemek, mümkün olmayan birşeyi istemektir. Şu halde devlet namına bu işi bazı adamlara havale etmek lâzım... Bu adamlar kim? Bu düşünce ve ihtiyaç, hâkimlik denilen müesseseyi meydana getirmiş ve bir hâkimin bulunduğu yerde ise en aşağı iki avukatın bulunması icap etmiştir.

9 - **İhtiyat Tedbiri.** Mal, can kavgalarının yatıştırılması için neden herkes doğrudan doğruya hâkime gitmiyor da avukatın yardımına koşuyor? Araya adalet vekilleri denilen bu adamları karıştırmaktaki lüzum ve hikmet nedir?

Hâkimlerle iş sahipleri arasında adalet yardımcılarının bulunması herşeyden evvel bir ihtiyat tedbiridir.[4] İnsan denilen mahlûk, oldum olası, hakkına razı olmayan, herşeyi kendi yutmak, zaif gördüğünü ezmek isteyen bir muammadır. Kavga baş gösterdi mi, hakkı kendisinde görür, başka ifade ile, menfaatini hakkı ile, hakkını da asıl (hak) ile karıştırır. Kini, menfaati, ihtirası şahlanır. Araya böylece menfaati karışınca artık kafasında hak ve insâf düşüncelerinin yeri kalmaz. Sonra, hâkimler herşeyi bilmezler, onlar da insandırlar. Şu halde kanunları iyi bilen, hukuk yardımını kendilerine mahsus bir meslek yapan, hâkimleri aydınlatan bitaraf, ahlâklı ve bilgili bir müessese bulundurmak daha doğru olmaz mı? İşte bundan dolayıdır ki hem davacıların, ister istemez adaletin iyi yürümesine yardım etmelerini, kin ve ihtiraslarına kapılmamalarını, hem de hâkimlerin mümkün olduğu kadar az hataya düşmelerini, kanunları tatbik etmelerini temin için bazı ihtiyat tedbirlerinin alınması faydalı görülmüştür. Bunun için, hâkimlerle davacılar arasında, hüküm isteyenlerin (tarafların) menfaatlerini müdafaayı ve fakat aynı zamanda doğruluğu, bilgiyi ve nezaketi (Bak. No. 16, 651, 667) kendilerine meslek edinmiş birtakım iyi ahlâklı, yüksek ruhlu ve kibar ilim adamlarının bulundurulmasından ve adaleti dağıtma işine ortak edilmelerinden başka çare bulunmamıştır. (Modern mevzuatın girift vaziyeti, hâkimle iş sahibi arasında meslekî kültür ve melekeye sahip bir mutavassıt sınıfa ihtiyaç gösterecek mahiyettedir. Bu aynı zamanda bir de ihtiyat tedbiridir. Çünkü hak sahiplerinin ve kendilerini haklı sayanların yerli yersiz ihtirasları adalet umurunda menhus bir tesir icra eder. Meslekî malûmatı olmayan ve kendi kendisini müdafaada maruz kaldığı tehlikeden bihaber bulunan bir kimsenin fikrindeki karışıklığa dilinin şaşırması inzimam eder. Mahir bir hasım böyle bir acemiye karşı çok üstün bir vaziyette bulunur. Kaldı ki tarafların müvazenelerini kaybederek karşılıklı kin ve husumetlerine serbest bir cereyan vermeleri mahkemeyi lüzumsuz yere işgal etmiş ve davayı girift bir hale koymuş olur. Bundan başka taraflar arasında bilgi ve ehliyet bakımından müsavat temini, avukatın vücudunu zarurî kılar. Bu su-

(4) A. H. Özkent: (Baro) F. Payen den terceme. s: 15.
P. Lepaulle: La Justice p. 95 - 105.

retle fertlerin kanun müvacehesindeki müsavatı filiyat sahasında en geniş mikyasta tecellî etmiş olur. Nihayet hâkim işi ortaya koyanın noksan evrak ve vesika ibraz etmeyeceği veya bilerek hilâfı hakikat iddialarda bulunmayacağı hakkında tam bir itimat sahibi olmalıdır. Görülüyor ki avukatların faydalı bir vazife görmeleri geniş bir kültüre sahip olmalarına, seciye doğruluklarıyla herkese tam bir itimat telkin etmiş bulunmalarına bağlıdır. (Adliye Vekâleti mucip sebepler lâyihasından : sahife 2).

10 - Eğer Avukatlar Olmasaydı. Davacıların insaflı olmalarına, hâkimlerin herşeyi bilmelerine imkân yoktur, dedik. Fakat davacıların hepsi insaflı olsalar ve hâkimler herşeyi bilseler yine avukata lüzum ve ihtiyaç vardır.

Avukatlığı cemiyet hayatında lüzumsuz görenlerin, yirmi dört saat olsun, bir avukat yazıhanesinde bulunup da geçen şeyleri görmelerini ne kadar isterdim. Gelen bir davayı alıp hâkimin önüne koyuncaya kadar bu adalet adamının sarfettiği emeğin ne olduğunu kolayca anlarlardı. Yüz misli büyütülmüş ve şişirilmiş bir hakkın veyahut hiç aslı ve esası bulunmayan bir iddianın makul ve alınması mümkün bir şekle konuncaya veya büsbütün atılıncaya kadar çekilen zahmet ve meşakkat, maden kuyularında bilmem kaç ecnebî madde ile karışık pırlantayı meydana çıkarıp işleyerek gerdana takıncaya kadar yapılan binbir ameliyattan ve sarfolunan bir o kadar emekten herhalde aşağı değildir. Avukat iş sahibinin haklı gördüğü bir davasını alıp, onu açmak için Adliye Sarayı'na gidinceye kadar nasıl çalışıyor, hiç düşündünüz mü? Geliniz, bunu birlikte tetkik edelim.

Kapı vuruldu. İş sahibi avukatın karşısına oturdu ve işini anlatmaya başladı.

İşadamlarının içinde kin ve ihtiraslarına kapılanlar, hakkına razı olmayanlar avukata doğruyu söylemek istemezler (Bak. No. 464). Kendileri gibi avukatı da aldatmaya çalışırlar. Sanki yanlış malûmat vermekle veyahut kâğıtlarda bazılarını saklamakla avukatı ve hâkimi aldatacaklarını sanırlar. Düşünmüzler ki hâkim kolay kolay aldanmaz; hele öte tarafın da bu haksızlıkları önleyecek, gizlenmiş hakikatleri meydana çıkaracak sahte mağduriyetin maskesini atacak avukatı vardır! Avukat, karşısında bu kabilden olan iş sahibini büyük bir sabır ve tahammül ile dinleyecektir.

İş sahiplerinden bazıları da ne istediklerini anlatmayı bilmezler. Bıraksanız saatlerce lâf söyledikleri halde maksatlarını anlatamazlar. Hele kültür seviyesi düşük dava sahibi ile başa çıkmak bir sinir ve sabır işidir. Avukat söyleleni anlayacak, söylenmeyeni, yahut söylemek istenmeyeni sezecektir. Karşısındaki sandalyede oturanın bir kâğıda sakladığını, bir vakıayı gizlediğini ağzından kaçırdığı bir sözden mi, yoksa yüzünün kızarmasından mı anladı? Onun üzerine parmağını koyacak ve utandırmadan, sinirlendirmeden öğrenmek istediğini öğrenecektir. o suretle ki vakıalar birer birer kendi başından geçmiş gibi davanın tarihçisi kesilecektir. Bu, işin nasıl bittiğini anlamak için sarfedilen emektir; müvekkilin boş bıraktığı yerleri suallerle, kesin mantıkla doldurmak, hafif noktalara kuvvet vermek, tenakuzları telife çalış-

mak, yani malzeme elde etmek ve karanlıkları aydınlatmak için sarfedilen emektir. Bundan sonra yapıcılık gelir.

11 - Yapıcılık. Hukuk prensiplerini aramak, birbirine benzeyen hâdiselerde şarihlerin, mahkemelerin ve temyiz heyetlerinin ne dediklerini bulmak, davayı kanun ve ilmin istediği kalıba sokmak (Bak. No. 11, 322, 405, 411, 722 ve sonrakiler 730, 734 ve sonrakiler), hasım tarafın ne gibi müdafaa silâhları kullanacağını düşünerek mukabil silâhlar hazırlamak, yani müdafaa plânını çizmek. Bunu kim yapıyor? Bu işi davacıların kendilerine bırakmak mümkün mü ve doğru mu? Hâkimler davacılarla yalnız ve başbaşa kalsalardı, çok sıkıntı çeker ve hiçbirşey yapamazlardı. Bu ayıklama, hazırlayıp adalet önüne koyma işini avukat yapmaktadır. Bu iş, zenginlik, zekâ, hiddet ve şöhret işi değildir. Bu iş anlama, sezme, alışma, bilgi ve doğruluk dairesinde çalışma işidir ki, ancak kendisine meslek edinmiş olan avukattan beklenebilir. Eğer avukatlar olmasaydı davalar yüz misli daha artar, karmakarışık ve içinden çıkılmaz bir hale gelir, bir türlü karara bağlanamaz ve haklar zayi olurdu. Ham mevzuu işleyen, hak yoksa atan ve müvekkilini masraftan kurtaran ve davada bir hakikat varsa, müvekkili fazla ümide düşürmeyerek ve mahkemeleri lüzumsuz meşguliyetlerden kurtararak, ilmin düsturlarıyla onu (hak) yapan, hâkimi aydınlatan avukattır. İhtilâlden sonra Fransa Adliye nazırının Napolyon'a imza ettirdiği 20 İkinci teşrin 1822 tarihli emirname başlangıcında (Bak. No. 173, 174) yazıldığı üzere avukatlık mesleki o kadar asîldir ki, onu şerefle ifa etmek isteyenlere öyle fedakârlıklar yükletir ve adlî kararları hazırlayan münakaşalar esnasında serptiği bilgi ışıklarıyla adalete o derece faydalıdır ki ondan müstağni kalmak bir devlet için mümkün değildir. İhtilaller, inkılâplar herhangi bir düşünceyle kısa bir zaman için baroları kapatsa veya mesleki ikinci, üçüncü plâna atsa da lüzum ve faydasını duymakta gecikilmez. "Baro kendisi için olduğu kadar adalet için de lâzımdır. Adaletin verdiği kararları serbestçe münakaşa etmek imtiyazı avukatlara verilmemiş olsaydı, adaletin hataları sonuna kadar sürecekti". Adaleti kontrol eden ve hattâ bilgisiyle hakkı yaradan avukattır. Hâkimlerin karşılarında daima avukat görmek istemeleri, davasını anlatamayan iş sahiplerine avukat tutmayı teklif etmeleri bundan ileri gelmektedir (Bak. H. M. U. Madde: 71). Bu vazifeyi hisse ve ihtirasa kapılmayarak yapan onlardır.

12 - Ruh İhtiyacı. Hiç ömrünüzde birisini sevdiniz mi? Büyük bir eleme uğradınız, ağır bir ızdırap çektiniz mi? Eğer sevdiniz veya üzüldünüzse bu dakikada bahtiyarlığınızı fısıldayacak, kederinizi anlatacak, önünde gözyaşlarınızı dökecek bir sırdaş aramış olacaksınız. Bu sizin için bir ruh ihtiyacıdır. Hâkimler vakıaları ve kanunları hiç eksiksiz bilseler ve (âlimi kül) dahi olsalardı, avukatın araya girmesi, yine derin bir ruh ihtiyacına tekabül edecekti. Çünkü davacılar, yardakçılık etmeksizin ve her dediklerini alkışlamaksızın kendilerini sabır ile, yumuşaklık ve tatlılık ile dinleyecek bir sırdaş isterler. Bu sırdaş kendilerinin seçtikleri, kendileri gibi emniyetli bir adam olursa itimat ile on koşar, tehlikeye uğrayan canları, malları hakkın-

da fikir, nasihat ve yardım isterler. Hakkına tecavüz edildiği kanaatiyle avukat yazıhanesine sığınarak hakkını alacağından, yahut haksızlığın giderileceğinden emin bir halde çıkan adam, bir camiden veya kiliseden çıkan dindar bir adam kadar ruh ve vicdan huzuruna kavuşmuştur.

13 - Cemiyetin ve Ferdin Hayatında Avukat. Avukat, ferdin ve cemiyetin bütün hukukî meseleleriyle uğraşır. Onu yalnız mahkemelerde hâkimle davacı arasına giren bir yardımcı olarak görenler, vazifelerinden bir kısmını gözönünde tutanlardır. Halbuki davaya tekaddüm eden birçok hallerde, mahkemeye düşmeyen ve düşmeyecek olan hukuk, ticaret, aile, cemiyet meselelerinde fikir ve nasihat veren, senet, mukavele yazan odur. Denebilir ki fert ve cemiyetin hayatında onun kadar nâzım rol oynayan başka bir meslek adamı yoktur. Avukatın bu rolü medeniyet ilerledikçe artmaktadır. Kültür seviyesi yükselmemiş milletlerde avukat yalnız hâkimin bulunduğu yerde görülürken ilerlemiş milletlerde her ferdin, her ailenin, devletin ve bütün manevî şahısların avukata muhtaç olmaları bundan ileri gelmektedir. Bizde de bir zaman gelecektir ki, seyyar esnaf işportasını taşıyacağı, arabacı beygir satın alacağı, aile reisi aşçı kullanacağı zaman bile bir avukattan nasihat almak mecburiyetini duyacaktır. Avukat kadar cemiyetin ve ferdin hayatına girmiş, onun kadar küçük büyük işlerde vücuduna ihtiyaç hissettirmiş, onun kadar küçük büyük işlerde vücuduna ihtiyaç hissettirmiş faydalı ve lüzumlu bir unsur yoktur. Avukat kanunları bilir, cemiyet hayatında onun nasıl akisler yapığını görür ve bunları, ferdin hayatına olduğu kadar cemiyetin hayatına da intibak ettirir. Bunun içindir ki dünya durdukça o da ayakta duracak ve geçen her gün kendisini daha çok hissettirecektir. Mutlakiyet, Meşrutiyet, Cumhuriyet idare tarzlarında, Faşistlik, Nazilik, Bolşeviklik gibi iktisadî ve içtimaî değişiklik gösteren rejimlerde (Bak. No. 15) avukat, bu âlemşümul rolünü oynamaktadır. İnsanlar daha başka idare kalıbına girseler bu meslek yine var olacaktır. Vatanı müdafaa için asker ne kadar lâzımsa, adaleti müdafaa için avukat da o kadar lâzımdır.

14 - Bu Lüzumu Cumhuriyet Adliyesi Nasıl Görüyor? Bir memleketin adaletinden emin olmak için şunlar lâzımdır: İçte ve dışta hâkime karşı olan itimadın sarsılmaz bir halde yerleşmesi, adaletin sürat ve sadelikle temini, kanunların tam olarak tatbiki. Avukatın adlî teşkilâttaki rolü, bu esasların her biriyle yakından alâkalıdır. Hâkim ve müvekkil, bütün hakikatleri onun ağzından dinler; vatandaşların memkelet adaleti hakkındaki fikir ve kanaatleri onun eliyle yoğrulur. Doğruluk ve nezaheti rehber edinmemiş bir avukatın mahkeme hakkındaki şüpheli bir sözü davacı üzerinde derin izler bırakır. Bu takdirde hâkimler kütlesi bile taarruzdan masun kalamaz. Böyle bir halin adliyeye ve memkelete vereceği zarar her türlü tahminlerin fevkindedir. Çünkü halkın itimat ve tasvibine dayanan demokratik idarelerde adaleti tesis ve tevzi sisteminin âmmeyi her bakımdan tatmin edecek bir seviyede olması şarttır. Adaletin saf ve lekesiz olarak idamesi hiç de şüphesiz Cumhuriyeti payidar edecek esaslardan biridir. Bundan başka kanunların tam olarak tatbikinde

avukatların müessir bir rolü vardır. Filhakika sosyal hayatımıza yeni bir nizam veren mevzuatın üstün esasları, geniş kültürlü şahıslara ihtayaç gösterecek mahiyettedir. Bu itibarla avukatın mevcudiyeti, bilgi ve doğruluk mevcudiyeti, bilgi ve doğruluk hususunda teminat arzetmekle kalmayarak adliyenin müdahalesini icap ettiren halleri de tahdit eder. Davacı ile yapacağı istişare mesnetsiz iddiaların berteraf edilmesine, içtinabı imkânsız olmayan ihtilâflarda bir uzlaşma zemini bulunmasına yarar. Bu takdirde hâkim ve avukat, müşterek bir vazife ifasını, hakkın taharrisni deruhte etmiş olurlar. Aksi halde usul kanunlarının zarurî olan teminatı taraflar elinde davayı uzatmaya yarayan bir vasıta haline girer. Salâhiyetlerini hakka hizmet yolunda kullanan ve hâkim huzurunda yalnız kanun ve vicdanın sesini yükselten avukat, kaza kuvvetini vazifesine isal eden makinın en kudretli çarklarından biridir. Bu itibarlardır ki memkelet adliyesinde hakkı hak olduğu için izhar eden faziletli bir hâkimler kütlesine ne derece ihtiyaç varsa hâkimin faaliyetini tenvir eden ve yalnız bilgi ve doğruluğu kendisine rehber tanıyan bir avukatlar topluluğuna da o mertebe lüzum vardır (Adliye Vekâleti mucib sebepler lâyihasından: sahife 1).

15 - Bu Lüzumdan İstiğna Mümkün müdür? Müdafaa müessesesinden medenî hiçbir devlet müstağni kalmamıştır. Fransa İhtilâli gizli bir cemiyet kokusu sezdiği için Baro'yu kapatmıştı (Bak. No. 167, 168). Fakat çok geçmeden mahkemeleri, daireleri şüpheli işadamları, rüşvete vasıtalık eden takipçiler, komisyoncular, dellalar istilâ ettiler. Sonraları Napolyon'un inadına rağmen Fransa Adliyesi, Baro'yu daha geniş salâhiyetle kurmaya mecbur olmuştu (Bak. No. 169, 170, 171 ve sonrakiler).

Bazı sebepler Prusya Kralı İkinci Fredrik'i avukatlık meslekinin ilgasına sevketmişti. Bir kararmane ücretli avukat istihdamını menetmiş, bunun yerine maaş mukabilinde mecbur olan hukuk müşavirleri ikame eylemişti. Kralın bu memurları vazifeleri devam ettikçe maafevklerine bir asker disipliniyle bağlı bulunuyorlardı.

Aynı tarihlerde avukatlar kral, Avusturya'da imparator tarafından tayin edilirdi. Fakat sonraları oralarda da müstakil barolar kurmak lüzumu hissedilmişti.

Rusya Çarı Birinci **Nikola'nın** şu sözü meşhurdur: "Ben Çar oldukça Rusya'da avukata ihtiyaç yoktur. Biz onlarsız da pekâlâ yaşıyoruz". (Bak. No. 232).

Daha evvel, **Deli Petron'un** Londra seyahatinde takma saçlı, cübbeli avukatları görerek bunların hâkimlere yardım ettiği söylenince "bunlara ne lüzum var? İmparatorluğumda iki hukuk adamı var. Memleketime döner dönmez birisini astıracağım, ötekisi bize yeter" dediği de mâlumdur (Bak. No. 232).

Bolşevik Rus İhtilâli de müdafaa müessesini ihmal etmek istediği halde acı tecrübelerle karşılaşmıştır. Bugün orada da bir devlet müessesi şeklinde zaptu rabta tâbi tutulmuş barolar vardır (Bak. No. 236 ve sonrakiler).

Devlet idaresi ne şekil alırsa alsın, hak ve adaletin sesi işitildiği her yerde avukata ihtiyaç vardır. Bu lüzum gün geçtikçe kendisini daha çok hissettirmektedir. Bundan hiçbir devlet ve millet müstağni kalamaz.

16 - Gayesi. Avukatlık, âmme hizmetlerinden birisi ve en mühimi olan adaleti dağıtmak vazifesine yardım için teşkil edilmiştir (Bak. No. 17, 18. a, d, 109, 446, 765).

3499 sayılı kanun 22'nci maddesinde: (Avukatlık, âmme hizmeti mahiyetinde bir meslektir) demek suretiyle bunu tebarüz ettirmiştir. (Âmme hizmetini gören resmî memurlardan ve hâkimlerden ayırmak ve serbest bir mesleğe mensup olduklarını göstermek içindir. Yoksa aşağıda görüleceği üzere **Baro** resmî bir müessesedir (Bak. No. 765). (Projenin takip ettiği sistemde avukatlığın mümeyyiz vasfı, bir âmme hizmetinin ifası maksadıyla tesis edilmiş olmasıdır ki, o da adaletin tevziidir. Meslekî kaidelerin esası, işte bu tedviri adalet icaplarına dayanır. Vekâletin mucip sebepler lâyihasından: sahife 3).

Avukatlar mahkemelerin yardımcılarıdır. Vücutlarının hikmeti, rolleri işte budur. Kanun vazıının avukatlara vücut vermesinin sebebi, kanunun daha mükemmel bir surette tatbiki, adaletin daha emin olarak tevziidir. Eski bir avukat,[5] meslekin hedefini kısaca şöylece anlatır: "Herkese, kendisininkini verdirmektir. Şu suretle ki malı, canı, hürriyeti, namusu tecavüze uğrayan şahıs avukatta himaye, müdafaa, melce ve emniyet, küçük ve zaif, onda kuvvet, istinatgâh bulur".

Âmme hizmeti, âmme kuvveti tarafından doğrudan doğruya veya onun müdahalesile yapılan umumî hizmetlerdir. Âmme hizmeti, âmme kuvveti (devlet) tarafından kullanılır. Bu kuvvetin yaptığı umumî hizmetlerin başında adaleti dağıtmak gelir. Hâkimlerin mahkemelerde gördükleri iş, âmme hizmetlerinin tam kendisidir. Bu adaleti dağıtmak işinde hâkimin yanı başında avukat bulunduğu, devlet avukatın vazifesini yapma tarzı hakkında birçok şartlar aradığı ve birçok hükümler koyduğu, o da gidişini bunlara uydurmaya mecbur olduğu için müdafiliğin dahi âmme hizmeti sayılacağı şüphesizdir. Avukatın gördüğü iş, bir âmme hizmetidir, içtimaî bir vazifedir.

Son zamanlara kadar birçok hizmetler âmme hizmeti sayılmıyordu. Gerek otoriter ve gerek demokrat devletlerde bir kanun veya kararname neşredilerek birçok hizmetlere devlet otoritesinin müdahele ettiği görüle gelmiştir. Fakat tarih bize öğretiyor ki, avukatlığın âmme hizmeti mahiyetinde bir meslek olduğu, daha doğduğu günden beri duyulmaya başlamış, her tarafta avukatların hak ve vazifelerine, mahkemelere nasıl yardım yapacaklarına, kendilerinin ve barolarının devlet tarafından ne yolda murakebe edileceğine, onlar aleyhine işlenen suçların âmme kuvveti (me-

(5) Felix Liouville: Paillet ou l'Avocat p. 7.

murlar) aleyhine işlenmiş gibi cezalandırılacaklarına dair kanun ve nizamnameler konmuştur.

Biz avukatlar masumların, tecavüze uğrayanların, dulların ve yetimlerin müdafii olduğumuzu söyler (Bak. No. 620) ve bundan büyük bir gurur duyarız. Bu sözlerimizin fiiliyata intikali, yani avukatların gerçekten masumları ve tecavüze uğrayanları müdafaa etmeleri de meslekin gayesidir. Doğruluk, namuskârlık, nezaket, nezahet, ehliyet her meslekte lâzımdır. Fakat hiçbirisinde bu vasıflar, avukatlıkta olduğu kadar lâzım değildir. Avukatın girdiği davada, taraflar arasında müsavat temin olunur. Bu sayededir ki hâkimin önünde kral ile köylü, zenginle fakir birdir ve yine bu sayededir ki her ikisi de menfaatlerini, aynı hakları ve vazifeleri haiz ve birbirine müsavi adamlara müdafaa ettirirler.

17 - Kanun Bu Gayeyi Nasıl Tarif Eder? Avukatlığın şimdiye kadar yazmaya çalıştığımız gayesini, 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 22'nci maddesi kısaca şöyle ifade eder:

"Avukatlığın gayesi, avukatların hukuki bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine tahsis, tarafların hukukî münasebetlerinden veya karşılıklı menfaatlerinden doğan ihtilâfların hakka uygun olarak halline tavassut ve umumiyetle mahkemelerle diğer resmî mercilere kanunun tam olarak tatbiki hususunda yardım etmektir".

18 - Bir Hülâsa. Şimdiye kadar söylediklerimizi hülâsa edersek diyebiliriz ki:

a – Avukatlık âmme hizmetlerinin en azizi olan adaleti dağıtma işinde mahkemelerin, mercilerin, resmî dairelerin yardımcısıdır.

b – Aynı zamanda avukat hakkın yapıcısıdır. Hak mefhumunu mücerretlikten çıkarıp hayata tatbik ettiğimizde bu hakkı eline alan, ona şekil veren, hâkimin önüne koyan ve adaleti dağıtma işinde hâkime öz yardımı yapan avukat, bir başkumandan gibi karşımızda dikilir. **Bacon**'un dediği gibi, "hâkim hakkı tatbik eder, fakat yaratmaz". Hukuku yaratan (Bak. No. 11, 322, 405, 414, 584, 722 ve sonrakiler, 730, 734 ve sonrakiler), canlandıran ve onu mücerret fezasından çıkararak can ve mal yapan avukattır. Avukat, kanunun tercümanıdır. Kanunun sesi onun ağzından işidilir. Mahkeme harici hukuk yardımlarını yapan da odur.

c – Hedefi hakkı muzaffer kılmaktır. Bu zaferi, bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine tahsis ve nizaları hakka uygun olarak müdafaa ve sulh etmekle kucaklar. Vasıtaları, söz ve kalemle işleyen akıl, zekâ ve kalptir. Dayandığı prensipler, iş sahiplerinin mutlak itimadı, avukatın sonsuz hulûs ve namuskârlığı, doğruluğu ve sonra nezaket ve nezaheti, sağlam ve geniş bilgisi ve daima çalışmasıdır.

d – Avukatın adaleti dağıtmaya yardımdaki rolü bir takım kayıt ve şartlara, haklara ve borçlara, meslekî inzibata tâbidir. Hakları, hususî haklar olmaktan ziyade âmme hukukuna müteallik faaliyetler ve imtiyazlardır. Vazifeleri, kanunî ve ahlâkî mecburiyetlerdir (Bak. No. 38 g. 460, 766).

e – Adaletin şerefi ve zaferi, avukatlık meslekinin şerefi ve zaferidir. Eğer avukatlar iş sahiplerine yaklaşmak, yazıhanelerinin kapılarının kendilerine daha geniş açmak, onları yaşadıkları zor şartlar içinde daha yakından takip etmek istiyorlarsa bu bir hasis menfaat için değil, belki yardım isteyenlerin kendi menfaatleri iktizasındandır. Çünkü iş sahipleri ancak bu suretle malûmatlı, namuslu ve müstakil müşavirleri bulur ve karanlık, ne oldukları belirsiz takipçi, muameleci, komisyoncu, iş adamı güruhundan kurtulurlar.

Eğer avukatlar meslek çalışmalarının teşkilâtlandırılmasını, Baroların kemal bulmasını istiyorlarsa bu yalnız hayatlarının şeref ve vekar ile geçmesi, istikballerinin ve kocayıp çalışamayacakları günlerin temin olunması için değil, belki aynı zamanda ve bilhassa iş sahibi için mühim bir para ve zaman tasarrufu ve kendilerine tevdi edilmiş olan işlerin dikkatli bir çalışma ve hazırlama suretiyle tenimata raptolunması, başka ifade ile, adaletin iyi dağılması içindir.

Şu izahat gösterir ki meslek kaideleri hiç de avukatların şahsî menfaatleri için konulmamıştır. Meslek vazifelerinin hudununu ne kendisinin, ne de iş sahiplerinin hususî menfaati çizmez. Aynı zamanda âmmenin kanunî ve hasım tarafın hususî menfaati de vardır. İş sahiplerinin menfaati, meslek vazifelerini ihmal ettiremez. Ve nihayet meslek, hakkın yüksek menfaatleri çerçevesi içinde ve asıl hakkı muzaffer kılmak için yapılır.

f – Bu bakımdan avukat, müstakil ve serbest olmadığı gibi aldığı işin ve müvekkilinin oyuncağı da değildir. Memurlara kıyas edilir ve vazifesini nasıl yaptığına bakılırsa avukat müstakildir (Bak. No. 600, 601). Fakat onu bağlayan o kadar bağlar var ki bunları başka mesleklerde göremeyiz. Kanun bağı (Bak. No. 109, 580 ve sonrakiler, 661 ve sonrakiler, 675 ve sonrakiler), meslekdaşlık bağı (Bak. No. 642 ve sonrakiler), âmme hizmeti bağı, aldığı işin ve müvekkilinin bağı, hasım tarafın bağı (Bak. No. 687 ve sonrakiler)... Bunlar örümcek ağı gibi avukatı örgü içinde hapsederler. Avukat bunların, yani vazifenin ve adaletin kölesidir.

g – Ve nihayet avukat vatan ve milletini seven bir adamdır. Her sevginin anası olan bu sevgilerin bulunmadığı kalp, meslek sevgisi için çarpamaz (Bak. No. 571, 572). Milletin kanunlarını, adliyesini, müesseselerini sevmek ve hizmeti adalet gayesine tahsis edebilmek için milleti sevmek gerektir. Avukatın ruhundaki bu ana aşk, kendisini haksızlıktan çekinmeye sevkeden bir kuvvet olabilir.

3 - Meslek Hakkında Söylenen Sitayişli Sözler

19 - Büyük Adamların Sözleri. Meslek hakkında yazılan birçok kitaplarda, meşhur ediplerin, büyük hâkimlerin ve devlet adamlarının sözlerinde iftihara lâyık medih ve sitayişler görürüz.

Voltair, tenkit hususundaki ustalığına rağmen avukatlar hakında bazan çok hörmet ve takdirde bulunmuştur. Filhakika bu, zamanın hâkimleriyle avukatlarını mukayese ederek birincileri zelil göstermek maksadı idi. "Âlim ve namuslu bir avukat diyor, haksızlık etmek hakkını bir miktar para mukabilinde satın almış olanların elbette ki üstündedir; böyle bir avukat mükemmel bir müşavir olabilir. Fakat iyi bir avukat olabilecek müşavir nerede?"[6]

Müddeimumî **Bellart,** geçen asrın başlangıcında topluluk hakkında şu sözleri söylemişti: "Avukatlar topluluğu en mükemmel, en ziyade itibara lâyık öyle şerefli bir insanlar birliğidir ki mutat doğruluğu az görür ve tatbikatta kusursuzluk derecesine kadar varırlar. Eğer fazilet insan cemiyeti tarafından kovulsaydı, son melcei onların yanında bulurdu".

Fransa'da Birinci İmparatorluk zamanında devlet müşavirliği etmiş, bunca rejimler esnasında bunca müesseseleri istihkar fırsatını bulmuş olan **Thibeaudeau,** Baro'da (ilmin, doğruluğun, istiklâlin, şerefin taarruzdan masun sığınağını buluyor).

Herkes ve her zümreyi zehirli hicivleriyle hırpalamış olan **Moliére** avukatların meslekteki titizliklerini doğruluklarını övüyor, onların bu hallerini bozulmuş ve kirlenmiş kanun adamlarının şüpheli müsamahalarile karşılaştırıyor ve diyor ki[7] "kanun adamları daha çok uysaldırlar. Kanunun üzerinden usulcacık aşmak ve caiz olmayan şeyi yapmak çarelerini bilirler. Avukatlar ise bu gibi hususlarda pek ciddi ve titizlerdir. Onlar hilei şeriyenin pek büyük bir suç teşkil ettiği fikrindedirler. Vicdan dolandırıcılığının çok cahilidirler. Eğer ufak bir haksızlık işlenmek isteniyorsa onlarla istişare etmemelidir".

Esope der ki: "Avukatlık mesleklerin en iyisi ve en kötüsüdür".

Bu vecizeyi biraz teşrih etmek istersek diyebiliriz ki avukatlık mesleklerin en iyisidir. Çünkü bunun kadar güzel, bunun kadar canlı ve heyecanlı ve böyle olduğu için bunun kadar insanı cazibesine sürükleyen (Bak. No. 911) ve yaptığı yardım bunun kadar yüksek olan başka bir meslek yoktur, denebilir. Fakirler, zenginler onun himayesine sığınırlar. Bir esnaf, bir kral, bir cumhurreisi onun müşterisidir. Meslekların en kötüsüdür. Çünkü bütün bu iyiliklerine rağmen bunun kadar nankör, bunun kadar zor ve bedeni, dimağı bunun kadar yoran ve sıhhati bunun kadar bozan başka bir meslek düşünülemez. Avukat oluncaya kadar yolda ısırgan, deve dikeni ve böğürtlenlerle uğraşmak ve olduktan sonra da bir dakika durmadan didinmek ve çalışmak lâzımdır.

Biz yine meslek hakkındaki sitayişli sözlere devam edelim:

---

(6) Lettre Lavaisse 4 juillet 1762.

(7) Le Malade imaginaire p. 1. m. 9.
Vefik Paşa tarafından Türkçe'ye tercemesi (Meraki: sahife 44).

Eski ve büyük hâkim **d'Agesseau** şöyle der: "Bütün mesleklerin hemen umumiyetle boyunduruk altına alındığı bir sırada hâkimlik kadar eski, fazilet kadar asil, adalet kadar lüzumlu bir topluluk vardır ki kendine has bir seciye ile diğerlerinden ayrılıyor. Yalnız odur ki mutlu ve sakin, istiklâline sahip olarak her zaman tutundu. Vatanına faydasız olmaksızın hür olan bu topluluk ,âmmenin kölesi olmaksızın âmmeye nefsini hasrediyor. Her türlü esaretten beri olan avukatlık mesleki, serbestlik hukukundan hiçbirini zayi etmeksizin en yüksek mertebeye çıkıyor ve fazilete lüzumu olmayan bütün süsleri istihkar ederek bir asalet ünvanına sahip olmaksızın insanî asil, mala sahip olmadan zengin, rütbe ve nişana malik olmadan âlî, servetin yardımına hacet kalmaksızın mesut kılabiliyor. Bu kadar şerefli bir mesleki yapan ve az bulunur böyle bir saadeti idrak eden sizler, imtiyazınızın şümulünü biliniz ve fazilet istiklâlinizin prensibi olduğu gibi bunu kemale erdiren de o olduğunu asla unutmayınız.

Liyakat ve şöhretin birbirinden ayrılmadığı, kendi kendini yaratan insanın başka insanları aydınlattığı ve dehasının yüksekliğine boyun eğdiren bir mesleke mesnup olmakla bahtiyarsınız".

Roma İmparatorluğu'nun sonlarına doğru Ilirya Valisi **Callicratus**'a gönderilen Justin Kanunnamesi'nde şöyle deniliyordu: "Davaların şüpheli noktalarını halleden, müdafaadaki kuvvetleri sayesinde gerek ceza ve gerek hukuk davalarında çiğnenmiş hakları koruyan, kaybolmuş haklara destek olan avukatların gördükleri iş, kavgaya gitmek ve yaralar almak suretiyle babalarını ve vatanlarını kurtarmak için yapabilecekleri hizmetten daha az faydalı değildir. İmparatorluğumuz için savaş yapanların, yalnız zırh gömlek giyen ve kalkan taşıyanlardan ibaret olmadığını takdir ediyoruz. Bu işi avukatlar da yapıyorlar. Zira ızdırap çekenlerin ümidini, hayatını ve çocuklarını müdafaa eden ve şanlı seslerinin kudretine inanan kürsinin bu üstadları dahi aynı şeyi yapıyorlar (Bak. No. 156).

20 - Türk Adliyesi'ne Göre. Hâkimler Kanunu'nun yedinci maddesi mucibince avukatlık meslekine intisap edenlerin bu meslekte bilfiil geçirdikleri müddetin yarısının hâkimlik hakkındaki kıdemlerine zam olunması ve aynı kanunun 14'üncü maddesinde yirmi sene bilfiil avukatlık edenlerin en yüksek hâkimlik sınıfı olan Temyiz Mahkemesi Âzalığına intihap olunabilmesi, Türk Kanun Vazıının avukatlık mesleğine verdiği yüksek payenin canlı bir misalidir (Bak. No. 486 ve sonrakiler). 1934 yılı baharında, Temyiz Mahkemesini kuvvetlendirmek için Cumhuriyet Hükûmetinin Türk Avukatları Temyiz Mahkemesi Âzalığına tayin etmeyi ve onların ilim ve faziletlerinden istifade eylemeyi düşündüğünden bahisle Adliye Vekili'nin bazı avukatlara Temyiz Hâkimliğini kabul teklifinde bulunması[8] avukatlarımızın bilgi-

(8) Bu itimada lâyık olanlar içinde müellif de dahildi. Bundan duyduğu gurur elân hatırasından silinmemiştir.

lerine, doğruluklaklarına, seciye sağlamlığına gösterilen itimadın iftihara lâyık bir şaheseridir.

Adliye Vekili (şimdi Hariciye Vekili) Saraçoğlu Şükrü'nün Avukatlar Kongresi'nde söylediği güzel nutkun (Bak. No. 115) şu cümlelerini zikretmekten geçemiyoruz: "Bu toplantımız, aynı zamanda, adliye teşkilâtı ile avukatların müşterek bir hedefe vüsul için bir arada yürümeye azmetmiş olduklarının yeni bir delilidir..... Hâkimlerle davacılar arasında tarafların hak ve menfaatlerini müdafaayı, fakat aynı zamanda doğruluk ve nezaheti kendilerine meslek edinmiş bir sanatın lüzumuna kani olduk. Vatandaşın şeref ve menfaatini müdafaa vazifesini meslek edinmiş olanlardan yüksek bir seciye, doğruluk ve nezahet aramaktan daha tabiî müşavirleri mevkiine çıkarmaktadır..." 3499 sayılı kanun lâyihasına vekâletin yazdığı mucip sebepler lâyihası ve Adliye Encümeninin mazbatası, avukatlık meslekine Türk icra ve teşri kuvvetlerinin verdiği kıymet ve ehemmiyeti gösteren en son numunelerdir.

21 - Haklı Gururun Ayıplanması. Meslekleri hakkında ifrat derecede medhü senada bulunmayı sevmelerinden dolayı avukatlar pek çok ayıplana gelmişlerdir.

Filhakika mesleğini sevmiş, ruhile onu benimsemiş olan bir avukata sorarsanız mesleklerin en iyi ve cazibelisi avukatlık olduğunu söylemekten zevk duyar ve mesleğine sövülünce, bir Brahmanın putuna sövülmesinden, bir papazın haçı yere atılmasından ve bir müslümanın Kur'an'ına türükülmesinden duyduğu ezayı duyar. Onun için, halk karşısında mesleklerine dair söz söyledikleri zaman ondan öyle hayranlıkla bahsederler, onu diğer mesleklerin üstüne o kadar çıkarırlar ve hele kalplerinde bu meslekin mukaddes ateşi yananlar bu ateşle dinleyicilerini de ısıtmak için o kadar heyecanlanırlar ki meslek hakkında duydukları bu müşterek gurur ifratından dolayı çok defa tenkide, bazan da istihzaya maruz kalmışlardır. Üstadların dediği gibi[9] bu uğurda söyledikleri sözlerin bazı kere mübalâğalı görülebileceğini kabul etmek gerekir. Bununla beraber devlet teşkilâtı içindeki vazifesini, yalnız en yüksek ve en hassas bir doğruluğun ve keskin bir şuur ve zekânın yardımıyla yapabilen bir meslek bahis mevzuu olduğu zaman, o meslek erbabından herbirinin kendi rolü hakkında çok asil bir fikre sahip bulunması ve meslekini herşeyden daha çok sevmesi fena olmaz.[10] Kanunun bekçileri, hakkın yapıcıları, adaletin işçileri olduklarını tekrar tekrar söylemek sayesinde, genç avukatların zihninde meslek ve sanatlarına karşı duymaları lâzım gelen sevgi ve saygı damgası nakşedilmiş olur. Meslekte insanı baştan çıkaracak şeyler, sebepler, vesileler çoktur. Vazife hakkında yüksek, asil bir fikre sahip olmak ve mesleği sevmek ve saymak, bu tehlikelere karşı korunmanın en iyi çaresidir (Bak. No. 911).

O zaman baro reisi bulunan **Dupine Aîné** 1 İkinci Kânun 1829 tarihinde konferansın açılış nutkunda buna yakın bir fikri taafsil etmiştir, şöyle diyordu: "Mesle-

(9, 10) J. Appleton T. de la profession d'avocat p. 20.

ğimizi sevelim. Bu sevgi meslekte bizi muvaffakiyete götürecek ve yine meslekte bize saadet getirecek en emin bir vasıtasıdır. Mesleğimize saygı göstermeye çalışalım ve bunun için, onun hakkında, çok yüksek bir fikir edinmekten çekinmeyelim. **d'Agesseau**'nun bizden evvel söylemiş olduğu sözlerin derecesini hiçbir zaman bulamayız. Bu duygunun tefahürden ibaret olduğu isnadı yerinde değildir. Zira bu duygu, bizim için birçok mecburiyetler doğmasına sebep olur. Bu asîl meslek ifrat derecede medhetmekle onun bize yüklediği vazife ve fedakârlıklara, icap ettirdiği ehliyete, sây ve gayrete ve meslek bağlılığına ancak pek zorlukla erişebileceğimizi ifade etmiş oluruz".[11]

4 - Mesleke Karşı Yapılan İftiralar

22 - Hekimlerle Hâkim ve Avukatlara Hücum Edilmesi. Bütün bunlara rağmen halk avukata şarlatan, haklı haksız her işi alan bir adam gözüyle bakar. Bu hükmü veren yalnız halkın cahil kısmı değildir. Okumuş yazmış, görmüş geçirmiş, yüksek mevkilere çıkmış bazı uyanıklar da bu fikirdedirler. Piyeslerde, karikatürlerde bu telekkinin eserlerinin herzaman görüyoruz.

Avukatlar gibi halkın dilinden düşmeyen bir sınıf daha vardır ki o da hekimlerdir. (Allah hekime, hâkime muhtaç etmesin) derler ve bundan bir zevk duyarlar. Fakat hekimlerle eğlenmeyi kâfi görürken avukatlara karşı bir bakıma hakaret denecek kadar ağır isnatlarda bulunurlar. Bunlar çok defa şöyle derler:

(Avukat, ariyet cübbesini giyerek her söze behemehal başka bir sözle karşılık veren bir adamdır; lehte müdafaa yapan ve davasının doğruluğuna inanan bir avukatın karşısında, daima, aleyhte müdafaa yapan ve aynı suretle tezinin doğruluğundan şüphesi olmayan başka bir avukat bulunur!... Zeki ve namuslu olan bu adamlar nasıl olur da, bütün hayatları devamınca, hiç değilse yüzde ellisi haksız ve sakat olan davaların müdafaasını deruhte edebiliyorlar? Kanaatin, vicdanın burada hiçbir rolü olmadığı görülüyor. O kadar ki avukat müdafaa edeceği dosyayı seçmez bile. Eğer bugün müvekkili olan kimsenin yerine hasmı kapısını çalmış olsaydı, onun avukatığını yapardı. Ve sonra, işte birisini öldürmüş olan şu kötü yapılı adam, elinde kanlı bıçakla kaçarken tutulmuştur. Bunu bile bile bir avukat, ne diye ve nasıl müdafaa edebilir?)

Evet, bu nasıl mümkün oluyor? Acaba bizler, hizmetinde bulunduğumuzu iddia ettiğimiz doğruluğa ve adalete hiç saygı göstermeyen, birisinin ak dediğine ötekisi kara diyen hilekâr birtakım lakırdı esnafları, söz ebeleri miyiz? Avukatlar haklı haksız her işi alırlar mı?

23 - Hukuk Davalarında Katiyetsizlik. Bir dava haklı mıdır? Bunu evvelden anlayıp kestirmek o kadar zor ki... Gerçi bazı davaların sonu nereye varacağını ev-

(11) J. Appleton T. de la profession d'avocat p. 20.

velden kestirmek mümkündür. Müruru zamana uğramış, müddetini geçirmiş, sağlam seneden bağlanmış işler gibi (bunlarda bile birtakım hukuk ihtilâtları başgösterir ya!) Fakat işlerin pek çoğu kadar basit olmayıp karışıktır. Aldığı davayı kazanıp kazanmayacağını yüzde yüz kestirmek bir avukat için mümkün olamaz. Bunun birçok sebepleri var. Burada en mühimlerini sayacağız.

Riyazî işlerde kat'î olarak hüküm verilebilir. İki kere iki dört eder.[12] Fakat hukuk işlerinde! Burada asıl olan şüphedir. Acaba ? lar başgösterir. Vesikalardan bu mâna çıkmıyor mu? Hasım hangi taraftan hücum edecek? Mukavelenamenin şu kelimesi neyi ifade ediyor? Kanunun filân maddesi lehte mi, aleyhte mi? Şarihler ne diyorlar? İşte böyle birçok sual beyninize hücum eder. Hukuk ilmi kadar seyyal ilimler azdır. Onun kaidelerinde katiyyet yoktur. Bunun bir sebebi de, hukukun ihtiyacı tatmin için tatbik edilmesi, insan ihtiyacının ise günden güne değişmesidir. Bu ihtiyaç değiştikçe, kültür genişledikçe eskiden hak diye görülen birşeyin sonradan haksızlığına hükmolunuyor ve hak mefhumu genişliği nisbetinde lâstikleşiyor.

Sonra, kanunlar ne kadar etraflı yazılırsa yazılsın, daima karışıktır. Bazan her iki taraf da bir kanunun aynı maddesinden işine yarayacak mâna çıkarabilirler. Böyle olmasa kanunların tefsirine, tadiline hiç lüzum kalmazdı; mahkemeler, temyizler işyelip durmaz, basit gibi görünen bir mesele hakkında birbirine zıt ciltler dolusu yazı yazılmazdı. Mukavelename, senet, bunlar da öyledir. Hangi taraf haklı? Hak terazisinin oku sallanmaya başlar. Bu vaziyette bir avukat, kendisinden istenilen yardımı esirgeyemez. Ve eğer müdafaa ettiği, hak sandığı bir davayı, temyizlerden geçirdiği, evvelce kazandığı halde en sonra kaybederse muaheze edilemez.

24 - Hükmü Verecek Hâkimdir. Sonra hükmü verecek avukat değildir ki davayı evvelden kesip atsın. Hükmü verecek hâkimdir. Onun üstünde Temyiz Mahkemesi vardır. Bir avukat aldığı bir davanın haklı olduğuna kani olur. Bütün kuvvetiyle müdafaa eder. Fakat mahkeme ona hak vermez. Bu halde kabahat hiçkimsede değildir. Avukatı haklı sandığı bir davayı sonradan kaybettiğinden dolayı tenkit etmek, bir hâkimi verdiği hükmün Temyiz Mahkemesi'nden bozulduğu için tenkit etmeye benzer. Bunlar kaçınılması mümkün olmayan şeylerdir. Temyiz Mahkemesi de bugün ak dediği şeye yarın kara diyor. Fakat bundan dolayı hâkimliğin şerefli bir meslek olmadığı mânası hiç de çıkmaz. Bunlar, hakikate vasıl olmak için avukatça, hâkimce yapılan titiz bir didinmenin neticesidir ki tenkide değil, takdire lâyıktır.

---

(12) Riyazî doğruluk, bedahetin büyük güneşi altında, duru bir kaynaktan fışkırır. Kendiliğinden reddelimeyecek kıyaslara dayanır ve bu suretle zekânın, şart ve kayıtsız, kendi tarafına geçmesiyle neticelenir. Dava işlerinde ise aksine olarak, tereddüt, kaçınılamaz bir şeydir, katiyetsizlik normaldir ve şüphe kendini gösterir. Şüpheye düşmemek mümkün müdür? Hukukta olsun, cezada olsun, vakıaların birbirine girift olmadığı hiçbir dava yoktur. (Bak. Baro: Müellifin, Fernand Payen'den tercemesi. sahife 29, 30)

Avukat müvekkilini dinler, dosyasını tetkik eder. Başka vesaik olup olmadığını sorar. Kendi kafasında bir plân hazırlayarak müdafaaya girişir. Fakat karşı taraf müvekkilinin unuttuğu, yahut bililtizam avukatından sakladığı (ah, bu müşteriler! Bazıları ne tuhaftır? Avukatlarını aldatmak isterler, doğruyu söylemez ve imzalayıp hasımlarına verdikleri kâğıtları gizlerler) bir vesika ile, bir ibraname ile ortaya çıkar. Avukat müşkil mevkide kalır, davayı kaybeder. Fakat meslek ve ahlâk bakımından bir suç işlememiştir.

25 - Dava ile Hüküm Arasında. Başka serbest meslek erbabile, meselâ hekimlerle avukatlar arasındaki fark şudur ki, hekim hastasıyla, hastasının bünyesiyle başbaşadır. Araya başka insanlar, başka makamlar girmez. Ötesi hastanın o ilâçları iyice içmesinde ve bünyesinin yardımındadır. Fakat avukat? Hâkimin önüne çıkmadan mübaşirle, kâtiple, kalemle karşılaşır. Sonra hasımla ve mahkeme ile mücadele başlar. Kendi görüşünün doğruluğunu isbat için bir hayli ilmî münakaşalar yapar. Bir hüküm çıkıyor amma, o hükmü avukat vermiyor. Mahkeme veriyor. Mahkeme belki de hükmünde haklı değildir. Kanun o hükme boyun eğmeyi emrettiği için hak oluyor. Avukat bu vaziyette bile hakkın kendi tarafında olduğunu iddia edebilir. Demek ki avukatın haksız netice alması, yalnız kendi yazıhanesiyle kafasının işlemesinden değil, belki araya başka unsurların ve hallerin karışmasından ve birçok defa da hataya bu unsur ve hallerin sebep olmasından ileri gelmektedir.

Bütün bunların bu suretle olup bittiği söz götürmez bir surette anlaşıldıktan sonra nasıl olur da avukat, hâkimin ve Temyiz Mahkemesi'nin en sonra vereceği kararı önceden kendi kafasında binaya kalkışamadığı için suçlu tutulur?

Üstad F. Payen'in dediği gibi tezvirin ateşini körükleyen avukatlar değildir. Dava açmak fikri avukatta değil, davacının kendisindedir.

26 - Avukat, Dava Açmak İsteyen İş Sahibine Neler Söyler? Halk zanneder ki avukatlar gelen her işi alırlar, kapılarını çalanı geri döndürmezler. Bu çok yanlış ve vakıalara zıt bir iddiadır. Öyle namuslu avukatlar vardır ki haksız gördükleri işlere, ne bahasına olursa olsun, hiçbir yardımda bulunmazlar. Serbest meslekler içerisinde avukatlık kadar kendisine müracaat eden iş sahiplerinin en aşağı yarıdan fazlasını geri gönderen başka biir meslek olmadığını kuvvetle iddia ve isbat edebiliriz.

Avukat adını taşımaya lâyık hiçbir avukat yoktur ki kendisine sunulan davada zorluk göstermekle işe başlamasın. Yazıhanesinde iş sahibini dinledikten sonra çok defa şöyle der: (Bak. No. 598, 664).

> "İyi amma, şu cihtten de tehlike var... Mahkemenin ne diyeceğini bilmem. Belki de şu ibareden şu mânayı çıkarabilir. O zaman davayı büsbütün kaybederiz. Temyiz Mahkemesi'nin buna benzer bir içtihadı da vardır... Siz fazla hissinize kapılıyorsunuz. Hasmınız de büsbütün haksız değildir... İsteğinizin hepsini vermezler, daha az dava edelim... Mahkeme harçları yük-

sektir. Boşuna para sarftemiş olacaksınız, ona göre de fazla ücret vereceksiniz. Yazık değil mi... Sizi sulh etsem nasıl olur? ve ilâh."

İşte avukatlar, çok defa müvekkilerine böyle söylerler. Fakat kendiliğinden anlaşılacağı veçhile müvekkil için vaziyet büsbütün başkadır. O adaleti, davasını kazanmakta görür. Ve bundan dolayıdır ki işini çok defa yanlış ve eksik söyler. Bilerek veya bilmeyerek kâğıtlarını saklar, avukatını aldatmaya çalışır.

27 - Başka Sebepler. Ustalık hamayilini kuşanmış bir marangoz bile sert tahtayı keserken zorluk çeker, çizgiden dışarıya çıkar. Hukuk ilmi gibi uçucu ve kanun gibi lâstikli düsturlardan hüküm çıkarmak, pırlantayı işlemekten çok zor bir iştir. Hergün çıkarılan yeni yeni kanunları kavrayıp tatbik edinceye kadar hâkimi de, avukatı da hata işlerse mazur değil midir? Yaptığı binanın ikinci katı tamamlanmadan temelinin çöktüğünü gören mühendisler, dikkatsizlikle gemisini batıran kaptanlar, cehaletleriyle işleri berbat eden idareciler, ordularını mahveden kumandanlar yok mudur? Mahkeme içtihatlarının kat'î bir şekil alması mümkün müdür? Temyiz kararları, ihtiyacın tazyiki ve kanunların daima yenilenmesi neticesi olarak hergün değişmeye mahkûmdur. Eski nazariyeler yenileri tarafından alt üst ediliyor. İşte bu gibi sebepler, avukatın dava mukadderatını evvelden kestirmesine, kazanıp kaybedeceğini önceden anlayabilmesine mâni olmaktadır.

Şurasını da unutmayalım ki avukatın rolü, kanunun hak dediği şeyi müdafaadır. Belki o kanun haksızdır. Âdil bir kanun değildir. Fakat hâkim gibi avukat da onu münakaşa etmez. Eğer bir alacak davasını avukat mürurur zamandan, yahut usulün tayin ettiği müddettlerin geçiştirilmesinden dolayı reddettirmiş ise haksızlık etmiş değildir. Çünkü bu gibi sebeplerle davanın reddedileceğini emreden avukat değil, kanundur.

28 - Avukatın Ustalığı! Avukatın mehareti, avukatın ustalığı! Söylemesi dile pek kolay geliyor. Doğrusu istenirse burada göze çarpan istidat ve liyakattır, bilgidir, zekâdır; iyi vasıflarla süslenmiş olma, dikkatli devamlı bir çarpışmadır. Evet, dosya var, mahkeme var amma, avukatın da bir ustalığı vardır. Hekimlik varsa hekimin de ustalığı vardır. Romanın mevzuunu ustalıklı, çekici bir hale koyan, okuyucuları heyacanla sürükleyip götüren romancıdır. Ulu Tanrı herkesi bir yaratmamıştır. Zekâ nurunu bir kısmına gramla, diğer bir kısmına kilo ile dağıtmıştır. Sonra birisi çalışmış, okumuş, özenmiş ve bezenmiştir. Elbette değerli olan, az değerli olana tefavvuk edecektir.

Şu bedaheti hatırlatalım ki hiçbir meslek avukatlık kadar manevî değeri ve bilgiyi kaydetmez. Hiçbirisi vazifenin hududunu bu kadar genişletmez. Hiçbirisi âzasından avukatlık kadar çok ve o nisbette şiddetli ahlâk ve kültür mutalebelerinde bulunmaz ve nihayet hiçbirisi onun kadar ağır ve sert cezalandırmaz.

29 - Ceza İşlerinde Müdafaa. Biraz da ceza avukatlığından bahsedelim. Halk bu alanda avukatlara şöyle çıkışır:

"Katilleri göz göre göre nasıl müdafaa edersiniz? İşte katil, elinde kanlı bıçak, kaçıyor. Böylesi müdafaa edilir mi? Şu hırsızı, şu ırz ve namus düşmanını nasıl olur da adalet huzurunda himaye edersiniz? Cezadan kurtarmaya çalışırsınız?"

Bu yolda düşünenler, suçluların hayatını yakından tetkik etmemiş olanlardır. Ağır ceza mahkemesine sevkedilmiş olanlar arasında merhamete lâyık olanlar pek azdır. Bunun aksine olarak mahkemeye sevk edilmeyenler arasında suçtan manen mesul, hattâ suçludan daha ziyade cezaya müstahak olanlar pek çoktur. Mahkemenin beraat kararı vermesi muvazeneyi temin eder. Lâkin bunu bir ihtimal olarak kabul etsek bile avukat, hiçbir tesire kapılmaksızın ve gözünün önünde adalet gayesinden başka birşey bulundurmaksızın müdafaa vazifesini pekâlâ kabul edebilir. Çünkü af ve merhamet de adelet icaplarındandır.[13]

Mahkemeye her gelen suçlu mudur? Halk suçlara gazetelerin verdiği havadisle muttali olur. Halbuki bunların âdeti birtakım şüpheler ve tahminler üzerine cereyan etmekte olan tahkikatı kat'î ve sabit gibi göstermektedir. Şimdi farzedelim ki fail suçu ikrar etmiştir. Yahut suç gizlenemeyecek, inkâr edilemeyecek derecede meydandadır. Buna rağmen avukat, beraat kararını sosyal bakımdan müdafaa ve talep edebilir. Çünkü bazan davada cezalandırmaktan daha yüksek diğer sosyal düşünceler mevcut olur ki müvekkilini kurtarabilir.

30 - Hissiz ve Merhametsiz Kalınabilir mi? Suçlular hakkında merhamet beslemeyenler, mühim birşey unutuyorlar: Onlar yalnız değillerdir. Onların aileleri vardır. Cemiyet, suçlu ile beraber birçok masumları da sürüklüyor.

Avukat cemiyet içerisinde suçluların bulunmamasını ister. Çünkü bunlar cemiyet için tehlikelidirler ve ıslahları belki de kabil değildir. Fakat karıları, masum yavruları vardır ki, hakikati görmek istemez ve bedbahtın kurtarılması için feryat ederler.

Ah, hissiz ve merhametsiz durmak için aşkın insanı kör yapan tesirini bilmemek lâzımdır. bir ana, bir hemşire, bir kadı, bir kız ve bazan bir nişanlı, yahut ızdıraptan ve mahcubiyetten bitmiş ve erimiş bir baba gelerek, herkese ve herşeye rağmen şimdi eskisinden daha çok sevdikleri vücut için imdat ve yardım isterler.

Avukat evvelâ onları kabul eder. Onların gözyaşları, yalvarmaları, ızdırapları merhamet duygularını harekete getirir ve suçluyu görmeden müdafaasını kabule mecbur eder. İşi tetkik etmeden mazeretleri dinler:

"Bu biçare çocuk, derler, kötü kalpli değildir. Fakat bir zâf dakikasında kendisini kaptırmış ve elinden bir kaza çıkmıştır.

"Hastadır. Tamamen mesul değildir.

---

(13) Bu satırları üstad Henri - Robert'in Muhamî adıyla Türkçe'ye çevirdiğimiz Avocat adlı güzel eserinden aynen alıyorum.

"Onu bu hale sevkeden ihtiyaçtır.

"Anormaldir. Mücrimlik irsen intikal etmiştir.

"Onu adeletin pençesinden kurtarınız. Onu şimdi daha ziyade ihtimamla bakacak olan bizlere iade ediniz. Mahkûmiyet pek meşum olacak ve kendisini uçuruma sürükleyecektir".

31 - Aşk ve Izdırap. Uyanan, canlanan aşkın ızdırapla yakından ne derece münasebeti olduğunu görmek isterseniz, istintak dairesinde suçlu ile ailesinin ilk tesadüflerini seyrediniz. Adliyenin karanlık sofaları, böyle acıklı manzaralara hergün birkaç defa şahit olur.

Suçluyu, karanlık sofada, müstantik tarafından sorguya çekilmeye hazır görürsünüz. Ailesi birkaç metre ötede, tüfekli jandarmalarla çevrilmiş suçlunun biraz ötesinde duruyor.

Bu biçare kadınların, yorgunluktan bitmiş, uykusuzluktan sararmış, yanakları çökmüş, çok ağlamaktan gözleri kızarmış, çok defa açlıktan ve çektikleri heyecandan hafakanlara tutulmuş bir halde orada saatlerce istintakın neticesini beklediklerini, bütün düşüncelerini teşkil eden ve bütün ızdıraplarının saiki olan o pek sevdikleri vücudu tekrar kucaklamak saadetini verebilecek anı beklediklerini görmek lâzımdır.

Bunların nasıl kucaklaştıklarını görmek lâzımdır. Bu dakikada aşk ve mahcubiyet, elem ve af yalnız hıçkırık ve iniltilerle kesildiği halde birbirine karışır, beri tarafta, iki adım ötede, jandarmalar ve odacılar, bu yürek yakan manzarayı hissiz ve kayıtsız seyrederler.

Ve sonra, vakit gelip de ayrılmak icap ettiğinde, jandarmalar suçluyu aralarına alarak karanlık noktaya doğru ilerlerken, gözlerini mendille kapayan kadının son hıçkırığını işitirsiniz.

Cinayetler şüphesiz af edilmez ve ceza lâzımdır. Fakat suçlularla hiç temas etmemiş olanlar, onlardaki insanî ızdırapları anlayamazlar. Bunlar kurtulmak için çırpınır ve son ümitlerini bağladıkları avukatlarına bütün ruhlarıyla sarılırlar.

Bundan başka bir avukatın suçluyu müdafaa etmesi madem ki kanun emrediyor. Şu halde içtimaî vazifelerden dolayı avukatlara niçin itiraz etmeli? Çünkü avukata müdafaayı müsaade eden kanun, suçluyu cezaya çarptıran aynı kanundur.

Kanun vazıı düşünmüştür ki biri diğerinden ayrılamaz, biri ittiham, diğeri müdafaa eder.

32 - İttihamla Müdaafaa Karşı Karşıya. İttiham ile müdafaanın karşı karşıya bulunmasından, hakikatlerin çarpışmasındandır ki adalet güneşi görünür. Adalet terazisinde ancak bu sayede muvazenet temin edilmiş olur. Şu halde, avukat da, müddeiumumî gibi, kendi fezasında aynı gaye için çalışır. Müddeiumumiyi insafsız-

lıktan ve suçlular hakkında şiddetli davranmasından dolayı tenkit etmek ne kadar doğru değilse, avukatı da müdafaayı kabul ettiğinden ve suçluyu beraat ettirmek istediğinden dolayı ayıplamak o derece yanlıştır. Başka başka noktalardan işe girişerek hedefe vasıl olmak, onun da, bunun da vazifesidir. Canî hakkında hüküm verecek onlar değildir. Bunlardan birisi ittiham, diğeri müdafaa edecektir. Şu halde her ikisini de niçin hoş görmemeli?

Bir avukat, bu sebeplerle bir suçluyu kurtarırsa, yahut cezasını hafifletirse bizzat kanunun suçlulara vermiş olduğu müsaadelerden istifade etmiş demektir. Ve bunun içindir ki takdire de, tenkide de mahal yoktur.

33 - Meslekle Onu Yapanların Birbirine Karıştırılması. Birçokları meslekle onu yapanları birbirine karıştırıyorlar. Avukatlık müessesesinin adaleti dağıtan hâkimi aydınlatmak, kanunların daha iyi tatbikini kolaylaştırmak, haksız hücumlara uğrayanları adalet huzurunda himaye etmek, davacı ile dava olunanlar arasında müvazene husule getirmek gibi gayelerin temini için kurulduğunu yukarıda söyledik (Bak. No. 16, 17, 18). Hâkimlik kadar eski, fazilet kadar asil olan bu mesleke ulu orta dil uzatamayanlar, onu yapanlardan bazılarının yolsuz hareketlerini, para hırslarını, aynı tez için birisinin ak dediğine ötekisinin kara dediğini ileri sürerek eğlenmek isterler. Kötüler her meslekte vardır. Hekimlerin basurcuları, tüccarların madrabazları ve tefecileri, gazetecilerin şantajcıları ve memurların cahil ve rüşvet alanları olduğu gibi. Böylelerini görerek hekimlik üfürükçülüktür, tüccarlık madrabazlıktır; gazetecilik şantajcılıktır, demek nasıl doğru değilse bu kadar aziz ve asîl olan bir mesleğe dil uzatmak da ciddi birşey değildir. Zaten bu alanda yazılan ve söylenen şeyler, şakadan öteye geçmemeye mahkûmdur. Kaldı ki avukatlık kadar yolsuzlukları cezalandıran, saliklerinin başında Demoklesin kılıcını tutan bir meslek yoktur (Bak. No. 844 ve sonrakiler). Dünyanın her yerinde, iyi avukatların yanında kötülerin de bulunduğunu kabul ile beraber şunu iddia ve isbat edebiliriz ki bir memlekette müdafaa amelesinin kötüleri, herhangi bir şube veya sınıfa mensup fertlerin kötülerinden sayıca çok daha azdır.

34 - Çağlayana Sövmek. Marc-Aurèle'in başka bir alanda söylediği sözleri avukatlık mesleğine tatbik ederek diyebiliriz ki avukatlığa sövmek, berrak ve tatlı bir kaynağın yanında durup ona sövmeye benzer. Bu sövmeler, bu eğlenmeler pınarı çağlamaktan, sularını fışkırtmaktan geri bırakır mı? İçine çamur, gübre atınız. Neye yarar? Çabucak onu dağıtacak, hiç de kirlenmeden gürül gürül akacaktır.

Avukat, içinde hiç kurumadan çağlayan bir kaynağa malik olabiliyor mu? İş buradadır. Bu ancak ilimle, doğrulukla mümkündür. O zaman bütün itirazlar, şakadan ve vodvil mevzuları olmaktan ileri geçemez.

35 - İftiranın Sebebi. Fakat serbest meslek erbabından tüccarlar, mühendisler, hattâ hekimler bu kadar ağır hücumlara uğramadıkları halde piyeslerde, karikatür-

lerde, darbı mesellerde, halk türkülerinde avukatın korkulacak bir tip olarak canlandırılması ve eğlenme mevzuu yapılması neden?

a – Ruhî Halet. Bu, herşeyden evvel ruhî bir haletin neticesidir.

Müşteriler avukatlara çok defa işleri itibarıyla hasta, düşkün ve sağdan soldan hücuma maruz oldukları, şeref ve namusları, yatuht da servetleri tehdit edildiği zaman müracaat ederler. Avukatlar kötü günlerin şahididirler. Kendilerine aile sırları, servet pislikleri istenmeyerek anlatılır. Herhalde iftihar edilemeycek küçüklüklere, kirli çamaşırlara muttali olurlar. İş sahibi, avukatının yanında kendisini küçük, utangaç bir mevkide görür. Belki de istemeyerek bu adam hakkında fena bir hatıra taşır. Yahut intikam saikasile, artık avukatına ihtiyacı olmadığı bir zamanda, onun da, meslekenin de aleyhinde bulunur. Bu, iyi birşey değilse de beşerî bir duygudur.

Ben bunun misalini nefsimde görmüşümdür. Pek namuslu geçinen, cemiyette yüksek mevkii olan bir adam bir işinden dolayı bana müracaat etmişti. Yazıhanemde suçunu itiraf etti. Kendisini ve çocuklarını kurtarmaklığım için yalvardı, yoksa zehir içeceğini söyledi. Bütün bilgimle, bütün şefkat ve insaniyetimle işini benimsedim. Çetin mücadelelerden sonra iki tarafı barıştırdım. Namusunu ve servetini kurtardım. Sırrını da saklıyorum. Şimdi o adam yine zengin, yine büyük bir mevki sahibidir. Fakat bana selâm vermez. Münasip düşünerek avukatlar aleyhinde ağız dolusu tenkitler savurur. Bu sırrını bilmekten başka hiçbir kabahatimiz olmadığı halde...

b – Adaletin Yavaş Yürümesi. Adaletin yavaş yürümesi onu yürüten hâkimlerle avukatların aleyhinde birçok sözlerin söylenmesine sebep olmuş ve olmaktadır.

Adalet daima yavaş yürümüştür, yavaş yürür, yine de yavaş yürüyecektir. Otomobilin, tayyarenin, telsiz telgrafın hızlandıramayacağı bir makina varsa o da adalet makinasıdır. En küçük mubaşir ve kâtibinden en büyük avukat ve hâkimine kadar adalet amelesinin içinde çalıştıkları ve adına Adliye Sarayı dedikleri cesîm imalâthanede işler büyük bir vekar ve mahabetle ve yavaş yavaş yürür. Orada adeleti dağıtanların ve bu dağıtmaya yardım edenlerin elbisesi, kıyafeti bile başkadır. bu da gösterir ki adalet işi başka işlere benzemez. Onun kendisine göre bir usulü, bir yürüyüşü vardır. Bu her yerde böyledir. Bu yavaş yürüme halka bir hayli masal söyletmiş ve iş bir kere şikâyet ve hücum yoluna dökülünce artık sonu gelmemiştir.

Bu, adaletin kendindedir. Adalet iki taraflıdır. Hem isteyeni, hem vermeyeni dinleyecektir. Bütün medenî insanlığın önünde eğildiği dokunulmaz bir kaide vardır: Müdafaanın kudreti! İsteyen de, vermeyen de hakkını veya hak sandığını dilediği gibi, yani yazı ile veya sözle müdafaa edecek ve ettirecektir. Bu müdafaayı yapmanın şekillerini muhakeme usulleri gösterir.

Bu kanunlar bir takım müddetler, şekiller koymuşlardır ki riayet edilecektir. Sonra davasının kaybeden daha yüksek dereceli mahkemeye müracaat eder. Onun

da bir takım usulleri, müddetleri vardır. Bir, iki yer müstesna olmak zere her memlekette Temyiz Mahkemesi hükûmet merkezinde oturur. İcra safhası da ayrıdır. Bunların hepsi zaman ve mesafe ister.

Bazı işler vardır ki çabucak müdafaa ve hükmolunabilir. Çünkü muhakeme usulleri basittir. Fakat işlerin çoğu göründükleri kadar basit değildir. Kavgası hayat doğuruyor. Hayat inceldikçe kavgalar da karışıyor. Görünüşte basit, fakat hakikatte çok karışık olan bu işler ince elenip sık dokunacaktır. İki taraf uzun uzun dinlenecek, bir sürü kanun merasimi yapılacaktır. Bunlar hep zaman ister. Fakat basit düşünenler bu hakikati anlamayarak hâkimlerin, avukatların işi uzattıklarından, bu da menfaatlerine uygun olduğundan bahisle şikâyet eder ve akıllarınca hâkim ve avukatlarla eğlenirler.

c – Alenîlik. Adalet işleri alenîdir. Herkesin gözü önünde cereyan eder. Tenkitleri d inlemek, adaletin cevheri ve şanı iktizasındandır. Zavallı adalet ve onun zavallı amelesi! Yüzüne karşı bağırırlar, ses çıkarmazlar. Dünyanın herhangi bir yerine gidiniz, adliye işlerine bakınız, bu işler başka işlerden (levazım işlerinden, nafıa işlerinden, tapu ve gümrük işlerinden) daha kötü yürümediği halde onlara ya ses çıkarılmaz, yahut tenkitler hususî mahfellerin duvarlarını aşmaz. Fakat adalete ağır sözler söylenir, (haksızlık ediyorsun, zulum yapıyorsun) avukatlığa (işleri uzatıyorsun, hakla oynuyorsun) denir, mensupları hiç ağız açmazlar. Çünkü adalet, dinlemek mevkiindedir. Bu, onun şanı ve muzafferiyetinin sebebidir. Sanat eserlerinde adaletin gözü kör, kulağı sağır bir heykel halinde tasvir edilmesi de bundan ileri gelmektedir.

d – Hakkın Zaferi İçin Carpışma. Bir hâkimin bulunduğu yerde en az iki avukat bulunması ve birbirleriyle çarpışması, kültür seviyesi yüksek olmayanların kafasında meslek hakkında yanlış bir takım telâkkiler uyandırmaktadır.

Kanun, müdafaa müessesesini, birisinin ak dediğine ötekinin kara demesi için kurmamıştır. (Hak) denilen şey apaçık meydanda olsaydı ve insanlar da hiç haksızlık yapmayan melekler olsaydı, şüphesiz ki müdafilere lüzum görülmezdi. Hattâ müdafilere değil, hâkimlere, jandarmalara, hükûmetlere ihtiyaç kalmazdı. Fakat ne çare ki (Hak) bu kadar açık değildir. Onu meydana çıkarmak, hâkimin önüne koymak, teraziyi şu veya bu tarafa ağdırmak gerektir. Ne çare ki insanlar melek d eğillerdir, haklarına razı olmuyor, kuvvetlileri zayıfları ezmek istiyorlar. Bunun için mahkemeler ve onların yanında müdafilik müessesesi kurulmuştur. Bu kadar zıt menfaatleri barıştırmak, çiğnene hakka güneş yüzü göstermek için çalışmak, uğraşmak, savaş yapmak ister. Bu iki taraflı savaşı avukatlar yaparlar. Bu savaş, ne hokkabazlık, ne aktörlüktür, ne de birisinin doğru dediğine ötekinin eğri demesidir. Bu, hakkın zaferi için daimî bir didinme ve çarpışmadır. Hak ancak böylelikle meydana gelmektedir. (Hak)kı meydana getirmek için yapılan bu güreşin kahramanlığını

ve kudsiliğini zamanın ve kültürün daha iyi anlatmakta olduğunu görmek bizlere teselli vermektedir.

e – Avukat Kanunun Kölesidir. Hak nedir? Onu burada münakaşa edecek değiliz. Hâkim gibi avukat da kanunu münakaşa etmez, tatbik ve tefsir eder. Kanun herşeyden üstün olduğu için onun hak dediğini hak olarak kabule mecburuz.

Bazı hakların mutlaka yazılı delillerle isbat edilmesini kanun emretmiştir. Böyle yazılı delil göstermeyen taraf, varsa bile, hakkını kaybetmeye mahkûmdur. Avukat aldığı bir davada kanunun bu müsaadesinden istifade edecektir. Fakat halk buna (kanun tatbik edildi) demiyor, (avukatlık etti) diyor ve hakkını kaybetmekten doğan bir hınçla avukata da, avukatlığa da sövüyor.

Hakkını şu kadar sene istemeyenlerin artık dava açamayacakları bir takım hukukî ve içtimaî düşüncelerle kabul edilmiş bir esastır. Bu doğru mudur? Değil midir? Onun içindir ki böyle bir davada avukat bunu ileri sürmeye, hâkim de davayı reddetmeye mecburdur. Hakikaten para vermiş, fakat herhangi bir sebeple bugüne kadar aramamış olan bir adamın, adına (mürur zaman) denilen ve avukatın ağzından çıkan bir lâfla hakkına kaybetmesi onu ne hale getirir? Hakkını alamamakta biricik âmil saydığı avukatı ve bu lâfa karşı daha üstün bir lâf bulamayan kendi avukatını, bu lâflara kanıp da hakkını vermeyen hâkimi tefe koyup çalmaktan kendisini kim menedebilir?

Burada bir iki misal söyledik. Yüzlercesini sıralamak zor değildir. Avukata yapılan iftiraların dolayısıyla kanuna yapılmış iftiralar olduğunu bunlar gösterse gerektir. Avukat burada, müdafaa ettiği kanunun veya yan yana yürüdüğü mahkemenin kurbanı oluyor.

f – Meslek Adamlarının Hoş Görülmemesi. Bu biraz da serbest ve müstakil olmalarından, söylenmemesi istenen şeyleri açıkça ve bağıra bağıra söylemelerinden ve ihtilâlcilere pabuç bırakmamalarından ileri gelse gerektir. Çünkü hakikî avukat boyunduruk nedir bilmez. Buna avukatlardan ve barolardan biraz çekindiğini, biraz da hased edildiğini eklersek niçin sevilmediklerinin bir sebebini daha anlatmış oluruz. Buna benzer birşeyi, istediklerini yapmanın kolayını bulan idarecilerin kanundan başka emir tanımayan ve her istenileni yapmayan adliyecileri sevmemelerinde de görürüz.

g– Çamur Atmak. Daha sonra avukat çarpışan namusları ve menfaatleri müdafaa eder. Burada iki kişi vardır. Birisi mutlak kaybedecek, ötekisi kazanacaktır. İnsan denilen mahlûk çok gariptir. Kaybettiği zaman (eh, haksızdım) yahut (hakkımı iyi müdafaa edemedim, kaybettim) demez. (Eğer karşımda şu avukat olmasaydı kazanacaktım), yahut (ah, körülosı avukatım yok mu, işte bana kaybettiren odur) der. Sövmeye önce hasım avukatından başlar, sıra kendi avukatına gelir, iftirayı mesleğe çamur atmakla tamamlar.

İşte, her memleketin kültür seviyesine göre az çok farklı olmak üzere, avukatların niçin sevilmediklerini ve sevilmeyeceklerini gösteren bazı sebepler.

5 - Baro Hakkında Umumî Bilgiler, Baro'yu Tenkit ve Cevabı

36 - Topluluk ve Baro. Avukatlar bir topluluk (L'ordre) teşkil ederler. Uzun müddet bir şeref rütbesi olan bu eski kelimeye bağlıdırlar. Topluluk, bir lonca (Corporation) değildir; avukatların riayete ettikleri inzibat ve şeref kaidelerini ve ünlerini korumak, âmme hizmeteni iyi yapmak için kurulmuştur; boyun eğdikleri âdetler kanunun yüklettiği mecburiyetler kadar hür isteklerinin de eseridir.

Baro kelimesi, kanunî bir ıstılahtır (Bak. No. 763 ve sonrakiler). Kelimenin aslı, Bareau yahut Barre'dır ki mahkemede avukatları hâkimlerden ayıran bölmedir. Avukatlar burada dururlar. Mahkemelerde şimdi bölme yoktur. Şu halde Baro, avukatların mahkemede müdafaalarını yaptıkları yerdir; davacının veyahut dava olunanın kanunî mümessilleri olduklarına göre hâkimlerin karşısında, sağda veya solda aldıkları mahaldir. Önlerinde peyke veya masa vardır (Bak. No. 494).

37 - Kanuni Mânası. Daha geniş ve kanunî mânasıyla Baro, bir mahalde, (bir mahkeme nezdinde) avukatlık yapanların teşkilâtlandırılmış heyeti mecmuasıdır. İstanbul Barosu Dahilî nizamnamesi (Madde: 1) Baro'yu şöyle tarif etmişti: (İstanbul Barosu, Kavanin ve nizamatı mahsusasına ve işbu dahilî nizamname ahkâmına tevfikan levhaya kaydolunan avukatlardan müteşekkildir).

Usulü dairesinde teşekkül eden her Baro, manevî ve resmî bir şahsiyettir (Bak. No. 765, 766). Mahkemede müddei, müddeaaleyh olabilir; vasiyet ve hibe kabul edebilir.

Her Baro, diğer Barolara nazaran tam bir muhtariyete maliktir. Bunlardan her birisinin dahilî nizamnamesi olabilir (Bak. No. 767). Meslekte cari kanun, nizam ve ananelere riayet şartıyla her Baro, kendisini istediği gibi idare eder.

Bütün medenî memkeletlerde avukatlar veya onlara benzer rol ifa eden kanun adamları vardır. Fakat bunların hepsi barolara, yani idare ve inzibat salâhiyetlerini haiz olarak teşkilâtlandırılmış kanun adamları heyetine malik değildir. Ancak böyle bir müsesse o kadar faydalıdır ki tesisini kanunun düşünmediği yerlerde bile buna benzer teşekküller kendiliğinden vücut bulmuştur. Resmî teşekküllerin haricinde kalan, mesleğin mecburî çerçevesi içinde bulunmayan, lâkin meslekî sendikalar tipine yakın bulunan kudretli avukat cemiyetleri, Birleşik Amerika Cumhuriyetlerinde bu suretle teşekkül etmişlerdir (bak. No. 225, 227, 251, 252, 253).

38 - Baroların Kurulmasında Faydalar. Baroların tesisi başlıca şu gayeleri kovalar:

a – Adalete yardım kapılarını, ahlâk ve kültür şartları tecrübe edilmemiş kimselere açmaz, mesleğe alınacakların en iyi bir seçime tâbi tutulmalarını temin eder.

Kanun, âmme hizmetlerinin en yüksek ve azizi olan adaleti dağıtmak işine yardımcı olarak ayrılacakların hem kanunî ve hem ahlâkî bir takım vasıfları haiz, birçok şartlara tâbi olmasını istemiştir. Yerinde uzun boylu izah edeceğimiz veçhile (Bak. No. 315 ve sonrakiler, 320 ve sonrakiler, 425, 426, 427, 429, 430). Barolar, levhaya kayıt ve kabul edilmek isteyen namzetlerin bu vasf ve şartları haiz olup olmadığını tetkik ve kabul veya red suretiyle bu vazifeyi ifa ederler. Bir Baro'ya kaydedilmiş olan avukat, ahlâk ve bilgisi imtihan edilmiş ve muvaffak olmuş bir adam demektir. Bu imtihanı yapan, avukatı yardım isteyenlere namuslu ve bilgili olduğu için itimada lâyık bir adam diye tavsiye eden devlet namına Barolardır.

b – Mesleki ifa edenlerin şuurlarını, bilgilerini arttırır, zekâlarını nurlandırır, aralarında daha sıkı bir bağlılık, nezaket ve nezahet hüküm sürmesini temin eder. Bunlar mülâzemet sayesinde (Bak. No. 412 ve sonrakiler, 425 ve sonrakiler), konferanslar vermek ve dinlemek sayesinde (Bak. No. 435 ve sonrakiler), çıkaracağı kitap ve mecmualar ve vereceği yazılı ve sözlü mütalâalar ve teşkil edeceği birlikler (Bak. No. 561 ve sonrakiler) sayesinde mümkün olur.

c – İlmî bir otorite olduğu için Adliye Vekâletinin ve diğer devlet şubelerinin kanunlar, nizamlar ve hukukî meseleler hakkında soracağı hususlara dair mütalâalarını bildirir, mahkemelere intikal eden meslek ihtilâflarında hakemlik yapar (Bak. No. 532).

d – Meslek erbabının vekar ve haysiyetlerini, istiklâllerini korur, şereflerini arttırır. Bunu da idare meclisleri ve baro reisleri vasıtasıyla, meslekin ahlâk ve menfaatlerini, kanunun mesleğe verdiği imtiyazları müdafaa etmek suretiyle yapar.

e – Avukatların kanun ve meslek vecibelerini yapıp yapmadıklarını mürakabe ile yolsuzlukları görülenleri cezalandırır (bak. no. 844 ve sonrakiler, 878 ve sonrakiler). Mesleğini kanun ve ahlâk dairesinde yapmayan, hâkimlerle, birbirleriyle, müvekilleriyle, hattâ hasımlarıyla münasebetlerinde bu müeyyidelerin emrettiği yolda yürümeyer avukatlar disiplin meclisinin ve devletin kontrolü ve meslek âdet ve ananelerinin koruyucu şiddeti altındadırlar.

f – Bir âmme müessesesi olduğu için, zayıf ve fakirleri adalet önünde bedava müdafaa etmek, kendi âzasının hal ve istikbalini koruyacak tedbirleri almak suretiyle içtimaî dayanışı teşkilâtlandırır (Bak. No. 620 ve sonrakiler).

g – Bu esasları düşündüğümüz için İstanbul Barosu dahilî nizamnamesini yaparken, Baro'nun umumî hakları ve vazifelerini şöylece hülâsa etmiştik (Madde: 2):

"Baro, hakkın ve hakikatin tecellisi için mahkemelere yardım etmek ve avukatlık mesleğini lâyık olduğu sevgi ve saygı mevkiine çıkarmak emrindeki hizmetlerine devam eder;

Bu hususun temini zımnında ilmî mecmualar çıkarır ve konferanslar verir ve verdirir;

Mesleğe ait kanunların ve nizamların iyi tatbikini temin eder;

Avukatların meslekî ve şahsî haysiyetlerini korur; mesleklerini yaparken kendilerine karşı gösterilmesi lâzım gelen hürmet ve hürriyeti temin eder;

Müşterek haklarını ve menfaatlerini muhafaza ve arkadaşlarından yardıma muhtaç olanlara yardım eder;

Avukatların meslekî zaptu raptlarını temin için kendilerini daimî mürakabe altında bulundurur..." ilâh.

Bu esaslara dikkat edilirse görülür ki Barolar, görülmesine ortaklaştıkları âmme hizmeti nef'ine hareket ederler. Avukatların, ehliyetli, malûmatlı doğru, haysiyetli, namuslu ve rafahlı olmaları adaletin nefinedir. Müstakil olmaları da adaletin nefinedir. Ehliyetli, namuslu ve refahlı avukat doğru işler alır, karanlık işlere yardım etmez. Aldığı işlerde düşünceleri bulandırmaz. Düzenbazlık, canbazlık etmez, ihtirasa âlet olmaz. Yanlışlığın, eğriliğin, kin ve ihtirasın kurduğu tuzaklara karşı hâkimlerin korunabilmeleri, ancak, doğru, hür, gururuna sahip, refahlı, herşeyi söylemek cesaretine malik ve müstakil erkişilerden mürekkep bir Baro'nun mevcudiyeti sayesinde mümkün olabilir.

39 - Baro'yu Tenkit. Fransız İhtilâli, gizli bir kurum kokusu sezdiği için avukatlar topluluğunu ortadan kaldırmıştı. Fransız avukatlığı tarihinde göreceğiz ki (Bak. No. 167,.168, 172, 174) Napoleon, avukatların ihtilâlden evvelki imtiyazları ve teşkilâtları iade edileceğini gösteren kararname projesini alınca yerinden sıçramış ve Başvekile şu mektubu yazmıştı: (Kararname mânasızdır. Avukatlara karşı hiçbir tutamak yeri, hiçbir hareket imkânı bırakmıyor. Onlar bir takım fesatçılardır. Belimde kılıç taşıdığım müddetçe hiçbir zaman böyle bir kararnameye imza koymayacağım. Hükûmete dil uzatmak isteyen bir avukatın dilini kesmek isterim).

İhtilâl yapan, inkılâp yapan kuvvetli ellerin ve sonra, idareci makamların Baro'ya ve avukatlara yan baktıkları, şüpheli davrandıkları her yerde görülmüştür.[14] Fransa ve Sovyet ihtilâllerine olduğu gibi (Bak. No. 167, 168, 234 ve sonrakiler, 238 ve sonrakiler) kapalı cemiyetler halinde görülen, hür bir memkelette yakışık almaz telâkki edilen Baro ortadan kaldırılmış, kendilerine mahsus kanaat taşıyan ve her isteneni yapmayan avukatlar susturulmuş ve fakat adaletin büyük silindiri muhalifleri pestile çevirmiştir. Artık Baro kurmayalım veyahut kapayalım diye bir mesele kal-

---

(14) Dinî, içtimaî, adlî alanlarda büyük bir inkılâp yapmış olan Türkiye Cumhuriyeti idaresi buna istisna teşkil eder, diyebiliriz. Bu idarenin avukatlığı kurmak, yükseltmek, adalet işine ortak etmek için ne kadar uğraştığını, meslek adamlarına ne geniş haklar ve vazifeler verdiğini sırası gelince uzun uzadıya anlatacağız (Bak Adliye Vekâleti ve encümni mucip sebepler lâyihaları. Aynı zamanda Bak. No. 54, 81 ve sonrakiler, 109, 114, 115 ve sonrakile, 124, 126, 128).

mamış ise de demokrasinin kök saldığı zamanımızda Barolara çok defa şöyle çıkışıldığı görülmektedir:

Aristokratik bir müessesedir; muhafazakârdır; demokrasi ile münasebeti yoktur; disiplini şiddetlidir!..

40 - Cevabı. Baro'nun biraz muhafazakâr olduğu inkâr edilemez. Her eski müessese gibi o da mazisine, ananelerine yapışır. Avukat, kanunların tatbikine yardım ettiği için satırlar, kelimeler arasında dolaşır. Onları yırtıp, yahut da bir tarafa atıp kendisinin veya başkalarının istediği inkılâpçı havada uçamaz. Fakat ne çare ki bu, bizzat kanunda, hakkın kendisindedir. Hâkim gibi avukat da kanun ve hak adamıdır. Eğer, ihtilâlci birşey yapmak istiyorsa öyle kanun çıkarsın. Fakat umumî bir kanun yapıp da onu istediği gibi tatbik ettirmek, hâkimi de avukatı da alet yapmak isterse işte o zaman olmaz. Avukat, hakkın büründüğü şekilden ayrılamaz. Çok defa kendisini, ipek böceğinin koza içinde hapsetmesi gibi, yarattığı hakkın kalıbına sokar. Bundan dolayıdır ki Baro, muhafazakâr temayüller arzeder. Şiddetli bir disiplin, sıkı bir bağ bu temayülün görünürdeki şekilleridir.

Lâkin hiçbir müessese, Barolar kadar demokrat değildir (Bak. No. 711, 778). Çünkü Baro öyle bir aile bağı yaradır ki kendisine vücut veren hiç de kan veyahut tamamen kanun değildir. Bu, istenerek, seve seve kabul edilmiş bir bağdır. Kanunlar, nizamlar, talimatnameler ona kuvvetini verirler. Cezalar bağı kopmaktan korurlar. Fakat bu bağı hepsinden çok koruyan, ananeler ve kendilerinin koydukları kaidelerdir (Bak. no. 36, 37, 41 ve sonrakiler). Avukatların yanyana yürüdükleri, beraber güldükleri ve beraber inledikleri Adliye Sarayında, meslekdaşlığın dayandığı karşılıklı sevgi ve saygıyı, mutlak musavatı, nezaket ve samimiyeti, kardeşliği yaratmak için asırların gizli gizli çalışması icap etmiştir (Bak. no. 642 ve sonrakiler). Asırların koyduğu bu kaidelere göre reisini, idare meclisi âzalarını Baro kendisi intihap, bütçesini kendisi tanzim, cezalarını kendisi tayin ve infaz, âdet ve ananelerini kendisi ibda eyler, kendi mihveri etrafında döner, kendisini kendisi idare ve murakabe eder. Levhasında asalet unvanı yoktur (Bak. no. 474, 593, 595, 610 d) ve buna tahammül edemez. Onun için en yüksek unvan avukatlıktır, en büyük hil'at cübbedir (Bak. no. 479 ve sonrakiler). O, kendisine mürcaat edenlere fikir ve nasihat verir. Sırlarını saklar, âdalet huzurunda onların tercümanıdır. Hiçbir zaman bundan ne daha fazla, ne de daha eksik birşey olmayacaktır; âzası arasında sıkı bir hukuk müsavatı tatbik eder. Bütün avukatlara mahsus mütevazi, sade, bir örnek cübbe taşır. Kendisini kendisi yaratan bir zümre varsa o da avukatlar zümresidir. Orada iltimas yoktur. Avukata iltimas etmek, yükseltmek isteyen el ne kadar kuvvetli olarsa olsun, avukatın şahsî kabiliyeti yoksa, ayakta duramaz. Avukatın haliki kendisidir. Ve nihayet bilgi, zekâ, vekar ve haysiyet sahibi olmak şartıyla bu meslek herkese açıktır. Kendisine güvenen girebilir.

6 - Meslek Kaideleri ve Ananeler

41 - Âdet ve Ananelerin Hususî Ehemmiyeti. Baro'nun kanunu, nizamı, talimatnamesi vardır. Fakat herşeyden evvel âdet ve ananesi vardır. Meslek kaideleri dediğimiz doğruluk, nezaket, nezahet, menfaati istihkar, vatan ve meslek aşkı, eskiye saygı, yeniye sevgi, meslekdaşlık, meslek tesanüdü. İlh. gibi ruh ve seciye asaletini ifade eden faziletler, henüz kanunlara girmeden önce avukatlıkta mevcuttu ve hiçbir kanun ve nizama girmese asırlar sonra yine mevcut olacaktır.

Baro'da teamülün hususî bir ehemmiyeti vardır. Bunların teallûk ettiği işlerde kanun ve nizam vazetmek bazan pek zor olur. Çünkü müdafaa mesleğinin esası şeref ve haysiyete dayanır (Bak. No. 559 vesonrakiler, 579). Şeref ve haysiyetin nereden başlayıp nerede bittiğini saymak mümkün olamaz. Şu halde Baro'nun âdet ve ananeleri, başka ifade ile, Baro'nuun vicdanı, meslek kanunlarının tatbikinde, tefsirinde, icabına göre tevsiinde, hususiyle meslekdaşların birbirlerine, müvekkillerine, hasımlarına, mahkemelere ve müesseselere karşı olan meslek bağlarının ifadesinde en büyük âmildir. Biz bu kitabın birçok yerlerinde bunun tatbikatını göreceğiz.

Kanun veya nizamname hükümlerine açıktan açığa zıt olan âdet ve ananelerin mecburî olmayacağını izaha hacet yoktur. Fakat şurasını bir daha işaret edelim ki kanun ve nizamnamelerde sarahat ve katiyet olmayan yerlerde mahkemelerin, Baroların, haysiyet divanının ve avukatların dayanacakları kaynak, ananelerdir. Dahilî nizamname yapmak Barolar için mümkün olduğuna göre bu âdet ve ananeler yazılı olarak dahi ayakta demektir.

42 - Bu Ehemmiyetin İzahı. Meslek kanunları, namus veya haysiyeti muhil bir suçla mahkûm veya kötü şöhretle maruf olan avukat olamaz, der. Yine aynı kanun ve nizamlarda şöyle bir esas görürüz: (Avukat, mesleğin vekar ve haysiyetiyle telifi mümkün olmayan her türlü hal ve hareketten kaçınmak mecburiyetindedir). Meslek cezalır şunlar ve şunlardır diye tariflere de rastgeliriz. Fakat avukatlığın namus ve şerefini bozan suçlar ne gibi şeylerdir? Bir avukat için kötü şöhret nedir? Bir avukat hususî hayatında ne gibi hallerden sakınmalıdır? Meslek haysiyetinden ve bunu koruyacak inzibattan ne anlayacağız? Meslek âdabı, meslekdaşlık, meslek nezaket ve nezaheti deniler şeyler nelerdir? Baro Başkanına karşı sonsuz bir saygı göstermek neden ileri geliyor? Ne gibi suçlara ihtar, tevbih, para cezası, işten ve meslekten çıkarma cezası verilir? Avukatın meslek haysiyeti yanında bulunması istenilen şahsî haysiyeti nelerdir? Yazıhanenin âdabı ve dilekleri var mıdır? Avukat yazıhanesinde ve yazıhanesi dışında nasıl hareket ederse meslekî ve şahsî şerefini muhafaza ve Baro'nun vicdanını müsterih etmiş olur? İşte birçok sualler ki cevaplarını kanunlarda, nizamnamelerde, talimatnamelerde bulamayacağız. Bunları mesleğin âdet ve ananeleri tayin edecektir. O âdetler ve teamüller ki mesleğin ve meslekdaşlığın bağrında yavaş yavaş doğmuş, büyümüş ve avukatların gönüllerinde dalbudak salmıştır.

BİRİNCİ KİTAP

AVUKATLIĞIN VE BAROLARIN TARİHİ

BİRİNCİ KISIM

Türk Avukatlığının ve Baroların Tarihi

1 - İslâmda Vekâlet

43 – Özür. Müdafilik hemen insanlık kadar eskidir, daha doğrusu, medeniyet kadar eskidir, demiştik (Bak. No. 8). Hakikaten nerede bir insan medeniyeti varsa orada hakların ve menfaatlerin çarpıştığı ve bu çarpışan hakları ve menfaatleri muzaffer kılmak için iş bilen, hak sahiplerine sözle veya yazı ile yardım eden malûmat sahibi insanların meydana çıktığı görülür. Onun içindir ki avukatlığın tarihi, insan medeniyetinin tarihidir. Meslek tarihimizi bu bakımdan yazmak, eski zamanlardan bugüne kadar bıraktığı izleri takip etmek, medeniyet ve hukuk tarihi için hakikaten şükrana lâyık bir hizmet olur. Bu bize, adlî yardımın nasıl yavaş yavaş şekil aldığını, gittikçe intizam ve kuvvet kazandığını, içtimaî teşkilâtta ve hukuk müesseselerinde nasıl bir âmil, medeniyetin inkişafında nasıl bir müessir olduğunu, ruhanî ve lâyık hükûmetlerde nasıl tekâmül ettiğini öğretecektir.

Eski Türklerde adlî yardımın nasıl başlayıp ne şekiller aldığını yazmayı çok isterdik.

Fakat elimizde Türk tarihinin derinliklerine inerek Türk yasalarını, adaleti dağıtış tarzlarını inceleyecek meslek malzemesi yoktur, okuyucularımızdan özür dileriz. Bu büyük ve şerefli işi yapacak olan Türk avukatı veya hukukçusu, Türk tarihini tetkik kurumunun araştırmaları sonunu beklemek mecburiyetindedir. Bir taraftan bu araştırmalar, diğer taraftan Adliye Vekâletinin memur edeceği mütehassısların veya herhangi bir ülkü sahibinin tetkikleri buna imkân verecektir. Biz, daha yakından başlayacağız.

44 – İslâmda vekâlet. İslâmda vekâletin Peygamber Muhammed ile başladığına şüphe yoktur. İslâm dini, hem öteki dünyaya, hem bu dünyaya ait hükümleri koymuştur. Ferdin ve insan cemiyetinin bu dünyadaki muameleleri olan evlenmek, boşanmak, almak, satmak, kiraye vermek, bağışlamak ..... gibi akitlere dair Kur'an'da, hadislerde, ümmetin icmaında, İslâm âlim ve fakihlerinin sözlerinde derin bahisler, incelenmiş hükümler görürüz. Fıkıh veya Şer'i şerif dediğimiz din hukukunun ve kanunlarının başlıca fasıllarından birisi de vekâlet aktidir. Vekâlet akdi ve bunun bir nevi olan husumete vekâlet bahsi hakkında imamların ne kadar uğraşmış oldukları

malûmdur. Husumete vekâletin başka bir adı, davaya vekâlettir. Bunu yapan da Dava Vekilidir.

Dördüncü Halife Ali, müddei veya müddeaaleyh sıfatıyla hâkime mürcaat edeceği zaman Ukeyl adındaki vekili seçerdi. Ukeyl gayet zeki ve hazır cevapmış. Böyle olduğuna ve itimada lâyık bulunduğuna delil, Ali'nin kendisini seçmesidir.

Ali, Ukeyl'den sonra Cafer oğlu Abdullah'ı tevkil etmiştir.

Bununla beraber şurasını anlıyoruz ki, islâmdaki dava vekâleti, son asırların anladığı avukatlıktan büsbütün başka bir şeydi. Almaya vekâlet, satmaya vekâlet, nikâha vekâlet, icare vekâlet ne ise husumete ve davaya vekâlet de öyle bir şeydi (Bak. No. 53). Yani dava vekâletinin haklara ve borçlara sahip bir meslek olduğu hatıra bile getirilemezdi. O zamanda dava vekili, bugünkü avukatın yaptığı gibi âmme hizmetini gören bir kanun adamı, kadının yardımcısı değildi. Başça ve yaşça ehyitei haiz olan ve hattâ olmayan herkes, halifenin, kadının önüne çıkar, iyi ve doğru sandığını söyleyebilirdi. Bu itibarla meslek bakımından bizi çok alâkalandırmayacaktır.

2 – Osmanlı Tarihinde Arzuhalciler

45 – **Çekirdekler.** Osmanlı tarihinde, 1178 (1762) yıllarında ve bundan bir hayli sonra, dava vekili adile meslek yapan bir sınıfa rastlamıyoruz. Fakat o tarihlerde, hattâ ondan çok evvel arzuhalciler vardır.[1] Bunlar, avukatın bugünkü anlama göre iki esaslı vazifesi olan (yazı ile müdafaa) ve (sözle müdafaa)dan birincisini yaptıklarına göre, Türk avukatlığının çekirdekleri desek çok mu ileri gitmiş oluruz?

O devirlerde, okuması yazması olmayanlar sadrıâzam yapılırken halktan okuma yazma beklemek nasıl mümkün olurdu? Cami havlıları, halkın devlet kapısına müracaat ihtiyaçlarına cevap veren arzuhalcilerle dolu idi. Yaşmaklı, feraceli, ahu gözlü dilberlere, onların sırma saçlarının tellerine ve gözlerinin derinliklerine gönüllerini kaptırarak yanıp tutuşan yeniçerilere aşk mektuplarını (nameleri) yazan arzuhalciler, aynı zamanda divan ve hükûmete verilecek arzuhalleri de yazarlardı. Bir tarihçimizin dediği gibi[2] hocalar divanın, onlar da halkın kâtibi idiler.

Hazinenin ve halkın haklarını korumak için hükûmet (Şeriat) kapısına müracaat, bir usule tâbi idi. Rastgelen arzuhal yazamaz, her yazılan arzuhal kabul edilmezdi. Arzuhallerin ahkâmı şer'iyeye uygun olması şarttı. Arzuhalcilerin ise malûmat sahibi, (ırz ehli) kâtip kimselerden ve mirî hukuku bilir, halkın işini bozan hareketlerden kaçınır, doğru ve tecrübe edilmiş şahıslardan olması gerekti.

---

(1) Evliya Çelebi bunlardan şöyle bahseder: (Esnafı Yazıcıyan - dükkân 400, nefer 500. Bu tayfa Ordu ve pazarda, Sadrazam kapısında arzuhal ve mekâtip tahrir ederler. Pirleri Kasım İbni Abdülkufidir. Selmanı Farisi belini bağladı. Kabri Cidde kurbinde ceddemiz Hazreti Hava yanındadır: Cilt 1 sahife 524.

(2) Ahmet Refik merhumun muhtelif gazetelerdeki yazılarından.

Arzuhalcilik müsaadesini alabilmek için o zamana göre çile çekmek (ocaktan yetişmek) icap ederdi. Kendilerini çavuşlar ocağı zabitlerinden çavuş emini ve ocak kâtibi seçerdi. Bunların işlerine nezaret etmek, arzuhalci başıya aitti. Ondan sonra arzuhalci dükkân açabilirdi.

Eskiden beri mevcut olan bu nizamlara bir aralık riayetsizlik başlamıştır. Dükkân köşelerinde ve kahvehanelerde ve cami, medrese havlılarında (şer'i şerife) vâkıf olmayanların ve dividi beline sokanların arzuhal yazdıkları, mürur zamana uğramış haklar için kâğıt karaladıkları, kamış kalem çatlattıkları görülmüştür. Bunları önlemek için arzuhalci başı ve ocak zabitleri marifetiyle izin (düstur) almayanların arzuhalcilik etmelerine müsaade olunmaması, arzuhalci başı tarafından istida edilmiş ve buna dair 1176 tarihli bir Rüus çıkmıştır.

46 – İstanbul arzuhalcilerinin usul ve nizamlarına dair rüus. Bu vesikayı aynen aşağıya yazıyoruz.

İstanbul arzuhalcilerinin usul ve nizamlarına dair[3]

"Hâlâ Divanı hümayunumda çavuşbaşı olan[4] Ahmet Damemeduhaya hüküm ki: hâlâ arzuhalci başı Osman nam kimsenin verdiği arzuhalinde arzuhalci tayfasından adîmülbizaa ve fenni inşadan bibehre olan kimseler dükkân ve cami havlularında kıraet olunmaz nice hücneti müstelzim arzuhaller tahririyle umuru ibadı ve hukuku miriyi muhil harekâttan hali olmamalarıyla bu misilluların men'i istida ve Divanı hümayunumda mahfuz rüusu hümayunumun kaydına müracaat olundukta arzuhalci tayfası kadimdenberi arzuhulci başı ve Divanı hümayun çavuşları ocağı zabitanından çavuşlar emini ve kâtibi marifetiyle müstakim arzuhal tahririne kadir hoşnüvis ve ehli ırz ve şer'i şerife ve kanunu münife ve kaidei meriyeye vakıf mücerrebületvar kimseler intihap ve çavuşbaşı bulunanlar tarafından izinlerini havi verilen tezkeresiyle istihdam oluna gelmişken biraz müddetten beri müracaat olunmayıp elyevm bilâ izin dükkân köşelerinde ve kahveci dükkânlarında ve bazan medrese ve cami havlularında şer'i şerife ve mennuattan olan hususata vakıf olmayanlar kendi meramları üzerinemüzahraf arzuhaller tahrir ve ehli ırzın bilâ mucip ırzları hetk ve bilâ özrü şer'î on beş sene mürur eylemiş atik nizam hudûsüne ve müceddeden sebti defter olunmuş iradın refini ve hane tenezzülü ve hasaratı miriyi mucip ve kaidei tevcihata mugayir ahvalin zuhuruna bâis olmalarıyla fimabaat arzuhalci başı ve ocak zabitleri marifetiyle izni müşir yetlerinde tezkeresi olmayanlar arzuhal tahrir eylememek ve bilâ izin tahrire cesaret edenlerin haklarından gelinmek ve nizamı mezbur düturulâmel tutulmak üzere rüusu hümayunum verildiği mukayyet olmadığın imdi rüusu hümayunumda mezkûr olan şurutun infaz ve icrasına müraat olunmak üzere arzuhalci başıya ve sair iktiza edenlere müekket tenbihiekit ve daima nezaret ve dikkat olunup bundan sonra eğer bu tenbihe münafi rikâbı hümayunuma ve diva-

(3) İşbu rüus, Türk Tarih Encümeni Külliyatının 17'ncisini teşkil eden tarihçi Ahmet Refik'in hicri on ikinci asırda İstanbul Hayatı kitabından alınmıştır (sahife 207).

(4) Bu günün Adliye Vekili.

nı alişanıma hilâfı şer'i ve muğayiri kanunu kadîm ve kaidei meriyeye muhalif arzuhalciler arzuhal tahrir ederlerse her kim olursa olsun emri şerifime ademi itaatına binaen eşeddi ukubat ile mücazat olunacakları muhakkak idugi tefhim ve zikrolunarakşurutu mezburenin alcddevam infaz ve icrasına ve yolsuz arzuhaller zuhurunda tahrir edenlerin tard ve tebitlerine kemali ihtimam ve dikkat ve edna iğmaz ve musamahadan begayet hazer ve mübaadet ve işbu emri şerifime müdam nasbı aynı ihtiyat eylemen babında fievali 1178.

Bu fermanın bizi en çok ilgilendiren ciheti, tâ o zamanlar bile arzuhalciliğin devleti ve halkı alâkalandıran bir hizmet olarak görülmesi ve bu bakımdan zapt ve rapt altına alınmak lüzumunun duyulmasıdır. Arzuhalcilerin teşekküllerinin 1865 yıllarına kadar yaşadıkları resmî vesikalardan anlaşılmaktadır (Bak. No. 51).

3 – Tanzimata Kadar

47 – İncesulular, müflisler, suçlular, muhzirler. Tanzimattan evvel Türkiye'de dava vekilinin adı Ayak Kavafı ve Tezvir idi.[5] Büyük bir sızı duyarak söylemek mecburiyetindeyiz ki bugün bile anavatanın içlerinde halk dilinin bastığı bu damgayı taşıyoruz. Neden halk avukata müzevir diyor? Acaba Türk dava vekili işe tezvirle, ayak dellalığı ile mi başladı?

Galatasaray Sultanisi'ndeki hukuk sınıfının açılmasından ve İstanbul Hukuk Mektebinin kurulmasından evvelki zamanlarda dava vekâletine, Anadolu'nun Niğde ve İncesu ve civarı bakkalarının başladığını görüyoruz: Bundan sonra iflâs eden ve masa muamelâtı dolayısıyla isticvap edilerek mahkeme yollarına, hukuk ıstılahlarına alışan tacirlerle işledikleri suçtan dolayı mustantik huzurunda dinlenen, ceza mahkemelerinde hüküm giyen, tevkifhaneye korkak ve acemi olarak girip usta ve kurnaz olarak çıkan **Mahkûmlar** ve **Muhzir** döküntüleri de işe karışmışlardır.

Tanzimattan evvel bütün davalar ve kavgalar, şer'î hükümler ile hallolunurdu. Bu hükümler kanun şeklinde toplanmadığı ve yazılmadığı için bir davayı müdafaa etmek, hüküm vermek, fıkıh kitaplarını ve fetvaları tetkik ve tetebbüe muhtaç idi. Bu şartlar altında bir davacının kuyudan iple su çeker gibi, o dağınık hükümler kaynağından işine gelenleri bulup çıkarması, eski ıstılahile söyleyelim, düreri ahkâmı istinbat ve istihraç eylemesi, ne kadar zor olduğu kendiliğinden anlaşılır. Davayı nasıl olsa Kadı (Hakîmüşşer'i) görecektir. Bunun elinde de, kestiği parmak acımayan bir şeriat vardır. Dava vekili denen şeriat ve kanun memurları yoktur. Kadı iki tarafı dinleyecek, davalarının ne olduğunu soracak, sak ve sepkîne uydurarak yazıp hükmünü verecektir.

---

(5) Ali Haydar Özkent: Muhamî sahife 12, 13. Hâdisatı hukukiye ve tarihiye cüz'ü: IV (Şehbaz Efendi'nin makalesi). 13 Ağustos 1289 tarihli Ceridei mahakimdeki resmî ilân. Muhamat Mecmuasının 4 ve 6 numaralı nüshalarındaki yazılar. Adliye Encümeni Mazbatası (aynı zamanda Bak. No. 54, 68, 71, 73 75, 115).

Fakat teşkili tarafeyn için mutlaka davacı ile dava olunanın mahkemede hazır bulunması lâzımdır. Mahkemede hazır bulunmak, hakkını müdafaadan ziyade hakkını istemek ve kadının vereceği hükmü almak içindi. Bir kere uzun müddet şeriye mahkemesinde kadıya hizmet etmiş, davaların girdisini çıktısını amelî olarak öğrenmiş **Muhzir**ler vardı. Başka işleri ve güçleri yüzünden her zaman mahkemeyen giremeyen iş sahipleri bir suretle mahkemeden ayrılmış bulunan bu Muhzirlere başvurmaya başladılar.

İkinci kısım vekiller ise çok defa Karamanlı, Diğdeli, İncesulu mahalle bakkalları idi.[6] Bunlar Küçük Çamlıca'da, Büyük Çamlıca'da, Üsküdar'da, Boğaz içinde ve sair yazlık yerlerde oturan Kadı veya Başefendi'yi (mahkemei şer'iye başkâtibi) alışveriş yüzünden tanıdıkları için dava sahipleri kendilerini tercih ederlerdi. Anadolu'nun bu kısım ahalisi niza ve kavgadan çok hoşlanırlar. Müvekkillerinden aldıkları ücret, dükkânlarındaki aksatadan daha faydalı olduğu cihetle dükkânlarında kalfa ve çıraklarını bırakır, mahkemede vekâlet ve iş takibini üzerlerine alır ve cepleri zarf ve kâğıtlarla dolu olduğu halde sofalarda dolaşıp kendilerine dava vekili süsü verirlerdi. Bunların ilk adları, yazıhaneleri olmadığı ve ayakta dolaştıkları için **Ayak Kavafı** veyahut cepleri kâğıtlarla dolu olduğundan **Kâat Kavafıdır.**

48 – Türkçe'nin katli. Bu müzevir veya kavaflar, Rumca bilmezler ve güzel Türkçe'yi dangıl dungul konuşurlardı. Fakat okuma yazmaları olmadığından müvekkillerine ne diyeceklerini kestiremezlerdi. Yani hak ve kanun dolandırmak için önlerine çıktıkları mahkemelerden ne birşey alabilir, ne de aldıklarını satabilirlerdi. Ve çok defa yanlış alır ve yanlış satarlardı. Cehaletleri yüzünden doğru birşeyi yanlış anladıkları ve yanlış anlattıkları cihetle dava neticesinde karar, müvekkillerine dediklerinin bütün bütün tersine çıkardı. Bundan dolayı o tarihlerde bunlara **Yalancı** ve **Müzevir** adı da takılmıştır! Bunların, tabiatıyla dolambaçlı yollardan yürüdüklerine ve vekâlet ücreti namile halktan para almak güç olacağından filâna veya falana vereceğim diye müvekkillerinden para çektiklerine şüphe yoktur.

49 – Karamanlı tip avukatlar. Osmanlı avukatlığının tarihinde Karamanlı tip avukatlar diye anılan ve yaşamış bir devri andıran bu adalet dolandırıcılarının yalnız İstanbul'da olduklarını söylemek yetişmez. Konya, Kayseri, Sivas, Van gibi iç Trabzon, Samsun, Mersin gibi sahil şehirlerde ilk defa dava vekilliğine başlayanlar hep bunlardandı. Şeriye ve sonraları cinayet mahkemesi başkâtipliğinden ayrılan bazı müslümanların yavaş yavaş bunlara rekabete başladıkları görülmekle beraber Anadolu'nun meslek mayasını çokluk Karamanlı tip avukatların teşkil ettikleri bir hakikattir.

---

(6) Ali Haydar Özkent: Muhamî sahife 12, 13. Hâdisatı hukukiye ve tarihiye cüz'ü: IV (Şehbaz Efendi'nin makalesi). 13 Ağustos 1289 tarihli Ceridei mahakimdeki resmî ilân. Muhamat Mecmuasının 4 ve 6 numaralı nüshalarındaki yazılar. Adliye Encümeni Mazbatası (aynı zamanda Bak. No. 54, 68, 71, 73 75, 115).

4 – Tanzimattan İstanbul'da Ecnebi Barosu'nun Kuruluşuna Kadar

50 – İlk hamle, tanzimatın ilk kanun ve nizamnameleri. Bütün yeniliklerin memlekette esası kurulmak merasimi yapıldığı Tanzimat devri, yurdumuzda dava vekâletine dair yeni yeni kımıldamaya başlayan medenî cereyanların, pek hafif de olsa, eski müzevirlik, ayak dellâllığı, kâğıt kavaflığı zihniyetlerinden ayrıldığı bir dönüm noktasıdır, denebilir. Tanzimat (hattı hümayunu) 26 Nisan 1255 (1839) ve Islahat Fermanı cemaziyül'ahır 1272 (1856) Türk avukatlığının ve Barolarının tarihinde birinci basamaktır.

Hümayun hatta şöyle deniliyordu:

> ".... Bundan böyle devleti aliye ve memaliki mahrusamızın hüsnü idaresi zımnında bazı kavanini cedide vaz'ı ve tesisi lâzım ve mühim görünerek işbu kavanini esasisi dahi emniyeti can ve mahfuziyeti ırz ve namus ve mal ve tayini vergi ve asakiri muktaziyenin sureti celp ve müddeti istihdamı kazıyelerinden ibarettir... Ve meclisi ahkâmı adliye âzası dahi lüzumu mertebe teksir olunmalıdır... Ve kavanini şeriyeye muhalif hareket edenlerin kabahati sabitelerine göre tedibatı lâyikalarının hiçbir rütbeye ve hatır ve gönüle kapılmayarak icrası zımnında mahsusan ceza kanunnamesi dahi tanzim ettirilsin ve keyfiyatı meşruha usulü atikayı bütün bütün tagyir ve tecdit demek olacağından...."

Ishalat Fermanı dahi mevzuumuza müteallik şu fıkraları ihtiva ediyordu:

> ".... Ve mücazat ve ticaret kanunlarıyla muhtelit divanlarda icra olunacak usul ve nizamat ve murafaat mümkün mertebe süratle ikmal olunarak zabt ve tedvin kılınması... Ve hapishanelerde bile canibi saltanatı seniyeden vaz'kılınan nizamatı inzibatiyeye muvafık muamelâttan maada hiçbir gûna mücazatı cismaniye ve eziyet ve işkenceye müşabih kâffei muamele dahi kâmilen lâğv ve iptal kılınması... lâzımdır."

İşbu hat ve fermanlar mucibince, dava vekâletine ait az çok hükümleri muhtevi olmak üzere, tarih sırasıyla şu kanun ve nizamlar neşrediliyor:

Ceza Kanunu Zilhicce 1274 (1858)

Usulü Muhakemei Ticaret Nizamnamesi 10 Rebiyülâhar 1278 (1861)

Dersaadet ve Mülhakatı İdarei Zabıta ve Mülkiye Nizamnamesi (düsturda tarihi yoktur.)

Ticaret Deavî Kalemi Nizamnamesi (düsturda tarihi yoktur.)

Şûrayı Devlet Nizamnamesi 20 Muharrem 1286 (1869)

Divanı Ahkâmı Adliye Nizamnamesi 13 Zilhicce 1286 (1869)

Mecelle (Vekâlet Kitabı) 2 Cemaziyelevvel 1291 (1874)

Usulü Muhakemati Hukukiye 2 Recep 1296 (1879)

Usulü Muhakemati Cezaiye 5 Recep 1296 (1879)

51 – Bu kanun ve Nizamnamelerin mesleki ilgilendiren maddeleri. Tanzimatın çıkardığı adlî kanunlardan Ceza Kanununda dava vekillerine ait, o da dolayısıyla olmak üzere, bir tek madde vardır? Meslek sırrını saklamayanlar hakkında 215'inci madde. Hekimlerden, eczacılardan ve ebe kadınlardan bahseden bu maddede avukatın adı hiç geçmez. Çünkü dava vekâleti diye bir meslek ve dava vekilleri adlı meslek adamları, devletin mevzuatında henüz yer bulmamıştır. Müzevir ve ayak kavaflarını meslek adamı yerine koyup da haklarında madde yazmak kimsenin aklından geçmemiştir. (Bunların emsali kimseler tabiri çok biledir! Maddenin metni şöyledir:

Usulü Muhakemei ticaret nizamnamesinin vekâlete ait maddeleri şunlardır:

> **Madde 28** – Tarafeyn mahkemeye bizzat gelmeye veyahut vekâleti mutebere itasile vekil irsal eylemeye mecbur bulunacaklardır. Vekâleti mutebere asıl davayı vakıaya mahsus olmak iktiza eder ise de ol davaya şamil olabilecek vekâleti mutlaka dahi muteber addolunur. İşbu vekâlet suretiy resmiyede veyahut yalnız müvekkilinin mühür veya imzasıyla tanzim olunmuş bir senede veyahut ihzar puslası üzerine tahrir olunabilip. Fakat sureti resmiyede olmadığı takdirde imza veya mühür müvekkilinin olduğu hasım tarafından tasdikolunmak icap eder.
>
> **Madde 29** – Vekâletname müdafaadan evvel mahkeme başkâtibine ibraz olunup tarafından görülmüştür deyu bilâ harç şerh verilmek lâzımdır.
>
> **Madde 30** – Hiçbir kimse muteber vekâletnameyi hamil olmadıkça veyahut mahkeme huzurunda tarafeynden biri canibinden tevkil kılınmadıkça vekâlet edemez.

Dersaadet ve mülhakatı idarei zabıta ve mülkiye ve mahakimi nizamiyesine dair nizamnamedeki maddeler biraz daha geniştir:

> **Madde 76** – Cinayetten münbais hukuku şahsiye davalarında müddei ve müddeaaleyh taraflarından vekil tayin edilebilir. Mevaddı cezaiye muhakemesinde müttehim bizzat hazır bulunmak şartıyla lieclilmüdafaa bir vekil bulundurabilecektir.
>
> **Madde 77** – Tayin olunacak vekilin mukayyet olmak üzere sureti resmiyede ve asîlin mühür veya imzasıyla mensup olduğu mahalli resmiden musaddak bir vekâletname ibraz etmesi ve mutlaka tebeayı devleti aliyeden bulunması lâzım gelecektir.
>
> **Madde 78** – Meclislerde rüyet olunacak deavide reis ve âza ve kâtip ve mümeyyiz ve müstantikler ve zabitan ve neferatı askeriye vekâlet edemeyeceklerdir. Fakat mahakim huzurunda kendi deavii şahsiyeleri için asalet ve zevcelerine ve zevcelerinin validelerine ve kendilerinin âbâ ve ecdat ve evlât ve ahfadına vekâlet edebilirler.

Usulü Muhakemei ticaret nizamnamesinden sonra neşredilen (Ticaret Deavî Kalemi Nizamnamesinin) 4'üncü maddesi arzuhalcilerden bahsediyor:

> (Devairi müteaddideye arzuhal takdim edecek kimselerden istek edenler arzuhal yazdırmak ve hasılatı kendilerine ait olmak üzere deavî kalemi maiyetinde arzuhalci esnafından (Bak. No. 45, 46) müntehap iki kimse bulunacaktır).

Şûrayı Devlet Nizamnamei dahilisinde bir tek madde vardır:

> **Madde 6** – Muhakemat dairesine havale olunan bir davanın esnayı rüyetinde esbabı zaruriyeye mebni asıl müddei mahkemeye gelmediği takdirde dairenin kabul edeceği sıfatta tarafından bir vekil tayin etmesi caiz olacaktır. (Müddeaaleyhin vekil tayin edip edemeyeceğine dair hüküm yoktur).

Divanı Ahkâmı Adliye Nizamnamesinin 28'inci maddesinde (sahibi istidanın veya vekilinin) vereceği arzuhalden bahis vardır.

Usulü Muhakematı Hukukiye Kanunu dava vekillerinden birkaç yerde bahseder. Bu maddeleri de aynen yazıyoruz:

> **Madde 16** – Vekil imzasıyla dahi arzuhal takdim olunmak caiz olup ancak bir vekâlet senedini (vekâletnameyi) hâmil olması lâzımdır.
>
> **Madde 41** – Taraflar mahkemeye gelmeye veya vekil göndermeye mecburdur.
>
> **Madde 42** – Bir mahkemede muhakemeye tevkil olunan kimsenin vekâleti ol mahkemenin nihayet kararının tefhimine kadar muteber olup itiraz alelhüküm ve istinaf ve iadei muhakeme ve temyiz istidalarına dahi vekil olduğu veyahut davanın son dereceye kadar muhakemesine mezunen bulunduğu veyahut her veçhile vekili mufavvaz ve murahhas iduği vekâletnamesinde musarrah olmadıkça muhakematın her derecesine kabul olunamaz.

Adlî kanunlardan dava vekillerine dair esaslı maddeleri ihtiva edeni, Usulü Muhakematı Cezaiye kanunudur. Bu kanun da, Usulü Muhakematı Hukukiye gibi, Fransa İhtilâlinin doğurduğu kanunlardan aynen alınmıştır. 22 Ventôse 12 tarihli kanun, avukatlar levhasına ve Baro'nun zaptu raptına ait olarak yeni nizamnameler çıkarılacağını bildiriyordu. O kanunlar henüz yapılmadan Usulü Muhakemat kanunları yapılmış, mesleğe ait maddelerde şurasına burasına serpiştirilmişti.

52 – Müdafaa vekili. Usulü cezaiyenin 249'uncu maddesi müttehime müdafaatında yardım etmek üzere bir vekil seçmesi teklif edileceğini ve seçmediği halde mahkeme tarafından seçileceğini emreder. Vekilsiz görülen muhakemeler, boştur, hükümsüzdür.

Bu vekil, kimlerden seçilecek? 250'nci madde buna cevap veriyor? Gerek müttehimin ve gerek mahkemenin tayin edeceği vekil, ancak mahkeme maiyetinde bulunan dava vekillerinden olacaktır. (Vekil müdafi) ıstılahı, adli edebiyatımıza, cinayet mahkemelerinde görülen cinayet davalarını müdafaa için kanunun bulunmasını ve bulunmadıkça muhakeme görülemeyeceğini emrettiği dava vekillerinden geçmiştir.

Mahkeme maiyetinde kayıtlı vekiller, Baro veyahut o zamanın ıstılahınca dava vekilleri cemiyeti levhasına kayıtlı avukatlar olmakla beraber müttehimin hısımları, dostları varsa bunlardan biri de müdafilik yapabilirdi. (Şahadetnameli dava vekilleri bulunmayan mahallerde müttehimlere kendi akraba ve ehibbasından birinin mahkemece vekil tayin ettirilmesi ve müttehimlerin öyle akraba ve ehibbası olmadığı veyahut olup da vekâleten istinkâf eyledikleri takdirde hariçten oldukça kanuna âşina bir kimsenin vekil tayini ve bu da mümkün olamazsa mahkeme zabıt kâtiplerinden bir münasibinin vekil tayin edilmesi) Adliye Nezaretinden 9 Kânunusani 1299 tarihinde adliye müfettişliklerine tamim edilmiştir.

Reis, müttehimin vekiline vivdan hilâfında birşey söylememesini, kanuna lâzım olan riayeti göstermesini ve edep ve itidal dairesinde müdafaa yapmasını hatırlatırdı (Madde: 264)

Cinayet mahkemelerinde müttehimin mutlaka bir müdafaa vekili bulunması kanunun emri iktizasından olduğu için ceza davalarında vekâlet, bizde hukuk davalarından daha evvel başlamış ve daha esaslı bir surette sürüp gelmiştir. Aşağıda göreceğimiz veçhile (Bak. No. 80, 87, 88) iradeler, tamimler hukuk işlerinde vekâleti birçok defalar murakabesiz bıraktığı halde ceza işlerinde meslek adamlarının bulunması mecburiyetine el uzatamamışlardır. Bu meslek adamları, tabiatiyla, başları bir yere bağlanmış, zaptu rapt altına alınmış kimselerden olacaktı. Zaptu rapta düzen verecek olan da dava vekilleri cemiyetidir.Halbuki dava vekilleri cemiyeti, daha iki sene evvel kurulmuştur. Anadolu'da bu cemiyetten eser yoktur. İstanbul'daki cemiyet, pek tazedir, henüz filiz vermemiştir. Onun için kanun, müttehimin hısım ve dostlarının da kendisini müdafaa edebileceği kaydını koyuyor. Bu, müttehimi büsbütün vekilsiz bırakmamak, cinayet mahkemelerini durdurmamak içindir. Bununla beraber,önce yavaş yavaş İstanbul'da ve sonraları Anadolu cinayet mahkemelerinde başlayan kayıtlı müdafaa vekili sistemi az bir zaman sonra kökleşmiştir.

53 – Mecellenin dava vekilliğini telâkki tarzı. Bazılarında (dairenin kabul edeceği), (mahkeme maiyetinde bulunan dava vekilleri) gibi kayıtlar bulunmakla beraber dava vekillerinin ne gibi şartları haiz olacakları bu kanun ve nizamnamelerde gösterilmediğinden boşluğu **Mecelle** doldurmak istemiştir. On birinci kitabı olan vekâlet kitabında (Madde 1449-1530) vekâletin umumî hükümleri, nevileri ve bu meyanda husumete, yani davaya vekâletin esasları gösterilmiştir. Müddei ve müddeaaleyhten her biri dilediğini davaya tevkil edebilir (Madde: 1516). Husumete ve-

kil olan kimsenin müvekkili aleyhine ikrarı eğer huzuru hâkimde ise muteber olur. Huzuru hâkimde değilse muteber olmaz ve kendisi vekâletten münazil olur (1517). Bir kimse ahara husumete tevkil edip de kendi aleyhine ikrarı istisna etse caiz olur (1518). Husumete vekâlet kabza vekâleti müstelzim olmaz (1519). Müvekkil vekilini, vekil kendini vekâletten azledebilir (150-21). Müvekkil vekilini azlettikte azil haberi vekile vâsıl oluncaya dek vekâlet üzerinde kalır. Vekil kendisini azlettikte azlini müvekkile bildirmesi lâzım gelir ve azli müvekkilin malûmu oluncaya dek vekalet kendi uhdesinde kalır (1523-24). Müvekkilin vefatile vekil ve vekilin vekili müazil olur (1465-66). Vekilin âkil ve mümeyyiz olması şarttır. Baliğ olması şart değildir (1458). Bir kimse bizzat yapabileceği hususlarda ve muamelâta dair olan her hakkın ifa ve istifasında başkasını tevkil edebilir. Meselâ bey'u şira ve icar ve isticara.. ve davaya, kabzımâle.. diğer bir kimseyi tevkil etse caiz olur. Fakat müvekkelünbihin malûm olması lâzımdır (1459). Husumete iki kimse birden vekil edildiğinde yalnız birisi ifayı vekâlet edebilir (1465).

Görülüyor ki Mecelle dava vekâletini yalnız husuî hukuk bakımından tetkik etmiştir. Dava vekâleti onun nazarında alım satıma, kiraya vekâlet gibidir ve bu sırf bu bakımdan avukatlığın zamanımızdaki hususî hukuk hükümleriyle bazı benzerliklerini görüyoruz. Mesleâ vekâletnamede ahzu kabz, sulh, ibra, davadan feraget gibi salâhiyetler sarahaten yazılı olmadıkça avukatın bunları yapamayacağı (H.M.U. Madde: 63), müteaaddit vekillerden yalnız birisinin davayı takip edebileceği gibi (64). Fakat Mecellenin hükümleri arasında dava vekilliğinin âmme intizamile ilgili olduğuna, bunu yapacakların bir takım hususî şartları haiz bulunmaları icap ettiğine, hülâsa avukatlığın adaleti dağıtma işine ortak edildiğine dair ufak bir kayıt bile mevcut değildir. Bunu isbat için başka hükümler, deliller aramaya hacet yoktur (dava vekilinin baliğ olması şart olmadığına) dair olan hükmü, kanun vazıının zihniyetini göstermek için kâfidir.

54 – Dava vekillerinin seçilmesine dair kararname. Kanunları öğretmek, dava vekili yetiştirmek maksadıyla Adliye Nezaretinde teşkil edilen bir komisyonca (dava vekâleti meslekine girecekler için) sathî bir imtihan usulü vazedilmiş ve muvaffak olanlara dava vekâleti ruhsatnamesi (izinnamesi) verilmiştir. Bu hareketleri gösteren ve imtihan usulünü koyan resmî bir ilânı 13 Ağustos 1289 (1874) tarihli Ceridei Mahakimden aynen yazacağız:

> (Mahkemelerde dava vekâleti her devlette bir sınıfı mutebere mahsus olup bir kimsenin hukuk ve kavanin ve sair fünunu mütenevvia tahsil ile bilimtihan derecei liyakatına göre şehadetname almadıkça bu sınıfa dahil olamadığından şehadetnamesi bulunan vekiller hükûmet ve ahali nazarında mazharı hürmet ve riayet olur. Bizde ise dava vekâletinde bulunanların ehliyet ve emniyet ile muttasıf olanları naehil ile mahlût ve ekseriyet içinde gaip olduklarından erbabı kabiliyet ve liyakat, bu mesleğe duhul ve rağbetten müctenip oluyor.

Dava vekâleti ise hukuku nâsın esbap ve vesaiti teminatından olduğu cihetle (Sayeci madeltvayei hazreti mülükânede) mahakimi nizamiyece bir taraftan icra kılınmakta olan ıslahat ve nizamat müteferriatı mühimmesinden olmak üzere işbu vekillerin dahi bir nizam tahtına ithalile hem mahakimin ve hem de eshabı hukukun temini muamelâtı elzem görünerek olbapta divanı ahkâmı adliye nezareti celilesinin istizanı ve Şûrayı Devlet ve Meclisi mahsusu vükelâ kararıyla (müteallik ve şeref sudur emrü fermanı hümayunu hazreti padişahî mucibince) divanı mezkûr devair âzasından müntehap bazı zevattan mürekkep Babıâlide bir komisyon teşkil olunmuştur. Zirde tahrir olunan kararnameden anlaşılacağı üzere işbu komisyonun vazifei asliyesi elhaletü hazihi mahakimi nizamiyede dava vekâletiedenleri celp ile imtihan ve intihaplarını icra ve ehliyetleri tebeyyün edecek olanlarına şehadetnameler ita etmek hususu olup bunların böyle mesleki vekâlete dâhil olacaklar için sıfatı ve şeraiti lâzime karargir olduğu misillü vekillerin tabayi ve harekâtı ve teferruatı hakkında bir nizamname dahi kaleme alınmakta bulunmuş olduğundan ve emri imtihan ve intihaba işbu şehri Cemaziyülahırın 27'nci çarşamba günü şüru olunarak haftada iki defa yani cumartesi ve çarşamba günleri komisyon bu işe devam edeceğinden ve tarihi ilândan itibaren dört mah hitamından sonra intihap komisyonuna gelmeyen ve şehadetname almayanlar ve indelimtihan isbatı liyakat ve emniyet edemeyenler dava vekâleti ile mahakime kabul olunamayacağından buralarının ihtarıyla beraber dava vekâleti ile meşgul olanların ve sıfatı lâzımesini haiz olarak bu mesleke dahil olmak isteyenlerin zikrolunan günlerde komisyona gelmeleri ilân kılınır).

Mahakimi nizamiye dava vekillerinin usulü intihap ve imtihanlarına dair kararname:

(Divanı ahkâmı adliye dairesinde teşkil olunan komisyon, zikrolunan dava vekillerinin haftada iki gün yani cumartesi ve çarşamba günlerinde imtihan ve intihaplarını icra eyleyecektir.

Dava vekâleti için komisyona müracaat edecek olanlardan:

1 – Sinni rüşt, yani 21 yaşına baliğ olmayanlar,

2 – Mahakim ve mecaliste ve sair devairi resmiyede memur olanlar,

3 – Mücazatı terziliyye veya terhibiyye ile mahkûmen hapsedilmiş bulunanlar,

4 – İzharı iflâs etmiş oldukları tebeyyün edenler, kabul olunamayacak ve dava vekâletine mezuniyetini havi şehadetname alamayacaklardır. Komisyona celbolunacak dava vekillerinin mutlaka Türkçe okuyup yazmaya veyahut yalnız Türkeçe okumaya muktedir olmaları ve Türkçe kitabeti olmayanların bemehal diğer bir lisanda kitabete kadir olması şart idiğünden kıraet ve kitabet hakkında komisyon bu esasa göre icrayı imtihan edecektir.

Kavanini hukukiyei (devletialiyenin) ahkâmı üzerine komisyonda tertip edilcek es'ileye tevfikan imtihana dahil olacak dava vekillerinin verecekleri cevaplar zaptolunup bazı deavii mahsusa üzerine kendilerinin komisyon huzurunda icabına göre tahriren beyanı mütalâa etmeleri teklif olu-

nacaktır. Dava vekillerinin sin ve memleket ve menşe malûmatlarına ve ahvali mahsusalarına dair komisyonda bir cetvel tutularak imtihan hitamında cetveli mezkûr, nezareti ahkâmı adliyeye takdim olunacak ve vekillerin sınıf ve vazifeleri kararlaştırılacaktır).

Bu ilânda hazırlanmakta olduğu söylenen nizamname, (Mahakimi nizamiye dava vekilleri hakkındaki) nizamnamedir. Aşağıda bundan uzun boylu bahsedeceğiz (Bak. No. 61 ve sonrakiler). Fakat ilânın bir iki noktası hakkında birkaç söz söylemeden geçemiyeceğiz: Türkçe okuyup yazma bilmeyenler imtihana kabul edilmeyecektir deniyor. Bunlar o zamana kadar dava vekilliği yapan İncesulu, Karamanlı bakkallar ve ayak takımlarıdır. Yalnız Türkçe okuma bilmeleri kâfi görülenlerin Türkçe yazmaları şart değildir. Bunlar Rumca, Ermenice veya Fransızca yazmayı bilseler yetişiyor! Bizde avukatlığın Türk ve müslüman olmayan bir takım Rum ve Ermeni müzevirlerle başlamış olduğuna şu resmî ilân dahi şehadet etmektedir.

İmtihan komisyonu, müracaat edenleri imtihan etmiş, kazananlara ruhsatname vermiştir. Vazifesi, Mektebi Hukukun ilk talebe yetiştirdiği yıla kadar devam etmiş ve bu tarihten sonra dağılmıştır. Çünkü mahkemelere dava vekili yetiştirmek, artık hukuk mektebine kalıyordu.

55 – İlk Türk Fakültesi. Henüz o tarihlerde müstakil bir hukuk mektebi yoktu.

Devlet, maarif işlerinde Fransız sistemini kabul etmişti. Sırasıyla, iptidaî, idadî mektepleri açılıyordu. Lise olarak da Galatasaray Sultanisi gelmişti. Türkiye'nin ilk fakültesi, Hukuk Fakültesidir ki Galatasaray Lisesi'nde ve (Sultan) Aziz devrinde kurulmuştur. Lisenin dersleri Fransızca olduğundan ilk senelerde Fransızca okutulmuştur.

(Devleti Aliyei Osmaniye Salnamesi)nin 1292 (1875) yılına ait nüshasında, (Mektebi Sultaniyeye merbut Dürusu Âliye) için açılan hususî sınıfta, Mecelle, Roma Hukuku, İdare Hukuku, Mahakim Tarihi ve Mantık okutulduğu görülüyor. 1293 (1876) salnamesinde (Mektebi Sultaniyeye merbut Mekâtibi Âliyei Hususiye: Hukuk Mektebi) namile açılan sütunda Fıkıh, Roma Hukuku, Kanunu Ticaret, Mecelle, İdare Hukuku ve Mahakim Tarihi derslerini görüyoruz. Salnamenin bundan sonraki yıllarına ait nüshalarında, aynı derslerden başka, Füruu Fıkıh, Usulü Fıkıh, Roma Hukuku, Hukuku Cezaiye, Usulü Muhakeme, Usulü Hukukiyei Roma, Hukuku Ticaret, Usulü Muhakemei Medeniye, Hukuku Siyasiye, Mukaddemat İlmi Hukuk ve İlmi Serveti Milel dersleri vardır.

Derslerin çoğunun Fransızca okutulması hoş görülmedi. Diğer taraftan bu kanunları tatbik için daha büyük sayıda adama ihtiyaç vardı. Bu ve bu gibi sebeplerden dolayı Galatasaray Sultanisindeki Hukuk Fakültesi kapatılmış, yerine Adliye Dairesi bahçesinde yeniden yapılan üç dershaneli bir pavyon (Hukuk Mektebi) açılmıştır.

56 – Mektebi Hukuk ve ilk mezunları. Bizden evvelki nesilleri ve bizi yetiştiren Hukuk Mektebi, 1296 (1880) yılı Haziran'ının beşinci gününe müsadif 1297 hicrî senesi Recebinin 9'uncu günü açılmıştır.

Bu mektep iki gaye kovalıyordu: Hâkim ve dava vekili yetiştirmek. Mektebin mevzuumuzla ilgisi olan nizamnamesinden, birkaç maddesini aynen nakledeceğiz:

> **Madde 32** – Mektepten mezuniyet şehadetnamesini hâmil olan talebe, mahakimi nizamiyede lâakal bir sene âza mülâzimliğinde istihdam olunduktan sonra Dersaadet ve vilâyat mahakimi iptidaiyesi âzalığında bulunmaya kesbi liyakat edecekler ve hidematı adliyede bittedriç terakkiyata nail olacaklardır.
>
> **Madde 33** – Mezuniyet şehadetnamesini alan talebeden dava vekâletinde bulunmak isteyenler, samiinden olarak mahakimi nizamiyeye alettevali bir sene devam eyledikleri halde vekâlet ruhsatnamesine müstahak olacaklardır.
>
> **Madde 35** – Mektepten neşet etmiş olmadıkça hiç kimseye dava vekâleti için ruhsatname verilmeyecektir.

Dava vekili olmak için mahkemelerde bir sene mülâzemet yapılacak. Mektepten çıkmayana ruhsatname verilemeyecek amma, eli kalem tutan, ağzı kalabalık olan lâf ebelerinin mahkemelere harıl harıl girip çıktıkları görülüyor.

Evet bu nizamnamelere, dava vekâletini bir meslek haline sokmak hususundaku bu arzu ve didinmelere rağmen o tarihlerde ruhsatnamenin şöyle böyle bir süs olduğu ve bu süsü olmayanların dahi pekâlâ vekillik yapabildiği görülür. Çünkü o zaman hükûmet idaresini ellerinde tutanların kafasında, hâkimlerinde, kadılarında avukatlık meslekinin mâna ve ehemmiyeti hakkında açık, kat'î bir fikir yoktur. Devrin kanunlarına sultanlık eden Mecelle, müddei ve müddeaaleyhten her biri dilediğini davasına vekil edebilir, hükmünü koymuştur (Bak. No. 53).

Gerek imtihan komisyonu önünde imtihan verenler ve gerek Mektebi Hukuktan şehadetname alanlar kâfi derecede olmadığı gibi bu şartları haiz olanlardan bir kısmı, yani Türk olanlar, dava vekâletinin yukarıda söylediğimiz kötü geçmişi ve haysiyete dokunan telâkkisi neticesi olarak (Bak. No. 40 not 1, 47 not 1, 32, 33, 49, 56, 73) mesleğe girmediklerinden meydan boş kalmıştır. İsteyen ve kendinde cesaret bulan ve çoğu Karamanlı tipinde olan şarlatanlar bu meydanda atlarını dolu dizgin koşturmuşlardır. Sırası gelmişken Hukuk Mektebinden ilk mezun olanların isimleri hakkında 104 numaralı Ceridei Mahakimin 830'uncu sahifesinde neşredilmiş olan resmî ilânı aynen dercediyoruz:

> (Şeref himayei feyiz gayei hazreti hilâfetenahî ile müşerref ve mümtaz olan ve maarif nezareti celilesi idaresinde bulunan Mektebi Hukuku şahane talebesinin bu kere icra kılınan son imtihanlarında ilmi celili hukuku kemalile tahsil etmiş oldukları anlaşılan:

Artin Musdiçyan
Vartan Muradyan
Diran Bedrosyan
Vasidis
Yanko Mamopulos
Artin Toptaş

Efendilerin ilmi hukukta mezuniyet unvanına mazhar oldukları maaliftihar ilân olunur).

Bunlar arasında bir tek Türk bulunmadığına okuyucuların dikkat nazarını çekeriz (Bak. No. 56, 58, 60, 71, 72, 73, 74).

5 – İstanbul'da Ecnebi Baro'sunun Kuruluşundan Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti Nizamnamesinin Neşrine Kadar

57 – Ecnebî hukuk adamlarının memleketimize hücumu. Kapitülâsyonların şiddetle hüküm sürdüğü devirdeyiz. Osmanlı Padişahlarının ilkin atıfet ve icabı maslahat olarak bağışladığı bir hak olmuştur. İleri şehirlerde Osmanlılığın efendileri ecnebilerdir. Ticaret onların elindedir. Kendi konsoloshaneleri vardır. Tebealarına adaleti diledikleri gibi dağıtırlar (Bak. No. 78).

Hukuk tahsili görmüş, diploma almış yabancı meslek adamları dün birkaç iken bugün daha çoğalmıştır. Diplomasızları da eksik değildir. En çoğu İstanbul'da olmak üzere İskenderiye, Mısır, İzmir, Mersin, Birot ve Selânik'te ecnebî avukatlara rast geliniyor. Başlıca işleri konsoloshanelerde müdafaa yapmaktır. Fakat yavaş yavaş müslüman olmayanlar ve sonra müslümanlar ve halis Türkler de kendilerine müracaat eder olduklarından Osmanlı kaza makamlarında da avukatlık yapıyorlar.

Bu hücumun iki sebebi vardır: Birisi Tanzimat'ın ilânı dolayısıyla batı adalet sistemini kabul etmiş olmamızdır. Hukuk adamları, boş bulunan bâkir adalet meydanına hücum ediyorlar. İkincisi buharlı makinanın icat olunmasıdır. Yürümesi tesadüfen çıkacak rüzgârların şişirmesine bağlı yelkenliler yerine vapurlar, dünyanın o ucundaki malları, haberleri ve hattâ zihniyetleri kolaylıkla ve çabucak bu ucuna taşımaktadır.

58 – İlk Osmanlı (Ecnebî) Barosu. Elimizde bulunan 1872 tarihinde basılmış ve reisi **Louis Amiable** tarafından okunmuş Fransızca rapordan anladığımıza göre İstanbul'da çalışan avukatlar, barolarını 1870 tarihinde kurmuşlardır. 1872'deki toplantı ikincisidir. Bu tarihlerde Hukuk Mektebi olmadığı gibi Galatasaray Sultanisi'ndeki âlî dersler sınıfı dahi açılmamıştı.

Baro, resmen (Kontantinople Barosu Cemiyeti = Sosiété du Barreau de Contantinople) adını taşımaktadır. Fakat buna **(İstanbul Ecnebî Avukatlar Barosu)** demek daha doğru olur. Çünkü ilk lâvhasında kayıtlı 33 aslî ve fahrî âzadan (Bak. No.

512 ve sonrakiler) yalnız beşi Osmanlı tabiiyetindedir. Öteki İngiliz, Fransız, İtalyan, Avusturyalı, Yunanlı, Belçikalı ve Rus'tur. Ve içinde bir tek Türk yoktur.

Beş Osmanlı avukat şunlardır:

Meryem Kuli: Paris Hukukundan 1870'te mezun.
Hogotisyan: Brüksel Hukukundan 1827'de mezun.
Dr. Serviçen: Paris Hukukundan 1875'te mezun.
Apostolidis: Atina Hukukundan 1866'da mezun.
Dr. Jakopo Miltiyadis: Paris Hukukundan 1875'te mezun.

Elimizdeki 1876 tarihli lâvhaya göre idare meclisi, şu âzalardan mürekkeptir:

G. Furlani: Reis İtalyan
J. A. Rosasco: Sandık emini İtalyan
L. F. Mizzi: Kâtip İngiliz
G. Lechevalier: Fransız
P. Magliola: İtalyan
X Typaldos: Yunan
C. Michel: Fransız.

Bu baro yavaş yavaş eski ehemmiyetini kaybetmekle beraber Meşrutiyetin ilânına kadar (1908) devam etmiştir. Hattâ Meşrutiyetin ilânından sonra Paris Barosu'nun, Napoleon tarafından baronun diriltildiği tarihin yüzüncü dönüm senesi kutlamak için İstanbul Barosuna göndermiş olduğu bir davetnameyi o zamanki Ecnebî Barosu Reisi olan İngiliz Lewis Mizzi'nin, size aittir, diye İstanbul Barosu Reisine vermiş ve üstad Abdurrahman Eren'in 1919 Birinci teşrininde İstanbul Barosu namına Paris ve Londra Barolarını ziyaret etmiş olduğunu hatırlatırız.

59 – Dahilî Nizamnamesine kuşbakışı. Ecnebî Barosu'nun 1880 tarihli umumî heyet toplantısında kabul ve tasdik edilmiş olan, bir tarafı Fransızca bir tarafı Türkçe yazılı dahili nizamnamesi, üç fasıl ve yedi bap ve yetmiş maddeden mürekkeptir. Fransızcasındaki avocat'nın mukabili Dava Vekili ve Barreau'nun mukabili de Dava Vekilleri Cemiyeti diye gösterilmiştir.

Birinci maddeye göre cemiyet, (1875 senesinde canibi Babıali'den neşr ve ilân buyurulan nizamname ahkâmı dairesinde ve Osmanlı dava vekilleri namı tahtında olmak üzere teşkil olunmuş ve bilcümle efradının kangı devlet tebaası olursa olsun dava vekâletini ifaya kudret ve liyakati bulunduğunu musaddık Adliye Nezareti celilesinden verilmiş bir kıta ruhsatnamei resmi hâmil bulunması mukarrer bulunmuştur).

Tarihte ufak bir yanlışlık olsa gerektir. Çünkü dava vekilleri cemiyeti nizamnamesinin eski tertip düsturdaki neşir tarihi 16 Zilhicce 1292'dir ki 13 İkincikânun 1876'ya tekabül eder.

Diğer maddelere göre, levhaya kaydolunabilmek için Adliye Nezaretindeki komisyon tarafından veya Devleti Osmaniye Hukuk Cemiyetlerinin birinden verilmiş bir diplomayı haiz bulunmak, en aşağı yirmi bir yaşında olmak, âmme hizmetinde **emploi polic** veya maaşlı bir memuriyette müstahdem veya ticaretle meşgul olmamak, evvelden müessir bir ceza ile **pein affictive** mahkûm olmuş bulunmamak lâzımdır.

Derece ve sınıflara ayrılmış olan dava vekilllerinden birinci sınıftakiler bidayet ve istinaf ve temyiz mahkemelerinde ve ikinci, üçüncü sınıftakiler de yalnız bidayet ve istinaf mahkemelerinde müdafaa yapabilirler.

Eskiden cemiyette âza olup fiilen vekâlet etmeyen fahrî âzalar, umumî heyet içtimalarında bulunabilirlerse de reye iştirak edemezler.

Cemiyetin heyeti umumiye ve heyeti daimesi (idare heyeti) vardır.

Cemiyet efradı müsavi haklara maliktirler. Yalnız meslekte kıdem ve yaş bazı gûna meslekî imtiyaz temin edebilir.

Heyeti umumiye ve heyeti daimenin teşekkül ve intihap tarzları, vazifeleri, dava vekilleri cemiyeti nizamnamesinde gösterilen esasların tekrar ve tafsilinden ibaret ise de inzibat cezalarında fark vardır. Nizamnamede cemiyeti daimenin muvakkaten veya müebbeden vekâletten meni cezası vereceğine dair bir sarahat yoktu. Sonradan ilâve edilen maddelerle, bazı kayıtlar ve şartlar altında, cemiyeti daimenin bir seneye kadar vekâletten men cezası verebileceği esası konulmuştur. Halbuki ecnebiler barosunun dahilî nizamnamesinde (bir seneyi tecavüz etmemek üzere dava vekâletini ifadan menetmek ve evvelce Adliye Nezareti celilesiyle bilittifak dava vekâletinden çıkarmak) cezaları dahi görülmektedir. Bu cezalardan birisine mahkûm olan dava vekiline, dava vekilleri heyeti umumiyesi huzurunda istinaf eylemek hakkı verilmiştir. Heyeti umumiye cezayı kaldırmak, azaltmak veya çoğaltmak hakkını haizdir.

Cemiyetin bir de (heyeti müşaverei hukukiyesi) vardır ki, cemiyeti ruhaniye (Autorité consitituée Ecclésiastique) ve hükûmeti mülkiye tarafından veyahut haddi zatinde lâyık ve muhtacı iane olduğunu haber vermiş eshas canibinden vukubulan talep üzerine her vakit meccanen icrayı meşveret etmeye mecburdur. İşbu heyetin âzası beş nüfustan mürekkep olup cemiyeti daime tarafından intihap olunurlar. Müddeti memuriyetleri altı aydır. İki sene geçmedikçe tekrar intihap olunamazlar.

Mahkemelerin istediği vekili müdafileri de bu heyet tayin edecektir.

Gerek müdafaa vekili, gerek fikir ve nasihat veren dava vekili, bu yardımından dolayı, cemiyeti daimeden ruhsat istihsal etmeksizin, muavenet ettiği adamdan bir akçe veyahut zikıymet birşey ahz edemeyecektir.

Biz bu bedava istişarelerden ve barolarda bu teşekkülün lüzumundan aşağıda bahsedeceğiz (Bak. No. 633, 634).

Nizamnamenin dikkati çeken hususiyetlerinden birisi de, umumî heyette görüşülecek (mesail ve levayihi mühimmenin) evvelce tetkiki için umumî heyet tarafından üç veya beş kişilik bir komisyon teşkil edilmesidir.

Nizamnamenin Türkçe ve Fransızca olarak neşr ve ilân edilmesi ve dört sene geçmedikçe hükümlerinde bir gûna tadilât yapılamaması, son maddelerini teşkil etmektedir.

60 – Alınacak dersler. Osmanlı İmparatorluğu tahtının kurulu olduğu yerde ve hattâ bütün Osmanlı ülkesinde, tahsil görmüş, müstakil, meslek sahibi tek bir avukat veya dava vekili bulunmadığı halde öbek öbek ecnebî avukatların yurdumuza gelip yerleşmesi çok acınacak bir şeydir. Türk yurdunda adaleti dağıtma işine yardımcı teşekkülünün ilk defa ecnebî avukatlar tarafından kurulması, ondan daha çok acınacak ve yüzlerimizi kızartacak bir vakıadır. 38 âzası içerisinde de bir tek Türk'e tesadüf edilmemesi ise hepsinden acıklıdır. Resmî ve adlî bir teşekkül olması dolayısıyla öz vatan evlâdından teşekkül etmesi lâzım gelen Baro'nun 68 yıl önce ecnebiler tarafından teşkil edilmiş olduğunu ve bunların içinde bir tek Türk bulunmadığını o tarafa, bugün ise Türkiye'de 32 Millî Baro bulunduğunu ve 1654 avukat ve 905 dava vekili içinde, o da Lozan muahedenamesi mucibince müktesep hakları var diye dokunulmayan ve sayıları dörde beşe inen ve fakat mahkemelerde müdafaada bulunmayan ecnebî hukuk müşavirlerinden başka, Rum, Ermeni, Yahudi olmak üzere 125 avukat bulunup, 2334'ünün Türk olduğu (Bak. No. 149, 151, 152, 308) bu tarafa korsak aradaki baş döndürücü farkın millî gururumuzu ne kadar okşayacağını anlamakta zorluk çekmeyiz. Bugünleri bize gösteren,millî şuur ve o şuuru daima kamçılayarak herşeyde ön safa geçiren millî idaredir. Türk ve ecnebî iş sahiplerinin kendilerine müracaat ederek Türk kaza makamları önünde hakkını almaya tavsit ettiği bugünkü avukat nesil, geçmişin bu yüz kızartıcı misalini bir dakika gözlerinden uzak bulundurmamalıdır.

Acı kıssadan hisse çıkarmak istersek diyebilirizki Türkiye'de dava vekâleti ve avukatlık mesleğinin doğmasına biraz da bu ecnebî baro sebep olmuştur. Hiç olmazsa çabuklaştırmıştır. Ecnebî barosu kurulduğu zaman henüz Dersaadet dava vekilleri cemiyet inizamnamesi yoktu. Bu nizamname altı sene sonra neşredilmiş, ilk Dersaadet Osmanlı Barosu ise 1878 senesi martının yirmisinde yani takriben sekiz sene sonra kurulmuştur (Bak. No. 70). İyi tahsil görmüş ecnebî meslek adamlarının gözleri önünde dolaşması, para kazanması Osmanlı hukuk müntesiplerini harekete getirmiş olsa gerektir. Sonra, ecnebi avukatların memleketlerinde olduğu gibi İstanbul'da dahi Baro teşkil etmelerinden ve adaleti dağıtmaya yardımda bulunanları zabtu rapt altına almalarından ne büyük faydalar husule geldiği resmî makamlarca

canlı misalle görülmüş ve evvelâ İstanbul'da, sonra vilâyetlerde cemiyetler teşkili düşünülmüştür.

6 – Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti Nizamnamesinin Neşrinden İlk Osmanlı Barosu'nun Teşkiline Kadar

61 – Dersaadet dava vekilleri cemiyeti nizamnamesi. Bizde dava vekâleti mesleğini ilk defa kuran, mensuplarını zabtu rapt altına almak isteyen nizamname, 16 Zilhicce 1292 (1876) tarihli Dersaadet dava vekilleri cemiyeti nizamnamesidir. Bunun bazı resmî sicillerdeki adı (Mahakimi nizamiye dava vekilleri hakkında nizamnamedir).

Türk avukatlığının ve barolarının tarihinde bu nizamname, Islahat Hattından ve Fermanından sonra (Bak. No. 50 ve sonrakiler) ikinci bir basamaktır ki millî idarenin avukatlığı yükselttiği tepeye bu basamaktan çıkılmış (Bak. No. 91 ve sonrakiler, 114 ve sonrakiler), Türk Baroları geniş hürriyet ve istiklâl ufkunda yine bu nizamnamenin yarattığı kanatlarla uçabilmiştir. Diyebilirizki bugünkü müstakil mesleğin hakikî müjdecisi o nizamname olmuştur. Metninde (avukat), (baro), (inzibat meclisi) gibi kelimeler gerçi yoktur. Fakat ruh o ruhtur, mâna o mânadır. Napoleon, baro reisinin avukatlar tarafından seçilmesini teklif eden kanun projesini (avukatlar mı, onlar anarşi çıkarırlar, belimde kılıç taşıdıkça böyle birşeyi imzalamam, onların dillerini kesmek isterim!) diye geri çevirmiş (bak. No. 167, 172) ve baro reisiyle inzibat meclisi âzalarını müddeimumilere seçtirmişken osmanlı İmparatoru, nasıl olmuştu da, daimî heyetlere ve reis ve âzasının serbestçe arkadaşları tarafından seçilmesine müsaade etmişti? Bunu, Fransa İhtilâli'nin tanzimat ricalini oldukça ay dınlatmış ve hür fikirler aşılamış olmasıyla ve bu fikirleri her alanda olduğu gibi dava vekâleti alanında dahi tatbik ve icra etmek istemeleriyle izah edebiliriz.

62 – Nizamnamenin sakat tarafı. Nizamnamenin en sakat tarafı, dava vekâletinin Osmanlılara mahsus ve münhasır (Bak. No. 94, 307, 308) bir meslek olduğunu tasrih etmemesidir. Eski mevzuattan bazılarında ve meselâ (Dersaadet ve mülhakatı idarei zabıta ve mülkiye ve mahakimi nizamiyesine dair) nizamnamede (Bak. No. 51) vekilin (Tebaai devleti aliyeden) olması lüzumuna dair kayıtlar bulunduğu halde dava vekilleri nizamnamesinde böyle birşey göremiyoruz. O zamanın zihniyetine göre iyi bir dava vekili olabilmek için ne lâzımsa düşünülmüş, fakat bu esaslı şarta uzaktan yakından hiç dokunulmamıştır. Bizim fikrimizce bunun sebepleri şunlar olabilir:

Bir kere adaleti dağıtmak işine yardımın en aziz ve şerefli âmme hizmetlerinden birisi olmak hasebiyle resmî mahiyeti haiz bulunduğu ve bu işe ancak vatandaşların memur edilebileceği hakkında o zamanın müdürlerince mutlak ve kâmil bir kanaat hasıl olmadığında şüpheliyiz. Bize öyle gelirki, bütün çırpınmalara ve tanzimat ricalinin ihtilâl fikirleriyle aşılanmış ve dava vekâleti alanında dahi yenilikler

yapmayı istemiş olmalarına rağmen dava vekilinin adaleti dağıtma işindeki rolüne dair kesin bir fikirleri yoktu.

Sonra, o zamanın şartlarını gözönünde bulundurarak insafla ilâve edelim: Bunu düşünselerdi bile istedikleri gibi tatbik edecek kuvvetleri yoktu. Çünkü kapitülâsyonların en şiddetle hüküm sürdüğü bir zamandı. İngiliz, Fransız, Rus, İtalyan, Yunanlı birçok avukatlar gelmişler, Osmanlı tahtının yanı başında baro kurmuşlar, çalışıyorlar, kazanıyorlardı (Bak. No. 57 ve sonrakiler). Bunları bir kalem darbesiyle yok etmeye Babıâlinin kuvveti yetişemezdi.

Daha sonra, ecnebî tabiiyetinde bulunan birçok adamlar, Türk memuru sıfatıyla hükûmet dairelerinde çalışıyorlardı. Binaenaleyh, vatandaşlık şartını arayamamakta mazur idiler.

Nizamnamenin bu sakatlığını büyük büyük bir ezinç ile tesbit ettikten sonra diğer özlü kaidelerinin izahına geçebiliriz.

63 – Nizamnamenin özlü kaideleri.

a – Bu nizamname mucibince dava vekili olmak isteyenlerin Hukuk mektebinden mezun olması, yahut hariçte hukuk tahsil etmiş ise bu mektepte imtihan vererek tasdikname alması,yirmi beş yaşını doldurması, devlet memuriyetinde bulunmaması, mahkûm olmaması, iflâs etmemiş veya iadei itibar eylemiş bulunması lâzımdır. Hısım akrabanın ve ortakların birbirlerine vekâletleri caizse de başkaları vekillik yapamazlar. Gerçi 21 yaş henüz bıyıklarının yeni terlediği bir yaştır amma, o zaman liseler, üniversiteler olmadığı, sistemli bir tahsil şartı aranmadığı için kâfi gelmiştir.

b – Bu vasıfları haiz olanlar Adliye nezaretinden ayrıca ruhsatname alacaklardır.

c – Dava vekillerinin umuru hususlarına bakmak ve Adliye nezareti tarafından icra olunacak resmî tebliğlere vasıta ittihaz kılınmak üzere bir cemiyeti daime tesis edilecektir.

d – İcrayı vekâlete mezun vekillerin bir cetveli yapılacaktır. Vekiller ihmal ve tekâsüllerinden, müvekkillerine yaptıkları zararlardan dolayı mesuldürler. Bu zarar ve ziyanı öderler, ayrıca para cezası verirler (para cezasının hükmedildiğine meslek tarihinde tesadüf edilmemiştir) ve meslekten muvakkaten men olunurlar.

e – Heyeti daimenin (idare heyeti, inzibat meclisi) vazifesi, Adliye nezaretinden dava vekillerinin muamelatı hakkında ittihaz olunacak kararların tebliği, vekiller namına lâzım gelen mevaddın nezarete ba mazbata iadesi, dava vekillerine mahsus nizamatın tamamen icrası, dava vekilleri beyninde sınıf ve sanatlarına dair tahaddüs eden ihtilâfatın sulhan tesviyesi ve mümkün olamadığı takdirde neticelerinin beyanı, dava vekillerinin ücret ve masarifi hakkında olan tarifeden dolayı müşkülâta ve

ihtilâfat zuhurunda izahat itası, fukaradan olan ashabı deavinin cemiyete müracaatlarında meccanen davalarının görülmesi (bak. No. 620 ve sonrakiler), lâzım olan kanunî kolaylıkların gösterilmesi, dava vekâleti mesleğine girmek isteyenlerin tecdidi kayıtları için beher sene Adliye nezaretine bir defter itası hususlarından ibarettir.

f – Heyeti daimenin dava vekilleri hakkında tertip edeceği intibah cezaları şunlardır: İhtar, yalnız tazir ve itap (adî tevbih) heyet huzurunda reis tarafından tekdir (heyet huzurunda tevbih), cemiyetin mahalli mahsusuna (içtima mahalline) kabulden men.

g – İcrayı vekâletten men kararları ittihazile Adliye nezaretine irsale heyeti daime mezundur.

h – Nizamnamenin neşrinden evvel vekâlet etmekte bulunanlar imtihan edilerek ruhsatname alacaklardır.

64 – Dava vekillerinin derecelere taksimi. Aynı nizamname dava vekillerini sınıflara ayırmıştır. İmtihan neticesinde her vekil, gösterdiği liyakat ve ehliyete göre birinci, ikinci veya üçüncü sınıfa kaydolunacaktır. Birinci sınıf ruhsatnamesinden beş, ikinci sınıftan dört ve üçüncü sınıftan üç (Osmanlı altını) harç alınır.

Bidayet mahkemesi reisleriyle istinaf âzalıklarında en aşağı bir sene bulunmuş olanlardan mesleğe girmek isteyenler, birinci sınıfa kaydolunacaklardır.

Birinci sınıf vekiller bütün mahkemelerde ve bunların her derecesinde, yani bidayet ve istinaf mahkemeleriyle temyiz hukuk mahkemesinde vekâlet edebilirler. Halbuki diğer sınıfların müdafaa hakkı, yalnız bidayet ve istinaf mahkemelerine münhasırdır. Cemiyeti daimenin birinci ve ikinci reisleriyle iki âzası dahi birinci sınıf vekiller arasından seçilmek mecburidir. Şu kadar ki aşağı bir sınıfta bir sene vekâlet ettikten sonra yeniden imtihan olup ehliyetini gösterenler yukarı sınıflara nakledeceklerdir.

65 – Vekâlet ücreti. Tarife. Nizamnamede vekâlet ücreti hakkında dahi bazı esaslar görüyoruz (3499 sayılı kanunun koyduu tarife hakkında Bak. No. 535 ve sonrakiler). Vekil, müvekkilinden alacağı ücreti mukavele ile tayin edebilir. Bununla beraber ücret mukavelesi olsa da olmasa da tarifedeki ücreti almak ayrıca hakkıdır. Mahkemenin tarifeye göre hükmettiği ücreti vekiline ödeyen müvekkil bunu hasmından tahsil edebilir. Bununla beraber bu hak, vekile de verilmiştir. Dava sulhen bitmiş ise vekil, tarifedeki ücrete müstahak olacaktır. Vekilini azleden veya verdiği evrakı geri alan müvekkil, o zamana kadar geçen zamana ait olarak vekilin yaptığı hizmetlerin ücretlerini ve dava masraflarını ödemeye borçludur. Vekil davayı kaybetse bile tarifede yazılı ücretleri yine isteyebilir. Bunun için davaya bakan mahkemeye müracaat ve hasmı celp ile istidasına derkenar alması lâzımdır. Bu derkenarın hükmü, (icra cemiyeti) tarafından icra ve tahsil olunur. Tarifedeki ücretler, (sim mecidiye yirmi kuruş itibarıyla hesap olunmuştur).

Mukavele ile tayin edilecek ücretin haddine gelince beş bin kuruşa kadar olan davalarda mukavele eyledikleri ücretlerin tarifede yazılı miktarı ve müddeabihi beş bin kuruştan ziyade olan davalar için müddeabihin nihayet yüzde yirmisini geçmemesi şarttır.

66 – Ücret tarifesinin bazı maddeleri:

Bidayet mahkemelerinde görülen davalar için Kuruş

50 Reyname (istişare) ücreti

30 Dava arzuhalleri, cevaplar ve lâyihalardan yüz elli kelimeyi geçmeyenler için

5 Geçenlerden fazlası için her yüz kelimede

20 Herhangi bir husus için mahkemeye, jüj komisere ve mahkeme tarafından tayin edilecek memurlara verilecek istida, protesto, hacizname, vekâletname gibi evrak ve senedatın tanzimi için,

25 İtiraz alelhüküm istidası

30 Katî surette hükme bağlanan davanın celsesi için.

50 Kabili istinaf olarak hükme bağlanan davanın celsesi için

15 Celb veya ihzar puslası çıkartmak, mahkemeden evvel kefaletnameyi veya cezayi nakdiyi mahkemeye vermek gibi işler için mahkemeye gelme ücreti

20 Keşif, tahkikat, istintak, şahit istimaı, emval ve eşyanın tesbiti, ilâmın icrası gibi hususlarda her iki saat için.

10 Mahkemeye verecekleri evrak ve senedat suretlerinden yüz elli kelimeyi geçmeyenler için.

2 Geçenlerden fazlası için her yüz kelimede

İstinaf ve temyizde görülen davalar için:

50 İstinaf, temyiz ve iadei muhakeme arzuhali, cevap ve diğerleri için yüz elli kelimeyi geçmeyenlerden

10 Geçtiği takdirde fazlası için her yüz kelimede

60 İstinaf ve temyiz muhakeme celseleri için

İstinaf mahkemeleriyle temyiz mahkemesinde görülen davalarda verilecek itiraz alelhüküm istidanameleriyle tanzim edilecek celb, ihzar muameleleri için bidayet mahkemesi tarifesi tatbik olunacaktır.

67 – Hademe, piyade ve süvari muhzırlar. Mahkemelerin eczasından bulunan hademelerle piyade ve süvari muhzırların hal ve sıfatları, keyfiyetleri 25 Mart 1292 tarihli talimatname ile tesbit edilmiştir.

Hademe ile muhzırların piyadesi siyah renkten aba setre ve pantalon ve süvarisi dahi aba potur ve cepken giyeceklerdir. Bu elbisenin mahal ve mevkiin icabına göre çuhadan veya beyaz bezden imali caizdir ve alâmeti farika olmak üzere piyade sınıfı setrelerinin yakalarına ve kollarının el üzerine gelen mahalinin dört parmak miktarı yerine kahverengi çuha dikilecek ve ser muhzırlar dahi piyade sınıfına mah-

sus elbiseden giyip fakat yakalarının iki taraflı uçlarına ufarak birer yıldız alâmeti vazolunacaktır.

Süvari sınıfı ifayı vazifeleri esnasında bir çift piştov ile bir de kılıç taşıyacaklardır.

Hademe ile muhzırların elbise ve eşya bahaları kendi taraflarından tesviye edilecektir.

68 – Nizamnamenin (Taşraya da) tşemili. Hükmü önceleri yalnız İstanbul'a mahsus olan bu nizamnamenin tatbikinden faydalar husule gelmiştir. O zamana kadar kendilerine vekil süsü veren ve mesleğin yüz karası olan Karamanlı vekiller ve ayak takımları yavaş yavaş ortadan çekilmek lüzumunu duyuyorlar. Adliyede, mahkemelerde, vekillerde, cemiyette bir gayret var. Adliye nezareti işi sıkı tutmak istiyor.

Yalnız sıkı tutmakla kalmıyor. Mesleğin zabtu rapt altına alınmasından hasıl olan faydaları o kadar büyük ve uğurlu görülüyor ki nizamname hükmünü taşraya da teşmile karar veriyor. Bu zihniyetin canlı bir delilini aşağıya yazıyoruz:

> ..... Mukaddemleri dava vekâleti mesleğine dahil olmak isteyenlerin şeraiti kabullerini ve bunların vazifeleriyle deruhte edecekleri mesalihi müvekkillerinin hukuk ve menfaatlerine göre hareket etmelerini temin edecek usulü mutazammın bir nizam tesis olunduğu halde ol vakit vilâyetlerde dava vekilleri tekessür etmemesinden dolayı nizamı mezkûr Dersaadete hasrolunmuş ise de bu esbabı mucibesi elyevm mevcut olmayıp taşralarda dahi bunun tamimile her istek eden adamın dava vekâletine girmesinden hasıl olan mazarratın refi ehem olmadığın nizamı mebhusunanh ahkâmının vilâyatta dahi mevkii icraya vazı lüzumuna bilistizan iradei aliye taallûk etmiş olduğundan ber minvali muharrer nizamı mezkûr ahkâmının oraca dahi mevkii icraya vaz'ile nizamnamei mezburun ikinci maddesinde muharrer olan sıfat ve malûmatı haiz olup dava vekilliği mesieğinde bulunmaya talip olanların üçüncü maddesinde muharrer olduğu veçhile verecekleri lâyihaların tetkikiyle icrayı imtihanları için .... 7 Recep 1296 (1879).

69 – Rumelii şarkî vilâyetine mahsus avukatlık kanunu. O sıralarda Rumelii şarkiye mahsus olmak üzere vali tarafından 12 Teşrinisani 1882 tarihinde meclisi umumii vilâyetin kabul ettiği kanun neşrolunuyor. Kanun, 14 Şubat 1298 (1883)te iradei seniyeye iktiran etmiştir. (Avukat) adının ilk defa resmî olarak bu kanunda kullanıldığını görüyoruz. (Bir kimsenin dördüncü batına kadar akrabasından) olanlarla davada iştiraki bulunanlardan maada hiçbir kimse bu sıfatla mahkemeye alınmayacaktır. Avukatlık sanatının adı (avukatlık fenni)dir.

Avukatlık için 21 yaşında olmak, (hırs ve tamadan) veya mugayiri âdap fiil ve hareketten dolayı bir ceza veya kabahatle mahkûm olmamak, memurini hükûmetten

bulunmamak, avukatlık fennini istimal eylemek için ruhsat şehadetnamesi bulunmak, ayrıca bir de imtihan vermek lâzımdır.

İmtihan komisyonu, adliye müdürü tarafından vukubulacak davet üzerine senede üç defa toplanır, namzetleri imtihan eder. Kazananların isimlerini, ikametgâhlarını ve yazıhanelerini adliye müdürü cetvele yazar ve mahkemelere tebliğ eder. Yerli ve ecnebî, şartları haiz olan herkes avukatlık edebilir.

Avukatlık fenninin haysiyetine dokunan sanatlara sülûk edenler, mahkûm olanlar, memuriyete girenler avukatlıktan düşerler.

Vazifei fenniye ve ahlâkiyesini bozan avukat sancak mahkemesi tarafından aşağıdaki tedibatı nizamiyeye duçar olur:

a – Tekdir.

b – Vilâyet dahilinde bulunan hayrattan mahkemenin tayin edeceği birisine verilmek üzere altın akçe olarak beş bin kuruşa kadar cezai nakdi,

c – Bir seneden ziyade olmamak üzere avukatlık fenninin meni icrası,

d – Avukatlık cetvelinden kaydının terkini.

O zaman (Rumelii şarkî vilâyeti) adile anılarak idare muhtariyetine malik bir eyaletimizde meriyet mevkiine giren bu kanunun, Dersaadet dava vekilleri nizamnamesinden daha mütekâmil olduğunu ve bugünkü zihniyete tamamen uyduğunu söylemek mecburiyetindeyiz. Denebilir ki o zamanlar Avrupa'nın en ileri memleketlerindeki meslek esaslarının hemen hepsini almıştır.

(Avukat) adı resmen kullanılıyor. Avukatlık fenni tabiriyle, avukatlık mesleği, avukatlık tekniği kasdediliyor. Şehadetname akdıktan sonra yazılı ve sözlü imtihan usulü mevcuttur, levha vardır, avukatların yazıhaneleri olmak şarttır. Bugün bile bazı garp barolarında görüldüğü ve bizde de büyük Avukatlık kanunuyla kabul edildiği üzere (Bak. No. 848, 851) para cezası hükmediliyor, fakat cemaat hayatının bir icabı olarak hayır müesseselerine terkediliyor. Avukatlar, kendilerine vedia olan hususatı (meslek sırrını) gizli tutmaya mecburdurlar. Evvelce bir tarafta rey vermiş, davasını almış olan bir avukat diğer tarafa ne rey verebilir, ne de işini alabilir. Evvelce bir işin hâkim veya müddeiumumiliğini yapmış olanlar müdafaasını alamazlar. Avukat dosyasını üç sene müddetle saklamaya mecburdur. Yazıhanesini bir yerden diğerine nakledebilir. Fakat adliye müdürüne bildirecek ve değişiklik avukatlar cetveline işaret olunacaktır. Bir avukat aleyhinde ceza davası açılır veya tevkif edilirse mahkeme bu avukatı muvakkaten avukatlıktan men ve keyfiyeti vilâyetin diğer mahkemelerine bildirmek üzere adliye müdürüne tebliğ eyler. Sancak mahkemesinin men kararı istinaf edilebilir.

7 – İlk İstanbul Barosu'nun Kuruluşundan Meşrutiyeni İlânına Kadar

70 – İlk Osmanlı Barosu. İstanbul Barosu dahilî nizamnamesini yazdığımız zaman baronun bulunduğu tarih olan 2 Mayıs 1296 gününü tebcil için her sene mayıs ayının iptidasını takip eden cuma günü baroca bir müsamere tertip olanacağına dair bir fıkra koymuştuk (madde: 83). O zaman Baro'nun dosyalarından ve eldeki ikinci levhadan çıkardığımız bu tarihin, o günleri yaşamış denecek kadar yaşlı ve kıdemli, mesleğin tarih hâdiselerinde canlı bir vesika denecek kadar bilgi ve behreli üstadımız Abdurrahman Âdil Eren'in çıkan bir yazısına[7] ve sonradan elde ettiğimiz matbu vesikaya göre (Bak. No. 71) tahminden ibaret olduğu anlaşılmaktadır. İstanbul Barosu'nun fiili ve hakikî teşekkülü daha evvel ve Mart ayındadır.

İstanbul Barosu'nun ilk umumîî heyeti toplantısı, 1295 hicrî yılının Rebiyülâhırının ikinci ve 1294 malî senesi Mart'ının yirmi dördüncü cuma günü olmuştur (1878). O zaman dava vekillerinin en yaşlısı Kostaki Sardeneski olmalıdır ki umumî heyetin açılış nutkunu söylemiş ve 23 sayfadan ibaret olan nutku, Baro'nun masrafı ve Maarif Nezaretinin ruhsatıyla 1295 senesi Recebinin 19'uncu günü İstanbul'da Manokyan Matbaası'nda basılmıştır.

71 – En yaşlı reisin nutku. Bu nutuk, mesleğin tarihi bakımından çok ehemmiyetlidir. Uzun uzadıya araştırdıktan sonra yine üstadımız Abdurrahman Âdilin yardımıyla ele geçirebildiğim söylevi burada hülâsa etmek isterim: Bu; 23 sahifelik küçük bir kitaptır. Kapağı şöyle yazılıdır:

Heyeti vükelâyı deaviyi Dersaadet
Rifatlû Kostaki Sardeneski Efendi'nin nutkudur.
Heyeti mezkûrenin masarifi ve Maarif Nezareti celilesinin
ruhsatıyla tablolunmuştur.
İstanbul
Matbaai Manokyan

Başlığı şöyledir:

Dersaadet dava mümeyyizlerinin 2 Rebiyülâhar sene 95 ve 24 Mart Sene 94 tarihinde vukubulan içtimalarında Kostaki Sardenski Efendi tarafından irat olunan nutuktur.

Burada dikkat gözümüze çarpan en mühim bir nokta, dava vekillerine o zamanlar Dava mümeyyizi dahi denildiğidir (Bak. No. 1). Bir zamanlar imparatorluğun resmî dairelerinde kalem şeflerinin adı olan kalem mümeyyizleri gibi dava vekille-

(7) İstanbul Baro Mecmuası'nın ikincikânun 1930 tarihli sene 4 sayı 1 - 37 nüshasına bak.

rine dahi (dava mümeyyizi) adı verilmesi, dava işlerini temyiz ve tefrik eden bir mesleğin adamı olmalarından ileri gelse gerektir.

Nutuk, dört fasıldan ibarettir. Faslı evvel (avuka yani dava mümeyyizlerinin cemiyet ve mecalisin zaman ve sureti ihdas ve teşekkülü hakkındadır) ve şöyle başlar:

> "Bugün burada tecemmüümüzden maksat, şimdiye kadar bulunduğumuz bu hali gayri muttaritten kurtularak merkezi ittihada vusul için cemiyetimizi bir heyeti resmiyeye koymaktan ibarettir.
>
> Muhtacı arz olmadığı üzere avukatın vazife esasiye ve müstakillesi bilcümle ibat ve ahalinin evvelâ serbesti ve hürriyetini, saniyen ırz ve namusunu, salisen can ve malını, rabian emval ve eşyasını huzuru mahkemede gerek şifahen ve gerek tahriren vikaye ve muhafaza etmektir.
>
> Avukatların hukuk ve vezaifi mahsusaları başka bir günde ber tafsil beyan ve tasrih olunacağı gibi bunların mecalis ve cemiyatı ve bu meclis ve cemiyetlerine ait ve münhasır vezaif ve muamelâtı hakkında alâkaderitaka heyeti muhteremeye bazı mevat ve tafsilât arzına iptidar eylerim."

Bu fasıl, bundan sonra, Romalılar zamanında mesleğin geçirdiği devrimlerden Fransız Barosu'nun ihtilâlden evvel ve sonraki tarihinden kısaca bahseder. Biz bunları Fransız Barosu'nun tarihi kısmında uzun boylu yazacağımızdan burada tekrarlamayacağız (Bak. No. 159 ve sonrakiler).

Faslı sani (avukatların levhaya kayıt ve kabul olunmak üzere cami ve muttasıf olmaları lâzım gelen evsaf hakkındadır). Romalılarda nasıl avukat olunduğuna, Fransız avukatlarının levhasına, avukatlık şartlarına, kaydın silinmesine ve saireye dair malûmat verilmektedir.

Faslı salis (Avuka meclisinin reis ve âzalarının sureti intihap ve vezaifine dairdir). Bu fasıl, Fransa Barosu reisi ve inzibat meclisi âzasının nasıl intihap edildiklerini, disiplin cezalarını göstermektedir.

Faslı rabi (Devleti aliyede avukaların sureti zuhur ve muamelâtı hakkındadır). Tarihimizi ilgilendiren mühim kısım da budur. Küçük üç sahifesinde imamlardan, fıkıhın (husumete vekâlet) babından ve adlî kanunlarımızın nasıl yapıldığından kısaca bahsolunduktan sonra deniyor ki:

> "... Husumete vekil olan zatın vazifesi yalnız davayı ve vukuu hali beyandan ibaret olmasına nazaran avukata lüzum görülmemiştir. Fakat bu asırda muamelâtı ticariye pek ziyade tevessü etmeye başladığından şu muamelâtın usulü ticarete tevfikan rüyet ve faslı lâzım gelmekle bundan otuz sene mukaddem tüccarını muteberandan Hacı Bekir Efendi namında birinin riyasetinde bir ticaret meclisi küşat olunmuştu. Biraz vakit sonra vapurlar sebebiyle bahriyece dahi muamelâtı ticariye tevessü ve tekessür eylediğinden liman odasında dahi tüccarlar içtima ederek umuru bahriyeden mütevellit deavî ve münazaatı fasıl ve rüyet eylerlerdi.

Ticaret berriye ve bahriye hakkında bir nizamı mahsus olmadığından kararlar usulü ticarete tevfikan verilmekte ve bu kararlar yekdigere mutabık olmayıp meselâ bir iş için verilen karar gene öyle bir iş zuhurunda anın hakkında ita edilmemekte olduğundan böyle sureti gayri muntazamada giden muamelâtın tahti usul ve inzibata alınmasına lüzum görülmekle bundan yirmi sene mukadden ticareti bahriye kanunnamesi ... neşrolunarak ve Ticaret Nezareti ve mahakimi ihdas ve teşkil kılınarak eshabı mesalihin işi nizamatı mezkûre ahkâmına tevfikan rüyete bed ve mübaşeret olunmuştur ...."

"Muntazam ticareti bahriye mahkemesi ve nizamatı ticariye mevcut olduğu halde avukat ismiyle gelenler kabul olunmazdı. Liman dairesinde tecemmü eden meclisin âzaları muvazzaf olmadığı halde yine avukatları kabul etmediklerinden başka ol esnada *avukatlık âdeta hidematı mezmumeden madut idi ve avuka ile müzevir lâfzı beyninde hiçbir fark yoktu.* Hattâ ol esnada liman meclisi bahriyesinde tercüman ve âza sıfatıyla bulunduğum halde hocam mütevveffa Pelegrini nam avukayı vekil sıfatıyla meclise sokmaya pek çok devam etmiş isem de üzerinde avukatlık sıfatı olduğu cihetle vekâleti kabul olunmamış *ve meclisten âdeta tardadelmişti.*

O zamanlar mahakimi ticarette dahi avuka sıfatıyla kimse kabul olunmamakta ise de Antuvan ve biraderi Civani Efker ve Sürpe Aznavur efendiler müvekkillerinin şeriki ve sair bu yolda birer sıfatla mahakime kabul olunmakta idiler. Muahharen bendenizin limandan vukuu infisalim hasebile bir memuriyeti münasebe verilinceye kadar mahkemece Osmanlı tüccarlarının işlerine bakmaklığım için vukubulan müracaat ve istidam vükelâyi feham tarafından kabul olunduğundan bundan sonra serbestçe mahkemei ticareti berriyeye girmeye cesaret almış idik..."

Nutkun bundan sonraki kısımları, dava vekillerine yavaş yavaş nasıl ihtiyaç hasıl olduğundan, Mecelle komisyonunun teşkilinden ve dava vekilleri cemiyeti nizamnamesinin yapıldığından bahsediyor.

Nutkun padişaha hamdüsena ile biten son kısmında, İstanbul dava vekilleri cemiyetinin doksan beş senesi Rebiyülâhırının ikinci ve doksan dört senesi Mart'ının yirmi dördüncü (ve bugünkü) cuma günü dava vekilleri için mesut bir gün olduğu kaydedildikten sonra cemiyeti daimenin (Heyeti idare veya meclisi inzibat) teşkili zımnında serbestçe konuşulması, serbestçe rey verilmesi ve (esbabı terakkimiz hakkında mütalâat ve mülâhazat her ne ise doğruca söylenerek el birliğiyle ceht ve gayret edilmesi) tavsiye edilmiştir.

Bu nutuktan anladığımıza göre, İstanbul dava vekilleri cemiyetinin kuruluş tarihi 24 Mart 1294 cuma gününe tesadüf etmektedir. Yukarıda söylemiş olduğumuz veçhile buna uymayan tarihler, hep tahminden ibarettir.

72 – Bu nutkun bize öğrettikleri. Fakat bu nutuk bize birşey daha öğretiyor ki o da bundan altmış yıl evvel, yani Türk dava vekâletinin yeni başladığı ve ilk kurulduğu bir günde, söyleyen ve dinleyenler kim olurlarsa olsunlar, dava vekilleri reisinin meslek hakkında ilmî, tarihî bir konferans vermiş olmasıdır. O günden bugüne

kadar altmış yıl geçti. Bu, bütün bir tarihtir. Umumî toplantılar, intihaplar yapıldı. Fakat hiçbirisinde böyle derli toplu bir meslek destanı okunmamıştır (Bak. No. 150). Mütareke yıllarından sonra birisi eski Baro Reisi Lütfi Fikri, ikincisi avukat Cevdet Ferit ve üçüncüsü de benim tarafımdan verilen üç konferansı bir yana bırakırsak İstanbul Barosu konferanslar vermeyi ve verdirmeyi âdet edinmemiştir. Şu halde meslek ahlâkı hakkında arkadaşları aydınlatmak, dıştakilere karşı bu mesleğin ne demek olduğunu öğretmek için tek çare kalıyordu ki o da avukatların umumî toplantılarında iyi bir tarihçe ile kendimizi ve başkalarını nurlandırmak, başka barolar nasıl meydana gelmiştir? Biz ne idik? Ne olduk? Ne olmalıyız? Avukatlığın hakları, mahkemelere, birbirlerine, müvekkillerine, hasımlarına karşı vazifeleri nedir? Bunlar hakkında ilim adamlarına yaraşır bir surette konuşmak idi. İçimizde derin bir acı, bütün benliğimizde büyük bir meslek ıstırabı duyarak söyleriz ki böyle çeşitli nutuklar söylemek, konferanslar vermek bizde âdet olmamıştır. Umumî toplantıları hep biliyoruz: Bir sene zarfında idare heyetinin (inzibat meclisinin) kaç ceza verdiğine, kaç kâğıt gelip kaç kâğıt çıktığına dair birkaç satır yazı, bütçeye dair kuru beş on rakam... Bundan dolayı hiçbir reis ve inzibat meclisini muahaze etmek istemiyoruz. Bu isteksizlik, bu idealsizlik hepimize aittir.

73 – İlk heyeti daime âzası. 24 Mart 1294 cuma günü icra edilmiş olan intihapta: Meryem koulı (efendi) reisi evvel, Mehmet Şehri (efendi) reisisani, Karabet Gürci (efendi) kâtiplik ve sandık eminliği ilâvesiyle (heyeti cemiyeti daime)ye âza intihap olunmuşlardır. Cemiyeti daimenin diğer üç âzası dahi Bedros Şaşayan, Kostaki Sardeneskî, Agop Mircikyan (efendiler) oldular.

İstanbul Barosu'nun ilk teşekkülü gününde cemiyetin âzası sayısı 62 idi.

Türk Barosu'nun birinci levhasında kayıtlı olan bu zatların isimleri aşağıda yazılmıştır (Cemiyetin tabettirmiş olduğu risaleden aynen alınmıştır).

Bu listenin tetkiki bize, o zamanki 62 dava vekilinden yalnız 11'inin müslüman (bunlardan kaçının Türk olduğunu bilmiyoruz), birkaçının Rus, İngiliz, Fransız ve İtalyan, 11'inin Rum ve geride kalan 38'inin de Ermeni olduğunu gösteriyor (Bak. No. 56).

Memlekette hâkim olan müslüman unsurunun dava vekilliğine niçin rağbet etmediğini uzun uzadıya araştırmaya hacet olmasa gerektir. Müslüman, kılıcına hâkimdi. Türk o zaman yalnız temiz kanını döküyor, sebepsiz ve maksatsız, dağlarda ve çöllerde ölüyordu. Ticaret, sanat, serbest meslek, onun nazarında, kahramanlıkla ilgisi olmayan küçük meşguliyetlerdi. Askerdi, memurdu, kadı idi, fakat tüccar, hekim, mühendis, avukat değildi ve olmak istemiyordu. Ve sonra, dava vekilliği o zaman müzevirlik, kâğıt kavaflığı, ayak dellallığı telâkkilerinin tam mânasıyla revaç bulduğu bir devirdi (Bak. no. 1 ve notu 47 ve notları). Dava vekili olan, şerefinden çok şeyler kaybedecekti! Mazisiyle, efendiliğe ve ahlâk sağlamlığıyla mağrur olan Türk buna tenezzül edebilir mi idi? Onun içindir ki bu aziz meslek, o zamanlar, el-

leriyle jestler yapan, ayaklarıyla tepinen, aktörlük eden ve dilleriyle güzel Türçe'yi katleden hokkabazlar ve şarlatanlar ekseriyeti elinde kaldı.

74 – İlk levha. İstanbul Barosu'nun ilk levhasını, tarihî bir vesika olduğu için yazıyoruz:

Dersaadet dava vekilleri fiihristi esamisidir.

(Birinci Sınıf)

İbrahim, Edvar İd, Artin Begyan, Artin Haçadoryan, İsmail Hakki, Andirya Kokidi, Andon Afker, Ohanes Mosedeyan, Serepo Basmacıyan, Serepo Aznavur, Simonidi, Toros Saraçyan, Osman Nuri, Aleksandre Meryem Koulı, Avadis Kolulyan, Avadis Yordamyan, Kostaki Sardenski, Kasbar Gülbenkyan, Kirkor Gazozoğlu, Kegork Derdrof, Mehmet Şehri, Bedros Şaşyan, Bogos Mıgırdiçyan, Gabriel Gargor, Civani Afker, Hüseyin Fikri, Hasan Fehmi, Harutyan Sebilyan, Rosalato Fransuva, Mehmet İzzet, Mehmet Ali, Mişel Döriza, Nazaret Haçeryan, Nazaret Şehbaz, Nikola Makri, Vasilhaki Tiryakioğlu, Viçen Serviçen, Viçen Hoçosyan, Yani Zisi, Yorgi Apostolidi, Yorgi Dale, Françesko Miltiyadi Toroni, İlya Malyaka.

(İkinci Sınıf)

Agop Mercikyan, Osep İrganyan, Hüseyin Şükrü, Hamparsum Ömüryan, Rüpen Tütünyan, Rüpen Kuyumyan, Zenon Derunyan, Serkis Esmeryan, Todoraki Bostancıoğlu, Avadis Beşiryan, Karabet Güreyan, Lâzaraki Macarinos, Manok Narlıyan, Mıgırdıç Asasyan, Mehmet Naim, Ali Rıza.

(Üçüncü Sınıf)

Kegork Mardirosyan, Mardiros Kololyan.

76 – O zamanın yıldızları. Hasan Fehmi (Paşa) parlak, ağırbaşlı bir dava vekili. Vezir oldu. Birinci meclisi mebusanın ikinci devresinde mebusluk ve reislik etti. (Hukuku düvel) eseri meşhurdur. Fransızcayı ve şark ilimlerini iyi bilirdi. İstibdat devrinde İkinci Hamit bir aralık kendisini memuriyeti mahsusa ile Londra'ya göndermişti. Meşrutiyetten sonra Şûrayı Devlet reisliğiyle kabineye girdi. En büyük hizmetlerinden birisi de, Nafıa nazaretinde bulunduğu sırada kaleme aldığı anonim şirketler nizamnamei dahilisi nümunesidir. Eski ticaret kanunu anonim şirketler tesisini iki İradei seniyenin suduruna muhtaç gösteriyordu. Paşa nümuneyi tertip ve iradei seniye ile neşrettirince ayrıca ikinci iradeye hacet kalmamıştır.

Mehmet Şehri Efendi, Yanyalıdır, kadılıktan yetişmedir. İyi ve gür söylerdi. Yıldızda Malta Köşkünde çadır altında Abdülhamid'in gözü önünde yapılan (Mithat Paşa) mahkemesindeki müdafaasile meşhurdur.

Fransuva Rosolato, Rus tebaasından. Hariciye Nezaretinde teşkil olunan tazminatı şahsiye komisyonunda Rus âzası olarak bulunmuştu. İkinci Hamidin son günlerinde hazine-i hassa hukuk müşavirliği yapmıştır. Osmanlılığa hayırhah olduğunu söylerler. Bir müddet, İstanbul dava vekilleri cemiyetine reis seçilmiştir (Bak. No. 78).

Toros Saracyan. Esaretten kurtulduğu halde hürriyet aşkının esiri olduğunu söyleyerek ölen Namık Kemali, Sami Paşazade Suphi Paşa'nın riyasetindeki cinayet mahkemesi huzurunda (Les majestés) suçundan dolayı müdafaasıyla meşhurdur. Türkçe'nin müceddıtleri Şinasi, Recai zade Ekrem, Ebüzziya Tevfik merhumlarla da münasebeti vardı.

Nazaret Haçeryan. Mektebi Hukukta ceza hukuku okutmuştur. Sigortalara dair yazılar yazmıştır.

75 – Müker. - Hasan Fehmi Paşa'nın başına gelenler. Bundan yirmi yıl önce Miltiadi Karavokiros isminde o zaman seksen beşlik ihtiyar bir avukat tanıdım. Bütün o günleri yaşamış olan bu meslekdaş bana anlatmıştı ki dava vekili bulunan Hasan Fehmi Paşa merhum 1293 (1877) meclisi mebusanına âza intihap edildiği zaman (bir müzevir, ayak dellalı mebus olur mu?) diye kıyametler kopmuştur. Aynı meclise reis seçildiği zaman ise softalar büsbütün köpürerek (memleket yalancılar elinde kaldı, ayak kavafları başımıza reis oldu) diye tepinmişlerdir.

76 – İlk mücadeleler. Mesleğin zabtu rapt altına alınmasını isteyen, tufeyli vekilleri saf dışına atmaya uğraşan biricik meslekî teşekkül, artık İstanbul Dava Vekilleri Cemiyetidir ki mücadeleden hiç geri kalmıyor. Adliye nezaretine vukubulan devamlı müracaatları neticesi olarak Zilhicce 301 (1884) tarihli bir nizamname neşrediliyor. Adı, dava vekillerinin imtihanına dair nizamnamedir[8]. (Mahkemelerde dava vekilliği yapabilmek için Mektebi Hukuktan rüus ile çıkmış olmak lâzımdır, vekillik ancak böylelerine münhasırdır) esasını koyduktan ve mahakimi nizamiye dava vekilleri nizamnamesinin esaslı maddelerini tekrar ettikten sonra, mektepten mezun olmayıp (hanelerinde veya mekâtibi hususiyede ilmi hukuku tahsil ederek) taşralarda vekillik yapmak isteyenlere de bir açık kapı bırakıyor:

25 yaşından aşağı olmamak şartıyla İstanbul'da Mektebi Hukuki (şahane) müdirinin reisliği altında bu mektep hocalarından mürekkep bir komisyon huzurunda Mecelle, Arazi Kanunnamesi, Tapu Nizamnamesi, Ticareti Berriye ve Bahriyeden imtihan verip kazananlar taşralarda dava vekilliği yapabileceklerdir.

Taşralarda vilâyet merkezlerinde adliye müfettişinin reisliği altında merkez istinaf ve bidayet mahkemeleri birinci ve ikinci reislerinden ve ticaret mahkemesi reisi ile müddeiumumiden mürekkep heyet huzurunda imtihanları yapılarak muvaffak olanlar da ancak imtihan verdikleri vilâyetlerin hududu dahilinde meslek yapabilirler. Bu nizamname 5 Safer 1302 (1884) tarihinde vilâyet adliye müfettişlerine gönderilmiştir[9].

77 – Vekili müsahharlar. Tabiî maksat bununla temin edilemiyor. Fakat o zaman bir de (vekili müsahhar) müessesesi var. Bu, Türk adliyesinde bir çıbandır.

---

(8) Ceridei Mahakim sah. 2127

(9) Ceridei Mahakim sah. 2337

Usulü muhakeme telâkkisine göre taraflar doğrudan doğruya ve vekilleri marifetiyle hazır bulunmadıkça mahkeme, davaya bakamaz, bunun içindir ki gelmeyen tarafın yerine mahkeme kendiliğinden bir vekil tayin eder ve böylelikle (teşkili tarafeyn) olunurdu. Mahkemenin resen tayin ettiği bu vekilin adı (vekili müsahhar)dı. Mahkeme beher celse için bir (sim mecidiye) yani gümüş yirmi kuruş ücret takdir ederdi ki zamanına göre epey bir para idi. Meslek içinde, meslek haricindekilerden mürekkep bir vekili müsahhar gürühu teşekkül etmişti. Vazifesi (kabul etmem, inkâr ederim) demekten ibaretti. Müdeeî taraf, onun huzurunda davasını isbata mecburdu. Her mahkemenin himaye ettiği, beş on para kazanmasını istediği kimseler vardı ki bu yüzden geçinirlerdi.

O zamanın hukuk telâkkisine hiçbir şey diyemeyiz. Doğru iğri, faydalı faydasız bir usuldür. Fakat asıl hayret edilecek nokta, bu vekili müsahharların dava vekili ruhsatnamesini haiz olanlardan seçilmemesi, hattâ dava görüldüğü sırada mahkeme salonunda böyleleri varken mahkemelerin yine bunlardan birisini intihap etmeyip de şunu bunu taraflar mevkiine geçirmesi idi. Bu cahil kuklaların hâkimler tarafından resmen ve alenen himaye edilmesinden eza duyan İstanbul dava vekilleri cemiyeti heyeti daimesinin 3 Kânunuevvel 301 (1885) tarihli zabıt defterinin 22'nci sahifesinde aynen şu kararı görüyoruz:

> Hukuk ve ticaret davalarında vekili müsahharların, usulün 145 ve 146'ncı maddeleri mucibince kanun ve nizama aşina zevattan intihap olunması lâzimeden iken mahkemelerden bazılarında samiin beyninde dava vekili bulunduğu halde asla evsafı kanuniyeyi haiz olmayan kimselerin intihap olunması hem nizamı, hem de vekillerin haysiyet ve hukukunu muhil bulunduğundan lâzım gelen teşebbüste bulunulması ve mahkemelere vekillerin isimlerini mübeyyin levhanın gönderilmesi.

78 – İkinci levha. Dersaadet dava vekilleri cemiyetinin ikinci levhası 1296 tarihlidir. Burada kayıtlı vekillerin sayısı 105'tir. Heyeti daime şu zatlardan mürekkeptir:

> Rosolato: Reisi evvel (Rus)
> Nazaret Haçeryan: Reisi sani
> Karakin Melekyan: Aza
> Edvar İd: Aza (İngiliz)
> Mehmet Ali: Aza
> Manok Narlıyan: Aza

Bundan elli iki sene evvel İstanbul Osmanlı Barosu'nun reisi bir Rus'tur. Acı olsa da bu bir hakikattir ki saklanmamalıdır. Zaten kapitülâsyonların hüküm sürdüğü o devirde (Bak. No. 57, 58) ecnebi devlet tebaasının işlerini veyahut bunlarla bir Osmanlı arasındaki nizaları konsoloshanedeki hâkimler görüyorlar. Adlî mahkemelerin teşekkülünden İstanbul'daki Birinci Ticaret Mahkemesi bir Osmanlı ile bir ec-

nebi arasındaki davaya bakıyor ve bunun âza ve reislerini osmanlı Hükûmeti tayin ediyorsa da reisin yanı başında ecnebi tarafın mensup olduğu devletin tercümanı vardır. Onun kara ruhu bütün mahkeme salonuna hâkimdir. Konsoloshane mahkemelerinde ve Birinci Ticaret Mahkemesinde, hattâ diğer mahkemelerde müdafaayı ecnebi avukatlar yapıyorlar. Bu yarı müstakil mahkemede müdafaa yapan Türk avukatlar ya hiç yok, ya pek azdır. Orada Türkçe'nin yanında Fransızca da söyleniyor. Fransızca daha ziyade revaçtadır. Ticaret ecnebilerin ve müslüman olmayanların elinde. Bu şartlar altında İstanbul, İzmir ve Mersin gibi ticaret merkezlerinde ecnebi avukatların büyük bir ün alacaklarına şüphe yoktur. Almışlar ve Osmanlı Barosu'nu idare etmişlerdir. Osmanlı Barosu'nun ikinci heyeti daimesinde bir Rus avukatın birinci reis, bir ingiliz âza olması bunun delilidir.

79 – 1886 yılındaki heyeti daime. 1302 (1886) tarihdeki heyetin daimenin reisi Mehmet Reşid Efendidir. Âzalar Agop Boşnakyan, (Şeyh) Hasan Tahsin, Filipomen Dimitrokopolo, Kegork Mardirosyan, Miltiyadi Kara Vokirostur. Altı sene sonra reis bir Türktür, bir de Türk âza vardır. Fakat ekseriyet yine Türk olmayanlardır.

80 – Mühim bir karar. Haziran 304 (1888) tarihinde Manyasî Zade Refik Bey merhumun ikinci reisliğinde aşağıdaki maddelerin müzakere ve kabul edildiğine dair bir zabıtname görüyoruz:

a) Heyeti umumiyeyi içtimaa davetle bütçe için mezuniyet almak;

b) Bir adet sicilli ahlâk defteri tanzim olunmak;

c) Bir heyeti müşaverei hukukiye teşkil etmek;

d) İnhisarın istirdadile nizamnamei dahilinin tasdikini talep etmek;

e) Adliyedeki odanın tanzimi çin bir tebdir düşünmek.

Bu kararın (d) fıkrasında biraz durmak istiyoruz: (İnhisarın istirdadı!). Aşağıdaki fıkrada izah edeceğimiz veçhile mahkemelerde müdafaai hak vazifesinin yalnız cemiyet levhasında mukayyet olanlara hâs ve münhasır olduğu esası gevşemiştir. Baro, dava vekilleri loncası halini almıştır. Sarığı başına dolayan hocalar, külâhı giyen hacılar, biraz mürekkep yalamış dellâllar, dividi beline sokan şarlatanlar yine türemişlerdir. Çünkü dava vekilliği, esnaflık gibi, tezgâhtarlık gibi serbesttir! Kendine güvenen çıkar, yalan dolan hünerini gösterir! Bu zanaatın Hukuk mektebinden çıkanlara, şu veya bu levhada kayıtlı olanlara inhisarı caiz değildir! Er meydanı, diş ve çene meydanı! Heyeti daime, kendilerinden sonrakilerin daha yarım asır uğraştıkları ve ancak Millî Zaferden sonra tam manâsıyla sırtını yere getirebildikleri bu iptidaî zihniyetile mücadele ediyor. İnhisarı geri almak istiyor. Bugünkü anlamıyla, hakları borçları olmayanların, sıkı bir zabtu rapta tâbi bulunmayanların, bilgi ve ahlâk vergileriyle bezenmemiş olanların, mahkemelerin yardımcısı ve hakkın yapıcısı olmayanların, en temiz saadeti adalete yardımda değil, fakat para kazanmakta ve vicdan dolandırmakta bulanların, gözü hâkimin gözlerinde ve içi kanunun ruhunda

olmayıp da kaplumbağa gibi yerde sürünenlerin ve akrep gibi rast geldiğini sokanların ve yazıhanesiyle kütüphanesi ve bütün sermayesi önündeki çekmeceden ibaret bulunanların bu yüksek âmme hizmetini göremeyeceklerini anlatmak ve gaspolunan bu hakkı, haktan ziyade vazifeyi geri almak istiyor. Yazıkki uzun zaman buna muvaffak olamamıştır.

80 – Hain bir iradei seniye. Çünkü dava vekâletinin ceza işlerinden maada deavide inhisarın ilgasile bunun hukuk davalarında mecburî olmayıp ihtiyarî olması ve dava vekillerine verilmiş ve verilecek ruhsatnamelerin iş sahipleri nazarında nezaretin tavsiyesi makamında addolunması hakkında 3 Eylûl 302 (1886) tarihli buyuruldu ile mübelleğ iradei seniye[10] Dersaadet Dava Vekilleri Nizamnamesinin sarih hükümlerini tâdil eylemiş ad ve itibar olunmaktadır.Bu nizamname hükümlerinin taşralarda dahi (Anadolu ve Rumeli vilâyetlerinde) tatbik edileceğine dair olan iradei aliye, zaten oralarda tatbik edilmeden silinmiş ve yırtılmıştır. Bütün hâkimleri mektepli olmayan, yani yalnız reisleri mektepli ve azası bakkaldan, esnaftan, emlâk sahiplerinden seçilmiş bulunan vilâyetlerde avukatlığın müstakil bir meslek olmasını istemek ve bunu tatbike kalkışmak, doğrusu, biraz zor oluyordu. onun içindir ki o zamanın taşralarında dava vekilleri cemiyetinin teşkili ve meslek uğrunda mücadele etmeleri düşünülemeyeceğinden mücadelenin merkezini eskisi gibi yine İstanbul'un teşkil edeceğine hiç şüphe yoktur.

81 – Varlık ve yokluk. İstanbul Dava Vekilleri Cemiyetinin merkezi bir zamanlar, Galata'da eski Borsa binasına bitişik Çalyan Hanı'nın yanındaki (Yıldız Hanı'nda) bir odada idi. Umumî içtimalar, eskiden Bizans lokantası adını taşıyan lokantanın üstündeki (Artin Ağa'nın lokantasında) yapılmıştır. 1309 tarihlerinde (1893) Baro, adliyenin üst katındaki merdiven başında camekânlı odayı işgal etmiştir.

Sözün kısası, Dava Vekilleri Cemiyetinin varlığı ile yokluğu yine müsavi olmuştur. 35 sene evvelki zihniyet, az çok zaman ve mesafe farkıyla, halâ bâkirdir. Bir karışıklık var. Baro çarpışıyor, hükûmet aldırmıyor. Mahkemeler müsameha ediyor. Gerçi İstanbul'da ekseriyet mektep mezunlarında ve levhaya kayıtlı olanlarda, vilâyetlerde de ruhsatnamelilerdir. Fakat türedilerin ve hinoğlu hinlerin çekirge gibi mahkemelerde, dairelerde dolaşmaları, halkı dolandırmaları eksik değildir.

---

(10) ***Bu iradenin metni: "Dava vekâletinin ruhsatı resmiye istihsal etmiş olanlara münhasır tutulması hakkındaki kararın cereyanında ademi istikamet ve Mecelle ahkâmına da muğayeret görüldüğü cihetle umuru cezaiyeden maada deavide inhisarı carinin ilgası hakkında Şurayi devletten tanzim ve meclisi mahsusu vükelâda tezyil olunan mazbata veçhile muktezasının ifası hususunda 20 Zilhicce 303 ve 3 Eylül 303 tarihinde iradei seniyei cenabı padişahî şerefeallûk buyrulmuştur."***

Dava vekillerinin yedinde bulunan şahadetnameler hükmünden sakıt olmayıp erbabı mesalihe karşı hâmillerinin malûmatı kanuniyelerini müsaddik tavsiye makamında itibar olunacakları Adliye Nezaretinin takririnde musarrahtır. (Müellif)

Levhaya mukayyed dava vekillerinin çoğu, yine meslek mirası (Karamanlı tip)tir. Elbisesi yağlı, ensesi kalın tip ki aldığı işin müdafii değil, karıştırıcısı ve tefecisidir. Davayı tepe taklak eder, düşünceleri bulandırır, düzme mantık yaratır, sağ ve sol ile uyuşur, yahut öyle görünür, filâna veya falana vereceğim diye masraf alır, spekülâsyon yapar, müvekkiline (mürabaha) ile para verir, kafasında yüksek mefhumların yeri yoktur.

8 - Meşrutiyetin İlânından Muhamat Kanununun Neşrine Kadar

82 – Meşrutiyet avukatlarının toplanması. Bu karmakarışıklık devam edip dururken 10 Temmuz 1324 (1908) gelip çatıyor. Meşrutiyet ilân edilmiştir. İstanbul Dava Vekilleri, varlıklarını tanıtmak için 18 Temmuz 324 tarihinde Divanyolunda o zaman Arif'in Kıraathanesi denilmekte maruf büyük kahvenanede toplanıyorlar. Eskiliğe ve öteki şartlara bakmadan Hukuk ve Nüvab mektepleri mezunlarıyla basit bir imtihan neticesinde istihsal edilmiş ruhsatnameleri haiz olanlardan müracaat edenlerin adları kayd edilip bir levha tanzim olunuyor; heyeti daime kuruluyor. 1939 senesine kadar olan İstanbul Barosu levhalarının esası ve Baro'ya dahil avukatların sicilleri ve numara sıraları bu kayda dayanmaktadır. Toplantıda 125 dava vekili hazır bulunmuş, reisliğe ihtiyar Edib (Efen.) seçilmiştir. Yapılması düşünülerek konuşulan sözler şu iki noktada kısaltılabilir: Meslek hakkında mevcut kötü fikirleri kaldırmak için propaganda yapmak, kanunî ve ahlâkî şartları haiz olmayanların mahkemelere kabullere mâni olmak, bunun için de resmî makamlar nezdindeki teşebbüslere bir kat daha kuvvet vermek. Diğer taraftan Adliye nezareti de mesleği esaslı bağlarla bağlamak zaruretine duyuyor. (Dava vekili) adı kâfi gelmiyor (Bak. 1, 3). Çünkü avukatın rolü, yalnız husumete vekâlet değildir. (Avukat) tâbiri gerçi dillerde dolaşıyor. Fakat ecnebi bir kelime olduğu için resmî lisana girmesi istenmiyor. Acaba meslek erbabına ne ad koymalı? Şurada Mısır'da bunun adı (Muhamî)dir. Himaye eden, yardım eden, kendisine gelenlere sığınak olan adam! Lûgat ve mecaz mânası, avukatın sanatını antalan bir kelime. Birisinin malına, ırzına bir tecavüz vukubulunca ilk defa koşup gelerek derdini dökeceği, yarasına merhem isteyecği, şefkat ve himaye kucağına sığınacağı yer neresidir? Şüphesiz ki avukat yazıhanesidir. Sanki muhami,haktan ve kanundan kuvvet ve cesaret alan kanatlarını adalet isteyenlere, yoksullara açmış bir adelet timsalidir. Hakkını isteyen, hakkına tecavüz edilen herkes o kanatların altına sığınır. Kelime, çok iyi, biraz da şairane. Öyleyse dava vekili (muhamî), dava vekâleti de (Muhamat) olsun. Hiç ikinci sınıf yok, hepsi de birinci sınıf muhami olmak üzere kartlar ve zarflar bastırlıyor. Baro'nun da yardımıyla (o zaman bu işlerde en çok çalıştığı görülen Manyasî Zade Refik (Bey) merhumu rahmetle yad etmek isterim) Adliye Nezareti 96 maddelik bir (Muhamiler Kanunu) lâhiyası yapıyor.

83 – Ufak tefek bazı kanunlar. 3 Eylûl 325 (1909) tarihli bir kanunu muvakkatle, ecnebi hukuk mekteplerinden mezun olanların ve birhukuk mektebinden me-

zun olmayıp da en az üç seneden beri iffet ve istikametle müstemirren Dersaadette icrayı vekâlet edenlerin imtihan vermek şartıyla vekillik edebilecekleri hakkında bazı esaslar konuluyor. Bu sonuncu, müktesep hakları muhafaza kaygusundan ileri gelmiştir.

11 Nisan 329 tarihinde neşredilen (1913) Sulh Hâkimleri kanununda mesleği ilgilendiren iki madde var. 20'nci maddesinde (Sulh mahkemelerine taraflar vekil gönderebilirler. Ancak bu vekillerin müvekkillerinin karye ve kasabada mukim akrabasından veya ehibbasından olmaları ve ücretsiz gelmeleri meşruttur.) ve 94'üncü maddesinde dahi (dava vekilleri cemiyeti teşekkül eden mahallerde dava vekili ikamesi caiz olup cemiyet teşekkül etmeyen yerlerde dava vekili kabul olunmaz) diye yazılıdır.

17 Şubat 330 (1915) tarihli kanun, Şer'iye mahkemelerinde icrayı vekâletin Medresetülkuzzat veya Darülfünunu Osmani Hukuk şubesi mezunlarıyla en az beş sene bilfiil kadılıkta veya müftülükte bulunup ehliyet, kifayet ve tecrübeleriyle hüsnü hizmetlerine binaen Makamı Meşihattan mezuniyet vesikası itası tensip olunan zevata münhasır olduğunu teyid ediyor. Daha sonra 2 Nisan 335 (1919) tarihli kanunla, heyeti daimenin muvakkaten (müebbden yapamıyor) icrayı muhamattan men hakkında karar ittihaz edebileceği ve bu kararlara müddeti muayyenesi zarfında alâkadarlar canibinden itiraz olunabileceği ve itirazın İstinaf mahkemesi umumî heyeti tarafından görüleceği tasrih olunuyor. Sulh hâkimleri kanunu, Baro'ya mukayyed olmayanlardan icrayı muhamat hakkını büsbütün nez ediyor.

84 – Muhamat kanunu lâyihası. Muhamat kanunu lâyihası ne oldu? Meclisi Mebusana gönderildiği halde bir türlü tetkikine vakit bulunamıyor. Meclis adliye encümeni, staj meselesinde duruyor. Avukat yazıhanesinde staj yaptırmak doğru mudur? Doğru ise avukat, stajyere aylık verecek midir? Yine bir zihniyet meselesi. İşin doğrusu şudur ki devlet gemisini yürütenlerin çoğunda bu meslek hakkında sarih, kat'î bir fikir yok. Baro'nun zorla icra makamları biraz kıpırdıyor, fakat kestirip atamıyorlar. Meyva kızarmışsa da henüz tamamen olmamıştır. Yahut olmuşsa da yere düşürmek için kuvvetli bir kolun ağacı silkmesi gerekir. Biraz da meslek aşkı ile heyecanlanmış bu kol yok. Umumî harb başlıyor. Genç avukatlar hudutlara koşuyorlar. Sarıkamış'ta, Çanakkale'de temiz kanlarını seve seve döküyorlar. Bir kısmı da yaralı, dört yıl esir kaldıkları Siberya'dan, Mısır'dan dönüyorlar.

85 – Mütareke. Mütareke imzalanmıştır. Ölmeyerek huduttan ve esir karargâhlarından dönen genç unsurların ateşiyle Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti daha ziyade heyecanlanmıştır. Baro, Baro Reisi tâbirleri bol bol kullanılıyor. Eskiler ve yeniler el ele vererek Adliye nezaretine ağır basmaya başlıyorlar. (Muhamat) Mecmuası acı acı feyrad ediyor. Yeni hayatın yeni icablarını kabul etmek, şu (Muhamiler Kanununu) bir an evvel çıkarmak lâzım gelir, diyor. Hükûmet lâyihayı meclisten geri alıyor. Hukuk mektebinde uzun yıllar müdürlük etmiş olan babacan hocamız

Kâzım (Bey) Adliye nazırıdır. Tatlı sesiyle, yumuşak yüzüyle bugün yarın diye bizi oyalıyor. 96 maddelik ilk lâyihanın yeniden tetkiki için bir komisyon teşkil ediyor. Azası şunlardır: Şevki (Mahkemei Temyiz Eski Birinci Reisi. Muhami ölmüştür), Ömer Lûtfi (Eskişehir Temyiz Hukuk Reisi). Sonradan temyiz Birinci Reisi ve daha sonra da adlî rütbelerin en yükseği ve en sonuncusu olan muhamiliğe yükselmişti. Bugün o da aramızdan kaybolmuştur), Baro Birinci Reisi Lûtfi Fikri (uzun müddet Baro Reisliği yaptıktan sonra 1934 yılının birinci teşrininde ölen büyük avukat[11]), Eski İkinci Reis Haralembidi (mütareke yıllarında İstanbul'da Rum Barosu'nu teşkil ettiği ve Millî Zaferi müteakıp Yunanlı pasaportuyla firar eylediği için bir daha vatana dönememiştir), İkinci Reis Sadettin Ferit (sonraları uzun seneler Baro Reisliği etmiş, değeri gibi ağır başlılığı, meslekte dürüstî ve temizliğiyle meşhur avukat. Bir müddet mebusluk ettikten sonra tekrar Baro'ya dönmüştür).

Lâyihayı gözden geçirip nezarete veriyorlar. Nezaretin maksadı, kanunu çıkarmak değil, birşeyler yapıyormuş görünmek ve avukatları oyalamaktır. Acaba ikinci bir komisyon daha teşkil etsek nasıl olur? Çok iyi olur. Madem ki Nezareti Baro sıkıştırıyor. Bir ıvaz olmak üzere bu defaki komisyon azasını tamamen muhamilerden teşkil edersek biraz susarlar, diyor. Hocamız bıyık altından gülüyor: (Evvelki komisyon tarafından tetkik olunan lâyihanın bir kere daha namlarına gözden geçirilmesi ve mesleğin zabtu rapt altına alınması ve tealisi neye mütevakkıf ise mutaleasile tahriren beyanı) tebliğiyle şu zatlar komisyona memur ediliyorlar: Muhami (Hacı) Rifat (Eski Temyiz Mahkemesi Azasından. Sakin, temiz bir avukat idi, ölmüştür.), Muhami Esat Arsebük (İstanbul Birinci Ticaret Mahkemesinde reislik, sonraları avukatlık etmiş, en son Adliye Baş Müfettişliğine tayin olunmuştur. Şimdi Ankara Hukuk Mektebinde profesördür.) ve Muhami Ali Haydar Özkent (bu satırları yazan).

Biz bu istifsara cevap olmak üzere lâyihanın ilk şeklini,heyeti daimenin verdiği ikinci şeklini ve yukarıda zikri geçen heyetin son görüşünü hamurederek, çıkmasını kolaylaştırmak ve ikinci derecede ehemmiyeti haiz maddeleri dahilî nizamnamelere sıkıştırmak maksadıyla biraz da kısaltarak 50 maddelik lâyihayı verdik[12].

Yüzündeki saflığa rağmen gözlerinin altında babacan bir kurnazlık taşıyan ve hâkimini, avukatını lâyihanın etrafında koşturmaktan zevk alan Kâzım (Bey) hocamız işi komisyonlara havale etmek siyasetinden hâlâ usanmamıştır. Lâyihayı daha iyi pişirmek istiyor! (Bu kendi ifadesidir) Üçüncü komisyonun azaları da şunlardır: Muhami Necmeddin Molla (Abdülhamit zamanında Yıldız Camii'sinde Ermenilerin patlattıkları bombanın tahkikine memur komisyonda müddei umumilik etmiş, meşrutiyetin ilânından sonra mebuslukta, Adliye nazırlığında, Sultan Reşad'ın sadra-

(11) Hayatı ve meslek seciyesi hakkında bilgi edinmek isteyenlerin Baro Mecmuasının 1934 yılı 7, 8 sayılı nüshalarında yazdığım makaleye bakmaları.

(12) Bu lâyiha Muhamat Mecmuasının 11 No.'lı nüshasında basılmıştır.

zamla birlikte Arnavutluk'a seyahati esnasında Sadaret kaymakamlığında bulunmuş, sonraları avukatlık yapmıştır). Muhamî Ali Riza (Mahkemei Temyiz Eski Birinci Reisi, ölmüştür.), eski Baro İkinci Reisi Haralembidi (Bak. No. 85). Aynı zamanda Darulfünun Hukuk Medresesinin mütalâası da istenmiştir.

Hukuk müderrislerinin projesi 24 maddenen ibaretti.[13]

Nezaretin maksadı, lâyihayı komisyondan komisyona göndererek teşebbüsü öldürmek olduğuna hiç şüphe yoktu. Fakat komisyon azaları ekseriyetle kendi arkadaşlarımız olduğu cihetle yorulmadan, usanmadan çalışıyor ve yeni şekli çabucak hazırlıyorlardı. Baro'nun o zamanki İnzibat Meclisinde aza ve kâtibim.Muhamat Mecmuasını Baro namına çıkarıyorum. Mesleğin mukaddes ateşi beni yakıyor. Gençliğimin bütün heyecanıyla, yumuşaklık bilmeyen şiddetiyle atılıyorum, yazıyorum. İmparatorluğun son Adliye Nazırı Mustafa Efendi zamanında Cinayet Mahkemesi Reisi Hulûsi (sonraları Temyiz Sulh Dairesi Reisi), Müderris (muhami) Muslehittin Âdil, Muhami Ali Haydar Özkent'ten mürekkep bilmem kaçıncı bir komisyon daha teşkil ediliyor. Tetkikat bitmek üzere iken millî kurtuluş oldu (millî idarenin neler yaptığı hakkında Bak. No. 91 ve sonrakiler, 114 ve sonrakiler).

86 – Muhamat kanunu lâyihalarının özlü noktaları. İstanbul Barosu kavuşmasını ülkü edindiği kanun ile ilgisini hiçbir zaman kesmemiştir. Birinci Büyük Millet Meclisi Adliye Encümeni'nden son lâyihanın (50 maddelik lâyihanın) tetkik ve mer'iyet mevkiine vazedileceğine dair söz almış, fakat yeniden seçim kararı verilince ümitlerini İkinci Büyük Millet Meclisi'ne bağlamıştı.

Yeni, eski kanun lâyihaları, aşağıdaki esasları korumakta müttefikti.

a – Muhamilik, mahsus ve müstakil bir meslektir. Bu itibarla müdderislik ve muallimlik ve resmî daireler hukuk müşavir ve vekâletlerinden başka hiçbir meslekle birleştirilemez ve uzlaştırılamaz.

b – Muhami olabilmek için hâkimlik sıfatını haiz olmak lâzımdır.

c – Muhamilik ruhsatı verilebilmek için Baro'nun kararı şarttır.

d – Muhamilik edeceklerin sui şöhret eshabından olmamaları ve mahkûm bulunmamaları gerektir.

e – Muhamiler, mesleğin haysiteyiyle uzlaştırılmayan işleri alamazlar.

f – Baroca muhamilikten muvakkaten veya müebbeden men edilmiş olanlar meslek yapamazlar.

g – Baro, levhasına hâkimdir.

h – En az on dava vekili olan mahallerde Baro teşkiline müsaade olunur.

---

(13) Bu lâyiha yine Muhamat Mecmuası'nın 12 No.lu nüshasında basılı.

i – Kanunun bahşettiği müsaedat, yalnız Baro teşekkül etmiş olan yerlere mahsustur.

87 – Tepeden inme bir tamim. Baro bir taraftan böyle ciddi takibatta bulunurken diğer taraftan levhada kayıtlı olmayanların mahkemelere kabul edilmemesi hakkında İstinaf Müddeimumiliği marifetiyle mahkemelere tebligatta bulundurmuştur. Bu tebliğin pek çok faydası görüldü. Çünkü teşebbüsü biraz gevşemiş görünce hokkabazlığa çıkan çekmeceli köşe avukatları, seyyar iş takipçileri yine çoğalmaya başlamıştı. Bu sevinç çok devam etmedi. Adliye vekâletinden gelen 15 Mayıs 339 (1923) tarihli bir tamimde hukuk mahkemelerinde dava vekâletinin serbest olduğu bildiriliyor. Hattâ o kadar ki şahadetnameye, ruhsatnameye de lüzum gösterilmiyordu. Ne olmuştu? Arzuhalciler zamanında bile alınmasına zaruret duyulan zabtu raptın (Bak. No. 45, 46) yarım asırdan beri yavaş yavaş elde edilen muvaffakıyetin hiçe indirilmesine, müdafaa kapılarının herkese açılmasına sebep ne idi? İkinci Büyük Millet Meclisi'nin Adliye Vekâleti nasıl olmuştu da böyle birşey yapmıştı?

Bu tamimi ve İstanbul Baro'sunun gönderdiği cevabı, Türk Baroları'nın tarihinde büyük bir kıymeti haiz olduklarından, terkiplerini ve bazı eski lûgatlerini değiştirerek, aynen aşağıda yazıyorum. Cevap müsveddesini o zamanki heyeti daimenin kâtibi sıfatıyla ben kaleme almıştım. (Bundan evvel bir cevap daha yazılmışsa da dercine lüzum görmedim.)

TAMİM

88 – Metni. Kanunu Medenimiz icabınca herkesin dilediği kimseyi tevkile mezuniyeti derkâr olmakla beraber vekillerin müvekkileri hukukunu müdafaa ve muhafazaya muktedir ve kanunî mutalalar dermeyaniyle hâkimin zihinlerini tenvire ve adaletin iyi tatbikine hizmet edebilecek ilim ve irfan ve iyi ahlâk ile mücehhez olması ve hiyanet ve cinayeti malûm olanların vekâlette istihdam olunmaması keyfiyetleri de muktezi bulunmuş olduğu için mahkemelerde icrayı vekâlet edecek vekiller hakkında bazı gûna kayıt ve şartlar vaz edilmiş ise de muhtelif zamanlarda tanzim ve tadil olunan kanunlar ve nizamnemelerdeki kayıtlar, günün ihtiyaçlarını tatmine kâfi görülmediğinden Büyük Millet Meclisi'ne bir lâyihai kanuniye teklif edilmiş ve işbu teklif kanuniyet iktisap edinceye kadar mevcut kanunlar ve nizamlar ahkâmına riayet lüzumu derkâr bulunmuştur.

Mahkemelere ve hâkimlere karşı hürmet ne kadar vacip ise haddi zatinde emnü itimadı haiz olan hakikî dava vekillerinin kıymet ve meziyetlerinin takdiri ve fıkıh kitaplarımızda babı mahsusu bulunan vekâlet mesleğini şeref ve haysitenini muhafazası dahi o kadar vücup tahtında olduğundan halk üzerinde adaletin iyi tatbikine hâdim olan işbu iki unsurun kanunen muayyen olan haklarına ve vazifelerine mütekabilen hürmet ve riayet etmeleri ehem ve elzem olduğunu kayıt ve tezyir ve imkân bulunan yerlerde dava vekilleri cemiyetleri teşkiline hâkim ve adliye memurlarınca delâlet lüzumunu bilhassa tezkirden sonra bu hususta el'an mevcut kanun ve nizam hükümlerinin mümasil hallere iyi tatbikine itina olunmak üzere nazarlara vaz olunur şöyle ki:

Malûm olduğu üzere eski üçüncü cilt düsturda münderiç 16 Zilhicce 292 tarihli Mahakimi nizamiye dava vekilleri hakkındaki nizamnamenin birinci maddesi Adliye (Nezaretinden) vekâletinden ruhsatı resmiye istihsal etmeyenlerin mahakimi nizamiyde icrayı vekâletlerinin memnuiyetini tesbit ve takrir etmiş iken dava vekâletinin umuru cezaiyeden maada davalarda inhisarın ilgasile bunun hukuk davalarında mecburî olmayıp ihtiyarî olması ve dava vekillerine verilmiş ve verilecek ruhsatnamelerin

iş sahipleri nazarında nezaretin tavsiyenamesi makamında addolunması hakkındaki 3 Eylül 302 tarihli buyuruldu ile mübellâğ irade nizamnemenin işbu sarih hükümlerini tadil eylemiştir. Umuru cezaiyeden maada hukuk davalarında Mecelle ahkâmına tebaiyet zarurî bulunmuş ve fakat ahiren tatbikmevkiine vazolunan Sulh hâkimleri hakkındaki kanunun yirminci ve doksan dördüncü maddeleriyle Şer'iye mahkemelerinde icrayi vekâlet edecekler hakkındaki 7 Şubat 330 tarihli kanun, hukuk ve şer'iye mahkemelerinde icrayı vekâlet edecekler ile kabulü vekâlet hususunda bazı güna tahdidî hükümler vazeylemiştir. Bidayeti teşekkülerinde seyyar olmaları da düşünülen Sulh hâkimlerine kanunu mahsus mucibince ancak iki bin beşyüz kuruşa kadar ceza ve hukuk davalarını rüyet salâhiyeti verilmiş ve bu miktar davaların sade ve masrafsız bir usul ile rüyet edilmesi maksadıyla yirminci ve doksan dördüncü maddelerde sulh hâkimlerine vekil izamı keyfiyeti bazı kuyud ile tahdid edilmiş iken ahiren mezkûr kanunu tadil oluna 3 ve 4'üncü maddeleriyle sulh hâkimlerinin salâhiyeti tevsi edilmiş ve Edirne vilâyeti teşkilâtı hakkındaki kanunun altıncı maddesi de bittadil davanın kıymeti nazarı itibara alınmaksızın bidayet hâkimleri bidayet mahkemeleriyle sulh hâkimlerinin haiz olduğu vezaifi sulh hâkimleri hakkındaki usulü muhakemeye tevfikan rüyet etmekle mükellef kılınmış olmasına rağmen vekil izamı hakkında mezkûr tahditler olduğu gibi ibka olunmuş ve şu kanunî mevzuata ve bugünkü adlî teşkilâta göre bidayet hâkimlerine ikame olunan dava miktarı ne olursa olsun ol hâkimin bulunduğu kazada muntazamen dava vekilleri cemiyeti teşekkül etmiş ise tarafeynin Sulh kanununun 94'üncü maddesi mucibince dava vekili ikame edebilmeleri ve müteşekkil olmadığı takdirde dava vekili ikame edemeyip ancak yirminci madde mucibince karye veya kasabada mukim akraba ve ehibbasından ücretsiz vekil gönderebilmeleri kanunun zarurî icaplarından bulunmuştur.

Halbuki:

Ekser mahallerde hâkimi münferidlik teşkil edilmiş olduğu halde ancak dört beş merkezde dava vekilleri cemiyeti teşekkül edip sair mahallerde mevcut olmadığına binaen bu kabil yerlerde bidayet hâkimlerine ikame olunan davada müddeabih miktarı ne olursa olsun tarafların dava vekili ikame edememesi ve gönderebileceği akraba ve ehibbası dahi bittabi ihtisas erbabından olamayacağı için dava takibinde ve hakları müdafaada kendisinden farklı olmaması yüzünden dava zaruretinde bulunan kasırın ile muhadderatı nisvanın ve ikametgâhı ahar mahalde olup infikâklerinde mahzur olan memur ve gayri memur mütehasıman ve tüccarların pek çok mutazarrır olacakları bedidar bulunmakla tarafeynin meşru hakları meşru vasıtalarla muhafaza ve müdafaa hakkını tahdid eden şu kanunî vaziyeti tebdil ve dava vekillerinin haklarını ve vazifelerini ihtiyacatı hazıraya muvafık bir surette vaz ve tedvin için bir taraftan sulh hâkimleri hakkındaki kanunun yirminci maddesinin tebdiline ve 94'üncü maddesinin ilgasına dair tanzim kılınan teklifi kanunî ve diğer taraftan arîz ve amîk tetebbü ve tetkik neticesinde vücuda getirilmiş olan Muhamat Kanunu lâyihası Büyük Millet Meclisi'ne tevdi kılınmış ise de elyevm mevcut olan Bidayet ve Sulh hâkimleri rüyete salâhiyettar oldukları davalarda tarafeyn canibinden gönderileek vekiller için sulh kanunun zikri geçen 20 ve 94'üncü maddelerindeki şaraiti taharriye ve Sulh kanunu usulü muhakemesine tâbi olmayan müteaddit hâkimlerden mürekkep (Bidayet Hukuk Mahkemeleri) ise umumî hükümler dairesinde tarafların - ister ruhsatnameli, ister ruhsatnamesiz olsun - gönderecekleri vekilleri kabule mecburiyetleri dergâr bulunmuştur.

Şer'iye mahkemelerine gelince: Zikri geçen 17 Şubat 330 tarihli kanun şer'iye mahkemelerinde icrayı vekâleti Medresetülkuzzat veya Mektebi Hukuktan mezun veya mezuniyet vesikasını haiz zevata hasretmiş ve işbu mezuniyet ve ehliyeti haiz olmayanların şer'iye mahkemelerinde icrayı vekâletini men ve şu kadar ki ehliyet ve mezuniyeti meşruhayı haiz olanlardan vilâyet merkezlerinde yedi, liva merkezlerinde beş ve kazamerkezlerinde üç zat bulunmadığ takdirde memnuniyeti vakıayı refetmiş olduğundan şer'iye mahkemelerine müdavim vekiller hakkında da bu kanunda münderiç şartlara riayete, vücub ve elzemiyet tahtında bulunmuştur.

Bir de sulh hâkimleri hakkındaki kanunun yirminci maddesi mucibince tarafların gönderdiği vekilin ibraz ettiği vekâletnameden müvekkilinin karye veya kasabada mukim akraba ve ehibbasından olduğuna ve ücretsiz geldiğine dair olan kayıtla hâkimlerin mukayyed olup olmadığı meselesi ekser

mahallerde iştibahı daî bulunduğundan bu cihet dahi muhtacı tavzih görülmüştür; Sulh kanunu bu hususta sakit olmakla beraber dava vekilleri hakkındaki nizamnamenin altıncı maddesine "esbabı deavinin akarib ve mensubat ve şürekâsından tayin edecekleri vekillerin müvekkillerine ciheti karabet ve münasebetlerini ve davada alâka veya müşareketlerini mübeyyin ilmü haber veya senedatı saire ibraz ile işlerinin havale olunduğu mahkeme nezdinde icrayı vekâlete iltihaklarını ispat etmeleri lâzım gelir.Şu kadar ki o misillü vekillerin sahibi davaya nisbet ve karabetleri ve esas maddede medhal ve müşareketleri müddeaaleyh tarafından mahkeme huzurunda tasdik olunduğu veyahut mahkemece malûm olduu takdirde bunun için ilmü haber ve senedat talebinden sarfınazar kılınır" deyu muharrer bulunmasına mebni bu madde hakkında da o vechile takdiri keyfiyet lâzım gelmektedir; binaenaleyh balâda telhis edilmiş olan mevcut kanun ve nizam hükümleri dairesinde ifayı muamele olunması tamimen tebliğ olunur.

15 Mayıs 339

Adliye Vekili namına
FAHRETTİN

89 – Baronun cevabı. Baro şu cevabı vermiştir.

Adliye Vekâleti Celilesine

Türkiye'de muhamilik mesleğinin yükseltilmesini ve muhamilerin medenî memleketlerde olduğu gibi ilim ve faziletle mücehhez ve hasis menfaatler arkasında koşmayarak herşeyden evvel meslek haysiyetinin yükselmesine hâdim hak ve fazilet müdafileri olmalarını temin zımnında kâfi tedbirleri havi olduğu zannında bulunduğumuz (Muhamat Kanunu lâyihası)nın mer'iyet mevkiine vaz'ı, hallerin icabıyla bir müddet geciktiğini gözönünde tutan Baromuz, şimdilik hiç olmazsa Baroda kayıtlı olmayanların mahkemelere kabul edilmemesi esbabının teminine çalışmış ve uzun bir mücadeleden sonra buna muvaffak olmuştu.

Baro, bu ilk adımdan memnun ve lâyihanın bir an evvel mer'iyet mevkiine vaz'ı esbabının istikmaliyle meşgul iken ceza, şer'iye ve sulh mahkemelerinin istisnasıyla bundan sonra hukukî meselelerde vekâletin serbest olduğuna dair selefi âlilerinin vekâleti zamanında İstanbul mahkemelerine tebliğ edilmiş olan 15 Mayıs 1339 tarihli bir tamime muttali olmuş ve bunu büyük bir h ayretle karşılamıştı. Çünkü bugün dünyanın hiçbir tarafında dava vekâleti istenildiği gibi icra olunur bir meslek olmayıp her yerde hekimlik gibi inzibata ve âmme menfaatleri namına takyidatı mahsusaya tâbi tutulduğu ve hattâ bu takyidat, bir yerde alelusul Hukuk mektebinden şahadetname almış ve mülâzemet müddetini bitirmiş ve bir Baro'da mukayyed bulunmuş olan bir muhaminin başka bir Baro idaresine tâbi bir mahalde ora Barosu'nun ruhsatı olmaksızın icrayı vekâlete muktedir olamamasına kadar teşmil edilmiş olduğu ve bizde de 292 tarihli Dava vekilleri nizamnamesinden sonra zamanın değişmesiyle İstanbul'da artık herkesin avukatlık edip edemeyeceği şeklinde bir mesele tahaddüs edemeyip ihtilâf ancak dava vekâleti hakkında alelusul diplomayı haiz olduktan maada bir de Baro'da mukayyed olmak lâzım gelip gelmeyeceğini halline münhasır kaldığı ve bu şekil ve surette bile mesele Baro'nun istediği ve bütün medenî memleketlerde görüldüğü veçhile hal edilmek üzere bulunduğu ve büyük hâkimler Baro'ya mensup muhamilerle mürafaanın adaleti tesrideki azim faydalarını idrak ederek o suretle mukarrerat ittihaz edegeldiği bir zamanda zikri geçen tamimle bu hususta kırk seneden beri atılan adımların hep boşa gitmiş olduğunu ve yarım asır evvelki zamana rücu edildiğini gördüğümüzden dolayı teessürlerimiz pek derin olmuştu. Baro, zikri geçen tamime cevap olarak makamı âlilelerine takdim etmiş olduğu 13 Haziran 1339 tarihli arîza ile noktai nazarını bildirmiş ve selefi âlilerinin bulunmadığı bir zamanda sehven yazıldığı zannında bulunduğu işbu tamimin tashihini rica etmişti. Bunu teyiden meslek arkadaşlarımızın şifahen vukubulan müracaatları neticesi olarak ikinci ve kat'î bir tamimin İstanbul mahkemelerine derdesti tebliğ bulunduğunu istihbar eyledğimiz halde Büyük Millet Meclisi'nin yeniden teşekkülü üzerine tebligatın teehhür etmiş olması melhuz bulunduğundan bir kere de nezdi âli-

lerinde teşebbüsatta bulunmayı Baro vazifelerinin akdemi addeylemiştir. Muhamiler ailesi içerisinden yetişmiş olması hasebile Muhamat mesleğinin ne kadar ûlvî ve ne gibi mühim şartları haiz olması lâzım geldiğini matlup olduğu ehemmiyetle takdir buyuracağına şüphemiz olmayan zatı âlilerinin işbu arizamızda münderiç bulunan esbabı mucibeyi lûtfen mutalâadan sonra dava vekâleti hakkında kırk senelik terakki ve tekâmülün yeniden devam ve inkişafına müsait başka bir tamimin icrasına müsaade buyuracaklarına ümidimizkat'idir.

Adlî kapitülâsyonların ilgası ve dost ve düşmanın mahkemelerimize müracaata mecbur kalması üzerine bütün ecnebi nazarlar adliye makinemize müteveccih bulunduğu ve muhamiler bu makinenin hâkimlerden sonra ve belki onlarla yan yana yürüyen uzuvları olduğu için mahakimde Baro'da mukayyed olduğuna dair bir vesikayı haiz bulunmayan kimselerin vekâletine müsaade olunmasının ne derece-ye kadar muvafık olacağını takdir, insafı âlilerine bırakılmıştır.

Baro'nun anladığına göre Muhamat mesleği ile az çok iştigal etmek isteyen makamlar, Baro'nun âmme menfaati namına vukubulan müracaatlerinde daima bir menfaat ve inhisar kasdı tevehhüm etmişler ve kanaatlerince bu inhisara mâni olmak istemişlerdir. Dava vekâleti, sırf para kazanmak san'ati olmadığı için böyle bir inhisar hatıra gelmemekle beraber mesleğin zabtu rapt altına alınmasını mesleğin salikleri iki noktadan dolayı istemektedirler ki bunların birincisi muhamilik gibi âmme intizamı ile ve halkın mukaddesatıyla alâkadar olan bir mesleğin ulviyetini bilûmum mütemeddin memleketlerde olduğu gibi hükûmete ve halka tanıttırmak ve mesleğe girecceklerin ilmi ve ahlâkî silâhlarla mücehhez olmalarını temin suretiyle adaleti dağıtmak emri mühimminde uhdelerine düşen vazifeyi hüsnü ifa edebilmek, diğeri dahi her ne suretle olursa olsun bugüne kadar mesleğe girmiş olup da harekât ve sekenatile meslek haysiyetini ihlâl etmekte bulunanların tasfiyesiyle mahkemelere ve halka emniyet hisleri ilka eylemektir. Devlet ve milletin esas meseleleri meyanında mühim bir mevki ihraz edeceğine şüphe olmayan şu noktaların halli dava vekillerini zabtu rapt altında bulunmalarıyla mümkün olacağı ve mahkemeler Baro'da mukayyed olmayan vekiller hakkında hiçbir şey yapamayıp bilâkis Baro, ailesi içerisinde bulunanlardan kötü hali görülenleri intibahî cezalar ile teczıyeye muktedir bulunduğu ve hele Baro buna daima artan bir sây ile mütemadî çalıştığı halde mezkûr tamim bütün bu teşebbüsleri ve bugüne kadar istihsal olunan neticeleri külliyen mahvetmiştir.

Bahis mevzuu tamim, esbabı mucibe olarak dava vekâleti mesleğini tanzim eden 1292 tarihli Dersaadet Dava Vekilleri Nizamnamesinin takyidatile telif edilemeyecek bir surette 3 Eylül 302 tarihli buyuruldu ile mübellâğ bir iradenin sudur etmiş olmasına istinat etmektedir.

Mezkûr irâde, mahza kanunen müteşekkil İstanbul dava vekilleri cemiyetinin mevcudiyetinden bilistifade vukubulacak içtimaların men'ini temin etmek gibi o vakit Osmanlı tahtında oturan Hakan'ın pek malûm olan marazî korkularından münbais bir takım siyasî fikir ve emellerin tatmini maksad ve gayretine ibtina etmişti. Esasen bir nizamname hükmünün bir irade ile kabili fesih ve lâğvolup olamayacağı meselesinden zarfınazar, o tarihten sonra mezkûr irade bir taraftan tamamen metrukiyet ve nisyana uğramış ve diğer taraftan gayet sarih kanunlarla hüküm ve icradan tamamen iskat edilmiştir. Şöyle ki:

Evvela 3 Eylül 325 tarihinde neşredilmiş olan kanunu muvakkat, bir Dava vekilleri cemiyeti mevcut olduğunu ve dava vekilliği için müracaat edecek ecnebi mektep mezunlarının mezkûr cemiyet heyeti daimesince müntahap bir mümeyyiz heyeti huzurunda imtihan vermesi lâzım geldiğini âmir bulunduğu ve bu kanun dava vekilleri nizamnamesini teyid ve takviye eylediği halde salifüzzikr tamimde 1292 tarihli nizamnamenin hükmü mülga olduğunu iddia etmek iltifata şayan olmasa gerektir.

Saniyen 11 Nisan 329 tarihli sulh kanununun 95'inci maddesinde de "muntazaman Dava Vekilleri Cemiyeti teşekkül eden mahallerde dava vekili ikamesi caiz olup cemiyet teşekkül etmeyen yerlerde dava vekili kabul olunmaz" denilmektedir. İşte maddei kanuniye dahi dava vekilleri nizamnamesini müeyyid bulunduğu ve Hukuk ve Ticaret Mahkemelerinde rüyet edilen davaların sulh mahkemelerindekilerle kıyas kabul etmeyecek derecede keyfiyeten ehemmiyeti musaddak olduğu halde sulh

mahkemelerinde ruhsatname ve Baro'ya kayıt arayıp da diğerlerinde rastgeleni halkın hukukunun müdafi olarak kabul etmeye müsaade etmek, kanunun sarahatine münafi olduğundan sarfınazar, adalet fikri ve zabtu raptın temini noktasından ne dereceye kadar muvafık olacağının tayinini makamı âlilelerine terk eyleriz. Vazıı kanun mahkemelerde vekâleti gittikçe artan bir ihtimamı mahsusla bir takım kayıt ve şartlara tâbi tuttuğu ve her yeni kanun neşrinde münasebet düşürüp bu ihtimamı gösterecek sarahatler vazettiği halde bu tekâmül safhalarından ve şûunun zarurî sevaikinden bittegafûl hayatı adliyemize darbeler indirecek teşebbüsatın devamına zatıâlilerinin müsaade etmeyeceklerine kat'iyen eminiz.

Salisen, 2 Nisan 335 tarihli kanunu muvakkat, bahis mevzuu tamimde hükümden sakıt olduğu iddia edilen Dava Vekilleri Nizamnamesinin 40'ıncı maddesine bir maddei nizamiye tezyil eylemiştir. Bu maddei müzeyyele mucibince Dava Vekilleri Cemiyeti daimesinin bir muhaminin muvakkaten icrayı muhamattan men'inc dair vermiş olduğu karar, mahkûm vekil tarafından istinaf umumî heyetinde istinaf edilebilecek ve kesbi katiyet ettikten sonra derhal icra olunacaktır. Hükümden sakıt olan bir nizamnameye maddei nizamiye ilâvesi muhal olduğu cihetle Dava Vekilleri nizamnamesinin elyevm hükmü cari olduğuna tezyili vaki en kat'î bürhan iken Vekâleti celilelerinin tamimi, tashihi lâzım gelen bir sehivden başka birşeye hamledilememektedir.

Rabian, 17 Şubat 330 tarihli kanunu muvakkat dahi şeriye mahkemelerinde vekâleti Mektebi Hukuk veya Medresetülkuzzattan mezun olanlara hasrettiği ve mahkemelerde hakkı müdafaa vasıtalarının yekahenk olması icabeylediği ve adliye mahkemeleri terakki ve teceddüdün tevlid eylediği teşkilâtı adliye olmasına göre şer'iye mahkemelerinde kabulü zarurî olan bir kaidenin daha kuvvetle adlî mahkemelerde tatbikilâzım geldiği şüpheden varestedir.

Mahkemelerde adaletin serian tevzii cümlece matlûp olup bunun için de kanunların ıslahı, mahkemelerin ıslahı ve muhamilerin ıslahı gibi üç noktadan işe başlamak icabetmektedir. Çünkü kanunlar ve hâkimler ne kadar mükemmel olursa olsun hâdiseleri o kanunlara tatbik ve mahkeme huzurunda hakkı müdafaa için bulunacak muhamiler, hiçbir kayıt ve şarta tâbi olmadıkları takdirde matlûp neticenin istihsal edilmesi kat'iyen mümkün olamaz.

Binaenaleyh ıslahatı adliyenin matlûp neticeyi verebilmesi herşeyden evvel muhamat mesleğinin ıslahına ve bu da dava vekillerinin zabtu rapt altına alınmasına mütevakkıf bulunduğuna şüphe edilemez.

Bundan kırık yıl kadar sene evvel (7 Receb 1296) Adliye (Nezareti), dava vekâleti hakkında bir tamim ile aynen şöyle demişti: ".... mukaddemleri dava vekâleti silkine dahil olmak isteyenlerin şeraiti kabullerini ve bunların vazifeleriyle deruhte edecekleri masalihte müvekkillerinin hukuk ve menfaatlerine göre hareket etmelerini temin edecek usulü mutazammın bir nizam tesis olunduğu halde olvakıt vilâyetlerde dava vekilleri tekessür etmemesinden dolayı nizamı mezkûr Dersaadete hasrolunmuş ise de bu esbabı mucibesi elyevm mevcut olmayıp taşralarda dahi bunun tamimile her istek eden adamın dava vekâletine girmesinden hasıl olan mazarratın ref'i ehem olmağın nizamı mebhusünanh ahkâmının vilâyatta dahi mevkii icraya vaz'ına bil'istizan irade teallük etmeğin..." Henüz adliye mahkemeleri teşkilâtı yeni başlamış olduğu ve son zamanların telkin ettiği hukuk fikri yeni neşvünemaya başladığı bir zamanda yazılmış olan bu tamim ile 339 senesinde ve kapitülâsyonların lâğvedildiği ve hukuk ilmî telâkkiyatının kayıtsız ve şartsız kabul edileceği ilân olunduğu birzamanda gönderilen son tamim karşılaştırıldığı zaman ne kadar gerilemiş olduğumuzu görerek adliye namına derin bir vicdan teessürü hissetmemek kabil değildir.

Hâkimlerin ıslahı yanında anların biraderleri olan muhamilerin dahi zabtu rapt altına alınması lâzım olup bu husus için hükûmet ve Baro mümessilleri marifetiyle bittanzim defeat ile tadillere, tashihlere uğrayan ve selefi âlileri tarafından tasdik edilmek üzere Büyük Millet Meclisi'ne gönderilmiş olan Muhamat kanunu lâyihasında kâfi tedbirler münderiç bulunduğundan mezkûr lâyihanın bir an evvelmer'iyet mevkiine vaz'ı hakkında müsellem olan azmi vekâletpenahilerine bütün meslekdaşlar kema-

li tehalükle intizar etmekle beraber o zamana kadar beklemeyerek daha şiddetli bir tamim ile Baro mevcut olan yerlerde mukayyed olmayanların mahakime kabul edilmemeleri hususunun tebliğine himemi vekâletpenahilerini rica ile takdimi ihtiramat eylerim efendim.

25 Eylül 339

Baro Reisi
L. F.

90 – Yeni bir teklifi kanuni. İstanbul Barosu yorulmadan, usanmadan teşebbüslerine devam ediyor. Birisi doğrudan doğruya kendi bağrından çıkmış (avukat Giritli Ahmet Saki mebusluğa İstanbul Barosu Heyeti daimesinde iken intihap olunmuştu), ötekileri meslekten yetişmiş veya yeni girmiş üç arkadaş tarafından Büyük Millet Meclisi'ne şu lâyihanın teklif edildiğini memnuniyetle görüyoruz.

> **Madde 1** – 1292 tarihli dava vekilleri nizamnamesine tevfikan dava vekilleri cemiyeti teşekkül eden mahallerde mezkûr cemiyet levhasında mukayyet olmayan muhamilerin bilûmum mahakim nezdinde icrayı vekâlet etmeleri memnundur. Zevç ve sair akrabanın yekdiğerine vekâletleri caizdir.
>
> **Madde 2** – Dava vekilleri cemiyeti heyeti daimeleri, gerek doğrudan doğruya ve gerek vukubulacak ihbar ve şikâyet üzerine muhamilere isnat olunan ef'al ve harekâtı meslekiye sabit olduğu takdirde 1292 tarihli dava vekilleri nizamnamesinde musarrah usul ve şerait dairesinde muhamiler hakkında levhadan terkini kayıt kararını vermeye salâhiyettardır. Bu misillû mukarrerat hakkında itiraz ve istinaf, nizamname de mezkûr usule tâbidir.
>
> **Madde 3** – İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren muteberdir.

Bu lâyiha, Baro'yu tamamen memnun etmedi. Çünkü her yerde Baro teşkilini istemiyor, yalnız Dava Vekilleri Cemiyeti teşekkül eden yerlerde (yani fiiliyatta yalnız İstanbul ile diğer dört vilâyet merkezinde) levhaya kayıtlı olmayanların mahkemelere kabulünü menediyordu. Şu kadar ki Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti nizamnamesini ayağı kaldırıyor, hain (iradei seniyeyi) öldürüyor ve heyeti daimenin yalnız muvakkaten meslekten memnuniyet kararı verebileceğine dair olan 2 Nisan 335 tarihli kanunu bozuyordu. Bu da birşeydi.

9 – Muhamat Kanununun Neşrinden Büyük Avukatlık Kanununa Kadar

91 – Milli İdarenin diktiği âbide. Tanzimattan evvel arzuhalci (Bak. no. 45, 46), (müzevir), (ayak kavafı), (kâğıt kavafı) idik (Bak. No. 47 ve sonrakiler). Muhzirlerin, müflislerin, Karamanlı ve İncesulu vekillerin bu kirli adlarını uzun müddet taşıdık. Tanzimat bizi (dava vekil) yaptı (Bak. No. 61 ve sonrakiler). Fakat bizi (Muhamî) ve (avukat) yapan Millî idaredir. Cumhuriyet rejimidir. Dava vekilleri cemiyeti nizamnamesi bir ışıktı. Millî idarenin çıkardığı (Muhamat kanunu) bir aydır. Eğer bugün Türkiye'de müstakil bir avukatlık müessesesi varsa, eğer bugün Türk

avukatları iyi, namuslu, söz, vekar ve hattâ refah sahibi yurtdaşlar arasında bulunuyorlarsa bunu bu idareye borçludurlar. Çünkü Cumhuriyet, Avukatların yalnız refahını temin etmemiştir, mesleği kurmuş, Türk avukatının namusunu ve şerefini kurtarmış, onu lâyık olduğu mevkie çıkarmıştır. Bunu böylece kabul etmek ve söylemek, meslek, vicdan ve namus borcudur.

92 – İstanbul Baro Mümessilinin daveti. İstanbul dava vekilleri cemiyeti reisi, Adliye Vekili Necati merhumdan 10 Mart 340 tarihli şöyle bir telgrafname alıyor:

> Mesleki muhamatın lâyık olduğu mertebei ciddiyet ve hürmete isadı esbabını temin ve takarrür eden Muhamat kanunu projesinin intihaî tetkikatını ikmal ile meclisi milliye sevkeylemek üzere heyetiniz âzasından tensip buyurulacak zatın acilen izamı mercudur.

Şimdi Kamutayda Kocaeli saylavı ve Adliye Encümeni mazbata muharriri (ki o zaman heyeti daimede âza idi) Salâheddin Yarğıyı gönderiyoruz. Komisyon gece gündüz çalışıyor. Lâyihayı hazırlıyorlar. Adliye Encümeni incelemelerini bitiriyor ve Büyük Millet Meclisi, 3 Nisan 1340 tarihli ve 460 numaları (Muhamat) kanununu çıkarıyor ve dava vekiline resmen Muhamî adını takıyor.

Eski lâyihaların özü alınarak yapılmış olan bu kanun, tam mânasıyla asrî bir meslek kanunudur ki Mecelle zihniyetini (Bak. No. 53) silmiş, Muhamiliği hür, müstakil bir sanat haline koymuş, Muhaminin haklarını ve borçlarını göstermiş, onu hâkime yoldaş yapmış ve tencereye kapağını koymuştur.

93 – Kanunun bazı özlü maddeleri. Kanun birinci maddesinde avukatlığı tarif etmiştir. Eserin ilk sahifelerinde bu tarifi aynen yazdığımız için (Bak. No. 4) tekrarlamaycağız. Vakıa kanun, çokluk tarif yapmaz. Fakat burada öyle bir tarife şiddetle lüzum vardı (Bak. No. 99). Yarım asırdan fazla bir zaman içinde önce müzevirlikten başlayarak yerin dibine geçirilmiş, bir aralık dava vekili diye eksik de olsa biraz güneş gösterilmiş, sonra inhisarcı diye bezirgânlığa yaklaştırılmış, muhzirliğe çıkarılmış, müflisliğe ve Lonca esnaflığına indirilmiş, daha sonra yalnız mensuplarının girebileceği yerin duvarları yıkılıp kapısı açılarak her girene hamayil takılmış ve peştamal kuşatılmış bir mesleği tarif etmek gerekti. Bu tarif, birinci derecede, henüz meslek hakkında berrak bir fikir edinmeye başlayan resmî makamlar için lâzımdı. İkinci derecede herkese sığınaklık eden ve halbuki pek çoğu yüksek vazifelerinin kıymetini lâyıkıyla anlamayan avukatlar için lâzımdı. Ve sonra, tezvri ve abukat diye meslek mensuplarını dillerinde maskaraya çeviren halk için lâzımdı[14].

---

(14) Yakin bir tarih olduğu için şurada yazmak istiyorum ki 1920 yıllarında evlenmek için kızlarını istediğim birçok İstanbullu aileler (biz avukata kız vermeyiz) dediler. Böyle bir işe delâlet eden ve biraz da hazır cevap olan bir dostum (Ali Haydar avukat değil, muhamidir) demiş, kızın annesi de (öyle ise o başka!) cevabın vermişti. Avukata yazıhane kiralamayan han sahiplerinin bundan on sene evveline gelinceye kadar mevcut olduğunu biliriz.

Artık Muhamilik müstakil bir meslektir. Dava vekilleri cemiyeti Baro, heyeti daimede İnzibat Meclisi olmuştur. Baro teşekkül eden yerlerde adalete yardım vazifesi, (mahkemeler, hâkemler ve bilcümle daire ve meclisler önünde müdafaa suretiyle olsun veyahut fikir ve nasihat vermek, kâğıtları yazmak suretiyle olun) Baro levhasına kayıtlı muhamilere mahsustur. Muhamî olabilmek için Türk vatandaşı olmak, ağır suç veya namus ve haysiyete dokunan bir suç işlememiş bulunmak, kötü şöhretli olmamak, Türk darülfünundan mezun olmak ve eğer ecnebî bir darülfünundan mezun ise Türk programlarına göre eksik derslerden imtihan vermek, evvelce memuriyetten azledilmiş ise cevazı istihdam kararı almış bulunmak ve kanunun tayin ettiği mülâzemeti yapmış olmak lâzımdır.

Mülâzemet müddeti, bir memuriyet için Adliye Vekâletine müracaat tarihinden itibaren üç senedir. Bunun şekli, tatbik tarzi ve eksikliği hakkındaki mütelealarımızı aşağıda yeri geldiğinde uzun uzadıya izah edeceğiz (Bak. No. 412 ve sonrakiler, 418 ve sonrakiler, 424 ve sonrakiler).

Bir yerde muhamilik yapanların sayısı ona çıktığında aralarında bir heyet teşkil etmeleri mecburidir. Bu heyete (Baro) denir. Baro teşekkül eden yerlerde herhangi baroya dahil olmayanlar muhamilik yapmaktan ve mahkemeler de onları kabulden memnundur.

Şunlar müstesna olmak üzere başka hiçbir hizmet ve sanat, avukatlıkla birleşemez: Umumî vilâyet meclisi, belediye meclisi gibi meclislerin müntehap âzalıkları, hayır, maliye, ticaret müesseseleri ve ilmî meclisler idare heyeti âzalıkları, resmî daireler dava vekâletleri, Darülfünun ve âlî mektepler müderris ve muallimlikleri, diğer mekteplerde hukuk, iktisat ve içtimaiyat muallimlikleri.

Avukatlar bizzat her nevi ticaret muameleleri yapmaktan memnundurlar.

Her baronun umumî heyeti tarafından intihap edilen bir birincisi ve bir ikincisi reisi ve üçten ona kadar âzadan mürekkep bir İnzibat Meclisi, muhamilerin meslek işlerine ve meslek haysiyetlerine müteallik inzibatı tayin ve işbu kanun ve dahilî nizamname ahkâmına ve meslek âdabına riayetsizliklerinden dolayı haklarına (tahriren ihtar, meclis huzurunda tevbih, bir aydan bir seneye kadar muhamilikten meni, kaydı terkin)den ibaret olan intibahî cezaları tertip eder.

İhtardan maada cezalar hakkında avukatın ve muamele tayinine mahal olmadığına dair olanlar hakkında da mahallî müddeiumumilerinin bir hafta zarfında itiraz hakları vardır. İtiraz, mahkeme reisinin ve mahkeme müteaddit dairelere ayrılmış ise (meselâ Ankara ve İstanbul'da olduğu gibi) birinci reisin başkanlığında dört âzadan mürekkep heyet huzurunda tetkik edilir. İnzibat meclisi tarafından gönderilecek bir âzanın ve mahkûm avukatın ve muteriz müddeiumumî olduğu halde onun mütelealarını dinledikten sonra karar verilir. İşbu tetkikat gizli yapılır. İtiraz vukuundan itibaren bir hafta zarfında verilmesi lâzım gelen bu karar, kat'idir.

Avukatlıktan muvakkaten menedilenler bu müddet zarfında ve kayıtları terkin edilenlerde hiçbir zaman Türkiye'nin hiçbir yerinde muhamilik ve dava vekilliği edemezler.

Baro'ya kaydolunmak isteyenler yukarıda yazılı şartları haiz olduklarını gösteren kâğıtları iliştirerek Baro Başkanlığına bir arzuhal verirler. Baro bir ay zarfında müteleanamesini Adliye Vekâletine gönderir. Göndermediği veyahut müteleanamesi red mahiyetinde olduğu takdirde vukubulacak istida üzerine müstedinin kanunî ve ahlâki şartları haiz olduğu tahakkuk ederse ruhsatname ita olunur. Bu suretle ruhsatname alan avukatın Baro'ya kaydı mecburidir.

Bir muhaminin evvelce memur veya bir dairede hukuk müşaviri iken el koyduğu bir davayı alıp müdafaa etmesi, hakem ve muslih sıfatıyla fikir verdiği bir işin muhamiliğini yapması, bir tarafın muhamisi iken aynı işte diğer tarafın vekâletini alması, caiz değildir. Ortakları hakkında hüküm böyledir.

Muhamî ve dava vekili ile müvekkil arasında akdedilecek mukavelenamelerde ücretin maktu olarak tayini lâzımdır. Müddeabihin miktarı üzerinden yüzde itibarıyla ücret tahsisi veya davanın hasılında ortaklık mânasını gösteren şartlar yazılması veyahut davayı kısmen veya tamamen satın almak gibi hükümler derci suretiyle yapılan mukavelenameler, yapılmamış gibidir. Mahkeme, muhakeme masrfları meyanında müddeabihin yüzde onunu geçmemek üzere ücret hükmedebilir.

Medresetülkuzattan, Mektebi Mülkiyeden mezun olanlara, kanunun neşrinden evvel, ruhsatnameli olarak vekâlet edenlere de bazı kayıtlar ve şartlar dahilinde muhamilik yapmak hakkı verilmiştir.

Hâkimlerin adlî kisve giydikleri yerde muhamilerin de mahsus kıyafetleriyle hazır bulunmaları mecburidir. Bilcümle mahkemelerde avukatlar için bir (mahalli mahsus) tayin edileceği gibi Adliye'de Baro için bir daire tefriki mecburidir.

Kanunda muayyen esaslar dairesinde, umumî heyetin ve inzibat meclislerinin vazifelerini göstermek üzere Baro umumî heyetince, tarihi teşekkülünden itibaren bir ay zarfında tanzim kılınacak dahilî nizamname Adliye Vekâletinin tasvibine arzolunacaktır.

1292 tarihli Dava vekilleri nizamnamesi hükümlerine göre Dava Vekilleri Cemiyeti teşekkül etmiş olan yerlerde tefrik meclisi vasıtasıyla cemiyet levhasında kayıtlı dava vekillerinin kanunî vasf ve şartları haiz olup olmadıkları tetkik ve haiz olmayanların kaydı terkin edilecektir.

Özünü yukarıya yazdığımız kanunu diğer noktalarını sırası geldikçe uzun uzadıya izah edeceğiz. Burada yalnız tarih bakımından ehemmiyeti haiz olan birkaç nokta üzerinde durmak istiyoruz.

94 – Türk vatandaşlığı. Boynunda kapitülâsyon boyunduruğu taşımayan her millet, bazı hakları veya vazifeleri yalnız kendi öz evlâdına hasreder. Bu, varlığının ve müstakil yaşama icabının kıskanç ve titiz bir delilidir. Millet namına adalet dağıtmak bu millî hakların veya vazifelerin başında gelir. Avukatlık da, bu yüksek vazifeyi yapan hâkimlerin yardımcısı, mahkemelerin paçasıdır. Bu ne esnaflığa, tüccarlığa, ne de mühendisliğe ve hekimliğe benzer. Devletin hâkimiyet ve istiklâlinin doğrudan doğruya görüşüdür, âmme hizmetidir (Bak. No. 62, 307, 308).

Harbi umumî esnasındaki üç dört senelik boşluğu bir yana korsak diyebiliriz ki Türkiye'de avukatlık hakkı, Türkler kadar ve hattâ bazı siyasî nüfuzları dolayısıyla onlardan daha ziyade ecnebilere verilmişti. Tarihçe kısmımızda gördük ki (Bak. No. 57 ve sonrakiler), Türkiye'de yarım asır evvel Osmanlı Barosu'nun yanında bir de ecnebî barosu vardı. Ve hattâ, Osmanlı Barosu'nun Reisi ve idare âzası çok defa ecnebî avukatlar idi (Bak. No. 78). Muhamat kanunu bu meseleyi kökünden halletmiştir.

Muhamî olabilmek için Türk olmak gerektir. Esas Teşkilât kanunu, Türk vatandaşı olmayı avukatlık için kâfi görmüş cins ve milliyet farkına bakmamıştır. Birçok memleketlerde kendi ırklarından olmayanlara değil avukatlık, hattâ yaşamak hakkı bile verilmiyorken Cumhuriyetin vatandaşlar arasında fark gözetmemesi, Türk milletinin asaletine, ülüvvü cenabına, en büyük yeni bir delildir.

Şurasını da söylelim ki Lozan ahıtnamesi, ikamet ve adlî salâhiyet hakkındaki mukavelenamenin 4'üncü maddesi mucibince 1 Kânunusani 1923 tarihindeki statükonun muhafaza edileeğini kaydetmiştir. Bunun içindir ki bu tarihe kadar mahkemelerde avukatlık, yazıhanelerinde müşavirlik yapan ecnebî avukat veya hukukçuların bu müktesep hakları mahfuz tanınmıştı. Mütareke senelerinde sayıları çoğalan, ahitnamenin imzası sırasında on, on beşi bulan bu ecnebî avukat ve müşavirlerin sayısı bugün İstanbul'da ancak beş altıdır. Bununla beraber yazıhanelerinde çalışan ve mahkemedeki işlerini Türk avukatlığına gördüren bu hukukçuların mahkemelerimize çıktıkları hiç de görülmemişti. Fakat Lozan Ahitnamesi Türk Cumhuriyet Hükûmeti tarafından feshedildikten sonra bu ecnebi avukatların hâlâ yazıhanelerinde çalışmaları sebepleri anlaşılamamıştır (Bak. No. 308).

95 – Baro'ya kaydolmak isteyenin kanunî ve ahlâkî vasıfları. Muhamî olmak için iki türlü şart lâzımdır. Birincisi kanunî şartlarıdır. Türk olmak, Darülfünundan mezun bulunmak, memur olmamak, evvelce memur idiyse cevazı istihdam kararı alınmış bulunmak, mülâzemet yapmak... ve ilâh. Bunlar İnzibat Meclisi tarafından tetkik edilir, Meclis yanlış tetkikat yapmışsa Adliye Vekâleti tarafından tashih olunur. Bu gibi maddî yanlışlıkların düzeltilmesine bittabi birşey denemez. Fakat kötü şöhret? Avukatlıkla birleşmeyen ahlâk bozukluğu? Bunların takdiri, kayıtsız ve şartsız, İnzibat Meclisine ait olmalıdır ve Baro'nun bir kere kabul etmediği bu gibi mayası bozuklara, Adliye Vekâleti ruhsatname vermemelidir. Halbuki kanu-

nun sarahati buna mânidir. Kanunî şartlar gibi ahlâkî şartlarda da son söz Adliye Vekâletinin ruhsatname verdiği bir namzedi levhasına kayde Baro mecburdur[15].

İstanbul Barosu bu hususta çok çetin mücadelelerde bulunmuştur. Çünkü bu gibi suçlar, yazılı delillerle tesbit edilemez (Bak. No. 427, 429, 43, 431). İstanbul Barosu'da olduğu gibi talibin fotoğrafı Divanhaneye asılır. Kayıtlı muhamiler bunlar hakkında bildiklerini, gördüklerini, işittiklerini Baro Reisine, İnzibat Meclisi Âzasına kulaktan söyler. Meclis, gizli tahkikat yapar ve aile meclisine girmek için gerekli vasıfları haiz olmadığına kanaat getirdiği talibi kabul etmez. Adliye Vekâleti bu gibi hallerde bazan maddî delil isteye gelmiştir. Peki amma, bir adamın kötü haysiyetinin bozukluğunu göstermiş olan ve şimdi de avukat olmak isteyen bir namzedi, Baro nasıl olur da sinesine alabilir? Sezilen, duyulan, herkesce bilinen bu hallerin şahitle, mektupla isbatı nasıl istenebilir? Bir hâkim memuriyeti esnasında rüşvetaldığı iddiasıyla birkaç defa muhakeme altına alınmış, gerçi beraat etmiştir. Fakat Baro katiyyen biliyor ki bu adam lekelidir. Kayıt için talebi vukkunda kötü şöhretlidir, diye reddediyor. Adliye Vekâleti, bu hâkim isnat edilen suçlardan beraat etmiştir, kötü şöhretli olduğuna dair başka delil olmadığından kabulü lâzım gelir, diyor. Yine Baro'ya öyleleri müracaat etmişlerdir ki sicilleri biraz karıştırılınca mütareke yıllarında ecnebî zabitleriyle sıkıfıkı münasebette bulunmuş, konsoloshanelerin merdivenlerini aşındırmış oldukları görülmüştür ve Baro bu gibileri bihakkın reddetmiştir.

İstanbul Barosu İnzibat Meclisinin tarihi böyle şerefli ayak diremelerle doludur. İstisnasız her Meclis, ailesi içerisine girmek isteyenlerin kirli, karanlık bir geçmişi olmamasına son derece dikkat etmiş, lüzumu kadar kıskanç ve titiz davranmıştır. Yine öyle vakalar biliyoruz ki, Vekâlet ısrarla yazdığı halde Meclis muhabereye dökerek hiç olmazsa kayıt kararını yıllarca uzatmıştır. Haksız kararlar verdi veyahut karar vermeyerek işi uzattı diye İnzibat Meclisi aleyhine tazminat davaları açıldığını da hatırlarız. Bu çetin kavgacılık, İstanbul Barosu'nun ezelî ve şerefli ananesidir ki böyle de devam edeceğine hiç şüphemiz yoktur.

Şurasını da ehemmiyetle işaret etmek isteriz ki hiçbir Meclis, gareze, haksız bir infiale kapılmamıştır. Kararlarının saiki her zaman aile vicdanını asîl heyecanlarından başka birşey olmamıştır. Levhasına kaydetmediği namzedin mutlak bir kiri, bir parası, bir pisliği vardı. Bu hususta hatır, gönül, iltimas dinlememiş, iftiharla kaydedilecek bir cesaret göstermiştir. İstanbul Barosu, hiçbir şeyisi olmasa, yalnız bu ti-

---

(15) Bir aralık İstanbul Barosu İnzibat Meclisi, kendisinin kabulüne karar verdiği namzede, vekâletin ruhsatını beklemeksizin; muvakkat vesika vermeye başlamış ve bununla talibin mahkemelere girmesine müsaade etmişti.Bu, uzun müddet bir anane halinde devam etmiştir. Bununla beraber Baro, levhasına kendisinin hâkim ve ahlâk şertlarını aramakta ancak kendisini hakem olduğunu göstermek istiyordu. Adliye Vekâleti 1931 yılı Teşrininde barolara gönderdiği bir tamimle (avukatlık ve dava vekâleti mesleğine girmek isteyenlere, Vekâletçe ruhsatname verilmedikçe, muvaakkat vesika verilmemesini) bildirmiştir.

tizliği ve hiçbir şeyin boyun eğdirmediği bu asîl meslek kaygusu ile iftihar edebilir[16].

96 – Tasfiye ve bunu icap ettiren sebepler. Bizde meşrutiyet idaresi, pek kıymetli istisnalar bir yana bırakılırsa, meslek mirası olarak ruhan muhzir dökünülerini, Karamanlı ve İncesulu dava vekillerini bulmuştur. Bunlar çoğu Rum, Ermeni, Yahudi, Arap, Kürt, Çerkez ve azı Türk olmak üzere acayip bir halita teşkil ediyorlardı.

Mütareke yılları irinle dolu kursakları patladı. İstanbul'un göbeğinde Rum Barosu, Ermeni Barosu teşkil edildi[17]. Ayasofya Camiini, Yunanlılara peşkeş çeken

---

(16) Tarihe ait olan bu satırları yazarken büyük kanunun neşrinden birkaç sene evvelki ve sonraki senelerde İstanbul Barosu ile Doktor Ş. Devrinin hukuk işleri umum müdürlüğü yaptığı Adliye Vekâleti arasında bu hususlara dair tam mânası ile el ve gönül birliği hüküm sürmüş olduğunu ilâveyi vazife biliriz.

(17) İstanbul'da teşkil edilmiş olan Rum-Yunan Barosu levhasının başlığı şöyledir:

İstanbul'daki Yunan (Rum mânasına da gelen Elinikon) Avukatlar Cemiyeti âzasının listesi. Yunan konsolatosu mahkemesine mukayyet

Listeye kayıtlı avukatların sayısı 69'dur. Bunların içinde bugün İstanbul Barosu'nda kayıtlı olarak fiilen avukatlık eden bazıları da dahildir. Levhanın fotoğrafı kasamda mahfuzdur. Bir sureti de Baro erkânından bir zattadır. Kasdimiz mesleğin tarihini yazmak olup şahıslarla meşgul olmak istemediğimizden listeyi ve o zamanın Yunanlılığını şeref sayarak Türk Barosu'na hiyanet etmiş ve bugün içimizde bulunmuş olanların isimlerini neşretmiyorum.

Ermeni avukatlardan bir kısmı dahi Baro teşkil etmişler, Beyoğlu'nda Asmalımescitte Sütçü Toman'ın yanında bir bina kiralamışlardır. Binayı ve levhayı gören Türk avukatları vardır. Ermeni Barosu levhasını elde etmek mümkün olamamıştır. Bunların ele başlarından birisi Dermosesyan idi. Müteakip Türkiye'den kaçmıştır. Levhanın bir Ermeni nezdinde bulunduğunu haber alındığı ve iki yüz lira bedel verdiği halde ele geçiremediğini Baro Reisi Hasan Hayri Tan her vesile ile tekrarlar.

Evvelce Müddeimumî iken azil edilmesi üzerine avukatlığa başlamış olan İsak Ferera, zahirde kendisini müdafaa ettirmek ve hakikatta ötekiler gibi Baro kurulması meselesini görüşmek üzere İstanbul'daki Yahudi avukatların bir kısmını Sultanhamam'da Marpuççulardaki yazıhanesine çağırmış ve orada bazı şeyler konuşulmuş ise de bu teşebbüsü meydana çıkaramamıştır.

İstanbul Barosu tarafından Cumhuriyet'in on beşinci yıldönümü münasebetiyle çıkarılmış olan fevkâlede nüshaya yazmış olduğum meslek tarihinin pek muhtasar olarak dokunduğum bu kısımları hakkında bir gazetenin açtığı temizlik mücadelesine karşı bazı Rum, Ermeni, Yahudi avukatların (bunlardan birkaçının Yunan ve Ermeni Barosu'nda dahil olanlar, bir kaçının da tasfiye komisyonu tarafından ahlâkî şartlardan dolayı Baro'dan tardedildikleri halde sonradan alınmış ve elyevm İstanbul Barosu'nda mukayyet bulunmuş olanlar olduğunu söylemeden geçemeyeceğim) telâşe düşerek gazete muhabirine karşı vukubulan beyanlarına (bunlar için Son Posta Gazetesi'nin 4, 6, 8, 10 ve 11/Kânunuevvel 1938 tarihli nüshalarına bak) cevap vermek istemedim (İstanbul Barosu Reisinin cevapları için aynı gazeteni 7 ve Cumhuriyet Gazetesinin 8 tarihli nüshalarına bak). Çünkü maksadım, mesleğin tarihini yazmaktı, şahıslarla ve onların geçmişleriyle uğraşmak değildi. Fakat ne yazmış ve yazıyorsam isbat edecek vesika ve şahitlerim vardır. Şimdilik bu kadarla iktifa ediyorum.

Osmanlı avukatları görüldü. Göğüslerinde bilmem hangi hükûmet şefinin rozetini taşıyanlar da eksik değildi. Osmanlı mahkemeleri bomboşken ve vatanın yabancı çizmeler altında çiğnendiğini gören hakikî yurtseverler, için için ağlar ve gizli matemler tutarken bazı Osmanlı avukatlar ecnebî konsoloshane mahkemelerinde harıl harıl iş takip ettiler, Türkleri oralara sürüklediler. (Kroker Oteli, Arapyan Hanı) böyle facialarm karanlık sahneleriydi. Bir ilâmın icrasına giden icra memurlarımız bazı defa önlerine Yunan, İtalyan bayraklarının dikildiğini görürlerdi. Osmanlı Adliyesi'nin nüfuzu hiçe sayılıyordu. Biraz ısrar edince ecnebî askerler gelip memuru dışarıya atıyorlardı. Bugün bile cübbeyi giyerek elân içimizde dolaşmakta olan bazıları, Yunan, Fransız, İtalyan devletlerinin himayesine girmişlerdi. Rum patrikinin, Ermeni patrikinin pasaportuyla gelenleri saymayalım. Bir kısmının cebinde bu cinsten birkaç pasaport vardı. Onlardan bir kısmının velinimeti (Papa Frü) idi. o İngiliz Rahip ki katran elbisesinin önünde sarkan zünnariyle İsa'nın ruhaniyetinden imdat umar görünürken, Türke düşmanlık hırsıyla Adlî mukaddesatımızı alt üst ediyordu. İrtibat zabiti yüzbaşı (Benet)in son sopasına yapışmak, bazı Osmanlı avukatlar için bir şerefti. Oradan hiyanete, hiyanetten de kursağa yol vardı (tasfiye ve tahditle ilgili 144 ve sonraki numaralara bak).

Osmanlı avukatlığı tefessüh etmişti. Müzevirliğe, kâğıt kavaflığına, tefeciliğe bir de hainlik ve casusluk inzimam etmişti. Millî idare, muhamiliği kurarken ve onu Büyük Millet Meclisi namına adalet dağıtan hâkimlerin sırasına çıkarırken bu tefecilerin, bu namussuz ve alçakların yardım işine ortaklaşmalarına müsaade edemezdi. İşte Muhamat kanununun muvakat maddesinde gösterilen tasfiye lüzumu, bu gibi düşüncelerin mahsulüdür. Tatbikatta tam bir muvaffakiyet hasıl oldu mu? Bu bir meseledir.

Muhamat kanununun muvakkat maddesi, Dava vekilleri cemiyeti teşekkül etmişti olan yerlerde, iki ay zarfında Adliye Vekilinin adliye memurlarından birisinin riyasetinde dördü hâkimlerden ve adliye memurlarından ve dördü de avukatlardan olmak üzere teşkil edeceği tefrik meclisinin bütün avukatların sicillerini tetkik edeceğini ve kanunî şart ve vasıfları haiz olmayanları ayıracağını ve kayıtları terkin edilenlerin on beş gün zarfında vekâlete müracaatla itiraz edebileceklerini emrediyordu.

Tefrik meclisi, kanunun neşri tarihinden itibaren iki ay zarfında işe başladı[18]. Dosyalara el koydu. İstanbul Barosu'ndan seçilmiş kırk muhaminin de reyini aldı. Tasfiyeyi bitirdi. Ufak tefek hataları mazur görürsek diyebiliriz ki, tefrik encümeni

---

(18) Tefrik Encümenini teşkil eden zatlar şunlardı: Reis Adliye müsteşarı Kenan Ömer (bugün avukat), âzalar İstanbul Asliye Mahkemesi Birinci Reisi Feyzi Dâim (Maliye Vekâleti Hukuk Müşaviri), İstanbul Ticaret Mahkemesi Reisi Memduh (Temyiz Mahkemesi Âzasından), İstanbul Dördüncü Müstantiki Hatemi (Manisa'da avukat ve şimdi Adliye Müfettişi), Avukat Salâheddin Yargı (Kocaeli Saylavı ve Adliye Encümeni Mazbata Muharriri), Avukat Refik İsmail, Avukat Ramiz, Avukat Abdurrahman Münip (kanunî şartların tetkiki tekemmüledip ahlâk şartlarının tetkikine sıra gelince istifa etmiş ve yerine şimdi İstanbul Barosu Reisi olan Avukat Hasan Hayri Tan intihap olunmuştur).

vazifesini lâyıkıyla yapmıştı. Fakat kanun, çıkarılanların itirazı üzerine son sözü Adliye Vekâletine verdiğinden çıkarılanların bir kısmı yeniden alınmıştır.

Tefrik encümeninin elinde iki türlü ölçü vardı. Birisi, Muhamat Kanununun aradığı kanun şartları, ötekisi de ahlâk şartlarıydı. Bu ahlâk düzgünlüğünü ararken bilhassa şu noktaları göz önünde tutmuştur.

a – Türk Milletine ve vatanına hiyanet. Bunun zahirî şekilleri şu idi: Mütareke yıllarında ecnebî bir devlet himayesine girmek, ecnebî bir devlet veyahut Patrikhane pasaportuyla seyahat etmek, Millî adliye işlerine ecnebî polis ve askerini müdahele ettirmek ve ecnebî bayrak çekmek suretiyle Türk kaza ve icra makamlarının istiklâl ve şerefine dokunmak, müddeî sıfatıyla vatandaşları ecnebî kosoloshane ve polis mahkemelerine sürüklemek, sözle ve yazı ile Türklüğe, onun şeref ve istiklâline düşmanlık duygularını göstermiş olmak. Damat Ferit (Paşa)nın kurdurduğu ve sonradan Nemrut Mustafa (Paşa)nın başkanlık ettiği divanı harplerde veya bu gibi teşekküllerde öz vatan evlâtlarının aleyhinde şehadette bulunup astırmak, mütareke yıllarında açılan Rum ve Ermeni Barolarında ele başılık etmek, tasfiye esnasında millî hudut haricinde bulunmak vesaire.

b – Mesleğe hiyanet. Evvelce büyük kaza mevkilerine çıkmış iken sonradan istifa veya infikâk ile avukatlığa başlamış ve eski arkadaşlarından istedii kararları alabileceği hakkında yalan yanlış şayialar çıkarmış olmak, herhangi bir suretle olursa olsun, aldığı işe ve müvekkiline ihanet etmek, hakkında müteaddit şikâyetlerde bulunmak, mahkemelere vasıtalık ettiği tevatürle şayi olmak vesaire gibi kötü şöhretli olmak.

Tefrik encümeni işe başladığı zamanlar İstanbul Barosu levhasında 960 avukat kayıtlıydı. Ölenler ve memuriyet alarak ayrılanlar hariç olmak üzere Encümen maddî ve yukarıda yazılı manevî şartları haiz bulunmayan 473 avukatı çıkarmış, bunlardan, yani maddî ve manevî şartları haiz olmayanlardan 80'i (bunlardan 11'i Ermeni, 8'i Yahudi ve 6'sı Rum'dur). Adliye Vekâletinin kat'î kararı üzerine tekrar Baroya alınmıştır.

Çıkarılan 473 avukatın ve manevî şartları haiz olmadıklarından dolayı çıkarıldıkları halde Vekâletin kararı üzerine tekrar alınıp elyevm İstanbul Barosu'nda kayıtlı bulunanların isimleri Baro sicil defterinden çıkarılmış bir listede yazılı ve kasamda mahfuzdur. Şimdilik neşrine lüzum görmüyorum.

97 – İlk İstanbul Millî Barosu. Tefrik Encümeni Reisinin daveti üzerine İstanbul Barosu umumî heyeti, 1340 (1924) senesi Ağustos'unun 28'inci perşembe günü, yanan Adliye Sarayının cinayet mahkemesi salonunda toplanmıştır. Bu Baro, millî idarenin ilk İstanbul Barosu'dur.

Tefrik encümeninin tanzim ettiği levhaya göre İstanbul Barosu'nda 431 muhamî kayıtlıydı. Bunlardan 307'si toplantıda hazır bulunmuştur. Celseyi Dava Vekille-

ri Cemiyetinin Reisi Lütfi Fikri açmış, muvakkat bir reis intihabı lâzım geldiğini söylemiş, en kıdemli Avukat Abdurrahman Âdil Eren muvakkat reisliğe seçilmiştir. Muvakkat reis sağına Lütfi Fikri ve soluna Sadettin Feridî alarak Cumhuriyetin feyizlerinden bâhis bir nutuk söylemiş[19], avukat Sadi Riza ve Medhi kâtipliğe, Ali Haydar Özkent (müellif), Fehmi Başaran, Lâtif, İsmail Münir ve İsmail Şevket de reyleri tasnif heyetine seçilmiştir. Avukat Nahit (Lütfi Fikri ve Sadettin Ferit, hangi kanuna müsteniden muvakkat reisin sağ ve soluna oturmuşlardır.) diye sordu. Muvakkat Reis, Baro'da eskiliğin saltanatını pek canlı olarak anlatan şu cevabı verdi:

> Kanunî bir sebebe müstenit değildir. Barolarda geçmişlere ve eskilere saygı, bir ananedir. geçmişlere riayet göstermeyen kavim ve cemaatlerde büyük adamlar yetişmez. Eskilere saygı lüzumunu fiilen göstermek ve bizzat nefsimde anı tatbik etmek için iki eski Baro Reisini sağıma ve soluma aldım. Anlarla istişare edeceğim ve tek reyle iş götürmemek lüzumunu bu suretle de tesbit ettireceğim.

Reylerin tasnifi neticesinde birinci reisliğe, Sadettin Feridin aldığı 122 reye karşı 142 rey ile Lütfi Fikri'nin ve ikinci reisliğe 117 rey ile Sadettin Feridin seçildikleri anlaşıldı. Muvakkat Reis, Cumhuriyet'in ilk Barosu'nun batoniyesi olmak şerefini kazanan Lütfi Fikri'yi sandalyesine oturturken zemin ve zamana münasip bir nutuk söylemiş ve toplantı dağılmıştır.

Araya bazı siyasî hâdiseler de karışmış olduğu için toplantının çok gürültülü olduğunu o günleri yaşamış olanlar hatırlarlar.

98 – Dahilî nizamname. Muhamat Kanununun yapılmasını emrettiği dahilî nizamname lâyihasını hazırlamak için İstanbul Barosu İnzibat Meclisi, Muhamî Ali Haydar Özkent, Muhamî Salâhaddin Yargı, Muhamî Ferit Davut Tokdemir ve diğer bazı arkadaşlardan mürekkep bir komisyon teşkil etmişti. Arkadaşlar ancak bir iki içtimada hazır bulundular. Şu itibarla diyebilirim ki İstanbul Barosu'nun Vekâlet tarafından 11 Ağustos 341 tarihinde 1763/4347 numara ile tasdik edilmiş olan 83 maddelik dahilî nizamnamesi tamamen benim eserimdir ve benim kalemimden çıkmıştır.

Müsveddesini hazırlarken şunları gözönünde bulundurmuştum. İlk Muhamat Kanunu lâyihalarında düşünülen esaslardan kanunun kısalığına mebni içine alamadıklarını dahilî nizamnameye sıkıştırmak, İstanbul Barosu'nun ananelerini ve kaidelerini şurasına burasına serpiştirmek, Paris ve Lil Baroları gibi Fransa'nın, en işlek baroları dahilî nizamnamelerinden bize yarayanları almak (avukatın boyunun ölçüsüne, yaradılış noksanlarına kadar bakan ve en aşağı iki sene müddetle geçim vasıtasına malik olmak gibi malî şartlara kadar hükümler koyan bazı Alman Barola-

---

(19) Bu nutuk ve diğer tafsilât için hâdisatı hukukiyenin 18'inci cüzüne bak.

rı'nın nizamnamelerinden almak istediğim yenilikler arkadaşların mukavemetine maruz kaldığından nizamnameye girmemişti).

Nizamnamenin umumî heyette müzakeresi tam üç ay sürmüştür. Sonraki içtimalar birincinin devamı sayılmaya karar verildiğinden müzakereyi yapan umumî heyete bazan yalnız beş avukatın iştirak ettiği görüldü. Pek çoğu sebepsiz olmak üzere birçok itirazlar yapıldı. Çünkü bir içtimada bulunan arkadaş, diğerinde bulunmuyor, sonucunda bulunan da evvelce kabul olunan bir esasa itiraz ediyordu. Bazı eski arkadaşlar da bu nizamnameyi çıkartmamak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bazan sükûnetli, çoğu gürültülü ve fakat ardı arası kesilmeyen münakaşalardan sonra nizamname kabul edildi[20]. Adliye Vekâleti hiçbir maddesine dokunmadan 11 Ağustos 341 tarihli ve umumî 1763 sadire 4347 sayılı tahriratla tasdik etti. Birçok vilâyet barolarının bu nizamnameyi örnek tutmuş olduklarını da söyleyebiliriz.

99 – Bazı özlü hükümleri. Nizamnamenin birinci maddesi Baro'yu tarif etmiş, ikinci maddesi Baro'nun haklarını ve vazifelerini saymıştır. Muhamat Kanununun 3'üncü maddesi Baro'yu tarif ederken yalnızca "bir mahalde muhamilik yapanların adedi ona baliğ olduğu takdirde aralarında bir heyet teşkil etmeleri mecburî olup bu heyete (Baro) ıtlak olunur" demişti. Biz ise Baro'nun (Kavanin ve Nizamatı mahsusasına ve işbu nizamnamei dahilî ahkâmına tevfikan levhaya kaydolunan muhamilerden müteşekkil) olduğunu tesbit ettik. (Nizamatı mahsusa) kaydile Dersaadet dava vekilleri cemiyetini Muhamat Kanunuyla kaldırılmamış olan maddelerini kasdediyorduk. (İşbu dahilî nazamname) kaydıyla da İstanbul Barosu'nun ananelerini canlandırmak istiyorduk.

Baro'yu tarif etmek, haklarını ve vazifelerini bir nizamnamede saymak doğru mudur? (Bak. No. 93) Asırlarca evvel kurulmuş, ananeleri kökleşmiş, hakları ve vazifeleri içindekilerce olduğu kadar dışındakilerce de bilinmiş ve tanınmış kurumları tarif etmek, haklarını ve borçlarını saymak faydasız olabilir. Fakat Türk Baroları gibi henüz yarım asır evvel kurulmuş, kurulduktan sonra da devletçe ve halkça bir yana atılmış, uzun müddet uyuduktan sonra ayağa kalkacağı sırada tepesine yumruklar indirilmiş ve en son millî idarenin güneşle nurlandırılmış olan bir müessesesinin tarifi gibi haklarının ve borçlarının sayılması da gerekti. Bu, devlet makamları için, halk için ve hepsinden ziyade muhamiler için lâzımdı. Baro, hakkın ve doğruluğun zaferi için çalışan bir kurum idi; mahkemelere yardım için kurulmuştu; avukatlığı lâyık olduğu sevgi ve saygı mevkiine çıkarmak işine devam edecekti; mesleğin içindekileri ve dışındakileri ışıklandırmak için mecmualar çıkaracak, konferanslar verecek, meslek kanun ve nizamlarının iyi tatbik edilip edilmediğine bakacaktı; mahkemelerin ve devlet makamlarının muhamiler vazifelerini yaparken kendilerine sevgi ve saygı göstermelerini, meslek hürriyetine tecavüz etmemelerini temine ça-

---

(20) Bu gürültüler hakkında kısa bir fikir edinmek için hâdisatı hukukiyenin 19'uncu cüzüne bak.

lışacak, müşterek ve genel hak ve menfaatlerini koruyacak, meslek inzibatını temin için kendilerini daimî surette murakebe edecekti. Baro, resmî ve en münevver fertlerden mürekkep olmak itibarıyla ilmî bir müessese olduğundan (kanunların ıslahına ve tadiline dair lâyihalar yapacak ve resmî daire ve müesseselerden sorulacak meselere dair fikir ve nasihat verecekti). İstanbul Barosu Cumhuriyetin en kalabalık ve en nurlu Barosu olmak itibarıyla (diğer barolarla münasebet tesis ve kongreler akdedecekti.) Ve nihayet Muhamat Kanunu muhamilerin aidat vermeleri hakkında birkayıt göstermemiş ve kanun veya nizam olmadıkça vergi, aidat tahsili imkânsız bulunmuş olduğundan bunları önlemek için de (Baro'nun gelir menbalarını kararlaştıracaktı)[21].

Kuruldukları dört, beş vilâyet merkezinde hiç ehemmiyetleri olmayan dava vekilleri cemiyetinin İstanbul'daki hayatı, çok dalgalı geçmişti. Bazı zamanlar vekarlı, haysiyetli, hür, müstakil bir müessese muamelesi görür, mütaleaları okunur, bazan da istinaf müddeiumumiliğine tâbi küçük bir kalem derecesine indirilerek tezkereleri geri gönderilirdi. Cemiyet reisinin şahsına, Adliye (nazırının) telâkkisine göre saygı barometresi çıkan ve inen Baro'nun Reisi tarafından temsil edileceğine ve (devlet daireleriyle muhabere edeceğine) dair sarih bir madde konması, bu mahzurları önlemek için düşünülmüştü. Adliye Vekâleti dahilî nizamnameyi kabul ettiği halde, eski görenek tesiriyle olacak ki, Baro'ya resen hiçbir tezkere yazmamış ve yazmamakta bulunmuştur. Vekâlete göre Baro, hiç olmazsa muhaberelerinde müddeiumumiliğe tâbi olduğundan ona yazılacak mektuplar o makam vasıtasıyla gönderilmelidir. Baro ise, müstakil olduğunda hattâ muhabere hususunda bile olsa, hiçbir makama bağlılık kabul edemeyeceğinde ısrar ile, başka makamlara olduğu gibi Adliye Vekâletine de hiçbir vasıtaya lüzum görmeksizin resen yazmaktadır. Bu dövüş, böylece gidiyor. İstanbul Barosu'nun bir ananesi ki hiçbir kuvvet yıkamamıştır ve yıkamayacaktır.

5 - 11'inci maddeler Baro'ya nasıl kayıt ve kabul edileceğini gösterir. Baro, levhasına hâkim olduğu ve son söz kendisine ait bulunduğu kanaatindedir. Bir kere kanunî ve manevî şartları haiz olduğuna karar verdiği namzedi kendi ailesine alır almaz, Muhamat Kanununun sarahatine rağmen, Vekâletin ruhsatnamesini beklemeden muvakkat bir vesika ile mahkemeler kabulüne müsaade ede gelmiştir. Bu da, istiklâl aşkına ayaklandırılmış bir ananedir.

12 - 26'ncı maddeler umumî heyetin toplanmasını, müzakere usullerini, vazifelerini bildirir. Bu meyanda Baro Reisinin celse açılır açılmaz yeni girenleri umumî heyete takdim etmesi usulü, Avrupa Baroları'ndan alınarak konulmuştur. Heyetin müzakerede bulunabilmesi için kayıtlı muhamiler sayısını en aşağı dörtte biri hazır bulunmak gerektir. Birinci toplantıda bu sayı hasıl olmazsa toplantı talik olunur.

---

(21) Bütün bu ve ö teki esaslar 3499 sayılı Avukatlık kanununda sarih yerlerini bulmuştur. İkinci ciltte avukatların hakları ve vazifeleri fasıllarına bak.

İkinci toplantıda her kaç âza bulunursa bulunsun müzakere yapılır ve kararlar hazır bulunanların ekseriyetiyle verilir. Dedikodulu müzakerelerde, reislerin intibahında büyük bir kalabalığın ve gürültünün hüküm sürdüğü içtima salonlarının alelâde toplantılarda yalnız kırk, elli muhamiye şahit olduğu, beş altı yüz mevcutlu bir kurumun yirmi, yirmi beş reyle kararlar verdiği çok kere görülmüştür. Kendi ailelerini öksüz bırakan muhamilerin bu kayıtsızlıklarını önlemek için, toplantıya mazereti olmadığı halde gelmeyenlerin isimleri birini defasında salona asılacağına ve ikinci defasında ihtar cezasına çarptırılacaklarına dair bir madde konulmuştur.

Lâyihalara konulduğu halde Muhamat Kanununda yer bulamamış olan esaslardan avukatların haklarına ve borçlarına ait olanlarının üçüncü fasla sıkıştırılmasına çok çalışılmıştır. Burada bazılarını kısaca anlatacağız[22].

Muhaminin bir yazıhanesi, yazıhanesinde kütüphanesi olacaktır. Eğer başka bir muhaminin yazıhanesinde çalışıyorsa onun yazılı müsaadesini Baro'ya gösterecektir.

Bir barodan diğerine nakledecek olan muhamî, borçlarını ödedikten sonra nakil müsaadesini alabilecektir.

Bir müdafaa için başka bir yere giden muhamî, önünde müdafaada bulunacağı yerin mahkeme reisiyle Baro reisini makamlarında ziyaret edecektir. [Muhamî, mahkeme reisini evinde ziyaret edip de dedikodulara meydan vermesin diye, (makamlarında) kelimesi düşünülerek konulmuştur].

Muhamî, meslek sırrını muhafaza edecek, bunun kanunî mecburiyet olmadıkça şehadet yoluyla da açığa vuramayacak, bu sırlardan çıkardığı bazı hallere ve bilgilere istinat ederek başka bir dava da tertip edemeyecektir.

Muhamiler, bizzat tüccarlık, emlâk dellâllığı edemezler. Ücretleri için mukavele yapabilirlerse de senet sepet alamazlar. Ücreti temin için üzerlerine menkul, gayrimenkul mal geçiremezler ve Avukatlık Kanununda gösterilmiş olan hizmet ve sanatlardan maada hiçbir sanat yapamazlar.

Gerek asaleten ve gerek vekâleten birbirleri aleyhine dava açacak veya müdafaa edecek muhamiler, en aşağı bir hafta evvel İnzibat meclisine yazı ile malûmat vereceklerdir.

Muhamiler, umumî heyetin ve İnzibat meclisinin kararlaştıracakları vazifelerle mükellef ve meslek âdabına, karşılıklı arkadaşlık icaplarına riayete mecburdurlar. mesleklerini yaparken lâyık oldukları hürmete mazhar olmazlar veya hakarete maruz kalırlarsa Baro Reisine müracaat ederler.

---

(22) Bunlar ve daha birçokları 3499 sayılı Avukatlık kanununda yer bulmuştur. İkinci ciltte avukatların hakları ve vazifeleri fasıllarına bak.

Umumî mahallerde, mahkeme koridorlarında dava almak, ücret pazarlık etmek, para almak, hukuk meselelerinde herkesin işitebileceği yüksek sesle fikir ve nasihat vermek yasaktır. Alınan işi sonuna kadar takip etmek lâzım olup, şayet istifa edecek olursa yeni vekil tayin edinceye kadar müvekkiline vakit vermeye mecburdur.

Bir işi almak için arkasından koşmak, müvekkil celbi için gazetelerle vesair vasıtalarla ilân yapmak, yazıhane ve kartlarda isim ve ünvanlardan başka vasıflar kullanmak yasaktır. Yalnız yazıhane açılmasının veya nakledilmesini üç defa ilânı müstesnadır.

Muhamiler aldıkları iş ve dava için muntazam dosya tutmaya, alacakları ve yazacakları mektupları ve müsveddeleri, arzuhal, lâyiha suretlerini saklamaya, ayrıca da esas defteri tutmaya mecburdurlar.

Mesleğin yükselmesi için muvafık gördükleri tedbirlerin ittihazını Baro Reisinden ister ve bunu her suretle müdafaa edebilirlerse de idare ve inzibat meselelerinin gazetelerde münakaşa ve ifşası caiz değildir.

Muhamiler adlî müzaheret cümlesinden olarak İnzibat Meclisinin kendilerine tevdi edeceği davaları bedava müdafaaya ve bunları ücretli işlerindeki ciddiyetle takibe mecburdurlar.

İnzibat Meclibi bir reis, bir ikinci reis ile on âzadan mürekkebdir. Muhamat Kanunu İnzibat Meclisleri âzasının üçten ona kadar olabileceğini tasrih etmişti. Türkiye'nin en kalabalık barosu, bugün dahi, İstanbul Barosu olduğundan âza sayısı on olarak kabul edilmiştir. Reis ve âzaların müddetleri iki senedir. Reisler yeniden seçilebilirlerse de âzalar bir sene geçmedikçe seçilemezler. Sözün doğrusu şu ki bir Baro Reisinde birçok sıfatların bulunması lâzımdır. Bir Baro'da, bu sıfatları haiz çok muhamî bulunmaz. Bir veya iki tane bulunabilirse bunları yeniden seçmek mümkün olsun. Fakat İnzibat Meclisi âzalığı için lâzım olan şartlar birçok muhamilerde bulunabilir. Bunun içindir ki bunların yarısını her sene değiştirmekle birçok genç muhamilerin İnzibat Meclisine girmelerine, mesleğin ananelerini öğrenmelerine meydan verilmiş olur. Ve sonra, aynı adamların her zaman mecliste kalmalarının da önüne geçilmiş olur. Reis ve âza olabilmek için en aşağı üç seneden beri İstanbul'da arasız üç yıl avukatlık etmiş olmak, kıdeme ehemmiyet verilmesinden ve uzun veya kısa müddetle avukatlıktan menedilmiş olmamak dahi avukatlara hâkimlik edecek arkadaşların temiz bir geçmişe malik olmaları kaygusundan ileri gelmiştir. Müsveddede, ihtar ve tevbih cezalarına uğrayanların dahi reis ve âza seçilemeyecekleri yazıldığı halde ekseriyet bu fikrayı "eğer ihtar ve tevbih cezalarına uğramış ise bunların infazı tarihinden itibaren bir sene geçmiş olmak lâzımdır" şekline koymuştur.

İnzibat Meclisinin vazifeleri kısaca şunlardır: Muhamileri murakabe, intibahî cezaları tayin, birbirleri ve müvekkilleri aralarında baş gösteren ihtilâfları hal, her

yıl Baro levhasını tanzim, bütçeyi tanzim ve tatbik etmek. Kanunlar nizamlar hakkında mütalealarını ve sorulan sualler hakkında fikrini bildirmek, ilmî ve meslekî mecmualar çıkarmak.

Nizamnamenin avukatlık ücreti ve yardım sandığı, Baronun merasime iştiraki hakkındaki hükümlerini sırası geldiğinde uzun uzadıya yazacağız.

100 – Dava vekilleri. Muhamat Kanunu, Türkiye'nin her yerinde Barolar olamayacağını düşünerek, biraz da müktesep hakları korumak isteyerek, son kanunun da kabul ettiği veçhile (Bak. No. 4) dava vekillerine müsaade etmiştir. Avukatlık şartlarını haiz olmayıp ancak beş sene müddetle adlî hizmetlerde veya ruhsatnameli olarak aynı müddetle dava vekilliğinde bulunanlar, Baro teşkili mümkün olmayanyerlerde Baro teşekkül edinceye kadar dava vekâleti yapabilirler.

Ruhsatnamesiz olarak on seneden beri ardı arası kesilmeksizin dava vekâleti mesleğinde bulunanlar, Adliye Vekâletince tayin edilecek usul ve şatlar dairesinde yapılacak imtihanlarda ehliyet gösterdikleri takdirde Baro teşkili mümkün olmayan yerlerde teşekkül edinceye kadar dava vekâleti yapabilirler.

Bir yerde bu şartları haizolarak dava vekilliği yapanların sayısı üçten aşağı olduğu takdirde isteyenlerin Adliye Vekâletince tesbit edilecek usul veş artlar dahilinde mahallî encümeni adlisince imtihanları icra ve yalnız o mahalde vekillik yapmalarına Vekâletçe muvakkaten mezuniyet ita edilebilir.

101 – 708 Sayılı Kanun. 6 İkincikânun 1926 tarihli ve 708 sayılı kanun, Muhamat kanunuda mevcut (Muhamat) kelimelerini (avukatlık) ve muhamî kelimelerini (avukat) suretinde tadil etmiştir. Bundan başka, bir taraftan görülen ihtiyaç ve diğer taraftan Büyük Millet Meclisi'ndeki mülkiye mezunu mes'usların bir cepheden gösterdikleri gayret neticesi olarak avukat olabileceklerin maddî şartlarını genişletmiştir. Mülkiye mektebinden mezun olup da Hukuk Fakültesinin veya Hukuk Mektebinin Mülkiye mektebinde okumadıkları derslerinden imtihan vererek ehliyetini müsbit tasdikname alan ve mülâzamet müddetini ikmal edenler, diğer şartları haiz oldukları surette, avukat olabilirler.

Beş sene müddetle hâkimlik edenler ve Hukuk Fakültesi veya Mülkiye mektebi derslerinden imtihanla ruhsatnameyi haiz olarak gene beş sene müddetle vekillik edenler avukat olurlar.

En aşağı on sene ruhsatnamesiz olarak mahkemelerde ardı arası kesilmeksizin dava vekâleti yapanlar imtihanla avukatlık hakkını alabilirler.

Avukatlık Kanununun çıktığı sırada ruhsatnameyi haiz olanlar, Baro teşekkül edemeyen yerlerde dava vekâleti edebilirler. Beş sene müddetle fasılasız ve ruhsatnamesiz dava vekâleti yapanlar imtihan vererek bu hakkı haizdirler. Beş dava vekili bulunmayan yerlerde Adliye Vekâletince tensip edilecek şekilde imtihan verenler o gibi mahallerde dava vekâleti ederler.

102 – 941 Sayılı Kanun. 941 sayılı ve 20 Birincikânun 1926 tarihli kanun, vazifelerinden istifa ederek ayrılan hâkimlerle bu sınıftan sayılan Adliye memurları vazifelerini ifa eyledikleri mahallerde istifalarının kabulü tarihinden itibaren iki sene müddetle avukatlık ve dava vekâleti edemezler, hükmünü koymuştur.

103 – H.U.M. Kanunu. 1086 sayılı ve Haziran 1927 tarihli H.U.M. Kanununun 51'inci maddesi mesleğe ait ufak bir tadili ihtiva ediyordu: (Vekil, Baroda resmen mukayyet bulunan avukatlardan ve Baro teşekkül etmeyen yerlerde en aşağı üç dava vekili varsa bunlardan intihap edilmek lâzımdır. Avukat veya dava vekili olmayan vekil, müvekkili namına muhakeme esnasında hazır olsa bile muhakeme gıyaben icra olunarak hüküm verilir.)

104 – 1220 Sayılı Kanun. 1220 sayılı ve 11 Nisan 928 tarihli kanun daireyi biraz daha genişletmiştir. Baro olan mahallerde avukatlar Sulh mahkemelerinde vekâlet yapacakları gibi tarafların bulundukları kariye veya kasabada mukim olup da vekâleti san'at ittihaz etmemiş olan akraba ve ehibba da ücretsiz vekâlet edebileceklerdir. Baro olmayan yerlerde bunlardan maada dava vekilleri dahi vekâlet edebilirler. Ancak avukatlıktan menedilenler hiçbir veçhile vekâlet edemezler.

Bu kanun İnzibat Meclislerinin, şikâyete mebni veya resen veya mahallî Müddeimumisinin talebi üzerine el koyduğu işlerde bir ay zarfında bir karar vermeye mecbur olduğuna, vermediği takdirde şikâyet veya resen Müddeiumuminin talebi üzerine bu kararın mahkeme tarafından verileceğine, İnzibat Meclisi tarafından verilmiş mahkûmiyet kararlarının bir hafta zarfında müddeiumumilik tarafından mahkûm avukata tebliği olunacağına, Müddeiumuminin de her nevi kararlar aleyhine bir hafta zarfında itiraz edebileceğine, inzibat Meclisi kararlarının ve Baro olmayan mahallerde mahkeme tarafından verilen kararların Ağız Ceza Mahkemesinde görüleceğine dair hükümler koymuştur. Ağır Ceza Mahkemesi Baro'nun ve diğer alâkalıların müdafaa ve izahlarını yazıyla beyan etmeleri için kendilerine münasip bir mehil ve bu müddet geçtikten sonra beş gün içinde kâğıt üzerine karar verir. Bu karar kat'îdir.

105 – 22 Nisan 928 tarihli Kararname ve 2265 Sayılı Kanun. İcra Vekilleri Heyetince 22 Nisan 928 tarihinde kabul edilerek 886 sayılı, Resmî Gazete'de neşrolunmuş olan kararname, ayrı ayrı vekâletlere mensup avukat veya dava vekillerinin diğer hükûmet şubeleri aleyhine dava kabul ve takip etmemeleri hakkında bazı hükümler koymuştur. [7 Haziran 933 tarihli ve 2265 sayılı kanun hazine avukatlarının umumî muvazeneye dahil ve mülhak ve hususî bütçelerle idare olunan devlet dairelerinde ve umumiyetle devlet müesseselerinde ve en az sermayenin nısfı devlete ait şirket ve müesseselerde ücret veya maaşla müstahdem avukatların veya şeriklerinin bu daire ve müesseseler aleyhinde dava almalarını yasak etmiş ve alanlar hakkında ağır hapis cezası koymuştur.]

106 – C.M.U. Kanununun Bazı maddeleri. 1412 sayılı ve 20 Nisan 1929 tarihli C.M.U. Kanununun 137, 138 ve 140'ıncı maddeleri o zamana kadar mevcut mevzuatı değiştirmemekle beraber, mesleği alâkalandıran bazı hükümler koymuştu. Şöyle ki:

Müdafi, avukatlık veya dava vekilliği etmeye kanunen salâhiyeti olan kimselerden seçilecektir.

Maznun on beş yaşını bitirmemiş olur, yahut sağır ve dilsiz veya kendini müdafaa edemeyecek derecede cismî veya dimağı malûliyeti bulunursa ve müdafii de yoksa kendisine mahkemece bir müdafi tayin edilir.

Hâkim veya reis tarafından tayin olunacak müdafi, mahkemenin bulunduğu mahalde vekâlet eden avukat veya dava vekilleri arasından seçilir.

107 - 2516 Sayılı Kanun. 640 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 2516 numaralı kanunun 2'nci maddesi, Hâkimler Kanunu mucibince hâkimlikten iskat edilmiş olanların avukatlık yapamacaklarını tasrih etmiştir.

108 - Bazı Tefsirler. Bu meyanda hatipliğin avukatlıkla birleşebileceğine, belediye reisliğinin birleşemeyeceğine, Avukatlık kanununun on birinci maddesindeki âzalık ve bu maddeyi muaddil 708 numaralı kanunun beşinci maddesinde mezkûr hâkimlik kayıtlarına vaktiyle ahalinin intihabile veya Adliye Encümenlerince intihap ve Adliye Nezaret veya Vekâletlerinin emirleriyle tayin olunan âzaların dahi olmadığına dair 103, 106 ve 127 sayılı tefsirler çıkmıştır.

109 - En Mühim İki Tefsir. Millî mücadeleye iştirak etmeyen memurların çıkarılması hakkında 854 numaralı kanun neşredilmişti. Bu kanuna göre herhangi bir suretle millî hareket aleyhindeki herhangi teşkilâta dahil olduklarına veya teşkilâtı tertip ve icra ettiklerine veya millî hareket aleyhinde kavlen veya fiilen münferiden ve müctemian çalıştıklarına karar verilenler bir daha devlet hizmetinde ve müesseselerinde kullanılmayacaklardır.

Bu kanunun avukatlar hakkında tatbik edilip edilmeyeceği, yani bu suretle millî hareket aleyhinde bulundukları sabit olan avukatların ve dava vekillerinin kayıtları terkin olunup olunmayacağı tefsir mevzuu olmuştur. Avukatlığın âmme hizmetlerinden en mühimini yaptığını, avukatlığın hâkimlikle yan yana yürüdüğünü göstermek, yarım asır evvelki iptidaî zihniyetle son zamanlardaki tam ve olgun görüşü canlandırmak, meslek tarihinin bu yaprağını da açmak için Millet Meclisinin 23 İkinci teşrin 931 tarihli ve 621 numaralı kararını aynen aşağıda yazmayı lüzumlu gördük:

I – Avukatlık ve dava vekâleti mesleğinin:

A – Hâkimler kanununun yedinci maddesine göre avukatlık mesleğine intisap edenlerin bu meslekte bilfiil geçirdikleri müddetin nısfının hâkimlik sınıfındaki kıdemlerine zam olunması;

B – Aynı kanunun on dördüncü maddesinde yirmi sene bilfiil avukatlık edenlerin en yüksek hâkimlik sınıfı olan Temyiz Mahkemesi Âzalığına intihap olunabilmesi;

C – Türk Ceza Kanununun müteaddit maddelerinde avukat ve dava vekilleri hakkında meslekî hareketlerine müteallik şiddeti cezaî müeyyidelerin mevzu bulunması;

D – Avukatlık mesleğinin adaleti tevzie memur mahkemeler ve hâkimler huzurunda cereyanı itibarıyla alelâde teşebbüsle serbest olarak yapılan sair mesleklerle mukayese edilemeyeceği tabiidir.

2 – Avukatlık yapabilmek için herhalde bir baroya mukayyet olmak mecburiyeti kanunda musarrah bulunduğuna ve barolardaki inzibat meclislerinin avukatlar arasından intihap ile teşekkül etmesine ve bu meclislerin müebbeden avukatlık mesleğinin icrasından men'i mutazammın bulunan kayıt terkinine kadar muhtelif cezalar tertibine salâhiyeti olmasına ve İnzibat Meclisleri kararlarının hususî bir muhakeme usulü ile mahkemelerde itirazen tetkik edilmesine göre de baroların resmî müessesattan sayılması icap eder.

3 – Heyeti mahsusaca haklarında devlet hizmet ve müesseselerinde istihdam edilmemeleri kararının Avukatlık kanununun ikinci maddesindeki sui şöhretle maruf olmamak vasfını kaybedip etmeyeceği keyfiyetine gelince:

Yukarıda tafsil edilen hükümlere göre tam serbest bir meslek telâkki edilmemek lâzım gelen avukatlıkta yine bahsedilen ikinci maddenin beşinci fıkrasında (evvelce memuriyetinden azledilmiş ise cevazı istihdam kararı almış bulunmak) kaydı mevcut olduğuna göre avukatlığın kanunî şeraiti arasında devlet memuriyetinde istihdam edilebilmek kabiliyeti olması iktiza ettiği pek açık olarak gösterilmiş olmasına göre de cevazı istihdam kararı almak imkânı münselip olan bir kimsenin kanundaki bu şartı haiz olmaması itibarıyla avukatlığa kabul edilmeyeceği ve avukatlık etmekte iken heyeti mahsusaca haklarında bu kabil karar sudur etmiş olanların da bu vasfı izaa etmeleri itibarıyla avukatlıkta devamlarına imkân olamayacağı kanunun sarih hükümleri iktizasından bulunmaktadır.

4 – Baro teşekkül etmeyen yerlerdeki dava vekilleri için de aynı esbap ve mütelea cari olduğundan avukatlar hakkındaki hükmün bunlara da tatbiki zaruridir.

Şu itibarla gerek sui şöhretle maruf ve müştehir bulunmuş ve gerek haklarında caizülistihdam şartlarına müessir olan heyeti mahsusa kararları verilmiş olanların avukatlığa kabul edilmeyecekleri gibi avukat olanların da barolardan kayıtlarının terkini lâzım geleceği tabiî bulunmakla tereddüdü mucip ve tefsire muhtaç bir keyfiyet bulunmadığı, umumî heyetin otuzbeşinci inikadının birinci celsesinde takarrür etmiştir.

İkinci tefsir, tasfiyeye tâbi tutulmuş olan hâkimlere avukatlık ruhsatnamesi verilemeyeceğine dair 12/6/933 tarihli ve 776 numaralı Büyük Millet Meclisi kararıdır ki ehemmiyetine mebni son kısımlarını aynen yazıyoruz:

Aşağıda yazılı Adliye Encümeni mazbatası kabul edilmişti:

..... Keyfiyet encümence görüşülmüş ve Adliye Vekilinin hülâsası yukarıda yazılı mütelaa namesinde bahsedildiği üzere Büyük Millet Meclisince kabul edilen 16 Mart 931 tarih ve 621 numaralı kararda avukatlık mesleğinin tam ve serbest bir meslek sayılamayacağı ve bu meslekte bulunanların Avukatlık kanunu ile Hâkimler kanunu ve Türk Ceza Kanununun bazı hükümlerine göre vaziyetleri tesbit ve tayin edilmiş olup mezkûr kararda memur olabilmek vasfının haiz olmayanların veya vasıfları bir suretle izaa etmiş olanların avukatlık edemeyecekleri gibi sui şöhretle maruf ve müştehir olmamak hakkındaki Avukatlık kanununun ikinci maddesindeki kayıt rüşvet almak sebebiyle sui şöhreti anlaşılan bir şahsın umumî bir Af kanunu ile bu halin mevzuubahs edilemeyeceği hakkındaki Şûrayı Devlet Deavî Dairesince ittihaz olunan kararda gösterilen sebebin Umumî Af Kanununun kanunî takibi ve mahkûmiyetin infazını ve hukukî neticeler itibarıyla mahkûmiyetin fer'î tesiratını maddeten bertaraf

edebilir ise de sui şöhret diye o şahıs hakkında mevcut olabilecek ve sırf manevî mahiyette olan sui şöhret telâkkisinin münselip olmasını icap ettiremeyeceğinden filhal her ne suretle olursa olsun memur olmak evsaf ve şeraitini kaybetmiş olmanın yukarıda zikredilen 621 numaralı karara ve onun matufu bulunan kanunlar hükmüne göre caiz olamayacağından Adliye Vekâletince ismi geçen zata avukatlık ruhsatnamesi verilemeyeceği hakkındaki mütalea varit olup keyfiyetin mezkûr karar ile esasen halledilmiş olmasına binaen bubapta başkaca ve tefsiri bir surette karar ittiazına mahal olmadığına ittifakla karar verilmiştir. Heyeti umumiyenin tasvibine arzedilmek üzere takdim olunur.

110 - Avukatlık Kanununun Tatbikatına Umumî Bir Bakış. Avukatlık Kanununun neşrinden itibaren geçen müddet içinde Türk avukatlığı yükseldi mi? Barolar vazifelerini gördüler mi? Şimdi bunun bir hesaplaşmasını yapabiliriz.

Türkiye'de avukatlığın müstakil bir meslek haline geldiği, şeref, haysiyet telkin ettiği muhakkaktır. Resmî müesseseler avukatların şahsında ilim adamı, emin ve mutemet biryardımcı gördüler. Hususî müesseseler işlerini, sırlarını tevdi ettiler. Bu öyle bir hakikat ki kendini derhal hissettirmektedir. Türk avukatlığına şeref verecek birçok simaların yetiştiği, başlarını hiçbir nüfuz ve kuvvetin eğemediği bir hakikattir. Halleriyle, hareketleriyle, sözleriyle, mahkemelerdeki müdafaalarıyla şeref, vekar, haysiyet, doğruluk timsali olan Türk avukatları pek çok görülmüştür. Bunlar her türlü itimada liyakat kazanmışlardır ve bu itimadı her taraftan görmektedirler. Başları bilginin yüksek tacile de süslenmiş böyle yüksek meslek adamlarının çoğaldığını gördükçe göğsümüz gururdan kabarmıştır. Fakat, bu gibilerin yanında, avukat adını takınan ve cübbeyi taşıyan diğer bazıları da bulunmuştur ki gösterdikleri küçüklükler, meslek namına hakikî vatan evlâtlarını iğrendirmiştir.

Tasfiye edilerek meslekten atıldıkları halde birer suretle aile içerisine tekrar karışmış, mütareke yıllarında ecnebi ordusuna casusluk ettikleri, şu ve bu devletin himayesine girdikleri sabit olduğu halde tekrar alınmış olan bazıları vardı (Bak. No. 96). Bu mesleğin hamuru doğruluk, temizlik, şeref ve bilgi, feragati nefs, menfaati istihkar gibi faziletlerle yuğrulmuştur. Bu meslekte para kazanmak ikinci safta gelir. Hal böyle iken gözleri para hırsıyla kararan, neticeyi elde etmek için her vasıtayı meşru gören bazı meslek adamlarına rast gelindi ki yaptıkları kötülüğün şümulünü idrakten gafildiler. Bu hareketleriyle evvelâ yurdun namusunu, mahkemelerin haysiyetini, mesleğin şerefini ve sonra da kendi şereflerini ve kendi menfaatlerini ayaklar altına almışlardır. Hükûmetçe ve milletçe Türk avukatları içinde vicdan dolandırıcıları hâlâ vardır! Hükmünü verdirmeye sebep olan bu gibilerin yüzündendir ki yurdumuzda meslek kayıtsız şartsız, tam ve kâmil bir emniyet ve itimada mazhar olmamıştı. Bunlar gerçi mesleğin yüz karalarıdır ve sayıları mahduttu. Fakat meslektendiler ve bu bir kısım utanmazların günahı bütün mesleğe sirayet etmiş, saçtıkları çamur temiz nasiyeleri kirletmeye kadar varmıştır.

Avukatlığın ne yüksek bir meslek olduğunu, yapılması ne kadar bilgi, nezahet ve bunların hepsinden daha çok ne kadar doğruluk istediğini içimizde bilmeyen çıkmıştı. Avukatlığı bir kısmımız esnaflaştırdık. Sanki avukatın yazıhanesi bir bakkal

veya simsar dükkânıdır. Gelen geri dönmez. İsteyene şeker, kahve, han, hamam satıldığı gibi her gelen dava alınır ve her alınan dava mutlaka kazanılmak istenir. Bunun için ne yapmak lâzımdır? İşi uzatmak mı? Uzatılır. Safsata mı, ağız kalabalığı mı yapılır. Bazılarımızı görenler, hakikatin meydana çıkması için mahkeme ile el ele yürüyen sanatkâr ruhunu bulamadılar.

Bazı avukatlar görüldü ki yazıhanesi, yazıhanesinde kitabı yoktu. En mühim davalar, en ince hukuk meseleleri için not nedir, dosya nedir bilmezlerdi. Muhakeme celselerinde akıllarına ne gelirse onu söylerler. Okumadan ve yazmadan avukatlık etmek isterlerdi. Nerede o mesleğin ideal kısmı? Nerede o çelebilik, meslek aşkı?

Bu lâubalilik, bu tembellik, bu mesleği benimsememezlik yalnız bazı eski ve usanmış avukatlarda görülmedi. Mesleğe yeni giren bazı gençler, daha mesleğin asîl icaplarını öğrenmeden gevşekliklere, pisliklere atılmışlar, makineleşmişlerdi. Hasis menfaatler önünde taklak atıyorlardı. Peki, eskilerden bir kısmı böyle, istikbalin ümidi olan gençlerin bir kısmı da böyle olunca biz bu mesleğin yükselmesini, yükseltilmesini, kimden bekleyecektik? Müzevir, şarlatan damgasını bu meslek ne zamana kadar taşıyacak? Doğruluk, şeref, vekar ve okumak yazmak zevki, istisnasız, hepimizin bütün benliğini ne zaman kavrayacaktı?

Baroların kabahati yok değildi. İstanbul Barosu'nun, mesleğe girecekler hakkında çok titiz davrandığını, bazı kararlarında kahramanlık derecesinde ısrar ettiğini yukarıda söylemiştik (Bak. No. 95). Fakat,o da dahil olduğu halde bütün vilâyetmerkez barolarının mürakabe vazifesini lâyıkıyla gördükleri, haberalınan kötülükleri derhal ve şiddetle cezalandırdıkları iddia edilemezdi.

Birçok dahilî nizamnamelerde avukatların yazıhanesi, kütüphanesi olacağı yazılıdır. Fakat avukatlardan bir kısmının yazıhaneleri olmadığı, eski zamanın ayak kavafı, çekmeceli dava vekili gibi şurada burada meslek yaptığı görüldü. Barolar, şu geçen on iki yıl zarfında kimlerin yazıhanesi ve kütüphanesi olup olmadığını acaba bir kere teftiş etmiş ve böylelerini cezalandırmış mıdır?

Avukatlığın kanunî istisnalardan maada, herhangi biryerde memur ve müstahdemlik vaziyetiyle birleşemeyeceği tabii olduğu halde hem kâtip, hem müstahdem, hem de avukatlık edenlerden kaç tanesinin kulağı çekilmişti? Cezalandırılan hallerin, cezalandırılmayanlara nazaran nisbeti yüzde kaçtı?

Koridorlarda, tramvaylarda, vapurlarda yüksek sesle fikir ve mutalâa beyan eden avukata Barosunca bir kere olsun ihtarda bulunulmuş muydu? Mahkemelere, sarhoş geldiği, vapurda, sokak ortasında göbek attığı için inzibat meclisleri huzurunda sorguya çekilen kaç avukat vardı?

Faizle para vermek, ipotek almak, tefecilik yapmak davayı temellük etmek, iş için yazıhane yazıhane dolaşmak bir kısım avukatlar için basit bir mesele olduğu

görüldü. Hattâ (bunda ne var?) diye münakaşa edecek kadar küstahlar, yahut bu gibi şeylerin meslek asaletiyle birleşemeyeceğini anlamayacak kadar gafiller de çıkmıştı. Bazı inzibat meclisleri bu ve bu gibi hususlarda mürakabe vazifelerini lâyıkıyla yapmamışlardı. Bunun çok sebebi vardı. Bir kere inzibat meclisi âzaları kendi iş ve güçleriyle uğraştıkları için meslek mürakabesiyle uğraşmaya vakit bulamıyorlar. Sonra bazı hallerde hisse, merhamete kapılıyorlardı; daha sonra ve en acısı da, bu gibi hallerin meslek şerefi ve edebiyle uzlaşmadığı hakkında muayyen bir fikri yoktu.

İşte sayısı az olsa da, fertçe bir kısmımız mesleğin şerefiyle mütenasip olmayan günahlar işlediğimiz ve Baroca bu yolsuzlukları lâyıkıyla mürakabe etmediğimiz veyahut etmesini bilmediğimiz içindir ki Cumhuriyetin bütün avukatları istediğimiz ve beklediğimiz gibi yetişmemişlerdi. En temiz saadeti hakka yardımda görenlerin yanında bilerek veya bilmeyerek hak ile oynayanlar, sözle ve hareketle misal numunesi olanlara karşı, maskaraca, hokkabazca ve miskince hareket edenler, varlığını okumak, yazmakla ve daima okumak yazmakla nurlandıranların yanı başında kitapsız ve dosyasız geçinenler görüldü. Nihayet avukatlık mesleği her istediğini yapan ve yapabilen tam mânasıyla serbest bir meslek olmadığı için âmme makamları hareket geldiler. Bu harekette bazı Baro mensuplarının hasımlarıyla uyuştuğu, şuna buna vereceğim diye para aldığı söylenen avukatlar ve dava vekillerinin ortalığı velveleye veren kötü halleri en büyük âmillerden biri oldu. Devlet, inzibat meclisinin murakabe haklarını müddeiumumileri vasıtasıyla istimal çarelerini aramaya başladı.

111 - Mürakebinin Şiddetlendirilmesi. Avukatlık Kanununun 6'ncı maddesi hükmünce meclis huzurunda tevbih ve muvakkaten avukatlıktan men ve kaydı terkin cezalarına karşı mahkûm avukat ve tayini muameleye mahal olmadığına müteallik bulunanlar aleyhine de mahallî müddei umumileri itiraz edebilirlerdi. İtiraz tetkikatı mahkeme reisinin ve asliye mahkemeleri birkaç ise birinci reisin başkanlığı altında dört âzadan müteşekkil heyet huzurunda yapılırdı (Bak. No. 878 ve sonrakiler).

Bu maddeye göre bir avukat hakkında tahkikat yapılması ya bir şikâyete, ihbara veyahut inzibat meclisinin resen bir yolsuzluğu haber almasına mütevakkıf idi. Müddeiumumilere, yalnız inzibat meclisinin beraet kararlarına karşı itiraz hakkı verilmişti. Bazı Baroların bu vazifelerini ifada ihmal gösterdikleri gibi el koydukları işi uzun zaman sürükledikleri ve hiçbir karar vermedikleri görüldü. Bu satırları yazan, İstanbul Barosu İnzibat Meclisinin en mühim meslek suçlarına karşı bir karar veremeyecek ruznameyi onlarca defa gelecek celseye talik ettiğini, hattâ bir inzibat meclisinin diğerine devrettiğini ve nihayet o işin de, suçun da, suç sahibinin de unutulup gittiğini ve bazan Adliye Vekâletinin tekidlerine maruz kaldığını pek çok em-

salinde hatırlar. Diğer birçok Baroların da aynı kayıtsızlıkla hareket etmiş olduklarını yakinen biliyoruz.

1220 numaralı kanun bunu önlemek istedi: (Baro İnzibat Meclisi şikâyete mebni veya resen veya mahallî müddeiumumisinin talebi üzerine Avukatlık Kanununun beşinci maddesindeki intibah cezalarını tertip edecektir. Meclisin, talep ve şikâyet tarihinden itibaren bir ay içinde bir karar vermesi mecburidir. Bu müddet zarfında bir karar verilmediği takdirde şikâyetçinin müracaatı üzerine veya resen müddeiumumî talebi mahkemeye dermeyan edebilir. Baro İnzibat Meclisince ittihaz olunan kararlar bir hafta zarfında mahkûm avukata tebliğ olunur. Baro olmayan yerlerde meslek inzibatının temini ve indelhace beşinci maddede yazılı cezalarının tertibi mahalli müddeiumumilerinin talepleri üzerine Asliye Mahkemelerine attir. İtiraz üzerine tetkikat icrası, ağır ceza mahkemelerine attir).

Türk Adliyesi bununla iktifa etmek istemedi. Eskiden beri avukatlık ve avukatlar aleyhine kafalarda yerleşip büsbütün silinmemiş olan telâkkiler, bazı meslek adamlarının yukarıda bir kısmını saydığımız şerefsiz işleri ve hareketleri ile aleyhte bir cereyan alarak kökten bir tedbir almak lüzumunu hissettiriyordu. Avukatların adlî mükellefiyet hizmetini yapmak için şuraya buraya dağıtılacakları, sayılarının tahdit edileceği, ikinci bir tasfiye yapılacağı söylendi. Zaman geçmezdi ki gazete sütunlarında bu havadisler görülmesin. Adliye Vekâleti, bazı vatandaşlar tarafından ardı arası kesilmeksizin şikâyetler vukubulduğundan, davaların sürümcemede kaldığından, avukatların ve dava vekillerinin yolsuz hareketlerinden bahsile Avukatlık ve Ceza kanunlarında muayyen cezaların tatbiki hakkında uyanık bulunması için müddeiumumilerin dikkat nazarlarını çekiyordu.

112 - Hâkimler Kanununun Çıkması. Nihayet 2259 numaralı Hâkimler kanunu çıktı. Adaleti dağıtmak işinde hâkimlerin yardımcısı olan, Henri-Robert'in cesim bir imalâthane dediği adliyede cemiyetin büyük vazifesi uğrunda çalışan avukatların da böyle büyük bir kanuna ihtiyaçları vardı. Muhamat kanununun pek kısa olması, Türk barolarının murakabe vazifelerini lâyıkıyla yapamaması, avukatların hak ve vazifelerinin gösterilmesi, disiplin ve adlî müzaheret işlerinin teşkilâtlandırılması, avukatların istikballerinin temin olunması gibi düşünceler Hâkimler Kanununun yanında bir de Avukatlar Kanununun bulunmasını icap ettiriyordu. 1934 yılının kışında Perapalas Otelinde (Bak. No. 20), İstanbul avukatlarından bazılarına Temyiz Mahkemesi Âzalığını teklif eden Adliye Vekili Saraçoğlu, Hâkimler kanununun yanında bir de Avukatlık Kanunu çıkarılması hükûmetçe düşünüldüğünü, bu kanunda avukatlığı âmme hizmeti görür bir adalet adamı olarak göstermek için ne lâzımsa yapılacağını, bu maksatla İtalya kanunu tercüme edilmiş ise de her cümlesinde ve satırında faşizm damgası olduğundan aynen alınamayacağını, bazı garp kanunlarından ve mahallî mevzuatımızdan ilham alınarak bir lâyiha hazırlanmakta ol-

duğunu resmen söyledi. İstanbul Barosu Mecmuası, Vekâletin hazırladığı 138 maddeliklâyihayı Mart, Nisan 1936 tarihli nüshasından neşretti[23].

Vekilin ifadesine göre[24] bu lâyiha daha bir yıl önce neşredilecekti. Fakat büyük ölçüde kendisinden hükümler alınan Alman kanununun anavatanda yeni baştan değiştirilmekte olduğu haber alındığı için gecikmiştir.

Vekâlet bu son Alman kanununun tercümesini dahi neşretmişse de[25] lâyihanın şeklini değiştirmemiştir. Çünkü Alman avukatlığının tarihi kısmında izah edeceğimiz üzere (Bak. no. 196 ve sonrakiler, 200 ve sonrakiler) orada baro müesseseleri nasyonal sosyalizmin hukukçular teşkilâtına sıkı sıkı bağlanmış, baro âzaları, baro reisleri, hattâ avukatlar ve avukat yamakları hükûmet tarafından tayin edilir bir şekil almış olduğu halde Türk Adliyesi bu sistemi kabul etmemiştir.

113 - İstifade Edilen Ecnebî Kanunlar. Büyük kanun, heyeti umumiyesi itibarıyla kendi ihtiyaçlarımızdan ilham almıştır. Bununla beraber, geniş mikyasta (bilhassa staj (Bak. No. 195 ve sonrakiler) disiplin muhakeme usullerinde (859 ve sonrakiler) Alman kanunundan istifade edilmiş ve Avusturya, Belçika, Fransa, İngiltere, Birleşik Amerika, Romanya, Yugoslavya ve Bulgaristan kanun, nizamname ve teamülleri mukayeseli bir surette tetkikten geçirilmiştir. Vekâletin esbabı mucibe mazbatasında yazıldığı ve bu kitabın tarih faslında gösterildiği üzere bir kısmı iklimlerinin, birkısmı tarihlerinin, bazıları ırkî seciyelerinin, diğerleri de hükûmet rejimlerinin tesiri altında kalan muhtelif baroların müşterek bir gaye uğrunda nasıl varlık gösterdiklerini, avukatlık mesleğini nasıl teşkilâtlandırıp idare ettiklerini bilip öğrenmek büyük faydalar temin etmiştir.

9 - Büyük Kanun Lâyihasının Avukatlar Kongresinde Müzakeresi

114 - Lâyihanın Tetkiki İçin Baroların Daveti. Adliye Vekâleti eski tarihimizde hiç görülmeyen ve yakın tarihimizde misline az tesadüf edilen tam demokrat zihniyetiyle, bu âyihayı asıl sahiplerine bir kere tetkik ettirerek hayat ve tatbikattan alınan tecrübelerle aşılamayı düşünmüş, bunda da çok isabet etmiştir.

13 İkincikânun 1937 tarihine tesadüf eden çarşamba günü saat 15'te, aşağıda adları yazılı baroların mümessilleri, vukubulan davet üzerine Adliye Vekilinin başkanlığı altında Vekâlet kütüphanesinde toplanmışlardır:

---

(23) Lâyiha hakkındaki mütelealarımız için İstanbul Barosu Mecmuasının Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylûl 1936 nüshalarındaki yazılarıma ve Baro tarafından Cumhuriyetin on beşinci yıldönümü münasebetiyle çıkarılmış olan fevkalâde nüshasındaki makaleme bak.

(24) 13 İkincikânun 1937 tarihinde Adliye Vekâletinde toplanan Barolar kongresindeki hususî konuşmalarında.

(25) İstanbul Baro Mecmuasının Haziran-Temmuz 1936 nüshasına bak (aynı zamanda Bak. No. 194).

Davet Edilen Barolar	Murahhas Sayısı
İstanbul	3[26]
Ankara	2
İzmir	2
Konya	1
Eskişehir	1
Adana	1
Diyarbakır	1
Bursa	1
Balıkesir	1
Kütahya	1
Menteşe	1
Ordu	1
Kayseri	1
Elâzığ	1
Antalya	1
Erzurum	1
Adapazarı	1
Kocaeli	1
Ankara'da Avukatlar Birliği	1
	23

115 - Adliye Vekilinin Nutku. Toplantıyı açan Adliye Vekili Şükrü Saraçoğlu, şimdiye kadar hiçbir Türk Adliyesi mümessilinin söylemediği cidden nefis bir nutuk irat eylemiştir. Edebiyat bakımından güzelliği kadar avukatlığın idealini, hikmeti vücudunu hülâsa etmesi itibarıyla meslek bakımından da yüksek bir sanat eseri demekte tereddüt etmeyeceğimiz bu nutku aynen yazıyoruz:

> "Bugün avukatlık mesleğini baştan başa yeni esaslara göre tanzim eden kanun lâyihasını tetkik maksadıyla toplanmış bulunuyoruz. Bu toplantı aynı zamanda, adliye teşkilâtıyla avukatların müşterek bir hedefe vusul için bir arada yürümeye azmetmiş bulunmalarının yeni bir delili olmalıdır.
>
> Eldeki projenin en bâriz hususiyeti, avukatlığı âmme hizmeti mahiyetinde bir meslek addetmiş ve avukatların hukukî bilgi ve tecrübelerinin adalet hizmetine tahsisini mesleğe gaye olarak göstermiş olmasıdır. Bu hususta avukatlarla aramızda tam bir mutabakat bulunduğuna eminim. Her avukat mesleğini tasavvur ederken bir hâkim portresi çizer. Kendisini, masumların müdafii, adaletin müzahiri, hataların tamircisi ve yetimlerin hâmisi olarak tasvir eder. Avukatlar tarafından meslek hakkında yazılmış

(26) İstanbul Barosunu müellifle Fethi Başaran, Saim Hüseyin temsil etmişlerdir.

olan bütün eserlerde bu yolda mukayeselere tesadüf edersiniz. İşte bu tasvirin filiyata intikalidir ki mesleğin hakikî gayesini teşkil eyler. Bununla beraber kanun lâyihasını hazırlayanların insanları olduğu gibi tanıması, muayyen bir mesleğin hususî menfaatleriyle cemaatin menfaatleri arasındaki münasebetleri bilmesi lâzımdır. bu münasebetlerin tanziminde âmme menfaati daima ilk safta yer almalıdır. Bu son cümle ile lâyihazımın ikinci vasfını söylemiş olurum.

İnkılâp yapmış, yeni bir rejim kurmuş olan her yerde avukatlık mesleğini o inkılâbın esaslarına göre tanzim zarurti belirmiştir. Nitekim İtalya Avukatlar kanunu süratle faşizm icaplarına uygun bir hale geldiği gibi Alman Avukatlar kanunu da nasyonal sosyalizmin damgalarını taşımaktadır. Biz de lâyihamızı Cumhuriyetçi, milliyetçi, lâyık, devletçi, realist rejimimizin, bir kelime ile, kemalizmin derin izleriyle takviyeye çalıştık.

Arkadaşlar, tarihte avukatlığın bazan bir meslek olmaktan çıkarılmış, bazan da bir devlet memuriyetine kalbedilmiş olduğunu görüyoruz. Biz bu iki yolu da kendi bünyemize uygun bulmadık. Hâkimlerle davacılar arasında tarafların hak ve menfaatlerini müdafayı, fakat aynı zamanda doğruluk ve nezaheti kendilerine meslek edinmiş bir sınıfın lüzumuna kani olduk. Doğruluk ve nezahet, ehliyet ve seciye her meslekte zarurî sayılan vasıflardır. Fakat hiçbirinde bu zaruret kendisini avukatlıkta olduğu kadar şiddetle göstermez. Bu sebeple avukat: "Söz söylemesini bilen namuslu adam" diye tarif edilmiştir. Esasen avukatlığın sebebi vücudu da bu vasıflara dayanır. Çünkü iktidar ve ehliyet bakımından taraflar arasında müsavat temini avukatın en faydalı rolünden biridir. Ehliyetsiz bir avukat kendisine müdafaası tevdi edilen menfaatleri tehlikeye düşürmekle kalmaz. Sıfat ve salâhiyetini siper edinerek bu salâhiyeti veren âmme hizmetlerini bir vasıta olarak kullanmış olur. Diğer taraftan bir davadan süratle başka bir davaya geçmeye, cevap ve delillerini bir anda bulup irat etmeye mecbur olan avukat vazifesini ifa için geniş bir kültüre muhtaçtır.

Bundan başka, hiçbir meslek fertlerin hususî hayatına bu derece yakından karışmış değildir. Vatandaşın şeref ve menfaatini müdafaa vazifesini meslek edinmiş olanlardan yüksek bir seciye, doğruluk ve nezahet aramaktan daha tabiî birşey olabilir mi?

İşte bu mülahazaların ilcasiledirki proje avukatlara mesleğin vekar ve haysiyetiyle telifi mümkün olmayan her türlü hal ve hareketten içtinap etmek, vazife ve salahiyetlerini adalet icaplarına uygun olarak ifa ve istimal eylemek vecibesini tahmil eylemiştir. avukat yolsuz veya haksız gördüğü işleri deruhte etmekten menedilmiştir. Projenin ehemmiyetle kayde değer hususiyetlerinden biri de disiplin muameleleri hakkındaki hükümleridir. Tabiî ve ailevî muhitin tesirlerinden sonra fert üzerinde en kuvvetle hüküm süren, mesleğin tesiridir. Böyle bir disipline fikren ve kalben kayıtsız ve şartsız bağlanan ruhlar ondan ancak manevî huzur ve güzellik toplarlar.

Davacılar arasında iki sınıf müvekkil vardır. Bunlardan iyi niyetli olanlar dürüst ve seciyeli bir avukat arar. Doğru yolda yürümeyen bir vekil onun için âşikâr bir tehlike arzeder. Halbuki bütün ümitlerini adaleti aldatmaya bağlayan davacı, tezvir yolunda mahareti olan şahıslara baş vurur. Türk avukatlığı bu türlü davacıları daima hüsranla karşılaştıracak bir disip-

lin teşkilâtına, hak ve adalete geniş mikyasta yardım etmiş, memlekete şerefli bir hizmet görmüş olurlar.

Avukatları hâkimlerin tabiî müşaviri mevkiine yükselten bu lâyiha, onlara manevî ve maddî huzuru temin edecek hükümleri de ihtiva eylemektedir. Avukatlara ait hak ve imtiyazların genişletilmesi kazanç imkânlarını arttıracak, avukatın vekar ve haysiyetini koruyacak müeyyidelerde manevî huzuru temine yarayacaktır. Bundan başka hastalık, malûliyet veya yaş sebebile çalışamayanların ve ölen avukatların aileleri için düşündüğümüz meslek sigortası onların istikbali hakkındaki endişelerini bertaraf edecek mahiyettedir.

Bundan dokuz ay önce neşretmiş olduğumuz projenin bu hükümlerini dikkatle tetkik etmiş olduğunuza eminim. Bu şartlar altında avukatlık sanatı, müntesiplerinin gururla taşıyacakları şerefli bir vasıftır. Kazançlarını adaleti oyalamakla arayan avukatlar artık meslekte barınmak imkânını bulmamalıdır. Avukatlık üzerinde korkunç bir gölge gibi dolaşan, sizlerin ve hepimizin şiddetle reddetmek istediğimiz tezvir lâfı bundan böyle hafızalardan bile silinmelidir. Bu, Türk avukatlığının süratle varacağı ilk hedeftir. Yakın bir istikbalde varmak istediğimiz ikinci hedef de resmî dairelerden çıkan ve üstünde şüphe toplanmak istenen herhangi bir işin avukat eliyle yapılmış olmasının öğrenilmesi; o şüpheleri silmeye kâfi gelmesidir. Bu hedeflere erişmeye yarayacak düşünceleriniz müşterek maksadın tahakkukuna yardım edecektir.

Heyetinize muvaffakiyetler temenni ederim.

116 - Avukat Ali Haydar Özkent'in Cevabı. Baro mümessillerinin teklifi üzerine bu güzel nutka müellif şu yolda mukabele etmiştir:

Sayın Adliye Vekilimiz;

Avukatlara ait bir kanun lâyihasının müzakeresi için bizleri buraya davet etmek lutf ve nezaketinde bulunduğunuzdan dolayı size, mümessillerinin teklif ve muvafakiyetile, Türk Baroları namına teşekkürü borç bilirim.

Cumhuriyet rejiminin en esaslı prensiplerinden olan halkçılık ve demokrasiye, demokrat bir hükûmetin tam demokrat vekili gibi bir misal daha gösterdiğiniz için, Cumhuriyet Adliyesini şahsınızda hürmet ve saygı ile selâmlarım.

Memleketimizde avukatın ilk adları müzevir, ayak kavafı, kâğıt kavafı olduğunu hepimiz biliyoruz. Yine biliyoruz ki Türk Adliyesi bu kötü isimleri atmak için çok çalışmıştır. 1292 tarihli Mahakimi Nizamiye Dava Vekilleri Cemiyeti nizamnamesi mesleğe biraz çeki düzen vermek istemiş ise de sonradan çıkan iradei seniyelerin bu nizamnamenin koyduğu esasları baltaladığı ve cinayet mahkemeleri hariç olmak üzere, mahkeme kapularını arkasına kadar herkese açtığı malûmdur. Meşrutiyet idaresi dahi bazı ufak tefek kanunlar neşretmişse de avukatlığı bir meslek haline koyan, müstakil, şerefli bir mevkie çıkaran, Türkiye'de barolar kuran, mensuplarını refaha kavuşturan idarenin, millî idare ve Cumhuriyet Hükûmeti olduğunu söylemek namus ve meslek borcudur. Bunu her yerde ve her zaman

tekrar ederiz. 460 numaralı Avukatlık Kanunu bir âbide idi. Fakat, müsaadenizle büyük kanun lâyihası diyeceğim. Yeni lâyiha, bu mesleği bütün manasile hür, müstakil, şerefli bir meslek yapıyor ve âmme hizmetlerinin en kutsisi olan adaleti dağıtma işinde hâkime yardımcı kılıyor. Bir teşbih yapmak istersek, Dava Vekilleri Cemiyeti nizamnemesini bir ışığa, Muhamat Kanunu aya ve büyük kanunu da güneşe benzetebiliriz. Bu lâyiha, hakikaten bir güneştir. Türk Cumhuriyeti Adliyesi, garbın son meslek telâkkilerini kendisinde toplayan böyle bir şaheser yarattığından dolayı cidden iftihar edebilir. Bu kanun lâyihası, bütün medenî milletlerin kardeş kanunlarile boy ölçüşebilecek ve bir imtihana girse birinciliği kazanacak yüksekliktedir. Bizden olmadığınız, avukatlıktan ve yakından alâkanlandığınızdan dolayı sizi bütün ruhumla, meslekdaşlarım namına, tebrik ederim. Bütün satırlarından hüsnüyet fışkına, ruhunda mesleğin mukaddes ateşi yanar bir meslek adamı gibi meslek aşkile böyle bir lâyiha yazan mesai arkadaşlarına malik olduğunuzdan dolayı sizi yine tebrik ederim.

Bu kadar yüksek ve güzel olmakla beraber, bu eserin bazı noktaları hakkında elbet bizim de bazı diyeceklerimiz olabilir. Zaten bunları söylemek için çağrılmış bulunuyoruz. İş bizim işimiz olduğundan, müşterek maksada vusul için elimizden gelen hizmet ve mesaiyi bütün samimiyetimizle göstereceğimizi, buna emin olmanızı arzeder ve sözlerime son veriyorum.

117 - Nutkun Tahlili. Adliye Vekilinin nutku, özlülüğü bakımından kaya gibi sağlam, edebiyat bakımından ise kalbinde meslek heyecanını duyanların tekrar tekrar okuyacakları ve her okudukça renk ve çiçek toplayacakları bir şiir gibi güzeldir.

Meslek bakımından kıymetine gelince, baha biçilemeyecek kadar büyüktür. Türk Adliye nizamının kurulmaya başladığı tanzimattan bugüne kadar hiçbir Türk Adliye Nazırı, Adliye Vekili, hükûmet adamı Türk avukatları için bu kadar güzel bir destan yazmamış, mesleğin adalete karşı vazifesini, ve kar ve haysiyet icaplarını bu kadar sürükleyici bir surette canlandırmamış, avukatlığın dayandığı düsturları veciz bir surette toparlamamıştır.

118 – Vekâletin erkânıharbi. Lâyiha, birçok ecnebî kardeşlerinde olduğu ve bizde de bazılarının istediği gibi muhafazalkârlıktan, istirkaptan, biraz da mesleğin yüksekliğini ve adalete yardımını anlamamazlıktan gelen bir duygu ile, elde kamçı, hazırlanmamıştır. Avukatlara hak vermekten ziyade borç yükleten ve mesleği memurluk derecesine indiren ve ezen bir değirmen taşı gibi değilde borçtan ziyade hak veren, yahut yüklettiği borç kadar hak ve imtiyazda bağışlayan, hak ve vazifeyi müvazenelendiren, mesleği hakikaten yükselten, saliklerinin şerefini ve istikbalini koruyan bir zihniyetle ve her satırından fışkıran bir hüsnüniyetle yazılmış olmasını; Saraçoğluna ve kıymetli yardımcısı hukuk işleri umum müdürü (şimdi Büyük Millet Meclisinde Zonguldak Mebusu) Dr. Şinasi Zihni Devrine borçluyuz. Rusya'da, İtalya'da hattâ Almanya'da avukatlığın memurluk derecesine indirildiğini veyahut muayyen teşekküllere bağlandığını görüp dururken (Bak. No. 195 ve sonrakiler, 224 ve sonrakiler, 235 ve sonrakiler)Türkiye Cumhuriyeti'nin, bir ideal olarak ru-

humuzun derinliklerinde sakladığımız yüksek prensiplere güneş göstermesi neslimiz için cidden bir bahtiyarlıktır.

Sırf muhafazakârlığından dolayı adliye ile, itişmekten zevk duyan bazı idarecilerin, haksızlığa karşı adalet huzurunda bağırdığı veya çok para kazanır sanıldığı için avukatlık mesleğini çekemeyen birkaç propagandacının bu mesleği memurluk derecesine indirmek istediklerini biliyoruz. Böylelerinin alttan ve üstten çalışmalarına rağmen Cumhuriyet Adliyesinin açtığı geniş ve liberal alan, bu mesleğe ve çalışma hürriyetine verdiği ehemmiyetin açık bir delilidir. Vekâlet mucip sebepleri lâyihasının da pek canlı olarak anlattığı veçhile (hükûmetten aylık alan bir avukat, tarafların seçmiş olduğu avukatın gösterdiği gayret ve maharetle çalışamaz. Bilhassa davacı, işini muayyen bir avukata tevdi mecburiyetinde kaldığından kendisinin itimadını kazanmış herhangi bir şahsa müracaat imkânını bulamaz. Bu tarzın tatbiki Rusya'da büyük suistimallere yol açtı. Bu suretle avukatlık vazifeleri mahiyet ve icabının memurlukla telif kabul etmediği bir defa daha teeyyüt etmiş oldu).

Sorbonu bitirmiş, doktorasını almış ve Oksford'da tezini yapmış, bu ve bu gibi lâyihaları hazırlamak üzere, uzun müddet büyük ve küçük devletlerin avukatlık kanunlarını tetkik etmiş[27] bütün meslek edebiyatını okumuş ve Vekâletin hukuk işlerini çevirmeye baş yapılmış olan Dr. Ş. Devrin, bu edebiyatın tesiri altında, kalbinde bir zamanlar girmek istediği mesleğin mukaddes ateşi yanarak, meydana getirmiş olduğu bu lâyiha ile, fanî hayatta nasip olabilen saadetlerin en büyüğünü ve en temizini duyduğuna emin olabilir. Türk Adliyesi böyle değerli bir hukukçuya malik olduğundan dolayı ne kadar büyük bir gurur duysa azdır. Türk avukatlık tarihi ise adını daima sevgi ve saygı ile anacaktır.

119 – Çalışma tarzı. İkinci reisliklere işarî rey ile Vekâlet Müsteşarı Hasan Menemencioğlu, Avukat Mahmut Esat, İbrahim Rauf Ayaşlı, Ali Haydar Özkent ve kâtipliklere Fethi Başaran ve Emin Ergun seçilmişlerdir. Kanunun umumî heyeti şükranla kabul edildikten sonra müellifin teklifi üzerine maddeler birer birer okunmuş, müzakere cereyan etmiş, yahut bir şekil bulunmak üzere hususî komisyonlara hava olunmuştur[28]. Umumî heyet lâyihayı sonuna kadar tetkikten sonra komisyon-

---

(27) Bu kıymetli ve mukayeseli etüdleri okumak için Adliye Ceridesinin Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Birinci teşrin 1936 ve İkinci kânun 1937 tarihli nüshalarına bak. Lâyihanın Meclise sevkinde yazdığı mucib sebepler lâyihası, mesleği ne kadar sevdiğini ve adaleti dağıtmak emrindeki vazifesini ne büyük bir belâgetle anladığını ve ne geniş bir kültere sahip olduğunu göstermektedir.

Bu sevgi ve kültürünün derecesini anlamak için şu yazılarına da bak (Ulus Gazetesinin 1 Şubat 1938-6 Mart 1938 tarihli nüshalarındaki 24 uzun makale. Bu yazılar aynı zamanda İstanbul Barosu tarafından Cumruriyetin onbeşinci yıl dönümü münasebetile çıkarılmış olan fevkalâde nüshaya da basılmıştır).

(28) Bir tanesi hariç olmamak üzere bütün bu komisyonlara müellif de seçilmiş,o da seve seve geceli gündüzlü çalışmıştır.

lara gönderilen maddeleri yeni baştan görüşmüş ve son şekillerini vermiştir. Bütün müzakerelerde vekâlet namına Dr. Şinasi Devrin hazır bulunarak arkadaşların mübhem gördükleri noktaları aydınlatmış, itirazlara cevap vermiş, makul ve mantıkî tekliflere ve tadil taleplerine memnuniyetle iştirak etmiştir. Kongre, cumartesi günü öğleden sonra ve pazar günü öğleden evvel ve sonra ve bazı günler geceleri de çalışmak şartile 18 ikincikânun1937 pazartesi günü saat 19.30'da mesaisine son vermiştir.

Çalışma tarzının yazılmasını bitirirken müzakere ve münakaşaların cidden samimî bir hava içinde geçmiş olduğunu ve karşılıklı sevgi ve saygı hatıralarını kalplerimizde daima taşımakta olduğumuzu lâveyi bir borç ve zevk bilirim.

120 – Kongrece değiştirilen maddeler. Adliye vekâletile kongre arasında tam bir görüş mutabakatı vardı. Söylenilen sözler ve celseler aralarında yapılan samimî hasbihaller bunu göstermişir. Bununla beraber bazıları şekle, bazıları da esasa taallûk etmek üzere, birçok temenniler izhar edilmiş ve Vekâletçe hemen hepsi kabul olunmuştur. Bunların başlıcaları şunlardır[29]:

İkinci maddeni (a) fıkrasına gayrı kasdî cürümler ve cezayı hafifleten sebepler hakkında bir fıkra konulmuştur. Bu fıkra Vekâletçe kabul edildiği halde Adliye Encümeni maddeyi başka şekle sokmuştur (Bak. No. 124, 392, 393).

Aslında pek müphem ve kifayetsiz olan dördüncü madde şu şekle sokulmuştur:

> "Madde 4 –
>
> a) Mebusrlar, vilâyet veya belediye meclis âzaları,
>
> b) Üniversite ve diğer yüksek veya tâlî mektep profesör, doçent ve muallimleri,
>
> c) Hususî müessese ve şahısların müşavir ve avukatları,
>
> d) Hâkemlik, likîdatörlük, kaza mercilerinin veya adlî bir dairenin verdiği herhangi bir vazife ve hizmet, anonim ve kooperatif şirketleri meclisi idare âzalıkları ve murakıpliği ve hayır ve ilim müesseseleri reis ve âzalıkları.
>
> Şu kadar ki bunlardan a fıkrasında yazılı mebuslar, hazinenin ve belediye ve hususî idarelerin, vilâyet ve belediyelerin murakabesi altında bulunan daire ve müesseselerin, devletin sermayesine iştirak ettiği müesseselerin; ve vilâyet veya belediye meclisi âzaları da mensup oldukları şahısların alâkalı olduğu işlerde avukatlık edemezler".

Bu esaslar Adliye Encümenince dahi esas itibarile kabul edilmiş ve yalnız bazı değişiklikler yapılmıştır (Bak. no. 124, 395 ve sonrakiler, 355, 356, 368, 369; Adliye Encümeni mazbatası, sahife 15).

---

(29) Bu tadiller için Baro Mecmuasının 2'nci kânun 1937 tarihli ve 11 sene 1 sayılı nüshasındaki yazıma bak.

On altıncı ve on yedinci maddelerin yazılış tarzı ufak tefek bazı kelimelerle değiştirilmiştir. 23'üncü maddede yazılı münazaalı işlerin avukatlar tarafından görüleceği fıkrası hakkında Vekâlet mümessilinin görüşü zapta geçirilmiştir. (Gerek buna ve gerek Adliye Encümeninin ilâve eylediği ihtilâflı kelimesine dair Bak. No. 470, 471 ve sonrakiler) 31, 33 ve 34 ve 42'nci maddelerde bazı kelime ve cümle değişiklikleri yapılmıştır. Kongrenin kabul ettirdiği en mühim esaslardan birisi 45, 46, 47 ve 48'inci maddelerin değiştirilerek yeni bir şeklin bulunması ve 49'uncu maddeni konulması olmuştur (Bak. No. 512, 582, 583, 584, 585). 50'nci maddenin sonuna (bilûmum resmî makam ve mercilerin ve hakemlerin dahi avukat olmayanları kabul edemeyeceklerine dair) bir fıkra eklenmiştir. 57, 68, 70, 74 ve 78'inci maddelerin kelime ve cümlelerinde, müddetlerinde, tatbikatta görülen ihtiyaç ve lüzumlara binaen, bazı ufak değişiklikler yapılmıştır. Kongrenin uzun münakaşalarla kabul ettirdiği pek mühim esaslardan birisi de, 79, 80 ve 81'inci maddelerdeki teftiş esasının değiştirilmesi olmuştur. (Bunlar için Bak. No. 839 ve sonrakiler) 84, 88, 101, 108, 111, 113, 116, 125, 127, 10'uncu maddelerde bazı ibare değişiklikleri ve esası bozmayan yenilikler yapılmıştır. Lâyihanın esasında aşağı ve yukarı iki ücret tarifesi yapılacağı kabul edildiği halde kongrece yalnız aşağı hadli bir tarife kabulile iktifa olunmuş (Bak. no. 535) ve 131'inci madde ona göre yazılmıştır. 132'nci maddeye (mahkeme avukat ücretini takip olunan işin ehemmiyet ve mahiyiteni ve sarfolunan mesaiye göre takdir eder. Şu kadar ki mahkûm aleyhine tahmil olunacak ücret, tarifede yazılı hadden aşağı ve iki mislinden yukarı olamaz) şeklinde vuzuh vermiş. Adliye Encümeni bu haddi üç misline çıkarmıştır. Meslek sigortası hakkındaki madde, avukatlara mahsus bir tekaüt sandığı tesis veya meslek sigortası usûlünün kabulü hususlarında Adliye Vekâletine muhayyerlik veren ve herhalde şimdiden müdafaa pulları bastırmak salâhiyetini bahşeden bir şekilde düzeltildiği halde meclise gönderilen lâyihada yine eski şeklin muhafaza edildiği ve maddelerin meslek sigortası şartlarının kabul eden sosyeteler bulunamadığı takdirde tekaüdiye sisteminin düşünebileceği şeklinde yazıldığı görülmüştür (Bak. No. 555 ve sonrakiler, 560).

Kongre en mühim bir madde olarak şunu kabul ettirmişti:

> Avukatların vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarının dolayı haklarında tahkikat icrası Adliye Vekilinin iznine bağlıdır. Tahkikat Adliye Vekilinin tensip edeceği makam tarafından yapılır.

Hükûmetin teklifinde bu madde aynen mevcuttu ve yalnız sonuna (Hukuk ve Ceza Muhakemeleri Usûlü Kanunlarının duruşmasının inzibatına müteallik hükümleri mahfuzdur) fıkrası ilâve edilmiş ve Adliye Encümenince de aynen kabul olunmuştur (Bak. No. 509, 511)

10 - Layiha Adliye Encümeninde

121 – Lâyihanın meclise gönderilmesi. Adliye Vekâleti, güzel bir esbabı mucibe mazbatasıile lâyihayı Başvekâlete, Vekiller Heyeti 29/1/1938 tarihli toplantısında kabulettiği için Başvekâlet de 6/823 sayılı tezkeresile Meclise göndermiştir. Kısalığından başka bir kusur görmediğimiz Vekâletin lâyihasında[29] ilim, mukayese, kültür, ideal,renk ve çiçek herşey var. Kafaya olduğu kadar hisse ve kalbe de hitap eden, okuyucuyu cazibesine sürükleyen bu lâyihayı tekrar tekrar okumalarını meslekdaşlarıma tavsiye ederim. resmî meslek edebiyatında eşine bir iki yerde rast geliyoruz. Birisi Roma İmpatorluğu'nun sonlarına doğru İlirya Valisi Collicratus'a gönderilen Justin Kanunnamesindedir (Bak. No. 156).

Diğeri de 1822 tarihli emirnameye Napoleon'un Adliye Nazırının yazdığı başlangıçtadır (Bak. No. 156).

Zaman ve mesafeyi de gözönünde tutarak müdafaa müessesesinin adaleti dağıtma işindeki rolünü o kadar ilmî, canlı ve cazip şekilde anlatan böyle bir mazbata hazırladığından dolayı Cumhuriyet Adliyesi namına mümessiline ve erkânı harbiyesine teşekkürü borç biliriz.

122 – Neşriyat. Müellif, bu mazbatayı okumaktan duyduğu zevki ve kanunun artık yakında çıkacağı ümidinin verdiği heyecanı günlük gazetelerde uzun uzadı anlatmış, efkârı umumiyeye ana hatlarını çizmiş, daha doğrusu avukatlığın destanını yazmak istemiştir[30]. Bazı insanlar atı, bazıları kuşu, bazıları da sandal sefasını veya kadını severler. Onlara bir arap atının yelesi ipek, kumralsaç kadar, ahırkokusu bayıltıcı kadın kokusu kadar, kuşun ötüşü, sevgilisinin sürükleyen berrak sesi kadar ılık ve tatlı gelir. Bu meslek de benim için aziz bir sevgili olmuştur. Anam, karım, çocuklarım kadar sevdim ve seviyorum bu mesleği (önsöze bak). Ona ait bir edebiyat okumak, senelerce arkasından gözyaşı dökülen ve nihayet elde edilen vuslat kadar bana zevk veriyor. İfrata mı varıyorum? Yoksa yüksekliğini anlamak ve anlatmakta geri mi kalıyorum? Bilmem. Sevenler, yaptıklarının doğru veya eğri olduğunu düşünebilirler mi?

Kanun lâyihası gibi bu esbabı mucibe lâyihasını yazan da Doktor Şinasi Zihni idi. Avukatlığı çok seven bu genç hukukçu, meslek hakkındaki mukayeseli etüdlerini de Ankara gazetelerile neşretti[31]. Bunları okumuş olanlar derhal tasdik edecek-

---

(29) Bu tadiller için Baro Mecmuasının 2'nci kânun 1937 tarihli ve 11 sene 1 sayılı nüshasındaki yazıma bak.

(30) Cumhuriyet Gazetesi'nin 7 Şubat 1937, 9, 17, 21, 24 tarihli nüshalarındaki yazılarıma bak.

(31) İmzasız olan bu makaleler Ulus Gazetesi'nin 1 Şubat 1938, 6 Mart 1938 tarihli nüshalarında münderiç olup 24'tür. Bu makaleler aynı zamanda, İstanbul Barosu tarafından Cumhuriyetin on beşinci yıldönümü münasebetile çıkarılmış olan fevkalâde nüshada toplu olarak neşredilmiştir. Bu yazılarda eski ve yeni dünyanın 28 memleketine ait meslek kanununun ve teamüllerinin nasıl birer birer elekten geçirildiği görülecektir.

lerdir ki Avukatlık kanunu, şimdiye kadar neşredilmiş olan Türk mevzuatı içinde, üzerlerinde en çok çalışılmış, en çok işlenmiş, dünya mevzuatı gözönünde bulundurularak hazırlanmış en ilmî kanunlarımızdan birisidir. Biz ki deli gönlümüzü bu mesleğe kaptırmışızdır, kalemi bize verselerdi bu kadar iyi ve avukatlar için bu kadar geniş haklı ve salâhiyetli bir kanun yazamaz ve yazmazdık.

123 – İçimi delen burgu. Fakat kanunun kuvveti gibi zafi da burada mıdır? Bu kadar yüksek, bu kadar ideal oluşu bir meziyet mi, yoksa bir kusur mu? Acaba kanun vazıı, göklerde mi uçuyor? Bizleri melek mi sanmış, yahut melek yapacağını mı ummuştur? İçimde bir burgu var. Benliğimi mütemadiyen deliyor. Bu kuruntumu yazmazsam Allah'a karşı da, vicdanıma karşı da vazifemi yapmamış olacağımdan korkuyorum.

Lâyiha, avukatlığı âmme hizmetlerinin en azizi olan adaleti dağıtma işine ortak etmiştir. Avukatların haklarını, imtiyazlarını ve kazanç kaynaklarını genişletmiş, istikballerini korumuştur. Stajını kendi ailesi içinde yaptırmış, cezasını kendisine verdirmiş, ceza hükümlerinin temyizini Türkiye Cumhuriyetinin ancak Vekiller Heyetini ve Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası Reis ve Âzalarına has olan yüksek bir haysiyet divanında gördürmüştür. İlim ve ahlâk şartlarını en bilgili ve en şerefli insanlarda olması lâzım gibi araştırmış, bazı memleketlerde olduğu gibi bu mesleği memurluk derecesine indirmeyerek yüksek bir itimatla onları adalet alanına kapıp kayuvermiştir. Gerçi şiddetli murakabe usulile bu geniş hürriyet ve istiklâli muvazenelendirmek istemiştir. Fakat bunda bile çok âli davranmış, mesleği yine mesleğin kendi eliyle cezalandırmış, en kuvvetli müeyyideyi yine avukatların kendi vekar ve haysiyet duygularına bırakmıştır. Çünkü "doğruluk, namusluluk, şerefi gibi şeyler faziletli insanların vicdanında hakedilmişlerdir". Ceza kanunu maddeleri şerefe karşı işlenen suçları ne tam olarak yazabilir, ne de böyle suçları istendiği gibi cezalandırabilir.

Bu kanun Türk avukatlarını, kendi yüksekliğine çekebilecek mi? Yoksa o irtifaa bakarken gözlerimiz kararacak ve midemiz bulanacak mı? Ve onu uçtuğu gökten yere indirecek ve kendimize uyduracak mıyız? İçimde sızı veren bir çıban gibi birşey duyuyorum. Bazan kanar, acısı artar. Bazan da, herşeyi kara görmeye başlıyorum, diye kendi kendimi azarlarım. Hangisi doğru?

Avukatlar bu mesleği istediği doğruluğu, fazileti ve bilgiyi gösterecekler ve Türk devlet ve milletinin itimadına lâyık olduklarını isbat edecekler mi? Şerefin ve namusun ezelî prensiplerine âşık insanlar gibi, yeni yeni tadillere ve müeyyidelere lüzum göstermeksizin, adalet yolunda hak ve hâkimle birlikte yan yana yürüyecekler mi? Yoksa madde üstüne madde, ceza üstüne ceza koyan değişikliklerle bu güzel kanunun bağrını delik deşik mi edeceğiz? Bizleri ikinci bir ilim ve namus imtihanı (birincisi için aynı zamanda İstanbul Barosu tarafından, Cumhuriyetin on beşinci yıldönümü münasebetile çıkarılmış olan fevkalâde nüshanın 24'nci sahifesine

bak. no. 110) geçirmeye sevkeden böyle bir lyihadan duyduğumuz zevk ve gurur boşa mı gidecek? Bu satırları yazarken yalnız büyük şehir barolarını düşünmüyorum. Türkiye'nin tanıdığım ve tanımadığım bütün avukatları birer birer gözümün önünden geçiyor. onların fazilet, ahlâk ve bilgilerini ölçüyorum. Gördüklerimi, duyduklarımı teraziye koyup tartıyorum. Adalet silâhşorlarının bir tanesi bile fanî insanî ebediyyen yaşatacak kadar büyük olan fazilet ve kahramanlık misallerinin yanına, adalet yardımcısından değil ya, en kötü bir insandan çıkması bile iğrendireek küçüklükleri koyuyorum... Çok isteriz ki bu imtihanda muvaffak olalım. Çünkü bunun arkası şerefsizliktir; bunun arkası, İtalya'da, Almanya'da, belki Rusya'da olduğu gibi esarettir. O zaman baronun levhası, bir memurlar listesi halini alacaktır.

124 – Adliye Encümenindeki çalışmalar. Encümenin çalışmalarını yazarken hemen hepsi avukat veya adliyeci olan âzasının mesleğe karşı gösterdikleri ciddî alâkayı teşekkürle kaydetmek isteriz. Mesleğin yükselmesi için öteden beri taşıdıkları iyi hislere tercüman olan lâyihanın kanun halini alması için hükûmete yardımcı olmuşlar, uhtelerine düşen memleket ve meslek vazifelerini el ve gönül birliğile başarmışlardır. Son günlerde sıkışmış olan birçok adlî kanun meşgaleleri içinde bizim kanununumuza büyük bir yer ayırarak tatilden evvel umumî heyete sevketmek hususundaki yardımından dolayı Reisi Münir Çağıl ve mazbata muharriri Sahâhaddin Yargının şahıslarında adliye encümenini şükranla yadederiz. Bu çalışmalarda Adliye Vekili bizzat hazır bulunmuş, rahatsızlık gibi mazeretleri halinde encümen mühim maddeleri vekilin huzuruna talik etmiştir. Doktor Ş. Devrin, bu müzakerelerin hepsinde vekâleti temsil etmiş, en ufak itirazlara karşı bile, civcivlerine hücum edilen bir ana şahinin kıskançlığile, eserini müdafaa eylemiştir. Benimsediği bir eserin her noktasını güzel bulmak, itirazlardan hoşlanmamak ve esere dokunulmasını istememek, insan ruhunun tecellilerindendir. Encümen, çalışmalarını bitirerek, lâyihanın müstaceliyetle müzakere ve kabulü ricasile mazbatasını 21/6/1938 tarihinde reisliğe sunmuştur.

Encümence ikinci maddenin a, d, g fıkralarında (Bak. Adliye Encümeni mazbatası sahife, 13, 14, No. 401, dördüncü maddenin bazı fıkralarında (Bak. mazbata sahife 15, No. 369) değişiklikler yapılmış, beşinci maddenin tatbiki üç sene tehir olunmuştur (Bak. sahife 15, No. 406). On ikinci maddenin (raportör avukat birinci fıkradaki hususlar hakkında lüzum gördüğü kimselerin ifadelerini alabilir) diye yazılı olan son fıkrası, pek tabiidir, mucip sebebile tay edilmiştir. (Bak. sahife 16). Bunun gibi, stajyerlerin adlî müzaherete nail olanlara ait davaların müdafaalarını yapmak hususundaki salâhiyetleri de kaldırılmıştır (Bak. mazbata 16, No. 434 mükerrer). 21'nci maddeye, adlî ve askerî hâkimlik veya müddeiumumiliklerinde, Devlet Şurası dava daireleri reis ve âzalıklarında ve hukuk fakülteleri medeniye, ticaret ve ceza hukukile usul dersleri profesörlüklerinde veya bu derslerin doçentliklerinde bulunanların stajdan vareste oldukları ilâve edilmiştir (Bak. mazbata, sahife 17, No. 455-456). Avukatlara mahsus haklardan bahseden 23'üncü maddedeki (münazaalı

işler) tabiri, (nizalı ve ithilâflı işler) diye tavzih olunmuştur (Bak. mazbata, sahife 14, 18, No. 470, 471 ve sonrakiler). Müvekkil tarafından avukat aleyhine dermeyan edilecek akitten doğan zarar ve ziyan iddialarının üç senelik müruru zamanı beş seneye çıkarılmıştır. 50'nci maddede (avukatlık yapmak salâhiyetini haiz olmadıkları halde muvazaalı surette matlup temellük veya kanunların bahşettiği sair hakları suiistimal eylemek suretile avukatlara ait salâhiyetleri kullananların üç aydan bir seneye kadar hapis, beş yüz liray akadar ağır para cezasile cezalandırılacaklarına dair) bir fıkraya ilâve olunmuştur (Bak. mazbata, sahife 20, 22, No. 586, 587). İdare meclisinin heyet kararı ile kısımlara ayrılabileceği hakkındaki 80'inci madde, lüzumsuz telâkki edilerek kaldırılmış ve disiplin kararlarının idare meclisince tertip ve tatbik olunacağı ve bu takdirde idare meclisinin disiplin meclisi unvanını alacağı kabul edilmiştir. Baroya kayıt ve kabulden önceki fiil ve hareketler meslekten çıkarma cezasını istilzam etmiş olmadıkça disiplin takibatına mevzuu teşkil edemeyeceği 85'inci maddede tasrih kılınmıştır. Hükûmetin teklifindeki 111'inci madde, kısmen değiştirilerek 109'uncu madde halinde yeniden yazılmıştır. Haysiyet Divanındaki Temyiz hâkimlerinin üçünün de Temyiz Mahkemesi İkinci Reislerinden olması hakkındaki hükûmet teklifi, kurulacak divanın aslî vazifelere halel vermeden kolaylıkla toplanabilmeleri düşüncesile âzadan birinin ikinci reis olması şartile Temyiz âzasından da tayin edilebileceği şeklinde değiştirilmiştir (Bak. mazbata, sahife 27, No. 88 not 1). Pek mühim hükümleri ihtiva eden 117'nci madde resen ilâve edilmiştir (Bak. mazbata, sahife 28, No. 145, 146, 574 ve sonrakiler). Ücretten doğan davalarda yazılı mukavelelerden başka sübut delili ikame ve istima olunamayacağı hakkında 128'inci maddeye bir hüküm konulmuştur (Bak. mazbata sahife, 29, No. 523). Ücret davası açacak avukatların önce baro idare meclisin e malûmat vermeye mecbur olduklarına dair 131'inci maddeye bir fıkra eklenmiştir (Bak. mazbata sahife 30, No. 543). Hükûmet teklifinin 135'inci maddesinde yazılı (aynı münazaalı olan gayrimenkullerde rüchan hakkı avukat tarafından ibraz olunan ücret mukavelenamesine tevfikan ipotek tescili suretile temin edilir) fıkrası, lüzumsuz görülerek silinmiştir (Bak. mazbata sahife 30).

125 – Müellifin Adliye Encümenine istida ile müracaatı. Lâyihanın adliye encümeninde tetkikine başlanacağı sırada, encümen reisine hitaben 29/3/938 tarihli bir istida ile bir mucip sebepler lâyihası gönderdim. Bunda meslek lehine lâyihada bazı değişiklikler ve ekler yapılmasını istiyordum. Ezcümle 23'üncü maddenin sonlarına (ticaret şirketlerinde tasfiye memurluğu vazifesinin de avukatlara mahsus olduğu hakkında bir fıkra eklenmesini) istiyordum. Buna mucip sebep olarak şunları yazmıştım:

Kanun işlerinde ve hukukî meselelerde rey vermeyi ve mahkemeler, merciler huzurunda bir hakkı müdafaa eylemeyi avukatlara tahsiste daha kuvvetli sebepler bulabilir. Çünkü avukat, el koyduğu bir işte nihayet bir tarafın vekil ve mümessili olduğu halde likidatör, ticarî şirketi teşkil eden alâkalıların olduğu kadar o şirkette

alacağı olanların dahi vekil ve mümessilidir. Yalnız bir şahsın veya bir tarafın vekil olan ve adına avukatlık denilen müessesese için kanunun âmme intizamı namına aradığı şartları, birçok kimselerin ve birçok tarafların vekil ve mümessili olan likidatörlük müessesesinde daha fazla bir hassasiyetle aranmasından daha tabiî birşey olmasa gerektir.

Kanunun istişare ve müdafaa imtiyazını avukatlara vermesinin en mühim sebepleri, adaleti dağıtma işine yardım edenlerin hukuk bilgilerile mücehhez olmaları, ahlâk şartları resmî otoritelerce kabul edilmiş bulunması ve tatbikatta yapacakları en ufak bir yolsuzluğun ağır cezalara çarptırılabilmesi gibi şeylerdir. Tasfiye memurluğu bu bakımdan çok dikkat gösterilecek ve aynı şartları isteyecek bir müessesedir. Çünkü likidartör, ticaret kanununda gösterilmiş olan (tasfiye) ahkâmını bilmek mecburiyetindedir ki bunu bilen ve tatbik edecek mevkide olan da avukattır. Hukuk bilgisinden mahrum olanların bu ahkâmı lâyıkile bilmelerini ve tatbik etmelerini istemek mümkün olmayan birşeyi istemek olur. Ahlâk şartlarına gelince likidatörler hem sermayedarları, hem alacaklıları, yani muhtelif ve birbirine zıt menfaatleri temsil ettikleri için seciyeleri düzgün, yolsuzlukları murakabeye tâbi ve teşkilâta mensup kimseler tarafından seçilmeleri zaruret halini almaktadır.

Tatbikat göstermiştir ki şirketlerin kendi mensupları arasından seçtikleri likidatörler, şirketin sermaye ve menfaatile yakından alâkadar oldukları cihetle, istenilen bitaraflığı gösteremedikleri gibi ya herhangi bir saikle veyahut vergi kanunlarına vukufsuzluk dolayısile vergi işlerini ihmal etmekte ve binnetice hazine hukukunu zarara uğratmaktadırlar. Şirketin kazancile, bırakacağı kâr ve zararla alâkası olmayan ve yalnız kanun hükümlerini tatbik ile mükellef bulunan bitaraf bir likidatörün bu hallere meydan vermeyeceği derkârdır.

Likidatörlerin münhasıran avukatlardan seçilmesine karşı edilebilecek itiraz, likidatör avukatların ticaret icaplarını iyice kavrayamamaları ve tüccar likidatörlerin hukuk meselelerinde avukatın rey ve mütaleasından istifade edebileceklerdir.

Ticaret kanunu ahkâmınca tasfiye memurları zaten yeni işlere girişemeyeceklerine ve vazifeleri yalnız eski işleri tasfiye ve mevcudu nakde tahvil ve şirketin borçlarını tediye ve fazlasını şürekâya tevziden ibaret olmasına ve şu suretle devam edilecek ticaret işleri bulunmamasına göre likidatörlerin mutlaka bir tacirin bilmesi lâzım gelen pratik piyasa ve alım satım işlerini bilmesi icap etmez. Çünkü bir şirketin tasfiyesi ticarete devam etmek değil, durdurulmuş olan eski muameleleri temizlemekten ibarettir. Vaktile başlamış olan ticaret muamelelerini tasfiye ederken en ziyade ticaret kanunu hükümleri tatbik edileceği şüphesiz olmakla beraber bazı gûna amelî ticaret bilgilerine de ihtiyaç olduğu inkâr edilemez. Fakat bu gibi hallerde tasfiye memurunun, yine kanun hükümleri dairesinde, tüccar eksperler istihdamı suretile bu noksanı ikmal etmesinden daha tabiî birşey olmaz. Binaenaleyh şirketin mevcudile yakinen alâkadar ve bitaraflığı bahis mevzuu olan ve kanun hü-

kümlerini bilmesi istenmeyen herhangi birisin i likidatör tayin ederek mutahassıs sıfatile avukatın yardımını temin etmektense bitaraf olan, kanun hükümlerini herhalde daha iyi tatbik edecek mevkii bulunan ve hareketi murakabe edilebilen bir meslek adamını likidatör tayin edip mutahassıs sıfatile tüccarın yardımını kendisine temin etmek daha muvafık olsa gerektir.

Likidatörlüğün müdafaa müessesesi mensuplarının kazanç kaynaklarını az çok genişleteceği noktası üzerinde de durmak isteriz.

Adliye Vekilinin Avukatlar Kongresindeki nutkunda söylemiş olduğu veçhile (avukatlara ait hak ve imtiyazların genişletilmesi kazanç imkânlarını arttıracaktır). Avukatlık kanunu lâyihasının kovaladığı gayelerden birisi de,adaleti dağıtmaya ortak ettiği ve hâkimlerin tabiî müşavirliği mevkiine çıkardığı temiz vatan evlâtlarının huzur ve refahını arttırmaktır. Her nevi istişareyi ve kaza salâhiyetini haiz bütün merciler huzurunda yazlı ve sözlü müdafaayı ve resmî dairelerdeki münazaalı işlerin takibini avukatlara hasretmesi bundan ileri gelmektedir. Başlıcalarını saydığımız bu yeni hak ve imtiyazlar sayesinde muameleciler, takipçiler, komisyoncular aradan çekilecek, ne idükleri, müşterilerle nasıl konuştukları, işleri ne şartla alıkları belirsiz, tahsilden ve disiplinden mahrum tufeylilerin yerini teşkilâtlandırılmış ve murakabeye tâbi tutulmuş meslek adamları alacaktır. Lâyiha bunu bilerek, isteyerek temin etmiş ve Cumhuriyet Adliye Mümessili bu gayeyi büyük bir sevinç ve gururla iade eylemiştir. Tasfiye memurluğu dahi avukatlığın kazanç kaynaklarını arttıracak vasıtalardan birisidir... ilâh.

Büyük Millet Meclisinin Dahilî Nizamnamesine tevfikan bu müracaati, Kayseri Saylavı Avukat H. Ferit Perker arkadaşımız benimseyerek şahsî teklifi mahiyetinde encümene teklif ettiği ve bir aralık hiç olmazsa, anonim şirketlerin likidatörlükleri hakkında kabul olunmak temayülü gösterildiği halde kanuniyet kesbedememiştir.

11 – Lâyihanın umumî heyette müzakere ve kabulü

126 - Müstacelen müzakere. Büyük Millet Meclisi, 27 Haziran 1938 tarihinde müsadif pazartesi günü saat 14'te açılan birinci celsesinde lâyihayı müzakereye başlamıştır. Lâyihanın umumî heyeti hakkında söz söyleyen bulunmamış ve Adliye Encümeninin müstacelen müzakere teklifi kabul edildiğinden maddelerin birer birer okunmasına geçilmiştir[32].

---

(32) Lâyihanın umumî heyette müzakeresi için B.M.M. beşinci devre üçüncü içtimanın 27/4/938 tarihli 81'inci inikat zabıt ceridesine müracaat edilmesi. Bu zabıt, İstanbul Barosu tarafından Cumhuriyetin on beşinci yıldönümü münasebetile çıkarılmış olan fevkalâde nüshanın 171 ve sonraki sahifelerinde aynen basılmıştır.

127 – Stajın tertibi hakkında münakaşalar. İki senelik stajın birinci senesi avukat yanında ve ikinci senesi mahkemelerde yapılacağına dair olan sekizinci maddenin müzakeresi sırasında Ziya Gevher Etili (Çanakkale) memleketin iktisadî şartlarını gözönünde tutarak tertibin değiştirilmesi, yani birinci senenin mahkemelerde ve ikinci senenin avukat yanında yapılmasını teklif etmiştir. Bir sene mahkemelerde staj gören ve otuz, otuz beş lira aylık alan gneçlerin avukat yanına gelince aylık istemeye hakları olabilecek, halbuki mektepten çıkar çıkmaz avukat yanına girecek olurlarsa böyle birşey istemeyerek zaruret içinde kalmalarına meydan verilecektir.

Hüsnü Kitapçı (Muğla) biz halen avukatlığı teşvik etmek vaziyetinde miyiz? Yoksa hâkimler kadrosunu doldurmak mecburiyeninde miyiz sualini sormuştur.

Şükrü Saraçoğlu (ne hâkimler lehine avukatların zayıflamasını, ne de mahkemeler aleyhine avukatların kuvvetlenmesini düşünmüyoruz. Adliye Vekâleti her iki kuvveti de adaletin meydana çıkması için birbirine yardım eden kuvvetler telâkki eder ve arzu eder ki bunlar arasında sayı itibarile birinin diğeri üzerinde artması veya eksilmesi değil, işlerin icabı bir tevazün bulunsun) dedikten ve tertibin her iki şekli hakkında da söz söylenebileceğini kabul ettikten sonra her iki kapıyı açık bırakıp bu hususta vekâlete salâhiyet verilmesini teklif eylemiştir. Adliye encümeninin de kabulü üzerine maddeye şu fıkra ilâe olunmuştur: (Stajın, icabında mahkeme nezdinde başlanmasına Adliye Vekâleti izin verebilir. Bu takdirde bu fasıldaki hükümler ona göre tatbik olunur:) Bununla beraber Adliye Vekâleti Staj talimatnamesinin 3'üncü maddesinde stajın evvelâ avukat yanında başlanacağını tasrih etmiştir (Bak. No. 450).

128 – Avukatlığın âmme hizmeti olup olmadığının münakaşası. Lâyihanın bundan sonraki maddeleri aynen kabul edildiği halde, avukatlığın âmme hizmeti mahiyetinde bir hizmet olduğundan bahseden 21'inci madde okunurken Galip Pekel (Tokat), bu tabirden maksat ne olduğunu sormuş ve A. E. mazbata muharriri Salâhaddin Yargı şu cevabı vermiştir: (Avukatlık serbest ve istenildiği gibi icra edilebilir bir meslek değildir. Yaptığı iş itibarile, cemiyetin menfaatini korumak bakımından, devletin murakabesi altında bulundurulur. Binaenaleyh bu meslek mensuplarının hizmetini âmme hizmeti mahiyetinde saymak yerindedir. Bu maddenin gayesine göre, avukatlar hakkın ve adlin meydana çıkmasında tamamen yardımcı bir kuvvettir ve sırf hasis ve maddî menfaat peşinde koşar bir sınıf değildir. Avukatlar ne deruhte ettikleri işte müvekkillerinin oyuncağı olan, ne de bir takım hileli yollardan giderek işi uzatmak suretile hakkın tehirine veya ihlâline çalışan kimselerdir. Hizmetlerinin gayesinden içtimaî menfaat beklenen bir mesleğin âmme hizmeti mesabesinde sayılması gayet tabiidir).

Mazbata muharririnin bu sözleri sayın saylavı tatmin etmemiş olacak ki itirazına şu suretle devam etmiştir: (Bugün pekâlâ biliyoruz ki kimin herhangi bir davası

varsa herhangi bir avukata gider ve avukat kendisine verilen parayı muvafık bulursa o paraya mukabil bu işi görmeyi üstüne alır. Başka işler gibi tamamen bir hizmet mukavelesi yapılmaktadır. Burada âmme hizmetinin ne kendisini, ne de kokusunu görmüyorum).

Akagündüz (Ankara)da, avukatlığın önce para kazanmak hizmeti olduğunu, avukatlara verilen imtiyazların yerinde olmadığını söyleyerek kanunun avukat olmayanlardan mürekkep bir komisyonca tetkikini teklif eylemiştir.

Adliye Vekili avukatların memurlar gibi devlet makinasına dahil olmadıklarını söyledikten sonra demiştir ki: (Avukatlık müessesesi doğrudan doğruya adliye cihazının iyi işlemesi için zarurî görülmüş bir müessesedir. Davanın neticesile alâkası olmayan ve sadece adaleti meydana getirmek için çalışan bir müessese halini almıştır. Cumhuriyet Adliyesi avukatları da devletten maaş alan memurlar gibi murakabeye tâbi bir hale getirmeye çalışmaktadır).

Salâhaddin Yargı bu defa Kocaeli saylavı sıfatile söz alarak yirmi altı senedir bu mesleğin nurile nurlandığını, eğer bu Mecliste bir hizmet edebilmişse bu sayede olduğunu, avukatlar içinde bugün yüz karası olanlar varsa da bunlarla mücadele edildiğini ve edilmekte bulunduğunu, meslek tarihinde avukatlığın lüzumsuzluğundan dolayı ilgası bile teklif edildiği halde bunun çıkmaz yol olduğu görüldüğünü, lâyihanın bütün ihtiyaçları ve tecrübeleri gözönünde tutarak yapıldığını, bu itibarla avukatlığın en muvafık sıfatı olan âmme hizmeti vasfını çıkarmak doğru olamayacağını söylemiş, Ziya Gevher Etili bu mütalealara iştirak etmiş, Ali Rıza Türkel (Konya), âmme hizmeti olan adaleti dağıtmak işinde yardımcı olarak kullanılan avukatlık müessesesi de âmme hizmeti olmaz mı? Bu, kanuna yazılmasa bile müessesenin ruhunda mündemiçtir, diyerek mevzuu aydınlatmıştır. Adliye Vekili ve daha bazı mebuslar, söz alarak maddeni vazındaki sebebi misallerle anlatmışlardır. Neticede madde alkışlarla aynen kabul olunmuştur[33].

129 – 23'üncü maddenin münakaşası. Avukatların ne gibi adlî yardımları yapacaklarından bahseden 23'üncü maddenin müzakeresi dahi epeyce gürültülü olmuştur. Galip Pekel, bu maddedeki (resmî dairelerde nizalı ve ihtilâflı işlerin avukatlar tarafından takip edileceği) fıkrasına ilişmiş, fakir adamların ufak işleri avukatlara takip ettiremeyeceklerini, avukatlık kanununun yalnız mahkeelere yardım edecek adam yetiştirip malî, idarî, askerî işlerde malûmat sahibi olacak ihtisasçıları yetiştiremeyeceğini söyleyerek bu fıkranın çıkarılmasını istemiştir.

---

(33) Avukatlığın âmme hizmeti olduğunu anlatmak ve biraz da Meclisteki itirazlara cevap vermiş olmak üzere yazdığım makale silsilesinden, Cumhuriyet Gazetesinin 29 Hazirina 1938 tarihli ve 5074 numaralı nüshasında münderiç olanına müracaat edilmesi (aynı zamanda Bak. No. 16, 17, e, d, a, 18, 38 a, 109, 446, 765, 765).

Mazbata muharriri, kanun ve ahlâk şartlarını haiz olan maliye mütahassıslarının baroya girebileceklerini, kayde ve murakabeye tâbi olmayanların âmme hizmetile uğraşmaları caiz görülemeyeceğini ve bu kanunun maksadı bu gibi işlerin ancak murakabeye tâbi avukatlar tarafından görülebilmesi için yapıldığını, avukatların tapu senedi, nüfus tezkeresi çıkartmak, kira toplamak gibi işlerden menedildiklerini ve resmî dairelerde ancak niza ve ihtilâf arzeden hukukî meselelere yardım edebileceklerini izah etmiştir.

Diğer bir saylav da, eğer maliye işlerini maliye mütahassıslarına, sıhhiye işlerini doktorlara, nafiadaki işleri mühendislere takip ettirecek olursak bu nereye varır? Bunun en doğrusu, bu ihtilâfların nihayet girdiği ve girebileceği dava safhasını avukata hallettirmektir, demiş, Adliye Vekili de fakirlere ait işlerin adlî müzaheret büroları tarafından bedava görüleceğini izahla itirazlara uzun boylu cevap vermiştir[34].

Bazı saylavlar nizalı ve ihtilâflı işlerin iş sahibi veya oğlu, torunu, karısı veya kocası tarafından takip edilebeceğine dair maddeye bir fıkra ilâvesini istemişlerdir. Adliye Vekili ve hemen orada kendi aralarında toplanıp karar veren Adliye Encümeni bunu kabul ettiklerinden (Bak. No. 470, 471, 472, 473) maddeye şu fıkra ilâve olunmuştur:

> (Usul ve füru ile ikinci dereceye kadar olan civar hısımları ve karı koca, resmî dairelerdeki nizalı ve ihtilâflı işi vekâletle takip edebilirler).

Bundan sonra 131'inci madde hakkında bazı münakaşalar yapılmış ve maddeye şu fıkralar ilâve olunmuştur: "Ücret mukavelesi yapılmamış olan hallerde asgarî tarife tatbik olunur.

Mahkûm aleyhine tahmil olunacak ücret, tarifede yazılı hadden aşağı ve üç mislinden yukarı olamaz."

Kanunu heyeti umummiyesi geç vakit reye konarak kabul olunmuştur.

(Adliye Vekilinin tasfiye yapılıp yapılmayacağı hakkındaki suale verdiği cevap hakkında Bak. No. 144).

12 – Kanunun hususiyetleri

130 - Uzunluğu ve müktesep hakları muhafaza etmesi. Kanunun birinci hususiyeti, gerek avukatlık ve gerekse dava vekilliği bakımından müktesep hakları geniş çapta muhafaza etmesi (kanunun muvakkat maddelerine bak) ve uzunca olmasıdır (Bak. No. 148). Müktesep hakları cömertçe muhfaza etmesi, âdil olduğunun ve uzun olması da memlekette avukatlığı yeni baştan kurarken her tarafça

---

(34) Akşam Gazetesinin 14 Nisan 1937 ve Cumhuriyet Gazetesinin 22 Temmuz 1937 ve 9 Şubat 1938 tarihli nüshalarındaki yazılarıma bak.

iyice anlaşılması ve hakları ile vazifelerinin karşılıklı ve müvazeneli olarak açıkça anlatılabilmesi kaygusunun delilidir. Kongrede bu uzunluğa itiraz eden ve birçok hükümlerinin dahilî nizamnalere bırakılmasını isteyen arkadaşlar oldu. Fakat ekseriyet buna iştirâk etmemiştir. Çünkü meslek tam mânasile yeni baştan kurulmaktadır. Meslek idealini, meslek aşkını, hak ve borçların, zaptu raptını gösteren kanun ne kadar uzun olursa o kadar faydalı, resmî otoriteler, mahkemeler, halk ve hâttâ bizzat avukatlar üzerinde faziletkâr terbiyesi o derece büyük olur. Ve sonra her baro dahilî nizamnamesini kendi anlayışına göre yapmak isteyeceğine nazaran umumî ve kutsal prensiplerin muhtelif barolarda başka başka ve yanlış telâkki edilmeleri mümkündü. Bu bakımdan uzun olmanın faydaları meydandadır. Fakat, (Avukatlık Kanunu uzun bir kanundur) demekle yalnız bol maddeli, kalabalık bir kanun kasdetmiyoruz. Aynı zamanda bu kanunun, uzunluğu nisbetinde, ilmî bir kanun olduğunu söylemek istiyoruz. Doğrusu şudur ki Cumhuriyet kanunları içerisinde çok çalıştıktan (Bak. No. 112, 113, 114 ve sonrakiler, 121 ve sonrakiler), bütün medenî dünyanın kanunları tetkik edildikten, mevzuu hakkındaki son ve mütekâmil ceryanlar gözönünde tutulduktan sonra hazırlanan kanunlar içerisinde bizim kanun başta gelir. Yine İcra ve İflâs Kanunumuzdan sonra gerek Vekâletin ve gerek Adliye Encümeninin uzun boylu esbabı mucibe hazırladığı ve bunu bastırdığı ve günlük gazetelerle ilmî mecmualarda günlerce neşriyata meydan verdiği (Bak. No. 112, 119, 120, 122) kanunlardan birisi de Avukatlık Kanunudur. Teknik kıymet ise bütün yabancı meslek kanunlarının üstündedir, diyebiliriz.

131 – Âmme hizmeti. İkinci ve en mühim hususiyeti, avukatlığın âmme hizmeti olduğunu tasrih etmesidir. Avukatlığın para ile iş görür ve birisinin ak dediğine ötekisi kara der bir meslek olmadığını anlatmak için kanun avukatı, (adaleti dağıtma) işine yardım eden bir adam olarak tebarüz ettirmiştir. Avukatın yaptığı iş, adaleti dağıtmaya yardımdır. Bu itibarla hâkimin arkadaşı ve yardımcısıdır. Hakları ve imtiyazları hakikî hak ve imtiyaz olmaktan ziyade kanunî vecibelerdir (Bak. No. 16, 17, 18, a, d, e, 38 a, 109, 128, 131, 446, 765, 766).

Mahkemelere yardım eden, haklı işleri müdafaa edip haksızlıkları iten ve devletin gördüğü işten bir kısmını gören adamın adı avukattır. Bu adam, memur değildir amma başı memurdan ziyade kanuna, mahkemeye, müvekkilinin ve hattâ hasmının hakkına bağlıdır. Mesleğin asıl sahipleri bunlardır. Bir de dava vekilleri varsa da bunlar görülen ihtiyaç üzerine ve müktesep hakları muhafaza etmek endişesile ibka edilmişlerdir. Yavaş yavaş tasfiyeye mahkûmdurlar. Zaten kanunun neşrinden sonra hiç kimseye (Dava Vekâleti) ruhsatnamesi verilmeyecektir.

132 – Hakların ve imtiyazların genişletilmesi. Kanun avukatların haklarını ve imtiyazlarını genişletmiştir. Bu hakların birincisi istiklâle ve müdafaa hürriyetine taallûk edenlerdir. Vazifesini yaparken avukata tecavüz edenlere karşı konulan hükümler vesaire gibi (Bak. No. 509, 511). Diğeri avukatın yapabileceği yardımlar-

dır ki istişare, müdafaa vesairedir (Bak. No. 461, 465, 466, 470 ve sonrakiler, 497, 499). Avukatlık ücretinin âmme intizamı namına bir takım kayıt ve şartlara bağlanması, ücretin birçok hallerde mümtazen tahsiline imkân verilmesi genişletilen haklar meyanındadır (Bak. No. 544 ve sonrakiler).

133 – Kazanç imkânlarının arttırılması. (Avukatları hâkimlerin tabiî müşaviri mevkiine yükselten lâyiha onlara manevî ve maddî huzuru temin edecek hükümleri de ihtiva etmektedir. Avukatlara ait hak ve imtiyazların genişletilmesi kazanç imkânlarını arttıracak, avukatın vekar ve haysiyetini koruyan müeyyideler de manevî huzurunu temine yarayacaktır). Adliye Vekilinin kongeredeki nutkunun bu cümlesi üzerinde biraz durmak isteriz:

a – Avukatlık Kanunu, kanun işlerinde ve hukukî meselelerde rey vermek, yani (istişare)de bulunmak imtiyazını avukatlara hasretmiştir. Bu itibarla tapu, gümrük, vergi gibi işler de dahil olduğu halde bütün kanun ve hukuk meselelerinde yalnız avukatlar istişarî rey verebilirler. Bir baroya kayıtlı olmadıkları halde vergi müşaviri, komisyoncu, mutavassıt gibi nam taşıyanların sözlü veya yazılı fikir ve nasihat vermeleri yasaktır (Bak. No. 461 ve sonrakiler, 465, 466 ve sonrakiler, 470 ve sonrakiler).

b – Eski kanunlara göre yalnız mahkemeler, hakemler huzurunda müdafaa avukatlara mahsus olduğu halde yeni kanun kazâ salâhiyetini haiz bütün merciler huzurunda ve meselâ vergi tetkiki itiraz ve temyiz komisyonlarında yazılı ve sözlü müdafaayı dahi avukatlara hasretmiştir (aynı No.lara bak).

c – Resmî dairelerdeki nizalı ve ihtilâflı işleri takip etmek dahi yalnız levhada kayıtlı avukatlara mahsustur (aynı No.lara bak). Fakat kanun dairelerdeki nizasız ve ihtilâfsız işleri, yani muamelecilerin takip edebilecekleri işleri avukatların takip edemeyeceklerini ifade etmek suretile meslek mensuplarının şereflerini korumuştur. Onun nazarında ihtilâf arzetmeyen, işadamları ve muameleciler tarafından takip edilebilen ilerde avukatın yeri yoktur. Çünkü oralarda dermeyan edilecek bir hukuk fikri, münakaşa olunacak bir kanun mevzuu düşünülemez.

Başlıcalarını yukarıda yazdığımız bu yeni hak ve imtiyazlar sayesinde muameleciler, takipçiler, komisyoncular aradan çekilecek, ne idükleri, müşterilerile nasıl konuştukları, işlerine şartla aldıkları belirsiz, tahsilden ve disiplinden mahrum tufeylilerin yerini teşkilâtlandırılmış meslek adamları alacaktır. Son zamanlarda yalnız vergi ihtilâflarının temin ettiği menfaatin ihmal edimeyecek derecede ehemmiyetli olduğu görüldüğüne nazaran bu genişletilen hak ve imtiyazların kazanç kaynaklarımızı arttıracağına şüphe yoktur. Türk adliyesinin mümessili bunu bilerek, isteyerek ve büyük bir sevinç ve gurur duyarak ifade eylemiştir. Bizde büyük bir cesaret ve yürek açıklığile bu iyi niyetin sebeplerini anlatmak istiyoruz.

134 – **Bunun sebebi.** Bu bir kere adalet ve hakkaniyet icabıdır. Memleketin en yüksek tahsil derecesini katetmiş, senelerce staj yapmış, fazilet ve ahlâk belgesini almış ve hayatını bu mesleğe hasretmiş bunca adamlar dururken derme çatma birtahsil, yarım yamalak bir tecrübe ile ortaya atılmış olan ve çokları (şüpheli) makulesinden bulunan ayak takımlarına böyle yüksek bir vazifeyi ve onun kazancını bırakmak doğru olmazdı. Kazanmak, refaha kavuşmak irfan ve faziletin hakkıdır. Bu imkânı genişleten bir kanun, en iyi ve en âdil bir kanundur.

Sonra bu meslek, zenginlik ve refah isteyen bir meslektir. Memleketimizin iktisadî şartları imkân verse de Avukatlık Kanununa, bazı memleketlerde olduğu gibi (zengin olmayana veyahut en aşağı beş senelik yazıhane ve ev masrafını banka kefaletile temin etmeyene avukatlık müsaadesi verilmez) diye bir madde konulsa ne iyi olurdu! Ekmek parasına muhtaç olan, çocuklarının akşam rızkını düşünen adam müstakil olamaz. Bu meslek ruh asaleti ve gurur istediği kadar menfaati ayak altına almak, ücreti ne kadar çok olursa olsun haksız ve bulanık işleri tepmek ister (Bak. No. 569, 579, 580, 588, 590). Fakat aç kursak bunu yapabilir mi? Akşama yol bekleyen bakkal, sabah kapının zilini çalan sütçü, kira isteyen mal sahibi, vergi için hacze gelen mal memuru ve evdeki çocuklar para isterler. İhtiyaç içinde bulunan avukat müstakil değildir. Seçmek hürriyetini kaybetmiştir. Haklı haksız gelen her işi alabilir, yazıhanesine geleni boş döndürmez, iş arkasında koşar, menfaat önünde taklak atar. İnsan denen mahlûk böyledir. Aç midesi isyan ettiği zaman yapmayacağı kötülük yoktur. Böylesi artık adaletin amelesi değil, tezvirin körükçüsüdür. Kanun vazıı avukata çok kazandırmak istiyor. Çünkü biliyor ki istiklâlin, hakikat aşkının birinci şartı refahtır. Muhtaç olmayan, akşam rızkını beklemeyen avukat, kötü niyetli müvekkili kovar, bulanık işleri atar. Adeta hizmet tok karınla olur. Aç adamdan yüksek bir ülküye hizmet beklenemez. Şurasını da hemen ilâve edelim ki, kanun, avukatların kazanç kaynaklarını genişletmekle memlekette sayıları nihayet 1654 olan (Bak. No. 151) bir zümreyi zengin etmek istememiştir. Onun hedefi iyi dağıtılmasına ortak ettiği adalet hademesinin bu refahile yine âmme menfaatini temin etmektir.

135 – **Mecburî meslek sigortası.** Mecburî meslek sigortası usulü (Bak. No. 559 ve sonrakiler) avukatlığın istikbalini ve çalışamayacakları günlerin maişetini koruyan bir müessesedir. Bugüne kadar hiçbir idarenin düşünmediği avukatları Cumhuriyet rejimi düşünmüştür. Adliyemizin bu baptaki ana düşüncesi, adaleti dağıtmaya ortak ettiği birçok külfetler yüklettiği avukatların kazanç kaynaklarını genişletmek, istikballerini temin etmek suretile adalete daha namuskârane yardım edebilmeleri imkânlarını hazırlamaktır, yani dolayısile adalete hizmet etmektir. Çünkü aç, sefil, akşam ekmeğine muhtaç olan ve hasta olduğu, ihtiyarladığı günlerde kendisinin ve öldüğünde dul ve yetimlerinin maişeti temin edilmemiş bulunan adamların gönüllerinde yüksek emellerin yer bulmasına, vatan, millet ve adalet için

çalışmasına imkân yoktur. Böyle asîl ve kötü kullanmaya pek müsait hizmetler yarını karanlık perişan adamlardan beklenemez.

136 – Vazifenin genişletilmesi. Kanun buna karşı avukatların vazifelerini de genişletmiştir. Bu vazifeler (hizmetin adalet gayesine tahsisi) diye ifade olunmuştur. Avukat haksız iş müdafaa etmeyecektir (Bak. No. 58 ve sonrakiler, 661 ve sonrakiler, 675 ve sonrakiler, 582 ve sonrakiler). Avukat şerefsiz, haysiyetsiz hallerde bulunmayacaktır (Bak. no. 569). Avukat adaletin katili değil, yardımcısıdır. Avukat ilândan, reklâmdan, iş peşinde koşmaktan çekinecektir (Bak. No. 590 ve sonrakiler), yazıhanesinde dellâllar, komisyoncular bulunmayacaktır (Bak. No. 612). Avukat müstakil, namuslu, doğru, feragat sahibi, vekarlı ve kültürlü bir adamdır (Bak. No. 579 ve sonrakiler, 582 ve sonrakiler, 600 ve sonrakiler). Kanun, böyle adamlar yetiştirmeyi ve çoğaltmayı hedef tutmuştur. Filhakika kanunun iki ana hattından birisi şeref ve haysiyet okuna ve ikincisi bilgiye dayanmaktadır. Doğruluk, namuskârlık, istiklâl, menfaati istihkar gibi vasıfların toplandığı ruhu, (şeref ve haysiyet) ile ifade etmiştir. Her meslekte bunlar lâzımdır. Lâkin hiçbirisi avukatlıkta olduğu kadar lâzım değildir. Kanunun, müfettişin giremediği yere vekar ve haysiyet girerse kötülüklere meydan verilmemiş olur. İşte avukatlık kanunu vekar ve haysiyetini, mesleğinin şerefini herşeye üstün tutan müdafiler yetiştirmek için hazırlanmıştır. Kültür bahsine gelince, zaten cemiyetin en münevver adamlarından olması lâzım gelen avukat, okumakla (umumî malûmat) denilen bilgilere vakıf olmakla, mahkeme içtihatlarını ve şerhleri karıştırmakladır ki müdafaa vazifesini lâyikile görebilecektir (Bak. No. 315 ve sonrakiler, 320 ve sonrakiler).

137 – Baroların mıntakalaştırılması. Barolar, vilâyet merkezlerinde kurulmak üzere mıntakalaştırılmıştır (Bak. No. 764).

138 – Adlî müzaheretin genişletilmesi ve teşkilâtlandırılması. Adlî müzaheret geniş mikyasta teşkilâtlandırılmıştır (Bak. No. 624 ve sonrakiler). Barolarda kurulacak olan adlî müzaheret büroları, avukatların içtimaî yardımda bulunmalarını mecburî kılan düşüncenin organıdır. Fakirler ve kimsesizlerden zulme, haksızlığa duçar olanlar barodan bedava yardım göreceklerdir. Bu da avukatlara verilen geniş imtiyazlara karşı konulmuş bir külfettir, bir vazifedir. Avukatlar bunu, şimdiye kadar olduğu gibi, seve seve yapmakta devam edeceklerdir.

139 – Stajın yeni baştan tanzim edilmesi. Şimdiye kadar mahkemelerde yapılan stajın bir kısmı, yani bir senesi, avukatlar yanında yapılacaktır. Bu da kanunun en mühim hususiyetlerinden birisidir (Bak. No. 425 ve sonrakiler, 433 ve sonrakiler, 450 ve sonrakiler). Bu suretle genç namzet, hem kanun bilgilerini, hem meslek icaplarını ve an'anelerini öğrenmek için hazırlanmış olacaktır.

140 – Baro Reislerine pederane salâhiyetler vermesi. Kanunun Baro Başkanlarına pederane salâhiyet vermesini de hususiyetleri meyanında saymak lâzımdır. Baronun umumî idaresinden, umumî heyete ve idare meclisine riyasetinden

maada avukatların hâkimlerle, birbirlerile, müvekkilerile, hasımlarile olan münasebetlerinde ilk evvel müracaat edecekleri makam, baro reisi olarak gösterilmiştir. Reis bir baba şefkat ve ciddiyetile ihtilâfları önleyecek, icabında para cezası bile verecektir (Bak. No. 801, 811, 812).

141 – Disiplin işlerinin ve teşkilâtının tanzimi. Yeni kanun, disiplin işlerini daha sistemli ve teknik itibarile çok kuvvetli bir şekle sokmuştur. Her yolsuzluk cezalandırılacak, en ufak bir haysiyetsiz hareket gözden kaçırılmayacaktır. Avukatların kültür bakımından çok kuvvetli olmasını isteyen kanun, ahlâk bakımından da düzgün olmalarını istemekte, yanlış yolda yürüyenleri doğru yola getirmek için ağır müeyyideler koymaktadır. Terazinin hak ve disiplin kefeleri aynı ağırlıktadır. Tam bir müvazene tesis olunmuştur. Bu deveyi gütmeyenlerin bu diyardan gitmeleri isteniyor. Baro, demokrat bir müessesedir. İlmi irfanı, ahlâkı yerinde olanlar ve çalışanlar için yol açıktır, zafer ve refah mukadderdir. Bu bakımdan baronun kapıları herkese açık ve geniştir. Kendine güvenen burada bol bol at oynatır. Fakat ahlâk bakımından gayet dardır. Kötü niyetliler orada çokluk tutunamazlar. Geniş kapı, dar kapı. Burada kalmak veyahut atılmak avukatın kendi elindedir (Bak. No. 838 ve sonrakiler, 844 ve sonrakiler, 859 ve sonrakiler, 883 ve sonrakiler).

142 – Rejime sadakat. Ve nihayet Avukatlık Kanunu, Cumhuriyete sadık, vatansever avukatlar istemektedir. Bu bakımdan rejim aleyhindeki davaları müdafaayı itiyat edenlerle Türklüğün vahdet ve menfaatini ihlâl edecek durumda olanlar hakkında bazı hükümler konulmuştur (Bak. No. 145 v esonrakiler, 571 ve sonrakiler).

143 – Avukatların derecelere, sınıflara ayrılması. Lâyiha hazırlanırken bazı avukat ve mebuslar Türk avukatlarının ceza, hukuk, ticaret gibi ihtisas şubelerine ayrılmasını, temyiz avukatlığı teşkilâtının kurulmasını isteyerek propaganda yapmışlar ve dileklerinin doğruluğunu göstermek için bazı batı memleketlerinden misaller getirmişselerse de kanun böyle bir tasnifi kabul etmemiştir. Fikrimizce isabet de etmiştir.

Dünyanın, iş bölümüne, ihtisasa doğru uçarak yürüdüğü doğrudur. Hukuk ilmi sonsuz bir denizdir. Bir adamın ucu bucağı bulunmayan bir alanın her köşesinde at oynatmasına, her inceliğini kavramasına imkân yoktur. Hakkı eline alıp şekil veren avukatın, hukuk, ticaret, ceza işlerinin ve bunların bir o kadar kısımlarının hepsinde birden ihtisas sahibi olmasını istemek, yapılamayacak birşeyi dilemek olur. Kumandanlığın, kara kumandanlığı, deniz kumandanlığı, hava kumandanlığı ve bazı hususlarda avukatlığa benzeyen hekimliğin dahi iç hekimliği, dış hekimliği, göz hekimliği, kulak hekimliği diye ayrılmasına mükabil avukatların da ceza avukatı, ticaret avukatı, hukuk avukatı, hattâ boşanma avukatı, vakıf avukatı, asliye ve temyiz avukatı diye ayrılması bu itibarla çok lâzımdır. Çünkü ancak böyle olursa bir avukat hukukun bir kısmında, mesleğin bir şubesinde ihtisas peyda ederek

üzerine aldığı hakkı büyük bir salâhiyetle müdafaa edebilir. Böyle otoritelerdir ki hâkimleri iyi tenvir ve adalete dolgun hizmet ederler. Bunların hepsi doğrudur. Fakat Türk avukatlığ için bir ideal olarak gönüllerimizde sakladığımız bütün varlığımızla husulüne çalışacağımız bu dileğin bugün için husulünü istemek, fikrimizce zorlama kabilinden bir sun'ilik olurdu. Kanunun böyle zorlama tasniflerle uğraşmamış, bünyesini kalem darbesile meydana çıkarılan derece ve imtiyazlarla aşındırmamış olmasını büyük bir isabet olarak görürüz.

Türkiye'de dava vekilliğinin ilk kurulduğu tarihi, Dava Vekilleri Nizamnamesinin tarihi olan 1878 olarak alırsak (Bak. No. 70 ve sonrakiler) Baromuzun altmış iki yaşında olduğunu görürüz. Halbuki avukatlığın Türkiye'de hakikî kuruluşunu 460 numaralı Avukatlık Kanununun tarihi olan Nisan 340 (1924) olarak almamız icabettiğine göre (Bak. No. 91 ve sonrailer) yaşımız 16'dır. on altı, hattâ seksen yaş başka memleketlerin beş asırlık, on asırlık daha yaşlı Barolarına bakılırsa ne kadar toydur. Daha Türk avukatlığı bütün manasile kendisini toparlamamıştır. Biraz zaman geçsin, hele büyük kanun yapacağını yapsın, istediğimiz ihtisas, kendiliğinden meydana gelir.

İhtisas meselesinin tatbik alanına girebileceği biricik Baro, 600'den fazla avukatı olan İstanbul Barosu olabilir. Yüz yirmi bir ve yüz on üç avukatı (Bak. No. 151) olan Ankara ve İzmir Barolarını da haydi bu çerçeve içine alalım. Buralarda hâdiseler, kendi kendine iş bölümünü meydana çıkarmıştır (Bak. No. 468). Buralarda ihtisas, yavaş yavaş kendini gösteriyor. İstanbul Barosunda yalnız ceza, yalnız ticaret davalarile uğraşan ve ihtisasından hariç bir iş gelince başka arkadaşına gönderen avukatların sayısı çoğalmak yolundadır. Demek ki, bir iki baroda kendiliğinden ve tabiî olarak ihtisas sahibi avukatlar bekliyor. Öyle ise kanunla hüküm koymaya lüzum yoktur. Türkiye'nin öteki barolarının mensuplarını ihtisaslarına göre ayırmaya gelince, böyle birşeyin hiç de tatbik yeri bulamayacağını, bugün için adalete zarar vereceğini teklif sahiplerinin de kabul edeceğini sanırız.

Daha Türkiye'nin birçok yerlerinde barolar, barolarında davalara yetişecek kadar avukatlar yoktur. Dava vekili diye yarı mektepli, yarı alaylı adamların avukatlar kadar saltanat sürdüğü bir yerde hangi ihtisastan dem vuruyorsunuz? Yedi avukatla baro teşkil edilen yerlerde bu yedi avukatın kaçını cezaya, kaçını ticaret ve hukuka ayıracaksınız? Hiç avukat olmayan ve yalnız dava vekili çalışan yerlerde kime neyi vereceksiniz?

Avukatların ihtisas şubelerine, asliye, temyiz ve Devlet Şûrası derecelerine ayrılması biraz da lükse benzer birşeydir ki ancak kazan dolup taşmaya başladıktan sonra düşünülebilir. Biz ise ancak yağımızla kavrulacak bir haldeyiz. Sayımız çoğalsın, Türk avukatları yalnız bir baroda toplanmayıp yurdun her köşe ve bucağına yayılsınlar; rekabetler kendini göstersin, cidal başlasın; hâkim bir şubede ihtisas peyda etmiş bir avukatın sözlerini daha can kulağile dinler ve müdafaalarını

daha büyük bir itminanla kabul eder görünsün; halk, avukatlığın herşeyden evvel bir ilim ve o ilimde ihtisas işi olduğuna kanaat getirerek yardımını isteyeceği adamda başklarından bir ayrılık, bir üstünlük arasın. İşte o zaman avukatların ihtisas ve derecelere ayrılmasını düşünebiliriz

Sonra, kongrede Dr. Ş. Devrin'in de dediği gibi bizde istinaf mahkemeleri olmadığından Temyiz Mahkemesinin işleri çoktur. Bu işler için teşekkül edecek mühim bir zümrenin Ankara'da bulunması lâzımdır. Bu da masrafı mucip olacaktır. iktisadî vaziyetimiz, böyle bir zümrenin teşkiline müsait değildir.

Türkiye'de avukatlar er geç ihtisas şubelerine ve derecelere ayrılacaklardır ve ayrılmalıdırlar. Ancak böyle olursa avukat, adalete istenildiği derecede yardım edebilir. Bu bizim için bir idealdir. Büyük kanun, önümüze sonsuz bir ufak açmıştır. Bugünlük yapacak çok işlerimiz vardır. Sınıf ve derece meselesi, yarının meselesidir. Adliye Vekilinin dediği gibi, yeni kanun birinci adımdır. İkinci ve sonuncu adımları atmak için mesleğin biraz daha inkişafını beklemek mecburiyetindeyiz.

144 – **Tasfiye ve tahdit.** Bunun gibi tasfiye ve tahdit isteyenler de oldu. Adliye Vekili o güzel nutkunu okuyup da arkadaşlarla hususî surette konuşmaya başladığı sırada, bu kabil düşünceleri ima etmek için olacak, aynen şu sözleri söyledi:

– Şimdi bana, gizli maddeler var mı diye soracaksınız. Soruyorlar. Bizim sizden gizli hiçbir maddemiz yoktur. Eğer siz gizli maddeler teklif ederseniz görüşürüz.

Kongrede tasfiye veya tahdit hakkında hiçbir söz geçmemiştir.

Biz şahsan bu mesleğin, içi ve dışı temiz, lekesiz, yardımını ve hukuk bilgisini yalnız adalet hizmetine hasretmiş idealist adamlarla dolmasını ve bunların dışında kalanların bu temiz aile yuvasında yer bulmamasını isteriz. Fakat hâdiseler, bu dileğin kalem darbesile, muvakkat bir iki madde ile yer bulamayacağını ve memleket idaresinde daha yüksek başka düşüncelerin hâkim olması icap ettiğini göstermiştir. Kanun vazıı, daha yüksek menfaatleri gözönünde tutmuş olsa gerektir. Bu yüksek menfaatler memlekette adaletin istikrarı, her Türk medenî haklarını istimalde serbest bulunduğu, müktesep hakların hiçbir sebep ve bahane ile bozulamayacağı ve böyle işlere siyasî düşüncelerin karıştırılması doğru olamayacağı gibi herşeyden önce gelen hak ve hikmeti hükûmet prensipleridir. Türk avukatı kani olmalıdır ki kanunun, ahlâkın, an'anenin emrettiği yolda yürüdükçe, bu serbest meslek için Cumhuriyet Adliyesi'nin vermiş olduğu imtiyazı kendisinden hiçkimse alamaz. Vatansız, milletsiz, namussuz adamları barolar kendileri temizlesinler, fakat kalem darbesile tasfiye veya tahdit yoktur.

Devletin kanunlarına dayanarak, bin türlü zahmet ve meşekkatle serbest bir mesleğin ruhsatnamesini almış, bu uğurda masraflar etmiş, bütün hayatını ve istik-

balini buna bağlamış bir vatandaşın hakkını bir kalem darbesile elinden almak, Cumhuriyet rejiminin liberal prensiplerine göre adaletsizliktir. Bu darbeler böyle tekrarlanır durursa, bir vatandaş istikbalinden nasıl emin olur? (Türk Cumhuriyeti adalet teşkilâtında istikra yoktur!) yolunda bir hükme sebep olacak herhang ibir-hareket, beş on şerefsiz adamın mesleğe yapacağı kötülükten çok daha ağır neticeler doğurabilirdi. Osmanlılık dağıldı, millî idare esaslı kanunlarını koydu. Her alandaki temizlik gibi avukatlar arasında da zamanın icabettiği tasfiye yapıldı (Bak. No. 96). Tam oldu, eksik oldu. Bunlar yine tarihe karıştı. Türk Adliyesi sakin, emin, müstakar, sağlam yolunda yürüyor. Fevkalâde ve siyasî tedbirlere hiç ihtiyacı yoktur. Temizlik yapmak için elinde tabiî vasıtaları vardır. Cumhuriyet hükûmeti, bunları bırakıp fevkaâde tedbirlere başvurmayı lüzumsuz saymıştır[35]. Türk miletinin ulüvvü cenabı ve müsamehası da, bu işler düşünülürken büyük rol oynamıştır.

Filhakika, maksad avukatlık mesleğini temiz ve lekesiz insanlara hasretmek olunca, muvakkat ve geçici çarelere başvurmak kâfi değildir. Çıbanı başından tutup koparmak iyi ama, kan bozuk olduktan ve bünye yarın daha başka çıbanlar yaratmaya müsait bulunduktan sonra niye yarar? Vücudu öyle bir surette yetiştirmeli ve tedavi etmeli ki çıban değil, sivilce bile çıkamasın. Meslekte bu esaslı iş, aile yuvasına ayak basacaklar da titizcesine bir ahlâk, kâfi bir bilgi şartları aramakla ve Baroya aldıktan sonra da sıkı bir disiplin tatbik etmekle yapılabilir. Alırken çok titiz, atarken çok geniş. Girme kapısı çok dar olsun ki herkes giremesin. Fakat çıkarma kapısı o kadar büyük olmalı ki ufak yolsuzluğu görenler hiçbir tarafa takılmadan kapı dışarı edebilsinler. Dar kapı, geniş kapı (Bak. No. 194, 195). Az zaman sonra sessiz, sedasız, gürültüsüz, patırtısız tasfiye veya tahdit kendiliğinden yapılmış olur. Bu düşüncelerledir ki Avukatlık Kanunu Mecliste müzakere edilirken bir mebusun tasfiye yapılıp yapılmayacağı hakkındaki sualine Adliye Vekili aynen şu cevabı vermişti: (Benim cevabım, yapıyoruz veya yapamıyoruzdan ziyade makineyi öyle çuruyoruz ki otomatik olarak tasfiye kendi içinde mündemiçtir. Kimseyi tasfiye etmiyoruz. Fakat makine daima kötüleri aradan atacak bir surette kurulmuştur. Bir kusurumuz varsa onu düzeltmeliyiz. Binaenalyh böyle ezberden veya evvelden kararlaştırılmış bir tasfiye derpiş edilmiş değildir. Fakat kanun öyle tertip edilmiştir ki avukatlık müessesesi her sene, bir sene evvelkinden daha iyi ilerleyecektir, kanaatimiz budur. Meclisin 27/6/938 tarihli ve cilt 26, sahife 340 numaralı Zabıt ceridesine bak).

Avukatlık Kanunu, ahlâk ve bilgi şartlarını, vatan, millet ve cumhuriyet borçlarını çok ciddî tutmuştur. Girilecek kapı dardır. Temenni olunur ki bundan sonra

---

(35) Adliye Vekilinin 18 Temmuz 1938 tarihli Cumhuriyet Gazetesindeki beyanatından: (Avukatlık Kanununda hususî bir tasfiye maddesiyoktur. Bu kanun öyle yapılmıştır ki şayet avukatlar arasında fenaları zuhur ederse, kanun otomatik bir tasfiyeyi daimî burette temin etmekte ve bu çerçevede kötü veya fena adamın yaşayabilmesine sureti katiyede imkân vermemektedir).

cahiller ve lekeliler avukatlık mabedinden içeri giremezler. Avukatlar, meşleklerini yaparken çok sıkı mürakebeye tâbi tutulmuşlardır. Disiplin meclisleri, haysiyet divanları mütemadiyen işleyecektir. Umarız ki kirli olanlar içeride kalamazlar.

145 – Kanunun 117'nci maddesi ve mucip sebepleri. Yukarıda yazdığımız düşüncelerle tepeden inme bir tasfiye yapmak istemeyen kanun vazıı, bu temizliği baroların kendisine yaptırmayı ve bunun için de hususî muhakeme usulü koymayı muvafık bulmuştur. Lâyihada mevcut değilken Adliye Encümeni tarafından konulan 117'nci maddenin ihtiva ettiği kayıtlara göre mevzuu irtica olan, yahut millî vahdet ve şuurla telifi mümkün olmayan fiillere müteallik davaları deruhte etmeyi itiyat edenler, disiplin takibatına lüzum kalmaksızın Baro İdare Meclisinin talebi üzerine Haysiyet Divanı kararile meslekten çıkarılabilirler.

Muhitindeki temas ve faaliyetleri itibarile muayyen bir baro mıntakası dahilinde avukatlık yapmaları millî, meslekî ahlâk veya menfaat bakımından tecviz edilemeyenlerin isimleri, Baro İdare Meclisinin talebi üzerine haysiyet divanı kararile mensup oldukları baro levhasından silinir. Kaydı silinenler, levhasından çıkarıldıkları baro mıntakası dahilinde avukatlık edemezler.

Bu kararların ittihazından önce Cumhuriyet Müddeiumumisinin mutaleasile alâkalı avukatın yazılı mutalâası alınır.

Haysiyet divanı, lüzum gördüğü hallerde alâkalı avukatı da dinleyebilir.

Bu maddenin kabul ettiği inzibat cezası ile teşekkülü tarafından istenecek, haysiyet divanı tarafından kararlaştırılacaktır. Kabul edilen tedbirler birisi vatan, millet ve rejim sevgisine ve ikincisi mesleğin ahlâk ve menfaatine ait olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Millî vahdet ve şuurla telifi mümkün olmayan fiillere müteallik davaları deruhte etmeyi itiyat etmek vatana ve millete, mevzuu komünizm ve irtica olan davaların müdafaasını âdet edinmek de Cumhuriyete karşı işlenen birer suç sayılmıştır (aynı zamanda Bak. No. 190, 571 ve sonrakiler).

Muhitindeki temas ve faaliyetleri itibarile muayyen bir baro mıntakası dahilinde avukatlık yapmaları millî ve meslekî ahlâk veya menfaat bakımından tecviz edilemeyeceklere verilecek, mensup oldukları baro levhasından silinmek cezası, öz Türk gibi düşünmeyenlerden ve soysuzlardan mesleği temizlemek için ihtiyar edilmiş bir tedbirdir. Bu gibilerin nakil etmek isteyebilecekleri başka bir baro mıntakası dahilinde faaliyetlerine müsaade edilmesi, yani baro mıntakasında mel'anet yapabilecek muhit ve temas elde edemeyecekleri düşüncesinden ileri gelmiştir. Eğer yeni baro mıntakasında kalmaları da tecviz edilmezse kayıtları tekrar silinir.

Bu maddeye Adliye Encümeninin gösterdiği mucip sebepleri, kendimizden hiçbir şey ilâve etmeyerek, aynen nakil edeceğiz:

"Encümen, mühim hükümleri ihtiva eden bir maddeyi lâyihaya ilâve etmiştir.

117'nci madde olarak lâyihaya geçen bu hüküm, haysiyet divanının doğrudan doğruya karar vereceği ve hususî mahiyeti haiz yine bir disiplin tedbiridir.

Madde iki fıkrada ayrı ayrı iki hükmü tesbit etmektedir. Birincisi, mevzuu irtica olan veya millî vahdet ve şuurla telifi mümkün olmayan fiillere müteallik davaları deruhte etmeyi itiyat edenler hakkında baro ve idare meclisinin talebi üzerine haysiyet divanı tarafından meslekten çıkarma cezasının verilebilmesidir.

Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun ikinci maddesile Türkiye Cumhuriyeti'nin ana vasıfları tesbit edilmiş olmasına göre bu esaslara aykırı fiillere müteallik davaları deruhte etmeyi bir avukatın itiyat etmesi sathî bir görüşle meslekî bir vazifenin ifası sayılabilirse de maddede tasrih edilen irtica ve millî vahdet ve şuurla telifi mümkün olmayan komünizm[36] ve buna benzer Türkiye'nin rejimine aykırı ef'ale ait davaların itiyatla kabulü, bu davalarda müdafaa bahanesile beyanatta bulunmak, müdafaanın mukaddes tanınması ve serbest olması gibi yüksek adalet prensiplerini siper ittihaz ederek ve muhakemelerin alenî olmasından ve sözlerinin gazetelerde de intişar edebilmesinden istifade eyleyerek failinin bu yollarla muzır propagandalar yaptığına açık bir delil teşkil etmekte olduğundan Cumhuriyet rejimine karşı çok hassas olan bütün devlet kuvvetleri memlekete mazarrat iras edeceği katiyete yakın denecek tarzda meczum olan bu hal karşısında nazarî düşüncelerle bu kadar zararlı bir işte seyirci kalmayı tercihe tahammül edemeyeceğinden bu gibi işleri itiyatla kabul eden avukatın kendi mensup olduğu baronun idare meclisinin talebile haysiyet divanı tarafından meslekten çıkarılmasına karar verilebilmesinin kabulü, memleketin yüksek menfaatleri namına millî bir vazife telâkkisile lüzumlu görülmüş bir hükümdür.

İkincisi de muhitindeki temas ve faaliyetleri itibarile muayyen bir baro mıntakası dahilinde avukatlık yapmaları millî, meslekî ahlâk veya menfaat bakımından caiz görülmeyenlerin isimlerinin o baro levhasından silinmesine baro idare meclisinin talebile haysiyet divanının karar vermesidir.

Maddede tespit edilen hallerde kendi levhasında kayıtlı avukatın münasebatını yakından bilmesi pek tabiî olan baro idare meclislerinin taleplerile haysiyet divanınca bu karar verileceğinden bir baro mıntakası dahilinde avukatlık etmemek üzere mensup olduğu baro levhasından adının silinmesi meslek namına bir nevi emniyet tedbiri sayılan bu hükmün de isabetine encümen tamamile kanidir.

Haysiyet divanının Cumhuriyet Başmüdeiumumisinin mütaleasile alâkalı avukatın yazılı müdafaasını herhalde alacağı ve lüzum görürse avukatı din-

---

(36) Encümenin ilk müzakeresinde maddenin metninde (komünizm) kelimesi de vardı. Fakat ikinci okunuşunda çıkarılmıştır. Bu çıkarılış, (komünizm) davalarının müdafaasını itiyat edenlerin ceza görmeyecekleri düşüncesinden ileri gelmiyor. Herhalde komünist devletlere ve (meselâ Sovyet Rusya'ya) karşı Türkiye kanunlarında hoşnutsuzluk gösteren kelimelerin bulunması siyaseten arzu edilmemesinden dolayı olsa gerektir.

leyebileceği maddede tasrih edildiğine göre ittihaz edilecek kararın adle ve hakka uygun olacağı âşikârdır. Sahife: 28".

146 – **Millî ahlâk ve menfaat.** Avukatlık edeceklerin, Türklüğün millî menfaatlerine aykırı hareket etmemeleri, yani yalnız Türk vatandaşı olmakla kalmayarak ruhan da Türklüğü benimsemeleri lâzım geldiğini bu madde ile mucip sebepleri açıkça gösterse gerektir. Türk Adliyesi Avukatlık Kanununu, avukatlık cübbesine, bir evliya gibi büründükleri halde bu vatana yalnız kursaklarile bağlı olanların temizlenmesi için çıkarmamış, vatanın hakikî evlâtları temizlik mücadelesine bunun için girişmemişlerdir. Yirminci asrın barosu yalnız kanunun maddelerile uğraşan, mahkemeler önünde muhakeme usullerini münakaşa eden ve kabuğunun içine çekilmiş olan meslekî bir teşekkül değildir. Herşeyden önce bu milleti seven, şahsının ve ailesinin mukadderatını öz yurdun mukadderatına bağlayan meslek adamlarının barosudur. Memleketin yalnız nimetlerinden çimlenmek isteyenlerin baroda yeri olmamak lâzımdır. Türk Barosu, Türklüğün sururile neşelenmiş, ıztıraplarile inlemiş ve inleyecek olan avukatlar ister.

147 – **Hülâsa.** Birincikânun 1938 yılının başında meriyet mevkiine girmiş olan kanunumuz, teknik itibarile çok kuvvetli ve modern bir kanundur. Avukatı adaletin yardımcısı olarak tebarüz ettirmiş, haklarını ve borçlarını müvazeneli bir surette teşkilâtlandırmıştır. Medenî dünya meslek kanunları içinde en genci ve hattâ en iyisidir.

Bu iyi kanun öyle kolaylıkla elde edilmemiştir. Çetin mücadeleler icap etmiş ve nihayet yüksek prensipleri Cumhuriyet İdaresi sayesinde güneş görmüştür. Devletçe ve milletçe verilen bunca emeklere ve beslenen itimatlara lâyık olup olmadığımızı göstermek bizim elimizdedir. Birçok devletlerde avukatlığın memuriyet derecesine indirilmesine veyahut muayyen siyasî ve iktisadî zümrelere bağlanmasına karşı (Alman, İtalya, Sovyet baroları tarih kısmına bak) Türk Avukatlık Kanununun açtığı serbest ufuk, demokrasi esaslarının müdafaa alanında dahi tam ve kâmil bir surette tatbik edilidiğinin başkaca bir delilidir.

Türk avukatlığı şüphesiz ki bundan sonra yeni bir yolda yürüyecektir. Biz bu yolun ışıklı ve hayırlı olacağını umarız. Adliye yangınından sonra İstanbul Barosunun avukatları doğruluğun ve namuskârlığın icaplarını gösterdiler. İki dudakları arasından çıkan evet veya hayır ile milyonlarca hakları yerine getirdiler. Bu büyük bir imtihandı ki zaferle neticelendi. İkinci büyük imtihan bundan sonra başlıyor. Biz bunda da muvaffak olacağımızdan şüphe etmek istemeyiz. Burada en büyük muvaffakiyeti gösterecek mevkide bulunan baro, İstanbul Barosudur. Kemmiyet ve keyfiyet itibarile Türk avukatlığının yarısından fazlasını teşkil eden Ana İstanbul Barosunun (Bak. No. 149, 151) tutacağı yol, bütün müdafaa müessesesi için bir ölçü verecektir.

148 – Kanunun bab ve maddeleri. 3499 sayılı Avukatlık Kanunu, yedi kısımdan ve 141 asıl, 9 muvakkat maddeden mürekkep olup 460, 708, 941, 1220, 2516 sayılı kanunlarla 2573 numaralı kanunun 6'ncı maddesini ilga eylemiştir.

Birinci kısım, umumî hükümleri ve stajı gösteren iki fasıl ve 21 maddeden mürekkeptir.

İkinci kısım avukatların hak ve vazifelerinden bahseder ki 30 maddeliktir.

Üçüncü kısım avukatlık levhasına hasredilmiştir ve 10 maddedir.

Dördüncü kısım baroların teşkilâtından ve idarî vazfelerinden ve beşinci kısım baroların disiplin vazifelerinden bahsetmek üzere 60 maddedir.

Altıncı kısım iki fasıldan ve 13 maddeden mürekkeptir. Birinci fasılda adlî müzaheret ve ikinci fasılda avukatlık ücreti tanzim edilmiştir.

Yedinci kısım meslek sigortasına hasredilmiş ve 4 madden ibaret bulunmuştur. Diğer maddeler ilga edilen kanunları ve meriyet tarihini tesbit etmektedir.

Müktesep haklardan, dava vekillerinden bahseden ayrıca 9 muvakkat madde vardır.

Kanun Avue teşkilâtını kabul etmemiştir. Tarihimize, iktisadî şartlarımıza uymayan ve asrî kanunlarca kabul edilmeyen ve Avueli memleketlerde bile kaldırılmasına çalışılan bu sistemi kabul etmemekle çok isabet etmiştir (Bak. No. 180, 188, 213).

149 – Kanunun muvakkat ikinci maddesinin tatbiki. Birincikânun 1938'den itibaren meriyet mevkiine giren kanunu muvakkat ikinci maddesi mucibince (bu kanunun meriyete girmesinden önce avukatlık ruhsatnamesi istihsal etmiş olanlardan 460 sayılı kanunla zeyil ve tadillerine göre avukatlığa mâni bir hali bulunmayanların barodaki kayıtlarının bu kanun hükümleri dairesinde yenilenmesi) icap ediyordu. Kanun vazıının bir kalem darbesile tasfiye yapmak istemediği belli olmakla beraber (Bak. No. 144) baroların bu maddeye dayanarak ahlâk şartları yerinde olmayan avukatların kayıtlarını terkin edip edemeyecekleri ve etmeleri lâzım gelip gelmediği meselesi zihinleri epey meşgul etmiştir.

Muvakkat madde, 460 sayılı kanun ve zeyillerine göre avukatlığa mâni bir hali bulunmayanların kayıtları ve yeni kanun hükümleri dairesinde yenilecektir, demesine ve o kanunla zeyil ve tadilleri ise avukatların manevî şartları aranacağı mânasını ifade etmekte olmasına nazaran, inzibat meclisleri ahlâk şartları yerinde olmayanların, yani avukatlığa mâni hali bulunanların kaydını pekâlâ terkin edebilir, diyenler oldu, Sonra, yenileme muamelesinin 3499 sayılı kanun hükümleri dairesinde yapılacağı tasrih edilmesine ve bu kanunda avukatlığı âmme hizmeti saymasına göre Türklük camiası içinde kendilerine âmme hizmeti gördürülmeyenlerin (ve meselâ hâkim, memur ve zabit olmayanların) kayıtları yelinmemesi icap ettiği

de söylendi (Bak. No. 191 ve sonrakiler). Fakat barolar, Adliye Vekâletile bir fikirde olarak, yani manevî şartları araştırmaya lüzum görmeyerek[37] levhalarındaki bütün avukatların kayıtlarını yenilediler. Bu suretle İstanbul Barosu, 1938 levhasına kayıtlı olan 713 avukattan ölen, çekilen, başka barolara nakleden ve memuriyet alan 72'sini çıkararak 641 avukattan mürekkep levhasını tanzim etmiş ve reisile idare meclisi âzasını (kanunun 68'inci maddesine göre İstanbul Barosunun Meclisi Reisten maada on âzalı olacaktır) seçmek için umumî heyeti 17 Birincikânun 1938 tarihine müsadif cumartesi günü saat 14:15'te Ağır Ceza mahkemesi salonunda toplantıya çağırmıştır.

150 – Reisin nutku ve ilk seçim. Toplantı çok kalabalık oldu. Salon, âzaları alamadı. Birçok avukatlar dışarıda kalmaya mecur oldular. Baro Reisi Hasan Hayri Tan müzakere nisabının hasıl olduğunu söyledikten sonra celseyi şu güzel nutkile açtı:

Sayın arkadaşlar! Yeni kanunumuz mucibince ilk teşekkül eden yüksek umumî heyetinizi açmak şerefi bana teveccüh ettiğinden dolayı bugün meslek hayatımın en mes'ut bir gününü yaşamış oluyorum.

Yeni kanunumuzun mer'iyete girdiği gün, avukatlığın bir dönüm noktası telâkki olunmalıdır. Avukatlığı mesleki mahsus tanıtan bu kanundur. Avukatlığın tam hürriyet ve haysiyetini koruyan bu kanundur. Avukatı hakkın müdafii yapan bu kanundur. Avukatı adeletin yardımcısı olarak tanıtan ve nihayet avukatlığı amme hizmeti olarak kabul eden bu kanundur.

Avukat, adalet cihazının rüknü, adaletin muhafız ve müdafii. adil ve hakkın korkmaz ve yılmaz müdafiidir. Bilirsiniz ki arkadaşlar, bu kanuna nail oluncaya kadar çok çetin mücadeleler geçmiştir. Bu mücadele pek eski zamanlardan başlamıştır. Mesleğimiz Cumhuriyetin ilk feyzinden 1340 tarihli kanunla istifade etmiş ve yine Cumhuriyetimiz rüşdünü isbat eden Türk avukatlığına bu kanunu vermekte tereddüt etmemiştir. Her sahadaki geniş inkılâbımız ve terakkiyatımız gibi bu kanun da Ebedî Şefimiz Atatürk'ün yüksek ilhamından nur alan meclise sevkolunmuş ve hayatlarında kanuniyet kesbetmiş olduğu halde tatbik zamanından evvel hepimizi çok büyük teessüre garkeden vefatları vukubulmuştur. Yüksek hatıralarını tâziz için sizleri beş dakika ayakta sükûta davet ederim. (Ayakta beş dakika susulmuş, reis ondan sonra nutkuna devam etmiştir.)

Sayın arkadaşlar, adalet cihazını tekemmüle sevkeden bu kanun, mesleğimizi tahsil ve ilim adamlarına ve Türklere hasretmek suretile tesadüfî avukatlığa nihayet vererek meslekî türedilere ve temellükü matlûp ve mümessillik gibi bazı kanunî akidleri avukatlığı icraya vesile tutan ve baroya kayde lâyık olmadıkları halde bazı avukatların yerinde olmayan merhamet ve menfaatlerine dayanarak tufeylî avukatlık yapanları da menetmiştir. Bu suretle mesleğimiz türedi ve tufeylîlerden de kurtulmuştur.

Kanun avukatların istikbalile alâkadar olarak mecburî sigorta usulünü kabul etmiş olduğuna göre yakın bir âtide avukatların istikballeri emin bir şekle girecektir. Türk avukatlığına lâyıktır. Millî ve meslekî ahlâkta bu liyakati haiz olmayanlar, bu liyakati kaybedenler, bu liyakate münafi hareket edenler bittabi bu kanunun verdiği haktan asla istifade edememek ve bu camiada yer almamak lâzımdır.

---

(37) İsmet İnönü'nün Cumhurreisliğine seçildiği gün söylediği birinci ve Millet Meclisinin açılması münasebetile Halk Fırkasında irat ettiği ikinci nutukla bu gibi hususlara dair koyduğu prensibin de bu kararı ittihaza saik olduğu inkâr edilemez (Nutuklar için bak: Resmi Gazete No. 4061. Cumhuriyet Gazetesi No. 5253).

Aziz arkadaşlarım, büyük kanun mucibince teşekkül eden birinci umumî heyetimizi, cümlenizi sevgi ve saygı ile selâmlayarak celseyi açıyor ve ruznamemize geçiyorum.

Alkışlanan bu nutku müteakip 1938 yılı idarî ve malî raporlarile hesap müfettişlerinin raporu okundu ve bu sırada aynı devrede ölen on avukatın hatıralarını taziz için müzakere bir dakika kesilerek ayakta duruldu. Sonra, reis ve idare meclis âzalarının seçimine geçildi. Gece saat dokuza kadar yapılan tasnif neticesinde Reisle idare meclisi âzasından dokuzu lâzım gelen ekseriyeti kazandıkları halde Avukat Ali Haydar Özkent[38]le, Kıbrıslı Celâl Sofu bu ekseriyeti alamadıklarından kanunun 67'nci maddesinin dördüncü fıkrası mucibinde bu ikisi arasında yeniden seçim yapılmak üzere umumî heyet aynı ayın 24'üncü cumartesi günü tekrar toplantıya çağrıldı. Bu seçimde ekseriyeti Avukat Ali Haydar Özkent kazanmış olduğundan İstanbul Barosunun birinci idare meclisi şu zatlardan terekküp etmiş bulundu:

Reis: Hasan Hayri Tan, âza: Mekki Hikmet Gelembek (İdare meclisince ikinci reisliğe seçilmiştir.) Âza: Ali Haydar Özkent, (İdare meclisince umumî kâtipliğe seçilmiştir) Âza: Faruk Dereli, Âza: Abdülkadir Erdoğan, Âza: Ali Galip Taş, Âza: Rifat Ahmet Birant, Âza: Muharrem Nail Akdoğ, Âza: Salih Zühtü Yenice, Âza: Suat Hayri Ürgüblü, Âza: İsmail İsa Caniş.

İntihapta kanuna uygunsuzluk olduğu hakkında bazı avukatlar tarafından Adliye Vekâletine müracaat edilerek feshi istenmiş ise de vekâlet talebi muvafık görmeyerek seçimi 10 Şubat 1939 tarihli ve 645/94 sayılı işarla tasdik etmiştir. Adliye Vekili ayrıca baro reisine gönderdiği aynı tarihli ve 643/95 sayılı mektupta, şu iyi kelimelerle, Türk avukatlarının yarısına yakın bir kısmını bağrında toplamış olan baromuza muvaffakiyet dilemiştir:

(Avukatlık mesleğine yeni bir nizam vermeyi gaye edinen ve avukatları başında bulunduğum teşkilâtın hakikî yardımcısı, hak ve adaletin en kuvvetli müzahiri haline getirmek isteyen kanunun İstanbul Barosunda büyük bir hassasiyetle tatbik edileceğinden emin olarak size ve mesai arkadaşlarınıza muvafaakiyet temenni ederim).

151 – Türk Barolarının ve milliyet ve cinsi gösterilerek avukatlarımızın sayısı. 3499 sayılı kanuna göre teşkiledilmiş olan Türk Baroları ve buralarda kayıt-

---

(38) Birçok arkadaşlar nasıl olup da birinci seçimde ekseriyet kazanamadığıma hayret etmişlerdir. Bunun sebebi pek basittir: Fazla milliyetçi ve ifratla idealist olduğum ve İdare Meclisine girersem tasfiyeye veyahut ağır disiplin cezalarına rey veririm düşüncesile, bir iki istisnadan maada, bütün Rum, Ermeni ve Yahudi avukatlar, yine ay nı düşünce ile, tasfiye edilmiş oldukları halde sonradan levhaya kaydedilmiş ve benim şahsımda kendileri için tehlike görmüş olan bir kısım Türk avukat, sırf vatan ve meslek aşkiyle vukubulan bunca neşriyatımdan ve idarei maslahat bilmez seciyemden ürkmüş bazı eski yeni meslekdaşlar bana rey vermemişler, rey vermemekle de kalmayarak yazıhane yazıhane dolaşıp yukarıda yazılan kusurlarımdan dolayı! aleyhimde propaganda yapmışlardır. İkinci seçimde aldığım beş on fazla reyin daha ziyade idealist ve genç Türk avukatları tarafından verildiği anlaşılmıştır.

lı avukatların sayısı hakkında Adliye Vekâleti hukuk işleri umum müdürlüğünden almış olduğum bir cetveli buraya geçiriyorum[39]. İşbu sayı 1939 senesi başlangıcına kadar barolarda kayıtlı avukatlara ait olup o tarihten sonra kaydedilmiş olanlar hariçtir.

Sıra No.	Baro Merkezi	Bu merkeze bağlanan yerler	Avukat Sayısı
1	Afyon		15
2	Ankara	Yozgat, Çankırı, Çorum, Kırşehir (Bunlardan dördü kadındır.)	121
3	Antalya	Isparta, Burdur	33
4	Aydın		20
5	Balıkesir	Çanakkale (Bunlardan birisi Yahudidir.)	50
6	Bursa	(Bunlardan birisi kadın ve birisi Yahudidir.)	38
7	Denizli		15
8	Diyarıbakır	Bingöl, Muş, Hakkâri, Van, Siirt, Bitlis, Mardin	21
9	Edirne	Kırklareli, Tekirdağ (Bunlardan üçü Yahuidir.)	27
10	Elâzığ	Tunceli	19
11	Erzurum	Kars, Ağrı, Erzincan, Gümüşhane, Bilecik	22
12	Eskişehir	Bilecik	24
13	Gaziantep	Urfa, Maraş	41
14	Giresun	Ordu	25
15	İçel (Mersin)		23
16	İstanbul	(Bunlardan 522'si Türk (dokuzu kadındır), 45'i Rum, 43'ü Yahudi ve 31'i Ermenidir.)	641
17	İzmir	(Bunlardan ikisi kadın, dördü Yahudidir.)	113
18	Kastamonu		17
19	Kasyeri		21
20	Kocaeli	Bolu	44
21	Konya		50
22	Kütahya		20
23	Malatya		15
24	Manisa		34
25	Muğla		17
26	Niğde		15

(39) Türk Barolarında kayıtlı kadın, Rum, Ermeni ve Yahudi avukatların sayısı her baroya müracaatle aldığım listelerden çıkarılmıştır.

27	Samsun		37
28	Seyhan	(Bunlardan birisi kadındır.)	33
29	Sivas	Amasya	16
30	Tokat		15
31	Trabzon	Rize, Çoruh	27
32	Zonguldak		21
			1631

152 – Türk dava vekillerinin sayısı. Yine Adliye Vekâleti hukuk işleri umum müdürlüğünden aldığım cetvele göre, 3499 sayılı Avukatlık Kanununun muvakkat dördüncü maddesinin B fıkrasına tevfikan Adliye Encümen veya heyetleri tarafından tanzim edilip Vekâlete gönderilen listeler mucibince Türkiye'de 905 dava vekili (Bak. No. 3) bulunduğu anlaşılmıştır.

152 mükerrer – Evvelce kaydı silinmiş olanların kayıt için baroya müracaatları. 460 sayılı kanunun muvakkat maddesi mucibince İstanbul Barosundan kayıtları terkin edilmiş olanlardan bazıları müracaatla levhaya kayıt ve kabullerini istemişlerdir. Taleplerinde 387, 854 ve 3499 sayılı kanunlara istinat etmişlerdir. 347 ve 854 sayılı kanunlar, millî mücadeleye iştirak etmeyen ve millî hudut haricinde kalan askerî ve mülkî ümera ve memurin hakkındadır. Bu kanunlara göre heyeti mahsusalar tarafından verilen kararlarla 460 sayılı kanun hükümlerine tevfikan tefrik encümeni tarafından verilmiş olan terkin kararları arasında bir münasebet yoktur. 3499 sayılı kanuna gelince bunda kaydı terkin edilmiş olanların barolara kabul edilebilecekleri hakkında bir kayıt mevcut olmak şöyle dursun, bilâkis alınamayacaklarına dair muvakkat ikinci maddesinde işaret vardır. Büyük Millet Meclisinin beşinci devresinin ikinci içtimaında arzuhal encümeni tarafından ittihaz kılınmış ve kanun hüküm ve kuvvetinde bulunmuş olan bir kararda (tefrik encümeninin barodan terkini kayıt hakkındaki mukarreratının katiyet kesbetmiş olduğu ve böylelerinin avukatlık gibi mümtaz ve âmme hizmeti olan bir meslekte çalışmaları mümkün olamayacağı) tebarüz ettirilmiştir. Bu ve diğer sebeplere binaen idare meclisi 15/6/939 tarihli toplantısında bu gibi kayıt ve kabul taleplerinin reddine ititfakla karar vermiştir. Adliye Vekâleti bu kararları tasdik etmiştir.

İKİNCİ KISIM

Romalılarda Avukatlığın Tarihi[1]

153 – Cincia kanunundan evvel. Yunan tarihinin gidişi sırasında olduğu gibi Roma tarihi yürüyüşünün büyük bir kısmında dahi avukatın müdahelesi, meslek yapmak şeklinde değildi. Bu bir nevi sahabet vazifesi idi ki siyaset alanında kendine taraftar kazanmak ve bu sayede âmme işlerine iştirakle şeref mevkilerine erişebilmek için yapılırdı. Bize ölmez müdafaanameler bırakan Yunanlı Demosth'ene Périclès ve sonra Romalı Çiçeron kelimenin bugünkü mânasile avukat değildiler.

Hukukun ésotérique (batınî felsefe) safhası Roma'da hitame erince ve ruhanî reisler muhakeme usullerinin sırrını bilen biricik üstadlar olmaktan çıkınca, adalet huzurunda müdafaa işi teşkilâtlandırılmıştır. Patron (Patron) olmak sıfatile Patrisienler, müşterilerinin müdafaa işini tabiatile üzerlerine aldılar. Bunun içindir ki Bizans İmparatorluğu zamanında dahi avukatlar, Patron adını taşımakta devam ettiler. Avukat ismi, bilhassa cinai davalarda, müttehimlerin yanlarında bulunmaları ve kendilerine yardım etmeleri için dostlarını ve yakınlarını yanlarına çağırmayı (advocare) da o zamandan âdet edinmiş olmalarından doğmaktadır (Bak. No. 2). Bu dostlar, müttehimi müdafaa etmiyorlar, yalnız yanlarında bulunuyorlardı. Müdafaa vazifesini gören şahıs, Patron veya daha ziyade Orator ismini alıyordu. Advocatus kelimesi, ancak Bizans İmparatorluğu zamanında mânasını değiştirdi ve bugünkü anlamile kullanılmaya başlandı.

Adalet huzurunda temsil meselesi önceleri bahis mevzuu olmuyordu. Taraflar hâkim huzurunda bizzat bulunmaya mecburdurlar. Formulaire rejimi zamanında bizzat bulunmak mecburiyeti kaldırıldı. Taraflar kendilerini temsil eden bir Cognitor veya bir Procurator'u tavzif edebildiler. Cognitor ve Procurator'lar, Roma'da hiçbir zaman, resmî bir mevkie sahip olmamışlardır, Officiers ministeriels'lerle hiçbir benzerlikleri yoktur. Bu rolü, çok defa, arizî bir şekilde oynuyorlardı. Bunu meslek edinenler para kazanmaya haris işadamları haline geldiler. Çiçeron, bir cogni-

---

(1) Romalılar zamanındaki avukatlık hakkında fazla malûmat almak isteyenlerin şu eserlere müracaat etmeleri:

A. Weissler: Geschichte der Rechtsanwaltschaft.S. 92-181.

J. Appleton: Pr. d'Avocat, p. 23-30.

tor'un 100.000 sesterslik bir davada 50.000 sesters ücret aldığını söyler. Bittabi bunların yardımı, hiçbir zaman mecburî değildi.

Avukatın yardımının hiç değilse Cumhuriyet devrinde ve imparatorluğun ilk zamanlarında hakikî bir meslek gibi telâkki edilmediği düşünülürse, avukatlara verilecek ücretin çok sonraları bahis mevzuu olmasının sebebi kolaylıkla anlaşılabilir. Esasen ne gibi bir iş mukabili ücret istenebilirdi? Avukatın yardımı, bir emeğin, bir mamulâtın medhi şeklinde telâkki edilemezdi. Zira klâsik devirde böyle bir mukaveleye mevzu olan işler sınaî ve ticarî mahiyette işlerden ibaretti. Roma hukuku hükümlerince vekâlet bedava olduğu için vekâlet nazariyesine başvurmak da katiyyen mümkün olmuyordu. Yalnız avukat yaptığı masrafları isteyebiliyordu.

154 – Cincia kanunundan beri. 550 Roma yılında reye konup kabul edilen Cincia Kanunu, müdafaa ücreti olarak kabul edilen hediye ve hibeleri avukatlara yasak eder. Bazı müelliflere bakılırsa bu hükmün konulmasına başlıca sebep avukatların yaptıkları suiistimallerdir. Adalet huzurunda ücret talep edemeyen avukatların, kendilerine az çok gönül rızasile takdim edilen ücretleri kabulü âdet edindikleri anlaşılıyor.

Cincia Kanunu, gayesine erişemedi. Avukatın yardımı, yavaş yavaş, meslek haline giriyordu. Bundan dolayı, yardımı karşılığında bir ücret almalıydı. Kanunda ceza hükmü yoktu. Müşteriye sadece verdiğini geri almak için dava hakkı verilmişti. Eğer hediye ve hibe, çok defa olduğu gibi, evvelce ve gizlice verilmişse davayı kazanmak müşteri için zor olacaktı. Öte yandan avukatlara mal vasiyet edilmesi yasak değildi. Çiçeron bu suretle, 20 milyon sesters almış olduğunu övünerek söyler. Suiistimaller tekrar başladığından İmparator Auguste 737 Roma yılında Cincia Kanununun koyduğu yasağı yeniledi ve alınan paranın dört misli iade edileceğine dair bir ceza da ekledi. Bu mevzudaki kat'î adım, İmparator Claude'un zamanında atılmıştır. Avukatına 100.000 sesters gibi bir ücret vermiş olan Roma'nın ünlü şövalyelerinden Samins, kendisinin hasmına satılmış olduğunu görünce, avukatının evinde intihar etti. Bu hâdise yüzünden çıkan rezalet, ücret kabulünü ihtisasla bir tutan şiddetli bir fermanın hazırlanmasile neticelendi. Bunun üzerine avukat Suilius ve daha birçok avukatlar, düşüncelerini bildirmek üzere imparatordan müsaade istediler. Harplerin eskiden zengin olmak fırsatları verdiğine, esasen o zaman yalnız zenginlerin baroya intisap edebildiklerine, halbuki siyasî ve içtimî şartlar değişmiş olduğundan meslekleri sayesinde yaşayabilmeleri için avukatlara ücret almak müsaadesi verilmesinin doğru olacağına işaret ettiler (Avukatlığın bu devirden itibaren hakikî bir meslek haline gelmeye başladığı görülüyor). Bunun üzerine 10.000 sestersten fazla ücretin ihtilâs teşkil edeceği kararını vermekle iktifa etti.

Bu tedbir bütün suiistimallere nihayet vermediğinden Néron, Cincia Kanununu bir müddet için yeniledi, lâkin avukatların itirazı üzerine vazgeçti. Yeni ihtilâflar karşısında, avukatın muhakemeden evvel peşin ücret vermedikleri hakkında davacı-

ların yemin etmeleri icap ettiğine, avukatın ise dava bittikten sonra 10.000 sestersten fazla ücret alamayacağına Trajan karar verdi. Alexandre Sévère'in bir iradesi, bu miktarı 100 altına çıkardı. Constantin, Valentinien ve Valens dahi bu meseleyi nizama bağladılar. Peşin ücret almaları için Justinien avukatlara müsaade etti ve miktarını 10 büyük sesters olarak tesbit eyledi. Peşin ücret vermezse avukatın müdafaadan çekilmeye hakkı vardı ve ücretini almak için müşterisi aleyhine dava açabilirdi. Ücret miktarının tesbitinde hâkim, davanın ehemmiyetini, avukatın liyakatini, baronun âdet ve teamüllerini gözönünde bulundurmaya mecburdu.

155 – Avukatlar topluluğunun tesisi. Avukatın yardımı hakikî bir meslek sırasına geçtiği devirden itibaren bu meslekle uğraşan hukukçular, yavaş yavaş bir araya gelmeye başladılar. Onların bu toplantılarına (Ordo) adını ilk veren İmparator Justin oldu. Basit esnaf cemiyetlerini teşkil eden tacir ve zanaatkârlardan ayırt edebilmek için avukatlar, bundan böyle, bu isme kuvvetle sarıldılar.

Avukatlar meslek yemini etmiyorlardı. Lâkin Bizans İmparatorluğu zamanında İncile yemin ederek, tezvircilik etmeyeceklerini teyit ediyorlardı.

Avukatlar oldukça sert bir disipline tâbi tutuluyorlardı. Bu suretle davaları satın almak ve kazandıkları takdirde mahkûmünbihin yüzde şu kadarını ücret diye alıkoymak kendilerine yasak edilmişti (Bak. No. 526, 527, 529).

156 – Justin Kanunundaki sözler. Avukatlık mesleği, İmparatorluğun sonralarına doğru çok rağbette idi. Bunun bir delili İmparator Léon ve Anthenius zamanlarında İlirya Valisi Callicratus'a gönderilen Justin kanunnamesinde görülür. Bunda şöyle denilmişti:

> "Davaların şüpheli noktalarını halleden, müdafadaki kuvvetleri sayesinde, gerek ceza ve gerek hukuk davalarında çiğnenmiş hakları koruyan, kaybolmaya yüz tutmuş haklara destek olan avukatların gördükleri iş, kavgaya gitmek, yaralar almak suretile babalarını ve vatanlarını kurtarmak için yapabilecekleri hizmetten daha az faydalı değildir. İmparatorluğumuz için savaş yapanların, yalnız zırh gömlek giyen ve kalkanı taşıyanlardan ibaret olmadığını takdir ediyoruz. Bu işi, avukatlar da yapıyorlar. Zira ıstırap çekelerin ümidini, hayatını ve çocuklarını müdafaa eden ve şanslı seslerinin kudretine inanan kürsünün bu üstadları dahi hakikaten aynı şeyi yapıyorlar."

157 – Roma'da adlî yardım ve resen yapılan yardım. Sağırlara ve 17 yaşındaki küçüklere gerek davacı ve gerek dava olunan sıfatile hâkim önüne çıkmalarını yasak eden kanun, avukatları yoksa kendilerine bir avukat tayin edileeğini temin eylemiştir. Hasmın çevirdiği entrikalar veyahut telkin ettiği korku yüzünden bir davacı, avukat bulamıyorsa ona dahi resen bir avukat tutulacaktır. Yoksulların davalarını bedava müdafaa etmeleri için Alexandre Sévère'in avukatlara emir verdiğini tarihçi Sanpride haber veriyor. Bu yardım için avukatlara hazineden bir ücret veriliyordu.

Roma Hukuku diğer bir noktada eşsiz bir feraset göstermişti: Taraflardan birinin, hasım tarafa tecrübesiz avukatları bırakıp en tecrübeli ve kuvvetli avukatları kendi inhisarı altına almamasına nezaret etmeği Gradien'in bir fermanı hâkime emreder. Böyle bir durum karşısında iyi avukattan mahrum kalan tarafın müdafaasına, hâkim tecrübeli bir müdafi memur eyler. Bu tayine muvafakat etmeyen avukatın adı levhadan silinmek tehlikesi vardı.

158 – Eskilik şerefi ve en eski barolar. Meslekte en eskilik şerefi şüphesiz ki Romalılara aittir. Başlangıçtaki avukatlık bugünkü mânada hakları, vazifeleri genişletilmiş ve teşkilâtlandırılmış bir âmme hizmeti olmamakla beraber yine eskilik şerefinin Roma'da kaldığını kabul etmek zaruridir. Bu, Roma'nın kılıcile hüküm sürdüğü yerlerde hâkimleri vasıtasile adaleti dağıtmak vazifesini üzerine almasından ileri gelmiştir. Roma hatiplerinin, patronlarının, müdafilerinin şöhreti dünyayı tutmuştur.

Roma'nın düşmesinden sonra onunla birlikte hâkimler de, müdafiler de yokluğa karıştılar. Bundan sonra müdafaa san'atinin müşterek bir teşekkülüne ait ilk esaslar İspanya'da doğmaya başlamıştır. 1212 tarihi (Fuero Viejo Costille) de ve 1256 tarihli (VII Partidas) kanununda o zamanki (Vozeros)ların hak ve vazifeleri tayin edilmişti.

İngiltere'de, 1215 tarihlerine doğru büyük (Charte) da hukukşinaslara ait hükümler mevcut bulunmakla beraber (Bak. No. 208) avukat sıfatile önlerine gelenleri kabul veya red için hâkimlere salâhiyet veren kararnamenin 1242 tarihli olduğunu görüyoruz (Bak. No. 208).

Fransa'da parlemento avukatlar kütüğünün ihdası 1340 ve bunu teşkilâtlandıran dördüncü Philippe nizamnamesinin tarihi 11 Mart 1345'tir (Bak. No. 159, 160). Yalnız Hollanda müstesna olmak üzere müdafaa teşkilâtının kayıt ve kabul ve inzibat münasebetleri parlamentoda toplanmıştı. Bunu en evvel yıkmak (1461), inzibat meclisinin intihap salâhiyetini kullanmak şerefi Fransa Barosuna nasip olmuştur (Bak. No. 163, 164). Hür avukatlık arzusu yavaş yavaş bütün dünyayı kapladı. 1867'de Almanya'da boyunduruk kırıldı. Müdafaa teşkilâtı, mahkemeler teşkilâtı kanunile 1864'te Rusya'da (Bak. No. 232). Dava vekilleri cemiyeti nizamnamesile 1878'de Türkiye'de kurulmuştur.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Fransız Barosu'nun Tarihi[1]

1 - İhtilale kadar

159 – Asrî baronun menşeleri. Garbî Roma İmparatorluğunun yıkılmasından sonra avukatlık mesleğinin tarihi, orta çağın karanlıkları içinde kayboluyor. Meslek tarihinin bu safhası hakkında elde bulunan vesikalar, müdafilerin rolü ve teşkilâtı hakkında pek eksik malûmat verirler.

(Topluluk) unvanını 1300 senesine doğru avukatların ilk defa tekrar ele aldıkları görülüyor. Etinne Boileau, Kral Saint Louis'den tacir ve zanatkârları, papas cemiyetleri (conférie) halinde birleştiren fermanlar almış olduğu için kendilerini bu cemiyetlerden ayırt etmek isteyen avukatlar, vaktile Kral Justin'in vermiş olduğu unvana (Bak.No. 155) yeniden sarılmışlardır. Zaten Fhilippe-le- Hardi'nin bir emirnamesi, Eski Romalı yeminini diriltmişti. Fakat bu yeminin mesleğe girerken verileceğini ve her yıl yenileceğini mecbur tutuyordu. İşbu âdet, eski hukukun mer'î olduğu zamanlarda tamamen muhfaza edilmiştir.

---

(1) Fransız Barosunun tarihile biraz fazlaca meşgul olacağız. Bunun sebepleri var. Bir kere Fransız Barosu medenî dünyanın en eski (Bak. No. 158) ve edebiyat itibarile en zengin barolarından biridir. Sonra, Fransız Barosunun âdet ve an'aneleri, usul ve nizamları pek çok medenî baroları tesiri altında bırakmıştır. Üçüncü derece bu baronun tarihi baştan başa hamasetle doludur, ihtilâlden evvel ve sonra adalete yardım etmesi, Ceberruta karşı kafa tutması, pis işadamlarına karşı mücadelesi itibarile idealist avukatların daima gözönünde tutacakları kahramanlık ve ibret levhalarına en çok burada rasgeliriz.

Fransız Barosunun tarihi hakkında fazla malûmat almak isteyenlerin şu eserlere müracaat etmeleri:

J. Appleton: Prof. d'avocat, p. 20-65. (Bu faslın baş tarafları bu eserden hulâsa edilmiştir)

A. Haydar Özkent: Baro (F. Payen'den terceme) s. 13-66.

F. Payen: Les Regles de la Pr. d'avocat p. 29.

Magnus: Die Rechtsanwaltschaft s: 92-101.

Dr.Ş. Devrin: Adliye Ceridesi (2. teşrin 1936).

Dalloz: Repertoire pratique v. 1. p. 33-5, 56-67.

160 – Avukatlar kütüğü (levha). 1302 senelerine doğru parlamentonun daimî içtima halinde bulunması kararlaştırıldıktan sonra avukatlık mesleğinin daha sıkı bir surette teşkilâtlandırılması zarureti kendisini pek çabuk hissettirdi. 1340'ta parlamentoda avukatlar kütüğü ihdas edildi. Kütüğün ihdasını emreden nizamname, 11 Mart 1345 tarihinde dördüncü Philippe'in emirnamesile meriyet mevkiine konuldu. Bu, asrî nizamnameler ve kanunlarla teşkilâtlanan (levha)nın menşeidir. Bu devirden itibaren, meslek haricinde kalacakların ve avukatlıkla birleşemeyecek sanatların listesi yapıldı. 16 yaşından küçükler, sağırlar, körler, kadınlar, kötü şöhretliler, noter ve avukat kâtipleri, noterler, hâkimler, papaslar avukat olamıyorlardı. Noter ve avukat kâtiplerini hariç bırakan hüküm, az sonra gevşetildi ve kâtiplerden pekçoğu, kütüğe kaydolundular.

Bundan başka, avukatlar levhasına kaydolunabilmek için namzetlerin ehliyetli ve kabiliyetli olmalarını 1345 emirnamesi şart koyuyordu. Bu hususu temin işi, hâkimlere yükletilmişti: "Davasına hiçbir faydası olamayacak olan bir avukatın eline halkın bırakılmaması için, avukatları yemin vermeye kabulden önce, bu iş için liyakatları olup olmadığını hâkimlerin tetkik etmeleri icap eder."

Bu şartlar ne gibi şeylerdir? Birinci Francois, 11 Nisan 1520 tarihli emirnamesile (talibin üniversiteden mezun olmasını) açıkça söylüyor.

Yemin eden Hukuk Fakültesi mezunu, topluluğa filen kabul olunuyordu.

161 – Müşavirler; müdafiler, stajyerler. Paris Parlamentosu nizamnamesi, avukatları üç sınıfa ayırmıştı:

1 – Sonraları Consultant adını alan consiliarî, conseillersler, yani müşavirler.

2 – Proposant (advocati proponents) yani müdafi avukatlar,

3 – (Ecoutants) samiler veya (nouveaux) yeniler, yani bugünkü ıstılahile stajyerler.

Müşavirler, en eski avukatlardı. Hiç değilse 10 sene, isimlerinin levhada mukayyet bulunması icap ediyordu. "Mal taksimi halinde veya hususî bir müşkül karşısında saray, onların malûmat ve tecrübelerine müracaat ediyordu. Bu suretle, birçok mühim ihtilâflar hakkında esbabı mucibesile beraber fikrini söylemesi hassaten Dumoulinden rica edilmişti. Kral bile müşavirlere müracaat ediyor ve meclisinin komiserleri olmaları sıfatile, hal suretlerinin hazırlanması vazifesini onlara veriyordu".

Stajyer avukatlar bugün müdafaaya nasıl mezun değilseler, samiler için de bu böyle idi. Celselerde bulunmaya, muhakemeleri dinlemeye ve eskilerin sevk ve idaresi altında çalışmaya mecbur edilir (Bak. No. 434 mükerrer ve sonrakiler). Zamanına göre 2 veya 4 sene süren bir stajdan sonradır ki meslek ifasına fiilen başlıyorlar ve sonra mesleğe kaydolunuyorlardı.

162 – Reisliğin sembolü asa. Baro âzasının müşterek menfaatleri, uzun müddet (avukatlar ve müddeiumumiler heyeti) tarafından tedvir edilmiştir. İlkin bu, adliyede Saint Nicolas kilisesinde yerleşen, tamamile dinî mahiyette bir cemiyet idi; avoué'lerin dedeleri olan avukatları ve müddeiumumileri aynı zamanda bağrında birleştiriyordu. Cemiyet içinde avukatlar ön safta geldiklerinden, bunlardan biri merasim esnasında, azizin bayrağını hamil sırığı (asa)yı taşıyordu (Bak.No. 749, 795). Cemiyet 16'ncı asırda, her iki mesleğin müşterek menfaatlerini tanzime kadar salâhiyet dairesinin genişlediğini gördü.

163 – İnzibat işlerinin teşkiâtlandırılması. Başlangıçta zabıt ve raptı temin salâhiyeti, kayıtsız ve şartsız bir surette, avukatların meslek yaptıkları kaza makamlarına ait bulunuyordu: "Paris Parlamentosu, stajın tahmil ettiği mecburiyetler ve staj müddeti hakkında nizamlar koyuyor, levhayı yapıyor, avukatlar ve müddeiumumiler heyetinin kararlarını kabul veya reddediyor, kraldan sadır olan fermanların avukatları ilgilendiren kısmında noksan kalan noktaları tayin maksadile kararlar ve hattâ emirnameler çıkarıyordu. Meslek âdetlerini bozar mahiyette olan hareketleri cezalandırıyor ve bu âdetlere o kadar ehemmiyet veriyordu ki hatası parlamento nazarında hususî bir vahamet kesbediyordu".

İnzibat cezaları, 10 liraya kadar varabilen para cezası, kitapların ve el yazılarının musaderesi, Adliye sarayından ihraç, avukatlıktan muvakkaten ve müebbeden meni gibi cezalardı.

Parlamento ve diğer mahkemeler, eski rejimin hemen bütün devamı müddetince bu salâhiyeti muhafaza ettiler. Levhanın tanzimi işini parlamentoların yavaş yavaş topluluğa bırakmaları neticesinde, âzasının zabt ve raptını kontrol etmesi, topluluğun âdetleri meyanına girdi. Levhadan bir ismi çıkaran topluluk, başlangıcında kararını kralın adamlarına bildiriyordu. Lâkin levhanın senelik yoklaması sırasında ismi çizilenleri bildirmekten vazgeçip yalnız adlî sene zarfında çıkarılanları bildirmekle iktifa etti.

164 – Parlâmentonun boyunduruğundan kurtulmak. Topluluk, âzalarını ihraç hakkını (Parlâmentonun kontrolü altında) bu suretle ele geçirdikten sonra, kendilerini cezalandırmak ve meslekten menetmek hakkını da aldı.

Topluluk bir meclis seçmeyi, ancak 1661 senesinde Montholon'un Baro Reisliği zamanında âdet edinmiştir. İşlerine müteallik raporların ve kâğıtların kolaylıkla teati edilebilmesi için bu devir avukatları önce banes (sıra) ve sonra colonnes (direk) ismi verilen gruplar halinde toplanıyorlardı. Her sıra, topluluğun umumî menfaatleri hakkında Baro Reisleri anlaşmaya memur birkaç murahhas intihap etti. Bu murahhaslar daha sonra bizzat Baro Reisi tarafından seçildiler. 1781'de sıraların yerine kaim olan ve sayıları ona çıkan direklerden her biri, Baro Reisile birlikte (murahhaslık odası) teşkil eden ikişer mebus seçtiler. Bu murahhaslık heyeti, topluluk reisini seçer, onunla birlikte müşterek menfaatleri müdafaa eder, inzibat kudretini

tatbik mevkiine kordu. Topluluk meclisine müracaate avukatların her zaman hakları vardı. Kaydı terkin cezası, daima Parlâmento kararile teyit edilmek gerekti.

165 – Avukat ve müddeiumumilerin karşılıklı rolü. Eski Fransız Hukukunun meriyeti zamanında bu iki meslek çok defa birbirine karıştırılmıştır. Bununla beraber her iki mesleğin yan yana yürüdüğü anlaşıldığından vazifesini muhafaza eden bir müddeiumuminin levhaya kaydının tecviz edilmemesi kabul olundu. Lâkin avukatlıkla birleşemeyen bu sıfatın vazifeden ziyade unvana taallûku vardı. Zira münhasıran avukatlara ait olan istinaf davaları müstesna olmak üzere, müddeiumumiler dahi avukatlarla birlikte aynı işleri müdafaa edebiliyorlardı.

Gerek münhasıran, gerekse müddeiumumilerle aynı hukuk dairesinde olsun, avukatlar bir sürü muharrerat kaleme alıyorlardı. Birinci François'nın 1535 tarihli emirnamesi mucibince bunlara imza koymaya katiyen mecbur idiler. Bu emirname (aldıkları ücreti kaydedip bizzat parafe etmeleri icap ettiğini, aksi takdirde haraketin irtikâp telâkki edileceğini) avukatlara tenbih ediyordu. Paris Parlamentosunun 1602 tarihli bir kararı, muattal kalmış olan işbu metne riayet lüzumunu yenilediğinden o zaman Paris Parlâmentosunda kayıtlı 307 avukat, serpuşlarını mahkeme kalemine bıraktılar. Bu istifalar, parlâmentoyu bu karardan vazgeçirmeye, kralı da avukatları da gücendiren bu şiddetli hükmü geri almaya sevketmiştir.

Kaleme aldıkları yazılara dair avukatlarla müddeiumumiler arasında imzalanmış olan bir itilâfname mevcut olduğu, 17 Temmuz 1693 tarihli bir kararnamede görülmektedir.

Hükûmet, 18'inci asırda, avukatlarla müddeiumumilerin vazifeleri arasındaki ikilikten doğan muhtelif hâdiselerle uğraşmıştır. Şansolye Maupeaunun eserini tamamlayan Mayıs 1771 tarihli ferman, Paris Parlâmentosunda müddeiumumileri kaldırdı ve onların yerine kaim olmak üzere 155 avukat koydu. Maupeau'nun parlâmentoda pek kısa süren mevcudiyeti esnasında meslek birleştirilmiş oldu. Bu suretle Fransa, o zamandan beri birçok medenî memleketlerin tahakkuk ettirmiş olduğu bir ıslahat teşebbüsüne girişmiş bulunuyordu. Lâkin ikinci teşrin 1774 tarihli ferman, bu faydalı yeniliği ortadan kaldırmıştır.

166 – Eski rejimin sonunda avukatların durumu. O zaman avukatlık mesleği çok rağbette idi.

Eski saltanat devrinin uzun süren bir hatası, bu devir avukatlarının vazifelerini tamamile yapmalarına müsaade etmemiştir. Ağustos 1539 tarihli Villers-Cotterets emirnamesi, cinaî davaların gizli bakılması usulünü koyuyor, daha doğrusu tamim ve tekit ediyor, suçluların bir müdafî tutmak haklarını kabul etmiyordu. Bu haksız ve zalimce kaideyi, cinaî işlere dair 1670 tarihli emirname ortadan kaldırmamıştı. Büyük ihtilâl esnasında çıkarılan 3 İkinci teşrin 1789 tarihli kanun, avukatlık vazifelerinin en şerefli ve en faydalılarından olan bu kısmı iade etmiştir.

2 - İhtilâlden İmparatorluğa kadar

167 – Büyük ihtiâlin avukatlara vurduğu yumruklar. Büyük ihtilâl avukatlar topluluğuna büyük darbeler indirmiştir. Bunun iki sebebi vardı: Bir kere avukatlar topluluğunun metbuu gibi bulunan parlâmentoları ihtilâl lâğvetmek mecburiyetinde idi. Sonra, çok kapalı olmalarından dolayı hür bir memlekette yakışık almaz görünen heyetleri yine ortadan kaldırmak lâzım geliyordu. Ötekiler gibi bir heyet olmamakla beraber avukatlar topluluğu da bir emniyetsizlik çemberi içine alınıyordu.

Halbuki sonradan müessesan meclisi (assembleé constituante) teşkil edecek olan états géneraux mebusları ekseriyet itibarile avukatlardan mürekkepti. Müessesan meclisinin reisi olan Thouret, Rouen parlâmentosu avukatlarından idi.

Bunca avukatlar arasından nasıl olup da topluluğu müdafaa için hiçbir ses yükselmedi? Eski yüksek mahkemelerin ortadan kaldırılması neticesinde, topluluğun itibardan düşmesine baro âzası olan mebusların razı olamadıkları ileri sürüldü. Adaletin bu yeni telâkkisi tarzı sırasında, memleketin her tarafına dağılmış bulunan bidayet mahkemeleri, sağlamca teşkilâtlanmış ve topluluğa şeref vermiş olan an'anelerin sadık bekçisi olacak bir baroyu etraflarına toplayamazlardı.

Avukat mebusların bu hususiaki endişelerini Paris'teki meslekdaşlarına bildirmeleri üzerine Bonnaire ve Delaroix-Frainville taraflarından kaleme alınan şu yazılı mütaleanın kendilerine verildiği söylenir:

> "Bizleri iki bakımdan düşünmelidir: Avukat olmamız bakımından ve parlamento avukatları olmamız bakımından.Parlamentonun lâğvı, parlamento avukatı olmak sıfatını bizden alıyor. Avukatlık sıfatımıza gelince adımızı, vazifelerimizi, imtiyazlarımızı devredebileceğimiz yüksek divanlar mevcut oldukça böyle bir sıfatın kıymeti olabilir. Fakat Yeni Adlî Teşkilât, bu gibi divanlara yer vermiyor. Yeni adlî teşkilâtın yer vermiş bulunduğu mahkemeler, istinaf davaları işine nöbetle bakan cılız bidayet mahkemeleridir. Avukatlık sıfatını tevcih edecek olan, işte bu mahkemelerdir. Şimdi, Fransa'nın sathını kaplayacak olan bu mahkemelerden her biri yeni bir baronun merkezi haline gelecektir. Prensiplerimiz ve disiplinimiz hakkında hiçbir fikirleri olmayan kimselerle hınca hınç dolacak bu barolar, şerefli vazifeleri tezlil edecek ve bu vazifeleri haiz bulundukları asalet mertebesinden indireceklerdir. Halbuki bu adamlar, avukat adını taşımakla gururlanmakta devam edecek, onun farık alâmetini ele geçirek ve hattâ birtopluluk kurmaya dahi kalkışacaklardır. Öyle ki isim benzerliği neticesinde aldanan ve tabiattaki şeytanlık dolayısile iftiralarını daima umumileştirmeye meyleden halk, bu türedi avukatlarla eski rejim avukatlarını birbirlerinden ayrıt edemeyecektir. Böyle tehlikeli bir duruma düşmenin biricik çaresi, avukatlık adını, topluluğu ve topluluğa bağlı bütün vazifeleri ortadan kaldırmaktır. O suretle ki, bizler avukat olmaktan çıktıktan sonra, ortada başka avukatlara yer kalmasın. Bu asîl mesleğin tek sahipleri olan bizler, onu rezil ve kepaze edecek olanların ellerine geçmek suretile bu mesleğin bozulmasına rıza göstermeyelim. Bize lâyık olmayan

haleflere vücut vermeyelim. sevgimizin mevzuu olan bir mesleği zillete terketmektense onu biz kendimiz mahvedelim.

Müellifler, o devir avukatlarının susmalarındaki doğru sebebin bu olduğunu zannetmiyorlardı. Asıl sebep, şudur ki diyorlar, o zamanki tehlikeli işler ortasında ve umumî efkârın aldığı hal karşısında, bir imtiyaza sahip olduğu hissini veren bir müesseseyi kurtaramayacaklarını ve toplulukla dağıtılan diğer cemiyetler arasındaki farkı meclise göstermeye muvaffak olamayacaklarını avukatların anlamış olmaladır.

168 – Topluluğun ortadan kaldırılması. Hâkimler ve diğer adlî memurların elbiselerile ilgili 11 - 2 Eylül 1790 tarihli kararmanenin 10'uncu maddesine tevfikan yapılan bu ilga, tamamile arızî bir şekilde olmuştur:

"Avukat adı verilen ve ne topluluk, ne de bir heyet olmayan kanun adamları, vazife esnasında hiçbir hususî elbise giymeyeceklerdir".

İhtilâl busuretle avukatlar topluluğunu ve hattâ an'anenin avukatlara hasredilmiş olduğu adı, aynı zamanda ortadan kaldırılmış oluyordu.

29 İkincikânun 1791 tarihli bir kararname taraflara (kendilerini sözle veya yazı ile müdafaa etmek hakkını) veriyor ve (sözle veya yazı ile müdafaa için bir müdafiin yardımını isteyebileceklerini) ilâve ediyordu.

Bu kararnamenin bazı maddelerini zikredelim:

Madde 1 – Mahkemeler nezdinde officiers ministeriels'lerin satılması ve çocuklarına ihtikali kaldırılmıştır.

Madde 3 – Kaza mahkemeleri nezdinde, münhasıran tarafları temsil etmek, onların evrak, hüccet vesaire gibi şeylerine ve onlardan mesulolmak, muhakemelerin usulü dairesinde görülmesi için icap eden muameleleri yapmak ve işi kanunî şekle sokmak işlerile vazifeli olarak officiérs ministeriels ve Avouéler bulunacaktır. İşbu avueler, gerek sözle ve gerek yazı ile veya sözle kendi kendilerini müdafaaya her zaman hakları olan ve isterlerse yarı resmî bir müdafiin yardımını kullanılabilecek olan tarafların müsaade ve vekâletini haiz olsunlar.

Madde 4 – 4 Ağustos 1789 tarihinden evvel derecelere taksim edilmiş olan sabık signeuriales mahkemelerine mensup yüksek divanların ve kraliyet mahkemelerinin eski hâkimleri, bunların yerine kaim olanlar, devlet hazinesi hâkim ve müddeiumumileri, parlamentolar ve yardım mahkemeleri ve yüksek meclisler ve diğer mülga kraliyet mahkemeleri eski müddeiumumileri, levhalara kaydolunmak âdet olan yerlerde levhalara kaydolunmuş olan veya yukarıda yazılı mahkemelerde alenen meslek yapan sabık avukatlar, önce kaza mahkemeleri kelemine kaydolunmak suretile, işbu mahkemelerden hangisini münasip görürlerse orada avuelik yapabilirler.

Müessesan meclisi bu suretle taraflar için resmî vekiller ihdas etmiş ve avukatlara bu işleri yapmak imtiyazını vermişti. Avukatlar bu suretle müdafaada bulunmak hakkını muhafaza ediyorlardı.

İhtilâlin, bilgi, doğruluk, istiklâl gibi avukatlık vazifesinin iyi yapılması için lâzım teminattan hiçbirisine sahip olmaksızın avukatlarla beraber adalet huzuruna çıkmak hakkını haiz olan (yarı resmî müdafilere) cevaz vermek yüzünden hataya düştüğünü müellifler söylerler.

169 – Bunun neticeleri. Müessesan meclislerini bu yanlış yola götüren vehimler ve bundan doğan neticeler baro reisi Henri-Robert'in (Napoleon ve adalet) adlı eserinde çok canlı bir şekilde ifade edilmiştir:

> "Avukatlık mesleğini yapmak için hâlâ bir fen ve ihtisasçı istemek iddiasını güdenlere karşı, tabiî haklar namına ve beliğ bir şekilde Robespierre filvaki infialini göstermişti:
>
> Romalıların levhaları, müsabakaları ve imtiyazları var mıydı diye bağırmıştı. Verrès'yi yıldırımla vurulmuşa çevirdiği zaman Directoire'dan bir şehadetname istemeye ve bir kanun adamı yanında tatbikat görmeye Çiçéron mecbur olmuş muydu? Hem adalet ve tabiat kanunlarını, hem içtimaî nizama taallûk eden en iptidai bilgileri bozuyorsunuz."
>
> Raportör Dinocheau da şu heyecanlı sözleri söylemişti:
>
> "Nazarî istidatları ve çalışmaları sayesinde hemcinslerini himaye etmek ve vazifelerin en asilini yapar hale gelmek için dünyaya gelen insanlar ne kadar bahtiyardırlar! Yarı resmî müdafiler, işte bu çeşit insanlardan olacaklardır!

Bu hoş falcılıkla hazin gerçeklik arasında ne kadar uzun bir mesafe var! Mahkemeleri akıl kabul etmez bir cife kaplamıştı. Kötü şöhretleri dolayısile o zamana kadar mahkemeye ayak atmaları yasak olan şüpheli bir sürü işadamları, bir saka, bir sabıkalı, bir eski at seyisi mahkeme salonlarında görüldüler. Bunlardaki kazanç hırsının kâbına ancak cehaletleri varabiliyordu. Eski avukatlar içinden meslekte kalanlar, bu yeni ve acayip meslekdaşlarının yaptıkları namussuz ve hayasız hareketlere ve hilelere karşı kendilerini müdafaaya mecbur kalıyorlardı. Hiçbir kâğıt teati edilmiyordu ki tahrif edildiğine veya ortadan kaybolduğuna şahit olunmasın.

Devlet Şûrası Âzasından Thibaudeau, Hatırat adlı eserinde bu hallerin tesirli bir levhasını yaparak diyor ki:

> Yüksek kabiliyetler, necip faziletler ve şanlı hatıralarla ün kazanmış olan baro, zillet mevkiine düşmüştü. İlmin, doğruluğun, istiklâl ve şerefin taarruzdan masun sığınakları olan bu avukat cemiyetlerine anarşi içinde doğmuş, hiçbir bilgisi ve hücceti olmayan, serbestlikten istifade ederek mahkemeleri istilâ etmiş olan ve adalet mihrabına saygısızlıkta bulunan yarı resmî avukatlar cifesi halef olmuştu. Bonnet'lerin, Bellad'ların, Berryer (baba) lerin, yirmi kadar hürmet ve tavsiyeye lâyık meslek erlerinin ya-

nında, müşterileri iğrenç bir ihtirasla paylaşan tanınmamış adamlar görülüyordu".

Yarı resmî avukatlar, işadamları ve simsarlardı. Kâr peşinde koşuyor ve şerefî hakir görüyorlardı. Directoire'a ve vekillerin yanına gitmek için adliyeden borsaya kadar Paris'in kaldırımlarını tepiyorlardı. İş kabinaları namı altında şirketer teşkil ediyor ve sanki ticaretin bir şubesi imiş gibi, davalardan para çekiyorlardı. (Hukuk şinas filân, iflas etmiştir) denildiğini işitmek nadir değildir. Safdil ve heyecanlı Dinocheau'nun umuma has olacağını söylediği (saadet devri) ve (vazifelerin en asilini menfaati istihkar etmekle, fazilet ve kabiliyetlerini hemcinslerini müdafaaya hasreylemekle mesut olacaklarını) tasvir ettiği yarı resmî müdafiler, işte az zamanda bu hale gelmişlerdi.

Bundan sonra gelen devirde, müdafaa hakları tamamile unutulmuştur. Eski rejimin en uzun süren ve en vahim olan hatalarından birisini 3 İkinci teşrin 1789 tarihli kanun tamir eylemiştir. Bu kanuna göre her suçlunun bir müdafii olacak ve hattâ bu müdafi istintakın bütün safhalarında hazır bulunacaktır. Buna bakılırsa büyük ihtilâl, başlangıçta müdafaa işine çok müsaitti. Fakat (iftiraya uğrayan vatandaşları müdafaa için kanunun onlara jüriden vatansever bir kimseyi temin ettiğini, fakat iftiracılara bu müsaadeyi vermediğini) beyan eden kanun, işbu esaslı prensibi ayaklar altına almıştır.

Bu karışık devir esnasında Marais avukatları adile tanınmış olan ve eski parlamento avukatlarından mürekkep bulunan ufak bir grup hür bir heyet halinde teşekkül etmiştir. Bu grup, avukatlar topluluğunun menfaati hakir görmek ve doğruluğa yürümek an'anelerine sadıkça riayet ederek emniyete lâyık müdafileri davacılara vermekle baha biçilmez bir faydayı teminde devam eylemiştir.

3 - İmparatorluk devrinde

170 – Topluluğun yeniden kurulması. Avukatlar topluluğu konsolluk ve imparatorluk zamanında yavaş yavaş tekrar kurulmuştur. Topluluk nasıl ki elbise ile birlikte ortadan kaldırılmış ise kanun adamlarının ve avouelerin elbiselerini nizam altına koyan bir kararname ile öylece yeniden kurulmuştur.

22 ventôse 12 (Cumhuriyet yılının 6'ncı ayı. 19 Şubat'tan 20 Mart'a kadar) tarihli kanunla avukatlar levhası tekrar güneş gördü. Bu kanun okuma işlerine düzen vermekle başlar. Hukuk mektepleri tedrisatından sonradır ki hukuk mezunları meslek yapmaya başlayabileceklerdir. Bundan sonra levhayı ve topluluğun esaslarını kurar.

Bu kanunun baroyu ilgilendiren hükümleri şunlardır:

Madde 23 – Bir lisans diploması veya üniversitelerden elde edilmiş lisans tasdiknameleri göstermeyen hiçbir kimse, Temyiz, İstinaf, Cinayet

veya Bidayet Mahkemelerinde hâkim, jüj komiser veya bunların yerine vekâlet vazifelerini yapamaycaktır.

Madde 24 – Yukarıda söylenmiş olduğu üzere lisans diplomasını veya üniversite tasdiknamesini hükumet komiserine ibraz ile kaydettirmedikçe hiçbir kimse mahkemelerde avukatlık ve temyiz mahkemesinde avouelik edemeyecektir.

Madde 29 – Mahkemeler nezdinde avukatlık edenlerin bir levhası yapılacaktır.

Madde 30 – Avukatlar levhasındaki sıralarına ve onlardan sonra avoueler kabulleri tarihine göre, mülâzim âzanın gaybubetleri halinde hâkimler, jüj komiserler ve onların vekilleri yerine vazife görebileceklerdir.

Madde 31 – Avukatlar ve avoueler, müdafi veya müşavir sıfatile kanunlara, nizamlara, iyi âdetlere, devletin emniyetine,âmmenin asayişine mugayir hiçbir şey söylemeyeceklerine ve neşretmeyeceklerine ve mahkemelere, âmme makamlarına karşı borçlu bulunan saygıdan hiçbir zaman ayrılmayacaklarına dair bu kanunun neşrinden itibaren ve bundan böyle vazifeye başlamazdan evvel yemin vermeye mecbur tutulacaklardır.

Madde 38 – İşbu kanunun tatbik tarzı ve hususile avukatlar levhasına ve baronun zabt ve raptına müteallik kısımları hakkında nizamnameler yapılacaktır.

171 – **Asrî baro.** Asrî baronun esası bu suretle başlamıştır. Bundan böyle baro yepyeni bir kanuna tevfikan yeniden kurulacaktır. Onu maziye bağlayan bağlar kesilmiştir. 18 Şubat 1921 tarili bir kararda Devlet Şûrası bu noktaya kesin olarak işaret etmiştir. Yeniden kurulan baro, âdetlerin ve an'anelerin zincirini yeniden düğümlemek isteyecek ve bunda muvaffak da olacaktır. Fakat yeni teşkilâtlanan meslek işlerini eski hukuktan çıkarılan kanun kaidelerile çevirmek teşebbüsü suya düşecektir.

22 ventôse 12 tarihli kanunun kararlaştırıldığı nizamnamenin neşri, altı yıldan fazla beklendi. Bu müddet zarfında Hukuk Muhakeme Usulleri Kanunu neşredildi[2]. Bu kanun muhtelif maddelerinde avukatlık mesleğini ilgilendiren fıkralar görülür. 86'ncı madde, müdafaayı ve hattâ istişareyi prensip itibarile hâkimlere yasak eder; 87'nci madde, müdafaanın alenî olacağı kaydını kor; 90'ıncı madde mahkemeler nezdinde bir vazifesi olanların muhakeme esnasında bir karışıklık çıkarmalarını önlemek için bu gibilerin muvakkaten işten el çektirme cezasına çarptırılmalır-hakkını hâkimlere verir; 1036'ncı madde, ihtar cezası hükmetmek, iftiralı yazıları ortadan kaldırmak salâhiyetlerini mahkemelere bırakır.

---

(2) Bu kanunlar tanzimattan sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun tercüme ve kabul ettiği Usulü Muhakematı Hukukiye, Usulü Muhakematı Cezaiye, Ceza kanunnamei hümayunudur. Zikredilen maddeler, bizde de aynen mevcut idi.

Mahkemelerin ve divanların zapt ve raptını ve polis işlerini nizama koyan 30 Mart 1808 kararnamesi dahi avukatlara tatbik edilebilen muhtelif maddeleri ihtiva eder. 105'inci maddesi, avukatlara elbise giymeyi emreder; 103'üncü maddesi, muhakeme esnasında vukubulan veya vukuu meydana çıkan inzibat suçlarile mahkemelerin uğraşacaklarını bildirir.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun[3] 294'üncü maddesi, cinayet mahkemesi huzuruna çıkan müttehime vekili olup olmadığı sualinin sorulmasını emreder. Eğer yoksa mahkeme reisi ona bir müdafi seçecektir. 295'inci madde hükümlerine göre bu seçmek, ancak mahkemeye bağlı olan veyahut mahkemenin kaza dairesinde bulunan avukat veya avoueler arasından yapılabilir. Bunların dışında yapılacak bir seçim, mahkeme reisinin müsaadesine iktiran etmek gerektir. Vicdan kanaatine ve kanunlara karşı borçlu bulunan saygıya zıt birşey söylemeyeceği ve müdafaalarında itidali gözetmesi icap ettiği hakkında müttehimin avukatına tenbihatta bulunmasını 311'inci madde mahkeme reisine emreder, fakat müttehimin sözü kesilmemesini ve en son söz müdafie ait olduğunu 328 ve 335'inci maddeler hemen ilâve ederler.

1810 Ceza Kanunda[4] avukatlık mesleğine ait pek az hüküm vardır. Bu da, meslek sırrını dışarıya vuranların cezalandırılacağı hakkındadır.

172 – Napolyun'un meşhur mektubu. Halbuki 22 ventôse tarihli kanunun avukatlık mesleğini yoluna koymak üzere çıkarılacağını haber verdiği nizamname henüz neşredilmiş değildi. Sevmediği bir cemiyet için bir hürriyet fermanı imzalamaya Napolyon bir türlü razı olamıyordu. Bir tek proje imzalanıncaya kadar sekiz tanesini geri çevirdiği söylenir. Regenaud'nun raporu üzerine Birinci teşrin 1804'te Cambacérès Napolyon'a bir proje arzetmiştir. Devlet Şûrasında münakaşa edilen bu kararname avukatların ihtilâlden evvelki bütün imtiyazlarını ve teşkilâtını iade ediyordu. Bu proje Napolyun'u yerinden sıçratmıştır. Cambacérès'e bir mektup yazmıştır. Napolyon'un ölümünü müteakip kâğıtlarının sebti defteri esnasında orada bulunmuş olan Dupin (büyük) o mektubun şu parçasını zikreder:

> Kararname mânasızdır. Onlara (avukatlara) karşı hiçbir tutamak yeri, hiçbir hareket imkânı bırakmıyor. onlar, ihanetlere ve cinayetlere sebep olan bir takım fesatçılardır. Belimde kılıç taşıdığım müddetçe hiçbir zaman böyle bir kararnameye imza koymayacağım. Hükûmete dil uzatan bir avukatın dilinin kesilmesini isterim.

Baro Reisi Hanri-Robert diyor ki:

(3, 4) Bu kanunlar tanzimattan sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun tercüme ve kabul ettiği Usulü Muhakematı Hukukiye, Usulü Muhakematı Cezaiye, Ceza kanunnamei hümayundur. Zikredilen maddeler, bizde de aynen mevcut idi.

1810'da Treilhard yeni bir proje arzetti. İmparatorun kızgınlığı yatışmış olmakla beraber avukatlara karşı beslediği kötü fikirler henüz ortadan kalkmış değildi. Meslek menfaatlerini münakaşa etmek için, eski rejim zamanında olduğu gibi, baro reisinin yine istediği ve muvafık görüldüğü vakıt avukatları umumî toplantıya çağırabilmesini teklif etmişti. Napolyon buna karşı şu sözlerle ve kat'î surette ayak diremiştir:

Baro Reisi dilediği zaman toplantıyı meclis akdine davet etmemelidir. Meselâ söz söylemeği itiyat edinen ve seven 300-400 avukat reisinin, Paris gibi büyük bir şehirde bunları heyet halinde toplayabilmesi, işbu heyetin devlet işlerile meşgul olmasına kadar varabileceği gibi bu keyfiyet polisin müdahalesini icap eder, zapt ve rapt kaidelerini de bozmak demek olur. Esasen bütün bunlar imparatorluk idare tarzına zıttır. Hükûmet idaresini elinde tutan zihniyet, halk toplantılarını, bu kargaşalık ve anarşi ocaklarının varlığını kabul etmez. Niçin avukatlar, devlet içinde, müşterek nizamdan kendilerini uzaklaştıracak olan imtiyazlara sahip olsunlar?

173 – 14 Birinci kânun 1810 kararnamesi. 14 Birinci kânun 1810 kararnamesi bu şartlar altında imza edilmiştir. Baro Reisinin ve seçime bakmak ve meslek haysiyetini gözetmek işlerile vazifelenen İnzibat Meclisinin bu kararnamede tekrar yer aldıkları görülür. Lâkin baro reisi, meslekdaşları tarafından değil, müddeiumumî tarafından seçilir. İnzibat meclisi âzalarını dahi levhadaki sıralarına nazaran en eski olanların üçte ikisi tarafından seçilen ve umumî heyet toplantısında çifte listeye geçirilen namzetler arasından yine müddeiumumî tayin eder. Topluluk, müddeiumuminin muvafakatile baro reisinin daveti üzerine ve yalnız namzetleri seçmek için toplanabiliyordu.

Öte yandan Adliye Nazırının müsaadesi olmadan, mukayyet bulundukları mahkemenin kaza dairesi dışında kalan yerlerde avukatlar müdafaa yapamıyorlardı. Esasen Adliye Nazırı, avukatlara karşı zapt ve rapt bakımından korkunç bir surette silâhlı idi. Zira meslek yapmaktan onları muvakkaten menedebiliyor, hattâ levhadan bile çıkarabiliyordu.

Bu sıkı hükümler baronun ümitlerini kırıyordu. Bu böyle olmakla beraber faydası da bundan sonra anlaşılmıştı. Kararnamenin ön sözü şu sözlerle baroya saygı gösteriyordu:

... Adliye işlerini düzeltmek ve mahkemelerimize lâyık oldukları yüksek itibarı vermeğe uğraştığımız sırada adaletin teşkilâtlandırılmasında çok büyük tesiri olan bir meslek, dikkat nazarımıza çarpmıştır. Bu münasebetle doğruluğun, nezahetin, menfaati istihkarın, uzlaşma arzusunun, adalet ve hakikat aşkının, zayıfları ve gadre uğrayanları himaye etmek için icap eden şuurlu bir gayretin idamesi çarelerinin en iyilerinden biri olmak üzere, 22 ventôse 12 tarihli kanunla avukatlar levhasının yeniden kurulmasını emrettik. Baronun iyi günlerinde avukatların pek kıskançlıkla koruduları bu kurtarıcı zapt ve rapt kaidelerini bugün yeniden çizerken hâkimlikle pek samimî münasebetleri olan böyle bir mesleğe nezaret hakkının hâkimlere verilmesi de muvafık olur. Ara yere meslekî, itaatsizlikten ve

aşırı serbestlikten ayıracak olan bir sınır koymak suretile, avukatlık mesleğinin hürriyet ve asaletini emniyet altına almış olduk.

174 – 20 İkinci teşrin 1822 emirnamesi ve Adliye Nazırının parlak başlangıcı. 1822 yılında Paris topluluk meclisine namzetler seçilmesi, mânalı bir istiklâl tezahürüne sebep olmuştur. Hassaten hükûmet taraftarı olduklarından dolayı o zamana kadar müddeiumumî tarafından seçilen namzetleri avukatlar, müddeiumumiye verilen listeden çıkarmak istediler. Bu suretle ceza takibatile neticelenmek üzere olan vahim bir kavga ortaya çıkmış oldu.

Bu böyle olmakla beraber, daha iyi düşünmeye başlayan hükûmet, birkaç ay sonra 20 İkinci teşrin 1822 tarihli emirnameyi çıkardı. Adliye Nazırının işbu emirnameye başlangıç teşkileden raporu, avukatlık mesleğine parlak bir surette yeniden saygı gösterir:

> Haşmetmeap! Avukatlık mesleği o kadar asîl, o kadar yüksektir ki; onu şerefle yapmak isteyenlere öyle vazifeler ve öyle fedakârlıklar yüklemektir ki; adlî kararları hazırlayan münakaşalar esnasında serptiği bilgi ışıklarile devlete o derece faydalıdır ki haşmetmeabımızın hayır hah nazarlarını bu meslek üzerine çekmeyi ihmal edersem, en mühim vazifelerimden birinde kusur etmiş olmaktan korkarım.
>
> Bu meslek, korkak muhakemeleri hayrete düşüren imtiyazlara maliktir. Lâkin tecrübe, bu imtiyazların zarurî olduğunu uzun zamandan beri hissettirmiştir. Baronun istiklâli, kendisi için olduğu kadar adalet için de kıymetlidir. Adaletin verdiği kararları serbestçe münakaşa etmek imtiyazı avukatlara verilmiş olmasıydı, adaletin hataları sonuna kadar sürecek, çoğalacak, hiçbir zaman tamir edilemeyecek, daha doğrusunu söylemek lâzım gelirse, akıldan ve doğruluktan başka dayanağı olmayan bu hayırlı otoritenin yerini boş bir adalet taklidi yapmış olacaktı. Yardımda bulunmayı kabul veya red gibi kıymetli bir hak kendilerine verilmiş olmasaydı, az bir zaman sonra avukatlar emniyet telkin edemeyecekler, belki de böyle bir emniyete lâyık olmaktan çıkacaklardı. Kadir ve kıymeti kalmamış bir mesleği şerefsizce yapacaklardı. Avukatların iyi niyetlerinden daima şüpheye mahkûm olan adalet, bu meslek adamlarının anlattıkları şeylere veya doktrinlerine bizzat inanıp inanmadıklarını hiçbir zaman bilemeyecek ve bu suretle onların tecrübe ve doğruluklarının bahşettiği teminattan mahrum kalacaktı. Sonra, mutat ve doğrudan doğruya yapılan bir nezaretin lüzumsuz boyunduruğundan dahilî bir teşkilâtla kurtulmadıkça kendisine şeref verici yüksek insanları safları arasına almak ümidini bu topluluk besleyemezdi ve böyle insanların fazilet ve liyakatlarının nurile ışıklanan adalet de, en emin dayanaklarını, en iyi kılavuzlarını kaybetmiş olurdu.

Emirnamenin metni, bu parlak başlangıca her yerinde uymuyordu. Topluluk meclisinin seçimini müddeiumumiden aldığı şüphesizdi. Fakat namzetler intihabının topluluk umumî heyeti tarafından yapılmasını kaldırıyordu. Topluluk direklere taksim edilmişti. Seçim meclisi, baro reislerile her direkten seçilen en eski ikişer avukattan teşekkül edecekti. Baro reisini ve kâtibini bu meclis seçecekti.

Zapt ve arpta ait hususlara Adliye Nazırının malik bulunduğu diktatörlük salâhiyeti de kısmen kaldırılmıştı.

Baro, şiddetle itiraz etti, istekleri ancak Restorasion hükûmetinin düşmesinden sonra neticelendi. 27 Ağustos 1830 tarihli (tamir edici) emirname, baro reisini ve meclis âzalarını intihap hakkını, nihayet topluluk umumî heyetine geri verdi ve levhada kayıtlı bulunan her avukat, hiçbir müsaadeye hacet kalmaksızın, bütün Fransa mahkemeleri huzurunda müdafaa yapabildi.

175 – Adliye Nazırının tamimi. 1822 emirnamesini, Adliye Nazırının 6 İkinci kânun 1823 tarihli bir tamimi takip etmiştir. Bunun mühim bir kısmı avukatın mesleğini fiilen yapmasını ister ve şöyle der:

> Lâzım gelen rütbeyi haiz oldukları ve yemin etmeye de kabul edilmiş bulundukları halde avukatlık mesleğini gerçekten yapmayarak ve yazıhane ve baro işlerile münhasıran uğraşmayı âdet etmeyerek, sırf girdikleri mesleğe hakkile bağlı ve çalışkan insanlara ait olabilecek imtiyazlardan istifadeyi isteyen kimseleri avukatlar topluluğundan uzaklaştırmayı ve levhadan çıkarmayı 51'inci madde haklı olarak istemektedir.
>
> Avukatlık mesleğinin yapılması, adliyeye sık sık devam etmek, müdafaalarda bulunmak, hukukî yazılar yazmayı âdet edinmekle kendini gösterir. Muvaffakiyet ve meşguliyet, herkes için zamanın ve ehliyetin mevyasıdır. Demek oluyor ki muhakeme celselerini takip eden, sık olsun seyrek olsun, fırsat düştükçe müdafaalarda bulunan her avukat, elinden geldiği kadar mesleğini hakkile yapmış olur.
>
> Adliyeye devam etmeksizin ve müdafaada bulunmaksızın istişareler, lâyihalar, müteleanameler ve diğer hukukî yazılar kaleme alan her avukat da yine mesleğini yapmış olur.
>
> Fakat buna mukabil, devamı ve çalışması sayesinde mesleğe has birçok mânialar içinden muzafferce çıkacağını görülmesi kolay vakıalarla gösteremeyen her avukat, mesleğini hakkile yapmıyor demek olur ve topluluğa iştirak arzusunu besleyemez.
>
> Bu veçhile, mesleğin yapıldığına dair ortada başka bir delil bulunmaksızın hakukî yazılar altına ara sıra atılıveren tek imzalar, avukat olmak ve levhaya kaydedilmek hakkı için kâfi değildir. Böyle bir vaziyette olduktan başka üstelik bir de mahkemenin bulunduğu yere yakın bir yerde oturmayan avukat, taraflarca çabuk bulunamacağı ve kendilerine kolaylıkla yardım edemeyeceği için, tabiatile avukat telâkki edilemez.

176 – (Tamir edici) emirname ve doğurduğu neticeler. Baronun istekleri (tamir edici) emirname adı verilen 27 Ağustos 1830 tarihli emirname ile kısmen yerine getirilmiştir. Emirname derin bir ıslahat yapılacağını haber veriyor, fakat şimdilik iki tedbir ile iktifa ediyordu:

1 – Baro reisini ve meclis âzalarını intihap hakkını topluluk umumî heyetine iade ediyordu.

2 – Levhaya kayıtlı bulunan avukatlara, Fransa'nın bütün mahkemelerinde, başkaca hiçbir müsaadeye hacet kalmaksızın, müdafaa hakkını veriyordu.

177 – İkinci imparatorluk. İkinci imparatorluğun kurulması, baro haklarının azalmasına sebep olmuştur.

(Tamir edici) emirnamenin verdiği hakkı, yani baro reisi ve âzaları topluluğun intihap etmesi hakkını 22 Mart 1852 tarihli kararname geri aldı. Bununla beraber topluluk baro reisinden ve topluluk meclisinden bahseden ilk metin, bu kararnamedir. O zamana gelinceye kadar meclis sadece (İnzibat Meclisi) adıyla anılıyordu.

4 - Üçüncü Cumhuriyet Devrinde

178 – Üçüncü Cumhuriyet devri. Üçüncü Cumhuriyet zamanında avukatlar topluluğu pek şiddetli hücumlara maruz kalmıştır. Bu hücumların sebebi, baronun levhaya hâkim olduğu prensibine sıkıca sarılmasıdır. Barolar, bundan evvel meslekte çalışmış olan kimseleri, biraz da keyfî bir surette, topluluktan uzaklaştırmışlardı. Bir namzedi topluluğa kabul etmemek için verdikleri kararlarda esbabı mucibe dermeyanına mecbur tutulmayı kabul etmek istemiyorlardı. Az çok siyasî tesirlerin altında kaldıkları hissini de veriyorlardı. Affedilmiş olan eski siyasî mahkûmları baroya kabul etmek istemiyorlardı. Topluluk meclislerinden birisi, nazırlığa seçilen âzasından birisini, hiçbir merasime lüzum görmeksizin, levhaya kaydetmemek salâhiyetini kendinde bulmuştu. Diğer bir meclis de Lyon şehri belediye reisinin hususî kâtipliğine tayin olunan bir avukatın adını staj listesine geçirmeyi unutuvermişti.

Dreyfus meselesi münasebetile meydan alan şiddetli fırtınalar sırasında, 22 Mart 1898 tarihli bir karara tevfikan, Paris avukatlar topluluğu meclisi, avukat Leblois'yi altı ay meslekten meni cezasına çarptırmış, bu kararında da haklı sebeplere istinat etmez görünmüştü.

Bu vakaların doğurduğu tenkitler öyle bir hal aldı ki, parlamento birçok defalar avukatlar topluluğunun kaldırılmasını isteyen kanun teklifleri karşısında kalmıştır.

Topluluk meclisi, Leblois meselesinde evvelce vermiş olduğu kararı geri almıştır.

Fransız avukatları 1902 yılında Paris'te bir mahfel kurdular. Bunun adı (meslekî tetkikler mahfeli) idi. Meslek hakkında ciddî propaganda yapıldı.

179 – 20 Haziran 1920 kararnamesi ve muhteviyatı. Harpten sonra başlayan esaslı iş, Devlet Şûrası tarafından hazırlanan ve evvelki kanun ve nizamnameleri feshetmek suretile avukatlık mesleğini tam bir şekilde nizam altına alan 20 Haziran 1920 kararnamesi olmuştur. Bazı ufak tefek tadillerden maada bugün Fransız Baroları ve avukatlığı, bu kararnameye dayanmaktadır.

Kararname 52 maddelik olup, beş bölüme ayrılmıştır:

Birinci bölüm, topluluk levhasından bahseder. Levhaya kaydolunabilmek için mesleğin fiilen yapılması şarttır. Avukat unvanını taşımaya, ancak stajını yapmış ve levhaya kaydedilmiş olanların hakkı vardır. Unvanlarının yanına mensup oldukları baronun ismini de işaret etmeye avukatlar mecburdurlar. Eğer barolar, avukatlıktan çıkarılmış bulunan bir takım işadamarına karşı tatkibatta bulunmayacak olurlarsa bu işadamları daha uzun müddet avukatlık unvanını taşımakta devam edeceklerdir. Levhaya kayıtlı avukatlar, Şûrayı Devlet, Divanı Muhasebat ve Mahkemei Temyiz müstesna olmak üzere bütün mahkemeler nezdinde müdafaa yapabileceklerdir.

İkinci bölüm, topluluğun teşkilâtından ve idare usulünden bahseder. Her baronun bir umumî heyeti ve bir meclisi vardır. Meclis âzasını doğrudan doğruya umumî heyet seçer. Bunların sayısı, baroların küçüklüğüne veya büyüklüğüne göre 5, 7, 9, 15 âzadan ibarettir. Yalnız Paris Barosu meclisi âzasının sayısı 21'dir. Meclise âza olabilmek için bazı barolarda en aşağı beş yıl, bazılarında da on yıl levhada kayıtlı olmak gerektir. İntibah cezalarından birisine çarptırılmış olanlar âzalığa seçilemezler.

Baro Reisi, umumî heyet tarafından hususî bir intihapla ve mevcudun mutlak esseriyetile seçilir. Topluluk meclisinin vazifeleri, levhaya kayıt, staja kabul, eskilik sırasını tanzim, baronun dayandığı itidal, doğruluk, menfaati istihkar gibi faziletleri muhafaza, topluluğun menfaat ve şerefinin istediği murakabeyi icra, mesleğin yapılmasının icap ettiği bütün hususlardan ve ezcümle avukatların haklarını muhafaza ve borçlarına nezaret, topluluğun mallarını idare, avukatlara, dullara ve yetimlere gerek doğrudan doğruya ve gerek bir tekaüt sandığı teşkili suretile yardım, baroyu mahkemelerde temsil, hediye ve teberru kabulü ve hernevi tasarruf için baro reisine salâhiyet ita etmek gibi hususlardan ibarettir. Baro reisi, baroyu temsil eder.

Üçüncü bölüm, stajla meşgul olur. Mesleğin öğrenilmesi işinin daha amelî bir şekle konulması düşüncesinden kaynak almıştır. Stajyerler, eski bir avukat yazıhanesinde olduğu gibi avoue veya noter yanında ve mahkemelere bağlı müddeiumumiler nezdinde dahi tatbikat görebilirler.

Staja kabul olunan avukat, unvanının yanına (stajyer) kelimesini yazmaya mecburdur.

Staj müddeti üç, bazı hallerde beş senedir.

Dördüncü bölüm, zapt ve rapta müteallik tir. Gerek resen ve gerek vukubulan ihbar ve şikâyet üzerine avukatları meslek hatalarından dolayı cezalandırmak hakkı, topluluk meclisine aittir.

Meslek cezaları şunlardı: İhtar, tevbih, muvakkaten meslekten men, baro ve staj levhasından ihraç ve kaydı terkin. Muvakkaten meslekten men, bir seneyi geçe-

mez. Sekiz gün evvel davet edilip müdafaası dinlenmedikçe hiçbir avukat cezalandırılamaz.

Disiplin cezaları baro reisi tarafından avukata ve müddeiumummiye bildirilir. Gıyaben verilen kararlara karşı, mahkûm avukat beş gün zarfında itirazda bulunabilir. Vicahî hükümlere karşı gerek müddeiumumî ve gerek avukat kararın kendisine tebliğinden itibaren on gün zarfında istinaf mahkemesine müracaat edebilir. İstinaf mahkemesi itirazı, umumî heyet halinde tetkik eder. Paris'te isnitaf heyeti, ilk üç daire âzasından terekküp eder.

Namzet staj listesine kabulden evvel baro reisinin huzurile istinaf mahkemesinde "gerek müdafi ve gerek müşavir sıfatile kanunlara, nizamlara, talimatnamelere, ahlâka, devletin emniyetine ve âmmenin intizamına muhalif birşey söylemeyeceğine ve yazmayacağına ve mahkemelere ve devlet makamlarına karşı saygıdan ayrılmayacağına" yemin ettiğinden buna muhalif harekette bulunan avukat müddeiumuminin talebi üzerine davayı gören mahkeme tarafından derhal inzibat cezalarına çarptırılır. Bununla beraber bu cezalar, zarar gören tarafların veya müddeiumumilerin o suçtan dolayı ait olduğu mahkemeye müracaatlarına mâni değildir.

Beşinci bölüm, umumî ve muvakkat maddeleri tevdi olunan işleri bedava takip ve müdafaa eder.

Şu işler avukatlıkla birleşemez: Adliye memurlukları (mahkeme teşekkül edemediği takdirde kıdemli avukatın âza olarak alınıp davaya bakması müstesna) devlet ve belediye memurlukları, mahkeme başkâtipliği, noterlik, avouelik, muhasebe acentalıkları, her nevi ticaret, işadamlığı veya bunların ortaklığı.

Her baronun dahilî nizamnamesi olacaktır.

Otuz sene müddetle fiilen avukatlık ettikten sonra istifasını vermiş olanlar, topluluk meclisinin kararile, fahrî avukat unvanını muhafaza edebilirler. Bu gibi avukatlar, meclisin inzibatî murakabesi altında kalırlar. Bunların hakları ve borçları hususî talimatname ile tayin edilecektir (Bak. No. 512 ve sonrakiler).

Barodan atılan işadamlarile ortakları bu kararnameye karşı Şûrayı Devlette hücum etmişlerse de idare işlerine bakan yüksek mahkeme, 18 Şubat 1920'de verdiği iki kararla onların bu iddiasını reddetmiştir.

5 - Fransız barosunun bazı hususiyetleri

180 – Avueler. Fransız Barosunun kendine mahsus bazı nizamları, kaideleri, an'aneleri vardır. Bunlardan kısaca bahsetmek istiyoruz.

Fransa'da avukatların yanında bir de Avue teşkilâtı olduğu malûmdur. İngiltere'deki Sollicitor ve faşist İtalya'daki Prokurator'lar avueden çok farklıdırlar (Bak. No. 213 ve sonrakiler). Belçika gibi bazı memleketlerde Fransız avue teşkilâtının

aynına tesadüf olunursa da asrî kanunlar avukatla avuenin vazifesini birleştirmişlerdir (Bak. No. 148, 188, 213, 221). Bu da (müdafaada birlik ve ahenk) temin etmek içindir. Çünkü dava arzuhallerini, lâyihaları, cevapları, protestoları yazmak ve hazırlamak da müdafaanın esasına teallûk eden bir iştir. Bunları hazırlayanla mhkemeler huzurunda müdafaa edenler ayrı ayrı şahıslar olursa adalet karşısında temsil, çift cepheli olur. Bundan başka iş sahipleri hem avuelere, hem de avukatlara ücret vermeye mecbur olmak yüzünden zarar görürler. Peştemallığı alınıp satılması da asrî telâkkilere aykırı geliyor (Bak. No. 182). Bunun içindir ki avue teşkilâtının fuzulî ve hattâ zararlı olduğunu ve kaldırılması lâzım geldiğini Fransa'da isteyen büyük hâkim ve avukatlar pek çoktur. Fransa Barosunun tarihini yazıp da bu nevi cinsine mahsus teşkilâttan bahsetmemek bir eksiklik olurdu.

181 – Avuelerin hakları ve vazifeleri[5]. Hangi mahkeme nezdinde yerleşmişlerse, o mahkemenin kaza dairesi dahilindeki ihtilâflarda tarafları temsil ederek usulü muhakemenin icapettiği (protestolar, dava arzuhalleri, lâyihalar vesaire gibi) bütün evrakı hazırlamak ve müvekkilleri namına imza ile mahkemeye vermek avuelerin hakkıdır. Bu, yalnız onlara mahsus ve münhasırdır. Kanunun tavassutlarını emrettiği hususlarda avuelerin yardımı mecburidir. Aksi takdirde, hattâ taraflar bizzat kendi haklarını mahkeme huzurunda müdafaa etmek isteseler dahi, evvelce yapılmış olan usul muameleleri batıldır.

Mahkeme tarafından satılığa çıkarılan gayrimenkullerin satış ve arttırma şartnamelerini tanzim, bu satış muamelelerini takip hakkı münhasıran onlara aittir. Menkul satışlarında tavassutları mecburî değildir. Bazı adlî evrakın suretlerini yalnız onlar tasdik ederler. Bu hak mahkeme başkâtiplerinde de vardır. Bunlardan başka, bazı teamüllere göre avueler, kanunun kendilerine vermediği bazı işleri de yapmakta ve kaza makamlarıda müsamaha göstermektedirler. Meselâ kalem evrakını tanzim, onlar da müvekkillerini temsil ederler, sıra cetvellerini yaparlar, başkâtip tarafından imza edilmek üzere celp ve ihzar varakalarını doldururlar. (Bu vazifeleri itibarile bizdeki avukat kâtiplerine benzerlikleri vardır.)

Avueler, müstesna olarak, sulh mahkemeleri huzurunda müdafaa yapabilirler. Bilhassa mühür konmayı istemek, mühürü kaldırmak ve bu işlerde hazır bulunup müdafaa etmek gibi işler onlara mahsustur. Sulh mahkemelerinden maada bütün mahkemeler huzurunda müdafaa işi, avukatlara aittir. Fakat istinaf mahkemesi merkezinin bulunduğu mahal barosundaki avukatlar sayısının müdafaalar için kifayetsizliği kararlaştırılmış olduğu takdirde, oda istinaf mahkemesi merkezinin bulunduğu mahalden başka yerdeki mahkemelerde olmak üzere, istisnaen müdafaa yapabilirler. İstinaf mahkemeleri, cinayet mahkemeleri huzurunda gerek suçlu ve gerek müddei şahsiyi temsil ve müdafaa edebilmek hakkı da kendilerine verilmiş-

(5) Avoue teşkilâtı, hakları ve vazifeleri (Dalloz: Repertoire) in birinci cildinin 56-62'nci sahifelerinde tafsilâtile gösterilmiştir.

tir. Müddeimumî ve baro reisi, umumî surette veya bir hâdiseyi münhasır olmak üzere, bir avuenin müdafaada bulunmasına muhalefet edebilirler. Böyle bir hal vukuunda kabul veya red kararı vermek mahkemeye aittir. Bu kararlar taraflarca istinaf olunabilir.

182 – Avueliğin şartları. Avue, devlet reisi tarafından tayin olunur. Bunun için kendisinin veya dul karısının veyahut varislerinin (çünkü Fransa'da avuelik muayyen ve mahdut olduğundan peştemallığı alınıp satılır ve bu müessesenin kaldırılmasını isteyenlerde en çok bundan şikâyet ediyorlar) veyahut mahkemenin müracaatı lâzımdır. Kadınlara avuelik hakkı verilmemiştir.

Talebin kabulü şu şartlara bağlıdır:

1 – Talip medenî haklara sahip bulunmak,

2 – Askerliğini yapmış,

3 – 25 yaşını bitirmiş erkek olmak,

4 – Çalışmak istediği mahkeme nezdinde bulunan avueler odası tarafından verilmiş bir hüsnühal şehadetnamesi göstermek,

5 – Bir hukuk mektebinden şehadetname almış veyahut bir hukuk bakaloryesi imtihanını vermiş olmak;

6 – Eğer bir istinaf mahkemesi nezdinde avuelik etmek istiyorsa bir avue yazıhanesinde beş sene çalışmış olmak,

7 – Yerine geçeceği avue sağ ise onun istifanamesini haiz bulunmak,

8 – Müstafi avuenin yanında beş sene tecrübe gördüğünü mübeyyin ve onun tarafından verilmiş ve müddeiumumî tarafından tasdik edilmiş bir vesika ibraz etmek (bu vesikanın ibrazı ihtiyaridir),

9 – Nezdinde çalışacağı mahkeme âzalarile hısım ve akrabalığı olmadığına dair bir kâğıt göstermek.

183 – Avueler memur mudurlar? Serbest meslek erbabından mıdır? Devlet reisi tarafından tayin olunmaları, bir mahkeme, âza noksanlığından dolayı teşekkül edemezse noksan âza yerini doldurmaları, vazifelerini ifa esnasında uğrayacakları harkaretten dolayı devlet memurluğuna benzetilmeleri hususlara bakılınca avueler, devlet memurlarına benzerler. Fakat vazifeleri, herşeyden evvel, hususî menfaatleri (tarafların menfaatini) müdafaa etmek olduğu cihetle devlet memurluğundan ayrılırlar. Bir bakıma memurdurlar. Bir bakıma da serbest meslek erbabı. Bu gayri tabî vaziyetleri de, ortadan kaldırmaları hakkındaki cerayanın sebeplerinden birini teşkil etmektedir.

183 mükerrer – Hâkimlere vekâlet. Fransa'da aşağı yukarı bir buçuk asırdan beri ve bugün de cari kararnamelere göre, bir mahkeme, âzasının hastalığı, mazereti

vesair bir sebeple teşekkül edemediği takdirde, o mahkeme nezdinde kayıtlı avukat veya avuelerden birisi çağrılarak o hâkimin yerine geçirilir ve muhakeme yapılır[6]. Bu hak veyahut vazife, yalnız hâkim boşluğunu doldurmak ve muhakemelerin kalmasına meydan vermemek için konmuştur. Eksik müddeiumuminin yerine âza veya âza mülâzimleri çağırılırlar.

Hâkimi tamamlamak hakkı, stajyerlere ve kadın avukatlara verilmemiştir.

Kaide olarak, bu hak ve vazife, barodaki eskilik sırası ve hattâ hâkimle ona vekâlet edecek avukatın yaşları gözedilerek yapılır.

184 – Hak mıdır, vazife midir? Avukatlarla hâkimlerin hedefi birdir: Adaleti iyi dağıtmak. Birinciler, hakkı ölçerler, biçerler, hazırlarlar, nurlandırırlar. İkinciler de teraziye koyarak herkese haklı veya haksız olduklarına göre az çok dağıtırlar. Bu gibi hâdiselerde eksik hâkimler yerine avukatın oturtulmasını, muharebe meydanında ölen bölük kumandanının yerine takım kumandanının geçirilmesi gibi tabiî görmek lâzımdır. Bu bakımdan böyle hâdiselerde avukatın hâkimliğe çıkarılması, olsa olsa avukatlık şerefini tasdik ve teyit demektir. Buna lâyık barolar için bu şeref, az birşey değildir.

Fakat bu, tam manâsile bir hak değildir. Belki âmme hizmetlerinden birisini görmekten ibaret olan bir vazifedir. Bu itibarladır ki; hakikî bir sebep olmadıkça avukatlar bu vazifenin ifasından çekilemezler. Aksi takdirde inzibat cezası görürler. Avukat, hâkim sandalyesine oturduğundan itibaren aynı saygıya mazhar, aynı vazifelerle sahiptir. Müzakereleri ifşa edemez. Mesuliyeti aynıdır ve muhakemesi aynı usule tâbidir.

185 – Ticaret mahkemelerinde avukatlık. Fransız Barolarına kaydolabilmek için Fransız vatandaşı olmak şarttır. Fakat ticaret mahkemelerinde avukatlık yapmak için bu şart aranmamaktadır. Bu istisna, birçok Fransız avukatlarının haklı şikâyetlerini mucip olmaktadır.

186 – Temyiz mahkemesi ve Devlet Şûrası avukatlığı. Fransa'da temyiz mahkemesi ve Devlet Şûrası avukatlığı 28 Haziran 1738'de tesis edilmiş olan kral meclisi avukatlığının yerine kaim olmuş, ihtilâl zamanında muvakkaten kaldırıldığı halde sonradan yine kurulmuştur. Sayıları 60 olup, devlet reisi tarafından intihap olunurlar. Ayrı baroları vardır (Almanya'da temyiz mahkemesi avukatlığı hakkında (Bak. No. 206).

Temyiz ve Şûra avukatı olabilmek için Fransız olmak, Fransa'da sakin ve medenî haklara sahip bulunmak, 25 yaşını doldurmuş olmak (bidayet ve istinaf mahkemeleri avukatlığı için bu yaş mecburî değildir. Onlar daha evvel, hattâ reşit

---

(6) 1810 tarihli Belçika Avukatlık Kanununun 35'inci maddesine göre Belçika avukatları dahi kanunen muayyen hallerde hâkimlere vekâlet yapmaya davet olunurlar. Mâni ve mazeretleri olmadıkça avukatlar daveti kabulden istinkâf edemezler.

olmadan, avukat olabilirler) (Bak. No. 9, R. Dalloz v. 2. p. 34), en aşağı üç sene avukatlık ve bir o kadar mülâzemet yapmak, baro meclisi tarafından imtihanda muvaffak olmak ve temyiz mahkemesinin tasvibini almış olmak, avukatlığa mâni bir hali bulunmamak, yanında çalıştığı avukat tarafından takdim edilmiş ve devlet reisi tarafından müsaade verilmiş olmak, 7.000 frank aidat vermek, temyiz mahkemesi ve Devlet Şûrası heyetleri önünde yemin etmek lâzımdır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Alman Avukatlığının Tarihi[1]

1 – Adı ve mahkeme teşkilâtı

187 – Adı. Almanca'da avukatın adı, (Rechsanwalt) Rehtsanvalt'tır ki Türkçe'ye hak vekili veyahut adlî vekil diye çevirebiliriz Avukatlık mesleği, yahut sadece avukatlıkta (Rechtanwaltchaft) Rehsanvatşaft'tır. Bu mânalarda advokatur, advokat da kullanılır[2]. Almanya'da adaleti dağıtma işinde avukatın ne büyük rolü olduğunu, bu adın verilmesi ilk bakışta göstermektedir (Bak. No. 194).

188 – Mahkemeler teşkilâtı. Alman avukatlığının iyi anlaşılması için Alman mahkemeleri teşkilâtını kısaca gözden geçirmek faydalıdır.

Alman mahkemeleri beş sınıfa ayrılmıştır:

1 – (Gemeindegericht), hüküm vermekten ziyade sulh etmek vazifesini gören nahiye mahkemesi,

2 – (Amstgerihct), sulh hukuk mahkemesi,

3 – (Landgericht), asliye mahkemesi,

4 – (Oberlandesgerihct), istinaf mahkemesi,

---

(1) Alman avukatlığı ve baroları hakkında fazla tafsilât almak isteyenlerin şu eserlere müracaat etmeleri.
Weissler Geschichte der Rechtanswaltschat.
Magnus: Die Rechtanswaltschat s. 1.
Dr. B. Finger: Die kunt des Rechtanswaltschat.
Dr. E. Benedikt: Die advokatur unserer Zeit.
Dr. Pr. Noack: Das nueu Berufsrecht der Anwaltschaft.
R. Pokle: Reichs = Rectsanwaltsordung.
Dr. Ş. Devrin: Adliye Ceridesi 17 Mais 1336 nüshası ve
İs. Baro Mecmuaları: Mart-Nisan 1936, Haziran-Temmuz 1936 nushlarındaki mukayeseli yazılar.

(2) Eskidan yalnız Advocakt, Advokatur kelimeleri kullanılırdı. 6 Mayıs ve 3 Temmuz 1810 tarihli iradeler asliye mahkemelerinde Rechtanswaltschat'ların müdafaa edeceklerini ifade suretile bu kelimeyi kullanmışlardır. Ondan sonra resmî lisanda, kanunlarda, nizamnamelerde yalnız bu kelimelere rast gelinmekle beraber Advokat ve Advokatur kelimeliri adlî edebiyatta yine kullanılmaktadır.

5 – (Reichsgerihct), birlik mahkemesi, (merkezi Leipzing'de bulunan bir nevi temyiz mahkemesi).

Görüldüğü üzere bu mahkemeler içinde hususî ticaret mahkemeleri yoktur. Ticaret mahkemesi, asliye mahkemesinin bir şubesini teşkil eder. Ticaret mahkemesinin reisi meslekten yetişmiş bir hâkimdir ki bütün diğer hâkimler gibi Adliye Nazırı tarafından tayin ve memuriyeti devlet reisi tarafından tasdik olunur. İki âzaya gelince bunlar seçilir: Şöyle ki ticaret odası namzetlerinin isimlerini verir. Adliye Nezareti bunlar içinden dilediğini seçer.

Almanya'da ne eski, ne yeni kanuna göre avueler yoktur. Kâğıtları kendilerini tanzim ederler. Bütün yeni kanunlarda olduğu gibi Alman kanunlarında dahi bu iki meslek birleştirilmiştir (Bak. No. 148, 180, 213).

2 – Eski Avukatlık kanunlarının değiştirilmesi

189 – Değiştirilen kanunlar. Mesleğin esaslı kaideleri ve teşkilâtı, 1 Temmuz 1878 tarihli Avukatlık Kanununda gösterilmiş, fakat 12 Temmuz 1922, 9 Temmuz 923 ve 29 Haziran 927 tarihli kanunlarla bazı değişiklikler yapılmıştı. Fakat Hitler hükûmeti ele aldıktan sonra, nasyonal sosyalizm idaresinin çıkardığı birçok kanunlar, (30 Kânunu sani 933, 18 Mart 933, 7 Nisan 933, 20 Haziran 933, 20 Temmuz 933, 18 Eylül 933, 16 Şubat 934) mesleğe bir takım yenilikler sokmuş, siyasî bakımdan esaslı değişiklikler yapmıştır. Bunlarda en mühimi, 7 Nisan 933 ve 20 Temmuz 1933 tarihli kanunlarla yapılanlardır.

190 – Ârî ırktan olmak ve komünist olmamak. Birincisine göre, avukat olmak için memur olabilmek şartlarını haiz bulunmak gerektir. Memur olmak için ise ârî ırka mensup bulunmak icap eder. Bu kanuna göre yeniden avukatlığa girmek isteyenlerden bu ırka, yani (halis cermen) ırkın amensup olmayanların talepleri reddeolunacağı gibi bu sıfatı haiz bulunmayan eskilerin de tasfiyesi icap etmekte idi.

İkinci kanun ise, komünistliğe mensup avukatları temizlemek gayesini kovalıyordu. Buna göre komünistlikle uğraşmış kimselerin avukatlık yapmalarına müsaade edilmeyecek, müsaadeyi almış bulunanların müsaadeleri geri alınacaktı.

20 Haziran 933 tarihli 1933 tatbikat talimatnamesinde şu hükümler vardır:

1 – komünist fırkası mensuplarının müdafaasını deruhte etmek, yalnız aşağıdaki hallerde komünistlikle meşgul olmak addolunur:

Eğer avukat komünistlerin vekâletini sık sık deruhte etmiş (Bak. No. 145, 146),

Veya müdafaa esnasında kendisinin de komünistliğe mensup olduğu kanaatini verecek hareketlerde bulunmuş ise.

2 – 30 Kânunusani 1933'ten evvel inkılâba taraftar bir ırkaya veya cemiyete girerek millî hizmetlerde bulunanların eskiden komünistlikle meşgul olmuş bulunmaları nazarı itibare alınmaz.

3 – Fırtına

191 – Davaların azalması, avukatların çoğalması. Nazi fırkası (nasyonal sosyalizm) müdürlerinin hükûmetin başına geçtikten sonra her şubede olduğu gibi adalet kurumlarında da tasfiyeye başladıklarını yukarıda kaydetmiştik. Halis cermen ırkından olmayan hâkimleri, yani başta yahudileri hâkimlikten ve adliye memurluğundan çıkardılar. Avukatlara gelince, yahudilerin bu serbest meslekte dahi çok yükselmiş olduklarını, memleketin en esaslı servet menbalarını ellerinde tutan müesseselerin müdafaasını üzerlerine almış bulunduklarını, çok para kazandıklarını gördüler. Tek maddelik 7 Nisan 933 tarihli kanunla ayıklama ameliyesi yapılmış ise de maksat tamamen temin edilemediğinden tırpan atmak lâzım geldiğini ileri sürmeye başladılar.

Diğer taraftan dava sayısı, son yıllar azala geldiği halde avukatların sayısı çoğalmakta olduğu görülüyordu.

Alman avukatlarının 1922-1933 senelerinde müdafaa ettikleri davaların bir istatistiğini koyuyoruz.

Senesi	Dava Sayısı
1922	577143
1923	584232
1924	556343
1925	687809
1926	694535
1927	527240
1928	601934
1929	929492
1930	625634
1931	521229
1932	402021
1933	319499

Bu rakamlar yalnız asliye mahkemelerinde görülen davalara ait olup, sulh mahkemelerinde bakılan davalar dahil değildir.

Avukatların sayısına gelince 1911 yılında 10817 ve 1913 yılında 12292 olduğu halde sonraları miktar yavaş yavaş yükselmiştir.

Aşağıdaki rakamlar bu yüksekliği göstermektedir.

Senesinde	Avukat vardı
1923	12729
1924	12531
1925	13537
1926	14308
1927	14894
1928	15329
1929	15846
1930	16416
1931	17184
1932	18036
1933	19208
1934	18432
1935	18780

1933 yılında 19208 avukat olduğu halde 1934'te bu sayının 18432'ye inmesi, yukarıda zikri geçen 7 Nisan 1933 tarihli kanun muibince yapılan tasfiyeden, yani yahudi avukatların çıkarılmasından ileri gelmiştir. Bu suretle Alman Barolarından çıkarın yahudi avukatların sayısı, 776'dır.

Yalnız Prusya'da adliye daireleri, fakirlerin işlerinden dolayı ücret, harç ve saire olarak devlet kasasından avukatlara aşağıdaki miktarlarda tediyatta bulunmuştur.

Senesi	Altın Mark
1930	20263277,14
1931	16400797,37
1932	13652941,52
1933	13225348,51
1934	13600000

192 – Millî heyecan. Siyasî, millî heyecanın doğurduğu dalga, üç buçuk sene Almanya'yı baştan başa salladı. Avukatların şahsî menfaatleri de buna tuz biber ekti. Memleketin hakikî sahipleri oldukları halde menfaatlerinden mahrum kaldıklarını ileri süren Alman avukatlarının yazılarile, konferanslarile bütün memleket çalka-

landı, köpürdü. Nazi teşkilâtı, bu cerayanı körükledi. Almanya'nın adliyesi Almanların, Almanya'nın baroları Almanların olmayı, yabancılar (yahudiler) adaleti dağıtmaya yardım teşekküllerinin bağrından söküp atılmalı, Alman kazancı yalnız Alman'a kalmalı idi.

Daha mutedil olanlar da, yukarıda söylediğimiz gibi, başka sebeplerden dolayı tasfiye ve tahdit istiyorlardı. İşler azalıyor, avukatlar çoğalıyordu. Devlet kasası, işsiz avukatlara yardıma mecbur kalıyordu. Bunun sonu neye varacaktı?

193 – İleri sürülen çareler. Birçok avukatlar 65 yaşını bitirmiş olanların tekaüde sevkedilmesini ve barolarda kayıtlı avukatlar sayısının tahdidini istediler. Buna karşı şiddetli itirazlarda bulunuldu. Başlıcaları şunlardır:

Serbest meslekten hürriyeti ihlâl edilmiş olur.

Müktesep haklar ihlâl edilmiş olur.

Hak, devlet ve halk bakımından birçok tecrübeli hukukçular kaybedilmiş olacaktır.

Birçok ihtiyar meslek erbabının isiz ve güçsüz bırakılması, memleketin iktisadiyatına tesir edecektir.

Harp meydanlarında vatan için kan dökmüş olan meslek erbabını kapı dışarı etmek nankörlük olur.

Bir kalem darbesile yapılacak tahdit, maksadı temin etmeyecektir.

Bütün Alman hukukçuları bir noktada birleşmişlerdir ki o da avukatlığa talip olanlara verilecek müsaadenin tahdididir. Mesleğe yeni girecekler kanunî ve ırkî şartlar yüzünden azalır, müsaade güçleşirse avukatların sayısı, üç beş sene sonra, kendiliğinden istenen miktara inecek ve müzavene hasıl olacaktır (Bak. No. 144).

Diğer bazı hukukçular da tasfiyede şu esasların tatbikini teklif etmişlerdir:

Yahudi avukatların,

Avukatlıktan başka meşguliyet ve vazifesi olanların, (bir şirkette hukuk müşaviri, bir yerde âza, muallim ve profesörlük ve saire gibi) 40 yaşına geldiği halde henüz evlenmemiş bulunanların,

Çocuğu olmayanların,

Başka maişet vasıtası olanların (mal ve mülk sahiplerinin),

Fiilen avukatlık yapmayanların,

Muayyen bir yaşa geldikten sonra hudutlarda harp etmemiş olanların çıkarılması ve mütekait memurlardan mesleğe girmek isteyenlere karşı tekaüt maaşından feragat şartının,

Yeni taliplere müsaade verilmesi için muayyen bir müddet yalnız fakirlerin davalarına bakmaları mecburiyetinin,

Önce yalnız sulh mahkemeleri için ruhsatname verilip asliye ve istinaf mahkemeleri nezdinde müdafaa için beşer sene beklemek mecburiyetinin konulması,

25.000'den fazla nüfuslu şehirler için ruhsatname verilmesi,

Avukatların adlî memuriyetlere tayinlerini zorlaştıran kayıtların kaldırılması gibi.

4 – Yeni Avukatlık Kanunu

194 – Fırtınanın dinmesi. Fırtına dindi. Başta devlet reisi ve Fürer (Führer) Adolf Hitlerin imzası olmak üzere, adliye, maliye, dahiliye ve iktisat nazırlarının imzasını taşıyan 13 Birinci kânun 1935 tarihli yeni ve mufassal Avukatlık Kanunu neşredildi (Bak. No. 112). Aynı resmî gazete, sulh mahkemelerinin vazife ve salâhiyetleri, fakirlere ait işlerde avukatlara verilecek ücretler ve adlî istişare işlerinde suiistimalin meni (ruhsatı mahsusayı haiz olmayanların bu kabil yardımda bulunmamaları) hakkında üç kanun daha neşretmiştir. Adliye Nezareti bu sonuncusu hakkında 17 maddelik bir talimatname çıkarmıştır. Bunların dördü de bir küldür.

13 Birinci kânun 1935 tarihli kanunun mukaddimesi şöyle başlar:

(Avukat bütün hukuk işlerinde müşavir ve müdafi olarak çağrılan meslek adamıdır. Mesleki zenaat ve işadamlığı olmayıp hakka yardımdır (Bak. No. 198). Avukatlığı yüksek vazifesini ifa edecek şekilde muhafaza etme, birlik hükûmetinin ciddî vazifesidir....)

195 – Deneme hizmeti, yamaklık. Yeni kanunda, eskisinin avukatlığa girmek faslı (madde: 1-25) tamamen kaldırılmış, yerine (avukat) başlığile 1-25 maddeler konmuştur.

Bu fasıl, eskiden olduğu gibi, yalnız avukatlık mesleğine girmekle ilgili değildir. Avukatlığa girmek, mesleğin birinci değil, ikinci durağını teşkil etmektedir. Birinci durak, hukuk mezununun avukat olmazdan evvel geçirdiği staj devresidir.

Avukatlık mesleğine girmek isteyen, hâkimlikte olduğu gibi, bir takım usullere tâbi tutulmaktadır. Bu görüş, avukatlık ile hâkimlik ve müddeiumumiliğin aynı şartları haiz olması lâzım geldiği düşüncesinden ileri gelmiştir. Aynı yolda yürüyen, aynı işi yapan iki meslek erbabının aynı vasıflarla bezenmiş bulunmalarını istemek kadar tabiî birşey olamaz.

Hukuk mezunu talip (Gerichtsreferendar) ikinci imtihanda muvaffak olduğu takdirde hâkim muavini (Assessor) unvanını alır. Baroda kayıtlı avukatların sayısı mahdut olduğundan, deneme hizmetine kabul edilmek için, tâlibin hâkimlik ve müddeiumumilik hizmetlerinde ehliyet göstermiş olması lâzımdır. Bu şartı haiz ol-

mak ve devlet tarafından beğenilip alınmak öyle bir esastır ki yalnız devlet teşkilâtında değil, belki belediye müesseselerinde, hususî şirket ve cemiyetlerde, hattâ şahsî teşebbüslerde bile aranır. (Yalnız ehil olanlar, avukat olabilirler. ehli de devlet seçer.) Bu kaide, Alman avukatlığının tekâmülü bakımından çok mühimdir. Bir avukatın, şuurlu, malûmatlı, kemalli, seciyeli olabilmesi için daha mesleğe ayak atarken bu sıfatları haiz olması aranılmaktadır. Bu, nasyonal sosyalizmin en esaslı prensiplerinden birisidir. Uzun kavgalardan ve otoriteyi eline aldıktan sonradır ki tatbik edebilmiştir.

Yukarıda söylediğimiz gibi, talip ikinci imtihandan sonra hâkim muavini olur. Bu memuriyet değil, bir unvandır ki hâkimlik veya avukatlık stajını yapmaya hak verir.

Avukat olmak isteyen hâkim muavini, meslek terbiyesini alabilmek için muayyen bir tecrübe ve namzetlik hizmetini geçirmek mecburiyetindedir. Her isteyen de bu hizmete alınmaz. On beşinci maddenin ikinci fıkrası mucibince bir mahkemenin kaza dairesi dahilinde muntazam bir adlî idarenin istediği miktardan fazla avukat bulunamaz. Bu sebeple muavinlerin sayısını tahdit etmek imkânı vardır. Çünkü Alman mahkemeleri nezdindeki avukatların sayısı çoktan dolmuştur. Bu fıkrayı harfiyyen tatbik etmek, yeni hiçbir talibi stajyerliğe kabul etmemek neticesini verebilir. Bunu gören hukukçular, her sene muayyen bir miktar talibe muavinlik imtihanı hakkı verilmelidir, diyorlar. Herhalde bu takdir ve intihap, nazi hükûmet ve partisinin elinde, istediği tarafa sallayacağı, istediği kadar kesip biçeceği bir bıçak oluyor.

Avukatlık deneme hizmetine kabul kararını vermek hakkı Adliye Nazırına aittir. Fakat talepname, kaza dairesi dahilinde stajını yaptığ istinaf mahkemesinin reise verilir. Bundan maksat reisin herkesten daha iyi bir surette bu şahsı tetkik edebilecek vezayitte olmasıdır. Adliye Nazırı verdiği müsaadeyi her an geri alabilir. Birlik barosunun burada hiçbir reyi yoktur. Çünkü bir yıl süren bu hizmet esnasında muavin, Adliye Nazırının murakabesi altındadır. Reis, hizmete alınan hâkim muavininin ilk girişinde elini sıkarak vazifeye kabul ve kendisini baro reisinin seçtiği bir avukata takdim eder. Avukat, hâkim muavinine vazifesinin ifası için emirler verebilir. Fakat mesleğin vazifelerini öğretmek ve onu ancak münasip şekilde işgal eylemekle mükelleftir.

Deneme hizmeti demek, bir avukatın nezdinde çalışmak demektir. bu müddetzarfında hâkim muavininin esas vazifesi, bilhassa avukatın iştigal eylemesi icap eden işlerle ve imkân olursa, kısa bir zaman için de, hâkimlik vaziflesile meşgul olmaktır. İsteniliyor ki muavin, hâkimlik vazifesile dahi iştigali ihmal etmesin; fırsattan mümkün olduğu kadar istifade etsin. Muavinin mesaisi, avukatın menfaati değil, kendisinin menfaati gözönünde tutularak tanzim edilir. Onun içindir ki 13'üncü madde, hâkim muavinile avukat yamağı (Anwaltsassesor) arasındaki farkı bâriz bir surette tesbit etmiştir. Bununla beraber yamak, avukatın salâhiyetlerini haiz değil-

dir. Meselâ asliye mahkemelerinde, başka bir avukatla birlikte olmadıkça yalnız başına müdafaada bulunamaz.

Yamaklık müddeti, kaide olarak, üç senedir. Bu müddet zarfında birlik barosunun haysiyet divanına tâbi olduğu gibi kendisi baro reisinin nezareti altında bulunur. Fevkalâde bir liyakat gösteren avukat yamağının daha önce avukatlığına müsaade olunabilir. Ancak yamak, üç yıl deneme müddetinin hitamından itibaren üç yıl içinde, yani yamaklığa alındığı tarihten itibaren altı yıl içinde avukatlık müsaadesini istemelidir. Aksi takdirde talebi kabulolunmaz. Bunun sebebi şudurki yamaklığını bitirmiş olan namzet, avukatlık müsaadesini istemez ve avukatlığa başlamayarak üç yılı başka meşguliyetlerle geçirirse, zaten iyice perçinlenmemiş olan meslek tecrübe ve müktesebatı silinir gider ve bu yüzden iyi bir avukatın haiz olması icap eden bilgi ve meslek terbiyesinden mahrum kalmış olur.

Yamaklığın hangi avukat nezdinde geçirileceği, yani baro reisinin nasıl bir patron seçeceği, muhtelif hâdiseler gözönünde bulundurularak tesbit olunur. İlk önce daimî bir surette yanında yardımcı çalıştıranlar seçilir.

Avukat, yamağına bir aidat verecektir. Miktarı, iki tarafın anlaşması üzerine kararlaştırılır. Şayet avukat bu aidatı ödeyemeyecek vaziyette ise birlik barosu kasası öder.

Avukat yamağı, avukatlık mesleğini icra ederken yanında çalıştığı avukatın salâhiyetlerini haizdir. Patrona gelen celpnameleri alabilir, hülâsa, mesleği icra ederken onun yapmak mevkiinde olduğu bütün şeyleri yapabilir. Avukat yanında deneme hizmetine kabul edilmek müsaadesi, yamağa ikinci bir vekâlete hacet olmadan mahkemelere girmek salâhiyetini resen verir. Avukat yamağı bu bakımdan umumî mümessile benzetmek mümkündür. Şu farkla ki avukatla yamak arasındaki münasebet, akde müstenit olmayıp kanunidir.

196 – Avukatlık müsaadesi. Üç senelik deneme müddetini bitiren avukat, avukatlık müsaadesinin verilmesi için Adliye Nazırına bir istida verir. Nazır, Alman millî sosyalist hukukçular birliği reisinin muvafakatini alır. Bu birlik reisi, baro reisi değildir. Nazi frikasının teşkil etmiş olduğu bir hukukçular cemiyetidir. Parti tesiri, deneme hizmetine alınmakta olduğu gibi burada da kendini göstermektedir.

Verilecek müsaade,muayyen bir mahkeme nezdinde avukatlık içindir. Bu mahkeme nezdinde lüzumundan fazla avukat bulunmamalıdır. Yukarıda işaret ettiğimiz veçhile genç talip deneme hizmetine kabul edilirken bu cihet daima gözönünde tutulacağından emin olabilir. Bir mahkeme nezdinde muntazam bir adlî idarenin istediği miktardan çok avukat bulunursa evvelce iki mahkeme nizdende avukatlık salâhiyetini kazanmış olanlardan bu salâhiyet geri alınır. Âmme hizmetini görmekte lan talipler deneme ve namzetlik hizmetinden müstesna tutularak avukatlık müsaadesi isteyebilirlerse de bir mahkeme nezdinde çalışan avukatların sayısı lüzumundan faz-

la ise önce bunların talebi reddedilir. Keza, böyle bir hal vukuunda, tekaüde sevkedilmiş veyahut istifa etmiş olan devlet memurlarının talepleri reddolunur ki bununla başka hiçbir yaşama desteği olmayan ve mesleğe bütün varlığile girecek olan genç taliplerin önü kapanmamak gayesi takip olunmaktadır.

Bir sulh mahkemesi nezdinde çalışmak üzere müsaade almış olan bir avukata, istidası üzerine, bu mahkemenin salâhiyeti kazasına tâbi asliye mahkemesile ticaret mahkemeleri nezdinde dahi avukatlık etmek müsaadesi verilebilir. Bir müçtemi mahkeme nezdinde avukatlığa mezun olan avukat, adlî idarenin icaplarına göre ve istidasüzerine, ikametgâhının bulunduğu yerdeki diğer bir müçtemi mahkeme nezdinde de avukatlığa mezun kılınabilir.

Bir asliye mahkemesi nezdinde çalışmaya mezun olan avukatlar, adlî idareye faydalı olmak şartile, bu mahkemenin fevkindeki istinaf mahkemesi nezdinde veyahut komşu bir asliye mahkemesi nezdinde dahi avukatlık edebilirler.

İlk defa avukatlık müsaadesini alan avukat, ait olduğu haysiyet divanının ilk içtimaında, baro reisinin huzurile, şu yemini yapar: (Alman devlet ve milletinin müdürü (Füreri) Adolf Hitlere sadık kalacağıma ve bir Alman avukatının vazifelerini vicdan dairesinde yapacağma yemin ederim. Allah yardımcım olsun).

Muhtelif mahkemeler nezdinde avukatlık vazifesini tanzim etmek isteyen birlik barosu reisi, umumî heyetin kararını aldıktan sonra şu esasları tesbit etmiştir:

1 – Aynı mahkeme nezdinde çalışmaya mezun olan birkaç avukat bir davaya vekil tayin edilmişlerse bunlar ayrı ayrı ücret talep edemeyip aldıkları meblağı aralarında müsavi olarak taksim ederler. Meselâ bunlardan birisi müvekkil ile görüşür ve lâyihaları hazırlar, diğeri de mahkeme huzurunda müdafaayı deruhte eder. Evvelkisi aldığı ücretin yarısını arkadaşına verirse de iş ishabi işini başka bir avukata verdiğinde alınan ücretin k ısmen istirdadı caiz değildir.

2 – Eğer bir avukat ikametgâhının bulunduğu yerden başka bir mahkemede görülecek bir davayı kabul ederse celselerde hazır bulunmak için gidiş geliş masrafını müvekkilinden ve eğer fakir işlerinde ücretsiz vekâlet ediyorsa devlet kasasından isteyebilir. Böyle bir ücretten feragat etmek caiz değildir.

3 – Asliye mahkemesinin vazifesi dahilinde olan bir davayı sulh mahkemesinde açmak veyahut müddeabihi hakikat hilâfına şişirerek asliye mahkemesinde dava etmek meslek şerefile telif edilemez.

Levha. Her mahkeme nezdinde avukatlık etmeye mezun olan avukatların bir listesi bulunur. Buna (levha) denir. Bu müdaadeyi alan ve yemini yapan avukatın adı, ikametgâhı ve sair vasıfları bu levhaya kaydolunur. Mesleği bir avukat sıfatile yapmak salâhiyeti, bu kayıt tarihinden itibaren başlar.

197 – Müsaadenin geri alınması. Avukatlık müsaadesi şu hallerde geri alınır:

1 – Avukatın halleri ve şartları ve iktisadî idare ve yaşayış tarzı müşterinin menfaatini tehlikeye koyar.

2 – Avukat, mesleğin şeref ve haysiyetini bozan bir suç işlerse,

3 – Eğer avukat beden eksikliği veyahut beden ve akıl kuvvetlerinin zayıflığı yüzünden mesleği icabı veçhile yapmıyorsa,

4 – Müsaadeyi aldığı tarihten itibaren üç ay içinde mensup olduğu mahkemenin kaza dairesi dahilinde bir ikametgâh edinmez ve yazıhane açmazsa,

5 – İkametgâhını bırakır ve yazıhanesini kaparsa,

6 – Avukatlık müsaadesini aldığı sırada cezaî bir mahkûmiyetten dolayı âmme hizmetlerinde kullanılmatan memnu olup da bu cihet müsaade verildikten sonra anlaşılırsa,

7 – Avukatlık hizmetile birleşemeyen bir âmme hizmeti (memurluk gibi) kabul ederse,

8 – Kendi malları üzerinde tasarruftan bir mahkeme kararile menedilmiş olursa.

Avukatlık müsaadesinin geri alınması, Adliye Nazırına aittir. Karar verilmeden önce birlik barosu reisi dinlenir.

Avukat kendi meslekten çekilirse veya müsaade geri alınır, veyahut mahkeme kararile avukatlıktan menolunursa adı levhadan silinir. Böyle bir avukat, unvanına, adresine eski nisbetini iyma eden (sabık avukat gibi) bir kayıt ilâve edemez. Bununla beraber birlik barosu reisinin teklifi üzerine Adliye Nazırı tarafından bu nevi eski avukatlara meslek unvanlarını taşıma müsaadesi verilir.

Muvakkaten meslek vazifesini yapmaktan menedilen avukat, ancak bir avukat tarafından veyahut avukatlık deneme hizmeti gören bir hâkim muavini tarafından temsil olunur.

198 – Âmme hizmeti. Eski kanunun yirmi sekizinci maddesi umumî bir surette avukatın vazifelerini gösterir. Bu kanun, liberal zihniyetin hâkim olduğu bir zamanda kabul ve neşredilmiş olduğundan bu gösteriş, daha ziyade, hususî idi. Yani avukatlık mesleği, diğer herhangi bir meslek gibi tetkik edilmiş, avukat da yaşayan diğer fertler gibi gözönünde tutulmuş, avukatın meslekî faaliyetinde vicdanlı hareket etmeye ve dahil ve hariç hayatında mesleğin şerefini korumakla mükellef olduğuna işaretle iktifa olunmuştu. Yeni kanunda mesleğe tahmil edilen vazifeler şahsî görüşlerden, düşüncelerden kurtulmuş, avukat, müşterek şuur ve vicdanla adalet alanında bir vazife deruhte eden, nazi partisine ve bu itibarla devlet teşkilâtına, Alman askeri gibi disipline bağlı ve âmme hizmeti gören bir şahsiyet olarak telâkki edilmiştir.

Mesleğin cemiyete, halka karşı vazifeleri, yeni kanunla ikmal olunmuştur. Avukat, hukuk işlerinde çağırılmış, mesleği yaparken müstakil bir yardımcı ve müşavirdir (Bak. No. 194. Avukatın yaptığı, ticaret ve zanaat değildir. Hakka, hukuka hizmettir. Bu itibarla aldığı âmme hizmeti vazifesini, başı parti hukuk teşkilâtına bağlı olarak, ettiği yemin dairesinde şuurlu, vicdanlı bir surette ve sadakat dairesinde yapmakla mükelleftir. Adaleti millet ve devlet namına dağıtan hâkim gibi o da, gerek mesleğinin çalışmaları içinde ve gerek dışında devletin, halkın ve hakkın beklediği itimat ve şerefi haiz olduğunu isbat etmelidir. Yine aynı kanuna nazaran avukatın yardımı istenen iş, meslek vazifesile tezat teşkil ediyorsa, o iş hakkındaki reyini karşı taraf lehine evvelce vermiş bulunuyorsa, vaktile o işin hâkimi, hakemi olmuşsa, meslek yardımını esirger. Umumî vekil bulunduğu bir müvekkil aleyhine hiçbir yardımı bulunmaz.

5 – Mesleğin teşkilatı

199 – Birlik barosu. Yukarıda söylediğimiz gibi kanun, 1933 yılından beri Alman hükûmetinde ve nazi fırkasında tatbik edilmekte olan baş fikirlerin bir neticesidir. Kanunun teşkilât bakımından esası şudur: Avukatlık mesleğini sıkı bir surette merkezileştirmek ve hükûmete (partiye) bağlamak. Öyle bir merkezileştiriş ve bağlayış ki mahallî meslek teşekküllerinden, örf ve âdetlerinden kuvvet alsın. Bu ise, meslekî ancak hukuk hizmetini gören bir organ olarak telâkki etmekle ve bütün teşekkülleri bir başa bağlamakla mümkün olur. Bu baş da, birlik (devlet) barosudur.

Mesleğin hakikî ve daimî mümessili, eskiden olduğu gibi, partiye merbut Alman millî ssoyalist hukukçular birliğidir. Birlik (devlet) barosu, avukatların hükûmetle olan münasebetlerini tanzim için teşkil edilmiştir. Bu vazifeyi evvelce mahallî barolar yaparlardı.

Birlik barosu, hükmî şahsiyeti haizdir. Gerek birliğin ve gerek ona merbut diğer teşekküllerin teftiş ve murakabesi Adliye Nazırına aittir. Deneme ve namzetlik devresini geçirmekte olan hâkim muavinlerinin yetişmelerine yardım etmek ve onlara ödenmesi icap eden aidatı temin eylemek, işbu birlik barosunun vazifesidir. Birlik barosu, lâzım olan parayı başka menbalardan bulamazsa aidat olarak avukatlardan tahsil eder. Vaktinde vermeyenlerden, reisin göndereceği ödeme emri üzerine ilâm gibi icra dairesince tahsil olunur.

Şu izahatı hülâsa edersek diyebiliriz ki birlik barosu, Alman avukatlık teşkilâtının resmî başıdır. Fakat tam mânasile müstakil değildir, siyaset cihetinden partiye (Alman millî sosyasit hukukçular birliğine) bağlıdır. Reisin, riyaset divanının, idare heyetinin seçilmesinde parti ihtisas grubununu dediği olur. Hattâ mesleğe girecek lerin intibahında da söz onundur. Birlik barosu idare cihetinden de Adliye Nazırına bağlıdır. Nazır hem vazifesinin ifasını murakabe eder, hem de yetişmeyen varidat kaynağını devlet kasasından ekler.

Birlik barosu, âmme hukukunun ehil bir teşekkülüdür. Mesleğin biricik yüksek uzvudur. Alman mahkemeleri nezdinde çalışan bütün avukatlar, birliğin âzasıdır. Eski birlik barosunun ve diğer Alman şehir barolarının yerine geçtiğinden onların haklarına ve borçlarına sahiptir. Nazi hükûmetinin idarî esaslarına göre idare olunur.

Birlik barosunun uzuvları:

Reis, Riyaset Divanı, Meclis, Baroların Reisleri, Barolar, İnzibat Mahkemesi, Haysiyet Divanıdır.

200 – Reis. Reis, riyaset divanının teklifi üzerine Alman millî sosyalist hukukçular birliği reisininde muvafakatile, Adliye Nazırı tarafından beş yıl için tayin olunur, birlik barosunun mümessilidir. Avukatlık müsaadesi verilirken ve geri alınırken kendisi dinlenir, diğer baroların reislerini murakabe eder, eski avukatların fahrî olarak unvanı muhafaza etmeleri için Adliye Nazırına teklifte bulunur. Haysiyet divanının kararlarını icra eder.

201 – Riyaset divanı. Riyaset divanı, reisin daimî müşaviri olup beş avukat ve beş yedek âzadan terekküp eder ki cümlesi ide reisin teklifi üzerine ve Alman millî sosyalist hukukçular birliği reisinin muvafakatili Adliye Nazırı tarafından beş yıl için tayin olunur. Teşrifî uzuvları tarafından, yüksek devlet makamlarından, yüksek mahkemelerden veya haysiyet divanı tarafından vaki talepler üzerine avukatlık mesleğine ve avukatlık hukuk ve mevzuatına dair mütalealar verir.

202 – Meclis. Meclis, umumî meseleler bahis mevzuu oldukça reisin müşaviri bulunan riyaset divanından, birlik barosu reisinden ve baroların reislerinden veya onların mümessillerinden terekküp eder.

Aşağıdaki hallerde reis, meclisin reyini almak mecburiyetindedir:

a – Birlik barosunun tesisinde ve bütçesinin tanziminde,

b – Yıllık hesapların kapatılmasında,

c – Birlik barosu nizamnemesinin tadilinde.

203 – Barolar. Her istinaf mahkemesinin kaza dairesi dahilinde bir reisin idaresi altında çalışan bir baro teşkil olunur. Bu barolar medenî haklardan istifade etmezler.

Baro reisleri, barolarının yardımlarile ve şahsî mesuliyetleri altında birlik barosuna düşen vazifeleri, kendi barolarının bulunduğu dairelerde ifa ederler. Vazifelerinin icrasında birlik barosu reisinin talimatına uymaya mecburdurlar.

Adliye Nazırı, lüzumu halinde, aynı istinaf mahkemesinin kazası dairesi dahilide ikinci bir baro teşkilini emredebilir.

Baroların reisleri, birlik barosu reisinin teklifi ve millî sosyalist hukukçular birliği reisinin muvafakati üzerine Adliye Nazırı tarafından beş yıl için tayin olunurlar. Bir memur gibi birlik reisine bağlıdırlar. Başlıca vazifeleri şunlardır: Kendi dairesi dahilindeki avukat ve avukat yamaklarına hafif ihmallerinden dolayı ikaz ve takbih cezaları vermek, avukatların birbirile veya müvekkilerile olan ihtilâfları hakkında, talep vukuunda mütavasıtlık etmek, mahkemelerden bu hususa dair sorulacak sual üzerine mütaleasını söylemektir.

Baro, baro reisinin yardımcısı ve müşaviridir. Baro idare heyeti âzaları, her iki yılda yarısı yenilenmek şartile, o baroda kayıtlı avukatlar tarafından dört yıl için seçilirler. Seçimi, Adliye Nazırı tasdik eder.

Birlik Barosunun ve onun uzuvlarının her türlü evrak ve muameleleri, emirleri ve tebliğleri, ihtiva eyledikleri akitler tescili mutazammın olmadıkları nisbette, harçtan ve damga resminden muaftırlar.

204 – İnzibat mahkemesi. İnzibat mahkemesi, her baro nezdinde birlik barosunun birinci derecede uzvu mahiyetindedir. Reisliğini baro reisi yapar ve mahkemenin âzalarını, yedek âzalarını, mümessillerini her yıl için tayin eder. Bir baroda birkaç inzibat mahkemesine lüzum olup olmadığına karar verir.

İnzibat mahkemesinin vereceği cezalar şunlardır:

Avukatlar için: İhtar, tevbih, 5.000 marka kadar para cezası, avukatlıktan ihraç,

Avukat yamakları için: İhtar, tevbih, 500 marka kadar para cezası, avukat namzetliği hizmetinden ihraç,

Birlik barosu reisi, Alman hukuk odası reisi ve baro reisleri hakkında inzibat cezaları vermek saaâhiyeti münhasıran birlik barosu nezdinde bulunan haysiyet divanına aittir. Bu divanın kararları kat'idir.

Aleyhinde şikâyet olunan bir avukat veya avukat yamağı hakkında yapılacak ilk tahkikatı, istinaf mahkemesi reisinin tayin edeceği bir hâkim yapar. Müddeiumumilikçe ilk tahkikatın tamamlanması talep olunup da tahkikat hâkimi bunu kabul etmezse hâkim meseleyi inzibat mahkemesinin kararına iktiran ettirmeye mecburdur.

İnzibat mahkemesinin müddeiumumiliğini istinaf mahkemesi müddeiumumisi yapar. Kararlarını yazmak, suretlerini vermek baro reisine attir.

205 – Haysiyet divanı. Haysiyet divanı, birlik barosu nezdinde yüksek bir inzibat mahkemesidir ki birlik reisinden, onun daimî bir vekilinden, birlik barosunun diğer âzasile temyiz mahkemesi âzalarından terekküp eder. Divanın doğrudan doğruya kanunen tayin olunmayan avukat âzaları birlik barosu riyaset divanınca ve hâkim âzaları temyiz mahkemesi riyaset divanınca birer yıl için tayin olunurlar. Haysiyet divanının avukat âzası aynı zamanda bir inzibat mahkemesinin aslî veya yedek âzası olamazlar.

Haysiyet divanında teşkili iktiza eden dairelerin sayısı birlik barosu reisinin teklifi üzerine Adliye Nazırı tarafından tesbit olunmuştur. Her daire, dördü avukat, üçü hâkim olmak üzere yedi kişilik bir heyet halinde kararlarını verir. Bu dairelerin riyaset vazifelerini, birlik barosu divanının mütaleası alındıktan sonra birlik reisi tarafından her iş yılı başında bu yıl için tayin edilen avukat âzalar görürler.

Hakkında meslek yapmaktan memnuniyet kararı verilmiş olan avukat, mahkemeler, resmî makamlar, hâkimler nezdinde ne bizzat, ne de kendilerini temsil ettirmek suretile iş takibinden memnu oldukları gibi mahkemelerde, resmî makamlarla, hâkimler veya avukatlarla meslekî muhabere ve muamelede dahi bulunamazlar. Bu makamlar böylelerini reddetmekle mükelleftirler. Bunlarla münasebette bulunan avukatlar dahi, hallerin icaplarına göre, meslekten kovulurlar.

Menedilen avukata, birlik barosu reisinin mütaleası alındıktan sonra Adliye Nazırı tarafından bir vekil tayin olunabilir. Vekil avukat, mühim bir sebep yoksa, bunu kabule mecburdur ve işleri eskisinden talimat almaksızın kendi mesuliyeti altında ve fakat menedilen avukatın hesabına takip eder. Ondan münasip bir ücret alır.

Haysiyet divanında müddeiumumiliği temyiz başmüddeiumumisi yapar.

Divan kararlarının yazılması ve suretlerinin verilmesi gibi işler baro reisinin vazifeleri cümlesindendir.

206 – Temyiz mahkemesi avukatlığı. Alman Avukatlık Kanununda, (temyiz mahkemesi nezdinde avukatlık) diye bir fasıl daha vardır ki dört maddeliktir (106-108). Bu fasıl, eski kanunda da vardı (madde 98-102). Eskiye göre temyiz avukatlığına müsaadeyi temyiz mahkemesi reisi verdiği halde yeni kanunda bunun Adliye Nazırına ait olduğu tasrih edilmiştir (Fransa'da Temyiz ve Devlet Şûrası avukatlığı hakkında (Bak. No. 186). Adliye Nazırı, Alman millî sosyalist hukukçular birliği reisinin muvafakatini almaya mecburdur. Aynı zamanda,temyiz mahkemesi ve birlik barosu reislerinin de istişarî mahiyette reyleri alınır. 35 yaşını bitirmemiş olanlara bu müsaade verilmez.

Almanya'da temyiz mahkemesi avukatlığı eski ve yeni kanunlara göre, başlı başına bir ihtisas işi olarak düşünülmüştür. Yani yüksek mahkeme nezdinde avukatlık, başka mahkemelerin avukatlık müsaadesile değiştirelemediği gibi böyle bir avukat yalnız temyizde müdafaada bulunabilip aşağı dereceli mahkemelere giremez. Bunun gibi herhangi bir vaziyet icap ederse etsin, temyiz avukatı, haiz olduğu temsil salâhiyetini bu mahkeme nezdinde çalışmaya mezun olmayan bir avukata devredemez.

Eski kanuna göre temyiz mahkemesi avukatlarından mürekkep olmak üzere (temyiz mahkemesi barosu) vardı. Yeni kanunla bu baro kaldırılmıştır. Bunun sebebi açıktır. Çünkü, yukarıdan beri söylediğimiz veçhile, bütün Almanya'da millî sosyalist teşkilâtına merbut bir tek baro vardır ki, o da Birlik Barosu (Devlet

Barosu)dur. Diğer bütün barolar, birlik barosunun uzuvlarıdır. Şu hale göre ayrıca bir (temyiz avukatları barosu) teşkiline ne lüzum, ne de imkân vardı.

6 – Hukukî ve adlî istişare işlerinde suiistimalin men'i hakkında kanun

207 – İstişarelerde suiistimalin men'i. Yeni kanunun ayrılmaz bir cüzü olarak 13 Birinci kânun 1935'te neşredildiğini yukarıda yazdığımız (Bak. No. 194) hukukî ve adlî istişare işlerinde suiistimalin men'i hakkında kanuna dair de birkaç söz söylemek isteriz.

Paralı ve parasız olsun, hukukî ve adlî istişareler de dahil olduğu halde, başkalarına ait hukuk işlerile uğraşmayı sanat edinmek isteyenler, eskiden serbest bırakılmışlardı. Bu telâkki, iş ve sanat serbestinin (liberalizmin) bir neticesi idi. Adolf Hitler daha Alman devlet ve milletinin idaresini ele almazdan evvel yazdığı kitapta (Mein Kampf), âmme menfaati için hususî menfaatlerin feda edilmesi lâzım gelir, demişti. Hukukî ve adlî istişareyi, herhangi bir iş ve ticarete benzetmek doğru olamazdı. Burada, bir nevi âmme hizmeti görmemek mümkün değildi. Uzun tatbikat, Almanya gibi her sınıfı teşkilâta tâbi, halkı uyanık bir memlekette suiistimallerin vukuunu gösterdiğinden nazi fırkası, bu meşguliyetin dahi, avukatlık gibi, zapt ve rapt altına alınmasını düşünmüştür. bu kanun, o düşüncelerden, istişare ve hukukî yardım işlerinin dahi teşkilâtlandırılması ve bir merkezden idare edilmesi arzusundan doğmuştur.

Yeni kanuna göre her isteyen bu işleri yapamaz. Açık yol kapanmıştır. Talip, evvelâ, şimdiye kadar olan muamele ve haretlerinde ve yaşayış tarzında âmmenin emniyet ve itimadına lâyık olduğunu polis tahkikatile isbat edecektir. Avukat gibi Ârî ırktan olacaktır.

Bu baptaki talimatnamenin beşinci maddesi mucibince yahudilere bu müsaade verilmez.

Sonra bu işlerde bilgi ve ihtisas sahibi olduğunu, tahsil derecesini gösteren vesikalarla,icabında imtihanla isbat etmek mecburiyetindedir.

Müüsadeyi, salâhiyetli devlet makamları verir. İlmî bir mütaleaname yazmak, hakemlik etmek için müsaade lâzım değildir.

Avukatlık, noterlik, patent memurluğu, dava acenteliği (H.M.U. kanunu madde 157, fıkra 3), icra memurluğu, iflâs memurluğu, tereke memurluğu, kayyumluk... ilâ hususî hükümlere tâbidir.

Ticarî ve sınaî teşebbüs sahibinin kendi müşterilerinin o gibi teşebbüslere sıkı bir surette rabıtası olan hukukî işlerine yardımda bulunması, bir müstahdemin patronuna ait bir işi takip etmesi caizdir.

Bu kanun vergi ve resimler kanununda birçok değişiklikler yapmıştır. Bu meyanda vergi işlerile meşgul müşavirler, kanunun neşrinden sonra Maliye Nezaretinden müsaade almak mecburiyetindedirler.

Eskiden bu işlerle meşgul olup da yeni kanun hükümlerine uygun şartları haiz bulunmayanlara, işlerini tasfiye için 1936 Haziran tarihine kadar müsaade verilmiştir.

BEŞİNCİ KISIM

İngiliz Baroları[1]

1 – İngiliz Barolarının çekirdekleri ve uzuvları

208 – İnler (Inns). İngiltere'nin yazısız kanun memleketi olduğunu, orada herşeyin yavaş yavaş ilerleyip kökleştiğini, âdet ve teamüllerin kanun kuvvetini aldığını ve bir kere hasıl olan vaziyetin kolay kolay değişemeyeceğini biliyoruz. Avukatlık da böyle olmuş, yavaş yavaş ve kendiliğinden genişlemiş, Londra barosunun teamülleri görenek halinde İngiltere baroları ve avukatları için kanun hükmünü almıştır. İngiltere'de ilk doğduğundan beri bugüne kadar hiç değişmemiş bir müessese varsa o da barodur.

Avukatlık İngiltere'de on birinci asırdan sonra başlamıştır. O sıralarda avukatlar için hiçbir ehliyet şartı aranmıyordu. Herkes işi ve davası için dilediğini seçerdi. Normanların fütuhatından sonra iş sahipleri, Roma Hukukuna ve Kilise kanunlarına daha ziyade vakıf olan papazlara müracaata başladılar. Papaz avukatlara müracaat, sonraları, şu iki sebepten dolayı gevşedi:

Din hukuku yerine teamül hukukunun (Common Law) kaim olması,

Papazların Adliye mahkemelerine çıkmalarının Salisbori Piskoposu tarafından menedilmesi.

1215'te Charte, mahkemelerin muayyen mahallerde devamlı kaza icra etmelerini emredince bazı hukukşinaslar o mahkeme nüfuzu dairesinde yerleşmeye başladılar. Kral, hukukçuların yazıhanelerini şehir dışında açmalarını yasak etti.

Fakat hukukçu yetiştirmek çok zordu. Kral Birinci Edvard, iyi yetiştirilmeleri için hukukçuları Londra'ya celbetti. Bunlar nerede barınacak? Lincoln Kontu Henry de Lacy, City ile mahkemeler arasındaki emlâkini bu hukukçuların ikameti-

---

(1) İngiliz avukatlığı ve baroları hakkında fazla malûmat almak isteyenlerin şu eserlere müracaat etmeleri:
Magnus: Die Rechtsanwaltschaft s. 52.
J. Appleton: Prof. d'avocat p. 89.
G. Druveau: Le Titre d'avocat.
Dr. Ş. Devrin: Adliye Ceridesi sene: 28, sayı: 1. s. 92.
H. C. Yalçın: İngiltere'nin Hükûmeti (A. Lavrence'den terceme).

ne tahsis etti. Ölümünden sonra mülkiyetleri avukatlara kalan bu emlâkten Kara Papazlar manastırı (Lincolns inn) Linkolinin ini adıle ilk avukatlık topluluğunu teşkil etmiştir[2].

Biraz sonraları hariçten profesörler ve talebelerde Londra Üniversitesine gelmeye başlayınca Kara Papazlar manastırı hepsini alamadı. Lancastre kontu Thomas, Taymis kenarındaki arazi ve emlâkinden bir kısmını yersiz hukukçulara kiraladı.

Buralarda sayıları çoğalan avukatlar iki gruba ayrılarak iç Templ (Inner Temple) ve orta Templ (Midder Temple) cemiyetlerini kurdular. Sonraları avukatlar bu emlâki satın aldıklarından ikinci bir topluluk kurulmuş oldu.

Aynı ihtiyaç yüzünden (Cray's inn) adında üçüncü bir topluluk daha kuruldu.

İşte İngiliz Barolarının çekirdeklerini bu üç in teşkil etmektedir. Bu suretle on beşinci asrın başlangıcından beri İngiltere'de avukatların yetişmesine mahsus üç yurt (Inn of Court) teşekkül etmiş bulunuyordu[3].

Bunlarda ihtiyaca kâfi gelmedi (Inns of Chancer) adiyle yeni teşekküller meydana geldi.

Bu inler yavaş yavaş, kendiliklerinden ortaya çıkmıştır. Avukatlar topluluğunu tanzim eden, avukatlara hak veren ve borç yükleten bir kanun yoktu. Yalnız 1242 tarihli bir kararname, avukat sıfatile önlerine gelenleri kabul veya red için hâkimlere salâhiyet vermişti. Tatbikatta (Inns of Court) mensuplarından başka hiçbir kimse müdafaa deruhte etmemiş sonraları bu hak böylece bir teamül olarak kabul edilmiştir. Netekim kralların inns of Court'e mensup olmayanlar hakkında vermiş oldukları avukatlık müsaadesini mahkemeler tanımamışlardır[4].

209 – Avukat yazıhaneleri. (Inns of Court) Adliye misafirhanelerinin isimlerine bakıp da bunları sadece hususî ve serbest bir cemiyet zannetmemelidir. Bu topluluk bir nevi âmme velâyetini haiz bir müessesedir. Avukat yazıhanelerinin pek çoğu topluluk binaları içindedir. Her avukatın burada ikamet mecburiyeti hakkındak inizamname çoktan beri tatbik yeri bulmadığından ikametgâhlara tahsis edilmiş olan odalar yazıhane olarak kiralanmaktadır. Taymis rıhtımı ile site arasındaki kâin olan bu muazzam binalar, kasvet verici bir örneklik arzederler. Orada herşey, kara, karanlık ve hazindir. Üzerinde avukat isimleri yazılı olan dar merdivenler ziyaretçi-

---

(2) (In) kelimesini Türkçe'den Osmanlıca'ya cep kılavuzu, (mağara) diye terceme etmektedir. Bu kelimenin mağara, kovuk, yuva mânalarına geldiğini hep bilirtz. Arslan inine çekildi, deriz. İngilizce'deki in (inn) kelimesi, han, misafirhane demek oluyor: (Lincolns inn) Linkolinin misafirhanesi, Linkolinin yuvası.

(3) Bunu da mahkeme hanı, mahkeme yurdu, yahut adliye misafirhanesi diye terceme etmek gerektir.

(4) İngiliz hâkimlerini sağlamlıklarına misal.

yi dumanlı ve duvarları kararmış odalara sevk eder[5]. Her yazıhane, üzerinde kara harflerle sahibinin adı yazılı çifte kapı ile ayrılır. İlk odada kâtip, öte yandaki kâğıt dolu ve Londra'nın dumanından kararmış birçok kitaplar bulunan odada avukat oturur. Vaziyetin böyle olmasına rağmen bütün avukatlar burada yerleşmeyi ve boş yer olmazsa bulunca kadar beklemeyi tercih ederler. Bu binaların mahkemelerin yanında olması, avukatların birbirile kolayca temasını temin edebilmesi ve içinde zengin kütüphaneler bulunması rağbetin belli başlı sebepleridir.

210 – Müşterek uzuvlar. Avukatlar topluluğunu teşkil eden dört cemiyetten (barodan) her biri tam istiklâle malik olmakla beraber hepsine şâmil müşterek teşekküller de vardır. Bunlardan en yenisi 1881 tarihinde vücut bulan baro meclisidir. Bu meclis, baş müddeiumumî ile dört inin avukatları tarafından seçilen 48 âzadan mürekkeptir. Baro hakkında icap eden kararları vermek, mesleğin menfaatlerini muhafaza eylemek bu heyetin vazifesi cümlesindendir.

İkinci müşterek uzuv, 1865'te seçilen tedris meclisidir. Başlıca vazifesi, hukuk tahsiline taallûk eden işleri görmektir. Âzası 20 olup krallık müşaviri unvanını haiz hâkim veya avukatlar arasından seçilir.

2 – Dereceler ve Baroya kabul şartları

211 – Adı ve dereceleri ve müsaade şartları. İngiliz avukatları, on altıncı asra kadar muhtelif adlar taşımışlarsa da en son (Barrister) adında karar kılmışlardır.

Barrister olmak isteyenler, Inns of Chancer de üç sene müddetle hukuk tahsili yapmak ve sonra yukarıda söylediğimiz (Bak. No. 208) üç inns of Court'tan birisine girmek mecburiyetindedirler.

Bu müesseselerde beş türlü âza vardır: (Benchers), (Readres), (Utter-Barrister), (Inner-Barrister) ve (Talebeler).

Benchers'ler, topluluğun idare meclisini ve aynı zamanda cemiyete dahil olan avukatların murakabesine memur disiplin meclisini teşkil ederler ve Readers'ler arasından seçilirlerdi. Hâkimlerle hükümdarlık hukuk müşavirleri umumiyetle Benchers'ler arasından intihap oluna gelmiştir.

Readers'ler konferanslara memur avukatlar olup en az on beş seneden beri Utter Barrister unvanını haiz bulunanlar arasından Bencher'lerin kararile seçilirdi.

Tam avukat mukabili olan Utter Barristers bu unvanı aldıktan sonra daha üç sene indeki staja devama mecburdu.

---

(5) Zamanla siyahlanan duvarlar, armalı ve camekânlı gotik pencereler, daracık taş merdivenler, yaldızlı salonlar, melankolik fiskiyeli küçük bahçeler, pencerelerin arasından görülen muhteşem kütüphaneler... İşte Londra'nın göbeğinde dört büyük otele yerleşmiş olan İngiliz Baroları (inns of court)un uzaktan görünüşü (Dr. Ş. Devrin. Ulus Gazetesi'nin 7 Şubat 938 [illegible] sayısındaki yazısından).

Inner Barristerler, tam avukatın daha önceki basamağını teşkil ederlerdi. Müddetleri üç sene idi.

Beş sene tahsil, üç sene Inner Barrister'lik, üç sene de Utter Barrister'lik müddeti olduğuna nazaran mahkemelere avukat sıfatile kabul olunabilmek için inlerde en az on bir sene oturmak ve çalışmak mecburiyeti vardı. Bu müddet bir aralık 12 seneye çıkarıldıktan sonra 1574'te beş seneye indirilmiştir.

Eskiden beş dereceye ayrılmış olan baro mensupları bugün üç sınıf teşkil ederler:

Benchers, Barristers, Stajyerler.

Yukarıda söylediğimiz gibi Benchers'ler hem idare ve hem disiplin meclisi âzası olup avukatlar hakkında meslekten tart cezasına kadar hüküm verebilirler. Aralarında boşluk olduğunda yerlerine geleceği kendileri seçerler. Verdikleri kararlar aleyhinde hâkime itiraz edebilirlerse de hâkim daima bu kararı tasdik ettiği için bir faydası olamaz. Staja ve avukatlığa kabul için bu heyetin kararı gerektir.

(Inns of Court)'a kabul olunmak için üniversiteyi bitirmiş olmak şart değildir, taliplerin imtihan vermeleri lâzım olup muvaffak olanlar alınırlar. Üniversiteyi bitirenler, orduya bahriyeye, konsolosluğa imtihan verip muvaffak olanlar imtihansız alınırlar.

Talepnameye, avukatlık mesleğini yapmaya lâyık bir centilmen olduğuna dair iki avukatın imzalı ve iki Bencher'in tasdikli beyannamesi raptolunur. Alınanlar, inin büyük salonunda verilen akşam ziyafetlerinde elbise ile bulunmaya mecburdurlar.

Avukatlığı meslek ittihaz etmek isteyenler zamanlarının büyük bir kısmını, bir avukat yanında çalışmak, onun dava dosyalarını tetkik etmek, meslek istişarelerinde hazır bulunmakla geçirirler.

Stajyer avukat, patron avukata her yıl mühim bir para öder. Stajyeri avukat yapan şeyin okunulan dersler değil, belki avukat yanında geçirilen bu staj olduğunda İngiliz üstadları müttefiktirler.

Baroya kaydolunabilmek için en az yirmi bir yaş şarttır. Talepleri terviç edilenlerin baroya kabulü, hususî merasime tâbidir. Calday denilen merasim günü akşamı mükellef bir ziyafet verilerek yemek sonunda yeni avukatın şerefine içilir.

212 – İngiliz avukatlarının sayısı. İngiliz avukatlarının sayısı önceleri az iken sonraları çoğalmıştır.

1800 yılında 800, 1850 yılında 3.500 ve 1900 yılında 7.000 olmuştur. Son yıllar içinde 14.000'e çıkmış ise de birçokları yalnız unvanını taşımakla iktifa ettiklerinden fiilen avukatlık edenlerin sayısı iki üç bini geçemeyeceği iddia olunmaktadır.

Otuz kırk yıl evveline gelinceye kadar yalnız Londra Barosu mevcut olduğundan avukat sıfatı orada kazanılabilirdi. Sonraları vilâyetlerde de barolar kurulmaya başlandı. Bu vilâyetlerde yerleşen ve o mıntakadaki seyyar ve sabit mahkemeler yanında meslek yapan avukatların sayısı gün geçtikçe çoğalmıştır.

212 mükerrer – Rütbe ve derece zinciri. İngiliz barosu bir rütbe ve mertebe silsilesi arzeder. Başta Attorney General, yani Başmüddeiumumî gelir, baronun birinci mümessili budur. İkinci Sollicitor General gelir ki başmüddeiumumî ile birlikte devlet hukuk müşavirliği vazifesini de haizdir. Bunların ikisi de doğrudan doğruya başvekil tarafından ve parlamento âzası arasından seçilirler. Bu suretle baro, hükûmete mensup iki siyasî şefin idaresi altına girmiş oluyor. Başvekil değiştiği zaman bunlar da değişir. Meslek menfaatlerinin hükûmet nezdinde bu iki şahsiyet tarafından ve bu sıfatlarının bahşeylediği bütün salâhiyetle müdafaa edilmesi ve her avukattan bir gün bu mevkie çıkabilmek ümidini taşıyabilmesi, bu sistemin mühim faydalarını teşkil ettiği söylenmektedir.

Bunlardan sonra gelen dereceler şunlardır:

Krallık müşavirleri, imtiyazlı avukatlar, alelâde avukatlar, pratisyenler.

Krallık müşavirleri, baronun tanınmış avukatlarına Şansolye lordu tarafından verilen bir unvandır. Bu unvana nail olan avukat, yukarıda anlattığımız Bencher vazifesine seçilir. Kral müşavirliği ve Bencherlik, yalnız yaldızlı bir unvan olmayıp müşterilerden alınacak ücretin miktarını bir hayli yükseltmeye de yarar. Bundan başka kral müşavirliği unvanı, hâkimliğe seçilmeye doğru esaslı bir adımdır. Teşrifatta ipek elbise giymek, diğer avukatlardan daha uzun peruke takmak hakkını da kazanmış olurlar. Şerefli bir tevcih olmakla beraber bazı mümtaz avukatlar, istilzam ettiği masrafları ödememek için bu unvandan müstağni kalmayı tercih etmişlerdir.

İmtiyazlı avukatlık, tarihten kalma bir unvandır. Bugün bu unvanı haiz hiçbir avukat yoktur.

Baronun büyük ekseriyetini rütbezi ve imtiyazsız avukatlar (Barristers) teşkil etmektedir. Bunlar yünden elbise giyer ve başlarına beyaz peruke takarlar. Avukatlara mahsus sıralardan ikinci ve üçüncü .... sıralara oturabilirler. Birinci sıra, kral müşaviri avukatlara mahsustur.

3 – Avue şirketleri de kâtipler

213 – Avueler. İngiltere'de avue (Sollicitor) müessesesi dahi mevcuttur. Fakat İngiliz avuelerile başka memleket avueleri arasında büyük farklar vardır ve zaten İngiliz barolarını başka memleketlerindekinden ayıran hususiyetlerden birisi de budur (Fransız avueleri hakkında Bak. No. 180 ve sonrakiler).

Avukat (Barrister) müşterilerle hiç görüşmez. Müşterilerle temas eden, onlarla görüşen, davalarını dinleyip usul işlerini yapan, ücreti pazarlık ederek mühim mik-

tarını kendisine ayırıp üst tarafını avukata veren bu avuelerdir. Avukata kalan müşavere ve müdafaadır. Avukatla müşteri arasında ücret bakımından hiçbir münasebet yoktur. Ne avukat müvekkili aleyhine ücret davası açabilir, ne de müvekkil, işi takip etmeyen avukatı mesul eder.

Umumiyetle sollicitorlar bir firma, bir şirket halinde çalışırlar. Teşkilâtları ve nüfuzları kuvvetlidir. Onun içindir ki İngiliz avukatları, müşterileri kendilerine çeken ve işleri istedikleri gibi dağıtan avue şirketlerine tâbi ve mahkûm mevkidedirler. Bacon'un (ilim sahibi olanların mukadderatı, cahillerin elindedir) sözü meşhurdur.

İngiliz avukatının müşteri ile temasta bulunmaması ve ücret pazarlığı yapmaması hakkında bir kanun veya nizamname yoktur. Bu da kökünü eski âdet ve an'anelerden almaktadır. Bu hususa dair sorulan suallere başmüddeiumumî şu cevabı vermiştir:

> Bu hususlar hakkında kanun ve nizamnamelerde hiçbir sarahat yoktur. Bununla beraber mesele çok eski zamanlardan beri devam edegelen tatbikat ve örf ve âdet ile halledilmiş bulunmaktadır. Evvelemirde davalarla istişareleri birbirinden ayırmalıdır. Dava işlerinde avukat daima avueyi tavsite mecbur olup onun malûmatı haricinde herhangi bir muamele ifasından ve istişarede bulunmaktan mennudur. Bu kaidenin vücut bulmasındaki sebep âşikârdır. Başkalarının hak ve menfaatlerine taallûk eden kaza işlerinde mütalea beyan edebilmek için vakıaların imkân nisbetinde açık olarak tesbit edilmiş olması büyük bir ehemmiyeti haizdir. Avukat, bu vakıaları tesbit için zarurî olan araştırmaları bizzat yapamayacağı cihetle kendisine anlatılan hususların hakikate uygun olup olmadığını bir avue marifetile tahkik mecburiyetindedir.
>
> İstişarelere gelince vaziyet başkadır. Bu kabil işlerde avukatın müşteri ile doğrudan doğruya temas etmesinde bir mahzur olmamak lâzım gelir.
>
> Avukat ücretleri için de muayyen bir kaide mevcut değildir. Ancak istişarelerde bir genç avukatın bir buçuk altından ve bir kıdemli avukatın üç altından aşağı ücret kabul etmemesi muvafık olur.

214 – Kâtipler. İngiliz avukatları kâtiplerinden çok yardım görürler. Bunlar başka baroların avukat kâtiplerine benzemezler. Patronlarını maddî kaygulardan kurtarırlar, işe ait randevu verir, avueden dosyayı alır, istenmesi muvafık ücreti hesap ederler. İngiliz avukatı, bu maddî meselelerle uğraşmıyormuş gibi bir tavır takınır. Ücretten bir miktarını kâtip alır. Cübbenin arkasında bugün bile hâlâ ufak bir cep vardır. Bir minnettarlık nişanesi olmak üzere vereceği şeyi, üstat farkında olmaksızın, sollicitorun bu cebe koyması eskiden âdetti.

Sollicitordan dosya gelince kâtip ücret miktarına şöyle bir göz gezdirir. Muvafık görürse söz yoktur. Az bulursa mümkün mertebe kapalı ve ihtiyatlı bir lisanla, yanında çalışmakla şeref kazandığı avukatın bu kadar az bir ücretle iş almak âdeti

olmadığını çıtlatır. Avue bunu anlamamazlıktan gelirse patronunun son derece meşguliyetinden bahs ile bu işi kabul edemeyecek vaziyette bulunmasından endişe ettiğini ilâve eylemeyi unutmaz. Bazı hallerde daha kurnaz davranan kâtip, hasım taraf avukatın adını öğrenek onun kâtibinden aldıkları ücretin miktarını sorar ve ölçüyü ona göre tutar. Avue, müşterinin işi için her istişareye geldikçe avukata ayrıca ücret verir.

4 – İngiliz Avukatlarının hakları ve vazifeleri

215 – Avukatın yardımına müracaat mecburiyeti. İngiltere'de tarafların avukatlıkla temsili mecburî değildir. Fakat birisinin yardımını istedikleri zaman yalnız avukata müracaata mecburdurlar. Hâkimler, münhasıran avukatlar arasından seçildikleri cihetile (Bak. No. 220, 253), iş sahiplerinin yalnız an'anenin tanıdığı topluluklardan birisine kayıtlı bir avukat tarafından müdafaa edilmesine kıskanç bir itina ile dikkat ederler.

Avukat baroya kaydolunduğu günden itibaren Barrister unvanını ve hukuk, ceza mahkemelerinin hepsinde müdafaa hakkını kazanır.

Yukarıda söylediğimiz gibi İngiliz avukatları, cübbe giyer ve peruke takarlar. Bu kostümü yazıhanelerinde bile muhafaza ettikleri, bazan sokakta giydikleri görülür. Bundan kimse hayrete düşmez. Bu hal, yazıhane ile baroların ve mahkemelerin birbirine çok yakın bulunmasından ileri gelmektedir.

Avukatın haklarını ve borçlarını gösterir bir kanun veya nizamname yoktur. Bunlar, köklerini âdet ve an'aneden almıştır. Nesilden nesile geçer.

Hayata atılan Barister'in birinci işi, kendisine bir ithisas şubesi seçmektir. Bu ihtisas yalnız hukuk, ceza, kara ticareti, deniz ticareti ... ilâ davalarına inhisar etmeyip bir mahkemenin muayyen kısımlarında çalışmaya kadar varır.

216 – Şeytan. Genç avukatların tatbikat görmelerini temin edecek adlî müzaheret davaları olmadığından bunların mesleği öğrenmeleri zordur. Çokları, eski bir avukatın yazıhanesine devama başlarlar. Bu genç avukatlara şeytan (devil) denir.

Hiçbir avukat parasız iş almaz. Bu, İngiliz barolarında yerleşmiş bir âdettir. Meğer ki dava hâkim tarafından tevdi oluna. Fakat hâkimin iş tevdii pek nadirdir.

216 mükerrer – Kıdemli ve genç avukatlar. Baro âdetlerinden olduğu üzere her davacının biri kıdemli, Lider (Leader) diğeri genç (Junior) olmak üzere iki avukatı bulunur. Gerçi iş sahibi bir tek avukatla iktifa edebilir. Fakat tatbikatta, hele biraz ehemmiyetli işlerde, her iki tarafın ikişer, hattâ üçer avukat tuttukları vakidir. Kıdemli avukata genç avukatı avue gösterir. Kabulü mecburidir. Ancak genç avukat, beraber çalışacağı eski avukatı beğenip beğenmemekte serbesttir.

Yukarıda izah edildiği veçhile avukatlar müşterilerile temas etmezlerse de yaptıkları bütün işlerde kendilerini temsil ederler. Müşteriye karşı kim mesuldür? İşi

kabul edip dilediği avukata tevdi eden avue mi? Yoksa müdafaayı müşteri namına yapan ve sözleri onu ilzam eyleyen avukat mı? nazarî olarak avue, hakikatte avukat.

Baro an'anesi, bir avukatı iş aramaktan veya ücret mukavelesi yapmaktan menetmektedir. Avukat almış olduğu ücreti, işi takip etmemiş olsa dahi geri vermez. İngiliz avukatları arasında, takip edebileceğinden fazla iş alanlar eksik değildir. Bazan ünlü bir avukatın hasım tarafın işini almaması için tutulduğu vakidir.

İş sahiplerinin bir yerine iki üç avukat tutması, ayrıca bir genç avukatı iştirak ettirmesi, tek avukatın takip ve müdafaa için daima serbest vakit bulamayacağından ileri gelmektedir. Bundan başka bir davanın hangi günde görüleceğini önceden tayin etmek mümkün olmadığı gibi şöhretli bir avukatın aynı günde birçok işleri takip etmesi, bunlardan bazılarının ihmalini intaç edebilir. Bu gibi hallerde avukat, dosyayı başka bir meslekdaşına tevdi edebilir. Fakat aldığı ücreti iade ile mükellef olmadığından yenisinin ücreti dahi müvekkilin kesesinden çıkar.

217 – Para hırsı. İngiliz avukatların paraya çok haris olduklarından şikâyet edildiği vakidir. Avukatlık unvanını almak için mecburî olan tahsil devresinin uzunluğu, masrafın çokluğu, staj devresinde patron avukata mühim bir para vermesi, mesleğe başladıktan sonra uzun müddet para kazanmaması, kendisini tanıtmak için masraf yapmak mecburiyetinde olması, muhtelif vilâyetlerde her üç ayda bir toplanan cinayet mahkemesile seyyar mahkeme celselerine iştirake mecbur bulunması düşünülürse mazur görülebilir.

Dört avukattan her birinin senede altı binle yirmi beş bin altından fazla, yirmi avukatın altı binle yirmi beş bin altın ve en az kazanan avukatların senelik gelirlerinin bir altınla beş yüz altın arasında olduğu geçen asrın sonlarına doğru yapılan bir istatistikten anlaşılmıştır. Bu da gösterir ki şan ve şöhretin tepesine çıkmış olanların kazançları ne kadar çoksa başlangıçtakilerin ve muvaffak olamayanlarınki de o nisbette azdır.

218 – Ceza davalarında müdafaa. İngiltere'de seyyar mahkemeler olduğu cihetle avukat mahkeme ile birlikte dolaşmak mecburiyetindedir. Umumiyetle, seyahatin başlangıcında gideceği yerde kendisine iş tevdi edilip edilmeyeceğini bilemez. Büyük şehirler bir yana bırakılırsa, her şehirde iki üç günden fazla kalınamayacağından avue kendisine dosyayı, muhakeme celsesinden bir gün, bazan birkaç saat evvel verebilir.

Dosya; vakıaları, sübut sebeplerini, hasım tarafın üzerinde ısrarla duracağı zayıf noktaları, celbi istenen şahitlerin listesini, bunlardan her birinin vereceği ifadenin hülâsasını, vesikaların birer suretini ihtiva eder. Dosyanın dışına ücretin miktarı ve beraber çalışacak avukatın adı yazılır.

Avukat, avue ile görüşüp konuştuktan sonra hâkimin huzuruna çıkar. Bu andan itibaren davanın sevk ve idaresi kendisine aittir.

Ceza davalarında şahitleri ya yanındaki genç avukat veyahut kendisi isticvap eder. Kendisi isticvap ettiği takdirde genç avukat ifadeleri dosyada beyaz bırakılan sahifelere yazar, sorulması unutulan hususları hatırlatır. Sıra suçlunun avukatına gelince o da şahitleri kendi müdafaası bakımından birer birer isticvap eder. Nihayet davayı açmış olan avukat işi hülâsa eder. Bütün bunlar, büyük bir vekar ve temkinle geçer.

Şahitlerin isticvabı esnasında, İngiliz avukatlarının aldıkları vaziyetler kayde değer. Avukat şahitlere sual sormaya başlarken ekseriya ayağını oturduğu iskemleye veya sıranın üstüne uzatır. Bu vaziyette dirseğini dizinin üstüne koyduktan sonra elindeki kurşun kalemle cümleleri tebarüz ettirir. Teşrifata çok riayet eden avukatların hâkim huzurundaki bu vaziyeti ihtiyarda bir mahzur görmemeleri hakikaten dikkate şayandır. (Bu halde, avukatın müdafaa esnasında dilediği gibi hareket etmesi ve istediği vaziyeti alması, müdafaa serbestisi icapları olduğundan ileri gelse gerektir. Müellif.)

Umumiyetle sual, evet veya hayır gibi kısa bir cevabı veya kısa bir çümleyi ihtiva edecek şekilde sorulur. Avukat aldığı cevaba jürinin dikkat nazarını çekmek için, peki, dedikten sonra başka suale geçer.

Bu sual ve cevapların bir numunesini yazacağız[6].

S. – Suçlu size fena muamelede bulundu mu?

C. – Evet.

S. – Suçlu size fena muamelede bulundu. Peki. Suçlu size çirkin kelimelerle hitap etti mi?

C. – Evet, en çirkin kelimelerle.

S. – En çirkin kelimelerle, peki. Sonra ne yaptı?

C. – Gözüme şiddetli bir yumruk indirdi.

S. – Suçlu gözünüze şiddetli bir yumurk indirdi. Peki. Sonra size yine vurdu mu?

C. – Evet, maşa ile vurdu.

S. – Size maşa ile vurdu. Peki ... ilâ.

Müdafaada iki taraf avukatı da sakin söylerler. Müdafaa, alelâde bir muhavereden daha heyecanlı değildir. Avukatlar daima aklı selime ve muhakemeye, pek nadir olarak da hisse hitap ederler. İngiliz jürisinin teşkil edenlerin mizaç ve anlayışlarına en uygun olan bu şekil, aynı zamanda müvekkilin de menfaati icabındandır.

---

(6) Dr. Ş. Devrin Adliye Ceridesi: Seni 28 sayı: 1 sahife 92.
Türk mahkemelerinde şahidi yalnız reis isticvap eder. Fakat son zamanlarda hâkimlerimizin, şahitleri doğrudan doğruya avukatın isticvap etmesine müsaade ettikleri görülmektedir.

219 – Hukuk davalarında müdafaa. Hukuk davalarının müdafaası dahi, ceza davalarındaki gibidir. Dosyayı avueden alan avukat, aynı surette sual sorar ve cevap alır. Londra mahkemelerile seyyar mahkemeler arasındaki müdafaalarda çok büyük fark yoktur. Mühim davalarda dahi avukatın rolü büyük değildir. Müdafaa şekli, her türlü söz sanatından âri ve ancak faideli söz söylemeği itiyat edinen bir adamın söyleyebileceği şekle uygundur. Esesen İngilizlerin hukuk temayülleri, mücerret prensiplere, nazariyelere fazla kıymet vermek değildir. Daha ziyade pratik ve realist bir mahiyettedir.

Bu şekilde müdafaa yapılmasının, tahsil şeklindeki noksanlıktan, avue teşkilâtından, jürinin seviyesinden, hâkimlerin tayin ve intihabı usulünden ileri geldiğini iddia edenler vardır. İngilterede ceza davalarının çoğu ve hukuk davalarının en az yarısı jüri huzurunda görülmektedir. Jüriyi teşkil edenlerin çoğunun aşağı halk tabakasından olması ve kararda ittifakın aranması avukatı açık, tımtıraksız ve en tahsilsiz bir adamın bile anlayacağı kadar basit söylemeğe sevketmektedir. Yalnız hâkimle karşılaştığı hallerde ise avukat, en aşağı yirmi sene avukatlık etmiş ve aynı sıradan hâkimliğe geçmiş birisinin huzurunda bulunduğunu düşünerek pratik yoldan hareket eder. Prensiplerle, nazariyelerle uğraşmağa, işi uzadıp karıştırmağa ne lüzum var? En mühim mesele, mümasil hâdisede başka bir hâkimin lehinde karar vermiş olduğunu isbat edebilmektir. Bunu yaparsa davasını kazanmıştır.

5 – Bazı müşahedeler

220 – Hâkimlerin avukatlardan seçilmesi. İngiliz Hakimleri, İngiliz barolarında kayıtlı olup ilim, fazilet ve seciyelerile kendilerini tanıttırmış ve büyük şöhret kazanmış avukatlar arasından seçilir. En yüksek sayılan altı hâkimliğe dahi ya Başmüddeiumumî, yahut yine avukat tayin edilir. Bu itibarla avukatlığın İngilterede pek şerefli bir müessese olarak telâkki edildiğine ve öyle de olduğuna hiç şüphe yoktur.

Ancak bu tarzda baroların ve böyle bir avukatlığın İngilizlere ve Amerikaya mahsus olduğu (Bak. No. 253 mükerrer) ve başka yerlerde ayakta duramıyacağı inkâr edilemez. İngiltere gibi âdetlerine, ananelerine dinî bir hörmet, sonsuz bir bağ taşıyan ve hâkimlerine çok yüksek maaşlar veren (Bak. No. 223) bir memlekettedir ki bu müessese tutunabiliyor. İngiliz milletinin bu manevî fazileti ve intizam ve inzibatı, baroları yaşatmaktadır. Nitekim müstemlekeler birbiri arkası sıra bundan vaz geçmişlerdir.

221 – Rütbe farkı. Baro hükûmete mensup siyasî şeflerin (Başmüddeiumumilerin) başkanlığı altındadır. Bunlar, hükûmet değiştikçe değişirler; avukatlar derecelere, rütbelere ayrılmıştır; başka memleketlerde hak ve imtiyaz noktasından bir seviyede oldukları, aynı elbiseyi giydikleri, aynı başlığı taktıkları ve aynı sırada oturdukları halde İngiliz avukatlarının cübbeleri, perukeleri, mahkemedeki yerleri ayrıdır. Bir dava sahibinin avukatı rütbeli, imtiyazlı olduğu halde ötekisininki rütbesiz

ve imtiyazsızdır. Mahkeme huzurunda taraf müsavatı, müdafaa müsavatı, elbise müsavatı gibi demokrasi prensiplerinden ayrılan İngiliz ananesini müellifler çok tenkit etmektedirler. Buna verilen cevap ise, hâkimin taraflar arasında en ufak bir ayrılığa mahal vermemesi hasebile bu vaziyetin fiili hiç bir mahzur tevlit etmediği merkezinde toplanmaktadır.

Avukatların müşterilerile hiç temasta bulunmaması, davayı avuelerin alması, adlî yardımın bu iş adamlarının esareti altında cereyan etmekte olması ve netice itibarile müdafaanın bir nevi vesayet altında yapılması dahi söz götürür kusurlardandır. Bu da tenkit edilmektedir.

İngilterede avueler teşkilâtı aleyhinde ve mesleğin her iki kısmını birleştirmek yolunda büyük bir cereyan vardır. Hattâ senelerce evvel bu maksadı temin için parlamentoya bir kanun lâyihası verilmiştir. Avukatların alamadıkları ücretlerini müşterilerden ve müşterilerin verdikleri ücreti müdafaada ihmalleri görülen avukatlardan talep ve istirdat için dava açabilmeleri hakkındaki lâyiha dahi neticesiz kalmıştır. Bu lâyihalar neticesiz kalmıştır. Çünkü İngiliz milletinin âdet ve ananelerini terketmesi ve yeni bir şey kabul etmesi çok zordur.

222 – İngiliz mahkemeleri ve hâkimlerin seçim tarzı hakkında bir iki söz. İngiliz mahkemeleri üç dereceli olup başlıcaları şunlardır:

Kawnti mahkemeleri. Hakaret, iftira ve boşanma davalarına bakamazlar. Amele tazminatı, çiftlik ve arazi müstecirleri tarafından açılacak tazminat davalarına, örf ve âdet hukukuna, nısfet ve hakkaniyete, vasiyetnamelere, iflâsa ve bahriye işlerine taallûk eden bütün davalara (muayyen meblâğa kadar) bakarlar. Bu miktar umumiyetle 100 İngiliz lirasıdır. Nısfet ve hakkaniyet işlerinde 500 liraya kadar genişler. Kararlar istinaf olunabilir.

Sulh mahkemeleri. Mahallî ceza işlerine bakarlar. Hâkimleri kral tarafından azil ve nasp olunurlar, fakat 200 seneden beri hiç bir azil vakası görülmemiştir[7]. İngiliz sulh hâkiminin senede (18.000) dava gördüğü vakidir.

Seyyar mahkemeler. Seyyar olarak adalet dağıtmak için üç nevi mahkeme vardır. Asiz komisyonu. Yüksek mahkeme huzurunda görülmekte olan bazı davalara vilâyetlerde bakar. Diğer ikisi cinayet davalarile meşgul olur.

Londra bir imtiyaz teşkil eder. Burada hukuk davaları doğrudan doğruya yüksek mahkeme hâkimleri önüne gider. Cinayet işleri de ayrı bir mahkeme tarafından görülür.

---

(7) A. Lavrence Lowell. İngiltere hükûmeti. H. C. Yalçın tarafından Oğlumun Kütüphanesi ismile Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Bak. sahife 231 ve sonrakiler.

İstinaf mahkemesi. En yüksek mahkemedir. Bu mahkeme daima kısım kısım toplanır. Umumiyetle her kısım üç hâkimden terekküp ve yalnız Londar'da inikat eder.

Şûrayı Hasın Adliye Encümeni. Kilise mahkemeleri, Manş Adaları, müstemleke mahkemeleri ve muahedeler mucibince ecnebi memleketlerde açılmış olan İngiliz mahkemeleri kararları burada istinaf edilir.

Lordlar Kamarası. Bunlardan sonra en yüksek mahkeme olarak Lordlar mahkemesi vardır ki, hukukî ehliyetleri itibarile Lordlar kamarasından seçilmiş olan altı âzadan ibaret olup, reisi Lord Chancilier (Başhâkim)dir[8].

Başka memleketlerde hâkimler kanunu tatbik ederler. Fakat İngiltere'de kanunları yapanlar hâkimlerdir. İngiltere'de hukuk prensiplerini davalar hakkında karar verirken bizzat mahkeme istihraç eder. Ve verdiği kararın esbabı mucibesinde bunları bildirir. Bu esbabı mucibeler, hukuk prensiplerinin en salâhiyetli birer menbaı olurlar[9].

Hâkimler avukatlar arasından seçilir. Yüksek mahkemeler için baronun en ileri gelen avukatları tercih olunur. Bir zaman olmuştu ki mevkiler münhasıran hükûmeti elinde tutan fırkanın dostlarına verilirdi. Fakat bugün bu yalnız şanslorluk ve başhâkimlik için vukua geliyor. Baroda kendisine iyi bir şöhret temin etmeye muvaffak olan bir avukat, hâkimler heyetine gireceğinden kat'î olarak emin olabilir. En yüksek memuriyetler avukatlar için çoktan beri açıktır. Baro âzalarından bazıları daima asılzadeler arasına kabul edilmiştir. Çünkü Lord Şanslor ile Lord başhâkim, muntazaman, irsî lordluğa tayin edilirler. Bu suretle avukatlar, resmî işlerin yürüyüşünde büyük bir nüfuz ve tesir icra etmişlerdir. Bunların muhafazakâr bir kuvvet husule getirdiğinde şüphe yoktur. Herhalde onların huzuru siyasiyatta itidal ve takip fikri gösterilmesine hizmet etmiştir. Hukukun ve hukukçuların siyasete münasebetleri, İngiliz hukuk teamülünün bir prensibine gayet sıkı surette merbuttur. Bu prensip de, bütün siyasî bünyenin içine nüfuz etmektedir[10].

---

(8) İngiliz adlî teşkilâtı coğrafi bir hâdiseye ve tarihî bir prensibe istinat eder. Birincisi arazinin dar olması, ikincisi her türlü adaletin kraldan sudur etmesidir. Esasen ortaçağlarda krallar, eyaletlerinde adaleti dağıtmak için kendi taraflarından mansup hâkimler veya senyörler (segneur) gönderirlerdi. Hâlâ bugün dahi memlekette adalet dağıtan hâkimler, Londra'dan gitmiş olanlardır. (Dr. Ş. Devrin. Ulus Gazetesi 8 Şubat 938 tarihli nüshasından).

(9) Her mahkeme kararı sade kaziyei muhakeme kuvvetini değil, kanun kuvvetini haizdir. Her karar bir emsal teşkil eder ve bu kararla konulan prensip içine giren hususlar için bütün mahkemeleri bağlar. Binaenaleyh İngiltere'de ancak devamlı mahkeme tatbikatı ve içtihatları değil, başlı başına bir mahkeme kararı, bir objektif hukuk kaynağı vardır, (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Roma Hukuku Profesör Schwarz: İngiliz hukuku hakkında konferansı-adliye Ceridesi-28 sayı. 1. sahife 912).

(10) İngiltere'nin hükûmeti sahife 263 ve sonrakiler.

223 – İngiliz hâkimlerinin aylıkları. Hâkimlerin maaşları çok yüksektir.

Şanslörün senelik tahsilatı	10.000	£	=	65.000 TL.
Lord baş hâkimin	8.000	£	=	52.000 TL.
İstinaf lordunun	6.000	£	=	39.000 TL.
Yüksek mahkeme ve istinaf hâkiminin	5.000	£	=	32.000 TL.
Londra hâkiminin	4.000	£	=	26.000 TL.
Kawntı hâkiminin	1.500	£	=	9.750 TL.

Derecesi bizdeki sulh hâkiminden daha aşağı olan bir İngiliz Kawnti hâkimi, bizim para ile sekiz yüz liradan fazla aylık alıyor demektir. Ayda altı bin liraya yakın aylık alan yüksek hâkimlerin mukayesesini okuyuca bırakıyoruz.

ALTINCI KISIM

Faşist İtalya'da Avukatlık[1]

224 – Avukatlar ve vekiller. Avukat sayısının gün geçtikçe arttığı memleketlerden biri de İtalya'dır[2]. Serbest meslekler sendika teşkilâtının kurulduğu ve ilerlediği yer de orasıdır. Bunun içindir ki faşist prensiplerini avukatlığa tatbik eden 25 Mart 1926 tarihli kanunun yeni baştan gözden geçirilmesine lüzum görülmüş ve 1 Şubat 1934 tarihinde meriyet mevkiine giren 27 İkinci teşrin 933 tarihli kanunla faşist ve sendika teşkilâtı rejimini meslekte daha kuvvetlendirilmiştir.

Yeni kanunun kabul ettiği esaslardan en mühimi, 8 Haziran 1874 kanununda olduğu gibi, avukatlıkla vekilliği (procuratore) birbirinden ayırmasıdır.

Her bidayet mahkemesi nezdinde birisi avukatlara ve diğeri vekillere ait olmak üzere iki levha vardır. Bu levhalara kaydedilmeyenler mahkemelere kabul olunmazlar.

İtalyan olmak, medenî haklardan ve kötü şöhretli olmamak, hukuk fakültesinden mezun bulunmak gibi şartlardan maada vekil olacak zatın mahkemelerde ve bir avukat yazıhanesinde staj görmesi (staj beş seneye çıkarılmıştır) lâzımdır. Bazı adlî hizmetler staja muadildir. Avukat olabilmek için bu şartlardan başka ayrıca 6 sene vekillik yapmış veya avukatlara mahsus devlet imtihanında muvaffak olmuş olmak gerektir.

225 – Sendika idarelerenin mazbataları. Her yılın ilk teşrin ayında avukatlar ve vekiller sendika idare heyetleri (bunlar siyasî mahiyeti laizdir), mıntakalarında kayıtlı olanların sayısile o yıl zarfında vukua gelen münhalleri ve mahkemelerdeki davaların azlığına ve veya çokluğuna göre yeniden alınabilecek avukat ve vekillerin miktarını gösteren esbabı mucibeli bir mazbata yazarak Adliye Nezaretine gönderirler. Nazır millî sendika idare heyetinin mütaleasını da aldıktan sonra bir istinaf mahkemesinin kaza dairesine merbut bidayet mahkemelerindeki levhalara bir sene

---

(1) Bu hususta fazla malûmat almak isteyenlerin şu eserlere müracaat etmeleri:
Magnus: Die Rechtsanwaltschaft s. 501.
Dr. Ş. Devrin: Adliye Ceridesi. Sayı: 23

(2) 1933 senesinde yalnız Roma'da, tahdit tedbirlerine rağmen, avukatların sayısı 1910 ve vekillerin sayısı 2683 idi.

zarfında kaydedilecek olan yeni vekillerin sayısını ve imtihanlarının icra edileceği günü ve sorulacak sualleri tayin eder. İmtihanı yapacak komisyonun iki âzası baroda kayıtlı vekillerden ve diğer üçü hâkim ve profesörlerden seçilir. İmtihanda aynı derecede numara almış olanlardan harp malûllerinin, faşistlik cidali uğrunda ölen veya yaralananların dulları veya çocukları tercih olunur. Bunlardan sonra çocuklu evliler, çocuksuz evliler ve daha sonra bekârlar gelir.

226 – **Levhaya kayde mâni meşguliyetler.** Levyaha kayıt için bir ay müddet zarfında mahallî sendika idare heyetlerine müracaat lâzımdır. Kanunî ve ahlâkî şartların tam olup olmadığını bu heyetler kararlaştırırlar. Noterlik, kendi veya başkası namına tüccarlık, papazlık, banka müdürlüğü, komisyonculuk, kambiyo ve piyango işleri, dellallık, âmme hizmeti müteahhitliği, maaş veya ücreti devlet, vilâyet, komün bütçelerinden, hayır müesseselerinden veya İtalyan bankasından veyahut âyan ve mebusan bütçesinden veya alelıtlak devletin veya komünün himaye ve nezareti altında bulunan herhangi bir âmme müessesesinden veya resmî daireden verilen hiçbir vazife; ilmî veya edebî mahiyeti haiz olmayıp maş veya ücret mukabilinde görülen herhangi bir hizmet, vekillik ve avukatlıkla birleşemez. Bu hükümden yalnız üniversite ve diğer yüksek veya tâli derecedeki mektep profesör, asistan ve muallimleri müstesnadır. Devlet daireleri veya devletin himaye ve nezareti altında bulunan müesseseler nezdindeki hukuk müşavirleri ancak vazife gördükleri daire ve müesseselere ait işleri takip edebilirler. Beş sene hâkimlikte, iki sene ordinaryus profesörlükte bulunmuş olanlar vekillik stajından ve müsabaka imtihanından muaftırlar. Hâkimlikten ayrılmış olanlar, son üç sene zarfında vazife gördükleri yerlerden ayrıldıklarından itibaren iki sene meslek yapamazlar.

Vekillerin sayısı tahdit edilmiş olduğundan münhal vukuunda namzet levhasındaki sıralarına göre kıdemlilere ruhsat verilir.

227 – **Avukatlar levhasına kayıt.** Vekillikte en az altı yıl liyakatla çalışmış olanlar avukatlık levhasına kayıtlarını isteyebilirler. Bundan başka iki sene vekillik etmiş veya en az dört sene hâkimlik yapmış olanlar, devlet imtihanını muvaffakiyetle geçirdikleri takdirde baroya kaydolunabilirler. Bu imtihandan şunlar müstesnadır: Sekiz sene hâkimlikte veya devlet avukatlığında bulunanlar, üniversite veya yüksek birmektepte üç sene hukuk okutmuş olan ordinaryus profesörler, müddet kaydına bakılmaksızın temyiz mahkemesi, Devlet Şûrası ve divanı muhasebat âzalığından derece itibarile aşağı olmayan bir vazife görenler, üç sene istinaf mahkemesi âzalığı yapmış veya bu derecede adlî bir hizmet görmüş olanlar.

Talepnameler, avukatlar sendika idare heyetine verilir. Müracaat şekli, heyetin ahlâkî ve kanunî şartları tetkik, karar ve tebliğ tarzı aşağı yukarı bizimkinin aynıdır. Yalnız karar verme müddeti üç aydır. Kararlara karşı gerek alâkadar ve gerek asliye ve istinaf müddeiumumileri tarafından on beş gün zarfında (avukatlar ve vekiller merkezi komisyonu) nezdinde itiraz olunabilir.

228 – Avukatlar nerelerde müdafaa yaparlar? Hususî baro. Bir baroya kayıtlı avukat, devletin bütün sulh, asliye, istinaf mahkemelerinde avukatlık yapmaya mezundur. Ancak temyiz mahkemesinde, Devlet Şûrasında, divanı muhasebatın kazaî celselerinde, umumî sular mahkemesinde, bilvasıta vergiler komisyonunda müdafaa yapabilmek için (avukatlar millî sendikası idare heyetine) bağlı olan hususî bir baroya kayıtlı olmak gerektir. Bu hususî baroya kayıt için bidayet ve istinaf mahkemelerinde en az on sene avukatlık etmiş olmak lâzımdır. Beş sene hukuk dersi okutmuş olan profesörler, temyiz mahkemesi, Devlet Şûrası, divanı muhasebat âzası müddet kaydına bakılmaksızın hususî baroya kayıtlarını isteyebilirler. Kanunda müracaat ve itiraz müddetleri de gösterilmiştir.

229 – Vekillerin yapabilecekleri müdafaalar. Bidayet ve istinaf mahkemelerinde görülen ceza davalarile cinayet mahkemesinde maznunu müdafaa salâhiyeti yalnız avukatlara mahsustur. Vekiller istisnaen, kayıtlı bulundukları bidayet mahkemesinin mensup olduğu istinaf mıntakası dahilindeki bidayet mahkemelerinde maznunu müdafaa edebilirler. Herhangi bir hususu mahkeme huzurunda temsil ve müdafaa vazifesi yalnız bir avukat veya mahkemenin tâbi olduğu istinaf mahkemesinde kayıtlı olan bir vekil tarafından deruhte olunabilir. Vekiller, mesleklerine ait vazife ve salâhiyetleri, tahsis olundukları bidayet mahkemesinin mensup olduğu istinaf mahkemesile bu istinaf mahkemesinin kaza dairesi dahilindeki bilûmum bidayet ve sulh mahkemeleri nezdinde kullanırlar.

230 – Murakabe organı. Aynı kanuna göre vekilleri ve avukatları murakebe vazifesi, (avukatlar ve vekiller faşist sendika heyetlerine) aittir.

Bu vazifeler şunlardır:

a – Levhalarla stajyerlere ait kayıtları muhafaza etmek,

b – Avukat ve vekillerle stajyerler üzerinde inzibat salâhiyetini kullanmak,

c – Meslek icrasına nezaret eylemek,

d – Meslek müntesiplerinin şeref, haysiyetlerini korumak,

e – Ücret meselelerinde mütaleasını bildirmek,

f – Bir avukat veya veya vekilin vefatı veya gaybubeti halinde alâkalıların talebi üzerine evrak ve vesikaların tevdii için icap eden kararları vermek,

g – Avukat ve vekillerle müvekkilleri arasında çıkan ihtilâfları bitirmek.

Adliye Nazırı dahi murakabe salâhiyetini haiz olup bunu bizzat veya istinaf birinci reisleri marifetile kullanır (Avukatlar ve vekiller merkezî komisyonu) dahi ikinci derecede murakabe hakkını haizdir.

231 – Ücretlerin tayini. Yeni kanun vekâlet ücreti hakkında da değişiklikler yapmıştır.

Sulh, bidayet ve istinaf mahkemelerinde görülen işlerden alınacak ücretlere ait ölçüler, mahallî faşist sendikası idare heyeti tarafından her beş senede bir tesbit olunur.

Temyiz mahkemesinde ve Devlet Şûrasında görülen hizmetlerin ücretlerini tayin, millî sendikaya attir.

Millî sendikalar tarafından verilen ücret tesbiti hakkındaki kararlar, millî sendikanın mütaleası alındıktan sonra, Adliye Nazırının kararile tekemmül eder.

Ücret ölçülerinde, ihtilâfın ehemmiyeti, kıymeti, ihtilâfı halleden mahkemenin derecesi, ceza davalarında muhakemenin devam müddeti gözönünde tutulur. Bir muamele veya bir muamele serisi için birisi asgari ve diğeri azamî iki had tayin olunur.

Kazaen hallolunmayan yardımlarda işin ehemmiyeti nazarı dikkate alanır.

Muhakeme masraflarının tesbitinde vekâlet ücretleri de yer tutar.

Avukatlar müvekkillerinin kendilerine tevdi ettikleri evrakı ücretlerini alıncaya kadar saklamaktan memnudurlar. Alâkalının müracaatı üzerine millî sendika idaresi, bu evrakı avukattan işter. O da tevdie mecburdur. Bu takdirde idare ücret ihtilâfını sulhen halle çalışır. İki tarafın muvafakati hasıl olursa keyfiyet bir zabıtname ile tesbit olunur. Bu zabıtname ilâm hüküm ve kuvvetindedir.

YEDİNCİ KISIM

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinde Avukatlık[1]

1 – İhtilâlden evvel

232 – Rüşvet ve tezvir. Eski Rusya'da avukatlığın tarihi pek yenidir. 1864'te neşredilen (mahkemeler teşkilâtı) kanuniledir ki gün görmüştür. Şu hesapça Rusya'da avukatlığın adalete yardımcı müstakil bir meslek olduğu esasını kuran kanun, bizim dava vekilleri cemiyeti nizamnamesinden 14 yaş büyüktür.

O zamana kadar Rusya'da adlî hayat iki kelime ile hülâsa edilebilirdi: Rüşvet ve tezvir... Gogol'un (Ölü Ruhları) nı, (Müfettiş) ini ve Puşkîn'in Dubrowskîsini okuyanlar Çarlar saltanatında rüşvet ve tezvirin nasıl körüklendiğine dair canlı sahneler görürler.

Büyük Petro 1698'de çıktığı Avrupa seyahatında Londra'ya uğradığı zaman cübbeli, takma saçlı avukatları görünce bunların kim olduğunu sorar. (Bunlar, avukatlardır, hâkimlere yardım ederler) cevabını alınca der ki: (Bunlara ne lüzum var? İmparatorluğumda iki hukuk adamı vardır. Memleketime döner dönmez birisini asacağım. Ötekisi yetişir.) 17'nci asırda yaşayan ve herşeyi kendinde gören müstebit bir hükümdarın böyle düşünmesi biraz mazur görülebilir. Fakat Fransız Büyük İhtilâlinden sonra düşünceler alt üst olduğu, beşer hukuku beyannamesi neşredildiği ve ihtilâlin adalet sistemi hemen bütün dünyayı tesiri altında bıraktığı halde, ondan tam altmış yıl sonra, istibdadda kendinden evvelkileri gölgede bırakmış olan Çar birinci Nikolanın avukatlık mesleğinin kurulmasına dair Adliye Nazırının tek-

---

(1) Bu hususta fazla malûmat almak isteyenlerin şu eserlere müracaat etmeleri:
Magnus: Die Rechtsanwaltschaf s. 216.
Dr. Ş. Devrin: Ulus Gazetesi'nin 4, 6 Şubat 1938 tarihli nüshalarındaki yazıları. (Bu yazı İst. Bar. Cumhuriyetin 15'inci yıldönümü münasebetiyle çıkarılan fevkalâde nüshaya alınmıştır)
Sabiha Zekeriya: Yeni S. Rusya Esas Teşkilât Kanunu.
Puşkin: Dubrowski (Türkçe'ye tercüme olunmuştur).
Gogol: Ölü Ruhlar (Türkçe'ye tercüme olunmuştur).
Gogol: Müfettiş (Türkçe'ye tercüme olunmuştur).
Merjekowski: Deli Petro (Türkçe'ye tercüme olunmuştur).

lifine vermiş olduğu şu cevaba ne dersiniz? (Ben Çar oldukça Rusya'da avukata lüzum yoktur. Biz onlarsız da pekâlâ yaşıyoruz).

233 – Mahkemeler teşkilâtı kanunu. Birinci Nikolanın vefatından ve Kırım Harbi mağlûbiyetinden sonra İkinci Aleksandır tahta çıkmış ve bazı ıslahata başlamıştır. 20 İkinci teşrin 1864 tarihli mahkemeler teşkilâtı kanunu, o zamana kadar gizli konuşan, gizli karar veren eski mahkemeler yerine müdafaayı kabul eden, alenî muhakeme yapan, temyiz derecesine tâbi olan adliye mahkemelerini kurmuştur. Avukatsız adaleti dağıtmak mümkün olamayacağı anlaşılarak avukatlık mesleğinin kurulması için kanuna mühim fasıllar eklenmiştir. Avukatların tâbi tutuldukları tahsil derecesi, ahlâk şartları, baroların kaza hakları Fransız sistemi esas tutularak kanunlaştırılmış ve yalnız avue usulü alınmamıştır. Bolşevizm bunları büsbütün değiştirdiği için üstünde fazla durmayarak ihtilâlin koyduğu esaslara geçiyoruz.

2 – İhtilâlden sonra

234 – 27 Mart 1917 ihtilâli. 27 Mart 1917 ihtilâlinden evvel avukatlarla adliye daireleri arasındaki münasebet pek resmî idi. Avukatlıktan hâkimlik sınıfına geçmek pek nadir vakalara münhasırdı. İhtilâl avukatları, yeni devletin yapılması işine yardıma çağırıyordu. Nazırlık, âyanlık, müsteşarlık gibi yüksek memurlukları avukatlar işgal etmeye başladılar. Muvakkat hükûmetin reisi olan Kerenskî ve Adliye Nazırı avukat idilir. Adliye Nazırının müsaadesi olmadıkça hristiyan olmayanların (yahudilerin) avukatlığa alınamayacağı hakkındaki 1889 tarihli nizamname lağvedildi. Adalet müdafiliği, o zamana kadar kapalı olan kapılarını kadın avukatlara da açtı.

235 – Bolşevik ihtilâli. 17 Birinci teşrin 1917'de vukubulan bolşevik ihtilâli, halk komiserlerinin bir kararile, mahkemeleri ve avukatlığı ilga etti. Petresburg barosu bu karara uymayarak faaliyetine bir sene devam etmiştir. Buna karşı başlangıçta şiddetli tedbirler alınamaması, bolşevik idaresinin henüz memlekette iyice kökleşemediğinden ve dahilî, haricî birçok gailelerle uğraşmasından ileri geliyordu. Bundan başka birçok yüksek mevkileri işgal eden avukatların mensup oldukları ve içinden çıktıkları bir teşekkülü yıkmamak hususundaki müsamahaları da bunda az çok bir âmil olmuştur.

1918 yazında vaziyet değişmiştir. Avukatların boykot ilân etmesi, bolşevik idaresini bir (komünist avukatlığı) sistemi yaratmaya sevkeylemiştir. Bu senenin son baharından itibaren artık eski avukatlar için çalışmak yalnız imkânsız değil, hattâ tehlikeli bir hal alıyordu. Baro büsbütün kapatılıyor ve eskilere yeni baroya girmelerini talep için bir sene mehil veriyordu. Sovyetler, bu hususu görüşmek ve bir karara bağlamak üzere âzasını umumî toplantıya davet için Petresburg barosuna müsaade vermişlerdir. Baro bunu kabul etmemiş ve kapılarını kapayarak elli senelik hayatına son vermiştir. O tarihte, Sibirya da dahil olduğu halde, bütün Rusya'da

13.000 avukat bulunduğu tahmin edilmektedir. Bunların çoğu Rusya'da kalmışlarsa da yeni idareye pek azı kabul edilmiş, bir kısmı yeni doğan hükûmetlerde (Lehistan, Letvanya...) iş bulmuş, 1.500-2.000 kadarı da Avrupa'ya ve Amerika'ya hicret etmiştir. Şimdi eski ve yeni dünyada Rus hukuku üzerine istişare, Rus muhacirlerinin hukukî işlerine nezaret, hukuk müşavirliği, tercümanlık gibi vazifeler görmektedirler.

Mütareke senelerinde memleketimizdeki bazı ecnebî hukuk müşavirlerinin yazıhanelerine devam eden muhacir Rus avukatları görülmüşse de bunlar birkaç sene sonra Türkiye'den ayrılmaya mecbur olmuşlardır. Paris, Berlin, Londra, Brüksel ve New-York gibi büyük şehirlerde eski Rus avukatlarının bugün bile cemiyet kurdukları görülmektedir.

3 – Sovyet Rusya'da Bugünkü Avukatlık

236 – Halk mahkemeleri, 1 ve 2 numaralı kararnameler. 24 İkinci teşrin 1917 tarihli halk komiserleri kararile bütün mahkemeler kapatılmış ve yeminli avukatlık mesleği feshedilmiştir. O zamana kadar mevcut olan sulh, asliye, istinaf ve temyiz mahkemeleri yerine Sovyetler (halk mahkemeleri) kurmuşlardır. Bu mahkemeler, mahallî komünist meclisleri tarafından intihap olunan üçer hâkimden müteşekkildiler. Bir numaralı kararname adile anılan bu kararname aşağıdaki hüküm mevcuttu:

> Sabıkası olmayan ve medenî haklardan mahrum bulunmayan her cinsten bilcümle yoldaşlar, hazırlık tahkikatında müddeî ve müddealeyh müdafii ve hukuk davalarında vekil sıfatile hazır bulunabilirler.

Fakat bu hal suretinin amelî olmadığı anlaşıldı. Çünkü mahkemelerde görünenler, yine eski avukatlardı. Bunun üzerine Bolşevik rejimi, yeni avukatlık mesleğini (hukukî mümessiller) ihdasa mecbur oldu (kararname: 2). Bunların pratik faaliyetleri ceza davalarına münhasır kılındı. İşçilerle, askerler, köylüler ve kazakların mümessilleri tarafından seçilen bir (müdafiler heyeti Kollegium) teşkil edilmiş oldu. Ancak bu şahısların müdafaa ettikleri işlerde temsil ettikleri şahıslardan ücret almalarına müsaade edilmişti.

Kararname herhangi bir hukuk tahsil ve terbiyesinden bâhis değildi. (Hakikatin tecellisi namına) faydalı görüldüğünde ilk tahkikatta avukata müdafaa yasak edilebilirdi. Maamafih böyle bir karara karşı itiraz mümkündür. Müttehim kendisine bir müdafi seçmemiş ise, talebi üzerine, mahkeme kollegiumdan bir müdafi tayin eder. Muhakeme esnasında, müddei ve müdafiin yanı başında, duruşmada hazır bulunan hususî şahıslardan rastgele biri müddei ve biri de müdafi olarak davaya karışabilirler. İki numaralı kararname, hukukî mümessillerden maada kimlerin davaya karışabilecekleri gösterilmemiş olduğundan, ücretsiz olarak temsil etmeyi kabul

eden her sabıkasız yoldaş bu temsil vazifesini yapabilirdi. Halk adliye komiserliğinin sonradan çıkan bir, iki numaralı kararnameyi tavzih etmiş ve hukuki mümessillerden gayri ancak müttehimin hısımlarile resmî ve devlete ait müesseseler mümessillerinin müdafi olarak bulunabilecekleri esasını koymuştur.

Avukatlığın bu şeklide matlup neticeyi vermemiştir.

237 – Devlet avukatlığı. Halk mahkemeleri hakkındaki ikinci teşrin 1918 tarihli kararname, (Devlet müdafaa müessesesini) kurmuştur. Müdafiler devlet memuru olacaklar ve halk hâkimlerinin aldıkları maaşa muadil bir aylık alacaklardır. Yeni avukatlık müessesesinin adı şudur: (Hukuk davalarında tarafların müdafileri, müddeileri ve mümessilleri heyeti-Kollegium). Davalarda müdafi tayini mecburîdir. Ancak bir halk hâkimi ve iki halk mümessili tarafından görülen ehemmiyetsiz davalarda müdafie ihtiyaç olup olmadığını bu mahkemeler takdir ederler. Bir müddeinin huzuru lâzım olup olmadığını bu mahkeme tayin eder: fakat müddeinin bulunduğu her davada bir de müdafi bulunur. Hukuk davalarında bir tarafın talebi üzerine müdafi tayini ancak Kollegium'un (heyetin) davayı mühim telâkki etmesi haline münhasırdır. Talebin reddi halinde karara karşı itiraz mümkündü. Bu memur vekillerden maada, ancak müttehim veya tarafların hısımları ile dairelerin hukuk müşavirleri mahkemelere girebilirlerdi. Mahkeme temsil mukabili olarak taraflardan, devlet hazinesine ait olmak üzere bir ücret alırdı.

238 – Müdafilerin tevkifi. Fakat bu yenilik de tutunamadı. Sovyet Cumhuriyetlerinin başmüddeiumumisi Krylenko'nun Dördüncü Sovyet Hukukçuları Kongresinde dediği gibi, avukatlar yerine maaşlı memurlar ikame etmek tecrübesi, mahkeme huzurunda daha iyi müdafaa edilmek isteyenin avukata ayrıca bir ücret vermesi neticesini doğurmuştur: (Bizim hayat şartlarımız içinde bile buna mâni olmazdık; bunun için insanları değiştirmek lâzımdır). Halktan ücret aldıklarından dolayı Petrsburg Kollegiumu itham edilmiş ve bütün müdafiler tevkif edilerek mahkemeye sevk olunmuştur. Tahkikat doğrudan doğruya Krylenko tarafından idare edildi. Birkaç müdafi idam olunmuş, birçokları muhtelif hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Ancak pek az bir miktarı beraet etmiştir.

239 – Kollegium'un kaldırılması. Nihayet hükûmet, müdafiler heyeti müessesesini tamamile kaldırmaya karar verdi. (Mahkemeler teşkilâtı) hakkında 21 Birinci teşrin 1920 tarihli kararnamede müdafaaya ait yeni hükümler bulunmaktadır (madde 43-49). Müdafaa, bir âmme hizmeti olarak telâkki edildiğinden bunu yapacak olanların bir davayı takip ve müdafaa için lâzım gelen vasıfları haiz olmalarına dikkat edilecektir. Adliye komiserinin tamiminde yazılı olduğu veçhile (Ceza işlerinde müdafilik, meslekleri, tahsilleri, partideki vaziyetleri ve vazifeleri itibarile mahkemeler huzurunda bir hakkı müdafaa için lâzım vecibeleri ifaya ehil olanlar için bir âmme vazifesidir). Bunun üzerine amelî olarak hukuk öğrenmiş veya yüksek tahsil görmüş kimselerin cebrî surette tescilleri yapılmıştır. Kararname, bu lis-

telerin alâkadar Sovyet İcra Komitelerince tasdik edilmesini de şart kılıyordu. Müdafilerin azlığı halinde, komiserliklerin hukuk kalemlerindeki müşavirlere müracaat edilecektir. Bütün müesseseler ve daireler, mahkemelerce talep vaki olduğu takdirde, hukukçu memurlarına izin vereceklerdir. Bundan başka, müttehimlerin merbut bulundukları cemiyetler, fabrika komiteleri vesaire gibi teşkilât mümessillerile müttehimlerin hısımları da müdafi vazifesini yapabilirlerdi. Davada bir müddei bulunduğu veya suçlunun mevkuf olduğu hallerde müdafi tayini mecburiyeti vardır. Müdafi icabet etmediği takdirde para cezası ve angarya ile tecziye olunur. Emeklerine mukabil müdafilere, mahkemelerdeki halk mümessillerinin aldıkları miktarda devlet kasasından bir ücret verilirdi.

240 – Nep. 1932 senesi, Nepi (yeni iktisat siyasetini) getirdi, vatandaşların şahsî ve mülkî haklarını genişletti. Bu hareket 22 Mayıs 1922 tarihli kararnameyi doğurdu. Bu kararname ile vatandaşlara aynı ve şahsî haklar tanındı. Ancak bu tarihten itibarendir ki, Sovyet Rusya'da hususî hukuktan bahsolunabilir. Bundan sonra medenî ve ticarî haklara ait bir takım kanunlar çıkarıldı. Poliçeler, fabrikaların kiralanmasına vesaireye dair mevzuat gibi, 31 Birinci teşrin 1922'de Ceza Kanunu, 1923 senesinden itibaren meriyet mevkiine giren Medenî Kanun neşrolundu (1935 yılında projesi hazırlanan ve yedinci Sovyet Kongresinde kabul olunan Esas Teşkilât kanunu vatandaşlara bazı haklar daha tanıdı).

Yeni kanunlar ve aynı zamanda yeni takip olunan müsamehakâr sistem, mahkemelere yeni vazifeler yüklüyordu. Bu suretle avukatlığın da yeni baştan tanzimi lüzumu duyuldu. Mecburî vazife düşüncesi daha ziyade barınamadı. Avukatlık mesleği için nazarî bilgilerle amelî tecrübelerin şart olduğu anlaşıldı ve ücretini serbetçe tayin edebilecek müstakil, organlarını kendisi seçen bir müdafaa müessesesinin teşkili kararlaştırıldı. Yeni bir kararname ile Birinci teşrin 1920 tarihli kararnamesinin 43-49'uncu maddeleri değiştirildi. Bundan maada 5 temmuz 1922 tarihli bir nizamname ve adliye komiserliğinin 7 Temmuz 1922 tarihli bir tamimi (No. 55) Bu vaziyeti sağlamlaştırdı. Nihayet 19 İkinci teşrin 1926 tarihinde tanzim olunan Muhakeme Usulleri Kanununun 80-90'ıncı maddeleri bu esasları aynen ipka etti.

241 – Mahkemeler teşkilâtı. Sovyet avukatlığının hakikî mahiyetini anlamak için Sovyet mahkemelerinin teşkilâtına ve vazifelerine kısaca gözatmak faydalıdır. Buna, yukarıda zikri geçen Esas Teşkilâtı Kanunundan aynen alıyoruz:

> Madde 102 – S.S.C.B.'de kaza hakkı S.S.C.B. yüksek mahkemesine, birliğe dahil cumhuriyetlerin yüksek mahkemelerine, asliye mahkemelerine, muhtar cumhuriyetlerin ve muhtar eyaletlerin mahkemelerine, S.S.C.B. yüksek Sovyetinin kararile teşkil edilen hususî mahkemelere, halk mahkemelerine attir.
>
> Madde 103 – Kanunda yazılı bazı haller müstesna olmak üzere bütün mahkemelerdeki işler, halk jürilerinin iştirakile görülür.

Madde 104 – S.S.C.B. yüksek mahkemesi, en yüksek adlî cihazdır. S.S.C.B. ne dahil cumhuriyetlerin bütün adlî cihazlarının faaliyetlerini kontrol vazifesi S.S.C.B. nin yüksek mahkemesine attir.

Madde 106 – S.S.C.B. yüksek mahkemesi ve S.S.C.B. hususî mahkemeleri, S.S.C.B. yüksek Sovyeti tarafından beş sene müddetle intihap edilirler.

Madde 106 – Birliğe dahil cumhuriyetlerin yüksek mahkemeleri, birliğe dahil cumhuriyetlerin yüksek Sovyetleri tarafından beş sene müddetle seçilirler.

Madde 107 – Muhtar cumhireyetlerin yüksek mahkemeleri, muhtar cumhuriyetlerin yüksek Sovyetleri tarafından beş sene müddetle seçilirler.

Madde 108 – Asliye mahkemeleri ve muhtar mahkemeleri, havali ve eyalet emekçi mebuslar Sovyetleri tarafından beş sene müddetle seçilirler.

Madde 109 – Halk mahkemeleri, mıntaka vatandaşları tarafından, umumî, müsavi ve bir dereceli seçim hakkına istinaden gizli rey ile üç senelik bir müddet için intihap edilirler.

Madde 110 – Mahkemeler, birliğe dahil cumhuriyetlerin, muhtar cumhuriyetlerin veyahut muhtar eyaletlerin dilleri üzerine cerayan eder. Fakat, bu dilleri bilmeyen şahısların, işe ait bütün vesaiki tercümanlar vasıtasile tetkik imkânları da temin edilir. Mahkemelerde ana dil ile söz söylemek hakkı kabul edilir.

Madde 111 – Kanunun kabul ettiği istisnalar haricinde S.S.C.B. nin bütün mahkemelerinde davalar, açık olarak görülür, maznunların müdaffa hakları müemmendir.

Madde 112 – Mahkemeler müstakil olup yalnız kanuna tabidirler.

Madde 113 – Kanunun, bütün halk komiserliklerince, bunlara tâbi bütün müesseselerce, keza muhtelif vazifedar şahıslarca, ayrıca S.S.C.B. vatandaşlarınca tamamen tatbikini kontrol etmek hakkı S.S.C.B. müddeiumumisine verilmiştir.

Madde 114 – S.S.C.B. müddeiumumisi S.S.C.B. yüksek Sovyeti tarafından yedi sene müddetle tayin edilir.

Madde 115 – Cumhuriyetlerin, asliye mahkemelerinin müddeiumumilikleri, keza muhtar cumhuriyetlerin ve muhtar eyaletlerin müddeiumumileri S.S.C.B. müddeiumumisi tarafından beş sene müddetle tayin edilir.

Madde 116 - Mıntaka müddeiumumileri, S.S.C.B. müddeiumumisinin tasdikile birliğe dahil cumhuriyetlerin müddeiumumileri tarafından beş sene müddetle tayin edilirler.

Madde 117 – Müddeiumuminin cihazları, bütün mahallî organlardan müstakil ve yalnız S.S.C.B. müddeiumumisine tâbi olarak vazifelerini yaparlar.

242 – Mahkemelerin vazifeleri. Bu mahkemelerin vazifeleri şu suretle hülâsa edilebilir:

a – İşçi ihtilâli ile işçiler ve köylüler için kazanılmış olan hâkimiyetin muhafazası,

b – İşçilerin ve bunların içtimaî menfaatlerinin müdafaası.

c – Umumî iş inzibatının ve işçiler tesanüdünün takviyesi ve bunlara ait hakların temini,

d – Kanunların vatandaşlara bahşetmiş olduğu aynî ve şahsî hakların muhafazası, (Yeni Esas Teşkilâtı Kanunu mucibince, münferit köylü ve sanat sahiplerinin şahsî emeklerine dayanan ve başkasının emeğini istismar etmeyen küçük şahsî ekonomilere kanunen müsaade edilmiştir.

Vatandaşların gerek şahsî istihlâk ve konfor eşyaları, gerekse emeklerinin mahsulü olan gelir ve tasarurfları, ikametgâh ve tâli ev ekonomileri, ev idaresi ve ekonomisine ait eşya üzerindeki şahsî mülkiyetleri kanunen mahfuz tutulmuştur).

243 – Yeni teşekkül. Sovyet mahkemelerinin bu suretle teşekkülü, avukatlığın da istenilen bir şekilde tanzim edilmesini icap ediyordu. Bu itibarla barolar dahi, kendi kendini idare eden, umumî heyetler halinde toplanan, mensuplarını reisleri vasıtasile murakebe eden bir teşekkül halini göstermektedir.

Yeni teşekkülün adı, (ceza ve hukuk davaları müdafaa heyeti)dir ki (baro) demektir. Sovyet Rusya Esas Teşkilât Kanununa göre intihap hakkını haiz olan ve en az 2 sene müddetle müstantik olarak Sovyet adliyesinde hizmet etmiş bulunan veya hükûmet mahkemesince bir imtihana tâbi tutulmuş olan her vatandaş bu heyetlere âza olabilir. 18 yaşını ikmal eden ve faydalı bir iş yapmış olan her vatandaş intihap hakkını haizdir. Kazanç gayesile ecir kullanan veya faiz, irat, kâr gibi işçilikten gayri menbalardan para kazanan kimselerle, tüccarlar, rahipler ve ağır bir suçtan mahkûm olanların intihap hakkı yoktur. Taliplere imtihanlarda sorulan sualler, Sovyet Rusya Esas Teşkilâtı, mahkemeler teşkilâtı, Medenî ve Ceza Kanunları ile İş Kanunları hakkındadır. Nazarî bilgiler çokluk aranmamaktadır. Müdafilerin sayısı tahdit edilmemiştir.

1922 ve 1926 kararnamelerinde, müdafaa heyeti (baro) âzalarının devlet hizmetinde bulunamayacaklarına dair ahhâm vardır.

244 – Avukatların vazifeleri. 1926 kararnamesinin 84'üncü maddesinde avukatların vazifeleri şu suretle tayin edilmiştir:

a) Mahkemenin talebi ve baro reisinin tayini üzerine hukuk ve ceza davalarında meccanen müdafaa,

b) Halkla hukukî istişareler yapmak üzere reis tarafından tesis olunan mahallerde faaliyet. Bu vazifelere riayetsizlik barodan tardı muciptir.

Baro âzası umumî bir toplantıda 3-7 kişilik bir riyaset divanı seçer. Bu divanın vazifesi Bolşevik rejiminden evvelki vazifelerine zamimeten, halka meccanî veya

tarifeye göre bir ücret mukabilinde hukukî mütalealar vermek üzere mahalle maktır. Riyaset divanını seçen, mesleğe ait umumî meseleleri hal ve riyasetin lik raporunu tetkik eden umumî heyete, halka fikir ve nasihat vermek üzere m ler tesis etmek vazifesi yükletilmiştir.

Görülüyor ki, kollgyumların asıl vazifeleri halkla hukukî istişareler yapm Mahkemeler huzurunda müdafaa ikinci plânda kalmaktadır. Rusya'da dolu ola mahallerin faaliyeti sıkı bir mürakabeye tâbidir ve haysiyet divanı buradaki va de gösterilen en ufak ihmali şiddetle cezalandırmaktadır. Müşkülât büyük şeh le vilâyetler ve köylerdeki müdafiler sayısının nisbetsizliğindedir. Beşinci S hukukçuları kongresinde müdafiler heyetine yeni dahil olacak âzanın, vilâye gitmek şartile, barolara kabul edilmesi hakkında bir karar ittihaz olunmuştur.

245 – Avukatlık ücreti. Müdafilerin ücretleri aşağıdaki suretlerde ödenir

a – Halk mahkemesince haklarında adlî müzaheret kararı vermiş olanlar h ve ceza davalarında ücret tediyesinden muaftırlar.

b – Ecir kullanmayan işçi ve memurlar ve köylüler ücretlerini bir tarifeye öderler.

c – Ceza mahkemeleri Usulü kanunu mucibince müdafi tutmak mecburiy de olan ve (a ve b) zümrelerine girmemiş olan kimseler, baro lehine olmak ü bir tarifeye göre, ücret tediye ederler.

d – Bütün diğer şahıslar anlaşma üzerine ücret vrirler.

(b ve c) fıkralarındaki tarifeler: hukuk işlerinde: davacı lehine hükmol meblağın %5'i ve müdeaaleyh için davacının talebinin reddedildiği mik %5'idir. Ceza davalarında, ücreti davalara bakan mahkemeler takdir ederler ki 20 ruble arasındadır.

Avukatların ceza davalarından alacakları ücretin tamamı ile hukuk davaları alacakları ücretin riyaset divanınca tayin olunacak bir miktarı baro kasasına olunur. Bu paralarla riyaset divanının ve istişare mahallerinin masrafları ve müdafaaya memur edilen avukatların ücretleri tesviye olunur.

Avukatların maddî vaziyetleri çok ıslaha muhtaçtır.

246 – Avukatların sayısı. 1926 senesinde çıkan adlî takvime göre iki se Moskova'daki avukatların sayısı 500 olduğu halde 1929 senesinde bu sayı (14 çıkmıştır. Leningrad'da 700 avukat vardır. Bu miktarın şimdiye kadar pek çok mış olacağına şüphe yoktur. Lâkin elimizde yeni istatistikler mevcut olmadığı miktar tayin edemiyoruz.

247 – Disiplin Cezaları. Haysiyet divanının muhakeme usulü riyaset diva ca tayin olunur. Cezalar: tevbih, ihtar, para cezası, muvakkat veya ebedî tarttır. 1

kararmanesi, divanın kararlarına karşı hükûmet mahkemesinin inzibat meclisince itiraz olunabileceğini kabul etmiştir.

Kararnamede meslek ahlâkı hakkında da bazı hükümler vardır. Netekim, davanın hitamından evvel bir müdafi hasım tarafın vekâletini deruhte edemez; müdafi olarak bulunduğu bir ceza işinde vekil şehadet edemeyeceğini tasrih suretile meslek sırrına da riayet olunmuştur. Hukuk işlerine ait meslek sırrı bu kadar sarahatle himaye edilmemiştir.

İnzibatî meselelerdeki hükümler, eski avukatlık rejiminin tecrübeleri ve ahlâk telakkileri kabul edildiğini ve baroların meslek şeref istiklâlini muhafazaya gayret ettiğini göstermektedir. Avukatlar arasında mesleğe gireceklerin daha iyi tahsil görmeleri lüzumu hakkında birçok münakaşa ve teklifler yapılmaktadır.

248 – Müdafaa usulü. Ceza davalarının ilk tahkikatı safhasında, bizde olduğu gibi, müdafie düşen hiçbir vazife yoktur. Müdafiin vazifesi, iddianamenin mahkemece tasdiki üzerine başlar. Ancak bundan sonra müdafi müvekkilile görüşebilir ve evrakı tetkik eder.

Lâyihalar yalnız bir defa teati olunur. Avukatların söz söyleme müddetleri de tahdit edilmiştir. Bundan başka, hâdisenin kâfi derecede aydınlanmış olduğunu gören mahkemenin gerek davacı ve gerekse müddeaaleyh vekillerini söz söylemekten men etmek hakkı vardır. Bazı Rus profesörleri bunu çok muvafık bulmakta ve vazıh olan davalarda tarafların hitabet müsabakasına girmelerini lüzumsuz görmektedirler.

249 – Hukuk davalarının müdafileri. Hukuk davalarında müdafiler şunlardır: a) baro âzaları, b) amele birliklerini ve amele iştiraklerini ilgilendiren işlerde bu teşekküllerin mümessilleri, c) muayyen davalarda müdafaa yapmak üzere mahkemece salâhiyettar kılınmış olan diğer şahıslar.

Şunlar müdafi olamazlar: Küçükler, hacir altında bulunanlar, barolardan tardedilmiş olanlar, hâkim ve müstantikler; medenî hukuktan mahrum olanlar; eğer devletin veya işçi sınıfının menfaatleri icap ettiriyorsa veya mahkeme talep ederse müddeiumumiler hukuk davalarında taraflardan birinin vekâletini deruhte ederler.

250 – Son söz. Sovyet sosyalist baroları dış görünüşlerine göre eski avukat teşekküllerinin modeli üzerine kurulmuşlardır. Fakat yeni rejimde avukatlığın iki mümeyyiz vasfı yoktur: Levhasına hâkimiyet ve müdafa hürriyeti.

Bununla beraber bu halinde bile, radikal komünister için yeni avukatlık, burjuva rejiminin bir bakiyesi ve proleter bir rejimde fuzulî bir varlık olarak görülmektedir.

Hem avukatların,hem işçi saltanatının hoş görmemekte olduğu Rus baroları, denebilir ki, örsle çekiç arasında kalmış bir vaziyettir.

SEKİZİNCİ KISIM

Birleşik Amerika Hükûmetlerinde Avukatlık[1]

1 – Avukat cemiyetleri ve Amerika Baro birliğine umumî bir bakış

251 – Avukat cemiyetleri. Yeni dünyanın avukat cemiyetleri, kanun vazıı tarafından hakları, vazife ve mecburiyetleri gösterilerek, idare ve inzibat salâhiyetleri çizilerek teşkilâtlandırılmış kanunî heyetler halinde değildirler. (Bak. No. 37) ve bu itibarla, anladığımız mânada (baro)dan farklıdırlar. Onları daha ziyade serbest meslekler sendikalarına benzetmek doğru olur.

Bu cemiyetler ya bir hükûmetin (State bar Association) yahut bir şehrin avukatlarından (City bar Association) teşekkül ederler. Her cemiyetin dahilî teşkilâtı, mensup olduğu hükûmetin kanunlarına tâbidir. Gelir menbaları, âzanın verdikleri aidattan ibaret olup buna mukabil avukatlara kütüphane ve içtima mahalli temin ederler.

Bu cemiyetlerin en meşhuru ve en eskisi, 1870 de Nev-York-ta teşkil edilmiş olanıdır. Maksadı, (avukatlık mesleğinin şeref ve haysiyetini muhafaza ve âzaları arasında içtimaî münasebetleri temin etmek, adaletin iyi yürümesine yardım suretile mesleğin lüzum ve faidesini anlatmaktır).

Bundan sonra her yerde teşkiline başlanan cemiyetlerin sayısı, 1880 - 1888 senelerinde (4) ten (25) e çıktığı halde 1909 yılında bu miktar, (350) i bulmuştur.

Amerikada ticaret ve sanat teşkilâtı ve bilhassa fabrika endüstrisi dev adımlarla ilerledikçe avukat cemiyetleri de ayni süratle çoğalmış ve bu cemiyetler her alanda mühim bir âmil olmağa başlamıştır. kırktan fazla hükûmette hâkimler halk tarafından seçilmekte olduğundan intihaplarda bu cemiyetlerin büyük rol oynadığı görülmektedir.

252 – İlk baro. İlk defa 1877 senesinde Baldvin namında bir avukatın teşebbüsile Connecticute hükûmeti avukatları tarafından teşkil edilmiş olan baronun adı,

---

(1) Bu hususta fazla malumat almak isteyenlerin şu eserlere müracaat etmeleri:
Magnus: Die Rechtsanwaltschaf s. 383.
Mlle G. Madier: L'association du Barreau Amerikain.
Dr. Ş. Devrin: Ulus gazetesinin 9, 10, 16, 17, 18, 0, 22 Şubat 1938 tarihli nüshalarındaki yazıları.

American Bar Association (Amerika baro cemiyeti) dir. Buna (Amerika baro birliği) dahi denilmektedir ki kanun lâyihaları hazırlamak, bazan bunları aynen kabul ettirmek suretile kanun vazıına yaptığı yardım zikre değer.

253 – Amerika barosunun âzaları. Avukat cemiyetlerinin mümessillerinden terekküp eden Amerika baro birliğinin 1878 deki âzası sayısı, 100 kadar idi, 1920 de bu sayı 127,000 e çıkmıştır. Bugün bu miktarın kaça baliğ olduğu kıyasle hesap edilebilir.

Baronun başında bir reis, her hükûmetin avukatları namına birer ikinci reis, bir kâtip, bir veznedar ve her hükûmetin avukatları namına birer âzadan mürekkep (umumî meclis) vardır. Bundan başka her hükûmet dahilinde mahallî birer meclis bulunur.

Kongre, Ağustos ve Eylül aylarında olmak üzere senede üç gün sabah ve akşam bir hükûmet merkezinde toplanır, mesleğin ahlâk kaidelerini tesbit eder, menfaatlerini koruyacak tedbirler alır.

Sınaî mülkiyet meselelerinde ihtisası olan avukatların kongrede hususî bir kol teşkil ederek sözlerini dinlettikleri ve istediklerini yaptırdıkları görülmektedir.

Bir çok hükûmetlerde (Nebraska, Alabama, Connecticute ilâ) kadınların avukatlığına müsaade edilmemiştir.

253 – mükerrer – Hâkim ve müddeiumumilerin avukatlardan seçilmesi. Amerikada dahi, İngilterede olduğu gibi (Bak. No. 220), bütün hâkimlerin ve müdeeiumumilerin avukatlar arasından seçildiklerini söylemek isteriz. Hâkimleri, hususî teşkilât kanunlarına göre, birleşik hükûmetler tayin eder veya halk seçer. Müddeiumumiler dahi avukatlar içerisinden intihap edilirler. Bunlardan müddetli olanlar tekrar avukatlığa dönerler.

2 – İş bölümü. Avukatla iş adamı arasındaki bıçak sırtı fark

254 – Mesleğin fabrikalaştırılması. Mektup yerine yıldırım telgraf çekilen ve tramvay yerine otomobil veya tayyareye binilen bir yerde avukatlığın fabrikalaştırılmasını tabiî görmek lâzımdır. İş ve ihtisas bölümünün tam mânasile tatbik edildiği yer orasıdır. Amerikada yalnız el, kol ve bacak, yapacağı işe uydurulmamıştır. Kafa dahi düşüncesi, verimi bakımından fabrika - makina münasebetine intibak ettirilmiştir.

255 – Meşhur bir firma. Avukatlar, ticaret şirketleri teşkil eder gibi, bir firma altında çalışabilirler mi? Doğrudan doğruya hukukî yardımla alâkası bulunmıyan işlere ve meselâ mühendis bulmağa, fabrika açmağa, levazım tedarikine tavassut edebilirlermi? Avukatlıkla iş adamlığı birleşebilir mi? Bunları düşünmeğe hacet yoktur. İşte size (Simpson, Tacker et Bartlette) firması. Simpson ile Tacker ölmüşlerdir. Fakat isimleri müşteri celbetmek için muhafaza edilmiştir. İhtiyar Bartlette

eski âyan âzasıdır, baroda âzadır, kanunları birleştirme komitesinde reistir. İşinin başında bulunmağa vakti yoktur. Lâkin şöhretinden istifade için adı ölülerden sonra başa geçirilmiştir. Bu müessese, muazzam bir apartımanın 17 inci katındadır. Arslan payını alan ve ayda 100 - 200 dolara kadar aylıkla genç avukatları çalıştıran asıl ortaklar, dörttür.

Amerikada işler çok mütenevvidir. Muhtelif hükûmetlerin muhtelif kanunları vardır. Onun içindir ki orada avukatlık çok zordur, ihtisasa ihtiyaç vardır. Ticaret ve sanatin her şubesi gibi meslek te zamanın ihtiyacına uydurulmuş ve makineleştirilmiştir. Bu itibarla Amerikan avukatlarının daha muntazam, daha süratli çalıştıklarını ve yardımlarının verimi daha çok olduğunu kabul etmek yanlış bir şey olmaz.

256 – Firmayı ziyaret. Bir Fransız ıtrıyat şirketinin müdürü olan Mösyö Durand bir şube açmak için Nev-Yorka gidiyor. Kendisine Simpson, Tacker et Bartlette avukat yazıhanesini tavsiye ediyorlar. Ekspres asansöre binerek yirmi saniyede on yedinci kata çıkıyor. Kırmızı takkeli zencinin verdiği kâğıda ne istediğini yazıyor. Biraz sonra mütehassıs Mister Graham'ın yanına çağırılıyor (kısa kollu bir gömlekle yazıhanesinde çalışmakta olan Mister Graham kirpiklerini bile kırpmaksızın kendisini dinliyor.) Bir şirket kurulacak, imtiyaz istenecek, fabrika satın alınacak, sigorta yapılacak,... ilâ. Mister Graham muhtelif elektrik düğmelerine basıyor. Sağ ve soldaki kapılardan, ellerinde kâğıt ve kurşunkalem, sekiz on genç avukat içeri girerek lâzım gelen notları alıyor ve çıkıyorlar.

On beş gün sonra Mösyö Durand yazıhaneye tekrar geldiğinde şirketin teşkil edilmiş, fabrikanın kurulmuş, mühendislerin, ustaların hazırlanmış olduğunu görüyor. Fakat faaliyet merkezi Nev-York olan şirketin resmî merkezi, Newjersey hükûmeti dahilinde gösterilmiştir. Çünkü bu hükûmetin kanunları bu gibi teşebbüsler için çok müsait hükümleri ihtiva etmektedir.

Bir arsa alıp üstüne yüz kat bir apartıman kondurmak, kocasından ayrılıp bol bir nafaka almak, hizmetçisini kovmak, ahırına bir seyis almak isteyenlerde ayni müesseseye baş vurur ve istedikleri yardımı yıldırım süratile görebilirler.

Amerikada avukat, halkın bütün iş ihtiyacını tatmin eden, önceden peşin ücret almıyan, aldığı işi her bakımdan süratle başaran bir iş adamı manzarası vermektedir.

257 – Ücretin miktarı. Bir çok memleketlerde ücretin yüzde on, on beşten fazla tutacak miktarda istenmesi ihtikâr sayılır. Fakat Amerikada böyle değildir. Yüzde elliye kadar çıkabilir. Bundan bir kaç sene evvel ücretin yüzde 33 olarak tesbiti hakkında bazı cereyanlar başlamışsa da taşra avukatlarının şiddetli itirazları üzerine bundan vazgeçilmiştir. Tazminat ve veraset davalarında ücretin miktarı yüzde 25 ila 50 arasında döner. Bir firmaya abone olmak sayesinde daha ucuza iş gördürmek mümkündür. Bu takdirde firma, farkı avukata öder. bazı ciddî avukatlar, nisbî ücre-

ti kabul etmek istemiyorlarsa da halk ve hususile çiftçi ve emlâk sahipleri kendilerine kolay gelen bu usulden vazgeçememektedirler. Amerikada avukat yazıhanelerinin istilzam ettirdiği masrafın fazlalığı düşünülürse çok ücret istemekteki hakları teslim olunur.

258 – Yazıhane ve masrafı. Avukatlar yazıhane kirasından ve müstahdemin aylıklarından tasarruf için birleşmekte iseler de masraf yine, Avrupa bürolarile kıyas kabul etmiyecek derecede büyüktür. İşlek mahaldeki bir yazıhanenin kirası çok yüksektir. Bazan yirmiye, otuza çıkabilen kâtip, takip, daktilo, muhasip veznedar aylıkları mühim yekûn tutar. Kanunları kitaplarda yazılı olmadığı için mahkeme kararlarını bulunduran cesim bir kütüphane lâzım, 48 devletin her birinin ayrı bir muhakeme usulü var. Bu kararlar ve usuller bir avukat yazıhanesinde 6.000 cilt tutuyor. Bu kitaplar çok pahalıdır. Müşterek bir kütüphane, masrafı yarıya indirse de yekûn yine yüksektir. Bununla beraber Amerikalı meslekdaşlar yine iyi kazanıyorlar. Senede bizim para ile yüz elli bin liradan fazla kazanan avukatlar çoktur. Hukuk ve ticaret işlerile uğraşan oldukça tanınmış bir avukatın senelik kazancını vasatî elli bin lira olarak hesap etmektedirler. Bununla beraber orada da avukatların bir düşkün sınıfı vardır.

259 – Vaziyetin bir hülâsası. Amerikada mesleğin ahlâk kaidelerini hülâsa eden düsturda, (Avukatlık tüccarlık değildir) diyen kaideler varsa da avukatların buna pek riayet ettikleri görülmüyor. Bu hali meslek namına tenkit etmek doğru mudur? Avukatı hakkın ve hâkimin yardımcısı olarak düşünür ve en başlı ahlâk vazifesinin müşteriyi istismar etmemek ve yalnız yaptığı yardımın karşılığını almak olduğunu göz önünde bulundurursak bu hareketi, bazirgânlığa yaraşan bir aç gözlülük, bir lonca esnaflığı, bir ticaret sendikacılığı telâkki edebiliriz. Lâkin her şeyin makineleşetirildiği, mânevî kıymetlerin para ile ve madde ile ölçüldüğü devler memleketinde avukatlığı eski dünyada olduğu gibi istemeğe imkân yoktur. Avukatlık ta bu umumî kasırgada kendine göre bir yol açmış yürümektedir. Zaten bir memleketin bir müessesesini ötekilerden büsbütün ayrı olarak yaratmağa imkân yoktur. Yeni dünyanın avukatlığa nev'i cinsine münhasır denebilecek bir surette, içinde yüzlerce kafa ve kolu çalıştıran fabrikalar gibi, dal budak salarak, bacalarından duman çıkararak, nazariyatta ahlâk prensiplerinden ve fakat tatbikatta daha ziyde maddeden gıdalanarak bir iş ve kazanç makinesi halinde silindirlerini çevirip durmaktadır.

Amerika Barosu, gazetelerin ilâç, moda ilânları arasına kendi ilânlarını koyan, her türlü pislikten çekinmeyen iş adamı avukatlarla mücadele etmektedir. Ve daha da çok zaman edeceğe benziyor. Müellifler bundan acı acı şikâyet etmektedirler.

3 – Mesleğin ahlâk kaideleri

260 – Ahlâk kaideleri. Amerika avukatlığının ahlâk kaideleri, baro birliğinin 1908 de yapmış olduğu 31 inci toplantıda tesbit edilmiştir. 1928 ve 1933 yıllarında

bazıları değiştirilmiş olan bu kaideleri hülâsa olarak yazacağız. Bu kaidelerin b langıcında şöyle denilmektedir:

"Amerikada, diğer âmme hizmetleri gibi, mahkemelerin istikrarı da halkın t vibine bağlı olduğundan adaletin yüksek bir seviyeye getirilmesine çalışmak lâzı dır. Bunun temini halinde, tâbi olduğu idarenin âdil ve bitaraf olduğu hakkın halkta tam bir fikir hasıl olur.

"Avukatın ahlâkî gidişleri doğru görüşlü insanlar tarafından tasvip edilmedi adalet teminat altına girmiş sayılamaz. Aşağıdaki meslek kaideleri Amerika bar birliği tarafından umumî bir kılavuz olarak kabul edilmiştir. Diğer vazifelerin bı da sayılmamasından, onların bunlar kadar mühim olmadığı ve emirlerine uyulmı cağı mânası çıkarılmamalıdır."

261 – Birinci kaide: Mahkemelere hörmet. Avukatların mahkemelere k hörmetkâr davranmaları vazifeleri iktizasındandır.

262 – İkinci kaide: Hâkimlerin intihabı. Hâkimlerin seçilmesinde yalnız liyakat göz önünde bulundurulmalı, parti düşünceleri yer bulmamalıdır. Ad kürsüsüne lâyik olmıyanların intihabını barolar birliği şiddetle protesto eder.

263 – Üçüncü kaide: Avukatla hâkimin münasebeti. Avukat, hâkime ka her ikisinin şahsî münasebetlerile telif edilemiyecek ve her ikisini yanlış tefsirl sevkedebilecek derecede dikkati calip ve mütadın fevkinde iltifat ve ikramda bul maktan çekinmelidir. Avukat, mahkemede görülmekte olan bir dava hakkında kimle hususî surette görüşemez ve mektuplaşamaz. Hâkimin müsamehasını ve şahsî fikirlerini elde etmek için tedbirler almak muahazeyi muciptir.

Avukatın mahkemeye karşı göstereceği hörmet, hâkime karşı olan istiklâl kaybettirecek dereceyi bulmamalıdır. Çünkü mahkeme ile baro arasındaki samir yetin biricik temeli bu istiklâldir.

264 – Dördüncü kaide: Fakirleri müdafaa. Avukat, fakir bir suçlunun vel letini hasis sebepler yüzünden almamazlık etmez ve böyle bir kimsenin müdafaa nı en iyi bir tarzda çalışarak yapar.

265 – Beşinci kaide: Ceza işlerini kabulde serbestlik. Avukatın suçlu ve s hakkındaki şahsî kanaati ne olursa olsun müdafaasını kabul edebilir. Aksi takdir masum insanlarla şüphe kurbanları müdafaasız kalabilirler. Avukat suçlunun müd faasını üzerine almakla müvekkilinin beraetini temin için meşru bulunan bütün m dafaa vasıtalarından istifade edebilir.

266 – Altıncı kaide: Vekâleti kabulün neticesi. Müvekkili tam bir sadakatle temsil ve sırlarını muhafaza mecburiyeti, avukatı, başkaları tarafından bu işe dair sonradan verilmiş ve müvekkilinin menfaatına müessir ve mugayir bulunmuş olan her hangi bir vazife ve parayı kabul etmekten meneder.

267 – Yedinci kaide: Başka bir meslekdaşın terfiki. Avukat, müvekkil tarafından ikinci bir avukatın yardımının temini hakkında yapılan teklifi, itimatsızlık eseri addetmiyerek keyfiyeti müşterinin kararına bırakır. Bu iltihaka birinci avukat itiraz etmişse ikinci avukat yardımı kabul etmez. Fakat ilk tutulan avukat vazifesinden afedilmiş ise diğer bir avukat o davayı kabul edebilir.

Bir kaç avukat bir davada ayni şahsı birlikte temsil ederlerken her hangi bir iş müvekkilinin hayatî menfaatlerile alâkalı olup olmadığında ihtilâfa düşerlerse ihtilâafın halli müvekkile bırakılır. Müvekkilinin kararı, mahiyeti itibarile fikrine iştirak edilmiyen avukatça kabulü muhal olmadıkça, icra edilir. Anlaşamamazlık halinde avukatın yapacağı iş, vazifesinden affini istemektir.

Doğrudan doğruya veya bilvasıta her hangi bir şekilde diğer bir avukatın işine tecavüzde bulunmağa çalışmak, ayni meslekten olan kimselere yakışmıyan bir harekettir. Bununla beraber, her hangi bir avukat, şikâyet edilen avukata haber vermek şartile, ihmalci veya sadakatsiz olan diğer bir avukattan kurtulmak isteyen bir kimseye korkmadan ve çekinmeden doğru yol gösterebilir.

268 – Sekizinci kaide: Fikir bildirmek ve teminat vermek. Avukat, reyini beyan etmezden evvel müşterisinin davası hakkında tam bir malûmat almağa çalışır. Görülmekte olan veya açılması düşünülen davanın esasları ve muhtemel neticeleri hakkındaki fikrini bildirir. Bununla beraber, müşteriler işlerinin neticelerinden teminat isterlerse, şahitlerin ve delillerin memul hilâfına çıkması, beklenilmeyen sebeplerin zuhuru, nâdir olmakla beraber mahkemelerin hataları, jürinin yanılması yüzünden adaletin temin edilememesi ihtimallerini göz önüne alarak avukatların böyle bir teminatı vermemeleri icap eder.

Avukat, ihtilâfın sulhan halli müsait bulunduğunu gördüğü takdirde müvekkile davayı açmamasını veya takip etmemesini tavsiye eder.

269 – Dokuzuncu kaide: Hasım tarafla konuşmamak. Avukat, temsil ettiği tarafın hasım tarafla ihtilâfta bulunan işi hakkında diğer tarafla konuşamaz. Hasım tarafla müzakere veya işin sulhan halli icap etse bile ancak karşı tarafın avukatile görüşür. Avukat, vekil marifetile temsil edilmiyen tarafı yanlış yola sevkedebilecek şekilde harekette bulunamaz ve kezalik diğer tarafa da yol göstermez.

270 – Onuncu kaide: Menfaati iktisap memnuiyeti. Avukat, aldığı davanın esas mevzuu ile alâkalı her hangi bir menfaati iktisap edemez.

271 – Onbirinci kaide: Müvekkile hesap vermek. Avukat, müvekkile ait veya onun namına birikmiş ve yahut vekâleti hasebile tasarrufu altına girmiş olan pa-

ra ve mallar hakkında müvekkile malûmat ve derhal hesap verir. Avukat, her ne sebeple olursa olsun, bu gibi mal ve paraları zatî mal ve paralarile karıştırmaktan ve onlarla birlikte kullanmaktan sakınır.

272 – Onikinci kaide: Münasip ücret. Avukat, hizmet ve istişarelerinin değerinden ne aşağı ve ne yukarı ücret istemez.

Avukatlar kendi meslekdaşlarının veya onların yetim ailelerinin ücret vermeksizin tevdi ettikleri kanunî işleri seve seve ve feragatle kabul etmelidirler.

Ücret hususunda göz önünde bulundurulacak ölçüler:

1 – Sarfedilen emek ve zaman, işin ihtiva ettiği hususiyetler ve zorluklar, işin hakkile başarılması için icap eden dirayet.

2 – Avukatın hususî bir şekilde vazife kabul etmesi hasebile ya benzer işleri yapmak teşebbüsünden ve yahut diğer yapacağı işlerden beklenen makul bir ücretten mahrumiyeti, bu işle hususî bir şekilde meşgul olurken diğer işlerdeki kaybı veya başka müşterilerle bu iş yüzünden aralarında doğacak husumet.

3 – Bu ve buna benzer işler hakkında baroca teamül halini alan ücret miktarları.

4 – Müddeabihin miktarı ve yardımının müvekkile temin edeceği menfeat.

5 – Ücretin kat'î veya şarta muallâk olması.

6 – İşin mahiyet ve evsafı, muvakkat veya daimî bir müşteriye ait bulunması.

Bunlar umumî esaslardır. Avukatlar, ücret miktarını tayin ederlerken avukatlığın basit bir ticaret işi olmayıp adaletin yürümesile alâkalı bir meslek olduğunu da hatırdan çıkarmazlar.

273 – On üçüncü kaide: Şarta bağlı ücret. Şarta bağlı ücret mukavelesi kanunen muteber olmakla beraber bu ücret, meşkûkiyet ve tehlike ihtimalleri de dahil bulunduğu halde işin mahiyetine nazaran makul bir hadde tutulur ve makul olup olmadığı hususu daima mahkemece kontrol edilebilir.

274 – On dördüncü kaide: Ücret davaları. Avukat, hizmeti mukabilinde şerefile mütenasip ve hakkı olan bir meblâğı elde edebildiği müddetçe müşterisile ücret hususunda münakaşalarda bulunmaktan çekinir ve müvekkilini dava etmeği, ancak haksızlık, hilekârlık ve tezviri tazammun eden fiilleri önlemek için göze alır.

275 – On beşinci kaide: Her vasıtaya müracaatın mahzurları. Doğruluk. Müvekkilin davasını kazanabilmek için mümkün olan her şeyi yapmak, avukatın vazifesidir diye şüpheli işlerin müdafaasında vicdansızların ekseriya ortaya attıkları uydurma iddialar kadar hiç bir şey, umumun avukatlar sınıfına karşı husumet ve nefretini ihdas ve teşvike daha katiyetle müessir olamaz.

Avukat, müvekkilinin masumiyeti ve yahut davasının hakka uygun olduğu hakkındaki şahsî kanaatlerini delil olarak gösteremez.

Kanun haricinde hiç bir kimseden bir şey alınamıyacağını herkesten iyi bildiği için avukat, kendisini tamamen müvekkilinin menfaatine hasrederek bunları samimî bir gayretle muhafaza etmesi ve müvekkilinin haklarını müdafaa etmek için bütün kuvvetini sarfeylemesi iktiza eder. Ne adlî adavetin celbi, ne de halkın hoşnutsuzluğu korkusu, avukatı vazifesini lâyikile ifadan men etmez. Avukat, müvekkilini müdafaa ederken her türlü çare ve tedbirlerden istifade edebileceği gibi bilmükabele müvekkilinin de avukatından böyle bir müdafaayı beklemek hakkı vardır. fakat unutmamalıdır ki avukat bu yüksek itimadı ancak kanun hudutları dahilinde kullanabilir. Zira vekâlet vazifesi, avukata, müvekkili uğruna kanunu ihlâl veya her hangi bir şekilde dürüst olmıyan vasıtalara müracaat salâhiyetini vermemekle beraber müvekkil dahi avukatından böyle bir şeyi hiç bir zaman isteyemez. Kaldı ki avukat müvekkilinin değil, kendi vicdanının emrine itaat etmekle mükelleftir.

276 – On altıncı kaide: Müvekkile gem vurmak. Avukat, bilhassa mahkemelerle adliye memurları, jüri, şahit ve davacılar hakkında doğru olmıyan hareketlerde bulunmaktan müvekkilini menetmek için elinden gelen büyük gayreti sarfetmelidir. Eğer müvekkili bu gibi çirkin hareketleri yapmak hususunda ısrar edecek olursa dosyayı iade eder.

277 – On yedinci kaide: Şahsiyetten çekinmek. Dava, avukatlar değil, taraflar arasındadır. Müvekkiller arasında husumet hislerini tevlit eden sebepler avukatların yekdiğerile ve taraflarla olan münasebet ve muamelelerine tesir etmez. Ayni zamanda avukatlar aralarında işi şahsiyete dökmekten de içtinap ederler. Bir avukatın, davanın muhakemesi sırasında, diğer taraf avukatının hususiyetleri ve ahlâkî temayüllerile mazisinden bahsetmesi ahlâka mugayirdir. Avukatlar davanın tehirine sebebiyet veren şahsî itişmelerden ve iki tarafa yakışmıyan bir nizai ileri götürmekten katiyyen çekinirler.

278 – On sekizinci kaide: İyi muamele. Avukat hasmile şahitlerine karşı iyi muamelede bulunur ve davayı takip ederken veya dava görülürken müvekkilinin hasım tarafı hakkında beslediği husumete kapılarak hareket etmez.

Hukukî meselelerde müvekkil avukatın vicdanına müessir olamaz. Müvekkilin, avukatından hasım tarafı tezyif etmesini ve yahut onunla şahsiyete girişmesini istemeğe hakkı olmadığı gibi avukatın da taraflardan birinin bizzat müdafaası halinde söyliyeceği çirkin sözleri iadesi icap etmez.

279 – On dokuzuncu kaide: Şehadet ve neticesi. Bir avukatın yedi emanetinde bir senet veya delilin mevcut olup olmadığı hakkındaki şehadeti bu işin vekâletini başka bir avukata devretmesini istilzam eder. Bununla beraber avukat, mahkemede müvekkili hakkında adaletin icabı haricinde şehadette bulunmaktan sakınır.

280 – Yirminci kaide: Avukatın beyanatı. Bir avukat tarafından mahkemede görülmekte veya açılacak olan her hangi bir davaya dair yapılacak münakaşa, hem davanın lâyiki veçhile rüyetine mâni olur, hem de iyi cereyanını bozar. Bu şekilde hareket eden avukatların muahazeleri lâzımdır. Bununla beraber, hâdisenin fevkalâdeliği böyle bir beyanı zarurî kıldığı takdirde, avukatın, hüviyetini saklaması da mesleğe uymaz. Avukat hâdiseler hakkında yaptığı beyanda mahkeme sicillerile zabıtnamelerinde yazılı olanlardan fazla bir şey söylememeğe dikkat eder.

281 – Yirmi birinci kaide: İşe sadakat. Avukat yalnız müvekkiline karşı değil, gerek mahkemelere ve gerekse halka karşı işinde devamlı ve randevusuna sadık ve davalarını tertip ve tanzim ve müdafaa ederken ihtisara riayetkâr olarak hareket eder.

282 – Yirmi ikinci kaide: Doğruluk. Avukat, mahkeme karşısında ve diğer avukatlarla temasında doğru sözlü ve hakşinas davranmalıdır.

Bir vesikanın muhteviyatını, bir şahidin ifadesini, hasım tarafın ifade ve delilini, bir kararın elfazını, yahut bir kanun metnini kasden bozan, bir kararın nakzedildiğini veya kanunun meriyetten kalktığını bildiği halde onlarla ihticaç eden, sabit olmamış bir davayı bir delil gibi gösteren, yahut hasım taraf lehinde delilleri muhtevi mahkeme ilâmlarını saklayan veya ibraz etmiyen bir avukat hakşinas ve doğru sözlü addedilemez.

Avukat, jürinin karşısında mahcup düşmemek için mahkemenin reddedeceği bir delili ileri sürmez ve doğrudan doğruya karar verilmesi matlup olmıyan bir husus hakkında hâkime delil serdetmez.

Bu ve buna benzer her türlü hareket meslek ahlâkına aykırı olduğu gibi adaletin tevziine yardım etmekle mükellef bir şahsa da yakışmaz.

Avukatın, kendisini jüriye sevdirmek için tabasbus ve müdahanede bulunması ve jürinin şahsî huzurunu temin etmeğe çalıştığına dair bazı gösterişler yapması meslek şerefile telifi kabil olmıyan hallerdir.

Avukat, davası hakkında jüri âzasından hiç birisile görüşemez; görülmekte olan davada bulunamıyacak olsalar dahi gerek davanın muhakemesinden evvel ve gerekse muhakemesi sırasında onlarla davası hakkında görüşmekten sakınmalıdır.

283 – Yirmi üçüncü kaide: İtidal. Anî sebeplerin davayı inkıtaa uğratması halinde davanın kazanılmasına müessir olmıyan, yahut müvekkilin haklarına bir zarar iras etmiyen (hasım taraf avukatının felâketli bir deminde onu mürafaaya icbar etmek, mürafaanın başka bir güne taliki kendisini mutazarrır etmediği halde sırf hasım taraf vekilini izrar kasdile mürafaayı muayyen bir güne koydurmak, defi dava arzuhalini imza için uzun bir zaman kabul, etmek, şahitlere şaşırtıcı sualler sormak ve bunun gibi) hâdiselerde avukat mutedilâne hareket etmelidir. Müvekkilin, bu gi-

bi hallerde, avukatının suiniyetle harekette bulunmasını, şeref ve ahlâk duygularına muhalefet etmesini istemeğe hakkı yoktur.

284 – Yirmi dördüncü kaide: Ananelere ve anlaşmalara riayet. Avukat, mahkeme ile baronun teamüllerini ve yahut örf ve âdetini hasım taraf vekiline vaktinde ihbar etmedikçe, kanun müsaade etse dahi, bunları bilmediği iddiasında bulunamaz. Müvekkillerinin haklarına müessir olan anlaşmaların imkân nisbetinde tahrirî yapılmasına dikkat etmelidir. Bununla beraber usulün icap ettirdiği tahrirî şekle riayet edilmediğinden dolayı hak ve nısfet dairesinde yapılmış olan bir anlaşmanın feshi yoluna gitmek meslekî ahlâk ile telif edilemez.

285 – Yirmi beşinci kaide: Yine doğruluk. Avukat, dürüstlüğü ve seciyesinin sağlamlığı sayesinde gerek teşrîf ve gerekse idarî uzuvlar önünde meslekî vazifesini yapabilir. Avukatlar, idarî merciler karşısında, müdafaalarını yaparlarken mahkemede tâbi oldukları ayni ahlâkî prensiplere tâbidirler. Vekâletini saklamağa çalışmak, şahsî nüfuz istimal etmek, meşru olmıyan vasıtalar kullanmak ve davaya müessir olmak için anlaşma yapmak mesleğe muhalif hareketlerdendir.

286 – Yirmi altıncı kaide: Reklâm yasaklığı. Avukatın doğrudan doğruya veya dolayısile reklâm yaparak iş celbine tevessül etmesi meslek ahlâkına mugayirdir.

Bir genç avukat için bilhassa meslekdaşları tarafından yapılacak bir sitayiş meslekî iktidar ve liyakat bakımından iyi bir şöhretin temelidir. Fakat bu şöhret zorla elde edilemez. Şöhret, avukatın seciyesinden doğa bilir.

Alelâde ve basit iş kartvizitlerinin tab'ı veya tedavülü; şahsî zevk ve yahut mahallî âdet ve bazı zamanlarda da bir sühulet meselesi olması bakımından mahzurlu telâkki edilemez. Fakat sirküler, ilânlar ve şahsî hususiyetlerin tecviz etmediği bir şekilde mülâkatlar ve muhabereler yapmak suretile iş teminine çalışmak mesleğe muhaliftir. Gerek hakikaten mevcut olan firmalarla, gerek senet ve vasiyetname tanzimi veya vasî veya kayyım değiştirilmesi halinde avukatın üzerine müessir olabilecek vasî ve kayyımları kendi adamlarından temin edeceklerini ilân etmek (Emvali gayrimenkule ortakları birliği yahut itimat kumpanyaları reklâmları gibi); veya her hangi sınıftan olursa olsun bir simsar vasıtasile iş aramak ayni derecede mesleğe mugayirdir.

Avukatın deruhte etmek üzere olduğu veya etmiş bulunduğu davalara dair, yahut avukatların bu davaları idare tarzları hakkında tanzim edilmiş ümitbahş ve bilvasıta yapılan gazete reklâmları, avukatın mevkiinin ehemmiyetinden bâhis ve mübalâğalı medih ve senalar, yüksek bir mesleğin seviyesini düşürmek ve teamüle aykırı olmak itibarile müsamaha kabul etmiyen hallerdir.

287 – Yirmi yedinci kaide: Dava icat etmek ve komisyon vermek yasaklığı. Aralarında kan hısımlığı veya diğer şekilde bir akrabalık gibi ahval haricinde bir avukatın her hangi bir davayı tahrik etmek maksadile bir şahsa yol göstermesi mes-

leğe mugayirdir. Avukatın bu tarzdaki hareketi mesleğe muhalif olmakla hakkında mahkemeye de şikâyeti istilzam eder.

Bir hâdisenin sebep veya maksadına lüzumsuz itiraz etmek ve bu itiraz va haline sokacağını veya bu işe dair merciinden bir karar almak için uğra alâkadar şahsa söylemek, dava sahiplerini veya şahsî tazminat talep etme olan kimseleri kendine müşteri yapmak için arayıp bulmak veya bu gibi n için adamlar, vasıtalar istihdam etmek, yahut kendisine bu gibi işleri getire ya getirilmesinde âmil olanlara, menfeat gözetmiyen bir dostluk perdesi mücrimlere, hasta ve yaralılara, cahil kimselere ve diğer şahıslara tesir yapa disine müşteri olmalarını temin etmek, adliye mensuplarına, doktorlara, h memurlarına veya iş celbinde tesiri olabilecek diğer kimselere ücret veya vermek çirkin bir harekettir.

Halk ve baro âzalarile diğer meslek sahipleri her hangi bir avukatın b hareketine muttali oldukları zaman suçlu avukatın barodan ihracı için keyfiy ciine derhal ihbar etmek vazifesile mükelleftirler.

288 – Yirmi sekizinci kaide: Şeref ve haysiyet icapları. Avukat mesle refini gözetmekle mükelleftir.

Avukatlar, mesleği alâkadar eden çirkin yahut şerefsizce bir hareketi ma ye bildirmekten sakınmalı ve müvekkilini ifsat eden meslekdaşlarından h biri aleyhinde harekete geçmeyi tereddütsüzce kabul eylemelidirler.

Takip etmekte olduğu bir davanın muhakemesi sırasında müvekkili yal yemin ettiği halde davayı takipte ısrar eden vekili gerek meslekdaşları ve halk salâhiyettar mercilere bildirmelidirler.

Avukatlar ahlâk ve tahsil seviyesi itibarile ehliyetsiz olan kimselerin kabul edilmemeleri için çalışan avukata müzaharette bulunurlar.

Avukat bu suretle mesleğinin şerefini gözetmek ve vekarını muhafaza nun ıslahını temine çalışmakla kalmıyarak adaletin tevziine de yardım ede

289 – Yirmi dokuzuncu kaide: Haksız ve haklı davalar. Avukat haks ları almamalıdır.

Avukatlar mevzuları hukukî ihtilâflara teallûk eden davaları kabul etm raber hasım tarafı tazip veya hataya düşürmek gayesile açıldığına kanaat ge ri davalara karşı yapılacak müdafaaları da alırlar. Esasen bu nevi davalar avukatların hakları cümlesindendir. Avukatın mahkemede isbatı vücut etme di düşüncesine göre müşterisine ait davanın bir adlî karara iktiran edecek olduğuna vicdanile kani bulunduğunun bir delilidir.

290 – Otuzuncu kaide: Bulaşık işlerin mesuliyeti. Avukat kendisine olmak isteyen şahsa karşı onun vekili veya müşaviri gibi muamelede bu

mecburiyetinde değildir. O, bir vekil sıfatile kabul edeceği işlerde, davacılar için mahkemeye göstereceği sebeplerin ve maznunları müdafaa ederken münakaşa edeceği delillerin mahiyeti hakkında, kendi mesuliyetini göz önünde bulundurarak bizzat karar verir. Şüpheli işleri takipten, meşkûk davaları açmaktan ve yolsuz iddialarda bulunmaktan doğacak mesuliyet avukata racidir. Avukat tarafından müvekkilinin talimatına tevfikan hareket ettiği yolunda dermeyan olunacak her hangi bir mazeret kendisini mesuliyetten kurtaramaz.

291 – Otuzuncu kaide: Avukat yardımını adalet gayesine tahsis eder. Avukatlar kanunun hâdimidirler; bu itibarla kanuna muhalif her hangi bir hizmeti yapmaktan veya böyle bir hizmet hakkında istişarede bulunmaktan imtina ederler.

Avukatlar; hürmet etmek mecburiyetinde bulundukları adlî makamlara karşı saygısızlık göstermekten sakınmakla beraber umumî veya hususî hizmetlerde bulunan kimseleri vazifedar bulundukları makam ve şahıslara karşı sadakatsızlıkta veya ihanette bulunmağa teşvik etmemelidirler. Böyle bir hareketi yapan avukat cezalandırılır. Avukat, vazifesini yaparken veya müvekkili ile istişarede bulunurken bir taraftan mesleğin şerefini, öteyandan müvekkilinin menfeatini ve işin ahlâk prensiplerine uygun olup olmadığını göz önünde bulundurur. Kendisi kanuna riayetkâr olmakla beraber kanuna ayni hürmetin gösterilmesini müvekkiline de telkin eder. Bununla beraber avukat, kanunun mâna ve maksadı salâhiyetli bir makam kararile tavazzuh edinceye kadar bu kanunun mer'î olup olmadığı, mâna ve şümulü derecesi hakkındaki samimî kanaatini olduğu gibi söylemekte serbesttir. Avukat vazifesini ifade göstereceği sadakat neticesi kazanacağı şöhretle daima, namuslu bir insan, bir vatanperver ve şerefli bir vatandaş olarak tanınacaktır.

292 – Otuz ikinci kaide: Ortaklık ve hududu. Avukatlar arasında ortaklık teşkili kanunen menedilmemiştir. Avukatlar, ortaklığı kurarken kanunu ihlâl etmemeğe çalışmakla beraber Local Court'larda (mahallî mahkemelerde) iş takip etmeleri menedilmiş olanlar arasında böyle bir şirket kurulduğu takdirde halkı yanıltacak unvanlar almaktan ve âzanın meslekî imtiyaz ve mevkii hakkında yanlış intibalara meydan verecek gösterişlerden içtinap etmelidirler. Meslekî disipline tâbi ve avukatlık yapmaları memnu olan kimselerin kullanacakları unvanın, onların meslekî mevki ve imtiyazları hakkında her hangi bir yanlışlığa sebebiyet vermiyecek şekilde tertibi lâzımdır. Mefsuh veya evvelce mevcut bir şirketin unvanının devamlı bir şekilde istimalini mahallî örf tecviz edebilir. Bununla beraber böyle bir ortaklık unvanının her hangi bir hile veya desise mülâhazasile istimal edilmemiş olmasına dikkat edilmelidir. Ortaklık âzasından biri hâkim intihap edildiği takdirde firma ile artık münasebeti kalmıyan alâka ve nüfuzunun devam etmekte veya firma tarafından idame ettirilmekte olduğu hissi tabiatile ortaya çıkacağı için bu hâkimin ismi firmadan çıkarılır.

293 – Otuz üçüncü kaide: Ücretin taksimi. İş ve işe ait mesuliyet diğer bir avukatla taksim edildiği takdirde bundan alınacak ücret istisna edilirse umumiyetle avukat ücretlerinin taksimi doğru değildir. Fakat ticaret davalarından ve diğer işlerden alınan ücretlerin birlikte çalışanlar avukat oldukları takdirde işi getirenle takip eden arasında taksim edilmesi mahallince menedilmiş olmadıkça muahazeyi mucip değildir.

294 – Otuz dördüncü kaide: Müvekkil ile şahsen temas. Avukatın meslekî hizmetleri, kendisile müvekkili arasında tavassutta bulunacak olan bir şahıs veya birlik gibi, her hangi bir vasıta marifetile tanzim ve ifa edilemez.

Avukat mesuliyet ve salâliyetinin şahsî olmasından ötürü böyle tavassut yolile işinin tanzimine yarayacak her hangi bir hareketi tecvizden sakınır. Her avukat müvekkili ile şahsan temas etmeli ve mesuliyet te müvekkile raci olmalıdır. Fakirlere yardımda bulunan hayır cemiyetleri bu gibi mütevassıtlardan sayılamaz. Avukat: klüp, cemiyet, veya ticarî bir teşekkül gibi her hangi bir şahsı manevinin davasını da alabilir. Bu takdirde bu işin içinde o şahsı maneviyi teşkil eden âzaların zatî işleri dahil değildir.

295 – Otuz beşinci kaide: Hâkimlik ve memurluk sıfatile tetkik edilen işler. Avukat evvelce hâkim sıfatile tetkik ettiği bir işi deruhte edemez. Keza bir avukat memur bulunduğu sırada vazife icabı elinden geçmiş olan her hangi bir mesele ile alâkadar olan bir davayı dahi kabul edemez.

296 – Otuz altıncı kaide: Meslek sırrının muhafazası. Avukat müvekkilinin sırlarını muhafaza etmek mecburiyetindedir. Avukatın yanında çalışanlar dahi avukat gibi sırları muhafaza etmeğe mecburdurlar. Avukat; bu sırları ifşa edecek başka menbalar bulunsa dahi, müvekkilinin rıza ve malûmatı haricinde kendisinin veya müstahdemlerinin menfeatini temin ve müvekkili ızrar kasdile bu sırların istimalini veya açığa vurulmasını istihdaf eden bir hizmeti kabul edemez. Avukat böyle bir işi eski veya yeni müşterisinden her hangi birine karşı borçlu bulunduğu vazifenin bihakkın ifasına mâni teşkil ettiğini gördüğü zaman bırakır.

Müşteri, avukatı aleyhinde her hangi bir hususta dolayı ittihamda bulunacak olursa avukat aslı olmıyan bir ittiham karşısında hakikati ifşa edebilir. Fakat müvekkilinin suç irtikâbı hakkındaki açık niyeti avukatın muhafazasile mükellef bulunduğu emniyet çerçevesine dahil değildir. Bu takdirde avukat suçun işlenmesine mâni olmak ve tehdit edilenleri himaye etmek için müvekkilinin buna matuf maksadını derhal açığa vurur.

297 – Otuz yedinci kaide: Müvekkilinin haberi olmadan başkasından ücret almak. Avukat, müvekkiline açıkça izahatta bulunmaksızın onun izni haricinde hiç bir kimseden ücret, komisyon ve iskonto veya başka bir menfeat kabul edemez.

298 – Otuz sekizinci kaide: Şahit tazminatı. Şahidin aldığı veya istediği tazminat miktarı kanunun tayin ettirdiği haddi tecavüz ediyorsa keyfiyet hasım taraf vekilile mahkemeye ihbar edilmelidir. Avukat, hakikati anlayabilmek için hasım taraf veya onun gibi addedilen kimselerden tahkikat yapmak mecburiyetinde bulunduğu ve müvekkilinin de menfeati bunu icap ettiği takdirde böyle bir tahkikatı yapmaktan menedilmiş değilidr.

299 – Otuz dokuzuncu kaide: Makale yazmak. Avukat gazetelere münasip bir şeklide makaleler yazabilir. Fakat karilerin işleri hakkında sordukları sualler üzerine onlara gazeteler vasıtasile yol göstermek vazifesini kabul etmemelidir.

300 – Kırkıncı kaide: hile ve tezvirin önüne geçmek. Avukat hile ve tezvir ile bir mahkeme veya diğer tarafın haksız bir şekilde aldatılmış olduğunu anladığı zaman bunu derhal düzeltmeğe çalışır. Keyfiyeti evvelâ müvekkiline söyler ve eğer müvekkili haksız bir şekilde kazandığı böyle bir menfeattan vaz geçmiyecek olursa diğer tarafa veya avukatına icap eden tertibatı almalarını ihbar etmek suretile işin önüne geçer.

301 – Kırk birinci kaide: Masrafile birlikte dava kabulünün yasaklığı. Bir avukat masraflarını kendisi yüklenmek veya vermek suretile dava kabul edemez. Fakat avukat, işin icabı halinde, hüsnüniyetle ve rucu hakkı kalmak şartile bu masrafları ödeyebilir.

302 – Kırk ikinci kaide: Basılı kâğıtlara neler yazılabilir? Avukatın başlıklı meslek kâğıdına, münasip bir şekilde, yalnız ismi, şerikleri, mesleği, adresi, telefon numarası ve bilhassa ihtisas şubesi yazılabilir. Avukat bu kâğıtlara vekil bulunduğu kimselerin müsaadelerini almak şartile onların da isimlerini dercedebilir.

303 – Kırk üçüncü kaide: Davanın bırakılması. Bir avukat veya vekilin evvelce deruhte etmiş olduğu bir davayı ancak muhik sebeplerin mevcudiyeti halinde bırakması caizdir. Buna müvekilin arzu ve rızasının lâhik olması şart değildir. Şu kadar ki avukat haysiyet ve şerefini ilgilendiren ciddî sebepler bulunmadıkça müvekkilini izrar kasdile işi yarıda bırakamaz. Eğer müvekkil avukatından, davasına gayri ahlâkî ve haksız bir cereyan vermesini veya kanaatine uymıyan müdafaalarda bulunmasını ısrar ile talep eder ve yahut ücret ve masraflar hakkındaki anlaşma hükümlerini kasden ihlâl eylerse avukat başka bir vekil tedarik edebilmesi için mühlet vermek şartile müvekkiline işini bırakacağını bildirebilir. Bundan başka, ortada bir dava mevzuu bulunmadığı halde müvekkil dava ikamesini isterse veya avukat kendisinin bu davayı lâyiki veçhile takip edemiyeceğini anlarsa bu işe ait vekâletten çekilir. Bu hususta daha bir çok misaller zikredilebilir. Fakat avukat bidayette pey akçesi (peşin ücret) almış ise işi bıraktığı zaman bu paradan istihkak kesbetmediği miktarı müşteriye iade etmelidir.

304 – Kırk dördüncü kaide: Kaidelerin umumiliği. Amerika baro birliğinin kaideleri avukatlığın tekmil branşlarına şamildir. Bazı sahalardaki hususiyetler bu prensiplerin onlara da tatbik edilmesine mâni teşkil edmez.

305 – Kırk beşinci kaide: Bazı malûmatın neşri. İhtisas hâline konmuş adlî bir hizmeti yapmakta olan bir avukat, doğrudan doğruya ve yalnız avukatlara hitaben ve onlara hitap edildiğini gösteren bir lisanla bu gibi hizmetlere talip olan avukatlar için faideli ve elverişli gördüğü her hangi bir malûmatı adlî bir meçmua veya bu gibi matbuada neşredebilir. Avukatın bu hareketi yolsuz bir hareket sayılmaz.

306 – Baroya kabul yemini. Baroya kabul edilirken avukatların ettikleri yeminin en uzununa yeni dünyada rastgeliyoruz. Vaşington hükûmetinin kabul etmiş olduğu formüle göre tertip edilen bu yemin, ittihadın diğer bir çok devletleri kanunlarında yer almış olan avukatlık vazifelerinin ana hatlarını ihtiva etmektedir. Baroya kabul sırasında bu vazifelere riayet edileceğine and içilir. Ve onların kasden ihlâli barodan ihracı müstelzimdir. Yeminin metni şöyledir:

Amerika Teşkilâtı Esasiye kanunile... hükûmetin Teşkilâtı Esasiye kanunu hükümlerini payidar edeceğime, hâkimlerle adlî memurlara gösterilmesi icap eden hürmette kusur etmiyeceğime, haksızlığına kani olduğum her hangi bir dava veya muameleyi takip ve deruhte etmiyeceğime,

Memleketin kanununa göre doğrulukla ve açıkça münakaşası caiz olduğuna inandığım her hangi bir müdafaa haricinde hiç bir müdafaayı kabul etmiyeceğime,

Yalnız hakka mukarin olan davaları alacağıma ve kanun veya vakıayı tagyir ve tasni etmek suretile hâkim veya jüriyi yanıltmağa çalışmayacağıma,

Müvekkilimin itimadını idame edeceeğime ve sırlarını ifşa etmiyeceğime ve ona ait işlerde muvafakat ve tasvibi olmaksızın hiç kimseden her hangi bir menfeat teminine çalışmayacağıma ve deruhte ettiğim davanın icapları haricinde şahit veya her hangi bir tarafın şeref ve şöhretine zarar iras edebilecek bir vakıayı ileri sürmeyeceğime,

Mazlum veya müdafaasız bir kimsenin davasını şahsî mülâhazalara binaen reddetmiyeceğime, kötü niyetle veya izrar kasdile hiç bir kimsenin davasını sürüncemede bırakmıyacağıma yemin ederim.

Allah yardımcım olsun.

İKİNCİ KİTAP

TÜRKİYEDE NASIL AVUKAT OLUNUR?

BİRİNCİ KISIM

Kanun ve ahlâk şartları

307 – Bu şartlar nelerdir? Kanunun ve ahlâkın avukatlık için aradığı şartlar şunlardır;

a) Türk olmak;

b) Yirmi üç yaşını bitirmiş bulunmak;

c) Bir Türk Hukuk Fakültesinden veya mektebinden mezun olmak veya siyasal bilgiler okulundan[1] mezun olup da noksan kalan derslerden hukuk fakültesinde imtihan vermiş olmak veya yabancı bir memleket hukuk fakültesinden mezun olup Türkiye Hukuk Fakülteleri programlarına göre noksan derslerden imtihan ile tasdikname almış bulunmak;

d) Avukatlık stajını yapmış ve hâkim muavinliği imtihanında ehliyet göstermiş olmak;

e) Levhasına kaydı istenilen baro mıntakasında ikametgâhı bulunmak;

f) Avukatlıkla içtimaı caiz olmayan bir hizmet veya meşgalede bulunmamak;

g) Avukatlık kanununa göre avukatlığa mâni birhali olmamak;

h) Avukatlık kanununda yazılı suçlardan dolayı cezaî veya inzibatî takip altında bulunmamak.

i) Hileli veya taksirli olmayarak iflâsına karar verilmiş olup da itibarını yerine getirmiş olmak (Bak. No. 399 ve sonrakiler);

j) Avukatlık vazifelerini daimî surette ifaya mâni vücut veya akılca bir malûliyeti bulunmamak (Bak. No. 402);

308 – Türk olmak. Avukatlık bir âmme hizmeti olduğu için (Bak. No. 62, 94, 459, 703 g) Türk olmayanlar avukatlık edemezler.

Cins farkı yoktur. Maddî e manevî şartları haiz olan kadın da erkek gibi avukat olabilir (Bak. No. 761 ve sonrakiler).

---

(1) Avukatlık imtihanına girecek siyasal bilgiler okulu (Mülkiye mektebi) mezunları hakkında, İcra Vekilleri Heyetinin 15 Nisan 928 tarihli içtimasında tasvip olunan kararnameye merbut talimatnameye bak.

Bütün devletlerin mevzuatında avukatlık vatandaşlara tahsis edilmiştir. Yalnız Fransız Ticaret Mahkemelerinde ecnebilerin avukatlık edebilmeleri caizdir (Bak. No. 761 ve sonrakiler). Bir de, 1835 tarihli Belçika kanununun 67'nci maddesine göre imtihan heyetinin muvafık kararı üzerine hükûmet lisans veya doktora diplomasını haiz bir ecnebiye müstesna olarak avukatlık müsaadesini verebilir. Aynı kanuna göre doktor unvanını ihraz etmeyen Belçikalı, avukatlık edemez. İtalyan avukatlık kanunundada buna benzer bir madde vardır.

Türkiye'de avukatlık yapmak hakkı, yalnız Türk vatandaşlara mahsus olduğu, bu da avukatlığın âmme hizmeti olmasından ve resmî mahiyeti haiz bulunmasından ileri geldiği halde İngiliz, Fransız, İtalyan, Yunan bazı şahısların, mahkemelere çıkmasalar bile, yazıhanelerinde Türk avukatları çalıştırmaları ve avukatlığa mahsus haklardan istifade etmeleri, üzerinde dikkat ve ibretle durulacak bir hâdisedir. Bu, hakikaten ahitnamelerin ve kanunların kendilerine vermiş olduğu bir hak mıdır? Yoksa bunlar, işin ciddî bir tetkike vurulmuş olmamasından ve Türk Milletinin müsamaha ve ülüvvü cenabından istifade ederek şimdiye kadar haksız bir surette mi çalışa gelmişlerdir? Ve böyle ise faaliyetten menedilmeleri için ne yapılmalıdır?

Yabancı hukuk müşavirlere ahdem verilmiş müktesep bir hak mevcut olup olmadığını araştırırken önümüze ilk plânda Lozan ahitnamesinin çıkacağına şüphe yoktur. Buna merbut ikamet ve adlî salâhiyet hakkındaki 24 Temmuz 1923 tarihli mukavelenamenin 4'üncü maddesi, ticaret, meslek ve sanat erbabının 1 İkincikânun 1923 tarihindeki müktesep haklarının muhafaza edileceğini âkitlere teahhüt ettirmişti. Fakat aynı mukavelenamenin 20'nci maddesi müddetin 7 sene olduğunu ve âkitlerden herhangi birisi tarafından bir sene evvelihbar edilmeş şartile feshedilebileceğini tasrih etmiştir. Cumhuriyet hükûmetile Lozan âkitleri arasında mevcut bulunan işbu 24 Temmuz 1923 tarihli ikamet ve adlî salâhiyet mukavelesini feshettiğimiz Türk Hariciye vekâleti tarafından Fransa, İngiltere, İtalya, Romanya ve Yunanistan Hariciye Nezaretlerine 13 Ağustos 1930'da ihbaredilmiştir[2]. Bu mukavele bu suretle ihbar tarihinden bir sene sonra meriyetten kalkmış olduğuna nazaran yabancı hukuk adamlarının Lozan ahitnamesine dayanarak müktesep hak iddia etmelerine imkân yoktur.

Ecnebilere bazı müktesep haklar tanıyan 23 Şubat 1330 tarihli (Ecnebilerin hukuk ve vezaifi hakkındaki) kanunun birinci maddesile muvakkat maddesi de mevzuumuzu ilgilendirmektedir. Bu kanunun birinci maddesi (Memaliki Osmaniye'de bulunan Ecnebiler Kanunu Esasi ile kavanini sairenin Osmanlılara bahşettiği hukuku siyasiye ve belediyeden istifade edemezler ise de Kavanin ve Nizamatı Devleti aliye ile tebai Osmaniyeye hasredilmeyen hukuku hususiyeden müstefit olurlar) dedikten sonra muvakkat maddesi şu esası koymuştur. (İşbu kanunun tarihi neşrinde Memaliki Osmaniye'de dava vekâleti ve tababet ve eczacılık ve mühendislik ve mu-

(2) Adliye Ceridesî: Sene 9 : 6 Birinci kânun 1930, sayı 101, sahife: 2 61.

allimlik meslek ve sanatlerile iştigal ve mektep küşat ve gazete ve mecmua neşreyleyen ecnebilerin hukuku müktesebesi Kavanin ve Nizamatı devlete ittiba şartile mahfuzdur) ve son maddesi şöyle yazılıdır: (İşbu kanun tarihi neşrinden muteber ve icrasına heyeti vükelâ memurdur).

Birinci maddeyi şöyle bir yana koyarak muvakkat maddeyi tetkik ettiğimizde, kanunun meriyet tarihi olan 23 Şubat 1330 tarihinden evvel Türkiye'de avukat olarak yerleşmemiş ve yazıhane açmamış olanların müktesep hiçbir hak iddiasına salâhiyetleri olamayacağından yazıhanelerinin kapatılmaları, avukatlığa mahsus hakları istimalden menedilmeleri, ilk ihtar üzerine faaliyetlerini terketmeyenlerin 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 50'nci maddesi mucibince haklarında takibatta bulunulmak üzere Cumhuriyet müddeiumumiliğine teslim olunmaları lâzımdır. Bunda tereddüt edecek en ufak bir nokta yoktur.

Fakat bu kanun, 23 Şubat 1330 tarihinden evvel Türkiye'de avukat olarak yerleşmiş olanlara avukatlık salâhiyetini kat'î olarak veriyor mu? Başka bir ifade ile, son avukatlık mevzuatı karşısında bugün herhangi bir yabancı hukuk adamı, hangi tarihte gelmiş olursa olsun, Türklere mahsus olan avukatlık haklarından istifadeye kalkışabilir mi?

Bizim kanaatimizce, 23 Şubat 1330 tarihinden evvel Türkiye'ye gelmiş ve yazıhane açmış olanlar dahi bu haktan istifade edemezler.

Kanunun birinci maddesi (Ecnebilerin Türklere mahsus siyasi ve beledî haklardan istifade edemeyeceğini) âmir bir prensip olarak koymuştur. Avukatlık ise, bir devletin ancak kendi tebasına hasredeceği siyasî ve resmî bir haktır. Tefsirler gibi 460 ve 3499 sayılı Avukatlık Kanunları bunu kat'î olarak kabul etmişlerdir. Muvakkat maddedeki müktesep hak (Dava vekâletinin siyasî haklardan sayılmaması) kaydile verilmiştir. Hakikati halde, muvakkat kanunun neşredildiği 23 Şubat 1330 tarihinde dava vekâletinin Türklere mahsus siyasî haklardan olmadığını biliyoruz (Bak. no. 53, 62). 460 ve 3499 sayılı kanunlar, avukatlığı adaletin dağıtılması için zarurî ve resmî bir âmme hizmeti müessesesi olarak kabul etmiş olduğuna göre artık muvakkat maddenin koyduğu bir istisnayi tatbika imkân kalmamış olacağına şüphe yoktur. Zaten birinci madde (Kavanin ve Nizamatı devlet ile tebai Osmaniyeye hasredilmeyen hukuku hususiyeyi) tasrih etmiş olup avukatlık son kanunlara göre Türklere hasredilmiş olması hasebile yabancı hukuk adamlarının müktesep hakları bu kanunla da kaldırılmış demektir.

Yabancıların dayanabilecekleri muvakkat madde dahi kendilerine hak vermez. Çünkü (Müktesep hakların, Türk kanun ve nizamlarına ittiba şartile mahfuz bulunduğunu) kaydetmiştir. Bu ecnebi hukukçular, avukatlık hakkındaki muaahhar tarihli Türk kanun ve nizamlarına riayet etmişler midir? Yani avukatlık yapabilmek için kanunların emrettiği şartları yerine getirmişler, barolara kaydolunmuşlar mıdır? Ol-

madıklarına göre muvakkat madde dahi kendilerini müktesep haklardan mahrum etmiş neticesine varılacağı tabiîdir.

Türkiye Cumhuriyeti, hekimlik ve eczacılık hakkında çıkarmış olduğu kanunlarda[3], muvakkat bir madde ile, ecnebi hekim ve eczacıların müktesep haklarının mahfuz olduğunu tasrih ettiği halde avukatlık mevzuatında böyle bir kayıt koymamıştır, koyamazdı da. Çünkü avukatlık âmme hizmetidir, resmî bir sıfatı haizdir ve yalnız Türklere mahsustur.

İstanbul Barosu İdare Meclisinin bu ve bu gibi beş meseleyi tetkik etmek üzere müellifin reisliği altında teşkil etmiş olduğu bir komisyon, mucip sebeplerin bazısında ayrılmakla beraber, ittifakla, ecnebî hukuk adamlarının artık bu memlekette avukatlara mahsus salâhiyetleri kullanamayacakları ve bunlarla mesai ortaklığı eden Türk avukatları hakkında disiplin takibatında bulunulması iktiza ettiği neticesine varmıştır. İdare meclisi, 23 Mart 1939 tarihli toplantısında bu kararı ittifakla kabul ettikten sonra, ecnebi hukuk adamlarının faaliyetten menedilmeleri ve haklarındakanunî tatbikatta bulunulmak üzere hemen Cumhuriyet müddeiumumiliğine vermeleri hakkındaki dört reye karşı (Müellif bunlar meyanındadır), meselenin nezaket ve ehemmiyetine binaen bazı ihtiyat tedbirleri alınmasını 6 reyle tensip etmiş[4] ve fakat bu gibilerle mesai ortaklığı eden Türk avukatları hakkında hemen disiplin takibatında bulunulmasına ittifakla karar vermiştir.

Filhakika, bu gibilerle çalışan Türk avukatların vaziyeti şu iki noktadan hali değildir: Çalıştıkları yazıhaneyi kendilerinin sayacak olursak yazıhanelerinde bulundurulması yasak olan adamlarla mesai ortaklığı ediyorlar demektir. Eğer yazıhane ecnebilerin ise (ki öyledir), böyle Türk avukatlarının yazıhaneleri yok demektir ve müstakil bir yazıhane açmak mecburiyetindedirler.

Türk avukatların şimdiye kadar ecnebilerin maiyetinde aylıkla, yüzdelikle çalışanları mazur görebilirsek de vaziyetin böylece tavazzuhundan sonra, Türklüğün özmalı ve hükümlerinin tatbiki bizim için şeref ve kanun borcu olan müessesenin haklarını el birliğiyle müdafaaya kalkacaklarından ve millet, vatan, kanun menfaatleri karşısında herhangi hasis bir menfate bağlı kalmayacaklarından şüphe etmek istemeyiz.

309 – 23 yaş. Avukat olmak isteyen Türk vatandaşın yirmi üç yaşını bitirmiş olması lâzımdır. Zaten bundan erken avukat olmaya imkân yoktur. Çünkü hukuk fakültesine girebilmek için lise şehadetnamesini hamil bulunmak icap eder. Bir genç bunu en çabuk on sekiz yaşında alabilir. Dört senelik fakülte veya üç senelik

---

(3) Eczacılar hakkındaki 964 sayılı kanunun 47 ve tababet ve şubeleri hakkındaki 1219 sayılı kanunun 77'nci maddelerine bak.

(4) İdare meclisinin kararile keyfiyet Adliye Vekâletinden sorulmuştur. Vekâletin de bir kere Hariciye Vekâletinin mütaleasını almak istediği öğrenilmiştir.

Ankara Hukuk Mektebi tahsili ile yirmi iki,yirmi bir yaşını dolduran talip, askerî hizmetini ve stajını yapıncaya kadar yirmi üçünü geçer. Kanun, en aşağı haddi gö termiştir.

Romanya kanununda bu had, 24 olarak kabul edilmiştir. Başka devletlerin me lek kanunlarında yaşın tayin edildiği çokluk görülmemektedir.

310 – İkametgâh. Levhasına kaydını istediği baro mıntıkasında talibin i ikametgâhı bulunmak lâzımdır. Bu ikametgâh, staja kabul edilmeden evvel aran kanunî bir şarttır ve avukat olduktan üç ay sonra açılması lâzım olan yazıhaned ayrıdır (Bak. No. 703 a).

311 – Staj ve hâkim muavinliği imtihanında ehliyet. (Bak. no. 433 ve so rakiler, 451 ve sonrakiler).

312 – Avukatlıkla içtimaı caiz olmayan bir hizmet veya meşgalede bulu mamak. Ne gibi hizmet ve meşgalelerin avukatlıkla birleşemeyeceği hakkın (Bak. no. 31 ve sonrakiler. Yazıhane için Bak. No. 603 ve sonrakiler).

313 – Avukatlık kanununa göre avukatlığa mâni bir hali bulunmama (Bak. No. 376 ve sonrakiler, 387 ve sonrakiler).

314 – Avukatlık kanununda yazılı suçlardan dolayı cezaî veya inzibatî tak altında bulunmamak. (Bak. No. 387 ve sonrakiler).

İKİNCİ KISIM

Tahsil Derecesi ve Avukatın Kültürü

315 – Lise tahsili. Şimdiye kadar verdiğimiz izahat göstermiştir ki avukat olabilmek için yüksek bir tahsil görmüş olmak gerektir. İstikbalin avukatına bu tahsili, hukuk fakültesi vereecktir. Kanun, fakülteler bulunmadığı zamanlarda hukuk mektebinden çıkmış olanların ve yahut bundan sonra, görülecek lüzum üzerine, anavatanın herhangi bir yerinde açılabilecek hukuk mekteplerinden çıkacakların vaziyetini düşünerek (Hukuk mektepleri)ni de çerçevesi içine almıştır.

İstanbul Fakültesine ve Ankara Hukuk Mektebine talebe yazılabilmek için, lise mezunu olup olgunluk imtihanını vermiş bulunmak veya bir fakülte veya yüksek mektepten mezun olmak şarttır. Türk liselerine muadil oldukları Maarif Vekâletince tanınmış ecnebi memleketler liselerinin şehadetnameleri kabul olunur.

316 – Lise tahsilinin ehemmiyeti. İlk, orta, lise tahsili. Bunlar çok mühimdir. Avukatın herşeyden önce kafası ve dili işleyecektir. Kafanın işlemesi için ilk ve orta mekteplerde okunan her dersin iyice öğrenilmesi lâzımdır. Hukuk tahsilini gözüne koymuş olan bir gencin, hesaba, hendeseye, cebire hemmiyet vermemesi doğru değildir. Kafayı kafa yapan bütün derslere aynı ciddiyetle çalışmalıdır. Zaten lise tahsili, seçileek mesleğe hazırlık için yapılmaktadır.

Bu meyanda dil derslerine aynı ehemmiyetin verilmesi gerektir. Çünkü avukatın sanati sözdür (Bak. No. 720 ve sonrakiler). Kanunun müphem, umumî ibarelerine kanun vazıının kasdettiği mânayı vermek, kara satırları ruhlandırmak ve ışıklandırmak ancak zengin bir lisan dağarcığile mümkün olabilir. Sarfile, nahvile, edebiyatile diline hâkim olmayan genç hukukçu, çölde kalmış bir seyyah gibi, çoraklık içinde kavrulur. Okuduğunu anlamak, dosyayı kavramak, anladığını ilmin kuvveti ve belâgatin çiçeği ile süslemek için ana lisanına hâkim olmak gerektir. Kendilerinde bu hevesi ve bu sermayeyi görmeyenlerin avukatlık mesleğine girmeleri hiç de doğru değildir.

317 – Hukuk tahsili. İstanbul Hukuk Fakültesinde tahsil, kurulduğu 1933-1934'ten 1937 yılına kadar üç sene sürmekte idi. Talebinin bu kısa müddet zarfında birçok mühim bahisleri okumamış ve öğrenmemiş olduğu görüldü. bu noksanın, program darlığından ve çalışma saatlerinin azlığından ileri geldiği anlaşıldı. Bu yüzden talebe şahsî çalışmaya alışamadı. Bilgileri hocanın notlarına ve kitabına in-

hisaretti. Kafaları ezbercilikten yukarı çıkamadı. Memleket iç ve dışındaki ilim cereyanlarından faydalanamadı. Bu düşünceler, Fakülte Profesörler Meclisince kabul, Rektörlükç tasvip ve Maarif Vekâletince tasdik olunan rapora göre üçüz (programlar, çalışma tarzı, tahsil müddeti) yenilik yapmayı icap ettirdi.

1) Programlar. Yeni programları yaparken, talebenin her seneki mesaisinin insicamlı olması ve teksif edilmesi düşünülmüştür. Bu yol, Roma, Fransa, Almanya ve İsviçre'de olduğu gibi, talebenin bir sene üzerinde rahatça uğraştığı ve en esaslı bahislerini tamamen öğrendiği bir dersin imtihanını daha kolay verebilmesine yarayacaktır. Derslerin muayyen sınıflarda birer tam cüzü halinde okutulması, ezberciliği ortadan kaldıracak, ciddî çalışmak ve öğrenmek isteyenleri yormayacaktır. Bu düşüncelerden ilham alınarak içtimaiyat, istatistik, iktisadî meslekler tarihi, içtimaî iktisat gibi daha ziyade muayyen ihtisas alanlarında yardımcı vazifesini görecek derslerin Fransa ve İtalya'da olduğu gibi ihtiyarî birer kur haline konulması doğru görülmüştür. Birinci yılda mümkün olduğu kadar ecnebi dil derslerine ehemmiyet verilmiştir.

2) Çalışma tarzı. Tıp ve fen tahsili klinik ve lâboratuvar çalışmasına ne kadar muhtaç ise hukuk tahsilinin de metin ve jürisprüdans tetkikine araştırmalara, şahsî çalışmalara ve mukayeseli tetkiklere o derece muhtaç olduğu düşünülerek talebeyi ezbercilikten kurtarmak, hukuk ilmini anlayabilecek, hayatta rast geleceği meseleleri kavrayıp halledebilecek surette yetiştirmek istenmiştir.

Çalışma tarzı öyle olsun ki talebe okumaya, düşünmeye, araştırmaya alışsın, ezberlemiş değil, fakat öğrenmiş olarak mektepten çıksın. Amelî kurlar, bir kısım seminer çalışmaları, profesörlerin ve doçentlerin yapacakları yardımcı kurlar, talebenin şahsî çalışmasına ve muhakemelerinin açılmasına yardım edecek, asistanlar da bu yardımcı çalışmanın vasıtası olacaktır.

3) Tahsil müddeti. Programlar ve çalışma tarzı böyle olunca, üç sene müddetin kısalığı anlaşılır. Birinci yılda çeşitli dersler arasında esaslı birşey öğrenmeyen talebenin, ikinci yılda, en ağır mevzular altında kaldığı, üçüncü yılda ise tam mevzuları kavrayacağı ve öğreneceği bir sırada yine çeşitli dersler, karışık bahisler arasında kaybolarak fakülteyi bitirdiği görülmüştür. Fakülte tahsilinin, İtalya, Belçika, Balkan Devletleri ve Orta Avrupa Devletlerinin ekserisinde dört, hattâ beş sene olduğu misal alınarak, dört seneye çıkarılması tensip edilmiştir. Almanya ve İsviçre'de dahi bu müddet fiilen dört senedir.

318 – Doktora. Doktora hakkında tatbik edilen çalışma usulünün büyük bir fayda temin etmediği, bilhassa doktora kurlarının talebede yanlış bir düşünce uyandırdığı görülmüştür. Bir takımları bütün doktora mesaisini iki saatlik doktara kurlarını öğrenmekten ibaret saymakta ve muvaffak olamamakta idiler. Bu yoldaki kurların kaldırılması ve yerine ciddî seminer çalışması konulması ve ancak bu seminer-

lerde muvaffak olarak sertifika almış olan talebenin doktora imtihanlarına kabul edilmesi esas ittihaz kılınmıştır.

319 – Hukuk fakültesi ders ve imtihan talimatnamesi. Programlar, çalışma tarzı ve müddet hakkında ana çizgilerini yukarıda yazdığımız düşüncelerden ilham alınarak dört sene zarfında okutulması kararlaştırılmış olan dersleri ve bunların nasıl hazırlanıp talebenin imtihan edildiğini göstermek sırası gelmiştir. Talimatnamenin ilgili maddelerini yazıyoruz:

Madde 1 – Tedrisat merasimi üç şekilde yapılır:

a) Dersler, b) Amelî dersler, c) Amelî araştırmalar.

Madde 2 – Lisans tedrisatı dört yılda yapılır. Birinci yılın dersleri şunlardır:

Hukuk başlangıcı ve hukuk tarihi, Türk Hukuku Tarihi, Roma Hukuku, Esas Teşkilât Hukuku, Medenî Hukuk, Ekonomi.

İkinci yılın dersleri şunlardır:

Medeni Hukuk, İdare Hukuku, Ceza Hukuku, Ekonomi.

Üçüncü yılın dersleri şunlardır:

Medenî Hukuk, Devletler Umumî Hukuku, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ceza Muhakemeleri Usulü, Hukuk Felsefesi, Maliye.

Dördüncü yılın dersleri şunlardır:

Âmme Hukuku, Ticaret Hukuku (kara ve deniz), Devletler Hususî Hukuku, İcra ve İflâs, Medenî Hukuk, Adlî Tıp.

Her derse ayrılan saatler bu talimatnameye ekli cetvelde gösterilmiştir. Bu saatler Profesörler Meclisinin talebi ve Vekâletin kararile değiştirilebilir.

Madde 3 – Yukarıdaki maddede yazılı derslerden maada lisans talebesi aşağıdaki derslerden her sene birisini seçerek takibe mecburdur:

Birinci yılda istatistik veya sosyoloji, ikinci yılda fikrî haklar veya iş hukuku veya toprak hukuku, üçüncü yılda ekonomi doktrinleri tarihi veya sosyal ekonomi veya işletme ekonomisi, dördüncü yılda Lozan Muahedesi veya mukayeseli medenî hukuk.

Profesörler meclisi bu ihtiyarî derslere yeni mevzular ilâve edebileceği gibi bir mevzuun yerine diğerini ikameye de salâhiyettardır. Fakat bu mevzuların çoğalması talebenin yukarıki fıkrada gösterilen mecburiyetini arttırmaz.

Madde 4 – Amelî dersler, ders programlarına dahil mevzuları talebenin kendi kendilerine inceleyerek ve derinleştirerek bilgilerini genişletmelerini temin içindir. Bu maksatla amelî derslerde her dersin mahiyetine göre münakaşalı konferanslar tertibi, mahkeme içtihatlarının ve metinlerinin tetkik ve şerhi, ana eserlerin izahı, muhtelif dersler arasındaki alâka ve münasebetlerin mütaleası gibi mesaî yapılır.

Madde 7 – Münhasıran ilmî araştırmaları istihdaf eden seminer mesaisi, lisans talebesi için ihtiyaridir.

Madde 11 – Seminer çalışmasını muntazaman takip eden ve muvaffakiyetle başaranlara seminer sertifikası verilir.

İMTİHANLAR

Madde 12 – Lisans imtihanları biri yaz diğeri güz devresi olmak üzere iki devrede yapılır. Bu iki devre dışında imtihan yoktur.

Madde 13 – Yaz devresi imtihanları asıl imtihan devresidir. Bütün talebenin bu imtihanlara girmesi asıldır.

Madde 14 – Güz devresi imtihanları mazeret ve ikmal imtihanlarıdır. Mazeret sebebile yaz imtihanlarına girmeyenler veya girip de bunları başaramayanlar bu devre imtihanlarına girerler.

Madde 17 – İmtihanları başaranlar sınıf geçer veya mezun olurlar. Başaramayanlar eğer bu başarısızlık yaz devresinde ise, güz imtihanlarına girerler. Güz devresinde ise sınıfta kalmış olurlar. Sınıfta kalma bir dersten olsa bile ertesi yıl bütün derslerin imtihanlarına yeniden girmeyi icap ettirir.

Madde 20 – Yaz ve güz devreleri imtihanları yazılı ve sözlü olmak üzere iki çeşittir. Ve bunların her biri parçalanmaz birer bütündür. bu bütünleri her birinde biri mtihana girmemek daha önce girilenleri hükümsüz ve ondan sonrakilere girmeyi imkânsız kılar. Ancak 34'üncü madde hükmü mahfuzdur.

Madde 22 – Yazılı imtihanlar eleme mahiyetindedir. Yani bunları başaramayanlar sözlü imtihanlara giremezler.

Madde 35 – Sınıf geçebilmek için yazılı ve sözlü bütün imtihan numaralarının vasatisi 7'den aşağı olmamak ve herhangi bir dersten 5'ten aşağı numara almamış bulunanlar ikmale kalırlar ve ikmalde sözlü imtihanların hepsine yeniden girerler. Ancak numaralarının vasatisi yediye baliğ olup da sözlü imtihanlarda bir veya iki dersten beşten aşağı numara almış olanlar yalnız bu derslerden tekrar imtihan geçirirler.

Bir dersten 5'ten aşağı numara almış olanların diğer numaralarının vasatisi 9'u bulursa 5'ten aşağı olan ders numarası beşe çıkarılır.

Madde 36 – İhtiyarî derslerle haftada bir saatlik dersler üssü mizan hesabına konmazlar. Bu derslerden güz devresinde 5'ten aşağı numara alanlar ertesi yıl tekrar imtihana girmek üzere sınıf geçerler. Bu müsaade ikiden fazla tekrarlanmaz.

Madde 37 – Medenî hukuktan 4 yılda alınan numaraların vasatisi 7'yi tutmayanlar mezun olamazlar ve ertesi devre yalnız bu dersin imtihanını bütün medenî hukuktan tekrarlarlar. Bu tekrarlama üçe kadar caizdir. Üçüncü tekrarlamada 7 alamayanlar bir daha imtihana alınmazlar.

Madde 40 – 10 ve 9 numara pek iyi, 8 iyi, 7 orta sayılır. Sınıf geçme veya mezun olmada dereceler vasatiye göre tesbit olunur.

320 – Avukat daha neler bilecektir? Fakülte diplomasını almakla iş bitti mi? Asıl vazife bundan sonra başlayacaktır. Genç hukukçu meslek savaşında muzaffer olabilmek için daha çok okuyacak ve çalışacaktır. Bir avukat için umumî kültür bakımından bilinmesi gereken malûmat nelerden ibarettir? Bunları kısaca yazalım:

321 – Ecnebî lisan bilmek mecburiyeti. Cumhuriyet garp hukuk sistemini almıştır. Bu hukuku iyi anlamak ve anlatmak, üzerine aldığı hakkı iyice müdafaa edebilmek için avukatın, bizde mehazlar henüz pek noksan olduğundan asıllarına müracaat etmesi lâzımdır. Medenî Kanun, Borçlar Kanunu, Kara ve Deniz Ticareti Kanunları, Hukuk ve Ceza Muhakeme Usulleri, eski bilgileri mezara gömmüştür. Yeni hukuk, yeni malûmat ve yeni zihniyet ister. Avukat ki aldığı hakkı yoğurup hamur edecek ve pişirip kurtardıktan sonra hâkimin önüne koyacaktır, ecnebî bir lisan bilip de mantıkını, muhakemesini, tezini mehazlardan alacağı feyiz ile süslemezse muvaffak olmasına imkân yoktur. Böyleleri, belki henüz eski şöhretin verdiği bir kulak dolgunluğile, yahut daha ehillerinin bulunmamasile muvakkat bir zaman için muvaffakiyetlerini devam ettirebilirler. Fakat meydan er geç lisan bilen, çalışkan avukatlarındır.

Ecnebi lisan denince hatıra hemen Fransızca gelir. Ve şüphesiz ki Fransız lisanında yazılmış hukuk kitapları pek çoktur. Ve müracaat edenleri bol bol doyurur. Fakat Türk avukatı Fransızca'nın yanında ve daha doğrusu ondan evvel Almanca öğrenmek mevkiindedir. Ana kanunlarımızdan Medenî Kanun, Borçlar Kanunu, Hukuk Usülü Muhakemeleri, İcra ve İflâs Kanunu İsviçre'den alınmıştır. İsviçre Kanunları, Roma Hukuk ve Muhtelif kantonların örf ve âdetlerile beraber Fransız Hukukundan da istifade ederse de Cermen Hukuku da bu arada az çok rol oynamaktadır. Bundan başka İsviçre Hukuku üzerine Almanca yazılmış eserler, Fransızca yazılmışlardan daha çok ve daha mükemmeldir. Almanca yazılanlar kısmen Fransızca'ya tercüme edilmiş ise de edilmeyenleri de pek çoktur. Ve sonra, Deniz Ticareti Kanununumuz, Ceza Usulü Muhakemeleri Kanununumuz Almanya'dan alınmıştır. Hülâsa, Türk Hukukunu iyice kavrayabilmek, ecnebî bir lisan ve hususile almanca lisanını bilmeye mütevakkıftır. Demek ki iyi bir avukat, bir ve hattâ iki ecnebî lisanı iyi bir surette bilecektir. Hiç olmazsa büyük şehirler için bu böyledir.

322 – Eserlerin ve mahkeme içtihatlarının takibi. Bu kadar değil. Avukatın iyi bir kütüphanesi olacak, daima okuyacaktır. Türkiye'de çıkan hukuk eserlerini bir kere tamamen okumalıdır. Fakat buda kâfi değildir. Avrupa'da çıkanlarınen mühimlerini de gözden geçirecek, bir iki ecnebî hukuk mecmuasına abone olacak, Türk ve ecnebî mahkeme içtihatlarını takip edecektir. Çünkü kanunlar, cemiyetin ve ferdin hayatını tanzim etmek, ihtiyaçlarına cevap vermek için vazedilir. Hayat ise her gün değişiyor. Evvelce karşı karşıya şahit huzurunda yapılan bir akit, sonraları mukavele ile, şehir telefonile, şimdi ise tayyare ile, telsiz telefonla yapılıyor. Eskiden yalnız birtürlü satış bilirdik. Şimdi sif, fob, ab Mühle (değirmende), ab Fabrik (fab-

rikada), ab Werk (işyerinde), ab Grube (çukura), Jrei Wagen (vagonda), Sevk mahalli beyan olunmak şartile), ... frei (... limanda. Tahmil limanını tayin şartile) le longour de navir (alıcının gösterdiği geminin teknesi boyunda) C. et. F. (malın kıymeti ve navlon) fracht frei (filân yere kadar navlon ödenmiş) ab kai (filân limanın rıhtımında) gibi ne satışlar meydana çıkmıştır ki bunları bir çoğu henüz kanunlara geçmemiş, yahut geçmişse de pek muhtasar ifade olunmuştur. Klering, kontenjan, takas işleri büsbütün yeni şeylerdir. Profesörler, şarihler, mütehassıslar kitaplarda, mecmualarda hergün bu mevzuları işliyorlar. Hattâ hukukun temel taşı olan tezler, içtimai ve iktisadî görüşler tamamen değişiyor. Bu ceryanlardan gafil olan, kendisini yalnız metinlerin kara satırlarına veren, bütün feyiz ve ilhamını bunlardan ve daracık muhitinden bekleyen bir hukukçu iyi bir avukat olamaz. Böyle bir avukat hiçbir zaman modern bir üstat değildir. Daima kenarda kalır. Bayatlar, örümceklenir, küflenir ve hâdiselerin icbarile, meslek haritasından silinip gider.

323 – **Diğer bilgiler.** Dahası var. Avukat yalnız hukuk kitaplarını, hukuk mecmualarını, mahkeme içtihatlarını tetkik ile iktifa edemez. Bir avukat için bunlardan ve fıtrî istidattan başka diğer birçok malûmat daha lâzımdır. Eski Fransız avukatlarından Armend-Gaston müdafi, bütün maaliyetin ve sanayii nefisenin âlimi olmalıdır, der ve sonra da şunu ilâve eder: Müktesebatı, lisaniye, edebiyat, tarih, hukuk, siyasiyat. Hukukta şunlar dahildir: Hukuku tabiiye, hukuku idare ve siyasiye. Roma Hukuku, ticaret ve ceza hukuku, ilâhiyat, medenî hukuk. Bunlar senelerce üniversitede okutulur. Bunları iyice kavramak, hâdiselere tatbik cevherini elde edebilmek için genç avukat,herhalde Eflâtun, Çiçeron, Gurutyos, Monteskiö ve Russo'yu okumak ve anlamak mecburiyetindedir.

324 – **Mantık.** Avukatın yapmaya mecbur olduğu, düşünmek, düşündüğünü tatbik etmek, birden bire gelen hücumlara mukabele edebilmek, sırasında derhal mukabil hücuma geçmek, hazır cevap olmak değil midir? Bu bakımdan avukatı, bir ordu kumandanına benzetebiliriz. O nasıl bir muharebeyi sevk ve idare ederse avukat da, karşılıklı bir savaş olan davayı sevk ve idare eder. Bunun adı (müdafaa)dır. Sevk ve idare, mantıksız olmaz. Mantığın ezelî kanunlarile kurulmayan bir müdafaa, müdafaa değildir. Çabuk yıkılır. Çünkü müdafanın birinci şartı, iyi düşünmek, iyi bulmak iyi yerleştirmektir. Mantıksız bu kabil midir? Hasmınız, beklemediğiniz bir noktadan size hücum eder. Hâkim, size bir sual sorar. Öyle bir sual ki vereceğiniz cevaba göre davanın mukadderatı taayyün edecektir. Bu durumda, mantığın yardımı olmazsa avukat, ayaklar altında çiğnenir. Bu durumda avukat, mantığın yardımile kendini toplayacak, anî bir düşünce ile hücuma, suale vuzuh verecek ve bir tertibe tâbi tutmak mecburiyetinde olduğu müdafaasını, son zaferi kazanacak şekilde yapacaktır. Avukat bunları üniversitede öğrenmemiştir. Mahkemeler de, daireler de mülâzemet de bunları öğretmez. Diplomasını aldıktan sonra mütemadî çalışmaz, düşünmenin, düşündüğünü ikna edici surette söylemenin kaynağı olan mantıkını işletmez ve parlatmazsa iyi bir avukat olamaz.

325 – Felsefe ve tarih. Sonra, mantık kurudur. Her iş (suğra) ile, (kübra) ile halledilmez. Karşınızda hâkim vardır. O hâkime dinleteceksiniz, o hâkimi ikna edeceksiniz. Düşünce biraz derin olmazsa avukat sathilikten kurtulamaz. Düşünceyi derinleştiren felsefeyi bir avukat umumî surette mütalâa etmemişse yayan ve yavan kalır. Sonra, medeniyetin en mühim âmillerinden biri olan, insanı kâinat hakkında umumî bir görüş sahibi eden, doğruyu, güzeli, fazileti, adaleti inceleyen felsefe bir avukat için manevî bir gıdadır, olgunluk lâzimesidir.

Tarihin lüzumunu söylemeye hacet olmasa gerektir.

326 – İçtimaiyat. Avukat cemiyet adamıdır. Şu halde sosyal hâdiseleri, aile, hukuk, din, devlet, millet ... gibi müesseseleri tetkik eden içtimaiyatın (sosyoloji) ana prensiplerini bilmemek bir avukat için caiz mi? Ferdin veya cemiyetin hukuk işlerini gören avukat, cemiyeti ve onun fert üzerindeki tesirini ve terbiyesini elbette kavramış olmak lâzımdır. Milletin ferdi olmak itibarile milleti ve unsurlarını, milletçiliği, demokrasiyi ve devletin kanunlarile uğraşmak ve onları fert ve cemiyet hayatına tatbik etmek bakımından devleti, devletçiliği, hükûmeti, hükûmetçiliği ve bunun şekillerini bilmeyen avukatın bugünkü yüksek kültür alanında dolaşması, körlerin bastonla yürümesinden pek de farklı olmaz. Hattâ aile hukukunu müdafaa eden bir avukat, sosyolojinin eski ve yeni aile bahsinde genel bilgi sahibi olacaktır. Kanunları iyi anlamak için sosyoloji okumak gerektir.

Avukatın, eğer deliksiz uyku uyamak bahtiyarlığına mazharsa, uykusundan başka yalnız kaldığı zaman yoktur. Evinden çıktığı dakikadan itibaren cemiyetle karşı karşıyadır. Sonra hiçbir meslek hususî hayata olduğu kadar topluluk hayatına onun kadar yakından karışmamıştır. Bu itibarladır ki avukatın cemiyetten aldığı ve cemiyete verdiği pek çok olduğundan içtimaiyatı tetkik etmemesi mümkün değildir.

327 – İktisat. Bir avukatın, bütün bunlar kadar ve hattâ bunlardan çok fazla, iktisat ilmini bilmesi lâzım geldğini söylemeye hacet var mıdır? Bugünün manivelâsı iktisat olduğuna göre bir avukat, yalnız eski iktisat mekteplerini okumuş ve umumî bir fikir edinmiş olmakla iktifa edemez. Belki günün cereyanlarını, her cemiyetin üzerinde yürüdüğü iktisat yolunu aydınlatan eserleri, mecmuaları, hiç olmazsa en mühimlerini okumuş olması gerektir.

328 – Bunka ve hesap işleri. Ticaret davalarile uğraşan bir avukatın muamelelerini ve defter tutma, bilânço yapma ilimlerini bilmesi lâzımdır. Bunlarsız davasını müdafaa edemez. Hele tasfiye memuru avukat, bunları bilmedikçe vazifesini emniyetle göremez.

Siyasatın, coğrafyanın, hattâ cebirin, hendesenin bile bazı davalarda (teahhüt ve inşaat gibi) büyüt bir mevkii vardır. Ceza işlerile meşgul olan avukatların ruhiyat, adlî tababet bilgilerile mücehhez olmaları çok lâzımdır.

Hukukçu Antuvan, (bir avukatın en evvel bilmesi lâzım gelen şey, insan kalbini tanımasıdır) diyor. İnsan kalbi! Bunu tanımak ne kadar zordur? Ve neler lâzım değildir?

329 – Gazete ve edebi eserleri okumak ve hatipleri dinlemek. Gazete deyince yalnız memlekette çıkan gazeteleri kasdetmiyoruz. Çünkü günlük bir veya iki gazete okumak, avukat gibi münevver bir adam için değil ya, Balıkpazarı bakkalları için bile lâzımdır. Sonra avukat, kendi şahsî temayülüne göre, spor, edebiyat, iktisat, fikir mecmualarını da okuyacaktır. Biz avukat gazete okumalı derken ecnebî lisan bilenlerin Tan, Taymis gibi en mühim siyasî gazeteleri okumalarını kasdediyoruz. Çünkü avukatın siyasî meseleler hakkında umumî bir fikir edinmesi gerektir.

Avukat daima ve çok okumalı, hatipleri dinlemelidir. Bir konferans, bir nutuk günlerce çalışmanın mahsulü olacağından bunu dinleyen avukat çalışmaksızın kafasını zenginlendirmiş, ruhunu gıdalandırmış olur.

Bir avukatın edebiyatla meşgul olması gerektir. Edebî eserler, edebî roman ve mecmualar avukatın muhayyilesini genişletir, ilmini ve mantıkını lâtifleştirir. Bazan yerinde bir teşbih, tatlı bir nükte, güzel bir müdafaanın ilham kaynağı olur. Bütün bunların yardımiledir ki bir avukat, sağlam, mantıkî, ilmî, cazip bir müdafaaname hazırlayabilir.

İyi bir avukat yalnız iyi bir hukukçu olmakla kalamaz. Zaten bu fasılda dediklerimizi bilmeyen bir avukatın kafası ve muhayyilesi işlemeyeceğinden iyi bir hukukçu olması mümkün değildir. Bir patlıcan tarlası bile iyi hava, bol güneş, su gibi unsurlar olmaksızın mahsul veremezken, başka ilimlerin yardımı olmadan hukuk tarlasının mahsul vermesine imkân yoktur. Bunun içindir ki iyi bir avukat bir kısım ilimlere derin denecek surette, diğerlerine de umumî kültürün icap ettiğinden biraz fazlaca vakıf olmalıdır (avukatın kültürü hakkında Bak. No. 720 ve sonrakiler).

ÜÇÜNCÜ KISIM

Avukatlıkla Birleşmeyen Meşgaleler

1 - Umumî

330 – Bazı hizmetler ve haller için avukatlıkla birleşemez? Avukatlığın hür ve müstakil bir meslek olduğunu biliyoruz (Bak. No. 600 ve sonrakiler). Avukatın şahsında en kuvvetli ve ideal bir istiklâl tecessüm eder. Şu halde avukatlığın hürriyet ve istiklâline aykırı olan meşgaleler ve haller onunla birleşmemek lâzımdır.

İyi ahlâk onun birinci bariz vasfıdır (Bak. No. 579, 580 ve sonrakiler). Bu itibarla kanunun, meslek ahlâkının ve doğruluğun mesleğe yabancı saydığı hizmetle avukatların uğraşmaları caiz değildir.

Avukatlık şeref ve haysiyete dayanan bir meslek olduğu için (Bak. No. 569) doğrudan doğruya veya dolasıyısile vekar ve haysiyete uymayan, feragat ve menfeati istihkarı icap ettiği için menfeate, bezirgânlığa ve para dalaverelarına dayanan işler onun eşiğine ayak basamaz (Bak. No. 588 ve sonrakiler).

Avukatlık yazıhanede çalışmayı, mahkemelerde ve diğer kaza makamlarında müdafaayı emreder. Avukatı okumaktan, sırf mesleği uğrunda çalışmaktan, müdafaasında serbest bulunmaktan alıkoyabilecek kıymetli zamanını yutacak hizmet ve sanatlar ona yabancı kalmak gerektir. Avukat bütün faaliyetini mesleğine hasretmek mecburiyetindedir. Avukat bir ilim adamıdır. okuyacak, tetebbu edecek, mahkeme içtihatlarını takip eyleyecektir (Bak. No. 320 ve sonrakiler, 720 ve sonrakiler). Bunun için istiklâle ve zamana ihtiyacı vardır.

Sözün kısası, meslek istiklâline, meslek ahlâkına uymayan şeyler, haddi zatinde kötü olmasalar da, meslekle birleşemezler.

Kasabalarda, köylerde çerçi dükkânları vardır. Orada bakkallığa, kasaplığa, sebzeciliğe, attarlığa, nalburluğa .... ait herşey satılır. Avukat yazıhanesi, çerçi dükkânı değildir. Orada avukatlık, tüccarlık, dellâllık, acentelik oynanmaz.

İş ve sanat bölümü vardır. Bunu böylece kabul eden, avukat olup avukat ölmeyi gaye edinenler bu mesleğe girer ve burada kalırlar. Bir kere girdikten sonra yalnız onunla uğraşırlar. Mesleği angariye gibi veyahut fazla mal göz çıkarmaz diye

ikinci bir kazanç kaynağı gibi telâkki ve icra edenler iyi avukat değildirler ve olamazlar.

İşte başka meşgalelerin avukatlıkla birleşememesini icap eden ana sebepler bunlardır.

Mesleğin hürriyet ve istiklâline, vekar ve şerefine uymayan meşgalelelerden bir veya birkaçile uğraşanlar nasıl avukatlığa alınmazlarsa, alındıktan sonra bu işleri yapmaya başlayanlar da barodan çıkarılırlar.

Meslekle birleşemeyen hizmet, sanat ve haller hangileridir? Bunları kanunlar sayar, meslek vicdanî ve avukatlık ahlâkı damgalar. Fakat kanunlar esaslı prensipleri kurdukları için âdet ve ananeler teferruatı tesbit eder, vicdan ve ahlâk icapları çerçeveler. Meslek bakımından bu âdetlerin ve ahlâk icaplarının kanunlar kadar, hattâ kanunun sustuğu yerlerde kanundan daha kuvvetli olduğunu biliyoruz.

Bu düşüncelerden hareketle evvelâ kanun ve nizamların ve sonra anane ve ahlâkın icaplarına göre meslekle birleşemeyen meşgaleleri ve halleri izaha çalışacağız.

2 - Kanun ve nizamlara göre meslekle birleşemeyen meşgaleler

331 – Bunun kısa bir tarihi. Dava vekilleri cemiyeti nizamnamesi, birleşemeyen hallerden yalnız birisini, yani devlet memuriyetini zikretmiş, tüccar ve sarraflığı bile dava vekilliğine mâni görmemişti (Bak. No. 63 a). Şu kadar ki iflâsına karar verilmiş olmamak ve iflâs etmiş ise iradei itibar etmiş olmak lâzımdı. (Madde: 2). Nizamname, zaman ve muhitin icaplarına ve zihniyetlerine göre mazur görebileceğimiz sebepler tahtında,davacıların iş ve ticaret ortaklarına da vekâlet salâhiyetini vermişti (Madde: 6).

Zaman ile mesleğin istiklâli zihniyeti ilerledikçe birçok meşguliyetlerin avukatlıkla birleşemeyeeği hukukan ve fiilen anlaşıldı. Muhamat kanunu projeleri bunları esası itibarile sayıp döktüler. Nihayet 460 sayılı Avukatlık Kanunu şu esası koydu:

> Mecalisi resmiye müntehap âzalıklarile bilûmum müessesatı hayriye ve maliye ve ticariye heyeti idare ve mecalisi ilmiyye âzalıklarından ve devairi resmiyle dava vekâletinden ve darülfünun ve mekâtibi âliye müderris ve muallimliği ile mekâtibi saire hukuk ve iktisat ve içtimaiyat muallimliklerinden maada hiçbir hizmet ve sanat, avukatlıkla içtima edemez.
>
> Avukatlar bizzat hernevi muamelei ticariye icrasından dahi memnundur. Madde 4.

İstanbul Barosu dahilî nizamnamesi, bu hükmü biraz daha genişletmişti. 31'nci maddesi şöyledir:

> Avukatlar bizzat her nevi muamelei ticariye ve emlâk dellâllığı icrasından ve avukatlık ücreti mukabilinde müvekkil ile alelusul yapılacak mukavelenameden maada ikrarı deyni mutazammın senedat ahzından ve

ücretin temin itahsili zımnında bizzat veya bilvasıta menkul ve gayrimenkul emval irtihan ve teferruğundan memnu oldukları gibi Avukatlık Kanununun 4'üncü maddesinde münderiç hizmet ve sanatlardan maada hiçbir hizmet ve sanat kabul edemezler.

332 – Avukatlık kanunun bu hususiaki maddeleri. Son meslek telâkkilerinin bütün kuvvet ve şümulile yer bulduğu büyük Avukatlık Kanununun bahsimizi ilgilendiren maddeleri şunlardır[1]:

Madde 3 – Maaş, ücret veya aaidat mukabilinde görülen hiçbir hizmet ve vazife, iş ajanlığı, tüccarlık veya mesleğin vekar ve haysiyetile telifi mümkün olmayan her türlü meşgale avukatlıkla içtima edemez.

Madde 4 – a) Mebuslar, vilâyet veya belediye meclisi âzaları.

b) üniversite, yüksek veya tâli mektep profesör, muallim, doçent ve asistanları,

c) Hususî müessese ve şahısların müşavir ve avukatları,

d) Hakemlik, tasfiye mumurluğu, kaza mercilerinn veya adlî bir dairenin verdiği herhangi bir vazife veya hizmet,

e) Anonim ve kooperatif şirketleri idare meclisi âzalıkları ve murakiplikleri ve hayır ve ilim müesseseleri reisi ve âzalıkları.

Üçüncü madde hükmünden müstesnadır.

Şu kadar ki bunlardan a fıkrasında yazılı mebuslar, hazinenin, belediye ve hususî idarelerin, vilâyet ve belediyelerin murakabesi altında bulunan daire ve müeseselerin ve vilâyet ve belediye meclis âzaları, mensup oldukları hükmî şahısların aleyhindeki dava ve işleri kabul ve takipten memnundurlar.

333 – Maaş, ücret veya aidatla görülen hizmet ve vazifeler. Şimdi bu maddelere göre avukatlıkla birleşemeyen meşgaleleri izah edeceğiz.

Maaş, ücret veya aidat mukabilinde görülen hizmetler ve vazifeler avukatlıkla birleşemez. Bu hizmeti görenler ister devlet, evkaf, hususî idare ve belediye veznelerinden aylık, ücret veya aidat alan ve memur, ecir, müstahdem denilen kimseler olsun, ister, kanunun istisnalarından hariç, herhangi bir hususî müessese, ticarethane veya fert yanında çalışsın, hüküm birdir.

Bunun hikmeti şudur ki memurlar, ecirler, müstahdemler kendilerini çalıştıkları daire ve müesseseye kanunla veya mukavele ile bağlamışlardır. Artık istiklâlleri, serbestlikleri bahis mevzuu olamaz. Sonra, mesai saatlerinde oralarda çalışacakla-

---

(1) Lâyihada bu meşgaleler umumî ve müphem bir surette yazılmıştı. Kongrede müellifin teklifi üzerine maddeler bu şekli almış ve Adliye Encümeni'nden pek ufak değişikliklerle geçmiştir (Bak. no. 120, 124).

rından yazıhane açmaları, kitap okumaları, müdafaa yapmaları fiilen mümkün değildir.

Her memlekette olduğu gibi Fransa'da dahi memurlukla avukatlık birleşemediği halde Paris barosunun bağrından Cumhurreisliğine seçilmiş olan Poincaré ve Millerand'ın levhadan çıkarılması düşünülmemiştir. Bir kere yay gevşedi mi, artık gevşemekte devam eder. Onun için nazırların ve müsteşarların bile avukatlığı menedilmemiştir. Hattâ Poicaré Hariciye Nazırı iken baro meclisine başkanlıkta devam etmiştir.

Keza kabine reisleri, başvekil muavinleri, mebusan ve âyan meclisleri reisleri avukatlık edebilmişlerdir.

Umumî harbin hususiyetleri neticesi olarak, Fransa'nın Alsas Loren fevkalâde komiseri Millerand ve tamirat komisyonu reisi Poincaré avukatlık etmişlerdir.

334 – Silâh altına alınan avukatlar. Genç avukatların silâh altına alındıklarında ihtiyat zabiti sıfatile aylık, askerî müşavir, âza ve sair unvanlarla tahsisat veya aidat aldıkları vakidir. Fakat bu hiçbir zaman memuriyet kabulü demek olmadığından ve buradaki vaziyet vatan müdafaasının icap ettirdiği hususî ve muvakkat vazife olduğundan levhadan kaydın terkinini icap etmez.

335 – Noterlik. Noterler de aynı zamanda avukatlık edemezler. Çünkü aidat mukabilinde çalışırlar. Bazı memleketlerde, her ikisinin de hak ve kanunlarla uğraşmalarına bakılarak, avukatlıkla noterliğin birleşmesi mümkün görülmüşse de Türk kanun vazıı buna müsaade etmemiştir[2]. Noterliğin hususî bir meslek olduğu, vazifesini lâyikile görebilmek için bir noterin dairesinde her zaman hazır ve nazır bulunması icap ettiği ve yaptığı hizmetlerden dolayı mütemadî ve müstemir bir suretle ücret ve aidat aldığı düşünülürse bu meşgalenin dahi avukatlıkla birleşemeyeceği tezahür eder. Noterler ve kâtipleri, ücretsiz bile olsalar, yine avukatlık edemezler.

336 – Belediye reisliği. Kanun, müstesnalar meyanında, belediye meclisi âzalığında bulunan avukatın, yalnız mensup olduğu belediyeler aleyhine dava kabul edemeyeceğini tasrih ettiği halde belediye reisinden bahsetmemiştir. Buna bakarak belediye reisliğinin bu şartlar dairesinde avukatlık yapabileceği zannında bulunmamalıdır. 40 sayılı Avukatlık Kanununun 4'üncü maddesini tefsir eden Büyük Millet Meclisi, (belediye reisliği, âzalıktan maada bir hizmet ve vazifeyi haiz olduğundan avukatlıkla içtima edemeyeceği) kararını vermişti (Tefsir: 3 İkinci kânun 927. No: 106).

Yeni kanuna göre hiçbir tereddüde mahal yoktur. Belediye reisleri aylıkla, ücretle çalışan bir memur oldukları cihetle avukatlık yapamayacakları pek tabiidir.

---

(2) 3456 sayılı Noterlik Kanununun 5'inci maddesinin son fıkrası (Noterler avukatlık yapamazlar)

337 – İmamlık, hatiplik, papazlık. Cumhuriyet rejiminden evvel bizde sarık, hususî bir meslek alâmeti değildi. Başına sarığı saran hocalık, imamlık, hatiplik yapabildiği gibi başka hizmet ve sanatlarla, tüccarlıkla, avukatlıkla da meşgul olabilirdi. 460 sayılı Avukatlık Kanunu, maaş ve ücretli vazifeleri avukatlara yasak ettiğinden camilerde maaş veya ücret mukabilinde vazife gören imam ve müezzinlerin avukatlık yapamayacakları anlaşılmış ise de hatiplerin baroda kalıp kalamayacakları bir mesele olmuştu. İstanbul Barosu İnzibat Meclisi, maaş veya ücret mukabilinde hutbe okuyan ilmiye mensuplarının avukatlık yapamayacakları, ikisinden birini tercihe mecbur oldukları mütaleasında bulundu. Büyük Millet Meclisi 1 Kânunuevvel 1936 tarihli ve 103 numaralı tefsirlerle (hatipliğin, Avukatlık Kanununun dördüncü maddesinde yazılı müstesnalar dahilinde olduğuna) karar vermiş ve bu suretle hutbe okuyanlar baroda kalmıştı.

Fakat Avukatlık Kanunu, müstesnalar meyanında hatipliği kaydetmiyor. Kanunun kabul ettiği prensip, avukatlığı tam mânasile müstakil bir meslek haline koymak olduğundan ve hatipler ilmiye bütçesinden hizmetleri mukabili az çok bir ücret veya aidat almakta olduklarından artık hatipliğin avukatlığa mani olmadığı mütaleası kabul edilemez. Kanunun ruhu, avukatlığın hatiplikle birleşemeyeceği merkezindedir.

Ancak bu memnuniyetin, hatipliği bir sanat haline koyanlara, devlet, vakıf veya herhangi bir bütçeden hizmeti mukabilinde ücret veya aidat alanlara maksur bulunduğuna işaret etmek isteriz. Hiçbir yerden hiçbir ücret almaksızın ve bunu kendisine meslek ve sanat yapmaksızın, herhangi bir cuma ve bayram günü menbere çıkıp hutbe okuyanların bu hükümde dahil olmadığı zahirdir. Bu takdirde avukatın yaptığı şey, kalabalık huzurundan din ve ahlâk bakımından bir vaz ve nasihatta bulunmuş olmaktan ibaret kalır ki mesleğe münafi değildir.

Papazlığa gelince, Paris Barosu (papazı mensup olduğu kiliseye mıhlayan maddî ve manevî rabıtanın baroya kabulüne katiyyen mâni olduğu) fikrinde bulunmuştur[3].

Bir papaz, hür papaz denilen protestan papazı dahi olsa, kendisinden üstün papazların nüfuzu altındadır. Üstün papazlar, kendisine vazife yükledebilir, çalışacağı yeri tayin edebilirler. Ona karşı kaza ve disiplin hakları vardır. Bunlar, avukatın istiklâline münafi şeylerdir. Binaenaleyh bir papaz, velevki kilisesinde karın tokluğuna çalışsın, bu tabiiyet bağını üzerinde taşıdıkça avukatlığa kabul edilemez. Kilisesinden maaş, ücret veya aidat alıyorsa evleviyetle avukatlık edemez. Meğer ki papazlıktan çekilip kendisini avukatlığa vakfetsin.

338 – Kâtibî hususiler. Bir vekil, bir vali veya bir belediye reisinin kâtibi hususiliği avukatlığa mâni midir? Vekil veya belediye reisinin kâtibi hususisi devlet

(3) A. Haydar Özkent: Baro (F. Payenden tercüme s. 74).

veya belediye bütçesinden maaş, tahsisat alıyorsa memur ve müstahdem olduğundan ve kayıtsız şartsız her emre boyun eğmek mecburiyetinde bulunduğundan avukatlık edemeyeceği tabiidir. Fakat buralardan ve hattâ vekil ve belediye reisinin kendisinden bir ücret, aidat almıyorsa meşguliyetinin mahiyet ve derecesini tartmak doğru olur. Bu hizmetler avukatlığın istiklâline bozgunluk veriyor mu? Avukatı yazıhanesinde, mahkemelerde çalışmaktan alıkoyacak veya hiç olmazsa pek çok zamanını yutacak dereceyi buluyor mu? Baro idare meclisleri bu umumî prensipleri gözönünde tutarak bir karar vermek mevkiindedirler.

Bir bankerin, bir maliyecinin, zengin bir iş ajanının kâtibi hususiliğine gelince, kendisini böyle işlere daimî surette bağlayan bir avukat, memur ve müstahdem mevkiine düştüğü ve vaktini mesleğe hasredemeyeceği için meslekle alâkasının kesilmesi gerektir. Kaldı ki böyle bir kâtibi hususî, patronunun malî işlerile, ticarî kombinezonlarile, para dalaveralarile fazlaca haşrü neşir olmuş ve onun uşağı derecesine inmiş olacağından, başka bir ifade ile, kendisi de iş ajanlığını, vekili umurluk damgasını taşıyacağından levhadaki kaydının silinmesi muvafıktır.

Bazı meslek adamları ve ezcümle Fransız avukatları, daha yumuşak davranarak, bu gibi hallerde kaydın silinmesi doğru olamayacağını eserlerinde tavsiye etmekte iseler de Türk Avukatlık Kanunu mesleğin tam mânasile müstakil olmasını arzu ettiğinden daha şiddetli davranmaktadır. Bu umumî prensipten hareket ettiğimizde, eski batı barolarından bir kısmının hoş gördüğü bazı hallerin bizde kabul edilememesi gerektir. Bizim fikrimizce, iskolâstik zihniyetine ve (müstesnalar mevritlerine hasredilmelidir) kaidesine dayanarak, kanun sarahaten kimleri tasrih etmişse onlar menedilmeli hükmünü vermek doğru değildir. Bir kanunda herşey tafsil edilemez. Sarih olmayan ferdî hâdiselerde kanunun umumî prensiplerine müracaat edilmek lâzımdır. Yukarıda yazdığımız veçhile (Bak. No. 330, 332) Türk kanun vazıı, avukatlığı müstakil bir meslek haline sokmak istiyor. Avukat müstakil olacak maaş, ücret ve aidatla bir yere bağlı olmayacak bütün zamanını mesleğine hasredecek, iş ajanlığı, vekili umurluk, tüccarlık gibi meşgalelerle ve mesleğin şeref ve haysiyetile uzlaşamayan işlerle uğraşamayacaktır. Binaenaleyh bir iş ki avukatın istiklâline dokunuyor, bütün zamanını yutuyor, bir ucu müstahdemliğe veya para dalâveralarına dayanıyor, öyle bir hal avukatlıkla birleşemez. Kanunda sarahaten memnu değildir, diye meslek kapılarını arkasına kadar açmak doğru olmaz. Burada baroların ananeleri de büyük rol oynayacaktır.

339 – Gazete müdürlüğü ve muharrirlik. Bir avukatın kâr ve zararı kendisine ait olmak üzere gazete, mecmua çıkarması, bir nevi tüccarlık olduğu için, caiz olamaz (Bak. no. 350). Fakat maktu bir maaş veya ücret mukabilinde bir gazete veya mecmuanın yazı işleri müdürü olmak caiz midir? Fikrimizce caiz olmamak lâzımdır. Çünkü maaş ve ücret almakla kanunun menettiği bir vazifeyi kabul etmiş oluyor. Sonra kendisini gazete ve mecmuaya bağlamakla istiklâlini feda etmiş, mesle-

ğe hasredeceği zamanını idarehaneye vermiştir. Bundan başka Matbuat Kanunu mucibince nakdî ve cezaî bir takım mesuliyetler vardır ki bunlar kendisini daima tâbi mevkiinde bulundurur[4].

Fakat burada ilmî ve hukukî bir mecmuanın müdürlüğüne müstesna bir yer vermek icap eder. Ticaret kasdı olmaksızın sırf ilmî, edebi veya hukukî mecmuanın müdürlüğünü yapmak meslekle birleşebileceğini eski ve yeni müellifler kabul etmektedirler[5].

Gazetelerde, mecmualarda makale yazmak (bu makale herhangi bir mevzua dair olursa olsun), hattâ bu yazılar mukabilinde bir ücret dahi almak, avukatlığa mâni değildir. Çünkü bu kabil yazıcılık avukatın istiklâline mâni değildir. Avukat, o sütunlarda kendi görüşlerini, kendi müstakil düşüncelerini yazıyor ve müdafaa ediyor. Bunun herhangi bir mahkeme huzurunda bir tezi müdafaadan çokluk farkı yoktur. Adliye Sarayında, mahkeme huzurunda yaptığı bir işi, beride, efkârı umumiye mahkemesinde yapıyor. Az çok bir ücret alması ise, kendisini gazete ve mecmua idaresinin memuru, madunu, müstahdemi mevkiine düşürmez.

Fakat burada bir noktaya işaret etmek isteriz. Avukat, yazdığı makalelerin meslek bakımından mesuliyetini kabul etmiş demektir. Yani yazılarında şantaj yapar, mesleğin vekar ve haysiyetine uymayan tavırlar takınırsa, topluluk meclisine, bu sıfatla hesap vermek mecburiyetindedir.

340 – Vezne işleri. Avukatların herhangi bir maaş veya ücret mukabilinde veznedarlık, tahsildarlık yapamayacakları tabiidir. Fakat bir avukat, bir cemiyeti hayriyenin veznedarlığını, tahsildarlığını fahrî olarak yapabilir mi?

Avukatların hayır cemiyetlerinde, fukara cemiyetlerinde, Kızılay, çocuk yardımı gibi teşekküllerde âza olmasına hiçbir mâni yoktur. Hattâ böyle yardımlar, avukata bazan borç olur. Kanun zaten böyle cemiyetlerin reis ve âzalıklarını müstesnalar meyanında saymıştır (Bak. No. 332, 357). Ancak bu teşekküllerde bulunan bir avukatın o teşekkülün velev ki fahrî olsa, veznedarlığını alması, fikrimizce doğr udeğildir. Bir vezne işile uğraşmak ve umumî surette başkalarının parasını idare ve muhafazaya memur olmak, herhalde iyi bir iş olmasa gerektir. Baro âzalarının para idaresini icap ettiren muameleler yüklenmeleri, öteden beri barolarca hoş görülmemiştir. Mesleğin vekar ve şerefinin korunması namına, avukatların para bakımından vahim tahriklere ve günün birinde rezaleti mucip şahsî davalara yol açabilecek hallere maruz kalmamaları arzu olunur. Batı barolarında meselâ bir iane idarehanesi veya bir hayır müessesinde sandık eminliği etmek, avukatlara haklı olarak yasak

---

(4) A. Haydar Özkent. Baro s. 76.

(5) Avukat Gad Franko'nun çıkarmakta olduğu (Hukuki Bilgiler Mecmuası)nın neşrinde ticaret kasdı olmadığı ve sırf ilmî mahiyette bulunduğu için neşrinde mahzur olmadığı İstanbul Barosu İdare Meclisinin Eylül 1939 tarihli toplantısında karar altına alınmıştır.

gelmiştir[6]. Avukata artık herşeyi yasak etmek doğru değildir, diyen bazı müelliflere rağmen biz, mesleğin vekarı ve muhtemel tahrik ve davalardan sıyaneti namına, bu gibi işlerin dahi avukata yasak edilmesi fikrindeyiz. Bazı baroların (meselâ lil barosu gibi) dahilî nizamnamelerinde (mesleğe yabancı olan veya meslek icaplarının aksamından olmayan muamelelere girişmek için ücretli bir vekâlet kabulünün avukatlara yasak edilmesi) bundan ileri gelmektedir.

341 – Fahrî konsolosluk. Bir Türk avukatının, ecnebi bir devlet tebaasının işlerini görmek üzere, bittabi Türkiye Cumhuriyeti'nin muvafakati şartile, fahrî konsolosluk yapması caiz midir? Böyle bir konsolos, maaş ve ücret almasa dahi, gördüğü vazifeden dolayı az çok bir resim tahsil edebilir; sonra, menfaatlerini muhafazayı kabul etitği tebaanın vefatları vukuunda terekelerini idare vazifesini görebilir; bunlar olmasa dahi, bir avukatın böyle bir vazifeyi kabul etmesi, avukatlıkla birleşemeyeceğinden kabul etmemesi tavsiyeye şayandır.

342 – Hekim avukat. Nakliye vasıtalarının yaptıkları kazalarda ihtisas kesbetmiş olan bir hekimin avukatlık yapıp yapamayacağı bir zamanlar Paris Barosunu işgal eylemiştir. meclis, kartvizitinde iki mesleği birden zikretmemek şartile, evvelce yapabilir demişti. Fakat 1913'te yapamaz kararını vermiştir. Hâdiseyi mevzuatımıza göre tetkik ettiğimizde, birleşemeyeceği neticesine varılacağına şüphe yoktur. Bu mesleklerin her ikisi de ihtisas ve zaman ister. Gerçi birisi hasta bünyeyi, ötekisi hasta işi tedavi ederse de kaideleri, usulleri ayrı ayrıdır. Müşteri, vizitesini iki üç kat ödemek şartile hekimi evine çağırabilir. Halbuki avukat, müşterisini yazıhanesinde kabul eder.... ilâh.

İstanbul Barosu inzibat Meclisi bu yolda müracaat eden birisini, hekimlikle alâkasını kesmiş olduğundan isbat etmedikçe levhasına kaydetmemiştir.

343 – Muamelecilik ve takipçilik. İstanbul gibi büyük şehirlerin tapu dairelerinde, maliye şubelerinde, icra dairelerinde, belediyelerde, nüfus dairelerinde ve daha nebileyim, halkın malile, vergisile, künyesile ilgili bütün resmî dairelerin önlerinde, köşelerinde, yahut yan kahvelerinde ağzı kalabalık, cahil, bir takım tipler görürsünüz ki saf iş sahiplerinin bilgisizliğinden istifade ederek oralarda iş takip ederler. Bunların yazıhaneleri, teşekkülleri olmadığı için ayak takımı da diyebilirsiniz. Her birinin gûya bu dairelerde adamları vardır! İstediklerini yaptırırlar. Yalnız onlara bir miktar peşin para vermek lâzımdır. Yoksa, ücret diye, iş sahibinden birşey istemezler! Allah rızası için, iş takip ederler! İş olursa kendileri yapmış olurlar, olmazsa kabahat körolası filân memurdadır, para istediği için bir (balgam) atmıştır!

Resmî dairelerde hakikaten rüşvet alan memurlar var mıdır? Varsa sayısı kaçtır? Bunlar hakkında hüküm verecek mevkide değiliz. Fakat şurasını kat'î olarak söyleyebiliriz ki bu ayak takımları, bazı kimselerin ücretten ziyade rüşvet vermek

(6) A. Haydar Özkent: Baro (F. payenden tercüme s. 75)

meylini gıcıklayarak, pek çok defa, aslı esası olmadığı halde halktan para çekmekte, resmî makamların şeref ve namusile oynamaktadırlar.

Bunların içtiamî varlığımızda açtıkları yara, herhangi bir katilin veya herhangi bir kaçakçının işlediği suçla kıyas edilemeyecek derecede büyük ve derindir. Bir katil bir adam öldürmüştür. O adamın varlığını cemiyetten silmiştir, ailesini, çoluğunu çocuğunu dayanacak bir unsurdan mahrum bırakmıştır, konu komşu da bu cinayetten ürpermiştir. Devlet otoritesi harekete gelmelidir. Bir kaçakçı, dolayısile dvlet hazinesinden hırsızlık etmiştir. Ceza görmelidir. Fakat bu işadamlarının ve ayak takımlarının yaptıkları nedir, bir kere düşündünüz mü? Halkı rüşvet vermeye tahrik ederler, bu suretle halkın ahlâkını bozarlar. İş yaptıracağız diye memurların bir çoğuna iftira ederler. Haberleri olmadığı halde onlar namına para alırlar. Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dairelerinde ziyafetsiz, hediyesiz, parasız iş takip edilemeyeceğini, istenilen neticenin alınamayacağını işaa ederler. Bu öyle büyük bir suç ki ne bir vatan kalesinin plânlarını satmaya, ne de bir ormana, bir köye ateş vermeye benzer. Bütün bir vatanı bütün bir milleti, devleti ve hükûmeti kundaklamaktır. Yapanları tutup diri diri yakmak, yahut kafalarını değirmen taşının altında ezmek gerektir.

Bu ayak takımlarının, kucağındaki çocuğu için kocasından nafaka istemeye gelen kadınlara, senetli parasını tahsil için icraya koşan vatandaşlara neler yaptıklarını bir kere bilseniz, siz de benimle birlikte, bu sülükleri çiğnemekte birleşirsiniz. Önlerine düşerek duvar diplerine sıralanmış veya bir deliğe sokulmuş çekmeceli daktilolara arzuhal yazdırırlar. bu bir arzuhal midir? Mektup mudur? Destan mıdır? Yeni lisan mıdır? eski midir? Kime, nereye, niçin yazılıyor? Müddet muhafaza edilmiş midir? Kanunun bir talepte aradığı şartları haiz midir? Bunlar bahis mevzuu değildir. Müşteri makinalı yazı için şu kadar kuruş verecektir. İcra da takip için tabii para almaz! Fakat dairedeki kâtibe öğle yemeği yedirecektir! İstanbul müddeiumumiliğinin bu gibi mikropları icra dairelerine sokmamak için kapı önlerine, koridorlara, bazan gizli polis koymasına rağmen, bacadan düşercesine yine istilâlarının önüne geçilemiyor[7].

Yalnız adliye ve baro değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün resmî makamları ve bilhassa tapu daireleri, maliye tahakkuk ve tahsil şubeleri, belediyeler, nüfus daireleri, hülâsa halkın gündelik işini gören bütün daireler bunlara karşı seferberlik açsa, Avukatlık Kanununun koyduğu prensipleri harfi harfine tatbike kalkışsa yeridir.

(7) Avukatlık Kanunu daha sâyiha halinde iken Ankara vali ve belediye reisinin muameleci, takipçi, komisyoncu gibi adamların dairelere sokulmaması hakkında bir tamim neşretmişti. Baroların da bu hususta cidden çalışmakta oldukları görülmektedir.

Dert o kadar ciddî ve o nisbette genel temizliğe muhtaçtır (Bak. no. 470 ve sonrakiler).

344 – **İş ajanlığı.** Kanunun avukatlıkla birleşemeyeceğini yazdığı işadamları, herhalde yukarıda yazdığımız ayak takımları değildir. Çünkü bunların yaptıkları işin meslekle alâkası olmadığını, böyle birşeyi düşünmeye ve menetmeye bile lüzum bulunmadığını kanun vazıı bilir.

Kanunun avukatlıkla birleşemeyeceğini gösterdiği iş ajanlığı, biraz daha kibarcası, biraz daha yükseğidir[8]. İş ajanı ne kadar yüksek tahsil görmüş olursa olsun, işlerini ne kadar nezahet dairesinde çevirirse çevirsin avukatlık yapamaz. Yahut avukat, iş ajanı olamaz.

İş ajanı ne demektir?

Dalloz iş ajanını şöyle tarif eder: (Umumi surette hiçbir mesleği olmaksızın başkalarının işlerini idare etmeyi bir ücret mukabilinde üzerine alan ve bunu âdet edinen kimse).

Kanunun mutlak menine göre işadamı, baroya kayıt ve kabulün istemeyeceği, isterse talebi reddolunacağı gibi levhaya kaydolunduktan sonra mesleği iş ajanlığına çevirirse çıkarılması icap eder.

İş ajanlığının avukatlıkla birleşemeyeceği esası, medenî dünyanın meslek mevzuatında yer bulmuştur (Bak. No. 349). Bu memnuniyet, biraz da tarihidir. Ezcümle Fransa'da 1790 yıllarında avukatlara halef olmuş olan işadamlarının (yarı resmî müdafilerin) kötü hatıraları vardır (Bak. No. 1690). 1810 kararnamesi işadamlarını daha o zaman meslekten menediyordu. 18'inci maddesi işadamlarının yaptıkları zanaatı (métier) diye tavsif ettiği halde avukatlık mesleğinin başlıca vasıfları olarak (doğruluğu, nezaheti, menfaati istihkarı, uzlaştırma arzusunu, adalet ve hakikat aşkını, zayıflara ve mağdurlara karşı şuurlu bir gayreti) tebarüz ettiriyordu (Bak. No. 173).

345 – **Avukatlıkla arasında bıçak sırtı mesafe.** İşadamlarının hepsi kötü müdür? Hepsine birden bu damgayı vurabilir miyiz? Bunların içinde saygı değerlerinin de bulunabileceğine şüphe yoktur. Fakat avukatlığa bazı cihetlerden yaklaştığı, aralarında bıçak sırtı kadar bir mesafe bulunduğu için kanun iş ajanlığını avukatlıktan ayırmaya büyük bir dikkat ve itina sarfetmiştir. Bunun sebebi, işadamlarının hukukî ve diğer işlere daima tüccarlık ve bezirgânlık zaviyesinden bakmalarıdır. Bunlar, avukatlık kaidelerinin katiyetle reddetiği bir sürü muamelelerle uğraşırlar. Emlâk idare ederler. Alım satım yaparlar, teahhütlere, malî kombinezonlara girişirler, tica-

(8) Cumhuriyet rejimi mülevves işadamlarile her zaman mücadelede bulunmuştur. İsmet İnönü'nun Cumhurreisliğine seçilmesinden sonra kirli işadamlarının dairelere sokulmaması hakkındaki emirleri ve sonra, devlet mübayaalarında komisyoncu denilen adamların tavassutlarının menedilmeleri fazilet mücadelesine verilen ehemmiyeti gösterir.

ret şirketleri (holding) teşkil ederler ve icabında faizcilik ederler, götürü dava alırlar ve büyük bir kısmı çok defa, neticeye varmak için her vasıtayı mubah görür ve her haltı işlerler. Binaenaleyh avukatla iş ajanının arasına, bir nevi su geçmez hail koymak, vazıı kanınca düşünülmüştür. Baro idare meclisleri, buna son derece dikkat etmelidirler. Evvelce iş ajanı olmuş, yahut böyle bir büroyu idare etmiş birisi, işadamlığını terkettiği beyanile kayıt ve kabul için müracaat etse dahi, baroların ahlâk şartları bakımından çok titiz davranmaları temenniye değer. Huy canın altındadır. Kötü itiyat kolay kolay bırakılamaz. Kabul edilen bu gibiler hakkında dahi barolar daima tetik davranmalı, topluluğun itidal, menfeati istihkar, doğruluk prensiplerini korumakla mükellef olan meclisleri, bu gibi âdetlerin kendi içinde doğurabileceği karşılıktan haklı olarak endişe etmelidirler.

Fikrimizce, iyice tetkik ve tahkik edildikten sonra baroya kabulüne müsaade edilen eski işadamına, evini değiştirmesi, hele yazıhanesini eskisinden uzak bir yerde açması şart konulmalıdır. Çünkü komşuları, iş sahipleri onu oralarda görüp tanımışlardır. O da oralarda iş almış, reklâm yapmıştır. Bu mütaleayı teyit eder mahiyette gördüğümüz Fransız istinaf mahkemesinin bir kararını aynen yazacağız:

"İşadamlığı mesleğini Mösyü R. in birçok yıllardan beri .... şehrinde ifa etmiş olduğunda; reklâm yapmak ve her türlü neşir vasıtalarına müracaat etmek suretile müşteri tedarikine koyulduğuna; hiçbir zaman .... şehrinde oturmaktan ayrılmadığına; bu şehirde kendisine bağlanan müşterilere hiçbir zaman yazıhanesini kapamadığına; hâlâ bugün bile işadamı olarak tanınmış olduğu evde oturduğuna; halkın zihninde müessif karışıklıklar tahaddüsüne meydan vermemek topluluğun haysiyet ve vakarı icaplarından bulunduğuna göre herşeyden evvel Mösyü R. in baronun himaye edici kaidelerine karşı hürmetkâr olduğunu isbat etmesi ve itiyatları ve münasebetleri her türlu sui tefehhümleri imkânsız bir hale getirdiği zaman kaydını istemesi lâzımdır".

346 – İş Ajanlığının başka bir türlüsü. Fransız ve bilhassa Amerikan avukatlarından bazılarının, İstanbul ve İzmir gibi işlek baroda kayıtlı Türk avukatlarından bazılarına işbirliği teklif ettikleri görülmektedir. (Beynelmilel Avukatlık Bürosu). (Beynelmilel Hukukçular İşbirliği) veya buna benzer şatafatlı bir unvanla kuracakları işbirliği müessesesinin Türkiye'ye havale edeceği hukuk işlerini, davalarını Türk avukat takip edecek, buna mukabil, Türk avukatının, o memleketlerde çıkabilecek işlerini de o avukat görecektir. Ancak, Beynelmilel İşbirliğinin alâmeti olmak üzere, Türkiye'deki veya Fransa ve Amerika'daki avukat yazıhanesinin kapısına bir (plâka) asacaktır.

Bazan çok yaldızlı ve cazip gibi görünen böyle işbirliklerine karışmamalarını meslekdaşlarımıza tavsiye ederiz. Denizaşırı yerlerden böyle teklifler yapan bu avukatlar ne biçim adamlardır? Seciyeleri, meslek ahlâkları nasıldır?Bunlar hakkında etraflı ve doğru malûmat almak her zaman kolay olmaz. Çok defa insan aldanabi-

lir. Tahkikat, bu bakımdan bir aksaklık göstermese dahi, böyle işleri düşünmüş, Türk avukatlarının ismini ve adresini öğrenmiş ve tatbikata da geçmiş olmalarına göre, bunların açıkgöz birer işadamı oldukları şüphe götürmez. İş bulmak, müşteri dairesini genişletmek için yapıldığına ilk bakışta hükmedilebilen bu hareketlerin avukatlık vakarile uyuşması çok zordur.

Sonra, kapıya plâka asmak... Bu, dolayısile iş ajanlığıdır. Avukat, yazıhanesine yalnız adını, soyadını, Baro sicil numarasını asar (Bak. No. 591, 609). Ne haltlar karıştırdığı veya karıştıracağı kestirilemeyen Amerika'daki bilmem ne bürosunun, yahut beyhelmilel filân ve falan müesesesinin Türkiye'de mümessili, vekili, ajanı, vekili umuru olmak doğru değildir. Zaten bu türlü bürolar teşkilinin çok defa iş ajanları tarafından yapıldığı düşünülürse eninde sonunda bazirgânlığa dayanacağını kestirmek zor olmaz.

Daha sonra, biz Türk avukatının öyle müesseselerle münasebet peyda etmesi, meslek istiklâline de uygun düşmez. Müesesenin her işini takibi kabul eden avukat, istiklâlini kaybetmiş, o müeseseye bağlanmış, davanın ve elindeki müdafaa vasıtalarının hâkimi olmaktan çıkmış olur ki, bu da, meslekle uzlaşamayan hallerdendir.

Yine çok defa görüldüğü üzere, bilhassa Amerikalı avukatlar, elli, yüz sene evvel Türkiye'den gidip de Amerika'da ölmüş bir milyonerin Türkiye'deki vârislerini arayıp bulmak, yahut şu kadar sene evvel satılan filân apartmanın tapu kaydındaki şöyle bir yolsuzluğu meydana çıkarmak için Türk avukatlarına müracaat ederler. Bu ve buna benzer işleri takip etmek, zabıta memurunun, yahut iş ajanlarının kârıdır. Dikkat edilirse görülür ki, böyle teklifler, İngiltere gibi ağırbaşlı bir memleket avukatlarından gelmez. En meraklıları Amerikalılardır. Bunlara ya hiç cevap vermemeli, yahut "bu gibi işler avukatlık vakar ve istiklâlile uzlaşamayacağından teklifinizi kabul etmiyorum" diye kısaca cevap vermelidir.

347 – Vekili umurluk. Osmanlı saltanatı zamanından kalma bir ıstılahtır. Sultanların, prenslerin, zengin paşaların vekili umurları vardır. Bunlara, isterseniz kapı çuhadarı, veyahut kâhya dahi diyebilirsiniz. Bu vekili umurlar, sarayın, konağın umur ve hususlarını görmekle beraber resmî dairelerdeki işlerini de takip ederler, mülklerinin kiralarını toplarlardı. Umumî vekâletnameleri vardı. Bugün bunlardan eser kalmamış ise de, avukatlar içinde bazılarının, bu vekili umurlara benzer iş takip ettiklerini, kâhyalık yaptıklarını görüyoruz. Bilvekâle emlâk icar eden, filânın umumî vekiliyim diye şu daireden bu daireye arzuhal arkasında koşan, Belediyede kapı numarası değiştirmek, Tapu Dairelerinde kaybolmuş tapu senedinin yenisini çıkartmak işlerile uğraşan ve hele, kapı kapı, dükkân dükkân dolaşıp kira tahsil eden bazı avukatlarımız vardır. Bir avukatın münazaalı bir işi tapu, vergi dairelerinde takip etmesi, bir dava zımnında mahkemeden, İcradan veya herhangi bir makam ve müesesseden müvekkili namına para tahsil etmesi, vazifesi cümlesindendir. Fakat bir münazaa mevcut olmadığı halde, kendisini muameleci, takipçi, emlâk dellâ-

lı derkesine indirmesi, yüzde şu kadar ücret veya komisyon mukabilinde emlâk kiralaması ve kira tahsil etmesi, bu işleri ve tahsildarlığı itiyad edinmesi, meslek namına hoş görülecek şeylerden değildir. Bunları yapacak emlâk idarehaneleri vardır. Bu kabilden vekili umurluk, muamelecilik dahi kanunu avukatlara yasak ettiği iş ajanlığının bir türlüsüdür. İkisi de aynı soydandır. Böylelerini çağırıp uğraşmayı âdet ettikleri işin memnu olduğunu hatırlatmak, devam edenleri levhadan çıkarmaya kadar intibah cezasına çarptırmak, Baroların başlıca vazifelerinden olsa gerektir (Bak. No. 471-472).

348 – Tüccarlık niçin avukatlıkla birleşemez? Eski ve yeni avukatlık kanunlarımız, tücaarlığı avukatlara kat'î surette yasak etmişlerdir. Bunun sebebi, tüccarlığın, avukatlığın şerefile uzlaşamayan hakir bir meşguliyet olmasından ileri gelmiyor. Ticaretin, bir memleket için ne büyük bir kıymeti olduğu, mensuplarının şerefli insanlar meyanında bulunduğu şüphe götürmez. Ticareti avukata yasak eden kanun vâzı, ticaretle iştigal eden bir avukatın mesleğine lâzım olan zamanı hasredemeyeceğini düşünmüştür. Sözün doğrusu, bu iki işi birden yapmak mümkün değildir. Ticaret meşgalesi, avukatın bütün zamanını yutacak, ona çalışmak, müdafaalarını hazırlamak, mahkemelerde bulunmak imkânını vermeyecektir.

Avukat, düne kadar başkasının hakkı namına hazır bulunduğu ve müdafaa yaptığı mahkemelerde bugün kendi muameleleri namına müdafaa yapacaktır! Ticaret muamelelerinin şu ve bu şekilde olduğu hasım tarafından tatlı, acı münakaşalara mevzu teşkil eyleyecektir. Avukat, o mahkemeler önünde ve arkadaşları yanında, hattâ dinleyicilerin karşısında asaletini, saygı değerliğini kaybedecektir. Kanun vâzı, âmme hizmetlerinin en asillerinden birisi olan avukatlığın, çok vahim ve nakdî mes'uliyetler dahi doğrubilecek olan bu gibi sıfatlarla birleşmesine müsaade etmiştir.

Ticaretle meşgul olmak, hacizleri, ihtiyatî tedbirleri, hattâ iflasları davet edebilir. Bir avukatın yazıhanesi, bir ticaret borcundan dolayı haczedilmek! Ne çirkin bir şeydir. İflâsı istemek, iflâsına karar verilmese dahi, meslek bakımından ne kadar ağırdır? İşte bunun içindir ki, bütün medenî dünyanın meslek kanunları, avukatlıkla tüccarlığın birleşemeyeceği esasını koymuşlardır.

Sonra, mühim bir prensip meselesi: Tüccarlıkta ilk ve son hedef, para kazanmaktır. Avukatlığın ilk ve son hedefi ise hakka yardım etmek, (Bak. No. 14, 16 ve sonrakiler) hukukî bilgiyi adalet hizmetine tahsis eylemek, hakkı muzaffer kılmaktır. Para kazanmak, mesleğin gayesi değildir. Yapılan yardımın, sarfolunan mesainin mukabili olarak alınan ücret, bir geçim vasıtasıdır ve son plânda gelir (Bak. no. 519 ve sonrakiler, 526 ve sonrakiler, 661 ve sonrakiler). İşte avukatlıkla tüccarlığı ayıran esaslı farklardan birisi de budur (Bak. No. 325, 528).

Eski avukatlık kanunumuz, (Avukatların bizzat her nevi muamelei ticariye ifasından memnu olduklarını) kıydediyordu. (Bizzat) kaydı, bizce varid olmamakla

beraber, bazı barolarca, dolayısile ticaret yapmanın yasak olmadığı düşüncesini doğurmuştur. Yeni kanun, (tüccarlığı) mutlak olarak yasak etmesine göre, dolayısile ticaret yapmanın dahi meslekle birleşemeyeceği hükmünü vermek yanlış olmaz. Bu itibarla, ne gibi ticaret hallerinin yasak olduğunu, kanunu ruhundan ve ananelerimizden ilham alarak, izaha çalışacağız.

394 – Erkek avukat karısının veya kadın avukat kocasının tüccarlığı. Kendi fikrimizi söylemezden evvel, batı memleket barolarının kararlarından bahsetmek istiyoruz. (F-Fayen et Duveau p-144)te okuduğumuza göre Fransız Baroları, karısının ticaret yapması keyfiyetinin avukata yasak edilmesi fikrinde bulunmuşlardır. Paris Barosu, bu yolda kararlar vermiştir. Bu kararların esbabı mucibesi olarak karı koca arasında mal birliği olduğu, kadının bir pansiyon işlettiği, bu keyfiyetin ise pansiyona erzak verenlerle yapılan taahhütlerden doğan ticarî ve can sıkıcı neticelerine kocayı tâbi kılacağı zikredilmiştir.

Orléans Mahkemesinin 19 Nisan 1845 tarihli bir kararı, karısı tacir olan bir avukat kaydının levhadan silinmesini tasvip eyliyor. Çünkü kocanın yazıhanesine, karısının işlettiği dükkândan geçiliyordu. Burada, daha ziyade, mesleğin vakarı gözönünde tutulmuştu.

Bizim fikrimizce, karısı ticaretle uğraşan erkek veyahut kocası tüccar olan kadın avukatın kaydını sildirmeyi mucip kanunî bir uzlaşamamazlık yoktur. Hususile medenî kanunumuza göre mal birliği asıl olmadığından karı kocanın her ticarî muamelesinden dolayı diğerinin mes'uliyeti icap etmez. Karısı tacir erkek, veyahut kocası tacir kadın avukatların içimizde bulunmasını ve ticaret yapmak isteyen karısına avukat kocasının müsaade vermesini meslek vicdanı istememekle beraber nihayet kanunu doğrudan doğruya veya dolayısile yasak etmediği bir meşgaleyi kabule mecbur olan barolar, karısı tüccar olan erkek veyahut kocası tüccar olan kadın avukatı, ticaretgâhtan uzak bir yerde yazıhane açmaya, ticarî muamelelerine kefalet veya herhagi bir suretle imza koymamaya, ticarî muamelelerinden doğan davaları bizzat müdafaa ve takip etmemeye mecbur tutmaları lâzımdır.

Eski müelliflerle birlikte şuna da işaret edelim ki karı veya kocadan birisinin iş ajanlığı, tüccarlığa kıyas edilemez. İş ajanlığında, ticaretteki asil telâkki yoktur. Binaenaleyh karısı iş ajanı olan erkek avukat gibi, kocası iş ajanı olan kadın avukatın dahi levhadan kaydı silinmek gerektir.

350 – Mal alıp satmak, kiralamak, çiftlik işletmek. Bir avukatın menkul ve gayrimenkul mal alıp satmayı âdet edinmesi, şüphesiz yasaktır. Fakat bazı avukatlar olabilirki, mezat yerlerine giderek ucuz mal almakta, sonra bunları ikinci bir mezatla veyahut elden satmakta bir nevi zevk veya menfaat duyabilirler. Bu da netice itibarile para kazanmaya dayanan ve avukatlık vakarile uzlaşamayan kötü bir itiyaddır.

Keza kendisinin ve yakınlarının ihtiyacı için olmayıp sırf para kazanmak maksadile dükkân, sayfiye kiralayarak, farkile başkalarına kiraya vermek dahi avukatlara yasak edilmelidir.

Bir avukat, kira ile tutacağı tarlayı ve bağı işletmek şöyle dursun, kendi tarla ve çiftliğini, kendi maden ve taşocağını dahi bizzat işletmemelidir. Çünkü bu gibi meşguliyetler, meslek için lâzım olan zamanı yutacağı gibi, avukatı, ticarî muamelelerle fazla yüz göz edebilir, birçok şahsî ve ticarî davalara maruz bırakabilir. Kanun bakımından bunların ticarî muamele olmaları halinde, memnuniyet mutlaktır.

Her nevi taahhüt ve iltizam, fabrikacılık, nâşirlik, ilâh... Ticaret Kanunu nazarında tüccarlık olduğundan avukata yasaktır.

Gazetecilik dahi böyledir. Kâr ve zararı kendisine ait olmak üzere gündelik, haftalık, aylık, yılık gazete ve dergi çıkarmak ticarî bir muamele olduğundan avukatlıkla birleşemez (bak. No. 339). Keza, bir gazete mes'ul müdürü olmak, hem bu bakımdan, hem de avukatı, cezaî mes'uliyetlere maruz bulundurmak bakımından caiz değildir.

Tercüme işlerile uğraşmak üzere büro açmak, yahut böyle bir büroya bağlanmak dahi avukatlıkla birleşemez.

351 – Ticaret şirketlerine girmek. Bir avukatın kollektif şirkette ortak olması yasaktır. Çünkü, kollektif âza, şirketin muamelatından nâmütenâhî surette şahsan mes'ul olduklarından avukat dahi bu mes'uliyeti kabul etmiş olacak ve icabında iflâsına kadar gidilebilecektir ki, yukarıdan beri saydığımız prensiplere mugayirdir. (Kollektif eczacılık şirketinde âza olan birisinin kayıt ve kabul talebini İstanbul Barosu red ve Adliye Vekâleti tasdik etmiş, alâkalının şikâyeti üzerine Büyük Millet Meclisi, 21 Mayıs 1932 tarihli umumî heyet kararile muameleyi tasvip eylemiştir. Esbabı mucibesi aynıdır).

Bir komandit şirkette komandite (mes'ul) âza olmak, aynı sebeplerden dolayı caiz değildir. Komanditer âza olmak dahi tescil ve ilân gibi merasime tâbi olmak ve icabında mahkemelerde, koyduğu sermaye nisbetinde olsa da, şahsî takibata maruzkalmak bakımından yine tecviz edilmemelidir.

Bir avukatın anonim şirket müessisi olması, tüccarlığı benimsemesi ve ticaret şirketi tesis etmesi demek olacağından, tecviz olunmamalıdır. Fakat böyle bir şirketin hisse senetleri veya tahvillerini satın alıp temettü veya faizlerinden istifade etmesinde hiçbir beis yoktur.

Sermayesi eshama münkasem komandit şirkette ortak olmak dahi yasaktır. Çünkü böyle bir şirket mukavelenamesinin tanzimine iştirak veya şirkete nakitten gayri sermaye vazedenlerin cümlesinde müessis addolunacağını Ticrat Kanunu tasrih etmektedir (Madde: 479). Ancak müessisi olmadığı herhangi bir sermayesi, eshama münkasem komandit şirketin sonradan hisse senetlerini nakden satın alıp

temettüünü tahsil eylemek ve şirketin hiçbir işine karışmamak, anonim şirketlerde olduğu gibi, tecviz olunabilirse de, en iyisi böyle işlere girişmemektir.

Kooperatif şirketleri hisse senetleri hakkında da hüküm böyledir.

Bir avukatın limited şirkette hissedar olması dahi, fikrimizce caiz değildir. Çünkü ticarî bir muamele yapmış oluyor. Teşekkül etmiş bulunan bir limited şirketin hisselerini satın almak suretile sonradan iltihak etmesi dahi yasak edilmelidir. Çünkü, limited şirketlerin mahiyetine nazaran, netice itibarile bu muamele, yine ticarî bir şirket teşkiline varmakla beraber bu kabil şirketlerde hissedar olanların ticaret hukukuna göre, sermayenin ödenmeyen kısmından mes'uliyetleri olması, bu mes'uliyetin anonim şirketleri hisse senetlerininkinden herhalde farklı bulunması, ticarî muamelelerde müdürler ve diğer hissedarlar gibi rey vermesi, bu nevi şirketlerin şahsî şirketle sermaye şirketleri ortasında bir yer tutması, İksitad Vekâleti tarafından tanzim olunan mukavele tipine göre, bir takım murakabe usullerine ve tescil ve ilâna tâbi bulunması hasebile muameleleri tüccarlığa pek yakındır. İstanbul Barosu İnzibat Meclisi, bu gibi mülâhazalarla, Ankara'da sinema işleten bir limited şirket hissedarını barosuna kabul etmemiştir. Aynı talibi, Ankara Barosunun kabul ettiği haber alınmışsa da, mucip sebepleri anlaşılamamıştır.

Tamamen ticarî mahiyette olmayan hususî şirkette ortak olmak da doğru değildir. Çünkü böyle bir şirkette avukat ya amelile çalışacaktır ki bu hal, kendisine mesleği için lâzım olan vakti bırakmadığı, biraz da meslek vakalarına uymadığı ve dolayısile ticaret olduğu için tecviz edilemez. Yahut sermaye koyacağı cihetle ticarî mes'uliyetleri kabul noktasından işi tüccarlığa çevirmiş olacaktır ki, yine caiz değildir. Bir avukat, yalnız sermaye koymak, kendisi hiç işe karışmamak ve kârdan hisse almak suretile dahi hususî şirket teşkil etmemelidir. Böyle bir vaziyette olan avukat, açıktan yapmaya cesaret edemediği bir şeyi gizlice yapmak mevkiine düşer ki, meslek bakımından hoş değildir. Sonra üçüncü şahıslar tarafından mal sahibi sayılarak davalara maruz kalacağı gibi, ortağı tarafından kâr ve zararın taksimi, tazminat, fesih ve tasfiyei şirken.. ilâh.. gibi birçok davalara muhatap olabilir ki, bunların hepsi de, avukatlık vakalarına dokunan, meslek şerefini aşındıran şeylerdendir.

352 – Ticarî senetler imzalamak. Bir avukatın ücreti karşılığı olsa dahi, müşterisinden emre muharrer senet veya poliçe alamayacağını ve böyle bir senedi ciro edemeyeceğini yerinde izah edeceğiz (Bak. No. 350, 528). Avukat, ücreti karşılığı olmaksızın dahi, herhangi bir ticari senede, borçlu, aval, ciranta sıfatı ile imza atmamalıdır. Çünkü ticarî senet imzalamanın, niyet ve sıfat ne olursa olsun, tüccarlık demek olduğu Ticaret Kanunumuzda yazılıdır (Madde: 21). Meslekle tüccarlık ise birleşemez. Herhangi bir alacağı için emre muharrer senet almakta , herhangi bir maksatla ciranta, ticaret işlerine kefil olmakta mahzur görmeyen bazı meslekdaşlarımızın bulunduğunu görüyoruz. Böyle şeylerden, hakikî meslek adamları çekin-

melidirler. Neticesi bazan korkunç malî mes'uliyetlere, iflâs taleplerine l varabilecek olan bu imzalarla temin etmek istedikleri menfaat ne olursa olsun, lek asaleti namına bunları yumruklamalıdırlar. Para dalaverelerinin, ticaret s lerinin, tefeciliği ve bazirgânlığı sıçratarak her işin avukatlıkla birleşemeyec bir an gözümüzden uzak tutmamalıyız.

353 – **Şirket müdürlüğü ve murahhas âzalık.** Anonim şirket idare m reisliğinin kollektif, komandit, anonim, hususî şirket müdürlüğünün avukatlıkl leşemeyeceğini izaha hacet yoktur. Bu işleri yapanların, avukatlığa hasrec zamanları kalmayacağı gibi, çok defa maaş, ücret veya kârdan bir hisse a suretile o şahsiyetlere bağlanmış olacakları ve bu suretle istiklâllerini kaybed leri, ayrıca vahim ticarî bir takım mes'uliyetlere göğüs gerecekleri tabiîdir ki, lardan bir tanesi bile mesleğin eşiğine adım atmaya mânidir.

Fakat bu anonim şirket murahhas âzalığı? Murahhas âzalık dahi yukarıda dığımız sebeplerden dolayı avukatlıkla birleşemez. İstanbul Barosuna girme teyen bir anonim şirket murahhas âzası, ticareti bizzat değil de bilvekâle yap ta olduğu müteleasile kayıt ve kabulünde ısrar etmiş ise de, İnzibat Meclisi re mişti. Mesleğin idealini daha geniş bir ölçüde tahakkuk ettirmek isteyen ve tic avukatlara mutlak surette yasak eden yeni kanun zamanında, cevazını düşün bile mahal olmadığı meydandadır.

Anonim şirket idare meclisi âzalığına gelince, bunu, müstesnalar meya uzun boylu tetkik edeceğiz (Bak. No. 356).

DÖRDÜNCÜ KISIM

Müstesnalar

354– Avukatlıkla birleşebilen meşgaleler. Kanun; hakemliği, tasfiye memurluğunu, kaza mercilerinin veya adlî bir dairenin verdiği herhangi bir vazife ve hizmeti bu vazife ve hizmetler daha ziyade bir hukuk ve kanun işi oldukları için, avukatlıkla birleşebilir görmüştür (Bak.No. 355).

Anonim ve kooperatif şirketleri idare meclisi âzalığı ve murakıpliği, bunların ticarî mes'uliyetler olmaması ve bu şirketlerin hukuk yardımından mahrum kalmaması için tecviz edilmiştir (Bak. No. 356).

Hayır ve ilim müesseseleri âza ve reisliğinin avukatlıkla birleşebilmesine müsaade edilmesi hem bu bakımdan, hem de bu hizmetlerin çok defa fahrî görülmesinden ileri gelmiştir (Bak. No. 357).

Bunlardan başka kanun, kendisinde âmme vekâleti olan veyahut Devlet, Belediye veya bir müesseseden maaşı, ücret ve saire namile para alan ve bu suretle memura benzeyen veya memur olan bazı kimselerin dahi avukatlığına müsaade etmiştir ki, onlar da şunlardır:

Meb'uslar, Vilâyet veya Belediye Meclisi Âzaları (Bak. No. 369), Üniversite, Yüksek veya Tâlî Mektep Profesör, Muallim, Doçent ve Asistanları (Bak. No. 373), ve hususî müessese ve şahısların müşavir ve avukatları (Bak. No. 373 mükerrer).

355 – Hakemlik, tasfiye ve tereke memurluğu, kayyimlik ve saire. Kanunun yazılışına göre (Bak. No. 120), hakemlik ve tasfiye memurluğu alelıtlak avukatlıkla birleşebilen istisnalardandır[1]. Bir kollektif, komandit veya anonim şirket ortakları veya umumî heyeti bir avukatı tasfiye memuru tayin ve oda kabul edebilir. Şirketlerin tasfiye memurluğu veya herhangi bir ihtilâfta hakemlik, öyle bir kanun işidir ki, bunu avukattan daha iyi yapacak başkası bulunamaz. Avukatı bunlardan menetmek, bu işleri, kanun bilmeyenlerin eline bırakmak olurdu ki, adalet geyesine uygun düşmezdi. Kanun vâzıı, hakla, kanunla ilgili işleri, her vesile ile, avukat denilen kanun adamının elinde toplamaya çalışıp dururken, bu maksattan uzaklaşmaya elbette müsaade edemezdi. Kanunun, hakemliği ve tasfiye memurluğunu, bir kaza

(1) Cresson, elli sene evvel çıkardığı kitapta bu gibi meşgalelerin dahi avukatlıkla birleşemeyeceği mütaleasında bulunmuştu (Bak.; cilt 1, Sayfa: 92, 93).

mercii tarafından tayin edilmiş olsun veya olmasın, avukatlıkla birleşebilen hizmetlerden sayması, bu düşüncelerden ileri gelmektedir. Bunlara benzeyen diğer meşgalelerde ise mutlaka bir kaza mercii tarafından tayin edilmiş olmak şarttır. Meselâ bir Sulh Mahkemesi bir avukatı terekenin tasfiyesine, kayyımlığa, vasîliğe, nazırlığa, müflisin alacaklılar toplantısı iflâs idare âzalığına tayin edebilir. Mahkeme ve toplantı ücretini toptan tayin etmeyip ayda veya yılda şu kadar ücret kararlaştırılabilir. Bu gibi hâdiselerde avukatın memur veya ücret ve aidatla çalışır bir nevi müstahdem olması bahis mevzuu değildir [2]. Bundan başka tereke memurluğu, kayyimlik, iflâs idare âzalığı gibi hizmetler, mahkemenin ve icra dairesinin nezareti altında görülen kanun işleri olduğu için bunlara, aynı yolda yürüyen, kanunları bilen avukatlardan daha münasibi bulunamaz.

Hakemlik de (Bak. No. 483 ve sonrakiler) bunun gibidir. Hukuk ihtilâflarında hâkimlik eden hakemin muayyen bir ücret alması avukatlığa mâni değildir.

Bu bahislere ait maddelerin lâyihadaki ilk şeklinde bu hükümler o kadar kat'î değildi. Vekâlet namına izahat veren Doktor Şinasi Devrin, bunun tabiî olduğunu söyledi. Fakat kongre, tatbikatta karışıklığı mucip olmamak için hükümlerin sarahaten kanunda yer bulmasını istemiş ve öylece de olmuştur (Bak. No. 120).

356 – Anonim şirket idare meclisi âzalığı ve murakıpliği. Bu mesele, uzun seneler birbirine uymayan kararların çıkmasına sebep olmuştur. Paris topluluk meclisi, 27 Haziran 1865 tarihinde avukatlıkla anonim şirket meclisi idare âzalığı birleşemez, demiştir. Karar, başlıca şu sebeplere dayanıyordu:

(Avukatlık, ücretle veya bedava görülen her nevi temsil vazifelerile birleşemez. Avukat, bu gibi ticarî temsillerden münezzeh olmalıdır. Meclisi idare âzaları az çok bir ücret alırlar; ticarî muamelelerin yapılmasına karar verirler ve netice olarak bir takım mes'uliyetlere duçar ve şahsî davalara muhatap olabilirler; avukatlık mesleği ve seciyesi bunlardan münezzeh olmak lâzımdır; avukat, yalnız istişare, müdafaa ve hakemlikle meşgul olmalıdır; bu kaideler şiddetle muhafaza edilmelidir).

Meslek üstadları, bu kararın bugün için tatbik yeri bulamayacağını beyanda müttefiktirler[3].

---

(2) Les R. de la pr. d'avocat S. 135, 136, 137.

(3) J. Appleton: P. d'avocat P. 244-245.
Üstad, Paris inzibat meclisinin temsil esasına dayandığını, halbuki bunun bugün için varid olmadığını, meclis bundan başka 20/11/1822 tarihli nizamnameye istinad etmiş ise de, mezkûr nizamnamenin 20/6/1920 kararnamesile mülga bulunduğunu, idare meclisi âzaları, ticaret veya hesap mümessillerine ve işadamlarına benzetmek doğru olamayacağını, bu itibarla avukatların şirketlerde, hayır cemiyetlerinde.. ilâh.. idare meclisi âzası olabileceklerini ve olduklarını ifade etmektedir.
Büyük barolar arasında yalnız Lyon Barosu, birleşemez diyor. Lille ve Douai Baroları ve diğer birçok barolar, avukata bu ruhsatı sarahaten vermektedirler. Birçok şehirlerde ve bütün Belçika Barolarında mesele bugün birleşebileceği şeklinde halledilmiştir (Bak. F. Palen et Duveau. P. 146).
F. Palen: Baro Müellif tarafından çevrilmiştir. S. 192 ve sonrakiler.
J. Appleton: Les R. et U. de la profession d'avocat. P. 237-239.

Meseleyi, avukatlık kanunumuzun lâfzına ve ruhuna göre tetkik edelim:

Anonim Şirket idare meclisi âzalığı, avukatı mesleğile uğraşmaktan alıkoyacak kadar zamanını yutuyor mu? Buna, evet, cevabı verilemez. Çünkü idare meclisi âzalığı, avukatın en az ayda, en çok on beş günde bir yarım, bir veya iki saatini ya işgal eder, ya etmez.

Avukat, şirketin memuru oluyor mu? Bulunduğu celselerde ya senelik veya toptan birhuzur hakkı, temettüden bir hisse alması, yahut bazı şirketlerde olduğu gibi, bu vazifeyi ücretsiz yapması, kendisini, şirkete ecirlik, müstahdemlik gibi suretlerle bağlayan bir bağ olmadığı için yasaklık düşünülemez.

İdare meclisi âzalığının meslek vakar ve şerefine dokunur bir ciheti yoktur. Vereceği reyleri, kendi ilhamından alacağı için istiklâlini dahi kaybetmiş olmaz. Hukukşinasların fikir ve nasihatlarından o meclisleri mahrum bırakmak doğru olmaz.

İdare meclisi âzalarının, Ticaret kanunu mucibince (Madde: 331) bazı mes'uliyetlere maruz kaldıklarına şüphe yoktur. Şöyle ki:

1 – Hisse senetleri bedellerine mahsuben şeriklere vukubulan tediyelerin ademi sıhhatinden;

2 – Tevzi ve tediye olunan temettülerin gayri hakikî olmasından;

3 – Ticarî defterlerin tutulmamasından, yahut eksik tutulmasından;

4 – Heyeti umumiyeden sâdır olan kararların infaz olunmamasından;

5 – Kanunun veya mukavelamenin tahmil ettiği vazifelerin yapılmamasından;

Dolayı şeriklere ve üçüncü şahıslara karşı müteselsilen mesuldürler.

Dikkat edilirse, görülür ki, bu mes'uliyetlerin hepsi, ticarî bir muamele ifasından doğan mes'uliyetler değildir. Belki kanunun ve esas mukavelenamesinin ve umumî heyetin yüklettiği vazifeleri lâyıkile görmemekten, başka bir ifade ile, kendisine tevdi edilen vekâlet vazifesini dikkat ve basiretle yapmamaktan doğan mes'uliyetlerdir. Avukat, böyle mes'uliyetlere, meslek hayatının içinde ve dışında her zaman maruzdur. Vekâlet vazifesini kanun ve meslek vicdanının emrettiği şekilde yapmıyan avukat, müvekkiline karşı maddeten ve mânen mes'uldür. İdare meclisi âzası sıfatile mahkemelerde, hakkında takibatta bulunulacağı hatıra gelirse, buna da denilebilir ki, mesleğini dikkat ve ciddiyetle yapmıyan avukat da böyle takiplere maruz kalabilir. Sonra, bir anonim şirket hisse senedini satın alan avukat, o senedin ödenmemiş kısmını vermezse, Ticaret mahkemesinde davaya maruz kalmaz mı? Bizzat Baro idare meclisi âzaları, kendi teşekküllerinin muhasipliğine, sandık

eminliğine tayin edilmiyorlar mı? Baronun parasını idare etmiyorlar mı? Umumî heyetlerine hesap vermek mecburiyetinde bulunmuyorlar mı?

460 sayılı Avukatlık kanunu, bu gibi düşünceler sevkiledir ki, avukatlığın malî ve ticarî müesseselerin idare heyeti âzalığile birleşebileceğini sarahaten kaydetmişti. Kongrede bazı muhalif reylere rağmen, lâyihanın ekseriyetle bu görüşü kabul etmesi ve öylece kanun halini alması, bu düşüncelerden ileri gelmektedir. Hattâ Büyük Millet Meclisi daha ileri giderek, böyle şirketlerin murakıplığını dahi istisnalar meyanına sokmuştur. (Bak: 120, 124).

357 – Hayır ve ilim müesseseleri âza ve reisliği. Anonim şirket idare meclisi âza ve murakıplığını avukatlığa mâni, görmiyen kanun vâzıı, hayır ve ilim teşekküllerinde daha ileri giderek bu müesseselerin yalnız âzalığını değil, reisliğini de avukatlıkla birleşebilir görmüştür. Bunun sebebi, bu gibi teşekküllerin çokluk hukuk bilgisine muhtaç olması, orada vazife alanların bedava çalışmalarıdır. Böyle müesseseler, şeref hizmetlerine koşan avukatları ve hususile Baro Reislerini başlarına geçirmeyi âdet edinmişlerdir. Baro Reisi ve avukatlar için böyle hizmetler, doğrusu, biçilmiş kaftandır.

358 – Âmme vekâletini haiz olanların avukatlığı. Meb'uslar, Vilâyet ve Belediye Meclisi âzaları gibi âmme vekâletini haiz olanların dahi, bazı kayıt ve şartlarla (Bak: 120, 124, 369) avukatlık etmelerine müsaade olunmuştur.

359 – Meb'usların istisnasına karşı edilen itirazlar. Meb'usların avukatlık yapıp yapamıyacakları, aşağı yukarı her memlekette münakaşa edilegelmiştir[4]. İtirazlar şöyle hulâsa edilebilir:

Meb'us, hükûmeti teşkil eden üç kuvvetten biri ve birincisi olan teşri kuvvetinin bir parçasıdır. (Büyük Millet Meclisi, teşri kuvvetini olduğu gibi, icra kuvvetini de temsil eder) Bu itibarla icra ve kazâ makamlarında iş ve dava takip etmesi sıfatile uzlaşamamalıdır; Meb'us avukat, resmî makamlara ve mahkemelere nüfuz ve tetsir yapabilir, yahut öyle bir şüphe uyandırabilir. Halk, ilim ve meslek yardımından ziyade selâmile, kartile, nüfuzile iş görebilen, yarın nazırlığa, belki de Adliye Nazırlığına namzet bulunan meb'us avukatı tercih eder. Vakıâ, titiz, mesleğine kursağile ve yalnız cübbesile değil, vicdanile, şerefile bağlı bir avukat, mevki ve nüfuz

---

(4) Bizdeki münakaşalar hakkında şu yazılara bak:
Fahrettin Asafoğlu: Adaletin dilekleri (risale).
Abidin Karahüseyinoğlu: Adaletin sesleri (risale).
Esad Arsebük: Nasıl bir adalet isteriz. (risale).
Refik İnce: Meb'uslukla avukatlık birleşmeli mi? İzmir Barosu Dergisi, sene 1, 2. Sayı 2 - 6.
Fransadaki münakaşalar için bak:
Henri - Robert : Muhamî. B. S. Nuri ile birlikte müellif tarafından çevrilmiştir. S. 103 ve sonrakiler.
F. Payen : Baro Müellif tarafından çevrilmiştir. S. 192 ve sonrakiler.
J. Appleton : Les R. et U. de la profession d'avocat P. 237 - 239.

bazirgânlığına tenezzül etmez. Fakat kaçı böyledir? Önce avukatlık etmediği halde, meb'us olduktan sonra yazıhane açanlara, yahut açılmış yazıhanelerle ortaklığa başlayanlara ve bu suretle üzerindeki âmme vekâletinden yalanmak isteyenlere ne demeli? Her ne pahasına olursa olsun davalarını kazanmak isteyen iş sahipleri böylelerine başvururlar. onları, böyle hareketten kimse alıkoyamaz. Bu hal ise, ortada fısıltıların dolaşmasına yol açar. Adalet yardımcılarına karşı en ufak bir şüpheye meydan vermek caiz değildir. Bu öyle birşey ki, anlaşılması kolay, anlatılması zordur.

Hâkimler böyle nüfuz ve tesirlere kapılırlar mı? Evet, diyecek olursak, hâkimlere hakaret etmiş oluruz. Fakat terfiine yardım etmesini, yahut da kendisine kötülük etmemesini istediği bir meb'us avukata karşı sempati veya korku duyamaz mı? Dosdoğru, hatta, araya nüfuz girdi, demesinler diye meb'us avukatın haklı olabileceği işlerde aleyhine rey verecek kadar dimdik hâkimler vardır. Bu da haksızlık ya!.. Lâkin sayısı kaçtır? Önce ufak bir yardım... Onun müdafaa ettiği davayı sırasından evvel görmek... Bir numara daha yukarı çıkıp istediği günü ve saati vermek... Filân ehlivukuftan hoşlanır diye istediğini tayin edivermek... Yay gevşeyince gevşer, arkasından hizmet arzetmek!..

Meb'us, âmme vekâleti devam ettiği müddetçe işleyeceği suçların takibinden masundur. Bir meslek suçu işlerse, disiplin meclisi kendisini cezalandıracak mı? Cezalandıramazsa, mesleğin gövdesi kundaklanmış olur. Cezalandırması ve itirazı üzerine ağır ceza, cinayet, istinaf mahkemelerinde veya haysiyet divanında muhakeme edilmesi, teşri masuniyetile uzlaşabilir mi?

Ve sonra meb'us; maaş, ücret, tazminat ve aidat namlarile Devlet bütçesinden bir para alır. Adı meb'us veya vekil olsun, bu hal, avukatlığa mâni olmamalı mıdır?

İşte, meb'usların avukatlık yapmalarına müsaade edilmesini istemeyenlerin başlıca itirazları bunlardan ibarettir.

360 – Fransa'da Staviski rezaletinden sonra. Meb'usların, Âyan âzalarının doğrudan doğruya ve Nazırların da ortakları vasıtasile iş ve dava almalarından doğan münasebetsiz hallere en çok Fransa, eski İtalya, Belçika ve Balkan Devletlerinde tesadüf edilmiştir. İş, kombinezon, spekülâsyon diyarı olan Amerika, bunların hepsinin başında gelir. Yıl geçmez ki oralarda bir âyan veya meb'us avukatın büyük çapta yaptığı rezaletten bahsedilmesin. Bunların en büyüğüne son senelerde Fransa'da şahit olduk.Staviski adında mezhebi, meşrebi, milliyeti belirsiz birisi, Fransa'nın merkezinde ve vilâyetlerinde Belediyelerden, Emniyet Sandıklarından ve resmî diğer bazı müesseselerden milyonlar dolandırmıştır. Aylarca süren ve kâğıtları, çuvalları dolduran tahkikat evrakından anlaşıldı ki, akıl hocaları içinde kodaman meb'us avukatlar da varmış. Bu siyaset gediklileri, Staviski'ye adaletten gelecek sille tokatlara siper olmuşlar, kâğıtları minderaltı etmişler, müşavir avukat, hukuk mü-

şaviri gibi sıfatlarla yüksek ücretler mukabilinde kötü teşebbüslerini kolaylaştırmışlardır. İşte bir meb'us, bir âyân! Ne o? Zamanın filân nazırının yazıhane ortağı da işin içinde; bir adım daha ileri... Bizzat falan nazırın da parmağı var... Barodan kovulan, disiplin cezalarına çarptırılan, intihar eden avukatlar veya hâkimler eksik değil. Temizlik gerekti. 6 Şubat 1934'te teklif ve o yılın martının onunda kabul edilen bir kararname şu esasları koydu:

> "Bir Baroya kayıtlı meb'us ve âyan avukatlar, âmme vekâletlerinin devamı müddetince, ne doğrudan doğruya, ne de kâtipleri veya mesai arkadaşları marifetile tasarruf ve kredi işlerile ilgili müddei şahsîleri, mevkufları, müttehemleri istintak hakimleri veya mahkemeler huzurunda temsil edemezler.
>
> "Böyle bir avukat, Devlet ve âmme müesseselerile intihap olduğunu veya kendisini intihap eden Vilâyetin hususî idare ve Belediyeleri ve bunların idare ve murakabesindeki müessese aleyhine iş alamaz. Vilâyet ve Belediye Meclisi Âzalığına seçilmiş avukatlar dahi, vekili bulundukları Hususî İdare ve Belediyeler aleyhine iş almaktan memnundurlar.
>
> "Baro Başkanı tarafından adlî müzaheret şeklinde resen tevdi edilen herhangi bir vekâlet vazifesi müstesnadır."

Fransız üstadlar bunu da kâfi görmeyerek diyorlar ki: Kötülüğü kökünden kazımak için, her meb'us veya âyan avukata, ya orada kalmayı veyahut avukatlığı yasak etmek gerektir[5].

Bu kararnamenin saiki, parlâmentocuların nüfuz ve tesirlerinden resmî makam ve mahkemeleri korumak, yahut böyle şüphelerden adaleti uzak bulundurmak olduğuna hiç şüphe yoktur. Bundan başka olarak şu sebepleri de ileri sürerler:

Âmme vekâletini haiz olan bir şahıs, âmmenin haklarını ve menfaatlerini müdafaaaya mecburdur. Müdafaasına, sıfatı itibarile mecbur olduğu bir işten ücret almakta mâna yoktur. Âmme menfaati aleyhinde iş almak ise, meb'usluk sıfatile ve avukatlık prensibile uzlaşamaz. Çünkü bir davanın iki tarafını birden almış olur[6].

---

(5) Baro. Müellifin F. Payen'den tercümesi. S. 162

(6) Diğer esbabı mucibe: (Milletvekiliği vazifesi bunu elinde tutan herkese, himayesile mükellef olduğu umumî menfaatlerle ihtilâfa meydan verecek surette meslekî bir iş yapmamak vazifesini emreder.

Meb'usluk vazifesinin yapılmasından doğacak menfaat namına, hiçbir meb'usun, Devletin alâkalı bulunduğu hiçbir işte, meb'usluğun kendisine temin ettiği itibarı istismar ettiği zehabını vermemiş olmasının ehemmiyeti de âşikârdır.

Meb'us seçilen zat, bir mahkeme veya daire önünde bir hususî menfaati, umumî menfaat aleyhine iddia ve müdafaa suretile garip bir vaziyete düşmemelidir. Çünkü umumî menfaatin bahis mevzuu olduğu işte o meb'us ya bir kanun vazıı olmuştur veya olmak ihtimalile karşı karşıyadır).

Görülüyor ki, bazı üstadlar, Devlet ve diğer resmî müesseselerin yalnız aleyhlerindeki değil, lehlerindeki işleri bile meb'us ve âyân avukatlara yasak etmeyi düşünüyorlar. Kendilerini biraz daha söyletmek istersek derler ki:

Meb'us veya âyan avukatların Devlet, resmî müessese, Belediye lehindeki işlerin müdafaasına memur edilmeleri büyük tehlikeler gösterir:

Meb'uslar bu gibi iş ve davaları elbette bedava müdafa etmezler. Ücret alırlar. Devletin, resmî müesseselerin bir meb'us avukatı seçmeyi düşündükleri işin ücreti herhalde yüksek olur. Bu yüksek ücreti alan meb'us veya yan, artık hükûmetin veya o işi ona veren Nazırın cebine girmiştir. Murakabe vazifesini göremez. Bu hal, yalnız bu yüzden para kazanan meb'us veya âyana değil, ötekilere, yani ikram bekleyenlere de geçer. Parlâmentodaki meb'us avukatlardan birçoğu, böylebir lûtfa mazhar olmak için sıra beklerler. Bu menfaat ümidi, tenkidlerine, hükûmeti ciddiyetle murakabelerine sed çeker.

Bu nimeti göremeyenler ise, benliklerinde, o işlere de, o işleri verenlere de yenemedikleri bir kin besler ve o tesir altındadir ki, ifrata varırlar. Bu gibi hallere mâni olmak, beşer kuvvetinin üstündedir.

Hükûmete gelince, böyle büyük ücretli işleri, hallerin icaplarına göre kullanır, filân meb'us avukat, şu meselede bizi iyi müdafaa etti, haydi kendisini mükâfatlandıralım, der. Yahut şu çetin ve karışık meselede en kuvvetli itiraz kimden gelebilir? Şu karşıda, soldaki masada oturan ve geçen sene ..... işinin müzakeresinde kabineyi hallaç pamuğu gibi darmadağınık eden sarı benizli, asık suratlı meb'ustan. Eh, itiraz ve hücumlarını önlemek için, şu işi de ona verelim. Allah için, bu işi ondan daha ustalıkla müdafaa edecek başka bir avukat bulunamaz!

Baroda kayıtlı bu kadar avukat dururken, seçe seçe parlâmenteya yeni ayak basmış, yahut gediklenmiş politikacı bir avukatı bulmak, herhalde saklı veya açık bir maksattan ileri gelir. Buna meydan vermemelidir.

İşte bu gibi düşüncelerle âmme müesseselerinin leh veya aleyhindeki işlerin müdafaasını meb'us veya âyan avukatlara yasak etmek istiyorlar.

361 – Bu hikâyenin memleketimizdeki tarihi. Meb'usların avukatlığı bizdenasıl geçmiştir?

(Sultan) Hamidin açtığı Birinci Meb'usan Meclisinde Hasan Fehmi (Paşa) gibi avukat meb'uslar vardı. Birinci Meşrutiyet, kısa bir müddet sonra yokluğa karıştığından, mevzuumuzu ilgilendirecek bilgileri toplamaya meydan kalmamıştır. Zaten o zamanki zihniyetin, avukatlara yan baktığını, avukatların şerefsiz sayıldıklarını biliyoruz.

İkinci Osmanlı Meb'usan Meclisinin kurulmasından sonraki halleri biraz uzunca konuşmak isteriz:

1908 yılında açılan İkinci Meclis Hükûmetinin ilk yaptığı iş, meb'usların başkanlığı altında teşkil edilen heyetlerin, hâkimler de dahil olduğu halde, memurları büyük bir çapta tasfiye etmesi olmuştu. O zamanın tarihinde (kadro harici) ve birkaç yıl sonra mağdur memurların! tekrar Devlet kadrosuna alınmalarına dair zamanın hükûmeti tarafından bir kanun neşredildiği için (Adlü ihsan politikası) adını taşıyan o maceranın neticesinde, vazifeleri başında kalan hâkimler, önce büyük bir ürperme geçirmişler ve kadroda dahil olduklarını gördükten sonra da geniş bir nefes almışlardır. Nasıl almasınlar ki, hâkimlerin azledilemeyeceği düsturu gerçi kurulmuştu amma, daha dün bozulmuştu. Bunun bir daha, velev ki bir kanunla olsun, bozulamayacağı ne malûmdu? Kaza kuvveti müstakildir, lâyenazildir. Bu kitaplarda böyledir, fakat hakikatte, yerinden çıkarılan, yahut şu rahat ve güzel İstanbul'u bilmem kaç yıl bir daha görmemek üzere taşraya gönderilen kaç tane kapı yoldaşı vardır? Allah göstermesin, kendisinin de başına böyle bir kazâ gelirse, hali nice olur? Meb'usan Meclisini güm güm inleten, henüz Devleti ve milleti bütün mânasile elinde tutacak kuvvetten uzak, acemi, tecrübesiz hükûmet adamlarını tir tir titreten meb'uslar da avukatlığa başlamışlar. Dahası var: Nazırlık, hattâ Adliye Nazırlığı etmiş bazı meb'uslar da yazıhane açmışlar. O Adliye Nazırı ki, kendisini bir derece yükseltmiş, yahut uzun yıllar, uzak kaldığı İstanbul'a kavuşmuştur! Onu karşısında görünce nasıl iki büklüm olmasın?

Öyle meb'us bir avukatın müdafaa için önüne geldiğini görünce mahkemede ayağa kalkan (nasılsınız efendim!) diye yerinden yarı kandilli temenna ile selâmlayan mahkeme reisleri biliriz.

Sözün kısası, o zamanın büyük iş sahipleri hep böyle nüfuzlu sandıkları meb'us avukatlara koşmuşlardı. Allah için, bunların içinde sarığile, sakalile çalım satan ve aldığı büyük işin hakkından gelir hissini veren ve birçok yağlı ballı işler gören siyaset gediklileri de eksik değildi. Bu meb'uslar içinde Rum ve Ermeniler de vardı.

Çok fecidir ki, hükûmet bile leh ve aleyhindeki davalar için meb'uslara müracaat ediyordu. Fertlerin kafaları gibi, hükûmeti idare edenlerin kafaları da dumanlı... İhtilâlden, inkılâptan sonra görülen bir şaşkınlık hüküm sürüyor. Herşey kuvvette görülüyor. Kuvvet ise ihtilâl yapmış, saltanatı devirmiş olanların veyahut o zümreye uzaktan, yakından münasebeti bulunanların elinde farzolunuyor.

362 – Canlı bir misal. Size bunun canlı bir misalini yazacağım:

(Sultan) Hamit'ten önce hal'edilmiş olan (Sultan) Murad'ın vârisleri kadınlarla şehzadeler, babalarının verilmemiş olan tahsisatının tahsilini Maliye hazinesinden dava ettiler. Altın para ile pek yüksek bir yekûn tutan bu davanın müdafaasını, meb'us avukat Kirkor Zühtapyan'a tevdii etmişlerdi. Dava, verilmeyen ve alınmayan bir atiyenin (ihsanın) davasına şer'an imkân olup olmadığının halline inhisar eden şer'î bir mesele idi. Arapça bilmeyen, şer'î hükümlere derinden vâkıf olmayan Ermeni meb'usa bu davayı kadın (Efendiler), Sultan Hanımlar ve (Şehzade Efen-

diler) niçin vermişlerdi? O zamanın Meclis müzakerelerini hatırlayanlar bilirler ki Zühtap, İttihat ve Terakki Fırkasından, ekalliyetler namına namzet gösterilmiş bir meb'ustu. Güzel Türkçe'yi ağzında katletse ve biraz şarlatanlık yapsa da mantıkî söylerdi, Darülfünunda Müdderis idi. Fakat bütün bunlardan ziyade, mebustu, müzakerelerde Nazırları sıkıştıran, ileri gelen, sivrilmiş, hatırlı bir meb'ustu.

Ya hazine ne yaptı? Ben o tarihlerde Maliye Hazinesinin dava vekili idim. Bu davayı, hazine namına Halil Hilmi[7] takip ve pekâlâ da müdafaa ediyordu. Zamanın Maliye Nazırı ve Sadrazamı, Zühtap'ın meb'us olmasından ve mahkemeye tesir yapmasından kuşkulandılar. Ey vârisler siz bir meb'us mu vekil ettiniz, biz iki tanesini tutalım da göresiniz, dediler ve hazinenin maaşlı, ücretli vekilleri olduğu ve o zamana kadar hiç emsali bulunmadığı halde iki adet kodaman meb'us seçtiler. Bu iki zatin bilgilerine hiç diyeceğimiz yoktu. Fakat değerli birer avukat oldukları için müdafaa kendilerine verilmemişti. Yahut, daha munsıf olmak için şöyle diyelim: Bilgileri değil, meb'uslukları birinci plânda geliyordu. Eğer mahkeme, meb'us nüfuzundan çekinecekse, bir yerine iki kodaman pehlivan karşı çıkarılmış oluyordu. Yahut da, meb'us kuvvetini, meb'us kuvvetile fitetmek istiyordu. Böyle düşünceler, elhak, kokmuş, çürümüş bir saltanatın dökûntülerine tıpatıp yaraşırdı.

363 – Millî idarenin titizliği. Millî idare, nüfuz ticaretine kalkanları, şu ve bu işlere burunlarını sokmak isteyenleri hiçbir zaman hoş görmemiş, sözile ve fiilile bu gibileri çiğnemiştir. O coşkunluk, o haksız davanın kazanılmasını filân ve falanın himmetinden bekleyiş... Bunlar tarihe karışmalıdır. Türk mahkemelerinde haklı olan ve iyi müdafaa edilen davalar kazanılır: İşte rejimin düsturu budur.

Parti liderleri, alâkalıları, resmî olmayan şahıs ve müessese davalarının meb'uslar tarafından alınmasını bile hoş görmemişlerdir. Kanunun, parti programının menetmediği bu faaliyetin hoş görülmemesi, bazı meb'us avukatların Asliye ve Temyiz Mahkemelerinde dava takip ve müdafaa etmelerini önlemiştir. Bugün de, meb'us avukatlarımızın dava takip ve müdafaa ettiklerini az görüyoruz.

Bu umumî görüşten sonra meb'usluğun avukatlığa mâni olduğuna dair Büyük Millet Meclisinin kararile ondan sonraki telâkkileri gözden geçireceğiz.

364 – Meclisce kabul edilen bir takrir. Karesi meb'usu Basri, Büyük Millet Meclisinin 18 Şubat 1923 tarihindeki toplanışında (meb'usların dava vekâleti ile iştigallerinin ademi cevazı hakkında idarî bir karar ittihazı) teklifine dair bir takrir vermiştir. Bu takririn hulâsası şudur:

> "Dava vekâleti ile millet vekâletinin birleşemeyeceği arzusu öteden beri izhar edildiği ve Encümene gönderildiği halde şimdiye kadar bir karar vermemiştir.

---

(7) Eski İstanbul Baro Reisi Halil Hilmi Uyar.

"*Meclisin şerefile* ve bugünkü hukukî vaziyetile sıkı bir surette alâkalı olan bu meselenin şu sırada halli lâzımdır.

"Büyük Millet Meclisi, icraî ve teşriî sıfatları haiz bir meclistir. Buna, üçüncü bir sıfat olmak üzere adlî vasfını da hakkile verebiliriz. Böyle sıfatları haiz olan meclis âzasının dava vekâletile iştigalleri nasıl tecviz olunabilir? olunursa, bu aynı şahsın hem hâkim, hem müddei, hem de müddeaaleyh olmasından başka bir mâna ifade edemez. Mesele çok basit olduğundan kanun neşrine bile lüzum yoktur. Bugün Heyeti Vekileyi teşkil eden zevatın dava vekâleti ile iştigali, kanunen memnu değil iken fiilen ve bedaheten memnu olmuştur. Binaenaleyh meclisimizde dava vekâleti ile iştigal eden arkadaşlarımız varsa, bunların bu iştigalden derhal men'ini teklif ederim."

Bu takrirdeki diğer sebepler, başka ifade ile ve daha düzgün olarak her tarafta söylenmiştir. Dava vekâletinin meclisin şerefile alâkası olduğu hakkındaki mütaleaya gelince, takrir sahibi herhalde (Herkese, Millet Meclisi Âzaları dava peşinde koşuyorlar, nüfuz ticaretine kalkmışlar hissini vermekten çekinelim) gibi iyi tefsir edilebilecek bir mâna kasdetmiştir. Yoksa, dava vekâletinin adalet yardımcılığı gibi en şerefli mesleklerden biri olduğunu anlamış olduğuna şüphe yoktur. Çünkü adalet müdafiliği de millet müdafiliği kadar aziz ve şerefli bir hizmettir. Kanunların millet kürsüsüne verilen aynı söz hürriyetini adalet kürsüsüne vermesi bunun en canlı bir delilidir.

Meclis bu takriri kabul ile meb'uslara avukatlığı yasak etmiştir.

356 – 460 sayılı Avukatlık Kanunu. İki sene bir buçuk aylık bir memnuiyetten sonra, 460 sayılı Avukatlık Kanunu, resmî meclislerin âzalıkları meyanında meb'usluğun avukatlıkla birleşebileceğini kabul etmiştir.

366 – 1931 Parti kongresi. 1931 yılı mayısının beşinde açılan büyük Parti kongresinde bu meselenin yine münakaşa edildiğini görüyoruz. Parti nizamnamesinin 108'inci maddesi şöyle diyordu:

"Meb'usların hususî hayatlarında ticaret ve sanayi ve sairedeki faaliyetleri, Devletin kanunlarına tâbidir. Fakat Cumhuriyet Halk fıkrasına mensup meb'usların meb'usluk sıfatını, hususî menfaatleri için istismar edememelerine Fırka Umumî Reisliği de hususî bir itina gösterir."

Bundan anlaşıldığına göre, meb'usların ticaret ve san'at faaliyetleri, devletin kanunlarına tâbidir. Fakat meb'usluk ne ticaret, ne de sanayi faaliyeti olmadığından, avukatlık bahsindeki ölçüsü şudur: Meb'usluk sıfatı, hususî menfaatin istismarı için kullanılmamalıdır. Şu halde meb'us avukat, meb'usluk sıfatını aldığı iş veya davanın kazanılması için kullanmadıkça meslek faaliyetine devam edebilir. Lâkin bunu nasıl anlamalı? Bir meb'us, aldığı davayı müdafaa ederken hiçbir zaman, ben meb'usum, şöyle karar verilmesini isterim, demez ve diyemez. Fakat adalet kürsüsünde iken giydiği müdafaa cübbesi, millet kürsüsünde haiz olduğu yüksek nüfuz

ve kuvveti gideremez. Söylese de söylemese de meb'ustur, milletvekilidir. Herhangi bir avukatın bir tezi müdafaa ederken kanun vâzının bu maddeden kasdı budur, demesi hâkim üzerinde yalnız ilmî bir nüfuz tesis edebildiği halde, Adliye Encümeni Âzasından bir meb'usun (Biz bu maddeyi şu kastla koymuştuk, encümende şöyle konuşmuştuk) demesi başka bir mâna ifade edebilir. Nasıl düşünülürse düşünülsün, programın o maddesi, memleketin ruh hâleti, meb'us avukatların uzak, yakın meslek faaliyetleri gözönünde tutularak, büyük bir titizlikle konulmuştur, demek yanlış birşey olmaz. Nitekim kongrede geçen acı tatlı münakaşalar, bu zihniyetin hâkim olduğunu göstermiştir.

367 – 1935 Parti programına göre. Meb'usluk avukatlık yapmalarından doğabilecek mahzurları hoş görmeyen, aynı zamanda, bir avukatı da, meb'us olduğu diye, kanunî haklarından mahrum etmek istemeyen Halk Partisi, dördüncü büyük Kurultayında kabul edilmiş olan 1935 yılı nizamnamesinde, parti meb'uslarının ne gibi davaları müdafaa edebileceklerini tesbit etmiştir. 126'ncı maddenin son fırkası şöyle yazılıydı:

"Parti saylavı avukatlar, Devlet, İdarei Hususiye, Belediyeler, hayır cemiyetleri, kapitalinin bütünü veya bir parçası Devletin olan kurumlara karşı dava alamazlar."

367 Mükerrer – 1939 Parti Kurultayı kararı. Beşinci büyük kurultayın 1 Haziran 1939 tarihindeki toplantısında kabul edilmiş olan nizamnamenin 140'ıncı maddesine göre parti meb'usu olan avukatlar, Devlet veya partiyi alâkalandıran bir davada aleyhte vekâlet deruhte edemeyecekleri gibi, ücret mukabili olarak lehte dahi vekâlet alamazlar ve bu gibi davaları deruhte etmiş olanlarla şerik olamazlar.

Parti Genel Başkanlık Divanı, zaruret gördüğü hallerde partili meb'usları, bu gibi vazifelerle tavzif edebilir.

Hususî İdareler, Belediyeler ve bunlara bağlı müesseseler aynı hükme tâbidir.

Görülüyor ki, beşinci kurultayın kabul ettiği tahdidler, kanunun kabul ettiği esaslardan daha sıkıdır.

368 – Lâyiha ve avukatlar kongresinde geçen müzakereler. Büyük kanun lâyihasının dördüncü maddesi meb'usların ve Vilâyet veya Belediye Meclisleri Âzalarının avukatlık yapabilecekleri prensibini kabul ile beraber (Devletin veya vekili oldukları hükmî şahısların alâkalı bulunduğu işlerde avukatlık edemezler) demişti. Bu fıkra, avukatlar kongresinde çok mübhem ve eksik görüldü. (Alâkalı)dan maksat, hem lehte, hem aleyhte mi, yoksa yalnız aleyhte mi dava alamazlar demektir? Devlet, (Hazine) aleyhine dava alamayan meb'us avukatlar, Belediyeler ve Devletin sermayesine iştirak ettiği müesseseler aleyhine dava alabilecekler mi? Seçme vekili bulundukları Vilâyet ve Belediye Meclisleri aleyhine dava alamayan avukatlar, Devlet aleyhine iş takip edebilirler mi? Lâyihada yazılı olmayan bu meselelerin mü-

zakeresi sırasında Vekâlet namına hazır bulunan Hukuk İşleri Umum Müdürü, (alâkalı)dan maksat, hem leh, hem de aleyh olduğunu sarahaten söyledikten ve ifadesi zapta geçirildikten sonra kongre, maddeleri daha açık tesbit etmiştir.

369 – Kanunun kabul ettiği şekil. Fakat Adliye Encümeni, 1935 Parti programının 126'ncı maddesini (Bak. No. 124, 367) aynen kabul ederek 4'üncü maddeyi ona göre yazmış ve Meclisten öylece geçmiştir. Şu hale göre meb'uslar, hazinenin, Belediye ve Hususî İdarelerin, Vilâyet ve Belediyelerin murakabesi altında bulunan daire ve müesseselerin ve sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait şirket ve müesseselerin aleyhindeki davaları alamazlar. Bunların lehlerindeki davaları alabildikleri gibi, diğer hususî müessese ve şahısların leh veya aleyhlerindeki davaları almakta da serbesttirler. Meb'usların şerikleri de aynı hükme tâbidirler.

Vilâyet ve Belediye Meclisi Âzaları, mensup oldukları hükmî şahıslar aleyhindeki davaları alamazlar. Bunların lehindeki davaları müdafaa edebilecekleri gibi, hazinenin ve diğer devlet dairelerinn ve sermayesine bunların iştiraki olan müesseselerin leh ve aleyhindeki davaları almakta serbesttirler.

Encümen, bu değişikliğin mucip sebeplerini şöyle izah etmektedir: (Meb'uslarla Belediye ve Vilâyet Meclisi Âzalarının aleyhe dava kabul ve ikamesi memnu olan müesseselerin lehindeki davaları kabul ve takip etmelerinde hiçbir mahzur tasavvur edilemeyip, belki bilgi ve ihtisaslarından hazinenin veya bu maddede sayılan müesseselerin meb'uslardan veya Belediye ve Vilâyet Meclisi Âzalarından istifade etmeleri imkânını vermek faydalı olacağı mülâhaza olunmuş ve bu sebeple teklif lâyihasındaki mebuslara ait leh ve aleyhteki mutlak memnuniyet hükmü değiştirilmiştir: Sayfa 15).

Kanunun kabul ettiği şekil böyle olmakla beraber, yukarıda yazdığımız veçhile (Bak. No. 367 mükerrer) beşinci büyük kurultay kanunun bu müsaadesini çok daraltmış, parti meb'usu avukatlara Devlet ve Partiyi, Hususî İdare ve Belediyeleri ve bunlara bağlı müesseseleri alâkalandıran davalarda mutlak surette aleyhte ve ücretli olarak lehte vekâlet almayı ve bu gibi davaları alanlarla şerik olmayı yasak etmiştir.

370– Bizim fikrimize göre. Meb'usların, teşri kuvvetini ve Türkiye Cumhuriyeti'nde bundan başka icra kuvvetini temsil etmeleri hasebile avukatlık yapamamaları itirazı pek plâtoniktir. Her yerde söylenmiş, fakat mücerret bu sebep, hiçbir yerde meb'usların avukatlığına mâni görülmemiştir.

Aldıkları tahsisatın maaş değil, bir nevi tazminat olması ve teşrîî vazifenin memurlarınki gibi görülmemesi bakımından, kendilerini, Devlet bütçesinden aylık veya yıllık alan memurlara benzetmek doğru değildir.

Meb'usların âmme vekâleti devam ettiği müddetçe işleyebilecekleri meslek suçlarının takibinden masun oldukları düşüncesini de kabul edemeyiz. Esas Teşki-

lâtı Kanununun 17'nci maddesi (gerek intihabından evvel ve gerek sonra aleyhine cürüm isnad olunan bir meb'usun maznunen isticvabı veya tevkifi veyahut muhakemesinin icrası, heyeti umumiiyenin kararına menuttur. Cinaî cürmü meşhut, bundan müstesnadır) diyor. (Cürüm), (maznunen isticvap), (tevkif), (muhakeme) kelimelerinin sarih delâletlerinden anlaşıldığı ve teşrîî masuniyetin sebepleri de gösterdiği üzere meb'usların masuniyeti, ceza kanununda yazılı cürümlere münhasırdır. Yoksa, meslek teşekküllerinin ve aile meclislerinin verdikleri intibah cezalarına şamil değildir. Bu itibarla Baro Disiplin Meclisi, mesleğini yaparken yolsuzluğu görülen meb'us avukatı, pekâlâ cezalandırabilir. Haysiyet divanı, böyle bir kararı hiçbir kanunî zorluk çekmeksizin tasdik edebilir. Eğer meslek suçlarından dolayı da masuniyetleri binde bir ihtimal ile kabul edilmek lâzım gelse, mücerret bu ihtimal, meb'usların avukatlık yapamamalarına müstakil bir sebep olabilir. Çünkü meb'usluğun bir avukata dilediği yolsuzluğu yapmasına ve hiçbir ceza görmeden yolsuzlukta devam etmesine müsaade ettiği hatırdan geçmez. Meslek yaparken işlenen suçlardan dolayı intibah cezasından kurtulmak imkânı yoktur. Fakat başka mülâhazalar bizi cidden düşündürmektedir.

371 – Ciddî mahzurlar. Meb'usluk nüfuzunun adalet terazisinde, az veya çok, ağır bastığı inkâr edilemeyen bir hakikattir. Bunun, her memlekette bir mesele olarak konuşulması enine boyuna çekilmesi bile düşünülecek nazik bir mevzu karşısında bulunduğumuzu ispata kâfidir. (Hâkimler, müstakildir. Nüfuza kapılmazlar) sözü, nazariye olarak çok doğrudur ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ve temiz evlâtlarının adalet ideali budur. Maaşlarının azlığına, istikballerinin başka yerdekiler gibi o derece müemmen olmamasına rağmen, Türk hâkimlerinin namus ve fazilet numunesi olduklarına şüphe yoktur. Fakat, tatbikatta ne dereceye kadar kesin hüküm verilebilir? Silik meb'uslar, meslekte muvaffak olamayacaklarına göre, cerbezeli, değerli bir meb'us avukatın, adalet makinesi üzerine tesir yapması hatıra gelmez mi? Hoşa gitmeyen bazı hâdiseler, münakaşalar olmamış mıdır? Adliye Vekilliğinden çekilmiş, yahut yarın o makama geçmeye namzet bulunmuş bir meb'usun, Adliye Encümeni Reisi veya Mazbata Muharririnin adalet önündeki rolü, yalnız ilmin verdiği üstünlük ve cübbenin verdiği müsavilik midir? Böyle bir avukat, Sorgu Hâkiminden ve Müddeiumumîden men'i muhakeme, tahliye kararı almakta müessir bir rol oynamaz mı?

Fakat bunu nasıl meydana çıkarmalı? Meb'usların, kendiliklerinden böyle şeylere tenezzül etmeyeceklerini, siyasî mürakebeye tâbi olduklarını, hâkimlerin ise, bir meb'usa, meb'usluktan fazla bir kıymet izafe etmeyecek kadar kanuna ve âmme menfaatine hâdim olduklarını kabul etmek, biraz saflık olmaz mı? Meslek murakabesine gelince, Baro, böylelerini nasıl ve ne suretle cezalandırabilir? Suç, hava gibi, cıva gibi, el ile tutulup hapsedilecek cinslerden değil ki.

Bazı iş sahipleri, çok defa meb'us avukatları tercih ederler. Şerefli bir avukatın nüfuz ticaretine kalkamayacağına şüphe yoktur. Fakat, düşüncelerini bulandıran o değil, kendi haklarını asıl hak ile karıştıran, kinlerini, ihtiraslarını teskin etmek isteyen, tezvir ve nüfuz ateşini körükleyen iş sahipleridir. Şayiaların en çoğu yalan ve mübalağa da olsa, adalet memurlarını böyle şüphelerden münezzeh bulundurmak gerektir. Bir memleketin adaletinden şüpheye düşürecek fısıltılar bile işitilmemiştir. Hâkimi de, halkı da yüksek kültürlü milletlerin günlük hayatında (Staviski) rezaleti gibi (Bak. No. 360) büyük çapta vak'alara, gazete sütunlarını dolduran diğer bir sürü maceralara ve bu yüzden şiddetli münakaşalara şahit olup dururken (hâkim, hiç bir nüfuza boyun eğmez) düsturunu, itiraz götürmez bir prensip olarak kabul etmek, İngiltere gibi (Bak. No. 220, 222 ve 223) yalnız bir memlekette ve birçok sebepler ve şartlar tahtında tahakkuk ettirilebilen bir ideali, o sebep ve şartların henüz tahakkuk etmediği ve uzun müddet tahakkuk da edemeyeceği yerlerde olmuş gibi almak, hayatın ve hâdiselerin realitesine uymayan bir saflık olur.

Sonra, unutmamalıdır ki, avukatlar, yalnız mahkemelerde dava müdafaa etmezler. Resmî dairelerde, komisyonlarda münazaalı işleri takip etmek de avukatlara mahsus bir haktır. Hâkimden beklenen istiklâli, herhangi bir memur gösterebilecek mi? Biçare bir memurun, lûtuf beklediği veyahut zarar vermesinden korktuğu meb'us avukat önünde eğilip büküldüğü görülmemiş midir? Hayat, nazariyeleri çiğneyip geçiyor. Beşer zâfı!.. Bunu görmemezlikten gelemeyiz. Hâkimlerin terfiini, maaşlarının artırılmasını yoluna koymak, bu tehlikenin önüne geçemez, bilhassa küçük yerlerde bu tehlike daha büyük olabilir. İşi kökünden baltalamak, yani meb'uslara, millet ve müdafaa kürsülerinden birisini ihtiyar ettirmek icap eder.

Biz, daha ileriye giderek diyeceğiz ki, meb'usların, Devlet, Vilâyet ve Belediye lehlerine dava almaları da doğru değildir, meb'usluk istiklâline münafidir, murakabe cihazını müteessir eder. Devletin, Vilâyetin, Belediyenin çok defa büyük ücretli davalarını alan meb'us avukat, böyle nimetlerden mahrum kalan arkadaşlarının kin ve hasedine hedef olur. O işleri alan veya sıra bekleyen avukatların, hükûmeti murakabe vazifeleri gevşemiştir. İster istemez susarlar. Hükûmet ise, böyle davaları, tenkidinden korktuğu, veyahut, herhangi bir sebeple para kazandırmak istediği meb'uslar için bir (uzlaşma), bir (geçinme) vasıtası olarak kullanabilir. Yakın tarihte emsaline şahit olduğumuz veçhile bu lûtfa mazhar olan veya olamayan meb'uslarla kabine erkânı arasında, gizli veya açık, acı, tatlı münakaşalar geçer. Hep bunlar niçin? işini, gücünü bu mesleğe hasretmiş, yazıhanesile, kitabile, mahkeme içtihatlerile yuğrulmuş ihtisas sahibi ve temiz ahlâklı bunca avukatlar arasından birisini bulmayıp da, meb'us seçildiği için yazıhane açmış, yahut siyaset kabinesindeki sandalyesini kaybederek müdafaa kabinesindeki sandalyeye daha dün oturmuş gedikli bir meb'us avukata iş vermek neden?

372 – Meslekî sebepler. Fakat biz meb'usluğun avukatlıkla birleşemeyeceğini, yalnız bu sebeplerden dolayı iddia etmiyoruz. Daha ciddî ve meslekî sebepler de vardır:

Avukatlık, müstakil bir meslektir. Her memleket bu adımı daha kuvvetle atmaya çalışmaktadır. Bir zaman gelecek ki, ne meb'usluğun, ne hocalığın avukatlıkla birleşemeyeceği kanunlara girecektir. Çünkü bu mesleğin, başka işlerle uğraşmaktan bir adamı alıkoyacak derecede meşgaleleri vardır. Yazıhanesine devam edecek, en basit görünen bir davanın üzerinde günlerce uğraşacaktır. Kanunları, kitapları, ilmî mecmuaları, mahkeme içtihadlarını takibe mecburdur (Bak. No. 322, 723 ve sonrakiler, 730 ve sonrakiler). Bunları yapmayan avukat, adalete yardım vazifesini göremez. Meb'us avukatın bunlara vakti var mıdır? Millet kürsüsü devam ister. Tetkik, tetebbü ister. Orası başlı başına bir âlemdir. Bir insanın kafası, kuvveti, kalbi, sinirleri her ikisini birden yapmaya yetişmez. Avukatlık, istenildiği zaman, istenildiği kadar kullanılan lüks metalardan değildir. Candan sevilmek, bütün kalp ve ruh ile bağlanılmak ve kendisile uğraşmayı san'at edinmek isteyen bir meslektir.

Hiçbir meb'us meslekdaşımızı kasdetmeyerek şurasını açıkça soralım ki, parlâmentoya geçen avukatlar, mesleğin istenildiği çalışmayı gösterebilmişler midir? Okumaya, mahkeme içtihatlarını takip etmeye vakitleri, yahut hevesleri kalmış mıdır? Baronun öz evlâtları için en yüksek bir hil'at olarak büyük bir zevk ve gurur ile taşınan adalet elbisesi onlara ağır; bize heyecan veren, ızdırap ve cazibesile bütün benliğimizi kavrayan Adliye koridorları, onlara dar ve karanlık geliyor. Binaenaleyh, meslek namına, adaletin dilekleri dairesinde yapılması namına bu iki meşgaleyi birbirinden ayırmak gerektir. İsteyen orada, isteyen burada kalır. En şerefli bir hizmet olduğu veyahut meslek edindiği için meb'us olan avukat, cübbenim getirebileceği kazançtan vazgeçmelidir. Bundan vazgeçemiyorsa, ötekisinden vazgeçmelidir. Meb'usun, Hâkim huzurunda bir hakkı müdafaası, adalete yardım gibi şerefli bir vazife ise, bunu daha büyük bir vukuf ve ihtisas ile yapacak başkaları vardır.

373 – Profesörler, doçentler, asistanlar, muallimler. Üniversite, yüksek veya tâli mektep profesör, muallim, doçent ve asistanlığı, avukatlıkla birleşebilir.

1811, 1831, 1833, 1845 tarihli kararlara ve 1881 yılları büyük üstadlarının mütalâalarına göre, Fransa'da profesörlüğün, hangi ders profesörlüğü olursa olsun, avukatlıkla birleşemeyeceği kabul edilmişti. Profesörün maaş veya ücretli bir memur olduğu, eğer avukatlıkla uğraşırsa, vaktini mesleğine hasredemeyeceğini sebep olarak gösterilmişti[8]. Sonraları bu memnuniyet, hukuk profesörlerinden gayri profesörlere hasredilmiştir. 19 Şubat 1917 tarihli kararda okuduğumuza göre[9] "kendisini, adaletin yardımcısı olmaya davet eden vazifeyi yaparken avukat, mutlak istik-

(8) M. Cresson S. 1. P. 76

(9) J. Appleton. P. 236.

lâlden müstefid olmalı ve başka kaideler, mecburiyetler ve hususî vazifeler ihtiva eden başka bir mesleğin aynı zamanda yapılmasile hiçbir gûna sıkıntıya duçar olmamalıdır. Şu halde tıp fakültesinde profesör olan bir hekim, avukatlık yapamaz. Zira bir mektep veya tıp fakültesi hocası, avukat veya stajyer olmak yüzünden kendisine terettüp edecek mecburiyetleri, hallerin icaplarına göre, yerine kestirememek imkânsızlığına kendisini sevkeden bir kontrole, hususî nizamnamelere, vazifeden doğan zaruretlere tâbidir. Öte taraftan hekimlik tahsili ve hekimlik tatbikatı ile hukuk tahsili, mevzu ve usul bakımından, birbirinden farklı olup fazlaca vakit sarfını icap ettirdiğinden, aynı şahıs tarafından her iki mesleğin birden ifasına imkân veremez."

Hukuk fakülteleri profesörlüğü, her zaman avukatlıkla uzlaşabilen bir meslek olarak görülmüştü. Hukuk profesörü, avukatların tatbik edegeldikleri hukuk ilmini ve kanunları okutmaktadır. Onun nazzarî tedrisatı, mahkemelerde kullanılacak bilgiyi kuvvetlendirir. Bundan başka mahkeme içtihadları onun tedrisatı üzerinde ve bilâkis nazariyeleri, mahkeme içtihadları ve hukuk hayatı üzerinde hayırlı tesirler yapabilir. Esasen üniversite nizamnameleri, kendisine geniş bir istiklâl vermektedir. Baroda kendilerine saygıdeğer ve bazan gıpta edilir bir yer temin etmiş olan birçok hukuk profesörlerinin misali, onların her iki mesleği de zahmetsizce yapabileceklerini gösterir, deniliyordu.

Türk kanun vâzıı, profesörlere, hocalara daima bir mevki vermiştir. 460 sayılı Avukatlık Kanunu, üniversite ve hattâ bütün yüksek mektepler profesörlüğünü avukatlıkla uzlaşır gördüğü gibi (Madde: 4) 3499 sayılı Avukatlık Kanunu dahi hukuk veya başka fakülte ve yüksek mektep profesörleri arasında bir tefrik yapmaksızın bu müsaadeyi vermiştir. Ancak, profesör, aynı zamanda maaşlı veya ücretli başka bir vazife almışsa veyahut fakültenin dekanlığı vazifesini de görüyorsa, avukatlık yapamaz. Bununla beraber, levhada isminin muhafazası muvafıktır. Avrupa Barolarındaki bu âdetin bizde de tatbiki, her iki taraf için de bir şereftir. Evvelce avukat iken Vekil (Nazır) olmuş bir meslekdaş isminin dahi, aynı suretle levhada ibkası münasiptir. Tatbikat da böylece yapılmaktadır. Eski avukatlık kanunu zamanında Hukuk Fakültesi Reisi bulunan bir zat, İstanbul Barosuna kaydolunmak istemiş, İnzibat Meclisi ayda mukannen bir ücret almasını ve fakülteyi şahsında temsil etmesini sebep göstererek, talebi reddetmişti. Vekâlet, red kararını tasdik etmiştir.

Maaşlı memur olmalarına rağmen, profesörlerin mutlak surette müstesna tutulması, her halde o yüksek kürsü hocalarına verilmiş imtiyazdır. Türk kanun vâzıı, avukatlardan, üniversiteye iltihak edeceklere meslek kapısını kapamak istememiş, diğer taraftan, üniversite üstadlarının mahkeme içtihadları ve hukuk tatbikatı üzerine hayırlı tesirler yapabileceğini düşünmüştür. Gerçi, Hukuktan gayri fakülte profesörlerinin bu son tesirleri düşünülemezse de, irfan kaynaklarında serdarlık

edenlere bu müsaadenin verilmesinde, aldıkları maaş, yaptıkları hizmete göre az gelen profesörlerin hariçten bir kazanç menbaı temin edebilmelerinde mahzur görülmemiştir. Zaten bir tıp, bir ziraat, bir matematik profesörünün avukatlık yaptığı görülmemektedir. Nazarî bir müsaade üzerinde kanun vâzıı çok durmamıştır. Şu kadar ki, stajdan muafiyet bahsinde izah edeceğimiz veçhile (Bak. No. 455, 456, not 1) hukuk fakülteleri medeniye, ticaret ve ceza hukukile usul dersleri profesörlerinde veya doçentliklerinde bulunanlar stajdan muaf oldukları halde, hukuk fakültelerinin diğer dersleri profesör ve doçentleri ve diğer fakültelerin bütün profesör ve doçentleri, usulü dairesinde staj yapmak mecburiyetindedirler.

(460) sayılı Avukatlık Kanunu, üinversite ve yüksek mekteplerden gayri mekteplerin yalnız hukuk, içtimaiyat ve iktisadiyat hocalarına bu müsaadeyi vermiş olduğu halde yeni kanun böyle bir tefrik yapmaksızın üniversite, yüksek veya tâlî mekteplerdeki bütün muallimlikleri avukatlıkla uzlaştırmıştır. Tâlî mektep muallimlerinin, hattâ oralarda hukuk dahi okutsalar, hukuk ilmine ve mahkeme içtihadlarına tesir yapacakları elbette düşünülemez. Bu müsaade, olsa olsa, avukatların bilgilerinden o mektepleri mahrum bırakmamak, adalete yardım etmek isteyen gençlerin hariçten bulabilecekleri maişet yardımına mâni olmamak, muallimlikten aldığı maaşla geçinemeyeceği muhakkak olan vatandaşın avukatlık mesleğinden hayatını kazanmasını kolaylaştırmak gibi herhalde çok asil bir düşünceden ileri gelse gerektir.

Tâlî mektep muallimliğinin avukatlıkla birleştirilmesinde, Anadolu'nun şark vilâyetlerine her dersten muallim bulup gönderilememesinin dahi saik olduğunu Vekâlet mümessili, kongrede ifade etmiştir. Oralarda bulunan avukatların, liselerde hocalık veya hocaların avukatlık yapmalarına müsaade etmek suretile taliplerin arttırılmış olacağı ve mekteplerin hoca bulacağı düşünülmüştür.

Fakülte asistanlarını, Adliye Encümeni müstesnalar meyanına sokmuştur.

Kanunun; profesör, doçent, muallim ve asistanlara avukatlık müsaadesiin vermesi, mensup oldukları dairelerce hariçten başka hizmetlerle uğraşmaları hakkında bir memnuniyet konulmamış olmasile kayıtlıdır. Şu halde profesör, doçent, muallim ve asistanın yalnız bu vazife ile uğraşacağına ve hariçte başka işler alamayacağına dair bir kanun, nizamname,talimatname veya mukavelename mevcutsa, avukatlık yapmalarına müsaade edilmemelidir[10].

---

(10) İstanbul Baros İdare Meclisi, fakülte talimatnamesi mucibince hariçte çalışması memnu olan bir asistanı levhasına kaydetmiştir. Gösterdiği mucip sebep şudur: (Biz levhamıza alalım. Çünkü kanunda asistanların kabul edileceği hakkında sarih bir hüküm vardır. Eğer fakülte talimatnamesi buna müsait değilse, fakülte, kendisi menetsin. Yahut asistanlıktan çıkarsın). Biz bu fikirde değiliz. Baro, bu kararile, avukatlıkta çalışması menedilmiş olan bir adamı levhasına alıyor demektir. Münhasıran asistanlıkla uğraşacağını kabul ve taahhüt etmiş olan bir adamın büsbütün yeni şartlar ve meşguliyetler istiyen avukatlık mesleğine girmek istemiş iyi niyetle ne dereceye kadar uzlaşabilir? Bu da bir meseledir.

373 Mükerrer – Hususî müessese ve şahısların müşavir ve avukatları. Avukatların hususî müessese ve şahıslara huku yardımında bulunacakları tabiîdir. Fakat kanunun koyduğu hususî hüküm, hususî bir müessese ve şahıstan aboneman, aylık, yıllık gibi aylık mahiyetinde maktu ücret almanın müşavir ve avukatlıkla birleşip birleşemeyeceği noktasından ileri gelmektedir.

Hususî müesese ve şahısların müşavir ve avukatları o müessese ve şahıslardan muayyen ve maktu ücret alsalar dahi, bu hal, avukatlıktan menlerini icap etmez. Kanun bu vaziyeti, memuriyetten, hattâ resmî dairelerin avukatlığından farklı görmüştür (Bak. No. 406). Şu halde bir avukatın, bir bankadan, bir ticarethaneden veya herhangi bir fertten alacağı maktu aylık veya yıllıkla onların istişarelerini yapması, davalarını takip ve müdafaa etmesi caizdir. Şu kadar ki, bu gibilerin Baro'ya kayıtlı ve müstakil yazıhane sahibi olmaları şarttır (Bak. No. 406, 533, 603).

374 – Avukatlıkla birleşemeyen meşgaleler stajla da birleşemez. Baro'ya, stajdan geçildiğine ve staj, levhaya kabul olunmak için bir hak vereceğine göre avukatlık ile birleşemeyen hallerin stajla da birleşemeyeceği kendiliğinden anlaşılır. Bâhusus, stajyerin vakti daha dar, kendisi daha çok bağlıdır. Patron avukatın yazıhanesine devam edecek, verdiği işleri takip edecektir (Bak. No. 422). Bunlar, bütün zamanını alır. Sonra, stajyer konferanslara devam edecek (Bak. No. 435 ve sonrakiler), müdafaa celselerinde hazır bulunacaktır (Bak. No. 441). Demek oluyor ki, stajyer, avukat kadar da serbest ve müstakil değildir. Bu itibarla maaş, ücret veya aidatla görülen resmî bir vazife, noterlik, noter kâtipliği, imamlık, hatiplik, iş ajanlığı, banker ve iş ajanları yanında katibi hususîlik, gazetede müdürlük, alelûmum tüccarlık, vekili umurluk, gazete ve mecmua sahipliği.. ilâh.. stajla birleşemeyeceği gibi (avukatlıkla birleşemeyen hal ve meşgaleler faslına bak: 330 ve sonrakiler) avukatlığın vakar ve haysiyetine uygun olmayan meşgaleler dahi kezâ onunla uzlaşamaz (Bak. No. 376 ve sonrakiler).

375 – Birleşemeyen hallerin zevalinde. Avukatlıkla birleşemeyen meşgalelerin zevalinden sonra talibin Baro'ya alınmasında kanuna göre bir mahzur kalmamış demektir. Evvelce memur iken istifasını vermiş, bir mal ve ceza ilişiği görülmemiş olan eski bir memur, ticarethanesini kapatmış ve bütün faaliyetini avukatlığa hasretmeye azmetmiş bulunan eski bir tüccar... ilâh.. kanun ve ahlâk şartlarını haiz bulundukça, levhaya kaydolunabilir[11].

Ancak, bazı meşgaleler vardır ki, zevalinden sonra da düşünmek lâzımdır. Meselâ iş ajanlığı gibi. Yukarıda izah ettiğimiz veçhile (Bak. No. 344, 345), iş ajanlığı, avukatlık için çok tehlikeli bir meşgaledir. Böyle olduğu için eski üstadlar, eski iş ajanlığının avukatlıkla birleşemeyeceğinde ısrar ederler[12]. Biz de bu reye mütemayiliz. Kanunu harfi harfine tatbik etmek isteyen, eski iş ajanlığının memnuniyeti hakkında, bir sarahat ve delâlet görmeyen idare meclisleri dahi, hiç olmazsa ahlâk şartları bakımından, zorluk çıkarmamalıdırlar (Bak. No. 345).

---

(11) Cresson. T. P. 107.

(12) Cresson. T. P. 107.

BEŞİNCİ KISIM

Mesleğin vakar ve haysiyetine uymayan haller

376 – Bu hallerin ölçeği. Kanun, (alelıtlak mesleğin vakar ve haysiyetile telifi mümkün olmayan her türlü meşgale avukatlıkla birleşemez) dediği halde bu meşgalelerin ne gibi şeyler olduğunu saymamıştır. Doğrusu, bunları saymak, yahut bazı ölçekler göstermek pek kolay değildir. Meslek vakar ve haysiyetine uymayan haller, hizmetler nelerdir? Bunları, topluluğun vicdanı, meslek ahlâkı, avukatın kendi şerefi, mesleğe bağlılığının derecesi, ruhunun asaleti, nihayet Baroların an'ane ve âdetleri tayin eder. Avukat, başkalarının hareketleri hakkında hüküm yürütmeye, fikir vermeye memur bir adamdır. Onun birinci vasfı, âmme hizmeti olan yardımını yapmaktır. Şu halde bu vasfın bozacak olan hal ve hareketlerden sakınmak, vakarlı ve haysiyetli olmak mecburiyetindedir. Meslek asaletinin kendini göstereceği yer, asıl burasıdır. İmtihanı verecek ve kabul edecek talip, mümeyyiz ve hâkim, önce avukatın kendisi ve sonra Barosudur. Meslek adamının ahlâk telâkkisi, içtimaî mevkii, sevki tabiîsi, centilmenliği, görüşü, sezişi hangi işin şerefsiz ve haysiyetsiz olduğunu, nereye kadar gidip nerede durmak lâzım geldiğini gösterir. İçeri bir Baro mensubunun bağındaki üzümü veya tarlasındaki domatesi, ara sıra pazara uğrayıp satması kendisince hoş görülebildiği, işlek bir Baro mensubunun inen veya yükselen bazı esham ve tahvilât üzerine şöyle bir spekülâsyon yapması yine kendisince olağan işlerden sayılabildiği halde, hakikî bir avukatın, nerede ve ne şartlar dahilinde olursa olsun, bu gibi işleri ve daha küçüklerini meslek şerefile birleşemez görmesi çok mümkündür. Avukatın kitabı, ne onu, ne bunu hoş görür. Avukatlık, avukatlık içindir! Düsturumuz bu olmalıdır. Ufak tefek lâübaliliklerde, kayıtsızlıklarda bulunmak isteyen arkadaşlara şunu tavsiye ederiz ki, atacakları herhangi bir adımdan evvel vicdanlarile başbaşa kalsınlar. Mesleğin dışındaki bir iş yapacakları zaman, bir kere vicdanlarına danışsınlar. Herşeyi kanun, karar menedemez. Rakama, ölçüye girmeyen asaletleri, kudsiyetleri nizamlar sayamaz. Fakat vicdan? Meslek vicdanı? Meslek ahlâkı? O, bütün aşkı ve ateşile benliğimizi sarmış olan veya sarması lâzım gelen meslek duygusu? Herşeyin üstünde tutulması lâzım gelen şeref ve haysiyet icabı? Bunların saltanatını kabul eden avukat, neleri yapıp, neleri yapamacağını kendiliğinden anlayacaktır. Biz burada, büyük üstadların eserlerine, Baroların an'anelerine, mesleğimizin müşterek ahlâkına ve kendi ilhamımıza dayanarak,

bunlardan bazılarını sayacağız (Bu bahisle ilgisi olan 569 ve sonraki 579 ve sonraki numalara bak).

377 – Kulüp, gazino, pansiyon ve saire münasebetleri. Bir avukatın, içinde kumar oynayan bir kulübün müessisi, veyahut idare meclisi âzası olması kat'iyen tecviz edilemez. Hiçbir ücret, aidat almasa, içtimalarında senede bir defa bulunsa dahi bu böyledir.Burada istiklâle dokunan, avukatın mesleğe hasredeceği zamanı yutan birşey yoktur. Fakat bunlardan daha mühimi birşey vardır ki, o da içinde kumar oynanan her müessesenin kuruluşuna, yaşayışına imzasının bulaşmasıdır. Hele bunlardan bir avukatın ufak tefek ücret veya hisse alması, mezarda tabut soymak, kefen ticaretine kalkışmak demektir. dünyanın her yerinde, herkes için, her zaman çirkin görülebilen bir halin, avukatlık için çirkinden daha ağır birşey olduğunu izaha hacet olmasa gerektir[1].

Gazino, pansiyon işlerile ilgilenmek dahi bir avukat için, birahane, pansiyon ilerine ticarî bakımdan delâlet etmek, buralara avans para vermek, ara sıra uğrayıp temettü hissesi almak, işlerini düzeltmek istemek, avukatlık vakar ve haysiyetile uzlaşan işlerden değildir.

378 – Umumhane ve meyhane işleri, zina ve livata davaları. Bu daha ağır bir şerefsizliktir. Bir avukatın, böyle bir yerin kira konturatosuna bile, her ne pahasına olursa olsun, mürekkep batırmaması gerektir. Uzaktan, yakından sermaye vermek, kirasına kefalet etmek, çok çirkin ve ayıp, daha doğrusu bir alçaklık olduğu için meslekle birleşemez.

Avukatlar, gerçi kanun nazarında haklı gördükleri bir davayı müdafaada serbest iseler de umumhane ve meyhane işlerinde el sürmemeleri, kendi şerefleri ve menfaatleri iktizasındandır. Bu dava, ister bir hukuk ve ticaret davası olsun, ister patronla sermayeler veyahut sermayelerle müşteriler arasında çıkmış herhangi bir ceza davası olsun, bir avukatın, mümkün olduğu kadar, müdafaa ve takibini üzerine almaması icap eder. Temin edeceği maddî menfaat ne olursa olsun, bunda meslekhaysiyetine dokunacak birşey vardır. Sonra, böyle işleri bir defa müdafaa eden ikincisini de alır ve artık üstüne (meyhane avukatı) damgası yapışır. Bilhassa genç meslekdaşlarımızı bu gibi âkıbetlerden uzak görmek isteriz.

Zina, livata, kızlık bozmak, bazan tıp, kanun ve ruh bakımlarından çok dikkate şayan, merakı calip safhalar arzeder ve müdafaaları bu itibarla bir avukat için vazife ve zevk teşkil edebilir. Bununla beraber bu işlerin müdafaasını itiyad derecesine vardırmamak, hususiyet arzetmeyen, müdafaası meslek vicdanı önünde aksaklık gösteren işleri almamak herhalde hayırlıdır.

---

(1) Cresson T. 1. P. 258
F. Payon et Duveau: P. 385

379 – Kumar oynamak. Kumar, her çağda, her milletin din kitabında, ahlâkiyatında, kanun ve an'anelerinde yasak edilmiştir. Sebebini izaha hacet yoktur. Konuşmak istediğimiz, kumarın, avukatlık vakar ve haysiyetine uyup uymayacağıdır.

Her kötü şeyin kendine göre müdafaa sebepleri olabilir. Kumar oynamak isteyen avukat da şöyle diyebilir: Ne olmuş? Şöyle iki arkadaş karşı karşıya gelip, çınar altında, havuz başında bir paket sigarasına, yahut bir öğle yemeğine bir parti tavla oynamışız, ne çıkar? Artık dünyamızı terketmedik ya! Bir parti briç, puvanı beş on kuruşa bir bezik, yahut da kendi aramızda ufak bir aile pokeri oynamakta mesleğin vakarına dokunur ne vardır?

Böyle sebeplere kıymet verecek olursak, şöyle de denilebilir: Yılbaşı gelince, taliimizi tecrübe için ufak bir bakara oynamışız, ne çıkar? Avukat olduksa peygamber olmadık ya...

Malını mülkünü kumarda vermiş, namus ve şerefini mahvetmiş, çocuklarını çamurlarda süründürmüş eski kumarbazlara sorarsanız, size aynen böyle cevap verirler ve ocak söndüren bu işe önce bir paket sigara ile, bir ufak aile pokerile başladıklarını söylerler.

Avukat olan peygamber olmaz. Fakat avukat, peygamberden bir parmak aşağıdadır. Avukat; mahkemelere, resmî makamlara, arkadaşlarına, müşterilerine ve nihayet kendisine sevgi ve saygı telkin edebilmek için peygamber kadar temiz olacaktır. Kumar ise, bütün bu saydıklarımız makamları ve şahısları avukattan soğutacak, emniyet ve itimatlarını giderecek bir kusurdur. Kumara düşkün bir avukata, bir dava sahibi mühim bir davasını emniyet edemez. Hele ahzü kabz ve sulh ve ibra salhiyeti vermekte çok düşünür. İşinin dakikası dakikasına görülmesini isteyen bir müşteri, iskambil kâğıtları arasında sabahlayacağından korktuğu avukatile temasını azaltır. Kumarın verdiği heyecan, avukatın sinirlerini bozar, kesesini alt üst eder, yolsuz hareketlere hazırlar, yazıhanesine geç gelip erken gitmeye alışıktır, avukatı okumak, yazmak zevkinden, meslekle uğraşmak heyecanından mahrum bırakır.

Kumardan, avukatın şahsına gelen kötülükler, mesleğine sıçrattığı çamurdan çok azdır. Kendisi sinirli, hastalıklı olur, parasını kaybeder. Çoluğu çocuğu perişan olur. Nihayet bu, şahsına ait birşeydir. Fakat kumarı oynayan bir avukattır. Bu kumar yüzünden bir avukat, müşterisinin işlerini ciddiyetle takip edemiyor, yazıhanesinde vaktü zamanile bulunamıyor, davaları için lâzım gelen tetkik ve tetebbüleri yapamıyor. Bu kusurları işleyen bir avukattır! Adaletin yardımcısı olan, herkesin emniyet ve itimadını, kayıtsız ve şartsız haiz olması lâzım gelen bir âmme organıdır. Bulantıların içine mesleğin karışmaması mümkün değildir. İş sahipleri, kumarbaz bir avukata çattıklarını, yazıhanesinde bulamadıklarını söylerler. Bu dedikodu yavaş yavaş büyür, avukat değiller mi? Bunların hepsi düzenbaz, kumarbazdır! hükmü verilir. Kumar borcunu vaktinde verememek, borçlu kalmak, müşteriden, dostlarından ödünç para almak... Artık bunların hepsi birbirini kovalar.

Kumar kadar, avukatlık şerefine aykırı düşen pek az hal vardır. Mahkemelerden, resmî makamlardan, meslekdaşlardan, halktan, yuvasından, kendisinden, müstahdemlerinden saygı ve itimat bekleyen ve böyle bir itimadı haiz olmadıkça tam mânasile vakar ve haysiyet iddiasında bulunamaması lâzım gelen avukat, hattâ eğlence için bile eline kâğıt almamalıdır.

380 – Kumar oynatmak. Bir avukat için, içinde kumar oynanan bir kulübün müessisi, idare meclisi âzası olmak şerefsizlik olunca (Bak. No. 377), doğrudan doğruya kumar oynatmanın ne kadar çirkin olduğunu ve böyle bir harekette bulunan avukatın Barodan tardına kadar gidilebileceğini izaha hacet yoktur.

381 – Muhbirlik. Devletin resmen ittılaı haricinde kalmış olan menkul ve gayrimenkul mallarını veya bunların intifa haklarını, senetli, ipotekli, ipoteksiz alacaklarını,emanetlerini, esham ve tahvilâtını ve sigorta matluplarını ihbar edenlere, ihbar edilen malların veya hakların yüzde yedi buçuğundan yüzden otuzuna kadar ikramiye verileceğine dair bir kanun var (No. 1905). Kaçırılmış hazine haklarını toplamak için devletin böyle bir kanun çıkarmasından daha tabiî birşey olamaz (Vatanî ve millî duygularla hoş görülse de menfaat uğrunda ev bark yıkmam) diye düşünenler olduğu gibi, hem devlete, hem de kendimize hizmet ediyorum, diyenler de bulunabilir. Bazı kimseler de ihbarcılığı bir san'at, bir kazanç kaynağı haline getirebilirler. Bunlara karşı bir diyeceğimiz yoktur. Bu bir telâkki meselesidir. Fakat bir avukatın bunu yapması centilmenliğe (Bak.No. 579) yakışır mı? İşte burada onu konuşacağız.

Bir dava veya istişare zımnında muttali olduğu bir sırdan muhbirlik suretile istifade etmek isteyen avukatın bu hareketini (Bak. No. 613 ve sonrakiler, 619), vakar ve haysiyet bakımından muhakeme etmeye lüzum görmeksizin deriz ki, böyle bir hareket, sırrı fâşetmekle de kalmayarak o sırrı, şahsî menfaat uğrunda istismara kadar çıkan çifte bir cinayet olur ki cezası, umumî kanunların çerçevesini aşarak meslekten tarda kadar gidebilir.

Fakat herhangi bir tesadüfün sevkile öğrendiği veyahut ikramiyesini paylaşmak üzere herhagi bir adamın kendisine bildirdiği bir kaçakçılığı haber vermek, ihbariye için hükûmete mukavele imza ettirmek dahi avukatlığın şerefile kolay kolay uzlaşabilecek hallerden değildir. Kim ne derse desin, ne kadar süslersek süsleyelim, bu işte centilmenliğe yakışmayan birşey, mesleği menfaate, yahut menfaati meslеğe âlet etmek kokusu var. Burada meslek sırrı, avukatlığa karşı gösterilmesi lâzım gelen itimadın zevali, şeref, haysiyet hepsi birbirine karışır.

Avukat, bunu ister kendi başına ister, başka birisinin teklifile ortaklaşa yapsın, ilk plânda şahsî menfaat düşüncesile yapıyor, demektir ki, feragat ve menfaati istihkar prensibine uygun düşmez. İşi bir kere bu raddeye getiren avukattan artık herşey beklenir. Bunu yapan avukat da, meslekte hayır ile anılmaz.

Biz daha ileri giderek diyeceğiz ki avukat, hiçbir ikramiye almamak veyahut alacağını bir hayır cemiyetine bırakmak gibi bir jestle de ihbarcılıktan sakınmalıdır. Böyle bir avukat, bu işi Allah rızası için, hazineyi zengin etmek için yaptığına kimseyi kandıramaz. Bu hareketin altında menfaat değilse, onun kadar ve belki ondan daha ziyade insanları kudurtan kin, ihtiras, intikam gibi zayıflıkları sezmekte güçlük çekilmez. Muhbirlik, mesleğin ana prensiplerine hiç uymayan bir harekettir. Bir avukat, muhbirlik yapmış ve fakat ihbariyesini alamamış olan bir adamın, ait olduğu makamlar aleyhine açacağı davayı müdafaa edebilir. Lâkin kendisi muhbirlik yapamaz ve kendi hesabına böyle bir dava açamaz.

382– Borsa oyunları. Bir avukatın, temettüden istifade etmek için yerli veya ecnebi esham ve tahvilât alıp saklamasında ve günün birinde bunları elinden çıkarmasında meslek vakar ve haysiyetine uymayan bir hal yoktur. Fakat filân zamanda satmak, teslim veya tesellüm etmek üzere ve inip çıkmaya göre kazanç elde etmek maksadile, hava oyunları denilen borsa oyunlarına girişmesi, avukatlık vakar ve haysiyetile birleşemez. Böyle spekülâsyonlar, tabiatile, bir takım malî taahhütleri icap ettirir, tüccarlığa, para dalaverelerine dayanır. İş bu raddeye vardığında kanunun sarahaten menettiği meşgaleleri yapmış olur. Bir avukat, bu kadarına varmayıp da zaman zaman borsa oyunları oynasa bile yine meslek bakımından hoş görülmeyecek bir harekette bulunmuştur. Ne kadar müdafaa edilse, kadifeye sarılsa, masum bir kazanç şekline sokulmak istense, borsa oyunları, spekülâsyon yapmak, açık ifadesile kumar oynamaktır.

Paris Barosu'nun, spekülâsyon yapan bir avukatın cezalandırılması lâzım geldiği ve çünkü spekülâsyonun avukatlık vakalarile birleşemeyeceği hakkında 5 Mayıs 1874 tarihinde verdiği bir kararın isabetini bütün üstadlar alkışlamaktadırlar[2].

383 – Sarhoşluk. Bir gazinoda, bir kulüpte bir aperatif, birkaç bardak bira, bir iki ufak kadeh rakı, yemek arasında şarap, şampanya, akşamları sofra başında bir iki kadeh düziko... Nihayet bir zevk işidir. Buna kimse karışamaz. Midesinin hoşlandığını, iştihasını arttırdığını, uykusuna faydası dokunduğunu söyleyenler de var. Öyle ise bu da bir ihtiyaçtır. Fakat burada da avukat, ölçüyü kaçırmamalı, yani keyfi sarhoşluk derecesine vardırmamalıdır. Kadehler çoğalır, kafalar fazla dumanlanırsa, zevkten ve ihtiyaçtan çıkarak sarhoşluk ve ayyaşlığa dayanır. Sarhoşluk, ayyaşlık, avukatlık şerefine uymayan hallerdendir.

Müskiratın vücuda zararını burada konuşacak değiliz. Onu hekimlere bırakıyoruz. Fakat bir yandan avukatı mesleğile, işlerile, yazıhanesile uğraşmaktan alıkoyduğu, öte yandan âmmenin emniyet ve itimadını giderdiği içindir ki, mesleğin şerefi ve haysiyeti mevzubahs olur. Hakikati halde böyle bir avukat, hiçbir kimseye iti-

---

(2) Mollot: T. 2. P. 181.
Cresson: T. 1. P. 258.
F. Palen et Duveau: P. 284.

mat telkin edemez. Ayıkları ayıran, inceden inceye tartan müşteri, sarhoşa iş vermek şöyle dursun, semtine bile uğramaz. Demek oluyor ki, bu gibi hallerden sakınmak, yalnız bir şeref meselesi değil, aynı zamanda menfaat meselesidir.

Avukat, çok içmemelidir.

Avukat, az içtiği zaman dahi içeceği yeri, muhiti iyice ölçmelidir. Ayak takımının dadandığı yerlerde, tezgâh başlarında rakı içmek, pis meyhanelerde akşamcılık etmek, kafayı çekip gece yarılarında sallana sallana evine dönmek, sabah geç vakit kafası henüz dumanlı, gözleri uykusuzluktan kanlı, asık suratlı bir halde yazıhanesine gelmek, ciddî bir meslek adımanı hiç yakışmaz.

Gazinolarda, meyhanelerde yüksek sesle konuşmak, dikkat nazarını üstüne çekmek, ağız kalabalığı etmek, garsonla dalaşmak pek ayıptır.

Bir avukatın, mahkemeye, resmî makamlara sarhoş gelmesi ipe çekilmesini icap edecek derecede büyük bir şerefsizliktir (Bak. N o. 388, 845, 846).

384 – **Yazıhane ve ev eşyasının bağışlanması.** Yazıhanesindeki eşyasının kendisine ait olmayıp karısının, çocuğunun, kardeşinin.. ilâh... malı olduğunu ikrar eden, daha yazıhaneyi açarken, yahut açtıktan sonra noter huzurunda kâğıtlar imzalayan meslekdaşlara tesadüf ediyoruz. Ve çok üzülüyoruz.

Bir avukatın yazıhanesindeki masası, sandalyesi, kütüphanesindeki kitapları, kendisinin san'at vasıtasıdır. Meslek rabıtalarının bağlandığı, acı, tatlı hatıralarının yaşadığı şeyler ki, bütün benliğinin damgasını taşır. Bunlar nasıl karının, çoluğun çocuğun olur?

Bir kere düşünelim. Bir avukat buna neden lüzum görüyor? Herhalde günün birinde bir müdahele, bir haciz olursa, istihkak davası açıp kurtarmak için mi? Ne çirkin birşey... Bir avukatın böyle bir şeyi önceden düşünmesi ayıptır. Böyle bir halin meslek vicdanına, avukatlık şerefine dokunduğu, halkta itimatsızlık uyandırdığ ıinkâr edilemez. Avukatlık, mutad doğruluktan daha fazla bir doğruluk, başka san'at sahiplerinin göstermeye mecbur oldukları haysiyet, titizlik ve temizlikten daha çok bir dikkat ve titizlik ister. Bir hekim, bir mühendis, bir tacir, yazıhane eşyasının kendisine ait olmadığına dair senet sepet imzalayabilir. Fakat bir avukat için asla. Çünkü nefî mülkler, borç ikrarları ve daha ne bileyim bunun gibi şeyler bir hukuk işidir. Bunu bir avukat yapınca herkes (Hah avukat değil mi? Minareyi çalarken kılıfını hazırlamış!) derler. Ortada adı dönen Ali, Veli değildir; avukattır, avukatlıktır, meslek haysiyetidir. Bırakalım, binde bir ihtimal ile, vergi borcu için masamız, sandalyemiz, kitaplarımız satılsın, beş on kuruşluk eşyadan mahrumiyetin keseye dokunması, bu yüzden mesleğin suratına atılacak tokadın yanında hiç kalır. Yok, eğer bir avukat, zaten bulanık ve karanlık taahhütlerinin malî neticelerini önlemek için böyle bir tedbiri önceden almaya lüzum görmüşse, işte asıl bundan dolayıdır ki hakkı kötektir ve disiplin meclislerini harekete getirecek bir vakarsızlıktır.

Böyle olmayan hallerde ve meselâ yazıhane eşyasına karşı bir haciz geldiğinde bile avukatın karısı, çocuğu veyahut daha kötüsü, üçüncü şahıslar namına istihkak davası açması, fikrimizce doğru değildir. Haczi kaldırmak için uğraşabilir. Fakat bu eşya, benim değildir; filânın diye uğraşması caiz değildir. Ev eşyası için de aynı şeyler söylenebilir.

Avukatlık, doğruluğu, nezaheti, vakar ve haysiyeti her meslekten daha çok isteyen bir meslektir. Ve zaten zorluğu ve o nisbette şerefi ve cazibesi de bu çok şeyleri her meslekten çok istemesindendir. Daha mesleğin eşiğine ayağını koymadan, üç beş kuruşluk sandalye ve masasını muhtemel müdahalelerden kurtarmayı düşünen, bunun için de tedbirler alan, tertipler kuran bir avukat, nezih bir avukat değildir.

İşte bu gibi mülâhazalardır ki İstanbul Barosu İdare Meclisi, yazıhane talimatnamesinin 10'uncu maddesinde, yazıhane eşyası avukatın kendisine ait olacağına, başkasına temlik edemeyeceğine.. ilâh.. dair hükümler koymuştur. Yine aynı düşünce ile İcra ve İflâs Kanununun 96 ve 97'nci maddelerinin tadili hakkında sorulan mütaleanamede, serbest san'at erbabının yazıhane eşyaları hakkında bir takım tahditler öne sürmüştür.

385 – Umumî vekili olduğu tarafın aleyhine dava açmak. Bir avukatın, evvelce umumî vekilî bulunduğu bir şahsın, müessesenin aleyhine dava açması caiz değildir (Bak. No. 676 K.). Bunu hepimiz biliriz. Çünkü iki tarafın birden avukatı olmak, kanun ve meslek bakımından yasaktır. Fakat bazı hâdiselerde emsaline tesadüf ediliyor. Meselâ, üç beş sene evvel bir şahsın umumî vekâletini alarak bir davasını görmüş olan bir avukat, ya ücretinin tahsili için, yahut da başka bir müvekkil namına o şahsın vekâleti el'an üzerinde bulunduğunu unutabiliyor. Bunu hatırladığı, yahut hatırlatıldığı zaman derhal eski vekâletten istifa etmelidir. Hukukan bir mâni olup olmadığını hiç düşünmeye lüzum görmeden, mahkeme huzurunda hasım gibi çarpışacağı bir şahısla eski, yeni bir vekâlet rabıtasını muhfaza etmek doğru değildir. Hasım olduğu şahsın vekâletini muhafazada ısrar etmek, bir müşteri kaybetmemek ve günün birinde ondan bir menfaat görmek ümidinin beslendiğine delâlet edebilir ki, meslek haysiyetine ve feragatine münafidir. Onun için o şahsın veya mahkemenin azli gibi haysiyet kırıcı bir muameleye uğramadan hemen vekâletten çekilmelidir.

386 Ücret için yemin etmek. Bir avukatın müvekkilinden alamadığı ücreti dava etmeden evvel enine boyuna ne kadar düşürmesi icap ettiğini sırası geldiğinde uzun boylu anlatacağız (Bak. No. 519, 520, 521). Fakat davayı açmaya mecbur olup da iş, avukatın yeminine dayanınca meselâ müvekkil, şu kadar ücret verdim, dediği halde avukat almadığını söyleyip de müvekkil yemin teklif edince, avukat daha çok düşünmelidir. Gerçi yemin etmemekle, eski müvekkilinin def'i doğru olduğunu, kendi iddiasının hakikate uygun olmadığını kabul gibi bir netice çıkabilir. Hattâ

bazı cahil müvekkiller bunu, avukat aleyhinde propaganda olarak kullanabilirler. Fakat böyleleri, avukatın ettiği yeminin yalan olduğunu söylemekten de çekinmezler. Onun için, bu gibi hususî hallarde avukat, şunun bunun ne diyeceğine bakmamalı, kendisini mesleğe bağlayan en ince kayıtlara, ruhunun asaletine, kalbinin zenginliğine, avukatlık centilmenliğine müracaat etmelidir. Bu durumda bir avukat, maddî menfaat için, haklı dahi olsa, yemin etmez. Avukatlık vakarı, yüksek meslek gururu bunu böylece ister. Ve hâkim önünde: (Şu adam bu iddiasında haksızdır. Vicdanım ve namusumla temin ederim ki bu böyledir. Fakat meslek vakar ve gururu, süflî bir menfaat uğrunda yemin etmeme müsaade etmiyor. Davanın bu kısmından vazgeçtim!) demek, mesleği de, avukatı da yükselten bir asalet eseri olsa gerektir (Bak. No. 579).

Bu ne kadar bağ, bu ne kadar feragat! diyeceksiniz. Ya!.. Avukatlik kolay mı? Avukatın hamuru feragatle, fedakârlıkla yuğrulmuştur, diyenler işte böyle meslek centilmenliklerini düşünerek ve bekleyerek hükümlerini vermişlerdir. Meslekte paranın ön safta gelmediğini ve tatbikatını buralarda görürüz. Buna candan iman etmiş olan bir avukat, makasla önce kendi menfaatini kesmeli ki, başkalarına örnek olsun. Avukatlık herşeyden evvel şahsî feragat, kalp zenginliği, fedakârlık işidir.

ALTINCI KISIM

Avukatlıktan Memnuiyet

1 - Tam memnuiyetler

387 – Kimler avukatlıktan memnudurlar? – a) Şeref ve haysiyeti muhil bir suçtan veya ağır hapsi müstelzim bir cürümden mutlak surette, yahut bir cürümden bir sene veya daha ziyade hapis cezasile mahkûm olanlar (kasdî olmayan cürümlerden birile veya cezayı hafifleten sebepler nazara alınarak mahkûm olanların bu mahkûmiyeti, stajyer veya avukat olmaya mâni olup olmadığına Baro İdare Meclisi tarafından karar verilir),

b) Cezaî veya inzibatî bir karar neticesinde meslekî bir suçtan dolayı hâkim veya memur veyahut avukat olmak vasfını kaybetmiş olanlar,

c) Meslek şeref ve haysiyetine uymayan halleri bulunanlar,

d) Hileli veya taksirli olmayarak iflasına karar verilmiş olup da itibarını yerine getirmemiş olanlar,

e) Avukatlık vazifelerini daimî surette ifaya mâni vücut veya akılca bir malûliyeti bulunanlar,

Avukatlıktan memnudurlar.

387 – Mükerrer – Şeref ve haysiyeti muhil suçlar. Avukatlık herşeyden önce, şeref ve haysiyete dayanan bir meslektir (Bak. No. 376, 389, 569, 570, 579). Şiddetli murakabeler, ağır cezalar mesleğin nizam ve intizamı namına lâzım olmakla beraber, ruh asaleti, kalp zenginliği, vakar ve haysiyet birinci mânevî şarttır. Onun içindir ki, kanun vâzıı, umumî kanunlara göre, cezası ne kadar hafif olursa olsun, şeref ve haysiyeti muhil bir suç işlemiş olanların avukatlık edemeyeceğine dair kat'î hükümler koymuştur. Hâkimlik hakkında da aynı sıkı kaydı görüyoruz (Bak. K. 2556, 286, fıkra 7).

388 – Ne gibi suçlar avukatlık şerefine uymaz? Bu, bir telâkki meselesidir. Bu bir görgü, terbiye, kültür, ahlâk meselesidir. Ayda bir traş olmayı, saçını taramamayı, ütüsüz elbise girmeyi âdet edinmiş olanlara, bir karış uzamış sakal, karma karışık saç, paçası çamurlu pantalon hiçbir şey söylemez. Temiz ve intizamı seven bir adam ise bunlardan bir akrep görmüş kadar ürker ve sinirlenir. Bazı Baro İnzibat

Meclisleri de levhaya girmek isteyenin sarhoşluktan, çakırkeyif bir nâra atmaktan, sokak ortasında abdest bozmaktan, ufak bir mahkûmiyetini hoş görmek isteyebilirler. Bazıları da çok titiz davranırlar. bu da bir mesleki anlama, onun şeref ve haysiyetini benimseme meselesidir. Gece gündüz kafayı çeken, her söze yeminle başlayan bir adam, böyle hareketlerin neden şerefsiz sayılacağını anlayamaz. Biz, büyük Avukatlık Kanununun yaratmak istediği barolara hitap ediyoruz: Biz en ufak bir haysiyetsizliği mesleğin şerefine hiyanet sayan barolarla konuşuyoruz: Aşağıdaki cezaları yazarken ilham aldığımız kaynak, titizlik derecesine varan bir meslek hassasiyetidir. Avukatlık Kanununun 2'nci maddesinin a fıkrası bu hassasiyetin ifadesidir.

Bu suçların aşağı ve yukarı ceza hadleri bir ve beş seneden fazla değildir:

Umumî yerlerde rezalet çıkaracak surette açık sarhoşluk ve bunu itiyad derecesine vardırmak, mesleğin vakarına uymaz (T. C. K. 571, 572). Hele mahkeme ve müesseselere sarhoş gelmek hiç affolunmaz (Bak: no. 383, 845, 846).

Bir Avukatın kumar oynaması iyi birşey değildir. (Bak: 379, 845, 846) Fakat kumar oynatması şerefsizliktir. (Madde 567) (Bak: no. 380).

Alenen hayâsızca vazı ve harekette bulunanlar (Madde: 419) adaleti dağıtmaya ortaklık gibi şerefli bir mesleğe intisaptan mahrum edilmelidirler (Bak. No. 845, 846).

Kendiliğinden, ihkakı hakkın cezası otuz liradan elli liraya kadardır (Madde: 308). Herhangi bir adamın resmî makamlara veya mahkemeye müracaat etmeksizin hakkını ihkak etmesi belki mazur görülebilir. Fakat hak ve kanunla uğraşan, kanunun yap dediğini yapmak ve yapma dediğini yapmamak mevkiinde bulunan ve bunu herkesten iyi bilmesi lâzım gelen avukatın böyle bir hareketi, meslek icaplarile uzlaşamaz.

Meslek sırrını ifşa için (Bak. no. 613 ve sonrakiler), (Madde: 364, 198).

Emniyeti suiistimal mahkûmiyeti, devletin ve milletin emniyet ve itimadına lâyık bir adam diye levhaya geçirilecek olan avukatın bu sıfatile kat'iyen birleşemeyen hallerden olduğu için, cezası ne olursa olsun, şeref ve haysiyeti muhildir.

Hırsızlığın, âdi de olsa, avukatlık şerefile birleşemeyeceğini söylemeye hacet var mıdır?

Hakkı olmayan yerlere tecavüzün cezası bir aydan başlar (Madde: 513). Lâkin başkalarının hakkına tecavüzde mahzur görmeyen ve böyle bir suçtan mahkum olan adam, hakka riayet etmenin ve ettirmenin sembolü olan cübbeyi giyemez.

Avukatlığın üstünde durduğu saçayaklarından birincisi doğruluk olduğundan (Bak. No. 580 ve sonrakiler, 685 ve sonrakiler), resmî bir varaka veya ticaret senedi tanzimi esnasında kendisinin veya başkasının hüviyet ve sıfatı ve saire hakkında

yalan beyanatta bulunmak (madde: 343, 344), bir memura vazifesini yaparken isim, şöhret veya sıfat ve san'ati hakkında yalan söylemek (Madde: 528), velevki kendisini veya akrabasını bir zarardan kurtarmak için yalan yere yemine teşvik etmek (Madde: 291), y alan uydurmak (Madde: 548), yalancı şahit ve ehli vukuf tedarik etmek, bunlara akıl öğretmek, bunlara akıl öğretmek (Madde: 291, 292), suçlarından mahkûm olanlar, avukatlık şerefinden mahrum edilecek kimselerin başında gelirler.

Haczolunan mallara el koymak, kaza ve icra vesair devlet makamlarının koydukları mühürleri kaldırmak gibi, kanunlara ve müesseselere hürmetsizlik cezaları dahi (Madde: 274, 309, 310) meslek şeref ve haysiyetini bozan suçlardır.

Kanun ve usul dairesinde verilmiş ve ittihaz edilmiş emirlere ve tedbirlere itaat ve riayet etmemek suçlarından mahkûmiyet dahi bunun gibidir (Madde: 526).

Dolandırıcılıktan veya sahtekârlıktan herhangi bir cezaya mahkûm olana, mesleğin kapısı kapanmalıdır.

Sigorta bedeli almak veya aldırmak için yapılan hareketlerin mahkûmiyeti (Madde: 504), mesleğin şerefile uzlaşamaz.

Suç eşyasını saklamak (Madde: 512), ticaret ve sanayie, müzayedeye hile ve fesat karıştırmak (Madde: 358-368) avukatlık şeref ve haysiyetini muhildir.

389 – Kanun vâzı bunları niçin saymamıştır? Büyük bir kısmını saymaya çalıştığımız haysiyeti muhil suçları şöyle bir gözden geçirirsek görürüz ki, bunlar, yalancılık, emniyetsizlik gibi ya avukatlık şerefinin belkemiği olan doğruluğa, feragate, menfaati istihkara veya meslek hayâsı, meslek vakarı gibi yine onlar kadar manevî ehemmiyeti haiz olan vasıflara, yahut da hakla ve kanunla uğraşanların boyun eğmeye mecbur bulundukları kanunseverliğe doğrudan doğruya veya dolayısile dokunan şeylerdir. Kanun bunları birer birer saymamıştır. Çünkü bunları tarif etmek, birer birer saymak mümkün değildir. Bunlar, öyle şeyler ki, yazılamaz, fakat sezilir ve duyulur (Bak. No. 569, 570).

Genç ve tecrübesiz bir namzet bu mesleğe girdikten sonra kanunlara ait bilmediklerini üstadlardan sorar, kitaplardan, mahkeme kararlarından öğrenir. Fakat doğuşunda haysiyetsiz doğmuş, şerefsiz bir muhitte büyümüş, insanlık asaletile birleşemeyen suçlardan, ne kadar ehemmiyetsiz olursa olsun, hüküm giymiş bir adamınmeslek asaleti yalnız derisinde kalır, içine işleyemez. Onun için Barolar, levhalarına kaydedecekleri adamların şeref ve haysiyeti muhil bir suç işleyip işlemediklerini tetkik etmek ve bunu yaparken son derece titiz davranmak mevkiindedirler (Bak. No. 398, 427, 429).

390 – Diğer suçlardan mahkûmiyet. Şeref ve haysiyeti muhil suçlardan dolayı en ufak bir mahkûmiyeti avukatlığa mâni gören kanun, bunların dışında kalan suçlardan mahkûmiyeti işaret ederken, ölçüsünü biraz geniş tutmuş, ağır hapsi müs-

telzim bir cürümden mutlak surette, yahut bir cürümden bir sene veya daha ziyade hapis cezasile mahkûm olanları avukat olmaktan menetmiştir.

391 – Ölçünün geniş tutulması sebebi. Ölçü biraz daha geniş tutulmuştur, dedik. Çünkü, meselâ Hâkimler Kanununun 2'nci maddesinin yedinci fıkrasını tetkik edersek görürüz ki, hâkim olabilmek için (mutlak surette bir cürümden dolayı üç ay veya daha fazla hapis cezasile mahkûm bulunmamak) lâzımdır. Türk kanun vâzıı hâkimleri, avukatlardan daha şerefli gördüğü için mi birincilerin mahkûmiyet firenini çok sıkı ve ikincilerinkini geniş tutmuştur? Hiç de böyle değildir. Adaleti dağıtmak işine memur ettiği bu iki uzvu yan yana koyan, el ele yürüyen bir prensibin ceza mahkûmiyeti bahsinde ayrı ve farklı düşüneceğine hiç ihtimal verilemez. Bunun sebebi, her iki müessesenin vazifelerini ifa sırasındaki hususiyetlerdir.

Hâkim, faaliyet hayatını hemen tamamen Adliye Sarayında geçirir. Sabahtan akşama kadar oradadır. Kapısında odacısı, icabında polisi vardır. Onu, suç işlemeye sevkedecek dahilî ve haricî sebepler yok gibidir. Fakat avukat? Sabahtan akşama kadar ayak üstündedir. daimî mücadele halindedir. Birbirinin menfaatine veya kanına susamış tarafları temsil ederler. Hakaret, kin, ihtiras gibi suç analarile karşı karşıyadırlar. Hücuma uğrar, nefis müdafaası için hakaret ve hücum edebilirler. Yani, başka mesleklerde olmayan tehlikelerle başbaşadırlar. At, otomobil, sandal, motor sporları yaparlar, kastları olmaksızın birisine çarpar ve bir suç işleyebilirler. Kanun, şeref ve haysiyeti muhil olmayan ve bir kaza neticesi olarak, yahut meslek faaliyetini yaparken vukua gelebilen suçlardan mahkûm olanları uluorta avukatlıktan mahrum etmek istememiştir. Bu mahkûmiyet, en az bir sene hapis olmalıdır.

392 – Kongrenin ilâve ettiği fıkra. Avukatlar kongresinde İzmir Barosu mümessillerinin teklifi üzerine bu baptaki maddeye şöyle bir kayıt ilâve edilmiştir (Bak. No. 120): "Şu kadar ki a fıkrasının tatbiki halinde gayrikasdî cürümlerden veya cezayı hafifleten sebeplerden birile mahkûm olanların bu mahkumiyeti stayer veya avukat olmaya mâni olup olmadığına disiplin meclisi tarafından karar verilir." Terkip ve kelime değiştirilerek kanunda aynen yer bulan bu fıkra ile avukatlar için, hakimlerden farklı bir mahkûmiyet miktarının esas tutulması, yukarıda söylediğimiz gibi,avukatların daimî bir mücadele halinde bulunmalarından ve bu sebeple diğer mesleklerde olmayan tehlikelerle yan yana yaşamalarından ileri gelmektedir. bittabi şeref ve haysiyeti muhil suçlarda böyle bir tefrik yapılmasına mahal yoktur (Adliye Encümeni mazbatasından).

393 – Bir, iki misal. Tedbirsizlik, dikkatsizlik veya acemilik neticesi otomobilile veya motorile birisine çarparak öldürmek suçundan üç sene hapse mahkûm olan bir namzedin talebini Baro İdare Meclisi tetkik ederek ve bu suçun katil kasdile yapılmamış olduğunu ve hallerin icaplarını gözönünde tutarak talebi kabul edebilecek mevkidedir. meşru müdafaa veya mukabele hallerinde de hüküm böyledir.

Umuma neşir ve teşhir olunmuş yazı veya resim vesair neşir vasıtasile birisine hakarette bulunmak suçundan üç seneye mahkûm olan ve fakat tahrike uğramış olmak sebebile cezası bir buçuk seneye indirilen bir namzet dahi bu suçu, cezayı hafifleten sebepler tahtında işlemiş olduğu için, Disiplin Meclisi tarafından levhaya alınmasına müsaadeyi lüzumundan fazla genişletmemek, hâdiseleri titizce ölçüp biçmek, daima şeref ve haysiyet gibi icapları gözönünde bulundurmak mevkiindedirler. İlham kaynakları bu olmalıdır.

394 – Tecil, af. Cezanın tecil edilmesi, avukatlık müsaadesinin verilmesini icap etmez. Mahkûmiyetten sonra çıkacak hususî af ile takibat sâkıt olmuşsa? Veyahut mahkûmiyeten sonra, cezanın bütün hukukî ve medenî neticelerini ortadan kaldıran umumî bir af kanunu neşrolunmuşsa? Birinci halde takibat sâkıt olmuş ve mahkûmiyet kararı mevcut bulunmamış olduğundan ve ikinci halde mahkûmiyet ortadan kalkmış bulunduğundan kayıt ve kabule, kanunî bir mâni kalmamış demektir. Ancak, Baro İdare Meclisleri, talibin mânevî şartlarını tetkik ederken, bu halleri kayıt ve kabule mâni görürlerse, mesleğin ruh ve vicdanını sevindirecek bir iş yapmış olurlar[1].

395 – Hâkim, memur ve avukat olmak ehliyetinin kaybedilmiş olması. Cezaî veya inzibatî bir karar neticesinde meslekî bir suçtan dolayı hâkim veya memur veya avukat olmak ehliyetini kaybetmiş olanlar, avukat olmaktan memnudurlar. Bu, avukatların âmme hizmeti görmelerinden ileri gelmektedir.

396 – Memur olmak ehliyetinin kaybolması. Avukatlık, âmme hizmeti olduğu için (Bak. No. 16, 17, 109, 765, 766) aynı hizmeti gören memur sıfatının kaybedilmiş olması, şüphesiz avukatlığa mânidir.

Memurluk sıfatının kaybedilmesi ya bir mahkeme kararile, yahut 788 numaralı Memurin Kanunun 26 ve sonraki maddeleri mucibince inzibat komisyonları kararile olur.

İnzibat komisyonu kararile memuriyetten çıkarılmayı mucip haller şunlardır: Kumar oynatmak, sarhoşluğu itiyad edinmek, âr ve hicabı mucip harekette bulunmak, harp, ihtilâl, isyan gibi fevkâlede hallerde emirsiz ve zaruretsiz memuriyet vazifesini terketmek, memuriyetine ait mahrem dosyalar münderecatını ifşa etmek.

397 – Hâkimlik ehliyetinin kaybolması. Bir mahkeme kararile memur olmak ehliyetini kaybetmiş olanlar, bittabi hâkim olmak ehliyetini de kaybetmişler demektir.

Bundan başka, 2556 numaralı kanunun 92'nci maddesi mucibince alelıtlak ağır hapis, üç ay veya daha yukarı ağır hapis cezalarından birile kat'î surette mahkûmiyet, meslekten çıkarılmayı müstelzimdir. Mahkûmiyeti mucip olan suç, haller ve

---

(1) F. Palen et G. Duveau. Lesreglesde la profession d'avocat P: 123.

şartlar itibarile hâkimin vakar ve haysiyetini bozan ve hâkimliğe karşı umumî hörmet ve itimadı gideren mahiyette görülürse, ceza miktarı ne olursa olsun, mahkûm hâkimin, meslekten çıkarılmasına karar verilir. Hapis müddetlerinin tayininde esas, hükmolunan cezadır.

İnzibat cezaları İnzibat Meclisince verilir. Bu meclis, Adliye Vekilince, Temyiz ikinci Reislerinden intihap olunacak beş zat ile Teftiş Heyeti Reisi ve Ceza İşleri Umum Müdüründen terekküp eder.

İnzibat Meclisinin kararlarına alâkalı hâkim, otuz gün içinde itiraz edebilir. Bu takdirde Temyiz Mahkemesi Birinci Reisile Başmüddeiumumî ikinci reislerin hepsi birden toplanarak itirazın varid olup olmadığına ekseriyetle karar verirler.

398 – Meslek şeref ve haysiyetine uymayan haller. 387 ve 338'inci numaralarda şeref ve haysiyeti muhil suçlardan birisile mahkûm olanların avukat olamayacaklarını yazmıştık. Kanun, burada daha ileri giderek, meslek şeref ve haysiyetine uymayan halleri bulunanların avukat olmaktan memnu olduklarını emretmek suretil avukatlık şerefi namına bir hassasiyet daha göstermiştir. Bu takdirde talibin, şerefsizlikten dolayı mahkûm olmuş bulunması şart değildir. Belki böyle bir hali bulunması, talebini redde kâfidir. Âmme hizmetini yapanlarda bulunmaması lâzımgelen bir halin, ağızda dolaşan tabirile, kötü şöhretin, en şerefli mesleklerden birisi olan avukatlık namzedince bulunmamasını istemekten daha tabiî birşey olamaz (bu husus için şu numalara da Bak. No. 569, 570, 579, 580).

Baro İdare Meclislerinin buradaki takdir hakları çok geniştir (Bak. no. 389, 427, 429). Kanun şartlarını haiz olanların, manevî ve ahlâkî vasıf dediğimiz bu şartı haiz olup olmadıklarına orası karar verecektir. Talibin doğma ve büyüme şartlarını, hayatta şimdiye kadar nasıl bir yol almış olduğunu araştıracak ve bu neticelere göre kabul veya red kararı verecek en salâhiyetli makamın İdare Meclisi olduğunda şüphe yoktur. Madem ki mahkumiyet ilâmı gibi yazılı bir vesika şart değildir, şu halde kötü şöhretin sübut delilleri de duyma, sezme, vicdanının verebileceği kararlardır. Zaten, ahlâk bozukluğu olmadığına dair talipten bir beyanname alınması, ahlâkî gidişi hakkında iki avukattan takdimname ibrazına mecbur tutulması, bu maksadı temin içindir (Bak. No. 425, 526, 427).

Bundan başka, Baro Reisinin, avukatlardan birisini namzedin manevî vasıfları haiz olup olmadığı tahkike ve bir rapor tanzimine memur etmesi ve karar sırasında bu raporun nazara alınması da bundan ileri gelmektedir.

399 – İflâsına hükmedilmiş olanlar. Avukatlık hür ve müstakil, birinci plânda, para ve kazançtan müçtenip, okumak ve müdafaa yapmak için boş zamana muhtaç bir meslek olduğu için birçok meşgalelerle ve bu meyanda tüccarlıkla birleşemez (Bak. No. 330, 332 ve sonrakiler). İflâs etmiş olanlar hakkındaki memnuiyet

daha şümullüdür. Şöyle ki: Vaktile tüccarlık etmiş eski bir müflis, tüccarlıkla ilişiğini kestikten sonra dahi baroya alınmaz[2].

400 – Konkordato yapanlar. Bu hüküm, konkordato yapmış olan hileli, taksiratlı ve âdi müflisler hakkında dahi caridir. Yani, mücerret konkordato yapmış olmak, Baroya girmek için hak vermez. Bunun sebebi açıktır. İflâs edenlerin hemen hepsi bir kusur (taksirat veya hile) neticesi olarak iflâs ederler. Muamelesinde, işlerini idarede, basirette, yaşama tarzında hiçbir hatâ ve kusuru olmadığı halde kazâ ve kaderin sevkile iflâs etmiş tüccarlar, yok denecek kadar azdır. Araştırılacak olursa her birisinin ticaret usulü, kanun, ahlâk, idare bakımından az çok kusuru vardır. Böyle bir müflisin konkordato yapması, borçlarını tamamen ödemesi demek değildir. Cebrî bir sulh, öylesine, tüccar gibi çalışmak hakkını vermiştir. Fakat büsbütün temiz değildir. Üzerinde yine, iflâs etmiş ve yüzde şu kadarla konkordato yapmış, şüpheli ve başkasının hakkını yemiş bir insan kokusu vardır.

401 – İtibarın iadesi. İcra ve İflâs Kanunu (Madde: 312), masaya kabul edilmiş olan bütün alacaklıların, alacakları tamamen itfa edildiğine dair makbuz vesair vesika ibraz edenler itibarlarının yerine gelmesini isteyebilirler, demektir. Böyle birmüflis, borçlarını yüzde yüz ödemiş, namus ve itibarını tekrar kazanmıştır. Kazanmıştır amma, borçların nasıl itfa edildiğini, makbuz ve ibranamelerin ne suretle alındığını (yalvararak, ağlayıp sızlanarak, araya vasıtalar koyarak, yahut alacaklıyı canından usandırarak) tatbikattan biliyoruz.

460 sayılı Avukatlık Kanunu (Madde: 20, fıkra: 4), iadei itibar edenlerin avukat olmalarına müsaade ettiği halde 3499 sayılı kanun lâyihası, iflâs edenlerin Baroya alınmalarını mutlak surette menetmişti. Haricî ticaretin murakabesi hakkındaki 3018 numaralı kanunun ikinci maddesi Millet Meclisinde müzakere edilirken İktisad Vekili ve hatipler, âdi, taksiratlı veya hileli olarak iflâs etmiş olan tacirlere, konkordato yapmış olsalar bile ihracat ruhsatnamesi vermemekteki isabeti canlı bir surette izah ederek kanuna o yolda bir fıkra koydurmuşlardı. Maddenin son fıkrasına (âdi iflâsta itibarı yerine gelenler bu kayıttan müstesnadır) denilmiş ise de, Avukatlık kanunu lâyihası, mutlak hükmile buna dahi müsaade etemek istememişti. Kongre müzakerelerinde bu esas büyük bir memnuniyetle kabul olunmuştu. Âdi iflâsla iflâs etmiş, itibarını yerine getirmiş bir tacirin geldiği yere, yani tüccarlığa dönmesinden mahzur olmayabilir. Fakat evvelâ tüccar olduğundan, sonra da iflâs ettiğinden dolayı böyle bir adamın, velev itibarını yerine getirmiş olsa dahi, giremeyeceği bir yer varsa o da Barodur. Üstünde, ne kadar temizlenirse temizlensin, sabık müflis damgası olan bir adama Avukatlık Kanunu lâyihası, Baroların kapısını kapamakla, umumî prensiplerinin bir tatbik misalini daha göstermiş olacaktı. Ancak, Adliye Encümeni, ikinci maddenin D fıkrasını (hileli ve taksiratlı olmayarak iflâsına karar verilmiş olup da itibarını yerine getirmemiş olanlar) suretinde değiştirmiştir (Bak.

---

(2) Crosson: T: I. P: 107.

no. 124). Encümen esaslı bir mucip sebep göstermemiştir. "İflâsına karar verilmiş olanların avukat olamayacakları hakkındaki D bendi mutlak olarak bütün iflâs edenlerin bu memnuniyet hükmüne gireceklerini tazammüm ettiğinden encümence, hileli ve taksirli olmayarak iflâs edenlerin itibarları iade edilmiş olduğu takdirde, avukatlık mesleğine girmelerine, bu halin mâni sebep sayılamayacağı esası kabul edilerek maddenin buna dair hükmü değiştirilmiştir. Sayfa: 14". Şu hale göre yalnız âdi iflâsla iflâs etmiş ve itibarını yerine getirmemiş olanlar, diğer şartları haiz oldukları halde, Baroya girebileceklerdir. Hileli ve hattâ taksiratlı müflisler, itibarlarını yerine getirseler de, kabul edilemezler.

402 – Vücut veya akılca ârızası bulunanlar. Avukatlık vazifelerini daimî surette yapmaya mâni vücut veya akılca bir ârızası olanlar avukatlığa alınmazlar.

Avukat, kafasile olduğu kadar bacakları ve pazılarila da çalışır. Kafa ile çalışmak, okumak, ilmî eserleri, mahkeme içtihatlarını takip etmek demektir (Bak. No. 320 ve sonrakiler, 720 ve sonrakiler). Fakat, bilhassa genç avuklar için, koşmak, adliye koridorlarında, mahkemelerde, icra ve diğer devlet dairelerinde dava takip etmek de lâzımdır. Gözü görmeyen, kulağı işitmeyen, dili konuşmayan adamın okuması, anlaması, anlatması, müdafaa yapması mümkün değildir (Bak. No. 703 e). Bu gibi haller avukatlık vazifelerini daimî surette yapmaya mânidir[3].

Delilik, ateh, budalalık gibi akıl hastalıkları da bunun gibidir.

Kolsuzluk, topallık gibi haller? Sağ kolu olmayan adam yazamaz, iki bacağı eksik adam, mahkemelere koşamaz. Bu bakımdan bunlar da daimî bir ârızadır. Fakat sol el ile yazı yazmak, koltuk değneği ile yürümek mümkündür. Sonra, yazıhanede oturup istişare yapılabilir. Bu bakımdan da kanunu kasdettiği daimî ârızalardan sayılmayabilir. Kanun, bu gibi hallerde susmuş olduğuna göre, takdiri Baro İdare Meclislerine ait olacaktır.

Bizim şahsî mütaleamıza göre, avukatın akıl teşekkülü gibi beden teşekkülü de düzgün olmalıdır. Zaten kaderin böyle bir sillesini yemiş olan zavallı vatandaş, müşterilerinin merhametini celbederse de, işlerini ve alâkalarını çekemez. Onun için meslekte muvaffakiyeti şüphelidir. Bu gibi sakat adamları Baroya almamak, hem meslek, hem de kendileri için hayırlı olsa gerektir. Fakat Baroda kayıtlı iken vatan müdafaasına koşmuş, elini kolunu kaybetmiş bir avukatı vazifesinden menetmeye imkân yoktur. Böylelerine hörmet gösterilir.

---

(3) İstanbul Barosunda âmâların, sağırların uzun müddet avukatlık yaptıklarını biliyoruz. Kanunî bir memnuniyet olmadığı için bu zavallılar, kendilerini de, mahkemeleri de rahatsız ettiler durdular. Bunlara dava veren iş sahipleri de görüldü. Kanunları nasıl okurlar, nasıl müdafaa yaparlar diyenlere karşı, kendileri okuyamazlarsa, okuturlar ve yazdırırlar denildi., durdu. Büyük kanun bu meseleyi de halletmiş oluyor.

403 – Tasarruf ehliyetini kaybetmiş olanlar. Tasarruf ehliyeti mahkeme kararile tahdit edilmiş vaziyette bulunanlar Baroya alınmazlar. Kendisine ve ailesine ait ve nisbette ehemmiyetsiz bir tasarruf hakkından mahrum olanların, bir devletin adaleti dağıtma işine ortaklık gibi bir âmme tasarrufunu yapamayacaklarını uzun boylu anlatmaya ihtiyaç yoktur (Bak. No. 703 d).

404 – Mütekait hâkim ve memurlar. Mecburî tekaüt yaşına erişmesinden dolayı hâkimlik veya memurluktan ayrılmış bulunanların avukatlık yapmaları memnu olduğuna dair lâyihada bir fıkra vardır. Mecburî tekaüt yaşı altmış beştir (Bak. 788 numaralı kanun, madde: 71, 76).

Bu memnuniyet tam yerinde idi. Çünkü avukatlık, fikir ve beden yorgunluğu bakımından memurluk ve hâkimlikten daha çok ezici ve yıpratıcıdır. Memurlukta, hâkimlikte bir nizam var, bir usul var. Şu saatte gelinecek, şu saatte gidilecektir. Avukat ise, nizamını kendisi yapacak, yolunu kendisi açacaktır. Hiçbir taraftan yardım beklemeden çalışarak, didinerek, kendisini kendi yaratacaktır. Bu, ne zor ve ne öldürücü bir iştir?

Karışık muhakeme usullerini, İcra merasimini vaktinde yapabilmek için mahkemeleri, dairelerin en ufak memurlarından en büyüklerine kadar hepsi ile münakaşa etmek, uğraşmak, kandırmak lâzımdır. Ya yazıhanedeki çalışma, okuma? Bunlar, hep gençlik ister. Gençliğinde mesleğe girmiş olanlardan altmışı bulanların ve bulmayanların birer birer çekildikleri veya öksürüklü, aksırıklı, kalpleri ve nabızları atarak, adliye koridorlarında kendilerini zorla sürükledikleri görülüyor. Böylelerinin çektiklerini ancak kendileri bilirler. Memuriyetinde, hâkimliğinde altmış beşini doldurduğundan ve artık istirahate muhtaç olması hasebile kendisinden fazla hizmet beklenemeyeceğinden dolayı ikramiyesi verilerek tekaüde sevkedilmiş olan bir memur veya hâkime, hizmetlerin en yorucusu olan avukatlığı menetmek çok yerinde idi. Fakat Adliye Encümeni bu memnuniyeti ekseriyet kararile kaldırmış ve mucip sebep olarak şunu göstermiştir: "Avukatlık mesleğinde bulunanların, hâkim ve memurlarda olduğu gibi, 65 yaşını bitirince meslekten çıkarılacaklarına dair bir hüküm mevcut olmadığına göre, hâkim ve memurlar hakkında kabul edilecek bu sebep, avukatlık etmek isteyenlerin haklarında yaş tahdidi muamelesi yapılmadan kendiliklerinden tekaütlüklerini isteyerek vazifelerinden ayrılıp avukatlığa intisapları mümkün olabileceğinden ciddiyete uymayan böyle bir tevil yoluna meydan verecek hükmün esas itibarile bir fayda temin etmeyeceği mülâhaası bu fıkranın kaldırılmasına sebep olmuştur. Mazbata: Sayfa 14."

405 – Mütekait hâkimler, meslekte muvaffak olabilirler mi? Ne kadar bilgili, ne kadar saygıdeğer olursa olsun, yaşını doldurmuş ve hayattaki ikramiyesini almış hâkimlerin meslekte muvaffak olup olamayacakları da bir meseledir. Biz nice mütekait hâkimler biliriz ki, senelerce yazıhanelerinde bekledikleri halde bir tek müşteri kapılarını çalmamış, aman iş, diye yazıhane yazıhane dolaştıkları ve eski,

matrut avukat bozuntularından iş dilendikleri halde tutunamamışlardır. Bazı memleketlerde avukatlar, iyice piştikten ve biraz ihtiyarlayıp olgunlaştıktan sonra hâkim oluyorlar (Bak.No. 220, 253 mükerrer). bizde, hiç olmazsa bu kadarcık bir memnuiyet konulması yerinde idi.

Her ikisi de aynı gaye için çalışmalarına rağmen, hâkimlikle avukatlık, büsbütün başka vasıflar arayan iki meslektir. Avukatlıkta muvaffak olan bir, hukukçunun, hâkimlikte muvaffak olduğu çok görülmüştür amma, iyi hâkimlerin iyi avukat oldukları her zaman görülmemiştir. Birincisinde (Bak. No. 414) yapma ve yaratma kuvvetinden ziyade takdir ve temyiz hassası arandığı halde ikincisinde yaratıcılık, yapıcılık, keskin bir zevk, iyi söylemek, iyi ve çabuk anlamak, çok çalışmak ve uğraşmak gibi vasıflara ihtiyaç vardır. Altmış beşini doldurmuş, hayattan alacağını almış, ona vereceğini vermiş bir adama, böyle zor bir işe yeni baştan girmek imkânı verilmemeli idi.

Avukatlık; bir dükkân açmak, tezgâh kurarak para kazanmak için kurulmuş bir müessese değildir. Barolar, uzun seneler yorulduktan, ihtiyarladıktan, altmışı, altmış beşi doldurduktan sonra: (Eh, Allah ne verdiyse, biraz da avukatlığın kapısını çalalım!) diyecekleri içerisine almamalı idi.

Yeni kanunun tuttuğu yol, avukat olmak için doğmuş, avukat olmuş ve avukat olarak gözünü kapamayı ideal edinmiş hak yardımcıları yetiştirmektir. Bu meslekte yamalı bohça usulü yoktur. Hâkimlik yolunu tutmuş, orada saçını ağartmış, yaşını doldurmuş ve son günlerini sükûn ve rahat içinde geçirmeye hak kazanmış olan bir adamın oturacağı yer, hayatın ve ailenin manevî zevklerini tatmak istediği köşe minderidir. Yoksa dirilik, keskinlik, kavilik isteyen adalat stadyomu değildir.

Bu memnuniyet, yalnız meslek bakımından hayırlı değildi. Belki ihtiyar hâkimlerimizin sıhhat ve şereflerini korumak noktasından da çok isabetli olurdu.

2 - Yarı memnuiyetler

406 – Devlet, Vilâyet, Belediye ve bunlara merbut müessese avukatları. Avukatlık Kanununun beşinci maddesi, şimdiye kadar mevzuatımızda görülmeyen ve uzun münakaşaları mucip olan yeni bir hükmü ihtiva etmektedir: Maaş veya ücreti devlet, vilâyet veya belediyelerin idare ve murakabesi altındaki daire veya müessese veyahut şirketlerden verilen müşavir ve avukatlar yalnız bu daire, müessese veya şirketlere ait işlerde avukatlık edebilirler. Mahkeme veya kazâî mercilerde mensup oldukları daireyi temsil eden hukuk müşaviri veya muavinleri Baroya kaydolunmaya mecburdurlar.

Lâyihanın bu maddesi avukatlar kongresinde konuşulurken bütçe mülâhazalarile Maliye ve Dahiliye Vekillerinin yazılı itirazlarda bulundukları anlaşılmıştı. Müellif, bunun bir mukavele işi olduğunu, bu dairelerde birisi serbest ve diğeri mukayyet iki türlü avukat istihdam edildiğini, bunu, o dairelerle avukatlara bu hak veril-

mişken, resmî dairelerinkine verilmemesi mantığa uymayacağını ve binaenaleyh bu maddenin kanunda yer bulmaması lâzım geldiğini daha evvel müdafa etmişti[4]. Fakat madde, kongrede benim de dahil olduğum 5 muhalif reye karşı 11 ekseriyet reyile kabul edilmiştir.

Ekseriyet kararının mucip sebepleri şöyle hulâsa edilebilir:

Devlet, Vilâyet ve Belediye veya bunların idaresindeki müessese avukatları, ne kadar serbestlik iddiasında bulunurlarsa bulunsunlar, artık memur ve müstahdem damgasını taşımaktan kurtulamazlar. O derece ki, vazifelerinde göstereceklerî ihmal ve terahi ve izrar suçlarından dolayı tıpkı memurlar gibi, memurin Muhakemat Kanunu hükümlerine tâbidirler. Sonra, memurlar gibi, daireye devama mecburdurlar.

Bu gibi avukatlar, tam mânasile müstakil değildirler.

Sayıları pek çoğa varan resmî davaların[5] müdafaasına bile vakit bulamazlarken, kendilerini, bir de hariçten iş almakta serbest bırakmak, büsbütün muvaffakıyetsizliğe sevketmek olur. Bu gibi avukatların resmî ve hususî davaları lâyıkile ve sür'atle müdafaa ve takip edemedikleri ve sürüncemede bıraktıkları görülmektedir.

Anadolu Barolarının birçoğunda bir avukat, Hazine, Belediye, Vilâyet davalarını müdafaa ve takip etmekte, hepsini birden almak hırsile bazan meslek şerefile mütenasip olmayacak derecede az ücretle çalışmaktadır[6]. Yeni esasın kabülü suretile resmî daireler, hukuk yardımını isteyecekleri avukatlara, şereflerile mütenasip ücret vereceklerdir. Bu suretle, iyi ücretle çalışan ve resmî işlerin müdafaasında ihtisas sahibi olan bir müdafiler zümresi yetiştirecektir ki, bundan iki taraf da faydalanacaktır. Yani avukatlar, mesleğin şerefile mütenasip aylık alabilecekler, resmî daireler de, bütün mesaisini devlete hasretmiş ihtisas sahibi avukatlar bulabileceklerdir.

Adliye Encümeni maddeyi esas itibarile musip bumuş ve fakat mer'iyete girmesini üç sene müddetle tehir etmiştir: (Devlet ... alarak müşavirlik ve avukatlık edenlerin yalnız o dairelere ait işlerde avukatlık edebilmelerine isabet varsa da, memleketimizde bu hükmün hemen tatbikine imkân bulunamadığından, lâyihanın muvakkat maddelerine konan bir fıkra ile bu maddenin üç sene tatbikinin tehiri kabul edilmiştir ki, bununla alâkalı dairelerin, bu müddetin nihayetine kadar teşkilâtını tanzim ve ikmal etmelerine imkân bırakılmıştır. Mazbata, sayfa: 14)[7].

---

(4) Baro Mecmuasının, sene 10, sayı 6-7'deki yazıma bak.

(5) Bir avukatta beş yüz kadar dosya olduğu söylenmiştir.

(6) Ayda yirmi lira kadar cüz'i bir aylıkla resmî daire avukatlığını kabul edenlerin bulunduğu ifade edilmiştir.

(7) 3499 sayılı kanunun bundan bahseden muvakkat sekizinci maddesi şöyle yazılıdır: (Bu kanunun beşinci maddesi hükümlerinin tatbiki üç sene tehir edilebilir). Adliye Vekâleti, bu maddedeki salâhiyetine müsteniden beşinci madde hükmünün tatbikini bir sene müddetle tehir ettiğini resmî dairelere bildirmiştir.

(Bu maddenin müzakeresinde (ücret) tabirinin, daimî avukatlara verilen yıllık veya aylık ücret olduğu, yoksa muayyen bir iş için tutulmuş avukata verilen ücretin bu madde hükmüne girmeyeceği ve madde metninin bundan başka bir mânayı tazammün etmeyeceği neticesine varılmış ve bu suretle bunun mazbataya işaret olunması kararlaştırılmıştır. Mazbata, sayfa: 15).

407 – Hazine avukatlarına ait bazı hususî hükümler. Mukavele ile münhasıran hazine davalarını takip etmek şartile istihdam olunan hazine avukatlarının hariçten dava kabul ederek takip eylemeleri yasaktır. Bunun gibi, serbest hazine avukatlarile muvazenei umumiyeye dahil ve mülhak ve hususî bütçelerle idare olunan devlet dairelerinde ve umumiyetle devlet müesseselerinde ve en az sermayesinin nısfı devlete ait şirket ve müesseselerde ücret veya maaşla müstahdem avukatların veya şeriklerinin bu daire ve müesseseler aleyhine dava kabul eylemeleri yasaktır. Bu yasak hilâfına dava kabul edenler, bir daha bu daire ve müesseselerde kullanılmamak üzere vekâletten düşerler ve kendilerine bu idarenin hiçbir işi tevdi ve takip ettirilemez ve haklarına ceza kanununun 240[8]'ıncı maddesi hükmü tatbik olunur.

Bu dairelerde müstahdem avukatlar herhangi bir suretle vazifelerinden ayrıldıkları tarihten itibaren altı ay zarfında ayrıldıkları daire aleyhindeki davaları ne kendileri, ne de şerikleri kabul edemezler. Ettikleri takdirde haklarında ceza kanununun aynı maddesi hükmü tatbik olunur (Bak. Kanun: 2260)

408 – Devlet avukatları. 2573 sayılı kanun mucibince, umumî muvazeneye dahil dairelere ait davaların takip ve müdafaası ve icra takibatı ve bütün kanun yollarına müracaat edilmesi ve tevdi olunan evrak üzerine hukukhi mütalea yürütülmesi Maliye Vekâletine bağlı hazine avukatlarına aittir.

Bu kanunun 6'ncı maddesi, hukuk mezunlarının merkez daireleri hukuk müşavirlikleri ve muavin ve mümeyyizliklerindeki hizmet müddetlerinin avukatlık mülâzemet müddetine mahsup edileceğini göstermekte iken Avukatlık Kanununun 136'ncı maddesi, işbu mülâzemet istisnasını ortadan kaldırmıştır.

409 – Hâkim veya müddeiumumiye hısımlık. Bir hâkim veya Müddeiumuminin sebep veya nesep cihetile usul veya füruundan veya birinci ve ikinci derece akrabasından olan avukat, o hâkim veya müddeiumuminin bulunduğu mahkeme veya dairede avukatlık edemez. Çünkü (adalet makinesini, hısımlık veya akrabalık tesir ve nüfuzu altında kalıyor veya kalması ihtimal dahilindedir) gibi şüphe ve dedikodulardan uzak bulundurmak gerektir. C.U.M. kanunu (Madde: 28 ve 29) hâkimin, bakmaktan memnu olduğu veya kendisini reddetmesi icap ettiği davaları sayarken hısım akrabalığı ve bitaraflığı şüphelendiren halleri de zikreder. Gerçi avukat, hakkın asıl sahibi değilse de onu temsil etmesi ve ücret namile az çok bir

---

(8) Ceza kanunun bu maddesi vazifesini suiistimal eden memurlar hakkındadır ki, cezası, üç aydan üç seneye kadar hapistir.

menfaati bulunması itibarile hısımı bulunan hâkimin bitaraflığından şüphe edilebilir. Bir avukatın, hâkime veya müddeiumumiye münasebetini ileri sürerek iş sahiplerini istismar etmesi veya halkın hakkından ziyade hâkimlerle münasebeti olanlardan medet umması mümkün olabileceğini düşünen kanun vazıı, H.U.M. kanununa mütenazır olarak avukat için bu memnuiyeti koymuştur. Bu memnuiyet tabiîdir ki yalnız o hâkim veya müddeiumuminin bulunduğu mahkeme ve daireler içindir. Aynı Baro mıntıkası dahilindeki diğer mahkeme ve daireler için böyle bir memnuiyet olmadığı gibi aynı mahkemede o âza veya müddeiumumiî veyahut muavininin bulunmadığı ve avukatın takip ettiği işe el koymadığı hallerde de böyle bir memnuiyet düşünülemez (Adliye Encümeni mazbatası, sayfa: 15).

Muhtelif mahkemeleri ve hâkimleri olan büyük şehirlerde bu memnuiyet, avukatın faaliyet alanına o kadar fazla tesir etmeyebilir. Fakat hukuk, ticaret ve ceza davalarını birden gören ve münferit hâkimlikle idare olunan mahkemelerde bu hısımlık, avukatı büsbütün faaliyetten mahrum edebilir. Böyle bir hal vukuunda ya avukat Barosunu, veyahut hâkim kaza mıntıkasını değiştirmelidir.

410 – Karı koca münasebetleri. Karısı avukat olan hâkim ve müddeiumumî veya kocası hâkim ve müddeiumumî olan kadın avukat için de aynı memnuiyet vardır. Bu memnuiyet, evliliğin zevalinden sonra da hüküm sürer. Çünkü ayrılmış karı ve koca arasında az çok bir hoşnutsuzluk devam eder. Hattâ bu hal bazan düşmanlık derecesinde olur. Gerçi hâkimin bitaraf olması hissini ve kinini adalete dokundurmaması icap eder. Lâkin o da bir insandır, ondan bu kadar yüksekliği beklemek, insan kalbinin zâfını görmemek demektir. Sonra, o ne kadar bitarafâne haraket edersе etsin, verdiği hükümden elbette bir taraf memnun olmayacaktır. Halk, bunu ya karı koca münasebetinin verdiği dostluğa ve düşmanlığa hamleder. Adalet cihazını hertürlü şüphelerden münezzeh bulundurmak isteyen kanun vâzıının böyle bir memnuiyet koymasındaki isabet meydandadır.

411 – Vazifelerinden ayrılan hâkim ve müddeiumumiler. Meşrutiyetin ilânından (1908) evvel hâkimlikten veya müddeiumumilikten istifa edip de avukatlığa başlayanların sayısı çok az olduğundan o zamanlar vazifelerinden ayrılan hâkim veya müddeiumumilerin bulundukları mahallerde avukatlık edip edemeyecekleri bir mesele halinde düşünmeye lüzum görülmemişti. Meşrutiyetin ilânından ve mesleğin yavaş yavaş öz Türkler eline geçmeye başlayarak refah temin ettiği anlaşıldıktan sonra hâkim ve müddeimumilerin maaş azlığından, terfideki güçlükten ve saireden dolayı birer birer istifa ettikleri ve son veyahut biraz evvel bulundukları yerlerde avukatlığa başladıkları görüldü. Mütarekenin ilânından sonra müstafî hâkimlerin çoğalmakta bulunması millî idarenin nazarı dikkatini çekti. İstifa eden hâkimler hakkında, Avukatlık Kanununa ek olarak çıkarılan 941 sayılı kanun, hâkimlerin, avukatlık mesleğine gösterdikleri bu rağbetin neticesidir.

Bu kanuna göre, vazifelerinden istifa ederek ayrılan hâkimlerle bu sınıftan ayrılan Adliye memurları vazifelerini ifa eyledikleri mahallerde istifalarının kabulü tarihinden itibaren iki sene müddetle avukatlık ve dava vekilliği edemezler.

Cumhuriyet Adliyesi bu kanunun neşrile iki gaye kovalamıştı:

1 – Hâkim ve müddeiumumilerin istifasına ve bu suretle Adliye kadrosunun boşalmasına mâni olmak;

2 – Her hâkim veya müddeiumumî son vazife gördüğü mahallerde vazifesi dolayısile halk üzerinde az çok bir tesir ve nüfuz edinmiş olacağından, bu nüfuzunu ve o mahalde beraber çalıştığı hâkimler nezdindeki dostluğunu veya âmirlik ve memurluk münasebetini istismara meydan vermemek. Büyük şehirler için pek mühim sayılamayan bu mahzurun küçük şehirler için ihmal edilemeyeceğini söymeye hacet yoktur. Büyük kanun, bu memnuiyeti biraz daha genişleterek, yani yalnız istifa edenleri değil, tekaüt olmak gibi bir suretle hakimlik ve müddeimumilikten ayrılmış olanları dahi şümulüne alarak şu hükmü koymuştur: (Vazifelerinden ayrılan hâkim ve müddeimumiler, hizmet ettikleri mahkeme veya yerlerde, ayrılma tarihinden itibaren iki sene müddetle avukatlık etmekten memnudurlar). İki sene gibi bir müddet, tesir ve nüfuz endişelerini gidermeye kâfi görülmüştür.

Adliye Encümeni bu memnuiyetin tekaütlükle ayrılan hâkimlere ve Temyiz Mahkemesi hariç olmak üzere Ankara'nın diğer mahkemelerinde avukatlık edecek Temyiz Âzalarına şamil olmadığı mütaleasındadır (Mazbata, sayfa: 10). Biz bu düşünceyi paylaşamıyoruz. 941 sayılı kanuna göre doğru olan bu mütelea, Avukatlık Kanununa göre varit değildir. Çünkü metinde (vazifelerinden ayrılan hâkimlerin, hizmet ettikleri mahkeme veya yerlerden) bahsedilmektedir. Vazifeden ayrılmak, yalnız istifa suretile olmaz, tekaütlükle de olur. Eğer yalnız istifa bahis mevzuu olsaydı, 941 sayılı kanunda olduğu gibi (istifa) denilmekle iktifa olunur ve umumî bir tabir kullanılmazdı. Sonra, kanun vâzının bir endişesi de hâkim veya müddeiumumilerin son bulundukları mahallerdeki dostluk ve nüfuz münasebetlerini adalet işlerine karıştırabilmeleridir. Bu nüfuz ve dostluk münasebetleri tekaütlükle ayrılan hâkimler ve hele Temyiz Hâkimleri için de vârid olabilir.

YEDİNCİ KISIM

Staj

1 - Lüzumu ve faydası

412 – Staj ne demektir? Staj, adalet vekili olmak isteyen adamın o güne kadar mekteplerde okuduğunu adalet gayesine tatbik edebilecek kabiliyet ve tecrübeyi elde etmesi ve avukatlık mesleğinin ana kanunları ve ananeleri olan doğruluk, menfaati istihkar, nezaket ve nezahet, ruh asaleti, mesleğe karşı sevgi ve saygı gibi faziletleri benimsemesi için yapılır. Avukat ve mahkeme nezdinde yapılan staj, bu iki maksadın temini içindir. Şu halde staj demek, lisede yapılan hazırlığın ve fakültede öğrenilen bilgilerin elde edilmesi ve avukatlık mesleğinin ahlâk ve teamüllerine alışılması demektir. Büyük kanunun en esaslı ve meslek bakımından en faydalı yeniliklerinden birisi de stajı bu iki bakımdan modern bir surette kurmuş olmasıdır.

413 – Bilginin hayata tatbiki. Stajın güttüğü iki gayeden birincisini, bilginin hayata tatbiki için çalışma diye ifade edebiliriz. Fakülteyi bitirmiş olan genç talip, kafasında birçok nazarî bilgileri toplamışsa da bunların hâdiselere nasıl tatbik edileceğini henüz bilmemektedir. Hukuk hayatı, hâdiselerin kanunlara tatbiki, muhakeme usulleri büsbütün başka birer âlemdir. Kanunlardan iyi imtihan vermiş, hukuk ve ceza muhakemeleri usullerinin kaidelerini ezberlemiş olan genç kabiliyetin, basit bir zabıt varakası yazarken elleri titreyecektir. Ufak bir meselede ne hüküm vereceğini kestiremeyecek olan talibe o meselenin doğru ve âdil bir surette halline yardım eden melekeyi staj verecektir. Sözün kısası, staj sayesinde nazarî bilgi amelî bilgi ile taclandırılacak, mektepten yeni çıkmış ve yalnız nazarî bilgilerle silâhlanmış olan genç hukukçu, adlî hayatta eline başkalarının talii verilebilir derecede olgunlaştırılacak ve pişirilecektir.

414 – Hakkı yapmak ve dağıtmak. Hâkimlikle avukatlık aynı gaye için çalışan iki müessese olmakla beraber birbirinden büsbütün ayrı kabiliyet ve tecrübeler aradığı anlaşılmıştır (Bak. No. 405). Birincisinde sükûnet, sekînet, mekânet, bitaraflık, sabır, anlayış, tefrik ve temyiz gibi vasıflar daha ziyade arandığı halde ikincisinde vukuf, zekâ, intikal sürati, celâdet, faaliyet, hâkimin önüne konacak malzemeyi taharrî ve tetkik, bu malzemeyi tenvir ve tezyin, tetebbu ve hakkı yapma gibi kabiliyetler ön safta gelir. Bu sözleri hülâsa edersek diyebiliriz ki hâkim, avukatın (yaptığı) hakkı (Bak. No. 11, 322, 722 ve sonrakiler, 730, 734 ve sonrakiler) (dağıtır).

Şu halde avukatın herşeyden önce yapıcılık bakımından mülâzemet görmesi gerektir. Bunun usulleri ve kaideleri nelerden ibarettir?

415 – Amelî bilginin lüzumu. Avukatlık yapmak demek (istişareden ve diğer hukuk yardımcılarından bahsetmiyoruz) bir davanın dosyasını hazırlamak (Bak. No. 724 ve sonrakiler), arzuhalini yazıp mahkemeye vermek (Bak. No. 733), tahkikat ve muhakeme safhalarını geçirmek, temyizini ve tashihini ve icabında iadei muhakemesini yapmak, icrasını başarmak demektir. Bu ne kadar zor bir iştir, biliyor musunuz?

Müellif idadî ve hukuk tahsillerini iyi bir surette bitirmiş olmasına rağmen ilk aldığı küçük bir davanın iki satırlık arzuhalini yazmak için kaç saat uğraştığını ve sonra yazdıklarına itimat edemeyerek bir usta avukata gösterip tashih ettirdiğini elân hatırlar. Bugün bile bir dava arzuhali veya kefaletname yazarken kanunların maddelerini her defasında bir kere daha okumaktan ve basit gibi görünen meselelerde arkadaşlarile istişarede bulunmaktan zevk duyar.

Hâkimin karşısına ilk defa çıkmak, arzuhal münderecatını tekrarlamak veyahut bir iki söz söylemek ne demek olduğunu bu heyecanlı anları yaşamamış olanlar anlayamazlar. Meşhur Berryer'in babası Avukat Berryer ilk muhakemesinin verdiği şiddetli heyecanı anlatırken müdafaasını bitirir bitirmez düşüp bayıldığını hikâye eder[1]. İlk müdafaadan sonra bayılan veyahut ona yakın heyecanlar geçiren Türk avukatları da eksik değildir.

Bir davanın alınması ile müdafaa edilmesi (Bak. No. 10 ve sonrakiler) ve hükmün infaz olunması arasındaki amelî safhaları görmeyen ve öğrenmeyen genç bir hukukçunun eline vatandaşın hukuku tevdi edilemez, diyen kanun vâzıı ne kadar haklıdır? Dosyayı hazırlamak (Bak. No. 724 ve sonrakiler), arzuhali yazmak (Bak. No. 733), mahkemeye götürüp harcını yatırmak, karşı tarafa tebliğ ettirmek, tahkikat celselerinde hazır bulunmak, müdafaayı yapmak, hükmü temyiz ve tashih etmek, icra merasimini başarmak. Bunlar hakkın yapılması ve alınması demektir ki gün görmüş ve saçını bu uğurda ağartmış avukatlar için bile zor olduğu halde bu yolda bıyıkları yeni terlemiş avukatlar için ne kadar zor olacağı kendiliğinden anlaşılır. Bu amelî bilgileri elde etmemiş olanların aldıkları işi muvafaakıyetle başarmaları çok zordur. Avukatlığın asıl çekirdekten yetişme ve pişme devresi avukat yanında yapılan staj devresidir. Müvekkilerle konuşmak, sorulan bir mesele hakkında fikir ve nasihat vermek, ücret mukavelelerini kararlaştırmak... Bunlar da gene o sayede öğrenilir. Sonra patron avukatın kütüphanesi, stajyer için bulunmaz bir hazinedir.

416 – Patron ve stajyer. Avukat, yanına aldığı genç stajyeri bir evlât, bir talebe kadar sevecektir. Stajyer ilk günlerde, açılmamış bir top Hint kumaşı gibidir. Us-

(1) Muhamî. Müellifin Henri-Robert'ten tercümesi, sayfa 49.

tası onun kıvrımlarını birer birer açacak, rengini ve resimlerini yavaş yavaş gördükçe keyiflenecektir. İşte şu müşterinin bir davası var. Müzakeresinde onu da hazır bulundurmuştur. (Haydi, evvelâ bir ihtiyatî tedbir kararı alalım, sonra da davayı açalım. Hepsini hazırlayıver) diyecek. Yandaki odaya çekilmiş olan stajyerin buram buram ter dökerek yazıp getirdiği tedbir arzuhali eksiktir, kefaletnamede kanunun aradığı kelimeler yoktur, usta avukat müsvedde üzerinde çiçek çıkardı amma, lâyiha da güzel oldu. Akşama doğru soluk soluğa gelen stajyerin kale tepesine bayrağını dikmiş bir neferin duyduğu gurura benzeyen bir sevinç ile verdiği tekmil haberi patrondan ziyade onun gözlerinde parıltılar uyandırmıştır. Bu, hep böyle gidecek, adlî çalışmanın her safhasında, her derecesinde kendini gösterecek. O da birkaç sene sonra aynı hâmili kuşanacak (Bak. No. 442).

Öyle sanırım ki, iyi bir patron ile iyi bir stajyer arasındaki münasebet, bir baba ile oğul arasındaki münasebete benzer bir şeydir. Evlâdın babaya karşı etten ve kandan gelme insiyakî bağlılığı yerine burada, bilerek duyulan bir hörmet, görülen bir üstünlük, maddî ve manevî varlığı olgunlaştırmaktan doğan bir minnettarlık vardır ki, kuvveti herhalde ötekisinden aşağı olmayacaktır. Bunlar pek iyi patronlardır. Bir de iyi patronlar, az iyi patronlar, kötü patronlar, çok kötü patronlar vardır. Stajyer için sonrakilerden birine düşmek felâkettir.

417 – Meslek kaide ve an'aneleri. Fakat stajyerin öğreneceği yalnız kanun bilgileri, tatbikat tecrübeleri değildir. Stajyer bunlar kadar ve belki bunlardan daha ziyade, avukatlığın kaide ve an'aneleri diye hulâsa edebileceğimiz özlü şeyleri öğrenecektir.

Bugün avukatlar içinde, yaptıkları mesleğin yüksekliğini bilmeyenler varsa, bunun en mühim sebeplerinden birisi, aile meclisine girerken kendilerine bu yüksekliği öğretenin olmamasından ileri geldiğine şüphemiz yoktur. Menfaatin herşeyden üstün tutulduğu asrımızda, bazı avukatlar, nihayet yalnız kursaklarile bağlandıklarını sandıkları bu mesleği bir bakkal gibi, bir esnaf gibi para kazanmak için yapıyor; mal alıyor, mal satıyor, her gelen müşteriyi dil dökerek kandırıyor ve yazıhaneye ayak basanı geri döndürmüyorlarsa bu, biraz da meslek icaplarının böyle olmadığını bilmediklerinden ileri gelse gerektir. Staj ona, bu mesleğin herşeyden önce, şeref ve aselet üzerine kurulmuş olduğunu öğretecektir (Bak. No. 569, 570). Doğruluğun, namuskârlığın her meslekten ziyade bu meslekte lâzım olduğunu (Bak. N o. 579, 580), daha ilk adımda öğrenmeyen adam, adalet vekilliği edemez. Hamuru feragat, menfaati istihkar gibi faziletlerle yuğrulmuş olan bu müessesenin temiz mayası kendisine aşılanacaktır (Bak. No. 588 ve sonrakiler). Okumak, yazmak, şerhler karıştırmak ve içtihadlar araştırmak gibi (Bak. No. 320 ve sonrakiler, 720 ve sonrakiler) bunların yanıbaşında gelen çalışmayı ona staj öğretecektir.

Gerçi, sağlam seciyeli olmayanlara böyle telkinlerin ne derece fayda vereceği düşünülebilir. Fakat stajyerin yazıhaneye ayak basıncaya kadar geçirdiği tahsil ha-

yatı, stajyer oluncaya kadar baronun aradığı manevî şartlar ve hâkim muavinliğindeki ahlâk imtihanları, onun temiz bir insan olduğuna delâlet eden emmarelerdir. Kumaşı böyle olan bir ruhun meslek konferanslarile (Bak. No. 435 ve sonrakiler), iyi nasihatlerle, güzel misallerle az zamanda asîl bir ruh taşımaya elverişli ilhamlar alacağı umulur.

Ya patron diyeceksiniz? Biz bütün patron avukatları faziletli adamlar diye tanıyacağız. Yahut da, öyle olmalarını isteyeceğiz. Böyle başka türlüleri bulunabilir. Bulunduklarına da şüphemiz yoktur. Fakat stajdan kanunun aradığı budur. Bugün değilse yarın, bu maksat temin edilecektir ve edilmelidir. Yurdumuzda tam mânasile avukatlık mesleğini kuran büyük kanunun bizleri kendi yüksekliğine çekeceğini, ruhlarımızı asilleştireceğini, intisabile gurur duyacağını umarız.Devletçe, milletçe didinmeler hep bunun içindir. Eğer bu ümitte olmasa kanunlara, mucip sebeplere lüzum kalmazdı. ülküsüz hiçbir şey olamaz. Avrupa'nın yüksek baroları haline gelmek ülküsü, meslek faaliyetimizin en büyük nazımı olmalıdır. Ancak böyle bir ideal ile çalışabilir, önümüzdeki zorlukları yenebiliriz.

2 - Stajın bizdeki tarihi

418 – Dava vekilleri nizamnamesine göre. Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti Nizamnamesi, stajdan hiç bahsetmez. O zamanki şartlara (Bak. No. 53, 54, 62, 63, 73, 77, 79, 81) göre böyle birşey düşünmek kimsenin aklına gelmezdi.

419 – Meşrutiyetin ilânından sonra. Meşrutiyetin ilânından sonra hazırlanan Muhamat Kanunu lâyihalarında (Bak. No. 84, 85, 86) mülâzemet meselesi esaslı bir surette düşünülmüştü. Müellifin dahil bulunduğu komisyonca hazırlanan 50 maddelik lâyihanın 6-9'uncu maddelerinde mülâzemet sistemi tanzim edilmişti[2]. Avukatlık ehliyet ve tecrübesinin ancak baroda kayıtlı bir muhamî yazıhanesine devamla elde edilebileceğini düşünüyorduk. Bizim fikrimizce muhamilik, yalnız mektep sıralarında öğrenilen bilgi ile elde edilemezdi. Öğretilenleri hâdiselere tatbik edebilmek için çıraklık, kalfalık lâzım geliyordu. Bir yazıhane genç hukukçu için büyük bir sığınak, samimî bir kucaktı. Bir muhamî için toy bir gencin zekâsını inkişaf ettirmek, hukuk hayatına alıştırmak, yavaş yavaş yetiştirmek ne büyük bir zevkti! Mülâzemet meselesini, tâ o zamandan beri, amelî bilgi ile meslek ananelerinin birbirini kucaklayarak önce filiz, sonra dalbudak salacakları bir müessese olarak düşünüyorduk. İşte bu düşüncelerden ilham alarak mülâzemeti şu şekilde tanzim etmiştik:

> **Madde 6 –** ..... Müstedinin şeraiti matlubeyi haiz olduğu tebeyyün ettiği takdirde bir muhamî nezdinde mülâzemetine ruhsat verilir ve mülâzemet ancak Baro teşekkül eden yerlerde ifa edilir. Mülâzimetsiz icrayı muhamat memnudur.

---

(2) Muhamat Mecmuası, No. 11. Müellifin bu lâyiha için yazdığı esbabı mucibeye de bak. Aynı numara, sayfa: 339.

Madde 7 – Müddeti mülâzemet iki senedir. Ancak istinaf ve temyiz hâkimleri ile beşinci maddedeki şeraiti haiz olup iki sene müddetle ifayı hizmet eden müddeiumumî ve muavinleri ve bidayet ve sulh hâkim ve muavinleri ve âza mülâzimleri ve işbu kanunun hini neşrinde, ruhsatnameyi haiz olarak bilfiil icrayı vekâlet edenler kaydı mülâzemetten varestedirler. Müddeti memuriyetteki iki seneden dûn olanların memuriyette bulundukları müddet, mülâzemet müddetine mahsup edilir.

Madde 8 – Müddeti mülâzemet zarfında muhamî mülâzimi, nezdinde çalıştığı muhamînin müsaadei mahsusası ile sulh ve bidayet mahkemesinde münferiden ve istinaf mahkemesinde muhamî ile birlikte müdafaa ve takibi dava salâhiyetini haizdir.

Madde 9 – Mülâzimin muhamiliğe kabulü takdirinde bidayet reisi evvellerinin bulunduğu mahkeme huzurunda müddeiumumî ve baro reisi veya göndereceği vekili muvacehesinde (müvekkillerinin hukukunu kanun dairesinde müdafaa ve muhfazadan inhiraf etmeyeceğine ve mesleğin şerefini muhil hiçbir harekette bulunmayacağına) dair tahlifi icra edilir.

Mülâzemetin böyle dört maddeye sıkıştırılması ve mülâzimin ahlâk gidişi, çalışma tarzı vesaire hakkında muhamînin vereceği beyannameden ve diğer merasimden bahsolunmaması, uzun bir lâyiha Meclisi Mebusandan geçirilemeyeceği için kısa olması hakkında Adliye Nazırının sıkı sıkı tenbihte bulunmasından ileri gelmişti. Bu lâyihalardan bir netice çıkmadığını tarih kısmımızda gördük (Bak. No. 84, 85, 86).

420 – 460 sayılı kanuna göre. 460 sayılı kanunun ikinci maddesi, avukat olabilmek için mülâzemeti şart koymuştu. Mülâzemet müddeti, müracaat tarihinden başlamak üzere üç sene idi. Yani diğer şartları haiz olan hukuk mezunu adlî hizmete tayini için vekâlete müracaat ettiği tarihten itibaren mülâzemetini yapmaya başlamış sayılırdı. Vekâlet kendisini bir vazifeye tayin etsin veya etmesin bu müddet işlerdi.

Mülâzemet, mahsus cinayet mahkemesi bulunan şehir ve kasabalarda adlî bir memuriyette kullanılmak suretile yapılırdı. Kanunun neşri tarihinden evvel üç sene bilfiil adlî hizmetlerde veya dava vekâletinde bulunmuş olanlar mülâzemetten vâreste tutulurlardı. Vekâlet hizmetleri üç seneyi doldurmayanlar, noksan müddeti yazılan şekilde doldurmaya mecburdurlar.

421 – 708 sayılı kanun. 460 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 708 numaralı kanun mülâzemet bahsinde ufak bir yenilik yapmıştı. Şöyle ki üç seneyi iki seneye indirmiş ve adlî hizmeti Adliye Vekâletinin tensip edeceği iki sene müddetle Askerî temyiz divanı âza ve müddeiumumiliklerinde ve muavinliklerinde ve Devlet Şûrası Reis ve âza ve müddeiumumî ve muavin ve mülâzimliklerinde ve resmî daire ve müesseselerin hukuk müşavirliklerinde veya hukuk işleri ve muhakemat müdürlüklerinde veyahut adlî müşavirliklerinde bulunanları ayrıca mülâzemete tâbi tutmamıştı.

422 – 2573 numaralı kanun. Devlet davalarını takibe memur avukatlar hakkında çıkarılan 5 Temmuz 1935 tarihli ve 2573 numaralı kanun (Madde: 6) hukuk mezunlarının devlet merkez daireleri hukuk müşavirlikleri muavin ve mümeyyizliklerindeki hizmet müddetlerinin avukatlık mülâzemet müddetine mahsup edileceğini gösteriyordu.

423 – Talimatnameler. Stajın gevşek tutulduğunu anlayan Adliye Vekâleti müddeiumumiliklere gönderdiği talimatnamelerle adlî makamların dikkat nazarlarını çekmek ve bu işi faydalı bir şekle sokmak istemiştir. Görülmüştür ki stajyer olarak mahkemelere kaydedilenler isimlerini bir kere yazdırdıktan sonra ara sıra uğramak suretile iki seneyi geçirmekte idiler. Yeni talimatnamelere göre avukatlık stajı yapacaklar iki sene muntazam bir surette mahkemelere devam edecekler, her gün nöbet cetvelini imzalayacaklar, müddeiumuminin teftişine tâbi olacaklar, hattâ mahkemelerde bilfiil kâtiplik edeceklerdi.

Stajyerlerin sayısı İstanbul'da 60, Ankara'da 30, İzmir'de 25, Bursa, Adana, Konya, Balıkesir ve Samsun gibi ikinci derecede gelen mühim ağır ceza merkezlerinde sekizer ve diğer ceza mahkemelerindede dörder olarak tesbit edilmişti.

Stajyer, nerede staj görmek istediğini, Adliye Vekâletine istida ile bildirir. Vekâlet, orada münhal yoksa, keyfiyeti talibe tebliğ ederdi.

Stajyer, 3 ay müddeiumumilik, 3 ay sulh ceza, 3 ay asliye ceza, 3 ay ağır ceza mahkemelerinde fiilen kâtiplik vazifesini görür, bu devrin ikmalini müteakıp 2 ay ira dairesinde, 5 ay asliye hukuk veya ticaret mahkemelerinde aynı suretle çalışırdı. Devam cetveli her hafta ve staj defterleri her ay sonunda hâkim tarafından, stajın fiilen yapıldığı gösterilmek suretile tasdik olunurdu. 1937 senesi Şubat'ındaki bir istatistiğe göre[3] İstanbul'un muhtelif adliye daire ve mahkemelerinde 120, Ankara'da 40 ve İzmir'de 40 stajyer vardı.

Adliye Vekâleti hâkim muavinliği için staj görenler 75 lira aylık veriyorlardı. Avukat stajını görenler, tabiî birşey almıyorlardı.

424 – Sistemin eksikliği. Şimdiye kadar verdiğimiz izahat bize göstermiştir ki, 460 sayılı kanun ve zeylinin tanzim etmiş olduğu mülâzemet için müracaatın ve kanunun neşrinden evvel üç sene adlî bir hizmette bulunmuş olmasının (ve meselâ Adliye Vekâleti evrak kâtipliğinin) kâfi olduğu gösteriliyordu. Halbuki mülâzemet, bir etiket meselesi değildi. Mülâzemet, bilginin tecrübe ile bezenmesi demekti. Bu işe, ancak üniversite tahsilini bitirdikten sonra kanun tatbikatını öğreten adlî bir hizmette fiilen bulunmakla mümkün olurdu.

Tatbikatta mülâzemet meselesi o kadar çığrından çıkarılmıştı ki, mektepte iken yapılan adlî hizmet ve mülâzemet müddetine mahsup ediliyordu. Nihayet Büyük

(3) Cumhuriyet Gazetesi'nin 15 Şubat 1937 nüshası.

Millet Meclisi, 1 Nisan 1929 tarihli ve 143 numaralı tefsirile mektebe devam esnasında veya devamdan daha evvel Adliyede geçmiş olan hizmetlerin mülâzemete mahsup edilemeyeceğine karar vermiştir.

Büyük kanunun, staj için mecburî tuttuğu (avukat yanında çalışma) ve (hâkim muavinliği imtihanı) sisteminin sağlamlığına ve tekniğe nazaran bunların ne kadar basit ve maksadı teminden uzak olduğu kendiliğinden anlaşılır. Netekim 708 sayılı zeyil bu boşluğu doldurmaya çalışmıştı.

Bununla beraber o da eksikti. Gerçi iki senelik adlî hizmeti, mahkemeler nezdinde yapmaya hasretmiş ve Adliye Vekâleti bunun fiilen yapılması için çok çalışmış ise de idarî meclislerin reis ve âza ve muavinliklerinde ve resmî daire hukuk müşavirliği kalemlerinde hizmete varıncaya kadar stajı şümullendirmiş olduğu gibi 2573 sayılı kanun, kalem mümeyyizlerinin hizmeti mülâzemet müddetine mahsup ettirmiştir.

Lâkin bizce en büyük kusuru, mahkemeler nezdinde yapılan mülâzemetin şeklinde idi. Talimatnamelere rağmen tatbikatta pek acı olarak gördük ki,devam meselesi temin edilemiyordu. Adlî hizmeti zarfında askerliğini yapan, başka memuriyetlerden maaş alan, iki sene bilfiil çalıştığını iddia ettiği mahkemede üst üste bir ay hazır bulunmayan çok mülâzimler görülmüştür. Devam edenler de istenildiği gibi tatbikat göremiyorlardı. Ciddî ve hakikî olarak mülâzemeti yapmış, mahkemenın feyzinden nur almış mülâzimler herhalde pek azdı.

Bütün bunlara, hukuk tahsilini yapmış ve bilfarz fiilen iki sene mahkemede çalışmış olan mülâzimin, avukatlık mesleğinin dilediği tatbikat bilgisine, emrettiği kaide ve an'anelere büsbütün yabancı kalmış olduğunu eklersek, eski mülâzemet sisteminin maksadı temin edemediğini tam olarak anlatmış oluruz.

3 - Büyük kanuna göre nasıl stajyer olunur?

425 – Baroya müracaat. Kanunun 8'inci maddesine göre avukatlık stajı, bir avukat yanında ve Adliye Vekâtinin tensip edeceği mahkemelerde yapılır.

23 yaşını bitirmiş (Bak. No. 309) hukuk fakültesi veya mektebi diplomasını veya tasdiknameyi (Bak. No. 307, 315 ve sonrakiler) almış olan, levhasına kaydını istediği baro mıntıkasında ikametgâhı bulunan (Bak. No. 330 ve sonrakiler), avukatlık kanununa göre, avukatlığa mâni bir hâli veya suçu olmayan (Bak.No. 307, 387 ve sonrakiler, 390 ve sonrakiler) Türk vatandaşı (Bak. No. 307, 308) avukatlık edeceği yerin barosuna bir talepname ile müracaat eder.

Bu talepnameye, şu belgeler iliştirilir:

a – Nüfus hüviyet cüzdanı ile tahsil derecesini gösteren vesikaların asıllarile tasdikli ikişer sureti,

b – Avukatlığa mâni bir hali bulunmadığına, şeref ve haysiyeti muhil bir suçtan veya ağır hapsi müstelzim bir cürümden mutlak surette, yahut bir cürümden bir sene veya daha ziyade hapis cezasile mahkûm olmadığına ... veyahut hâkim, memur ve avukat olmak vasfını kaybettirecek meslekî bir suçtan dolayı inzibatî takip altında bulunmadığına dair bir beyanname.

Avukatlık, doğruluk üzerinde duran bir meslek olduğu için kanun, bu beyannameyi namzedin kendisinden istemiştir.Namzede düşen birinci vazife, herkesten ziyade kendisinin bileceği hususî halini, olduğu gibi beyan etmektir. Verdiği beyannamenin hilâfında bir hali anlaşılan namzet, staja kabul edilmez. Edilmişse kaydı terkin olunur. Çünkü aile meclisine ayağını yalanla atmıştır.

c – Yanında staj göreceği avukatın yazılı muvafakati (Bak.No. 432).

Talip, takip edeceği ihtisas şubesine veya hakkında beslediği hörmet ve itimada göre filân avukatın yanında staj görmeyi isteyebilir. Avukat da yazıhanesine alacağı ve mahrem işlerine agâh edeceği muavininin şahsı, ailesi, bilgisi noktalarından bazı kayıtlar arayabilir. çokluk ecnebi iş sahiplerile münasebette bulunan bir avukat, yanına alacağı namzedin ecnebi lisanlarından birisine vâkıf olmasını isteyebilir. Ecnebi bir hukuk fakültesinden mezun bir Türk genci de, yanında çalışacağı patronun batı lisan ve hukuklarile uğraşanlardan olmasını aramakta haklıdır. Kanun bu gibi düşüncelerle iki tarafın muvafakatlerini almayı faydalı görmüştür.

d – Namzedin ahlâk gidişi hakkında iki avukat tarafından imzalanmış olan takdimname.

Kulüplerde, mahfellerde ve bunun gibi aile teşekküllerinde talibi iki eski âzanın takdim etmesi âdettir. Baro resmî bir müessese olmakla beraber, nihayet içinde yalnız avukatların bulunduğu bir teşekküldür. Orada kanunlar ve nizamlar kadar âdetler ve an'aneler de caridir (Bak. No. 41, 42). Bu itibarla bir nevi hususiyeti haizdir. Bundan ötürü iki avukat, namzedin temiz ve avukatlar ailesine girmeye lâyık olduğunu beyan ve kendisini Baroya takdim ederler[4].

Bu vesikaların birer sureti Baro Reisi tarafından tasdik edilerek Adliye vekâletine gönderilir ve diğer suret veya asılları Baro dosyasında saklanır.

Bunlar, avukatın hal tercümesi için de lâzım olan vesikalardır. İstanbul Barosu'nda ölen ve yaşayan avukatların hal tercümelerini, fotoğraflarını, Barodaki hallerini gösteren muhtazam sicil defterleri ve dosyalar tutulmaktadır.

426 – Takdimnamenin askıya alınması. Talepname, yukarıda yazılı hususlarla birlikte tevdii tarihinden on gün içinde Baronun veya adliye dairesinin münasip

---

(4) Avukat olmak isteyenlerin Baroya kayıt ve kabulleri hakkında İstanbul Barosu dahilî nizamnamesinde birçok izahlar vardır. Büyük kanunun kabul ettiği merasimin, vaktile düşünüp koyduğumuz bu esaslara uygun olduğu görülmektedir. Gerek bu esaslar ve gerek cevazı istihdam kararı, fotoğraf suretleri vesaire hakkında nizamnamenin 5, 6 ve 7'nci maddelerine bak.

bir yerinde 15 gün müddetle talik ve ilân olunur. Buradaki ilândan maksat,ismini ve resmini adliye dairesine asmak suretile talibi baro mensuplarına bildirmektir, yoksa gazetelerle ilân değildir.

İstanbul Barosu nizamnamesine ve teamülüne göre, talibin ismi ve resmi baro divanhanesine talik olunur. Bu müddetin sonunda kayıtlı avukatlar tarafından vukubulabilecek itirazlara ve tezahür edecek sair hallere göre, İnzibat Meclisi, kabul veya red kararı verir. İnzibat Meclisi, talibin manevî şartları ve vasıfları hakkında dilediği surette tahkikat yapmakta serbesttir.

Avukatlık Kanununa göre (her avukat veya stajyer, bu müddet içinde kaydın yapılmasına itirazda bulunabilir. Şu kadar ki, itirazın tetkik edilebilmesi, vâzıh delil veya vâkıaların gösterilmiş olmasına bağlıdır.)

427 – Manevî şartların aranması. Devletin, adaleti dağıtma işine avukatları ortak etmesi ve kendilerine birçok haklar ve imtiyazlar vermesi, onların da hâkimler gibi faziletli ve ahlâklı adamlar olmasını istemesinden ileri gelmektedir. Bu itimada mahzar olacakların esasta iyi ahlâklı olmaları ve sonraları daima ciddî murakabeye tâbi bulunmaları ve kötü hareketlilerin şiddetle cezalandırılmaları lâzımdır. Bu esas, bir kere böylece kurulduktan sonra birinci iş taliplerin soyunu, sopunu, kumaşlarının cinsini ve rengini araştırmak olacağına şüphe yoktur. Bunu ilk adımda Barolar yaparlar (Bak. N o. 389, 398, 448).

Talibin manevî şartlarını ararken, bütün barolar çok titiz davranırlar. Müesesenin, ferde ve cemiyete itimat telkin edebilmesi, içine alınacakların iyi ahlâklı olmalarına bağlıdır. Başlangıçta titiz davranmak, sonradan çıkabilecek birçok istenilmeyen halleri önler. Kapıyı dar tutmalıdır. Girmek isteyenleri elekten geçirecek olan İdare Meclisinin vazifesi çok ağır ve naziktir. Bu vazife, yalnız İdare Heyetinin değildir. Levhaya kayıtlı avukatlar ve stajyerler de aynı titizliği göstermekle mükelleftirler. İçinde bulunmakta gurur duydukları aile camiasına girmek isteyenlerin bir ahlâk kusuruna vâkıf olan avukat ve stajyerler, bildiklerini İdare Meclisine ve Baro Başkanına söylemeye borçludurlar. Zaten talibin askıya alınması, fotoğrafın yapıştırılması, şöyle bir adamın aile arasına girmek istediğini mensuplarına bildirmek ve onların zımnî müsaadelerini almak içindir.

Avukatlar ve stajyerler, bu vazifelerini, talibin geçmişinde, ahlâk gidişinde gördükleri veya bildikleri kusuru söylemekle yaparlar. Kayda karşı olan bu itirazın mutlaka yazılı olması gerekmez. Sözlü de olabilir.

Baro İdare Meclisi, kendisine düşen tahkikatı daha talepnamenin askıya alınması kararından evvel yapar. Şöyle ki: Baro Reisi, talepnamenin ilânından önce baroya mensup avukatlardan birisini, namzedin manevî vasıfları haiz olup olmadığını tahkike ve bir rapor tanzimine memur eder.

Raportör avukat, lüzum gördüğü kimselerin ifadesini alabilir.

Avukat ve stajyerler tarafından vukubulabilecek itirazların mutlaka, muhakeme usullerinde olduğu gibi, yazılı veya sözlü delillerle ispat edilmiş olması istenemez. (Vâzıh bir vâkıa) göstermek kâfidir. Çünkü (kötülük), (ahlâksızlık) denilen şeylerin her zaman delili bulunmaz. Kötü şöhretli olmak, centilmenler içerisine girmeye lâyık olmamak, bunlar duyulur, sezilir. Bununla beraber kanun vâzıı, Barolara müracaat eden vatandaşları sebepsiz bir lekeleme ile açıkta bırakmak istemediğinden (vâzıh delil) veya (vâzıh vak'a) aranması gibi bir muvazene tesisini düşünmüştür. Bu muvazeneyi temin edecek olan da İdare Meclisleri ve Adliye Vekâletidir.

İdare Meclisleri, talip hakkında vukubulan itirazları ve raportör avukatın mütaleasını titizlikle tetkik ederler: Vukubulan itiraz, herhangi bir şahsî sebeple yapılmış bir iftira mıdır? Yoksa ciddî bir sebebe dayanıyor mu? Sabit de olsa bu hal, talebi kabule mâni bir ahlâk kusuru mudur? Yoksa hoş görülebilecek bir şey midir? Bunları takdir ederler. Mensupları için yüz karası olabilecek bir soysuzluk, açıkça sabit olmadı diye, talebin kabulü icap etmez. Bir talibin kötü şöhretli olduğunu pekçok adamın söylemesi, onun kötü bir adam olmasına kâfi bir sebep olabilir.

Sözün kısası, staj talebinin kabul veya reddine hâkim olan, Baronun vicdanıdır. Baronun vicdanı demekle, hem kayıtlı avukat ve stajyerlerin, hem de İdare Meclisinin vicdanını kasdediyoruz. Asılsız iftiralarda bulunmamak, haklı gördükleri itirazlarını yapmak, bu itirazların haklı olduğunu gösterecek delilleri bildirmek veya vâkıaları canlandırmak birincilere, bunları titizlikle incelemek ve yalnız vicdanlarının sesini dinlemek de ikinciye düşer. İdare Meclisi, bu incelemelerini münasip göreceği her vasıtaya müracaatle ve meselâ itirazın taallûk ettiği hâdisede malûmatı olanların ifadelerini almakla, resmî ve hususî daire ve müesseselerden sormakla polis tahkikat ve dosyalarına müracaatla yapar.

428 – İdare Meclisinin kararı. İdare Meclisi, itiraz müddetinin bitmesinden bir ay zarfında, raportör avukatın raporunu ve itirazlardan hâsıl olan neticeyi ve maddî, manevî şartları gözönünde bulundurarak namzedin stajyer listesine kabul edilmesi veya edilmemesi hakkında esbabı mucibeli bir karar verir. Lâyihanın ilk şeklinde müddetler daha kısa idi. Avukatlar kongresindeki münakaşalarımız üzerine, İstanbul gibi işleri çok olan Baroları müşkül mevkie sokmamak için uzatılmıştır.

429 – Bu karara itirazlar. Bu karara karşı kimlerin itiraz edebileceği hakkında kanunu koyduğu esas, avukatlık mesleğinin âmme intizamile ve Baroların resmî mahiyetile ne kadar ilgili olduğuna ve burada yalnız bir ferdin değil, belki câmianın hakkı bulunduğuna açık bir delildir.

İdare Meclisinin red kararına karşı talibin tebliğ tarihinden itibaren bir hafta zarfında itiraz hakkı vardır. Bu pek tabiîdir. Çünkü bundan maddî ve manevî zarar gören kendisidir.

Meclisin kabul veya red kararına karşı müddeiumuminin de itiraz hakkı vardır. Bunun müddeti de bir haftadır. Bu müddetin başlaması, haber almakla olacağına nazaran kanun, İdare Meclislerinin kabul veya red hakkındaki bütün kararları suretlerinin müddeiumumiliğe gönderilmesini mecburî tutmuştur.

Devlet, mesleğe alınacakların bu ahlâk temizliğine dikkat etmesi kendi namına müddeiumumilere vermiştir. İdare Meclisinin, kabul hakkında vereceği bir karara müddeiumumî mucip sebepler gösterecek itiraz edebibilir. Bu, Baronun tahkik edemediği manevî bir kusuru meydana çıkarmak ve böyle bir talibin şerefli insanlar arasında bulunmasına devlet namına müsaade edilemeyeceğini göstermek içindir. Fakat bu itiraz red kararları hakkında da olabilir. Bu takdirde müddeiumumî, âmme hizmetini yapmaya elverişli bir adamın, haksız olarak bu şereften mahrum edilmesini doğru bulmuyor ve talibe, devlet namına müzaheret ediyor demektir.

Daha itiraz kapısı kapanmamıştır. İdare Meclisinin kabul veya red hakkındaki kararına karşı o karar verilirken hazır bulunmayan veyahut bulunup da muhalif rey vermiş olan İdare Meclisi âzası da aynı müddet içinde itiraz edebilir. Cemiyetlerde, şirketlerde, meclislerde, mahkemelerde kararlar, ya birlikte veyahut çoklukla verilir ve çoklukla verilen kararlara karşı azlıkta kalmış olanların itiraz edebilmelerinde görüyoruz.Bunun sebebi ikidir: Birincisi, Baronun, hür insanlardan mürekkep hür ve demokrat bir müessese olmasıdır (Bak. No 40). Orada, çokluğun azlığa diktatörlüğü yoktur. Tek başına kalan bir âza da, doğru bulmadığı bir karara, çokluk böyle istemiştir diye, boyun eğmeye mecbur değildir. Kendi kanaatini üstün kılmak için kanun kendisine itiraz hakkını vermiştir. İkincisi, avukatlık mesleğinin şeref ve haysiyet, hak ve adalet üzerine kurulmuş olması ve bunların zaferi namına her türlü kanun yollarına müracaatın faydalı görülmesidir. Eğer bir vatandaşın talebi çoklukla reddedilmiş ve azlıkta kalan âza, bunu muvafık bulmamış ise, mucip sebepler göstererek kabulü lâzımgeldiğini ister ve müddeiumumî gibi talibe müzaheret eder. Aksi de böyledir. Kabul kararına muhalif reyde bulunan âza, Adliye Vekâletine müracaatle bunun bozulmasını isteyebilir.

Talep, karar, karara karşı üç kollu itiraz gibi makine inceliğini ve kuvvet muvazenesini ancak Avukatlık Kanununda görüyoruz.

İdare Meclisi, talibin müracaatı üzerine bir ay içinde müsbet veya menfî bir karar vermeye mecburdur. Vermez veya veremezse talip, Müddeiumumî ve İdare Meclisi Âzasından her biri Adliye Vekâletine itiraz edebilir. Bu takdirde, mevcut kâğıtlara ve tahkikat neticesine göre kabul veya red kararı vermek Vekâlete aittir.

430 – Adliye Vekâletinin kararı. İdare Meclisinn kabul veya red hakkındaki kararına karşı yukarıda yazılanlar tarafından itiraz vukubulmamış ise, kat'iyet kesbederek namzet listeye kaydolunur. İtiraz edilmişse bu hal, kaydın icrasını durdurur.

İtiraz üzerine Vekâlet, talibin maddî ve manevî şartlarını tetkik ederek son kararını verir.

Maddî şartların tetkikinde görüş farkları olamaz. İdare Meclisi, şahadetnamesi elinde, hamayili belinde olan talibin gösterdiği vesikaları tetkik etmiş ve bir karar vermiştir. Vekâlet, bunu elbette tasdik edecektir. Şayet Baro, maddî bir zühulde bulunmuş ise ve meselâ Türk olmayanı, şahadetnamesi bulunmayanı, mahkûmiyeti olanı yanlışlıkla kaydetmişse Vekâlet red, Baro da kararını tashih eder. Fakat manevî şartların tetkikinde bazı görüş farkları başgösteteceğine şüphe yoktur. Netekim 460 sayılı Avukatlık Kanununun tatbikinden beri İstanbul Barosile Adliye Vekâleti arasında epey münakaşalar olmuştur. Baro, manevî şartların tayin ve takdirinde söz kendisinde olmak lâzımgeldiğini ve bundan ötürü İnzibat Meclisinin reddettiği bir talebi Vekâletin bozamaycağını ileri sürmüş, Vekâlet, bu görüşe iştirak etmeyerek Baronun bazı kararlarını bozmuş, söz de epeyce uzamıştır.

Kanunun, gerek maddî, gerek manevî şartların tetkikinde son sözü devlete bıraktığına şüphe yoktur. Baro, kendi âdet ve an'anelerine bağlı hususî bir aile teşekkülü olmakla beraber, içine istediğini alıp, istemediğini almayan kulüp veya mahfel mahiyetinde değildir (Bak. No. 18, 448, 709, 765, 766). Bu itibarla Adliye Vekâletinin kararına Barolar boyun eğmeye mecburdurlar. Ancak, Adliye Vekâletinin, manevî şartları incelerken, İdare Meclislerinin vicdan kanaatlerine pek fazla müdahele etmemesi istenir. Çünkü manevî şartları tetkik eden İdare Meclisi, delilleri, vâkıaları gözile görmüş veya dinlemiş, halleri incelenen namzedi bizzat elekten geçirmiş, şahitlerden, isticvaplardan aldığı kanaatle bir karar vermiştir. Bu kararın, herhalde isabetli olduğu farzolunur. Muhakeme usulleri kanunlarımızda, Asliye mahkemelerinin delilleri serbetçe takdir edebileceklerine ve temyiz mahkemesnin buna müdahale edemeyeceğine dair olan sarahatler ve içtihatlar hep bunun için konulmuştur. Çünkü delilleri takdir etmek, bir şahidin yüz kızartısından veya suçlunun yutkunmasından mâna çıkarmak, o halleri gören hâkimlere aittir. Bunlar zapta geçmez, görülür, sezilir ve anlaşılır. İşte Adliye Vekâletinin rolü de temyiz mahkemesinin rolü gibi olmalıdır. Eğer bir İdare Meclisi raportör âzası marifetile hakkında tahkikat yaptırdığı, ismi ve resmi askıda iken Baro mensuplarını dinlediği, bizzat isticvap ettiği bir namzedin kötü şöhreti hakkında bir kanaat edinerek red kararı vermişse, bunda isabet var demektir ve Vekâlet bu kararı bozmamalıdır. Lâkin Baronun kabul ettiği bir namzet hakkında Adliye Vekâleti red kararı verebilir. Baronun incelemelerine rağmen verilmiş olan bir kabul kararını Adliye Vekâleti, Baronun muttali olamadığı bir yolsuzluğu meydana çıkararak bozabilir.

431 – Bu karar kat'îdir. Adliye Vekâletinin stajyer listesine kayıt veya red hakkındaki kararı kat'îdir. Aleyhinde hiçbir kazâ ve idare mahkemesine, Millet Meclisine veya başka bir makama müracaat olunamaz.

460 sayılı kanunun sekizinci maddesinde Adliye Vekâletinin kararları kat'î olduğuna dair sarih bir madde bulunmadığı için talepleri reddedilenden bazılarının Devlet Şûrasına müracaat ettikleri ve şûranın da, Vekâletler tarafından verilmiş idarî mukarrerat gibi bu kararların tetkikini vazifesi dahilinde saydığı görülmüştür. Avukatlar kongresinde tebarüz ettirilen bu yanlış görüşün tekrarlanmasına meydan bırakmamak için yeni kanun, Vekâletin kararı kat'î olduğunu tasrihe lüzum görmüştür.

Avukatlık, hususî kanun ve nizamlara, teamüllere dayanan bir müessesedir. Ne gibi haller ve şartlar bu meslekle bağdaşamaz. Bunu anlamak için mesleğin ihtiyaçlarını duymak, ruhunun derinliklerine kadar inmek lâzımdır. Avukatlığın haklarına ve borçlarına sahip olacak adamın cibiliyeti ve kan temizliği yalnız kitap ve kanunların yazdıkları düsturlarla anlaşılamaz. Bu câmianın içinde bulunmak, gördüğü aziz vazifenin şahidi olmak gerektir. Baro, Devletin yüksek nezareti altında resmî bir müessese olduğu kadar, öz kaidelerinin ilhamile yürüyen ve yürütülen hususî bir aile cemiyeti olduğu içindir ki, umumî kanunların çerçevesi dışında bir takım hususî kaidelere de bağlanmıştır. Bunlardan birisi de o aile içerisine alınacakların ahlâk şartlarını yine o ailenin mümessillerine tetkik ettirmek, vukubulacak itirazları o ailenin murakabe bakımından başı olan Adliye Vekâletine gördürmektir. Vekâletin kararı kat'î olmazsa, müessesenin ruhunda istenilen topluluk ve birlik, mümkün değil temin edilemez. Mahkemeler ve Devlet Şûrası ne kadar yüksek vazife görürlerse görsünler, reis ve âzaları ne kadar bilgili ve tecrübeli olurlarsa olsunlar, listeye kaydolunmak isteyen bir stajyerin manevî şartları haiz olup olmadığını, İdare Meclisleri ve Adliye Vekâleti kadar ustaca tetkik edemezler. Çünkü mesleğe yabancıdırlar. Verilmiş kararlarda, bir davada olduğu gibi, yazılı veya sözlü delil isterler ve Baronun ruhuna istenildiği kadar giremezler. İşte kanun bu gibi düşüncelerle, itiraz üzerine son sözü söylemeyi Adliye Vekâletine bırakmıştır.

432 – Baro Reisinin hakkı. Stajyerin, yanında staj görmeyi istediği avukatın yazılı muvafakatini alması lâzımgeldiğini yukarıda söylemiştik (Bak. No. 425, fıkra: c). Fakat Baro Reisi, alâkalıların müracaatları üzerine veya resen, stajın talepnamede gösterilen başka bir avukat yanında yapılmasını tensip edebilir. Baro Reisine bu hakkın verilmesi, stajın en iyi bir şekilde yapılmasını temin içindir. Stajyer, yanında çalışmak istediği avukatın oğlu veya yakın akrabası olursa, devamı ve amelî fayda görmesi bakımından bazı mahzurlar çıkabilir. İki taraf da vazifelerini yapmakta müsamaha edebilirler. Yahut Baro Reisi, iki tarafın arzularına rağmen,,şu vasıfları haiz olan bir stajyerin bu vasıfları bulunan bir avukatın yanında çalışmaktan beklenen faydayı temin etmeyeceğini, belki de maddî ve manevî bazı mahzurlar çıkacağını düşenebilir. Sözün kısası, en faydalı bir surette yapılması istenen stajın umumî âhengini korumak vazifesi, bunu yapacak mevkide olan Baro Reisine verilmiştir.

Bazan stajyer, yanında çalışmak için hiçbir avukatın yazılı muvafakatini alamaz. Bunun tatbikatta, hele başlangıçta, sık sık görüleceğini sanırız. Çünkü memleketimizde avukatların çoğu henüz kendi yağı ile kavrulan ve bir kâtiple işini gören kimselerdir. Batı memleketlerinde olduğu gibi iç ve dış için sabahtan akşama kadar muhabere makinesi işleyen, sözlü veya yazılı istişaresi başından aşan, mahkemelerde özlü ve iyi ücretli müdafaalardan vakit bulamayan avukatlarımız azdır. Böyle bir avukatın, stajyere pek de ihtiyacı olmayabilir. Belki onu oturtacak bir odası, karıştırtacak kütüphanesi, tetkik ettirecek dosyası yoktur. Böyle olunca, hele ikinci bir stajyerin kabulüne muvafakat etmeyecektir. Bu gibi sebeplerle hiçbir avukattan yazılı muvafakat alamayan talip, derdini Baro Reisine yanar. Reis, stajın hangi avukat yanında yapılacağını tayin eder. Baro Reisinin, patron avukatın yazıhane vaziyetini düşünerek ve icabında avukatla görüşerek bir karar alacağına şüphe yoktur.

Baro Reisinin kararını, avukat kabule mecburdur.

4 - Avukat yanında yapılacak stajın müddeti

433 – Umumî olarak bir sene. Avukat yanında yapılacak staj müddeti en az bir senedir. Fakat bunun kesimsiz olarak yapılması lâzımdır. Stajdan maksat, avukatlığı fiilen öğrenmek olduğuna nazaran, bu sene üç ay, gelecek sene dört ay, öbür sene beş ay gibi kesik kesik yapılacak ve birinci senede öğrendiklerini gelecek senelerde unutturacak olan bir stajdan hiçbir fayda elde edilemez. Avukatlık daimî bir mümarese, kesimsiz bir çalışma isteyen mahsus bir meslek olduğu için yapılacak stajın ciddî tutulması, lüks metalar gibi istenildiği zaman, istenildiği kadar kullanılan işlerden sayılmaması gerektir.

Bununla beraber Baro Reisi, makbul mazeretlere binaen stajyere bir senede on beş gün izin verebilir.

Diğer taraftan bir sene müddet zarfında makbul sebeplere istinad eden kesilmeler, üç ayı geçmemişse ikmal ettirilir. Meselâ hastalığı, seferberlik davetine icabet etmesi gibi sebeplerle bir defasında bir ay, ikinci defasında bir buçuk ay devam edemeyen stajyerin bu boşluğu ikmal hakkı mahfuzdur. Yani fiilen devam edemediği iki buçuk ayı, senenin hitamından sonra doldurur. Bu takdirde stajını bir sene iki buçuk ayda ikmal etmiş olur. Eğer kesimler üç aydan fazla devam etmişse, ondan evvel yapılan staj hükümsüz addedilerek yeni baştan bir sene staj yaptırılabilir. Bu hüküm, stajın ancak devamlı yapılması, istenilen amelî faydayı temin edebileceğinden ve aksi halin, tatbikî kazançları unutturacağından ileri gelmektedir.

Kanun ve staj talimatnamesinin hükümlerinden anlaşıldığı üzere kanun vâzımın avukat yanında yapılmasını emrettiği stajdan maksadı, genç hukukçunun o güne kadar ki müktesebatının hukuk hayatına tatbikini temin etmek ve mesleğin yapılış tarzile kaidelerini öğretmek olup bu maksadın husulü için stajyerin fasılasız

olarak vazifesini yapması ve nezdinde staj gördüğü avukatın çalışma saatinde yazıhanesi hizmetlerine hazır bulunması icap eder. Avukatlık mesaisinin gün veya saat üzerine tefriki mümkün olmadığından, stajyer kendisine tevdi edilebilecek hukukî hizmetleri yapabilmek için her an yazıhanede ve nezdinde staj yaptığı avukatın emrinde bulunmak mecburiyetindedir. Avukatlık kanununun takip ettiği gayelerden birisi de mesleğe gireceklerin mesai ve mefkûrelerini yalnız meslek etrafında teksif etmelerini temindir. Staj müddetinin adlî tatil esnasında işlemeyeceğini emreden kanun vâzıı, bir takım kayıtlara bağlı olarak yalnız makbul mazeretleri gözönünde tutmuştur ki onlar da hastalık, askerlik mükellefiyeti gibi mücbir sebepler denilebilecek olan fevkalâde hallerdir. Yoksa muallimlik, memurluk gibi vazifelerin stajla birleşemeyeceği âşikârdır. Şu sebeplere binaen mesai saati dahilinde stajyerin muallimlik ve saire gibi bir vazife kabul edemeyeceği ve ancak stajyerliğin şeref ve haysiyetini muhil olmamak şartile mesai saatleri haricinde ve meselâ gece dersleri muallimliği gibi hizmetleri yapmasında mahzur bulunmadığı, İstanbul Barosu İdare Meclisinin 29/6/939 tarihli toplantısında ittifakla kararlaştırılmıştır.

434 – Müddetin uzatılması. Baro İdare Meclisi, staj vesikasının verilip verilmeyeceğini tetkik ettiği sırada, patron avukatın raporlarından ve haricî tahkikatından ilham alarak,stajyerin, amelî bilgileri henüz tamamen öğrenmediğine kanaat getirirse staj müddetinin altı ay daha uzatılmasına karar verebilir (Bak. No. 447, 448).

434 – Mükerrer – Staj müddeti zarfında stajyerin vazifeleri. Kesimsiz olarak yapılacak bir sene staj esnasında stajyer avukatın mükellefiyerleri şunlardır:

1 – Staj konferanslarına devam etmek,

2 – Avukatla birlikte muhakeme celselerinde hazır bulunmak,

3 – Yanında çalıştığı avukat tarafından tevdi olunan işleri takip ve dava kâğıtlarını tanzim etmek,

4 – Staj talimatnamesinde gösterilen diğer vazifeleri görmek.

Hükûmetin teklifinde stajyerlerin vazifeleri meyanında adlî müzaherete nail olanlara ait davaların müdafaasını yapacakları da yazılmıştı. Adliye Encümeni, buna dair olan fıkrayı kaldırmıştır (Bak. mazbaza sayfa: 16).

5 - Staj konferansları

435 – Staj konferansları ne demektir? Staj konferansları demek, ahlâkı kadar kültürü de yerinde olması lâzım gelen avukat namzedine, girmek istediği mesleğin nasıl bir meslek olduğunu öğretecek, bu mesleği yazıhanesinde, mahkemelerde ve mercilerde fiilen yapmak kabiliyetini verecek ahlâkî, amelî dersler demektir. Bu konferansların güttüğü gaye şu halde ikidir: Birincisi, stajyere avukatlık mesle-

ğinin asaletini, faziletlerini, kaidelerini öğretmek, ikincisi de mekteplerde okuduğu hukuk bilgisini avukatlık hayatına tatbik ettirecek melekeyi aşılamaktır.

436 – Meslek kaidelerini öğreten konferanslar. İki büyük şubeye ayrılması lâzımgeldiğini yukarıda söylediğimiz konferansların birincilerinde stajyerlere meslek ve kaideleri öğretilir. Mesleği öğretmek ne demektir? Bunu şimdiye kadar birçok yerlerde söyledik ve daha da söyleyeceğiz. Burada hulâsa edelim:

Birinci konferansta avukatlığın tarifi, ferd ve cemiyet hayatındaki lüzumu, gayesi, mesleğe niçin itiraflar yapıldığı ve bunların cevapları, meslek kaide ve an'aneleri anlatılmalıdır. Böylelikle genç hukukçu, eşiğine ayak basmak istediği mesleğin ne yüksek ve cazibeli bir müessese olduğunu, kaide ve an'anelerinin neler üzerinde durduğunu anlayacak, onu sevecek, iftiralara karşı cevap vermek kudretile silâhlanacaktır (Başlangıcı bak: No. 1-42).

İkinci konferans, memleketimizde avukatlığın nasıl başladığını, ne gibi mücadelelerden sonra bu dereceyi bulduğunu söyleyecektir. Namzet bu sözleri can kulağile dinlerken, eski müzevirlerden, muhzırtiplerden, Karamanlı dava vekillerinden tiksinecek, onlara benzemenin yüz karası olacağını anlayacak, eski rejimin avukatlığı, Meşrutiyet ve Cumhuriyet idarelerine ne şekilde bıraktığını ve millî idarenin nasıl bir âbide diktiğini görecektir. Eski levhalar gözlerinin önünde canlandırılırken bugünkü zaferin öyle kolaylıkla elde edilmemiş olduğunu öğrenerek mesleğinin şan ve şerefini korumaya azmedecektir (Türk avukatlığının tarihine bak. No. 43-153).

Üçüncü konferansta, başta Fransa Barosu olmak üzere Almanya, İngiltere, Rusya Barolarının tarihlerinden bahsedilebilir. Bundan bilmem kaç bin sene evvel İlirya Valisine gönderilen Justin Kanununda avukatlığın ne kadar yüksek ve şerefli tutulduğunu (Bak. No. ....) görerek bu kadar eski ve asil bir mesleğe mensup olmaktan gurur duyan genç avukat, ihtilâllerin, inkılâpların bu mesleğe niçin yan baktığını ve fakat hiçbirisinin onu ezemediği halde baronun esir olmaksızın hür, yaltaklanmaksızın şerefli olarak yaşadığını ve dünya durdukça yaşayacağını öğrenecektir (Muhtelif baroların tarihine bak: No. 153-307).

Dördüncü konferans, avukatların vazifelerini sayacaktır. Bu vazifelerin başında gelen doğruluk, namuskârlık, feragat ve menfaati istihkar anlatılacaktır. Namzet, bilecektir ki, doğru olmayan adam, avukat olamaz ve avukatlığın müzevirlik, şarlatanlık sayıldığı günler çoktan geçmiştir. Bilhassa bu konferansta, avukatlığın şeref ve haysiyete dayandığı, ne gibi şerefsiz hallerin avukatlıkla birleşemeyeceği, iş peşinde koşmadığı, bazirgânlara ve tefecilere yakışan reklamlardan, gösterişlerden çekindiği,icabında en yüksek medenî celâleti göstereceği anlatılmalıdır. Eğer bu konferanslar genç namzedin ruh asaletine dokunur, onu harekete getirir ve kendisine şahâne bir nefis izzeti ve gurur verirse artık hiç korkmayınız. Namzet bilirse ki, avukatlık budur; avukatlık insanlıktır, avukatlık şeref ve haysiyet, izzeti nefis sahibi ol-

mak demektir; böyle bir adamın eline başkalarının malı, canı, ırzı teslim edilebilir (avukatların vazifeleri faslına bak: No. 569-620).

Şeref ve haysiyet sahibi olanların kendileri gibi şerefli insanlarla münasebetlerine bundan sonra sıra gelecektir. Avukatların birbirlerine karşı olan meslekdaşlık, kardeşlik, nezaket ve nezahet vazifeleri, mahkemelere karşı gösterecekleri hörmet ve riayet mecburiyeti, müşterilerile olan yardım ve ücret münasebetleri beşinci ve altıncı konferansların mevzuunu teşkil edebilir (Bak. No. 635-690). Meslek sırrı, yazıhanenin ve adalet elbisesinin âdâbı, ya bunların arasına serpiştirilir, yahut da ayrı bir konferansta anlatılır.

Bundan sonraki konferanslar, adlî hitabete, müdafaa hürmetine, dosyanın nasıl hazırlanması ve avukatın kültürlü bir adam olması lâzım geldiğine hasredilebilir. Avukatın kültürü bahsinde çok durulmalı, bizim meslekte yazmak, okumak, içtihad ve kitap karıştırmak, intizamla ve takip fikrile çalışmak lâzım geldiği, bunlarsız mesleğin şarkatanlık ve yaygaracılıktan başka birşey olamaycağı canlandırılmalıdır (Bak. No. 714-745).

Daha sonra mesleğin maddî bakımdan verimli olması için müvekkillerle teklifsizlikten sakınmak, çabuk açılıp dökülmemek, muhtaç ve zebun görünmemek lüzumu anlatılır. Genç arkadaşlar müşterilerle nasıl konuşulacağını bilmezler. Bunun, kendine göre bir usulü, bir ölçüsü vardır. Pişmiş avukatlar bunu pek iyi bilir ve anlatırlar (Son fasla bak).

En son konferans veya konferansları (Baro) mevzuu teşkil etmelidir. Baro ne demektir? Niçin kurulmuştur? Organları nedir? Disiplin vazifelerinden ne anlaşılır? Avukatı niçin ve nasıl murakabe eder? Müeyyideleri nelerdir? Baro Reisi ne demektir? Namzete bunları daha ilk günlerde öğretmelidir. Tâ ki, ailesinin teşkilâtını, vazifelerini bilsin. Bu mesleğe girmenin bahtiyarlık olduğunu, en mühim içtimaî ve adlî bir vazifeye göreceğini, Baroda meziyet ve liyakatle şeref ve haysiyetin birbirinden ayrılmadığını, Baroya girildiği zaman, hariçteki gevezeliklerin kapıda bırakıldığını, zekâ ve faziletin verdiği rütbeden başka rütbenin burada yer bulamayacağını öğrensin (Barolar faslına bak: Beşinci kitap No. 763-900).

Öyle sanırız ki, ruhu temiz olan bir namzet, bu meslek derslerinden çok faydalanır, gözü, gönlü nurlanır. Bütün incelemelere rağmen ayarı büsbütün sağlam olmayanlar da, tatlı bir dil ile, kuvvetli bir iman ile söylenilen bu vaız ve nasihatlerden ilham alarak öyle olmaya çalışır ve olurlar. Başlangıçta böyle aşılar çabuk filiz verir. Tecrübe bize göstermiştir ki bu meslek, kendi kendine kolayca öğrenilemiyor. Bilinmeyen veyahut başka türlü sanılan müdafaa müessesesini böyle ülkülü ve kültürlü iki bakımdan canlandırmak çok lâzımdır.

Biz burada sekiz on meslek konferansından bahsettik. Bu daha az veya daha çok olabilir. Lisan bilen konferansçılar, hulâsa etmeye çalıştığımız mevzuları, ese-

rin başına geçirdiğimiz menbalardan bol bol toplayabilirler. Lisan bilmeyenler için bu kitap iyi bir yardımcı olsa gerektir.

437 – Bu konferansları kim verecek? Bu konferansları, onlara nezareti, kanunun kendisine bir borç olarak yüklettiği (Bak. No. 826) Baro Reisi mi verecek? Vakti olsa çok iyi olur. Ona yaraşan en iyi vazifelerden birisi de budur. Baronun Umumî Kâtibi mi? Onun da vakti ve istenileni yapmaya liyakati varsa ne âlâ.

Fransız Barosunda (Mülâzemet Konferans Kâtipliği) diye bir unvan vardır. Bu, gençlik ihtirasında çok mühim bir yer tutar. Çünkü: **Gambetta, Alexandre Ribot, Alexsandre Millerand, Louis Barthou, Raymond Poincaré, René Viviani, Henri-Robert, F. Payen.** Gibi büyük siyasî ve avukatlar hep Baro Konferans Kâtipliğinden yetişmişlerdir.

Üstad Henri-Robert, bu Konferans Kâtipliğinin ne demek olduğunu bir yerde pek canlı anlatır[5]:

Bir genç Konferans Kâtibi, zengin bir kadının kızile evlenmek ister. Anne, damat hakkında malûmat almak için o zamanın Baro Reisine müracaat eder. Bu zat, Adliyenin kaybolan büyük simalarından babacan biridir. Liyakatini, doğruluğunu saygı ile tanıttırmış, kendisini herkese sevdirmiştir. Anne, bu reise şöyle sorar:

– Fakat reis efendi, bir Konferans Kâtibinin ne olduğunu bana anlatır mısınız?

Baro Reisi, kendisini ayırd eden ağır tavrile yavaş yavaş şu cevabı verir:

– Madam, evlendiğim zaman beş param yoktu. Fakat Baronun Konferans kâtibi idim. Karım çok zengindi. Herkes o zaman şöyle diyordu: "Bu genç adamın talihi var. İyi bir izdivaç yaptı." Bugün diyorlar ki: "Baro Reisinin karısı çok talihli bir kadındır. İyi bir izdivaç yapmıştır!" İşte Madam, bir Konferans Kâtibi bu demektir!..

Adına Konferans Kâtibi veyahut konferansçı diyelim. Büyük barolarda, mesleğin mukaddes ateşile yanan, deli gönlünü ona kaptıran idealist birkaç avukat olsun bulunur. Öyleleri için bu iş, biçilmiş kaftandır. Mesleğin asil ruhuna kendi heyecanlarını ve segilerini karıştırarak dinleyenleri sürüklerler. Şimdiye kadar kendisine yüksek vazifeler teklif edildiği halde çok sevdiği mesleğinden ayrılmamak için hepsini reddeden müellifi çekecek bir vazife varsa o da Baro Konferansçılığıdır. Bunu çok isterdim. Genç istidatların fazilet kıvrımlarını birer birer açmak, meslek icaplarından bahsederken kendi heyecanımın bir kısmını onların solumalarında duymak ve gözlerinde okumak, bu mesleğe şereflerini ve kalplerini verdiklerini sezmek... Bu, benim için hayatta duyduğum ve duyabileceğim zevklerin en büyüğü olurdu.

---

(5) Ali Haydar Özkent. Muhamî. Sayfa: 95.

438 – Tatbikat konferansları. Aynı konferansçı, yahut başka birisi, tatbikat konferansları vermelidir. Konferansçı, bir mevzuu ve meselâ (ikrar tecezzi etmez) mevzuunu alır, ne demek olduğunu anlattıktan sonra bir dava arzuhali yazar veyahut yazdırır, cevap lâyihasını hazırlar, tahkikatini yaptırdıktan sonra müçtemi heyete hükmünü verdirir, temyiz ve tashihini yapar. İsterse hükmü icra ve infaz da ettirir. Böylelikle hukukî bir hâdisenin nasıl doğup büyüdüğü, nasıl muhakeme ve müdafaa olduğu canlandırılır. Diğer konferanslarda başka bir mevzu stajyerlerin kendilerine işletilir. Birisi müddei, ötekisi müddeaaleyh mevkiine geçerek karşılıklı iddia ve müdafaalarını yaparlar. İçlerinden teşkil edilecek heyeti hâkime, hükmünü verir. Manevraları seyrettikten sonra gördüğü kusurları tenkid eden Başkumandan gibi, konferansçı da, davacının, dava olunanın ve hükmü verenlerin müdafaalarını ve kararlarını birer birer tahlili ile tasvip veya tenkid eder.

439 – Kültür konferansları. Avukat namzedinin kültürünü genişletecek, zekasını işletecek konferanslar da verilmeli ve verdirilmelidir. Burada nazarî hukuk başta gelir. tarihte görülen büyük davalar, iktisadın ve içtimaiyatın hukukla ve meslekle karışmış bahisleri ele alınabilir. Sonra, ciddî konferanslarla yorulabilen konferansçıyı ve dinleyenleri cazip ve çeşnili mevzulara geçirmek mümkündür. Meselâ bir boşanma davası devam ederken (karı, kocanın öpüşmeleri, barışmaya delâlet eder mi?) yahut (namuslu bir kadının, kocasına yaptıramadığı bir balo elbisesi için yüzüğünü gizlice Emniyet Sandığına rehin etmesi, boşanma sebebi olabilirmi.), (kollektif bir şirket ortağının işini sulhan bitirdiği bir borçludan aldığı beş yüz liralık bir hediyeyi şirket hesabına geçirmeyerek saklaması ortaklığa hiyanet sayılır mı?) (Victor Hugo'nun yarattığı Jan Valjan gibi, açlık yüzünden bir ekmek çalan adam ceza görmeli mi? Görecekse cezayı hafifleten sebepler var mı?). İşte birer mevzu ki, hukuk, edebiyat, ruhiyat, içtimaiyat, aşk, mizah birbirine karışır. Bu mevzular üzerine söz söylemek veya söylenenleri dinlemek yalnız adlî mümareseyi vermekle kalmaz, aynı zamanda stajyerin kültürünü genişletir, zekâsını biler, nüktedanlığını arttırır ki, bir avukat için çok lüzumlu şeylerdir.

440 – Adlî hitabet konferansları. Adlî hitabet konferansları, şimdiye kadar söylediğimiz konferanslar kadar ve belki onlardan daha ziyade faydalıdır. Stajın, bir cümle ile gayesi, namzedi avukat yapmaktır. Avukatın asıl san'ati söz olduğuna göre bu sözün nasıl söylenmesi icap ettiğini öğreten derslerin çok lüzumlu olduğuna şüphe yoktur.

Mevzua eskilerden (Romalılardan, Yunanlılardan) başlanarak nasıl müdafaa yaptıkları kısaca anlatıldıktan sonra bugünkü adlî hitabetin neler istediği (tumturaklı sözlerden ziyade mâna, histen ziyade kafaya hitap, mevzua tahakküm ve bunun için de bilgi, açıklık, kısalık ve saire...) (Bak. No. 714-745) söylenir. Tarihteki bü-

yük davaların müdafaaları okunur. Stajyerlere ağır cezadaki bir davanın veyahut asliye mahkemesinde velâyet hakkını almak isteyen bir ananın müdafaası yaptırılır.

6 - Stajyerin göreceği diğer vazifelerin izahı staj vesikasının alınması

441 – Muhakeme celselerinde hazır bulunmak. Staj vesikasını alabilmek için stajyer, yazıhanesine devam ettiği avukatın muhakeme celselerinde hazır bulunmaya mecburdur. İsterse, pek sevdiği patronunun dosya çantasını da taşır. Bu çanta, duyan için bir semboldür ki karanlık adliye koridorlarında geçirilen acı tatlı saatleri, kazanç veya kayıpları hatırlatır.

Muhakeme celselerinden sonra müdafaa ettiği davaya dair stajyerine bir hülâsa yapmak, dosyaya yazacağı notlar üzerinde konuşmak, yeni bir vaziyet hasıl olmuşsa ne gibi hukukî tedbirler alınması lâzım geldiğini anlatmak patron avukat için tatlı ve bunları can kulağile dinlemek stajyer için istifadeli bir meşguliyet olur.

442 – Avukatın işlerini takip etmek. Yanında çalıştığı avukat tarafından tevdi olunan işleri takip ve dava kâğıtlarını tanzim etmek stajyer için mecburidir. Avukat, nezdinde çalışan stajyere avukatlık mesleğile alâkalı olmayan işleri tevdi etmek suretile stajdan maksut olan gayeye muhalif hareket edemez (talimatname, madde: 13) avukat, meslekî faaliyetinin her safhasında ve bilhassa dava evrak ve dosyalarının tanziminde namzedin mümarese peyda eylemesine dikkat ve itina eder (Madde: 12), (Bak. No. 416, 417).

Staj, avukata yardımcı bulmak için mi, yoksa namzede mesleği öğretmek için mi kurulmuştur diye düşünmeye lüzum yoktur. Dairelerde işlerini takip ettirmek, vereceği direktif dairesinde kâğıtlarını yazdırmak suretile stajyerin bilgisinden ve amelinden patronun az çok faydalanacağına şüphe yoktu. Fakat bunlar, avukatık stajyerin hizmetinden yardımlandırmak için değil, belki, stajyere avukatlığı öğrenmek için yaptırılır. Bu bakımdan asıl faydalanan, hayatını kazanacağı mesleği öğrenen ikincisidir. Şu halde, aylık ve gündelik istemeksizin aylıkla ve gündelikle çalışan bir muavin gibi patronun bütün yazıhane işlerine koşması vazifesidir. Ücret alınıp verilecek mi? Bunu da kanun halletmiştir. Meşrutiyet idaresinin Mebusan Meclisi bunun üzerinde çok durmuş (Bak. No. 84), hattâ Muhamat Kanunu lâyihası bu yüzden epey gürültüler geçirmişti. Fakat bugün öyle bir mesele yoktur. Eğer para vermek lâzım gelse, herhalde stajyerin patrona vermesi lâzımdır. İngiliz Barolarında staj görenler mesleği öğreninceye kadar ne masraf yaptıklarını kendileri bilirler, hattâ stajyer, patron avukata mühim bir para verir (Bak. No. 217). Biçkiyi, dikişi öğrenmek isteyen bir aceminin terziye götürü bir para verdiğini biliyoruz. Fakat avukatın böyle bir ustalık ücreti istemek aklından bile geçmez. Şu halde stajyer, bir ücret istemeye hakkı olmaksızın ve ehemmiyetli ve ehemmiyetsiz demeksizin, yazıhanenin bütün işlerini takip edecek, kâğıtlarını yazacak patron da, para karşılığı bek-

lenmeksizin, mesleği ona öğretecektir. Patron aldığı bir dava, yazdığı bir protesto, yaptığı bir istişare ücretinden stajyerine bir pay çıkarır, yahut kazançlı aylarda cebine bir hediye korsa ona da birşey denemez. İnsanların gönlünde para ile alınıp satılacak yerler daima bulunur. Ufak bir harçlık, bir kahve parası stajyeri yazıhaneye daha sıkı bağlar. Geçimi dar olan stajyere böyle yardımlarda bulunmak patron için biraz da insanlık borcu olur. Bunlar mahrem münasebetlerdir. Kaide konamaz.

443 – Stajyerin suçlu ile görüşmesi. Henri-Robert. Genç bir stajyerin tevkifhanede suçlu ile ilk görüşmesine dair canlı bir levha resmeder[6]:

Listeye kaydedilmiş olan stajyerin birkaç gün sonra Baro Reisinden aldığı bir mektupta, kendisinin tevkifhanede bulunan bir mevkufun dikkate edğer davasının müdafaasına memur edildiği bildirilir. Mevkuf, serserilik, sarhoşluk, polislere hakaret ve itaatsizlikle suçludur.

Genç stajyer, mevkuf ile konuşmak için tevkifhaneye gider. Kapının önünde nöbet bekleyen nöbetçinin önünden mağrurane geçer.

Sessiz bir gardiyan, tembel ve mevzun hareketlerile büyük bir kilidin üzerinden ağır bir anahtar çevirir. Stajyer içeriye girer, havlıyı geçer, kendisine açılan diğer kapılardan geçerek merdivenlerden çıkar. Mevkiin tam kalbgâhına gelir, kaydedilmek üzere vesikasını uzatır, memur efendi büyük bir defteri uzun uzadıya evirir çevirir ve vesikanın üzerine esrarlı numaralar yazarak genç mülâzime yukarı katı gösterir.

Orada, büyük bir merdiven ayağında, iki tarafında altı konuşma odacağı bulunan loş bir medhalin sonunda birkaç avukat müvekkillerini bekliyorlar. Bunları gardiyanlar, sıra ile yüksek ve fakat anlaşılmaz bir sesle çağırıyorlar. Biraz sonra büyük merdivenin yukarısından bir insan gölgesi görünür. Kirli paçavralar giymiş, traşsız ve abdal yüzlü, karışık ve kalın kaşlarının altında kara ve kaçıcı gözlerile altmışlık bir ihtiyar.

Gardiyanın sualine karşı adını söylüyor. Tam o, genç mülâzimin ilk müşterisi!

Sessiz gardiyan, boş bir odacığa tüysüz ve saf genç ile sabıkalı adamı sokuyor. Genç mülâzim, önce şüpheli müşterisile kendi arasına masayı yerleştiriyor. Sonra ciddî ve hayırhahâne bir surette suçları, sabıkaları, suçu hafifleten sebepler hakkında isticvap ediyor.

İçten gelen bir ümitsizlikle öğreniyor ki müşterisinin adlî sicilli muhtelif on kadar mahkûmiyetle doludur. Bu adam uzun senelerden beri hiç bir çalışma cetveli göstermiyor. Ve fazla olarak, şu fena mevsimde, birkaç ay hapiste kalmayı tercih ediyor.

Böyle bir müşteri ile ne yapılabilir? Müdafaası için ne denebilir? Genç mülâzim, kendi kendine, adlî hitabetin eski üstadlarını hatırlar. Acaba Berryer böyle bir

---

(6) Ali Haydar: Muhamî: Sayfa: 80

vaziyete ne yapardı? Lachaud nasıl hareket ederdi? Tabii böyle bir dava onların şöhretine hiçbir şey ilâve edemezdi...

444 – Staj talimatnamesinde gösterilen diğer vazifeler. 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 16'ncı maddesinde, buraya kadar tafsil ettiğimiz vazifeler yazıldıktan sonra stajyerin (staj talimatnamesinde gösterilen diğer vazifeleri de göreceği) emredildiği halde Vekâletin tanzim ettiği 25 maddelik staj talimatnamesinde kanunda ana hatları gösterilen ve bu sahifelerde izah ve tafsil olunan hususlardan başka vazifelere tesadüf edilememiştir.

445 – Patronun raporları. Stajyeri çalıştıran avukat, baro idare meclisine her üç ayda bir staj vazifelerinin nasıl yapıldığı ve bir senelik müddetin hitamında da stajın muvaffakıyetle yapılıp yapılmadığı hakkında uzun bir rapor verir.

Bu raporlarda stajyerin yazıhaneye, muhakeme celselerine devam edip etmediği, ahlâk gidişi, mesleğe ve işlere sarıldığı veya maşa ile tuttuğu, anlayış ve kavrayış kabiliyeti, yetişme derecesi, stajyerin zatî sıfatları uzun boylu anlatılır. Bunlar staj vesikasının verilmesine veya staj müddetinin uzatılmasına esas teşkil edeceği için madde ve sebepler gösterilmek suretile yazılması gerekir.

Patron avukatın bu raporları verirken yalnız vicdanının sesini dinleyeceğine şüphe yoktur. Devam etmeyen bir stajyeri devam etmiş, tembel tembel esneye esneye gelen bir haylazı çalışmış göstermek, şüpheli işlere karışmak isteyen bir bulaşığı evliya tanıtmak, bir kere kanunun ve barosunun yalnız meslek ve insanlık şerefine karşı beslediği itimada lâyık olmadığını gösteren bir şerefsizliktir. Sonra, ahlâk ve bilgi bekleyen bir alana yaramaz bir değersizi kapıp koyuvermek, mahkemelerin ve iş sahiplerinin başını belâya sokmak demek olacağından avukatlığın menfaati bakımından da tehlikesi olur.

İstanbul Barosu Reisi, yanına stajyer gönderdiği patron avukata bu mühim vazifelerini hatırlatan güzel bir muhtıra göndermeyi teamül haline koymuştur.

446 – Patronun mesuliyeti. Stajın kanun hükümleri dairesinde yapılmasından avukat mesuldür. Yani devam etmeyen, stajını kanunun ve mesleğin istediği gibi yapmamış olan stajyer için hakikat hilâfına rapor vermek mesuliyeti muciptir. Bu mesuliyet, vazifesini kötü yapan, yalan yere beyanatta bulunan bir avukatın mesuliyetidir ki, mahiyetine ve kötülüğün derecesine göre, tevbihten kaydın terkinine kadar cezayı çağırabilir. Böyle avukatlar aleyhinde resmî makamlara karşı yalan beyanatta bulunmak, emniyet ve itimadı suiistimal etmek suçlarından dolayı mahkemeler tarafından takibatta bulunmaya da mâni yoktur. Buna ait hükmün kongrede müzakeresi sırasında Vekâlet mümessili Doktor Ş. Devrin şu beyanatta bulunmuştur: (Buradaki mesuliyet, staj vazifesinin ifasından mütevellit bir mesuliyettir. Stajyer müstahdem olmadığı için avukat namına tebliğ ve tebellûğa sahâhiyetli değildir. Burada, bir hizmet akdi bahis mevzuu olamaz. Buradaki mesuliyet, âmme hukuku-

nun teminine müteallik mesuliyetlerdir. Avukatın müvekkiline karşı mesuliyeti mevcut olduğundan bu mes'uliyeti mucip işi namzede yaptırırsa mes'uliyetten kurtulamaz).

Stajın kanun hükümleri dairesinde yapılmasından maddî bir zarar husule gelmişse patron, bunun edasından dahi müteselsilen mesuldür.

447 – Vesikanın verilmesi kararı. Baro ve idare meclisi, staj hakkındaki senelik raporun tevdiini müteakip müddeiumumiliğin yazılı müteleasını ister, kanun vazının böyle bir mütaleaya lüzum görmesi, avukatlığın âmme hizmetlerinden birisini görmekte olmasından ileri geliyor. Müddeiumumî stajyer vesikası alacak olan namzedin ahlâk gidişi ve stajını fiilen yapıp yapmadığı hakkında devlet namına bu bakımdan mütelea beyanına memur edilmiştir. Aşağıdaki fıkrada göreceğimiz veçhile idare meclisinin bu hususiaki kararları kat'idir. Bu kararlar, diğer kararlarda olduğu gibi ne Adliye Vekâletinin, ne de haysiyet divanının tasdikine muhtaç değildir. Böyle kat'î bir karardan evvel müddeiumuminin müteleasını istemekle kanun vazıı, bir nevi muvazene temin etmek istemiş oluyor. Bununla beraber, idare meclisi bu mütaleaneme ile mukayyet değildir. Bunu yalnız istişarî bir mahiyette nazara alır. Son söz kendisinindir.

İdare meclisi son sözünü, ya vesikanın verilmesine veyahut stajın altı ay daha uzatılmasına karar vermek suretile söyler. Stajın altı ay daha uzatılmasına karar vermek, patronun gösterdiği lüzuma, stajyerin kabiliyet derecesinin kifayetsizliğine ve hallerin icaplarına dayanacaktır. Altı ay daha staj yapmaya mecbur olan mülâzim, bu müddeti ya eski patronunun, veyahut Baro Başkanının münasip göreceği yeni bir avukatın yanında geçirir.

448 – İdare Meclisinin kararı kat'idir. İdare Meclisi, ister vesikanın verilmesini, ister stajın altı ay uzatılmasını kararlaştırsın, vereceği karar kat'idir. Aleyhinde hiçbir mercie müracaat edilemez. Lâyihanın ilk şeklinde bundan bahseden 1'inci maddenin son fıkrası şöyle idi: (İdare Meclisinin bu hususiaki kararları kat'idir). Fıkra, avukatlar kongresinde (... kat'î olup aleyhine hiçbir mercie müracaat olunamaz) şekline sokulmuş ve meclisten öylece çıkmıştır (sebebi hakkında Bak. No. 427, 428, 431).

Avukatlık kendi kanun ve an'anelerine tâbi olan ve ailesi içerisine almak veya aldıklarını cezalandırmak muameleleri yalnız kendi ailesile vekâlet veya ağır ceza teşekkülleri tarafından görülen bir müessesedir. Böyle bir müessesenin işlerine, tamamen yabancı olan merci ve makamların ve hatta Adliye Vekâletinin karışması hiç kabul edilemeyeceği için kongre, bundan sonra yanlış anlamalara meydan kalmaması için fıkranın daha sarih yazılmasını muvafık bulmuştur.

Stajyer listesine kabul veya red hakkındaki idare meclisi kararlarına karşı her taraftan itiraz edilebileceğini (Bak. no. 429) ve itirazlar üzerine Adliye Vekâletinin

kat'î karar vermesini emreden kanun vazıı, staj vesikasının verilip verilmemesi hakkındaki kararın kat'î olduğunu ve Adliye Vekâleti de dahil olmak üzere aleyhinde hiçbir mercie müracaat edilemeyeceğini tasrih etmekle çok isabette bulunmuştur. (Maddeye böyle bir hüküm konulmasının ve itiraz yolu kabul edilmemesinin doğru olup olmadığı encümende görüşüldü. İdarî kararlarda maddî hatalar sebebile tashih yapılması mümkün olabileceğinden Baro İdare Meclislerinin dahi emsali idarî mukarrerat gibi böyle hatalı bir kararı düzelteceği tabiidir. Maddeye mevzu kayıtla, stajyerin vaziyetini yakından takip eden Baro İdare Meclisinin netice hakkında takdire müstenit kararları aleyhine bir itiraz yolu açmanın mahzurlu olduğu neticesine varılarak madde teklif veçhile aynen kabul olunmuştur. Adliye Encümeni mazbatası, sahife: 17).

449 – İki sene staj vesikasının alınmaması. Bu işler olup bittikten sonra talibin staj vesikasını alması ve ondan sonra mahkemede staj görmek üzere Adliye Vekâletine müracaat etmesi lâzımdır. Listeye kaydı tarihinden itibaren iki sene içinde mecburî bir sebep olmaksızın staj vesikası almamış olanların kaydı terkin edilir. Bu gibiler iki sene geçmedikçe yeniden kayıt talebinde bulunamazlar.

Çünkü talibi avukatlığa ileten staj, istenildiği zaman istenildiği kadar kullanılan metalardan değildir. Bu kapıdan içeriye bir kere girenlerin sonuna kadar, hem de ara vermeksizin, gitmeleri lâzımdır. Süs kabilinden bir kere staj listesine kaydolunduktan sonra arkasını getirmemek, bu mesleği saymamak ve benimsememek demektir. Sonra, bu meslek, daima okumak, tecrübe görmek ister. Bir veya bir buçuk sene staj gördükten sonra iki sene gibi uzun bir müddet zarfında Adliye Vekâletine müracaat etmeyen bir namzet, stajda öğrendiğini unutmuş sayılır. Öğrendiğini unutmuş sayılan ve verdiği uzun aralıkla mesleği lüks eşya gibi tutan bir talibin kaydını silmek kadar tabiî birşey olamaz. Tabiidir ki mücbir sebepler ve mazeretlerle staj vesikasını almayan ve mahkemelerde staj yapmayan namzedin kaydı silinmez. Mazeretin zevalinden sonra müracaat hakkı mahfuzdur.

7 - Mahkemelerde yapılacak staj ve levhaya kayıt

450 – Müddeti ve tertibi. Avukatlık Kanununun iki veya iki buçuk sene olarak tayin ettiği stajın bir veya bir buçuk seneliğinin avukat yanında nasıl yapıldığını gördük (Bak. no. 416, 417, 432, 435 ve sonrakiler, 441 ve sonrakiler). Şimdi, staj vesikasını almış olanların bundan ayrı olarak mahkemeler nezdinde yapacakları mülâzemetin beyanına sıra gelmiştir. Bunun müddeti de bir senedir.

Avukat olacak bir adamın önce mahkemeler nezdinde ve sonra avukat yazıhanesinde staj görmesi ve meslek sevgi ve bilgisinin sıcağile mesleğe atılması daha muvafık olurdu. Ve böyle olması da Muhamat Kanunu lâyihalarının ilk hazırladığı meşrutiyet devrinden beri istenile gelmiştir. Fakat lâyihada bu tertibin aksi gözedilmişti. Bizim kanaatimizce Adliye Vekâleti, genç unsurları adliye kadrosuna almak,

hâkim ve müddeiumumî noksanlığını gidermek istiyordu. Belki Vekâlet, lâyihayı bu kanaatle hazırlamamıştı, fakat bu netice çıkıyordu. Çünkü mahkemelerde stajını yapan, hâkim muavini olan, şöyle böyle bir aylık da alan genç mülâzim herhalde adlî hizmetlere ısınmış olacaktır. Hâkimlik veya müddeiumumilik dileğinin buğları üstünde tütüyor demektir. Eğer avukatlık mesleğinin ateşine hâkimlik mesleğinin aşkı bir kül serpmişse hazır adliyeye girivereceklir.

Bu tertibe avukatlar kongresinde itiraz edildiği gibi lâyihanın mecliste müzakeresi esnasında bazı meb'uslar da iliştiler. Hattâ bazıları vekâletin bundan maksadı, avukatlık etmek isteyen genç unsurları hâkimlikle alıkoymak mıdır diye sordular (Bak. No. 127). Adliye Vekili böyle birşey düşünülmediğini söylemekle beraber maddenin tertibinden bu neticenin hasıl olacağı anlaşılıyordu. Nihayet vekâletin temayülü ve Adliye Encümeninin kabulü üzerinde sekizinci maddeye şu iki fıkra ilâve edilmiştir:

"Stajın icabında mahkeme nezdinde başlatılmasına Adliye Vekili izin verebilir.

"Bu takdirde bu fasıldaki hükümler ona göre tatbik olunur."

Staja önce avukat veya mahkeme nezdinde başlanmak hususunu kanun vazıı Adliye Vekilinin reyine bırakılmış olmakla beraber staj talimatnamesinin üçüncü maddesinde (staja evvelâ avukat yanında başlanır) denilmek suretile lâyihanın ilk şekline avdet edilmiş oluyor. Bunun içindir ki, kitabımızda önce avukat yanında yapılacak stajdan bahsettik ve ondan sonra mahkeme nezdinde yapılacak staja geçiyoruz.

451 – Bu staj nasıl yapılır? Avukat olabilmek için hâkim muavinliği imtihanında muvaffak olmak lâzım geldiğini yerinde söyledik (Bak. No. 307 a, 311). 2556 sayılı hâkimlik kanunu mucibince hâkim muavini olabilmek için iki sene mülâzemet şart olduğu halde avukat olacak hâkim muavini için bu müddet bir senedir. Çünkü stajyer bir senesini evvelce avukat yazıhanesinde geçirmiştir. Müddet meselesini bir yana korsak, her iki meslek için yapılacak hâkim muavinliği stajının aynı olduğunu söyleyebiliriz. Avukatlık Kanunu onun içindir ki Hâkimlik Kanununun 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 11'inci maddelerinin avukatlık namzetleri hakkında da tatbik edileceğini tasrih eylemiştir.

Avukat namzedi bu maddelere göre hâkim muavinliği imtihanında muvaffak olmak için mahkemelerde ve müddeiumumiliklerde staj görecektir. Sulh, asliye ceza, hukuk ve ticaret mahkemelerine ve müddeiumumiliklere gelen arzuhaller nasıl yazılıyor? Nerelere kaydolunuyor? Sonra nasıl tetkik ve bir karara raptediliyor? Bunları amelî surette öğrenen ve zaten avukat yazıhanesinde hazırlanmış olan namzedin kafası işlemesine devam edecektir. Bugün bir derkenar, yarın basit bir haciz kararı yazmak, ertesi günü bir suçlunun ifadesini almak sayesinde hukukî, cezaî bir hâdisenin nasıl doğduğunu, avukat elile düşe kalka nasıl büyüdüğünü öğ-

renecek, adaleti dağıtma işinde kendisinin de bir rolü olduğunu, dosyaların nasıl kik edilip nasıl karar verildiğini öğreneceği gibi icabında müzakerelerde h bulundurularak hakkın hüküm kalıbına sokuluncaya kadar nasıl görüşülüp konu duğuna, adına (Adalet) denilen aziz şeyin nasıl tartılıp miskal veya kilo ile ne bi dağıtıldığına şahit olacaktır. Ceza ve hukuk işlerinde zabıt kâtipliği, başkâtiplik, ra hâkimlerine, sorgu hâkimlerine yardım... Bütün bunlar genç hukukçunun şubelerde tecrübe görmesini, muhtelif hâdiselerin geçirdikleri seyri takip etme temin edecektir.

451 mükerrer – Staj talimatnamesinin bazı maddeleri. Staj talin namesinin 20'nci maddesi şöyle yazılıdır: Stajyerler bir buçuk ay müddeiumumi te, bir ay sulh ceza, bir ay asliye ceza, bir buçuk ay ağır ceza mahkemelerinde, buçuk ay icra dairesi, iki buçuk ay sulh hukuk, üç ay asliye hukuk veya ticaret m kemelerinde vazife görürler. Ceza ve hukuk işlerinde zabıt kâtipliği vazifesini kendilerine verilecek tetkikatı ve diğer yazı işlerini yaparlar. İcra memurlarına gu hâkimlerine yardım ve vekâlet ederler. Bunlar dinlemek üzere müzakerede h bulundurulabilirler. Namzetler vekâleten ifa eyledikleri vazifelerden ve kendile tevdi olunan işlerden dolayı asıl vazife sahipleri gibi mesuldürler. Bu madd yazılı tertip, kat'î bir zaruret olmadıkça değiştirilemez.

Yirmi birinci maddeye göre stajyerler, bulundukları mahkeme ve dairele etatbik görgülerinin artmasına yarayacak bütün vazifeleri yapmakla mükelleftir

Staj müddetinde stajyerler defter tutmak, makine ile yazı yazmak gibi tatb sahasında meslekî bir fayda temin etmeyecek işlerde daimî surette çalıştırılamaz

Yirmi ikinci maddeye göre stajın bilfiil ve fasılasız olarak icrası mecbur Namzedin devam etmediği günler staj sonunda ikmal ettirilir.

Yirmi üçüncü maddeye göre devamsızlığı veya inzibatî ceza tatbikini müs zim halleri görülen stajyerler hakkında mahallin en yüksek dereceli hâkimi tara dan yaptırılacak tahkikat üzerine icabı o hâkim tarafından tayin ve icra olunur.

Yaradılıştan fazla zekâ ve kabiliyet ışığı almamış olanların adalet çarhının leri arasındaki bu daimî devirden fazla birşey elde edememeleri mukadderdir. F dimağı işleyen, duyduğundan ve gördüğünden ilmî ve amelî fayda çıkarı kabiliyeti kendisinde olan istikbalin avukatı için bir sene süren bu hazırlık, bu kinlik kâfidir.

452 – Hâkim muavinliği imtihanı. Bu suretle bir sene adlî şubelerde yoğu muş ve seciye ve ahlâkça kabule mâni bir hali görülmemiş olan stajyer, yazılı sözlü iki imtihan verecektir. Muavinlik imtihanı, Adliye Vekilince ikisi yük dereceli hâkimlerden, ikisi hukuk fakülteleri profesörlerinden ve biri avukatlar olmak üzere seçilecek heyet huzurunda ve her senenin birinci teşrininde Ankar yapılır. Gerçi fakülte mezunu, medenî hukuk, ticaret hukuku, muhakeme usul

vesair derslerden fakültede imtihan vermiştir amma buradaki imtihanın gayesi büsbütün başkadır. İstikbalin avukatı bu ilimlerin tatbik kabiliyetini meydana koyacak surette verilen mevzular üzerinde fikirler yürütür, kanunların maddelerini bulur, hâdiselere tatbik eder.

Her imtihanda onda altıdan ve imtihanların heyeti mecmuasında vasatî olarak onda yediden yukarı numara alanlar muavinliğe ehliyet göstermiş olurlar.

İmtihan komisyonu her namzedin imtihanda kazandığı numaralara göre tayin olunacağı ehliyet derecesini gösterir ayrı ayrı birer mazbata yaparak imtihan evrakile beraber vekâletin zat işleri müdürlüğüne verir.

İmtihanda ehliyet göstermeyenler veya mazeretine binaen imtihana giremeyenler bir sene sonraki imtihana kabul olunurlar.

Üç defa imtihana giremeyen veya üç imtihanda muvaffak olamayanlar namzetlikten çıkarılırlar.

Her namzedin vazifesini yapmakta gösterdiği kabiliyetle ahlâkî gidişine dair malûmat, çalıştığı daire âmirleri tarafından mensup olduğu mahkemenin en yüksek dereceli hâkimine veya müddeiumumisine altı ayda bir verilecek delilli takrirlerle o hâkim veya müddeiumuminin namzet hakkında görgü ve bilgisine dayanan mütalealarından ve adliye müfettişlerinin raporlarından alınır.

Muavinlik imtihanında ehliyet göstermiş olanlara ait mazbataların birer sureti staj listesine kayıtlı oldukları baroya gönderilir.

453 – Baro levhasına kayıt. Şimdiye kadar yazdığımız şekilde avukatlık ve hâkimlik stajını yapmış olanlar staj talepnamesini verdikleri mıntıka barosuna kayıtlarını isteyebilirler (stajdan müstesna olanlar hakkında Bak. No. 455, 456). Staj talebinde bulunulduğu zaman maddî ve manevî şartları araştırmış olan idare meclisinin (Bak. No. 426, 427) bu asıl kayıt talebi karşısında münasip göreceği şekilde yeniden tahkikat icra etmesine bir mânî yoktur. Vesikanın verilmesi kararından bu talep tarihine kadar geçen müddet içinde talibin ahlâk gidişi hakkında bir değişiklik olabilir. Herhalde meclis bu talep hakkında vereceği esbabı mucibeli kararı bir ay zarfında Adliye Vekâletine göndermekle mükelleftir. Kaydın yapılması hakkındaki karar kat'idir. Meclis bir ay zarfında bir karar vermemişse veyahut verdiği karar kaydın yapılması merkezinde ise talip doğrudan doğruya vekâlete müracaat eder. Vekillikçe yapılan tetkikat neticesinde kanunda yazılı şart ve vasıfların tahakkuku veya red kararına gösterilen sebeplerin varit olmaması halinde ruhsatname verilir. Ruhsatnamenin tanziminde bir defaya mahsus olmak üzere 25 lira harç alır. Baroların alacakları duhuliye bundan ayrıdır.

Adliye Vekâletinin ruhsatname vermek suretile baro levhasına kayıt kararı kat'idir.

454 – Türk avukatı mesleğe girerken yemin eder mi? Dava Vekilleri Cemiyeti Nizamnamesinde vekillerin cemiyete kaydedilirken yemin edeceklerine dair bir işaret yoktur. İstanbul Barosu dahilî nizamnamesine koyduğumuz bir kayda göre, Adliye Vekâletinden ruhsatnamesini almış olan avukat, elbisesini giymiş olduğu halde inzibat meclisi huzurunda şöylece yemin ederdi: (Namus ve vicdanıma ve mesleğin şerefine mugayir hareket veya beyanatta bulunmayacağıma ve cumhuriyete sadakattan ayrılmayacağıma yemin ederim). Bu yeminden sonra Baro Reisi münasip bir iki sözle yeni arkadaşı tebrik eder ve muvaffakiyetini dilerdi.

Yemin usulü birçok memleketlerde vardır. 20 Haziran 1920 tarihli kararnameye göre (Bak. No. 179 son satırlar) Fransa'da yemin şekli şöyledir: (Müdafi veya müşavir sıfatile kanunlara, nizamnamelere, ahlâka, devletin emniyetine veya umumî asayişe muhalif hiçbir şey söylemeyeceğime veya neşretmeyeceğime, mahkemelere ve resmî makamlara karşı hörmetten ayrılmayacağıma yemin ederim). 1810 tarihli kanunun 14'üncü maddesine göre Belçika avukatı biraz daha uzun olarak şöyle yemin eder: (Krallığın Teşkilâtı Esasiye Kanunlarına ve krala sadakat göstereceğime, kanunlara, nizamlara, umumî âdaba, devletin emniyetine ve umumî asayişe mugayir hiçbir şey söylemeyeceğime ve neşretmeyeceğime, ruhan ve vicdanen haklı bulmadığım hiçbir davada fikir vermekten veyahut böyle bir davanın müdafaasını üzerime almaktan çekineceğime yemin ederim).

Son Alman Kanununa göre (Bak. No. 196) avukatlık müsaadesini alan meslek adamı, haysiyet divanı toplantısında Baro Reisinin huzurile şu yemini yapar: (Alman devlet ve milletinin müdürü (Führeri) Adolf Hitlere sadık kalacağıma ve bir Alman avukatının vazifelerini vicdan dairesinde yapacağıma yemin ederim. Allah yardımcım olsun).

Amerikan avukatlarının baroya alınırken yaptıkları en uzun yemin için (Bak. No. 306).

3499 sayılı Avukatlık Kanununda, Romalılar zamanında olduğu gibi (Bak. No. 155) avukatın baroya alınırken yemin edeceğine dair bir kayıt yoktur. Sebebi, yirminci asır zihniyetinin yemine hiçbir ehemmiyet vermediği olsa gerektir. Bu maksatla olacak ki Hâkimler Kanunu da hâkimlere yemin ettirmiyor. Âdet yerini bulsun diye içilen andın kötülükleri önleyemeceği muhakkaktır. Avukatlık mesleği edilen yeminle benimsenmez. Şerefli insanlar onu yeminsiz de benimserler. Öylelerine ezberden veya önüne uzatılmış kâğıttan basma kalıp lâfları tekrarlamaya ihtiyaçları yoktur. Şerefsizler ise böyle yeminleri her gün yapsalar yine insanlığa aykırı söz ve hareketlerden çekinmezler. Hülâsa, Türk avukatı baroya girerken yemin etmiyor. İstanbul Barosunun eski bir teamülüne göre kayıt muamelesi tekemmül eden arkadaş, Adliye Vekâletinin baroya gönderdiği ruhsatnamesini reisin elinden almakta ve reis tarafından idare meclisine ve ilk toplantısında umumî heyete takdim edilerek muvaffakiyet temenni olunmaktadır.

8 - Stajdan muaf olanlar

455 – Adliye Encümeni muafiyeti genişletmiştir. Adliye Encümeni (Bak. No. 124) askerî mahkemelerdeki adlî hâkimlikte, Devlet Şûrası dava daireleri reis ve

âzalıklarında, hukuk fakülteleri medeniye, ticaret ve ceza hukuku ile usul dersleri profesör veya doçentliğinde bulunanların da stajdan muaf olduklarını ilâve etmek suretile teklifi genişletmiştir. (21'inci maddede gösterilen işlerde dört sene bulunanların staj hükümlerine tâbi tutulan avukat namzetlerinin iktisap edecekleri tatbiki malûmatı ihraz etmiş sayılmalarının çok yerinde olduğu âşikârdır. Sahife: 17).

456 – Kimler, niçin stajdan muaftırlar? Adlî ve askerî hâkimlik veya müddeiumumilikte, Devlet Şûrası dava daireleri reis ve âzalıklarında ve hukuk fakülteleri medeniye, ticaret ve ceza hukukile usul dersleri profesörlüklerinde veya bu derslerin doçentliklerinde veyahut 2556 sayılı hâkimlik kanununa göre hâkimlik veya müddeiumumilik sınıflarından sayılan memuriyetlerde en az dört sene müddetle hizmet etmiş olanlar stajdan (avukat yanında, mahkemelerde stajdan ve hâkim muavinliği imtihanından) varestedirler.

Adlî hâkim ve müddeiumumilerle o sınıftan sayılan adlî memurların ve askerî hâkim ve müddeiumumilerle idarî hâkimlerin stajdan muaf tutulmaları, avukat namzedinin stajla elde edeceği tatbikat kabiliyetini fiilen elde etmiş olmaları düşüncesinden ileri gelmektedir. Muayyen derslerin profesör ve doçentlerine gelince Türk kanun vâzıı ilim sancağını taşıyanlara karşı her yerde gösterdiği saygı ve itimadı (Bak. No. 373) burada da göstermiş, hukuk fakültelerinde dört sene ana kanunları okutmuş olanların tatbik kabiliyetini elde etmiş olacaklarını farzetmiştir[7].

Şurasını hemen işaret edelim ki bu gibiler yalnız stajdan muaftırlar. Yoksa baroya kayıt ve kabul için herhangi bir talibin yapmaya mecbur olduğu merasimi yapacakları gibi idare meclisleri de haklarında kanunî ve ahlâkî şartlar bakımından öteklilerde olduğu gibi tahkikat yapmakta ve karar vermekte serbesttirler.

457 – Muhtelif devletlerin meslek kanunlarına göre staj müddeti. Almanya'da staj müddeti mahkeme, avukat ve kısmen müddeiumumî yanında çalışmak üzere üç, Fransa'da üç ve bazı hallerde beş, İtalya'da beş, Belçika'da bidayet mahkemesi avukatlığı için üç, Bulgaristan'da iki, Yugoslavya'da bir sene mahkemelerde, üç sene bir avukat yanında, bir sene müddeiumumî veya noter yanında olmak üzere beş senedir.

458 – Muhtelif memleketlerde stajdan muaf olanlar. Birçok memleketlerin Avukatlık Kanunlarında muayyen müddet zarfında fiilen adlî, askerî, idarî hâkimlik yapmış olanların, müddei umumî ve muavinlerinin, profesörlerin, devlet avukatlığında veya daha yüksek dereceli, vilâyet memurluğunda bulunmuş olanların stajdan muaf olduklarına dair hükümler vardır. Bu hükümlerin bir birine çok benzediği görülmektedir.

---

(7) Stajdan muaf olanlar, hukuk fakültelerinin medeniye, ticaret ve ceza usul dersleri profesör veya bu derslerin doçentleridir. Binaenaleyh hukuk fakültelerinin bütün asistanları ve aynı fakültelerin bu derslerden başka derslerinin profesör ve doçentleri ve üniversitenin diğer fakültelerinin bütün profesör ve doçentleri staj yapmak mecburiyetindedirler.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

AVUKATLARIN HAKLARI VE VAZİFELERİ

BİRİNCİ KISIM

Avukatların Hakları

1 – Avukatlardan başkaları niçin hukuk yardımı yapamazlar?[1]

459 – Bunun âmme intimazı bakımından sebebi. Devletin bazı vazifeleri vardır ki âmme intizamına teallûk ettiği için kimler tarafından nasıl yapılacağına dair bir takım kayıt ve şartların konulmasını zarurî kılar. Hâkimlik ve avukatlık bunların başında gelir. Devletin her ferde verdiği söz hürriyeti, hareket hürriyeti, kazanç hürriyeti burada durur. Çünkü bu gibi hürriyetlerin temin edeeceği menfaatten daha yüksek menfaatler vardır : Âmme menfaati namına bunların hepsi feda edilir. İstiklâlin içeride ilk görünüşü adaleti dağıtmak suretinde tecellî eder. Bir efsuncu hekimlik yapamaz. Zira devlet, vatandaşların sıhhat ve hayatile uğraşacak olanlarda iyi bir tahsil, uzun bir tecrübe kadar ahlâk şartları da arar. İptidaî kavimlerde okuyup üfleyiciler, büyücüler, falcılar, sihirbazlar başhekim oldukları halde medenî dünyada bunların yeri zındandır. Bir devletin bakası adaletle kaim olduğuna göre bu yüksek işte rolü olanları sıkı bir ahlâk ve bilgi imtihanından geçirmekte ne kadar ileri gitse haklıdır. Yurddaşın canını, malını, hürriyetini müdafaa şunun bunun eline bırakılamaz. Adaleti dağıtmak işine yardım için yetişmemiş ve yetiştirilmemiş, ahlâk şartları mihek taşına vurulmamış, her sözü ve hareketi murakabe altına alınmamış, teşkilâtlandırılmamış şahıslara vazifelerin en büyüğü ve en zoru verilemez. Devlet avukata bu hakkı verirken, veyahut bu vazifeyi yükletirken orta, lise, üniversite tahsillerini ve stajı şart koymuştur. Avukatın elinde bu vazifenin ehli olduğuna

---

(1) Avukatların hak ve vazifelerinden bahseden maddelerin en mühimi kanunun 2 ve 23 üncü maddeleridir. Bunlardan bahseden Adliye Encümeni mazbatası der ki: "... bugün de az çok izleri kalan avukatlık hakkındaki kötü telâkkilerin bu kanunla mazinin gömülen seyyiatı arasına atıldığı ve bundan böyle avukatlık mesleğinin maddî menfaat ve hasis emellere âlet olmaktan kurtularak kanunların tesbit ettiği hükümler dairesinde kendilerine tevdi olunacak işleri hakka ulaştıracak mahkeme ve makamlar nezdinde yardımcı bir kuvvet olduğu katiyetle temin edilmiş bulunacaktır.

"23 üncü madde bir taraftan avukatların yapmağa kanunun salâhiyet verdiği işleri yalnız bu mesleğe hasretmek suretile göstermekte ve diğer taraftan bu işlerin avukatlar tarafından görülmesinin ve takibinin halka, maslahata ve resmî makamlara zarar vermek ve müşküller doğurarak işleri geciktirmek ve hattâ haksız bir neticeye sevkedebilmek ihtimalleri derpiş edilerek bunları önlemektedir: Sahife: 17".

dair diploma, namuslu bir adam oludğunu gösteren ruhsatname vardır. Bununla devlet halka, can ve mal müdafaası için ancak böyle adamlara müracaat edilebileceğini tavsiye ve emretmiş oluyor.

Ahlâk ve bilgi şartları, avukatlıkta olduğu kadar kuvvetle başka hiç bir serbest meslekte aranmaz. Borçlar kısmında bunları uzun boylu anlatacağız (Bak. No. 569 - 602). Bilgi şartını uzun bir tahsil ve staj, ahlâk şartını da devletin ve baroların murakabesi temin eder. Avukatın başı üstünde daima adaletin kılıcı sallanır. Bir yolsuzluk onu ölüm demek olan meslekten tard cezasına çarptırabilir. Avukat bilgisi ve ahlâkı ile çiğnenmek istenen hakları korur, kaybolmağa yüz tutan menfaatlere destek olur. Bu hizmet kavgaya gitmek, vatan ve millet için yararlanmak ve ölmek kadar faideli ve şereflidir. Yoksulları himaye etmek, ıztırap çekenlere ümit vermek, cesur seslerinin kudretile haksız tecavüzlere göğüs germek, zalimleri ve gasıpları adalet önünde yenmek... Bunlar da ötekiler kadar ünlü bir yardımdır. Bir devlet bu kadar yüksek bir işi soysuzların ve cahillerin eline bırakamaz. Avukat, adalet için lâzımdır. Bu lüzum, yüklendiği bir çok vazifeler ve fedakârlıklar yanında ona müdafaa hakkını verir. Bu hak sayesindedir ki serptiği bilgi ışıklarile devlete, millete faideli olur. Adaletin hatalarını önler, tamir eder. Bununla beraber kanun bu imtiyazı avukatların menfaati için değil, adaletin menfaati için vermiştir. Müdafaa kaideleri âmmenin menfaati için konulmuş, barolar bu maksatla kurulmuştur.

Avukatlık kanunlarının her memlekette kovaladığı gaye, vatandaşın hukukunu bilgisi en yüksek diploma ile ve staj vesikasile ve ahlâk sağlamlığı ise tetkikler ve tahkikler ile anlaşılmış ve tatbikatta yapabileceği en ufak yolsuzluk ağır cezalar tehdidi altında bulunmuş olan dürüst meslek adamlarına müdafaa ettirmektir. Hak isteyenler, ancak böyle emin ve mutemet adamlarda aradıkları ilim ve fazilet yardımını bulabilirler.

460 – Hak gibi görünen mecburiyetler. Avukatların hak ve imtiyazlarını saymağa başlamadan önce bu kitabın başında yazdığımız bir esası (Bak: No. 16, 18 a, d, e) hatırlatmak isteriz: Avukatın hakları hususî haklar olmaktan ziyade âmme hukukuna müteallik faaliyetler ve imtiyazlardır (Bak. No. 766).

Meselâ istişare ve müdafaanın yalnız avukatlara bırakılması, ilk bakışta, kazançlarını temin için ihdas edilmiş bir inhisar gibi görünebilir. Halbuki kanun vazıı, ahlâklı, bilgili ve kendi tarafından murakabeli meslek adamlarının haktan ziyade vazife olan bu yardımı en iyi yapabileceklerine inandığı için müdafaa müessesesini kurmuş, bu hakkın kullanılması (vazifenin yapılması) şeklini de bir çok kayıt ve şartlara bağlamıştır.

Adaletin müdafilere verdiği unvanın (Bak: No. 475, 476) ve giydirdiği elbisenin (Bak. No. 480) âdap ve erkânı vardır.

Bu kadar senelik bir tahsil, staj ve tecrübeden sonra meşakkatle ve damla damla kazanılmağa başlanan ve hususî bir hak olan avukatlık ücretini bile devlet âmme intizamı namına sımsıkı tutmuştur (Bak. No. 523 ve sonrakiler).

Bir iki misalini burada kısaca söylediğimiz ve şimdi tafsilâtına girişeceğimiz bu haklar ve imtiyazlar kanun vazıının gözile incelendiğinde görülür ki, hepsi de, hukuk yardımını adalet gayesine tahsis için düşünülmüş, ölçülüp biçilmiş bir takım kanunî vecibelerdir; adaleti iyi dağıtmak emrinde mahkemelere yapılacak hukuk yardımlarını ancak o gayeye tahsis etmek, iş sahiplerini itimada lâyik olmıyanların elinden ve fuzulî ücret ve masraf ihtiyarından, mahkemeleri boşu boşuna uğraşmadan kurtarmak için asırlardan beri tecrübe edile edile tatbikinde zaruret görülmüş bir takım usullerdir. Bunlar ne gibi şeylerdir?

2 – Istişare ve adlî bütün kâğıtları tanzim hakkı

461 – İstişarenin ehemmiyeti. Kanun işlerinde ve hukuk meselelerinde rey vermek, kâğıtlar, lâyihalar yazmak yalnız avukatlara mahsus bir hak ve bir imtiyazdır. Müdafaa, avukatlığa ait bir hak olduğu gibi istişarenin de böyle olduğu muhakkaktır. Müdafi avukatla müşavir avukat arasında fark yoktur. Kanun işleri ve hukuk meseleleri kanunda âm bir surette yazılı olduğuna göre yalnız hukuk, ticaret, ceza işlerine değil, maliye, vergi, tapu, pul... gibi bütün işlere ait fikir ve nasihat vermek dahi avukatlara mahsustur. Çünkü bunların hepsi de doğrudan doğruya hukuk ve kanun işi olduğundan müdafaa kadar bilgi ve ahlâk şartları isteyen yardımlardır (Bak: No. 207) Bazan ufak bir istişare büyük zararı önlediği için hayatta ve müdafaada ehemmiyeti çok büyüktür. Kanun, baroya kayıtlı olmıyan profesörlere de istişare hakkını vermemiştir.

462 – İstişarenin tarihi. Kendilerinden sorulan hukuk meselelerinde Roma hukukşinasları sık sık fikir ve mütalea beyan ederlerdi. Eski Fransız hukukunun carî olduğu zamanlarda avukatlar üç zümreye ayrılırlardı :

1 – Bugünkü stajyerlerin karşılığı olan samiler. 2 – Meslekte olgunluk ve kemal devresine gelmiş olan müdafiler. 3 – Yalnız yazılı ve sözlü nasihat veren müşavirler. (Bak. No. 161).

Türk avukatlık tarihi, avukatların böyle nevilere ayrıldığını kaydetmez. Dava vekili ve yahut avukat, hem müdafaa yapar, hem de fikir ve nasihat verirdi. Bugün de öyledir. Bununla beraber kanunlarımızın yapmadığı bu tasnifi tatbikatın yapmağa başladığı görülüyor. Sabah akşam mahkemelerde müdafaa yapan avukatların yanında mahkemeye pek az çıkan ve mesaisini istişare işlerine, hakemliğe, tarafları uzlaştırmağa hasredenler eksik değildir.

İstişarelerin Türk avukatlık tarihinde son zamanlara kadar büyük bir mevki tutmamış olduğunu söylemek yanlış bir şey olmaz. Bunun sebebi, umumî kültür sevi-

yemizin düşük olması, iş sahiplerinin ihtilâf arzeden veya arzedebilecek olan hususlar hakkında bir ilim adamının yardımına müracaat lüzumunu duymamasıdır. Avukatlar da, istişarelere lâzım gelen ehemmiyet ve ciddiyeti vermeyi çokluk bilmemişlerdir. Bazıları rastgelene, her sorulan yerde, kitaba bakmaksızın fikir ve nasihat vermeye kalkışmaları yüzünden istişarenin kıymetini düşürmüşlerdir. Meşrutiyetin ilânından sonra yavaş yavaş beliren ihtiyaç, 462 sayılı Avukatlık kanununun neşrinden sonra kuvvetlenmiştir. Her ailenin bir hekimi olduğu gibi her ticarethanenin, her iş sahibinin de bir avukatı olacağı anlaşılmağa başlamıştır. Tâki işler içinden çıkılamıyacak hale gelmeden ve haklar kaybolmadan zararları önlemek mümkün olsun. Umarız ki büyük kanunun tatbikinden sonra halkça olduğu kadar meslekdaşlarca da bu işe lâzım olduğu ehemmiyet verilir. Görünen ışıklar, büyük bir sabahın doğacağına delildir.

463 – İstişarenin çeşitleri. İstişare sözlü ve yazılı olmak üzere ikiye ayrılır. Sözlü istişare, avukatın yazıhanesinde ve yahut mahsus surette davet edildiği yerde kendisine sorulan hukukî bir mesele hakkında sözle fikir vermesidir. Yazılı olması istenen fikir ve nasihatleri avukat imzalar ki buna da yazılı istişare denir. Bir işi dolayısile müvekkiline üçüncü şahıs hakkında yazıhanesinde mahremane malûmat veren avukat, o şahsı zem ve tahkir etmiş sayılamaz. Çünkü müşterisile istişare ederken yalnız meslek vazifesini yapmıştır.[2]

Bundan başka bazı istişareleri iş sahipleri sırf şüphelerini halletmek, açacakları bir davada ve yahut maruz kaldıkları bir tecavüzde ne derece haklı olduklarını anlamak için isterler. Bazan bu istişareler, ilmî bir mütaleaname şeklinde ve etraflıca olarak istenir, dairelere, mahkemeler, ecnebi makamlara karşı, bir hak delili olarak gösterilmek için yazdırılır. Avukatların dahi müdafaa ettikleri davalarda kuvvetlerini arttırmak, silâhlarını bilemek, yahut karşı tarafın müdafaa vasıtalarını körletmek için birbirlerini istişareye çağırdıkları vakidir.

Bir istişare için bir kaç avukat birleştiği zaman, mütaleanameyi en genç avukatın yazması âdettir. Lâkin toplantılar en kıdemli avukatın, ve onun muvafakati halinde yazıhanesi en müsait olanın yazıhanesinde olur. Baro başkanı müşavirler arasında ise meslekdaşları onun yazıhanesinde toplanırlar (Bak: No. 706, 707).

464 – Fikir verirken göz önünde tutulacak haller. İster sözlü veya yazılı, ister sade veya karışık olsun fikir ve nasihat verecek avukatın bu rey altında şahsî şerefi, meslek namusu ve manevî mesuliyeti bahis mevzuu olduğunu düşünerek yakışan ciddiyet ve ihtimamı sarfetmesi ve reyini mutlaka yazıhanesinde vermesi (Bak. No. 609, 611) gerektir.

Bu hususta söylenebilecek şeyler şunlardır :

---

(2) F. Payen et Duveau. p. 374.

a – Fikir ve nasihat vermekte acele etmemelidir. İcap ediyorsa sorulan işe ait kâğıtları istemelidir. Bazı müşteriler bundan hoşlanmazlarsa da meslek kaideleri bunun böyle olmasını emreder. Çünkü kâğıtları okumakla işe daha ziyade nüfuz edilir. (Anlatışa göre fetvâ) verilmemiş olur. Sonra, sorulan suale dair kanunları karıştırmağa vakit bulunur.

b – İş sahibinin, çok defa, işini olduğu gibi anlatmadığını, yahut anlatmak istemediğini göz önünde tutmak lâzımdır. Bu böyledir. Bazı iş sahipleri, kendisi gibi avukatı aldatmak isterler. Bundan kendileri bir şey kazanmazlar amma insan ruhu böyledir (Bak. No. 10). Bilhassa kültür seviyesi düşkün iş sahiplerinde böyle hallere çok rastlanır. Hareket noktası bu olunca, avukatın birinci işi, sorulan meselenin hakikatine girmek olmalıdır. Tecrübeli avukatlar müşterinin nereden, nasıl kaçmak istediğinin çabuk farkına varırlar. Rey isteyen adam, çok defa, zayıf olduğu noktayı atlamak ister, (onun ehemmiyeti yoktur) deyip geçer. Halbuki en ehemmiyetli onkta o olabilir. Avukat, en ehemmiyetli noktayı anlamadan, hâdisenin bütün teferrüatına vakıf olmadan rey vermemelidir. Aksi takdirde, rey vermekte mazurum, demekten başka yapacağı bir şey yoktur.

c – İstişarelerde iş sahibine fazla ümit vermemelidir. Hele sorgu sahibinin istediği yolda cevap vermekten çok sakınmak lâzımdır. Bir kere her sorulan şeye, yüzde yüz böyledir, demek mümkün değildir. Çünkü dayandığı hukuk prensiplerini tatbik edecek avukat değildir. Sizin şöyle anladığınız bir hâdiseyi veya metni, hâkim ve hasım başka türlü anlayabilir. Bu, işin ilmî kısımdır. İş sahibine gelince, neticeyi sizin verdiğiniz rey dairesinde istihsal edemezse şahsınız ve mesleğiniz hakkında kötü bir fikir edinebilir. Bu işi almak için bana fazla ümit vermiştir, diyebilir. Halbuki reyinizde ihtiyatla hareket eder, hâdisenin kuvvetli tarafları olduğu kadar zayıf tarafları da bulunduğunu anlatır, mahkemelerde işlerin çok uzayabileceğini, harçların yüksekliğini söylerseniz bitarafsızlığınızdan şüpheye düşmez, belki de hasımla sulh olur. Ve çok defa böyle bir sulh, müvekkilin tam menfaatine uygun düşer (Bak: No. 26, 598, 599).

d – Mümkün olduğu kadar, müvekkil ile konuşulan şeyleri bir zabıt şeklinde yazınız (Bak. No. 725). Hattâ pek mühim gördüğünüz cevaplarını imzalatınız. Bu bir kere, mevzuun iyice tesbit edilmesine yardım eder. İkinci derecede iş aksine neticelenecek olur ve bu da müvekkilin yanlış anlatmasından ileri gelmiş bulunursa vicdan azabından kurtulmuş olursunuz. Bu yazı ile tesbit, günün birinde tekrar aynı işi konuşacak olursanız uzun uzadı sual ve cevaplardan ve bu suretle vakit ziyanından sizi de, o adamı da kurtarır.

Mahkemelerde müdafaa yorucu ve yıpratıcı olduğu için müracaat edenlere yazıhanede ve kitaplar arasında fikir ve nasihat vermek daha az yorucu ve tatlı bir meşgaledir. Onun içindir ki en mes'ut avukat, mahkemeye az çıkan ve yahut hiç çıkmıyan, emnü itimadını kazandığı iş sahiplerine sözle ve yazılı fikir ve nasihat ve-

ren, işleri yazıhanesinde sulhen halleden avukattır. Böyleleri daha rahat yaşar, daha az yorulurlar ve yarın düşünceleri daha az olur.

Genç arkadaşlara istişare deyip geçmemelerini tavsiye ederiz. Dünya harbinin doğurduğu büyük değişiklikler işleri ve kanunları çoğaltmıştır. Kara, deniz, hava münasebetleri, aile münasebetleri, ticaret ve sanat işleri o kadar çoğalmış ve o kadar girift bir hal almıştır ki yalnız müesseseler, hastahaneler, şirketler ve büyük ticarethaneler değil, en ufak bir esnaf, bir aile babası dahi sorulacak, halledilecek ihtilâflar karşısında bulunmaktadır. İyi bir müşavir avukat, kendisine de, yardımını isteyenlere de büyük hizmetler ve menfaatler temin edebilir.

(Bedava istişareler için bak. No. 633, 634).

3 – Müdafaa hakkı

465 – Avukatlar hangi mahkeme ve mercilerde müdafaa yaparlar? Asliye, hukuk, ticaret, ceza, sulh, ağırceza ve temyiz gibi adliye mahkemeleri denilen umumî mahkemelerde, kadastro mahkemelerinde, karar hâkimliklerinde, müddeiumumiliklerde bir hakkı takip ve müdafaa, yalnız avukatlara mahsustur. Hak sahipleri kendi iş veya davalarını bizzat takip edebilirler. Fakat bir yardımcıya müracaat etmek isterlerse Baro olan veya en aşağı üç dava vekili bulunan yerlerde bu yardımcı mutlaka avukat veya dava vekili olacaktır. Baro olmıyan veya en aşağı üç dava vekili bulunmıyan yerlerde herkes dilediğini tevkil edebilir (Bak: 61, ayni zamanda Avukatlık kanununun muvakkat dördüncü maddesinin A fıkrasına da bak.)

Baro olan mahallerde tarafların bulundukları kariye veya kasabada mukim olup ta vekâleti sanat ittihaz etmemiş olan akraba ve dostların sulh mahkemelerinde vekâlet edebileceklerine dair olan 1220 numaralı kanunu Avukatlık kanununun 139 uncu maddesi ortadan kaldırılmıştır.

(23 üncü maddenin son fıkrası hükümlerine göre bir kocanın karısının müdafaası için ceza mahkemesi huzurunda bulunabileceğine dair hükmün de bu madde ile ihlâl edilmemiş olduğu tesbit olunmuş demektir. Adliye Encümeni mazbatası sahife : 18).

Hakemler huzurunda bir hakkı takip ve müdafaa etmek dahi avukatlara mahsus bir haktır. Hakem kanununun verdiği salâhiyet dairesinde bir kimsenin kendi tayinetmiş olduğu hâkimden ve bunların teşkil ettiği heyet mahkemeden başka bir şey olmadığı ve hakem kararları temyiz mahkemesince tetkik ve icra daireleri marifetile infaz edildiği cihetle kanun vâzıınca hakemler önünde yapılacak müdafaalar dahi avukatların hasredilmiştir (Bak. No. 475).

Avukatlık kanununun 23 üncü maddesi kaza salâhiyetini haiz bütün merciler huzurunda hakikî veya hükmî şahıslara ait hakları dava ve müdafaa ve bu hususla-

ra ait evrakı tanzim eylemek baroya kayıtlı avukatlara mahsustur, hükmünü de koymuştur.

Kaza salâhiyetini haiz idarî mercilerin başlıcaları şunlardır : Devlet Şûrası, vilâyet idare heyetleri, belediye encümenleri, kazanç, muamele, emlâk vergileri itiraz tetkik komisyonları, temyiz komisyonları, ticaret odaları, ticaret borsaları... Bu ve bunun gibi mercilerin hepsi kanunlarında muayyen hususlara dair hüküm verirler. Bu hükümler mal, ticaret, san'at ve şahıs hürriyetine dairdir. Kaza salâhiyetini haiz bu ve bunlar gibi merci, komisyon ve heyetler huzurunda müvekkil namına dava açmak, müdafaa yapmak, kâğıt imzalamak dahi avukatlara münhasırdır.

466 – Bir istisna. Kaza salâhiyetini haiz bütün mercilerde hukuk yardımının ancak avukat marifetile yapılabileceği kaidesinin bir istisnasını, 3008 numaralı İş kanununda görüyoruz. Bu kanunun 82 inci maddesinin c fıkrası mücibince gerek uzlaştırma toplantılarına ve gerek uzlaştırma kuruluna işçiler veya iş veren yerine avukat veya dava vekili, yahut vekâletname ile dışarıdan tayin edilmiş olan her hangi bir mümessil kabul edilemez.(3)

İş kanununun uzlaştırma ve hakem toplantılarına avukat kabul etmemesi, bu işlerde avukatları tehlikeli bir unsur gibi görmesinden veya hukuk yardımının lüzumsuzluğundan ileri gelmediğini söylemeğe hacet yoktur. Bunun sebepleri başkadır. İş verenle işçi arasındaki ihtilâfları mahkemelere müracaattan evvel mecburî uzlaştırma ve hakem yollarile halletmek isteyen İş kanunu, bu ihtilâfların hususiyetlerini ve en az masrafla bir an evvel bitirilmesini göz önünde tutmuştur. Bunun gibi avukatın bulunduğu her yerde usul kanunlarının merasimi az çok tatbik yeri bulacağına nazaran kanunun aradığı sürat ve hususiyetin muhafaza edilememesi endişesi baş gösterir. Öte yandan işçiyi vekâletname masrafı ve avukat ücreti ödemiye mecbur tutmak kanunca muvafık görülmemiştir. Çünkü iş sahibi dilediği yüksek avukatları tutacak ve bol bol ücret verecek bir mevkidedir. Uzlaşma ve hakem kurullarına avukat kabulü halinde iş sahibi işçiye nazaran çok üstün bir durumda bulunduğundan kanun vazıı tarafları müdafaa noktasından masrafsız ve müsavi bulundurmak istemiştir.(4)

467 – Vergi müşavirlerinin çabalamaları. Kanun lâyihası neşredildikten sonra bazı eski defterdar ve divanı muhasebat âzaları vergi ihtilâflarının takip ve müda-

---

(3) Bu gibi bazı istisnaları başka kanunlarda da görürüz. Almanya ve Portekizde avukatlar esnaf cemiyetlerinde (Conseil de Prud' hommes) müdafaa yapamazlar. Çekoslovakyada ve eski Avusturyada evlenme ve boşanma işlerinde tarafların bizzat hazır bulunması lâzımdır. (Bizdeki boşanma işlerinde sulh teşebbüsüne bak). İsviçre ve İsviçrenin bazı kantonlarında inhisar mevcut değildir, kim olursa olsun mahkemeye girebilir.

(4) 1837 sayılı bina ve 2901 sayılı Arazi tahriri kanunlarının köy ihtiyar heyetlerine sulh mahkemelerinde iş takip ettirebilmek hususunda tanıdığı istisnaya da bak. Ayni zamanda Bak: No. 473.

faası avukatlara hasredileceğine dair olan yukarıda yazılı maddeye itiraz etmek istediler. Vergi işlerinin bir ihtisas işi olduğunu, malî kanun, nizam ve tahriratlarda ihtisasları bulunmak hasebile vergi davalarını daha iyi müdafaa edebileceklerini, kendilerinin de yüksek tahsil ve uzun tecrübe görmek yüzünden yardımları faideli ve lâzım olacağını söylediler, gazetelerle propagandalar yaptılar.(5) Hattâ lâyihanın meclis umumî heyetinde müzakeresinden biriki gün evvel risaleler bastırarak meb'uslara dağıttılar. Bazı saylavlar meclisin umumî heyetinde bunların dileklerini benimseyip müdafaa ettiler. (Bak: No. 129). Fakat bunlar, müdafaa müessesesinin tecezzi etmez bir kül olduğunu, âli menfaatler karşısında (ekmek parası kazanmak) düşüncesinin yer bulamıyacağını unutmuşlardır.(6) Bu gibiler hakkı takip ve müdafaa için yetişmemiş ve yetiştirilmemişlerdir.

468 – İhtisas iddiası. İhtisas... Bu da avukatın işidir. Birçokları avukatlığı yalnız hukuk, ceza, ticaret davalarile uğraşır zannederler. Bir kere avukatlık, yalnız mahkemelerde hakkı müdafaa eden bir müessese değildir. Avukatlığı böyle sananlar, onun gördüğü hususî ve içtimaî vazifelerden yalnız bir kısmını göz önünde tutanlardır. Avukat, ihtilâf arzeden her hukuk işini, (bu iş, mahkemelerde, meclislerde, dairelerde görülsün, şahıslara ve cemiyete taallûk etsin, şahısların ve cemiyetin malî, idarî, askerî, sıhhî menfaatlerini ilgilendirsin), takip eden, aydınlatan adamdır. Bu adam, her şubeye taallûk eden kanunları ve nizamları okumuş ve okumaktadır. Zaten avukatın münevver, kültürlü ve her türlü kanun bilgilerine vâkıf bir adam olması lüzumu bundan ileri gelmiyor mu? Sonra, gün geçtikçe avukatlar kendi kendilerini ihtisas şubelerine ayırmaktadırlar. Bugün yalnız ceza işlerile uğraşıp, ticaret davaları almıyan, yalnız ticaret davalarına bakıp boşanma, nafaka işlerinde ağızlarını açmıyan avukatlar vardır. Vergi ihtilâfları da, avukatlığın bir ihtisas şubesidir. Hekimliğin dahiliye, göz, kulak şubeleri gibi ki, bunu da yalnız avukat yapar. Zaman geçtikçe vergi ihtilâflarından başka bir alanda uğraşmıyan birçok avukatlar belirecektir (Bak: No. 143). Şimdi de yok değildir.

Müdafilik, ister mahkemelerde, ister merciler ve dairlerde yapılsın, müstakil, mahsus bir meslektir. Bir adam bunun için onun, bunun için staj görür ve Devlet bunun için ruhsatname verir. Hayatında memur olmayı kurmuş, uzun müddet memurluk yapmış, ya bir sebeple ayrılmış veya koğulmuş veyahut yaşını başını alarak tekaüt olmuş, devletten alacağını almış, vereceğini vermiş bir adamın, müdafaanın bir şubesi olan vergi avukatlığına kalkışması, bir yazıhane açarak veya bir köşeye sığı-

---

(5) Bunlara müellifin erdiği cevap 11 Nisan 1937 tarihli ve 6640 numaralı Akşam gazetesinde çıkmıştır.

(6) Adliye Encümeni esbabı mucibe mazbatasından: (Bu itibarla maliye işlerinde bilgi ve ihtisas sahibi olduklarını ileri sürerek muhtelif vergi ve mükellefiyetler için bahsedilen komisyonlar huzurunda mükelleflerin ve alâkalıların vekâletlerini deruhte ederek onları temsilen işler görmeyi meslek edinmiş olanların da bu faaliyetlerine nihayet verilmek zaten lâzım idise de bu lâyihanın sarih hükmü karşısında bu suretle hareket edilmesini zaruret kesbettiği âşikârdır. Sahife 18).

narak (eh, Allah ne verdiyse) diye talihini tecrübeye kalkışması onun için de, adalet için de iyi bir şey değildir. Kanun, müdafaa müessesesini teşkilâtlandırdığı bir sırada adaleti dağıtma işiyle hiç bir ilişiği olmıyan eski malmemurlarına bu hakkı elbette veremezdi. Bugün mütekait bir Divanı Muhasebat âzası veya eski bir Defterdar için istenilen müsaadeyi, yarın eski bir Maliye Tahakkuk Memuru veya vergi kalemindeki sabık Mümeyyiz ve kâtip için vermemeğe sebep yoktur. O memur da vergi nizamnamelerini, tahriratı umumiyeleri, her gün elinden geçtiği ve tatbik ettiği için, eski bir Defterdardan daha iyi bildiğini iddia edemez mi? Bunun sonu nereye varır?

Mektepte hukuk ilmini umumî bir surette okuduktan sonra Devlet memuriyetinde malî kanunları tatbik etmekle, talimatname veya tahriratı umumiye yazmak ve okumakla bir hakkı kazâ mercileri huzurunda müdafaa etmek ehliyet ve melekesini kazandıklarını iddia edenler çok aldanırlar. Müdafaa, hakikaten çok zor bir iştir. Kanunlar, bu vazifeyi görecek adamlarda her gün artan bir titizlikle şartlar ve kayıtlar aramaktadırlar. Mahkeme stajları kâfi görülmüyor, meslek stajlarına başvuruluyor, bir sene yetişmiyor. Seneler arttırılıyor. Kanunlar, nizamlar, hele talimatname ve tahriratı umumiyeler bir adamı müdafi yapamaz. O kanunların, nizamların dayandıkları prensipleri esasından kavramamış ve kavramak için lâzımgelen tahsil ve stajı yapmamış olanlar ihtisas iddia edemezler. Bunların yapacağı hizmet, gözü açık, biraz mürekkep yalamış, tahriratı umumiyeeri ve bazı kararları tasnif etmiş münevver bir iş adamının yapacağından öteye geçemez. Bir çoklarının bilgisi basma kalıp şeylerdir.

Sonra, Adliye Vekilinin ve bazı saylavların Mecliste söyledikleri veçhile (Bak: No. 129), bu görüşleri kabul edecek olursak, maliye işini maliye mütehassısına, Sıhhiye Vekâletindeki bir sıhhiye işini doktora, Nafiada bir ihtilâfı mühendise takip ve müdafaa ettirmek icap eder. Bu mümkün müdür? Bu ihtilâfların hepsi, dönüp dolaşıp nihayet müdafaa edilecek idarî ve malî bir ihtilâf, bir dava şeklinde tecelli eder ki, bunu avukat yapar. Kendilerinde bu kadar malûmat ve ihtisas görenler, iddia ettikleri gibi yüksek hukuk tahsilini yapmışlar, kanun ve ahlâk şartlarını haiz bulunmuşlarsa Baroya girsinler. Müdafaa müessesesinin kapıları böyle vatandaşlara her zaman açıktır.

469 – Ahlâk durumu. Daha sonra ve en mühimmi, bunların ahlâk durumları imtihandan geçirilmemiştir. Bunlar kimlerdir? Ne yapıyorlar? Müşteri ile nasıl konuşuyorlar? İşleri ne şartlarla alıyorlar? Müesseselere ve onların mümessillerine lâzım olan saygıyı gösteriyorlar mı? Kısa tâbirile, namuslu adamlar mı? Başkalarının namusuna hörmet ediyorlar mı?

Vergi müşavirleri içinde, hörmet ettiklerimiz olduğu için hiç birisini kasdetmiyerek şu kadarını söyleyelim ki, vergi müşaviriyiz, maliye mütehassısıyız diye ortada at oynatanların birçoğunun, cehaletlerinden ziyade, yaptıkları iftiralar Devletin

ve milletin haysiyetini kundaklamaktadır. Böylelerini, değil vergi komisyonlarına sokmamak, darağacına asmak bile azdır.

Müdafaa, mahkemeler, meclisler, merciler huzurunda her nevi ihtilâflar için tecezzî kabul etmiyen bir müessesedir ki, hâmisi Devlettir; ölçüsü pek hassastır. Genişletilemez. Barolar onu murakabe eder. Her ortaya çıkan bir zümre için Baro kurulamaz. Bu kadar ağır yükleri taşıyanların adalet prensiplerine dayanarak titiz davranmaları, hakları ve borçlarıdır.

4 – Resmî dairelerde nizalı ve ihtilâflı işlerin takibi

470 – Resmî dairelerdeki nizalı işlerin izahı. Büyük kanunun, ahlâk ve bilgi isteyen işlerin hallinde yalnız avukatların yardımına müracaat edilebileceği hakkında koyduğu esasın açık bir misalini, resmî dairelerdeki münazaalı işlerin takibinde de görüyoruz. Resmî makamlarda davalardan başka her hangi bir işin takibi, ilk bakışta, adaletle o kadar ilgili görülmez. Lâkin biraz derinleştirilecek olursa ehemmiyeti kendiliğinden meydana çıkar.

Resmî bir daireye arzuhal vermek, bir kayıt istemek, hukuk ve kanun münakaşasını icap etmediği müddetçe basit bir iştir. Bunu iş sahibi, o dairede kendisi takip edebileceği gibi her hangi bir dostuna, bir iş adamına, bir muameleciye de takip ettirebilir. Bunun için, avukat tayini gibi külfet ve masraflara lüzum yoktur. Zaten böyle işler, avukatın vazifesinden hariçtir. Biraz da şerefini muhildir (Bak: No. 471). Daha ilerisine gitmek, halkı zorlamak olur. Sonra, şimdikinin birkaç misli avukat kadrosu buna yetişmez. Fakat takip edilen iş, münazaalı bir safha arzeder etmez avukatın müdahalesi gerektir. Bunu bir misal ile izah edelim :

Bir vatandaş, evinin vakıf icaresini vermek için Evkaf İdaresine müracaat ediyor. Bu arzuhali, doğrudan doğruya veyahut bir dostu veya muamelecisi vasıtasile verip takip ettirebilir. Fakat memur, her hangi bir hukukî sebepten, fazla icare veyahut ceza istediği için münakaşa veyahut verdiği kayda itiraz lâzımgeliyor. Bu takdirde iş, münazaalı bir safha arzetmiştir. O dakikadan itibaren ortaya avukat girecektir. Mahalle komşusunun yardımı hitama ermişir.

Dairelerde münazaa arzeden işlerin, bir hak ve kanun adamı olan avukat marifetile takibi, o işi emin, mutemed ve bilgili bir adamın daha iyi müdafaa ve Devlet memurlarını lâyıkile tenvir edebileceği ve şayet istihsali mümkün bir netice yoksa müesseselerin boş yere işgaline mâni olacağı gibi birçok faydaları muciptir.

471 – Adliye encümeninin (ihtilâflı) kelimesini ilâvesi ve sebebi. Adliye Encümeninde bu bahisler uzun boylu münakaşa edilmiş ve ana prensibin iyice anlaşılması için 23 üncü maddeye (ihtilâflı) kelimesi ilâve edilmiştir (Bak. No. 124). Şu hale göre avukatların, resmî dairelerde takip edebilecekleri işler, doğrudan doğruya

nizâ ve ihtilâf arzeden işlerdir. Yoksa, başlangıcında nizâ ve ihtilâf arzetmeyen işler değildir. Başlangıçta ihtilâflı olmıyan işleri takip etmek, avukatı, iş adamı ve takipçi derecesine düşürdüğü için şerefsizliktir ve yasaktır. Adliye Encümeni, kanunun bu ana hattını anlatırken diyor ki: (Bu arada iş ajanlığının mâna ve mefhumu münakaşayı mucip olmuş ve avukatların kendilerine tevdi edilecek bazı işlerin önceden bir ihtilâf mevzuu olmadığı ve bilâkis avukat tarafından tedvir edilecek bir işte kanuna uygun olarak lâzımgelen muamelelerin yapılacağı ve o yolda mukavelelerin tanzim olunacağı nazara alınırsa, iş sahipleri için faydalı olan bu hususları yapmalarının avukatlar hakkında bir memnuiyet sayılmaması izah edilmiş ve bir apartımanın icarı ve kiralarının tahsili ve müddetin hulûlünde, kiralayanın tahliyesi işi, bu mülâhazaya misal olarak gösterilmiş ise de kazâî veya idarî bir mercide kanunlara göre tetkik ve halli istilzam edecek nizâ veya ihtilâf olmadıkça, her hangi bir işin avukatlar tarafından yapılmasına cevap verilemiyeceği ve misal olarak gösterilen apartıman idaresi (Bak: No. 347) ve hattâ idarî mahiyette gayrimenkul taksimi ve tapu senedi istihsali gibi işlerin de iş ajanları tarafından yapılabileceği ve avukatların bunlarla iştigalleri, mesleğin ruh ve esası ile telif olunamıyacağı kabul edilmiştir. Esbabı mucibe lâyihası, sayfa: 14).

(Resmî dairelerde iş takibi keyfiyeti, avukatların yapabilecekleri işler arasında ehemmiyet ve nezaketle nazara alınacak bir meseledir. Kanunun ruh ve maksadına göre avukat, mutlak olarak iş takip edemez. Ancak bütün adlî muameleleri mutlak olarak ve bundan başka resmî dairelerde nizâlı ve ihtilâflı işleri takip edebilir. Teklif lâyihasında (münazaalı işler) diye yazılı olan kayıt, encümence uzun uzadıya tetkik ve münakaşa edilmiş ve esas maksatta ihtilâfı mucip bir nokta yoksa da kanunun metnindeki ifade şeklinin (nizâlı ve ihtilâflı) olarak yazılması muvafık olacağı neticesine varılmıştır. Zira münazaalı tabirinden maksat, takip edilen bir işte, ihtilâfın mevcut olması keyfiyetidir. Yani kendisine müracaat vaki olan resmî bir mercin, müracaate karşı alâkalıyı temin etmeyen ve kanuna da uygun bulunmıyan bir karar ittihaz etmiş olması şarttır. Böyle bir vaziyet karşısında avukat, o merci nezdinde işi takip ile kanuna ve hakka uyan teşebbüserde bulunarak müvekkilinin iddiasını veya itirazını kabul ve ismaa çalışabilir. Yoksa iş ajanlığı hakkındaki encümen müzakeresini yukarıda naklederken izah olunduğu veçhile resmî daire ve mercilerde görülecek bir iş için ihtilâf ve nizâ çıkabilmesi ihtimali düşünülerek, önceden avuatların böyle işleri takibe salâhiyetleri yoktur. Böyle bir takip, iş ajanlığı iştigalâtının, mevzuuna girer. Avukatlar, böyle bir takipten, bu kanuna göre memnundurlar. Sayfa: 18).

472 – Şerefe ve şerefsizliğe dayanan takipler. Kanun vâzıı 23 üncü madde ile ve mucip sebeplerile bir kere, resmî dairelerdeki adlî işlerin, bu işler ihtilâf arzetsin veya etmesin, yalnız ve behemehal avukatlar tarafından takip edilebileceğini emretmiştir. Sonra, avukatların, resmî dairelerde takip edebilecekleri ve edemiyecekleri idarî işleri göstermiştir. Önceden hiç bir nizâ ve ihtilâf arzetmiyen her hangi idarî

bir işi takip etmek, avukata yasaktır. Çünkü, böyle işleri takipçiler, kapı çuhadarları görürler. Avukatlığın şerefi buna mânidir. Hattâ böyle işlerin sonradan nizâ ve ihtilâf doğurabilmesi ihtimali dahi avukatı başlangıçta şerefsiz arzetmiş olan idarî bir işin takibi, avukata aittir. Burada sarfedilecek bir hukuk yardımı vardır ki, bunu yapmak, ayak takımlarının haddi de değildir, hakkı da. Bu çok mühim esası birkaç misal ile daha izah edelim :

Bir vatandaş, Nüfus İdaresinden almak istediği bir hüviyet cüzdanı için avukata müracaat ediyor. Anlaşılıyor ki, kendisi, daireye hiç müracaat etmemiştir. Bu vaziyette avukatın, işi üzerine alıp dairede takip etmesi yasaktır. Çünkü burada işleyecek yalnız bacaktır, kafanın ve kanunun rolü yoktur. Bunu iş sahibi doğrudan doğruya veyahut bir takipçi vasıtasile pekâlâ yapabilir. Fakat nüfus memuru, her hangi bir sebeple (hüviyet cüzdanını veremem!) demiş. İş sahibinin müracaatinde avukat, bu cevabı, hakka ve kanuna uygun bulmuyorsa işi üzerine alır ve nüfus memuruna yazı ile veya sözle müracaat ederek yanlış kararını düzeltmeğe çalışır. Çünkü iş, o andan itibaren nizâ ve ihtilâf arzetmiştir.

Ölen kocasından maaş almak istiyen dul kadının işi için de böyledir. Zat muhassasat işleri, verilecek bir istida ile maaş bağlama işini yolunda yürüttükçe ve hiç bir itirazda bulunmadıkça, avukatın müdahalesine lüzum yoktur. Hattâ böyle bir müdahale yasaktır. Fakat idare şefi, her hangi bir mülâhaza ile işi durdurursa, o zaman avukat müdahale eder ve bu takdirde iş adamları ortadan çekilmek mecburiyetindedirler.

Bir gayrimenkulün tapu senedini almak takibi, avukat için yasak (Bak: No. 347) veya caiz olabilir. İş yolunda gittikçe avukatın müdahalesi yasaktır. Çünkü üç beş kuruş kazanca dayanan ve mesleğin şerefine uymıyan bir takipçiliktir. Fakat tapu memuru (şu ve şu sebeplerden dolayı senedi veremem) demişse, nizâ ve ihtilâf baş gösterdiği için avukatın araya girmesi mecburidir.

Şu misaller göstermiştir ki, önce nizâ ve ihtilâf arzetmiyen, resmî makamlar tarafından hiç bir mukavemet ve itiraz gösterilmiyen ve hukuk bilgisi istemediği için iş adamları tarafından pekâlâ takip edilebilen idarî işlere avukatların müdahalesi doğru değildir. Çünkü kanun vâzıı, avukatları muamelecilik, takipçilik gibi, meslek adamları için pek de şerefli olmıyan dereceden yüksek görmek istemiştir. öyle işlerin, günün birinde ihtilâf çıkabilir diye, ilk hamlede avukat tarafından takibi caiz değildir. Kanun vâzıı, ihtilâf ve nizâ çıkabileceği ihtimalini düşünmemiş, nizâ ve ihtilâfın çıkmış olmasını şart koymuştur. Bununla da, avukatlığın müstakil, şerefli bir meslek olduğunu tebarüz ettirmek ve müntesiplerini, eski ve yakın tarihimizde görülen takipçi, komisyoncu, ayak takımı esnafından ebediyyen ayırmak istemiştir (Bak: No. 1 ve not: 1, 343).

473 – İstisna. 23 üncü maddenin Büyük Millet Meclisinde müzakeresi sırasında ilâve olunan bir fıkraya göre (Bak: No. 129, Millet Meclisinin 27/4/938 tarihli ve

81 inci inikad zabıt ceridesi) bir adamın resmî dairelerdeki nizâlı ve ihtiâflı bir işini, oğulları ve torunları ile ikinci dereceye kadar olan civar hısımları ve karı koca vekâletle takip edebilirler.

Vergilerde ihbarnamelerin tebliğine ve itiraz ve temyiz usullerine ve itiraz ve temyiz komisyonları teşkiline dair olan 3692 sayılı kanun dahi, Avukatlık kanununun koyduğu umumî müdafaa imtiyazında, ufak da olsa bir gedik açmıştır. Vergi komisyonlarında müdafaa hakkı, münhasıran avukatlara ait olduğu halde bu kanunun 27 inci maddesi, mükellefin tanınmış imzasını havi bir istida ile göndereceği usul ve füruu ile ikinci dereceye kadar civar hısımları ve karı kocası ve mikdarı 300 liraya kadar olan vergiler hakında mükellefin, daimî müstahdemi tarafından da komisyona izahat verilebileceğini kabul eylemiştir.

Oğul ve torunların ve karı kocanın idarî işlerde olduğu gibi itiraz komisyonlarında dahi iş takibi avukatlık kanununca esasen kabul edilmişse de, mükellefin daimî müstahdeminin bilvekâle müdafaada bulunması 3499 sayılı kanunu bir nevi tadildir. 3692 sayılı kanun lâyihasında bu tadilin daha mutlak ve umumî olduğunu ve fakat muhtelit ve adlî encümenlerindeki ciddî münakaşalar neticesinde (300) lira ve (daimî müstahdem) kayıtları konulmak suretile orta bir yol bulunduğunu öğrendik.

5 – Unvan

474 – Unvan. Kanunî şartları yapıp müdafaa ve istişare ruhsatnamesini alan ve bir Baroya kaydolunan vatandaş, avukat unvanını kazanır. Bu, bir şeref, fazilet ve bilgi höccetidir. Bu rütbeyi alan adam, başka asalet unvanlarından müstağnidir (Bak: No. 40, 595, 610 d). Hattâ bu unvanın önüne, arkasına sabık, esbak gibi sıfatlar eklemekten memnundur (Bak: No. 593, 610 mükerrer, madde: 9).

Tarih kısımında gördüğümüz veçhile (Bak: No. 1 ve not:1), iş adamları, Karamanlı bakkallar, softalar, bu unvanın verdiği imtiyazı çalarak kendilerine dava vekili veya avukat süsü vermişler, bilhassa büyük şehirlerde müşterilerine emniyet telkin etmek için, avukatlara memnu olan ilân ve reklâmlarla unvanımızı kullanmışlardır. Bunların maksadı, unvanın ilham ettiği saygıdan yalanarak iş avlamak idi. Baroya ve bu suretle şiddetli bir disipline tâbi olduklarını herkese anlatmak istiyorlardı. Barolar, unvana hörmet ettirmeyi bildiler.

Avukatlık unvanı, bir Baroya kayıtlı hukuk adamına mahsus bir hak ve imtiyaz olduğuna göre, kaydı olmaksızın hukukla, kanunlarla meşgul olanların, bunları okuyan ve okutanların, gazetelere ve mecmualara hukukî yazı yazanların bu unvanı kullanmağa hakları olmadığı gibi Barodan tardedilmiş olanların plâka, levha asmaları, Telefon ve adres kitaplarında, albümlerde bu adı taşımaları yasaktır. İstanbul Barosu, bu düşünce iledir ki tasfiye neticesinde Barodan tardedilmiş olanların bu unvanı kullanamıyacağını resmî makamlara, Telefon şirketine yazmış ve unvanı sildirmiştir.

Türk avukatları birbirine Maître karşılığı olarak **Üstad** diye hitap ettikleri gibi, hâkim meslekdaşları tarafından dahi son zamanlarda ayni elkapla yâdolunmağa başlamışlardır. (Üstad) unvanının, bir kısım halk tarafından lâyık olmıyanlara, mektep kaçkınlarına, gazete ve mecmualarda hikâye yazanlara veya tuhaflık yapanlara verilmek suretile ibtizale uğramakta olduğunu da sırası gelmişken kaydedelim.

475 – Unvan ve salâhiyetin himayesi. Adalet elbisesini himaye için her devletin Ceza kanununda sarih hükümleri mevcut olduğu halde avukatlık salâhiyetini haksız olarak kullanan ve unvanı gasbedenler hakkında birçoklarının ceza ve meslek kanunlarında müeyyideler yoktur. Türk kanun vâzıı, mesleği yükseltmek ve zaptü rabt altına almak için gösterdiği ehemmiyeti burada da sarfetmiştir. Avukatlık kanununun hükümleri dariesinde avukatlık levhasına kaydı icra edilmemiş veya muvakkat vesika istihsali suretile bu hakkı iktisap etmemiş olanların kendilerine ait olmıyan her türlü dava evrakını tanzim ve icra muamelelerini takip veya avukatlara mahsus diğer salâhiyetleri istimal etmeleri veyahut avukat unvanının taşımaları memnudur. Bun muhalif harekette bulunanlar ilk defasında beş liradan elli liraya kadar ağır para cezasına ve tekerrürü halinde üç aya kadar hapis cezasına mahkûm edilirler (Madde: 50). Mahkemelerle diğer bütün resmî makam ve merciler ve hakemler, avukatlık salâhiyetini haiz olmıyanları bu sıfatla kabul edemezler (Bak: 483).

6 – Adaletin elbisesi

476 – Geriye bakış. Başımızı arkaya çevirerek, eskilerin, müdafaa esnasında ne giydiklerini, başlarına ne geçirdiklerini öğrenmek istersek ne görürüz? Fes, külâh, kalpak, beyaz, yeşil, âbanî, her cinsten sarık. Elbiseye gelince: lâta, cübbe, setre, pantalon, istanbulin, şalvar... olmak üzere karmakarışık. Dava vekili de, herkes gibi, başına, sırtına, bacaklarına ne geçirirse, müdafaasını onunla yapardı. Osmanlı İmparatorluğu, hattâ Tanzimattan, hattâ Meşrutiyetten sonra dahi hâkimler ve avukatlar için muayyen bir kostüm, belli bir serpuş kabul etmemişti.[7]

Bu, müdafaa adamlarının, sözlerinde olduğu gibi, dış görünüşlerinde dahi hiç bir kayıt ve şarta sokulamıyacakları, hiç bir bağla bağlanamıyacakları, istedikleri ve diledikleri kıyafette müdafaa yapabilecekleri gibi geniş hürriyet ve istiklâl havasından doğma bir düşünce neticeis midir? Zannetmeyiz. Bu daha ziyade hâkimlerin ve avukatların muayyen bir elbise taşımağa mecbur olup olmadıklarını, bir mesele olarak düşünmeğe o zaman lüzum bile hissedilmediğinden ileri gelmiş olsa gerektir. Adlî teşkilâtına daha yeni başlamış, hüküm verecek, ona bu işinde yardım edecek adamları bile tamamen yetiştirememiş bir memlekette, her iş olup bitmiş de sıra el-

(7) Osmanlı adliyesi hâkimler ve dava vekilleri için elbise kabul etmediği halde hademe, piyade ve süvari muhzirler için resmî kıyafeti kabul etmişti (Bak. No. 67). Bu, her halde, mahkemelerle işi olanlara adaletin heybetini göstermek için olsa gerek.

biseye gelmiş gibi, adalet kisvesini düşünmeğe imkân olamazdı. Adalet elbisesi, hâkimler için mehabet ve avukatlar için müsavat sembolü olmakla beraber biraz da intizam ve lüks işidir. Adaletin bütün icapları yerine getirilmişti de bir bu mu kalmıştı? Mahkemelerde fesli bir reisin yanında sarıklı bir âzaya, keçe külâhlı bir müdafiin yanıbaşında kalpaklı bir başkasına rastlamaktan ne adalet vicdanı, ne de selim zevk müteessir oluyordu. Hâkimi gibi, avukatı da birbirine benzemiyen kıyafette idiler.

Bu işleri düzeltmek için, avukatlık nizamının kurulmak istendiği günden sonra tam elli yıl beklemek lâzımgelmiştir.

477 – Başka memleketlerde elbise ve sakal, bıyık. Medenî milletlerin hâkimleri ve avukatları, adaleti dağıtırken bir örnek elbise giyerler. Başımızı yine arkaya çevirerek bu âdetin nereden, nasıl gelmiş olduğunu anlamak istersek görürüz ki, ortaçağlarda avukatların çoğu, papaslardı. Bunlar adalet huzuruna papas elbiselerile çıkarlardı. Ruhanî sınıftan olmıyan avukatlar dahi bunlara benzemek için uzun elbise giyerlerdi. On altıncı asra kadar Fransız Barosunun merasimde resmî elbisesi, kırmızı cübbe idi.

Birinci Fransuva, 1540 yılında çıkardığı bir emirnamede şöyle demişti : (Umum avukatları rabıtalı elbise, uzun cübbe, yuvarlak serpuş giymedikçe ve sakal bıyıkları traşlı olmadıkça ve üst başları ve ayak kapları temiz bulunmadıkça hâkimin önüne çıkmaktan menederiz).

Her halde eskiden avukatların kılık ve kıyafetlerine verilen ehemmiyet pek ziyade idi. Bir zamanlar siyah pantolon giymek ve beyaz boyunbağı takmak avukatlar için mecburî idi. Hikâye ederler ki bir avukat bir gün hâkimin önüne beyaz bir pantalon ve siyah bir boyunbağile çıkar. Hâkim pek sert bir lisanla (üstat, der, mahkeme sizi pantalonunuzu boynunuza ve kıravatınızı da ayaklarınıza takmağa davet eder).[8]

Bir aralık kanun adamlarına bıyık bırakmak menedilmişti. Sebebi de şu idi : (Bıyıklı çehre, haysiyete yakışmaz, çok defa maskaralıktır. Bıyık yalnız askerlere mahsustur).

478 – Bir İngiliz avukatının hikâyesi. Bir zamanlar hâkimlerin başlarına peroke (takma saç) takmaları âdet idi. Bu takma saç, hele yaz günlerinde, bir çok tuhaf hikâyelere yol açmıştır. Bir tanesi İngiliz muhafazakârlığını göstermesi itibarile çok tuhaftır.

Şöyle anlatırlar ki İngiliz avukatı Knowles pek sıcak bir yaz günü uzun bir müdafaa yaparken buram buram terler. Mahkeme başkanından perukesini çıkarmak

(8) Ali Haydar Özkent: muhamî s. 111.

için müsaade ister. Başkan, kendisi de sıcaktan ter döktüğü ve sık sık yüzünü mendilile sildiği halde :

– Peki, der, emsal arıyorum. İngiliz kanunlarının saltanat sürdüğü sıcak yerlerde avukatlar ve hâkimler başlarını açmak için müsaade isterler. Fakat bana temin edebilir misiniz ki İngilterede bundan sonra ve daima, bugün bizi terlettiği gibi dayanılmaz derecede sıcaklar olacaktır;

Avukat – Önünüzde buna, evet cevabını veremiyeceğim.

Hâkim – Pekâlâ, hiç olmazsa perukenizin başınızı ağrıttığını, midenizi bulandırdığını, beyninizi kaynattığını iddia edebilir misiniz?

Avukat – Tanrı esirgesin, peruke altında pek çok terliyorsam da hasta değilim.

Ve zavallı avukat, yine buram buram terleyerek müdafaasına devam eder.

Fransız hâkimleri, sakal ve bıyıklarını traş ettiklerinde yalnız favuri bırakırlardı. Sonraları, bir zaman sakal salıverdiler. Tüysüzlük, yahut bıyık ve sakal saltanatı! Güleriz değil mi? Bugün ne tüysüzlük, ne sakal bıyık saltanatı var. Bugünün avukatı ve hâkimi ister burma bıyık, ister sivri ister değirmi veya çatal sakal bırakır. Fakat elbiseye gelince, adalet önünde her ikisi de kendilerine mahsus elbise giymeğe mecburdurlar.

479 – Adlî kisve kanunu. 3 Nisan 340 (1920) tarihli ve 461 sayılı kanun, hâkimler, müddeiumumiler ve zabıt kâtiplerinin muhakeme esnasında Adliye Vekâletince gösterilecek kisve ile vazife göreceklerini emretmiştir. 460 sayılı Avukatlık kanunu ise (madde : 13) hâkimlerin adlî kisveleri hakkındaki kanunun tatbik edildiği her yerde avukatları dahi, müdafaa esnasında, Adliye Vekâleti tarafından gösterilecek örnek dairesinde elbise giymeğe mecbur tutmuştur. O gündenberi Türk avukatlar, müdafaa esnasında, siyah uzun cübbeyi ve serpuşu taşımaktadırlar. 4399 sayılı kanun dahi (madde :37), avukatlar, mahkeme huzuruna Adliye Vekâletince tayin kılınacak resmî kıyafetle çıkmağa mecburdurlar, demektedir.

480 – Cübbe ve takkenin âdabı. Avukatlar, müdafaa esnasında adalet elbisesini giymek mecburiyetindedirler. Kanun; (mahkeme huzurunda) diye tasrih ettiğine nazaran, vergi komisyonlarında, idare mahkemelerinde ve Devlet Şûrasındaki duruşmalarda bu mecburiyet yoktur. Zaten o gibi meclislerin reis ve âzaları adlî elbise giymedikleri için avukattan bunu istemek doğru olamazdı.

Fakat avukat, resmî bu husus için hâkime, müstantike, müddeiumumiye müracaat ettiğinde cübbeyi giymelimidir? Kanunun metninden böyle bir mecburiyet çıkmıyor. Fakat 1 Mart 927 tarihli resmî kisve ve serpuş hakkındaki talimatnameye göre bu hallerde avukat resmî elbisesini giymiş bulunmalıdır.

Yine ayni talimatname hükümlerine göre idare meclisinin ve umumî heyetin toplantılarında avukatlar resmî elbise ile bulunmağa mecburdurlar.

Bazı merasimde, baro namına hazır bulunan âza daha resmî elbise giyerler.

Kendi şahsına ait bir davayı müdafaa eden avukat, cübbeyi giyip giymemekte muhtardır. Bununla beraber suçlu sıfatile çağrılan avukatlar, istintak ve muhakeme duruşmalarında resmî elbiseyi giymekten memnudurlar.

Mahkemeyi dinleyenlerin hepsinin başı açık olmak lâzımdır. Fakat avukatlar bundan müstesnadır. Mahkeme salonuna girip çıkarken ve müdafaalarını yaparken başlıklarını isterlerse giyerler, isterlerse başlarını açarlar (Bak. No. 507). Bu esas, avukatların müdafaa esnasında tamamen serbest bulunduklarını, hiç bir kayıt ve şarta boyun eğmediklerini göstermek içindir.

Bunun gibi mahkeme salonuna girince ister takkesini çıkararak, isterse başlarında tutarak ve hafif bir reverans yaparak hâkimi selâmlarlar.

Karar okunduğu veya bir yemin yapıldığı zaman avukat ayakta ve başı açık bulunmalıdır. Çünkü karar, millet namına veriliyor; yemin namus ve vicdan namına yaptırılıyor. Ayağa kalkmak istemiyen avukat hakkında ceza tatbik edilebilir.

Avukatlar mahkeme salonuna girince, eğer başlarında takke varsa, hâkimleri selâmlamak için bunu hafifçe çıkarıp tekrar giyerler.

Mahkeme koridorlarında avukatlar hâkimlere ve arkadaşlarına selâm vermek için hafif bir reverans yaparlar. Serpuşlarını çıkarıp çıkarmamakta serbesttirler.

Bazı merasimde baro namına hazır bulunmak müstesna olmak üzere, Adliye Sarayı dışında elbise ve takkenin giyilmesi, kolda taşınması meslek âdabına aykırı düşer. Bir mahkemeden diğerine gitmek, seyahat yapmak mecburiyetinde olan avukatların elbiselerini çantalarında taşımaları gerektir.

Adliye Sarayında dahi, soğuk sıcak bahanesile, cübbenin pardesü ve yahut istenmiyerek sürüklenen bir yük gibi kolda taşınması ve yahut omuza atılması doğru değildir.

Cübbenin ceket kadar kısa yaptırılmayıp diz kapağından aşağı indirilmesi, temiz tutulması, kirlendikçe, yağlandıkça, şurası burası sökülüp yırtıldıkça yenisi yapılması gibi görünüşte küçük, fakat meslek bağlılığına, müsavat sembolüne saygıyı ve temizliğe sevgiyi göstermesi itibarile büyük olan incelikleri ihmal etmemek dahi meslek borçlarındandır.

481 – Mânası ve hikmeti. Avukatlar müdafaada niçin resmî elbise giyerler? Hikmeti nedir?

Birinci sebebi, müsavattır. Bu kosmütü giyen müdafiler, genç ve ihtiyar olsunlar, kıdemli, şöhretli, ünlü olsun veya olmasınlar, adalet önünde ayni mevkidedirler. Elbisemiz, müsavatın sembolüdür. Bahtları bir olmıyan, fakat hepsi de ayni yolda yürüyen bunca adalet kahramanları arasında kanun bir örneklik kurmak istemiştir. Onlar yalnız bu elbiseyi giyerler. Ve bu elbiseyi giyenlerin hepsi de avukattır, ne faz-

la, ne eksik olmamak üzere ayni haklara, imtiyazlara ve ayni borçlara maliktirler. Bu müsavatı yalnız bir şey bozabilir: Şahsî meziyyet. Ayni yolun yolcusu ve ayni idealin izcisi sıfatile cübbeyi giyen adalet kahramanları arasında yalnız bilgi ve faziletir ki bir fark doğurabilir.

İkinci ve tâli sebebine gelince, diyebiliriz ki adlî kisvenin kendine göre bir azameti ve terbiyesi vardır. Bu elbiseyi giyenler, Adliye Sarayında derhal avukat olarak tanınırlar. Avukatlar, bu elbise yüzünden tuvaletlerine, saçlarına, elbiselerine, potinlerinin temizliğine daha ziyade dikkat ederler. Kadın avukatları, yüzlerine pudra, yanaklarına kırmızılık, gözlerine sürme sürmekten, bacaklarını büsbütün açığa vuracak kısa eteklik, acele yürümeyi, bir mahkemeden diğerine koşmayı, yüksek merdivenler çıkmayı zorlaştıran uzun ökçeli iskarpin giymekten alıkor. Sözün kısası; adalet elbisesi, iş birliğinin, müsavatın, ağır başlılığın ve temizliğin timsalidir.

482 – Elbiseyi başkasının giymesi ve cezası. Adalet elbisesi, avukatlar için müdafaa esnasında giyilmesi mecburî olduğu kadar bir hak ve imtiyazdır. Avukat olmıyanların bunu giymeleri yasaktır. Türk Ceza kanununun 253 üncü maddesine göre her kim... veya bir mesleğin resmî elbisesini giyerse... bir seneye kadar hapse ve iki yüz liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur. Eğer böyle bir elbise giymek suretile elbisenin delâlet ettiği mesleğe müteferri mevaddı icra ederse üç aydan aşağı olmamak üzere hapis olunur.

7 – Hakemlik

483 – Hakemlik avukatlara mahsus bir imtiyaz mıdır? Hakemler, tarafların tayin etmiş oldukları hâkimlerdir. Ve onun içindir ki hâkimlerden daha geniş salâhiyetlere maliktirler. Malûm olduğu üzere Temyiz mahkemesi, bir mahkemenin kararını her hangi bir noktadan bozabildiği halde hakemlerin kararına müdahalesi ancak muayyen sebeplere istinat edebilir (Bak. H.M.İ. madde : 533).

Kanun vâzıı hâkimde birçok vasıflar aradığı (hukuk tahsili, diploma, staj ve saire) halde hakemde bunları aramamış, tarafların diledikleri hakemleri seçmelerine en ufak bir müdahalede bile bulunmak istememiştir. Hattâ Temyiz mahkemesinin ve Vekiller heyetinin kararlarına göre taraflar bir ecnebiyi bile hakem tayin edebilirler. Bununla şunu demek istiyoruz ki hakemlik, yalnız avukatlara mahsus bir hak ve imtiyaz değildir. Hakemler huzurunda bir hakkı takip ve müdafaa etmek avukatlara münhasır olduğu halde (Bak. No. 465, 475) hakem olmak için avukat olmak mecburiyeti yoktur. Taraflar dilediklerini hakem tayin edebilirler. Ancak hakemlerin kararı Temyiz mahkemesinin tasdiki olmadıkça icra edilemiyeceği, bu da bir takım usul merasimini icap ettirdiği, hakeme giden her ihtilâfın mutlaka hukukî safhaları olacağı ve bunları anlamak, hâdiseleri kanunlara uydurmak bir hukuk işi olduğu için, çok defa, hakemler, hukukçular ve avukatlar arasından seçilmektedir. Bunun böyle olması da taraflar için faidelidir.

Nizaların hakemler marifetile halledilmesinde birçok faydalar vardır. Muhakeme usullerinin merasimi burada yoktur. Hakemler kendi usullerini ve müddetlerini, kısa yoldan, kendileri tayin ederler. Metinlerle, şekillerle çokluk uğraşmazlar. Bu suretle nizalar daha çabuk hallolunur. Mahkeme harçları tasarruf edilir. Fakat bu usulün büyük mahzurları da yok değildir. Hakemler, insan olmak itibarile, kendilerini tayin eden tarafa karşı bir vazife yapmak mecburiyetinde olduklarını sanır, onlara karşı bir minnettarlık duyarlar. Hele bazı işlerde bazı hakemler, kendilerini tayin eden tarafın mutlaka avukatı imiş gibi hareket ederler. Kararın kendilerini tayin eden tarafın aleyhine çıkacağını sezince, celselerde hazır bulunmamak ve bu suretle müddeti geçirmek yolunu tutarlar. Derken iş, mahkemelerden daha çok uzatılmış olur.

Hakem usulünün en büyük mahzuru, Hakem kararlarının muayyen sebepler olmadıkça Temyiz mahkemesi tarafından bozulamıyacağıdır. Bu itibarla namuslu, malûmatlı hakemlere düşemeyenler, telâfi edilmez zararlar çekebilirler. Onun için işini hakeme vermek isteyen taraf, bütün bu faized ve mahzurları göz önünde tutmalıdır.

484 – Hakem avukata düşen vazifeler. Avukat, hakem tayin edildiği hallerde, kimin tarafından tayin edilmiş olduğunu unutacak, hiç bir tarafa minnettarlık hissi duymıyacak, vicdanı ve bilgisi neyi emrediyorsa öylece hareket edecektir. Hakemlik ücretinin şu veya bu taraftan verilmesi, azlığı veya çokluğu dahi hükmünde hiç bir rol oynamıyacaktır. İyi avukat hakemler, hem mesleklerine, hem de şahıslarına hizmet etmiş olurlar.

Hakemlikte bitaraflık birinci şarttır. Hakem reyini, hükümden evvel ihsas etmemelidir. Bu bakımdan avukat çok tetik davranmalıdır. Bazı iş sahipleri hakemlerin reyini evvelden anlamak ve lehlerinde ise tayin etmek isterler. Bu maksadı temin için istişarede bulunurlar. Avukat, günün birinde bu mesele için hakem tayin olunacağını anlar anlamaz ağzını sıkı tutmalı, müsbet veya menfi fikir teatisinde bulunmamalıdır. Şayet evvelden bir fikir vermiş bulunuyorsa, o işle alâkalı her hangi tarafın müracaatında hakemliği reddedeceği tabiidir.

Hakemlikte esas, hâkimlikte olduğu gibi, namus, vicdan ve bilgi ile ve bitaraflıkla hareket olunca, işi uzatmak, kendisini tayin eden tarafın avukatile işe dair konuşmak, ona muhakemesinin cereyan tarzı hakkında fikir vermek, yazacağı lâyihaları heyete vermeden evvel gözden geçirmek... gibi küçüklüklerin hatırdan bile geçirilemiyeceğini söylemeğe hacet yoktur. Kendisini tayin eden tarafın aleyhinde hüküm çıkacağını hisseden avukat hakemin işi uzatmak, hükümden evvel tahkim müddetini geçirmek gibi hareketleri inzibat meclisince cezalandırılır.

Hakem içtimalarının kıdemli avukat yazıhanesinde yapılması bir teamüldür (Bak. No. 706, 707).

485 – Vukuf ehli. Hakemlik ile ehli vukufluk ayrı ayrı şeyler olduğu malûmdur. Bazı Fransız üstatlar[9] tarafların ehli vukuf avukatla münakaşa edebileceklerinden vesaireden bahisle avukatların ehli vukuf ve muhasip tayin olunmaları doğru değildir, diyorlarsa da bizim mevzuatımıza ve teamülümüze göre avukatın vukuf ehli ve muhasip olmasında hiç bir mahzur yoktur. Bu takdirde yukarıdaki maddede söylediklerimizin kıyas yolile burada da tatbik yeri bulacağına şüphe yoktur.

8 – Hakimlik hakkı

486 – Temyiz âzalığı. Mesleklerinde yirmi sene bilfiil hizmet eden avukatlardan ilmî kudret ve ahlâkî metanetleri ile tanınmış olanlar ikinci sınıf dahilinde bir vazifeye veya Temyiz mahkemesi âzalığına tayin olunabilirler (Bak. Hâkimlik kanunu madde: 70).

Türk adliyesi Temyiz mahkemesini gençleştirmek ve avukatların ilim ve tecrübelerile bezendirmek için zaman zaman barolara müracaat etmiştir (Bak. No. 20 ve not 1).

487 – Diğer hâkimlikler. En az on sene hizmet etmiş avukatlardan ilmî kudret ve ahlâkî metanetlerile tanınmış olanlar onuncu ve bunlardan ingilizce, almanca, fransızca ve italyanca lisanlarından birini bilenler dokuzuncu derecede hâkimlik veya müddeiumumiliğe tayin olunabilirler.

488 – Kıdem zammı. Hâkimlik veya müddeiumumilikten veya hâkimlik sınıfından sayılan vekâlet hizmetlerinden avukatlık mesleğine geçtikten sonra yeniden hâkimlik veya müddeiumumilik sınıflarına ve yahut vekâlet hizmetlerine geçenlerin o mesleklerde geçirdikleri müddetin yarısı hâkimlik ve müddeiumumilikte geçirmiş oldukları müddete zam olunur.

489 – Mümeyyizlik. Hâkim namzetliğinden hâkim muavinliğine geçmek isteyenleri ayırmak için Adliye Vekâletinde teşkil edilen imtihan komisyonunda âza olarak avukat da bulunur. (Bak: No. 452).

9 – Adlî tatil

490 – Dinlenmek lüzumu ve dahilî nizamname. Avukatlık mesleği kadar insanının hem vücudünü, hem de kafasını yoran başka bir meslek olmadığını biliyoruz. Senenin muayyen bir iki ayında dinlenmeğe bu meslek adamları diğerlerinden daha çok muhtaçtırlar. Genç kanın kaynadığı, bahar hayatının fışkırdığı demlerde bu ihtiyacı duymıyan avukat, saçta gümüş tellerin belirdiği ve merdivenleri yavaş yavaş çıkarken bile ciğerlerin sıkıştırdığı zaman, senede on iki ay çalışmanın ne kadar pahalıya mal olduğunu anlar.

---

(9) F. Payen et Duneau: p. 379.

Avukata muhtaç olduğu bu dinlenme ve gelecek senelerde ayni kuvvetle çalışabilme fırsatını vermek maksadiledir ki dahilî nizamnameyi hazırladığımız sıralarda mecburî tatil esasını koymuştuk. 61 inci maddeye göre, senenin tensip edilecek mevsiminde bir ay müddetle tatil devresi tesbit ve ilânı inzibat meclisinin salâhiyeti dahilindedir. Meclisce bir ay evvel ilân edilecek olan işbu müddet zarfında avukatlar, cinayet ve mevkuflu cünha mevaddile geçiktirilmesinde telâfi edilemiyecek zararlar husule gelebilen meseleler müstesna olmak üzere, faaliyetlerini tatil edeceklerdi.

491 – Tatbikatta. Baro inzibat meclisi İstanbulun en sıcak günleri olan 20 Temmuz dan 20 Ağustosa kadar bir ayın münasip görür ve gazetelerle ilân ederdi. Aynı zamanda mahkemelere tebligatta bulunmak üzere keyfiyeti İstanbul müddeiumumisile asliye mahkemesi birinci reisliğine bildirirdi.

İlk yıllarda bunun hemen hiç bir faidesi görülmemiştir, denilebilir. Dahilî nizamname Adilye Vekâleti tarafından tasdik edilmiş olmakla beraber kanun kuvvetinde olmadığı için mahkemelerce tam olarak tatbikine imkân görülemiyordu. Hâkimlerin yapabilecekleri şey, avukatlar tarafından gösterilecek arzu üzerine celseleri bu müddetten sonraya bırakmak ve yahut, en çoğu, avukatlara (Baronuz tatili ilân ve bize de tebliğ etti, hem siz ve hem biz dinlenmek için bir iki ay sonraya bıraksak nasıl olur?) diye bir tavsiyede bulunmaktan ibaret kalıyordu. Avukatların çoğu ise bu lüzümu takdir edemiyorlardı. Her yeni şeye karşı duyulan inatçı zihniyet icabı olarak baronun ilânına çokluk ehemmiyet vermemişler ve sanki o müddet zarfında her işi yoluna koyacaklarmış gibi kendilerini ve mahkemeleri, icraları harıl harıl çalıştırmışlardı. Gerçi son yıllara doğru biraz alışılmış ise de elde edilen netice yine ehemmiyetli değildi. Bir kelime ile adlî tatil, H.M.U. kanununun neşrine kadar esaslı bir surette tatbik edilememişti. İstanbulda böyle olunca dahilî nizamnamelerinde tatil hakkında hüküm bulunmıyan ve böyle bir lüzum da duyulmıyan öteki barolarda ne olacağı kendiliğinden anlaşılır.

492 – Mecburî tatil. H.M.U. kanunu (madde : 175 - 177) her sene bütün mahkemelerin 20 Temmuz - 5 Eylüle kadar bir buçuk ay müddetle tatil olunacağını emretmiştir. 1927 yılından beri adlî tatil, artık hâkimler için olduğu kadar avukatlar için de bir haktır.

İhtiyatî tedbirler ve kanunda şifahî veya basit muhakeme usullerile yürütülmesi yazılı olan veya mahkemece acele görülmesi kararlaştırılan davalarla yapılacak başka işlerin tatil zamanında nasıl görüleceği Adliye Vekâletince bir talimatname ile tayin olunur. Bu müddet içinde bunların dışında bir davaya bakılmaz ve bir iş yapılamaz. Basit ve müstacel işleri Vekâletin hukuk ve ceza mahkemelerinden sıra ile seçeceği nöbetçi mahkemeler görürler.

H.M.U. kanununun tayin ettiği mühletlerin bitmesi tatil zamanına tesadüf ederse bu müddetler ayrıca bir karar vermeğe lüzum olmaksızın tatilin bittiği günden itibaren yedi gün uzadılmış addolunur.

493 – Meslekdaşlara tavsiyemiz. Kanun hâkimlerin ve avukatların bir buçuk ay dinlenmeğe muhtaç olduklarını görerek mecburî tatil esasını kurmuştur. Fakat bu lüzumu, meslekdaşlarım, herkesten evvel sizin takdir etmeniz lâzımdır. Yoksa nöbetçi mahkemeler, icralar ve idarî makamlar açıktır. Durmadan çalışmak için iş bulabilirsiniz. Müvekkillerde sizi rahat bırakmazlar. İhtiyatî tedbirler ve başka acele işler çıkarırlar. Bu bir buçuk aylık tatilden azamî surette istifade etmenizi tavsiye ederim. Adliye çarhı yavaş yavaş döner, siz ne kadar uğraşsanız onun seyrini süratlendiremezsiniz. İşlerinizi tatilden sonra da yapabilirsiniz. Dünya işlerinin sonu gelmez, biri bitmeden öteki çıkar. Arada ezilen, rahat yüzü görmiyen siz olursunuz. gençlikte dinlenme lüzumunu belki duymazsınız. Fakat saçlarınız ağarmağa ve nefesiniz tıkanmağa başlayınca ah edersiniz amma son pişmanlık faide vermez. Bir buçuk aylık dinlenme size yeni yeni kuvvetler verir, istikbaldeki çalışmalarınızın daha devamlı ve daha verimli olmasını mümkün kılar. Eğer yapabiliyorsanız yabancı bir memlekete, bir su şehrine seyahete çıkınız, yapamıyorsanız Anadolunun bir yaylasına, bir köyüne gidiniz. Kafanızı ve sinirlerinizi dinlendiriniz. O da olmuyorsa balık avlayınız ava çıkınız. Ne bileyim yiyiniz, içiniz, uyuyunuz, eğleniniz. Mümkün olduğu kadar yazıhanenize inmeyiniz. Haftada bir iki gün inerseniz çok meşgul olmayınız. Kafasile çalışan adamlar senenin bir iki ayını dağlarda, plajlarda, su şehirlerinde geçirmeğe mecburdurlar. Bu bir zarurettir, küflenmiye yüz tutan ve günün birinde pat! diye duruverecek olan makineyi tamirdir. Yağlanmıyan makine önce gıcırdar, sonra durur. Onun için kat'î mecburiyet olmadıkça tatilinizi zehir etmeyiniz.

10 – Diğer haklar ve imtiyazlar

494 – Adliyede baronun ve mahkemede avukatın yeri. Her adliye sarayında baroya ve her mahkeme salonunda avukatlara mahsus bir yer ayırmak kanunun emri iktizasındandır. Bu hak, baronun mahkeme gibi bir âmme müessesesi ve avukatın hâkim gibi adalet amelesi olmasının tabiî bir neticesidir. Bu bakımdan ikisi de resmidir. Hakikaten adliye sarayı deyip te baroyu ve hâkimi anıp ta avukatı hatırlamamak mümkün değildir. İkisi de vazife ve salâhiyetlerini adalet icaplarına uygun olarak yapmak mevkiindedirler. Birisi adaleti hazırlar, hâkimin önüne kadar, ötekisi de dağıtır.

Baro için adliye sarayının genişliğine göre odalar ve kütüphane ayırmalıdır. Küçük adliye dairelerinde en aşağı bir oda verilir. Baroya tahsis edilen yer için kira istemek tabiî varit değildir.[10]

---

(10) Bir defterdarın adliye dairesinde işgal ettiği odanın kirasını barodan istediğini avukatlar kongresinde Anadolu barolarından birini temsil eden bir arkadaştan işitmiştim. Ne kadar tuhaf değil mi?

Mahkemelerde avukatlara ayrılan yere gelince; bu ekseriye her mahkeme salonunun sağına veya soluna baroların yaptırıp koyduğu ve üzerine (Avukatlara mahsustur) diye yazdığı kanepe, koltuk ve sandaliyelerden ibarettir. Yoksa avukatların mahkeme karşısında müdafaa yaptıkları ve davacıların bulundukları yer değildir (Bak. No. 36).

Mahkemede hâkimlere mahsus yere nasıl kimse giremezse avukatlara ait olan kanape, koltuk ve sandalyalara da avukatlardan başkası oturamaz.

495 – Mevkuflarla görüşmek. Avukatlar hiç bir müsaadeye ihtiyaç olmaksızın mevkuf müvekkillerile görüşürler. Tevkifhane müdürüne gidip kendisinin avukat olduğunu söylemesi veyahut kartını vremesi kâfidir. En ufak müşkülât karşısında müddeiumumiye ve baro başkasınına müracaat etmek gerektir.

496 – Tahkikatın her derecesinde avukatın huzuru. Tahkikatın gizli olarak yapılması asıldır. Fakat maznun isterse tahkikatın herhal ve derecesinde bir veya birden fazla avukatın yardımına müracaat edebilir. Bu da avukat için bir haktır (Bak: C.M.U. madde : 136).

Maznunun kanunî mümessilleri varsa onlar da maznuna bir müdafi intihap edebilirler.

497 – Dava kâğıtları, mallar ve paralar üzerinde hapis hakkı. Meslek faaliyeti ağır disiplin cezaları tehdidi altında murakabeye ve ücret münasebetleri âmmenin intizamı namına bir takım kayıt ve şartlara tâbi tutulduğu ve ayrıca meslek kaide ve ananeleri avukatları feragat ve menfaati istihkar esaslarına boyun eğdirdiği için kanun vazıı, bu kadar zor şartlar altında ve asgarî mertebede hak edilen ücretin tahsili hakkında bir rüchan hakkı teminini adalet icaplarına uygun görmüştür. Avukat, müvekkiline ait olarak elinde bulundurduğu mallar, paralar, kıymetli kâğıtlar ve sair yazılı sübut delilleri üzerinde hapis hakkını haizdir. Ücretini almadıkça bunları müvekkiline iadeye mecbur olmadığı gibi üçüncü şahıslar tarafından bu mallar üzerine gelebilecek hacizlere karşı da hususî bir rüchan hakkını haizdir (bu ve diğer imtiyazlar için bak: No. 544 ve sonrakiler).

498 – Vekâletnamelerin tasdiki. Vekâletname tanzimi ve resmî suret itası salâhiyetli mahkemelerle noterlere verilmiştir. Fakat hâkimler ve noterler kadar emin ve mutemet olan avukata da kanun bu hakkı vermek istemiştir.

Tatbikatta her dava için noterden tasdikli vekâletname sureti ibraz etmek hem avukatın zamanını yutuyor, hem de müvekkil hesabına masrafi icap ediyordu. Bundan sonra avukat isterse, vekâletnamesinin aslını dosyasında saklayacak ve suretini kendisi tasdik edip kullanabilecektir. Bu veçhile avukat tarafından aslına mutabakatı tasdik olunan suretler resmî suret mahiyetindedir.

Ancak avukatın şeref ve namusuna itimat edilerek verilmiş olan bu imtiyazın suiistimali, başka her hangi bir şahsın benzer hâdisedeki hareketinden çok ağır ce-

zaya raptedilmiştir. Şöyle ki: aslı olmıyan bir vekâletnamenin suretini tasdik veya aslına mugayir suret ibraz veya tevdi eden avukat üç seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezası görür (3499 sayılı kanunun 44 üncü maddesi, avukatlar hakkında kanunun gösterdiği yüksek bir itimadı ifade eden ve mevzuatımıza ilk giren bir hükmü gsötermektedir... Bu salâhiyetin suiistimali üç seneden sekiz seneye kadar ağır hapisi müstelzim bir suç sayıldığı maddenin son fıkrasında kaydedilmekle şiddetli ve çok yerinde addolunabilecek bir müeyyide altına alınmıştır. Adliye Encümeni mazbatasından sahife : 21).

499 – Dosyaların tetkiki ve suret alınması. Avukat, bürosuna ait işleri kendi mesuliyeti altında yanında çalışan stajyer veya kâtip vasıtasile de takip ettirebilir ve suret aldırabilir.

Bundan başka, vekâletnamesini almış ve taraflardan birisini teşkil etmiş olsun veya olmasın, istediği dava dosyalarını bizzat veya stajyeri vasıtasile tetkik edebilir. Bu, kanunun avukatlara karşı beslediği itimadın bir eseridir (Bak. Madde : 34). Lâyihanın bu maddesi önce (dava dosyalarının yalnız taraflar veya vekâletnameyi haiz avukat veya namzetleri taraından tetkik edilebileceği) şeklinde yazılı idi. Avukat, mahkemelerin yardımcısı ve emini olduğu için vekâletnamesi bulunsun veya bulunmasın, dilediği dosyayı tetkike salâhiyetli olması lâzımdı. Bundan başka bir avukat kendisine tevdi edilmek istenen bir davanın dosyasını önceden tetkik edebilmeli idi ki içtihadına uymazsa hukuk yardımını üzerine almıyabilsin. Avukatı belki de reddedeceği bir hukuk yardımı için vekâletname almağa mecbur etmek, masraf ve zamana ihtiyaç gösterecekti. İşte bu gibi düşüncelerle kongre, mutlak olarak, avukatların diledikleri dava dosyalarını bizzat veya stajyerleri vasıtasile tetkik edebileceklerini tasrih etmiş, kanuna da öylece geçmiştir.

500 – Dava kâğıtlarının tebliği. Fransız barosunun ananelerine göre avukatlar dava kâğıtlarını ve sübut delillerini birbirlerine verirler ve makbuz almazlar. Yahut mahkeme kalemine bırakırlar, öte taraf avukatları okur ve suret çıkarırlar. Müvekkillerinden aldıkları vesikalar için de imza vermezler. Bu haller ,iş sahiplerinin avukatlara ve avukatların birbirlerine karşı olan sonsuz itimatlarının eseridir.

16 ıncı asırdan kalma resmî bir vesika bunun canlı şahididir.

(... Herkes arasında yalnız avukatlar, ziya, hata, veya her hangi bir kazanın vukuunu hatırlarına bile getirmeksizin ve sözle verilmiş bir vaitten başka makbuz, deftere yazma gibi teminat aramaksızın, ne kıymet ve ehemmiyette olursa olsun, kâğıtları, senetleri, tahvilleri, mukavele ve imtiyaznameleri, beratları birbirlerine iyi niyetle veregelmişlerdir).[11]

Türk barolarında dava kâğıtlarının elden tebliği sistemi henüz bu derece tekâmül etmemiştir. Bununla beraber H.M.U. kanunu eskiye nisbetle büyük bir ileri adı-

(11) Ali Haydar Özkent: Baro. s. 156.

mı atmıştır. 124 üncü maddeye göre vekil vasıtasile görülen davalarda tebliğ behemehal vekile yapılır. Avukatın takip ettiği bir davada müvekkile tebligat yapmak, kâğıtların kaybolmasını, müddetlerin geçirilmesini mucip olabileceği için avukata tebligat yapmak mahkemenin selâmeti namına iyi bir şeydir (Temyiz mahkemesi, avukatla görülen davalarda müvekkile tebligat yapılmasını nakız sebebi saymıştır). 119 uncu madde böyle muhakemelerde vekillerin makbuz mukabilinde birbirlerine icra edecekleri tebligatın muteber olduğunu göstermiştir ki, bu da avukatlar için bir haktır. Bu hak, tebligatın daha çabuk yapılması namına kanun vâzının düşündüğü bir tedbir olmakla beraber adaletin avukatlara olan itimadının da eseridir.

Bu tebligatta bir yolsuzluk, bir anlaşamamazlık başgösterirse baro reisinin müdahalesinin istenmesi çok yerinde olur. Mahkemenin itiraz vukuunda usul kanunlarına göre karar vermesi, tabiidir ki, bu müracaatle alâkalı değilidr.

501 – Gizli celselerde bulunmak. Gerek ceza ve gerek hukuk muhakemeleri alenen yapılır. Ancak alenen icrası âdaba ve umumî ahlâka mugayir olduğu muhakkak olan ve yahut emniyeti muhafaza icap eden hallerde duruşmanın bir kısmının veya tamamının gizli olmasına mahkeme karar verebilir (H.M.U. 149), (C.M.U. 373).

C.M.U. gizli yapılan duruşmalarda bazı kimselerin duruşmada hazır bulunmasına mahkemenin karar verebileceğini yazıyor. (Bazı kimseler) içinde her halde avukatların bulunacağına şüphe yoktur. Fakat biz daha ileri giderek diyeceğiz ki gizli celselerde avukatlar istisnasız içeride kalmalıdırlar. Çünkü adaletin dağıtılmasında hâkim kadar avukat da alâkalı ve vazifelidir. Bu dağıtma ister açık, ister gizli olsun. Hâkimin bileceği bir şeyi avukatın bilmesinde hiç bir mahzur yoktur. Zaten gizli celselerde iki tarafın avukatları hazır bulunmuyorlar mı? İki yerine üç veya daha ziyade avukatın bulunması ve bunlardan bir kısmının müdafaa sandalyesinde olmayıp ta avukatlara mahsus kanapede oturması durumda bir değişiklik yapmaz.

Âdaba ve umumî ahlâka mugayir olan hallerin halktan gizli olarak tahkikinde âmme intizamı namına bir faide olabilir. Fakat avukat halktan değil, adaletin işçilerinden olduğu, ahlâkı ve kültür seviyesi itibarile böyle tehlikelere maruz bulunmadığı için gizli celselerde hazır bulundurulması, kanunun güttüğü gayeden uzaklaşmayı icap etmez. Emniyeti muhafaza hallerine gelince, bunda jandarma ve mahkeme kadar avukatın da vazifesi olduğuna şüphe yoktur.

Dahilî nizamnameyi hazırladığımız sıralarda İstanbul Barosu hafi celselerde dinleyici avukatların dışarı çıkarılmaması için ceza mahkemeleri ve müddeiumumilik makamı nezdinde teşebbüslerde bulunmuş ve muvaffak olmuştu. Ceza mahkemelerimizden bir kısmı bunu pek tabiî görmüşler ve yoldaşlarını dışarı çıkarmamışlardı. Umarız ki bütün mahkemelerimiz bu çığırda yürürler. Kapıların kapanması kararı üzerine avukatın bu teamüllerden ve kanun vazının maksadından nazikâne

bir surette bahsederek içeride kalmasına müsaade etmesini reisten rica etmesi çok yerinde olur. Mahkemenin bu dileği kabul etmemesi için hiç bir sebep yoktur.

Aykırı hallerde baro başkanlarının mahkeme reislerile görüşüp umumî bir hal çaresi bulması muvafıktır.

502 – Baroların raporları. Baro mensupları ferdin ve cemiyetin can, mal işlerile uğraştıkları ve vazifeleri icabı fert o cemiyetle olduğu kadar mahkemelerle, resmî muamelelerle daimî temas ve mücadelede bulundukları, yani hakikî hayat ve ihtiyaçla karşılaştıkları için kanunların, nizamların aksak taraflarını herkesten iyi anlarlar, münasebetleri tanzim için ne gibi yeni nizamlara ihtiyaç hasıl olduğunu görürler. Bir taraftan bu hususiyetleri ve diğer taraftan ilmî ve resmî bir müessese olmaları itibarile barolar mevzuatın değiştirilmesi, tefsir edilmesi hususlarında fikir ve mütalea beyan edecek mevkidedirler. Kanun baroların bu hususiyetini göz önünde tutarak Adliye Vekâleti tarafından istenilecek müteleaları rapor halinde bildireceklerini işaret etmiştir (madde 73, fıkra g), (Bak: No. 774, 792 c).

Avukatlarla müvekkilleri arasında çıkacak ihtilâflar hakkında mahkemeler dahi baronun mütaleasını almak mecburiyetindedirler (ayni fıkra). Burada ihtilâf mutlak olarak zirkedilmiştir. Hukuk mahkemelerine intikal eden ücret ve saire ihtilâflarında baro hakem mevkiindedir. Ceza mahkemelerine intikal etmiş olan her hangi bir meslek suçundan dolayı dahi baronun mütaleası alınacaktır. Görülüyor ki baronun hak ve imtiyazları, yalnız kendisile mensupları arasında kalmaktan çıkarak ilmî, idarî ve kazaî alanlarda dahi tatbik yeri bulmaktadır.

503 – Baroların staja ve levhaya kayıt ve kabul kararları. Baro idare meclisleri satjyer ve avukat olmak isteyenlerin talepleri hakkında karar vermek hakkına maliktirler. Bazı hususlarad müddeiumuminin ve Adliye Vekâletinin müdahaleleri olmakla beraber esas kararı veren kendileridir. Hattâ staj vesikasının verilmesi hakkındaki kararları kat'î olup aleyhinde hiç bir mercie müracaat olunamaz (Bak. No. 428 ve sonrakiler, 447 ve sonrakiler, 453).

504 – Barolarını kaza hakkı. Baro resmî bir müessese ve idare meclisleri kaza salâhiyetini haiz bir mahkeme ve Baro Başkanları bu resmî müessesede en yüksek bir baş olduğu için ihtar, tevbih, para cezası, işten çıkarma ve meslekten çıkarma cezaları hükmedebilirler (Bak. No, 848 ve sonrakiler 862 ve sonrakiler).

504 – Mükerrer – Para cezalarının tahsili. Gerek idare meclisinin ve gerek baro reisinin hükmedecekleri para cezası ve masraflar, İcra ve İflas Kanununun ilamların icrası hakkındaki hükümlerine göre infaz olunur (madde. 121). Duhuliye ve aidat için (Bak. No. 693, 696) (Avukatın kaydının terkini veya ölümü halinde kanuni mehillerin işlemeyeceği hakkında Bak. No. 672). (Avukatlık ücretinin imtiyazları hakkında Bak. No. 544 ve sonrakiler).

11 – Müdafaa hürriyeti

505 – Hudutsuz hürriyet. Her Türk hürdür. Fakat bu hürriyet, başkalarının hürriyetine tecavüz etmemekle ve haklarını kanun dairesinde kullanmakla kayıtlıdır. Türk vatandaşları içinde iki sınıf vardır ki vazifelerini yaparken hürriyetleri hudutsuzdur. Bunlardan birincisi millet mümessilleri, ikincisi de avukatlardır.

Hiç bir meb'us, meclis dahilindeki rey, mütalea ve sözlerinden ve bu mütalea ve sözlerin meclis dışında irat ve izharından dolayı mesul değildir. Bunun gibi avukat da, mahkeme esnasında müdafaa yaparken hiç bir kayıt ve şartla bağlı değildir.

Kanunların, ananelerin millet ve adalet vekillerine ayni masuniyeti vermesinin sebebi açıktır: Bu hak, aldıkları yüksek vazifeyi hiç kimseden, hattâ kanundan korkmıyarak ve sözlerinin ne gibi karışıklıklar, ne gibi suçlu neticeler doğurabileceğini düşünmiyerek yapabilmeleri için verilmiştir.

Müdafaa serbestisi, tâ eski çağlardan, Yunanlılar ve Romalılar zamanından beri mukaddesattan sayılageldiğinden bu mukaddes vazifeyi görenlere sonsuz bir söz hürriyeti verilmek lüzumu duyulmuştur. Avukatın hâkimden ve hasmından korkmıyarak ve istediği vaziyet ve tavrı takınarak müdafaa için lâzım gördüğünü söyleyebilmesi bütün medenî dünyanın kabul ettiği bir esastır. Bunsuz müdafaa, müdafaa olamazdı. Çünkü müdafaası için faideli gördüğü sözü, hakaret ve iftira suçlarını teşkil edebileceği korkusile veya her hangi bir endişe ile söyleyemiyen avukat vazifesini hakkile yapmış olamazdı. Bundan ise adalet müteessir olurdu (Bak. No. 601, 602). (Dosyanın nasıl hazırlanacağı ve müdafaanın nasıl yapılacağı hakkında 717 - 747 inci maddelere bak).

506 – Bazı misaller. Avukat, müdafaa vasıtalarını serbestçe takdir eder ve kullanır. Bunu ecnebî mahkeme içtihatlarından bir kaç misal ile izah edeceğiz:

"Avukatlık mesleği serbest bir meslektir. Kendisine emanet edilen hakkı büyük bir gayretle müdafaa etmelidir. Aynı zamanda hâkimlerin önünde müdafaasını yaparken, gerek maddî ve gerek hukukî meselelere dair olsun, faideli ve esaslı gördüğü delilleri ve müdafaaları kullanmak vazifesi icaplarından olmalıdır. Sein mahkemesi kararı.[12]"

"Avukat, davayı müvekkilinin menfaati nasıl icap ederse öylece müdafaa etmekte hürdür. 2 Nisan 1829 tarihli karar.[13]"

"Suçlunun müdafaası için faideli gördüğü vasıtalara müracaatta avukatın vicdanı yegâne hâkimdir.[14]"

---

(12) Cresson: Traité de la professinon d'avocot. T. 2. p. 76.

(13) Cresson: Traité de la professinon d'avocot. T. 2. p. 76.

(14) Cresson: Traité de la professinon d'avocot. T. 2. p. 76.

Hasım, şahitler ve ehli vukuf hakkındaki müdafaa ve tenkitlerinde avukatın tamamen serbest olduğunu anlatmak için eski bir Fransız müddeiumumisi der ki :

"Avukatın kullanmağa mecbur olacağı kelimeler, müdafaa etmekte olduğu mevzuun icaplarına uygun olacak sözlerdir. İnsan bir kimseyi rencide etmeksizin aldığı hakkı müdafaa edemez. Hattâ hususî haysiyetine dokunmaksızın uğratılmış olan haksızlığı meydana çıkaramaz. Ağır, sert kelimeler kullanmaksızın meselenin mahiyetini anlatamaz. Bu gibi hallerde, iftira maksadı olmıyan hakaretli sözleri meşru müdafaadan ayırmak mümkün değildir. Avukatın bu sözlerinden müteessir olacak kimse, onun mesuliyetini bizzat kendisinde aramalıdır.(15)"

507 – Serpuşun müdafaadaki mânası. Şapka çıkararak selâm almak ve vermek, hörmet eseri olduğu halde, avukat müdafaasını yaparken serpuşunu başında tutup tutmamakta serbesttir. Bu eski anane, (avukat, soğuk alıp nezle olmasın) diye teessüs etmemiştir, müdafaa esnasında tamamen serbest olduğunu, ne isterse söyleyebileceği gibi, istediği vaziyeti alabileceğini anlatmak için kurulmuştur (Bak: No. 480).

Hâkim, müdafaa eden avukata kötü muameleden memnudur. Çünkü ona yapılacak hakaret, doğrudan doğruya adalete hakarettir.

508 – Müdafaa serbestisini tamamlıyan madde. Türk Ceza kanununun 468 inci maddesi (bir dava esnasında iki taraf veya vekilleri canibinden dava hakkında mahkemeye verilen evrak ve irad olunan müdafaatın muhtevi olduğu elfazı tahkiriyeden dolayı takibat icra olunmaz) demektedir. Bazıları bu maddenin hâkimlere karşı kullanılabilecek hakaretli kelimeler şâmil olmadığını iddia etmişlerdir. Bu doğru değildir. Madde, taraflar ve avukatları, şahitler, ehlivukuf hakkında olduğu kadar hâkimler hakkında da tatbik edilecek hükmü havidir. Avukat, hâkime karşı da masun bulunmalıdır. Çünkü avukatın en çok korkabileceği, hâkimdir. Sözünü kesmek, sadede davet etmek, azarlamak, icabında zabıt varakası yapıp hapsetmek tehdidi ondan gelebilir. İtalyan cezası Majno'nun yazıp Adliye Vekâletinin hâkimler için tercüme ettirmiş olduğu ceza kanunu şerhinin üçüncü cildinin 357 inci sayfasında, bu 468 inci madde şerhedilirken, aynen şöyle denilmektedir: "Kanun, bilâtefrik tecavüzattan bahsettiğine göre hükmü, mevsuf ve gayri mevsuf hakaret fiillerine şâmildir... Tecavüz ister hasma, ister şahitlere ve hattâ hâkime karşı olabilir." (Bak: No. 510).

509 – Avukat aleyhine işlenen suç, devlet memuru aleyhine işlenen suç gibidir. Avukatlık kanunu lâyihasının 49 uncu maddesi, vazife esnasında veyahut sonra, avukatı tecavüzden masun bulundurmak maksadile şu hükümleri ihtiva etmekte idi:

---

(15) Cresson: Traité de la professionon d'avocat. T. 2. p. 77.

(Vazife sırasında veya ifa ettiği vazifeden dolayı bir avukatın şeref ve şöhretine veya vakar ve haysiyetine kavlen veya fiilen taarruz ve hakarette bulunan kimse, Türk Ceza kanununun memur aleyhine işlenen cürümlere mahsus olan hükümlerine göre cezalandırılır.)

Avukatlar kongresi, bu maddeyi kâfi görmedi. Tecavüz avukatın şeref ve şöhretine veya vakar ve haysiyetine olmazsa faili ceza görmeyicek mi? dedi. Sonra, hakaret eden kimse meyanında hâkim de dahil midir? Hiç bir sebep olmadığı halde avukatı tahkir eden bir hâkim de ayni cezayı görmiyecek mi? Meselenin dallandırılıp budaklandırılmasını istemiyen bütün murahhaslar, işten gelen bir anlaşma ile, maddeye şu şeklin verilmesini istediler:

(Vazife sırasında veya ifa ettiği vazifeden dolayı bir avukat aleyhinde işlenen suçlar hakkında Türk Ceza kanununun Devlet memurları aleyhinde işlenen cürümlere mahsus olan hükümleri[16] tatbik olunur.)

Kongre, hükmü umumîleştirmekle avukat hakkında sövmek, dövmek, tehdit etmek ve saire gibi suçları işleyenlerin hâkim dahi olsa, ceza görmesini istemiştir. Bunun sebebini aşağıda bir kat daha anlatacağız (Bak: No. 511) 48 inci madde böylece kanun halini almıştır.

Bu maddeye göre, avukat vazifesini yaparken (müdafaa ederken, kazâ ve icra ve sair Devlet makamlarında iş takip ederken) sözle veya fiil ile her hangi bir tecavüze uğrarsa faili, Devlet memurları aleyhinde işlenen suçlarla cezalandırılacağı gibi ifa etmiş olduğu bir vazifeden dolayı da (velev ki bu makamların önünde olmasın, hattâ vazifesini yaptığından çok sonra ve hariçte olsun) tecavüzden masun bulundurulmuştur.

Kanun, bu suçların hâkimler ve Devlet memurları aleyhinde işlenen suçlar gibi cezalandırılacağını emretmekle müdafaa müessesesinin âmme hizmeti gördüğünü tebarüz ettirmek istemiştir. (Avukatlık mesleğine verilen ehemmiyetin şükran ve hörmetle karşılanmıya değer yeni bir hükmü de, vazife sırasında veya yaptığı vazifeden dolayı avukat aleyhine işlenen suçlar için Devlet memurları aleyhinde işlenmiş suçlar hakkındaki cezaların tatbik edileceği 48 inci maddede tasrih edilmiş bu-

---

(16) Bir memurun huzurunda şeref ve şöhretine veya vekar ve haysiyetine kavlen veya fiilen taarruz edenlerin cezası, Türk Ceza kanununun 266 ıncı maddesinde gösterilmiştir ki 1, 2 ve 3 aydan 6, 24 ve 30 aya kadar hapistir. Ayrıca ağır para cezaları da vardır.

Bir hâkimin muhakeme ettiği sırada vekar ve haysiyetine taaruzda bulunulursa altı aydan üç seneye kadar hapis olunur (madde: 268).

Geçen maddelerde yazılı taarruz ve hakaretler cebir ve şiddet ve tehdit ile yapılırsa ceza bir misli arttırılır (madde: 269).

Bir memuru vazifesini icra ederken düven ve yaralayan veya hastalığına sebep olacak surette müessir bir fiile cüret eden 3, 6, 12 aydan 12, 24 ve 36 aya kadar hapis olunur. Bu fiiller bir heyet huzurunda veya muhakeme sırasında işlenirse ceza iki seneden aşağı olamaz. (madde: 271).

lunmasıdır. Bu hüküm hem avukatlık mesleğinin kanun nazarındaki değerini ve hem de avukatın, bu kanunun hedef tuttuğu gayelere uygun olarak ifa edeceği vazifelerden dolayı uğrayabileceği bir tecavüz ve taarruzun Devlet memurları hakkındaki hükümler dairesinde mütecasirlerini cezaya çarptırmak suretile kanunun yüksek himayesi altında bulundurulduğunu izhar etmektedir. Adliye Encümeni mazbatasından, sayfa : 21).

510 – Müdafaada lüzumsuz sözlerden sakınılması. Bununla beraber avukat, müdafaasını yaparken lüzumsuz söz ve yazılardan, sadet haricine çıkmaktan, şuna buna tecavüzden sakınmak gerekir. Müdafaanın masuniyeti prensibi avukata bu hakkı veremez. Burada da avukat, kendi kendisinin hâkimi olmalıdır. Lüzumsuz sözlerin dinleyenlere eğlence olmak, hâkim nazarında söyleyeni küçültmek ve müdafaa edilen tezin kıymetini düşürebilmek gibi tehlikeleri vardır. Hâkim bu gibi hallerde avukatı sadede davet edebilir, münasebetsiz olan kâğıtları ve sözleri geri aldırabilir (H.M.U. Madde : 78). Mahkeme Reisi icabına göre tarafları söz söylemekten meneder ve mahkemenin intizamını bozan her şahsı derhal mahkemeden çıkarır (Madde : 150). Ceza kanununun yukarıda zikri geçen 486 ıncı maddesi (Bak: No. 508) bir kayıt daha ilâve eder ki o da müdafaa esnasında hakaretli kelimeler söyleyen veya yazan avukat hakkında inzibatî tedbirlerden maada bu lâfızları havi bulunan kâğıtların tamamen veya kısmen ortadan kaldırılmasını mahkemenin emir ve tecavüz edilenin talebile kendisine tazminat itasına hükmedebileceğidir.

Burada hâkime de büyük ihtiyat vazifeleri düşmektedir. Hâkim, avukatı sadede davet ederken ve hele inzibat tedbirlerini kullanırken çok dikkat etmesi, müdafaa hürriyetine uluorta tecavüz etmemesi gerekir. Müdafaasında haksız müdahalelere maruz kalan avukat, büyük bir vakar ve itidal dairesinde cevabını vermekle beraber, Baro Reisine müracaatle müdafaa hukukunun korunması emrinde icap eden teşebbüsün yapılmasını isteyebilir. Reis, hâdiseyi tetkik ederek, avukatı haklı gördüğü takdirde tekerrür etmemesi ve icabında hâkim hakkında intibah cezası verilmesi için teşebbüslerde bulunur.

Bu hükümlerin en canlı bir izahı demek olan teamüllerin, âmme hizmetine yardımdan başka bir hikmeti vücutları yoktur. An'aneler bu bakımdan hörmete lâyıktırlar. Müdafaa kaideleri bize daima bu yolda hareketi emrettiği ve kanunların, nizamnamelerin ve adaletin icaplarını kuvvetlendirdiği için onlara uymağa mecburuz.

511 – İnzibatî tedbire karşı avukatın korunması için kongrenin teklifi ve kanunun 49 uncu maddesi. Aynı yolda yürüyen iki müessesenin (hâkimliğin ve avukatlığın) tam bir anlaşma, karşılıklı sevgi ve saygı ile çalışması, birbirinin haklarına riayet etmesi, vazifelerini kolaylaştırması adaletin dileğidir. Hâkimlerinin ve avukatlarının kültür seviyesi yüksek olan şehirlerimizde bu karşılıklı sevgi ve saygının canlı misallerini görüyoruz. Böyle yerlerde birisi ötekisine yan bakan hâkim

ve avukat yok denecek kadar azdır. Fakat ana yurdun bazı mahkemelerinde cidden acı duyulacak vak'aların çıktığını görüp işittikçe kalbimiz kan ağlamaktadır.

Hâkim, Türk milleti namına adaleti dağıtan adamsa, avukatda ayni millet namına onu aydınlatan adamdır. Eskilik ve asalette ikisi de birdir (Bak: No. 641). Kanunlar, hâkimlere ne kadar hak tanımış ve ne vazife yükletmişse avukatlara da ona benzer hakları tanımış ve borçları yükletmiştir. Hâkim, elinde adaletin terazisini tutuyorsa kefesine gramlarını ve tartılacak unsurları koyan da avukattır. Şu halde, birbirlerine karşı sevgi ve saygı göstermek mevkiindedirler (Bak: No. 635, 638, 641, 741). Hal böyle iken birbirini tamamlayan bu iki müesseseden birisinin üstünlük iddiasile, kanunun, kullanmasını bin bir ihtiyata bıraktığı inzibat tedbirlerine başvurduğunu esefle görüyoruz.

Bilindiği üzere H.M.U. kanununun 150 inci maddesi şöyle demektedir:

"Bir kimse, mahkeme huzurunda münasip olmıyan bir kavil veya fiilde bulunursa derhal reis tarafından mahkeme kararile tevkifhaneye gönderilir ve yirmi dört saat zarfında isticvap olunarak bir haftaya kadar hafif hapis veya yirmi beş liraya kadar hafif cezayi nakdî ile mücazat olunmasına mahkemece karar verilir. Bu kimse derhal tutulamadığı takdirde, yukarıdaki ceza, gıyabında hükmolunur. Münasip olmıyan kavil veya fiil daha ağır cezayı müstelzimse derhal tutulacak zabıt varakasile ait olduğu ceza mahkemesine verilir."

İşte bu maddeye dayanarak bazı hâkimlerimizin bazı avukatları tevkif ettikleri görülmüştür. Bu gibi vak'alarda suç, müdafaanın ve uğradığı haksızlığın heyecanına kapılarak kendini zaptedemiyen ve ileri geri söyleyen avukatın mıdır? Yoksa bazı şahsî sebeplerden dolayı avukatın bir fırsatını beklemiş ve bu fırsatı her hangi bir zamanda yüksek sesle ve şiddetle içtihadını hırpalamasında bulmuş olan hâkimin midir? Yahut hem onun, hem bunun mudur? Bilmeyiz. Fakat muhakkak olan bir şey varsa o da avukatın kendisini müdafaaya vakit bulamadan tevkif edildiğidir. Ve yine muhakkak olan bir şey daha vardır ki o da, kanunun, hâkime, müdafaa eden bir avukatı hapsetmek salâhiyetini vermiş olduğu ve bu bakımdan adalet önünde hâkimliğin, müdafilikten üstünlüğüdür.

Kanun lâyihası, Avukatlar kongresinde müzakere edilirken Anadolu Baroларından gelen murahhaslar, hâkimlerin bu üstünlüğünden acı acı şikâyet ve üzerinde dumanı tüten yeni yeni tevkif hâdiselerinden bahsettiler. Hâkimlerin elinde bu kuvvet bulundukça, müdafaanın masuniyetini ileri sürmek boştur, taşralarda öyle hâkimler vardır ki, avukata odacı muamelesi yapar ve vakarını muhafaza etmek isteyen avukatı bir dengine getirip deliğe tıkar, dediler ve bir, iki, üç diye vak'a da gösterdiler.

Hâkimden bu salâhiyeti büsbütün almak doğru olamazdı. Çünkü mahkemelerin inzibatı bozulur ve bu defa hâkim, avukatın elinde oyuncak olurdu. Olduğu gibi bırakmak da olamazdı. Çünkü tepeden inme tehlike karşısında bulunan avukat, mü-

dafaa vazifesini lâyıkile yapamaz ve hâkimlerin zebunu kalırdı. Kongre, tâlî komisyonun teklif ettiği şu maddeyi kabul etmekle müdafaanın masuniyeti namına cidden bir şâheser yaratmıştı.

Madde: 49 – Avukatların vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarından dolayı haklarında tahkikat icrası Adliye Vekilinin iznine bağlıdır, Tahkikat Adliye Vekilinin tensip edeeceği makam tarafından yapılır.

Fakat lâyihanın meclise sevki sırasında Vekâlet tarafından, maddeye şöyle bir fıkranın ilâve edildiği görülmüştür: (Hukuk ve Ceza Muhakemeleri Kanunlarının, duruşmanın inzibatına müteallik hükümleri mahfuzdur.) Bu fıkra ile yukarıda temin etmek istediğimizi yazdığımız maksat fevt olmuş oluyor. Adliye Encümeni tarafından da aynen kabul edilerek kanun halini alan bu fıkraya göre H. ve C. muhakeme usullerindeki yukarıda mezkûr inzibat hükümleri yine mevcut ve mahfuzdur. Şu halde avukat, yalnız mahkeme harici yerlerde, İcra dairelerinde, diğer resmî makamlarda iş takip ederken, kalemlerde dosya okurken, memurlarla işe dair münakaşa yaparken bir suç işlerse veyahut yaptığı müdafaadan dolayı Adliye koridorunda, yazıhanesinde veya sokakta tecavüze uğraması üzerine ceza takibatını müstelzim bir harekette bulunsa, hakkında hiç bir muamele yapılamıyacak, keyfiyet Adliye Vekâletine arzedilecektir. Kâğıtlar gönderilince ye ve vekil kararını verinceye kadar haftalar, aylar geçecektir. Şamata hararetini kaybetmiştir. O zamana kadar avukat kendisini toplayacak, müdafaa vasıtalarını hazırlıyabilecektir. Sonra, Adliye Vekili bitaraftır. Hâdiseyi iyice tarttıktan ve enine boyuna çektinten sonra karar verecek vaziyettedir. Eğer avukatı suçlu gibi görürse tahkikatı yapacak olan makamı da tayin edecektir. Bu makam, vak'anın cereyan ettiği mahallin adlî makamları olabileceği gibi başka bir mahallin adlî makamı da olabilir.

Demek oluyor ki, Adliye Vekâletinin yazılı emrine bağlı suçlar, mahkeme inzibatına müteallik hükümler hariç olmak üzere, avukatın vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarıdır. Bu bile Adliye Encümenince umumî hükümlere mugayir görülerek münakaşayı mucip olmuş ve akalliyette kalan beş reye rağmen ekseriyetle kabul edilmişti (Bak: Encümen mazbatası, sayfa: 22). Duruşmanın inzibatına müteallik hükümleri bu madde hükmünden hariç tutan Encümen, avukatın vazifesi icabı daima mücadele halinde bulunduğunu, karar ve muamelelerini tenkid ettiği idarî makam ve diğer mercilerin ve aleyhinde müdafaada bulunduğu şahısların daima hakaret ve tecavüzüne maruz kalmak hasebile bilmukabele bir suç işleyebileceğini düşünerek kendisini vazife görmekte en kuvvetli bir mesnede mazhar kılmak istemiştir.

12 – Fahrî avukatlık

512 – Fahrî avukatlık, faydası ve şartları. İstanbulda teşekkül etmiş olan ecnebi Barosunu bir yana korsak (Bak: No. 58, 59). Türk Baroları bugüne kadar fah-

rî avukatlık müessesesini tanımamıştır (Bak: No. 473). Fikrimizce, meslekten ayrıldıktan sonra dahi meslek bağını, kalb ilgisini muhafaza etmek, mesleğin asil heyecanını, uyumakta olsa da, ruhunda ölünceye kadar yaşatmak isteyen eski bir avukata bu unvanın verilmesinde mahzur yoktur (Bak: No. 179 son satırlar). Hattâ lâzım ve faydalıdır. İsteyenler için bir haktır. Türk Baroları, uzun yıllar bağrında yaşattığı, heyecanile heyecanlandığı, zevkine ve ıztırabına ortaklaştığı eski bir öz evlâdının bu unvanla kendilerine bağlılığını muhafazaya müsaade ederlerse çok iyi ederler. Bu, iki taraf için de şerefli bir bağın, seneler sürmüş bir hatıranın devamıdır. Bazı ecnebi Baroların pek iyi bir teamülü olan bu usulü kendimize tavsiye ederken şu esasların göz önünde tutulmasını dileriz:

1 – Fahrî avukat unvanını taşıyabilecek olan avukat, en az otuz sene fiilen avukatlık etmiş ve kendi isteğile Barodan ayrılmış olmalıdır. Bu otuz senenin ayni Baroda geçmiş olması şart değildir.

Barodan bir ceza neticesi olarak çıkarılan veyahut avukatlıkla birleşemez bir hizmet ve meşgale kabul edenler bu unvanı alamazlar.

Bir avukatın, meslekten ayrıldıktan sonra hâkimlik vazifesini kabul etmesi, unvanın zıyaını icap etmez.[17]

2 – 30 senenin hesabında, avukatın silâh altında geçirdiği müddet iki misli olarak zammedilmelidir.

3 - Unvanı isteyen avukat, Baro Başkanına yazı ile müracaat eder. Kararı idare meclisi verir. Kendisi dinlenmedikçe talebi reddolunmamalıdır. Avukatlıktan ayrıldıktan sonra iş adamlığı yapmış olanlar velev talep sırasında bunu terketmiş olsalar dahi, hiç bir veçhile bu unvana lâyık görülmezler.

513 – Hakları ve borçları. Fahrî avukat, meslekle alâkası olan hiç bir iş ve meşguliyet kabul edemez. Yani müdafaa yapamadığı gibi hukuk işlerinde rey de veremez, kâğıt yazamaz, ehli vukuf olamaz. Yalnız hakemlik bundan müstesnadır.

Fahrî avukat, mesleğin vakar ve haysiyetine dokunan hal ve hareketlerden sakınmalıdır. Aksi hal, disiplin meclisinin müdahalesini muciptir.

Fahrî meslekdaş, Baro kütüphanesinden, konferanslarından istifade, merasimine iştirak eder. Umumî içtimalarda elbise ile bulunabilirse de rey veremez.

İdare Meclisinin tayin edeceği bir aidat verir (bu aidat Fransada, senelik 200 franktır).

Fahrî avukatın, dilediği ve avukatlığa alınmasına mâni maddî ve manevî sebepler bulunmadığı takdirde, faal olarak yeniden levhaya kaydına bir mâni yoktur.

(17) F. Payen et Duveau: Les regles de la profession d'avocat p: 57.

13 – Avukatlık ücreti

A – Ücret münasebetlerinin tarihi

514 – Eskilere bir bakış. Avukat, âmme hizmetini gören, fakirlerin ve tecavüze uğrayanların yardımına koşan bir ilim ve şefkat adamıdır. Avukat, öyle kutsal bir şahsiyettir ki ilmini, belâgatini, doğruluğunu satmaz. Ne zaman yardıma çağırılırsa koşar. Ücret, müşterinin minnettarlığının gönül rızasile verilen bir hediyesidir (Bak: No. 154); yoksa avukatın yardımı alınır, satılır bir matah değildir.[18]

Bu, çok asil ve âlicenaplığa, meslek cömertliğine dayanan yüksek bir düşüncedir ki köklerini eski Roma avukatları zamanından beri avukatlarla müşterileri arasında yerleşen an'anelerden, almaktadır. Bu an'aneler avukatlık ücreti hakkındaki şu düsturları, asırları yararak, bize kadar eriştirmektedir:

1 – Ücret, ihtiyarî bir hediyedir; müşterinin müdafiine verdiği bir şükran hatırasıdır. Hiç bir suretle fazlasına gidilmemelidir.

2 – Avukat, müşterisile para meselesini münakaşa etmez. Davadan ne evvel, ne de sonra ondan bir şey isteyemez.

3 – Binaenaleyh avukatlık ücretinin talep ve davası memnudur.

18 inci asrın sonlarına kadar Fransada bu prensiplerin hüküm sürdüğünü görüyoruz.

Paris Müddeiumumisinin bir sualine cevap veren Baro Reisi Archambault, 17 Eylûl tarihinde, bu âdetin takibine hak veren sebepleri şöyle izah etmiştir:

> "Paris kıraliyet mahkemesi avukatları, müşterilerinden hiç bir şey talep etmezler. Malûmunuz olduğu üzere, müşterilerin kendilerine verecekleri şeyle iktifa ederler. Ücretinin tahsili için adliyeye müracaat eden avukatlar, bu hareketlerile avukat olmak istemediklerini göstermiş olurlar ve derhal avukatlıktan çıkarılırlar. Bu keyfiyet, zabıt ve rabıt işinde en çok ehemmiyet verdiğimiz bir nokta olup katiyetle tatbiki emrinde son derece dikkatli davranmaktayız. Bunun böyle olduğunu bilen müşteriler çok defa fırsattan istifade ederler. İçimizde başına bu gibi haller gelmedik avukat yoktur. Fakat zarar yok. Kaideden uzaklaşmaktansa nankörlüğe uğramayı tercih ediyoruz. Zira istiklâlimizin ve gördüğümüz saygının büyük bir kısmının buna bağlı olduğuna kaniiz".

515 – Müşterilerin suiistimali. Fakat müşteriler bunu suiistimal etmişlerdir. Bununla beraber, müvekkili aleyhine dava açmak hareketi, kanunlara uygun olsa bile, meslek bakımından, uzun müddet hoş görülmemiştir. Müşteri ile avukatı arasında adlî mücadeleren çıkabilecek rezaleti bertaraf etmek endişesi daima görülmüştür. Paris Parlamentosunun 26 Nisan 1830 tarihli bir kararını burada zikredeceğiz:

---

(18) Cresson: T. 1. p. 305.

"Ücretinin tahsili hakkında bir avukatın müşterisi aleyhine dava açamıyacağı hakkındaki eski şiddetli ve şerefli, ahlâk ve teamüllerini topluluğun gevşetmiş olduğunu gördüğünden dolayı parlamento bütün mevcudiyetile teessüf ve fakat kanunî bir memnuiyet olmadığı için mücerret bu sebepten, talebe müsaade eder."

Zaman yürüdükçe, hallerin icapları değiştikçe, minnettarlık duyan müşterilerin, avukatlarına verdikleri armağan telâkkisi de yavaş yavaş zihinlerden silindi. Avukatlar da zamana ve hâdiselere uymayı öğrendiler. Artık ücret, bir armağan değil bir hak olarak istenmeğe başlandı. Fakat bu hak bahsinde de yine meslek asaletinin dilediği bir incelik görülüyor. Avukat, bir takım hediyeler kazanmak için değil, fakat yaptığı hizmetin çok haklı mükâfatını almak için meslek yapmaktadır. Müşteri de avukatını mükâfatlandırmak, ücretini vermek mecburiyetindedir. Meslek feragati, geçim vasıtası olan maddî menfaatlere karşı istiğnayı tazammun etmez. Yeter ki menfaat kaygusu, avukatın faaliyetinde birinci plânda bir âmil olmasın.

516 – Eski hukukumuza göre ücret. Aşağıda izah edeceğimiz veçhile, Türk Barolarında vekâlet ücreti hakkında az çok hususî bir düşüncenin hüküm sürdüğünü (Bak: No. 520, 521) ve meselâ avukatların sağa sola bakmadan, önü arkayı hesaplamadan müvekkillerin aleyhine ücret davaları açmadıklarını ve açmağa mecbur oldukları hallerde dahi gerek Baroların ve gerek avukatların bir takım kayıtlar ve şartları göz önünde tuttuklarını görüyoruz (Bak: No. 543). Fakat eski hukukumuzda olduğu gibi teamüllerimizde dahi vekâlet ücretinin (ihtiyarî olarak verilen bir armağan) telâkkisine rastlamıyoruz. Şer'î hükümlerde, Mecellede vekâlet ücretinin bir hak olduğu yazılıdır: (Eğer vekâlette ücret şart edilip de, vekil dahi vekâleti ifa ederse ücrete müstahak olur. Eğer şart edilmeyip de vekil dahi ücret ile hizmet eder makuleden değil ise hizmetini teberru etmiş olup ücretini isteyemez.) Yani, dava vekilleri gibi ücretle çalışan kimselerden ise ücretini istemek hakkıdır.

Mahakimi nizamiye dava vekilleri nizamnamesi, vekilin bu hakkını pek sarih olarak daha geniş bir şekilde tesbit etmişti (Bak: 65). Vekil, takip ve müdafaa edeceği bir davanın ücretini müvekkilile pazarlık edebilirdi. Bunda hukuk prensiplerine, teamüllere karşı hiç bir gerginlik yoktu. Hattâ daha ileri giderek nizamname, ücret tarifesi de yapmıştı (Bak: No. 66). Ücret mukavelesi olmadığı takdirde vekil, tarifedeki ücreti alabilir, mahkemenin, tarifeye göre hükmettiği ücreti vekiline ödeyen müvekkil, bunu hasmından tahsil edebilirdi. Vekilini azleden veya verdiği evrakı geri alan müvekkil, o zamana kadar yaptığı hizmetten (gerek müdafaa, gerek evrak ve lâyihaları tanzim ve gerekse istişarelerden dolayı) vekilinin ücretini ödemeğe mecburdur. Bu ücret, yalnız tarifedeki ücret olmayıp mukavele ile kararlaştırılmış olan ücrete de şâmildi. Hususile müvekkil, vekilini haksız ve sebepsiz olarak azlederse, hizmet tamamen yapılmış olduğu takdirde ne ücret alacaktıysa yine aynı ücreti talep ve dava edebilirdi.

Hulâsa, eski hukukumuza ve meslek nizamlarına ve an'anelerine göre avukatlık ücreti, avukatın yardımı mukabilinde alacağı bir hak olarak kabul edilmiştir. Mecelle, ücret akdini, diğer akidler gibi hususî hukuktan bir nev'i saymış ve âmme intizamile bir gûnâ alâkasını görmemiştir.

517 – Eskiden yüzde hesabile ücret. Yine ayni nizamnameye göre vekil, ücretin miktarı ve tediye şartları hakkında müvekkiline mukavele imzalatabilirdi. Bararlaştırılan ücretin maktu olması şart değildi. Yüzde hesabile de tayin edilebilirdi. Yalnız mukavele ile tayin edilecek ücretin en yüksek haddi muayyendi: Beş bin kuruşa kadar olan davalar için mukavele eyledikleri ücretin tarifede muayyen miktarı ve beş bin kuruştan fazla müddeabihli davalarda müddeabihin yüzde yirmisini geçmemesi lâzımdı.

Nizamnamenin bu en yüksek haddi tayin etmesi, vekâletin büsbütün para arkasında koşan bir meslek olmadığını göstermek, müvekkilin istismarına meydan vermemek ve iş sahiplerini himaye etmek gibi âmme intizamile ilgili bir düşünceden ileri geldiğine şüphe yoktur.

O zamanlar avukatlarının nisbî ücrette tuttukları ölçünün, müddeabihin azlığına veya çokluğuna göre değişmesi muhtemel olmakla beraber, birçok hallerde müddeabihin daima %10 u derecesinde olduğunu söyleyebiliriz. Bundan yarısı, üçte veya dörtte biri peşin ve kayıtsız şartsız olarak alınmak âdet idi. Bu peşin kısım, avukatın geçmiş ve geçecek yardım ve sâyinin bir karşılığı olduğu için, dava kaybedilse bile, geri verilmezdi. Ücretin öteki kısmı, (müeccel kısmı) davanın kazanılmasına ve bir paranın tahsili bahis mevzuu ise tahsiline talik edilebilirdi. Ve tahsil edilmedikçe verilmezdi. Davanın başlangıcında veya ortasında sulh vaki olursa bu müeccel ücretin tamamı, veya sulh nisbetine göre bir kısmı ödenirdi. Bu hususta kat'î bir ölçü olmayıp vekil ile müvekkil arasındaki münasebetin derecesine, geçmiş yardımın mahiyet ve ehemmiyetine göre vekil dahi ücretinden bir kısmını terkederdi.

518 – Ecri misil davaları. Mukavele olmadığı ve müvekkil de kendi dileğile hakkını vermediği hallerde avukat, mahkemeye müracaatle ecri mislini dava ederdi. Ecri misil davalarında mahkemeler ya kendi tayin ettikleri, yahut tarafların gösterdikleri vukuf ehli avukatlara hizmetin derecesine göre ücret takdir ve hükümlerini bu takdire istinat ettirmişlerdir. Ehli vukuf isimlerinin barolardan sorulması ve gelen liste içinden seçilmesi de vakidi. Ehli vukuf, ecri misli takdir ederken daima şu ölçüleri göz önünde tutmuştu: Vekil ve müvekkilin ilmî ve içtimaî mevkii, müddeabihin miktarı; görülen hizmetin mahiyet ve derecesi, müvekkile temin edilen menfaatin veya bertaraf edilen mazarratın miktar ve derecesi. Şurasını alnımız açık olarak söyleyebiliriz ki ehli vukuf avukatlar, müvekkili büyük ödemelere mecbur etmek ve bir meslek arkadaşına fazla menfaat temin eylemek kaygusundan ziyade tam bir meslek adamı gibi hareket etmişler ve ölçülerinde hak ve itidalden ayrılmamışlardır.

Müvekkil aleyhine ecri misil davası açmakta avukatlık şerefine, meslek ananesine aykırı bir şey görülmemiştir. Kanunların, nizamların hak olarak kabul ettiği bir şeyi adalet huzurunda istemek, ne şerefsizlik, ne de menfaatperestlik olabilirdi. Ancak kanun bakımından hiç bir mahzur olmıyan bu hakkı istemekte avukatlar daima hassas davranmışlar, kendiliklerinden bir takım kayıtlar ve şartlar koymuşlardır. Bunlar meslek asaletinin icapları olduğundan bir kuş bakışına tâbi tutmağı muvafık görüyoruz.

519 – Ücret davalarında avukatların feragati. Avukatlar haklarını vermiyen müvekkilleri aleyhine uluorta dava açmaktan kendilerini daima menetmişlerdir.

Memleketimizde avukatlık, tarihçe kısmında uzun uzadı anlattığımız veçhile (Bak: No. 1 ve not 1) müzevirlik ve ayak kavaflığile başladığı için halk, meslek erbabının istediği ücreti, son zamanlara kadar, bir hak olarak telâkkiye alışmamıştı. Sonra, avukatın yaptığı yardım gözle görünür, el ile tutulur bir şey değildi. Ne yapmıştı? Bir lâf söylemişti! Sermayesi ne idi? Yel almış, rüzgâr satmıştı! O bir lâfı söylemek için avukat kaç yıl çalışmış, ne mahrumiyetlere katlanmıştır? O fikri verirken ne büyük mesuliyet alıyordu? Bunu, hususile halkın alt tabakası, iyice kavrayamıyordu. Avukatlığın hamuru esasında feragatle, çelebilikle yoğurulmuş olduğundan meslek erbabının bir çoğu, hele mesleğe yeni girenler, müvekkil ile ücret pazarlık etmeyi ve peşin istemeyi günah işlemekle bir tutmuşlardır. Hâlâ bugün bile ücret bahis mevzuu olunca, suçlu çocuklar gibi yanakları kızaran avukatlar görürüz. Türkler, tarihlerinin yürüyüşü boyunca, oldum olası para işlerine az ehemmiyet vermiş ve bütün şerefi ağalıkta, efendilikte görmüş olduklarından, kanları arı Türk avukatları böyle ücret işlerinde kendilerini çokluk düşünmemişler, düşündüklerinde de sıkıca mukaveleye bağlamak yolunu bilmemişlerdir.

Bütün bunlara rağmen avukatlar bile bile bu yolda yürümüşlerdir. Barolar, ücret bahsında daima çok titiz davranmışlardır.

520 – İstanbul barosunun ananesi. İstanbul barosu, ihtiyatî haciz gibi müstacel haller müstesna olmak üzere, inzibat meclisinin müsaadesini almadan müvekkili aleyhine ücret tahsili davası açmayı avukatlara yasak etmiştir (Madde : 65). Avukat bir çok hallerde, yukarıda yazdığımız sebepler tahtında, ücretinden vazgeçmiştir. Fakat canı yanıp ta bıçak kemiğe dayandığında bile evvelâ inzabat meclisine yazı ile müracaat ederek müsaade istemiye mecburdu. İstidası müvekkile tebliğ olunur, onun da cevabı alınır, mecliste müzakere edilirdi. İnzibat meclisi böylelikle ücret talebinin ne dereceye kadar haklı olduğuna dair umumî bir fikir edinmiş oluyordu. Bu tetkik, avukatın haklı olduğunu gösterirse davaya müsaade eder, aksi takdirde etmezdi. Eğer müsaade ederse, aynı zamanda, müvekkilin tutacağı avukata da meslekdaşı aleyhinde müdafaada bulunmak mezuniyetini verirdi.

İstanbul Barosu inzibat meclisinin bu gibi müsaadeleri verirken dahi her zaman çok titiz davranmış olduğunu, meslek ve haysiyetini meslekdaş menfaatinden çok

üstün tuttuğunu ve bir çok hallerde nizaı sulh ve hakem yolile hallettiğini (Bak: No. 543, 581), meslek bakımından ağır mülâhazalar ve neticeler doğurabilecek hallerde müsaadesini esirgediğini derin ve saygı ve şükran ile anarız.

İnzibat meclisi, ücret talebinde az çok bir hak gördüğü ve mahkemelere intikalini hoş görmediği hallerde ihtilâfı hakemler marifetile hallettirmiştir. Bir kere, ücret isteyen avukat, hakeme gitmek kararını kayıtsız ve şartsız kabule mecburdur. Müvekkil, avukat tutmamışsa ve kendisi hakem teklifini kabul etmiyorsa ihtilâf zarurî olarak mahkemelere intikal ederdi. Çünkü müvekkil, meslek harici bir adam olduğundan inzibat meclisinin kararlarını kabule mecburiyeti olmadığı gibi baro için de böyle bir kararı müvekkil aleyhinde tatbik edecek müeyyide yoktu. Fakat müvekkil, bu iş için bir avukat tayin etmişse, avukat hakeme gitmek kararını kabule mecburdur. Aksi takdirde vekâletten istifa ederdi.

Taraflar hakemde veya hakemlerde ittifak edemedikleri takdirde inzibat meclisi tayin ederdi.

521 – Feragatin sebepleri. Avukatlar, ücret bahsinde niçin fedakârdırlar? Bile bile niçin kendi aleyhlerinde hareket ederler? Barolar, ücret davalarını niçin böyle bir takım kayıt ve şartlara bağlamışlardır?

Bunun birinci ve özlü sebebi, menfaati istihkar duygusu ve fedakârlığıdır (Bak. No. 579, 588). Müvekkilinin en ufak bir hakkını almak, ona gelecek ehemmiyetsiz bir zararı önlemek için adalet huzurunda bütün varlığile çalışır, ilmini, tecrübesini seferber eder. İtirazlar, temyizler yapar. Bu yardım onun için bir şeref ve meslek borcudur. Fakat kendi menfaati bahis mevzuu olunca çok defa onu ayak altına alır. Bundan büyük bir zevk duyar. Kendi ücretiiçin uğraşmağı, nebileyim, bir küçüklük sayar. Bu, ormanlarda, sağdaki soldaki şikârları yemek için başını bile çevirmeden günlerce perhiz eden ve serazat dolaşan bir arslanın azametine benzer bir gururdan, bir meslek âlicenaplığından ileri gelir ki kökleri pek derinlere kadar gider. Fakat sebep yalnız bu değildir.

Davalar alenidir. Herkesin gözü önünde görülür. Dün şu hâkimin önünde ve şu masada müvekkilini müdafaa eden onun haklı olduğunu söyleyen avukat, bugün yine ayni adam aleyhinde dava açıyor! Ne kadar haklı olursa olsun bu, mahkeme salonunun havasında, bir sıkıntı peydahlar, dinleyenler avukata yan yan bakarlar, belki de bıyık altından gülerler. Avukat, tamamen haklı da olsa, bu sıkıntılı havayı yaratmadan, bu istihzalı bakışlardan kendisini de, mesleğini de korumak ister. Baronun vekarı, avukatın feragati böyle olmasını emreder.

Sonra, davanın mevzuu nedir? Avukat bu işi nasıl aldığını, yazıhanesinde nasıl istişare ettiğini, ne büyük fikir ve nasihatler verdiğini, söyleyecek... Yazıhanede mahrem bir surette geçen bir hayli yardımlar ve karşılıklı münasebetler, hariçten birinin hâkim dahi olsa nihayet meslekten olmıyan birisinin önünde tartılacak ve öl-

çülecek. Bu âdeta, meslek sırrının ortaya saçılıp, dökülmesi gibi bir şey. Halbuki meslek sırrına benzeyen bu mahrem yardımları saklamak, ne bahaye mal olursa olsun ve hattâ müvekkil ne kadar tahrik ederse etsin, ağız açmamak avukatlık vakarının emrettiği bir borçtur.

Öte taraftan müvekkil ağzına geleni söyliyecektir. Zaten gördüğü yardımın karşılığını vermiyerek avukatını dava açmağa mecbur eden müvekkil, gemi azıya almıştır. çok defa yalan olarak, bazan şişirerek davasını hiç te bu avukata vermek istemediği halde günlerce davayı almak için arkasından koştuğunu, araya vasıtalar koyduğunu söyliyecek. Çünkü müdafaasının böylelikle bir kıymet kazanacağı düşüncesindedir. Davayı aldıktan sonra da hiç çalışmadığını, yazıları kendisi yazdığını, mahkemede, kalemlerde işini kendisi takip ettiğini, davayı avukatın değil, kendisinin kazandığını bağıra bağıra tekrarlayacaktır. Maksadı, avukatının yardımını küçülterek ya büsbütün mahkûmiyetten kurtulmak, yahut ta, yükünü hafifletmektir. İş kızıştığı zaman, irfandan ve utanmadan nasibi olmıyan bazı müşteriler, yalanın daha ilerisine giderek avukatın şuna buna verilmek üzere masraf diye kendisinden para aldığını, fakat emniyeti olduğu için! Makbuz istemediğini söyler ve avukatlardan yaka silkerler. Bunlar yalan da olsa söylenecek, işidilecek, dinlenecek ve kıs kıs gülmeye meydan verecek iddia ve müdafaalardır. Hayir! Avukatlar, bedava çalışmış olmayı, nankörlüğe katlanmayı göze ve menfaatlerini ayakları altına alacaklar ve böyle çirkin sahneler yaratmıya kendileri sebep olmıyacaklardır.

Baro başkanı Chenu diyor ki : (Avukat hâkimin mesai ortağıdır ve mesleki dolayısile onunla her gün temas halindedir. Avukatın, ücret davasını kaybettiğinin ertesi günü bu hal, iki taraf arasında ne kadar üzüntü ve sıkıntıyı mucip olur? Birisinin öfkesinden ötekisinin aleyhte karar vermesinden dolayı ortaya bir şey sızmamasına çalışılır. Fakat onların bunu unutmaları, beşer kuvvetinin üstündedir. Ve adalet bundan çok zarar görür).

İşte menfaati istihkar hissi, meslek hakkında, yanlış bile olsa, nahoş sözler işitmek kaygusu, mahrem mesainin alenî celselerde münakaşasına meydan verilmemesi, hâkimleri müşkül bir mevkie sokmamak düşüncesi ve nihayet meslek feragati ve baronun vicdanı, ücret davalarında avukatı daima kendi aleyhinde harekete sevketmiş, barolar da bunları göz önünde tutarak, müvekkilinin hilekârlığı gibi haller olmadıkça (Bak. No. 274) nizamnamelerine bağlayıcı hükümler koymuşlardır.

B – Âmme menfaati namına konulan kayıtlar

522 – Ücretin altın mevkiini kaybetmesi. Memleketimizde avukatlık yavaş yavaş yükseldikçe, husumete vekâletten ibaret olmayıp âmme hizmetini gören, haklara ve borçlara ve istiklâle sahip bulunan bir meslek olduğu anlaşıldıkça vekilin (ücret ile çalışan makuleden) olduğu zihniyeti de yavaş yavaş başka şekil almağa başladı. Avukatın rolü, hak isteyenle o hakkı dağıtan arasında bitaraf ve nezih bir

tavassut olduğu görülüyordu. Anlaşılıyor ki hedef, para kazanmak değil, bu şere vazifeyi yapmaktır. Ticaret her şeyden evvel kâr peşinde olduğu halde avukatlık başka yüksek düşünceler saltanat sürmektedir; burada menfaat kaygusu hiç bir z man birinci plânda gelen kat'î sebep değildir. Avukat müşterisine verdiği fikir nasihati kendi menfaatine hizmet emelile değil, münhasıran onun menfaati bak mından vermiştir. Bununla beraber, avukat da insandır. Yaşayacaktır. Onun da yaz hanesi, evi vardır. Vazifesinin ifası için masraf yapacaktır. Bunu da, ücret namil yaptığı yardımlar mukabili olarak müşterilerinden alacaktır. Fakat bu kadar.

Ücret, bu gibi haklı mülâhazalar karşısında altın mevkiini yavaş yavaş kayb dince avukatın davaya iştiraki memnuiyeti duyulmağa başladı. Tarihçe kısmın muhtelif heyetler tarafından kaleme alındığını yazdığımız (Muhamat kanunu lây haları) ve 460 sayılı Avukatlık kanunun nisbî vekâlet ücretini ve avukatın dava h sılına iştirakini menetmişlerdi. Avukatlık kanunu ise bu memnuiyeti daha açık daha şümullü bir surette kuvvetlendirmiştir.

523 – Kongrede şiddetli münakaşalar. Lâyihanın ücretten bahseden madd leri kongrede müzakere edilirken bazı arkadaşlar, müddeabihin miktarı üzerind nisbî olarak tayin kılınan mukavelelerin batıl olduğu esasına itiraz ettiler (Bu mün kaşalar Büyük Millet Meclisi Adliye Encümeninde de yapılmıştır). Bu esasın prat olmadığını, kabulü müşteri için de, avukat için de zararlı olduğunu, bunda ahlâk ananeye mugayir bir cihet bulunmadığını, nisbî ücret takdiri kanunlarımızda kab edilmiş olduğunu söylediler. Fakat ekseriyet bu mütaleaya iştirak etmedi. Kanu göre:

a – Dava hakkındaki akdin yazılı şekilde olması şarttır.[19]

Ücretten doğan davalarda yazılı mukavelelerden başka sübut delili ikame ve tima olunamaz (Bak. No. 539).

b – Mevzuu muayyen bir meblâğı ihtiva etmiyen;

c – Müddeabihin miktarı üzerinden nisbî olarak tayin kılınan;

d – Her ne suretle olursa olsun hasılı davada iştiraki tazammun eden ücret m kaveleleri tamamen batıldır.

525[19] – Dava ve takip ücretleri hakkındaki mukavelenin yazılı şekilde masının sebebi.[20] Yazılı olmıyan bir akit, cevaz varsa, şahitle isbat edilebilir. Şah le isbat keşfiyeti, yazı bilmeyenlere, mukavelename imzalayacak derecede ehemm yeti olmıyan işlere, hısım akraba gibi birbirine yakın ve emin olanlara, ticaret m ameleleri gibi süratle yapılması gerek işlere verilmiş bir imtiyazdır. Bu gibi hus

(19) (Ücretten doğan davalarda yazılı mukaveleden başka subut delili ikame ve istima olunam fıkrasını 128 maddeye Adliye Encümeni ilâve etmiştir (Bak. Maz. s: 29).

(20) 524 No. sehven atlamışsa da atıfları baştanbaşa bozmamak için tashih edilmemiştir.

haller olmayınca yazılı şeklin en sağlam ve en emin bir usul oludğuna şüphe yoktur. Yazılı şekle ittiba mecburiyeti, tarafları şeklin mevzuu olan akit üzerinde düşünceye davet suretile isabetli kararlara ulaştırır. Bundan başka yazılı şekil davayı basit bir hale getirmek ve kolaylaştırmak imkânını hazırlayarak ihtilâf sebeplerini azaltır.

Avukatla iş sahibi arasındaki münasebetin yıldırım süratile yürüdüğünü kimse söyleyemez. uzun uzun düşünüp, konuşup haklarını ve borçlarını yazı ile tesbit edecek vakitleri vardır. Muamelelerini herkesten ziyade kanuna uyduracak, münasebetlerini sonunda itiraza meydan vermemek üzere tesbit edebilecek vaziyette birisi varsa o da avukattır. Kanun, birçok adamlara bir çok işlerde verdiği (şahitle isbat) müsaadesini avukata vermemek gibi bir yenilik ihdas etmiştir. Çünkü onun böyle bir şeye ihtiyacı yoktur. Vekâlet ücreti gibi başlangıçta kararlaştırılmadığı takdirde sonraları ihtilâf doğurabilecek olan nazik bir mevzuda avukat müvekkilile olan münasebetini tevsik etmelidir. Bu yüzden çıkabilecek davaların ne gibi istenilmez hallere meydan vereceğini yukarıda izah ettik (Bak. No. 521).

Ücretin evvelden yazı ile kararlaştırılması hem avukat, hem müvekkil için hayırlıdır. Avukat sâyinin karşılığını kararlaştırmıştır, müsterihtir, elinde vesikası vardır. Sayine hiyanet eden müvekkilden hakkını alabilir ve bunun için şahide (bir avukat için, yazıhanenin dört divarı arasında şu kadar ücret kararlaştırdığını şahitle isbat ne kadar güçtür?), müvekkilin yeminine ihtiyaç görmez. Tecavüze maruz oldukları zaman avukatının yazıhanesinde göz yaşları döken, ondan ilim yardımı bekleyen müvekkillerden bir kısmı, iş bittikten sonra kendisinin, ailesinin namusunu, servetini kurtaran adamın yanına uğramazlar (Bak. No. 35 a). Hele imzalanmış bir ücret taahhüdü yoksa avukat açıktadır. Bu itibarla yazılı mukavele, avukatı müvekkil elinde oyuncak olmaktan ve ücret ihtilâflarının kendilerine verdiği ıztıraptan kurtarır. Müvekkil için de hayırlıdır. Çünkü iyi niyet sahibi bir müvekkil bu yardım mukabilinde ne vereceğini evvelden bilmek, ona göre hesabını tutmak ister. Ücret miktarı evvelden yazı ile tesbit edilmemiş olan bir çok hallerde iki taraf da sonunda sıkıntı ve eza duyarlar. Avukat, hizmetinin ehemmiyetinden ve çok sürdüğünden dolayı fazla bir ücret umar. Müvekkil, hizmetin derecesini takdir edemediği için az bir şey vermeyi zihninden geçirir. Konuşulan sözler unutulur. Kırgınlık, münakaşa baş gözterir. Bunlar meslek için kaçınılması çok lâzım şeylerdir.

Ecri misil davalarının çok defa avukatı tatmin etmediği, iddia ve müdafaa esnasında münasebetsiz bir çok lâflar söylenmek suretile meslek haysiyetinin hırpalandığı görülmüş hallerdendir.

Ücretin mukaveleye bağlanması lüzumunu, senelerce sürmüş tecrübemize ve müşterilerinden çok defa nankörlük görmüş meslekdaşlarımızdan her gün dinlediğimiz acıklı vak'alara istinad ederek ehemmiyetle kaydediyoruz. Birçok avukatlar, hele gençlerimiz, müvekkilden ücret istemeyi, ücret kararlaştırmayı bir kabahat gibi sayarak cesaret edemiyorlar. Yeni vaziyet karşısında avukat, müvekkiline karşı,

kanunun böyle bir mecburiyet yükletmiş olduğunu ileri sürerek mukavelename imzalatmıya cesaret bulacaktır. Şu sebepler gösterir ki kanun, avukat ve müvekkil arasındaki ücret münasebetinin yazılı şekilde olmasını, muamelenin selâmeti ve tarafların huzur ve emniyeti, yani âmme menfaati namına emretmiştir. Bununla meslek haysiyetini koruyan bir müeyyide daha konmuş oluyor.

Şurasını işaret edelim ki, kanunun yazılı mukaveleye bağlanmasını şart koyduğu ücret, bir davanın müdaaası, bir işin mahkemelerde, mercilerde, idarî makamlarda avukat sıfatile takibi ücretidir. Yoksa, Encümen mazbatasında da işaret olunduğu üzere (Sayfa: 29) istişare ücreti gibi veya buna benzer yardım karşılıkları için böyle bir mecburiyet yoktur. Bir avukatın tasfiye memuru, kayyim gibi sıfatlarla takip edeceği işlerde dahi bu mecburiyet yoktur. Çünkü kanunun hedefi, bir avukatın bu sıfatla müdafaa ve takip edeceği dava ve işler hakkındaki ücretinin yazılı şekilde ve muayyen olmasıdır. Halbuki avukat, tasfiye memuru ve kayyim olduğu işlerde avukat sıfatile değil, tasfiye memuru gibi sıfatlarla müdafaa ve takip yapmaktadır. Bunu avukatlar gibi başkaları da yapabilir ve nitekim yapmaktadırlar.

525 Mükerrer – Mukavelenin muayyen bir meblâğı ihtiva etmesi lüzumu. Bu, daha ziyade avukatlığın şeref ve haysiyetini korumak ve mesleği, müvekkillerle ortaklıktan ayırmak için konulmuş bir müeyyidedir. Bir tarla davasında şu kadar dönüm, iki çift pırlanta yüzük davasında bir çift yüzük, halı ve kilim davasında şu kadar parça halı ücret kararlaştırılması caiz değildir. Böyle kötü pazarlıklar ve ortaklıklar mesleğin şerefine uygun düşmez. Çünkü bu gibi mukavelelerde menfaat ve mal, birinci plânda gelir ki tüccarlık, hattâ ihtikârdır. Bunun sebebini aşağıki numaralarda biraz daha tafsillendireceğiz.

526 – Nisbî ücret ve davanın hâsılına iştirak memnuniyeti. Avukat niçin yüzde hesabile ücret almamalıdır? Niçin davanın hâsılına iştirak etmemelidir?

Bu suali şöyle vazedersek cevabını daha kolay veririz: Avukatın, müvekkilile ortaklık etmesi caiz midir? Çünkü kapalı lâkırdaları bir yana korsak, avukatın yüzde hesabile ücret alması, davanın hâsılına iştirak etmesi, tüccarlık ve ortaklıktan başka bir şey değildir (Bak: No. 155).

Biliyoruz ki, avukatlığın gayesi, tarafların hukukî münasebetlerinden veya karşılıklı menfaatlerinden doğan ihtilâfların hakka uygun olarak halline tavassut etmektir. Bu tavassutu yapan adam, müdafaa ettiği menfaatle şahsen alâkalı olursa vazifesini bitarafâne yapamaz. Çünkü işe menfaati karışmıştır. Müdafaa ettiği menfaat, başkasının menfaati değil, kendi menfaati olmuştur. Kendi menfaatini müdafaa eden adam, bitaraf bir ilim adamının yüksek feragatini gösteremez, kendi hakkını asıl hak ile karıştıran müvekkil derecesine düşer. Bu itibarla avukatlık gayesinden uzaklaşmış demektir. Hattâ istiklâlini de kaybetmiştir. (Adaletin müdafii olan, yolsuz ve haksızlığı görüldüğü takdirde davayı terke mecbur tutulan avukat, şahsî menfaatini dava neticesine bağladığı andan itibaren her türlü istiklâlini kaybetmiş olur.

Bu gibi hallerde avukat, kendi menfaatinin de müdafii kesilir: Adliye Vekâleti esbabı mucibe lâyihasından).

(Ücret mukaveleleri hakkındaki bu hüküm ,kanunun istihdaf ettiği maksada ve avukatta aradığı vasıflara tamamile uygundur. Memleketimizde on dört seneden beri mer'iyet mevkiinde bulunan Avukatlık kanununda cüzü şâyi üzerine ücret mukavele edilmesi menedilmiş olduğu halde tatbikatta bir türlü istikrar bulamıyan bu hüküm, bir takım muvazaalı ve tevilli yollarla yine hasılı davaya iştiraki tazammun edecek mahiyette esası yüzde nisbetleri üzerine ve fakat zâhirde maktu olarak tayin edilmektedir. Halbuki avukatın deruhte ettiği bir işin intacında kıymet itibarile maddî faydasından çok fazla ihkak edilen hakkın veya refedilen haksız bir iddianın keyfiyet bakımından mesbuk mesaisi ve ilmî kudretidir. Bu lâyihanın kanuniyet iktisap ederek tatbike başladıktan sonra mevcut murakebe usulleri ve şiddetli disiplin müeyyideleri sayesinde avukatlık ücretinin de kanunun maksadına tevfik edilerek tayin olunacağı ve muvazaalara nihayet verileceği emniyetle beklenebilir: Encümen mazbatası, sayfa: 30).

Hakikat şudur ki, bir davayı kazandığı zaman şu kadarını ücret diye alacak olan adam, tam mânasile bitaraf bir mutavassıtlıktan çıkmıştır. Artık müdafaanın içine servet kokusu, menfaat hissi, bir nevi bazirgânlık kaygusu karışmıştır. Avukat kendisini şahsî hislerinden, menfaatlerinden ne kadar uzaklaştırmak istese muvaffak olamaz. Beşer kuvveti buna müsait değildir. Yüzde mikdarı arttıkça şahsî alâkası çoğalır ve tavassuttaki bitaraflığı azalır.

Bu yüksek düşüncenin bazı kafalarda yer bulmadığını görüyoruz. Mesleğin, adalet gayesine tahsisi lâzımgeldiğini anlamıyanları ve yalnız görünüşteki bazı misallere aldananları mazur görürüz. Yirminci yüz senede insanlar çok maddî oldukları için böyle yüksek ideallere inanmak istemiyenler bulunabilir. Fakat bizim vazifemiz bunu aydınlatıp inandırıncıya kadar uğraşmaktır. Bazı meslekdaşlarımız dahi bu kadar yüksek ülkünün biraz yapmacık olduğu fikrinde iseler de, avukatlık kanunlarının kurduğu rejimin meslek vicdanına, hattâ avukatın menfaatine uyduğu yavaş yavaş görülecektir.

Hekimlerin kendi yakınlarını başka doktorlara ameliyat yaptırdıklarını, birçok avukatların, şahıslarına ait davalara kendileri girmeyip başka meslekdaşlarına müdafaa ettirdiklerini biliriz. Hiç bir kanun, nizam ve ahlâk müeyyidesi olmadığı halde bunun böyle olması, hâdiselerin kendiliğinden böyle bir çığır açması neden ileri geliyor? Şundan ileri geliyor ki avukat, şahsına veya ailesi efradına ait bir davada bitaraf olmadığı için iyi müdafaa edemez. çünkü ortada dönen hak, onun kendi hakkıdır. Muhakeme celselerinde, kaybedeceği menfaat (hele bu menfaat biraz da büyük olursa), gözlerinin önünde canlanarak muvazenesini bozar. Lâzım olan insicamı muhafaza edemez, müdafaasını bitaraf bir adama yakışacak surette derleyip toparlıyamaz. Zira o işteki hedefi, adaletin zaferi değil, sahsî menfaatinin zaferidir ve

böyle olduğu içindir ki hislerine kapılır ve ister istemez bitaraflıktan ayrılır. Halbuki arkadaşı o menfaatte alâkalı değildir. Meslek borcu olarak arkadaşının işini müdafaa ederken bu hislere kapılmaz. Kanunun nisbî ücret pazarlığını yasak etmesi, mesleğin ruh ve gayesine, ahlâkına uyan bu gibi düşüncelerin mahsulüdür (Bak: No. 155, 529).

527 – Davanın tamamen veya kısmen satın alınması. Davanın tamamen veya kısmen temellükü halinde bu esbabı mucibe daha kauvvetlidir (Bak: No. 586, 587). Davayı satın almakla avukat, artık mutavassıtlıktan tamamen çıkmış, hâlis bir bazirgân olmuştur. Bu dereceye düşen bir avukatın davayı kazanmak için yapmıyacağı şaklabanlık yoktur. Hukukî bilgi ve tecrübesini adalet hizmetine tahsis etmiyen, kendi menfaati için çalışan bir adam mevkiine düşmüştür. Böylelerin Baroda yeri yoktur. Onların yeri çarşıdır.

528 – Ücret karşılığı senet almak yasaklığı. Bir avukatın, mukaveleye müstenit ücretini sağlamlamak için rehin mal, ipotek ve sair teminat alması meslek vakarına uymaz. Avukatın yaptığı ve yapacağı yardım mukabilinde hakkı olan ücretinin temini için iş sahibinden alacağı imza, ücret mukavelenamesidir. Bu, mektup şeklinde bir taraflı olacağı gibi, iki tarafın haklarını ve vecibelerini gösteren mukavele şeklinde de olabilir. Fakat kararlaştırılan ücret için iş sahibinden vadeli senet almak doğru değildir. Emre muharrer senet, poliçe gibi ticarî senetleri alanlar, hele bunları ciro suretile başkasına temlik ettiklerinde bir takım ticarî mes'uliyetlere maruz kalabilirler (Bak: No. 352). Fakat bunlar da olmasa ücret için ticarî senet almak, mesleği tüccarlıkla karıştırmak kokusunu veren ve mesleğin ciddiyet ve nezahetine yakışmıyan bir harekettir (Bak: No. 350).

529 – Hâsılı davaya iştirak memnuniyetinin eskiliği. Avukatlara, davanın mukadderatile alâkadar olmalarının yasak edilmesi pek eski zamandan başlar. Böyle yasak pazarlıkların bir nümunesine eski Romalılar zamanında Quota litis adı vreilen mukavelelerde rastgeliriz. Buna göre müvekkil, davasını kazanan ve tahsil eden avukata bunun bir kısmını ücret olarak vermeyi taahhüt ederdi (Bak: No. 155, 527).

Eskiler böyle mukavelelerin yasak edilmesi ssebeplerini sayarken pek haklı olarak diyorlar ki: Bu gibi mukaveleler avukatı davanın mukadderatile alâkalandırıyor ve kendisini taraflardan biri mevkiine sokuyor. Böyle bir avukat, istiklâlini kaybeder, menfaati istihkar duygusunu yumruklar, avukatlık vakar ve şerefine halel getirir.

Amerikada, Brezilyada, Meksikada nisbî ücret kararlaştırılması yasak değildir. Haklarını avukat vasıtasile müdafaa eden iş sahibi, müddeabihin yüzde on, yirmi, hattâ otuzunu müdafiine vereceğini taahhüt eder. (Brezilyada, umumiyetle, dava sulhan bitmişse yüzde on, mahkemeye intikal etmişse yirmidir. Ahkâmı şahsiye işlerinde ve para ile kıymetlendirilemiyen davalarda ücret maktudur). Eğer şifahen

kararalştırılmış olan ücret miktarında taraflar ihtilâf etmişlerse, keyfiyet vukuf ehline havale olunur.

Japonya avukatlar birliği, müddeabihin yüzde ellisini tecavüz edecek derecede avukatlık ücreti ve mahkeme masrafı alınmasını yasak etmiştir.

530 – Disiplin Meclislerine düşen vazifeler. Davanın tamamen veya kısmen satın, ücretin temini maksadile rehin ve ipotek alınmasını İstanbul Barosu hiç bir zaman hoş görmemiş ve böyle bir hareketinden şikâyet üzerine veya re'sen haber aldığı avukatı sorguya çekmiş ve bazı kararlar da vermiştir. Bunda çok haklıdır.

Davanın temellükü, meslek bakımından çok ayıp ve ağır cezayı müstelzim bir hareket olmakla beraber bunu yapan bazı Baro mensuplarına sık sık rastgelmiş olduğumuzu esefle söylemekten kendimizi alamıyoruz. İşin feci tarafı, bunu yapanların pek tabiî bir iş yapmış oldukları zihniyetinde bulunmalarıdır. Onlarca bunda hiç bir mahzur yoktur. Bu hareketin, avukatlık gayesile, şeref ve haysiyetile, bitaraflık ve istiklâlile uzlaşamaz olduğunu, yazıhanenin her hangi bir ticaret merkezi ve yahut hak alım satımı yeri olmadığını kendilerine öğretmeliyiz. Barolar bu hususta ne kadar sert davransalar haklıdırlar.

Barolardan tardedilmiş bazı avukatlar müvekkil namına iş takip edemiyecekleri için bunlardan bazıları davayı temellük ve asıl hak sahibi imiş gibi şahsen takip ve müdafaa ediyorlar. Hele İcra dairelerinde (temlikçilik) bir moda haline gelmişti (Bak: No. 586, 587, 588).

Barolara düşen vazife, yalnız bunları menetmek ve cezalandırmak değildir. Kitaplarla, konferanslarla, yazılarla halka hakikati anlatmalıdır. Kendi menfaatleri, işlerine bu gibileri bulaştırmamakta olduğundan, kaçınmalarını, ellerinde bilgi ve fazilet höccetleri olmadığını, hiç bir teşkilâta tâbi olmadıkları cihetle cezalandırmaları zor olduğunu, şuna buna masraf ve rüşvet vereceğim diye Devlet ve milletin namusunu kundakladıklarını hiç yorulmadan ve usanmadan izah etmelidir. Ortada yalnız avukatlığın, Baroların ve hakları zayi olan fakir ve biçarelerin menfaati yoktur. Bilâkis bunlarla beraber ve bunların üstünde Türk Devlet ve milletinin, Türk Adliyesinin namus ve şerefi bahis mevzuudur. Türk Baroları, bu gizli düşmana karşı bütün kuvvetlerini seferber etseler yeridir (Bak: No. 587 mükerrer).

531 – Mahkemelere, İcra dairelerine ve halka düşen vazifeler. Barolar kadar mahkeme ve İcra dairelerinden de ciddî bir alâka bekleriz. Kanunun 35 ve 50 inci maddeleri hastalığı esasından tedavi edecek tedbirleri koymuştur.

Halka gelince, haklarına ve borçlarına sahip, namuslu ve bilgili oldukları Baroda kalmaları veya Baroya girmelerile, zâhir, teşkilâtlandırılmış oldukları için kusurlarından dolayı intibah cezalarına maruz ve mes'ul bu kadar avukat içinden birisini seçmeyip de vatana, millete, adalete ve mesleğe karşı hiyanetlerinden dolayı Barodan koğulmuş şahıslara müracaat etmelerine ağlamak mı, yoksa gülmek mi lâzım-

dır? Takdirden âciziz. Yakinen bir iki hâdise biliyoruz ki, bu gibi lekelilere nı temlik edenler, mukabilinde bir imza dahi almamışlar ve sonra haklarını bütün zayi etmiş, yahut bir esir gibi, bir dilenci gibi yalvara yakara ne verir ğa mecbur kalmışlardır.

Adalete ve sonra kendi menfaatine bu bile bile hiyanet neden ileri geli matrut avukatlar, yahut iş adamları nasıl bir hüner sahibidirler ki, iş sahipler dilerine bu kadar çekebiliyorlar? Halkın, kendi menfaatini idrakten âciz alt sının saflığı bu dolaplara düşmesine saik olsa gerek. Tatlı dil döküyor, işini şı na yaptıracağım diye iğfal ediyorlar olsa gerek. Çok umarız ki, kanunun kc ağır cezalar, bu halleri büsbütün ortadan kaldıracaktır (Bak: No. 586, 587 ve 1 rer, 588).

Bütün bunlara rağmen Baroların ve avukatların hareketsiz kalmaları ic mez. Bir kere bu adamların yazıhanelerini kapatmağa çalışmalıdırlar. Çünkü katlık sıfatını zayi etmiş olan bir adam, avukattan başka kimsenin yapamıyaca kuk müşavirliği, hukukî nizaların İcralarda takibi işini yapacak yazıhane açam lıdırlar.

532 – **Bazı misaller.** Ücret mukavelesinin yazılı şekilde olması, âmir hül lerdendir. Bunun içindir ki yazılı mukavelesi olmıyan avukat davasını şahitle edemiyeceği gibi müvekkiline yemin dahi veremez. Artık hakkı, tamamen mü kilinin iyi veya kötü niyetine bağlıdır.

Mevzuu muayyen bir meblâğı ihtiva etmiyen, müddeabihin miktarı üzerir nisbî olarak tayin kılınan, her ne suretle olursa olsun davanın hâsılında iştirak zammun eden ücret mukaveleleri tamamen bâtıldır. (Tamamen) kelimesine bill sa meslekdaşların dikkat nazarını çekeriz. Böyle mukavelelere müsteniden c avukat dava açamaz ve esasta mukavele vardır, fakat şart batılıdır, binaenaleyh (misil istemeğe hakkım vardır, diyemez. Avukatlar kongresinde cereyan etmiş o müzakerelerde böyle mukavelelerin hem esas, hem şart cihetinden tamamen bâtıl hükümsüz olduğu ve avukata, gerek müsemmâ ve gerek misil ücret talebine bir v hile hak veremiyeceği tebarüz ettirilmiştir. Avukat bu vaziyette olsa olsa tarifede y zılı ücrete müstahak olur (Bak: No. 539).

Şu kadarı peşin ve şu kadarı dava kazanıldığı zaman alınmak üzere kararlaşı rılan ücret mukavelesi bâtıldır. Çünkü davanın hâsılına, iştirak vardır.

Şu kadarı peşin ve şu kadarı, müvekkilinin beraet ettiğinde veyahut suçlunu mahkûmiyeti halinde alınmak üzere kararlaştırılan ücret mukavelesi dahi, davanı hâsılına iştirak olduğu için, hükümsüzdür.

Bunun sebebi şudur ki avukat, davayı kazansın, kaybetsin ayni mesaiyi sarfedi yor. Müvekkili beraet etsin veya etmesin, ayni yardımı yapıyor. Avukatın ücreti, ma demki yaptığı hizmetin mukabilidir, şu halde müvekkilin davayı kazanıp kazanma-

ması, ücretin miktarına, tediyesine sebep teşkil edememelidir. Şimdiye kadar tatbikatta aksine hareket edilmiş olmasına rağmen meslekdaşların bu prensiplere alışmaları, hem mesleğin şerefi, hem kendilerinin menfaati iktizasındandır. Bunun en canlı bir misalini ameliyat yapan hekimlerin aldıkları ücrette gösterebiliriz. Hasta kurtulsa da, ölse de ameliyat yapan hekim, kararlaştırılan ücretin tamamını alır. Çünkü vazifesini, hizmetini yapmıştır. Avukat ta böyledir. Davayı sonuna kadar takip ve müdafaa etmiştir. Emeği mukabilindeki ücrete istihkak kazanmıştır. Gerçi bu yenilik bazı müvekkillere yabancı gelecektir. Fakat zaman zaman ile onlar da alışacaklardır. Vekâletin esbabı mucibe lâyihasında da denildiği gibi avukatın vazifesi, müvekkilinin hukukunu hak ve adalet icapları dairesinde müdafaa ve takip olduğuna göre, neticenin müsbet veya menfî olmasının mesai karşılığı olan ücrete tesir etmemesi lâzımdır.

Bir avukat, bir şirketin teşekkülü için istişarede bulunduğu zaman, ücretine mukabil o şirketin hisse senetlerini kabulden çekinmelidir. Zira bu şartlar dahilinde, nasihat verirken istiklâlini kaybetmiş ve hattâ şirketin teşekkülü merasimi sırasında bir nizamsızlık vaki olursa şüphe altına da düşmüş olur (J. Appleton).

Hediye kabulü memnu değildir. Müşterinin minnettarlığı bazan bu şekilde de tezahür edebilir. Fakat âdet hükmüne girmemelidir.

Kanunî şekilde yapılmış mukaveleye müsteniden ücretin bir kısmını peşin almak mümkündür. Mütebakisi, biraz sonra ve yahut, o dava ne şekilde neticelenirse neticelensin, işin sonunda alınabilir.

533 – Aylık, yıllık abonemanlar. Şu kadar müddet zarfında yapılacak şu kadar müdafaa için maktu ücret takdiri caiz midir? Meselâ şu miktar aylık veya yıllık aboneman mukabilinde bir müessesenin avukatlığını kabul doğru mudur? Bu gibi uyuşmalar, bilhassa mesleğe yeni girmiş, henüz müşteri edinmemiş genç avukatlar için bir istinad teşkil ettiğine şüphe yoktur. Fakat kazançları müemmen, yahut ideal sahibi eski avukatlar buna hiç yanaşmazlar. Çünkü böyle maktu ücretler, ekseriya çok bir miktarda olmaz. Bazan bir istişare veya müdafaadan daha fazlasını kazanmak imkânını gördükleri ve kendilerini hiç bir kayıt ve şart altına almak istemedikleri için bağlanmazlar. Fakat gençler için durum, bambaşkadır. Ayda şu kadar maktu ücretle yazıhane masraflarını veya bir kısmını temin etmiş olmaktan mütevellit bir emniyetle çalışırlar. Gerçi, bir zaman gelir, sâyini toptan satmanın manevi, hattâ maddî zararını görerek boyunduruğu silkib atarlar. Fakat başlangıçta, başka iş gelsin veya gelmesin, maktu ve müemmen bir kazancın cazibesinden kurtulamazlar.

Bu doğru mudur?

Paris disiplin meclisi, eski bir kararında şöyle demiştir: (Ücretlerin bu şekilde tesbiti keyfiyeti, ne adalet kaideleri, ne de avukatın vakar ve istiklâl duygularile uzlaşamaz.) Ayni meclisin bir diğer kararı, müvekkilinin işlerini müdafaa hususunda

avukatın senelik ücret almasını muvafık bulmamış, bununla beraber Mollot, resmî daireler ve hususî müesseseler için bir istisna kabul etmiştir.

Üstad Appleton, Paris Barosu dahilî nizamnamesindeki (Kabinesinde verdiği konsültasyonları karşılamak üzere avukat, müşterisinden senelik ücret kabul edebilir) ve Liyon Barosu nizamnamesindeki (Gerek her müdafaa ve istişare için maktu bir meblâğ, gerekse mutad üzere verilen nasihatler için senelik bir ücret üzerinde uyuşulması caizdir.) kayıtlarını zikrettikten sonra der ki: Ticaret, sanayi ve idare işlerinde, şirketler ve sendikalarda avukatın daimî bir nâsıh ve müşavir mevkiinde olması lâzımdır. Hukuk münasebetlerinin daima artan karışıklığı, kanunlar ve nizamların çokluğu, dünya harbinin ve harp sonu vaziyetinin bize yüklediği ağır ve malî karışık usuller, avukatın bilgi ve tecrübesine sık sık müracaati icap ettirmektedir. İcabında telefonla verilen küçük bir fikir ve nasihate ait ücreti tesbit ekseriya mümkünsüz olur. Maktu ücretin şu faydası var ki, avukatı, müvekkilin daimî bir müşaviri haline getirir. Bu da, gerek adaletin, gerek müvekkilin nef'ine olduğundan teşvik edilmelidir.

Bu sebeplere ve ücret mukavelesi yapmanın imkânsızlığına binaen istişare ücreti olarak aylık veya senelik maktu bir miktarda mutabık kalınmasına bir şey diyemezsek de bu hal, dava işlerinde caiz görülmemelidir. Zaten dahilî nizamnameler ve üstadlarda, kayıt ve mütalealarını yalnız istişarelere hasretmiş bulunuyorlar. Çünkü toptan dava kabulü, avukata istiklâlini kaybettirir. Avukat, alacağı işin evvelâ kendisi hâkimi olacaktır. Hakka, kanunlara büsbütün veya büyük bir ihtimal ile uygun olmadığını anladığı müdafaaları reddedecektir (Bak: No. 580 mükerrer, 676, 677, 689). Halbuki aylığını, yıllığını veren müvekkil, hele seviyesi biraz düşkün olursa, avukatını haklı, haksız her işe sevketmek istiyecektir. Avukat, müdafaa etmek istemezse, ücretini hak etmiyecek, müdafaa ederse istiklâlini fedâ edecektir. Sonra, maktu aylıkla bir müessesesinin avukatlığını kabul etmekte, ne bileyim, bir müstahdemlik kokusu vardır. Daha sonra, öyle haller ki, avukatlık mesleğinin vakar ve şerefi bahis mevzuu olur. Haklı haksız her işi müdafaa ve takibe mecbur olan bir avukat, (Ne yapayım? Müessesenin umumî vekiliyim) diyemez. Dese de bu bahane, haksızlığı gün gibi âşikâr olan müdafaalardan doğan manevî mes'uliyeti, hicabı, hattâ şerefsizliği gideremez.

Maktu müdafaa yerine ayda veya yılda şu kadar maktu ücret mukabilinde bir müessesenin istişarelerini deruhte etmekte istiklâle dokunur bir şey yoktur. Çünkü burada yaptığı, fikir ve nasihat vermektir. Hukukî kanaati ne ise onu söyler. Tutup tutmamak müvekkiline aittir.

534 – En mühim nokta: İşin sonuna kadar takibi. Kanunların ücret davalarına müsait olması, avukatların böyle davalar açabilmesi, müşterilerin nankörlüğü, avukata esaslı bir noktayı unutturmamalıdır: Avukat, dosyayı kabul etmekle müşterisi ve kendisi arasında bir şeref mukavelesi imzalamıştır. İşi sonuna kadar takip ve

müdafaa edecektir. Avukat bu vazifesini, ücretini tamamen almadığı veya geç aldığı gibi bahanelerle ne bırakmalı, ne de savsaklamalıdır. Avukat, müşterisinin zayıf anlarını istismar etmemelidir. Vakıâ birçok müşteriler, müşkül mevkide bulundukları zaman sıkıştırılmazlarsa, borçlarını vermezler, sonra omuz silkerler. Fakat avukata düşen şeref vazifesi, onun müşkül mevkiinden istifade etmemektir. Avukat, para meselelerinden dolayı daima feragat, ulüvvücenap, menfaati istihkar hislerile hareket edecek kadar büyük olmalıdır (Bak: No. 588, 674).

C – Ücret tarifesi

535 – Tarife yapılmasını icap eden sebepler. Müdafaa edenlerle edilenler arasındaki münasebetin arz ve talep kaidesine uymaması ve avukatların, müşterilerinden her türlü nisbet ve insaf dışında ücret istemeleri ve dava hâsılına iştirak etmeleri ilâh... yüzünden birçok memleketlerde vekâlet ücretleri tahdit veya bazı kayıt ve şartlara raptedilmek (nisbî ücretin, hâsılı davaya iştirakin menedilmesi ve şu kadardan fazla ücret alınamaması gibi) ve bazılarından ihtilâfların hallinde mahkemelerin hükmedecekleri aşağı yukarı hadleri gösteren tarifeler yapmak mecburiyeti hâsıl olmuştur.

Avukatlık kanunu lâyihasının ilk şekline göre, bizdeki tarife hem aşağı ve hem yukarı hadleri gösterecekti. Kongre yalnız aşağı haddi gösteren tarifeyi kabul etmiş (Bak: No. 120) ve Meclisten öylece geçmiştir.

536 – Tarife nasıl yapılır? Her Baronun İdare Meclisi dört senede bir seçim devresi başlangıcında kazâ mercilerindeki muamelelerle diğer işlerden (yani istişarelerden ve her nevi hukuk yardımından) alınacak ücretin en az haddini gösteren bir tarife hazırlıyarak Adliye Vekâletine gönderir. Bu, avukatlık mesleğinin âmme hizmeti addedilmiş olmasının bir neticesidir. Tarifenin Barolardan gelmesi ve dört senede bir değiştirilmesi de vekil ve müvekkil münasebetleri ve maişet şartları o yerlerin İdare Meclisleri tarafından daha doğru ve yakından görülebileceğinden ve bu şartların değişmesi halinde tarifelerin de değişebilmesinden ileri gelmektedir.

Adliye Vekâleti, haysiyet divanının mütaleasını aldıktan sonra tarifeyi tasdik eder veya lüzumlu gördüğü değişiklikleri yapar.

Yeni bir tarifenin tasdikine kadar mevcut olan tarife hükmü devam eder.

Aşağı had, avukatların ve bilhassa gençlerin şeref ve haysiyetlerini korumak için konulmuştur. Baroların mahallî şartları ve hukuk yardımlarını göz önünde tutarak hazırlıyacakları tarife sayesinde, çok defa mahkemelerin hükmettikleri veçhile üç lira, beş lira gibi avukatın yardımı ve şerefile uzlaşamıyan ücretlere meydan kalmasa gerektir.

536 – Mükerrer – İstanbul Barosunun hazırladığı ücret tarifesi projesi. İstanbul Barosu İdare Meclisi, ücret tarifesi projesini hazırlamak üzere müellifin re-

isliği altında bir komisyon teşkil etmiştir. Komisyon, bütün kanunlarımızı ta suretile tetkik ettikten sonra hazırladığı projeyi Meclise vermiştir.[21] Proje üç k dan mürekkeptir: 1 – Mahkemelerle merci ve diğer kazâ makamlarının hari yapılan, yani kazâî ve idarî dava ve takip mevzuu olmıyan sözlü ve yazılı ya ların ücreti, 2 – Mahkeme ve kazâ salâhiyetini haiz diğer makamlar nezdinde lan ve maktu ücrete tâbi bulunan yardımlar, yani davalar ve takiplerin ücret Nisbî ücretler.

Avukatlık kanunu nisbî ücreti menetmişse de, memnu olan husus, avukatl vekkil arasında kararlaştırılacak ücret mukavelenamelerine münhasır olup, Devletçe tasdik edilmiş bir tarifeye ve âmme velâyetine müsteniden hâkim ta dan hükmedilecek ücretlerde hâsılı davaya iştirak töhmeti bahis mevzuu olamı ğı derkârdır. Nitekim bu mülâhaza ile eski ve yeni kanunlarımız nisbî ücret hususunda mahkemelere ve İcra makamlarına salâhiyet vermiş oldukları gibi avukatlık ücret tarifelerinde ve bilhassa Alman ücret tarifesinde dahi bu esas edilmiştir.

Proje hazırlanırken İstanbulun hayat şartları, müvekkillerin istitaatları, av ların mükellefiyet ve mecburiyetleri, yapacakları yardımların ehemmiyet ve hu yetleri ile birlikte tarifenin asgarî ücret tarifesi olduğu ve bunun hâkim taraf icabında üç misline çıkarılabileceği ve tarifenin ücret tarifesi yapılmıyan h münhasır olup daha müsait ücrete istihkakı olduğunu iddia edebilecek avukatı dımını evvelden mukaveleye raptetmekte muhtar olduğu hususları göz önün tulmuştur.

Proje ve merbutu talimatname, İdare meclisi tarafından ittifakla kabul ed Vekâlet vasıtasile haysiyet divanına gönderilmiştir. Divan, İstanbul Barosunu jesini diğerlerine tercih ve bunu esas ittihaz ederek ve kenarlarındaki ücret mi larını çıkararak, her Baronun kendi mahallî şartlarına göre ücret takdir etmesi nında, bütün Barolara göndermiştir. İkinci toplantısında mütaleasını bildirec Vekâletin tasdik edeceği memuldür.

537 – Aşağı hadden az ücret almak cezayı müstelzimdir. Avukatın üc dava kabul etmesine diyecek yoktur. Bunu Barosuna haber vermek şartile h man yapabilir (Aşağıdaki maddeye bak). Fakat ücretle takip ettiği işlerde muk ile kararlaştırılan ve kararlaştırılmamış ise, asgarî tarifede yazılı olan miktarı sı lâzımdır. Bundan aşağısını alamaz. Alsa ilk defasında en az tevbih cezasına tırılır (Madde: 116), tekerrürü halinde işten çıkarma cezası verilebilir (Bak: Kanun vâzıının bu emri, avukatlığın şeref ve haysiyetini korumak kaygusunda ri gelmektedir. Bedava iş görmek mümkündür. Bu, centilmence hareketten

---

(21) Proje, esbabı mucibesi ve nisbî ücret tablosu Baro Mecmuasının Eylül 1939 nüs dercedilmiştir.

duyulur. Fakat ücret alınacaksa, kanunun tayin ettiği hadden aşağı alınamaz. Bu hadden aşağı ücret kabulü, düşkünlüğe, şerefsizliğe delâlet eder ve böyle hallerde meslek şerefini korumıyanlara ceza verilir.

538 – Ücret istemek mecburiyeti. Avukat, söylediği her söz, yazdığı her kelime, takip ve müdafaa ettiği her iş için, umumî tabirile, yaptığı her hukuk yardımından dolayı ücret istiyecektir. Ücretsiz dava deruhte edilmesi halinde, keyfiyetin Baro Meclisine bildirilmesi lâzımdır. Bu kaide, avukatın yaptığı hukuk yardımı karşılığı olarak behemehal ücret istemeğe mecbur olmasından ileri gelmektedir. Eğer işi bedava takip ve müdafaa ediyorsa, sonunda yanlış anlaşmalar mahal kalmamak için, işin başlangıcında İdare Meclisine bildirmesi lâzımdır.

539 – Tarifeye göre alınacak ücret. Avukat; hakkı olan ücreti, işin başlangıcında yazılı mukaveleye bağlamamış veya bağlıyamamış ise, isteyebileceği ücret, asgarî tarifede yazılı olan miktardır. Mahkemelerin ve mercilerin avukat tarafından sarfolunan mesaiye ve takip olunan işin ehemmiyet ve mahiyetine göre (Bak: No. 272), muhakeme masrafları arasında mahkûm aleyhine yükletecekleri bu ücret, tarifede yazılı hadden aşağı ve üç mislinden yukarı olamaz.

540 – Bazı memleketlerde bu ücretin miktarı ve daha az almanın cezası. Macaristanda tarifenin gösterdiği aşağı had yüzde bire kadar inebilir. Bulgaristanda yüzde üçten beşe kadar çıkabilir. Litvanyada yüzde üçle on arasındadır. Paraguvayda yüzde üçle yirmi beş arasında değişebilir. Bunlar mahkemenin muhakeme masrafları meyanında haksız çıkan tarafa yükleteceği ücretler olmakla beraber, taraflarca mukavele ile miktarları değiştirilebilir.

Bizde olduğu gibi, bazı memleketlerde dahi avukatın aşağı hadden daha az ücret istemesi bir suç teşkil etmektedir. Çekoslovakyada 9 Mayıs 1923 tarihli kararnameye göre böyle bir hareket, disiplin cezasını müstelzimdir. Romanyada buna resmen meslek kusuru denilmektedir. 23 Mayıs 1936 tarihli tamimde Roma avukatları yüksek komisyonu, bir avukatın sulh mahkemelerinde 150, asliye mahkemelerinde 250, istinaf mahkemelerinde 400 liretten aşağı ücret almalarını yasak etmiştir. Yunanistan kanunu, bedava yardımı kabul ettiği halde tayin olunan asgarî hadden aşağı ücret alan avukatı cezalandırmaktadır.

541 – Ücret isteyememek veya alınan ücreti geri vermek haller. avukat, üzerine aldığı bir işi sonuna kadar takip etmeğe kanunen ve akden mecburdur (Bak: 669). Hukuk yardımının karşılığı olarak isteyeceği mukavele veya tarife ücretine, kanun ve akid ile üzerine almış olduğu vazifenin ifası şartile müstahak olur. Deruhte ettiği işi haklı bir sebep olmaksızın takipten vazgeçen avukat, hiç bir ücret iddiasında bulunamaz ve peşin aldığı ücreti iadeye mecbur olur. Ötedenberi meslek an'anelerinin kabul ettiği bu esaslar, Avukatlık kanununda yer bulmuştur (Bak: No. 670).

542 – Haksız ve haklı aziller. Ancak müvekkil, avukatını haksız olarak azletmişse veyahut davasını başka bir avukata vermişse ücretin tamamını ödemeğe mecburdur. Azil veya işi başka birisine tevdi, haklı bir sebebe istinat ediyorsa ve meselâ avukatın kusur ve ihmalinden ileri geliyorsa, ücretin ödenmesi lâzımgelmez (Avukatın kusur ve ihmali yüzünden müvekkiline iras edeceği zararların ayrıca tazmin ettirileceği hakkında bak: No. 669, 683 ve sonrakiler).

Avukatın azlinde veya işin başka birisine tevdiinde haklı sebepler olup olmadığını takdir, mahkemelerle barolara aittir.

D – Ücret davası açmanın merasimi

543 – Dava açmadan evvel Baroya malûmat vermek mecburiyeti. Yaptığı hukuk yardımından dolayı gerek yazılı mukaveleye ve gerek tarifenin asgarî haddine dayanarak dava açmak istiyen avukat, önce baro İdare Meclisine malûmat vermeğe mecburdur. Bu mecburiyet, Adliye Encümeni tarafından konmuştur. Mucip sebeplerine göre bugün, bazı baroların dahilî nizamnamelerinde (bununla İstanbul Barosu kasdedilmektedir) bu yolda hareket edilmekte olup (Bak: No. 520, 646, 811) bunun mecburiyet halinde lâyihaya konması, Baro İdare Meclislerinin murakabe vazifelerini kolaylaştıracağı gibi, aleyhine dava açılan müvekkilin rıza göstermesi halinde Baro İdare Meclislerinin veya Baro Reislerinin uzlaştırma yolile ücret ihtilâflarını halletmek salâhiyetlerini kullanmalarına da imkân vermiş olacaktır (Encümen mazbatası sayfa: 30). İdare Meclisleri ve Baro Reisleri önceden malûmat verilen ücret davalarını kendileri bir kere takdir ederek haksızlığı açık olanların açılmasına ve mahkemelrein boş yere işgal edilmesine mâni olacakları gibi, alenen cereyan eden muhakemelerde avukatla müvekkili arasındaki acı tatlı münasebetlerin ortaya atılmasına (Bak: No. 520, 521) ve mahkeme salonlarında nâhoş bir havanın esmesine mâni olurlar.[22]

E – Ücrete müteallik imtiyazlar

544 – Bu imtiyazların konmasının sebebi. Avukatnı yaptığı hukuk yardımının bir âmme hizmeti olduğunu tebarüz ettiren kanun vâzıı, bu yardımı yapan adalet amelesinin emeği mukabilini behemehal ve bazı hallerde tercihan almasını emretmek suretile meslek erbabını himaye etmek istemiştir. Bu kitabın birçok yerlerinde işaret ettiğimiz veçhile müvekkilinin elinde olmıyan bir hakkı ona kazandıran

---

(22) Biz İstanbul Barosunun ananesine ve Adliye Encümeninin bu mucip sebeplerine dayanarak, ücret davası açacak olan avukatın Baroya malûmat vermesi üzerine idare meclisinin takdir hakkını kullanmasını, ihtilâfın mahiyetini tetkik ederek avukatı haksız görürse müsaade vermemesini ve icabında ihtilâfı hakemlere tevdi etmesini istedik ve dört âza azlıkla kaldık. İdare meclisi, kanunun 131 inci maddesinde avukatın yalnız Baro idare meclisine malûmat vereceği kaydına istinatla azlığın mütaleasını kabul etmemiş ve beş reyle aksine karar vermişir.

veyahut üzerine yükletilmek istenilen büyük bir haksızlığı önleyen avukata karşı müvekkiller bazan nankördürler. kendisine birçok mükellefiyetler, bedava müdafaalar (Adlî müzaheret) yükletilen, her hareketi şiddetli ceza tehditleri altında murakabe edilen ve isteyeceği ücret, bin bir kayıt ve şarta bağlanan avuaktı zalim müşterilere karşı korumak, bizzat kendilerinin kazandırdıkları servetten kendi ücretlerini mümtazen aldırmak, âdil bir kanuna yaraşan himaye eseridir.

545 – Müteaddit müvekkilerin, ücret ödenmesi bakımından müteselsil kefaletleri. Müvekkilin taaddüdü halinde bunlardan her biri, avukat ücretlerinin tediyesi hususunda müteselsil borçlu sayılırlar. Müvekkiller tüccar sınıfından olsun veya olmasınlar, hüküm böyledir. Çünkü avukatın yardımını hepsi birden görmüşlerdir. Avukat, her birinden hissesini istemek mevkiinde değildir. İsterse her birinden kendi hissesini, isterse bir tanesinden asalet ve müteselsil kefaleti hasebile hepsini isteyebilir. Ücretin tamamını ödeyen bir müvekkilin diğerlerine müracaat hakkı tabiî mahfuzdur.

546 – Sulhan biten işlerde tarafların müteselsil mükellefiyeti. Sulhan neticelenen işlerde taraflar, avukat ücretinden müteselsilen mes'uldürler. Avukatın aldığı bir işi sulhan bitirmeğe çalışması bazan vazifesi dahiline girdiğini biliyoruz (Bak: No. 598, 599). Sulhan işi bitiren avukat, hukuk yardımını yapmış ve ücretinin tamamına istihkak kazanmıştır. Ancak bu sulhten yalnız müvekkili değil, karşı taraf da hukuk yardımı görmüş ve faydalanmış olacağından veyahut öyle sayıldığından ötürü her iki tarafın da ücreti ödemek hususunda müteselsil borçlu mevkiinde bulundurulmaları hakkaniyet icaplarına uygun görülmüştür. Kanun vâzıının gerek bu ve gerek yukarıki numarada yazılı imtiyazları vermesi, müvekkillerin, ücreti birbirlerine atmalarına mâni olmak ve avukata, hukuk yardımının karşılığını daha kolay ve emin bir surette alabilmesi imkânını vermek içindir.

547 – Kâğıtlar üzerinde hapis hakkı. Avukat, ücreti ödenmedikçe, müvekkilinin kendisine verdiği kâğıtları iadeye mecbur değildir.

548 – Mal ve para üzerinde hapis hakkı. Avukat, müvekkili tarafından kendisine verilen veya onun namına aldığı mal ve paraları, ücret ve masraflarının ödenmesine kadar ve alacağı nisbetinde elinde hapsedebilir.

Avukat, mukavele ile kararlaştırılan veya mahkemeler ve merciler taraından tarifeye göre takdir olunan ücretinden dolayı kendi mesaisi neticesinde müvekkilinin muhafaza veya iktisap eylediği malları ve paraları üzerinde, diğer alacaklılara karşı rüçhan hakkını haizdir. Rüçhan hakkı, vekâletnamenin tanzimi tarihinde sıra alır

Bu hükmün ne kadar âdilâne olduğunu izaha hacet yoktur. Avukatın, sırf kendi yardımı ile meydana çıkardığı veya ziyaına meydan vermediği servetten önce kendi ücretini alabilmesinden daha tabiî bir şey olamaz.

Lâyihanın 135 inci maddesinin son fıkrasında (Ayni münazaalı olan gayrimenkullerde bu hak, avukat tarafından ibraz olunan ücret mukavelesine tevfikan ipotek tescili suretile temin edilir.) diye bir kayıt vardı. Adliye Encümeni bunu lüzumsuz görerek kaldırmıştır (Bak: mazbata sayfa: 30). Bununla beraber avukatın, mukavelename ile kararlaştırılan veya mahkemeler ve merciler tarafından takdir olunan ücretinden dolayı müvekkiline ait olduğunu zannettiği bir gayrimenkulü haczederek sıraya gireceği ve vekâletnamesinin tarihine göre ücretini mümtazen alacağı tabiîdir.

549 – Almanya, Yoguslavya, Bulgaristan ve Romanyada ücret imtiyazı. Son Alman avukatlık kanununun 36 ıncı maddesine göre avukat, yaptığı masraflarla ücretini almadıkça dava evrakını müvekkiline vermek mecburiyetinde değildir.

Yugoslavya kanunun 30 uncu maddesi mucibince avukat, ücret ve masrafını alamazsa alacağı nisbetinde evrakı ve kıymetli evrakı mahkemeye vererek on dört gün zarfında ücret ve masraflarının tesbitini isteyebilir.

Bulgaristanda, avukat ücreti imtiyazlıdır.

Romanya Avukatlık kanununun 74 ve sonraki maddeleri mucibince, mukaveleye veya tarifeye müstenit ücretin davasında avukat, borçlusunu kendi ikametgâhı mahkemesine çağırmağa, hakkını müteaddit müvekkillerden müteselsilen aramağa, ücret davalarını mevaddı müstacele gibi acele gördürmeğe, hakkını müvekkilinin mallarından mümtazen almağa, (Bu hak, Devlet vergi ve resimlerinden sonra ve diğer bütün hususî alacaklardan önce gelir.) ücret mukavelesini Notere tasdik ettirmiş veyahut mahkemenin müzakere odasında reis veya vekiline işaret ettirmişse ilâm gibi icra ettirmeğe, kefalet vermeden ihtiyatî haciz kararı almağa salâhiyetlidir.

Bazı yerlerde ve meselâ İtalyada avukat, ücretini alıncaya kadar kâğıtları saklamak imtiyazına bile malik değildir (Bak: No. 231).

14 – Yardım müesseseleri

550 – Yardımın lüzumu. Dimağları daima işlediği, vücutları çok yorulduğu ve sinirleri her dakika gergin bulunduğu için vaktinden evvel kuvvetten düşen ve ihtiyarlayan avukatların son günlerde geçinmelerini temin edecek bir kaynağın bulunması İstanbul Barosunu ötedenberi işgal edegelmiştir. Meslek sigortası yolu, maksadı temin edecek bir sigorta şirketi bulunmamasından ve kanunî bir müeyyide mevcut olmamasından dolayı bir türlü fiiliyat sahasına konulamamış, dahilî nizamname ile teşkil edilen (teavün sandığı) ise varılmak istenen hedefi teminden çok uzak bulunmuştu. Aranılan çare, avukatlara bir defaya mahsus olmak üzere para yardımında bulunmak olmayıp bilâkis çalışamıyacak bir yaşa geldiklerinde kendilerine daimî surette geçinecek bir gelir vermek, öldüklerinde dullarına ve yetimlerine maaş suretinde yardım elini uzatmak olduğu cihetle bunun bircik yolu, Devletin,

memurlarına verdiği tekaüdiye gibi avukatlara da kendi meslekî teşekkülleri tarafından bir tekaüdiye vermek ve bunu temin için bir (Avukatlar tekaüt sandığı) teşkil eylemek olduğu neticesine varılmıştı.

Serbest meslek erbabının son günlerini düşünmek, yine kendilerine ait olduğu ve avukatların, kazandıkları paradan bir kısmını istikbal teminatı olarak bir tarafa koymaları muvafık olacağı hatıra gelebilir. Fakat bu mütaleanın hayat icaplarına vegerçeklere uymadığı görülmektedir. Çünkü avukat da nihayet bir insandır ve insanın pek çoğu yarınını düşünmek, yahut düşünse de icaplarını hazırlamak azminden veyahut melekesinden mahrumdurlar. Bu, yalnız bize mahsus olmayıp garp barolarının hemen hepsinin aynı dertle dertli bulundukları ve kurtulmak için çareler aradıkları ve bir kısmının bulup diğer bir kısmının da bulmak üzere oldukları görülmektedir (Bak: No. 553).

Bu mesleğin, ahlâk ve bilgi şartlarını toplamış olanları az çok refah içinde yaşatmasına rağmen, istikbali koruyacak derecede fazla kazanç temin edemediğini veyahut yarınını koruyacak derecede fazla kazanç temin edebilenlerin az olduğunu ispat için uzun uzadıya uğraşmağa hacet olmasa gerektir. Kazandığının hemen hepsini sarfeden ve yarını pek az düşünen bir meslek varsa o da avukatlıktır. Bu, belki mesleğin kendisindedir. Çünkü avukat, çok defa ümitle yaşadığından ve kendisinin bir gün çok kazanması, istikbalde de daima öyle çok kazanacağı ümidini verdiğinden olacaktır ki, yarın için hazırlanmak lüzumunu çokluk duymamaktadır. Bundan başka, san'atini yapmak için muhtelif yerlerdeki Adliye makamlarına gidip gelmek, dava takibi veya müdafaa için memleketin muhtelif şehirlerine seyahat etmek, içtimî mevkiini, meslekî şerefini muhafaza için iyi yeyip iyi giyinmek, ondan başka bir de yazıhane açmak ve muavin, kâtip, daktilo gibi adamlar kullanmak mecburiyetinde bulunan avukat, kazandığının büyük bir kısmını gündelik hayat uğrunda sarfetmekte, yarın için beriye hiç bir şey koyamamakta, yahut pek az bir şey ayırabilmektedir. Bu hal, talihin cilvesine mazhar olmuş pek az avukatlar hakkında varid olmasa bile ekseriyet hakkında varid olduğu derkârdır. Çünkü haklı bir şöhretin temin ettiği masum refaha rağmen, meslek aşkile, fazilet ve namuskârlık icaplarile, menfaati istihkar duygusile çalımış avukatlar içerisinde zengin olmuşlar pek azdır. Bir kısmı oldukça bir refah içinde yaşayabildikleri halde çoğu orta halde geçinmektedirler. Dimağın daimî meşguliyeti, meslek icabı mütemadî mücadele ve münakaşada bulunulması, ilmî uğraşmaları bir yana koyalım, mahkemelerde, icralarda, idare makamlarında uğraşmanın verdiği vücut ve been yorgunluğu neticesi olarak avukatın ,hususile memleketimizde, vaktinden evvel kuvvet ve dermanının kaybederek çalışamıyacak bir halegeldiği ve ekseriya verem, inme, delilik, kanser yüzünden vaktinden evvel öldüğü bir hakikattır.

Yıllarca meslekte çalışmış ve temayüz etmiş bir çok avukatların gerek yaş ve gerek yorgunluk tesirile çalışamıyacak bir hale geldiklerinde hayatlarını temin ede-

cek iradları olmadığı ve yardıma muhtaç bulundukları ve kazanç vergisini veremediklerinden hapse girdikleri görülmüştür. Bu vaziyette bulunan bir avukatın vefatı vukuunda İstanbul Barosu ve bir kısım meslekdaşlar, cenaze masrafını ve ailesinin zarurî ve müstacel ihtiyaçlarını temin zımnında para yardımında bulunmak mecburiyetinde kalmışlardır. Mesleğinin olgun devresinde parlak bir nam ve şöhret kazandığı halde son senelerini sürükleyerek geçiren bazı arkadaşlara aylık bağlamak, iane toplamak suretile yardım edildiğini İstanbul Barosu çok defa kaydetmiştir.

Avukatlık kadar gençlik, ateş, heyecan, daimî bir mücadele kuvveti, fırtınalara mukavemet kabiliyeti isteyen başka bir meslek yoktur. Avukat, daima yazıhanesinde bulunmağa, Adliyede görünmeğe mecburdur. Ufak bir hastalık, malûliyet, ihtiyarlık, avukatı haritadan silmeğe kifayet eder. Bugün şöhretin tepesine çıkmış diye anılan bir avukatın bir iki sene sonra, ortadan kaybolduğu ve kendisini kimsenin aramadığı, yaşarken öldüğü görülürse hiç taaccüp etmemelidir. Bunun sebebi başka bir şey değilse, (Manevî şartları burada kaydetmiyoruz) mutlaka, mahkemelerde heyecanlı müdafaa için sesinin gür çıkmaması, yüksek merdivenlerden çıkarken kalbinin çarpması, ciğerlerinin delik deşik, kendisinin hasta, ihtiyar, öksürüklü olmasıdır. İş sahibi, bir civa gibi, ondan kaçmış, yarın aynî vaziyete düşecek olan başka birisine kaymıştır. Avukatlık arasında yaşarken ölenler pek çoktur.

Meslek hayatında asıl taaccübe şayan olan nokta, avukatlardan bir kısmının parlâmento hayatına iştirak, kanunlar tanzim ve sair mesleklere müteallik kanunlar neşir ve tanzimine delâlet ve bunları büyük bir dikkat ve salâbetle takip ve müdafaa eyledikleri halde kendilerini ve kendi mesleklerini hiç de düşünmemeleri ve ihtiyarlık zamanlarını göz önüne getirmemeleridir. Bu hal kendilerinden ve mesleklerinden ziyade, yüksek menfaatini himayeyi üzerlerine aldıkları vatan ve millet için çalışmak kaygusundan ve adaletin iyi dağıtılması için müdafaada bulunduklarından ve bu mesleğin hamuru, feragat, menfaati istihkar gibi asil mayalarla yuğrulmuş olmasından ileri geldiğine şüphe yoktur. Ancak, bilhassa dünya harbinden sonra, bir taraftan iktisadî buhrana zamimeten vergilerin artması ve diğer taraftan birçok kazanç menbalarının muhtelif sebeplerle azalması veya büsbütün kuruması, avukatların istikbalini temin için kat'î çareler aramak lüzumunu hissettirmiştir.

551 – İstanbul Barosu Teavün Sandığı. İstanbul Barosu bu düşünce ile hareket ederek dahilî nizamnamesine bir fasıl ilâve etmiştir (Yedinci fasıl).

Sandığın geliri şunlardır :

a) Hâlen mevcut Teavün Sandığı parası,

b) Levhada kayıtlı ve bundan sonra kaydolunacak her avukattan, bir defaya mahsus olmak üzere alınacak asgarî on lira sandık kaydiyesi,

c) Bütçe ile kabul edilen Baro ihtiyat akçası fazlası,

d) Vasiyet ve teberrular,

e) Tevdiat faizi,

f) Sandık menfaatine verilecek senelik balo ve müsamereler hasılatı,

g) Muavenet gören avukatların, zenginlediklerinde iade edecekleri mebaliğ.

Kırık beş yaşından evvel levhaya kaydedilen veyahut sonra kaydedilip de beş sene avukatlık eden âzanın ölümü halinde ailesine heyet ve meclis kararile 500 lira verilecektir. Bunlardan başka, sandıktan istiade için, İstanbul Barosunda kayıtlı bulunmak ve bir sene evveline kadar Teavün Sandığı ve Baro aidatından borçlu bulunmamak lâzımdır. Borçlu bulunanların ve her hangi bir sebeple Barodan ayrılanların her ne suretle olursa olsun verdikleri parayı istirdat hakları olmadığı gibi ölümlerinde ailelerine de bir şey verilmez.

Çalışamıyacak kadar hasta olan avukatlardan muavenete muhtaç olanları için senevî 1500 ve diğer suretle muavenete muhtaç bulunan avukatlar için yine senevî 500 lira ki, cem'an 2.000 lira tahsis edilmiştir.

Hastalık dolayısile bir avukata yapılacak yardım senevî 150 lirayı geçemez.

İdare Meclisi, nizamnamedeki işbu maddelerin ihtiyaca kâfi gelmediğini görerek, yardım işine esaslı ve şümullü bir mahiyet vermek ve bu bapta bir şekil kararlaştırmak üzere bir komisyon teşkiline 23 Mart 1939 tarihli celsesinde karar vermiştir.

Komisyon, sandığımızın 3499 sayılı muvakkat 9 uncu maddesi mucibince hakları ve vecibelerile birlikte Baromuza intikal etmiş olduğunu, meavünün, meslek sigortasile yanyana yürümesinde bir mahzur bulunmadığını ve ayrıca bir şahsiyeti olmayıp Baroya merbut bulunduğunu göz önünde tutarak vücuduna lüzum görmüş ve varidatını, yardım sahasını genişletmek üzere bazı tekliflerde bulnmuştur. Bunlardan bazıları şunlardır: Bir defaya mahsus olarak girme kaydiyesinin 20 liraya iblâğı ve mukayyet olanlardan ayda yirmi beş kuruş tahsili, muhtaç olanlara senevî 300 liraya kadar yardımda bulunulması, borçlu olanların yardım görememesi hakkındaki mevcut kaydın kaldırılmas,ı para cezalarının sandığa terki, teavün kutuları ihdası, müzaheret bürosu fazla varidatının sandığa bırakılması, avukatların hakem ve ehli vukuf olmak suretile aldıkları ücretten bir kısmının sandığa verilmesi... ilâh...

İdare Meclisi, bu kitap basılmağa verilinceye kadar bu tadil tekliflerini henüz tetkik etmemişti.

552 – Avukatlar tekaüt ve teavün sandığı kanun lâyihası. İstanbul Barosu, vasıtasının azlığına rağmen, mensuplarına yardım için sarfettiği gayretten ve birçok hallerde yaptığı yardımlardan dolayı cidden iftihar edebilir. Fakat her Baro nezdinde teşkil edilecek bir (Tasarruf) veya (Teavün Sandığı) ile maksadın temini imkân haricinde idi. Çünkü teavün sandıklarının varidatı başlıca avukatların senelik aidatlarından ayrılacak kısımla toplanmakta olduğundan ve aidatın kendisi ise çok defa

bakayada kaldığından (Bak: No. 693, 696), yapabileceği yardım pek az ve ancak bir defaya mahsus olabilmekte idi. Halbuki hedef, çalışamıyacak derecede ihtiyarlıyan, kuvvetten düşen avukatların hayatta bulundukları müddetçe her ay kendilerine ve vefatları halinde dullarına ve yetimlerine aylık şeklinde yardımda bulunmak olduğuna göre, daha esaslı bir şey yapmak ve daha devamlı bir gelir bulmak icap ediyordu.

İnzibat Meclisi, Adliye Vekâletine arzedilmek üzere bir lâyiha hazırlaması için üç avukattan mürekkep[23] bir komisyon seçti. Komisyon, lâyihayı hazırlayıp Meclise verdi, o da Vekâlete ve diğer Barolara gönderdi.[24]

553 – Başka memleketlerin yardım müesseseleri. Komisyonun düşündüğü şekli yazmadan evvel başka memleketlerin yardım müesseselerini ve şeklini göstermeyi muvafık buluyoruz.

Almanya. Almanyada avukatlar kanununun hazırlanması sırasında bir tekaüt sandığı kurulması kabul edilmemiş idi. 1870 tarihinde buna dair bir proje yapılarak 1878 de Frankfurtta toplanan umumî kongreye arzedildi. Kongre bir komisyon teşkil etti. 1884 de Drestende toplanan kongrede komisyon raporu müzakere edildi. Fakat mecburî tekaüt sandığı kabul olunmıyarak avukatlara veya dullarına ve çocuklarına yardım etmek üzere yardım sandığı namile bir sandık teşkil edildi. Bu sandıktan yalnız âza olanlar istifade edecekti.

1901 de Danzigde toplanan Almanya avukatları umumî kongresinde mecburî bir tekaüt sandı teşkili kabul edildi. 1907 de dahi umumî merkezi Halle Saale'de olmak üzere faaliyete geçildi. Almanyanın diğer kısımlarında (Breslav, Brandenberg, Bavyera ve saire) Baroların teşkil etmiş oldukları yardım sandıklarının mevcutları tekaüt sandığına devredilmiştir.

Bugün Almanyada mevcut olan sandık, projesi elli sene evvel yapılmış olan tekaüt sandığıdır. Bu sandık, avukatlara ve dullarına ve yetimlerine oldukça yüksek bir tekaüt maaşı vermektedir.

Buhrana rağmen Alman avukatları bir senede bu sandığa bir buçuk milyon mark (750 bin Türk lirası) vermektedirler.

Eski Avusturya. 16 Teşrinisani 1906 tarihli kanun mucibince Avusturya Baroları umumî heyetinin tekaüt ve yardım sandığı tesisine hakları vardır. Bu sandık teşkil edilmiş ve otuz seneden beri faaliyette bulunmuştur. Avukatlar her sene muayyen aidat tediye etmekle beraber, avukatlardan alınan para cezaları dahi bu sandıklara verilir.

---

(23) Komisyon müellifin reisliğinde avukat Necati Yalım ve Agâh Akkan'dan mürekkepti.

(24) Lâyiha ile esbabı mucibesi, İstanbul Baro Mecmuasının Mart - Nisan 1936 tarihli ve sene 10 sayı 3-4 nüshasında münderiçtir.

1908 de toplanan umumî heyet, her avukatın safî varidatının yüzde birini bu sandığa vermek mecburiyetini kabul etmiştir. Bazı avukatlar tarafından vaki olan itirazlar reddedilmiş ve karar kesbi kat'iyet etmiştir. Bu yüzde birler ile tekaüt sandığına senevî (400.000 şilin (bir şilin tahminen 25 kuruş) bir varidat temin edilmektedir.

Ayrıca hükûmet, her sene Viyana Barosuna elli bin şilin yardım akçası vermektedir.

Bundan başka, hibeler, müsamereler ve sair varidat menbaları vardır. Bu varidat ile avukatlara maaş verilmekte ve yardımda bulunulmaktadır. 15 seneden beri Baroda mukayyet olup 65 yaşını geçen ve fakat hastalık, ihtiyarlık ve saire dolayısile çalışamıyacak hale gelen avukatlara ayda 200 şilin, ölen avukatların dul karısına ve çocuklarına, ihtiyaç halinde bulundukları tesbit edildiği takdirde ayda 100 şilin maaş verilir.

Her sene İnzibat Meclisi, tekaüt maaşına istihkakı olanların bir listesini tanzim eder, meclis, bu listede isimleri muharrer avukatlara, Baro levhasından ihraç edilmeyi isteyip istemediklerini sorar. Gelen kabul veya red cevapları üzerine tekaüde sevkedilenlere istihkakları olan maaş verilir.

Bulgaristan. Bulgaristanda avuatların, mecburî sigorta edilmeleri hakkında bir kanun projesi ihzar edilerek Meclise verilmiştir.

Kanunun ana hatları şunlardır: Vefat, ihtiyarlık ve çalışmağa iktidarsızlık hallerinde verilmek üzere hükmî şahsiyeti haiz mecburî bir sigorta teşkil edilmiştir. Avukatlar bu sandığa girmeğe mecburdurlar.

50 yaşını geçen ve 25 sene aidatını tediye eden ve yahut 60 yaşını geçirip de 20 sene aidatını muntazaman ödeyen her avukata ayda 2.000 leva maaş verilir (bir leva tahminen bir buçuk kuruş). Vefat halinde bu para karısına veya çocuklarına tediye olunur.

Bir kaza neticesinde çalışamıyacak hale gelen avukata, vermiş olduğu aidat miktarı ne olursa olsun, yaşına bakılmıyarak tayin olunan tazminat miktarı tamamen tediye olunur.

Sandığın varidatı şunlardır:

Her avukatın ayda vereceği 200 leva,

Sigorta pulu hasılatı,

Sermayenin faizi, teberruler ve saire.

Sigorta pulları 2 levadan 100 levaya kadar olup muayyen nisbet dahilinde vekâletnamelere ve sair evraka yapıştırılır.

Müvekkiller, bu pul bedellerini tediye etmezler. Avukatlar, müvekkillerinden pul bedellerini tahsil ettikleri takdirde inzibatî cezaya uğrarlar.

İspanya. 1922 senesinden beri İspanyada meslekî bir tekaüt sandığı mevcuttur. Bugünkü mevcudu 4 milyon peçetadır. (Bir peçeta tahminen 14 kuruştur). Muayyen müddet avukatlık mesleğinde bulunanlara senede 3, ilâ 6 bin peçeta tekaüt maaşı verilir. Bundan başka, kendi aralarında hususî bir sigorta mevcuttur. Avukat, bir kazaya uğradığında, kendisine ve vefatı vukuunda ailesine 24 saat zarfında 10 binden 30 bin peçetaya kadar tazminat verilir.

Tekaüt Sandığı varidatı, Baro tarafından ihzar edilen pullar hasılatından ibarettir. Avukatlar, tanzim ettikleri vekâletnamelere ve sair her türlü evraka bu pullardan muayyen bir aidat tediyesi ile mükelleftirler. Madrid Barosu bu sandığa varidatının fazlasını da verir. Sandık, ihtiyaca göre avukatlara sair yardımlarda da bulunur.

Fransa. 1921 senesinde, hukuk davalarında her mürafaa için avukatların bir harç tediye etmeleri hakkında bir kanun kabul edilmişti. 1922 senesinde çıkan diğer bir kanun ve talimatname ile tahsil edilecek harçların tekaüt ve yardım sandıkları varidatı olarak Barolara verilmesi kabul edilmiştir. Bu harçlar mahkeme veznesi tarafından tahsil olunarak sene nihayetinde Baro sandıklarına tediye olunur. Büyük merkezlerdeki barolar müstakil birer tekaüt sandığı teşkil etmişlerdir.

Muayyen müddet meslekte bulunan avukata senevî 8 bin frank tekaüdiye verilir.

Küçük barolarda ise tevziat başka suretle yapılır. Tahsil olunan mürafaa harçları her avukatın hesabına mütesaviyen geçirilir. Meselâ bir şehirde on avukat mevcut ise tahsil olunduğu farzolunan bin frank her avukatın millî bankadan alınan karnesine yüz frank yazılmak suretile taksim olunur.

Macaristan. 1908 senesinde avukatlar için tekaüt ve yardım sandıkları tesisine dair bir kanun kabul edilmiştir. Merkezi Budapeştededir. Baroya mukayyet her avukat bu baronun mecburî âzasıdır.

Her avukat senede muayyen bir aidat tediye eder. Barolar bu aidatın tahsili ile mükellef ve tekaüt sandığına karşı mesuldürler.

Hükûmet bu sandığa senevî 200 bin pengo (bir pengo tahminen 25 kuruş) yardımda bulunmaktadır.

Sandığın umumî heyeti her baronun gönderdiği murahhaslardan (75 de bir) teşekkül eder. Sandık umumî heyet tarafından tayin olunan 10 âza ile idare olunur. Beş kişiden mürekkep bir murakıp heyeti vardır.

Muayyen müddet meslekte bulunan veya çalışamıyacak hale gelen avukatlara tekaüdiye verilir. Bu sandığın bugün 2.600.000 pengo ihtiyat akçesi vardır. Bunlar Budapeştede emlâke verilmiştir. Senevî verdiği tekaüdiye 1200 - 140 pengodur.

Eski Lehistan. Burada mecburî bir tekaüt sandığı yoktur. Lehistanda diğer memleketlerin hiç birinde olmıyan bir usul ile avukatlar birbirine yardım ile mükelliftirler. Bir avukat vefat ettiğinde mukayyet bulunduğu barodaki diğer avukatlar muayyen bir mikdar para tediyesi ile mükelleftirler. Toplanan para vefat eden avukatın karısına veya çocuklarına yardım namile verilir.

Yugoslavya. 1929 senesinde intişar eden bir kanun ile her baroda bir tekaüt sandığı teşkil edilmiştir.

Varidatı şunlardır:

1 – Ayda 150 - 500 dinar aidat (bir dinar tahminen 3 kuruş).

2 – 50 dinar duhuliye.

3 – Bir avukatın vefatı vukuunda diğer avukatların her birinin tediye etmek mecburiyetinde oldukları ellişer dinar.

4 – Barolar tarafından tediye olunan varidat fazlası.

5 – Teberrular, yardımlar ve hükûmet tarafından verilen yardım akçeleri.

6 – Sandığa ait mevcudun hasılatı, faizleri ve sairedir.

Aylık aidat peşin tediye olunur.

Sandık 13 kişiden mürekkep bir heyet tarafından idare olunur. Bunu, umumî heyet seçer.

Ayrıca 7 kişiden mürekkep bir murakabe heyeti vardır.

Yardım şekli: Çalışmağa iktidarı olmıyan avukata ayda vermiş olduğu aidatın altı misline baliğ olan bir meblâğ her ay maaş olarak verilir.

65 yaşın ikmali halinde aylık aidatın dört misli miktarında ve ancak iştirak ettiği senelerin fazlalığı nisbetinde bir tezayüt ile her ay tekaüt maaşı verilir. Vefat halinde ailesine aylık aidatın üç misli nisbetinde her ay tekaüt maaşı verilmekle beraber barosunda mukayyet avukat miktarının 50 ile hasıl zarbından tahassul edecek miktar nisbetinde bir para defaten tediye olunur.

Çocuklarına, ana sağ ise pederin hali hayatında alacağı tekaüdiye miktarında aylık verilir. Ana ölmüş ise bu miktar bir buçuk misli artırılır.

Romanya. Romanyada avukatların tekaüdüne ait kanun 1 Nisan 932 de tatbik mevkiine konuldu. Kanunun tatbikinden 15 ay sonra safi hasılatı 17 milyon ley (bir ley tahminen bir kuruş) 30 ayda 35 milyon leye, 39 ayda 40 milyon leye baliğ oldu. Son varidat, Şubat nihayetine kadar yani kanunun tatbikinden 3 buçuk sene sonra 47 milyon leydir. (Tahminen 470 küsur bin lira!). Bu paradan 30 milyon ley ile Bükreşte büyük bir bina satın alınmıştır. Senevî varidatı dört milyon leydir. Bugün binanın kıymeti 40 milyon ley tahmin edilmektedir. Bize verilen izahata göre Romanyada 12 binden fazla avukat mevcuttur. Bunlardan senede 160 avukat tekaüt yaşına

girmiştir. Birçoğu zengin olduğundan tekaüt maaşından feragat etmeleri ihtimal dahilindedir.

554 – Lâyihanın esasları. 553 üncü numarada teşkilini ve bir lâyiha hazırlayıp inzibat meclisine verdiğini söylediğimiz komisyon avukatlara yapılacak yardım şeklini düşünürken yukarıda kısaca anlattığımız memleketlerin sigorta ve tekaüt usullerini gözden geçirmiş, bilhassa 28 Temmuz 1932 de Lâheyde toplanan beynelmilel avukatlar ittihadı kongresile Eylûl 1933 de Raküza da toplanan ayni ittihadın kongresince takdir edilen Romanya tekaüt sandığı sistemini örnek tutarak, bizde de (tekaüt ve yardım sandıkları) tesisinin ihtiyacımıza daha iyi cevap vereceği neticesine varmıştı:

İsminden de anlaşılacağı veçhile bu sandık avukatların sandığıdır. Ve çalışamıyacak bir hale gelen avukatlara ve öldüklerinde dul ve yetimlerine, tayin olunan miktar ve şartlar dairesinde, aylık vermek maksadile teşkil olunmuştur. Bu sandık, her nevi hukukî tasarruflarda bulunmak hakkını haiz manevî bir şahnsiyettir.

Ancak tekaüt maaşına istihkak kesbedebilmek için uzun seneler avukatlık etmiş olmak veya muayyen yaşı ikmal etmiş bulunmak lâzımdır. Halbuki bazı avukatlar bu şartları iktisap etmeden vefat edebilecekleri gibi yine muayyen müddetleri doldurmadan çalışamıyacak derecede hasta veya sakat olabilirler. Onun için böylelerine de yardım ciheti düşünülmüştür. Şöyle ki (tekaüt sandığı)nın yanında, ayrıca, her baroda bir (yardım sandığı) dahi teşkili muvafık görülmüştür.

Tekaüt sandığının başlıca ve en mühim varidatı, lâyiha ile ihdas edilmiş olan müdafaa pullarının satış bedelinden hasıl olacaktı. Müdafaa pulları bedellerini avukatlar, müvekkillerinden almamak üzere kendi keselerinden ödeyeceklerine nazaran sandığın varidatını avukatların kendileri temin etmiş olacaklardı. Bu itibarla ödedikleri pulların bütçesini tanzim, muamelelerini tetkik hakkı kendilerine ait olduğu gibi sandığı idare edecek ve hükûmet merkezinde bulunacak heyeti de kendileri seçecekti. Lâyhiada murakabe şekilleri ayrıca tesbit olunmuştur.

Müdafaa pulları bedeli, adlî ve idarî mahkemelerde açılacak dava arzuhalile zabıtlarına yapıştırılacak 5 - 30, temyiz ve iadei muhakeme arzuhallarına yapıştırılacak 50 ve tashih arzuhallarına 100 ve adliye harç tarifesi mucibince kaydiyeye tâbi her varakaya yapıştırılacak 5 kuruştan ibarettir. Bu pulları hazine bastıracak, sandık idare heyeti tarafından barolara dağıtılacak, barolar veya bayiler tarafından satılacaktı. Bu pulların yalnız avukatlar tarafından bilvekâle açılan davalara yapıştırılması mecburî ve müvekkilden alınması memnudur. Bu pulların bedelini her ne suretle olursa olsun müvekkilin hesabına geçiren avukat, barodan tart cezasına kadar mahkûm edilebilir.

Resmî müesseselere ait davalar müdafaa pulundan müstesnadır.

Pul ihdası sisteminin çok kolay, çok amelî ve hiç duyulmadan sermaye ve daimî gelir teminine en müsait bir sistem olduğu kanaatine varılmıştı. Çünkü:

1 – Avukat, müdafaa pulları yapıştırmak suretile vukubulan tediyatını hiç bir zorluğa uğramadan ve hissetmeden yapacaktır. Zaten en iyi aidat da, hissolunmadan kolaylıkla ve kendiliğinden tahsil edilen aidattır.

2 – Müdafaa pulları, davanın alındığı veya dava evrakının mahkemeye ibraz edildiği sırada yapıştırılacağına nazaran davanın takip ve müdafaası için avukatın peşin ücret almış bulunduğu bir zamana tesadüf etmekte ve bu suretle tediyesi alında avukatın parası mevcut bulunmaktadır.

3 – Avukatın gerek davayı ikamesi ve gerek dava ve mürafaa ve icraya ait bir varakayı ibrazı sırasında yapıştıracağı müdafaa pullarının bedeli beş kuruş ile otuz kuruş ve fevkalâde hallerde elli ve yüz kuruş gibi bugünün rayicine nazaran pek cüz'î bir miktar olduğundan tediyesi hiç de ağır gelmiyecektir.

4 – Tahsilât kolaydır.

5 – Bu sistemde adalet ve müsavat mevcuttur. Çünkü çok davası, çok işi olan veyahut büyük davalar takip eden ve binaenaleyh çok kazanan avukatın pul sarfiyatı fazla olacak ve bu suretle tekaüt sandıı sermayesi fazlalaşarak sermayeye ve aidata az miktarda iştirak eden veyahut hastalığı hasebile hiç pul sarfiyatında bulunmıyan avukatlara arkadaşları tarafından yardım edilmiş bulunacaktır.

Tekaüt maaşının miktarını komisyon tesbit etmemişti. Çünkü ne miktar hasılat elde edileceği kat'î surette malûm değildi. Ancak memleketin muhtelif yerlerindeki geçim münasebetleri göz önünde tutularak avukatlar dört dereceye ayrılmış, nüfusu 100.000 den fazla olan şehir barolarında kayıtlı olanlar birinci, 50.000 - 100.000 nüfuslu yerdekiler ikinci, 30.000 - 50.000 nüfuslu yerdekiler üçüncü, nüfusu 30.000 den aşağı barolarda kayıtlı olanlarda dördüncü sayılmıştı. Bunlara tahminen 25, 40, 60, 80 lira aylık verilebileceği düşünülmüş ise de sermaye toplanması ve hakikî vaziyetin anlaşılabilmesi için tediyata kanunun neşrinden itibaren ancak beş sene sonra başlanması muvafık görülmüştü.

Bu suretle maaş alacaklar, tekaüt müddetini ikmal etmiş, çalışamıyacak halegelmiş ve fiilen avukatlığı terke karar vermiş avukatlarla vefatları halinde karıları, küçükleri ve muhtaç halde bulunan kocalarıdır.

555 – Avukatlar kongresindeki müzakereler. İstanbul Barosu inzibat meclisi avukatlar kongresine göndereceği murahhaslarını seçtikten sonra verdiği direktifler meyanında bilhassa tekaüt sandığı sisteminin müdafaasını kararlaştırmıştı. Kongrenin resmen açılmasından evvel diğer baro mümessillerile ve Vekâlet erkânile yapmış olduğumuz temas neticesinde anlamıştık ki bu sistemin kabul ettirilmesi biraz zor olacaktı. Çünkü Vekâlet, tekaüdiye sistemini karışık, gayri amelî ve meslek sigortası usulünü amelî ve ihtiycaa muvafık buluyordu (Bak. No. 577, 578). Bunu

daha evvel resmî ağızlardan da işitmiştik. Kendi keselerinden çıkacak olsa da, avukatlara tekaüt aylığı bağlamak için bir nevi vergi olan müdafaa pulları ihdas etmek ve böyle pullar yapıştırılmayan dava ve evrakı mahkemelere kabul ettirmemek; zihinlere top gibi çarpan bir tesir bırakıyordu. Eh, memlekette mesleği sevmeyenler de sevenlerden çoktu. Onların gizli veya açık hücumları da, müdafaa pulu sisteminin zaferini az çok önlüyordu.

Malûm olduğu üzere Avukatlık kanunu lâyiasının yedinci babı şu hükümleri ihtiva ediyordu.

> Madde 136 – Bir baro levhasında kayıtlı olan her avukat meslek sigortasına yazılmağa mecburdur. Bu sigortaya ait poliçalar baro kasasında veya idare meclisinin tensip edeceği bir bankada bu meclis namına saklanır.
>
> Birbiri ardı sıra iki taksiti ödemiyen avukatın ruhsatnamesi idare meclisi tarafından geri alınır.
>
> Madde 137 – Meslek sigortasının şartları haysiyet divanı tarafından tesbit olunur.
>
> Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Diyarbakır baroları umumî heyeti tarafından seçilmiş olan Mümessiller kanunî mecburiyetten ve toplu bir müşterinin bulunmasından doğan faideleri ileri sürerek birinci fıkrada tesbit olunan şartları kabul eden şirketlerin tekliflerini tetkik ve bunlardan avukatlık mesleğine en uygun ve müsait gördüklerini tercih ederler.
>
> Birinci fıkrada yazılı şartlar Ankara, İzmir ve İstanbul gazetelerinde ilân olunur.
>
> Madde 138 – Sigorta müddetinin hitamından önce vefat dolasıyile alınacak tazminatın yüzde birinin kalan seneler adedile hasılı zarbından elbe edilecek yekûn, ölenin mensup olduğu baro kasasına yatırılır. Bu para muhtaç avukatlara yardıma veya primlerini tediyeye tahsis olunur.
>
> Baro kasasından ödenmiş olan pirimler, yardım gören avukattan tahsil edilemediği takdirde kendisine veya ailesine verilen paradan kesilir.

556 – Avukatların millî idareye şükran borçları. Bu maddelerin müzakeresine başlanacağı zaman avkatların istikbalini temin çarelerini düşündüğünden dolayı millî idareye ve onun Adliye Vekâletine karşı şükran duygularımızı umum barolar namına iblağı bir vazife bildim. Filhakika bu devlet kuruldu kurulalı, (Bu memlekette avukatlık denilen bir müessese vardır; o müessesenin adalete yardımcı organları olan avukatlar da Türk vatandaşıdır. Onların da istikbale ait düşünceleri, elemleri ve ıztırapları olduğunu görüyoruz. Her zümrenin, her teşekkülün haldeki ve gelecekteki endişelerini bir mesele olarak nasıl ele alıyor ve gidermeğe çalışıyorsak avukatlık müessesenin istikbalini korumağı da bir mesele olarak düşünüyor ve hal çaresini buluyoruz.) diyen ve bunun için kanun hazırlayan bir tek idare gördük ki o da Cumhuriyet idaresidir. Evvelce neşrettiği ve bu kere hazırladığı Avukatlık kanunlarile, yaptığı tadiller ve tefsirlerle avukatlığa müstakil ve serbest

bir meslek haline getiren, hak ve vazife sahibi eden, iyi, namuslu, söz, vakar sahibi yurtdaşlar arasında ve belki bunların ön saflarında yer veren Cumhuriyet idaresinin, son günlerin bu maişet meselesini de kendisine has görüş ve azmile kökünden hal etmek istemesi, biz avukatların yalnız şükran ve minnettarlığını mucip olabilirdi. Ve müellif bu vazifeyi ifa ederken bütün Türk avukatlarının hislerine tercüman olduğuna kanidi. Bugün da ayni kanaattedir.

Esasın şükranla kabulünden sonra meslek sigortasının mı, yoksa tekaüt sisteminin mi ihtiyaca daha uygun olacağı düşünüldü. Diğer murahhaslar bu hususta çok şey söyleyemediler. İstanbul Barosu namına, tekaüt aylığı sisteminin bünyemize daha uygun olacağını anlattıktan sonra sigorta sisteminin mahzurlarını şu suretle hülâsa ettim:

557 – Sigorta usulünün mahzurları.

1 – Sigorta sistemi karışık ve avukatlık mesleğinin bünyesine uymayan bir sistemdir.

2 – Sigortacının tazminat tediyesile mükellef olacağı zamana kadar iflâs etmesi, tasfiyeye uğraması muhtemeldir.

3 – Zaruret, ihtiyaç veya kayıtsızlık yüzünden bir avukat, primi vaktinde ödemeyebilir. Böylelerinin meslekten çıkarılması tehlikesi cidden düşünülecek bir meseledir. Bu müeyyide konmazsa o zaman da maksat temin edilemez. Primleri ödeyemeyen avukatların borçlarını barolara yükletmek hem doğru olmaz, hem de baroların taşıyamıyacakları bir yük olur.

4 – Bilhassa yaşı ilerlemiş arkadaşların kısa bir ölüm tehlikesi karşısında mutedil bir tazminat alabilmek için vermiye mecbur bulunacakları aylık veya senelik primin çok yüksek olmasından endişe edilir.

5 – Sigorta kumpanyaları 60 yaştan yukarı olanları sigorta etmek istemiyeceklerdir. Toplu sigortanın cazibesine kapılarak meyil gösterseler bile isteyecekleri vasatî prim her halde çok yüksek olacaktır.

6 – Meslek sigortası ihtiyarlık, hastalık, malûliyet gibi hallerde tazminat veya aylık verecek midir? Verse de bu miktar pek az olmıyacak mıdır?

7 – Hayat sigortası, şirketler için bir hesap ve kâr işidir. Bunlar idare masraflarını (masraf primi) vefat vukuunda verecekleri tazminatı (muhatara primi) ve ihtiyat primi (tasarruf primi) hesap edeceklerinden primleri yüksek olacaktır.

8 – Toptan hesaba göre meslek sigortasından ihtiyar avukatlar çok faide, genç avukatlar çok zarar göreceklerdir.

9 – Primlerin tediye ve tahsil şekilleri düşünülecek bir meseledir.

10 – Alınacak sigorta tazminatı kolayca sarfolunabilir. Bunu elden çıkaran hasta, ihtiyar avukat veyahut dul ve yetimi yine ihtiyaç içerisinde kalır... ve ilâh.

11 – Vekâletin düşündüğü şekilde ve avukatların ihtiyacına cevap verecek surette bu işe talip yerli veya ecnebi bir veya bir kaç şirketin çıkıp çıkmıyacağı şüphelidir.

558 – Tekaüt usulünün mahzurları. Bizim bu itirazlarımıza karşı onlarda şöyle düşünüyorlardı.

1 – Tekaüt sistemi daha karışıktır.

2 – Devletler bile bu sistemden usanmış ve kurtuluş çarelerini aramakta bulunmuşlar iken avukatlık müessesesi için bunu kabul ettirmek zor olur.

3 – Bedelini avukatlar ödeyecek olsa da müdafaa pulu namile veyahut her hangi bir namile ve sırf avukatların menfaatine bir vergi ihdasındaki zorluğu ve bunun meclis ve memlekette uyandıracağı akisleri gözden uzak tutmamalıdır.

4 – Elde bir istatistik yoktur. Müdafaa pullarından ne kadar toplanacağı, ne kadar Türk avukatının tekaüt olacağı ve dul ve yetimlerine ne kadar müddet için ne verileceği malûm değildir. İndî hesaplarla ağır bir yük yüklenilemez. Varidatın kifayetsizliği karşısında, devlet bütçesinden de avukatlar için yardım bahis mevzuu olamıyacağına göre, sandığın iflâsı tehlikesi başgösterebilir.

5 – Sandığın idaresini maaşsız ve ücretsiz gördürmek doğru değildir. Çünkü böyle daimî ve mesuliyetli işler Allah rızası için görülmez. Nihayet 1500, 1600 kişinin faydalanacağı bir teşekkülün (Bak: No. 151) müdürlerine, idare heyetine, müstahdemlerine vesaireye aylık vermek ise işi masrafa boğmak neticesini verir.

6 – Sandık mevcudunda tasarruf edeceklerin zimmet ve ihtilâslarından korkulur (misal olarak da, bizim örnek aldığımız Romanya tekaüt sandığı varidatında büyük ölçüde yapılmış olan suiistimali gösteriyorlardı).

559 – Bulunan çare. Görülüyor ki her iki itirazların kendilerine göre zayif ve kuvvetli tarafları vardı. Cereyan eden müzakereler bize şunu gösterdi ki ne sigorta, ne de tekaüt tarafdarları mevzularına eyice hâkim değillerdi. Lâyiha meslek sigortasını bir esas olarak kabul ediyordu. Fakat teferruatı ne olacak? Mesele enine boyuna tetkik edilmişmiydi? Bu yoldaki teklifleri kabul edecek yerli veya ecnebi şirketlerle konuşulmuşmuydu? Vekâlet erkânı, pek samimî olarak, hayır bunları daha düşünmedik, diyorlardı. Bize gelince, Tekaü kanunu lâyihasını kendi düşüncemize, ağızdan topladığımız rakamlara, yahut şu kadardan bu kadar çıkar gibi nihayet tahminden ve temenniden öteye geçemeyen hesaplara istinat ettirmiştik. Bu itibarla bizde, samimî olarak, görüşümüzün kat'iyet ve isabetinde ısrar edemiyorduk. Kongre bu meseleye bir şekil vermek için (Ali Haydar Özkent, Münir, Aziz, Tahsin, Sait Azmi, Cemal Hazım)dan mürekkep bir encümen teşkil etti. Yine samimî olarak itiraf ederim ki encümen iki görüşün hangisi daha elverişli olacağının tetkiki için ne vasıta (istatistik, teknik malûmat) ne de imkân (zaman) bulabildi. Daha etraflı tetkikat için zaman istiyorduk. Bundan başka İstanbul Barosuna pek

pratik gelen (pul) ihdasını lâyihaya sıkıştırmaktan vaz geçemiyorduk, (şu pul esası bir kere kabul edilsin, şimdiden avukatlar ödemeye başlasınlar, tekaüt sistemi kabul olunursa hasılatı sandığa sermaye olur, sigorta sistemi kabul edilirse primler ödenir) diyorduk. Bu düşüncelerle lâyihanın yedinci babını tamamen değitirerek yerine aşağıdaki üç maddenin konulmasını teklif ettik. Kongre bu teklifi ittifakla kabul etti:

> Madde 136 – Çalışamıyacak derecede ihtiyarlayan ve muhtaç ve malûl vaziyete düşen avukatlara ve ölen avukatların kanunî ve mansup mirasçılarına yardım gayesini temin için bu kanunun neşri tarihinden itibaren nihayet bir sene içinde toplu ve mecburî meslek sigortası, yahut hükmî şahsiyeti haiz bir tekaüt veya yardım sandığı veya mümasili bir tesis vücude getirmek ve varidat menbalarını tayin etmek için Adliye Vekâletine salâhiyet verilmiştir.
>
> Madde 137 – Yukarıki maddede yazılı maksada tahsis edilmek ve avukatlar tarafından adlî evraka yapıştırılmak ve bir veçhile müvekkilden alınmamak üzere şimdiden pullar ihdasına Adliye Vekâleti mezundur.
>
> Madde 138 – Yukarıdaki maddelerin şekil ve tatbik sureti birer nizamname ile tayin olunur.

560 – Kanunun kabul ettiği şeklin ana hatları. Meclise verilen lâyihada ağırlık merkezinin yine meslek sigortası etrafında toplandığı ve muvakkat bile olsa müdafaa pulları çıkarılması yoluna gidilmediği, yani kongre teklifinin kabul edilmediği görülmüştür. Meclisçe de aynen kabul edilen ve kanunu halini alan şekil, meslek sigortası usulüdür ki, ana hatları şunlardan ibarettir:

a – Bir Baro levhasında kayıtlı olan her avukat, meslek sigortasına yazılmağa mecburdur. Bu sigortaya ait poliçeler, Baro kasasında ve İdare Meclisinin tensip edeceği bir bankada bu meclis namına saklanır.

Sigortaya yazılmak her avukat için mecburîdir. Yazılmadığı takdirde, yazılıncaya ve yazılıp da üstüste iki taksiti vermedği takdirde, verinceye kadar avukatlıktan menedilir.

Bunu pek doğru buluyoruz. Çünkü böyle bir müeyyide olmasaydı, avukatların çoğunun sigortaya yazılacağa şüpheli idi. Diğer taraftan, topluluk sigortasının, avukatları genç ihtiyar diye ayırmadan, hasta mı, dinç mi? diye muayene etmeden yapılması isteneceği için, tazminatı taahhüt edecek her hangi bir şirketin en aşağı şu miktarda müşterisi olacağından ve yazılanların taksitlerini vereceklerinden emin olması lâzımdır.

b – Meslek sigortası şartlarını haysiyet divanı tesbit edecektir.

Adliye Vekâletinin tensip edeceği altı Baronun İdare Meclisi tarafından seçilmiş olan mümessiller, kanunî mecburiyetten ve toplu bir müşteri kitlesinin bulundan doğan faydaları ileri sürerek haysiyet divanı tarafından tesbit olunur.

kabul eden şirketlerin tekliflerini tetkik ve bunlardan avukatlık mesleğine en uygun ve müsait gördüklerini tercih edeceklerdir.

Tesbit olunan şartlar, Ankara, İstanbul ve İzmir gazetelerinde ilân olunacaktır.

Haysiyet divanının ne gibi şartlar tesbit edeceğini bilimyoruz. Fakat şimdiden şu kadarını söyleyebiliriz ki, bütün avukatların, genç, ihtiyar, hasta, sağlam ayrılmıyarak ve muayeneye tâbi tutulmıyarak sigortaya kabul edilmeleri şarttır. Çünkü toplu sigortanın mânası budur. Gerçi bu müşteriler arasında hasta, ihtiyar olanlar vardır. Fakat gençleri ve sağlamları daha çoktur. Sonra, sigorta yalnız ölüm halini değil, hastalık, malûliyet gibi halleri de içine almalıdır. Müddet bitmeden önce çalışamıyacak derecede hasta veya malûl olanlara muayyen bir aylık verilmesi, yani bir nevi içtimaî yardım esasının kabul edilmesi çok arzu olunur. Bu takdirde, meslek sigortası, tekaüt sisteminden beklediğimiz faydaların bir kısmını temin etmiş olacaktır.

Haysiyet divanının ilânı üzerine hangi şirket daha müsait şartlar gösterirse elbette mukavelenamesi onunla imza edilecektir. Fakat gönlümüz ister ki bu şirket, behemehal yerli ve millî bir sigorta şirketi olsun. Bunu, her hangi bir milliyetçilik hissile ileri sürdüğümüz sanılmasın. Avukatların menfaatini bunda gördüğümüz içindir ki, bu düşünceyi güdüyoruz.

Millî sigorta şirketlerimizin çoğaldığını, bunların teknik ve çalışma bakımından, yabancı şirketlerden geri kalmadığını şükranla görüyoruz. Fakat bizi, yerli şirketlere bağlayan sebepler bunlar değildir. Hayat sigortaları uzun müddet için yapılır. Yabancı bir memlekette teşekkül etmiş ve Türkiyede şube açmış bir şirketin on beş, yirmi sene sonra ne hal alacağını şimdiden kestirmek mümkün müdür? Mensup olduğu devletin siyasî vaziyetine göre malî vaziyeti değişecek olan bu yabancı şirket, zamanı geldiğinde taahhüdünü ifa edebilecek mi? İflâs veya tasfiyesi halinde, yatırmış olduğu teminat akçaları, taahhütlerini ifaya yetişecek mi?[25] Daima merkezine, merkezi de, mensup olduğu devletin kanunlarına tâbi olan yabancı bir şirketin sırası gelip de tazminatı ödeyeceği zaman nasıl bir vaziyette bulunacağını kestirmek çok zordur. Gerçi yerli şirketler hakkında da bu tehlikeler vardır. Fakat ne de olsa gözümüzün önündedir. Vaktinde tedbir almak mümkündür. Hükûmetin murakabesi, tehlikeyi azaltabilir. Bunun misalini yakınlarda gördük.[26] Tasfiye edilen ecnebi şir-

---

(25) Sigorta şirketlerinin teftiş ve murakabesi hakkındaki kanunu tadil eden 3392 sayılı kanunla sigortalıların haklarını koruyucu birçok yeni hükümler konulmuştur. Bilhassa hayat sigorta şirketlerinin kefalet akçaları ve riyazî ihtiyatları hakkında mezkûr kanunun 1, 2 ve sonraki maddelerine bak.

(26) Merkezi Viyanada bulunan (Feniks Dö Viyen hayat sigorta şirketi Türkiye şubesi) ve ona dayanan (Türkiye milli sigorta şirketi) aciz haline düşerek tasfiye kararı verdiler. Cumhuriyet hükûmeti, çoğu Türk olan sigortalıların haklarını korumak ve ayni zamanda sigorta şirketlerine umumun itimadını kazandırmak için bir hayli fedakârlıklar yaparak vatandaşların zayi olmak tehlikesine düşen menfaatlerini temin eylemiştir.

ketlerin taahhüdlerini ifa edememeleri yüzünden açıkta kalan vatandaşların hukuku, hükûmetin müdahale ve yardımile, mümkün olduğu kadar temin edilmiştir.

Bizim anladığımıza göre, sigorta bedelini tayin, her avukatın kendisine aittir. İsteyen iki bin, isteyen beş bin liraya sigorta olur. Tabiîdir ki, alacağı aylık veya toptan tazminat ona göre değişir. Şu kadar ki, sigorta bedelinin asgarî ve azami miktarı tayin edilmelidir. İki, üç bin liradan az bir bedel, maksadı temin etmez. Yirmi, otuz bin lira gibi bir miktar ise, sigortayı servet edinmeğe vasıta kılabileceği için tecviz olunmamalıdır. Sonra, altmış yaşından fazla olan avukatların sigorta bedelinin en yüksek miktarı daha aşağı tutulmalı ki, primlerin ağırlığı gençlere çok yükletilmesin.

c – Sigorta müddetinin hitamından önce, alınacak tazminatın yüzde birinin, kalan seneler adedile hâsılı zarbından elde edilecek yekûn ile sigorta müddetinin bitmesi üzerine alınacak tazminatın yüzde biri avukatın mensup olduğu Baro kasasına yatırılır. Bu para, muhtaç avukatlara ait sigorta primlerinin tediyesine tahsis olunur.

Baro kasasından ödenmiş olan primler yardım gören avukattan tahsil edilemediği takdirde, sigorta müddetinin hitamında kendisine veya ölümü halinde ailesine verilecek paradan kesilir.

Sigortalı avukatların, şirketle yapacakları mukavelenameleri kendilerinin imza ve sigorta bedelini kendilerinin tayin edecekleri ve primleri doğrudan doğruya şirkete ödeyecekleri tabiîdir. Baro İdare Meclislerinin bu işlere karışmaları doğru değildir. Manevî şahsiyetlerin, şahıslara ait para işlerile, tahsilât ile uğraşmalarından çıkacak mahzurleri yazmağa lüzum yoktur. Zaten Baroların böyle paraları tahsil etmek için müsait teşkilâtları yoktur. Yalnız umumî murakabeyi tanzim, içtimaî yardımı temin için kanun vâzıı, poliçelerin Baro namına bir bankada saklanmasını, ödenmeyen primlerin, bilâhara tevkif edilmek üzere, Baro kasasından ödenmesini münasip görmüştür. Bu da, alınacak tazminatın yüzde birlerinden temin edilecektir.

d – Meslek sigortasının ana hatları bunlardır. Bu prensipleri bozmamak şartile, yumuşatan, hafifleten, genişleten esasların haysiyet divanı tarafından kabulünde ve sigorta şirketlerince başka müsait teklifler yapılmasında mahzur yoktur.

Haysiyet divanının tesbit ve ilân edeceği şartları kabul edecek yerli veya ecnebi bir sigorta şirketi çıkmaması, veya yapılacak tekliflerin, meslek sigortasının tesisindeki maksat ve gayeye uygun düşmemesi veya bu hususta anlaşma hususûne imkân bulunmaması halinde keyfiyet esbabı mucibeli bir mazbata ile Adliye Vekâletine bildirilecektir.

Adliye Vekâleti, mazbatada istinad olunan sebepleri vârid gördüğü takdirde hükmî şahsiyeti haiz bir tekaüt ve yardım sandığı veya mümasil bir tesis vücude

getirmeğe ve muvafık şartlar elde edildiği halde sigorta sistemine rücua salâhiyetlidir.

Türk Adliyesi, meslek sigortası sistemini tercih ettiği ve tekaüt ve yardım sandığı veya buna mümasil bir tesis vücude getirdikten sonra dahi yine sigorta sistemine rücuu kabul ettiği için, dileyelim ki, iyi teklifler yapan, iyi bir şirket çıksın ve avukatların istikballeri, bekleme ve dönme karışıklıkları göstermeden temin edilsin.

560 – Mükerrer – İstanbul Barosunun hazırladığı esaslar. İstanbul Barosu İdare Meclisi, avukatların hayat meselesini teşkil eden meslek sigortası esaslarını tetkik ile haysiyet divanına gönderilmek üzere şartlarının tesbiti için müellifin reisliğinde bir komisyon teşkiline karar vermiştir. Her birisi, bu işte ihtisas sahibi olan diğer üç arkadaş ile birlikte İstanbul Barosu sicillerini, avukatların yaşlarını, bir senelik ölüm vak'alarını tetkik ve bazı sigorta şirketleri mümessillerile temas ederek ve bütün Türk Barolarından rakamlar toplayarak bu işin, nasıl olursa avukatları menfaatlerine muvafık düşeceğini tesbit ile raporunu Baro Başkanlığına takdim eyledik.

İdare Meclisinin 16 Mart 1939 tarihli toplantısında okunarak[27] ittifakla kabul edilen raporun hulâsa kısmı şu sözlerle bitmektedir:

Meseleyi her noktasından tetkik etmiş olan komisyonumuz, Haysiyet Divanı tarafından tesbit ve ilân edilecek meslek sigorta şartlarının aşağıda hulâsa edilen şekilde olmasını, hem sigortalı ve hem sigortacıların hak ve menfaatleri ve rağbetleri ve şu suretle tatbik kabiliyeti bakımından muvafık görmektedir:

1 – Türkiye Barolarında kayıtlı bütün avukatlar, yaş farkılna bakılmaksızın, sigorta edileceklerdir,

2 – Avukatlar, sigortadan evvel tıbbî muayeneye tâbi tutulmıyacaklardır:

3 – Sigorta, vefat veya müddetin hitamı halinde muayyen tazminatı ve çalışamıyacak derecede hastalık veya malûliyet halinde, müddetin hitamına kadar aylığı ve vefat veya müddetin hitamı halinde yine muayyen tazminatı temin edecektir:

4 – Poliçeler, sigortalı ile sigortacı arasında şahsan ve ferden imza edilecektir.

5 – Tahsilât, sigortacı tarafından sigortalıdan doğrudan doğruya yapılacaktır; iki taksiti üstüste vermeyen avukatın temerrüdü, mensup olduğu Baro Riyasetine bildirilerek malî vaziyeti müsait olanlar, mütemerrid addile ruhsatnamesi geri alın-

---

(27) Raporun aynı ve merbutları (Türk Barolarını, bu Barolara hangi mahallerin raptedilmiş olduklarını, Türk avukatlarının sayısını, yaşları itibarile tasniflerini, on sene zarfındaki ölüm vukuatının yüzde miktarlarını ve saireyi gösteren cetveller) İstanbul Barosu mecmuasının Mart 1939 tarihli nüshasında dercedilmiştir.

mak üzere keyfiyet Adliye Vekâletine bildirilecektir. Muhtaç olanların primleri Baro kasasından ödenecektir. Ancak taahhütlerini ifa edemiyecekleri anlaşılan bu kabil avukatların sigorta bedelleri asgarî hadde indirilecektir. Bu takdirde geçmiş seneler için verilmiş olan yüksek primlerin takas ve mahsubu noktası, şirketle bidayeten tesbit edilmelidir.

6 – Sigorta, 20 sene müddet için akdedilecektir;

7 – Sigortalılar şu gruplara ayrılacaktır:

23 - 35 yaşına kadar olanlar,
35 - 45 yaşına kadar olanlar,
45 - 55 yaşına kadar olanlar,
55 yaşından yukarı olanlar;

Bu grupların her birisi 1000 lira vâhidi kıyasî üzerinden ayni nisbette prim vereceklerdir;

8 – Poliçe bedellerinin asgarî haddi 1.000 lira, azamî haddi 55 yaşına kadar olanlarda 6.000; daha yukarı olanlarda 3.000 liradır. Geçmiş senelerin prim farkını ödemek şartile bidayette kararlaştırılan bedelin haddi azamiye kadar yükseltilmesi mümkündür.

9 – Primler senede dört taksitte tahsil edilecektir.

10 – Her ne sebeple olursa olsun, (mesleği terk, tard ve saire suretile) meslekten ayrılanların sigortaları hususunda (prim, tahsilât ve saire), Barolar gerek sigortacıya ve gerek sigortalıya karşı hiç bir vecibe kabul etmezler. Ancak, barodan ayrılanlar, mevcut olan sigortalarına ayni şartlarla devam etmek veyahut sigorta poliçesinde yazılı şartlar dairesinde Barodan ayrıldığı günün kıymeti üzerinden kumpanyaca iştirasını talep eylemek şıklarından birisini tercihte muhtardırla. Bu husus, Baroları hiç alâkadar etmiyen hususî bir uzlaşma mevzuu olmakla beraber bidayette tesbit edilmelidir.

İstanbul Barosu İdare Meclisi projeyi kabul ederek Vekâlet vasıtasile Haysiyet Divanına göndermiştir. Divan, İkincikânun 1940 da vukubulacak toplantısında porjeyi tetkik edecekti.

15 – Avukatlar Birliği

561 – Böyle kurumların faydaları. Türk Barolarını birbirlerile tanıştırmayi, avukatlar arasında, ilim, meslek, arkadaşlık, kardeşlik bağlarını kuvvetlendirmeyi İstanbul Barosu, öteden beri büyük bir ilgi ile gözönünde tutmuştur. Dahilî nizamnamesini hazırlarken (Barolarla umumî münasebetler tesis, umumî kongreler akdetmek) başlıca vazife ve gayelerinden biri olduğunu tesbit etmiştir (Madde: 2). Yine bu düşünce ile Baronun tesisi tarihini kutlamak için her sene Mayıs ayının başından

sonraki cuma (pazar) günü (Bak: No. 70), Baroca bir müsamere verileceğini kaydeylemiştik (Madde: 83). Baro, bu son dileği, 1926 dan itibaren dört yıl tatbik etmiş, İstanbul hâkim ve avukatlarını birbirine tanıtmıştır. Boğaziçinde, adalarda tatlı saatler yaşamış, ay ışığı altında, mesleğin tatlı münakaşalarile gönüllerini dinlendirmiş olan meslekdaşlar, o günlerin yâdi hasretini tatlı tatlı tekrar eder dururlar.

Böyle umumî münasebetler tesisinin faydası nedir? Bunu bilmeyen avukat bulunması gerektir. Baroların ve avukatların birbirlerile tanışmaları, mesleğin umumî menfaatlerini muhafaza, Barolar ve avukatlar arasındaki münasebetlerin inkişafını temin noktasından çok lâzımdır. Böylelikle Barolar birbirlerini tanırlar, avukatlar birbirini daha çok severler. Meslek bağı, etten ve kandan değildir. Bu bağ, meslek ruhunun, avukatlık aşkının doğurduğu bir bağdır ki, bu gibi birliklerle, uzaktan, yakından gelen müntesiplerinin konuşup görüşmelerile, kuvvetlenir.

Fakat bu münasebetler, mesleğin ve avukatlığın yalnız şahsî menfaatleri bakımından lâzım değildir; belki adaletin genel menfaatine de hayırlı tesirler yapar. Bir kere, bu münevver zümre mensuplarının her köşe ve bucaktan kalkıp gelerek muhitlerindeki hukuk hâdiselerinden, onların tatbikatından bahsetmeleri, yurdun uzak, yakın yerlerindeki hukuk ve adalet hayatından ötekilerini haberdar eder; büyük şehir Barolarında meslek yapan arkadaşların tetebbularından, konferanslarından, yavru Barolardaki avukatlar nurlanırlar; mesleğin umumî seviyesi yükselir, meslek ahlâkı, an'aneleri canlanır. Türk inkılâbının yıktığı eski hukukla, yerine koyduğu yeni hukuk arasındaki farklar anlatılır, avukatlığın yalnız yazıhane ile mahkeme arasındaki yoldan geçmediği, hukuk inhikâbında asıl kendilerinin faal rol alarak çalışmaları lâzımgeldiği gösterilir. Bu umumî temas ve münasebet neticesi olarak Adliye ve meslek kanunlarındaki noksanlar hakikî bir surette görülür, yapılması lâzımgelen tadiller, ıslahlar hakkında resmî makamlara karşı dileklerde bulunulur. Bu büyük kuvvetle, harice karşı Türk avukatlarının, Türk hukukçularının varlığı duyurulur, şerefleri yükseltilir. Avrupanın bugünkü yüksek durumu, biraz da böyle ulusal veya arsıulusal kongrelere borçludur.

Türk milletinin batı memleketlerle yaptığı temaslar arasında, milletin en münevver zümrelerinden biri olan avukatlar câmiasının, yabancı Barolarla olacak münasebeti her halde memleket için de, meslek için de çok hayırlı, çok feyizli olur. Türk Barolarını kabuklarının içinden çıkararak varlıklarını ülke aşırı yerlere kadar tanıttırmak ve sevdirmek! yalnız bu bile bellibaşlı bir vazife ve şereftir.

562 – Yabancı birliklerden bir misal. Avrupadaki cemiyetlerden yalnız birisini burada zikredeceğiz. Bu, (Fransız müstemlekeleri ve Fransa himayesi altında bulunan memleketler Barolarında kayıtlı avukatların millî cemiyeti)dir. Bu cemiyetin müessislerinden olup kıymetli eserini, (Avukatın kitabı)nın birçok yerlerinde örnek ettiğimiz avukat J. Appleton, cemiyetin ne gibi düşüncelerle kurulduğunu anlatırken şunları sayar:

a – Fransa ile müstemlekeleri ve himayesi altındaki memleketler avukatlarının birbirlerini daha iyi tanımalarını, daha iyi takdir etmelerini ve daha iyi sevmelerini temin edebilmek için bunların arasında bir yaklaşma mevcut olmalıdır. Hususile Baronun her zaman büyüklüğünü temin eden meslekî ahlâk prensiplerini daha iyi tatbik ve idare edebilmek için avuktalar arasında böyle bir yaklaşmaya daha fazla ihtiyaç vardır.

b – Fransanın ve Fransız Barosunun yabancı memleketlerindeki menfaatlerine hizmet etmek maksadile başlıca yabancı memleketler Barolarile müsbet ve daimî bir münasebet vücude getirmek için de böyle bir cemiyetin vücut bulması lâzımdır.

c – Baronun ona verilen ve asırlarca devam eden tecrübelerle lüzumu tahakkuk eden bazı imtiyazlarının ortadan kaldırılmasını istihdaf eden tasavvurlarını ve kanunî projelere karşı mesleğin menfaatlerini müdafaa etmek.

d – Mesleğin esasını teşkil eden şeref ve haysiyet, doğruluk ve menfaatnâendişlik mülâhazaları mahfuz kalmak şartile Baronun, dava sahiplerile bugünkü cemiyetin ihtiyaçlarına intibakını temin edecek ıslahat hakkında tetkikatta bulunmak; Baronun diğer mesleklerin haklı veya haksız rekabetlerine karşı daha iyi mücadele edebilmesini ve davacıların, kendilerinden kemali itimadla bekleyebilecekleri hizmetleri daha mükemmel olarak ifa maksadile taazzuv etmesini temin edecek tedbirleri aramak mülâhazaları da yine böyle bir Avukatlar Cemiyetinin teşekkülünü iktiza ettirmektedir.

İstanbul Barosu, ağır ağır dönen makinesine biraz yağ sürerek hareketine biraz hız vermeğe başladı. Türk Baroları arasında bir kongre akdini düşünerek ve bütün Barolara birer mektup yazarak nizamnamelerini, levhalarını istedi. Bu müracaatler memnuniyetle karşılanarak istenilen malûmat gönderildi.

İstanbul Barosu, ayrıca Türk Sefaretleri vasıtasile, muhtelif ecnebi memleketler Baroları hakkında da malûmat topladı. İlk mektuplara Berlin, Roma, Belgrat, Paris, Budapeşte, Lâhi, Bern, Brüksel, Madrit, Lehistan, Çekoslovakya, Londra Baroları sıcak cevaplar verdiler. Nizamnamelerden bir kısmı Türkçeye çevrildi. (Bunların hepsi Adliye yangınında yanmıştır.)

563 – Takaddüm şerefini İzmir Barosu aldı. Birliğin faydalarını göz önünde tutarak teşkilâta önayak olmak vazifesi, eskiliği ve âzasının çokluğu bakımından İstanbul Barosuna düşerdi ve bu hazırlıklarla bu yolda yürümeğe de başlamıştı. Fakat şerefi, İzmir Barosu kazanmıştır. Bunu takdir ile, gıpta ile söylemekte büyük bir zevk duyuyoruz.

İzmir Barosu, Türkiye Avukatlar Birliğini tesis ve teşkil etmek üzere, Türkiye Barolarını, İzmirde 5 İkinci kânun 934 tarihinde bir kongre akdi için murahhas göndermeğe davet etti. Barolardan başka, bütün meslekdaşların ve bu meyanda Baro teşkil edilmiyen yerlerde çalışan avukatların da şahsan Birliğe alâka ve müzaheret-

lerini ricaya karar verdi. İzmirde teşkil edilen (Kongre hazırlığı bürosu) her türlü malûmat hakkında bütün meslekdaşların emirlerine âmâde tutuldu.

Kongre ruznamesinde şunlar vardı:

1 – Kongrenin açılması,

2 – Kongre Riyaset Divanı intihabı,

3 – Ruznamedeki maddelerin ihzarı için encümenler intihabı,

4 – tetkik edilecek mevad,

a – Birlik teşkili,

b – Nizamnamenin ihzar ve kabulü,

5 – Beynelmilel Avukatlar ittihadına Birliğin iştiraki,

6 – Meslek ve Baro ihtiyaçları hakkında murahhaslar tarafından dermeyan edilecek temenniler,

7 – Gelecek kongrenin mesaisi ve toplantı zaman ve yerinin tayini,

8 – Nizamnameye göre yapılacak seçimler.

564 – İştirak eden Barolar. Kongreye 47 Türk Barosu murahhas göndermiş, celseyi İzmir Valisi açmış, Ağırceza Reisi muvakkat Reislik, İzmir Baro Reisi de Reislik etmiştir. Toplantıyı tebrik eden Fransız avukatları birliğinin tebrik telgrafı alkışlar arasında okunmuş, teşekkür cevabı yazılmıştır.

Bir aralık, Bay Musatfa Nur'inin İzmir Barosu namına müşahid olarak iştirak ettiği (Beynelmilel Avukatlar Birliği) konrgesine ait intibaları ve murahhasların umumî şekilde noktai nazarları dinlendikten sonra, lüzum görülen dört encümene âza seçilerek ilk toplantıya son verilmiştir.

565 – İçimizdeki dert. (Beynelmilel Avukatlar Birliğine) İstanbul Barosunun iştirak etmemesi, içimize bir dert olduğu ve meslek heyecanından mahrumiyetin ve kabul içinde sıkışıp kalmanın canlı misalini teşkil ettiği için, ibret olur diye bir iki söz söylemekten kendimizi alamıyacağız.

933 senesi yazında Pariste (Beynelmilel Avukatlar Birliği) toplanmıştır. Münevver dünyanın bütün Baroları murahhaslarını göndermişlerdir. Birlik Reisi, Türk Baroları namına da murahhas gönderilmesini, sefaret vasıtasile, Hariciye Vekâletimizden rica etmiştir. Bu, meslek bağının icap ettiği bir nezaket eseri olduğu kadar millî hamle ile asrî devletler zümresine girmiş ve kendine mahsus bir mevki yaratmış bulunan Türkiye Cumhuriyeti için de bir şeref teşkil ettiğine şüphe yoktur. Hariciye Vekâleti, bu davetnameyi alır almaz, Adliye Vekâleti vasıtasile İstanbul Barosuna göndermiştir. Bu da, Türkiyenin en kıdemli, âzası en çok ve Baromuza övüyoruz, dense de söyleyelim; en münevver Barosu olmaktan ileri geldiği için ayrıca gururumuzu okşamıştır. İstanbul Barosuna düşen en basit iş, hemen bir arkadaşı

seçip göndermekti. Ortalık yaz, adlî tatil var. Zaten birçok arkadaşlar, yazı geçirmek için Avrupaya seyahat ediyorlar. Nasıl olsa seyahat masarafını gözden çıkarmışlardır. Davetnameyi birisinin cebine koyup, biaz da pehpehleyip uğurlamak... Türk Barolarının varlığını dünya Barolarına tanıtmak, onlar nasıl çalışıyorlar, ne yapıyorlar? Bunları görmek, memlekete dönüşte göstermek... çok iyi ve çok kolay bir iş değil mi?

Hayır; bunların hiç birisi yapılmamıştır. Medrese saltanatı, İsagoci mantığı şahlanmıştır. Beynelmilel Avukatlar Birliği, Türkiye Baroları namına murahhas istemiştir! İstanbul Barosu, Türkiye Barolarını temsil eder mi, etmez mi? Nasıl murahhas seçebiliriz? Bunu bir kere Adliyee Vekâletine yazalım, bakalım ne diyecek? Sonra, farzedelim ki Adliye Vekâleti, ona, buna bakmayınız, siz bir murahhas gönderiniz, dedi. Gidiş geliş masrafını kim verecek? Baronun bütçesinde tahsisat var mı? Adliye Vekâleti bütçesi ödeyemez ve ödememelidir. Mademki davet, Hariciye Vekâletine gelmiştir, şu halde masraf, Hariciye Vekâleti bütçesinden çıkmalıdır. Bunu da bir soralım.

Mesele hakikaten çok çetin!... Eski Fetvahaneye de böyle bir davet gelseydi, kara kaplı kitapların suğrâ, kübrâ deryasına ancak bu kadar derin dalar, teşebbüsü öldürmek için bu derece çarpık düşünebilirdi.

Netice ne oldu? İzmir Barosu, müşahid sıfatile murahhasını gönderdi. Pek iyi de etti.

556 – Birliğin Ankarada teşkili. Resmî müsaadesi alınmış olan (Türk Avukatları Birliği) Ankarada teşkil edilmiştir. 33 maddelik nizamnamesine göre, kaydı yapılacak olan bütün Türk avukatları, meslek birliğinin âzasıdırlar. Maksadı, mesleğin ilerlemesi çarelerini bulmak ve korumaktır. Bu maksatla, meslek hayatını ve çalışma yollarını asrın icaplarına daha uygun bir hale getirmek, gerek iş sahiplerinin ve gerek avukatların müşterek faydalarına çalışmak, kanunun ve meslek türelerinin avukatlara yüklediği hakların tam ve olgun bir şekilde kullanılmasını mümkün kılacak tedbirleri almak, mesleğin çalışma sınırlarını genişletmek, iş sahiplerine adalet önünde daha iyi bir temsil temin etmek, mahkemelere müracaat ve usul kaidelerini sadeleştirecek bütün tedbirleri kanun ve nizama bağlamak için çalışmak, bir yardım ve tekaüt sandığı vücude getirmek, mesleğe yarar meseleler hakkında gazete, risale ve kitap çıkarmak ve konferanslar verdirmek, avukatlık mesleğinin şeref, haysiyet ve tesanüdünü arttırmağa yarayacak her türlü çareleri bulmak ve tatbik ettirmek, kendi maksadına uygun maksatlar güden diğer memleketler Avukatlar Birliklerile münasebetlere girişmek ve bu maksatlarla toplanan beynelmilel kongrelere iştirak etmek ve birliklere girmek... gibi işler vazifelerinin başlıcalarıdır. Birlik, siyaset işlerine karışmıyacaktır.

Birliğin âzası iki kısımdır. Birincisi, Türk Barolarına mensup olup birliğin nizamnamesini kabuleden ve kendisini kaydettirenler (Faal âza). İkincisi, vaktile

avukatlık mesleğinde çalışarak birliğe veya avukatlık mesleğine mühim hizmetlerde bulunmuş ve İdare Heyeti kararile seçilmiş kimseler (Fahrî âza).

Organlar şunlardır: Umumî heyet, bu heyet tarafından gizli rey ile seçilen İdare heyeti. (Bir reis, dört ikinci reis, bir umumî kâtip, iki murahhas âza, bir veznedardan mürekkep) büro İdare heyeti her yıl Birinci teşrin ayının 27 inci günü Ankarada toplanır. Reis, hem büronun, hem de idare heyetinin reisidir. Her iş ve yerde birliği temsileder, acele işleri görür, sonra büroya malûmat verir.

Umumî heyet, ondan evvelki umumî heyetin tayin edeceği zaman ve mahalde toplanır.

Birliğin gelirleri: âzalardan alınacak aidat (yılda beşer lira), bağışlamalar, Barolara yapılacak yardımlar, kitap, risale ve diğer neşriyattan elde edilecek paralar.

Kongrenin toplanma tarihinin yıldönümü olan her senenin İkinci kânununun beşinci gününü birlik, bayram saymıştır.

567 – Birlik Reisinin tamimi. Birlik Reisi, 17 Mayıs 1934 tarihinde bütün Türk avukatlarına gönderdiği tamimde, Türk hukuk hayatının istikbale ve kemale doğru yükselen hareketlerinde hisselerine düşen şerefli vazifeleri avukatlara hatırlatarak kendilerini ilim ve meslek faaliyetine yardıma çağırmış, birliğin, yalnız hususî meslek menfaatlerinin korunması için teşekkül etmeyip ayni zamanda Türk inkılabının ana temellerinden birisi olan hukuk inkılâbının millî ruhumuza ve Türk hukukçularının ilmî kavrayışlarına nüfuz edebilmesine gücü yettiği kadar azmetmiş bir teşekkül olduğunu anlatmış, bizim neslin eski bir hukuk sisteminin yıkılarak yerine yeni bir ilim ve hukuk binasının yapıldığını gören bir nesle mensup olduğunu güzel bir lisanla canlandırmış, birliğin sinesinde samimî bir anlaşma ve çalışma havası bulabileceksiniz, geliniz, birlikte çalışalım demiştir.

Bu kadar asil maksatlarla kurulmuş olan birlik, teessüfle söylüyoruz, doğduğu günden bugüne kadar geçen altı yıla yakın bir zaman zarfında esaslı hiç bir muvafaakıyet gösterememiştir. Hattâ bugün, Türkiyede bir (Avukatlar Birliği) var mıdır? diye sorarsanız, birçok Türk avukatları, kayıtsız ve gamsız, omuz silkmekle cevap verirler.

568 – Muvaffakıyetsizliğin ve rağbetsizliğin sebebi. Bu meslek kurumuna Türk avukatlarının rağbet göstermemesi, birliğin maddî ve müsbet bir rol oynayamaması, ilk yıllarda, idareyi ele alanların çekirdekten yetişmemiş, daha ziyade mesleğin umumî ve dış nazariyelerile uğraşmış, avukatlıkları yalnız her hangi bir Baroya kaydolunmaktan ibaret kalmış hukukçulardan seçilmesine atfedildi. Bu zatlar, ne kadar sevgi ve saygıya değseler de, mesleğin ihtiyaçlarına cevap veremez, meslek için başbaşa, dişdişe çalışmaz ve çalışamazlar, bu vazifeleri bir süs olarak, bir etiket olarak kabul etmişlerdi, denildi. Sonraki yıllarda yerlerine, senelerce meslekte saçını, sakalını ağartmış, tam mânasile çekirdekten yetişmiş, mesleğin gir-

disini, çıktısını öğrenmiş ağabeyler ve üstadlar seçildi. Fakat esen havanın yine ayni hava, alınan neticenin ayni netice olduğu görüldü. Bu sefer de onlara, fazla ihtiyardırlar, resmî işleri ve güçleri vardır, köşe minderlerine, koltuk sandalyalarına alışmışlardı, denildi. Bizim fikrimizi sorarsanız, ne odur, ne budur. Dert umumîdir, hastalık müzmindir.

Bizde cemiyet teşkil etmek, elbirliğile çalışmak, kurumlarda sebat etmek, ayak diremek, zorluklara göğüs vermek, meydana müşterek, özlü bir eser çıkarmak, öteden beri, en güç işlerden birisidir. Cemiyet hayatına herkesten ziyade karışmış, kök, budak salmış, bir taraftan halkla ve diğer taraftan cemiyetle, mahkemeler ve resmî makamlarla teması yüzünden kitlenin içinde ve dışında vazife almış olan avukatlar dahi ayni hastalıktan muztariptirler. Çok kayıtsız ve uyuşuk adamlarız. Zannolunur ki meslek, bir düz çizgi gibi, varlığımıza yalnız bir noktadan değip geçmiştir. Helezon gibi sağdan, soldan, alttan üstten kucaklamamıştır. Pek çoğumuzun içinde meslek ateşi değil, bir kör kandil bile yanmıyor. Resmî, cebrî bir kuvvet olmadıkça kılımız kıpırdamıyor.

Avukatlar Birliği kimsenin malı değildir, biz avukatların kendi öz malımızdır. Buna hareket, heyecan verecek, muvaffakıyetli yollarda yürütecek olanlar bizleriz. Bir mektup yazarak, kendimizi kaydettirmek gibi ufak bir zahmeti bile göze almazsak kurum, elbette muvafaak olmaz. Bu bünye hastalığına mesleğin kendi muhafazakârlığını, hukuk ve kanun adamlarının kara satırlara bağlılığını da katarsak (Bak: No. 39, 40), Avukatlar Birliğinin neden muvaffak olamadığını anlamakta zorluk çekmeyiz.

İKİNCİ KISIM

Avukatların Vazifeleri

1 – Meslek vazifelerinin temel taşı

569 – Şeref ve namusa dayanan bir meslek. Camus, avukatlık mesleği hakkında bundan yüz elli yıl evvel yazmış olduğu eserinde şöyle der: (Şeref ve namusun ezelî prensiplerinden başka hiç bir kanun tanımıyan bir meslek yapılacağında nizamlar ve kaideler yazmağa ihtiyaç yoktur.)

Cumhuriyet Adliyesi de şöyle demiştir: Onlar şüphesiz faziletli insanların vicdanında hakkedilmişlerdir. Burada bunları izahtan maksadımız, yeni projenin hedef tuttuğu meslek zihniyetini tebarüz ettirmekten ibarettir. Çiçeron'un dediği gibi, nazarî bir kanun olan ahlâk kaidelerini kendiliğinden temsil edemiyenler onları bu zihniyetin tesiri altında öğrenirler. Türk avukatlarının ekseriyeti, kendi samimî duygularını bu hususdaki telkinlere tercih edecektir. (Adliye Vekâleti esbabı mucibe lâyihasından, sayfa: 4).

Muhtelif memleketler avukatlık tarihinin tetkiki bize göstermiştir ki meslek, daha nizam ve intizama sokulmadığı, müeyyideleri konulmadığı zamanlarda ilhamını yalnız şeref ve haysiyet ve vatan ve millet sevgisi gibi duygulardan alıyordu. Kaynağı; kimsesizlere, yetimlere ve dullara menfaatnâendişliğin verdiği yüksek feragat ve âlicenaplıkla yardım etmek ve vatan ve milleti ve onun kanunlarını sevmek gibi asil ahlâk prensipleri idi. Zaman ve ihtiyaç mesleğin zaptü rapta alınmasını icap etmiş ve nizamlar, kaideler konmuş ise de avukatın şeref ve haysiyet duygusu ve vatan sevgisi yine başta gelir. Çünkü şeref ve haysiyet, doğruluk, centilmenlik ve vatan sevgisi gibi faziletler kanunlarla, nizamlarla, kaidelerle tesbit edilemez. Bununla beraber avukatın vazifeleri konuşulduğu zaman bir yandan ahlâk prensiplerine dayanan ve öte yandan yapılmaması büyük mes'uliyetleri icap eden bir hayli kaideler hatıra gelmektedir. Fakat burada bile ahlâk ile kanun birbirine karışır. Bir bakıma, avukat için yalnız ahlâkî gibi görünen bir borç, başka bir bakımdan kanunî olur. Daha genel düşünüldüğünde ise hem ahlâk ve hem kanun borcudur. Ahlâk ile kanunun birbirilerile hal ve hamur olduğu bir mevzua, avukatlık mesleğinin borçlarında olduğu kadar kuvvetle başka hiç bir yerde rastgelinmez.

570 – **Sebebi.** Bunun sebebi, avukatlık hizmetinin adaleti iyi dağıtmak işile pek sıkı ilgili olmasındadır. Hakkı yapan, başkalarının canı ve malı eline verilen, adaleti dağıtmak işinde baş yardımı gösteren adamdan ahlâk ve kanun birçok şeyler istemekte, onu kıskıvrak bağlamakta haklıdır (Bak: No. 288, 845 ve sonrakiler, 854). Ben daima şu kanaatteyim ki, bu meslekte bilgi ahlâktan sonra gelir. Avukat doğru olacak, menfaati ayağı altına alacak, vatanına, milletine karşı ağız açmıyacak, meslek hayatında olduğu kadar hususî hayatında da centilmenler gibi herkese sevgi ve saygı telkin edecek, mahkemelere, hâkimlere ve müesseselere hörmet göstermekle beraber bunlara ve yardım ettiği adamlara karşı hürriyet ve istiklâlinden bir şey kaybetmiyecektir. Avukat şeref borçları bu kadar çok olduğu içindir ki kanunlar, hâkimde aranan vasıfları onda da aramışlar ve disiplin meclisleri bu bakımdan daha ileri gitmişlerdir.

Quintilien, iyi bir hatibin her şeyden evvel iyi bir insan olması lâzımgeldiğini anlatırken der ki:

> "Eğer yetiştirmek iddiasında bulunduğum hatip, her şeyden evvel iyi bir insan değilse, böyle bir insan hatip olamaz. Onda benim aradığım, yalnız söz söyleme kudreti değil, aynı zamanda bütün ruhî vasıflardır. Bazılarının düşündüğü gibi hikmet ve ahlâkı filozoflara bırakmak icap ettiğine inanmaktan çok uzağım. Zira vatandaşlarına hakkile faydalı, umumî ve hususî işleri döndürmeğe elverişli, fikirlerile bir devleti idareye ve kanunlarla onu tesise ve nizamlarla onu ıslaha kudretli insan, bana kalırsa, hatipten başka bir şey değildir."

Halbuki avukat, yalnız hatip midir?

Belinde kılıç taşıdığı müddetçe Baroyu yeniden kurmıyacağını ve uzanan dilleri keseceğini söyleyen Napolyon bile 14 Birinci kânun 1810 kararnamesinin başlangıcında (Bak: No. 173) şöyle demeğe mecbur kalmıştı:

> "Avukatlık mesleğinin başlıca esaslarını teşkileden doğruluk, nezahet ve menfaati istihkar uzlaştırma arzusunu, hakikat ve adalet sevgisini, zayıf ve mağdurlara karşı şuurlu bir alâkayı idameye elverişli vasıtalardan biri olmakla avukatlar levhasının yeniden kurulmasını emreyledik."

Avukatın borçlarını evvela mesleğin vicdanı, avukatın şahsî şeref ve namusu, Baronun an'aneleri ve sonra kanunlar, nizamnameler, talimatnameler tayin eder. Kaynağını şeref ve haysiyet gibi insan ruhunun en yüksek duygusundan, asırları yararak bize kadar gelmiş teamül ve faziletlerden, kanunların ve nizamların bile çizmekten aciz duyduğu ana yasalardan alan bu borçlar o kadar çok ki, bunları sıralamak için nasıl ve nereden başlıyacağımızı kestiremiyoruz. Bereket versin ki önümüzde yazılmış ciltler dolusu eserler ve büyük kanunda bazı maddeler var.

2 – Vatan, millet ve Cumhuriyet borcu

571 – Vatana ve millete karşı borcu. avukatı bu millet yaratmış, bu vatan büyütmüştür. Victor Hugo bir eserinde, oğlunun mezarını bağrında saklayan ecnebi bir toprağı anaya vatan yapıyor. Bu vatan ki analarımızı, babalarımızı göğsünde büyütmüş, onların mukaddesatını bağrında saklamakta bulunmuştur. Bu millet ki, bir oğlunu, bir kızını avukat diye en yüksek ve şerefli mevkilerden birisine çıkarmış, müreffeh ve mes'ut yaşatmıştır; nasıl olur da onların menfaatini bütün öteki menfaatlerin üstünde tutmaz. "Vatan sevgisi, bütün büyük aşkların anasıdır. Aile sevgisi, vazife sevgisi, meslek sevgisi, fazilet sevgisi hep o anadan doğar. Vatan aşkı gür bir köktür. Başka sevgiler ondan nur alır." Bu bakımdan, vatan ve millet ikisi birdir. İşte bunun içindir ki bir avukat; vatanı, memleketi ve milleti aleyhinde hiç bir dava almaz ve almamalıdır. Hiç bir yerde, ne pahasına olursa olsun, vatanı ve milleti aleyhinde tek söz söylemez ve söylememelidir. Çünkü davaların en büyüğü vatan ve millet davasıdır. Avukat hürdür, müstakildir, kanun nazarında haklı gördüğü davayı müdafaa eder ve bundan, avukatlık ücreti diye bir şey de alır. Fakat vatan ve milletin davası mevzuubahs olunca onun müdafaasına koşarsa da aleyhinde hiç bir dava almaz. Para, kadın... hayır, hiç bir şey avukatı, vatanı ve milleti aleyhinde bir mahkeme, bir heyet huzurunda söz söyletemez. Vatan ve millet menfaati aleyhinde dava müdafaa etmek, ancak p... yaraşır (Bak: No. 18 g.).

Mütareke senelerinde Türk vatan ve milleti aleyhinde dava alan, itilâf zabıtasına uşaklık eden, ticarethanelerine ecnebi bayrak çekerek hükmü icra için gelmiş İcra memurlarını koğduran, Ayasofyayı Yunanlılara peşkeş çeken Türk avukatları (P...) bulundu. Bazıları da Fransızların, İngilizlerin, İtalyanların İstanbulda kurdukları divanı harplerde ve Konsoloslok mahkemelerinde müddei sıfatile Türkler aleyhine dava açıp takip ettiler.

Yeni kanun, gerek bu gibileri ve gerek memlekete yalnız kursaklarile bağlı olanları, dillerinde, kültürlerinde ve aile hayatlarında bugüne kadar millî menfaatlere karşı yabancı kalanları son olarak bir daha imtihana çekiyor. Dileyelim ki, bu, son imtihan olsun.

Her hangi bir müdafaada (Bu davanın rüyetine Türk mahkemeleri vazifedar değildir) yolundaki bir sözün vatan ve millete hiyanetle bir münasebeti yoktur. Bir avukat bunu pekâlâ söyleyebilir. Çünkü kanunî bir müdafaadır. Mahkemede diğer itirazlar gibi, bu vazife itirazını kabul veya reddedebilir. Ancak avukatın pek sarih metinler karşısında bunu kötü niyetle söylediği tebeyyün ederse, doğruluk esasından ayrıldığı için İdare Meclisince disiplin cezasile cezalandırılabilir.

572 – Cumhuriyete karşı vazifesi. İstanbul Barosu dahilî nizamnamesi (Madde: 8) mesleğe giren avukata yemin verdirirken (Başka memleket avukatlarının yemini için bak: No. 454) şu fıkrayı da ilâve eder: (Cumhuriyete sadakatten ayrılmı-

yacağıma). Demek ki, bir avukat, vatanına, milletine karşı göstereceği ayni sadakati, devletçi, milliyetçi, halkçı, lâyik ve inkılâpçı olan Cumhuriyet rejimine karşı da gösterecektir.[1] Bu bir kere vicdan ve namus borcudur.

Avukat, bu itibarla Cumhuriyet idaresine saygı göstermeğe borçlu olduğu gibi, şahsî kanaati ne olursa olsun, rejimi tezyiften sakınmağa da mecburdur. Aksi takdirde bir seneden altı seneye kadar ağır hapis cezasile cezalandırılır.[2] Avukatın bir defa bile yapabileceği müdafaalarda Cumhuriyet idaresinin iyi olmadığı, Kırallığın, Meşrutiyetin daha elverişli olduğu, Cumhuriyet şeklini değiştirmenin bir suç olmadığı gibi sözlerden ve imalardan çekinmesi lâzımdır. Müdafaası, suçun sabit olmadığı veyahut cezayı ortadan kaldıran veya hafifleten sebepler bulunduğu gibi hususlara inhisar edecektir. Aksini yapan avukat, yeminini bozmuş ve bir suç işlemiş olur. Avukat, müdafaasında hür ve müstakildir. Dilediğini söyler ve söylemelidir. Fakat vatan ve milletin menfaati, Cumhureyite sadakat yemini ve kanun müeyyideleri bu serbestîyi takyid eder. Bu menfaatler, müdafaa serbestîsi ile kanunun temin etmek istediği menfaatten çok yüksek tutulmuşlardır.

573 – **Cumhuriyet idaresi, avukat için biçilmiş kaftandır.** Sonra, hür ve müstakil olan, bir babanın dölünden dünyaya gelmeyi, devletin başına geçmek için hak ve imtiyaz saymıyan, kendisini kendi yarattığı için ilim ve fazilete, vatan ve millet hizmetine en büyük yeri ayıran avukat için Cumhuriyet idaresi biçilmiş kaftandır. Avukat, her şeyde hak ve adalet arar. Türk an'anesinde (Asalet sınıfı) diye imtiyazlı bir sınıf yoktur. Kendisini gösteren, devlete ve millete hizmet eden, Baş olur. Asalet unvanını er kişi kurar. O erin sönmesinden sonra, eğer halefleri ona lâyık değillerse, unvan da söner. Padişahlık, Kırallık, Türk mefkûresine göre bir imtiyaz olamaz. Hâkimiyet ve saltanat milletindir. Millet kendisini dilediği gibi idare eder. Bunun şekli de Cumhuriyettir. Saltanat, daha ziyade, milletin kendisini bağsız ve şuursuz bir küme halinde duyduğu devirlerde, yahut ta, muhtelif unsurların bir kazanda kaynatılmasına çalışıldığı zamanlarda hüküm sürebilir. İngiltere gibi an'anesine bağlı bir memleketteki kırallık ise yalnız kanunlarda yaşayan ve fakat kuvvetçe ölmüş olan bir müessesedir. Bugün Türk milleti, kendi kudretini kendinde bulacak kadar kuvvetlidir ve o kudreti Allahın gölgesi diye kendisinden üstün tuttuğu padişahlarda arayacak zamanları çoktan arkada bırakmıştır. Önüne konulan her meslede (Niçin?) diye sormayı ve (Çünkü) diye cevap vermeyi san'at edinmiş olan ve her şeyde hak ve mantık arayan avukata öteki idare tarzları yabancı gelir. Avukatlık meslek ve san'atine, düşüncesine, mantığına ve hattâ menfaatine en uygun olan rejim, Cumhuriyet rejimidir. Buna sarılmak ve bunu müdafaa etmekle avukat, kendisini ve kendi menfaatini müdafaa ediyor demektir.

---

(1) Esas Teşkilât kanununun bazı maddelerini değiştiren 3115 numaralı kanuna bak.

(2) Ceza kanununu 3038 numaralı kanunla değiştirilen 159 uncu maddesine bak.

574 – Vatan, millet, Cumhuriyet borçlarının müeyyidesi. Adliye Encümeni, lâyihada mevcut olmıyan bir maddeyi (117 inci madde) bu düşünceler mahsulü olarak kanuna geçirmiştir (Bak: No. 145, 156). Bu maddeye göre avukat, mevzuu irtica olan,[3] yahut millî vahdet ve şuurla telifi mümkün olmıyan fiillere mütaallik davaları deruhteyi itiyad etmemelidir. Aksi takdirde Baro levhasından kaydı silinir (Mucip sebepleri hakkında ayni numaralara bak). Türkiye Devlet kuvvetleri, Cumhuriyet rejimine karşı çok hassas olduklarını her vesile ile göstermektedirler.

575 – Ne gibi müdafaaların itiyadı yasaktır? 117 inci maddenin birinci fıkrası, (Mevzuu irtica olan) dedikten sonra, ayrıca (Yahut millî vahdet ve şuurla telifi mümkün olmayın) demek suretile mevzuu genişletmiştir. Kanun vazıı, irticadan başka daha bazı fiillerin müdafaası âdet edilmesinin de cezayı mucip olduğu ve çünkü bunların da millî vahdet ve şuurla telifi mümkün bulunmadığı düşüncesindedir. Bunlar ne gibi fiillerdir? Başta komünizm geleceğine şüphe yoktur. Diğrelerini kanun tayin etmediği için takdiri İdare Meclislerine ve Haysiyet Divanına ait olacaktır. Bununla beraber hatırımıza gelen ve Ceza kanununda dahilî emniyete taallûkları gösterilen bazı fiilleri sayabiliriz.

Bir avukat, bir casusu, Devletin memnu saydığı yerlere gizlice veya iğfal ile giren kimseyi, salâhiyetli makamların, neşrini menettikleri malûmatı işaa edeni (Casus değildir, fiili sabit olammıştır) yolunda müdafaa edebilir. Fakat casusları ve bugibileri.

Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin hâkimiyeti altına koymağa veya devletin istiklâlini tenkise veya birliğini bozmağa matuf hareketlerde bulunmak;

Devlet aleyhinde silâh kullanmak veya Türkiye ile harp halinde bulunan bir devletin ordusunda hizmet etmek;

Yabancı bir devletin Türkiye Devleti aleyhine harp açması için yabancı ile anlaşmak; millî menfaatler aleyhine hareketlerde bulunmak maksadile yabancıdan doğrudan doğruya veya dolayısile para almak;

Harp zamanında Türkiye Devleti zararına düşmanın askerî hareketlerini kolaylaştırmak veya Türkiye Devletinin askerî hareketlerine zarar vermek maksadile yabancı ile anlaşmak, düşmana iaşe ve harp maddeleri vermek; düşmanı devlet lehine yapılan istikrazlara ve saireye iştirak etmek; düşman devlet tebaasile veya düşman topraklarında oturan diğer kimselerle dolayısile olsa dahi ticaret yapmak;

Harp zamanında, devletin silâhlı kuvvetleri için iltizam ettiği taahhütleri kısmen veya tamamen yerine getirmemek;

---

(3) Adliye Encümeninin teklifinde (Komünizm) kelimesi de vardı. Mene girmemişse de Komünizmi müdafaayı itiyadın dahi ayni neticeyi doğuracağına şüphe yoktur (Bak: No. 145, not 1).

Askerî gemileri, hava vasıtalarını ve sairеyi tahrip etmek;

Devletin emniyetine, siyasî menfaatlerine taallûk eden kâğıtları tamamen veya kısmen yok etmek, tahrip eylemek; üzerlerinde sahtelik yapmak;

Memleket dahilinde içtimaî bir zümrenin diğerleri üzerinde tahakkümünü, şiddet kullanmak şartile tesis etmeğe veya içtimaî bir zümreyi şiddet kullanarak ortadan kaldırmağa veya iktisadî ve içtimaî nizamları şiddet kullanarak devirmeğe matuf cemiyetleri tesis, teşkil, tanzim veya sevk ve idare etmek; veya böyle zümreler tesis eylemek;

Memleket dahilinde cemiyetin siyasî ve hukukî her hangi bir nizamını şiddet kullanarak ortadan kaldırmak gayesile yukarıki fıkrada yazılı hareketlerde bulunmak;

Türk bayrağını veya devletin diğer bir hâkimiyet alâmetini tahkir maksadile söküp kaldırmak veya yırtmak veya her hangi bir suretle bozmak; askerî kanunlara karşı itaatsizliğe veya yeminlerini bozmağa teşvik etmek;

Türklüğü, Büyük Millet Meclisini, Cumhuriyeti, hükûmetin manevî şahsiyetini alenen tahkir ve tezyit eylemek;

Gibi suçlardan birisile suçlu olanları veya dincileri, tekkecileri, üfürükçüleri, softaları müdafaayı itiyad ederse, hakkında levhadan kaydı silinmek cezası tatbik olunabilir.

575 – Mükerrer – İtiyad etmek, ne demektir? Yukarıda yazılı suçlardan birisiyle suçlu olanları bir defa müdafaa etmek, itiyat teşkil etmez. Fakat iki defa müdafaa ederse? Bunun itiyat teşkil edip etmediğini takdir, İnzibat Meclisine, Haysiyet Divanına aittir. Bu teşekküller, avukatın siyasî ve içtimaî temayüllerini, müdafaa atrzını göz önünde bulundurarak takdir haklarını kullanırlar. Fakat arada fasıla olsa da, komünizm, irtica, casusluk, vatan hiyaneti... ilâh... suçlularını üç defa müdafaa etmiş olan bir avukatın itiyat hâsıl etmiş olduğuna hükmolunabilir.

576 – Millî ve meslekî menfaat ve ahlâk. Büyük kanun avukat olmak için Türk olmayı, Türk vatanını ve milletini sevmeyi, onun sevinçlerile sevinmeyi, kederlerile ıztırap duymayı şart koymuştur. Kanunun, âmme hizmeti saydığı bir hizmeti görebilmek için Türklüğü bir etiket olarak kullanmak yetişmez. Menfaat icap ettiği zaman Türklüğü üzerine alan, başka zamanlarda benimsemiyen Türk değilidr. Türk avukatının kalbi de Türk vatanı, Türk milleti, Türklüğün millî menfaatleri için çarpmalıdır ve bu, dilde, kültürde, vatan menfaatlerini müdafaada, aile hayatında, her şeyde kendini göstermelidir. Milliyetçi, vatancı bir devletin bunu istemek hakkıdır. Bir avukat ki, muhitindeki temas veya faaliyetleri itibarile muayyen bir Baro mıntakası dahilinde avukatlık yapması millî ahlâk veya menfaat bakımından tecviz edilmiyor, ismi o baronun levhasından silinir. (Millî ve meslekî menfaat ve ahlâk) tabiri çok geniştir, takdiri, Disiplin Meclisine ve Haysiyet Divanına aittir. Bu ceza,

avukatlık yapmak müsaadesinin geri alınması demek değildir. Belki yalnız o Barodа avukatlık yapamaz demekitr. Böyle bir avukat, Türkiyede yer değiştirebilir. İkinci Baro mıntakasında faaliyet yapması zararlı görülürse oradan da kaydı silinebilir.

Meslekî ahlâk veya menfaat bakımından, bulundukları Baro mıntakasında kalmaları caiz görülmiyenler hakkında aynı hükümler caridir.

577 – Muhakeme usulü. Vatan, millet, Cumhuriyet aleyhlerinde işlenen suçlara karşı çok hassas oludğnu gösteren kanun vâzıı, bunların muhakeme usulünde de bir dereceye kadar şiddet göstermiştir. İdare Meclisi, bu gibi suçları işlediklerine kanaat getirdiği avukatları çağırıp sorguya çekmek, muhakeme etmek, hüküm vermek mevkiinde değilidr. Disiplin takibatına lüzum göstermeksizin cezanın tatbikini Haysiyet Divanından isteyebilir. Hükmü verecek divandır. Fakat Cumhuriyet Müddeiumumisinin müteleasile alâkalı avukatın yazılı müdafaasını almak mecburiyetindedir. Alâkalı avukatı çağırarak şifahî müdafaasını dinleyip dinlememekle serbesttir.

Disiplin takibatına, muhakemeye hacet kalmaksızın, âdeta idarî mahiyette verilmiş olan bu cezalardan dolayı Devlet Şûrasıne veya her hangi idarî bir makam müracaat edilemiyeceğini göstermek için 117 inci maddenin son fıkrası, (Bu maddeye göre Haysiyet Divanı tarafından verilecek kararların kat'î olup aleyhine hiç bir mercie müracaat edilemiyeceğini) tasrih etmiştir.

3 – Kanunlara ve müesseselere karşı borcu

578 – Kanunlara ve müesseselere hörmet. Avukat, vazife ve salâhiyetlerini, adaletin icaplarına uydurmağa mecburdur (Bak: No. 16, 17). Bu, kanuna hörmet edecek demektir.

Müdafaalarda ve yazılarda kanunlara ve müesses makamlara hücuma kalkmak, meslek nezaketine yakışmaz (Bak: No. 510, 635, 637, 641, 741). Şu kanundan şu mâna çıkıtğı, çünkü böyle alınmazsa adaletsizliğe yol açılacağı, kanunların ise, adaleti iyi dağıtmak için konulduğu... müdafaa edilebilir. Bazan böyle bir müdafaa borç olur. Lâkin bu kanun, haksız bir kanundur, zalim bir kanundur, zulem âlet oluyor... gibi söğüp saymaların davayı kazanmakta faydası yoktur. Kanunları tezyiften ve sarih veya imalı söz ve yazılardan sakınmağa avukat mecburdur. Türk Ceza kanunu, zaten kanunlara sövmeyi altı aya kadar hapis cezasile cezalandırmıştır (Madde: 109, fıkra: 3). Avukat, kanunu tefsir, izah, ve hattâ bu maksatla tenkid edebilir. Fakat ona hücum ve tecavüz edemez.

Müesses makamlara karşı gösterilecek hörmet, onların haksız ve kanunsuz hareket ve muamelelerini âdâbı dairesinde tenkide mâni değildir. Avukat, müesseselere karşı borçlu bulunduğu hörmetten ayrılamksızın muameleleri serbestçe tenkid edebilir. Meselâ müvekkili, bir memurun hileli hareketlerinden, vazifesini yapmadığından, nüfuzunu kötü kullandığından dolayı resmî bir müessesenin manevî şah-

siyeti veya memuru aleyhine dava açtığı zaman avukat, şahısları bile itham edebilir. Suçluların cezalandırılmasını ve bir hakkın yerine getirilmesini istemek, müesseseye karşı hörmette kusur etmek değildir. Fakat her hâlü kârda avukat, edep ve itidal dairesinde müdafaaya mecburdur.

4 – Centilmenlik, doğruluk ve namuskârlık

579 – Centilmenlik. Avukatın vatan ve millet borcundan sonra (Bak: No. 571) en birinci meslek borcu, centilmenliktir. Bu, öyle bir tabir ki, vicdan, ahlâk ve meslek borçlarını hep birden hulâsa eder ve onun içindir ki, duymak ve anlamak lâzımdır, anlatılması çok zordur.

İyi bir müdafi olmak için iyi bir insan olması lâzımgelen avukat, her şeyden önce, seciye sahibi olacaktır. Hiç bir kuvvetten çekinmiyen, hiç bir zorluk önünde bükülmiyen, hiç bir menfaat uğrunda eğilmiyen bir karakter... Fakat bu sağlamlık ve istiklâl (Bak: 600 ve sonrakiler), kendisinden yardım isteyen fert ve cemiyete kibir ve azametle yukarıdan bakmak, herkesi kırmak ve kendisinden soğutmak mânasında değildir. Sağlamlık altında yumuşaklık, istiklâl ile birlikte hayırhahlık, gururun yanıbaşında nazeket ve nezahet... İş sahiplerile konuşurken arada daima bir mesafe bırakan (Bak: No. 901, 902), onlara kendisinin çok namuslu ve bilgili ve itimada lâyık olduğunu anlatan ve fakat ayni zamanda bir hastabakıcı kadın gibi şefkat ve sevgi ile dolu bir kalb taşıyan, arkadaşlarile muamelelerinde ciddî olduğu kadar nezih (Bak: No. 651, 667), sabırlı ve mültefit olan bir meslek adamı.

İyi bir insan, muamelelerinde kendi vicdanını hâkim kılan bir adamdır ki, ancak böylesi iyi bir avukat olabilir. Kendisine yapıldığı zaman hoş görmediği bir işi, başkasına yapmıyan, hattâ icabında kendi menfaatini ayak altına alan, hasis işlere tenezzül etmiyen, nefsine hâkim, gururuna sahip, âlicenap, şerefini müdrik bir efendi, bir centilmen (Bak: No. 386).

Bir centilmen, bir çelebi ki, doğru olduğuna inanmadığı hiç bir işe yardımda bulunmak (Bak: No. 580 ve sonrakiler), kötü niyetle işleri uzatmak (Bak: No. 580 mükerrer), iş peşinde koşmak, reklâm (Bak: No. 590 ve sonrakiler) ve şarlatanlık yapmak küçüklüğünde bulunmaz. Haksızlık böğrüne bıçak gibi batar, parayı, hukuk yardımının mukabili olarak alır (Bak: 588). Para, onun nazarında, ihtiyacını tatmin eden bir uşaktır. Uşağın uşağı olmak zilletini kabul edemez. Her şeyden evvel nefsine olan itimat ve sevgisi buna mânidir.

Vapurlarda, trenlerde, tramvaylarda birinci mevkie biner, elbisesi ütülü, yüzü traşlıdır. İyi yerlerde yemek yiyen, kalbi açık bir centilmen ki, sözlerinde ve hareketlerinde itidal ve vakardan ayrılmaz. O kadar iyi ve tatlı söyler, öyle güzel nükteler safreter ki, cemiyetlerde daima aranır, girdiği her yerde sevilir ve başa geçirilir. Kanunlara, müesseselere ve meslekdaşlık icaplarına o derece bağlıdır ki, hâkimler bile karşılarında gördükleri zaman tatlı bir âşinalıkla tebessüm eder ve kendisini se-

ve seve dinlerler. Çünkü, iyi ahlâkı, vakarı, itidali, sevimliliği yanında, geniş bilgisi de vardır ve bu bilgiler, yalnız hukuk bilgileri değil, belki fert ve cemiyeti ilgilendiren, kafayı kandıracağı kadar kalbi de kendisine çeken, yerinde güldüren, yerinde fiskeleyen bütün bilgilerdir.

Biz, belki de bu satırlarla ideal bir insan tipi yaratıyoruz. İdaalist avukat, ideal insandan başka bir şey midir? Onun içindir ki centilmen avukat, biraz da anasının karnından centilmen olarak doğar, bu asîl ruhu ona biraz da kendi ırkının asaleti, kahramanlığı verir. Türk kanının asaletini ise, ispata hacet yoktur.

Centilmenlik kolay kolay kazanılır bir şey olmamakla beraber, mesleğe yeni girenler, nur ve ziya almağa müsait iseler, okuyacakları meslek kitapları, dinleyecekleri meslek konferansları, büyük üstadların misalleri sayesinde centilmenliğe yaklaşırlar. Bir avukat, yaradılıştan centilmen değilse veyahut centilmenliğe yaklaşmazsa, onu Ceza kanununun maddeleri, Disiplin Meclisinin kararları... Hayır, hiç bir şey korkutamaz. Mürakabenin giremediği yere, avukatın kendi centilmen ruhu, şerefi girmelidir (Bak: No. 569). Bir kere böyle olduktan sonra artık hiç bir müeyyideye lüzum kalmaz.

580 – Doğruluk ve namuskârlık. (Doğruluk ve namuskârlık!) Cresson'un dediği gibi, bu kelimelerde her şey dahildir ve yalnız para işlerinde, menfaat işlerinde doğruluğu değil, şahsan hulûs ve temizliği, sadakati ve iyi niyeti dahi anlatır. Vazifesi hakkın ve adaletin dilediklerini yerine getirmek olan avukat, doğru, namuslu, vicdanlı, kanunlara sadık, iyi niyetli, içi dışı temiz bir adam olmazsa, bu vazifesini mümkün değil, adaletin istediği gibi yapamaz (Bak: No. 661, 662). Vazifesi adalete yardım olan avukat, eğrilikle ona hiyanet edemez. Bu meslek, kaide gibi halden anlamaz ve kanun gibi çöp atlamaz bir meslektir.

Avukat, doğru ve namuslu olmalı derken, herkes gibi doğru ve namuslu olsun, demekle iktifa etmiyoruz. Avukatın namuskârlığı mûtad derecenin üstünde olacaktır. Diyebiliriz ki, avukat içinde bulunduğu cemiyetin en namuslu ve fedakâr adamlarından olmalıdır. Diğer bir çok meşguliyetler, san'atler için kâfi görülen mûtad doğruluk ve namuskârlık, avukatlık için yetişmez. Meselâ bazı hususlarda avukatlığa benzeyen hekimliği ele alalım. Herkes bir hekimden daha ziyade bilgi bekler, iyi teşhis, tesirli ilâç, yahut da çabuk ve ustaca bir ameliyat gibi. Bunun yanında biraz ciddiyet, alelâde bir namus ve doğruluk yetişir. Yani hastayı istismar etmesin; bu kâfidir. Fakat avukatın doğruluğu ve namuskârlığı daha fazla olacaktır. Esnaflıkta, tüccarlıkta, mühendislikte, hattâ hekimlikte bazı sözler ve hareketler hoş görülebilir. Fakat avukat bunlardan da münezzeh olmak lâzımdır.

Doğruluk, avukatın vicdan kaidelerini hulâsa eden bir tabirdir. Hak ve hakikati sevmiyen, adalete hizmet vazifesini adaleti yanıltmakta kullanan bir adam, avukat değildir. İstanbul Barosu dahilî nizamnamesinin 8 inci maddesi, avukata verilen yemine şu fıkrayı ilâve eder: (Namus ve vicdanıma ve mesleğin şerefine mugayir ha-

reket ve beyanatta bulunmıyacağıma yemin ederim.) Demek ki, doğruluktan ayrılan bir avukat, namussuz, vicdansız, şerefsiz bir adamdır.

580 – Meslek tatbikatında görünüşü. Meslek tatbikatında avukatın doğruluğu ve namuskârlığı başlıca ve bilhassa şu cihetlerde kendini gösterir:

Avukat, eğri ve sahte bir iş hakkında hiç bir yardımda bulunmaz (Bak: No. 675 ve sonrakiler). Böyle bir işi ne müdafaa eder, ne fikir ve nasihat verir. Yalan yanlış ihtilâfları ve davaları tasdik ve teşci etmez. Bazı müvekkillerin bilerek veya bilmiyerek, yakmak istedikleri tezvir ateşini körüklemez, belki söndürmeğe çalışır. Aldığı bir işin tetkikatı eğriliğini, sahteliğini göstermişse derhal dosyayı bırakır (Avukatlık kanunu madde: 26).

Avukatlığın gayesi, aukatların hukukî bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine tahsis, tarafların hukukî münasebetlerinden veya karşılıklı menfaatlerinden doğan ihtilâfların hakka uygun olarak haline tavassut ve umumiyetle mahkemelerle diğer resmî mercilere kanunun tam olarak tatbiki hususunda yardım etmektir. Avukat, vazife ve salâhiyetini adalet icaplarına uygun olarak ifa ve istimal eylemek mecburiyetindedir (Avukatlık kanunu, madde: 22, 24).

Avukat, dosyasında olmıyan bir şeyi müdafaa etmez ve onun içindir ki dosyasını inceden inceye tetkik eder. Doğruluğuna vicdanile kanmadığı, söyleyip de ispat edemiyeceği bir vâkıayı, bir tezi ileri sürmez. Vakit kazanmak için akla gelen ve gelmiyen müdafaaları yapmak, avukatlık şerefile uzlaşan hallerden değildir. Böyleleri disiplin cezasına çarptırılabileceği gibi, hâkimler ve meslekdaşları arasında hiç de iyi görülmezler.

Müdafaasını haklı göstermek için avukatın müracaat ettiği eserler ve mahkeme içtihadları ne diyorlarsa onları aynen zikreder, yanlış ve eksik iktibaslarla zihinleri bulandırmaz.

Avukat, müdafaasını kabulettiği işi hâkime olduğu gibi anlatır. Vâkıalarda, delillerde, iktibaslarda yalan yanlış, fazla eksik değildir. Ne ise odur. Zaten başka türlü hareket kendisine fayda vermez. Çünkü vâkıalar, deliller, iktibaslar tahrif edilemez. Karşı tarafın avukatı ve nihayet hâkim vardır. Onlar bunu meydana çıkarırlar. Onun içindir ki, neticesi itibarile husrandan, muvakkat bir muzafferiyetten başka bir şey temin etmiyen yanlış yollarda yürümemelidir.

Takip ve müdafaa etmekte olduğu, bir davanın aleyhinde cereyan aldığını gören avukatın, hükmü geciktirmek için işi uzatması, uydurma müdafaalara kalkışması, doğrulukla ve meslek namuskârlığile uzlaşamıyan hallerdendir.

Bir avukatın bugün bir mahkemede müdafaa ettiği tezin aksini ertesi gün ayni veya başka bir mahkemede müdafaa etmesi dahi doğrulukla uzlaşamaz. Hâkim ve hasım bihakkin sorar: Bunun hangisi doğru? Ne utanacak bir hal!... Böyle bir hareket, avukatların, her ne pahasına olursa olsun, aldıkları işi kazanmak istiyen ve bi-

risinin ak dediğine ötekisi kara diyen ve ücret mukabilinde hukukî kanaatlerini değiştiren veyahut hiç bir hukukî kanaat taşımıyan insanlar oldukları hakkında söylenen sözlere hak verdirmiş olur. Böyle bir avukat, hizmetini adalet gayesine tahsis etmiyor, demektir. Aradan uzun zaman geçmiş ve mahkemeler içtihadlarını değiştirmiş ve taraflarla evvelce o işleri görüşmemiş olmak gibi haller bittabi müstesnadır (Bak: No. 676 c.)[4]

> "Avukat, hakikati zafere kavuşturtmak gayesile kendisine verilen hürriyeti doğruluk nam ve hesabına kullanacak ve noktası noktasına doğru olmıyan hiç bir şeyi ileri sürmiyecektir. Vazifesi ona bunu emreder. Şöhreti ise, onu bu suretle harekete davet eyler.)

Bir suçlunun mektuplarını ailesine veya suç ortaklarına taşımak veya talimatını ulaştırmak, bir avukat için, doğruluğa uymıyan çok ağır bir meslek suçudur.

581 – Alınan işin, doğrulukla sonuna kadar takibi. Avukat, deruhte ettiği işi ihtimam, doğruluk ve sadakatle ifa ve intaca mecburdur. Bu, meslek haysiyetinin bir emri olduğu kadar kanun ve mukavelenin yüklettiği bir borçtur (Bak: No. 669, 670).

Muayyen bir işi takip veya müdafaadan kendi arzusile vazgeçen avukat, keyfiyetin müvekkiline tebliği tarihinden on beş gün müddetle temsil ve müdafaaya devama mecburdur. Bu mecburiyet, (Avukatlık kanunu, madde: 30) müşteriyi, müşkül ve müdafaasız bir vaziyete sokarak hakkının kaybolmasına meydan vermemek gibi bir endişeden ileri gelmektedir.

Şu kadar ki, hâkim veya adlî müzaheret bürosu veyahut Baro Reisi tarafından tayin edilen avukat, mücbir bir sebep olmadıkça, vazife ifasından istinkâf edemez. Mücbir sebebin takdiri, avukatı tayineden makama aittir.

Müvekkilin vefatı halinde avukat, sıfatını mirascılara veya onların yerine kaim olanlara bildirmeğe ve alacağı yeni talimata kadar mirasçıların haklarını temsil ve müdafaaya mecburdur (Bak: 671).

5 – Kötü niyetle dava temyiz etmek yasaklığı

582 – Lâyihanın ilk şekli. Avukatlık kanunu lâtihasının 45 - 48 inci maddeleri, şimdiye kadar mevzuatımızda bulunmıyan bazı yenilikleri ihtiva ediyordu: Temyiz mahkemesinde hâkimler gibi avukatların da fişleri bulunacak, davayı temyiz

---

(4) Nefsine hörmeti olan bir avukat, dün aleyhinde çarpıştığı bir tezi bugün müdafaa etmemelidir. Aynı veya benzeri bir işte evvelce hasmı olan birisini müdafaa etmek, eski müşterinin emniyetini suiistimal veya buna benzer bir hareket gibi bir şeydir. Temyiz mahkemesi 19 İkincikânun 1898 tarihli kararında, birincisi sonrakinin devamı olan veya aralarında münasebet bulunan davalarda iki tarafı temsil etmenin caiz olamıyacağını ifade etmiş ve mucip sebep olarak (Burada avukatlık şerefini ve hörmete mecbur olduğu meslek sırrını bozan bir hal vardır) demiştir.

F. Payen et Duveau: Les R. de la P. p. 395 N. 422.

eden taraf avukatının fişine, ilâmın nakzı halinde (kabul) ve tasdiki veya müddetin müruru halinde (red) işareti konacak, sicilinde (51) red işareti bulunan avukat, iki sene müddetlek temyiz arzuhali veya lâyihası yazmaktan ve Temyiz mahkemesinde duruşmadan menedilecekti. Bu hükümlerin isabetli olmadığını, lâyihanın neşrini müteakıp müdafaa etmiştim.[5]

583 – Kongrenin itirazları. Avukatların, doğruyu müdafaa etmeleri ve yarıdan fazla haksız dava temyiz edenlerin hem yüksek mahkemeyi işgal etmiş, hem de doğruluk esasından ayrılmış olacaklarından, cezalandırılmaları icap ettiğini göstermek için konulduğu anlaşılan bu hükümlerinkongrede münakaşası pek şiddetli olmuştur. Avukatlığın temel taşı doğruluktu, bu esastan hareket etmesi lâzım gelen avukatın haksızlığını anladığı bir davayı temyiz etmemesi lâzımdı, buna rağmen temyiz ederse, hizmetini adalet gayesinden uzaklaştırarak mesleğe hiyanet etmiş, müvekkilini aldatmış, birçok masraflara sokmuş, hasmını süründürmüş, mahkemeleri boş yere işgal etmiş olurdu. Bunların hepsi doğru ve takip edegeldiğimiz prensiplere uygun idi. Fakat konulan bu usul, acaba maksadı temin ediyor mu idi? Yoksa, daha büyük zararlar mı meydana getirecekti?

Daha celse aralarında yapılan hususî görüşmelerden anlaşılıyordu ki, bu hükümlerin isabetsizliğinde ittifak vardı ve nitekim maddelerin müzakeresi sırasında bu hoşnutsuzluk derhal kendini gösterdi.

Lâyiha, dava temyizinin haksızlığını takdirde Temyiz mahkemesini hakem yapıyordu. Usul kanunlarına göre bu böyledir. Temyiz mahkemesinden veya umumî heyetten yüksek bir mahkeme olmadığı için onun kararlarına boyun eğmek mecburîdir. Fakat bir temyizin haksızlığını önceden kestirmek mümkün müdür? Temyiz talepleri reddolunursa temyiz avukatlığından menedileceği korkusile avukatın temyizden vazgeçmesi adalete hizmet midir? Bir kere, Temyiz mahkemesi âzalarının her doğru veya eğri dedikleri şey doğru ve eğri midir? Batı hukukunu kabul ettiğimizin üstünden henüz on üç sene geçmiş bulunuyoruz. Acaba Temyiz mahkemesi âzası bu hukuku benimsemiş, içtihad yaratacak kuvveti bulmuş mudur? Bir kısmı, eski hukukun kaidelerile pişmiş yeni hukuku yadırgadığı için önüne gelen davada eski hukukun mucip sebeplerine yapışmaktan kendini kurtaramamakta bulunmuş olan âzanın (bu dava haksız olarak temyiz edilmiştir) diye hüküm vermesinde ve avukatı temyiz çalışmalarından menetmesinde ne dereceye kadar isabet olabilir? Yeni hukuku iyice kavrayabilmek için yabancı dillerden anlamak, zengin bir kütüphaneye sahip olarak daima tetebbu etmek şart olduğuna göre Temyiz âzası içinde yeni mevzuatı, kaynaklarından tetkik edecek kabiliyette kaç âza gösterilebilir? ve Temyizin bugünkü çalışma tarzı şaşmaz, ilmî kararlar vermesine müsait midir? Temyiz mahkemesi kararlarının henüz takarrür etmemiş olduğunu, tarafları doyuracak mucip sebepleri ihtiva etmediğini inkâr edebilir miyiz? Biz geniş bir hukuk inkılâbı yapa-

(5) İstanbul Baro mecmuası, sene 10 sayı 6 - 7 makaleme bak.

rak yepyeni sistemler, kanunlar kabul etmiş bulunuyoruz. İçtihadların yerleşmesi, kanunların tatbik edilebilmesi için hukuk münakaşalarına tam bir serbestî vermek mecburiyetindeyiz. Bunun en doğru yolu, avukatı, Temyiz mahkemesine müracaatta serbest bırakmaktır. Çünkü mahkemeleri çalışmağa, düşünmeğe sevkeden, hayatın bizzat içinde bulunan, muhitten ve ihtiyaçlardan ilham alan, elindeki mevzuu yuğurup hak şeklinde hâkimlerin önüne sunan avukat değil midir? Yeni mevzuatın ruhu şu veya bu olduğunu araştırarak hâkimleri tenvir etmek mevkiinde bulunan avukatı, bu yolunda kayıtsız ve şartsız yürümekten menetmek doğru mudur? Temyiz ettiği davada haksız çıkan avukatı Temyiz avukatlığından menetmek, avukatı bu çalışma, araştırma ve hakkı yayma rolünden alıkoymıyacak mıdır? Hâkimleri hayat ile, ilmin dileklerile karşı karşıya bulunduran avukattır. Bugün (doğru) denilen hükmün temyiz, tashih ve iadei muhakeme gibi yollarla (eğri) olduğunu anlatan, yorulmaz savaşile mahkemelerin, umumî heyetlerin içtihadlarını birleştiren veya değiştirten yine odur (Bak: No. 11, 18, 322, 405, 414, 722 ve sonrakiler, 730, 734 ve sonrakiler). Avukat, bu vazifesini, davayı temyiz ve tashih etmekle yapar. Temyiz mahkemesinin bugün (ak) dediğine, yarın (kara) dedirtir. Avukatı bu rolünden alıkoymak, hukukun inkişafı, adaletin iyi tevzii namına bir ziyan olurdu. Hukuku olduğu yerde durdurmak, ihtiyacın ağzını tıkamak olurdu. Halbuki hukuk, kitaplarda, kararlarda durmaz, daima yürür. Bu tekâmülü daimî savaşile yapanlardan birisi ve en mühimmi avukattır. Hayatın ve muhitin icaplarını göz önünde bulundurarak hukuku (can) ve (mal) yapan avukattır. Bu savaş alanı ne kadar canlı ve geniş olursa ve ne kadar çok tekrarlanırsa adalet o kadar iyi dağılmış ve hukukumuz tekâmül seyrini o kadar iyi takip etmiş olur.

Bu esaslı itirazlara yamak olarak daha birçok şeyler söylendi. Bizde (İstinaf) derecesinin bulunmadığı, birinci derecenin hiç bir tarafı tatmin edemiyeceği, davayı kaybeden tarafın binde bir ümidi olsa da mutlaka Temyize koşacağı, adaleti istemek müvekkilin hakkı olduğu, avukatı tehdit altında bulundurmak, bu ruhî ve kanunî ihtiyaca sed çekeceği, hükmü bozulan bir hâkimin ısrar hakkı olduğu halde temyiz arzuhali reddedilen avukatın böyle bir teminatı olmadığı söylendi, canlı misallerle anlatıldı. Daha sonra, bu tehdit altında kalan avukat, temyiz arzuhal ve lâyihasını müvekkiline imza ettirebileceğine göre kanun, meslek erbabını ahlâksızlığa sevketmekten başka bir fayda temin edemez, bir avukatın yazdığı lâyihayı başka bir avukatın alenî mürafaada müdafaası ve haksız çıkması takdirinde bu avukatın aleyhte fiş alması doğru olmaz, denildi. Temyiz arzuhalini avukat yazmak ve müvekkiline imzalatmak istemezse, kendilerini Temyiz mahkemesine koşmaktan kimse menedemez ve dava sahipleri, iş adamlarına, sokak arzuhalcilerine düşerler ve onlara yazdırırlar, denildi.

Adliye Vekâleti mümessili bu itirazların doğruluğunu kabul etti. Kongre, bir hal çaresi bulmak üzere maddeleri, müellifin de dahil bulunduğu beş kişilik tâlî komisyona yolladı.

584 – Komisyonun bulduğu şekil. Komisyonun düşüncesi şu idi: Hakkı yapmak, hukuku inkişaf ettirmek, hayatın icaplarına uygun içtihad değişiklikleri doğrutmak, kendisini ve adaletin en son tecellisini görmek isteyen müvekkilini tatmine mecbur olmak gibi vazifelerinden avukatı alıkoymamak ve fakat haksızlığı apaçık olan davaların kötü niyetle temyizine ve bu suretle hem müvekkilini birçok masraflara sokmasına, hasmını süründürmesine, hem de mahkemeleri boş yere işgal etmesine mâni olmak... Bu iki maksadı temin eden ölçek, zaten mevzuatımızda vardı. H.M.U. kanununun 444 cü maddesi[6] kötü niyetle temyiz edilen davalar için ceza hükümleri koymuştu. O hükümleri esas tutarak fiş usulünü ona göre tanzim etmek, mevzuatımıza uygun olduğu kadar maksadı da temin edecekti. Komisyonun hazırladığı 45, 46, 47 ve 48 inci maddeler kongrece ittifakla kabul edilmiş ve Adliye Encümenince de (Adalete ve kanuna uygun olarak âmme hizmeti mesabesinde sayılan avukatlık hizmetinin vecibeleri arasındaki bir hükme göre Temyiz mahkemesinde avukatlar için lüzumsuz ve kanunsuz temyiz yoluna gidilmesini bertaraf etmek üzere hukuk usulü muhakemelerinde mevcut olan cezaî hükmün temyiz davalarında tatbiki muvafıktır. Sayfa: 21) denerek aynen tasvip olunmuştur.

585 – Kötü niyetle dava temyiz ederek doğruluktan ayrılan avukatların cezalandırılması. Bu hükümlere göre Temyiz mahkemesinde, Baroda kayıtlı olan her avukatın bir fişi bulunacak ve davayı temyiz eden avukatın bu fişine H.U. kanununun 444 üncü maddesinin tatbik edildiği hallerde ceza işareti konulacaktır.

Bu hüküm, tashihi karar taleplerinde de caridir.

Temyiz mahkemesi birinci ve ikinci reisleri bu fişlere esas olacak malûmatı hazırlamakla mükelleftirler.

Bu fişler, Hâkimler kanununun 25 inci maddesinde yazılı listeleri tanzime memur edilen büro tarafından tutulur.

Kötü niyetle dava temyiz eden avukat hakkında Temyiz mahkemesi, H.U.M. kanunun 444 üncü maddesi hükmünü tatbik etmekle beraber keyfiyeti avukatın mensup olduğu Baroya da bildirir.

Bir yılda üç veya iki yılda beş defa bu cezaya uğrayan avukat, iki sene müddetle temyiz arzuhal ve lâyihası yazmaktan ve Temyiz mahkemesinde duruşmada vekil

---

(6) 444 üncü madde: Temyiz davasının suiniyetle vukuu halinde Temyiz mahkemesi 422 inci madde hükmünü tatbik eder.

421 in madde: Mahkeme, suiniyet sahibi olan müddeialeyhi veyahut bir gûnâ hakkı olmadığı halde dava ikame eden tarafı kanunî masraftan başka diğer tarafın vekilile aralarında takarrür eden ücreti vekâletin tamamı veya bir kısmı ile de mahkûm edebilir.

422 inci madde: Suiniyet sahibi olan müddeialeyh veyahut bir gûnâ hakkı olmadığı halde dava etmiş olan taraf, bundan mada yüz liraya kadar cezayi nakdîye de mahkûm edilebilir. Bu halleı vekilden sâdir olmuş ise cezayi nakdî, vekil hakkında tayin olunur.

olarak bulunmaktan memnudur. Bu cezasının tekerrürü halinde Temyiz mahkemesinde avukatlık yapmak hakkını büsbütün kaybeder.

Bu cezaya uğrayanlar, Adliye Vekâletince Temyiz mahkemesine, avukatın mensup olduğu Baroya ve Baro mıntakasındaki mahkemelere tebliğ olunur. Bu memnuiyet hilâfında hareket edenler ilk defasında işten ve tekerrüründe meslekten çıkarılırlar (Bak. No. 882 c.).

6 – Münazaalı hakları iktisap yasaklığı ve temlikçilik

586 – Avukat, münazaalı hakları iktisap edemez. Eski, yeni meslek kanunlarımıza (460 sayılı kanunun 10 ve 3499 sayılı kanunun 35 inci maddelerine bak) göre, avukat, el koyduğu işlere ait münazaalı hakları iktisaptan veya bunların iktisabına delâletten memnudur. Kezâ, dava masraflarını üzerine almak da caiz değildir (Bak: No. 270, 301, 526, 527, 530, 531). Avukatın rolü, iş sahibi ile başkaları arasında çıkan ihtilâfları hakka uygun olarak bitirmeğe çalışmaktan ibarettir. Hak, iş sahibinindir. Bu yardımına mukabil kanunun tayin ettiği çerçeve içinde ücret alır. Yoksa, bitirmeğe çalıştığı hakkı temellük etmek, ücret diye başka bir suretle üzerine geçirmek caiz değildir. Çünkü böyle bir hal avukatlığın gayesine taban tabana zıttır. Münazaalı hakkı doğrudan doğruya veya dolayısile iktisap eden veya böyle bir iktisaba delâlet eyleyen adam, bitaraf hak mutavassıtlığından çıkmıştır, ilmin ve mesleğin istediği bitaraflığı gösteremez. İşe artık kendi şahsî menfaati karışmıştır. Kendi hakkını (asıl hak)dan üstün tutabilir. Verdiği her fikirde, yaptığı her müdafaada şahsî menfaat kokusu vardır veyahut ilgililerde bu fikir hâsıl olur. Kanun, müdafaa müessesesini şerefsiz bir surette para kazanmak, yardım edeceği hakkı üzerine geçirmek, menfaat dalaverelerine dayanan işlerde spekülâsyon yapmak için kurmamıştır. Hukuk yardımında şahsî haysiyet ve meslek vicdanı yanyana yürür. Para kazanmak ise, ancak hukuk yardımı karşılığı olarak ve büyük bir feragat ve menfaati istihkar ile onlardan sonra gelir (Bak: No. 534, 588, 674).

Encümen mazbatasında da denildiği gibi (Bak. sayfa: 20) avukatın, kendisine tevdi olunan işlerde maddî bir alâkası olmaması, Avukatlık kanununda itina ile ltizam edilmiştir. Hilâfı hareketlerin, hakka ve adle uygun olarak iş görmeyi emreden kanun hükümlerine tevafuk etmiyeceği meydandadır. Bu memnuiyet, iş bittikten beş sene sonraya kadar devam eder.

587 – Temlikçilik. 460 sayılı kanunun muvakkat maddesi hükmüne göre yapılan tasfiye (Bak: No. 96 mükerrer) neticesi olarak Barodan çıkarılanlardan bazılarının münazaalı hakları temellük ederek asıl hak sahipleri gibi mahkemelerde ve İcra dairelerinde dava ve iş müdafaa ve takip ettikleri görülmüştü. Bunlardan başka iş adamları, sarraflar ve tefeciler arasında da bir (temlikçi) güruhu meydana çıkmıştı. Bunlar, köşe başlarında, çıkmaz sokaklarda açtıkları yazıhanelerin camekânlarına (Alacak temlik olunur) diye levhalar bile asmışlardı. Mahkemelerin ve İcra dairele-

rinin mevcut kanunlara göre bu gibileri menetmeleri mümkün olamıyordu. Çünkü müdafaa ve takibi, avukat sıfatile değil, asıl hak sahibi sıfatile yapıyorlardı. Adliye encümeni, tatbikatın verdiği bu misalleri de göz önünde tutarak lâyihanın ellinci maddesine koyduğu bir fıkra ile bu çirkin ve muvazaalı hareketlerin önüne geçmiştir.

(Avukatlık yapmak salâhiyetini haiz olmadıkları halde muvazaalı surette matlup temellük veya kanunların bahşettiği sair hakları suiistimal eylemek suretile avukatlara ait salâhiyetleri kullananlar üç aydan bir seneye kadar hapis ve beş yüz liraya kadar ağır para cezasile cezalandırılırlar).

587 – Mükerrer – İstanbul Barosunun mücadelesi. İstanbulda temlikçilik bir âfet halini almıştır. Bunu san'at haline getiren iş adamları, takipçiler çoğalmıştır. İstanbul Barosu İdare Meclisi, bunlarla mücadele etmek, gördüklerini Müddeiumumiliğe haber vermek, dava ve İcra dosya numaralarını öğrenerek mahkeme ve İcra makamlarını harekete getirmek için 26 avukattan mürekkep bir komisyon teşkil etmiştir. Komisyon âzasının madde üzerinde tesbit ettikleri vak'alar kazâ ve İcra makamlarına Barodan bildirilmekte, mütecasirlerden yakalananlar hakkında kanunî muamele yapılmaktadır.

İşin ehemmiyet ve şümulünü gören İdare Meclisi, bütün arkadaşları seferberliğe çağırmak ve mücadele vasıtalarını genişletmek üzere Baro mensuplarına aşağıdaki tamimi göndermiştir:

> Sayın meslekdaş;
>
> 3499 numaralı Avukatlık kanununun mesleğimize temin ettiği hak ve mazhariyetlerden birisi de, meslekten olmıyanların mesleğe mahsus hakları istimallerine meydan vermemesi ve buna cesaret edenlerin cezalandırılması olduğu malûmunuzdur.
>
> Mesleğin, ancak ahlâklı ve bilgili ve murakabeye tâbi uzuvlar tarafından yapılmasını istiyen kanunumuz 50 inci maddesinde bu maksadı temin için :
>
> 1 – (Levha)da kayıtlı olmıyanları avuktalığa mahsus olan salâhiyetleri istimalden kat'iyyen menetmiş olduğu gibi,
>
> 2 – Avukatlık yapmak salâhiyetini haiz olmadıkları halde muvazaalı surette matlup temellük etmek veya kanunların bahşettiği sair hakları suiistimal eylemek suretile avukatlara ait salâhiyetleri kullananların üç aydan üç seneye kadar hapis ve beş yüz liraya kadar ağır para cezasile cezalandırılmalarını da emreylemiştir.
>
> İşbu meslek hak ve imtiyazını muhafaza etmek ve adalet lerini ahlâk ve bilgi şartları tecrübe edilmemiş, murakabesi kurtarmak, Devlet müesseselerinin olduğu kadar bütün avuka ve şuurlarına teveccüh etmiş bir meslek borcu olduğuna şüph avukatın bu borcu göz önünde tutması ve avukatlık şeref ve h

rumak ve kanunun hüsnü tatbikini temin etmek için üstüne düşen vazifeyi yapmak suretile bu mücadele mesaisine iştirak eylemesi lüzumunu takdir buyurursunuz. Bu sebeple yukarıda zikri geçen maddede yazılı suça mücaseret edenlere rastlayan her meslekdaş, hiç ara vermeksizin vak'ayı, mahkeme ve icra dosyasını ve toplayabildiği delilleri hemen Baroya haber vermelidir. İdare Meclisiniz, bu hususta âzamî derecede hassasiyetle hareket etmekte ve bu iş ile fasılasız uğraşmak için ayrıca bir de komisyon teşkil edilmiş bulunmakta olduğundan; sizin de yazılan şekilde bu mesaiye iştirak suretile kanunun hüsnü tatbikine ve Baro hukukunun muhafazasına yardım etmenizi diler ve bu vesile ile de sagyılarımı sunarım.

23 - I - 939

Komisyon âzasının Asliye ve Sulh mahkemelerile İcra dairelerinde yaptıkları tetkikat neticesinde temlik suretile avukatlık yapmayı meslek ittihaz etmiş olanların kanunu mer'iyetinden sonra dahi işlerine devam ettikleri görülmüştür. Müddeiumumilik ve İcra Riyasetine vaki olan müracaat ve şikâyet üzerine bunlardan bazıları temellük ettikleri işleri avukat arkadaşlara takip ettirmek yolunu tutmuşlardır. Komisyon, temlikçilerin işlerini kabul etmiş olan arkadaşları davet ederek temlikçilerden dava almamalarını kendilerine tavsiye etmiştir. Bu arkadaşların ekserisi komisyonun tavsiyesini hüsnü telâkki ederek komisyoncularla teşriki mesaiden içtinap etmişlerse de, adedi pek az olan birkaç arkadaş tevil yoluna saparak temlikçilerin kanuna aykırı faaliyetlerine vasıta olmaktan çekinmemişlerdir.

Temlikçilerden bazıları da kendilerini avukat yanında kâtip göstererek avukat kâtibi sıfatile işlerini yürütmektedirler. Üçüncü bir kısım temlikçiler ise, daha cür'etkâr davranarak bugüne kadar mahkemelerde ve icra dairelerinde icrayi faaliyet etmekte olduklarından, komisyon, bunları Ceza mahkemesine vermek üzere kanunun mer'iyetinden sonra açmış oldukları davaların taraflarını ve dosya numaralarını tesbit ile iştigal etmektedir.

Komisyonun mesaisi göstermiştir ki Baro burada, hariçtekilerden ziyade kendi aile efradile uğraşmak mevkiinde kalıyor. Bu böyle mi olmalı idi? Avukatlık necabeti, hasis menfaat arkasında koşmaktan, mesleğine ve kendisine hiyanetten, adetleri az olsa da o avukatları menetmemeli mi idi? Baro İdare Meclisi, her avukatın yazıhanesine polis koyamaz ve dört duvar arasında geçen her mahrem işi cezalandıramaz. Burada ruh asaleti, menfaati istihkar gibi şeyler ister. İstanbul Barosu İdare Meclisi, 1939 senesi Kânunuevvelinde toplanan umumî heyete sunduğu senelik raporunda bu vaziyetten acı acı şikâyet etmiş, meslekdaşların vicdan necabetine, meslek gururuna hitap eylemiştir. Bütün bunlara rağmen takibata daha şiddet vereceği, subut sebeplerini birer birer topladığı dosyaları müddeiumumiliğe göndereceği, bir yandan da disiplin cezalarını tatbike kalkışacağı şüphesizdir.

7 – Feragat ve menfaati istihkar

588 – Avukata düşen centilmenlik vazifesi. Bulunduğu memuriyette, profesörlükte, hâkimlikte dürüst hareket etmiş, feragat ve namus icaplarından kıl kadar ayrılmamış bazı adamlar biliriz ki, avukatlığa başlayınca bozulmuşlar, eski vakar ve haysiyetlerini muhafaza edemiyerek çukura düşmüşlerdir. Fakat bu meslekte namusunu, şerefini, vakarını muhafaza etmiş bir tek avukat gösterilemez ki, sonradan aldığı memuriyette bozulmuş olsun. Avukatlık bir mehek taşıdır. Ayarı bozulmuş olanları çabuk meydana çıkarır ve tam ayarlıyı bozacak hiç bir kuvvet yoktur.

Avukatlık kadar hırsı, menfaat hissini tahrik eden ve suçları onun kadar meydana çıkmıyan başka bir meslek yoktur. Bir hâkimin, bir memurun hesap vermeğe mecbur olduğu nihayet bir üstün makam vardır; murakabeden, teftişten çekinir ve muhakeme alenî olduğu için yolsuzlukları herkes sezebilir. Taraflar, haklarını bağıra bağıra isterler. Fakat avukat öyle mi? Onun, kendi vicdanından başka murakıbı yoktur. Bazan bir sözü söylememekle veya ufak bir kâğıdı göstermemekle davayı kaybedebilir. Fakat bunu niçin söylemedin? diye kendisini muahaze eden ve bir avukat, o sözü söylememek için hasım tarafla uyuşursa veyahut hâkim filân dostumdur ona işi yaptırırım, diye masraf isterse, bunu ortaya çıkaran bulunmaz. Evet! Avukat, eline düşen bir işi istismar etmek isterse önüne geçecek ve onu meydana çıkaracak ne bir kanun, ne de mâfevk bir makam vardır. Dört duvar arasında kendisine ırz, namus, servet tevdi edilen avukatın hamuru feragat ve menfaati istihkar hislerile yoğrulmamış ise onu dolu dizgin hareketinden durdurabilecek hiç bir kuvvet yoktur. Ya iş sahibi! diyeceksiniz. İş sahibi mi? Tecavüze uğrayan, canının yongası saydığı mal ve mülkü elinden alınmak istenen bazı iş sahipleri, avukatın yazıhanesine geldikleri zaman hastadırlar. O buhranlı dakikada avukat, ne isterse verecek, ne şekil bir mukavele hazırlarsa imzalıyacak bir durumdadırlar. Hele avukat, kendisinden yardım isteyenin nazarındaki ehemmiyetini tarttıktan sonra biraz da şarlatanlık yaparak şu kadar zamanda şöyle kesip böyle biçeceğini söylerse ve iş sahibi de biraz saf ve kültürü noksan ise, onun ruhî hâleti üzerinde ve bu itibarla istiyeceği ücret miktarında büyük rol oynar. Daha sonra pek acı bir hakikat! Bazı iş sahipleri, ücret vermekten ziyade şuna buna masraf vermekten pek hoşlanırlar. Avukatın içindeki şeytan şahlanırsa o buhranlı dakikada istediği kâğıtları imzalatabilir. Pek çok hallerde, hususile iş sahibi seviyesinin düşük olduğu işlerde hakikat bu merkezdedir. Böyle nazik bir zamanda parayı pulu ayaklarile çiğniyecek bir avukat, ne büyük bir adamdır! İşte hakikî meslek adamı odur ki, en temiz saadeti çok ve haksız para kazamakta ve para kazanmak içindüzenbazlık ve cambazlık yapmakta görmez; ha tecavüz beynini altüst etmiş, gözlerini karartmış, sinirlerini oynatmış ve avuk zıhanesine, mabedden nur ve ziya ister gibi bütün tevekkülü, bütün teslim girmiş olan, şefkat ve yardıma muhtaç iş sahibini istismar etmez. Avukat kalarda ayaklanan nefsi emmâreyi yumruklayarak, kudurmuş menfaat hi

altına alarak kendi vicdanını hâkim yapmalı ve şerefli bir meslek sahibine yakışacak derecede ücret istemelidir (Bak. No. 519 ve sonrakiler). Çünkü o, her şeyden evvel bir hak ve adalet adamıdır. Hakkı ve adaleti en evvel kendi nefsinde tatbik etmelidir. Avukatlık; bazirgânlık, tefecilik değildir. İş arkasında koşmak ve çok para kazanmak için de tesis edilmemiştir. Avukatlık, her şeyden önce, kaynağını şereften ve centilmenlikten alan bir meslektir (Bak: No. 569, 579, 580).

Bunları söylerken, (Avukatın hiç ücret istemeden veyahut yardımının haklı karşılığını almadan yazıhanesine her uğrayana hizmet arzetmesi gerektir) demek istemediğimiz anlaşılmıştır. Bilâkis. Bu yolda bir hareketin mesleğe, avukatın kendisine ve bazı hallerde işe ve iş sahiplerine çok zararlı olduğu unutulmamalıdır. (Menfaati istihkar) derken, daima şu prensip göz önünde tutulmalıdır: (Maddî menfaatler ve para işleri, avukatın hiç bir hareketinin kat'î bir sebebi ve kendisini yürüten manivelâsı olmamalıdır. Ücret, ikinci plânda gelmelidir).

589 – Bazı misaller. Bu prensibin tatbiki birçok alanda kendisini gösterir. Bir davayı almak mı, almamak mı, açmak mı, açmamak mı lâzımdır? Avukat böyle bir durumda şahsî menfaatini ve para kazanmayı değil, kendisinden yardım isteyenin menfaatini ve adaletin tecellisini düşünerek hareket etmelidir (Bak: No. 598).

Daha yüksek bir ücret temini için bir bahane icadile sulhan halledilmesi mümkün olan bir nizaı mahkemelere intikal ettiren bir avukat, kendisini çok küçük bir mevkie düşürmüş olur. Gürültülü bir müdafaa ile kendisini müvekkiline göstermek ve onu sulhten uzaklaştırmak yolunu tutanın günahı daha büyüktür.

Hakkı ve davayı satın almanın, bir kısmını veya tamamını temellük etmenin avukatlara yasak edilmesi, bu halin feragat ve menfaati istihkar hasletile uzlaşamamasından ve ön plâna tüccarlığı, hak simsarlığını geçirmenin meslek şerefine uymamasından ileri gelmektedir (Bak: No. 586).

Bir avukatın, iyice düşünüp taşınmadan müvekkili aleyhine ücret davası açmaması, çok defa hakkından vazgeçmeğe mecbur olması da bu esasın tatbiki neticesidir (Bak: No. 519 ve sonrakiler, 586). Disiplin Meclisleri bu sebeplerden dolayıdır ki ücret davasını açmak müsaadesini isteyen avukatı dinlerken çok titiz davranırlar.

Avukat, müvekkillerine bağlılık gösterecek, icabında şahsî menfaatini, haklı bir davanın zaferine feda edecek, yoksulların işini bedava görecek (Bak: No. 621 ve sonrakiler, 633, 634), Barosunun yüklettiği adlî müzahereti seve seve yapacak, fikir ve nasihatlerini, tecrübe ve kabiliyetini onlardan esirgemiyecek, gösterdiği gayreti, hiç bir zaman aldığı ücretin miktarile ölçmiyecektir.

8 – İş peşinden koşmak ve reklâm yapmak memnuiyeti

590 – İş peşinden koşmamak. Kapı kapı, yazıhane yazıhane müvekkil arkasından koşmak, mesleği, ayak kavaflığı, ticaret adamlığı, dava avcılığı haline getir-

mek, avukatlıkla uzlaşamıyan ve onun için kaçınılması borç olan çirkin bir haldir. (Avukat iş arkasından koşmaz, iş avukatın arkasından koşar!) düsturumuz bu olmalıdır Avukat; kendisini çalışmasile, ilmile, işlerinde göstereceği dikkat ve ihtimam ve hulûs ile gösterir ve tanıtır. İstiklâline, şerefine olan hörmeti, kendisini müşteri aramaktan meneder. Avukatı iş adamlığına yaklaştıran bu gibi hallerden son derece sakınmak gerektir. Aksi hal, disiplin cezasını müstelzimdir.[7]

591 – İlân ve reklâm. İlân ve reklâm, iş peşinde koşmanın, başka ifade ile iş çekmenin, müşteri avlamanın bir vasıtasıdır ki gazetelerle, ev ve yazıhanenin duvar ve kapısına asılacak levhalarla, mektup, sirküler gibi hususî yazılarla, kartla ve saire ile yapılabilir. Bunların hepsi de dönüp dolaşıp yazıhanesine ve kendisine dikkat nazarını çekmek ve iş bulmak gayesini kovaladığı için avukatlık vakarile, menfaati istihkar duygusile, istiklâl aşkile uzlaşamamaları tabiîdir (Bak: No. 286).

592 – Gazete, mektup ve sirkülerle reklâm memnuiyeti. Bir kere gazetelerle, mektup ve sirkülerle iş celbine kalkışmak kat'î surette yasaktır.

Gazetelerle reklâmın doğrudan doğruya olması şart değlidir. Dolayısile reklam kokusunu veren yazılar da yasaktır.

Bir avukatın sirküler çıkarması doğru değilir. Hattâ bu sirküler, (Yeni yazıhane açtım, malûmat veriyorum) şeklinde olsa da, tüccarlığı andıran bir reklâm mahiyetindedir.

Reklâm; tüccarların, hazır ilâç satanların, bakkal ve gazinocu esnafının, sürümlerini arttırmak için yaptıkları bir iştir. Avukatlık, ticaret işi değildir ki, müşteri celbine kalkışmak düşünülsün. Avukatın reklâmını yavaş yavaş kendi fazilet ve bilgisi, kıymetli müdafaaları yapar. Adilye sarayı, liyakat kazandığı şöhreti kendisine temin eder. İstanbul Barosu dahilî nizamnamesi, yazıhane açan veya yazıhanesini başka bir yere nakleden avukata, ancak üç defaya mahsus olmak ve yalnız isim ve unvan ve kısaca (Filân yerde yazıhane açmıştır) veyahut (Yazıhanesini filân yere naklet-miştir.) ibarelerini ihtiva etmek müsaadesini vermiştir. Disiplin Meclisi, bu hususta son derece hassas davranmaktadır.

Avukatlık kanunu şu prensibi koymuştur: (Avukatların iş celbi hususunda teşebbüsatta bulunmaları ve her türlü reklâm mahiyetinde ilân vermeleri memnudur. Madde: 43)[8]

Romanya kanununu 87 inci maddesi mucibince, mesleğin haysiyetile birleşemiyecek surette iş peşinde koşmak, gerek gazetelerde ve gerek ikametgâhında is-

---

(7) Yugoslavya Avukatlık kanunu, ücretli bir vasıta ile veya müsaade edilmiyen bir şekilde müvekkil aramanın, inzibat cezasını doğuran yolsuzluklardan olduğunu sarahaten yazır (Bak: No. 858).

(8) Ne olurdu, buna benzer bir yasağın yarısını da hekimlikte görseydik! Bazıları keyif için yapılmış Avrupa gezintilerine (Tetkik seyahati) adını takıyorlar. Giderken ve gelirken, belki para vererek, gazetelere yazdırıyorlar. Her hangi bir gazinoda (rulet) oynayıp, şöyle böyle bir plajda (banyo)

minden, soy adından, akademik unvanından ve iş saatlerinden başka ilân vermek, 88 inci maddesi mucibince, gerek sözle ve gerek mektuplarla, sirkülerle, ilânla ve sair ilân vasıtalarile hizmet arzetmek yasaktır.

593 – Plâka asmak. Levha asmak dahi bir bakımdan reklâmdır. Bundan dolayı avukatın, her ne suretle olursa olsun, isim ve unvanını harice bildirmesi, yazıhane ve ikametgâhına levha asması uzun müddet yasak edilmiştir.[9] Zamanımızın üstadları bunda o kadar ileri gitmemekte ve bunun reklâm mahiyetinde olmadığını, avukatın yazıhanesini bulmak isteyenlere yol göstermeğe yaradığını müdafaa etmektedirler.[10]

Bizim fikrimizce, ayrı yazıhanesi olan avukat, evini kapı ve duvarına levha asmamalıdır. Çünkü lüzum yoktur.

Yazıhanesinin ve ikametgâhı yazıhane hizmetini görüyorsa, ikametgâhının dışına plâka takması, reklâm mahiyetinde değilidr. Ancak, birçok ecnebi Barolarında olduğu gibi, İdare Meclisleri boylarını tayin etmelidir. Bir metre uzunluğunda, yarım metre eninde, iri harflerle doldurulmuş plâka asmak, her halde reklâmdır. Bir avukat, bundan sakınmalıdır. Sonra, faydası da yoktur. Levhanın kocaman olması iş getirmez. İş sahibi, hiç levhası olmıyan avukatı nerede olsa arar bulur. Levha, mademki adresi göstermek vasıtası olarak kullanılıyor, yapacağı hizmet, ne kadarı icap ediyorsa, o kadar olmalıdır. Fazlası reklâma, gösterişe kaçar ki, meslek vakarına uygun düşmez.

Uzunluğu, kısalığı ne olursa olsun, bir avukatın levhaya veya kartvizitine veya mektup kâğıt ve zarfına bu unvandan ve adı ile soy adından ve yazıhanesinin katı ile telefon numarasından ve kabul saatlerinden başka bir sıfat ilâve etmesi caiz değildir. Meselâ filân yerin profesörü, sabık filân, esbak falan gibi kayıtlar, müşteri avlamak için kullanılmış hissini vereceği için bir avukata yasaktır. İstanbul Barosu dahilî nizamnamesi, avukatların yazıhanelerine kendi isim ve unvanlarından başka evsaf izafe etmelerini menetmiştir (Madde: 39).

594 – Kâğıt ve zarflar. Kâğıt ve zarflara ve kartvizitlere isim ve adres yazmak hususları dahi avukatlara eskiden yasak edilmişti. Bunda da bir reklâm kokusu görülmüştür. Zamanımızda bu kadar ileri gitmeğe sebep yoktur (Bak: No. 302). Bir

---

yapıp, yahut dağ başında bir iki hafta (dinlenip) dönenlerimiz içinde (Lokman hekim) ihtisasını kazananlar ne kadar da çoğalıyor! Sonra gün geçmez ki, gazetelerde (filân hekim, babamı şöyle ustaca tedavi etti de sapasağlam yaptı) diye teşekkür mektupları okumıyalım. Bunlardan keyif duyan ve daha kötüsü, böyle mektupları yazdıran hekimleri işittikçe ezâ duyuyoruz. Parasile hastaya bakan ve yahut insanlık vazifesini yapmış olan hekime, ne hastasını iyi ettiğinden dolayı teşekkür edilir, ne de hasta iyi edilemeyip öldüğünden dolayı söğülür. Bu reklâmı bahsinde hekimlerimize düşen birçok vazifeler olduğunu sanıyoruz.

(9) Cresson T. I. P: 295.

(10) J. Appleton: P: 372.

kere mektup kâğıdı zarf içinde kaldığı, arzuhal ve lâyiha, mahkeme ve resmî makamlara verildiği için reklâm ve gösteriş aranamaz. İş sahibi, mahkeme kalemi, çok defa karışık atılan imzayı başlıktaki açık yazı ve adres yüzünden kolayca okuyabilir. Kabul saatlerini ve telefon numarasını (Bak: No. 610 d.) çabuk öğrenebilir. Posta idaresi, mahalline varmıyan mektubu avukata iade ederken zarfın üstündeki açık adresten isitfade edebilir. Demek ki burada reklâmdan ziyade pratik bir fayda vardır. Burnu pek hassas olanlar reklâm kokusu duysalar da bu kadar masum bir reklâmı hoş görmek gerektir. Paris Barosu da 1909 senesinden itibaren bu müsaadeyi vermiştir. Bütün bunlarla beraber zarfın üstünde basılı adresin, lüzumundan fazla iri harflerle yazılmaması lâzımdır. Hassas baroların, zarfları üzerine isim ve adres bastırmayı yasak edip bunları yalnız yapıştığı arka sayfaya yazmağa müsaade etmelerine de bir şey denemez. Her halde, basılmış kâğıtlara umumî vekili veya müşaviri olduğu müesseselerin isimleri, velev ki müsaade etseler, yazılmamalıdır.

Telefon kitaplarına iri harflerle ve çift satırlarla adres yazdırmak da doğru değildir.

595 – Şüpheli adamlarla ücret ortaklığının yasaklığı. Avukatlar, büro işlerinde kâtip ve daktiloğraftan maada ancak satjyer ve avukat istihdam ederler, diyen Avukatlık kanunu (Madde: 33) bu memnuiyeti, avukatların komisyoncu, iş bulmak için dellâl, kâr ortağı gibi adamlarla birlikte çalışmalarını menetmek için koymuştur. Bu yasak, avukatın para arkasından koşmamasını, menfaati istihkar etmesini emreden kaidenin neticesidir, iş adamlarile her türlü benzerlikten sakınmak kaygusudur (Bak: No. 287, 612).

İş arkasında koşmak, iş adamlarile sıkı fıkı görüşmek ve iş münasebetlerinde bulunmak, filân adamın veya şirketin işini almak için komisyoncu, vasıta, dost sal dırmak dilenciliktir ki, meslek şerefile hiç bir zaman uzlaşamaz. Avukat, değil bö le dilenciliklerle kendisini küçük düşürmek, gelen işleri seçmek, yüksek bir fera göstermek, icabında parayı pulu ayak altına almak mevkiindedir.

Polislerden, tevkifhane müdürlerinden, gardiyanlardan, zabıt kâtiplerinde adamlarından, takipçilerden, muamelecilerden iş bekleyen ve daha kötüsü, bö leri celbetmek için adam ve vasıta koyan, aldığı ücretten hisse veren avukat, i lini, şerefini, vakarını lekeler. Mevkuflara veya muhtemel müşterilere dağ üzere kart göndermek de bu kabildendir. Bu gibi hareketler, ağır disiplin muciptir.

Bir avukat, bunları yapmadığı gibi başkasının kendi namına yapması saade etmemelidir.

596 – Menfaat mukabilinde avukata iş ve iş sahibine avuka nuiyeti. Avukatı, yaptığı adalet vazifesinden menfaat mukabilinde hakkında dahi kanun vâzıı ağır cezalar koymuştur. Şöyle ki, avuk

tarafından vadolunan veya verilen bir ücret ve yahut her hangi bir menfaat mukabilinde avukata iş getirmeğe delâlet edenler üç aydan bir seneye kadar hapis cezasile cezalandırılırlar.

İstanbul Barosu, avukatla iş sahibi arasında mekik dokuyan, simsar kahvelerinde topladığı işi akşam çınar altında avukata getiren tipleri ve böylelerinden iş alan bazı arkadaşları tanır. Şimdiye kadar yalnız meslek şerefinin yasak ettiği böyle hareketler kanunun ağır cezasile korkutulmuştur. Yine bazı polislerin ve hapishane gardiyanlarının ve hattâ müdürlerinin bazı avukatlarla iş ortaklığı yaptıkları, karakola, tevkifhaneye düşmüş suçlulara ve kaçakçılara avukat tavsiye ve hattâ tayin ederek kazan kaynattıkları meçhulümüz değildi. Böyle meyanecilik yapanlar, memur iseler, cezaları altı ay hapisten aşağı olamaz. Encümen mazbatasında da işaret olunduğu üzere (Sayfa: 20) bugüne kadar avukatlara ve iş sahiplerine dellâllık ve meyanecilik eden bir takım eşhas, faaliyet halinde görülmekte ve hattâ bu arada tevkifhanelerde bazı memur ve gardiyanların bile müdafi bulmayı menfaat karşılığı âdet edinmiş olduklarına tesadüf edilmekte idi. Esası pek çirkin olan ve her bakımdan adalet işlerinde mahzur tevlit eden bu halin menedilmesi çok yerindedir.

Fakat şurasını işaret edelim ki, kanunun menettiği delâlet, menfaat mukabili olanıdır. Yoksa, her hangi bir iş sahibi, her hangi bir dostundan veya emin ve mutemed bir memurdan kendisine iyi bir avkatın tavsiye edilmesini ister ve o da, ne avukat, ne de iş sahibinden bir komisyon almaksızın böyle bir tavsiyede bulunursa, bunda cezayı mucip bir hal yoktur.

9 – Dosya tutmak mecburiyeti

597 – Dosya tutmak mecburiyeti ve sebebi. Avukat, üzerine aldığı her iş veya dava ve yahut yazılı mütalâasına müracaat olunan her husus hakkında ayrı ayrı muntazam dosya tutmakla mükelleftir. Bu dosya, her halde şimdiye kadar bazı avukatların içine parça parça kâğıtlar sıkıştırdıkları yırtık zarflar değildir, muntazam dosyalardır (Bak: No. 610). Çünkü yeni kanun, avukatları, muntazam dosyalı ve makineli, yazdıkları her kâğıdın müsveddesini saklayan meslek adamları olarak görmek istiyor. Ancak böyle adamlara itimad edilebilir. Dosyası olan, sorulan şeylere yazı ile cevap vermek mecburiyetinde bulunan bir avukat, her akla geleni söylemez. Sözün kısası; avukat, eski zaman piyeslerinde eğlenildiği gibi, sormadan söyleyen, aklına geleni atan bir şarlatan değildir. İkametgâhı, yazıhanesi, kitapları, dosyası olan ve kendisinden senelerce evvel verdiği yazılı bir fikrin kopyesi istenince derhal çıkarabilen bir meslek adamıdır (Bak. No. 724 ve sonrakiler, 603 ve sonrakiler).

Dava hakkında izahat alırken, sübut delillerini tesbit ederken, veya bir fikir verirken, mühim gördüğü mülâkatlarda avukatın bir zabıt varakası tutarak (Bak: No. 725) müvekkiline veya hazır bulunanlara imza ettirmesi, yalnız kanunî bir mecbu-

riyet değildir, belki ayni zamanda, ileride çıkarbilecek yanlış anlaşmalara ve mes'uliyetlere karşı avukatı koruyan bir tedbirdir.

10 – Tarafları barıştırmak

598 – Sulh ile biten bir iş, en iyi iştir. İyi bir avukat, aldığı işte tarafları barıştırmıya çalışmalıdır. Bu, bazan bir vazife olur. Usul kanunlarının merasimi, işlerin bu yüzden uzadıkça uzadığı malûmdur. iki taraf ve avukatları, ne derece iyi niyet, hâkimler ne kadar bilgi sahibi olurlarsa olsunlar, davaların uzamasının önüne geçilemez. Adalet iki taraflı olduğundan, isteyeni olduğu kadar vermiyeni de dinlemek mecburiyetindedir. Müddetler vardır. Sonra, mahkeme masrafları, ilâm harçları ve sonra İcra takipleri...

Adaleti hâkim dağıttığına, temyiz ve tashih gibi derecelerin dahi nasıl bir netice vereceği önceden belli olamıyacağına göre, avukatın, aldığı bir işi behemehal kazanacağına hükmetmesi mümkün değildir. Bazi kere bir sulhün zararlısı bile, senelerce uzayarak ve masrafa boğularak kazanılmış bir davadan daha hayırlı olur. Türk avukatlığı sisteminde, Fransada olduğu gibi Avoué (Bak. No. 180 ve sonrakiler) ve İngiliterede olduğu gibi (Bak: No. 213) sollicitor'lar mevcut olmadığından ve iş sahibi doğrudan doğruya avukatla temasa geldiğinden, avukatın daha başlangıçta sulh teşebbüsünde bulunabilmesi daha kolaydır. Onun içindir ki, geleceği düşünen ihtiyatlı bir avukat, müvekkiline fazla ümit vermemeli, ilk bakışta haksızlığı meydanda olan bir nizaı körüklememelidir. Şöyle böyle talihe marbut, fakat neticesi meçhul işlerde de fazla ileri gitmek caiz olamıyacağından, münasip bir fırsat düştüğünde sulh teşebbüsünde bulunmak muvafık olur. Sağlam gibi görünen işlere gelince, mademki hükmü verecek hakimdir ve kanunların tefsirlerin, mahkeme içtihadlarının bu tarafa olduğu kadar öte tarafa çekilmek ihtimali de vardır, onlarda da ihtiyatı elden bırakmamak ve büsbütün kaybolması tehlikesine karşı müvekkilinin menfaatini koruyan bir sulh yapmak doğru olur.

Bu gibi düşüncelerle hareket etmesi lâzım gelen avukat, sulhün müvekkili lehine olduğuna karar verince, onu barışa yaklaştırmak için epey uğraşacaktır. Çünkü, müvekkilinin, bilhassa işte, ticarette pişmemiş bir adam olursa, emniyetsizlik göstererek başka bir avukata müracaat etmesi mümkündür. Bu itibarla, şu vesikanın şu ibaresinden şöyle bir mâna çıkabilirse de, hâkimin başka türlü anlaması da mümkün olduğunu ve hükmü verecek o olduğundan ilmî temayüllerini göz önünde tutmak icap ettiğini (Bak. 26), eğer böyle bir telâkki karşısında kalınırsa, davayı büsbütün kaybetmek tehlikesi başgöstereceğini, şu halde iyi bir sulh, hayırlı olacağını, sonra kat'î bir hüküm alıncaya kadar çok bekleneceğini, muhakeme masraflarının çokluğunu, icra takibatındaki zorluğu söyleyebilir. Fakat bunlar ölçü ile söylenirken kuvvetli tarafların da bulunduğu, vaziyetin, silâhları bırakarak sulh için yalvarmak merkezinde olmadığı, sonuna kadar mücadeleye hazır bulunulduğu ilâve edilecektir.

Sulh imkânı hasıl olmasa bile avukat, vicdan vazifesini yapmış bir adamın huzurunu duyar. Hele dava, sonunda kaybedildiği takdirde bütün bu tehlikeleri vaktinde söylemiş olduğundan, müvekkil nazarında beraet kazanmış olur (Sulh ile biten işlerde tarafların ücret tediyesine müteselsil kefaletleri hakkında bak: No. 546).

Senelerce koşmaktan ise, kısa yoldan hem müvekkili memnun etmek, hem ücretini bir an evvel almış bulunmak her halde daha sağlam olsa gerektir.

599 – Barıştırmanın zevki. Sulh yapmanın da kendine göre bir zevki vardır. Birbirile bıçak bıçağa gelmiş kadar hiddetli ve kavgalı iki tarafı barıştırmak, âkıbeti meçhul maceralardan, muhtemel büyük zararlardan müvekkili korumak, mahkemelerde senelerce sürebilecek bir nizaı, yazıhanenin dört duvarı arasında halledivermek, mukavelesini, sulhnamesini yazıp imza ettirmek, icap ediyorsa Notere götürmek... bunlar az zevk veren şeyler değildir.

Mahkemelerde uğraşmanın bir avukatı ne kadar yorduğu göz önünde tutulursa, işler sulh ile bitirmenin sıhhate neler kazandırabileceği anlaşılır. Sulhçu bir avukat, yazıhanesinde daima iş bulabilir. Ciddî bir avukat, bu alanda, kendiliğinden birçok porpagandacılar kazanır. Biz kendi hesabımıza, sulhan bitirilmek mümkün olan işleri mahkemelere düşürmeden ve yahut düşmüş işlerde müvekkili körüklemeden yazıhanemizde bitirmeyi ideal sayanlardanız. (Bak: No. 589).

11 – İstiklâl

600 – Avukat, niçin ve kimlere karşı müstakildir? Avukat, müstakil bir insan, daha doğrusu insanların en müstakilidir. Bu, serbest meslek yapmanın bir hakkı ve bir imtiyazıdır. fakat bunun kadar ve belki bundan daha fazla olarak bir vazifedir. Cresson'un dediği gibi, istiklâl, yalnız kimseye tâbi olmamak, kayıt ve şart altına girmemek, düşünme, yazma ve söyleme hürriyetine malik olmak değildir. Belki ayni zamanda "Başka insanları esir eden engellerden âzâde kalmaktır."

Avukat istiklâline sahip olmazsa, adalete yardım vazifesini şerefle göremez.

Bu istiklâl evvelâ hükûmete karşıdır. Avukat, memur değildir. En büyük âmme hizmeti olan adaleti dağıtmak işindeki büyük rolüne ve bu itibarla hâkimlere benzemesine ve resmî bir müessese olan (Baro)nun eczasından bulunmasına rağmen, memuru hükûmete bağlayan rabıtalar kendisinde yoktur. Aylık almaz. Baro mensupları hiç bir yerde madûn mevkiinde kalmazlar. Resmî makamlara gösterdikleri saygı (Bak. No. 578), oraya tâbi oldukları ve maaş veya ücret aldıkları için değil, belki, o makamların Devlet otoritesini temsil ettikleri ve bu otoriteye kanun adamı olmaları hasebile herkesten ziyade hörmete mecbur bulundukları içindir.

Sonra, mahkemelere ve hâkimlere karşı müstakildirler. Mahkemeye karşı gösterdikleri saygı ve hâkimler için besledikleri sevgi ve riayet (Bak: No. 635 ve sonrakiler, 641), onların emrinde olduklarından ileri gelmez. Onların şahıslarında Dev-

let ve millet namına adalet dağıtan mümessiller görmeleri ve ayni yolda ve bir hizada yürüyen iki yolcunun birbirine karşı hörmet ve muhabbet duymaları neticesidir, vazifelerinin icabıdır. Bunu da ayni sevgi ve saygıyı, mahkeme ve hâkimlerden gördükleri için yaparlar.

Daha sonra müdafaada istiklâllerine sahiptirler (Bak: No. 505 ve sonrakiler).. Hak gördükleri şeyi gür sesle müdafaa ederler. Müdafaa hürriyetini bağlayacak hiç bir kayıt tanımazlar. Kanun, Meclis kürsüsünde bir meb'usa verdiği hürriyetin aynını müdafaa kürsüsündeki avukata da vermiştir. Taraflar için kıymetli bir garanti teşkil eden müdafaa hürriyeti, ancak Baronun istiklâli ile temin olunabilir.

601 – İstiklâlsiz müdafaa mümkün müdür? İstiklâlsiz müdafaa ne kadar zor olurdu? Bir avukat, söyleyeceği bir sözden, yazacağı bir cümleden dolayı kendisinin veya müvekkilinin aleyhinde hakaret, iftira takibatı yapılabileceğini düşünmeğe mecbur olsaydı, vazifesini hakkile yapamazdı. Bir boşanma, bir vesayet davasında karının veya kocanın kötülüğü, sarhoşluğu, zina yaptığı... söylenmek zarureti vardır. İbraz olunan bir senedin sahteliği iddia olunacak ve bunu da müddei veya müddeaaleyh yapmıştır, denecek. Reddi âza davasında, hâkimin bitaraflığı ihlâl eden kusurları sayılıp dökülecektir. Şahsın kusurları hukukî sebepler meyanında tasvir edilecek olan böyle davalarda avukat, müdafaa hürriyetine tamamen maliktir. Kanunun menetmediği diğer hususlarda da ayni istiklâl, hiç bir takibe maruz olmamak noktasından bir hak ve imtiyaz, davanın iyi müdafaası ve müvekkilin hukukunun muhafazası bakımından da bir vazifedir.

Avukat, işin ve müvekkilin de uşağı değildir. Dilediği işi alır, istemediğini iter. Bunun için hiç bir sebep ve bahane göstermeğe mecbur değilidr. Karışık, bir tarafı kokmuş, öte tarafı sarkmış bir işi reddedebildiği kadar hiç bir kusuru olmıyan başka bir işi de, keyfi öyle istediği için kabulden imtina eder (Bak: No. 675 ve sonrakiler).

Müvekkilinden ücret almış olması, onu para ile tutulmuş bir şahıs saydırmaz. İş sahibi, bu bakımdan avukata tâbidir. İstemediği, sevmediği, hoşlanmadığı adamın davasını almadığı gibi, aldıktan sora da bırakmakta serbesttir. Hattâ hasmını bile seçmekte hür ve müstakildir. Kendisine haklı bir dava getiren kusursuz bir müşterinin hasmı, sevimsiz veya çirkef bir adamdır, diye adlî yardımdan çekinirse, kendisini zorlayabilecek hiç bir kuvvet yoktur.

Avukat, kullanılması gereken vasıtaların seçimi bakımından da serbesttir.

602 – Medenî cesaret. Avukatlık harp yapmaksa, avukat da askerdir. fakat onun silâhı zırh kalkan ve yahut mavzer ve süngü değildir. Onun silâhı hak, kanun ve bunları anlatmak için yardımına müracaat ettiği sözdür. Askerde ve zabitte, vatan ve millet aşkile karışık insan cesareti, düşmanı yenmek kudreti, güç ve kuvvet dediğimiz et ve kemik salâbeti arslanlık ve bahadırlık hasleti nasıl lâzımsa, avukat-

ta da hak gördüğü bir şeyi, hiç bir kuvvet ve nüfuzun önünde eğilmiyerek, gür sesle müdafaa etmek medenî cesareti gerektir. (İhtilâle adaleti ve başımı getirdim. Önce adaleti dinleyiniz, sonra başımı alınız) diyen medenî cesaret sahibi avukatların misali, bir şan ve şeref taşı gibi, daima gözümüzün önünde dikilmelidir.

Avukatın korkaklıkla bir dosyayı reddetmesi, haksız bir reddir (Bak: No. 678).

Üzerine aldığı bir işte söylenmesi lâzım gelen bir sözü, her hangi bir mülâhaza ile söylemiyen bir avukat, mesleğini, şahsî şerefini ve müvekkilinin bir hak emaneti olarak kendisine mevdu menfaatini kundaklayan bir korkaktır. Avukatlıkta hokkabazlık, iki yüzlülük, bozgunculuk ve idarei maslahatçılık yoktur. Almaması elinde olan bir işi, aldıktan sonra müdafaasında süklün büklüm olmak, kendisine gelebileceğini düşündüğü bir tehlikeden korkarak ve yahut umduğu bir menfaat kapısının kapanacağını sanarak lâstikleşmek, şerefsizliktir.

Hakkın ve hür bir müdafaanın istediği medenî cesareti gösteremiyenler, yalnız adalete karşı kötülük, müvekkile karış hainlik etmiş olmakla kalmazlar, belki şan ve şerefin tepesine çıkmaktan da mahrum kalırlar. Harpte zafer, büyük tehlikelere göğüs germekle elde edildiği gibi, müdafaada zaferde, hiç bir bozgunculuk ve iki yüzlülük göstermiyerek, kanunun ve vicdanın emrettiği sözlerii, bendlerini yıkan seller gibi, gürleyerek söylemekle elde edilir. Böyle merd ve cesur avukatlar, bizzat çekinilen şahsiyetler ve makamlar nazarında, korkak ve miskinlerden daha çok itibar ve saygı görürler. Doğruluk bunun içindir (Bak: No. 663). Kanunlar bunun içindir, mahkemeler bunun içindir. Bir gün sille, tokat yiyeceği sanılan veya yiyen bir avukatın, yıllar geçtikten sonra Adliye sarayına heykellerinin dikildiği görülüyor. Medenî cesaret, avukatlık için meslek ve şeref borcudur.

Türk avukatlığı tarihi, medenî cesaret sahibi avukatlarımızı şerefle kaydeder.

12 – Yazıhane

A – Ehemmiyeti ve manevî güzelliği

603 – Yazıhane edinmek mecburiyeti. Her avukat, levhaya kaydı tarihinden itibaren üç ay içinde münasip bir yerde bir büro edinmeğe mecburdur. Adliye Encümeni mazbatasında da denildiği gibi (Sayfa: 20) bu mecburiyet sayesinde bugün bazı avukatların yazıhaneleri olmıyarak seyyar bir halde mahkeme koridorlarında ve hattâ mahkeme civarındaki kahvehanelerde iş sahiplerile görüşmek ve vekâletlerini almak gibi meslek için utanacak hallerin tamamile önüne geçilmiş olacaktır. Baro İdare Meclislerinin buna çok dikkat etmeleri gerektir.

Müşterek çalışan avukatlar için ayrı bi büro edinmek mecburiyeti yoktur.

Bu mecburiyet, her şeyden önce, avukatın muayyen, sabit bir yere sahip olması lüzumundan ileri gelmektedir. Adlî tebligat ona burada yapılır.

Avukatın yazıhanesinde yaptığı işler, Adliye sarayında yaptıklarından daha az ve daha ehemmiyetsiz değildir. San'atini burada hazırlaması, okuma ve düşünme vasıtaları burada bulunması bakımından ehemmiyeti berikinden daha büyüktür, demek de mümkündür.

Avukatın çalıştığı, tetebbu ettiği, dosyasını ve müdafaa notlarını hazırladığı, müelliflerin reylerini ve mahkemelerin içtihatlarını aradığı, müşterisini dinlediği, fikir ve nasihat verdiği hakemlik yaptığı, kavgalıları uzlaştırdığı yer, yazıhanesidir. Aile sırlarını, servet vesikalarını burada saklar, fert ve cemiyetin sürurunu burada görür, haksızlığa uğrayanların feryat ve ıztırabını burada dinler ve duyar. Burada yorulur, heyecanlanır ve burada dinlenir. Bu itibarla büro, bir sığınak ve bir mâbeddir.

604 – Ağır başlılığı. Tesis edilecek büronun, avukatlık mesleğinin haysiyetile mütenasip ve vazifelerinin icaplarını hakkile yerine getirmeğe müsait surette lüzumlu tertibat ve teşkilâtı havi olmasını Baroların ehemmiyetle nazara alıp bu evsafı tesbit edecekleri tabiîdir. Bu kanunun tatbikine başlandıktan sonra avukatların çalışacakları yerlerin, bir han odasında veya âdi bir dükkân içinde itimad temin etmiyecek şekilde olmasına fırsat verilmiyeceği şüphesizdir. (Adliye encümeni mazbatasından, sayfa: 20). Romanya Avukatlık kanununun 89 uncu maddesi mucibince kapısı doğrudan doğruya sokağa açılan büroda (dükkân) meslek yapmak yasaktır.

Geliniz, sizinle Üstad...nın yazıhanesine gidelim. Hanın kapısında yalnız adı ve soyadı ile avukatlık unvanını ve odasının numarasını gösteren küçük bir levha var. Bir metre uzunluğunda, yarım metre eninde, kocaman harflerle yazılmış şatafatlı plâkadan çekindiği belli. Çünkü reklâmdan ve şarlatanlıktan kaçınmıştır (Bak. No. 593).

Merdivenleri çıkıyoruz. Odasının önüne geldik. El ortası kadar küçük ve yalnız adı ile soyadını gösteren bir levha daha. Anlaşılıyor ki, bunu da iş sahiplerinin, bürosunu kolayca bulmaları için koymuş.

İçeri girince sizi kâtibi ve yahut daktilosu karşılıyor. Paltonuzu, şapkanızı, bastonunuzu sade gardroba asıyor ve oturuyorsunuz. Arkalı bir kanepe, iki koltuk, birkaç sandalye, sigara masası ve kâtibin masasile yazı makinesi ve dosya dolapların dan başka mobilye namına bir şey göremiyorsunuz. Temizliği mis gibi kokuyor.

Biraz bekledikten sonra üstadın asıl çalıştığı odaya giriyoruz. Kıymetli evr saklayacak bir kasa, dosya dolapları, kütüphane, koltuk ve sandalyeler... Perd koyu renke. Masasının üstü tertemiz. Bir iki dosya, birkaç kitap var amma, heps yerli yerinde. Bağrı yırtılmış, karnı dışarı fırlamış dosyalardan, ciltleri pörsü renkleri solmuş kitap ve kâğıtlardan eser yok. Telefonu mütemadiyen çalıyo ve bazı işler hakkında üstü kapalı malûmat veriyor. Yanlış numara! diye kapa oluyor.

Üstadın yazıhanesinde, sanatinin icrası için lâzım olan her şey var, fazla hiç bir şey yok. Temizliği ve ağır başlılığı yazıhaneye manevî bir güzellik veriyor. Buraya girerken, okumuş bir adamın, vakarlı, dürüst bir üstadın odasına girdiğinizi anlıyorsunuz. Daha ilk adımda içinizde kendisine ve mesleğine karşı bir itimad duygusu uyanıyor.

605 – Şehvet ve ziynet eşyası. Avukatın vakarı yazıhanesinden belli olacağı için, üstadın bürosunda ziynet eşyası yoktur. O bir kere, eski Baroların an'aneleri mucibince, yazıhanede arkasız, yalnız baş konacak yeri kabarık ve ayak ucu düz kanepe (şezlong) bulundurmak memnu olduğunu ve çünkü böyle kanepelerin ve koltuk arkalarına dayanmış yastıkların, avukata karşı beslenmesi lâzımgelen emniyet ve itimadı sarsacağını bilmektedir. avukat, ırz ve namus meselelerinde de çok hassastır. Yazıhanesine genç ve güzel kadınlar gelebilir. Bunlardan bazıları kolonya, lâvanta sürünebilir, ılık ve cazip kokular saçarak şuh bir edâ ile, çapkın bir bakışla vedâlaşabilir. Yine bunlardan bazıları, çalınmış mücevherlerinin geri alınmasını, dayak yediği veya hakaret gördüğü kocasından ayırmasını hıçkırıklarla isteyebilir. Böyleleri yazıhaneden çıkarken yanakları kırmızı, başları eğik, gözleri yaşlı ve bütün vücutları bitkin bir haldedir. Genç, sıcak bir kadının, çapkın veya bitkin, yazıhaneden çıktığını ve ayni odada uzun bir kanepenin, yumuşak bir sedirin, yastıklı koltukların bulunduğunu görenlerin dudaklarında şüphe tebessümleri belirir. Acaba, derler, şu güzel kadının kokusu bu kanepeye sinmiş, ipek çoraplı düzgün bacakları değmiş midir? Şu çıkan bayanın yanağının kızarması, gözlerinin mahmurlaşması, vekili ile şu kanepe veya sedir üstünde oynaş yapmaları neticesi midir? Biçare kadının yorgunluk, himayesizlik veya hicap yüzünden o hallere gelebileceğini akıllarına bile getirmezler. Avukat yazıhanesi, aslı da olmasa, böyle şüpheler, tebessümler uyandırabilecek eşya teşhirinden uzak olmalıdır.

Evinde şık eşyalar, son moda perdeler, vazolar ve çiçekler bulunduran üstadın bürosunda böyle şeylerden eser yoktur. Doğrusu, dantelli perdeler, bizbizli saçaklı keten örtüler, sırmalı kumaşlar... hulâsa kadın tuvalet odasına yakışan şeyler ciddî ve ağır başlı bir büroya hiç de yakışmaz. Bir takvim, adlî merasimi gösteren nihayet bir iki resim, duvar tezyinatına ve renk ve çiçek âşıkı iseniz, masa üstündeki billûra bir gül, veya sigara iskemlesine konulan iki karanfil de göz tezyinatına yetişir. Yazıhanenin manevî güzelliği, ağır başlılığında ve temizliğindedir. Yoksa züppeliğinde ve cicibiciliğinde değilidr.

Adliye Vekâletinin verdiği ruhsatnameyi çerçeveleyip asmak da lüzumsuzdur. Çünkü avukatın bunsuz meslek yapamıyacağı tabiîdir. Şu halde ya fazla süs, yahut gösteriştir.

606 – Çay ve kahve. Kendisi sigara içtiği ve sizin de içtiğiniz bildiği halde paketi çıkarmadığına elbette dikkat etmişsinizdir. Hele, çay, kahve içer misiniz, diye sormamıştır. Çünkü bürosu, kahvehane değildir. Oraya iş için gelinir lâzım olduğu

kadar oturulur. Eğer siz, yarım saat bekleyemiyecek kadar tiryaki iseniz, müsaadesini almak şartile, sigara içebilirsiniz. Belki bu vaziyette o da size bir sigara takdim eder. Lâklâkayı uzatacağı, dışarıda bekleyenlerle konuşmağa engel olacağı, fazla teklifsizlik ihdas edeceği, Adliye sarayına koşmaktan alıkoyacağı için, kat'î bir mecburiyet olmadıkça, size çay, kahve de ikram etmiyecektir. Çay, kahve, biraz da lâübalilik ve tembellik nişanesidir.

608[11] **– Evde yazıhane.** Bir avukat, evinin ve yahut apartımanının birkaç odasını yazıhane ittihaz edebilir. Çünkü yazıhanenin mutlaka ticaret merkezinde, Adliye sarayı yakınında olması şart değilidr. İstanbul gibi çok büyük ve dağınık ve nakil vasıtaları az olan yerlerde yazıhane işlerinin meskende görülmesi amelî mahzurları doğurduğu için bu usul pek yerleşememiştir. Yoksa, zaman, kira, müstahdemin masrafı, öğle yemeği gibi noktalardan bir hayli tasarrufu mucip olabilirdi. Pariste bu usul umumîleşmiştir.

609 – Yazıhanenin dilekleri. Yazıhanenin her türlü reklâm vasıtalarından münezzeh bulunması lâzımgeldiğine şüphe yoktur (Bak: No. 593). Ticaret, avukatlıkla birleşemiyeceğine göre, yazıhaneyi bir ticarethanenin şubesi veya teferruatı gibi gösteren hallerden sakınmak lâzımdır. Meselâ, altı bakkal veya kumaşçı olan bir mağazanın üstündeki veya yanındaki odada, avukat, yazıhane açmamalıdır. Hele, yazıhaneye bu dükkândan çıkılması veya geçilmesi hiç doğru değildir. Bunun gibi, karısı terzilik yapan bir avukatın, evindeki odalardan bir kısmını yazıhane olarak kullanması hoş görülmez.

Kaide şudur : Yazıhane, meslekten başka hiç bir şeyle ittisal ve münasebeti olmıyacak surette ayrı ve müstakil olmalıdır.

İstişareler (Bak. No. 464), randevular mutlaka yazıhanede yapılmalı (Bak: No. 611), avukat, kendisini müşterilerinin ayağına gitmeğe alıştırmamalıdır. Her iş sahibinin ayağına gitmek, meslek haysiyetine ve istiklâline dokunduğu kadar, teknik noktadan da zararlıdır. Çünkü avukat, fikir ve nasihat vereceği zaman kitaplarına, dosyasına müracaat etmek mecburiyetindedir. Bunları ise, ancak yazıhanesinde bulabilir.

Avukatın, yazıhanesinden başka yerlerde iş sahiplerini ziyaret etmesi şu gibi zarurî sebeplere inhisar etmelidir: Hususî surette bir istişare için davet olunmuşsa, müvekkil hasta veya mahpus ise, banka idaresi gibi, mümessilinin her zaman işinin başından ayrılması mümkün olmaz veya kâğıtların ve defterlerin mahallinde tetkiki icap ederse, avukat, iş sahibini ziyaret edebilir.

---

(11) 607 numara atlamıştır. Numaraları ve atıfları baştan başa bozmamak için olduğu gibi bırakılmıştır.

Kahvede, gazinoda, sinema ve tiyatroda, bakkal dükkânlarında, otomobil garajlarında iş randevusu vermekten son derece sakınmalıdır. Aksi hal, disiplin cezasını müstelzimdir.

B – San'at eşyası

610 – Evsafı. Yazıhanenin evsafını tayin, Baroya aittir. Bir yazıhanenin nasıl olacağını, içinde neler bulunacağını, umumî heyetin kabul edeceği dahilî nizamname gösterir. Fakat her yazıhanede şunlar behemehal bulunmalıdır:

a – kütüphane. Avukatın sermayesi, kitaplarıdır. Küçük barolardan birinde kayıtlı avukat, vergilere müteallik olanlar da dahil olduğu halde umumî ve hususî kanunları, nizamname ve talimatnameleri, Türkiyede çıkan hukuk mecmualarından bir ikisini bulundurmak ve resmî cerideye abone olmak mecburiyetindedir. Medenî, Borçlar, Ticaret (Kara ve deniz), İcra ve İflâs, Ceza, Usul (Hukuk ve Ceza) gibi ana kanunların en aşağı birer şerhi, Temyiz mahkemesi ve Devlet Sûrası kararları da lâzımdır. Avukatlık edebiyatına ait eserler de pekâlâ yer bulabilir.

Büyük barolarda çalışanlar, bunlardan başka, ecnebi lisanlarda yazılmış şerhleri, kolleksiyonları (Dalloz gibi), bulundurmak, ecnebi hukuk mecmualarına abone olmak, iktiza eder. Bunlar bulundurulmadıkça meslek tam mânasile ve rahatça yapılamaz, iş sahiplerinin itimadı kazanılamaz.

Bu kitaplar icabında müracaat edilecek bir kütüphaneye konur. Her gün lâzım olanları (Ana kanunlar gibi) ya bir döner kütüphanede, yahut yazı masasının yanında ve el altında küçük bir masa üzerinde durur.

Avukatın küçük tabıda basılmış ana kanunlardan o günkü muhakemesi için lâzım olabilecekleri çantasında taşıması da faydalıdır.

b – Kasa ve dosya dolapları. Bir yazıhanede demir bir kasa behemehal lâzımdır. Yangın ihtimaline karşı kıymetli vesikalar burada saklanır. Sonra, müstahdemlerin okumamaları lâzım gelen ve meslek sırrile bulunan kâğıtlar da kasaya konur (Bak: No. 616).

Dava, istişare ve muhabere dosyalarını (Bak: No. 597, 611) alfabe tertibile ve yahut numara sırasile koymak üzere bulunduralacak demirbaş eşya meyanında dosya dolapları da gelir. Bu dolaplar saçtan olursa, hem yangına siper olur, hem de demir kasa yerine geçer.

Meslek hayatına yeni atılmış olan genç avukatın zengin kütüphanesile, kasa ve dolaplarile, temiz mobilyesile bir yazıhane edinmesinin bazan zor olacağını takdir ederiz. Fakat önce en lâzımlarından başlar, yavaş yavaş sıra ötekilere gelir. Şunu demek isteriz ki, bu şeyler olmadıkça avukat, mesleğini eksiksiz yapamaz.

c – Öteki şeyler. Bir yazı makinesi ve büyük şehirlerde telefon lâzımdır. İşi çok olan avukatlarda telefon bazan çok dırıltı yapar. Onun için iki âhizesi olması ve birisinin müstahdemler odasında bulundurulması ve rahatsızlığın bu suretle önüne geçilmesi tavsiye edilebilir.

Cep muhtıra defteri her avukatın akıl defteri gibi bir şey olduğunu söylemeğe hacet yoktur.

Artık, kâğıtları cepte, yırtık zarflarda taşımak zamanı çoktan geçmiştir. Avukatın, muntazam dosyaları olacak,[12] mahkemeye çanta ile götürüp getirecektir. Meslek hayatına girerken almış olduğu çantayı, aradan yıllar geçtiği ve büyük bir şöhret kazandığı halde, uğurlu ve emekdar bir hatıra gibi taşıyan avukatlar yok değildir.

Avukatın masası üstünde, o gün yapılacak işlere, müddete tâbi dosyalara ait notları gösteren bir bloknot bulunmalıdır. Davaları, gerek bunlardan ve gerek istişarelerden alınan ücretleri kaydetmeğe mahsus pratik bir defter tutmak da lâzımdır.

d – Muhabere evrakı. Avukat, aldığı mektuplara cevap, takip ettiğ davaların celseleri neticesinden müvekkillerine malûmat verecektir. Aldığı mektupları ve yazdıklarının kopyalarını muhabere dosyasında saklamalıdır. Bu sayede, hem istediği bir mektubu çabuk bulur, hem de yanlışlıklara meydan bırakmaz.

Açık kartpostallarla muhabereden sakınmalıdır. Bunun bir ucu, meslek sırrına dokunabilir (Bak: No. 614).

Muhaberelerinde avukat, ne tahakküm, ne de dalkavukluk göstermemelidir. Sonunda, millî dilimizin kullanageldiği şu hörmet cümlesi kâfidir: (bu vesile ile sagyılarımı, yahut derin saygılarımı sunarım). Eğer matbu adresli kâğıtlara yazılmıyorsa, imza okunaklı olmalı ve üstüne adres yazılmalıdır.

Meslekdaşlar birbirine hitap ederken ve yazarken (Meslekdaşım, aziz meslekdaşım, sayın meslekdaşım); gençler ihtiyarlara (Üstadım, sayın üstadım) derler. Baro Başkanına (Başkanım, üstadım) denildiği gibi eski Başkanlara da ayni surette hitap edilir. Baro Başkanlığını bir defa olsun ihraz etmiş olan bir avukatın daima Başkan olarak anılması eski bir an'anedir.

Avukatın basılmış kâğıtlarında ve kartlarında şunlar bulunabilir: Adı, soyadı, avukat unvanı, isterse istişare zamanları, adres ve telefon numarası (Bak: No. 594).

---

(12) İstanbul Barosu dahilî nizamnamesi, madde: 40 :
"Avukat, aldığı her iş ve dava için muntazam dosya tutmağa ve o iş veya davaya müteallik olarak mahkemeler, makamlar veya şahıslar ve heyetlere yazılan bütün kâğıt ve mektupların müsveddelerile o hususa dair resen veya cevaben verilen kâğıtları veya vesikaların asıl veya suretlerini hıfza mecburdurlar."

Zarfların bu kadar kalabalık olmaması daha iyidir. Bu da reklâma kaçmamak içindir (Bak. No. 519 ve sonrakiler).

610 – Mükerrer – İstanbul Barosunun yazıhane evsafını gösteren talimatnamesi. İstanbul Barosu İdare Meclisi, kanunun 32 inci maddesinin hazırlanmasını emrettiği talimatname projesini kaleme almak vazifesini müellife tahmil etmişti. Hazırladığım esaslar, pek az bir tashih ile kabul ve tamim edilmiştir. Aşağıdaki talimatnamenin yalnız 9 uncu maddesindeki levha eb'adı benim muhalif reyime karşı ekseriyetle kabul olunmuştur. Çünkü ben, bu eb'adı çok büyük görüyorum:

İstanbul Barosu İdare Meclisi tarafından, 3499 sayılı Avukatlık kanununun 32 inci ve sonraki maddeleri hükkmüne göre tayin kılınmış olan yazıhane evsafına ait talimatname.

1 – Yazıhane, İstanbul Belediyesi hudutları dahilindeki ikametgâhta veya aynı hudut dahilinde başka bir binada olabilir. Şu kadar ki, mesleğin bilgi ile yapılabilmesini temin edecek kanun, kitap ve mecmuaları (Madde: 4) havi olması ve mefruşatının avukatlık vakar ve ciddiyetine uyması icap eder.

2 – Gerek ikametgâhta ve gerek başka yerde olsun, yazıhane, en aşağı iki odalı olacaktır. Ancak, iki oda işgal olunmadığı takdirde bir iş sahibi ile mahrem konuşulanların, diğer iş sahipleri ve müstahdemler tarafından işitilmesini temin edecek surette tertibat alınmış olması lâzımdır.

3 – Yazıhanelerin müesses oldukları mahallerin meslek ciddiyetine uygun olması icap eder.

Kapısı, bir otomobil garajının içine açılan, bir ticaretgâhın içinden geçilen veya çıkılan odaların ve buna benzer yerlerin yazıhane ittihazı caiz değildir.

4 – Yazıhanede, umumî ve hususî kanunları, nizamnameleri ve hukukî kitap ve risaleleri havi bir kütüphane bulundurmak mecburîdir.

5 – Avukat, verdiği yazılı fikirleri, tanzim ettiği adî khağıtlar ve muhabereleri ve takip ve müdafaa ettiği dava kâğıtlarını her iş için tutmağa ve yazıhanesinde bulundurmağa mecbur olduğu dava ve muhabere dosyalarına kor.

Dosyasız iş ve dava takibi yasaktır. Bu dosyalardan mühim olanlarla müvekkile ait kıymetli kâğıtları ve sübut delillerini yazıhanesinde bulunduracağı kasada veya saç dosya dolaplarında saklar.

6 – Bunlardan başka, avukatın yazıhanesinde bir dosya çantası ve bir yazı makinesi bulunacaktır.

7 – Avukatlar, büro işlerinde kâtip, daktilo ve hizmetçiden maada ancak avukat ve satjyer istihdam edebilirler. Muameleci, takipçi, komisyoncu, iş adamı gibi şahısların her ne nam ve şekilde olursa olsun yazıhanede bulundurulması ve bunlarla beraber çalışılması ve Barodan matrut olanlarla veya kayıtlı bulunmıyanlarla mesai ortaklığı yapılması yasak olduğu gibi, vergi müşavir ve muakkiplerini ve diğer eşhası kâtip veya başka namla

kullanmak veya bunlarla iştiraki tazammın edebilecek münasebetlerde bulunmak dahi memnudur.

8 – Mesai ortaklığı eden iki veya daha ziyade avukatın aynı yazıhanede çalışmaları caizdir. Ancak Barodan tardedilmiş olanlarla veya kanunen avukatın gördüğü vazifelerden menedilen eşhas ile bir yazıhanede bulunmak yasak olduğu gibi, her ne şekil ve surette olursa olsun, Baroya kayıtlı bulunmıyan bu gibilerin sahip olduğu yazıhanede çalışılması ve böylelerinin yazıhanesine açılan kapıdan işlenmek şartile yazıhane işgal edilmesi dahi yasaktır.

9 – Avukat, yazıhanesinin bulunduğu binanın büyük kapısına veya yazıhanesinde münasip bir mahalle, âzamî 40 X 50 eb'adında bir levha asabilir. Bu levhada yalnız (Avukat) kelimesile, isim ve soyadı ve oda numarası bulunabilir.

Sabık, esbak gibi bir sıfatı anlatan veya munzam vazifeleri gösteren hal ve sıfatların levhaya ve muhabere kâğıtlarına ve zarflara ilâvesi yasaktır.

10 – Yazıhane eşyası avukatın kendi malı olmak şarttır.

Yazıhane eşyasının karı, koca, evlât gibi yakınlara veya üçüncü şahıslara devir ve temliki yasaktır.

Yazıhane eşyasına karşı her hangi bir tedbir ve haciz vukuunda, bu eşya hakkında yukarıda yazılı yakınlara veya üçüncü şahıslara istihkak davası açtırılamaz.

611 – Yazıhaneden başka yerde istişare memnuniyeti. İstanbul Barosu dahilî nizamnamesi (Madde: 35) umuma mahsus yerlerde ve mahkeme koridorlarında dava kabul ve ücret pazarlık edilmesini ve herkesin işitebileceği yüksek sesle hukuk meesleleri münakaşasını ve fikir verilmesini menetmişti. Avukatlık kanunu bunu şöyle ifade etmiştir: (Avukatlar, Baroda kayıtlı olan bürolarından başka her hangi bir yerde, mahkeme salonlarında veya Adliye binasında hukukî istişarede bulunmaktan memnudurlar. Madde: 39.) Çünkü, avukatın, san'atini yaptığı yer, yazıhanesidir. Şurada, burada fikir beyan etmek, meslek ciddiyetile uzlaşan hallerden değildir. Sonra, avukat, verdiği her hukukî fikrin manevî mes'uliyetini kabul edeceğine göre, hukuk yardımı isteyen adamı iyice dinlemeden, kitap karıştırmadan söz söylemesi doğru olamaz (Bak: No. 464). Adaletle ilgili işlerde müvekkilin ciddî olarak dinlenmesi ve istenilen fikrin düşünülerek verilmesi gerektir ki, bu da ancak öyle işler için kanunun tesbit ettiği büroda yapılabilir. (Ciddiyete yakışmıyan bu gibi hallerin men'i, her zaman ayak üstü kendilerinden mütalâa soran dostlarının ve tanıdıklarının hatırlarına riayet ederek ve yüzleri tutmıyarak cevap vermek mecburiyetinde kalmak suretile iz'aç edilmelerinin de önüne geçen ve mesleğin şeref ve haysiyetini koruyan çok musip bir hükümdür. Encümen mazbatasından, sayfa: 21).

İş sahibinin haşta olduğu veya çok mühim bir mânii çıktığı veya avukatın mahsus surette davet edildiği haller müstesnadır (Bak: No. 609). Bunun gibi, avukat, banka veya büyük bir anonim şirket gibi müdür veya mümessilinin, işi başından ay-

rılamadığı ve çok defa hususî kütüphane bulundurduğu müesseseleri ziyaret edebilir. Fakat esas, müşterilerini yazıhanesinde kabul etmesidir.

612 – Yazıhanede bulundurulması yasak olan adamlar. Avukatlar, büro işlerinde kâtip ve daktilodan maada ancak stajyer ve avukat istihdam edebilirler. Başka adam bulunduramazlar. Bu başka adamlar kimlerdir? Ve niçin bulundurulmazlar?

Bu başka adamlar, muameleci, takipçi, komisyoncu, iş adamı gibi türlü türlü ad taşıyan ve şeref, haysiyet gibi ahlâk prensiplerinden ve bilgiden mahrum olan tufeylilerdir ki, el koydukları her işte fazileti istismar ederler (Bak: No. 287, 595). Bir avukatın, böyle adamları yazıhanesinde kullanması, avukatlık şerefine uymadığı gibi, mesleğin tüccarlıkla ve her şeyden önce para kazanmakla karıştırılmasına yol açabilir. Çalışmasının gayesi, hukukî bilgi ve tecrübesi adalet hizmetine tahsis edilmiş olan avukat, dairelerde işleri nasıl takip ettiklerini ve ne iftiralar yaptıklarını bilemdiği böyle bulaşık ve cahil ayak takımlarını faaliyetinin hariminde bulunduramaz.

Avukatların iş ve kazanç peşinde koşmıyacakları prensipinin neticesi olarak, kendilerine iş getirenlere, aldıkları ücretin yüzde şu kadarını (Komisyon) vermeleri de yasaktır.

Avukatlıktan menedilenlerle her ne suretle olursa olsun, yani ister yazıhanesinde çalıştırmak ve ister onun getirceği işlerde ona komisyon vermek suretile olsun, mesai ortaklığı eden avukat, İdare Meclisince ilk defasında işten ve tekerrüründe meslekten çıkarma cezasile cezalandırılır.

Avukatlığa veya memurluğa mâni suçlardan birile takip altında bulunanlar veya mahkûm olanlar, avukat yazıhanesinde istihdam edilemezler.

13 – Meslek sırrı

613 – Meslek sırrının kudsîliği ve sebebi. Avukat, doğruluğuna, namuskârlığına, meslek vicdanına itimad edilerek kendisine tevdi olunan sırları saklamağa, meslek, ahlâk ve kanun bakımından mecburdur. Sır, kudsaldır. Hiç bir bahane ile, hiç bir zaman, hiç bir şekilde ihanet edilemez.[13]

Müşteri, avukatına, hudutsuz ve sonsuz bir itimad beslemelidir, öyle ki, dertlerini söyler, uğradığı haksızlıkları anlatır ve ondan yardım beklerken, başka işlerde ve başkalarile konuştuğu zaman almayı düşündüğü ihtiyat tedbirlerini zihninden geçirmemelidir. Müşteri, hiç korkmadan, söylediklerinin başka kulaklara gideceğini düşünmeden kalbini avukatına açabilmeli, kendisini onun ilmine, vicdanına, meslek namusuna ve sadakatine kapıp koyuvermelidir.[14]

(13, 14) Cresson: T. 1. P. 261.
Boilleiau: P. 337. 341.
F. Payen et Duweau: P. 391.

İş sahibi, meslek ahlâkının böyle olduğuna, sırrının saklandığına ve hilâfına hareket edenlerin cezaya çarpıtırlacağına emin olursa, adalet yardımcılarına ruhunu bütün çıplaklığile açar, işini anlatır ve suçlu, velev ki uzun zamanlar sonraki için bile olsa, avukatın, ancak böylelikle müşterisinden olduğu gibi görünmesini, işini olduğu gibi anlatmasını isteyebilir.

Sır, mesleğin sırrıdır. Mesleğin ruhudur. Avukat, bu sıfatla öğrendiği sırrı saklamağa mecburdur. Bu, âmme hizmetinin yüklettiği ve meslek vicdanının mühürlediği bir fermandır ki, hiç kimse bozamaz. Sır saklamak, mesleğin din kitabında yazılmıştır, ezelden ebede kadar devam eder. Ne hoca, ne papaz, ne mahkeme, ondan bunu kimse alamaz (Bak: 617).

Saklanacak sır, yalnız üzerine aldığı iş dolayısile öğrenilene, istenilerek tevdi edilene değil, mesleği yaparken tesadüfen öğrenilene de şâmildir (Bak: No. 381, 679 c).

Avukat, öğrendiği sırrı, müşterisinin muvafakatile müdafaaya iştirak ettirdiği bir meslekdaşına söyleyebilir. Bu takdirde sır, ikisinin ortaklama sırrı olur.

614 – Bazı hususî haller. Bir avukat, yazıhanesinde, gizlice birisini öldürmeğe niyet ettiğini müşterisinden öğrense, bunu dile vermeğe hakkı yoktur. Yalnız meslek ketumluğunu bozmağa kadar varmaksızın müşteriyi kandırabilir, teskin edebilir ve bir felâketin önüne geçmek için namuslu bir insanın yapabilmesi mümkün her şeyi yapabilir ve yapmalıdır.[15]

Muhakeme usullerinin gösterdiği çerçeveler haricinde, bir avukatın, müşterisine ait bir dosyayı, tetkik için hâkimin yanında bırakıp gitmesi ve ona, muhteviyatını tetkik ettirmesi, meslek sırrına muhalif bir kusurdur ve disiplin cezası görmelidir.[16]

Avukat, aldığı sırrı muhafazaya mecbur olmakla beraber, mahrem olmı··
zı teferruatı, müşterisinin menfaati icap ettiğinde, tekrarlayabilir. nerede n
hangi sınıra kadar ne gibi teferruatı söyleyebileceğini takdirde, avukatın vic
kimdir.

Avukat, hasmından öğrendiği her hangi bir sırrı da muhafazaya m
Meselâ yazıhanesinde veya mahkeme koridorlarında hasım tarafın veya a
ağzından kaçırdığı bir sırrı fâş etmemekle mükelleftir. Aynı suretle, has
avukatının kenidisine yazmak ihtiyatsızlığında bulunduğu bir mektup ha
boşboğazlık edemez.

---

(15) Consultez: Henri - Robert. A. Haydar (Baro) s. 172.
F. Payen et Duweau: P. 391.

(16) F. Payen et Duweau P. 392.
Paris Barosunun 10 Nisan 1934 tarihli kararı.

Tarafların sulh müzakeresi için en kıdemli avukat yazıhanesinde toplandıkları sırada her hangi birisinin muttali olduğu sırdan meselâ, muhakeme esnasında istifade etmemesi, müdafaa centilmenliğinin emrettiği bir borçtur.

Kartpostallarla ve açık kâğıtlarla işlere ait muhabere caiz değildir (Bak: No. 610 d). Brüksel Barosunun 9 Nisan 1918 tarihli bir kararında deniliyor ki: (İnzibat Meclisi, işlere ait muhaberenin kartpostal ile yapılması hakkındaik tehlikeye Baronun dikkat nazarını çeker. Bunun suiistimali, bazı hallerde, meslek sırrının ifşası mahiyetini alabilir).

615 – Sırrın devamı. Sır, yalnız davanın, ihtilâfın uzadığı müddetçe saklanmaz. Belki iş bittikten sonra da devam eder. Ne müşterilerin gizli sözleri, ne dosyanın mahkemeye ibraz edilmemiş olan kâğıtları boşboğazlıklara ve gülünç hikâyelere mevzu teşkil etmemelidir. Üstadların dediği gibi,[17] esasen meslek sırrı, yalnız sözle bozulmuş olmaz. Telmihlerden, hattâ kolayca mâna çıkarılabilecek sükûtlardan veya jestlerden sıkı sıkıya sakınmalıdır.

Gazetecilere karşı dillerini pek sıkı tutmayı ve bilhassa siyaset mücadelelerinde ağızlarına kilit vurmayı meslekdaşlara tavsiye ederiz.

Bir avukat, eski müşterisi aleyhine almış olduğu bir davada, vaktile san'atine itimad edilerek tevdi edilmiş olan sırlardan istifade edemez. Aksi hal, meslekten tarda kadar disiplin cezasını icap eder.

Sulh müzakeresi esnasında konuşulan şeylerin de saklanması lâzımdır. Bu yolda öğrendiği şeylerden dolayı müşterisinden intikam almak için hakaret dolu kartpostal göndermiş olan bir Fransız avukatın levhadan kaydı silinmiştir.[18]

616 – Sır saklamanın zorluğu. Meslek hayatında, sır saklamak çok zordur. Bir kere, yazıhane müstahdemleri var: Kâtip, daktilo. Bunlar, avukat olmadıkları için sır saklamak mecburiyetinde değildirler. Fakat yazıhanenin hemen bütün sırrını öğrenebilirler. Dosyanızın kenarına müdafaa için pek faydalı, hasım için çok zararlı noktayı not edersiniz. Mahkemeye ibraz etmediğiniz bir kâğıdın aslını, yahut suretini dosyanızda bulundurursunuz. Müşterinize yazdığınız mektuplar, davada hangi noktalarda zayıf ve hangi noktalarda kuvvetli olduğunuza dair istişarî fikirler kâğıtların içindedir. Dosya, onların elinde ve gözleri önündedir. Bunun içindir ki avukat, yızhanesine alacağı kâtip ve daktilonun iyi bir aileden ve ağzı pek olmasına son derece dikkat etmelidir. Onların ufak bir menfaat mukabilinde yapacakları her hangi bir hiyanet, yalnız şerefini değil, maddî varlığını da altüst edebilir. Bununla beraber, ne kadar itimada lâyık olurlarsa olsunlar, avukat, pek mahrem vâkıaları kendilerinden gizlemeli, müşterilerle konuştuklarını duyurmamalı, büyük kıymetli kâğıtları ve vesikaların asıllırın ve suretlerini açıkta dosyalarda bırakmayıp kasasında saklamalı-

(17) F. Payen'den A. Haydar Özkent'in tercemesi: Baro s : 172.

(18) F. Payen et Duveau, p : 393.

dır. Avukatların yazıhanelerinde kasa veya kilitli dolap bulundurmalarını, en aşağı iki oda tutmalarını icap eden vaziyetler hakkında (Bak. No. 610 d ve mükerrer 610).

Sonra Adliye sarayı. Mahkemeden çağırılmalarını bekleyen avukatlar, koridorlarda teklifsizce konuşurlar, işlerden, dava ve müdafaalardan bahsederler ve çok defa, farkında olmaksızın, boşboğazlık yaparlar. Bu boşboğazlıklar, bazan saklamıya mecbur oldukları sırları ağızlarından kaçırtabilir. Buna son derece dikkat etmeli, teklifsiz konuşmaları meslek suçu işleyecek dereceye vardırmamalıdır. Arkadaşının ağzından böyelikle kaptığı her hangi bir sırdan istifadeye kalkışan avukat, berikisinin uğrıyacağı disiplin cezasından çok daha ağırına çarptırılır. Her hangi bir sulh teşebbüsünü kolaylaştırmak üzere ve büyük bir samimiyet ve itimadla arkadaşının verdiği bir vesikadan istifade etmek isteyen avukatın hareketi daha çirkin ve daha ağır cezayı muciptir.

Genç avukatlar için bu tehlike daha büyüktür. Adliye sarayına yeni devama başlamış, cübbeyi daha dün sırtına geçirmiş, içinde belki çoğu günü geçmiş gazeteler dolu çantayı koltuklamış, bir tavus kuşu gururile, böbürlene böbürlene koridorlarda dolaşan genç avukatlar, bazan istifade etmek ve çok defa meraklarını gidermek için, eski üstadların konuştuklarına kulak vermekten pek hoşlanırlar. Gençlik, tecrübesizlik ilcasile, duyduklarını, biraz da şişirerek, dedikodulara yol açarlar. Lâf gümüş ise susmak altındır, ata sözünü bilhassa böyle genç arkadaşlara hatırlatırız.

616 – Mükerrer – Teferruatı söyleyebilmek. Avukatın, mahrem olmıyan bazı teferruatı, müşterisinin menfaati icap ettiğinde, tekrarlayabileceğini söylemiştik. Avukat, mahrem olmayıp müşterisinin tekrarına müsaade ettiği şeyleri saklamak mecburiyetinde değildir.

Fakat bu müsaade kâfi değildir. Üstad F. Payen'in dilimize çevirdiğim güzel kitabından (Baro, sayfa: 174) buraya birkaç satır geçireceğim:

Bundan başka, dile vermenin müşteri menfaatine uygun olması da gerektir. Bunu takdir avukata, yalnız avukata aittir. Şu halde müşterinin verdiği müsaadenin lâzım olduğunu, fakat hiç bir zaman kâfi olmadığını teyid etmek doğru olur.

8 Mart 1887 tarihli kararında Paris topluluk meclisinin pek güzel söylediği gibi: (Avukat, müşterisinin verdiği ifşa müsaadesine rağmen susabilir. Bu bakımdan müşteri, kendi menfaatinin biricik hâkimi değildir. Avukatı, menfaatini anlamakta ondan üstündür.)

Bir avukat, hazır bulunmıyan veya kaybolan bir müşterisinin menfaatini korumak için, kendisine söylenmiş olan gizli sözleri ifşa edebilir mi? Nazik bir mahiyet gösteren bir sorgu!

Oldukça birbirine uymıyan kararlar verilmiştir. Bir defasında, müşterisinin hatırasını iftiralı tecavüzlere karşı müdafaa için bile olsa, avukat, mesleğini yaparken öğrendiklerini başkasına söyleyemez, denildi.

Bir vasiyetnamenin temsil edilemediği başka bir hâdisede, hükümlerinin icrasını kolaylaştırmak için, müşterisinin vasiyetname hakkındaki niyetlerini bildirmeğe avukatın salâhiyeti vardır, kararı verildi.

İşte bir sürü güçlükler ve kaçınılması imkânsız meseleler... Kararı kim verecek?

Yine burada, vicdanına danışmak suretile kararı bizzat avukat verecektir. Saklamak için kendisine emanet edilenle, başka yerde söylemeğe hakkı olduğu sözleri, vicdan terazisile ayıracaktır. Müşterisinin menfaati ne yanda olduğuna vicdanila karar verecektir.

617 – Sır sahibinin müsadesi. Avukatların muttali oldukları sırlar hakkında şahitlik edebilmeleri, iş sahibinin muvafakatini almış olmalarına bağlıdır. Kanunun gösterdiği tek müstesna budur. aynı hükmü H.M.U. ve C.M.U. kanunlarının 245 ve 48 inci maddelerinde de görüyoruz. Bununla beraber, her türlü yanlış anlaşmalara mahal kalmamak için, iş sahibinin yazılı muvafakati alınması lüzumunu işaret ederiz.

618 – Avukatın yazıhanesinde araştırma. Adliye, avukatla müşterisi arasında gönderilip alınan mektupları değil, fakat takibatta bulunduğu suça müteallik yazılı delilleri veya suçluyu bulmak için avukatın yazıhanesinde araştırma yapabilir mi?

İkametgâhın araştırmadan masun bulundurulduğu zamanlarda avukat, bu imtiyazdan müstefik oluyordu. Yazıhanesi, hiç bir polisin veya mahkeme mübaşirinin giremiyeceği "Mukaddes bir melce" idi (Baro, sayfa: 178).

Artık bugün böyle bir imtiyaz yoktur. Prensip itibarile, avukatın yazıhanesi de, yurddaşın ikametgâhının masun bulunduğu derecede masun olduğundan, usulü dairesinde verilmiş bir araştırma müzekkeresi ile araştırılabilir.

Prensip itibarile, diyoruz. Zira bir suçlunun, avukatı yazıhanesinde tevkif edildiği hemen hiç görülmemiştir, hiç bir hâkim ve hiç bir polis yoktur ki, bunun çok büyük bir münasebetsizlik olacağını bilmesin veya duymasın.

Buna karşı bazı kere, avukatın yazıhanesinde takiple ilgili kâğıtlara el koymuştur. Bu, her türlü tedbirlere başvurularak ve saygı gösterilerek yapılmıştır. Müstantik, Müddeiumumî vasıtasile Baro Başkanına bir tezkere yazarak hazır bulunmasını rica eder ve ondan sonra gelerek araştırmayı yapar.

Bu gibi kayıtlara bağlı bulunan araştırmalar bile pek azdır.

Doğrusu, araştırmalarda, biraz haysiyete dokunur bir hal vardır.

Suçlu tarafından müdafiinin yazıhanesine konulan mektup ve kâğıtlar, avukata edilen sırlara benzer mi? Bunlar, müdafaanın unsurlarını teşkil etmez mi?

Bir yandan mahkeme, avukata susmak hakkını tanırken, öte yandan onun kâğıtlarını karıştırması, onlara el koyması, birbirine uymıyan bir hareket olmaz mı?

Avukatı, müşterisinin müsaadesi olmadıkça şahadet mecburiyet prensibin yalnız sözlü şahadete inhisar etmiyeceği âşikâr değil m zihanesi, müşterilerine atfedilen suçların delil ve işaretlerini bulm araştırmalardan masun bulunmalıdır.)

Hukuk bakımından bu düşünceler hiç de kat'î değildirler. Ve adalette ifrata varsalardı, gün geçmezdi ki yanlış malûmat alan hâk rine bir avukat yazıhanesi araştırılıp karıştırılmasın!

Fakat bereket versin, yine burada, çok kudretli bir an'ane, av ve müşterilerin menfaatini koruyor.

619 – Meslek sırrı, âmme intizamındandır. Meslek sırrını : me intimazı işidir. Avukatlık kanunu bu hükmü koymakta çok kat katlar, tevdi olunan veya vazifeleri dolayısile muttali oldukları ahv ne suret ve sebeple olursa olsun, ifşa etmekten memnudurlar. Ma

Görülüyor ki, sır saklamak, müşteri ile yapılmış bir mukavel kat sırrı, bu sır, müşterinin sırrı olduğu ve başkasına söylememe saklamaz. Belki avukat olduğu, bütün sırlar kendisine itimad edil li bir meslek sahibi bulunduğu ve bu sıfatla o sırlara, vukuf peyd mıya mecburdur.

Sırrı açığa vuran avukatlar hakkında ağır cezalar vardır. E (Etıbba ve cerrah ve eczacı ve kabile hatunlar vu bunların emsali ri iktizasınca kendilerine tevdi kılınmış olan serâiri şahsiyeyi kar bur oldukları ahvalden gayride ifşa ederlerse yirmi dört saatten bi sip ile bir yirmilik mecidiyeden bir mecidiye altınına kadar cezay mişti. San'atleri iktizasınca kendilerine sır tevdi olunanlar arasın vekillerinin başta bulunduğuna hiç şüphe yoktur. Maddede, dava sarih olarak adı geçmemesi, Ceza kanununun çıktığı tarihte (Zill henüz dava vekili diye bir meslek ve dava vekilleri adlı meslek mamasından ileri gelmiştir (Bak: No. 51).

Türk Ceza kanunu, boşboğazlık eden avukatlar hakkında ı koymuştur. Bir kimse, resmi mevki veya sıfatı veya meslek ve s ifşasında zarar melhuz olan bir sırra vâkıf olup da meşru bir se maksızın o sırrı ifşa ederse üç aya kadar hapis ve elli liraya kadı dîye mahkûm olur. Eğer zarar vâki olmuşsa cezayi nakdî elli l (Madde: 198) Boşboğazlıktan bir zarar husule gelmiş, meselâ, mi betmiş, bir paraya veya tazminata mahkûm olmuş ise bu zararını

Eğer avukat, sırrı, hasım tarafile uyuşarak veya hile ve desis fâşeder, yahut bunu ayni davada hasım tarafına yardım için yapı aya kadar hapis ve meslekten tarda dahi şamil olmak üzere muvı

metlerinden memnuiyet cezalarile beraber otuz liradan iki yüz liraya kadar ağır para cezasile cezalandırılır (Madde : 294).

Bu cezaların avukatlara tevdi olunan veya vazifeleri dolayısile muttali oldukları sırlara ait bulunduğunu tasrihe lüzum yoktur. Bunlardan hariç olarak öğrenilen her hangi bir sırrın ifşa edilmesi, disiplin cezasını icap edebilse de, Ceza kanunu çerçevesine girmez.

14 – Adlî müzaheret

620 – Edebiyat ve tarih. "Her avukat, mesleğini tasvir ederken bir hâkim portresi çizer. Kendisini masumların müdafii, adaletin müzahiri, yetimlerin hâmisi olarak gösterir. Avukatlar tarafından meslek hakkında yazılmış olan bütün eserlerde böyle mukayeselere tesadüf edilir" (Bak. No. 16, 115, 156, 157). Bu, kuru kuruya bir böbürlenmekten ibaret değildir. Mesleğin, yetimleri, dulları, kimsesizleri, zayıfları müdafaa ile işe başladığı ve bugün de, her memlekette, aynı vazifeyi şerefle yaptığı bir hakikattir. Sağırlara ve on yedi yaşındaki küçüklere adalet huzurunda müdafi tayin edildiğini, Roma avukatlığının tarihini yazarken söylemiştik (Bak: No. 157) Yoksulların davaları da bedava müdafaa ediliyordu. Hattâ Romalılar daha ileri gitmişler, bir tarafın bütün kuvvetli avukatları inhisarı altına alıp diğer tarafı ezmesine mâni tedbirler almışlardır. Bundan maksat, adalet huzurunda taraflar arasında müsavat temin eylemekti.

Orta çağın avukatları yoksulları bedava müdafaa ederlerdi. Bu, Baronun en esaslı vazifelerinden birisi idi. Fakir, terkedilmiş, tazyika maruz kalmış kimseler, Barodan daima menfaat ve yardım görmüşlerdir. Saint Louis müesseseleri, daha 1278 tarihlerinde, (Yoksullara, dullara ve yetimlere icabında resen müdafi tayin edileceğini) emrediyordu. En eski vesikalar bu hizmeti, Baronun büyük bir feragatle yaptığını göstermektedir.[19]

Bu, mesleğin kendisindedir. Iztırap çekenlerin, haksızlığa uğrayanların ümidini, mahvedilmek istenenlerin hayatını, yıkılmak istenen yuvalardaki kimsesiz kadın ve çocukları müdafaa etmek ve kırılmaz cesaretlerinin kudretine inanmak, kürsü üs-

---

(19) Adlî müesseseler üzerinde devletin murakabe yapmadığı, avukatlığı pek de âmme hizmeti mahiyetinde saymadığı, içtimaî yardıma mecbur tutmadığı ve ücret münasebetlerini hususî haklar saydığı memleketlerde (Adlî müzaheret) sistemi kabul edilmemiştir. Meselâ İngiliz kanunlarında adlî müzaheret yoktur. Adlî harçlar, Devlet tarafından avans olarak verilebilir. Fakat avukat (Barrister) en aşağı bir İngiliz lirası almadan mahkemeye çıkmaz. Amerika ve Brezilyada adlî müzaheret büsbütün meçhuldür.

Bununla beraber, adlî müzaheret sistemini kabul etmiyen memleketler de Barolar ve hususî avukat teşekkülleri, bedava yardımı şeref saymaktadırlar.

Romanya, Belçika ve Fransa, adlî müzaheretin stajyerlere inhisar ettirildiği üç memlekettir. Türk Barosu da dahil olduğu halde (Bak: No. 434 mükerrer, 625, not: 1) ötekilerinden bu vazife ayni suret ve derecede, yalnız avukatlara aittir.

tadlarına has gibi bir şeydir. Bu meslek, zayıfları ve gadre uğrayanları himaye etmek için icap eden şuurlu bir gayretin ifadesidir. Bu ifadenin en canlı örneğini, Baroların hiç bir menfaat beklemeden vazife aşkile, kimsesizleri kurtarmak kaygusile seve seve yaptıkları adlî yardımda görüyoruz.

Bizde ilk defa adlî yardım esasını kuran nizamname, Derseadet Dava Vekilleri Cemiyeti nizamnamesidir (Bak: No. 63 e). Ondan sonra cinayet davalarında mütteheme bedave müdafi tayinini emreden kanun, Usulü Muhakemati Cezaiye kanunudur. 249 uncu maddesi : (Kendisine bir vekil intihap etmiyen mütteheme, mahkemece derhal bir vekil tayin olunacağını ve tayin olunmadığı halde muamelâtı müteakıbenin keenlemyekün hükmünde tutulacağını) kaydediyordu. Barolar teşekkül ettikçe bu vekiller, levhada kaydolunanlar arasından seçiliyordu.

İstanbul Barosu, adlî yardımı en mühim vazifelerden birisi saymış; yoksullara, kimsesizlere yapılacak olan bu yardımın dahi diğer vazifeler gibi aynı ciddiyetle yapılacağına dair dahilî nizamnamesine hususî hükümler koymuştur. 44 üncü madde şöyle der:

> "Avukatlar, müzahereti adliye cümlesinden olmak üzere ve meclisi inzibatça ittihaz olunacak usul dairesinde meccanen ifasile mükellef oldukları vazifei vekâleti diğer vezaif gibi aynı ciddiyetle takibe mecbur olup mazeretleri olduğu takdirde esbabı mucibesile birlikte Meclise ve icabına göre mahkemei cinayet reisine arzederler."

İstanbulda cinayet mahkemesinin bulunduğu zamana göre yazılmış olan bu madde şu yolda tatbik edilirdi: İnzibat meclisi her sene, cinayet mahkemesinde müttehimleri bedava müdafaa edecek olan avukatların isimlerini havi bir liste yaparak mahkeme reisine gönderir, mahkeme de sırasile bunlardan birisin seçerdi.

460 sayılı Avukatlık kanunu adlî yardım hakkında hiç bir mecburiyet koymamıştı. Fakat Türk Baroları, her yerde, bu âdetin tatbik alanını cömertçe genişletmişlerdir.

621 – H.M.U. kanunu. Adlî yardımı daha geniş ölçüde kuran kanun, H.M.U. kanunu olmuştur. 465 - 472 inci maddelerine göre, kendisile ailesini maişetçe ehemmiyetli zarurete düşürmeksizin mahkeme masraflarını ve avukat ücretlerini ödemeden âciz kimselerle hayır müesseseleri iddia müdafaalarında veya icraya ve ihtiyatî tedbirlere müracaatlarında haklı olduklarına dair delil gösterirlerse adlî yardıma nail olabilirler.

Adlî yardım, şu hususları temin eder :

1 – Yapılacak muhakeme masrafları muvakkaten af edilmek,

2 – Şahit ve ehli hibre masrafları devletçe avans olarak verilmek,

3 – Muhakeme masrafları için teminattan müstesna tutulmak,

4 – Tebligat ücret ve masrafları tecil olunmak,

5 – Davanın avukatla takibi iktiza ettiği halde ücreti sonra verilmek üzere avukat tayin kılınmak,

6 – İcra dairelerince alınan bütün harçlar tecil edilmek ve zarurî masraflar devletçe avans olarak verilmek,

7 – Pul resimlerinden,

8 – Noterlerin tanzim edecekleri evrak ve suretleri harç resimlerinden muvakkaten muaf olmak.

Adlî yardım talebi, davanın açılacağı mahkemeden[20] yazı ile veya sözle istenir. Talebin yerinde olduğuna dair mahallî belediyesinden bir vesika alınmak lâzımdır. Mahkeme bu talep üzerine, başka merasime lüzum görmeksizin, bir karar verir. Bu karar kat'î olup hiç bir taraf aleyhine kanun yoluna müracaat edemez.

Adlî yardım talebinin esasen varit bulunmadığı veya sebebin ortadan kalktığı mahkemece anlaşılırsa yardım talebinin kabulü hakkındaki karar kaldırılır.

Adlî yardıma memur edilen avukat, kendi ücret ve masrafını aleyhine hüküm verilmiş olan diğer taraftan doğrudan doğruya talep ve davaya mezundur.

Bu hükümler dairesinde mahkemelerin, dava ve icra takipleri için avukat tayini hakkındaki kararları baroya tebliğ edilir ve İnzibat meclisince tatbik edilen bir usul dairesinde avukat tayin olunurdu.

622 – İstanbul barosunun teamülü. İstanbul Barosu İnzibat meclisinin tatbik ettiği usul şu idi : Davanın ceza, hukuk, ticaret davası olmasına göre o işlerde ihtisası olan avukatı seçmek; mahkemenin bulunduğu semte yakın yerlerde yazıhanesi lanları memur etmek; daha ziyade, işleri az olması lâzım gelen genç avukatları ça- rmak.

3 – **İstanbul Barosunun bir istatistiği.** İstanbul Barosu mahkemelerin karine, 1936 yılı içinde, aşağıda yazılı yardımda bulunmuştur.

2, Asliye hukuk 99, Asliye ceza 4, Asliye ticaret 2, Sulh mahkemel- ileri 8, yekûn 175.

loğrudan doğruya Baro İnzibat meclisine veya Başkana vukubu- rine yapılan yardımlar ve bedave istişareler dahil değildir.

k mevkiine girdiği Kânunusani 1939 tarihinden itibaren 10 katları (278) adlî yardımda bulunmuşlardır. Resen gösteri-

---

ret kararını ancak mahkemelerin ve baronun verebileceğini makam ve mercilerinde idarî komisyon ve mahkemelerde bu rdıma lüzum görürlerse Baroya yazarlar. Kararı Büro şefi,

len avukat, müvekkili onu kendi dileğile seçmiş ve bir ücret almış gibi, dosyayı aynı dikkatle hazırlamağa ve mahkemede her zamanki gibi muayyen vakitlerde bulunmağa mecburdur (Bak. No. 629). İstanbul avukatlarının kendilerine tevdi edilen vazifeleri namuslu meslek adamlarına yakışacak surette şerefle yaptıklarını ve çok defa ceplerinden para sarfettiklerini büyük bir iftihar ile söyliyebiliriz.(21) İstanbul gibi birbirinden çok uzak yerlerde mahkemeleri bulunan bir şehirde, meselâ Kartal sulh mahkemesinde bir celse müdafaada bulunmak, bütün bir günü yutar ve hatırı sayılır bir gidiş geliş masrafını icap ettirir. Bunun tekerrürü bir avukat için hakikaten fedakârlık sayılabilir. Hiç bir avukat böyle bir yardımdan dolayı, ne ücret, ne de masraf istemiştir. Bunu da İstanbul Barosunun iyi hizmetleri cetveline eklemek gerektir.

Bir istatistiğe göre Paris Barosu 1890'dan 1934 yılına kadar 147.252 kimseye ceza, 129.700 kimseye hukuk, 38.485 kimseye tekaüt ve 1.548 kimseye ticaret davalarında yardımda bulunmuştur.

624 – Büyük kanunun kabul ettiği esaslar. Avukatlar kongresi, lâyihanın adlî müzahereti teşkilâtlandıran 123 - 128 inci maddelerini (kanuun 122 - 127 inci maddeleri) itirazsız kabul etmiş, hattâ müphem yerlerine katiyet, dar yerlerine genişlik vermiştir. Kanunun koyduğu en mühim esas, asliye mahkemesi bulunan her yerde idare meclisi tarafından tayin kılınan bir avukatın nezaret ve murakaesi altında bir (adlî müzaheret bürosu) kurulmasıdır. Adaleti dağıtma işini en yüksek ve lâzımlı bir vazife olarak göz önünde tutan Türk kanun vazıı, müdafaa vasıtalarından mahrum kimsesizlere ve gadre uğrayanlar şefkat elini uzatmayı bir devlet borcu olarak telâkki etmiştir. Bunu ise ancak barolar yapabilirdi. Banunun bahşettiği bir çok haklar ve imtiyazlarla şerefleri yükseltilmiş, kazanç vasıtaları genişletilmiş olan avukatlara bu yardım hizmetini yükletmek, her halde âdilâne bir hareket olurdu. Zaten Türk avukatları, medenî dünyadaki kardeşlerinin seve seve yaptıkları bu, adlî mükellefiyeti, bu içtimaî yardımı büyük bir feragatle yapagelmişler ve bundan sonra daha müessir bir surette yapmağa hazır bulunmuşlardı. Bu içtimaî ve ahlâkî düşünce, adlî müzaheret sisteminin teşkilâtlandırılmasını icap etmiştir.

625 – Adlî müzaheret bürosu. Müzaheret bürosunun kurulması, avukat sayısı beşten fazla olan barolarda mecburidir. Sayısı beşten az barolarda bu mecburiyet yoktur.

İstanbul Barosu 939 senesi başlangıcında Adlî müzaheret bürosunu teşkil etmiştir. Yalnız bir ay zarfında yardıma memur edilen arkadaşların sayısı 56 olmuştur (10 aydaki sayı için Bak: No. 623).

---

(21) İstanbul Barosu İdare Meclisi, 1939 Kânunuevveli umumî heyet toplantısına sunduğu senelik idare raporunda arkadaşların bu vazife severliğinden sitayişle bahsetmiştir.

Büro, Baroda kayıtlı olan ve her halde tecrübesi, idare kabiliyeti, vaktinin müsaadesi olduğu anlaşılan bir avukatın nezaret ve murakabesindedir. İstanbul Barosu İdare meclisi, büro şefinin meclis âzasından olamıyacağına karar vermiştir. Çünkü şef, umumî kâtibin nezaret ve murakabesi altında bulunacağına nazaran ayni meclis âzasından birisinin diğerine nezaret etmesi muvafık görülemezdi. Burada idare ve kalem işlerile uğraşacak stajyerler ve memur ve müstahdemler bulunur. Fakat adlî yardımı asıl yapacak olanlar; avukatlardır.[22] Büro şefinin, büroda çalışacak stajyerlerle memur ve müstahdemlerin intihap ve tayini, hukukî yardımı yapacak olan avukatlara ait sıra defterinin tanzimi idare meclisine aittir.

Adlî müzaheret bürosu, umumî kâtibin nezareti altındadır.

H.M.U. kanununun yukarıda yazdığımız hükümleri (Bak. No. 621) yeni kanunca da mahfuz tutulmuştur. Yani mahkemelerin, müdafaa ve takip için yoksullara avukat tayini hakkında ki kararlarının Barolarca infazı mecburidir. Fakat adlî yardıma muhtaç bulunanların doğrudan doğruya Adlî müzaheret bürosuna müracaatları dahi caizdir. Büro, Adlî müzaheretin temini için lüzumlu olan muameleleri ifa, talebin kabulü halinde davayı takip ve intaç ve umumiyetle, mahkeme ve takip masraflarını kısmen veya tamamen ifadan âciz olanların mahkemelerle resmî dairelerdeki işlerini takip vazifelerile mükelleftir.

625 – Mükerrer – İstanbul Barosunun formülü. Büro şefile görüşerek, yardıma memur ettiğimiz arkadaşlara aşağıda sureti yazılı mektubu göndermeyi usul tuttuk :

... Avukat ...

Avukatlık kanununu 122 inci maddesi hükmüne tevfikan teşkil olunan Adlî mazaheret bürosu ... mahkemesinin ... dosyasına tevfikan hakkında müzaheret kararı verilen ... işini zâtiâlilerine tevdi eder.

1 – İşin ilk celsesi ... tarihine müsadif ... günü saat ... de olarak tayin kılınmış olmakla zamanında isbatı vücut etmeniz,

2 – Kanunun 125 inci maddesi hükmü, müzahereti şarta talik eylemiş bulunmasından ilk tetkikatın bu cihete teksifi ve haksızlığı sabit olduğu takdirde sübut delillerile birlikte bildirilmesi,

---

(22) Lâyihanın 16 ıncı maddesinde stajyerlerin vazifeleri sayılırken (Adlî müzaheretе nail olanlara ait davaların müdafaasını yapmağa mecbur olduklarına dair) bir fıkra da konulmuştu. Adliye Encümeni bu fıkrayı (henüz avukatlık yapmağa salâhiyet ihraz etmemiş olanların bu gibi müdafaayı yapmağa mezun kılınmaları kendileri için bir faide temin etse bile müzaheret dilen işleri istihfaf hissini verebilir) diyerek kaldırmıştır (Bak: mazbata sahife: 16).
Şu hale göre Adlî müzaheretle mükellef olanlar yalnız avukatlardır. Kanunun 123 üncü maddesindeki (Adlî müzaheret bürosunda devamlı surette çalışacak stajyerlerin tayini İdare ... aittir) fıkrasından maksad, büronun kalem ve idare işlerinde çalışacak stajyerlerdir.

3 – Müzaheret işleri ücretin tecili mahiyetinde bulunmasından usul ve teamüller ve tahsisen kanunun tayin eylediği şekilde ücret mukavelesi akdî ile dosyasına konulması ve tarafınızdan tasdikli bir suretinin gönderilmesi,

4 – Davanın diğer davalardan farksız mahiyette takibi tabiî bulunmasından her üç ayda bir seyri ve ikmalinde neticesi yazı ile bildirilmesi,

5 – İstihsal kılınacak ücretten 126 ıncı maddenin üçüncü fıkrası hükmüne tevfikan Baro hissesi tefriki lâzım gelmekte bulunmasından mezkûr hissenin makbuz mukabili Baro vernezine yatırılması hususuna saygı ile dilerim.

İstanbul Barosu
Adlî Müzaheret Şefi

626 – Adlî müzaheretten istifade şartları. Baro için bir vazife olan Adlî müzaheret, ancak buna lâyık olanlara devletin verdiği bir haktır .Yoksa her isteyen ve aklına gelen bu haktan istifade edemez. Mahkeme masrafını vermeğe, ücretli bir avukat tutmağa kudreti olan birisinin böyle bir yardıma lâyık olmadığı meydandadır. Onun içindir ki müracaatların haklı olduğuna dair delil göstermiyenlere yardım edilmez. Bu deliller ne gibi şeylerdir? Eskiden mahalle ihtiyar heyetleri ilmühaberlerile anlaşılan yoksulluk halini, şimdi, Belediye daireleri tesbit ederler. Şu halde birinci safta belediye vesikası geliyor. Bununla beraber her hangi bir devlet dairesinin verebileceği bir kayıt dahi kâfi delil olabilir. Hiç bir delil ibraz edemiyen, fakat yoksulluğu idare heyeti ve Baro Başkanı tarafından kabul edilenlerden başka türlü delil aranmamak lâzım gelir.

Mahkemelerin müdafaa, tedbir ve takipler için verecekleri adlî müzaheret kararlarının Büro tarafından reddi düşünülemez (Bak: No. 621). Fakat diğer taleplerin reddi halinde alâkalı yazı veya sözle Baro Başkanına müracaat hakkını haizdir. Başkanın vereceği karar kat'îdir (Bak: No. 825).

627 – Avukat ticareti. Dünyadan zenci ticareti kalkmışmıdır? Çölden veya ormanlardan toplanıp burunlarındaki halkalarla sürüklenerek çarşıda pazarda köle diye satılan biçareler varmıdır? Bilmeyiz. Fakat İstanbulda bir avukat ticareti varmıdır? diye sorarsanız evet vardır! deriz. Adlî müzaheret gibi yoksulları kanunun yardımından, hak adamının şefkatinden nurlandırmak için konulmuş olan bu güzel usulün de, başka yerleri bilmiyoruz amma, İstanbulda soysuzlaştırıldığını görüyoruz.

Mahkemedesiniz. Üstü başı oldukça temiz, hali vakti yerinde bir davacı erkek veya kadın, avukat tutacağı için muhakemenin başka bir güne bırakılmasını istiyor. Salondan çıkar çıkmaz, sinsi bir iş adamı davacının peşinden gider ve kulağına şöyle fısıldar :

– Avukata ihtiyacınız var, değilmi bayan?

– Evet,

– Ben size bedava avukat bulacağım,

– Aaa, nasıl olur?

– Yalnız avukatı değil, mahkeme masraflarını, noter harçlarını da bedava temin edeceğim.

– Aman, ne iyi şey.

– Yalnız bana (işine ve adamına göre) beş, on lira vereceksiniz, siz hiç bir şeye karışmayınız.

Zavallı avukat! Köşe arzuhalcisinin yazdığı arzuhal ile sinsi bir ayak takımı tarafından davacı bayana satılmıştır. Bu ticaretten en büyük kazancı gören davacı, beş on lira yalanan da o ayak takımıdır. Zarar gören, aziz yardımı avlanmak suretile sırtında boza pişiren de avukat ve mensup olduğu meslektir.

Âmme müesseselerinin şefkat hislerini dolandıran böyle sefil alış verişe ancak İstanbul gibi yerlerde rast gelinir. (Temlikçilik) gibi (avukat ticareti) de yol almıştır. Bu işi meslek edinen, bu yüzden geçinen kimseler vardır. Bunun önüne nasıl geçmeli? Mahkemelerimizden, belediye ve polisten çok dikkat isteriz.

628 – Büroların masraf ve varidatları. Adlî yardıma mazhar olanların mahkeme masrafları, dava harçları devletçe avans olarak verilmek ve bazıları muvakkaten af olunmak esastır. Keza avukat da önce bedava iş görecek ve ücret ve masrafını aleyhine hüküm verilmiş olan taraftan alabilecektir. Fakat (büro)nun masrafı, müstahdem aylıkları, ufak tefek masraflar, yol paraları ve saire vardır ki bunlar için daimî varidat ister. Avukatlık kanunu bu gibi masrafların karşılığını şöylece tesbit etmiştir :

1 – Her baronun bütçesinden adlî yardım için ayrılan kısım. Bu fasılda kalan varidat fazlasının ertesi seneye aynen nakli mecburidir.

İstanbul Barosu Umumî Heyeti 1939 ve 40 seneleri için Adlî müzaheret bütçesine iki biner lira masraf koymuştur.

2 – Vilâyet veya belediye bütçelerinden veya hayır müesseselerinden Baroya tahsis edilen yardımlar. Adlî müzaherette barolar, daha ziyade ilmî yardımda bulunacaklarına nazaran, paraya taallûk eden yardımların bir devlet ve memleket meselesi olmak bakımından, vilâyet ve belediye bütçelerinin içtimaî yardım faslından yapılması kanun vazıınca düşünülmüştür. Onun için, bu dairelerin bütçeleri hazırlanırken Baro Başkanlarının işbu kanunî vecibeyi hatırlatarak tahsisat istemeleri çok münasiptir. Hususile varidatları mahdut olan küçük barolarda bu lüzum, kendisini daha şiddetle gösterir. Vilâyet ve belediye bütçelerinden adlî müzaheret için tahsisat ayırtmak, ilk yıllarda biraz zor olacaktır. Fakat kimsesizlere ve yoksullara yapılacak adlî yardımla, hastalar için hastane yapmak, açlara aşhane açmak ve tifolula-

rı aşılamak arasında hiç bir fark olmadığını ve bu adlî ve içtimaî yardımın dahi vilâyet ve belediyelerin esaslı vazifelerinden birisi olduğunu, usanmadan, hatırlatmak gerektir.

İstanbul Barosu İdare meclisi 1939 yılı Adlî müzaheret masraflarına yardım için belediye bütçesinden üç bin lira istemişti. Bir yanlışlık yüzünden alınamadığından 1940 yılı için 6.000 lira istenmiştir.

3 – Baro lehine yapılan her türlü teberrulardan tahsis mahalli gösterilmeyenler,

4 – Adlî müzaherete memur edilen avukatın istihsal eylediği ücretin %20'si. Adlî yardıma mazhar olan şahıs davasını kazanıp bir mal elde ettiği takdirde, nasıl ki tecil olunan harç ve resimleri verecekse ona bu menfaati temin eylemiş olan avukatının ücretini dahi verecektir. Bundan başka avukat, ücret ve masrafını aleyhine hüküm verilmiş olan taraftan alabilecektir. Avukat bu suretle tahsil ettiği ücretin %20'sini, baronun masrafları karşılığı olarak baroya terkeder (Bak: No. 625 mükerrer).

5 – Bunun gibi büronun yardımından fyadalanan kimsede avukat ücretinden maada fayladandığı kısmın yüzde onunu baroya tediyeye mecburdur. Şu kadar ki adlî müzaherete nail olmanın tediye edeceği meblâğ, asgarî tarifedekinden aşağı olamaz.

6 – Adlî müzaheret bürosunu idare veya murakabeye memur edilen avukat, büronun senelik faaliyetini bir raporla İdare meclisine bildirir. İdare meclisi büroda çalışmış olanlara (stajyerlere ve müstahdemlere) ikramiye dağıtılmasına karar verebilir. Bu ikramiyeler de masraf sütununa kaydolunur.

İdare meclisinin büro şefi avukata ikramiye vermeyi âdet edinmemesini çok isteriz ve bir kadirşinaslık göstererek böyle bir karar verse de şef avukatın baro kasasından ikramiye almamasını dileriz. Şeref ve haysiyetin bahis mevzuu olduğu yerlere para girmemelidir. Meslek aşkile yapılan fahrî hizmetlerin mükâfatı maddî menfaatler değil, manevî zevktir. Bu düşünce, çıkabilecek dedikoduları da önlemiş olur.

629 – Yardım vazifesi nasıl görülmelidir? İdare meclisinin tanzim ettiği listede isimleri yazılı avukatlar aile meclisinin kararı olduğu, meslek borcu olduğu için bu vazifeyi seve seve yaparlar.

Yukarıda söylendiği üzere (Bak: no. 623, 625) avukatlar, asliye, sulh ve ağırceza mahkemelerinde müdafaa edecekleri hukuk, ticaret ve ceza davalarında dosyayı, müşterisi kendisini serbestçe intihap etmiş ve ücret almış gibi, ayni ciddiyet ve dikkatle hazırlamağa, muhakeme celselerinde vakit ve zamanile bulunmağa, müdafaalarını vicdanlı bir meslek adamına yakışacak surette yapmağa mecburdurlar. Şahsî ihmaller af olunamaz. Büro ve umumî kâtip resen vazife verilen bu kabil avukatları daima murakabe ettiği gibi Baro Başkanı dahi yüksek nezaret hakkını kullanır

ve meselâ yardıma memur edilen avukatın malûmatı olmadan, arasıra muhakeme celselerinde hazır bulunarak, vazifeyi ciddî alıp almadığını murakabe eder.

Adlî yardıma memur edilenlerin ihmal, ciddiyetsizlik gibi hallerde inzibat cezalarına çarptırılabileceklerine şüphe yoktur. Fakat kendilerini harekete getiren kuvvetin bu endişe, değil, bilâkis adlî vazifeyi meslek necabetinin emrettiği şekilde yapmaktan doğan zevk ve inşirah olmasını çok dileriz ve böyle yapıldığını görerek büyük bir zevk duyuyoruz (Bak: No. 623 - not 1). Büro şefi veya Baro Başkanı tarafından geri alınmadıkça ve yahut adlî müzaherete nail olanın doğrudan doğruya feragati vukubulmadıkça, iş sonuna kadar takip edilmek mecburidir.

630 – Bazı hususî haller. Ücret bahsinde kanun, memuredilen avukatla müvekkili arasındaki münasebeti tayin etmiştir. Binaenaleyh her hangi bir sebep ve bahane ile iş sahibinden peşin ücret, yol masrafı ve saire istemek kat'î surette yasaktır.

Bazan bir avukat, evvelce fikir ve nasihat vermiş olduğu bir iş sahibine sonradan yardıma memur edilebilir. Şu halde yapmış olduğu istişarenin ücretini isetyebilir mi? Nazarî olarak isteyebilir. Fakat tatbikatta suiistimallere meydan vermemek için Baro Başkanının fikrini almak muvafiktır.

Adlî yardıma mazhar olan kimse, işin ortalarına doğru ücretli bir avukat tutarsa, adlî yardımda bulunan avukat yaptığı hizmetin ücretini isteyebilir mi? Umumî kanaate göre, adlî yardım kararı sehven verilmiş telâkki edilerek, arkadaşının aldığı veya alacağı ücretin bir kısmını kendisine vermesi icap eder. Bunun miktarını iki arkadaş aralarında kararlaştıramazlarsa Başkan kararlaştırır.

631 – Avukat adlî yardımı reddedebilir mi? Kanunun kabul ettiği esasa göre avukat, resen tayin edildiği işin tarifede yazılı ücretini baro kasasına yatırdığı takdirde mükellefiyetten kurtulur.

Kanunun mühim mazeretleri göz önünde tutarak koyduğu bu esas suiistimal edilmemelidir. Bir avukatın yardımına memur edildiği taraf veya hasmile uzaktan yakından aile, iş münasebetleri olabilir. Bu gibi ciddî sebepler altında yapılabilecek red keyfiyeti büro şefine, umumî kâtibe veya Baro Başkanına bildiriilr. Mazereti takdir onlara aittir. Her halde mazereti olan avukat, kendiliğinden yerine başka bir meslekdaşını koyamaz. Bunun kabulü suiistimallere yol açar ve müzaheret sisteminden beklenen adlî ve içtimaî menfaati bozar.

Yardım vicdanî mülâhazalarla reddedilebilir mi? Meselâ ceza davalarında, suçlunun o fiili işlediği kanaatinde bulunan avukat yardımdan imtina edebilir mi? Üstatların dediği gibi[23] işte bir mektep meselesi ki güzel bir konferans mevzuu olabilir. Tatbikatta, hiç bir büro şefi, umumî kâtip veya başkan böyle bir avukatı müda-

(23) *Payen et Duveau: p. 221.*

faaya cebredemez. Avukat burada, vicdanının sesini dinlemek mevkiindedir. Karar hâkimi veya mahkeme huzurunda suçunu itiraf etmiş olan bir suçluyu müdafaaya hiç bir avukat zorlanamaz.

Hukuk işlerine gelince, haksızlığına kani olduğu bir tezi müdafaa edemiyeceğini anlayan avukat, büro şefine, umumî kâtibe veya başkana müracaatle mazeretini bildirir. Tarifede yazılı ücreti istemek ve yahut avukatı mazur görmek onlara aittir.

632 – Yardımın hitamı. Adlî yardıma memur edilen avukatın vazifesi şu dört suretten birisiyle hitam bulur :

Mücbir sebep tahtında yardıma devam edememek, büro şefi veya başkan tarafından yardım kararı geri alınmak, memur edildiği iş yapılmış olmak, iş sahibi tarafından reddedilmek.

Mücbir sebepleri, geri alma kararını izaha lüzum yoktur. Bunlar takdir işidir.

Avukatın memur edildiği iş bir ceza davası ise icap eden kâğıtları yazmak, müdafaada bulunmak ve temyiz lâyihasını hazırlamakla son bulur. Hukuk işlerinde de esas itibarile böyledir. Gerçi ondan sonra dahi iş sahibine fikir ve nasihat verirse de adlî yardım kararında icra takipleri dahil değildir. Eğer iş sahibi orada da müzaherete muhtaç ise mahkeme veya Baroya müracaatla yeniden karar almak mevkiindedir. Büro, aynı avukatı ve yahut başkasını tayin etmekte serbesttir.

Pek müstesna bir hal olsa da, iş sahibi, kendisine yardıma memur edilen avukatın şahsını reddedebilir. Bu halde avukat, büroya müracaatla yerine başkasının tayinini rica eder. Red son dakikada olmuşsa müdafaa yapılmaz, fakat celsede hazır bulunmak ve gıyap kararına meydan vermemek lâzımdır.

Adlî yardımı kanun tanzim etmiş olmakla beraber hayatta öyle hâdiseler çıkabilir ki ne kitapta, ne an'anede yeri bulunmaz. Adlî yardımı kanunî bir mükellefiyet olduğu kadar yoksulları himaye etmek, zayıflara el uzatmak gibi insanî ve içtimaî cepheden mütalaa edecek olursak çıkacak her müşkülü halledebiliriz. Baro an'anesini daima şefkat örgüsile örecek, avukat bu bakımdan faragatle, menfaati istihkar hissile hareket edecek, kendi vicdanını hâkim yapacak ve kararalarını daima kendi aleyhinde ve yardımına memur edildiği adamın veya müessesenin lehinde verecektir.

633 – Bedava istişareler. H.M.U. kanunu gibi 3499 sayılı Avukatlık kanunu da adlî müzaheret mecburiyetini yalnız mahkemeler, icra merci ve daireleri nezdinde bir hakkın takip ve müdafaasına hasretmiştir. Maddeleri ne kadar geniş ölçüde alırsak alalım, fakir iş sahiplerine bedava fikir ve nasihat vermek, arzuhal ve lâyiha yazmak mükellefiyeti avukatlara yükletilmemiştir. Bununla beraber barolar, bu yardımı dahi şerefle yapagelmişlerdir. Denebilir ki yoksullara yardım istişareleri dahi barolar kadar eskidir.

Fransada halen bedava istişareler Adliye sarayında haftada iki defa verilmektedir. Bundan vergi muafiyetine dair maliyeden verilmiş şehadetnameyi gösterenler istifade ederler. Müracaat edenlerden ödedikleri kiralar hakkında bazı malûmat da alınır.

Türk Baroları müracaat vukuunda bedava fikir ve nasihat vermekten çekinmemişlerdir. Bugün de aynı hizmeti büyük bir feragatle yapmaktadırlar. Türk avukatları içinde, yaptığı istişareler mukabilinde zengin iş sahiplerinden bile ücret alanlar pek azdır. Bunun bir sebebi, avukatın yaptığı hizmet karşılığını ödetmeyi bilmemesi ve halkın da gördüğü yardımdan dolayı müşavirine bir borcu olduğunu anlamaması veya anlamak istememesi ise, diğer en mühim sebebi, Türk avukatının kendisince ufak tefek gördüğü böyle yardımlardan dolayı ücret istemeyi cömretliğine yakıştıramamasıdır (Bak: No. 588). Burada da mesleğin asaleti, feragat hissi, menfaati istihkar kaygusu ön safta geliyor. Bu çok insanî hareketten dolayı meslekdaşlar tebrike lâyıktırlar. Ancak ölçüyü kaçırmamalarını, bedava yardımı ancak müstahak olanlara yapmalarını, muhtaç olmıyanlara karşı gösterilecek feragatin mesleğe ve arkadaşlara zarar getireceğini düşünmelerini tavsiye ederiz.

634 – Bunun teşkilâtlandırılması. Barolara gelince, şimdiye kadar yapageldikleri bu bedava yardımı teşkilâtlandırabilirler. Âzası çok barolarda ve meselâ İstanbulda, evlenme boşanma, nafaka, icra... ilâh gibi tüccardan ziyade orta halli halkı ve fikara kısmını ilgilendiren işlerde ihtisas peyda etmiş avukatlar seçilebilir. Bunlar haftanın muayyen günlerinde, Baroda ve Adliye sarayında şu saatten şu saate kadar bedava fikir ve nasihat verebilirler. Müracaat edenlerin bedava yardıma müstahak oldukları hakkında bazı şartlar aranabilir.

İstişarenin Adliye sarayında veya Baroda yapılması nasıl mecburî ise istişarede bulunan avukatın, her ne sebep ve bahane ile olursa olsun, iş sahibinin o işini yazıhanesinde kabul etmesi kat'î surette yasak edilir. Yani Baro namına istişarenin, başka bir kalıba sokularak kazanç vasıtası yapılması menolunur.

Haftada veya on beş günde bir iki saatini muhtaç vatandaşlarına hasredecek olan avukatın duyacağı manevî zevk, yazıhanesinde bulunup veya bir iş takip edip kazanacağı beş on liranın vereceği zevkten her halde çok büyüktür. Barolar, halkçılığın ve içtimaî tesanüdün dört nalla koştuğu bu devirde yapacakları böyle zümre hizmetlerile kendilerini devlete ve millete daha çok sevdirirler. Bu da en büyük bir kazançtır.

15 – Avukatların mahkemelere, birbirlerine, müşterilerine ve hasımlarına karış vazifeleri

A – Avukatların mahkeme ve hâkimlerle münasebetleri

635 – Mahkemelere hörmet. Bir ferdin son sığınağı mahkemedir. Ne kadar kuvvetli olursa olsun, hasmının yakasından tutup götüreceği yer orasıdır. Hattâ ken-

di hükûmetini bile ondan dava eder. Millet namına adaleti dağıtan odur. Devletin topu tüfeği, ordusu ve donanması onun vereceği kararların arkasındadır. Bunu herkesten ziyade avukat bilir ve onun içindir ki o müesseselere başkalarından fazla saygı gösterir. Mahkeme, milletin adalet mümessili ve adaletin mihrabıdır. Ona karşı saygı göstermek, milleti, adaleti ve kendini sevmek ve saymak demektir. Bir avukatın mahkemeye hörmet etmemesi. Allaha istifa vermesi demektir. Allaha nasıl istifa verilir? Ona ait olan bir şeyi ona vermemek, hele ona dil uzatmak, eğri yola nişan almak gibi bir şey olur ki kurşun döner; atana saplanır.

Vakıa Türk avukatı Baroya girerken mahkemelere hörmet edeceğine yemin etmiyor. Fakat yemine ne lüzum var? Bu onun meslek borcudur. Güneşin parlaklığını teyit için kanun lâzım olmadığı gibi avukatın mahkemeye hörmet etmesini emreden metinler de gerekmez. Eski kanunların bazılarında görülen bu mecburiyeti yeni metinlerde görmüyorsak bu, artık herkesçe ve hususile avukatlarca belli olan bir şeyi yazmağa lüzum olmamasından ileri gelmiştir.

Bütün bunlara rağmen şurasını ehemmiyetle işaret edelim ki avukatın mahkemeye karşı göstereceği hörmet, hakime karşı olan istiklâlini kaybettirecek dereceyi bulmamalıdır. Çünkü istiklâlsiz yapılan hörmet, zillet olur ki avukatlık vekarı buna mânidir (Bak: No. 600).

636 – Avukatlar mahkemelere boykot yapabilirler mi? Avukatlar adaletin amelesi olduklarına göre onun yürüyüşüne engel çıkaracak hallerden sakınmak mecburiyetindedirler. Âmme hizmeti gören ve başkasının hakları ellerine verilen adamların toplu bir surette mahkemelere karşı harp açmaları, müdafaadan çekinmeleri caiz değildir. Paris Barosu, Paris mahkemeleri birinci reis Seguier'in 1844'te açılış celsesinde söylediği bir nutka kızmış ve istinaf mahkemesi huzurunda avukatların bir müddet müdafaa yapmamalarına karar vermişti. Reisin uğradığı büyük bir aile felâketinden biraz sonra bu kararı bozmuştur.

Bunun gibi bir boykot kararını da İstanbul Barosu avukatlarının meşrutiyenin ilânından sonra cinayet mahkemesine karşı verdiklerini hatırlarız.

Avukatların mahkemelere ve onların temsil ettikleri Türk milletine karşı olan hörmetleri böyle genel bir harekete mâni olmakla beraber avukatın vazifesi müdafaa ettiği adaletin ve temsil ettiği hak sahibinin menfaati namına aldığı işi sonuna kadar takip etmek olduğundan bu gibi hallerin uygunsuzluğu meydandadır.[24] Bir mahkemeden Baroya karşı istenilmeyen bir hareket çıktığında Baro reisi vasıtasile yanlış anlaşmaları düzeltmeğe çalışmak ve icabında Adliye Vekâletine müracaat etmek en doğru yoldur.

---

(24) J. Appléton: p. 355.

637 – Hâkimlere riayet. Mahkemelere hörmete mecbur olan avukat, hâkimlere riayet eder. Müesseseye tatbik edilen (Hörmet) ile şahıslara gösterilen (Riayet) arasındaki ince farka dikkat etmelidir.

Hâkime riayet göstermeli derken, bazı tecrübesiz ve yahut maksatlı meslekdaşların yaptıkları gibi selâm verirken iki büklüm olmamağı ve riayeti yaltaklanma derecesine vardırmamağı hatırlatırız. Gene tecrübesiz veya kendi kendinden şüpheli bazı hâkimlerin yaptığı gibi avukatı görünce kaçınmak ve yahut şüphelenirler diye yan bakmak ta doğru değildir. Mahkeme gibi baro da müstakildir. İkisi de birbirine karşı hörmet gösterirler. Adaleti dağıtmak işinde hâkimin de, avukatın da muayyen vazifeleri vardır. Birbirine riayet ederler. Hâkime karşı göstermeği unuttuğu riayetten eza duyduğunu söyliyen avukatlar ve bir avukatı incittiği için tarziye veren hâkimler görülmüştür.

Adliye denilen büyük imalâthanede sabah akşam bunca yıllar beraber yaşayan ve çalışan hâkimlerle avukatların karşılıklı haklarını ve borçlarını yazmak üstat Payen'in dediği gibi, daireyi murabba yapmağa benzer. Fakat aynı tahsili görmenin, aynı vazifeyi yapmanın ve uzun yıllar karşı karşıya çalışmanın verdiği bir mümarese ile anlaşmak ve sevişmek pek kolay oluyor. Avukat, hâkimi incitmeksizin ve darıltmaksızın tenkit ediyor. Hâkim de, avukat ta, şahıslara dokunmaksızın, işi örsleyorlar. Her hangi bir dairenin bir evrak kâtibine (şu kâğıdı çekmecende alıkoymakla bana haksızlık ediyorsun) deseniz hakaret davası açmağa kalkar. Halbuki avukat, hâkimin şahsını tahkiri hiç hatırından geçirmediği ve o da böyle bir şey düşünmediği halde adalet huzurunda neler ve neler söylenmez! Bu derece anlaşmaya, ancak Adliye sarayında rast gelinir.

Hâkim, mahkeme salonuna girdiği zaman avukat ayağa kalkar. Bu, gösterdiği riayetin eseridir. Tefhim ettiği hükmü ayakta dinler. Bu da, şahsına riayetten ziyade tefhim edilen karar milletin iradesi olduğundandır. Buna mukabil hâkim de avukata (Üstad!) diye hitap eder. Bunu söylemek istemezse tabiî zorlanmaz.

638 – Karşılıklı riayetin diğer bazı görünüşleri. Riayetin bir eseri olarak avukat, hâkimi bekletmeden tayin olunan saatte hazır bulunmağa çalışmalıdır. Bunun gibi hâkim de, muayyen saatte mahkemeye çıkmalı ve kendisi gibi adalete hizmet eden arkadaşını bekletmemelidir. Bu da onun vazifesidir. Hâkimle avukatın bu karşılıklı borçları, iş sahibine karşı da bir saygı eseri olarak istenir. Yalnız ezici meşguliyetleri olduğu bilinen ve fiilen vazife gören Baro başkanı için istisna vardır. Hâkimler tarafından daima sayılması lâzım gelen bir ananeye göre (Baro Başkanı ne zaman yapabilirse o zaman müdafaa eder).

Hâkimler avukatlara karşı gösterecekleri riayeti, sözlerini kesmemekle de gösterirler. Avukat müdafaasını istediği gibi yapabilmelidir. Çünkü davayı en iyi onlar bilirler. Hâkimler onlar kadar dosyayı ihata edemezler. İşleri çoktur. Bundan ötürü bir avukat sadet haricine çıkmadıkça hâkim sözünü kesmemelidir. Bununla beraber

hâkim de insandır. Diğer işlere yetişebilmek için sık sık avukatın sözünü kesmek meylini gösterebilir. En medenî memleketlerde bile bu yüzden hâkimlerle avukatlar arasında acı tatlı münakaşalar oluyor. Bereket versin ki iki taraf ta ileri gitmiyor ve tatlı bir hal tarzı bulunuyor.

Hâkimlerin avukatlara karşı gösterecekleri riayetin bir misalini de muhakeme celselerinde hariçten birisinin avukatın şahsına karşı vukubulacak tecavüzüne müsaade etmemelerinde görürüz. Bazan avukat vazifesini yaparken büyük taarruzlara uğrayabilir. Gerçi bunların cezası büyüktür (Bak: No. 509, 511). Fakat hâkim derhal avukatı müdafaa etmeli, mütecavizin sözünü kesmeli, icap ediyorsa cezalandırmalıdır.

Bir hâkim aleyhinde şahsî bir işinden dolayı dava açmak için kendisine müracaat edilen avukat, her şeyden önce o hâkimi ziyaret etmeli (Bak: No. 641), böyle bir dava açılacağını söylemelidir. Nezaket bunu icap der. Tabiî, hâkim aleyhinde hiç bir dava alınmasın demek istemiyoruz. İcap ediyorsa ve haklı görüyorsa korkmadan davayı alabilir. Haklı da olsa kabul etmemek elindedir. Demek istediğimiz, meslekdaşlık icabının bu gibi hallerde avukatı çok düşünmeğe mecbur ettiğini anlatmaktır.

Yukarıda söylediğimiz gibi baro, hâkimliğe ve hâkimlere karşı gösterdiği saygı ve riayetin bilmukabele kendisinden ve âzalarından esirgenmemesini istemekte haklıdır. İstanbul Barosu İnzibat meclisi, bazı avukatların bu riayeti göremediğinden dolayı şikâyetlerde bulunmuştur. Hâkimle avukat arasında baş gösteren anlaşmamazlıklardan ve ileri geri sözlerden dolayı celse sonunda sebebiyet veren tarafın diğerine teessüflerini beyan etmesi şerefli bir harekettir. Aksi takdirde hâkim tarafından mahkeme reisine ve avukat tarafından Baro Başkanına haber verilmelidir. İkisi bu işi çok kolay ve memnuniyeti mucip bir şekilde hallederler.

Müdafaasını dış bir mahkeme huzurunda yapıyorsa avukat hâkime kendisini takdim etmelidir. Bu hem saygı ve nezaket eseri, hem de kendisini tanıtmak vasıtası olur.[25]

Hâkimlerin cenaze merasiminde avukatların ve bunlarınkinde hâkimlerin bulunarak son vazifeyi yapmaları riayet icabıdır. Baro, uzun müddet hâkimlik etmiş bir zatın cenazesine bir çelenk gönderebilir. Kıdemli avukatlardan birisi mezarının başında yaptığı hizmetleri anlatan bir nutuk söyleyebilir.

639 – Lâübalilikten ve şüphe verecek hallerden sakınmak. Avukat Adliye sarayının içinde hâkime gösterdiği riayeti dışında da göstermelidir. Fakat lâübalilik hiç birine de yakışmaz. Avukat müdafaasını yaparken lisanında ve vazu hareketlerinde lâübali olmaktan, hısımlık ve dostluk münasebetlerini resmî işlerde izhardan

(25) İstanbul Barosu dahilî nizamnamesi madde: 29 (bazı meselelerin takip ve müdafaası için baro bulunan yerlere azimet eden avukat, huzurunda müdafaada bulunacağı mahkeme reisile o mahal baro reisini makamlarında ziyaret eder).

çekinmelidir. Böyle bir hal hâkimi rahatsız eder; meslekdaşlar arasında ve hariçte bir takım dedikodulara yol açabilir.

Avukat ve hâkim, birbirlerine karşı, yanlış tefsirlere sevkedebilecek derecede dikkati calip ve mutadın fevkinde iltifat ve ikramda bulunmaktan çekinmelidirler. Avukat, mahkemede görülmekte olan bir dava hakkında hâkimle hususî surette görüşemez ve mektuplaşamaz. Hâkimin müsamahasını veya şahsî fikirlerini elde etmek için tedbirler almak muahazeyi müstelzimdir (Bak: No. 263).

Celse haricinde meslekdaşının bulunmadığı zamanlarda ve Adliye sarayının dışında, takip ve müdafaa ettiği bir davadan avukat hâkime bahis açmamalıdır.

Bazı hâkimler, tarafların ismini söylemeksizin ve bir kanaat izhar etmeksizin, hallinde müşkülât gördükleri hukukî meseleler hakkında, ilim ve ahlâklarına emin oldukları avukatlarla istişare yaparlar. Avukat, konuşulan davanın taraflarına intikal etse bile, istişare neticesini, ne tarafları avukatlarına, ne de başkalarına söylemekten, hattâ en ufak bir iymadan son derece çekinmelidir.

Avukat hâkimle dost olabilir. Fakat bu dostluğunu menfaat temini için kullanır veya böyle bir his verirse şerefsizlik etmiş, ağırcezaya istihkak kazanmış olur. Pek dost veya uzaktan hısım olduğu bir hâkim huzurunda müdafaa için kendisine bir iş teklif edilen avukat, bu işin kendi fazilet ve şöhretine mi, yoksa hâkimle olan dostluğuna mı geldiğini önce tetkik etmelidir. Bazı iş sahipleri böyle münasebetlerden istifade etmek için hiç bir fırsatı kaçırmazlar. Bir dava açılacağı zaman kendisine müracaat edilmeyip te işin ortasında yardımı istenilen avukat, eğer işi görmekte olan hâkim dostu ise, o işi alırken çok düşünmelidir (Bak: No. 684). Hele o güne kadar o işi takip ve müdafaa eden avukat değerli bir üstat ise ve kendisi bilgi, tecrübe ve şöhretçe onun derecesinde değilse, bu hal müracaatin hâkimi elde etmek için yapıldığına karine olabileceğinden yardımını reddetmek için ortada kuvvetli bir sebep var demektir.

640 – Müddeiumumilere karşı. Mahkeme kararını ve yahut bir hâkimin muamelelerini tenkit icap ettiğinde avukatın itidal dairesinde hareketi icap ederse de (Bak: No. 651, 741) ittihamın ortaya attığı silâhları tahrip için müddeiumuminin hatalarını göstermek icap ettiği vakit avukat, haklarının hiç bir kısmından vaz geçmemelidir. Bu takdirde müddeiumumî rakiptir. Zaten aralarında fark ta yoktur. Biri ittiham, diğeri müdafaa eder. Hattâ bir bakıma, müdafaa ittihamdan daha kudsaldır. Bunun için avukatın ona karşı, en az, müsavi silâhlarla mücadeleye girişmesi gerektir. İddianameyi baltalaması, âmme davasını açanların kanunsuz hareketlerini hırpalaması yerinde olur. Bununla beraber, şahsî hücum ve tecavüzlerden sakınması gerektir.

641 – Kardeşlik ve yoldaşlık. Bu kitabın bir çok yerlerinde söyledik (Bak: No. 510, 511, 637) ve daha söyleyiceğiz ki hâkimle avukat aynı gaye için çalışan iki işçidir. Eskilikte ikisi de birdir. Birisi ötekini tamamlar.

Şu hale göre her ikisi de vazifelerini yaparken birbirine karşı itidal ve nezaket dairesinde muamele etmek mevkiindedirler. Avukat müdafaalarında fazla şiddetli davranmamalı, itiraz ve tenkidini şahsî bir hücüm derecesine vardırmamalıdır. Düşünmelidir ki hâkimler de insandırlar. Gördükleri şiddetli muameleden farkında olmıyarak müteessir olurlar. Hâkim de aynı duygunun altında, kendi yardımcısına tatlılık ve yumuşaklık ile mukabele etmelidir. Gerçi kararı veren kendisidir amma ona malzemeyi hazırlayan da avukattır. Avukatın bu yardımı sayesindedir ki hâkim kararının hukukî sebeplerini sağlamlaştırır. Birbirlerine karşı gösterecekleri bu iyi muamele, vazifelerini çok kolaylaştırır.

Bir memlekette hâkimlik yüksek ve müreffeh olsun da, avukatlık hakir ve sefil olsun, bu düşünülemez. Yahut avukatlar muhterem, hhakimler itibarsız olsunlar, bu da mümkün değildir. Hayır! Bu hiç mümkün değildir. Biri muhteremse öteki de muhteremdir, değilse öteki de değildir. Onun için her ikisi de bunu anlamak, elele vererek çalışmak, birisi ötekisini yükseltmek gerektir.

Böyle olmakla beraber bazan hâkimin avukata karşı şiddetli hareket ettiği, avukatın da müdafaasını tecavüz derecesine vardırdığı, zabıt varakaları yapıldığı, hakaret davaları açıldığı görülmektedir (Bak: No. 511). Bu gibi haller her iki müessesenin ruhunu da rencide eder. Dinleyenlere karşı yapacağı tesir çok kötü olur.

Adalet işinde âmirlik memurluk yoktur. Kardeşlik, yoldaşlık vardır. Müdafaanın mesuliyeti altında ezilen, müvekkilinin ıztırabını benimseyen avukatın çok haklı bulduğu bir tezin yanlış anlaşıldığını görerek bazan sinirlenmesi ve zâfa kapılarak batırıcı kelimeler kullanması mümkündür. Bunu fark eden hâkim, bir büyük kardeş tatlılığile avukatı itidal dairesinde müdafaaya davet etmelidir. Avukat da insandır. Onun da sinirleri vardır. Haksız gördüğü bir muamele, müvekkilinin bu yüzden göreceği zarar kendisini tahrik edebilir. Böyle bir vaziyette hâkime yoldaş müsamahasile avukatı teskin etmek ne kadar yaraşır! Bunun gibi hâkim de bir gün neşesiz, sinirli, hasta olabilir. O da ortada sebep yok iken avukatın çok söylemesine, sesinin tonunu yükseltmesine, kararlarını tenkit etmesine hiddetlenerek hiç kusuru olmıyan avukata biraz sert mukabelede bulunabilir. Bu anda avukata düşen vazife de, müdafaa tarzını daha yumuşatmak ve tatlılaştırmak ağırlaşan havayı giderecek münasip bir kaç cümle söylemektir. Böyle vaziyetlerde celse biter bitmez hâkimin avukata haber göndererek veya avukatın hâkime giderek tatlı tatlı özür dilemeleri ne iyi olur!

Kat'î bir zaruret olmadıkça avukatın hâkimi şikâyet veya red gibi kanun yollarına müracaat etmemesi (Bak: No. 638) ve zaruret gördüğü hallerde de çok düşün-

mesi ve hâkimin de bu gibi istenilmeyen hallere meydan verecek hareketlerden sakınması gerektir.

Şurasını hâkim de, avukat da hiç unutmamalıdır ki, bu iki müessese düşman değil dosttur. İkisinin de hedefi birdir. Birbirinin yardımcısıdır. Bu müşterek işi karşılıklı sevgi ve saygı ile yapmak, muvaffakiyetlerini temin edeceği kadar adaletin de dileğidir. Aralarında her hangi bir anlaşamamazlığın hallini zabıt varakalarına, ceza mahkemelerine bırakmaktansa mahkeme reisine ve baro başkanına[26] bırakmak daha hayırlıdır (Bak: No. 814). Onlar daha serin kanlılıkla ihtilâfı her iki tarafın haysiyetini koruycu şekilde hallederler. Hâkimle avukat arasındaki kavganın mahkemelere intikal etmesi, her ikisinin haysiyeti ve menfaati bakımından da iyi değildir. Bu kavgadan, ister galip ister mağlup olsun, her iki taraf ta hırpalanarak çıkar. Adaletin göreceği zarar ise bunlardan daha büyüktür.

B – Avukatların birbirlerile münasebetleri

642 – Bu münasebetlerin kaynağı. Münakaşa veya kavga yapan iki adamın birbirine küstüklerini, hattâ bu küskünlüğü aile mirası olarak çoluk ve çocuklarına bıraktıklarını görüyoruz. Avukat Adliye sarayında kendi arkadaşlarile her gün münakaşa, mübareze yapıyor. Hayatı baştan başa kavga ile, savaşla geçiyor. Öyle iken aldığı davanın üstünde kalan da, altında kalan da, dargınlık, kin, intikam hissi taşımıyor. Adaletin önünde bütün kuvvetlerile birbirlerine hücum eden söz bombardımanı, mantık çıkmazı ve kanun düellosile birbirinin sırtını yere getirmeğe uğraşan bu adalet silâhşorlarının mahkeme salonundan çıkar çıkmaz gülüşmeleri, sanki içeride bu kadar gürültü olmamış ve birbirinin hal ve hatırın sormuş gibi, kolkola koridorda gezmeğe başlayarak ya içeride bitiremedikleri münakaşaya tatlı tatlı devam etmeleri, yahut şuradan buradan konuşmaları dikkat ve ibretle, biraz da sevinç ve gururla görülecek bir şey değil midir? Bu şaşılacak ve beğenilecek şey nasıl oluyor? Dıştan bakanlar bunun sırrını anlayamazlar. Fakat o cübbeyi giymiş, hakkın ve uğradığı haksızlığın sürur ve heyecanile heyecanlanmayı bilmiş, Adliye sarayının karanlık koridorlarında neş'e, elem, zafer ve mağlubiyetin tadını ve acısını tada tada kemale ermiş insanların bu centilmenliklerini anlayabilmek için onların ruhlarını ve kalplerini okumak, âdet ve ananelerinin derinliklerine kadar inmek lâzımdır.

eyi giyinceye kadar avukatların geçirdikleri tahsil hayatı birdir. Hepsi ilk, tahsili yapmışlardır. Staj, kalfalık hamayılının kuşanıldığı başlı hları kültür kuvvetile incelmiş, düşünceleri zarifleşmiş olan üsturlarile ve kanunun emirlerile uğraşa uğraşa hak ve kanun larda derinin altındaki et ve kemikteki ilik gibi ayrılmaz

sırada müstahak oldukları hörmete nail olmaz veya rası için muktazi teşebbüslerin yapılmasını Baro

bir hale gelmiştir. Baroya kaydolunduktan sonra ise meslekdaşlarile daima münasebettedirler. Teneffüs ettikleri hava aynıdır. Yazıhanelerinde çalıştıkları zaman yalnız iseler de vazifelerini Adliye sarayında, hâkimin önünde görüyorlar, etrafları ise hep meslekdaşlarile çevrelidir. Tâ eskilerden büyüklerine ve büyüklerinden kendilerine kadar baş ve el üstünde taşınarak gelmiş olan ve adına âdet ve an'ane denilen kaidelerle ruhları ve düşünceleri bezenmiştir. Kendi hür isteklerinin eseri olan bu kaideler sayesinde mesleklerini centilmenler gibi kardeşlik, itimat, nezaket, nezahet dairesinde yapmaya alışmışlardır. Bunlar öyle bağlardır ki et ve kandan gelen aile bağlarından daha çok kuvvetlidir. Çünkü bilerek, istenerek yapılmaktadır. Duyulması yazılmasından daha kolay olan bu bağlar ne gibi şeylerdir?

643 – **Meslekdaşlık.** Avukata vazifesini kemal bulmuş bir insan gibi yaptıran birinci bağ, meslekdaşlık bağıdır.

Meslekdaşlık ne demektir? Eski üstatlardan Duchaine et Picard meslekdaşlığın faide ve lüzumunu şöyle anlatır: "Meslekdaşlık, avukatların birbirlerine karşı olan bütün vazifelerini bir kelimede hülâsa eder. Meslekdaşlık, baro istiklâlinin ve vekarının bekçisidir. Kuvvetini nezaket ve nezahetten alır, mesleğin icrasına, başka hiç bir şeyde bulunmıyan bir letafet serper, münasebetleri kolaylaştırır, zorlukları giderir. Adaletin yardımcısıdır. Çünkü işlere, düşmanlığı gideren bir yumuşaklık verir. Meslekdaşlık sayesindedir ki avukat yalnız şerefli, haysiyetli bir adam olarak kalmaz. Belki aynı zamanda hayırhah, nazik ve nezih bir insan olur".

Diğer bir müellif de şöyle der: "Meslekdaşlık rabıtası, avukatlığa diğer meslekler in hiç birisinde bulunmıyan bir cazibe bahşeder. Münasebetlere inkişaf verir. Onsuz yenilemeyen müşkülleri ortadan kaldırır. Davaların müdafaasında garez ve kine mâni olan bir yumuşaklık havası yarattığı cihetle adaletin iyi dağılmasına müessir olur. Bu zihniyetin ilk neticesi, mesleğin icrasına taallûk eden zor vaziyetlerde karşılıklı bir yardım vecibesidir".

Meslekdaşlık, bir göbekten gelen ve bir kuşak ile çevrelenen insanların karşılıklı samimiyet ve takdirlerinden doğma bir bağdır. Avukatın bu hissi duyduğu adam, kendisi gibi yetişmiş, kendisi gibi değerli ve namuslu bir adam diye âmmeye tavsiye olunmuş birsidir ki aynı yolda yürümektedir. Kendisine gurur veren rabıtalar onda da vardır. Şu halde onu sevmesi, mesleğini ve kendisini sevmesi demektir.

Meslekdaşlık, yalnız sınır içerisindeki baroları birleştiren bir bağ olarak ta kalmıyor, sınır aşırı münasebetlerde de kendisini hissettiriyor. Milletlerarası Barolar Birliği, dünya avukatlığı münasebetleri bunun görünüşleridir.

Meslek arkadaşlığının esasını teşkil eden mütekabil hak ve vecibeler, aynı zamanda ve bilhassa adaletin tedvirine de müessir olacak bir mahiyet arzeder. Çünkü davacılar arasında husumet doğuran hislerin avukatlar arasındaki münasebet ve muamelelere tesiri, mürafaa ve muhakemenin nezahet ve mehabetini ihlâl etmekle kal-

maz, mahkeme salonlarını açıktan açığa çarpışan şahsî ihtiras ve menfaatlerin devamlı bir meşheri haline koyar. Bundan başka birbirinin hususiyet veya şahsî temayüllerile uğraşan avukatlar, mahkemeyi mevzu harici sözlerle işgal etmiş olurlar. Meslek te lüzumsuz ve sevilmez bir hale gelir. Düşünmelidir ki avukatlar adliyede her adımda yekdiğerine tesadüf eden, işlerde daima karşı karşıya bulunan kimselerdir. Birbirini her zaman görmeğe mahkûm şahısların düşman kesilmeleri ve meslektaşlarını da bunu izhara alet etmeleri ne acı bir vaziyettir! Bu bakımdan avukatlar arasındaki münasebetleri tanzim eden meslekdaşlık rabıtalarının ehemmiyeti kendiliğinden tebarüz etmiş olur.

644 – Vazifeleri. Meslekdaşlık, baro olan her yerde bir takım kaidelere boyun eğmeyi emreder. Cresson bu vazifeleri şöyle toplar:[27] "Meslek tesanüdü avukata eskilere hürmeti, meslek ihtilâflarının hallinde aile seçilmişlerinin kararını kabulü, karşılıklı nezaket, nezahet ve itidali, müşterilerin nankörlüklerine karşı birbirini himayeyi, dava kâğıtlarının elden alınıp verilmesini, müdafaa ve münakaşalarda karşılıklı saygıyı emreder".

Her şeyden önce Baro Başkanına ve İdare meclisine hörmet edilecektir. Başkanın dileklerini yerine getirmek, davetlerine koşmak, Meclisin kararlarını yerine getirmek avukat ve stajyerler için borçtur. (Avukatlar İnzibat meclisi kararile vaki olacak her davete icabete ve istenecek izahatı vermeye ve ittihaz olunacak idarî kararları ihmalsiz kabul ve infaza mecburdurlar. İstanbul Barosu dahilî nizamnamesi Madde: 42). Kime ve her hangi işe ait olursa olsun Başkanın ilgili bulunduğu bir yardımda avukatların randevuları onun yazıhanesinde verilir (Bak: No. 77). Avukatlar, Eski Baro Başkanlarına karşı da aynı hörmeti gösterirler. Çünkü taşsız hükümdarlık tahtına oturmuş olanlar yarı resmî otoriteyi daima taşırlar. Gençler, eskilere saygı ve birbirlerine karşı sevgi ve nezaket göstermek mevkiindedirler.

Adalet işi, müşterek bir iştir. Orada genç, ihtiyar her avukatın rolü vardır. Bu rolü muhtelif cephelerden, zıt yollardan yürüyerek yaparlar. Bunun için iyi niyet, iyi yürüyüş ister. Çünkü her birisi o (bütün)ün bir parçasıdır. Parçaları bozuk, kaba bir bütünden iyi yardım beklenemez.

Muvaffakiyetle muvaffakiyetsizliğin yanyana yürüdüğü, yardımın çok defa nankörlükle karşılandığı bir meslekte, yumuşak ve kibar görünüşüne rağmen, avukatların bazan birbirine karşı daha az asîl hisler taşıdıkları görülebilir. Bu, beşer kalbinin zaafıdır. Fakat avukat, bu gibi hallerde bile aziz mesleğini ve kendisi demek olan aziz arkadaşını unutmamalıdır. Büyüklerimizin gösterdikelir misaller bu kötülüğü ve bu tehlikeyi en hafif dreceye indirmektedir.

645 – Meslek tesanüdü. Avukatlar, çelik ve çimentodan yapılmış betonarme bir kale gibi, birbirine dayanmalı, birbirine yardım etmelidirler. Mesleklerine gelen

---

(27) T. I. p. 370.

tecavüze, fertlerinden birisinin uğradığı haksızlığa karşı bir vücut gibi karşı koymalıdırlar. Büyük bir feylesof iki insan arasındaki dostluğu şöyle tarif eder: (İki bedende sakin bir ruh, iki ruhta sakin bir beden!) Bir baroda kayıtlı avukatların dostluğu şu halde, ruhların levhada ve levhanın ruhlarında sakin olmasıdır, denilebilir. Bunun neticesi olarak hiç bir avukat, müşterisinin bir meslekdaşı aleyhinde bulunmasına, mesleğe sövmesine müsaade etmemelidir.

İki meslekdaş arasında şiddetli bir münakaşa, başladığı zaman daha ihtiyari müdahale ederek yatıştırmalıdır. Banun ve an'anelerin avukatlar arasındaki gerginlikleri halletmek hususunda Baro Başkanlarına ve İdare meclislerine vermiş olduğu pederane salâhiyet, meslek bağlarını kopmaktan korumak içindir.

Avukatların birbirinden müşteri ayartmaları, birisinin yaptığı yardımı ötekisinin küçültmesi caiz değildir. İstanbul Barosunda uzun zamandan beri hüküm süren bir kaideye göre bir avukat, meslekdaşının müsaadesini almadıkça onun meşgul olduğu bir davaya yardımda bulunmaz. Bir avukat her hangi bir sebepten dolayı müşterisini bıraktığı takdirde yenisi eskisinin tahsil edilememiş ücretinin teminini bir vazife bilir. Müşterilerin çok defa nankör olduklarını unutmamalıdır.

Bir kaç avukat bir müvekkilin davasını birlikte takip ve müdafaa ediyorlarsa her meselede görüşüp konuşarak el ve fikir birliğile vazifelerini yapmaları icap eder. Tabiî daha kıdemsizin eski avukata karşı daima üstat muamelesi yapması gerektir. Fakat müdafaaya ait esaslı bir noktada görüşleri ayrılırsa her biri fikrini söyler ve karar müvekkile bırakılır. Bu karar, esaslı bir uçurum açmazsa yani muhalif avukatın kanaatinçe müvekkilin hayatî bir zararını mucip olmaz ve yahut kendisinin öteden beri müdafaa edegeldiği prensiplere aykırı düşmezse, avukatça kabul olunur. Aksi takdirde dosyayı iade etmesinden başka yapacak bir şeyi kalmaz.

Usul kanunlarında avukatların birbirine yapacakları tebliğatın muteber olacağına dair olan kayıtlar, meslek tesanüt ve itimadının kanunlaştırılmış bir görünüşüdür ve baroların şerefidir. Dosyalarını okumak için birbirine vermeleri, istedikleri kâğıtların kopyalarını göndermeleri de bu karşılıklı sevgi ve itimadın eseridir.

Muhakeme celsesinde bulunamıyan arkadaşının mazur olduğunu hâkime söylemek, geç gelen refikini beklemek, müdafaasını hazırlayamamış ve müvekkilinin menfaatini tehlikeye düşürecek bir hal bulunmamış ise celseyi münasip bir güne talik eylemek de böyledir. Arkadaşını gıyap kararı masraflarını ödemeye mecbur etmek ve müvekkiline karşı utandırmak, baro tesanüdünün hoş görmiyeceği taşkınlıklardandır. Bugün arkadaşının başına gelen bu halin yarın da kendisine gelebileceğini düşünmeli ve mümkün olan her türlü kolaylığı yapmalıdır. Bunu bir meslek borcu ve nezaket eseri olarak yapmak nasıl lâzımsa, karşıdaki arkadaşın da bu müsamahayı suiistimal etmemesi, kat'î ve zarurî mazeretler olmadıkça celselerde vakit ve zamanile hazır bulunması lâzımdır. Aksi takdirde bunun cezası, ötekisininkinden daha büyük olur.

Seyehate çıkan, hasta olan arkadaşın davalarını müdafaaya koşmak, müddetli yazılarına yardım etmek... bunlarda meslek yardımının icaplarıdır.

Birbirinden şikâyeti bulunan avukatlar Baro Başkanına müracaat ederler ve etmelidirler. Başkan, otoritesi sayesinde bu gibi ihtilâfları daha iyive meslek menfaatlerine en muvafık şekilde halledecek mevkidedir. (Avukatlar mesleklerini yaparken müstahak oldukları saygıyı görmez veya hakarete uğrarlarsa lâzım gelen teşebbüsü yapmasını Baro Başkanından isterler: Dahilî nizamname Madde: 34).

Bir avukatın hiç te haberi olmadığı halde Adliye Vekâleti, malî müesseseler, resmî daireler onun hakkında malûmat edinmek isterler. Baro Başkanı siciline, meslekteki gidişine, saireye bakarak ve daima meslek tesanüdünü göz önünde tutarak münasip göreceği malûmatı verir.

646 – İstanbul Barosu Dahilî nizamnamesindeki hükümler. İstanbul Barosu Dahilî nizamnamesini hazırladığımız sıralarda, Büyük Avukatlık kanunu gibi bir kanunumuz yoktu ve Baromuzun meslek tesanüdü hakkındaki bilgileri pek müphem şeylerdi. Bu dayanışı ve karşılıklı saygıyı ifade etmek için bazı kaideler koymağa mecbur olmuştur (Bak: No. 99). Bunlar bugün iyi bir an'ane halinde İstanbul Barosunun bağrında yaşamaktadır.

Avukatlar gerek asaleten ve gerek vekâleten birbirleri aleyhine dava açacaklarında, en aşağı bir hafta evvel İnzibat meclisine yazı ile malûmat vermeye mecburdurlar (Madde: 32). Bir avukatın şahsî bir alacağından ve yahut müvekkil namına açacağı her hangi bir davadan (Bak: No. 520, 543, 811) dolayı mahkemeye müracaatından evvel Baroya malûmat vermesi, avukatların açık muhakeme celselerinde birbirleri aleyhinde acı tatlı hücumlarda bulunmalarının meslek tesanüdüne uymıyacağı düşüncesinden ileri gelmektedir. Böyle hallerde Baro Başkanı ve İdare meclisi hakemlik vazifesini görürler. Aleyhine dava açılacak avukat bu işte haklı ise davacı avukatı münasip surette meneder, haksız ise mahkeme ve icra yollarına müracaate lüzum bırakmaksızın, münasip görecekleri mehil ve şartlar dahilinde dâva olunan şeyi yapmağa cebir ederler. Halklı kararları yerine getirmeyen avukatı, ihtar ve tevbih cezasile cezalandırabilecekeleri gibi adını da kara listeye yazarlar.

Avukatlar, Dahilî nizamname hükümlerince umumî heyet ve İnzibat meclisince kararlaştırılmış olan vazifelerle mükellef ve meslek âdabına ve karşılıklı refakat haklarına riayete mecburdurlar (Madde: 33).

Bu esaslar, bu fasılda yazdığımız ve yazacağımız meslek tesanüd ve kardeşliğinin kaide şeklinde billurlaştırılmış esaslarıdır.

647 – İkinci bir meslekdaşın terfiki. bazı müvekkiller davalarını verdikleri avukata ikinci bir meslekdaşını terfik etmek isterler. Hak, nihayet onun hakkı olduğundan ve sonuncunun ücretini de kabul etmiş olacağından bu hareketini ayıplamağa sebep yoktur. İkinci yardımın temini nezaket dairesinde yapıldıkça ve hususile,

evvelce kendisinin muvafakati alındıkça, birincisi bunu itimatsızlık telâkki e lidir. Hattâ bundan biraz da memnun olmalıdır. Çünkü kendisine, davanın idaresinde kendisi kadar alâkalı ve mesuliyetli bir yardımcı kuvvet daha demektir (Bak: No. 648). Sonra, davanın kaybedilmesi karşısında duyacağ azabını hafifletmiş olur. Müvekkilinin böyle bir teklifini, gururuna kapılara sonunda davayı kaybeden vicdanlı avukatın duyacağı ezanın ağırlığı altında mesi kabil değildir. Bununla beraber birinci avukat itiraz etmişse ikincisin mı kabul etmemesi muvafıktır (Bak: No. 267).

İştirâk ettirilen avukata düşen vazife de, böyle bir teklif karşısında ref rüşerek sözle ve yazı ile nezaket müsaadesini almaktır. Bunu yapmadıkça aya iştiraki kabul eden arkadaş, meslekdaşlık hukukuna riayet etmemiş ol bi hallerde Baro Başkanına düşen vazifeler vardır ki o da ihtilâfa el koym iki tarafa söyliyeceğini söylemek, icap ediyorsa işi disiplin meclisine int mektir.

648 – Çok mühim bir nokta. Fakat burada avukat, mesleğin, kendi kimlerin şerefini muhafaza için bazan çok titiz davranmak mevkiinde ka caret davasını müdafaa ediyorsunuz. Müvekkiliniz ticaret işlerinde sizden tehassıs olduğunu veya hiç olmazsa aynı derecede bulunduğunu tasdik et arkadaşınızı yardımcı vermek istiyor. Sevinerek kabul edersiniz. Fakat yı verilmek istenen arkadaş ihtisas itibarile üçüncü, dördüncü plânda ise ve ha kötüsü müdafaa ettiğiniz mevzula o güne kadar hiç uğraşmamış biris yeti serin kanlılıkla muhakeme etmelisiniz. Bu lüzumsuz terfik, aceba r ikinciye karşı olan mutlak bir itimadı ve onun celselere girip çıkması tiyaç olarak telâkki etmesi neticesi midir? Böyle ise diyecek yoktur. nuz başka bir koku aldı (tecrübeli avukatların burunları bu gibi işlerd tır). Bu tekerlek, tahkikat hâkminini veya mahkeme reisinin komşusu, ğu veya o süsü verdiği için mi müdafaa arabasına takılmak isteniyor? E lığın birinci aktörü iş sahibi olsa da avukatın şere ve haysiyeti çok cidi ğı emreder.

Menfaatin saltanat sürdüğü ve bazı müvekkillerin gözleri hırsla y ğu bu devirde namuslu avukatlar böyla hellere ara sıra tesadüf ederler. müvekkillerile şöyle konuşurlar :

Avukat – Bana şu arkadaşı tefrik etmek istiyorsunuz. Prensibi esa bul ediyorum. Fakat siz de bilirsiniz ki bu arkadaş müdafaa ettiğimiz hâkimi tenvir edecek çapta değildir. Başka bir arkadaşı memnuniyetle k Bugüne kadar müdafaa ile hiç alâkası olmıyan bu arkadaşı birdenbire b da gören hâkim ve meslekdaşlar ne derler?

Müvekkil – Öyle, fakat benim ona çok itimadım vardır.

Avukat – Böyle ise diyeceğim yoktur. Fakat ben sizin gizli bir düşünceniz olduğunu sezer gibi oluyorum. Avukat yazıhanesinin mabet kadar kudsi olduğunu ve bu duvarların arasından sır çıkmayacağını bilirsiniz. Açıkça konuşalım. Eğer hakkınızın daha iyi müdafaası için bir tedbir varsa beraber alalım.

Müvekkil – Açıkçası Beyefendi, bu avukat bizim işi tetkik eden tahkikat hâkimin dostu imiş.

Avukat – Olabilir. Ben de dostuyum.

Müvekkil – Aynı zamanda komşular.

Avukat – Peki bundan ne çıkar?

Müvekkil – Ne mi çıkar? Bu dostluktan, bu ahbaplıktan benim davamı kazanmak çıkar.

Avukat – Elinize senet mi verdiler?

Müvekkil – Senet vermedilerse de onun kadar kuvvetli bir şey verdiler. Onun girdiği davalar hep kazanılırmış.

Avukat – Bunu sana hâkimmi söyledi, avukat mı söyledi? Yoksa kaldırım havadisi mi?

Müvekkil – Hâkimle görüşmedim, avukat da açık bir şey söylemedi. Fakat herkes söylüyor.

Artık facia başlamıştır. O kazana Türk milletinin, Türk hâkiminin ve avukatının haysiyeti konmuş haşlanmak isteniyor. Avukat, hele hâkimin faziletine şahsan kani ise, Türk hâkimini müdafaa ve öyle rezaletlerden tenzih edecektir. Türk mahkemelerinde haklı olan ve iyi müdafaa edilen davaların kazanılacağını söylemek suretile ailesi efradını temize çıkaracak, mesleğe çamur attırmıyacak, bu kaldırım dedikodularının adalet düşmanları tarafından uydurulduğunu anlatacaktır.

Avukat, bu alanda müşterisine şöyle de hitap edebilir :

(Aziz vatandaşım; adalete bu iftira yeni değildir. Dünyanın her yerinde, asırlardan beri adalete iftira edilir. Bunlara inanma. Türk hâkimleri içinde, pek az da olsa, belki ahlâkından şüphe edilenler bulunabilir fakat çoğu iftiradır. Hakkını kaybeden taraf, haksızlığına kani olmıyarak mahkemeye, avukata çamur atar. Hele şu dediğin hâkim yok mu? Ben onu şahsen pek iyi tanırım. Çok doğru bir adamdır. Bugüne kadar bizim davamızda haksızlığı andıran yanlış bir ara kararını da görmedik. Türk kaza mahkemelerinde hatırla, para ile iş görüldüğünü zihninden çıkar. Haklı isen davamızı mutlak kazanırız; burada kaybedersek Temyiz mahkemesi var. Onlar da mı ahbap veya komşu? Niçin böyle düşünüyorsunuz?

Sizin hakkınızda iyi bir fikrim var. Fakat bir çok iş adamları davalarını müdafaa ettirirken ücret vermekten ziyade masraf vermekten hoşlanırlar. Masrafı da ba-

zan böyle ahbaplık, komşuluk kisvesine bürürler. Sizi böyleleri arasında görmek istemem... ilâh).

649 – Dosyanın iadesi. Bütün bunlara rağmen müvekkil israr etmek isterse avukat dosyayı geri verecektir (Bak: No. 676).

Avukatın vazifesi dosyayı iade etmekle bitmemiştir. Hemen gidip Baro Başkanından bir randevu alarak olup bitenleri anlatacaktır. Susmak, cinayete iştirak etmektir. Başkan, hallerin icaplarını, müdafaa tekerleğine takılmak istenen cüce avukatın meslekteki ahlâk gidişlerini tartarak lâzım gelen muameleyi tayin, icap ediyorsa işi disiplin meclisine tevdi eder.

650 – Maddî yardım. Meslekdaşlık, yalnız ilim ve meslek yardımlarında, Adliye sarayında veya yazıhanede yapılan karşılıklı vazifelerde kalmaz. Maddî alanda dahi kendini gösterir. Biliyoruz ki mesleğimiz kadar insanı yoran, yıpratan, öldüren zor bir meslek yoktur. Baroda insan daha çabuk ihtiyarlar, daha çabuk yardım muhtaç olur. Yazıhane kirasını veremiyen, vergi borcundan dolayı hapis edilen, ha talanıp ilâç parası bulamıyan arkadaşlar vardır. Sakalı ak, beli bükük, merdiveni inleye inleye çıkan ve aldığı davanın ücretini hak etmek için beton döşemel de saatlerce sırasını bekleyen avukatlar vardır. Baro yardım müesseseleri i yetişmeden veya yetişemeden sefaletin gelip kapılarını çaldığı bu zavallıla elini uzatmak ta meslekdaşlık icabıdır. İstanbul Barosu, kasasından yapama dımları, arkadaşlar arasında hususî hediye toplamak ve imdada koşmak su pıyor.

Onların cenazelerine karşı gösterilen saygı eseri de meslek tesanüdü gelir (Bak: no. 656).

651 – Nezaket ve nezahet. Bu daimî münakaşa, sonsuz savaş, nezak lir mi? Avukatlar, birbirine karşı olan muamelelerinde nazik ve nezih da lar ve mihneti zevk etmeyi bilmeseler, bitip tükenmiyen kasırga içinde rul lendirmeğe vakit, centilmence yapacakları yeni güreşler için kuvvet bula idi?

Niçin nazik olmıyalım? Aramızda tam bir müsavatın hüküm sürdü daşımıza karşı nezaket göstermeyip de kime göstereceğiz? İnsan için ed ye lâzım olunca, insanların en okumuşu ve okumuşların en disiplinlisi için bu lüzumdan daha kuvvetli bir mânada farzolur.

Yırtıcılığın, tezyifin, istihzanın, hakaretin yan bakamıyacağı bir Barodur (Bak: No. 277). "Hasımı tehdit edecek kadar kendisini kızgı meslekdaş, disiplin cezasından kurtulamaz. Hele bu meslekdaş esk gibi muhakeme esnasında veya lâyihalarda bir arkadaşa yalancılık etmek de meslek nezaketine yakışmaz.

Muhakeme celselerinde muayyen saatte hazır bulunmak, arkadaşlarını beklet-mek ve şayet bir mazereti varsa daha evvelce haber vermek bir nezaket eseridir.

Paris Barosunun 5 Nisan 1859 tarihli bir kararına göre avukatın, müdafaasında istinad edeceği bir vesikanın aslını muhakeme celsesinden evvel hasım vekili arkadaşına göstermesi lâzımdır. Aksi hal meslek nezaketine karşı bir saygısızlık olur. Ceza davalarında böyle bir mecburiyet yoktur.[28]

Arkadaşından böyle bir kâğıt almış olan avukat, onu yalnız kendisine iade ile mükellef olduğu gibi bazı yerlerini çizmek, işaret koymak, hamiş çıkarmak gibi hareketlerden sakınmağa mecburdur. Aksi harekette bulunan avukatın disiplin cezasına çarptırılması lâzımdır (Liyon Barosunun 2 Haziran 1898 tarihli kararı). (Muhaberede kullanılacak tabirler hakkında Bak: No. 610 d.).

652 – Eskilik ve yenilik. Gençlerin eskilere karşı saygı göstermesi nasıl lâzım ise eskilerin de gençlere karşı daima nazik ve hayırhah davranmaları, izzeti nefislerini kıracak hareketlerden sakınmaları bir nezaket eseridir. Avukat, cübbeyi taşıyanın kendisine müsavi olduğunu hiç bir zaman unutmamalıdır. Avukatların bu cübbeden ve takkeden başka hil'atleri, asalet unvanları yoktur. Bunun içindir ki en eski, en kudretli ve ünlü bir avukat, genç ve ünsüz bir arkadaşına nezaket göstermek mevkiindedir. Böylesine karşı ilim, eskilik, servet, şöhret üstünlüğünü anlatacak söz ve hareketler, nezahet icaplarile birleşemez. Hele küçük barolardan gelmiş diye ona yukarıdan bakmak hiç de yakışmaz. Türkiye Cumhuriyetinin bütün baroları, adalet ordusunun karakollarıdır. Onların levhalarına kayıtlı her avukat, o karakolun şerefli bir neferidir ve onun için aynı nezaketi beklemekte haklıdır.

Başka bir yerde müdafaada bulunmağa giden avukat, ora yazılı delilden istifadeye kalkışmak da sadakatsizliktir.[29]

653 – Hulûs ve sadakat. Tam bir hulûs ve itimad olmadıkça avukatların rollerini iyi yamaları mümkün olamaz. Bir avukat, meslekdaşına verdiği sözü behemehal tutmalıdır. Çünkü bu söz yalnız namuslu bir adam tarafından verilmemiştir. Bir avukat tarafından başka bir avukata verilmiştir. Bu bakımdan müdafaa suretini göndereceğim dediği halde göndermiyen, mahkemede bekliyeceğim dediği halde beklemiyen avukat, sözünde sadık olmadığı ve meslek şerefini bozduğu için disiplin cezasına çarptırılır. Mahkemeye ibraz edilmemiş veyahut sureti tebliğ olunmamış bir yazılı delilden istifadeye kalkışmak da sadakatsizliktir.[30]

---

(28) J. Appléton. T. de la profession d'Avocat p. 438.
A. Haydar Özkent. Baro F. Payen den terceme s. 162.
İ. B. dahilî nizamnamesi M. 29.

(29) Gresson T. 1. p. 388.

(30) J. Appléton. T. de la profession d'Avocat. p. 493.

654 – Meslek rekabeti. Hakkın zaferi ve müşterinin menfaati yanında avuka tın şahsî mevkiinin ve hissiyatının da az çok rol oynadığı bir alanda, kin, rekabet g bi insan kalbinin zaaflarına şahit olmak, tabiî olduğu halde, çok beğenilecek ve i renilecek bir şeydir ki, avukatlar arasında rekabet hissine mağlûp olanlar p Bu meslekteki hulûs, çekememezlik kavgalarını yavaşlatmakta ve yumuş dır. Bu neden? Bu, şundandır ki, avukatın vakar ve haysiyeti, hulûs ve sada siyatının ve şahsî menfaatinin üstündedir. Ve bunun böyle olması lâzım emreden nizamlar ve an'aneler vardır.

Yazıhanesine gelen yeni bir müşteri ile görüşürken avukat, münasebe rek, bu işini başka bir avukatla konuşup konuşmadığını sormalıdır. Hele i mış veya ilk kararı alınmış bir dava ise bunu araştırmak çok lâzımdır. Ke evvel başka bir meslekdaşına el koyduğu bir ihtilâfı, hiç bir kaygu göste benimseyen bir avukat, arkadaşına karşı hoş görülmiyen bir rekabet hissil faat hırsile hareket etmiş olur. Üstad Payen'in dediği gibi[31] (Onun aylar him kısımlarile uğraştığı bir işi üzerine almak, affolunmaz bir düşünce va sahipleri bu incelikleri bilmezler, yahut bilmemezlik işlerine gelir. tın bu suça ortaklık etmesi ve meslekdaşın da bu hayırhahlığı suiistim rı mütalebelerde bulunması caiz değildir.

Bu gibi anlaşamamazlıkları Baro Başkanı uzlaştırır.

655 – İtidal. Avukatlar, müdafaalarında, arkadaşlarile muamelel yumuşaklıkla hareket ederler (Bak: No. 638, 651, 652, 741).

656 – Ölülere hörmet. Avukatlar, ölülerine dahi son hörmet lar (Bak: No. 828, 899).

Payen'den (Les R. de la p. d'avocat p. 351) şu satırları alıyor

"Meslekdaşlık mezara kadar devam eder.

Levhasında kayıtlı bir avukat öldüğünde, aksine bir arzu nun avukatlarından mürekkep bir heyet cenaze merasimine işt feyi yapar.

Topluluk, stajyer avukatın ve eski bir Baro Reisi kesmiş olan avukatın ve ailesi tarafından iştirak arzus naze merasimine iştirak etmez.

Davet vukubulsa bile topluluk, Paris Belediyesi h rasime iştirak etmez. Bununla beraber bu kaide bazan gerville'deki, Jules Favrein Versailles'deki ve Dufaur' minde Baro heyeti, adlî elbise ile hazır bulunmuştur.

(31) A. Haydar Özkent. Baro F. Payenden terceme s. 165.

Baronun ayırdığı heyet, Umumî harpten beri elbiseli sekiz avukattan mürekkeptir. Bunları Baro Reisi seçer. Ölen eski bir İnzibat Meclisi âzası ise heyet 12, eski Baro Reisi ise 16 ve fahrî avukat ise 4 avukattan terekküp eder.

Baro Reisi Leouzon Le Duc'ün 7 ikinciteşrin 1932 de ölümünde evvelki Baro Reisinin başkanlığı altında bütün İnzibat Meclisi âzaları ve birinci kâtipler hazır bulunmuşlardır.

Heyet, kiliseye ve mezara kadar gider.

Heyetin iştirak ettiği her cenaze merasiminde Baro reisi bulunur. Meclis âzasından birisinin kendisine vekâlet ettiği pek nadirdir.

Topluluk, merasimin şekline ve sırasına hiç karışmaz. Fakat tabutla kendi arasına başkasını sokmaz. Meğer ki, hükûmetle akademi, resmen merasimde hazır bulunalar. Bununla beraber, 1931 de Aristide Briand ve 1934 de Raymond Poincaré'nin cenaze merasiminde heyet, aileden sonra yürümüştür. 1925 de Albert Berard'ın cenaze merasiminde Belediye heyeti mezarlığın kapısında Baro heyetini önüne geçirmiştir. Fakat Baro Reisi nutkunu Belediye Meclisi Reisinden sonra söylemiştir."

Ortaklık

657 – Ortaklık (başka memleketlerde). Amerikada avukatların birleşerek ticarî bir firma altında çalıştıklarını, avukatlığı fabrikalaştırdıklarını (Bak: No. 254 ve sonrakiler, 292), İngilteredeki solicitorların aşağı yukarı bu mahiyette olduklarını (Bak: No. 213) biliyoruz.

İsviçrenin Fransız kantonlarında ve Danimarka ve Çekoslovakyada birçok avukatlar müşterek büro işletirler. Bu son memleketlerde avukatlık âdeta ticarî bir sermaye mahiyetinde alınıp satılır. Buralarda avukatın şahsiyeti bile kaybolmaktadır.

Avukatlar arasındaki bu ortaklık şekli ve bunun neticesi olarak ihtisas, dünyanın büyük şehirlerinde kuvvet bulmakta, Amerikandan başka Holanda, İsviçre, almanya, Çekoslovakya, Finlandiya ve hattâ Bulgaristanda da revaç görmektedir. Hulâsa, Anglo Sakson tesiri altında bulunan yerlerde avukatlık mesleğine az çok ticarî bir veçhe verilmiş, ihtisaslaşma işi bir kaide halini almıştır.

Lâtin memleketlerde fertçiliğe verilen ehemmiyet neticesi olarak avukatlığın tüccarlıkla ve buna benzer meşgalelerle birleşmesi, mesleğin, ticaret karakterini gösteren şekillere bürünmesi caiz görülmemektedir (Bizde tüccarlığın ve buna benzer meşgalelerle şirket teşkil etmenin ve şerik olmanın avukatlıkla birleşemiyeceği hakkında Bak: No. 330, 348 - 353). Bununla beraber avukatların birleşip ücretlerini taksim etmeleri, esas itibarile oralarda da kabul olunmuştur. Yalnız Nice Barosu dahilî nizamnamesinin 24 üncü maddesi mucibince, paylaşmak maksadile ücretlerin ortaya konulması memnudur.

658 – Mevzuatımıza göre. Ticaret şirketi halini almamak, suratına firma yapıştırılmamak şartile bizde avukatların ortaklığını meneden bir hüküm yoktur. Bilâkis caiz olduğuna dair bazı sarahatler vardır.[32] Fakat tam mânasile ferdiyetçi olan, her şey gibi mesleği de fabrikalaştırmağa alışmamış bulunan memleketlerde, avukatların ortaklığı ve bu ortaklıkta uzun müddet devam etmeleri pek mümkün görülmemektedir. Çünkü bizim zihniyetimize göre ortaklık daha ziyade maddî şeylerde oluyor: Ticaret şirketlerinde, mal ortaklığında olduğu gibi. Hattâ bunların bile ne kadar sıkıntılı neticeler doğurduğunu görüyoruz. Avukatlık gibi, sermayesi yalnız ilim ve ahlâk olan ve âmme hizmeti mahiyetinde şiddetli müeyyideler altında teşkilâtlandırılmış bulunan ve ferdî itimad istiyen bir meslekte ortaklık çok zordur. İki avukattan birisi diğerinden daha malûmatlı, daha zeki ve düşüncelerinde daha titiz olur. İşleri başka başka zaviyeden görebilirler. Birisinin almak istediği işe ötekisi mâni olmayı düşünür. İş sahibi bunlardan birisine itimad edip diğerine etmiyebilir. Birisi çok, ötekisi az çalışır. Birisinin randımına fazla, ötekininki eksik çıkar. Kazancı taksimde müsavatsızlık başgösterir. İşte ilim, zekâ, çalışmak, ahlâk farkları, başlangıçta ne derece sağlam esaslarla kurulursa kurulsun, adına dostluk, kardeşlik, hulâsa ne denirse densin, avukatlık şirketini yavaş yavaş bozulmıya mahkûm eder.

Sonra, avukatın şöhreti, en büyük kazanç kaynağıdır. Her ikisi de aynı mektepten çıkan, aynı levhaya kaydolunan iki avukattan mademki birisi zekâ ve malûmatça ötekisinden üstün olacaktır, yavaş yavaş o, yazıhanenin hakikî sahibi mevkiini alacak, ötekisi de silik kalacaktır. Öyle ki, silik avukat, günün birinde bir yazıhane açmak istese, bu kadar zaman içinde kendisine raptetmiş olduğunu sandığı müşterilerden hiç birisini götüremiyecektir. Böyle bir avukatın ortaklıkta devamı kendisinin aleyhinedir. uzun tecrübeler, meslek ortaklığının pek de devam edemiyeceğini göstermiştir.

Seyahat, hastalık gibi hallerde ortağının yardımını görmek, yazıhane masraflarında ve kazanç vergisinde tasarruf yapmak gibi maddî faydalar hesaba katılacak derecede büyük müdür? Olsa da böyle bir fayda, yukarıda yazdığımız esaslı mahzura tekabül eder mi? Biz zannetmiyoruz.

659 – Muavin kullanmak. Bunun en iyisi, işi az olan avukatın yalnız başına çalışması, çok meşgul avukatın ise, icabına göre yazıhanesinde bir iki yardımcı avukat bulundurmasıdır. Patron, muavinine muayyen bir aylık verir, hattâ yüzde şu kadar bir de kazanç hissesi ayırır, davaların mes'uliyeti gibi kazancının tamamı veya büyük bir kısmı da kendine kalır. Palazlanan muavin avukat, müstakil bir yazıhane açarsa yerine başkasını bulur. Bizce, en iyi yol budur.

---

(32) Devlet avukatları ve kazanç kanunlarındaki sarahatlardan maada 3499 sayılı Avukatlık kanununun 4, 27 ve 32 inci maddelerinin son fıkraları da avukatların ortaklık edebileceklerini göstermektedir.

Böyle uzun seneler birlikte çalışmanın, patron ve yardımcı avukatlar arasında ne kadar sağlam ve kıymetli hatıralar bıraktığını biliyoruz. Böyle yardımcı avukatlar, yalnız mesai ortaklığında kalmıyor, âdeta ailenin âzası derecesine yükseliyor. Üstad Appleton'un dediği gibi patron, ilk adımlarını attırdığı genç yardımcısının hayatını takiple muvaffakıyetine yardım eder. İstişarelerini esirgemez. Yardımcı avukat ise, uzun sene çalıştığı yazhaneden ayrıldıktan sonra dahi onu her zaman görmeğe gelir, yardımlarına teşekkür eder.

Avukatlık kanununun kabul ettiği staj esasına göre genç stajyerlerin mülâzemetlerini yapacak yazıhanelere muhtaç olmaları meseleyi amelî bir sürette halle yardım etmiş olsa gerektir.

660 – Muayyen işleri birlikte almak. Birkaç avukatın, işleri ve kazançları kendilerine ait olmak üzere, bitişik odalar tutup birbirine yardım etmesi, vergi işlerini birisinin, ahkâmı şahsiye davalarını ötekisinin, ticaret davalarını üçüncüsünün görmek suretile aralarında bir ihtisas ve mesai bölümü yapmaları, kazançlardan muayyen bir kısmının o işi getiren veya istişaresini yapan meslekdaşlarına vermeleri de düşünülebilir.

C – Avukatların iş sahiplerile münasebetleri

1 – Yardımın yapılması bakımından

661 – Yardımın adalet gayesine tahsisi neticeleri. Avukatın müvekkilile münasebeti nasıl başlamış ve ne şekilde bitmiş olursa olsun her şeyden evvel düşüneceği şey, kendisinin müvekkile değil, adalete esir olduğudur. Nefsini adalet hizmetine hasretmiş olan adam, müvekkilinden, onun temin edeceği menfaatten ve hattâ kendi şahsından ziyade o gayeden ilham alacaktır. Bunun neticesi olarak avukat müvekkilile temas ve münasebetlerinde şu esasları göz önünde tutmak mecburiyetindedir:

662 – Doğruluk. Başta doğruluk gelir (Bak: No. 289, 580 ve sonrakiler). Maksada vasıl olmak için her vasıtaya müracaat edilebilir, sözünün hiç yer bulmıyacağı bir alan varsa o da avukatla müvekkil arasındaki münasebetlerdir. Bir kısım halkın avukatlara bu kadar düşman olması, davayı kazanmak için mümkün olan her şeyi yaparlar diye uydurulmuş bir yalandan ileri gelmektedir. Bunun kadar adaleti ve avukatlık mesleğini böğründen yaralayan bir dedikodu yoktur. Avukat, böyle dedikodulara hak verdirecek hareketlerden çekinecek ve müvekkilile münasebetlerinde doğruluktan ayrılmıyacaktır.

663 – Müvekkilin sadakatle temsili. Avukat haklı gördüğü bir davayı aldıktan sonra müvekkilini tam bir sadakatle temsil eder (Bak: No. 266, 281), sırlarını saklar (Bak: No. 613 ve sonrakiler). Davasını samimî bir kanaatle müdafaa etmek mevkiinde bulunduğu için ne filânın, ne de falanın düşmanlığını ve yahut hoşnutsuzluğunu celbedeceği gibi endişelere kapılmaz (Bak: No. 602) Avukat, tezinin zaferi

için haklı gördüğü her müdafaayı yapar. Müvekkilin kendisinden bunu beklemek hakkıdır. Fakat unutmamalıdır ki bu borç ve bu hak, kanunların ve ahlâkın çizdiği hudutları geçemez. (Bak: 675 ve sonrakiler).

664 – Müvekkilin taşkınlıklarına gem vurmak. Avukat yalnız adaletin kölesi olunca, kin, ihtiras, intikam veya maddî menfaat gözlerini karartmış ve her şeyi yapmağa niyet etmiş olan müvekkile gem vurması dahi başlıca vazifelerinden birisini teşkil eder (Bak: No. 276). Ona hoş görünmek, fazla ücret koparmak gibi şahsî endişelerle tezvirlerine âlet olmak ve dava icat etmek şöyle dursun, hiddetini, şiddetini yenecek, haksız olduğu kısımları anlatacak tedbirleri alması lâzımdır. Böylelikledir ki mesleğinin dileklerini yapmış, haksızlığa âlet olmamış, müvekkilini boş yere ümitlendirmemiş ve masraflara sokmamış, mahkemeleri eni sonu gelmiyen iddia ve müdafaalarla meşgul etmemiş olur (Bak: No. 26). Müvekkili hasmile barıştırmağa çalışmak ta zevkli bir iştir (Bak: No. 598).

665 – Teminat vermemek. avukatın yapacağı, haklı gördüğü bir işi üzerine almak, adaletin dileğini yerine getirmektir. Bunun için bütün bilgisini ve tecrübelerini seferber eder. Dava hakkında malûmat aldıktan sonra esasları ve muhtemel neticeleri hakkında, o da ana çizgilerle, fikir ve mütaleasını bildirirse de kazanılacağı hakkında müvekkiline teminat vermekten ve atıp tutmaktan çekinmelidir (Bak: No. 268). Çünkü, hasım tarafın hangi müdafaa yolunu tutacağını, ne gibi vesikalar çıkaracağını evvelden kestirmek mümkün değildir. Şahitler nasıl şehadette bulunacaklar? Beklenilmeyen ne gibi hâdiseler ortaya çıkacak? Bunlar da bilinemez. Sonra, hükmü verecek avukat değil, hâkimdir. Onun da üstünde Temyiz mahkemesi vardır. Bir insanın, başkalarının elinden ve kafasından çıkacak işlerde kat'î hüküm vermesi, ciddiyetle ve ağır başlılıkla birleşemiyen hallerdendir.

666 – Malûmat ve hesap vermek. Davanın geçirdiği safhalar ve celseler hakkında müvekkile malûmat vermek hem lâzımdır, hem faidelidir. Lâzımdır. Çünkü müvekkilin bunu avukatından beklemesi kanunun kendisine verdiği bir haktır. Faidelilir. Çünkü işler hakkında günü gününe müvekkiline malûmat veren avukat, ciddî, takip fikrine sahip, aldığı işi soran olmasa da saati saatine görür ve ilgililere bildirir, meslek borçlarına titizce bağlı ve itimada lâyik bir adam hissi verir. Bu itimat avukatın şöhretini arttırır.

Avukat, müvekkili nam ve hesabına almış veya tahsil etmiş olduğu paraların, yaptığı masrafların hesabını muntazaman müvekkiline vermelidir. Avukat, her ne sebeple olursa olsun bu gibi mal ve paraları, zatî mal ve paralarile karıştırmamalıdır.

667 – İyi ve yumuşak muamele. Hekim hastayı nasıl tatlılıkla muayene ederse avukat da, işi itibarile hasta olan müvekkile iyi muamele etmek mevkiindedir. Tehlikeye girmiş servetini, tecavüz edilmiş aile namusunu kurtarmak için, bilgili ve ahlâklı bir yardımcı diye bütün teslimiyetile kendisine koşup gelmiş olan iş sahibi-

le nezaket ve nezahet dairesinde (Bak: no. 9, 10, 278) konuşması lâzımdır. Meslek gemisini işleten çarhlardan birisi de sabır çarhıdır. Müvekkili dinleyeceksiniz, yanlış sözlerini düzelteceksiniz. Fakat azarlamıyacaksınız, haksız olduğu noktaları anladacaksınız, fakat tahkir etmiyeceksiniz. Dosyasını kabul edip etmemek elinizdedir. Dosyasını red edebilirsiniz amma yazıhanenizden kovamazsınız.

İş sahipleri arasında tahammül olunamıyacak derecede küstahları, meslekdaşlara ve hâkimlere çamur atacak kadar terbiyesizleri vardır. Böylelerine tahammül etmek hakikaten zordur... Lâkin avukatın yazıhanesi küstahlara kabadayıca cevap vermek, yahut sövmeğe sövmekle karşılık vermek için açılmamıştır. Bilhassa böylelerine karşı daha ziyade sabır göstermek, kanaatlerini nazikâne düzeltmek gerektir. Tâki yazıhaneden çıkıp gittikten sonra yalnız bilgili ve iyi ahlâklı bir adamla değil, belki insanların en terbiyelisi, en nazik ve nezihi ile, tam bir centilmenle konuşmuş olduğunu hatırlasın.

668 – Müvekkil ile şahsen temas. Avukat müvekkilile şahsen temas etmelidir (Bak: No. 294). Araya giren vasıtaların yardımile iş almak çok defa kötü neticeler verir. Bu şahsî temas, avukat ile müvekkilinin birbirlerine karşı gösterdikleri ve göstereceksleri itimat bakımından lâzımdır. Müvekkilin kendi ağzından vereceği izahlarla mütevassıtların izahları arasında çok fark bulunabilir. Şu halde deruhte olunacak hukukî yardımın mahiyetini anlamak ve ona göre tedbirler almak bakımından da kendisile doğrudan doğruya temas etmelidir. Avukatlık, tüccarlık, komisyonculuk veya fabrikatörlük gibi sipariş üzerine iş alan ve yardım eden müesseselerden değildir. Onun yardımı nasıl şahsî ise alacağı ve vereceği intiba ve yükleneceği maddî ve manevî mesuliyet de şahsidir.

669 – Alınan işi sonuna kadar takip etmek. İşte mesleğin tekniği noktasından müvekkile karşı en mühim bir borç. Öyle bir borç ki doğruluk ve namuskârlık kadar mühimdir (Bak: No. 581). Çünkü alınan işi sonuna kadar takip etmek, müvekkiline olan borcu tamamen ödemek de bir nevi namuskârlıktır, yahut namuskârlığın kendisidir.

Davanın kabul edilmesi, bir hekimin nabzı muayene etmesi, bir mimarın plânı çizmesi gibi muayene ve resimle hitam bulan yardımlardan değildir. Gerçi istişare, fikir ve nasihat vermekle ve yahut mütaleanamenin altına imza atmakla son bulan bir yardım diye alınabilirse de dava takip ve müdafaası böyle değildir. Dava alındıktan sonra arzuhallar, lâyihalar yazılacak, deliller hazırlanacak, tahkikat hâkiminin ve mahkemenin önünde müdafaalar yapılacaktır. Sonra temyiz safhaları gelir. Temyizde bozulan, bozulduktan sonra gidip yine gelen, bu suretle yıllarca uzayan davalar vardır. İcra takipleri de ayrıdır. Davanın çıkmaza girmesi, uzaması avukatın sinirlerini bozar, takatını tüketir. Aldığı ücreti çoktan hak ettirebilir. Fakat bunda müvekkilin kabahati nedir? O işini sonuna kadar takip etmek için avukatına tevdi etmiştir. Bir davanın çabuk bitmesi, yahut uzaması biraz da tali işidir. Avukat, müvek-

kiline karşı aldığı meslek taahhüdünü sonuna kadar yapacaktır. Bu onun namus borcudur. kanun da zaten kendisini mecbur eder: (Avukat deruhte ettiği işi ihtimam, doğruluk ve sadakatle ifa ve intaca mecburdur. Madde : 30). (Alınan işin sebepsiz tehiri caiz değildir. Dahilî nizamname madde : 38).

Bir avukatın aldığı işi yarıda bırakması, ağır cezayı icap eden bir meslek suçudur, müvekkiline verdiği maddî zararı tazmine mecbur eden haksız bir harekettir. Fakat bunlardan fazla olarak avukatı muvaffakiyetsizliğe sürükleyen kötü bir âdettir. Çünkü bu meslek, ahlâk ve bilgi kadar çalışmak, aldığı işi, lehte veya aleyhte, sonuna kadar iriştirmek isteyen bir meslektir. İlk günlerde talaş gibi parlayan, dava biraz uzayınca usanıp dosyayı bir tarafa atan avukat, mezarını kendi kazan bir adamdır ki çok geçmeden yokluğa karışacaktır. Muvaffakıyetin başlıca sebeplerinden birisi de takip fikri, netice vermek azmidir. Bitmiş işi defterinden silen, dosyasını sükûnete kavuşmuş kâğıtların dinlendiği dolaba yerleştiren avukat, rahat bir nefes alacağı, yeni işler için fikir selâmeti bulacağı kadar müvekkillerine de sözünü tutan, aldığı işi sorup soruşturmasa dahi, sonuna erdiren azimli ve namuslu bir meslek adamı hissini verir. Müvekkiller böylelerine çok itimat ederler. Avukatın en büyük serveti bu itimat ve onun doğruduğu haklı şöhrettir. Refah ta, yavaş yavaş, bunların arkasından gelir.

670 – Alınan işi bırakabilmek. Avukat, müvekkilinin bir işini takip veya müdafaadan kendi arzusile vazgeçebilir. Bu takdirde almış olduğu ücretin tamamını (Bak: No. 541) veya müvekkilile kararlaştıracağı ve ihtilâf vukuunda Baro Başkanının münasip göreceği bir kısmını iade etmelidir. Bu halde avukat, dosyayı iade ile beraber davanın geçirdiği safhalar hakkında bir de muhtıra yazıp müvekkiline verir.

Bundan başka keyfiyetin müvekkiline tebliği tarihinden itibaren 15 gün müddetle temsil ve müdafaaya devamı mecburdur.[33]

Şu kadar ki hâkim, Adlî müzaheret bürosu veya Başkan tarafından tayin edilen avukat, mücbir bir sebep olmadıkça vazife ifasından istinkâf edemez (Bak: No. 632). Mücbir sesebin takdiri, tayini yapan makama aittir.

671 – Müvekkilin vefatı. Müvekkilin vefatı halinde avukat, sıfatını varislere veya Medenî Kanunun 533 üncü maddesinde yazılı mercilere (sulh hâkimine, tereke memuruna, vasiye) bildirmeğe ve onlardan alacağı yeni talimata kadar varislerin haklarını temsil ve müdafaaya mecburdur.

---

(33) İstanbul Barosu dahili nizamnamesi. Madde : 37.
(Davanın her hangi bir safhasında vekâletten istifa eden avukat, müvekkiline haklarını müdafaa için lâzım gelen mühleti temin etmeğe ve avukatlık ücretini almış ise talep vukuunda iadeye ve istifa tarihine kadar geçen dava safhaları hakkında yazı ile malûmat vermeğe ve elinde bulunan kâğıt ve vesikaları geri vermeğe mecburdur.

672 – Avukatın kaydının terkini veya ölümü. Avukatın kaydı terkin olunursa veya ölürse Baro Reisi alâkalıların talebi üzerine veya iş sahibini haberdar etmek şartile resen, işleri muvakkaten takip ve tedvir edecek bir avukat tayin eder.

Reisin muvakkat bir avukat tayini epey uzayabilir. Bu müddet zarında kanunî müddetler geçebilir. Mücbir sebepler yüzünden hakları zayi olmak tehlikesine maruz iş sahipleri kanunun koyduğu bir imtiyazla himaye edilmişlerdir. Şöyle ki terkin veya vefat hallerinde kanunî mehiller, dosyaların muvakkat avukata devir ve teslimi tarihine kadar işlemez. Şu kadar ki bu müddet hiç bir halde on beş günü geçemez.

İşin avukata tevdii keyfiyeti Baro Reisinin mahkemeler vukubulacak tebliği ile tesbit olunur (Bak: No. 821, 822).

673 – Evrakı muhafaza mecburiyeti. Avukat müvekkilinin kendisine tevdi ettiği evrakı vekâletin tevdii tarihinden itibaren üç sene müddetle muhafazaya mecburdur. Şu kadar ki evrakın geri alınması müvekkile yazı ile bildirilmiş olduğu hallerde muhafaza mecburiyeti tebliğ tarihinden üç ay içinde nihayet bulur (Kâğıtlarda hasip hakkı için Bak: No. 547).

674 – Ücret münasebetleri. (Ücret münasebetleri hakkında Bak: No. 519 ve sonrakiler, 530 ve sonrakiler).

Müvekkil ile münasebetlerde gözedilecek en mühim nokta avukatın; malını her ne bahasına olursa olsun mutlaka sürmek isteyen ve beş kuruş fazla koparmak için dil döken ve şarlatanlık eden ayak esnafından olmayıp hizmetini adalet gayesine hasretmiş, bilgili, temiz ruhlu, terbiyeli ve nazik bir adam olduğu hakkında fikir vermesidir. Avukat yapacağı adlî yardım mukabilinde elbette bir ücret alacaktır. Fakat bu, arka safta kalması lâzım gelen şahsî bir menfaattir (Bak: No. 534).

2 – Dosyayı kabul veya red etmek serbestisi

675 – İstiklâlin neticesi. Avukatın işe ve müvekkile karşı istiklâli ve doğruluğu (Bak: No. 285, 580, 581, 600, 601), istenilen hukukî yardımı yapıp yapmamaktaki serbestliğinde görülür (Bak: İstiklâl). Avukat, kendisine teklif olunan işi hiç bir sebep beyanına mecbur olmaksızın reddedebilir (Avukatlık kanunu madde : 26)

Avukat ne gibi sebeplerle kendisine teklif olunan bir davayı, daha umumî tabirile, hukukî yardımı reddeder? Bunu üstatlar[34] çok güzel izah etmişlerdir. Kendi duygularımızı ve tecrübelerimizi de ekleyerek bunları gözden geçirelim :

---

(34) J. Appléton. p. 399.
des Cressomière p. 27.
F. Payen et, G. Duveau. p. 366.

676 – Red için haklı sebepler. İş sahibinin istediği yardımı yapmağa karar verecek, avukatın kendi vicdanı ve kanundur. Vicdan ve kanunun saltanat sürdüğü bir alanda ise şu neticelere varılır :

a) Avukatın karanlık ve bulanık işlerde yardım kabul etmiyeceğini biliyoruz. Doğruluğu buna mânidir. (Bak: No. 649).

b) Böyle cinsten olmamakla beraber neticede kazanamıyacağına emin olduğu veya hukukî kanaatine uymadığını gördüğü işleri red eder. Bunun gibi suçu işlediğine kani olduğu bir suçluyu müdafaa etmeyebilir.

c) Daha iki gün evvel aksini müdafaa ettiği bir tezi benimsemekten çekinir.[35] (Bak: No. 580 mükerrer ve not 1).

d) Takip ve müdafaası ihtisası dahilinde bulunmıyan bir ihtilâfı, o işi daha büyük bir salâhiyetle müdafaa edeceğinden emin olduğu meslekdaşına tevdi eder.

e) seciyesinin sağlamlığına kani olmadığı bir müvekkil ile ve hattâ bu kıratta bir hasım ile münasebette bulunmaktan çekinebilir. Bununla beraber, dava sahibi ile davayı birbirine karıştırmamak da olabilir. Namussuz bir adamın pek haklı bir davası bulunabilir.

f) Şahsî ahlâk ve din düşüncelerine uymıyan yardımları red eder. İstemezse, zina, kızlık bozma, livata, kumar davalarını müdafaaya kendisini kimse cebir edemez. Siyasî kanaatine aykırı davaların müdafaasında da böyledir.

g) Sıhhatini veya fazla meşguliyetini ve genç avukatlara çalışma ve kazanma alanı bırakmak lüzumunu göz önünde bulundurarak az ehemmiyetli gördüğü veya kendisini çok uğraştıracağını sandığı davaları red edebilir.

h) Avukat, dostu olan, akrabasından bulunan bir zat veya yakından alâkalı bulunduğu bir müessese aleyhine dava almak istemeyebilir.

i) Müvekkilin göstermek istediği müdafaa tarzı ve delillerin istimali kendi hukukî ve ahlâkî görüşlerine uymazsa yardımı red eder.

j) Aleyhine hakaret davası açmış olduğu bir adamın veya düşmanı bulunan birisinin, ister lehinde ister aleyhinde, ilgili bulunduğu işlere yardım etmeyebilir. Çünkü bitaraf değildir.

k) Vekâleti üzerinde bulunan bir adam aleyhine takibatta bulunamaz (Bak: No. 385). Vekâletinden çekilmiş olduğu eski bir müvekkil aleyhinde istenen yardımı kabul edip etmemek elindedir.

677 – Başka bir avukata tevdi. Avukat deruhte eylediği bir davayı veya işi mecburî sebeplere veya makbul mazeretlere binaen takibe devam edemezse, bu da-

(35) J. Appléton. p. 401.

va veya işin muvakkaten takibini ayni baroda kayıtlı avukatlardan birine tevdi edebilir.

İkinci tevkil keyfiyeti vekâletname altına yazılan bir şerhle tesbit olunur.

678 – Haksız redler. Bir avukat aşağıdaki hallerde, iş sahibinin kendisinden istediği yardımı red etmemelidir :

a) Avukat o işi haklı görürse efkârıumumiyetinin ne diyeceğine, yardımının şu veya bu şahıs ve makamlarca hoş görülüp görülmiyeceğine bakmamalıdır (Bak: No. 602). Avukat her şeyden evvel medenî cesarete malik bir er kişidir. Almaması elinde olan bir işi aldıktan sonra (zülfi yâre) dokunur diye söylenmesi lâzım gelen bir sözü söylememek, mesleğe hiyanettir ki vatana hiyanetle birdir. Bir avukat için efkârı umumiyenin üstüne çıkmak suretile (müdafaayı) temsil etmesinden daha şereflı bir şey olamaz.

Böyle çekinmelerin sahiplerine şeref vermediğini hâdiseler bize göstermiştir. Siyasî nazik davaları umumî veya fevkalâde mahkemeler huzurunda gür sesle müdafaa eden, içe ve dışa Türkiyede âdil mahkemeler ve cesur müdafiler vardır, hissini veren kahraman avukatlarımız olmuştur. Bunların seciye sağlamlığı, çekinilmesi zehabında bulunulan şahsiyet ve makamlarca dahi takdir edilmiştir. Böylede olmasa, avukat kanundan ve vicdanından başka kimseden korkmıyan, ne böyle takdirlere, ne de tenkit ve tetkiklere ehemmiyet vermiyen cesur, müstakil bir adam olmak lâzım gelir. Öyle bir adam ki kırk ikilik toplarla ve zehirli gazlarla mücehhez olduğu halde, istihkâmların altından ve torpil dökülmüş deniz yollarından ağır ağır ve azametle geçip giden bir diritnot gibi, efkârı umumiyetinin ve şunun bunun üstüne çıkar.

b) Şu tezi şu suretle müdafaa edersem hâkimi kızdırırım diye söylenecek sözü söylememek te doğru değildir. O tezin daha yumuşak bir tarzda müdafaası elbette hayırlıdır.

c) Avukat kazanıp kazanmıyacağını kat'î surette kestiremediği davaların müdafaasını red etmemelidir. Ceza davalarında müdafaa edilecek noktalar daima bulunabilir (Bak: No. 265). Hukuk ve ticaret davalarında bu alan daha dar olmakla beraber avukat daha nikbin olmalı, istişare, tetkik, tetebbü neticesi olarak bir çıkar yol görürse müdafaasını kabul etmelidir.

679 – Kanunun reddini emrettiği yardımlar. Avukat kendisine yapılan teklifi aşağıdaki hallerde reddetmeğe mecburdur.[36]

---

(36) Son Alman Avukatlık kanununun 32 inci maddesi :
Avukat şu hallerde kendisinden istenen yardımı reddedebilir :
1 – Yapılacak yardım meslek vazifesile tezat teşkil ederse,
2 – Kendisinden istenen muameleyi, ayni hukukî mesele zımnında, muhalif taraf lehine evvelce yapmışsa,

a) Teklif olunan yardımı yolsuz veya haksız görür veya sonradan yolsuz veya haksız olduğuna kanaat getirirse. Bu, avukatın doğruluk ve namuskârlık esasına dayanmasının (Bak: No. 580 ve sonrakiler) hukukî bilgiyi adalet hizmetine tahsis mecburiyetinin bir neticesidir.

b) Ayni işte menfaati zıt bir tarafa avukatlık etmiş veya rey vermiş olursa. avukat iki tarafı birden tevelli edemez, o yalnız bir tarafın yardımcısıdır ve öyle kalacaktır. İki tarafa birden yardım eden avukat satılmış demektir ki en büyük disiplin cezasına çarptırılır. Bundan başka evvelce müdafaa ettiği veya rey verdiği bir işte avukat o tarafın sırlarına, müdafaa vasıtalarına vakıf olmuş olduğundan karşı tarafa yardım etmesi meslek sırrının muhafazası zaruretile de uzlaşamaz. Dispilin meclisleri bu gibi şikâyetlerde avukatın kötü niyetle ve bilerek hareket etmiş olup olmadığına bakarlar. Uzun seneler evvel karşı tarafa bir yardımda bulunmuş veya rey vermiş olan bir avukatın unutkanlıkla yanlış bir harekette bulunması mümkündür. İstenmiyerek ve bilinmiyerek yapıldığı anlaşılan böyle hallerde avukata düşen vazife, af dileyerek derhal çekilmek ve aldığı ücreti geri vermektir.

Bununla beraber başımızdan geçen ve bir çok meslekdaşların başından geçtiğine veya geçeceğine şüphemiz olmıyan hususî bir vaziyeti işaret etmeden geçemiyeceğiz.

Bazı kurnaz iş sahipleri kendilerince mühim gördükleri bir davada hasımlarının Baroda kayıtlı hangi ünlü avukatlara müracaat edebileceklerini tahmin ederler. Hasmı gitmezden evvel birer birer ziyaret ederek verdikleri istişare ücretile kendilerini bağlarlar. Maksatları fikir almak, davalarını tevdi etmek değil, belkir hasmın müracaatında davayı kabullerini önlemektir. Filhakika bu kurnaz iş sahibi çıktıntan sonra yazıhanenin kapusunu asıl iş sahibi çalar ve davasını vermek ister. Fakat avukat daha önce reyini vermiş olduğu için hukukî yardımını redde mecburdur. Bu tuzak, avukata bazan çok yüksek ücretten mahrumiyete mal olursa da yapılacak bir şey yoktur. Olsa olsa, işini tevdi edeceğine emin olmadığı veya kurnazlığını sezdiği bir müşteriye fikir ve nasihat vermekten çekinir. Fakat bu da, ne dereceye kadar kabili tatbiktir?

c) İşe evvelce hâkim, hakem, muslih, müddeiumumî veya memur sıfatile vaz'yet etmiş bulunursa. Bir işin hem hâkimi, hem müdafii olunamaz.

Bu memnuiyet, bir taraftan meslek sırrile, diğer taraftan mesleğe karşı gösterilen itimat ile ilgilidir. Çünkü bu sıfatlarla evvelce bir işe el koymuş olan avukat, has-

---

3 – Kendisinden beklenen yardım, vaktile hâkim sıfatile halline iştirak ettiği bir hukukî nizaa taallûk ederse.
Bundan başka müvekkiline daimî bir iş mukavelesile veya buna benzer daimî iş münasebetlerile bağlı bulunan avukat, hakem mahkemelerinde halli icap eden nizalarda dahil olmak üzere, müvekkilinin bütün medenî hukuk ihtilâflarında, cezaî ve idarî davalarda ona karşı iş almaktan memnudur.

mı olacak tarafın sırrına vakıf olmuştur, yahut öyle farzolunur. Avukatın o sırlardan istifade etmesi memnudur. Sonra, iki tarafça kendisine hâkimlik, hakemlik ve muslihlik verilmek suretile hakkında büyük bir emniyet ve itimat gösterilmiş olan avukatın her hangi bir taraf aleyhine dava açması itimadı giderecek, şerefe dokunacak bir haldir.[37] Fakat bir avukat evvelce vekâletini aldığı bir işte, dava açmadan evvel veya açtıktan sonra, müvekkilile hasmı uzlaştırmağa çalışmış ve fakat muvaffak olamamışsa davayı açmakta veya devam etmekte meslek icaplarına aykırılık görülemez.

Bu memnuiyetler ayni büroda çalışan avukatlara da şamildir.

680 – İki redden sonra. Teklifi, kanunî veya şahsî sebeplerden dolayı iki avukat tarafından red olunan kimse, kendisine bir avukat tayinini Baro Başkanından ister (Bak: No. 820). Başkan tarafından tensip edilen avukat, işi ücret mukabilinde takibe mecburdur.

Tabiîdir ki Başkan, tensip edeceği avukatın dahi kanunî ve şahsî sebeplerle bağlı olup olmadığını inceleyecektir. Böyle bir işi tetkik ve tamik etmeden diğer bir meslekdaşına yükletmesi doğru olamaz. Başkan evvelki iki avukatı çağırır, kendilerile görüşür, hususiyet işte mi, yoksa avukatların ve müvekkilin şahıslarından mı olduğunu araştırır. İşe ait bir tuhaflık görürse, meselâ dava çıkmaz bir dava ise, yahut sırf karşı tarafı sündürmek veya bir maksat takip etmek için açılmak isteniyorsa üçüncü avukata tekliften vaz geçer, iş sahibine nasihat verir, böyle davaların takibi meslek şerefine uymıyacağını, adalete hürmet göstermek lâzım geldiğini, boş yere uğraşmaktan ve masraf etmekten başka netice alamıyacağını söyler. Eğer bu mahzurlar yoksa üçüncü arkadaşa davayı tevdi eder.

Kanunun üçüncü avukata ücret mukabilinde bu vazifeyi yükletmesi, müdafaanın bir âmme hizmeti olmasından ve fertleri adalet huzurunda müdafaasız bırakmamak arzusundan ileri gelmektedir.

3 – Ücret akdinin mahiyeti

681 – Bu münasebetin hukukî mahiyeti. İş sahibini avukatına bağlayan akdin hukukî mahiyeti nedir? Bu bir temsil mukavelesimidir? Avukat müvekkilini temsil edebilir mi? Bir hizmet akdi midir? Avukat ücret isteyebilir mi, müvekkil vermezse

---

(37) Bir avukat taraflardan birisile olan müzakere ve münasebetlerinde o tarafın sırlarını öğrenmiş, kâğıtlarını görmüş, vakıalarına muttali olmuş ise müdafaada o sırların, kâğıtların ve vakıaların tesir yapabileceği bir davada onun hasmını temsil edemez.
Öyle bir müşterinin kendisile istişare ettiği bir iş aleyhine hukuk yardımında bulunamaz. Çünkü böyle bir hal tam mânasile emniyeti suistimaldir. Aynı sebeplere binaen mahkemeye düşmeden evvel muslih sıfatile el koyduğu işleri avukatın takip ve müdafaası caiz değildir.
Bununla beraber avukat eski bir müşterisi aleyhine dava alabilir. Fakat bu iş hakkında kendisile önce konuşulmuş olmamalıdır. İki iş arasında en ufak bir münasebet varsa avukat bunu red etmelidir. Müşterinin nankörlüğü, kendisini meslek sırrının ifşasına mecbur etmemelidir.
F. Payen et Duveau. p. 395. No. 421.

dava açabilir mi? Adsız bir mukavele midir? Ne gibi haklar ve borçlar yükletir? Yoksa bir âmme hizmeti mukavelesi midir? Bu takdirde neticeleri nedir?

Bu meseleler batı ve hususile Fransız avukatlığı ücret münasebetlerinde uzun uzadıya münakaşa edilmiştir.[38]

Biz bu münakaşalara girmek istemiyoruz. Çünkü memleketimizde dava vekilliği kurulmağa başladığından beri avukatla müvekkil arasındaki hukukî münasebetin adı konmuştur.

Eski hukukumuza göre dava vekilinin ve avukatın yaptığı hizmetten dolayı, mukavelesi olsun veya olmasın, muayyen ücret veya ecri misil namile maddî bir karşılık istemeğe hakkı olduğunu biliyoruz. (Bak: No. 516 ve sonrakiler). Avkatlık kanunu bu münasebeti hiç şüpheye mahal vermiyecek surette gösteriyor (Madde : 128 ve sonrakiler). Ancak, avukatın yaptığı yardım, âmme hizmeti olduğu ve ananelerin feragat, fedakârlık ve menfaati istihkar gibi dilekleri bulunduğu için (Bak. No. 520, 521, 523 ve sonrakiler, 588, 589) kanun bu yardımın karşılığını kararlaştırmak hususunda âmir bazı hükümler koymak lüzumunu duymuştur. Bunlar, ücret mukavelelerinin yazılı şekilde olması, mevzuu muayyen bir meblâğı ihtiva etmesi, nisbî olmaması, her ne suretle olursa olsun haslı davada iştiraki tazammun etmemesi, istifadan sonra bile avukatın muayyen müddet zarfında vekâlet ifasına mecbur olması gibi şeylerdir.

Demek oluyor ki ücret mukavelesi, bir ucu âmme hukukuna, öteki ucu hususî hukuka dayanan bir akittir. Avukat, yardımının karşılığını istemekte, müvekkili aleyhine icap ve kabulden doğmuş bir akde dayanarak dava açmakta haklıdır. Lâkin avukatın yaptığı yardım adaletin iyi dağıtılmasına ortaklık olduğu için bu mukavele şekli mahsusa tâbi tutulmuş, bir tali işi, bir ticaret ve ortaklık işi mahiyetinden çıkarılmıştır. An'anelerde bu bakımdan bir çok kayıtlar ve şartlar koymuşlardır (Bak: No. 520, 521).

682 – Hususî ve âmme hukuku ve an'anelerin rolü. Şu halde, Borçlar ve Avukatlık kanunları hükümlerile meslek kaidelerini göz önünde tutarak diyebiliriz ki : avukatla müvekkili arasındaki akit, âmme hukukunun çizdiği esaslara tâbi bir hususî hukuk mukavelesidir. Her akdin olduğu gibi ücret mukavelesinin sıhhatini, tarafların ehliyetini, hizmetin yapılıp yapılmadığını Borçlar kanunu ve yazılı şekilde olmasını, nisbî olmamasını, bir ucu ortaklığa dayanmamasını... ilâh Avukatlık kanunu tayin eder. Bu münasebetlerde avukatların menfaat hırsına kapılmamalarını, müvekkilleri aleyhine ulu orta dava açmamalarını ve her şeyden evvel mesleğin şerefini düşünmeleri lâzım geldiğini Dahilî nizamnameler ve an'aneler gösterir.

---

(38) Appelton. P. 391.
F. Payen et Duveau. P. 367.

4 – Avukatın mesuliyeti

683 – Maddî mes'uliyet. Meslek faaliyeti bakımından avukatın amansız bir murakabeye tâbi olduğunu, hattâ bu murakabenin hususî hayatına kadar girdiğini ve bunun neticesi olarak, mesleğinin doğrudan doğruya veya dolayısile ilgili bulunduğu yolsuz her fiil ve hareketi yüzünden disiplin cezasına çarptırıldığını göreceğiz (Bak: No. 844,845 ve sonrakiler). Meslek sırrını ifşa etmek, mahkemenin inzibatını bozmak, meslek vecibelerine riayet etmemek ve saire gibi (meslek mesuliyeti) dediğimiz mesuliyetlerden burada bahsetmiyeceğiz. Onları ait olduğu fasıllarda tetkik ettik. Tetkik etmek istediğimiz cihet, avukatı müvekkiline bağlayan iki cepheli akdin (Bak: No. 681) yapılıp yapılmamasından doğan maddî mesuliyetler, yani zarar ve ziyan ve tazminat gibi şeylerdir.

Müvekkille hukukî münasebetleri bir yandan âmme hukukuna ve öte yandan hususî hukuka dayanan avukat, bir hayli maddî mesuliyetlere maruz bulunmaktadır.

Taraflardan birinin tasdiki vekâletname ile vekili olduğunu söyliyen avukat ilk celsede vekâletnamesini ibraz etmezse ikinci celsede ibraz etmek üzere huzurile muhakemeye devam olunur. Vekâletnamesini yaptırmamış olduğunu söyleyin avukata hâkim, vekâletnamesini getirmek üzere bir mühlet verebilir. Vekil mahkemeye hiç gelmez veya ikinci celsede ve yahut verilen mühlet içinde vekâletnamesini ibraz etmezse o vekil tarafından yapılan işler yapılmamış sayılır ve celse harcı ile başka masrafları ve karşı tarafın uğradığı zararları ödemeğe mahkûm edilir. Bundan müvekkiline bir zarar gelmişse onu da ödeyeceğine şüphe yoktur (H.M.U. kanunu muaddel 67).

Üzerine aldığı işi takip etmemek, yarıda bırakmak, istifa ettiği halde müvekkiline yeni bir avukat bulması için vakit bırakmamak, davayı mürurü zamana uğratmak, kanunî mehilleri geçirmek gibi hatalarda bulunan avukat, aldığı ücreti iadeye mecbur olduktan maada müvekkilinin bu yüzden uğradığı zararları da tazmin eder.

Sulh olmak, tahkim etmek, başkasını vekil yapmk salâliyetlerini haiz olmıyan avukat, bunları yapmak suretile müvekkiline verdiği zarardan mesuldür.

684 – Haksız fiilden doğan mes'uliyetlerle hizmet akdi hükümleri avukatlar hakkında tatbik olunabilir mi? H.M.U. kanunun 60 ıncı maddesi, bazı hükümler müstesna olmak üzere, dava vekâletin Medenî Kanunun umumî hükümlerine tâbi olduğunu tasrih etmektedir. Borçlar kanununun haksız fiillerden bahseden 41 inci ve sonraki maddelerini avukat hakkında tatbik edecekmiyiz? Aynî kanunun 390 ıncı maddesi (vekilin mes'uliyeti, umumî surette, işçinin mesuliyeti gibidir) dediğine nazaran müvekkili bir iş sahibi ve avukatı işçi sayarak avukatın mesuliyetlerini hizmet akdi hükümlerine göre tesbit edebilecekmiyiz? Müvekkilin talimatından harice çıkan avukatı mutlak surette mesul tutabilecekmiyiz?

Eğer avukatlık münasebeti, alım satım, icar ve isticare vekâlet... ilâh gibi yalnız hususî hukuktan doğma bir akit olsaydı, yahut da Mecellenin kabulü veçhile (Bak: No. 53) âmme hukukile hiç ilgisi bulunmıyan diğer vekâletler gibi husumete vekâletten ibaret bulunsaydı Borçlar kanununun bu maddelerinde gösterilen mesuliyetlerin avukata tatbik edilip edilemiyeceğini münakaşa edebilirdik. (Şu kadarını söyliyelim ki avukat müvekkiline vekâlet akdile bağlı olduğu için haksız fiil düşünülemiyeceği gibi istiklâli, müdafaa hürriyeti, müvekkilinin işçisi olmaması bakımından hizmet akdi hükümleri de tatbik edilememek lâzım gelir. Sonra, avukatlık müessesesi, hususî hukukla beraber âmme hukukunun icap ettirdiği haklara ve borçlara bağlanmış olduğundan maddî mesuliyetinin tayini bakımından bu hususiyetini göz önünde bulundurmak mecburiyetindeyiz).

Fakat avukatın müdafaa etmesi, fikir ve nasihat vermesi[39] âmme hizmetine yardım olduğundan ona iştirak edenlerin mes'uliyetlerini Borçlar kanununun hükümlerile tayin etmek doğru olamaz. Avukat, işin ve müvekkilinin değil, hakkın ve kanunun işçisi olduğu için müdafaada istiklâle maliktir. İşleri tetkikte, müdafaa planını çizmekte kendine göre bir düşüncesi vardır. Şu halde davasını kanunların ve mesek nizamlarının çizdiği esaslar dairesinde müdafaa eden avukat, davayı kabettiğinden veya şu yolda müdafaa etmediğinden dolayı müvekkiline karşı mesul değildir. Bunun gibi müvekkilin müdafaa tarzına ait sarih talimatı dahi, avukatı nihayet vakıaları ve delilleri aydınlatmak hududundan öteye, geçemez. Bu gibi hallerden dolayı avukatı mes'ul tutmak, verdikleri hükümlerden dolayı hâkimleri mes'ul tutmak istemeğe benzer. Hâkim hükmünde müstakildir, içtihatlarında serbesttir. Nasıl onu mas'ul tutmak kanunun tayin ettiği şekillere münhasır ise avukatın mes'uliyetini dahi muayyen hallere mahsus tutmak zarurudir.[40] Bunlardan bir kısmını yukarıda söyledik (Bak: No.683) diğerlerine gelince : avukat, deruhte ettiği işi hiç yapmamaktan veya meslek nizamının müsaade etmediği şekilde göstereceği ihmalden, müdafaada ve istişarede her hangi bir hilesinden ve kötü niyetinden, karşı tarafla anlaşmak, ona doğrudan doğruya veya dolayısile yardımda bulunmak, mahkemeye ibraz olunsun diye müvekkili tarafından kendisine verilen ve davanın mukadderatında âmil olan bir vesikayı hususî bir kast altında ibraz etmemek ve bu yüzden dava-

(39) Avukat, bu sıfatı haiz olduğu halde kanun dairesinde başka bir şahsın haklarını ve menfaatlerini kanunların ve an'anelerin hükümleri dairesinde müdafaa eden adamdır.
J. des Cressonviere. P. 26.
Pand. B. V. Avocat près la cour d'Appel, 20.

(40) Hâkim verdiği hükümden dolayı mes'ul edilemediği gibi avukat ta verdiği fikir ve nasihattan veya iyi niyetle müdafaa ettiği davayı kaybettiğinden dolayı mesul tutulamaz.
Bouchet d'Argis. cha. XX.
Garsonnet § 253.
Mollot. T. 1. P. 8.
R. Dalloz. v. Avocat. 358.

nın kaybedilmesine meydan vermek, her ne suretle olursa olsun, yani ister kastle ve ister unutkanlıkla kanunî mehilleri, itiraz ve temyiz müddetlerini geçirmek, davayı mürruruzamana uğratmak gibi sebeplerle iras ettiği zararlardan maddeten mesuldür (Disiplin meclisinin hükmedeceği cezalar ayrıdır).

Müdafaa ve istişare gibi daha ziyade zekâye, ilme, içtihada müteallik yardımlardan ayrı hizmetlerde ve meselâ feraağa, bir şeyi teslime, tahsil ettiği parayı üçüncü bir şahsa tevdie, kendisine tevdi olunan bir emaneti muhafazaya vekâlet veya yedi adillik gibi avukatlıktan ziyade muayyen bir işi yapmaya veya yapmamağa tealluk eden hususlarda avukatın mes'uliyeti, Borçlar kanununun gösterdiği mesuliyetlere çok yaklaşır. Bununla beraber dahi hâkimlerin meslek örf ve âdetlerini göz önünde tutmaları lâzımdır.

685 – Müruru zaman. Avukatlık kanununun 29 uncu maddesi (müvekkil tarafından avukat aleyhine dermeyan edilecek akitten doğan zarar ve ziyan iddiaları beş senelik mürüru zamana tâbidir) demekle deruhte ettiği işten dolayı avukat aleyhine açılabilecek bütün davaların beş senelik mürüru zamana tâbi olduğunu kasdetmiştir. Yoksa akitten mütevellit zarar ve ziyan davaları, beş, hata, taksir ve haksız fiilden doğan zararlarınki bir senelik mürüru zamana tâbi değildir (Bak: Adliye encümeni mazbatası sahife : 19).

Malûm olduğu üzere haksız fiil, taraflar arasında sarahaten veya zımnen bir akit ve mukavele olmıyan hallerde bahis mevzuudur. Akit olan bir yerde haksız fiil ve onun mürüru zamanı düşünülemez. Avukat, ücret mukavelesi yapsın veya yapmasın, yardım ettiği işte müvekkiline vekâlet akdile bağlanmıştır, vekâletname almıştır. Şu halde gerek aldığı işi hiç yapmamasından ve yahut ihmal ve terahi göstermesinden dolayı aleyhinde açılacak bütün zarar ve ziyan davalarının mürüru zamanı beş senedir. Bu fikrimizin doğruluğunu isbat için Temyiz mahkemesinin bir kararını naklediyoruz : (Vekil ile müvekkil arasındaki hukukî muamele ve münasebetlerden doğan tazminat davaları, haksız fiillerden mütevellit zarar ve ziyan davaları mahiyetinde değildir. Bu sebeple vekâlet vazifesini yapmamak, yahut vazifeyi ifa hususunda ihmal ve terahi göstermek maksadile müvekkilini ızrar eden vekil aleyhindeki tazminat davaları hakkında on senelik mürüruzaman müddeti caridir. Temyiz dördüncü hukuk dairesi esas 130 karar 253 2.2.937). Bu karar Avukatlık kanunundan evvel olduğuna göre şimdi mürüru zaman beş sene olacaktır.

686 – Verilen kâğıtların iadesi. Avukat, davasının sübut delilleri olarak müvekkilinden almış olduğu kâğıtları mahkemeye ibraza ve yahut talebi halinde müvekkiline iadeye mecburdur. Bu mesuliyet üç sene için olduğu gibi evrakın geri alınması müvekkile yazı ile bildirilmiş olduğu hallerde muhafaza mecburiyeti tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde nihayet bulur.

D – Avukatların hasımlarile münasebetleri

687 – Muharebede imha. Muharebede tam zafer, düşmanı imha etmekle olur. Düşmanın kuvvei külliyetisini mahvetmedikçe son zafer elde edilmiş olmaz. Bunu elde etmek için kara, deniz ve hava kuvvetleri bütün şiddetlerile düşmana saldırırlar. Esirleri öldürmemek, düşman yaralılarını tedavi etmek gibi filiyatta ne dereceye kadar tatbik edildiği kestirilemiyen bazı insanî duyguları bir yana korsak, savaşta insaf ve merhamet yoktur.

688 – Adalet önünde himaye. Fakat bir adalet savaşı olan müdafaanın sevk ve idaresinde avukatın hasım tarafa karşı dahi bazı vazifeleri vardır. Çünkü avukatlığın gayesi, adaletin iyi dağıtılmasına yardımıdır. Yoksa müvekkilin şahsî kin ve ihtirasına âlet olmak, hasım tarafı ezmek, mahvetmek değildir. Müvekkilin şahsî menfaati, avukatın vazifeleri hududunu çizemez. Bunun içindir ki tarafların menfaat, haysiyet ve talilerini ellerinde tutan adamların bu bakımdan ilmî ve ahlâkî bazı borçları vardır. Bunları şöyle hülâsa edebiliriz :

Avukat müvekkilinin her istediğini dava etmek suretile menfaat ve ihtirasına âlet olmaz. Adalet huzurunda müdafaası ve alınması mümkün ve ahlâkî olandan fazlasını istemiyerek hasım tarafı da himaye etmiş olur. Zaten müvekkiline karşı istikâli ve her istediğine boyun eğmemesi, bunun böyle olmasını emreder. Dava evrakını tebliğ etmesi, müdafaasından hasmını haberdar eylemesi de bu esasın neticeleridir.

689 – Hasımla konuşmamak. Fakat bu hiç bir zaman avukatın hasımla görüşüp konuşması demek değildir. Hasım avukatları birbirlerile mahkeme koridorlarında her zaman görüşür ve hattâ karşılıklı müdafaa ettikleri davalar üzerine konuşurlar. Fakat bir avukatın, müvekkiline malûmat vermeden, hasımla kendi yazıhanesinde bile konuşması caiz değildir. (Bak: No. 269). Hasımla bizzat konuşmak icap ettiğinde müvekkilinin veya hiç olmazsa, yine müvekkilinin malûmatile hasım avukatının hazır bulunmasını istemelidir.

Hasım tarafın avukatı hazır bulunmadan ve müvekkile malûmat vermeden hasımla temas şundan dolayı mahzurludur ki müvekkili, haksız da olsa, şüpheye düşürür ve avukatına karşı beslemesi lâzım gelen hudutsuz itimadı sarsabilir. Sonra hasım tarafı, kendisinin yazıhanede tehdit ve zorla ikna edildiğinden, eğer müşkül bir vaziyete sokulmasaydı şu teklifi kabul veya imza etmeyeceğinden bahisle avukatın aleyhinde dedikodular yapabilir. Mesleği böyle çirkin dedikodulardan uzak bulundurmak gerektir.

690 – Hasımdan ücret almak. Hasımdan ücret almak caiz değildir. Bunun rüşvetten farkı yoktur. Fakat yapılan bir sulhte, yahut bitirilen bir davada ücretin hasım tarafa ait olacağı bir şart olarak konulabilir. Bu takdirde ve yahut müvekkilin açıkça malûmatı tahtında yaptığı yardımın ücretini hasım taraftan almakta mahzur yok-

tur. Bununla beraber, avukat bu çok nazik meselede vicdanını ve meslek haysiyetini hâkim kılmalıdır.

16 – Vergi ve aidat mükellefiyeti

691 – Avukatlar az vergimi verirler? Tüccarlar, müteahhitler ve memurların serbest meslek erbasından daha çok vergi verdikleri hakkında hemen umumî bir kanaat hüküm sürmektedir. Temettü vergisi kanununun cari olduğu ve eski Kazanç kanunu mucibince avukatlar dahi ötekiler gibi beyanname usulüne tâbi bulunduğu sırada böyle bir müsavatsızlık bahis mevzuu edilmemişken bugün mer'î olan ve avukatları yazıhane iratları, sınıf dereceleri üzerinden vergiye tâbi tutan 2395 numaralı Kazanç vergisi kanununun neşri tarihinden beri böyle dedikoduları işitmekteyiz. Bu hiç te doğru değildir. Avukatlar, ticaret erbabı gibi yazıhane masraflarını, müstahdem aylıklarını ve saireyi kazançlarından indirmiyor ve az kazandıkları zaman az, çok kazandıkları zaman çok vergi vermiyorlar amma yazıhanelerinin iradına ve derecelerine göre kazanç ve buhran vergisinden maada muayyen müesseselerden aldıkları ücretlerden dahi ayrıca vergi ödemektedirler. Bu ise, aşağıda göreceğiz, kazanmadıkları zaman bile oldukça yüksek ve kazandıkları zaman çok yüksek vergi ödemelerini icap ettirmektedir.

692 – Avukatlar ne vergi verirler? a) 2395 sayılı Kazanç kanunu mucibince avukatlar, her sene ödedikleri unvan tezkeresi resminden başka, öteki serbest meslek erbabı gibi, işgal eyledikleri yazıhanenin gayrisafi iradı üzerinden kazanç vergisine tâbidirler.

Evlerinin veya apartımanlarının bir kısmını yazıhane olarak kullananlar için buraların gayrisafi iradının yarısı matrah ittihaz olunur.

b) 3470 sayılı kanuna göre avukatlar yukarıda yazılı irat vergisine ilâveten bulundukları şehirlere ve sınıflarına göre maktu kazanç vergisi vermekle de mükelleftirler. Bunun cetveli şudur :

Nüfusu 200.000 den daha yukarı olan şehirlerde :
Birinci sınıf 650 lira, 2 inci sınıf 200 lira, 3 üncü sınıf 80 lira, 4 üncü sınıf 30 lira, 5 inci sınıf 10 lira.

Nüfusu 50.000 den 200.000 e kadar olan şehirlerde :
(1. nci S. yoktur) İkinci sınıf 150 lira, 3 üncü sınıf 80 lira, 4 üncü sınıf 30 lira, 5 inci sınıf 10 lira.

Nüfusu 10.000 den 50.000 e kadar olanlarda :
(1, 2, 3. S. yoktur) Dördüncü sınıf 30 lira, 5 inci sınıf 10 liradır.

c) a fıkrasında gösterilen iradı gayrisafinin % ellisi ve b fıkrasında gösterilen verginin mecmuu üzerinden aşağıda yazılı nisbetler dahilinde ayrıca buhran vergisi öderler.

150 liraya kadar %10, 151 liradan 350 liraya kadar olan kısım için %12, 351 liradan 600 lirayaa kadar olan kısım için %16, 601 liradan yukarı olan kısım için %24.

d) Kazansın kazanmasınlar, bu vergileri her sene veren avukatlar, umumî mülhak ve hususî bütçeli daire ve müesseseler, bankalar ve sermayesinin en az yarısı devlete ait müesseseler, menafi umumiyeye hâdim cemiyetler ve imtiyazlı şirketlerle ticaret ve sanayi ve ziraat odalarından ve borsalar ve köyü sandıklarından, bir defaya mahsus olsa bile müdafaa, hakimlik, istişare gibi hizmetleri için alacakları ücretlerden dolayı muayyen nisbet üzerinden ayrıca kazanç ve buhran vergisi verirler.

Bu vergiye c fıkrasında yazdığımız nisbet dairesinde buhran vergisi zammolunur.

e) Avukatlar, ticarî ve sınaî müesseselerden devamlı hizmetleri dolayısile alacakları mebaliğ üzerinden dahi ayrıca vergi verirler. Meselâ müstakil bir yazıhanesi olan avukat ticarî ve sınaî bir müesseseden aylık, senelik gibi maktu bir abonuman alsa bu devamlı bir hizmet olduğu için bunlardan dahi, memurlar gibi, ayrıca kazanç, buhran ve müvazene vergisi verir.

Devamlı hizmetten maksak, avukatı, aylık, yıllık gibi bir abonuman veya ücretle müesseseye bağlayan bir hizmet akdi olduğu halde vergi daireleri bunun dairesini zatî mütalealarile genişleterek d fıkrasında gösterilenlerden hariç müesseselerin tasfiye memuru sıfatile (bu fıkraya dahil müesseselerden alınan tasfiye ücretlerinin vergiye matrah olacağına şüphe yoktur) aldığı ücretten dahi vergi kesmeye kalkışmaktadırlar. Hattâ daha ileriye giderek bir avukat, ticarî veya sınaî bir müesseseden iki, üç dava almış ise bunun da devamlı hizmet olacağı iddiasını ileri sürmektedirler. Bu hususta avukatlarla vergi şubeleri, tetkik ve temyiz komisyonları arasında nizalar, davalar eksik değildir. Avukatlar az mı vergi veriyorlar?

693 – Duhuliye ve aidat mükellefiyeti. Baro resmî mahiyeti haiz bir müessese olması, âzasından muhtaç olanlara yardıma, meslek sigortasına yazılı avukatlardan fakir olanların primlerini ödemiye mecbur bulunması, kâğıt kalem levazımı, tesis edilmesi zarurî zengin kütüphane, çıkarılabilecek mecmua ve gazete bedellerile diğer idare masrafları, müstahdem aylıkları ve kanunun emrettiği diğer külfetler için paraya ihtiyacı vardır. Bunun başlıca menbaı, levhaya kaydolunan avukattan bir defaya mahsus olmaz üzere alacağı duhuliye ile âzanın her sene verecekleri aidattır. Eski ve yeni kanunlar ve nizamnameler miktarının tayinini umumî heyete bırakmıştır. filhakika bunu Baro Reisine ve yahut İdare meclisine bırakmak doğru olmazdı. Vergi, resim, aidat gibi müeyyideler altında cebren tahsil edilecek külfetlerin tayinini umumî heyetlerin salâhiyetleri içine sokmak zaruridir.

İstanbul Barosunun senelik aidatı eskiden 240 kuruş idi. Umumî harpten sonra avukat sayısı çoğaldıkça başkâtip, tahsildar, daktilo gibi memurlar kullanmağa, kitap satın almağa, mecmua çıkarmağa, muhtaç arkadaşlara yardım etmeğe ihtiyaç hasıl olmuş ve aidat miktarı arttırılmıştır. Son senelerdeki miktar yirmi dört lira idi ki bunda arkadaşlara dağıtılan (Baro Mecmuası) abonesi dahi dahildir. Umumî

heyet, 1939 senesi için duhuliyeyi 25 ve senelik aidatı yine 24 lira olarak tesbit etmiştir. İzmir Barosu duhuliyeyi 5 ve senelik aidatı 24, Kütahya 25 ve 24. Niğde 10 ve 20, Samsun 25 ve 24, Sivas 20 ve 36 olarak kararlaştırmıştır.

İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehir barolarının masrafları daha çok olacağına göre buralarda alınacak duhuliye ve senelik aidat miktarının daha yüksek ve küçük barolarda daha az olacağı kendiliğinden anlaşılır. İstanbul Barosunda bu aidatın en aşağı ayda dört, beş lira olması lâzım geldiği fikrindeyiz. Zengin bir kütüphane temini, muhtaç arkadaşlara yardım ancak bu suretle mümkün olabilir.

Miktar tayini bir Dahilî nizamname meselesi olup her baro umumî heyeti miktarını, toptan mı, yoksa taksitle mi tahsil edileceğini kendisi tayin eder.

694 – Son Alman Avukatlık kanunun aidata müteallik maddesi. Son Alman Avukatlık kanununun 48 inci maddesine göre Alman birlik barosu, vazifelerinin ifasına gereken parayı başka menbalardan tedarik edemediği takdirde âzasından tahsil edebilir.

Birlik âzasının ödemiye mecbur olduğu aidatın tesbitinde onların iktisadî vaziyetlerinin göz önünde tutulması lâzımdır. Aidatın nisbeti münasip surette derecelendirilebilir.

Ödenmesi geçiken aidat, birlik barosu reisi tarafından tanzim edilen ve kabili icra bulunduğu icra dairesince tasdik olunan bir ödeme emri üzerine hukuk ilâmlarının infazı hakkındaki hükümler dairesinde tahsil olunur.

695 – Romanya ve Norveçte avukat aidatı. Romanya baroları aşağıdaki harçları tahsile salâhiyettardırlar :

1 – Her stajyerin kayıt muamelesi için 200 ley.

2 – Baroya kayıt için 500 ley.

3 – Aidatını vermediği için çıkarılan bir avukatın yeniden kaydı için 500 ley.

4 – Barodan ayrıldığı müddetçe aidatını ödememiş olan bir avukatın yeniden kaydı için 1.000 ley.

5 – Kendi isteğiyle levhadan kaydı silinmiş olan avukatın yeniden kaydı için 1.000 ley.

6 – Bir barodan diğer bir baroya nakıl için 500 ley (işbu harç her iki baro tarafından tahsil olunur).

7 – Avukatlığa kabul imtihanı için 1.000 ley.

8 – Baroda kayıtlı avukatlardan her ay 50 - 300 leye kadar aylık aidat.

9 – Baro taavün sandığı için 240 - 2.400 leye kadar senelik aidat. Bu aidatlar bir nizamname ile arttırılabilir.

Aylık ve senelik aidatı vermiyenler verinceye kadar barodan çıkarılırlar.

10 – Avukatlık ruhsatnamesi için avukatlar birliği namına 1.000 ley.

11 – Verilen kararlardan dolayı Yüksek İnzibat Meclisine ve yahut birlik daimî komisyonuna her müracaat için 500 ley.

Norveç avukatı avukatlar topluluğuna vermeğe mecbur olduğu aidatı vermezse iflâsına karar verilebilir ve mesleğin icrasına ancak itibarını iade ettikten sonra müsaade olunur.

696 – Aidatı vermiyenlerin barodan çıkarılması. Senelik aidatın tahsili meselesi İstanbul Barosu için bir iç yarası olmuştu. Aylık aidat yirmi kuruş iken borcunu vermiyen ve biriktire biriktire otuz kırk liraya çıkaran çok avukatlarımız görülmüştür. Son zamanlarda mecmua bedelile birlikte yirmi dört liraya çıkarılan senelik aidat terakümünün bazı seneler bütçesinde 50 bin lirayı bulduğunu söylersek riyazî bir hakikati ifade etmiş oluruz. Hiç bir idare meclisi malî raporu yoktu ki arkadaşların bu alâkasızlığından şikâyet etmesin. Bazı İnzibat meclisleri, isimleri levhadan silmek tehdidile tahsilâtta bulunabilmişler, bazıları hiç bir şey yapamamışlardır.

Avukatlık nizamının yeni baştan kurulduğu ve barolara bir çok mükellefiyetler yüklendildiği sırada senelik aidatın tahsili meselesinin de disiplin altına alınacağı tabiî idi. Bu da yapılmıştır: Senelik aidatını makul bir sebep olmaksızın vermemekte ısrar edenlerin isimleri, İdare Meclisi kararile, borçlarını ödeyinceye kadar Baro levhasından silinir.

Makbul sebebin ve ısrar derecesinin takdiri İdare meclisine aittir. Her halde hastalık, askerlik veya mazeret dolayısile barodan uzaklık gibi şeyler makbul mazeretlerdir ve bir defaya mahsus olarak bir seneliği ertesi seneye bırakmak, ödememekte ısrar değildir. Bu gibi hallerde meclisin tecil kararı vereceğine, arkadaşı ödemiye davet edeceğine şüphe yoktur. Ancak fakirlik, işsizlik gibi bahanelerle aidatın verilmemesi yüzünden isimlerin levhadan silinmesi hallerinin hiç vukua gelmemesini isteriz. Çünkü bir avukatın ayda iki, üç lira gibi bir mükellefiyeti fakirlik sebebile ödeyemiyeceğini kabul edenlerden değiliz. Her halde bunun sebebi alâkasızlık, vazifesizliktir. Eğer Türk Baroları içinde ayda iki üç lira veremiyecek âzalar varsa bunlar, yazıhane de tutamazlar, dosya ve kitap satın alamazlar, demektir ki böylelerinin barodan eksik olması en samimî dileğimizdir. Çünkü bu kadar küçük mükellefiyeti ödeyemiyecek derecede düşkün olanların yapamıyacakları bir tek hizmet varsa o da avukatlıktır. Bu mesleğin refah isteyen, günlük rızka muhtaç olmıyan bir âmme hizmeti olduğunu ve olması lâzım geldiğini ve düşkünlerin istiklâl ve işi seçme serbestisini kaybedeceklerini biliyoruz (Bak: No. 133).

17 – Avukatlar levhası

1 – Levhaya alınmak

697 – levha ne demektir? Avukatlar levhası, barolarda kayıtlı avukatların alfabe (ve yahut eskilik) sırasile adlarını, soyadlarını ve ikametgâhlarını gösteren bir tablodur. İstanbul Barosu avukatları levhası, İstanbul Barosu mıntakası dahilinde bulunan ve esas itibarile İstanbul mahkemeleri kaza dairesi dahilinde hukuk yardımını yapan avukatların yazılı olduğu tablo ve yahut kitaptır. İstanbul Barosu gibi âzası çok olan barolarda avukatların adlarını, soyadlarını, Baro sicil numaralarını, yazıhane adreslerini, telefon numaralarını ve resimlerini gösteren koca bir kitap bastırmak, zaruretin doğurduğu bir âdet olmuştur.

İstanbul Barosu İdare Meclisi, 1939 Levhasının hazırlanması için arkadaşlardan aşağıdaki hususların bildirilmesini istemiştir :

Levha beyannamesi

Baro kütük numarası	
Adı	
Soyadı	
Babasının adı	
Doğduğu yıl	
Doğduğu yer	
Ruhsatnamenin	Tarihi: ..... No.: .....
Ev adresi ve Telefon No.	
Büro adresi ve Telefon No.	
Avukatlığa mâni bir vazifesi olup olmadığı	
Avukatlık kanununun 80 inci maddesi mucibince aidattan borcu olup olmadığı	
Şeriki olup olmadığı	

Baroların bastırıp dağıttığı bu levha, bilgi ve ahlâk şartları süzgeçten geçirilmiş ve itimadı lâyik oldukları anlaşılmış olan meslek adamlarını adlî yardıma muhtaç vatandaşlara sunar. Buna tekeffül eden barolarla devlettir. Ayni zamanda levha, bu adamların yolsuz en ufak hareketlerinin meslek ve devlet teşekkülleri tarafından murakabeye tâbi olduğunu ifade eder. Canı, malı, hürriyeti ve şerefi tecavüz karşısında bulunan bir vatandaş, bu levhada yazılı şöhretlerden hangisine müracaat ederse fazilet, kudret ve murakabeye tabiiyet gibi teminatları bulur. Levha, bilgilerini hak ve adalet icaplarına uydurdan, doğru söyliyen, dürüst hareket eden namuslu şöhretlerin yazıldığı kitaptır; adalet ordusunu teşkil eden zırhsız ve kalkansız, fakat akıl, zekâ, ilim, söz gibi, süngü ve kurşundan daha kuvvetle öldürücü silâhlarla mücehhez neferlerin başı bağlandığı ocağın kitabıdır.

698 – Levhayı kim niçin yapar? Levhayı, Baro İdare meclisi yapar. Her adlî sene başında mıntakası dahilinde bulunan avukatlardan, mesleği bırakanlar, ölenler,

işten ve meslekten çıkarılanlar hariç olmak üzere, faaliyette bulunanların isim ve vasıflarını göstermek suretile hazırlar. Levhanın tanziminden sonra baroya kaydı icra edilenlere sene sonuna kadar muteber olan bir (muvakkat vesika) verilir. Bu muvakkat vesika, gelecek senenin levhası yapıldıktan sonra geri alınır.

Levhayı yapmaktan maksat dört kalemde hülâsa edilebilir :

1 – Baro mıntakası dahilinde kaç avukat bulunduğunu Adliye Vekâletine resmen bildirmek. Bu maksadın temini için levhadan icap ettiği kadar nüsha Vekâlete gönderilir.

2 – Başka mıntakalar dahilinde hangi meslekdaşları olduğunu barolara bildirmek ve icabında murakabeyi kolaylaştırmak için levha bütün Türk barolarına gönderilir.

3 – Adalete yardım vazifesinin kimlere hasır ve tahsis edilmiş olduğunu resmî otoritelere bildirmek. Bunların başında mahkemeler, icra merci ve daireleri, kaza salâhiyetini haiz idarî ve malî merciler, bütün resmî daireler, belediyeler, ticaret ve sanayi odaları ve noterler gelir. Barolar, levhalarının birer suretini buralara gönderirler. Resmî dairelerdeki nizalı ve ihtilâflı hakları takip ve müdafaa etmek dahi avukatlara mahsus olduğuna (Bak: No. 470 ve sonrakiler) ve komisyoncu, takipçi gibi adlarla iş takip edenlerin eskiden kalma bir alışkanlıkla ve yahut memurların kanun hükümlerine vukufsuzlukları veya müsamahaları yüzünden bu dairelere sokulmaları mümkün bulunduğuna nazaran barolar bu eski âdeti kökünden kazıyıncaya kadar mücadele etmek, her vesile ile dikkat nazarlarını çekmek, şikâyette bulunmak mevkiindedirler.

4 – Kimlerin hukuk yardımında bulunabileceklerini iş sahiplerine tanıtmak. Hukuk yardımı isteyen iş sahipleri kayıtlı avukatlardan birisine müracaat ettiklerinde, bilgi, ahlâk ve devlet murakabesi gibi teminatı bulacaklarından emin olurlar.

699 – Levhaya kayıtlı avukatların faaliyet alanı. Her hangi bir Türk barosunda kayıtlı olan avukat, Cumhuriyetin bütün mahkemeleri, mercileri ve makamları nezdinde mesleğini yapmak salâhiyetini haiz ise de inzibatın temini namına kanun vazıı bazı esaslar koymak lüzumunu duymuştur. Şöyle ki her avukat, mıntakası dahilinde fiili ve mutlak olarak avukatlık edeceği baronun levhasına kaydedilmekle mükelleftir. Asıl olan, avukatın kayıtlı bulunduğu bu göbek baro mıntakası dahilinde meslek yapmasıdır. Fakat devamlı olmamak şartile, Cumhuriyet ülkesinin her yerinde mesleğini icra salâhiyetini haizdir.

Her avukatın bir baroya bağlanması ve diğer baro mıntakaları dahilinde devamlı surette meslek yapamaması, her şeyden evvel bir inzibat meselesidir. Bir kaç yerde birden kaydı olan avukatın hangi baronun öz malı olduğu, aslî ikametgâhının nerede bulunduğu, disiplin cezasını mucip hareketlerinin hangi baro tarafından murakabe ve tecziye edileceği bazan zor şartlar arzeden bir mesele halini alabilir.

Avukatlık kanunu, askerlik disiplini tesisi maksadile, her stajyerin kalfalık yapacağı, her avukatın kayıtlanacağı ve çalışacağı ordu merkezini -göbek barosunu- kat'î ve sarih olarak göstermiştir. İkinci derecede bu, bir hakkaniyet meselesidir. Her baro mıntakası dahilindeki işler, esas itibarile, orada kayıtlı avukatlara ait olmak lâzım gelir. Başka bir yerde kayıtlı avukatın post serüp oradaki kazanca ortaklık etmesi doğru görülmemiştir.

Bununla beraber adalet işi nihayet müşterek bir iş olması, her hangi bir adlî ihtilâfın kendine mahsus bir tetkik ve ihtisas isteyebilmesi, bir iş sahibinin şu veya bu avukata daha ziyade emniyet ve itimadı bulunması gibi sebeplerle bir baro âzasının kayıtlı olduğu yerden başka mahkemeler ve merciler huzurunda dava takip ve müdafaa etmesi caiz görülmüştür. Ancak bu devamlı olmamak şartiledir.

700 – Devamlı faaliyetin neticeleri. Bir avukat levhasında kayıtlı bulunduğu baro mıntakası haricinde devamlı surette meslek yapar veya disiplin cezasını müstelzim bir harekette bulunursa o yer Disiplin meclisi tarafından bu hususlar için bir zabıt varakası tanzim edilerek icap eden muamele yapılmak üzere avukatın mensup olduğu baroya gönderilir. Kararı, mensup olduğu Baro meclisi verir.

Lâyihanın 53 üncü maddesinin ilk şeklinde murakabe ve ceza salâhiyeti, disiplin cezasını mucip harekette bulduğu yer Disiplin meclisine verilmişti. Fakat kongrece kayıtlı bulunduğu baroya bırakılmak münasip görülmüştür. Çünkü disiplin takibatında avukatın geçmişi, meslekteki gidişi, hülâsa sicili büyük bir rol oynayacaktır. Bu da ancak kayıtlı bulunduğu baroca takdir edilebileceğine nazaran disiplin işini o baroya bırakmak daha doğru olur. Sonra, avukatlar her halde mühim işler için seyahat ederler. Başka yerden gelmiş bir baro âzasının böyle mühim davaları takip etmesi, oradaki meslekdaşların kazançları zararına olabilir. Bu da, ister istemez, bir kıskançlık doğurarak mahallî Disiplin meclislerini bitaraflıktan inhiraf ettirebilir.

Devamlı faaliyetin ikinci neticesi, dış bir baroda devamlı surette meslek yapmak isteyen avukatı, ya orada veya burada çalışmağa, eğer orada çalışacaksa kaydını oraya nakle cebretmek, onu da bunu da yapmıyorsa devamlı faaliyetten meneylemektir. Bu kararı dahi dış baronun şikâyeti üzerine, avukatın müdafaasını alarak ve hallerin icaplarını takdirederek, mensup olduğu Baro meclisi verir. Bu bir disiplin kararı olduğundan avukatın itiraz hakkı vardır.

701 – Bir barodan ötekisine nakil. Bir barodan diğer bir baroya nakil hakkındaki talepler, levhasına kaydı istenilen Baro ve İdare meclisine yapılır. İlk kayda esas olan belgelerin (Bak: No. 425) nakil talepnamesine raptedilmiş olması lâzımdır.

Baro İdare meclisi nakil talebinde bulunan avukatın disiplin takibatı altında olup olmadığını, iştirak hisselerini tediye edip etmediğini önceden kayıtlı oludğu barodan sorar ve bu hususta lüzum gördüğü her türlü tahkikatı yapar.

Nakil talebinin tervici halinde keyfiyet ruhsatnameye işaret edilmek üzere adliye Vekâletine bildirilir.

Nakil muamelesi hakkındaki bu hükümler, İstanbul Barosu dahilî nizamnamesince kabul edilmiş olan esasların hemen aynidir.[41]

702 – Red kararına karşı itiraz yolu. Nakil talebinin reddi veya on beş gün zarfında bir karar verilmemiş olması halinde alakadar Adliye Vekilliğine müracaat hakkını haizdir. Adliye Vekilinin vereceği karar kati olup aleyhine hiç bir mercie müracaat olunamaz.

2 – Levhadan silinmek

703 – Levhadan silinmeyi icap eden haller. Aşağıda yazılı hallerde Avukatın adı levhadan silinir.

a) İkametgâh edinmemek. Her avukat baro mıntakası dahilinde bir ikametgâh edinmeğe mecburdur (Bak: No. 310). Bu mecburiyeti levhaya kayıt talebinden itibaren üç ay içinde yerine getirmeyen veyahut bürosunu sonradan mıntaka haricine nakleden avukatın ismi levhadan silinir.

b) Levhaya kayıt tarihinden itibaren üç ay zarfında Baro mıntakası dahilinde kanunun istediği gibi büro açmamış olan avukatın kaydi dahi silinir.

c) Avukatlıkla birleşemeyen bi hizmetin kabulü. Avukatlıkla birleşmesi câiz olmayan bir hizmet veya vazife (Bak: No. 330 - 353) kabul eden avukatın adı levhadan çıkarılır.

d) Tasarruf selâhiyetinin tahdidi. Mahkeme kararile mallarında tasarruf selâhiyeti tahdit edilmiş olan ve meselâ hacir altına konulan bir avukatın levhadan kaydı silinir. Kendi hakkında tasarruf edemeyen bir adamın başkalarının hakları üzerinde tasarruf etmesi ve en yüksek bir işi yapmakta devam eylemesi bittabi câiz görülemezdi (Bak: No. 403).

e) Beden veya akıl hastalığı. Avukatlık vazifelerini devamlı surette yapmağa mani beden veya akıl hastalığı tesbit edilmiş olan avukatın adı levhada bırakılamaz.

---

(41) Madde: 10 : Başka mahaller Barosundan İstanbul Barosuna nakletmek isteyen avukat, ne zamandan beri avukatlık ettiğini ve meslekte devamına mâni bir hali olmadığını ve ne sebeple alâkasını kestiğini mübeyyin evvelce kayıtlı bulunduğu Barodan bir vesika (belge) ile beşinci maddede yazılı vesikalarını (hüviyet cüzdanı, Fakülte şehadetnamesi, ruhsatname, evvelce memursa cevazı istihdam kararı, staj vesikası, hal tercümesi, fotoğraf, tasdikname) suretlerini ibraza mecburdur. İnzibat Meclisi bu suretle kaydedilecek avukat hakkında dahi dilediği tahkikatı yapmakta serbesttir.

Mesleği devamlı surette yapmağa mâni beden hastalığı, körlük, sağırlık, dilsizlik, eller ve kollardan mahrumiyet ve buna benzeyen arızalardır. Avukatlık, okumak, yazmak, işitmek ve söylemek isteyen bir meslek olduğuna nazaran tetebbü, tedkik hassalarını körlüğü ve işitmek, söylemek hassalarını sağırlığı ve dilsizliği, yazmak hassasını elsizliği ve kolsuzluğu yüzünden kaybetmiş olan bir avukatın meslek yapmasına imkân yoktur (Bak: No. 402). Akıl hastalıkları delilik, bunaklık gibi arızalardır. Böyle bir bedbahtlığa uğramış olan avukat dahi meslek yapamaz.

f) Medenî haklardan mahrumiyet. Medenî haklarını (âmme hizmetleri) istimalden menedilmiş olanlar dahi levhada tutunamazlar. Bilindiği üzere medenî haklar, Millet, Belediye meclislerine âza seçmek ve seçilmek ve saire gibi siyasî haklardan, devlet, belediye ve bunların murakabesi altında bulunan müesseselerin tevcih edebilecekleri memuriyet ve hizmetlerden, devletçe veya salâhiyetli ilim encümenlerince verilen unvan ve madalyalardan, bu unvan ve madalyaların bahşettiği maaşlı veya fahri her türlü haklardan, kendi çocukları üzerindeki velâyet hakkı müstesna olmak üzere başkalarına velâyet veya vesayette bulunmaktan ibarettir.[42] Bir mahkeme kararile bunlardan daimî veya üç aydan beş seneye kadar muvakkat olarak mahrum olanların adı levhadan silinir.

g) Türklüğü kaybetmek. Türk vatandaşlığı hakkını kaybetmiş olanlar dahi avukatlık edemezler (Bak: No. 62, 94, 308, 459). Bunun ve yukarıki fıkrada yazıldığı üzere medenî haklardan mahrumiyetin levhadan silinmeyi icap etmesinin en mühim sebebi, avukatlığın âmme hizmetlerinden olmasıdır. Türk olmıyan, medenî haklardan mahrum olan adam böyle bir vazifeyi yapmak şerefinden mahrumdur. Sonra, küçük san'atlara varıncaya kadar kazanç kaynaklarını kendi öz evlâdına hasreden bir devletin, refah temin edebilecek olan şerefli bir serbest meslek kazancını yabancılara terkedemiyeceğine şüphe yoktur.

h) İşten veya meslekten çıkarılmak. Mahkeme veya idare meclisi kararile işten veya meslekten çıkarılmış olanların isimleri levhadan silinmek tabiidir. İdare meclisinin işten veya meslekten çıkarma kararı vereceklerini biliyoruz (Bak: No. 852, 853).

Mahkemelere gelince bunlar dahi muayyen meslek ve san'atın tatili hakkında karar verebilir.[43]

i) Meslekten istekle ayrılmak, Meslekten istekle ayrılmış bulunan bir avukatın adı levhadan silinir. Bununla beraber meslek bağını fahri olarak muhafaza etmek isteyenlere bu hakkın verilmesi, yani meslekten kendi isteğile ayrılmış olan avukat is-

---

(42) Bak: Türk Ceza Kanunu, madde: 11, 20, 31, 35, 41, 115, 295, 306.

(43) Bak: türk Ceza Kanunu madde: 11, 20 son, 25, 35, 41, 115, 282 son. 402, 406, 552, 562, 564, 565, 567, 574; 581.

minin faal avukatlar listesinden çıkarılarak levhanın sonunda açılacak fahrî avukatlar sütununa geçirilmesi faydalıdır (Bak: No. 512 ve sonrakiler).

703 – Mükerrer – Silme kararı ve itiraz. Levhadan silme kararı, Baro İdare meclisi tarafından verilir. İşten ve meslekten çıkarma kararı duruşma, itiraz gibi yollardan geçtiği ve ayrılmak istekle olduğu için bu hallerde avukatın dinlenmesine lüzum yoktur. Fakat bütün diğer hallerde avukatın önce dinlenmesi veya dinlenmek üzere davet edilmiş olması şarttır.

Adı levhadan silinen avukat bu karar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Adliye Vekilliğine itiraz edebilir. Vekâletin vereceği karar kat'î olup aleyhine hiç bir mercie müracaat olunamaz.

704 – Silme sebeplerinin zevali. Kaydın silinmesini mucip olan hallerin zevalini isbat eden avukat levhaya yeniden kaydedilmek hakkını kazanır. Tabiiidir ki yeniden levhaya kaydını isteyen bir talip gibi kendisinde ahlâk ve kanun şartları aranacak, bütün kâğıt ve vesikaların suretleri istenecektir. Kanunun 54, 55, 56 ıncı maddeleri kaydın yenilenmesi talepleri hakkında da tatbik olunur, ki bunlar, vesikaların istenmesi hakkında İdare meclisince lâzım gelen tahkikatın yeniden yapılması, talebin reddi veya 15 gün içinde bir karar verilmemesi halinde alâkalının Vekâlete müracaat etmesi... ilâh gibi şeylerdir.

705 – Yenilenmiye mâni cezalar. Aşağıdaki hallerden birisile ismi silinen bir avukat kaydının yenilenmesi caiz değildir :

1 – Bir mahkeme veya idare meclisi kararile umumî veya disipline müteallik bir cezadan dolayı meslekten çıkarılmış olanlar,

2 – Şeref ve haysiyeti muhil bir suçtan veya ağır hapsi müstelzim bir cürümden mutlak surette veyahut bir cürümden, bir sene veya daha ziyade hapis cezasına uğrayanlar.

Bu gibilerin ruhsatnamesi Adliye Vekâletince geri alınarak iptal ve kayıtları bir daha yenilenmemek üzere terkin olunur. Bu muamelenin tatbiki kararın katileşmiş olmasına bağlıdır.

3 – Sıra

706 – Eskilik. Avukatın, adından başka asalet unvanı ve adalet elbisesinden başka hilhati yoktur. Böyle olması da lâzımdır ve istenilmiştir. Avukatlar arasındaki bu denkliği bir şey bozabilir : Şahsî meziyet. Fakat baronun dıştakiler için ehemmiyetsiz gibi görünen ve mensupları için pek kıymetli olan bir rütbesi var: Sıra. İki adam bile bir kapıdan girerken şeref derecesine göre, biri önde, ötekisi arkada girer.

Bu rütbeyi veren, saç ve sakalın çokluğu veya aklığı değil, levhaya kayıt tarihidir. İsmi levhada evvel yazılan ve daha küçük sicil numarası alan avukat, son-

ra yazılanlardan ve sonraki numaralardan daha büyük rütbededir. Sevgilerin ve saygıların en doğrusu, hiç bir mecburiyet olmadığı halde gönül rızasile ve candan yapılanıdır. Teşrifatta Temyiz reisi asliye reisinden ve albay yarbaydan önce gelir. Çünkü nizamnameler böyle demişlerdir. Fakat levhaya bir gün önce kaydedilmiş olanın bir gün sonra kaydolandan saygı görmesini emreden bir kanun veya nizamname yoktur. Bu, an'anelerin kanundan daha kuvvetli olarak yarattığı bir fermandır. Ve bunun için rütbelerin en büyüklerindendir (Bak: No. 832).

707 – Tatbikatta görünüşü. Bu saygının tatbikatta görünüşü şöyledir.

İş randevuları, daha kıdemli avukatın yazıhanesinde verilir. (Baro reisinin veya eski reisin bulunduğu müzakerelerde, ötekiler ne kadar eski olurlarsa olsunlar, randevular, müstesna olarak onların yazıhanesinde verilir). İdare meclisinde âza bulunmak adlî merasimde daha önde bulunmayı icap edebilirse de randevularda bunun kıymeti yoktur. Üstünlük, levha sıralarındadır.

Yazılı istişareleri eski avkatlar yenilerden daha önce imzalarlar.

İdare meclisi âzaları meclis toplantılarında, seçimde aldıkları reye göre değil, belki levhadaki kayıtları sırasına göre yer alırlar.

Levhaya aynı günde kaydedilmiş olanlardan daha yaşlısının sırası, gencine tekaddüm eder.

Memurlukta, mebuslukta, hâkimlikte geçmiş olan hizmetin sıra ile alâkası yoktur. Baroya bugün kaydedilmiş olan bir Temyiz mahkemesi reisinin sırası, dün kaydedilmiş olan genç bir avukatın sırasından sonradır.

Evvelce kaydı silinmiş olan bir avukatın sırası, yeniden kaydedilmiş olduğu tarihten başlar.

Paris Barosu, avukatlıktan çekilmesi pek yeni olan ve fahri avukatlık unvanını muhafaza etmiş bulunan bir avukatı, müstesna olarak, eski sırasına kaydetmiştir.[44]

Uzun müddet avukatlık ettikten sonra hâkimliğe geçmiş ve sonra yine Baroya dönmüş olan avukatın eski sırasına kaydedildiği de vakidir.[45]

4 – Türk Barosu levhasına hâkim midir?

708 – Sovyet, İtalya, Almanya Barolarına kısa bir bakış. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri birliğindeki avukatların ve baroların haline bakacak olursak Türk Barosunun levhasına hâkim oludğunu kabul etmemiz icap eder. Büyük şehirlerdeki avukat sayısının çokluğundan dolayı baroya alınacakların behemhal dış vilâyetlere gitmeye mecbur olduklarını bir yana koyalım; tarih kısmında gördüğümüz veçhile (Bak: No. 235 - 250) Rus avukatları örsle çekiş arasında kalmış bir vaziyettedirler.

(44, 45) F. Payen et Deuveau. P. 239.

Levhalarına hâkim olmadıkları gibi istiklâlden, müdafaa hürriyetinden, hukuk yardımlarının tam karşılığını almak hakkından mahrumdurlar. Baro ise memurlar ve esirler kurumu gibi bir şeydir.

Türk Barosu, Bolşevik Rus Barosile kıyas edilemiyecek derecede levhasına hâkimdir.

İtalyada baro, levhasına hiç te hâkim değildir (Bak: No. 225 - 231). Daha ziyade sendika idareleri söz sahibidir. Avukat sayısı tahdit edilmiştir. Adliye Nazırı bile imtihanda sorulacak sualler için millî sendika idaresinin mütalâasını almağa mecburdur. Levhaya kayıt için mahallî sendika idarelerine müracaat lâzımdır. Maddî ve manevî şartların tetkiki bu idarelere aittir. Temyiz mahkemesinde Devlet Şûrasında, divanı muhasebatın kazaî celselerinde, umumî sular mahkemesinde, bilvasıta vergiler komisyonunda müdafaa yapabilmek için ayrıca (Avukatlar millî sendikası idare heyetine) bağlı olarak hususî bir baroya kayıtlı olmak gerektir. Avukatları (avukatlar ve vekiller faşist sendika heyetleri) murakabe eder .Ücret tarifelerini mahallî faşist sendikası idare heyeti, Temyiz mahkemesinde görülen hizmetlerin ücretlerini millî sendika tayin eyler.

Türk Barosu, son zamanlarda ırk kaygusunu gütmeye dahi başlayan faşist İtalyan barosile kıyas edilemiyecek derecede levhasına hâkimdir.

Almanyada ırkçılık hüküm sürmektedir. Avukatların sayısı mahduttur (Bak: No. 195 - 200). Avukatlık deneme hizmetine kabul kararını vermek Adliye Nazırına aittir. Bu müddetin hitamından sonra avukatlık müsaadesi için kendisine müracaat edilen Adliye Nazırı, (Alman millî sosyalist hukukçular birliği reisi)nin muvafakatini alır. Parti tesiri, deneme hizmetinde olduğu gibi burada da kendini gösterir. Sözün kısası, Almanyada avukatlık müessesesi sıkı bir surette merkezileştirilmiş ve başı hükûmete (partiye) bağlanmıştır. Birlik barosu reisi, riyaset divanı, riyaset meclisi, baroların reisleri, barolar, inzibat mahkemesi, haysiyet divanı... Bütün bunlar Adliey Nazırının, daha doğrusu, Alman millî sosyalist hukukçular birliğinin (partinin) emir ve tesiri altındadır.

Türk Barosu, nazi Alman barosile kıyas edilemiyecek derecede levhasına hâkimdir.

709 – Fransız ve Belçika baroları levhalarına hâkimmidirler? 1850 yıllarından evvel bu mesele Fransız barosunu epey işgal etmiştir. İnzibat meclislerinin mütaleasına göre staja kabul ve levhaya kayıt taleplerinin reddi hakkındaki kararlar, istinaf ve Temyiz mahkemeleri tarafından bozulmamalıdır. Çünkü ahlâk şartlarının delillerle isbatı mümkün değildir. Bu itibarla meclis, red kararı hakkında mucip sebepler beyanına bile mecbur.

Temyiz mahkemesi, o zaman başmüddeiumumî bulunan Dupin'in tesirile 22 İkincikânun 1850 tarihinde, baronun levhasına hâkim olduğuna ve red hakkındaki kararlarının istinaf edilemiyeceğine karar vermiştir.

Zaman geçtikçe bu kararın isabetsizliği görülüyordu. Baronun bir âmme müessesesi ve yaptığı yardımın âmme hizmeti olması ve bu bakımdan dilediğini kabul ve dilediğini red eden hususî kulüp ve mahfellere benzememesi hasebile kayıt ve kabul taleplerinin reddi hakkındaki kararlarının istinaf ve temyiz edilebileceği kabul olunmuştur. Temyiz mahkemesinin bugüne kadar hiç değişmeyen 8 İkincikânun 1868 tarihli kararının hülâsasını zikredelim :

> "Avukatlık mesleğinin ifası, kanunlar ve talimatnameler ile tayin ve tahdit edilmiş bir âmme hizmetidir. Kayıt ve kabul talebini red eden İnzibat Meclisi, âzasını kabul veya redde tamamen serbest olan her hangi bir hususî cemiyetin idare meclisi mahiyetinde değildir, belki adaleti yerine getirmeğe memur olan bir müessesedir. Bu itibarla bir hakkı iptal eden her hangi bir kararı itiraz ve murakabeye tâbi olmalıdır. Senelerce tahsilden ve fedakârlıktan sonra elde edilen diploma ve yapılan yemin gerçi ahlâk şartlarından sonra gelen bir hak teşkil ederse de, bunun İnzibat Meclisi tarafından serbestçe takdiri keyfiyeti, meslek nizam ve talimatnamelerinde mevcut olmıyan bir şiddetle tatbikine kadar varamaz."

20 Haziran 1920 tarihli kararnamenin 17 inci maddesinin ikinci fıkrası (İnzibat meclisinin red kararına talibin iki ay içinde istinaf mahkemesinde itiraz edebileceğini) ve 24 üncü maddesi (bu hükmün talepleri red edilen stajyerler hakkında dahi tatbik olunacağını) sarahaten kaydetmiştir. Şu vaziyete göre Fransız barosu levhasına hâkim değildir.

Belçika barosunda dahi vaziyet aşağı yukarı bu merkezdedir.

710 – Balkan barolarında vaziyet. Romanya Avukatlık kanununun 15 inci maddesi mucibince kayıt talebinin reddi hakkındaki İnzibat meclisi kararına alâkalı on gün zarfında itiraz edebilir. İtiraz istinaf meclisi tarafından tetkik olunur. 18 inci maddesine göre istinaf meçlisinin kararı taraflarca on beş gün içinde temyiz olunabilir. 19 uncu madde, bozma sebeplerini sayar ki şunlardır: Kanunların ihlâli, salâhiyetin suiistimali, red hakkında esbabı mucibe gösterilmemesi, hâdiselerin takdirinde fahiş hatada bulunulması, kâğıtların tahrif edilmesi, esaslı şeylerde zühulde ve meslekî haysiyet hakkında yanlış takdirde bulunulması.

Yugoslavya kanununun 6 ncı maddesine göre Baronun red kararlarına karış 15 gün zarfında Temyiz mahkemesinde itiraz olunabilir.

Bulgar Avkatlık Kanunu Baro Meclisinin kabul veya red hakkındaki kararının talibe ve vilâyet Müddeiumumisine tebliğini emreder. Tebliğinden itibaren iki hafta içinde Avukatlık Yüksek Meclisinde itiraz olunabilir.

711 – Türk Barosu ne gibi hususlarda levhasına hâkimdir. Türk Barosnun, tam manasile demokrasi esasları üzerine kurulmuş olduğunu göğsümüzü gere gere söyliyebiliriz. Burada bir ırk veya bir parti mensuplarına verilmiş bir inhisar görülmez. Kendine güvenen, ahlâk ve bilgi şartlarını haiz olan her Türk vatanadaşı levhaya kaydını istiyebilir. Avukatların sayısı tahdit edilmemiştir. Namuslu ve çalışkan olanlara, geniş ve tam manasile serbest olan adalet yardımı alanında at oynatmak hakkı verilmiştir. Türk Barosunda vatan severlik, ahlâk ve şahsî meziyet her şeydir. Şu teşekkülden müsaade almak, bu teşekkülün kanadına sığınmak yoktur.

Stajyer listesine kaydedilmek için doğrudan doğruya Baro Reisliğine müracaat olunur. Baro namzet hakkında dilediği şekil ve surette tahkikatı yapmakta, karar vermekte serbesttir. mürakabeyi yapan, azasını cezalandıran ve bu kararlarında delillerle ve feragatlerle mukayyet olmayan Barodur. Levhaya almak gibi levhadan çıkarmak kararını vermek dahi Baronun hakkıdır. Bu karardan evvel hiç bir makamın, hiç bir teşekkülün mütaleası, muvafakati alınmaz.

Türk Barosu Reisinin haiz olduğu pederane salâhiyete ve para cezası hüküm etmek hakkına pek az Barolarda rastgeliriz.

Türk avukatı hukuk yardımının karşılığını almakta serbesttir. Âmme intizamını ilgilendiren bazı haller müstesna olmak üzere dilediği mukaveleyi yapar. Türk kanun vazıı avukatın hakkını avukattan daha fazla düşünmüş, bedava iş görmemesi, gördüğü işlerin karşılığını alması için bir takım haklar ve imtiyazlar vermiştir.

Türk avukatına, Temyiz hâkimliğine varıncaya kadar, bütün kaza rütbeleri açıktır.

Türkiyede müdafaa serbesttir. Üzerinde titrediğimiz rejim aleyhtarlığı müstesna olmak üzere Cumhuriyet kanunları Türk avukatına en geniş müdafaa hakkını vermiştir.

Bu bakımdan Türkiyede avukatlık hür, müstakil ve Baro levhasına hâkimdir.

712 – Resmî mahiyetine göre Baro, tam manasile levhasına hâkim olabilir mi? Fakat avukatlık müessesesinin en mühim vasfı bir âmme hizmeti olması ve Baronun birinci sıfatı da resmî mahiyeti haiz bulunmasıdır. Meslek kaidelerinin esası adaleti iyi dağıtmağa ortaklık olunca ve Baro bu aziz vazifeyi yapmak için kurulmuş bulununca mensuplarına ahlâk ve bilgi şartlarını aramakta, kendilerini ciddî murakabeye tâbi tutmakta, levhaya alınacak veya çıkarılacak avukatlar için âmme intizamı namına bazı kayıtlar koymakta ve bazı işleri kendi eline almakta devletin hakkı olacağı hiç şüphe götürmez. Çünkü avukatlık, tam manasile serbest bir meslek değildir. Baro, devletin gördüğü işlerden bir kısmını onun namına gören ve bir kısım işlerde ona yardım eden resmî bir kurumdur (Bak: 766). Resmî kurumların murakabe ve teftişten âzade olamıyacakları ise pek tabiidir.

Baronun kayıtsız ve şartsız olarak levhasına hâkim olması; yani devletin ve kaza makamlarının reyi sorulmadan ve onlara itiraz hakkı verilmeden istenilenin levhaya alınması ve istenilenin baro kararile levhadan çıkarılması ve bu kararlar için yüksek bir mahkeme veya divana müracaat olunamaması demek, gerek meslek adamlarının ve gerek meslek teşekküllerinin devamlı adlî murakabeden âzade tutulması veya bu murakabenin en aşağı hadde indirilmesi demektir ki, devlet kuvvetinin her şeye hâkim olmasına doğru gidildiği zamanımızda kabul olunamaz (Baro levhasına hâkimdir) ve yahut (hâkim olmalıdır) iddiaları bu sebeple eski ehemmiyetini kaybetmiştir.

Âmme hizmetlerinden birisini görmek üzere ayıracağı şahıs ve müesseselerde devletin bir hayli kayıtlar ve şartlar aramağa, bu şartları haiz olmıyanları levhaya almamağa, alınanları çıkarmak yolunda meslekî teşekküllerce verilecek kararlarda ya kendisinin ve yahut kendine vekâlet eden bir kurumun son sözü söylemeğe hakkı olduğu kabul edilince artık baronun levhasına tam mânasile hâkim olup olmadığının münakaşasına lüzum kalmaz. Şurasını da hemen söyliyelim ki Türk Barosu en liberal barolar kadar levhasına hâkim bir vaziyette kurulmuştur. Bunu Türk demokrasisinin çok şerefli bir şiarı ve Cumhuriyet adliyesinin liberal düşüncesinin bir zaferi olarak kaydetmek gerektir.

713 – Türk Barosu ne gibi hususlarda levhasına hâkim değildir? Vazieti umumî olarak bu suretle tesbit ettikten sonra Türk Barosunun levhasına hâkim olmadığı hususları, yani levhaya alma ve çıkarma işlerinde devletin müdahale ve itiraza hakkı olduğu noktaları hülâsa edeceğiz.

Talibin stajyer listesine kabul veya reddi hakkındaki idare meclisi kararına bir hafta zarfında müddeiumumî itiraz edebilir (Bak: No. 429).

İdare meclisinin bu yoldaki bir kararına karşı müddeiumuminin, alâkalı namzedin, ekalliyette kalan âzanın itirazı üzerine stajyer listesine kayıt hakında en son ve kat'î sözü söyleyecek olan Adliye Vekâletidir (Bak: No. 430, 431).

Müddeiumumî stajyer vesikası alacak olan namzedin ahlâk gidişi ve stajını fiilen yapıp yapmadığı hakkında devlet namına mütalea beyanına salâhiyetlidir (Bak: No. 447).

Avukatlık kanununun kabul ettiği stajdan ikinci kısmı olan hâkimlik stajının kabul ve tatbiki tamamen ve münhasıran Adliye Vekâletine aittir (Bak: No. 451 ve sonrakiler).

Stajını yapmış olan namzedin baro levhasına kaydı hakkındaki talebine karşı İdare meclisi bir ay zarfında bir karar vermezse ve yahut verdiği karar kaydın yapılmaması merkezinde ise talibin müracaatı üzerine Adliye Vekâletinin vereceği karar kat'idir (Bak: No. 453). Bu karara göre namzet levhaya kaydolunur veya olunmaz.

Bir barodan diğer bir baroya nakil talebi üzerine İdare meclisi on beş gün zarfında bir karar vermediği veya bu karar red mahiyetinde olduğu takdirde itiraz üzerine Adliye Vekâleti kat'î olarak karar verir (Bak: No. 702).

Kanunda yazılı sebeplere binaen (Bak: No. 57, 58) İdare meclisinin levhadan silme hakkında vereceği karara itiraz vukuunda Adliye Vekâletinin vereceği karar kat'idir (Bak: No. 703).

Buraya kadar yazdıklarımız, baronun stajyeri kabul veya red etmek, talibi almak veya ismini levhadan silmek hususlarında tam mânasile levhasına hâkim olmadığını ve son sözün devlete ait bulunduğunu gösteren kayıtlardır.

Bundan sonra, baroların, reislerinin ve İdare meclislerinin Adliye Vekâleti tarafından murakabesine ait olup yerlerinde izah edilen ve devletin müessesede az çok tasarrufunu gösteren (Bak: No. 838 - 844) hususları tekrara lüzum görmiyerek, baronun disiplin takibat ve mahkûmiyet kararları vermek suretile levhadaki tasarrufunun tam ve kat'î olmadığının miasllerini yazacağız.

Baro reisi ve İdare meclisi âzaları hakkındaki takibatın hangi baroda yapılacağına, o mahallin en yüksek dereceli hâkimi karar verir (Bak: No. 865). Şikâyet veya ihbar mevzuunun tahkikata esas teşkil edip etmiyeceğinin takdiri bu hâkime aittir.

Müddeiumumî bulunduğu mahal barosunda kayıtlı avukat hakkında disiplin takibatı yapılamısını İdare meclisinden isteyebilir (Bak: No. 861).

Baronun takibat icrasına mahal olmadığına dair her hangi bir kararını o mahaldeki en yüksek dereceli hâkimin takdir ve icabında itiraz hakkı vardır (Bak: No. 863).

Disiplin meclisinin kararlarına mahallin en yüksek dereceli hâkiminin itiraz hakkı vardır (Bak: No. 883).

Haysiyet divanındaki temyiz hâkimlerini doğrudan doğruya Adliye Vekili seçtiği gibi (Bak: No. 880) aslî veya yedek avukat âzayı son olarak seçmek hakkı dahi ona aittir (Bak: No. 881).

Haysiyet divanında müddeiumumiliği, Cumhuriyet başmüddeiumumisi yapar (Bak: No. 880).

Mevzuu irtica olan ve yahut millî vahdet ve şuurla telifi mümkün olmıyan fiillere müteallik davaları müdafaayı itiyat edenlerin levhadan kaydı silinmek mecburidir (Bak: No. 145).

Bunun gibi muhitindeki temas ve faaliyetleri itibarile muayyen bir baro mıntakası dahilinde avukatlık yapmaları millî, meslekî ahlâk veya menfaat bakımından tecviz edilmeyenlerin isimleri Baro İdare meclisinin talebi üzerine haysiyet divanı kararile mensup oldukları baro levhasından silinir (Bak: No. 146).

DÖRDÜNCÜ KİTAP

AVUKATIN SANATI VE KADIN AVUKAT

BİRİNCİ KISIM

[1]Adlî Hitabet

1 – Umumî surette hitabet

714 – Hitabet diye bir sanat veya ilim varmıdır? Eskilerin hitabete ne kadar ehemmiyet verdiklerini biliyoruz. Yunanlılar ve Romalılar zamanında belâgat, halkı istediği yere sürüklemek, kılıçsız kalkansız ölüme koşturmak için kullanılan vasıtalardan birisi idi. Hatip dinleyenlerde kin, nefret, korku, izzeti nefs, hırs, tama gibi duygular uyandırırdı. Bu duyguları uyandıran, hatibin yalnız parlak teşbihleri, tumturaklı cümleleri değildi. Bunlar kadar hareketi, evzaı, sesinin perdesi, yüzünün hususî şekil alması, gözlerinin mânası da halkı coştururdu.

Atina ve Romada hâkimlerin halk tarafından seçildiği malûmdur. Hatip, halktan gelen ve halkın duyduğu ihtiras ve heyecanı duyan hâkimlerin kafasına değil, kalbine hitap ederdi. Quintilien bir yerde, hâkimlere göz yaşları döktürdüğünü ve hınçkıra hınçkıra ağlattığını söyler. Hatip bu kandırmak ve coşturmak kudretile çok defa korkunç bir kuvvet halini aldığı için bazı tedbirlere lüzum hasıl olduğunu tarih kaydeder. Şöyle ki hatip söz söylerken yalın kılıç bir muhafız yanında durur, hatibin, hareket, teşbih ve simasile fazla heyecan uyandırmamasına dikkat ederdi; eğer ileri giderse hâkimin emrile kellesini uçururdu.

Vakıa yalnız kalbe, hisse hitap eden eski hatiplerle daha ziyade akla, muhakemeye hitap eden yeni hatipler arasında çok fark vardır. Eskiden halk, bilhassa genç kavimlerde, hissine, heyecanına çok kapılırdı. Bir kıvılcımdan çabuk ateş alırdı. Bununla beraber, eskiden olduğu gibi bugün dahi hitabet san'atinin veya ilminin mevcut olduğu inkâr edilemez. İyi söyleyin dikkatle dinlendikçe, süslü fakat açık sözün

---

(1) Dördüncü kitabı yazarken şu eserlerden çok istifade edilmiştir:
Weissler : Geschichte der Rechtsanwaltschaft.
R. Finger : Die kunst des Rechtsanwalts.
J. Magnus : Die Rechtsanwaltschaft.
F. Liauville : Paillet ou l'Avocat.
J. Appleton : Profession d'avocat.
F. Corcos : L'art de parler en publique.
A. Haydar Özkent : Baro (F. Payenden tercüme).
A. Haydar Özkent : Muhamî (Henri - Robert'den tercüme).

alkış ve rey toplatığı görüldükçe ve en kuvvetli bir hakkı müdafaa eden bir adamın tatsız ve tuzsuz beyan tarzile başkalarını ikna edemediği bir hakikat gibi meydanda olunca bir söz (hitabet) san'atının bulunduğunu kabul etmek zarurî olur. Belâgat, bugün gibi yarın dahi kuvvetini muhafaza edecektir. Güzellik insanı ne kadar çeken bir kudret, aşk ne büyük bir kuvvet ise söz de öyle bir kudret ve kuvvettir ki kanaati, kalbi, muhayyileyi, kütleyi daima sürükleyecektir.

715 – Tarifi. Hitabeti tarif çok zordur. Güzel nedir? Âşk nedir? Bunları riyazi bir surette tarif etmeğe imkân varmıdır? Şiiri, hangi feylesof, hangi şair tam olarak tarif edebilmiştir? Onun içindir ki bir san'at olan hitabeti herkes başka başka tarif etmiştir. Biz, eskilerden ve daha eskilerden karmakarışık bazılarını seçiyoruz.

La Harpe : Belâgat, hakikî bir hissin doğru bir ifadesidir.

Taine : Belâgat, ikna etmek san'atıdır.

Paignon : Belâgat, sözün şiiridir.

Saurin : İyi söylemek san'ati, her şeyden evvel doğru düşünmek san'aitidir. önce sağlam bir fikir, sonra muhkem söz.

Pascal : Belâgat, düşüncenin süslenmesidir.

La Bruyère : Belâgat, bizi başkalarının muhakemesine ve kalbine hâkim kılan bir kalp vergisidir.

Sénèque : Evet, insanın göğsünde bir Allah oturur. Doğrusu nasıl bir Allah olduğunu bilmiyorum. Fakat muhakkak bir Allah.

Verlin : Belâgati al ve kafasını kopar.

Ciceron : Eğer belâğat, ruhun daimî bir hareketi değilse nedir?

Viviani : Sürükleyen hassasiyet kumanda eden akıl ile birleşemezse belâgat hiç bir şey değildir.

Wagner : Doğru düşün, açık söyle.

Aristote : Eğer hakikati söylersen, Allahın kini, olmazsa insanların kinini davet edersin.

Socrate : Hatibin doğru olması icap etmez mi? Doğru oldukça hakikati ister.

Fenelon : Hakikaten hatip olan adam, muhakeme için sözden ve faziletin zaferi için muhakemeden istifade eder.

716 – Eski hitabet, yeni hitabet. Eski hitabet, daha ziyade dışta ve görünüşte idi. Hatibin ağzından cümle, top sesi gibi gürültü ile çıkardı. Belâgatın ruhunu mânadan ziyade eda teşkil ediyordu. Azametli kelimeler, tumturaklı cümlelerle dinleyenleri zangır zangır titretmek, renklerini uçurmak, nefeslerini daraltmak, göz yaşları döktürmek esas idi. San'at bu kadarla da kalmazdı. Hatip, ellerile işaretler ya-

par, göğsünü yumruklar, kılıç ve mızrak sallar, sesini alçaltır veya yükseltir, gözlerini kırpar, ağzını buruştururdu. Eski hitabeti iki kelimede hülâsa edebiliriz : Tumturak ve hareket. Bu pek tabiî idi. Çünkü o zaman insanların ihtiyaçları, muameleleri bu kadar karışık değildi. His, muhakemeye galipti. Sözün tesiri, hislere, hassasiyete, muhayyileye hitapta daha büyük oluyordu.

Dinleyenlerde söyliyenle beraber ağlar, inler, güler ve tepinirlerdi. Halk bir hatibi dinlerken tiyatroda bir faciayı seyreder gibi bulunur, heyecan duymadığı zaman rahatsız olurdu. Hatip te, başka bir mânada, bir aktör idi. Halkı ağlatacak veya güldürecek olan rolünü iyi oynamak mecburiyetinde idi. Bunu ustalıkla ve en yüksek derecede yapan, en büyük hatip idi. Eski hatiplerin hepsinin aktör ve san'atlarının da aktörlük olduğunu iddia etmiyoruz. Asırları yararak bize kadar gelmiş olan şöhretlere saygı göstermek borcumuzdur. Lâkin aklın ve muhakemenin hükümranlık etmediği yerde kin, nefret, heyecan, ihtiras gibi kalp duygularının sultanlık edeceği tabiidir. Onun içindir ki genç kavimlerde bu nevi hitabet, uzun zaman birinci plânda gelmiştir. Genç, tecrübesiz, sinirli bir insan nasıl çabuk kızar, ateş alırsa, genç bir kavim de öyledir. Onun ihtirasları da çabuk kırbaçlanır.

Biz bunu ihtilâl yapan kavimlerin yakın hayatlarında görebiliriz. Fransa ihtilâlinde büyük namını almış hatiplerin tumturaklı sözlerini buün Paris sokaklarında dinleyecek bir tek Fransız bulamazsınız. 10 Temmuz inkılâbında davul ve zurnaların arkasına takılarak saatlerce dinlediğimiz ve o zaman (ammada söylüyor) diye alkıştan ellerimizi şişirdiğimiz hatipleri bugün sıkıntısız beş dakikadan fazla dinleyemez ve sustururuz, o kadar boş ve kof gelir. Bazı anlarda halk delirir, yahut baştan başa ihtiras ve heyecan kesilir. Mânası olmıyan bir cümle, bir sayha onu coşturur, damarlarını açar, hançeresini genişletir.

Bugünün belâgati büsbütün başkadır. Güzel söz, heyecan veren bir teşbih, şiir gibi akan bir beyan tarzı, tatlı nükteler... Bunlar bugün dahi usta bir hatibin en kuvvetli zafer silâhlarıdır. Hattâ bunları söylerken ufak tefek jestlerde yapabilir, heyecan, hiddet eserleri gösterebilir. Lâkin tumturak ve jest, zamanımızın belâgatinde her şey değildir. Hareket, seste ve sözün mânasında toplanmak gerektir.

Bugünün hatibi san'at dağarcığını önce bilgi ile doldurmuş, akıl ve muhakemesini mantıkın ezelî düsturlarile kuvvetlendirmiş ve ancak ondan sonra sözlerini çiçek, renk ve koku ile süslemiş olmak mevkiindedir. O yalnız ihtirasa, hassasiyete, muhayyileye hitap etmez. Ayni zamanda akıl ve muhakemeye söyler. Eskilerin işi daha ziyade (kalp) ile idi. Bugünün hatibi (kalp) ten ziyade (kafa) ya söyler.

Son yüz yılın adamı okumuştur. Harpler, ihtiyaçlar içinde yetişmiştir. Onun içindir ki yüreğine eskilerin kullandığı yaldızlı ve kof merdivenle inilemez. Ap açık bir heyecan, merhamet sahası, köpüren bir hiddet ve kin yetişmez. Kafasını ele alıp onu kendisine kul etmiyen, kandırmıyan hatip muvaffak olamaz. Onun için hareket

ve tumturak, yemeğe konulan bahar gibi yalnız çeşni verecek derecede kalıyor. Fazlasının ağzı buruşturduğu, mideyi kursağı bozduğu görülüyor.

2 – Müdafaa, zevki ve ehemmiyeti

717 – Hitabetin nevileri. Hitabetin bir kaç nevi vardır:

Parlamento hatipliği : Parlamentoda nazırların, vekillerin, meb'usların söz söylemeleri.

Halk hatipliği : Umumî mahallerde her sınıftan halka hitap etmek san'ati.

Konferansçılık : Muhtelif mevzular üzerine muayyen zümrelere söz söylemek. Profesörlerin, muallimlerin üniversitelerde, mekteplerde ders vermeleri bu nevi hitabete yakındır.

Papaslar kilisede ayin esnasında, hocalar vazederken camide bir nevi hatiplik ederler, isterseniz buna da din hitabeti deyiniz.

Sonra avukatın hitabeti : Müdafaa.

718 – Müdafaa etmek zevki. Ceza işlerindeki müdafaanın mühim rolünü izaha lüzum görmüyoruz. Hâkimler ne kadar kanıksamış, önlerine gelenlerden hemen hepsinin suçlu oldukları hakkında ne derece sabit fikir edinmiş olurlarsa olsunlar, muhakemeye olduğu kadar kalbe ve hassasiyete hitap eden bir müdafaanın kendilerini yumuşatacağına, suçun kat'î olarak sabit olmadığı hallerde suçlunun lehine döndüreceğine, hiç olmazsa cezayı hafifleten sebeplerden birisine sevk edeceğine kuvvetle ihtimal verilebilir. Fakat hukuk işlerinde müdafaanın rolü bundan aşağı değildir. Muhakeme usulleri, tahkikat hâkiminin ve mahkemenin lâyihaları okuyup mevzuu kavradıktan sonra celseyi açacaklarını yaza dursunlar. Hakikatın hiç te böyle olmadığı her zaman görülegelmektedir. Hâkimler ve mahkemeler çok defa dosyayı ya hiç okumadan ve yahut şöyle bir kuş bakışı tetkik ettikten sonra muhakeme yapmaktadırlar. Şu halde avukat, celseden evvel hâkimin ya hiç bilmediği ve yahut pek az bildiği davasını hâkime şifahî müdafaasile anlatacaktır. Avukatın birinci vazifesi, müdafaasını üzerine aldığı hakkı, hukuk sebeplerini ve sübut delillerini açık olarak anlatmak, hasmın kalesine hücum ile zaptetmektir ki lâyıhalarda söylenen şeyleri sözle anlatmakla, yani müdafaa ile olacaktır. Hukuk davalarında konuşan, dosyadır. Bu böyle olmakla beraber sözlü müdafaa ehemmiyet vermiyen ve her şeyi hâkimin dirayetinden bekleyen avukat büyük bir hata işlemiş olur. Kandıran bir müdafaanın ehemmiyeti büyüktür ve avukatın asıl san'ati müdafaadır (müdafaa hürriyeti hakkında Bak. No. 505 ve sonrakiler).

720 – San'atin istediği sermayeler. Avukat cübbesini giyinceye kadar hukukçunun takip ettiği tahsil yolunda söz söylemek san'atine dair kendisine hiç bir şey öğretilmez. Yahut, bazı hususî mekteplerde, monolog, temsil münasebetlerile pek az bir şey öğretilir. Liselerde, Üniversitede (inşaad san'ati) diye bir ders yoktur. Genç

avukat, Baroya ayak bastığı gün, san'at merdiveninin alt basamağındadır. üst basamağına çıkıncaya kadar önce müşterilerinden başlar. Yazıhanesinde onlara söyler. Sonra hâkimlerin önüne çıktıkça müdafaasını yapar. Müdafaalarını iş sahipleri, yahut işi gücü olmayıp muhakeme dinlemeğe gelen halk işitir. Fakat hâkimi kandırmak, hasım avukatı susturmak! Bu ne kadar zor bir iştir? O hâkim ki, o güne kadar kaç bin müdafaa dinlemiştir? Ona boş lâf söylenmez. Ya karşısındaki arkadaşı! O da san'ate onun kadar vâkıf. Onun silâhları da ayni çelikten olup pusuya yatmış bekliyor.

Müdafaa yalnız bir san'at değil, san'atlerin en zorudur. Onun içindir ki, asırlar içinde, dünyanın dört bucağında, ancak beş on müdafaa üstadı yetişebilmiştir. Ötekilerin, sabun köpüğü gibi şişmelerile sönmeleri bir olmuştur. Yaradılırken avukat olarak doğmak şüphesiz ki şarttır. Fakat fıtratten etek dolusu istidat ve kabiliyet almış olan bir avukat, hitabet san'atinin bazı esaslı kaidelerini göz önünde tutmaz ve kabuğunun içinden çıkmazsa belki küçük yerlerde ve başlangıçta muvaffak olur. Fakat bu muvakkattir. Muvakkat muvaffakıyetler çabuk geçer ve temel tutmaz. Hâkimler, sami'ler, iş sahipleri o şaşmaz görüş ve sezişlerile şarlatan bir avukatın sermayesi nerede başlayıp ne zaman biteceğini çabuk anlarlar. Onun içindir ki iyi bir avukat, iyi bir hukukçu olmakla kalmamalı, daha birçok şeyleri bilmelidir. Bunlar nelerdir? (Bu husus için 320 - 330 numaralara da bak.)

721 – Ana lisanına hâkim olmak. Müdafaa san'ati iki şekilde yapılır: Sözlü müdafaa, yazılı müdafaa. Her ikisi de lisana hâkim olmayı ister. Avukat, ana lisanına sarfile, nahvile, mantığile, edebiyatile hâkim değilse, kelimelere, cümlelere şekil ve kuvvet veremez. Müdafaa yapan, lâyiha yazan avukatın elinde bunlar balmumu gibi ezilip büzülmez, hal ve hamur olmazsa sürçmek, şaşırmak mukadderdir. Avukatın lisan dağarcığı dolmuş, hattâ tamış olmalıdır. Çünkü müdafaa san'ati, söz ve yazı san'atidir. Heykeltraş için balçık, ressam için fırça ve boya ne ise avukat için lisan da odur. Müdafi onu bol bol kullanıp avuç avuç saçabilmelidir. Lisana tasarruf edemiyen avukat için zafer yolu kapalıdır. Attan düşen acemi süvariler gibi, söz söylerken sıkılır, korkar ve yuvarlanır. Faili mef'ulü, müptedası, haberi bozuk cümleler kimseyi ikna edemez. Müdafi, fail ile başlıyan bir cümleyi olduğu gibi, mef'ul ile başlıyan bir cümleyi de, şaşmadan ve sürçmeden, ayni ustalıkla tamamlıyabilmelidir. Fikri, söz ifade eder. Söz de cümlelerden, kelimelerden doğar. İyi bir fikri, açık bir surette ifade edebilmek için, bunlarda tasarruf gerektir. Avukat, lisanı kendisine köle etmelidir. İcabında uzun, sırasında kısa bir söz, bazan teşbih ve istiare, bazan kapalı veya açık bir cinas, söyleyene de, dinleyene de zevk ve inşirah verir. Beyandaki bu ustalık, lisana hâkimiyetle olur. Ancak böyle bir tasarruf sayesindedir ki avukat, müdafaasını dinletir ve hâkimi kandırabilir.

Sonra avukatın işi, kanunları iyi anlamak, iy anlatmaktır. Kelimelerin gelişini ve gidişini, cümlelerin siyak ve sibakını kavrayamıyan bir adam, mümkün değil, ka-

nunları iyi anlayamaz. Avukat için lisana hâkim olmak başta gelir. Bu bakımdan ilk, orta mekteplere ve liselere büyük vazifeler düşer (Bak: No, 316).

722 – Avukatın kültürü. Bir müdafaa, yalnız kanunun maddesile veyahut bir şerhle yapılmaz ve yazılmaz, onu anlamak kadar anlatmak da birçok bilgilere ihtiyaç gösterir. Kültür seviyesi aşağı olan avukat, maddenin sarahatinden ayrılamaz. Kelimeler onu esir eder. Yüksek kültürlü bir avukat, kanunları başka türlü anlar. Zaten kanun bilgisi, hukuk bilgisi diye başka bilgilerin yardımına muhtaç olmıyan mücerret bir bilgi yoktur. Başka bilgilerle elele verip beslenmedikçe hukukta üstad değil, çırak bile olunamaz. (Avukatın neler bilmesi ve neler okuması lâzımgeldiği hakkında bak: No. 320 ve sonrakiler).

723 – Hazırlık ve çalışma. Avukatlıkta hazırlanmadan, çalışmadan ağıza geleni söylemek yoktur. Avukatın, bilhassa hukuk ve ticaret davalarında, dosyası söyler. Bir kere, davacı avukatı iseniz davanızı, karış taraf avukatı iseniz defilerinizi güzelce tesbit ediniz. Sübut delilleriniz nelerdir? Sıralayınız. Kendi vesikalarınızı veyahut hasmın tebliğ ettirdiği kâğıtları kılı kırk yararcasına dikkatle okuyunuz. Ondan sonra hukukî sebepleri araştırınız. Davanızı hangi kanunun hangi maddesi size kazandırabilir? Borçlar kanununun maddei mahsusası demek, size bir şey kazandırmaz. Hangi maddedir? Araştırınız. O madde kat'î ve sarih değilse şerhler ne diyorlar? Benzer hâdisede verilmiş bir asliye veya temyiz kararı var mıdır? Bakınız. Avukat daha dava arzuhaline, veyahut cevap lâyihasına kalem batırmadan bu hazırlığı yapacak, notlarını tamamlıyacaktır. Ancak böylelikledir ki avukat, müdafaasına hâkim olabilir.

Avukat müdafaasında bir şair gibi yalnız kalbe ve hassasiyete veya bir romancı gibi muhayyileye, hisse, cinsî cazibeye hitap etmez. O daima akla ve muhakemeye hitap eder. Bu hitabında hukuk ilminin mücerret ve mantığın kuru kaidelerini belâgatin çiçeklerile süsler, sözüne tatlı ve sürükleyici bir heyecan verir, düşünceleri temiz ve süslü elbilerle giyindirip kuşatır, şuraya buraya biraz hulliyat takar takıştırır, sözün kısası ilmin pek de cazip olmıyan düsturlarını kadife gibi yumuşatarak ve çiçek gibi renklendirip kokulandırarak üzerine aldığı hakkı cazip, canlı bir şekle sokarsa da müdafaanın esası yine bilgi ve silâhı akıl ve muhakemedir. Karşısındaki, hâkim ve kendisi gibi bir meslekdaştır. Avukat; sağlam mantıklı, ilmî, cazip bir müdafaaname hazırlayabilmek için çok çalışmak, evvelden hazırlanmak mecburiyetindedir. Müdafaanamede, ânî hücum ve sualler bir yana konulursa, akla geleni, ağıza geleni söylemek, kendi kanmadığı yerde başkasını kandırmak yoktur.

Fransanın en büyük ve eski avukatlarından birisi olan Berryer, dostlarından birisine şöyle yazmıştır: (Bana irticalden bahsediyorsunuz. İrticalen söz söyliyenlerin sırrını biliyor musunuz? Bu sır, onların hiç de irticalen söz söylemediklerinden ibarettir.)

Emile Ollivier de şöyle diyor : (ben, irticalen söz söyleyen üç kişi tanırım : Berryer, Thiers, bir de ben. Fakat biz hiç bir zaman irticalen söz söylemeyiz.) Çünkü irtical demek, şarlatanlık demek değildir. Bir avukat, şarlatan, lâf ebesi, lâkırdı esnafı gibi küçük düşürücü lâkabları almamak için müdafaasını yazmadan ve söylemeden evvel çok çalışmak mecburiyetindedir.

3 – Dosyanın hazırlanması

724 – Dosyanın ehemmiyeti. Bugünün muharebelerini kazandıran nedir? Hep biliyoruz : Top, tüfek, mitralyoz, bomba, tank, tayyare, torpil. Cesur ve fakat levazımsız ve mühimmatsız bir orduyu, dünyanın en mahir kumandanının idaresine veriniz, mağlûptur. Avukat ne kadar zeki, ne kadar hazır cevap olursa olsun, dosyasını hazırlamamış ise, böyle bir kumandan gibi iyi bir savaş yapamaz. Gerçi söz, kendi başına bir silâhtır. Fakat sözün, bu azametine mukabil hiçe indiği ve hattâ bazan zarar verdiği bir yer varsa o da müdafaadır. İyi hazırlanmış bir dosyayı açık, düzgün, tertipli bir surette müdafaa eden avukat, önünde durulamıyan bir kuvvettir. Hiç de hazırlanmamış bir dosyayı müdafaa etmek için ortaya çıkan avukat ise, gülünecek ve hattâ acınacak bir adamdır. Dinliyenler, hâkimler ve en tehlikelisi,hasım avukatı, onun nerede başlayıp nerede biteceğini sezerler ve kolayca ezerler. Böyle bir avukata, laf ebesi, şarlatan damgası vurulur ve bu damga, ölünceye kadar onun derisinden silinmez. Mesleğimize atılan çamurların bir kısmı da böyle avukatların yüzündendir.

Müdafaa demek, dosya demektir. Bilhassa hukuk işlerinde avukattan ziyade dosya söyler. Avukatın harp malzemesi, harp mühimmatı, dosyasıdır. Onun için en iyi avukat, dosyasını en iyi hazırlayandır, denilse mübalâğa edilmiş olmaz. Şu halde, müdafaadan evvel, dosyayı hazırlamak usulünü mütalâa etmemiz lâzımdır. Dosya nasıl hazırlanır?

725 – Müvekkil ile konuşmak. Avukat, her şeyden önce, konuşmak üzere tayinedeceği gün ve saatte müvekkilini yazıhanesine davet eder. İş hakkında icap eden sualleri sorar. Aklı başında müvekkiller, defteri temessükü yerinde ticarethane mümessilleri koltuklarının altına dosyalarını sıkıştırarak gelir ve vâkıaları olduğu gibi anlatarak avukatın vazifesini kolaylaştırırlar, fakat bazı müvekkiller, işlerini anlatmayı bilmezler. Bazıları da doğruyu söylmek istemezler. Vakıaları gizler bazı kâğıtları saklarlar. Avukat, söyleneni anlayacak, söylenmek istenmiyeni sezecektir. Mukavele, senet, yazılmış mektup, makbuz ne varsa asıllarını veya suretlerini istiyecektir. O suretle ki, o şi başından sonuna kadar kendi elinden geçmiş gibi vaziyete hâkim olacaktır.

Müvekkil ile konuşurken son derece sabırlı olmak gerektir. Sadetten harice çıktığında bazı sualler sorarak ve fakat daima nezaket ve yumuşaklıkla, sadede getirmelidir. Avukatın dikkat edeceği en mühim nokta, mevcut vesikaları veya suretleri-

ni tam olarak toplamaktır. Yukarıda söylediğimiz gibi bazı müvekkiller ne işlerini anlatmasını bilirler, ne de ellerinde bir kâğıt vardır. Müşteri, seviyesi düşük olan böyle hallerde avukat, acınacak bir adamdır. Olsa olsa, anlayabildiği kadarını ondan anlayacak, iş hakkında tam ve kat'î bir fikir edinemezse mazeret dermeyan edecektir. Biz, daha ziyade müvekkil seviyesinin orta veya üstün olduğu ve avukat yazıhanesine şöyle böyle bir dosya ile gelindiği halleri kasdediyoruz.

Avukat, konuşma esnasında lâzımgelen notları alır. Bir yanlışlığa, her hangi bir mes'uliyete meydan vermemek üzere mühim noktaları yazarak müvekkiline imza ettirir (Bak. No. 464 d). Müvekkil ile birinci konuşmada yapılacak olanlar, umumî surette, bundan ve sübut kâğıtlarını almaktan ibarettir.

726 – Kâğıtları imzasız almak. Bu konuşmalar esnasında avukat, müvekkilinden davanın sübut sâğıtlarını alır. Fakat karşılığında imza vermez. Eğer makbuz verir ve iadesini yazı ile taahhüt ederse müvekkili kendi aleyhinde bu yüzden dava açabilmek vaziyetine sokmuş olur. haysiyetini ve istiklâlini bu suretle lekeliyen avukat, inzibat cezasına çarptırılır. İmzasız aldığı kâğıtları avukat, müvekkiline imzasız geri verir. Bazı kâğıtların alınıp verildiğinde avukatla müvekkil arasında ihtilâf çıkarsa, yemine lüzum görülmeksizin, avukatın sözüne inanmak lâzımdır.[2]

Elinde bulunan kâğıtları müvekkilene vermemesi hakkında üçüncü şahıs tarafından avukata ihtarname tebliğ edilmesinin kıymeti yoktur. Mahkemeden ihtiyatî bir tedbir veya haciz gelirse avukat, müvekkiline iade edemezse de bu gibi kâğıtlar üzerinde ücreti dolayısile hapis hakkı vardır (Bak: No. 547).

Eğer Avukat, dosyayı müvekkil namına hareket eden bir vekilden almışsa dosyayı müvekkiline iade etmekle mükelleftir. Çünkü vekâletnameyi almakla mütevassıt ortadan çıkmıştır. Artık burada mütevassıtın itimadı bir ehemmiyeti haiz değildir.[3]

727 – Kâğıtları tasnif etmek. Avukat, müvekkilini uğurladıktan sonra aldığı vesikaları, tarihleri sırasınca tasnif eder. Bu çok mühimdir. Dosya, canlı bir hayattır. Nasıl doğmuş, nasıl şişkinleşmiş, nasıl büyümüş olduğu gün ve tarih sırasile anlaşılmalıdır. Ayni zamanda dosya, avukatın aynasıdır. Kâğıtları karmakarışık sıralamış, içinden çıkılamaz bir halde üstüste yığmış ve daha kötüsü, dosya diye bağrı yırtık zarflara şunu bunu tıkıştırmış bir avukat, iyi bir dosya hazırladığını iddia edemez. Böyle bir avukat, ne kadar zeki ve malûmatlı olursa olsun, müdafaa esnasında sürçmeğe mahkûmdur.

728 – Kâğıtları dikkatle okumak. Ondan sonra kâğıtları dikkatle okumak gelir. Avukat, dosyasını ezberlemiş gibi bilmelidir. Acele ile okumak, kuş bakışı gözden geçirmek kâfi değildir. Avukat, kâğıtları okudukça müdafaa için kuvvetli, ha-

(2, 3) F. Payen. Les R. de la. P. p. 372 No. 400,

sım taraf için zayıf gördüğü yerlerin, kelimelerin altını çizer, kâğıtların kenarlarına işaretler eder. İcbaında ayrı kâğıtlar üzerine notlar alır.

Hâdise ile, sübut delillerile, daha yakından temas etmiş olan avukatın, görüşmek üzere müvekkili yazıhanesine bir daha davet etmesi muvafıktır.

729 – Esası ve fer'i ayırmak. Avukat, kâğıtları okuduktan, eğer dava daha evvelce başlamış ise mahkeme dosyasını tetkik ettikten sonra, açık olarak, davanın mevzuunu tesbit eyler. Dava nedir? Bu hekimlikte hastalığı teşhisin aynıdır. Esastan sonra ikinci ve üçüncü derecede ehemmiyetli noktaları ayırmak o kadar zor değildir.

Her davanın bel kemiği denecek derecede mühim bir noktası vardır. Kezâ, delillerin de çok mühimleri, az mühimleri olduğu gibi. Üzerine vurulacak çiviyi bulmak ve çekici onun üzerine yerleştirmek, avukata düşen ilk hazırlık vazifelerinden biridir.

Sonra, hasım avukatın en kuvvetli delili nedir? Bunu da araştırmak lâzımdır. Zaten hasmın kuvvetli tarafı sizin zayıf tarafınızı ve sizin kuvvetli tarafınız hasmın zayıf tarafıdır. Bu vaziyette müdafiin karar vereceği nokta şu olmalıdır: Eğer ben karşı tarafın avukatı olsaydım, baltayı nereye, nasıl vururdum? Bu meleke, başlangıçta çok zor bir iştir. Fakat yavaş yavaş elde edilir.

730 – Kanun maddelerini, içtihadları aramak. Davanın mevzuunu, kuvvetli ve zayıf taraflarını ayıran avukatın bundan sonraki çalışması, davasını hangi kanun maddesine, mahkeme veya temyiz içtihadına, hangi müellifin reyine istinad ettireceğini aramak olacaktır. Asıl ilmî yardım burada başlar. Buna (hakkın yapılması) diyebiliriz. Dosyada (kanunun maddei mahsusasına istinat eden) notlar bulunmıyacaktır. Hangi kanunun hangi maddesinden, o maddeyi şerheden hangi müellifin hangi eserinden, buna benzeyen hallerde Temyiz mahkemesinin nasıl bir kararından kuvvet alınıyor? Bunlar dosyaya işaret edilecektir.

İstinad edilen kanunun maddeleri gibi hâdise ile uzaktan yakından ilgili diğer kanun maddeleri, şârihlerin eserinden alınacak satırlar, ayrı ayrı kâğıtlara yazılmalı, istinat edilen Temyiz kararı sureti dosyada bulunmalıdır. Hattâ çantada bazan ana kanunları ve istinad edilen şerhi taşımak faydalı olur. Tâ ki mahkemede okunmak, münakaşa edilmek istendiği zaman el altında bulunsun. Avukat bunları, havaya soğukluk ve hâkime sıkıntı verip vermiyeceğine göre çabuk çabuk, kısa kısa, yahut biraz etraflı okur ve izah eder.

731 – Müdafaa plânının taslağını hazırlamak. Bunu hazırlamak, müdafaa notlarını hazırlamak demektir. Bu notların faydası çoktur. Bir kere müdafaa esnasında avukatın hatırasını tazeler, söyleyeceği şeyleri hatırlatır, sonra, ikna etmek istediği hâkimi tenvir eder, tetkiklerini kolaylaştırır.

Bu notlar, dosya sahibinin anlayacağı kadar açık ve izahlı olmalı, ayni zamanda da, kalabalık ve birbiri üzerine yığılmış olmamalıdır ki, müdafi, muhakeme esnasında o satırlara sımsıkı bağlanmasın ve icabına göre daraltmak, genişletmek imkânını bulabilsin.

732 – Celse notları. İddia ve müdafaanın esasına lâyiha ve cevaplardaki hukukî sebepler ve deliller teşkil etmekle beraber şifahî müdafaa esnasında iki taraf avukatlarından birisinin yeni yeni şeyler söylemesi, bazı kâğıtlar göstermesi her zaman mümkündür. Kâğıtları iyice okumak ve kendi hukukî görüşüne göre davaya bir cephe vermek istiyen tahkikat hâkimi veya mahkeme taraflara bazı sualler sorabilir. Avukat o celsede cevap veremezse, gelecek celsede cevap vermek üzere muhakemenin tehirini isteyebilir. Ancak, celselerde neler geçmiş ise aynen birer kopyesi dosyasında bulunmalıdır. Avukat o celsede geçen iddia ve müdafaaları kısaca not eder. Celseden sonra kendisi giderek veya kâtip ve stajyeri göndererek ibraz olunan kâğıtların ve zaptın suretini çıkartır.[4] Avukat, bunların tetkikinden edineceği fikre göre, mukabil sualler sorar. Lâyihalar verir. Zapta geçmiş bir noktaya cevap vermemenin, bir itirazı ihmal etmenin, ufak bir yanlışlığı tashih etmemenin, söylenmiş şeyi söylenmemiş ve söylenmiyen şeyi söylenmiş göstermesinin dava mukadderatına ne büyük tesirler yapabileceğini her gün yaşadıkları hâdiselerle tatlı acı öğrenmiş olan avukatların celse müdafaa notlarına ve zabıt suretlerine ne kadar ehemmiyet vermeleri lâzım geldiğini daha uzun anlatmağa lüzum görmüyoruz.

Burada dosya hazırlığının ancak ana hatlarından bahsettik, her müdafi bunu kendi zekâsına, kavrayışına, çalışma tarzına göre yapar. Fakat her halde hazırlanmamış bir dosya ile hâkimin önüne çıkmak, müdafaası deruhte edilen hakka olduğu kadar mesleğe de ihanet derecesinde bir suçtur. Şimdiki müdafaa usulünde irtical yok gibidir (Bak: No. 723). Ânî olarak söz söylemenin zevkleri ve gıpta edilecek tahassüsleri vardır. Bu zevk ve tahassüsler avukatı hazırlanmaktan, notlar yazmaktan menedebilir. Kendisine bayıltıcı, tembel bir gurur verebilir. Fakat tehlikesi büyüktür. Dosyasını iyi hazırlamıyan avukat, çok defa görüldüğü üzere mahkemeye ibraz deeceği bir kâğıdı, söyleyeceği en kuvvetli delili unutur. Öyle bir delil ki, dava onunla kazanılır veya kaybedilebilir.

Bir dava, arzuhali ve lâyihaları yazıldıktan aylarca ve bazan yıllarca sonra müdafaa edilir. Dosyaları çok avukatlar için müdafaa notlarını önce hazırlamak, bu sebeple de bir zaruret halini alır. Eğer notlar, avukatın eli altında bulunmaz, her celse için hazır olmazsa, hâkimin suallerine, hasmın çıkmazlarına cevap vermesi ve mahkemenin (haydi) dediği zaman müdafaa yapması mümkün olamaz.

---

(4) Lâyihanın kongrede müzakeresi sırasında mahkeme zabıtlarının birisi mahkemede kalmak ve ötekileri taraflar avukatlarına verilmek üzere makine ile üçer nusha yazılması ve celse sonunda hemen avukatlara verilmesi çok iyi olacağını konuşmuştuk. Vekâlet mümessili bunun tatbikine Vekâletçe çalışılacağını vadetmişti.

Alınan ve verilen kâğıtların birer suretinin behemehal dosyada bulundurulması, sureti alınmıyan hiç bir kâğıdın ne mahkeme, ne de hasım avukatına verilmemesi, yazılan arzuhal, lâyiha, mektup suretlerinin saklanması lüzumunu ısrarla kaydederiz.

733 – Arzuhal ve lâyihanın hazırlanması. Dosyanın tamamlanması bahsine son verirken arzuhal ve lâyihanın nasıl yazılması lâzım geldiği hakkında da bir kaç söz söylemek isteriz :

Dava arzuhali, davacının, karşı tarafın, mümessil ve avukatlarının isimlerini ve adreslerini, davanın mevzuunu, sırasile vâkıaları, davanın neden haklı olduğuna dair hukukî sebepleri, kanun maddelerini, şerhleri, mahkeme içtihadlarını, iddia ve müdafaayı ispat eden delilleri, hasmın itirazına cevapları, mahkemeden nasıl bir hüküm istendiğini açık olarak ihtiva etmelidir. Davanın temeli arzuhal, duvar ve çatıları da lâyihadır. İkisi de birbirinden mühimdir. Kanunun tayin ettiği şartları ihtiva etmiyen bir arzuhalin reddolunması kadar avukatı küçük düşüren ve birçok maddî zararlara duçar edebilen bir meslek kusuru yoktur. Müdafaa ettiği bir tezi hâkimlere kabul ettiremeyen avukat söyleyecek bir çok söz bulabilir. Fakat kusurlu bir arzuhali red olunan avukat için hiç bir mazeret sebebi yoktur. Kanunun aradığı şartları toplamış bir arzuhali yazmak için kitabı açıp her defasında okumak ayıp değildir. Asıl ayıp olan, çala kalem akla geleni karmakarışık yazarken en mühim noktayı unutmak ve sonra arzuhali reddettirmektir.

Eski usul adlî edebiyata bayılanlarımız, köhnemiş sâkkin tadından ağzı sulananlarımız vardır. Biz hiç de bu fikirde değiliz. Sayfanın başından başlayıp sonunda biten tek cümle, arapça ve farsça kelimelerden örülmüş ve harcı, vasfî ve izafî terkiplerle karıştırılmış eski sâk, hasret çekilecek bir nesne değildi. Balı kavanozun üstünden yalamak, çikolatayı kâğıdile beraber yemek, yahut beş gramlık şeker için yarım kilo keçi boynuzuna katlanmak ne ise eski Bâbıâli edebiyatile yazılmış arzuhal ve ilâmları okuyup anlamak da ayni şey idi. Yeni türkçe, daha açık, daha cana yakındır. Şu halde arzuhal ve lâyihalarda aranacak birinci şart, ifade tarzının açık, cümlelerin kısa olmasıdır. Sonra, yavan, çiğnenmiş terkip ve teşbihler lâyihada yer bulmamalıdır. Satır başlarına dikkat etmek, mühim noktaların altını kırmızı kalemle çizmek, kenar başlıklarile, numaralar ile lâyihayı süsleyerek daha kolay okunacak ve anlatacak bir hale sokmak çok faydalıdır. Fakat burada çok yorgunluk verecek ifratlardan sakınmak gerektir.

Sözün kısası, yazı açık olacak, sun'îlikten kaçınılacaktır. Şurasını da unutmamalıdır ki arzuhal ve lâyiha, masal dinletmek için değil, belki davayı anlatmak ve hâkimi kandırmak için yazılmaktadır. Bir çok avukatlar vardır ki vâkıalardan, tarihlerden karmakarışık bahsederler. İktibaslar yaparlar, fakat başlangıçla neticeyi birbirine bağlayamazlar. Nihayet lâyiha öyel bir hale gelir ki, yazan da okuyan da içinden çıkamaz. Lâyiha yazarken hukuk bilgisi kadar lisan ve mantık bilgisi işte bu-

nun için lâzımdır. Malzemesi, tuzu biberi, çeşnisi yerinde bir lâyiha yazmak hakikaten bir san'attir. Hâkim, dava hakkında hiç bir şey bilmiyor diye uzun yazılan arzuhal ve lâyihalar okunmaz, usanç verir. Hâkim her şeyi bilir diye söylenecek şeyleri yazmamak, çok defa görüldüğü üzere, hakkın zıyaına sebep olabilir. Usanç vermeden, uzatmadan sonuna kadar tatlı tatlı okunabilecek, her iddia ve müdafaayı ana hatlarile toplamış, açık, canlı, cazip, kısa ve fakat her şeyi söyleyen bir lâyiha yazmak ne kadar zordur!

Maslahat icabı uzun olması lâzımgelen lâyihanın sonunda bir hulâsa yaparak, iddia ve müdafaayı kısa kısa ve numara altında sekiz on maddede toplamak, faydalı olabilir. Zabıtlara ilâmlara bu hülâsaların geçirildiğini ve hâkimin bu esaslar üzerinden tahkikatı yürüttüğünü biliyoruz.

4 – Müdafaa nasıl olmalıdır?

734 – Doğum sırasile. Her şey gibi müdafaa yapmak da bir itiyad işidir. İlk günlerde dosyasını hazırlamakla, notlarını toplamakla işe başlayan genç avukat, mesleğinin son günlerine kadar böylece gider. Bunun aksine olarak, dosyayı bir angarya gibi taşıyan kitapsız ve hazırlıksız avukatın sonu da husrandır.

Ana hatlarını yukarıda yazdığımız şekilde dosyasını hazırlayan avukat, müdafaasına vâkıa sırasile başlamalıdır. İşin nasıl başlamış olduğu hakkındaki kısaca izahatını, hâdiselerin doğumu sırasına göre vermelidir. Bu tarih tertibi, gerek dosyanın mütaleası ve gerek müdafaa için çok faydalıdır. Vâkıaların örtüsü sıra ile kaldırıldıkça işin doğduğu, büyüdüğü, yayıldığı görülür. Hâdiselerin yürüdüğü, inkişafı, canlılığı, yavaşlıkları, hızlılıkları, tuzakları, hatâları anlaşılır. Bu suretle iş bir kül halinde dimağa girer ve teferruatı hafızada yerleşir.

Vâkıaların böyle tarihlerine göre sıralanması hâkime davayı anlatmak hususunda çok yardım eder. Bununla beraber çok tarih, rakam, ay ve gün sayıp dökmekten kaçınmalıdır. Bu da usanç verir.

İçinde her şey karmakarışık duran bir müdafaa! Vâkıaların, tarihlerin, muhakeme usullerinin, mukavelelerin, vesikaların, fikir ve münakaşaların sadet dahilî ve haricî sözlerin, şerhlerin, kararların birbirine karışmış, alt alta üst üste birbirine girift olmuş olduğunu bir kere düşününüz. Hâkimi aydınlatmağa mı, yoksa zihnini büsbütün karıştırmağa mı yarar? Anlarsınız.

735 – Açıklık. Bir insan anlamadığını anlatamaz. Avukat, kendisi kanmadığı yerde hâkimi kandıramaz. Şu halde müdafaada anlamak, anladığını anlatmak gerektir.

Müdafaada esas, bilgidir, hazırlanmaktır. Adalet önünde söz söyleyen, dosyadır. Bu böyle olmakla beraber hâkimler kanıksamışlardır; işler çoktur; çabuk bitmesini isterler. Her ilim gibi, hukuk ilmi de, bütün canlılığına, köklerini fert ve cemi-

yetin münasebetlerine daldırmış olmasına rağmen, az çok kurudur. müdafaa edilen tezi hâkime anlatmak ve dinletmek için bazı şeyler ister. Avukat, dosyasını hazırladıktan sonra mevzuuna vuzuh vermelidir ki, kolayca anlatabilsin.

Evvelâ kelimeler, cümleler, kıyaslar açık olacaktır. Mademki söz, anlatmak için söyleniyor, açık olmazsa hâkim anlayamaz. İyi bir müdafi, örümcekli söz söylemez. Söz pırıl pırıl parlamalı, güneş gibi parlak ve sıcak olmalıdır. Ağaçları bulutların arkasından seyrettirmek, düşünceleri örümcek ağlarına dolaştırmak bir müdafaada kaçınılması lâzımgelen şeylerin başında gelir. Yapılan şey müdafaadır. Şiir değildir ki mânasını şairin karnında arayalım. Felsefe yapmıyorsunuz ki anlamak için derinliklere dalalım. Hâkimden, dinleyicilerden bu kadar fazlasını istemeğe hakkımız yoktur. Güneşli, aydınlık, dümdüz şoseler varken hâkimi karanlık keçi yollarına sürüklemek neden? Hâkim müdafaanın tadını, zevkini doğrudan doğruya alabilmelidir. Müdafiin kısa, karışık, dolambaçlı cümlelerden ne demek istediğini anlamak için düşünmeğe mecbur olmak tatlı bir şey değildir.

Davasını iyice anlatabilen avukat, onu yarı yarıya kazanmış sayılabilir. Açıklık, muhakeme celsesinin meşalesidir. Avukat, hâkimin yardımcısı ve fenercisidir, yoksa cellâdı değildir. Karanlık olmayınız. Hem kendinize, hem müdafaa ettiğiniz hakka zarar verirsiniz.

736 – **Tertip ve nükte.** Bu açıklığı tertip takip etmelidir. Tertipsiz, karmakarışık bir müdafaa zaferi temin edemez. Tertip, yalnız cümlelerin, suğrâların, kübrâların tertibi ve neticenin mantık usulile çıkarılması değildir. Delilleri de tertip etmelidir, tâ ki hâkim, ipliği kaçırmasın. Bir delili ele aldığınız zaman onu bitirmelisiniz. Hâkim, sarfettiğiniz cümlelerden bu delili bitirip ötekisine geçeceğinizi anlamalı ve ona göre insicamı takip etmelidir. En kuvvetli delili, en evvel söylemeli, savaşı onun etrafında yapmalı, icap ediyorsa zayıf delilleri sona bırakmalıdır. Bunlar muzaffer delilin dümdarları gibi yer alsın. Vâkıalar, deliller öyle bir tertip dairesinde söylenmeli ki, daha başlangıçta hâkim kazanılmalıdır. İşte hitabetin kuvveti buradadır.

Şurasını da söyliyeyim ki, müdafiin davasındaki zayıf tarafları ihmal etmesi, onlara lâzımgelen cevapları vermemesi doğru değildir. Görmek istemediğiniz bir noktayı hasmın dahi görmiyeceğini sanmak, hâkimin paramğını ortaya basmıyacağını ummak, iyi bir müdafiin yapacağı işlerden değildir. Muhakeme usullerinin kendilerine mahsus hususiyetlerini unutmayınız. Asliye hâkimi huzurunda müdafaa etmediğiniz bir noktaya Temyiz mahkemesinin sizi yaklaştırmıyacağını hatırlayınız.

Avukat işi iki noktadan düşünmelidir: Kendi müdafaası ve hasmın müdafaası noktasında. En iyi ve en muzaffer müdafaa, delillere alnı kabağından en kuvvetli ve açık hücum edilerek ve fakat zayıf noktalar ihmal edilmiyerek yapılan müdafaadır.

Müdafaasını açık ve tertipli yapan avukat, arasıra bir nükte savurabilir. Hâkim de insandır, o da yorulur. Onun da düşüncesi vardır. Zihnen meşgul olup da kendisi dinlemiyorsa, o gün dalgın, kapanık ve gamlı ise, yahut karikatürlerde olduğu gi-

bi uyukluyorsa, ona ufak bir espri ile bir fiske vurmalı, tatlı bir nükte yapmalı, hafif bir sıçrayışla dikkat nazarını üzerine çekmelidir.

Avukatın feraseti (Tacte) dahi san'atini iyi yapmasında büyük rol oynar. Bir sözü, bir itirazı işitmemezliğe gelmek sırasında söylemek sırasında susmak, hâkimi kızdırmamak, incitmemek, canı sıkılıyorsa atlayıvermek, hasma tecavüz etmeksizin bel kemiğine nereden ve ne zaman vurulacağını kestirmek... avukatın feraseti ve iz'anı diye hülâsa edebileceğimiz bu vergi, san'atin muvaffakıyetle yapılması için çok gerektir.

737 – Üslûb. Avukat, müdafaasında, esasa olduğu kadar şekle, kalıba da ehemmiyet vermelidir. İşte müdafaanın süsü diyebileceğimiz üslûba sıra gelmiştir. Ne çare! Acı ilâçları şekerle içirmek, hapları yaldızlamak lâzımgeliyor. Bu, insan ruhunun istediği bir şeydir. Taştan, kiremit ve kumdan, tahta ve demirden yapılan apartmanlar badana edilir, muşambalanır, duvarlarına çiçekler yapılır, pencelerine perdeler asılır. Bunlar süstür amma, apartmanın kendisi kadar lâzımdır. Kuru odalara kimse girmez. Süslü bir yuva herkesi çeker. Vazolar, çiçekler, ışık, insan ruhunu gıdalandırır. Bunun gibi, avukat da müdafaasını açık olduğu kadar süslü, uygun kelimelerle, berrak bir dere gibi akan cümlelerle yaparsa, hele tezinde biraz da haklı ise, hâkimin kalbini kazanacağından emin olabilir. Açık olmak için zaten düzgün olmak gerekir. Yazı ve sözde üslûb, şekil ve kalıp düzgünlüğü, adalet hatibinin ihmal etmemesi icap eden unsurlardan biridir. Müdafaada şiddet, hiddet, heyecan, ihtiras avukata ifadede düzgünlüğü, üslûbda selâmeti unutturmamalıdır.

738 – Kısalık. Kısalık açıklığın ikiz kardeşidir. Çok uzunluk usanç verir, fakat bu kısa müdafaada her şey söylenmiş olmalı, hâkim ilk bakışta hepsini birden anlamalıdır. Üç saatte otuz kırk davanın iddia ve müdafaasını dinleyecek olan hâkimlerin yerine kendinizi koyunuz. Muvafakiyeti uzunlukta değil, kısalıkta ve fakat sağlamlıkta arayınız.

739 – Bir hülâsa. Müdafaa san'ati, hâkimlerin ve hasım avukatın önünde yapıldığı, onlar da ayni silâhlarla mücehhez bulunduğu ve mahkemelerde histen ziyade akla ve muhakemeye hitap edildiği için mevzuu önce güzelce hazırladıktan sonra açık cümle ve kelimelerle anlatmak, söz düellosunda fazla gösteriş ve heyecandan ihtirazla beraber düzgün bir üslûbla ve icabında şuraya buraya serpiştirilmiş nüktelerle süslemek, usandırmadan kandırmak gerektir. Fakat gerek akıl ve muhakemeye, gerek hisse ve heyecana hitapta ölçüyü kaçırmamalıdır. Renk ve çiçek, esası süslemelidir. Fazla mantık ve muhakeme, hâkimi yorar, fakat lüzumundan ziyade baharat ta çeşniyi bozar.

Üstad F. Payen, avukat müdafaa ederken ne okumalı, ne ezbere söylemeli, ne de irticalen söylemeli, dedikten sonra[5] iyi bir müdafaada aşağı yukarı şunlardan kaçınılmasını diler :

---

(5) Müellifin Baro tercemesi s. 224.

(Müdafaayı fazla kısaltırsanız maksadınızı anlatamazsınız.

Uzatırsanız yorarsınız.

Nükteyi ve delili çoğaltırsanız ince eleyip sık dokumuş olursunuz.

Kıyaslarda çok gecikirseniz ağır görünürsünüz.

Etsiz ve renksiz bir cümlenin yalnız sinirlerini ve liflerini gösterirseniz kuru ve sıktırıcı olursunuz.

Kelimeleri fazla canlandırırsanız, câlîlik olur.

Onları mühmelâne söylerseniz başka bir câlîlik olur ve maksadınızı anlatamazsınız.)

Bir çeşni, bir ölçü meselesi ki, avukatın ilmi ve feraseti tayin eder.

740 – Bu şartları haiz bir müdafaa nasıl yapılmalıdır? Bu şartları haiz olan müdafaa şöyle yapılmalıdır : (1) Meseleyi tatlı bir ifade ile iyice ve açıkça vazetmek, (2) Hâdiseye tatbik edilecek metin veya metinleri söylemek ve varsa şerhleri kısaca okumak, (3) Hâdiseyi aydınlatabilecek mahkeme içtihadlarını öne sürmek, (4) Eğer takarrür etmiş bir içtihad yoksa o kuvvette bir iki porfesörün mütaleasını söylemek ve bir hülâsa ile netice vermek.

741 – İtidal. Müdafaanızda hasmınızın delillerine hücum edecek ve bunu hâkime dinleteceksiniz. Hasmınız çok defa bir meslekdaştır. Sizin gibi, aldığı davanın haklı olduğuna kanaat getirmiş, onun zaferi için bütün kuvvetlerini seferber etmiş, sizin kadar şerefli bir arkadaştır. Tatlı nükteler, yaralamıyan şakalar yapar ve zayıf iğneler batırabilirsiniz. Hattâ bunlar biraz da müdafaaya çeşni verir. Fakat ona tecavüz etmek, cahilsin okumamışsın, anlamıyorsun gibi kelimeler kullanmak, meslek şerefini, insan izzeti nefsini yaralamak hiç doğru değildir. Başkasından saygı bekleyenler, önce başkalarına saygı göstermelidirler. Hususile burada yalnız şahsî bir şeref değil, ayni zamanda intisabile gurur duyduğumuz ve ayni cübbesini, ayni hakla beraber taşıdığımız bir mesleğin şerefi bahis mevzuudur.

Sonra hâkim... hâkimler itidal ile, yumuşaklıkla söylenen sözlere daha çabuk inanırlar. Birbirine ağız dolusu ağır sözler söyleyenlerden ve sövenlerden hiç te hoşlanmazlar.

Daha sonra, hiddet ve asabiyet, çok defa, avukata söyliyeceği şeyleri unutturur ve o sırada söylenmesi lâzım olan bir şeyin söylenmemesi, hakkın sukutuna sebep olabilir. Demek ki taşkınlık, diğer bütün mahzurlarından ayrı olarak, işe, yani müvekkilin hukukuna da tesir ediyor. Hiddet, asabiyet gibi zaten iyi olmıyan beşerî kusurlarımızdan dolayı başkalarına zarar vermeğe hakkımız yoktur.

Şu halde müdafaa ederken hâkimin, meslekdaşın şerefi ve müdafaa edilen hakkın selâmeti namına yaralayıcı kelimelerden, zehirli istihzalardan çekinmelidir. Mü-

dafaasını yumuşaklıkla yapan, faydalı sandığı her şeyi söyliyen ve fakat hâkimi olduğu kadar arkadaşını da incitmeyen avukat, en çok sevilen avukattır.

Şahlanmış hiddete galebe çalmak, kuduran asabiyeti yerinde boğmak, hasmın hak ettiği çuvaldızı batırmamak, bir nefis terbiyesi meselesidir. Buna herkes çok defa muvaffak olamaz. Fakat avukat, herkes değildir. O bir ilim, ahlâk, cemiyet ve baro adamıdır. Her hakimi kızdırmak, her meslekdaşı darıltmak! Bunun sonu nereye varır? Sonra önüne çıkacak, elini sıkacak hâkim ve avukat bulamayız. Bütün bunları ve müdafaa ettiği hakkın kendisine ait bulunmadığını, başkasına ait bir hakkın sırf şahsî sebepler yüzünden kaybedilmesi caiz olamıyacağını düşünmek mecburiyetinde olan avukat, burada dahi üstünlüğünü göstermelidir. Bizim meslek, herşeyden ziyade müsamaha mesleğidir. Hasım tarafın yanlışlıkla veyahut şümulünü düşünmiyerek ağzından kaçırdığı bir tecavüzü işitmemezlikten gelmek, yahut nazikâne iade etmek doğru olur. Zaten hâkim de fazlasına meydan vermez ve inzibatî muameleye baş vurur.

Sonra, avukatın işi başkalarının fiillerini ve kararlarını tenkit etmek olduğuna göre kendisi hareketlerinde vakur, sözlerinde mutedil olmalıdır ki başkaları tarafından hörmet görebilsin.

(Bu bahs için Bak. No. 601, 638, 651, 652).

742 – Vücut yapılışının ve sesin ehemmiyeti. Vücut teşekkülü biçimsiz, yırtıcı veya boğuk sesli bir hatibi seve seve ve yahut yarı yolda bırakmadan sonuna kadar dinlediğinizi hiç hatırlarmısınız. Eğer buna mecbur olmuşsanız çektiğiniz eza ve işkenceyi unutmamışsınızdır. İyi bir vücut, ahenkli bir ses, yani düzgün yaradılış, muvaffakiyette esaslı âmillerden biridir. Hitabette kulak kadar gözün de hissesi vardır. Sevimli, şirin bir delikanlı avukat tasavvur ediniz. İnce, uzun vücuduna ipekli cübbeyi Paris terzilerinin makasından çıkmış bir moda elbisesi kadar yakıştırmıştır. Duru renkli yüzünün üstünde iki yıldız gibi parlayan elâ gözleri bazan melâl, bazan heyecan saçarak, iyice kavramış bulunduğu davasını müdafaa ediyor. Heyecandan ve uzun söylemekten terleyen alnının üstüne düşen kâkülünü sert erkek parmaklarile ara sıra yukarı kaldırıyor. Hâkime ve hasım meslekdaşına baktıkça bir çocuk gibi yüzü kızarıyor, bazan da gözleri yıldırım saçıyor ve iyi söylüyor. Bu bir müdafaa şiiri ki sizi sürükleyip götürür. kulakmı gözden daha çok doymuştur? Kalpmi bunlardan daha ziyade kanmıştır? Hükmedemezsiniz. Her halde gözün, hissin hissesi ötekilerden pek az olmasa gerekir.

Müdafiin vücut düzgünlüğü muvafaakiyeti için bir silâh olabilir. Sonra canlılık, saatlerce beklemekten o mahkemeden o mahkemeye koşmaktan yorulmamak gibi vücut ve sinir sağlamlığı da gerektir.

Avukatlık kanunlarında âmalık, sakatlık gibi yaradılış kusurlarının avukatlığa mâni olduğuna dair kayıtlar var. Bunlar daha ziyade, avukatın okumak ve müdafaa

etmek mecburiyetinde bulunmasından ileri gelen şartlar olmakla beraber, mümkün olsa da, baroya girecek lerin hiç bir vücut kusurları olmamasına, hattâ boylarının ölçülerine, sempatik olmalarına kadar dikkat edilebilse... iyi yapılı avukatlar hâkimlerin daha ziyade hoşlarına giderler, sözlerini daha kolay dinletirler ve daha çabuk kandırırlar.

Müdafaa san'atında sesin de büyük ehemmiyeti vardır. Fıtratın ölçmeden yarattığı gırtlak, avukatın düşmanıdır. Tiz perdeden çıkan, cırlayan, korkunç surette hırlayan ve yahut bir inilti gibi pısırık pısırık derinden gelen ses, söz san'atının katilidir. Baro, gerçi kafeşantan, yahut ta müzikhol değildir. Orada türkü söylenmez. Lâkin, sırasına göre, berrak, tatlı, kulağı okşayıcı bir sesin füsunundaki kuvvet de inkâr edilemez. kelimeler ve cümleler gibi ses de söz san'atının unsurlarındandır.

5 – Müdafaa üstatlarımız varmıdır?

743 – **Müdafaa üstatlarımız yoktur.** Türk avukatlığı tarihi, bir taraftan ilme ve mantıka dayanarak muhakemeye hitap eden, isbat eden, ikna eden ve diğer taraftan mânada ve şekilde büyük bir tertip ve vuzuh ile vakıaları sıraya koyan, müdafaasını canlı ve lâtif çiçeklerle süsleyen, muhayyileyi ve kalbi kendisine çeken, nakletmek, resmetmek, heyecana getirmek san'atlarına vakıf olan büyük bir müdafi kaydetmiyor. Hörmet ettiğimiz, müdafaalarını dinlediğimiz, bilgilerinden feyiz aldığımız bir çok avukatlarımız bulunmakla beraber şimdiye kadar özlü, canlı, süslü ve ölmez bir eser bırakan Türk avukatı tanımıyoruz. Hukuk ve ticaret davalarında daha ziyade kitap, lâyiha ve dosya söylediği için büyük hatipleri bulamamak bir dereceye kadar mazur görülebilirse de ceza müdafaalarında dâhi üstatların yetişmemesi tetkike değer bir mevzu olsa gerektir.

Fransız Barosu böyle üstatları kaydeder. Eskileri bu yana koyalım. Paris Barosunun en büyük reislerinden birisi olup geçenlerde ölen ve güzel adlî yazılarile akademi âzalığına seçilmiş olan Henri - Robert Paris cinayet mahkemesinde bir müttehimi müdafaa edeceği zaman sabah erkenden mahkeme salonunda yerler kapışılır, Parisin münevverleri ilmin ve mantıkın ezelî düsturlarile ve çiçeklerle süslü müdafaayı, Fransız lisanının güzelliğini dinlemek için koşarlardı.

744 – **Niçin yetişmemiştir?** Başımızı çevirip arkaya bakar, Türk avukatlığının ne gibi şartlar içinde ve kimler arasından yetirmiş olduğun göz önünde tutarsak ünlü bir müdafaa üsatdımızın yetişmemesi pek tabiî olduğu neticesine varırız.

İlk avukatlarımızın İncesulu, Karamanlı tip avukatlar olduğunu biliyoruz. Bunların ilimden nasipleri yoktu. Mahalle bakkallığından daha çok kâr getirdiği ve Kassam efendinin odacısile tanıştığı için avukatlığa başlayan bu adalet dolandırıcılarının, okuması yazması bile olmıyan bu ayak takımlarının, kâğıt kavaflarının dillerinde güzel Türkçe katledilirdi. Böyleleri arasından müdafaa üstadı dinlemek çok tuhaf olurdu.

Sonra Ermeniler... İlk İstanbul Dava vekilleri cemiyeti levhasında ekseriyeti teşkil eden Ermenilerin belâgat noktasından evvelkilerden farkı, gösterişe daha çok ehemmiyet vermeleri ve türkçeyi ustura yerine çomakla öldürmeleri idi. Eski adlî belâğatin bu aktörleri, ellerile, kollarile, vücutlarile Mınakyan tiyatrosunu yaşatırlardı.

Ermenilerden sonra Yahudi, Arap, Arnavut dava vekilleri gelirler. Türk olmıyanın güzel bir türkçe söylemesi mümkün mü? Bunlar da kendi rollerini yaptılar.

Geride kalanlar içerisinde çokluğu sarıklı ve yahut sarıklıdan bozma dava vekillerimiz teşkil ediyordu. Eski hukukumuzun anası olan Mecelleyi bunların daha iyi bilmesi kendilerine bir rüchan veriyordu. Bu hacı hoca takımı, beli divitli, beyan tarzları tecvitli bu dava vekilleri de, pek tabiî olarak, yaşayan bi hitabet bırakmadılar.

Meşrutiyetin ilânından evvel ve sonra yetişen Türk avukatları arasında dahi müdafaa üstatları yetişmemiştir. Bunu nasıl izah edeceğiz? Acaba arapça, acemce kelimelerden, uzun izafî ve vasfî terkiplerden, sonu gelmiyen cümlelerden örülen eski türkçenin bunda kabahati varmıdır? Varsa ne dereceye kadardır? Zaten kuru olan hukuk mevzularının böyle, çuval ile örtülü olarak ifade edilmesi söyleyende heyecan, dinleyende zevk uyandırmağa manimi oluyordu?

Öylede olsa böylede olsa ceza davalarında (jüri)nin bulunmaması, iyi hatiplerin yetişmemesinde büyük bir âmil olsa gerektir. Hukuk ve ticaret davalarında hassasiyete, muhayyileye, kalbe hitap edilemez. Bunların bulunabileceği ceza işlerinde ise hâkimler ekseriyet itibarile kanıksamış olduklarından böyle müdafaaları çokluk dinlemezler. Önlerine gelen maznunların, hiç olmazsa çoğunun, suçlu olduğuna kanaatleri vardır. Sorgu, müdafaa... bunlar usulen yapılan ve çok defa dinlenilmeyen şeylerdir. Fakat jüri? O halk içinden gelmiştir. İlmi, mantıkı o kadar kuvvetli değildir. Aşçı dükkânında, mahalle kahvesinde, mağazasında, yazıhanesinde duyduğ heyecanları ona tekrarlamak, kalbini gıcıklayıp güldürmek veya ağlatmak, şu biçarenin katil olmadığına değilse bile alçak, kaba, ırz düşmanı adamı öldürmekte haklı olduğuna dair iki dudağı arasından beraet kararı almak kolaydır. Usta bir avukatın, kalbe hitap eden, bırakılacak çocukların sefaletini canlandıran, kimsesiz kalacak kadının göz yaşlarını akıtan, bunun asılmasile bir vatandaşın daha öleceğini ve yuvanın söneceğini anlatan hitabeti, suçluyu ipten kurtarabilir. Suçun işlenmesindeki içtimaî sebepler halk hâkimlerinin anlayacağı bir belâgatle ifade edilirse damarları şişirilebilir. Göz yaşlarının muslukları açılabilir. Böyle bir imkânın iyi müdafiler yetişmesinde büyük bir âmil olacağına, şüphe yoktur.

Ya son nesil arasında hukuk ve ceza müdafileri yetişmemesine ne diyeceğiz? Kanunlarımızı garptan aldık. Muhakeme usullerimiz aynıdır. Jüri yerine hâkime kısmen veya tamamen cezayı af, tecil gibi haklar veren kanunlarımız var. Avukatlığın hakları ve borçları tesbit edilmiş, en şerefli meslekler sırasına geçirilmiştir.

İçimizde iyi tahsil etmiş olanlar da eksik değil. Sebep ne ki hâlâ bir tek müdafaa üstadımız yetişmiyor, yetişmenin ilk pırıltıları bile görülmüyor? Bu güzel meselği, derin bir retebbü, yorulmaz bir çalışkanlık, sonra renk ve çiçek isteyen bir meslek olarak bağrımıza basıp lâyık olduğu derecede sevmeği mi bilmiyoruz? Yoksa, kendi benliğimize, asîl ruhumuza yaklaşan yeni ve güzel türkçemiz koynunda böyle kahramanlar hazırlıyor da biz mi farkında değiliz? Bunu da yakın istikbal gösterecektir.

İKİNCİ KISIM

Kadın Avukat

1 – Aleyhte söylenenler

745 – Erkek gururu. Kadının haklarını alması savaşının çok eskiden başladığını biliyoruz. 19 uncu asrın düsturu şu idi: (Kim ve hangi cinsten olursa olsun liyakata yol açıktır!) Fakat satıcılık, gazetecilik, memurluk, hattâ hekimlik gibi alanlarda kadına hak veren milletler, sıra hâkimliğe ve avukatlığa gelince duraklamışlar ve uzun uzun düşünmüşlerdir. Erkek, kadın hâkimin önünde baş eğecek ve ondan, o zamana kadar zayıf ve merhamete lâyik gördüğü kadından, kanun namına da olsa, adalet isteyecek!... Haklarında tecavüze uğrayan erkek, bir kadın avukattan yardım dilenecek!... Erkek gururu buna nasıl dayanır? Asırları yararak ahlâk telâkkilerini kendi meyline ve zevkine göre yaratan, kanunları istediği gibi yapan, dininde, kitabında, ruhunda (erkek, kadından üstündür!) düsturunu kuran erkek gider de bir kadın avukatın şefkat ve himayesine nasıl sığınır? Ondan, o hasta ruhlu!, küçük beyinli!, zayıf sinirli ve ince bacaklı mahlûktan nasıl kuvvet ve yardım ister? Ve sonra, kadının kafası, seciyesi, sinirleri en yüksek bir işi görmeğe, devletin kanunlarını tatbike, adaleti dağıtmağa elverişlimidir?

746 – Sinir kuvveti. Eskiliklerine, asaletlerine, sonsuz şereflerine rağmen hâkimlik ve avukatlık çok zordur. Kuvveti yıpratır, sıhhati bozar. Yıllarca bu işlerle uğraşmak, kadınların kuvvet ve metanetini tüketmiyecek mi? Hele avukatlık daimî bir zabıt ve rabıt, sıkı bir disiplin ister. Davayı aldıktan sonra kavramak, dosyayı inceden inceye tetkik etmek, savaş plânını çizmek, gelecek hücumlara mukabele yollarını hazırlamak, durmadan ve dinlenmeden yazıhanesi olan beynini işletmek, uzun yıllar ayni heyecanlı, dikenli yolda yürümek!... Sonra baroya ayak bastığı günden ölünceye kadar durup dinlenmeden didinme, cidal, muharebe! Bu bir sağlık, sinir ve sabır işidir. Kadın avukatın, sinirleri buna müsait değildir. Ve onun içindir ki kadın avukat daima dun mevkide kalmağa mahkûmdur.

Bazı memleketlerde avukatlık, biraz da pehlivanlık işidir. Müdafaasını hazırlarken beynini işleten avukat, dava arzuhalini vermek celpleri göndertmek, harçları yatırmak, ilâmları almak, dosyayı temyize göndermek, hele o icrada işleri takip etmek, haciz yapmak para tahsil etmek, daha ne bileyim, bir çok kalem işleri yapmak için

pazularını ve bacaklarını çok çalıştırmağa, buram buram terlemeğe, en büyük başkanından tutunuz da zabıt kâtibine ve mübaşirine kadar hepsinin önünde geçit resmi yapmağa, etinden, kanından ve canından kerpetenle koparılan parçaları harcamağa mecburdur. Kadının narin bacaklarında, ince yapılı kemiklerinde,yumuşak adalelerinde bu dayanma kuvveti yoktur.

Bu öldürücü meşgale erkekleri bile vaktinden evvel yere vuruyorken kadın arkadaşların muvaffak olmaları imkânı ne dereceye kadar düşünülebilir? Kadın avukatların otuzu, otuz beşigeçince solarak saf haricine çıktıklarını görmüyor mıyız?

747 – Gebelik. Analık da meslek yapmağa mânidir. Evli kadın doğurmadan aylarca evvel dinlenmeğe muhtaçtır. Fikir ve bedeni her meslekten ziyade yorulmağa mahkûm olan kadın avukat gebe olduğu aylarda nasıl çalışabilir? Doğurmak, süt vermek, hiç olmazsa ilk aylarda çocuğunu büyütmek mecburiyeti onu yazıhanesinden ve Adliye sarayından ayırmağa mecbur eder.

748 – Gevezelik. Avukatlıkta sır saklamak başta gelir. Onun içindir ki kanunlar ve an'aneler boşboğaz avukatları ağır cezalara çarptırmakta ittifak etmişlerdir. Kadınlar ise yaradılışları itibarile erkeklerden daha çok gevezedirler. Sır saklayamazlar. Hiç sorulmadığı halde vapurda, gazinoda, çay ziyafetinde, baloda evvelâ kendilerinden başlayarak müşterilerinin sırlarına varıncaya kadar her şeyi söylerler. Erkek iş sahipleri yarın cemiyetlerde söyleneceğinden korktukları aile, ticaret sırlarını kadın avukatlara açmaktan korkarlar. Kadın iş sahipleri bile ayni korku yüzünden, bir kadın avukata açılmaktan çekinirler. Kadın avukatların meslekte yüksek bir mevki edinememelerinin bir sebebi de budur. İlimlerine, müdafaa kudretlerine itimat eden de yok gibidir.

749 – Kadın hitabeti. Kadınların çok söyledikleri muhakkaktır. Fakat hitabetlerinde muvazene ve ahenk yoktur. Sürükleyici bir müdafaa esnasında bile daldan dala atlarlar, hitabet tarzları kesik, irtibatsız, insicamdan mahrumdur. Söz arasına sokuşturdukları heyecan verici cümlelerle ve şiddetli mukabelelerle bütün söylediklerine şeytanî bir eda aşılarlar.[1]

Kadın avukat çok defa söze plânsız olarak başlar. Düşünüp taşınıp hazırladığı müdafaasında bile, yaradılışı icabı olarak, söylediği sözlerin kendisini nereye götüreceği hususunda kaygulanmaz. Hasmın ehemmiyetsiz bir sözünü alır, aleyhinde silâh olarak kullanır. Bu kelime ve cümle savaşında ve hücum ve firarlarında gösterdiği hareket sürati, ancak fikir değiştirme hususundaki çabukluğile izah olunabilir. Fakat bunlar küçük şeyler içindir. Hakikaten kadın avukat küçük yakalamalarda, ehemmiyetsiz saldırışlarda, yere sermiyen savaşlarda böyledir. Fakat büyük ve derin müdafaalarda çok rabıtasızdır.

---

(1) F. Corcos. L'art de parler en publique. p. 105, 125, 187.

Kadın zekâsı çalâkdır; tehassüslerinde çabukluk ve bolluk vardır; bunlar ilk bakışta kadının iyi bir müdafi olacağı zannını verir. Fakat tecrübe bunun hiç te böyle olmadığı neticesini vermiştir. Meşhur bir kadın avukata tesadüf edemiyoruz. Bilhassa avukatlık san'atında düşünce, muhakeme, mantık sözden ziyade lâzımdır ve söze hâkim olan odur. Halbuki "heyecan ve ihtirasın kadınlara fikirden ziyade kelime ilham ettiği görülmüştür". Paris Barosunda yüzden fazla kadın avukatın yerinde sayması bundan ileri gelmektedir.

Müdafaa san'atında aranan en mühim vasıflardan birisi de tahlil ve terkip kudretidir. Kadınlarda bu verginin erkeklerde olduğu kadar inkişaf etmediği görülür.

750 – Kadın avukatın sesi. Paris Barosunda kayıtlı yüzden fazla kadın avukat arasında tabiî halde söz söyliyen, kendini zorlamıyan, sesinin tonunu indirip çıkarmıyan, numarasız konuşmıyan üç veya dördü geçmezmiş. Kadın hatiplerin çoğu tizperdeden konuşurlar. Söyliyen de, dinleyen de yorulur. Müdafaa yaparken muhakeme ile, mantıkla ve kanun maddelerile zihni meşgul olan avukat, sesinin perdesine gem vurmakta çok zorluk çeker, kadın avukat ise bunu hiç yapamaz. Şarkı söylerken, sahnede rol yaparken sesin mekanizmasını anlayan kadın, müdafaa kürsüsünde buna hâkim olamıyor. Sebebi kadının dahilî heyecanı, fazla hassaslığıdır. Müdafaada adaleleri fazla geriliyor. Sesi kesik kesik, tiz veya aşağı perdeden çıkıyor.

2 – Lehte söylenenler

751 – Kin ve haset. Bütün bunlar kinden ve hasetten ileri gelmektedir. Erkek muhafazakârlığı erkek istibdadı kadının bu serbest meslekte muvaffak olmasını çekemiyor. Kadın fitraten nazik ve hassas yaradılmış olmakla beraber bünyesi, öyle mübalâğa edildiği gibi, avukatlığa gayri müsait değildir. Meslekte muvaffak olan kadın avukatlar, buna en canlı misali teşkil ederler. İyi gıda, muntazam hayat ve spor, kadının sinir ve adalelerini erkek kadar kuvvetlendiriyor. Erkekleri solda sıfır bırakan kadın pehlivanlar, yüzücüler, tayyareciler gün geçtikçe çoğalıyor.

Kadın avukat, mesek yaptığı müddetçe evlenmez. Evlenirse de çocuk yapmaz. Yaparsa ona bakacak, süt verecek, büyütecek vasıtaları hazırlamıştır.

Gevezelik bahsinde erkekler her halde kadınları geçerler. Eğlencede, gezintide, alelâde konuşmalarda çok söyliyen kadın ciddî işlerde, meslek sırlarını muhafazada erkeklerden aşağı kalmamaktadır.

752 – Bir kadın avukatı dinleyelim. Burada sözü kadın avukatlara bırakacağız. Her halde kendilerini erkeklerden daha iyi müdafaa etmesini bilirler.[2]

Kadın avukatlar bugün kaza makamlarında müdafaa yapıyorlar, sözleri erkeklerinki gibi dinleniyor ve erkekler gibi davalarını kazanıyor veya kaybediyorlar.

---

(2) Suzanne Grinberg. Mercu de France. F. Corcos. p. 184.

Ne Pariste, ne vilâyetlerde, ne de başka bir yerde kötü bir surette karşılandığımı görmedim.

Kadınların Baroya kabullerini hoş görmiyen kimselerin bulunduğu muhakkaktır. Bu gibilerin kadın avukatlara karşı duyguları, yahudilere, zencilere, komünistlere, papaslara, kralcılara, radikallara karşı olan duygularının aynidir. Muayyen bir fikir veya meslek taraftarları hiç bir zaman münakaşa etmezler, yalnız iddia ederler. Tetkik cihetine gitmeksizin kesip atarlar.

Adliyeciler arasında kadın avukatları istihfaf edenleri biz pek güzel tanırız. Kadın avukatlara selâm vermezler, kapıları onların arkasından şiddetle kapatırlar. Eğer bir davada karşılarına rakip olarak çıkarlarsa meslekî hile ve hud'alara baş vurmaktan çekinmezler. Yıldırıncaya kadar uğraşmak isterler. Fakat çok defa zahmetleri boşa gider. Zira bu gibilerin hali malûm olduğundan kadın avukatlar da ona göre ayaklarını sıkı basarlar.

Bununla beraber adliyeciler ve baro mensupları arasında faaliyetimizi teşvike daima hazır ve bizlere karşı pek samimî bir ekseriyetin bulunduğu şüphesizdir.

Hakikat şudur ki erkek avukatlara nisbetle zayif halimiz yalnız müdafaa alanına münhasır değildir. Bilhassa iş alımı alanında onlar kadar becerikli olamıyoruz. Bazı kimseler bu farkın vücutça zayif, sinirce kuvvetsiz olmamızdan, söz söylemekteki kabiliyetsizliğimizden, fazla asabilikten, çocuk dünyaya getirdiğimizden ve gebe kalmamızdan ileri geldiğini söylerler. Şüphesiz ki meslek yorucudur ve erkekler daha kuvvetle söz söylerler. Gene şüphesiz ki siz erkekler biz kadınlardan belki de daha az sinirlisiniz. Fakat kurnazlık ve diplomasi bakımından noksanınız yokmudur? Bilirmisiniz ki sizin açamadığınız kapılar bizim için bazan pek kolaylıkla açılıyorlar. Çocuk dünyaya getirdiğimiz veya günün birinde getireceğimiz meselesine gelince her Allahın günü doğurmadığımıza inanmak lütfunda bulununuz. Binaenaleyh kendimize müstakil bir vaziyet temini hususundaki iktidarsızlığımızın sebebini burada aramamalıdır. Ben kendi hesabıma, hayatımı kazanamıyan bazı erkek avukatlara mukabil, hayatlarını kazanabilen bazı kadın avukatların bulunduğuna inanıyorum.

Bir yazıhane açma işinin, erkeklere nisbetle bizim için daha zor olduğu münakaşa götürmez bir keyfiyettir. Bunun böyle oluşu, kadınların işten anlamadıkları hakkında hâlâ bazı muhitlerde hüküm süren an'aneden ileri gelmektedir. Bundan başka erkek avukatlar takip ettikleri işleri, her zümreye mensup iş adamları vasıtasile bulurlar. Bu iş adamlarına muhabir (Correspondant) gibi güzel bir isim de bulmuşlardır. Bize kala kala şahsî müşteriler kalıyor. Onları bulmak ise talie ve tesadüfe bağlıdır.

Erkeklerde kazanç hırsı çok büyüktür. Daha az cesur olan kadın avukatlar bu hususta tamamen geri kalıyorlar... Kendilerine bir mevki temini için evlenmeğe baş

vuranlar yalnız kadın avukatlar değildir. Erkek avukatlar içinde de böyleleri vardır. Memnun olmıyanlardan, kabiliyetsizlerden, talisizlerden burada bahseylemeğe lüzum var mı? Bu neye yarar ki? Bir türlü iş bulamıyan erkek avukatlara, bir de iş bulamıyan, meslekdaşlar tarafından huşunetle karşılanan, Adliye sarayında serseriyane dolaşan kadın avukatlar terfik edilmek istendi.

Fikrimize kalırsa, kadınların barodaki mevkileri hakkında kat'î bir hüküm vermek zamanı henüz gelmemiştir. Çünkü içimizde bu meslekte on seneden ziyade çalışmış olanlar daha bir düzineyi geçmez.

753 – Hangi taraf haklı? İki tarafın da delilleri kuvvetlidir. Bugüne kadar olan tecrübe, kadın avukatların erkekler kadar muvaffak olmadıklarını ve olamıyacaklarını göstermişse de kesin hüküm verecek kadar zaman geçmemiştir.

Hattâ Henri - Robert'in dediği gibi, uzun bir müddet geçmediği için Fransada dahi bir hüküm verilemiyor. Bunu zaman gösterecektir. Fakat İngiltere ve Fransa için şu kadarını söyleyebiliriz ki (çocuk ve kadın suçları)nı müdafaaya nefsini hasretmiş olan kadın avukat bu alanda, hukuk, ticaret ve diğer ceza işlerinden daha çok muvaffak oluyor (Bak. No. 754). Burada kadın, tam kendi varlığının ve yaradılışının örneğini veya in'ikâsını buluyor olacak. Çocuk ve kadın! Bunların suçlarını o kadar candan, o kadar ateşli ve vukuflu müdafaa ediyor ki muvaffak olmamasına imkân yoktur. Çünkü orada kendini görüyor ve kendini müdafaa ederken çocuk şefkati, anne şefkati bütün sıcaklığile veya bütün ıztıraplarile canlanıyor. Artık hâkim, önünde, kuru mantık ile kanunun şu kelimesini bu yana çekerek davasını kazanmak isteyen bir meksel adamı yerine, tatlı başını, melâl ve şefkat saçan gözlerini dimdik yukarıya kaldırarak suçun kaynağı olan çocuk sefaletini, yurtsuz yavruların ıztırabını inleyen, yahut ta bir sel gibi, bir nehir gibi, bir deniz gibi, aşkın ve taşkın, kadın ve anne ruhunu akıtan bir yardımcı, bir artist görüyor. Bir nişanlı, bir abla ve bir ana, elbette ki bu alanda sinirlerine ve göz yaşlarına hâkim olan sert yürekli erkek avukattan daha çok muvaffak olacaktır.

Türk avukatında ihtisas meselesi henüz o kadar ilerlememiştir (Bak. No. 143). Hele ceza işlerinde, suçlu kadın ve suçlu çocuk müdafaalarında ihtisas peyda etmiş veya edecek kadın avukatları uzun zaman bekleyemeyiz. Şimdilik şu kadarını söyliyebiliriz ki, sarp ve çetin yolda ilerleyebilmek için kadının biraz daha erkekleşmesi gerektir.

754 – Adliye sarayını gezelim. Haydi şimdi, biraz Adliye sarayını gezelim. Sabahtan akşama kadar işleyen bir kapının önündeyiz. Beyaz mermerden yapılmış geniş merdivenin kışın çamurdan ve yazın tozdan esmerlenmiş olduğuna bakılırsa resmî daireler içinde en işleğinin burası oludğuna şüphe edilmez. İçi karınca yuvası gibi vığıldayan bu bina, İstanbul Adliyesinin yanmasından sonra Adliye sarayı ittihaz edilen ve yedi seneden beri İstanbul halkının malını, canını, ırzını muhafaza ile vazifeli bekçileri çalıştıran yerdir. Temiz şapkalı, ütülü elbiseli, yüzü tıraşlı zengin va-

tandaştan tutunuz da, yağlı kasketini gelişi güzel başına geçirmiş, çul pantalonlu, bağrı açık, yalınayak, başıkabak, saçı sakalına karışmış olanına kadar herkes bu kapıdan işler. Yalnız bunlar mı ya? Memedeki çocuğunun nafakasını almak için icra dairesine koşan annelerle ağırceza mahkemesine götürülmek üzere kapı altına tıkılan elleri kelepçeli suçlular da ayni kapıdan girer ve çıkarlar. Her memlekette olduğu gibi bizde de Adliye sarayı halkın refahını veya sefaletini, temiz veya pis olduğunu, devlet makinasının nasıl işlediğini gösteren büyük bir imalâthanedir. Buraya propaganda, gösteriş, reklâm girmez.

İçinde hâkim avukat bunca adalet amelesinin çalıştığı, küçük büyük bütün vatandaşların haklarına kavuşmak için taş merdivenlerinden inip çıktığı, mahkeme mübaşirlerinin çağırmalarına bazan memedeki çocukların ağlama sesleri ve bayılan kadınların iniltileri veya kavgalıların feryatları karıştığı bu loş yapı, adliye sarayı olarak inşa edilmediğinden odaları küçük, koridorları karanlıktır. Şimdi, ceza, hukuk, ticaret mahkemelerindeyiz. Mahkeme salonu çok kalabalık ve bu yüzden çok sıcak. Meraklı davaları dinlemek için sabahtan akşama kadar adliyeden çıkmayan işsiz ve güçsüz erkekler ve kadınlar görülüyor. Sekiz on yıldan beri sırmalı kara cübbeyi giyen kadın hâkime alışmış olmalarına rağmen halk, yine ona bakıyor. İşte o da, kadın hâkim (hâkim muavini), reisin solunda oturuyor. Saçlarını taramış ve arkasına eski biçim bir topuz yapmış, kolları ve göğsü kapalı. Yüzünde pudra, gözünde sürme, dudaklarında boya yok. Vekarlı duruşundan anlaşılıyor ki bu yüksek vazifeyi benimsemiştir. Reis reyini soruyor, o da söylüyor.

Kadın avukatlara gelince; erkek avukattaki kalenderlikten, sallapatilikten eser yoktur. Üstündeki kara elbiseyi, güzel bir kostüm gibi kendisine yakıştırmıştır. Yakası temiz, düğmeleri tam, ütüsü yerindedir. Etekleri yeri süpürmemekle beraber ipek çoraplı bacaklarını göstermiyor. Onun da yanaklarında ve dudaklarında boya, kaşlarında kömür tozu ve gözlerinde sürme yok. Ayakkabısının ökçesi o kadar yüksek değil. Fakat işte, çini döşeme üzerinde, çevik ve hafif bir serçe kuşu gibi sekerek geliyor, erkek arkadaşlarına tatlı tebessümler saçarak başile selhamlar veriyor. Masum şakalar da eksik değil.

Eh! Kadın avukat olduysa benliğinden büsbütün sıyrılıp çıkmadı ya! O daima, her yerde, her zaman biraz kokettir. Sağına soluna ılık bir hava, tatlı bir koku... ne bileyim biraz da aşk ve cazibe saçar.[3]

Kim ne derse desin, batıda olduğu gibi doğuda dahi, kadın avukatların işimize girmesile baro incelemiş, biraz da lâtifleşmiş ve çiçekleşmiştir. Hattâ geçen yıllarda, değerli bir kadın meslekdaş, İstanbul Barosu İnzibat meclisine âza ve umumî kâ-

(3) Kadın avukatlardan bahsederken adlî edebiyatın, her yerde, biraz şakaya saptığını ve ciddî mevzua renk ve çiçekle karışık mizah karıştırdığını görüyoruz. Bizde bu akıntıya kapılmaktan kendimizi alamadık. Kusur etmişsek affımızı dileriz.

tip seçilmiş ve bu vazifeyi, erkek arkadaşları darıltmamak için daha iyi demeyeyim, onlar kadar ciddiyetle görmüştü.

3 – Kadın avukatlığın tarihi

754 – mükerrer – Fransada. Avrupa devletleri içinde kadına avukatlık hakkını en eskiden vermiş olanı Fransadır. Geçen yüz senenin sonlarında genç ve güzel bir kadın Paris barosuna müracaat ederek kaydını istemişse de Baro ve hususile müddeiumumî muvafakat etmemiştir. (30 İkinciteşrin 1897). Genç avukat, meb'uslardan birisine başvurmağa mecbur olmuştur. Meb'usun müdahalesi ve parlamentoya takrir vermesi üzerine yeni bir kanun neşredilmiştir. 1 Birincikânun 1900 denberi Fransada kadın avukat müdafaa yapmaktadır. Nisbeten muvaffak olanlar Paris Barosunda kayıtlı olanlardır. Bunlardan bazıları kadın davalarında Fransız sosyetesini ilgilendiren davalarda ve meselâ boşanma, hakaret davalarında çok iyi müdafaa yapıyorlar (Bak. No. 753). Bilhassa "ateşli, iyi söz söylemesini bilen güzel kadınların yaptıkları müdafaa daha çok alâka celp ve muvaffakiyet temin ediyor"[4]

Fransada kadınlara avuelik ve hâkimlere vekâlet hakları verilmemiştir (Bak. No. 182, 183 mükerrer).

755 – Almanyada. Almanyada 1908 senesine kadar kadınlar yüksek mekteplere kabul edilmiyorlardı. O tarihten sonra bir çok kayıt ve şartlarla üniversite kapıları kadınlara açıldı. Fakat dünya harbinin sonuna kadar kadınlar hâkimlik ve avukatlık yapamadılar. Alman hâkimler birliği daha 26 Eylül 1920 tarihli kararında kadınların hâkimliğine muhalefet etmişti. Kararda deniliyordı ki: (Bitaraflık, teessüre kapılmamazlık ve muhakeme gibi vasıflar isteyen bir mesleğe kadınların yaradılışı müsait değildir).

1922 senesinde Alman avukatlar birliğinin vermiş olduğu bir karar da şu merkezde idi: (Kadının bünyesi hâkimliğe ve avukatlığa müsait değildir. Binaenaleyh adalet işlerine karışmaları, adaletin zararınadır).

Nihayet 1923 senesinde Münihte ve 1924 senesinde Prusyada ilk avukat kadın faaliyete başlamıştır. 1929 senesine kadar Berlinde 3.000 erkek avukat arasında yalnız 8 ve Münihte 700 erkek avukat arasında yalnız 4 kadın avukat vardı.

756 – İngilterede. 1919 yılından beri İngilterede kadınlar hem avukatlık (Barrister), hem de avuelik (Sollicitor) yapmaktadırlar. On sene zarfında kadın avukatların sayısı 100 ü ve avuelerinki 80 ni bulmuştu. Kadın avukatlar daha çok ceza ve aile davalarile uğraşmaktadırlar. Yalnız kadın avukatlardan mürekkep avue büroları yoktur. Bunlar daha ziyade erkek avuelerin yazıhanelerinde çalışmaktadırlar.

---

(4) Margarethe von Erffa. Dr. Julius Magnus, die Rechtsanwaltschaft. s. 478.

757 – Avusturya ve Macaristanda. Şimdi Almanya olan Avusturyada 1919 senesinden beri kadınlar avukatlık yapmaktadırlar. Macaristanda bu müsaade ancak 1929 senelerine doğru verilmiştir.

758 – Rusyada. Rusyada çarlık zamanından beri kadınların üniversitede tahsillerine müsaade edildiği halde avukatlık ruhsatı ancak 27 Mart 1917 ihtilâlinden sonra, Kerenskî'nin muvakkat hükûmeti zamanında verilmiştir. Sovyet rejiminde kadın avukatlarla erkek avukatlar arasında hiç bir fark gözedilmediğini söylemeğe hacet yoktur.

759 – Amerikada. Üniversiteye kabulde olduğu gibi baroya girmek hususunda da kadınlara en önce hak veren yer, Amerikadır. Orada kadınlar altmış seneye yakın bir zamandan beri avukatlık yapmaktadırlar.

760 – Şimal memleketlerinde. Holanda, Danimarka ve Norveçte kadın avukatlar 1905 - 1909 dan beri meslek yapmaktadırlar.

761 – Türkiyede. Kadın bir çok haklarına olduğu gibi avukatlık payesine dahi Cumhuriyet rejiminde nail olmuştur. Bu, sessiz, sadasız ve pek tabiî olarak vukubulmuştur. 1923/1924 okuma yılında İstanbul Hukuk Fakültesini bitiren ve stajını yapmış olan Bayan Süreyya Ağaoğlu, kaydı için Ankara Barosuna müracaat etmiştir. 460 sayılı Avukatlık kanununun 2 inci maddesi, kanun ve ahlâk şartlarını haiz olan her Türkün avukatlık müsaadesini isteyebileceğini tasrih etmiş ve cinsler arasında hiç bir fark gözetmemiş olduğundan baro bu talebi kabul ile genç talibi levhasına kaydetmiştir (5 Birincikânun 1927).

İstanbul Barosuna ilk kayıtlı olan kadın avukat (şimdi ikinci Ticaret mahkemesinde hâkim) Bayan Beyhandır. (25 Birincikânun 1928).

Bugün 11 i İstanbul, 4 ü Ankara, 1 i Bursa, 1 i seyhan barosunda kayıtlı olmak üzere Türkiyede 17 kadın avukat vardır (Bak. No. 151).

762 – Kocanın müsaadesi. Evli Türk kadını avukatlık yapmak için kocasının müaadesini almağa mecbur mudur? 1. Birincikânun 1900 tarihli kanun müzakere edilirken Fransa parlamentosunda bu mesele uzun münakaşaları mucip olmuştur. Meb'usan meclisinde mazbata muharriri M. Viviani ve âyan meclisinde M. Tillaye buna lüzum olmadığını müdafaa etmişler ve esbabı mucibe olarak şunu göstermişlerdir: (Kadının müsaade almağa mecbur olduğu hususlar, kocanın ahlâkî vaziyetine zarar getirebilen ve malî mes'uliyet doğurabilen muamelelerdir. Avukat hiç bir temsil kabul etmediği ve böyle mes'uliyetlere maruz bulunmadığı için kocasının müsaadesine lüzum yoktur). Fransız üstatlar bu esbabı mucibeyi kâfi bulmamaktadır[5] ve avukatlık mevzuatının kadına bazı mahkemeler huzurunda temsil sıfatını vermiş olduğunu ve avukatın malî mes'uliyeti bulunduğunu ve bunun için müsaade

(5) F. Payen et Duveau. p. 113.

lâzım olduğunu, bununla beraber kocanın sükûtu zımnen kabul sayılabileceğini söylemektedirler. Avukatlık kanunumuzda bu hususa dair hiç bir sarahat veya delâlet bulunmadığı gibi encümenlerde ve mecliste müzakeresi dahi geçmemiş olduğundan umumî hükümlere müracaatla meseleyi hal etmek icap etmektedir.

Avukatlık ticaret olmak şöyle dursun, ticarete yakından veya uzaktan dokunan meşguliyetlerle birleşemiyen bir meslek olduğu için Ticaret kanununun evli kadınları kocalarının ticaret yapmaktan menedebilecekleri hakkındaki 7 inci maddesinin burada tatbik yeri yoktur.

Medenî Kanunun 159 uncu maddesi bu meseleyi halletmektedir : (Karı koca, mallarını idare için hangi usulü kabul etmiş olursa olsun, karı, kocanın sarahaten veya zımnen müsaadesini alarak bir iş veya san'at ile iştigal edebilir.) Kocadan böyle bir müsaade almak mecburiyeti, kadının eve ve çocuklara bakmak ve malî mes'uliyetler yüzünden şahsî veya birlik mallarını tehlikeye koymamak düşüncelerinden ileri gelmektedir. Avukatlık çok yorucu, yemek sofrasına ve uykuya kadar takip edici, çok defa yuvada bile tetebbü ve tetkik isteyici bir meslek olduğundan kadının yuvaya bakmasına, çocuklarile uğraşmasına meydan vermez. Diğer taraftan avukatlık ceza ve mal mes'uliyetlerine maruz tutulmuş bir meslektir. Disiplin ve hapis cezalarını icap eden murakabe kılıcı (Bak. No. 683, 684) her dakika başının ucunda sallandığı için kocasının ahlâkî vaziyetine tesir yapan hareketlerin vukuu mümkündür. Malî mes'uliyetlere gelince üzerine aldığı işi takip etmemek, müvekkiline vakit bırakmadan vekâletten istifa etmek, davayı müruru zamana uğratmak, müddetleri geçirmek, salâhiyeti haricinde sulh olmak veya başkasını vekil yapmak, müdafaada ve istişarede her hangi bir kötü niyet taşımak, karşı tarafla uyuşmak, veya dolayısile yardımda bulunmak, kendisine tevdi olunan bir emaneti haksız olarak başkasına teslim etmek gibi hareketlerden dolayı avukat malen mes'ul olduğu ve bazan büyük bir maddî ehemmiyet arzeden bu mes'uliyetler yüzünden şahsî veya aile birliği malları tehlikeye düşebileceği için kadın avukatın kaydolunmak için müracaat ettiği baronun kocadan yazılı bir müsaade istemesi zaruridir. Kocanın izin vermekten imtinaı halinde kadın avukat kendisinin avukatlıkla iştigal etmesi birliğin veya bütün ailenin menfaati icabı olduğunu isbat ederse bu izin hâkim tarafından verilir.

BEŞİNCİ KİTAP

BAROLAR

BİRİNCİ KISIM

1 – Umumî

763 – **Tarifi ve şümulü. Baro** kelimesinin **Barre**'den geldiğini, ıstılahça (Avukatlar topluluğu), kanun bakımından (bir mahkeme nezdinde müdaafaa yapan avukatların teşkilâtlandırılmış heyeti mecmuası) mânasında olduğunu, Barolar kurmakla kanunların ne gibi maksatlar temin etmek istediğini anlatmıştık (Bak: No. 36 ve sonrakiler). Eskiden bizde adı (Dava vekilleri cemiyeti) idi. Gerçi İstanbul gibi büyük şehirlerde Baro kelimesi daha önce kullanılmağa başlanmış ise de resmî lisanımıza ve adlî teşkilâtımıza ilk defa 460 sayılı Avukatlık kanunu ile girmiştir. O kanunun 3 üncü maddesi Baroyu şöyle tarif etmişti: (Bir mahalde avukatlık yapanların adedi ona baliğ olduğu takdirde aralarında bir heyet teşkil etmeleri mecburî olup bu heyete Baro ıtlak olunur.)

Baro kelimesi gün geçtikçe (bir mahkeme nezdinde avukatlık yapan ve levhaya kayıtlı olan avukatlar) dan daha geniş mânada kullanılmaktadır. (İstanbul Barosu) dediğimizde yazıhaneleri İstanbulda olup İstanbul mıntakası dahilindeki mahkemelerde müdafaa yapan avukatların topluluğu anlaşıldığı halde (acaba bu işe Baro ne der?) veyahut (Baro gittikçe kuvvetleniyor) cümlelerile yalnız bir mahallin Barosu değil, bir devletin bütün adaleti müdafaa teşkilâtı murad olunuyor.

460 sayılı kanun, Barolar hakkında bir iki maddeyi ihtiva ediyordu. Birçok noktaları, her Baro umumî heyetinin yapacağı dahilî nizamnamelere bırakmıştı. Vilâyet Baroları, dahilî nizamnamelerinin birçok esaslarını İstanbul Barosu dahilî nizamnamesinden almış olmakla beraber (Bak: No. 98), yine her birinin kendisine göre bir hususîliği vardı. 3499 sayılı Avukatlık kanunu uzuncadır ve Türkiye Cumhuriyeti dahilinde kurulmuş ve kurulacak Baroların teşkilâtları, hakları ve vazifeleri hakkında 22 madde koymuştur. Bunun en başlı sebebi, hepsi de ayni yolda yürüyen Baroların müşterek nizama, müşterek kaide ve teamüllere bağlı olduğunu, her şeyden evvel ayni geniş meslekdaşlık, kardeşlik zihniyeti hâkim bulunduğunu göstermektedir. Kanun vâzıı düşünmüştür ki, bütün Barolar için ayni esas hüküm sürsün, bir Baronun teşkilâtı, vazifeleri, ne gibi direklere dayanıyorsa ötekilerinki de öyle olsun, birisi stajyerleri nasıl yetiştiriyor, talibleri içine nasıl alıyor ve levhasını ne şekilde

yapıyorsa, diğerleri de öyle yapsın, müdafaa müesseselerinin kuruluşunda, ç tarzlarında ayrılık gayrılık olmasın.[1]

Baroları birbirine bağlayan bu kanun rabıtası gibi kardeşlik duygularına nan ve et, kan rabıtalarından çok kuvvetli olan meslekdaşlık rabıtası, nakil va rının kolaylaşması, meslek mecmualarının ve eserlerinin çoğalması, konfe verilmesi, umumî kongreler yapılması sayesinde gittikçe daha ziyade kökleş ve feyizlenmektedir. Milletler arası meslek kongreleri (Bak: No. 561 ve sonra bu rabıtayı daha umumî bir şekle sokuyor. Yıl geçmez ki İstanbul Barosu, y bir Barodan davetname almasın.

764 – Nerelerde Barolar vardır? 460 sayılı Avukatlık kanunu, on avuk her yerde Baro teşkilini emretmiş olduğu halde, 708 numaralı kanun bu say diye indirmişti. Fransada, 20 haziran 1920 kararnamesinin 12 inci maddesi bince, levhaya kayıtlı avukatların sayısı altıdan aşağı olan yerlerde topluluk sinin göreceği vazifeler Bidayet mahkemesi tarafından yapılır. Biz de ise 12 yılı kanunun birinci maddesinin 4 üncü fıkrasına göre Baro olmıyan yerlerd lek inzibatının temini ve intibah cezalarının tertibi mahallî müddeiumumil sebkedecek taleplerile Asliye mahkemelerine aitti.

3499 sayılı kanun (Mıntaka Baroları) usulünü kabul etmiştir. Mıntakası linde en az 15 avukat bulunan her vilâyet merkezinde bir Baro teşkil edilir. merkezi olmayan yerlerde veyahut on beşten aşağı avukatı bulunan vilâyet m lerinde Baro kurulamaz. Baro kurulamıyan yerler, Baro olan vilâyet merke bağlanır. Bağlanacak yerlerin tayini Adliye Vekâletine aittir.[2]

Kanun vâzıının bu usulü koymasında büyük bir isabet vardır. Bir kere, o ten aşağı avukatı bulunan bir vilâyet merkezinde veyahut daha fazla avuka herhangi bir kasabada Baro kurmak, hem lüzümsuz bir külfettir, hem de tatbi namaz. Çünkü yedi sekiz âzalı bir Baroda Baro reisliği, İdare meclisi âzalığı, mî kâtiplik vazifelerini görecekleri seçmeğe maddeten imkân yoktur. Seçilse geriye, murakabe edilecek âza kalmaz, idare masrafları temin edilemez. Küç

---

(1) Şu sözlerimizden Baroların dahilî işleri için nizamname yapmıyacakları veya yapamı mânası çıkarılmasın. Her Baro, kanunun ana çizgileri içinde gösterilmemiş olan t hakkında kendi bünyesi ve ihtiyacına göre dahilî nizamname yapmakta serbesttir ve hatt hallerde mecburdur (Bak: No. 767).

(2) Bu vesile ile kanunun muvakkat 4 üncü maddesini aynen zikri muvafık bulduyoruz: "K mer'iyete girdiği tarihte dava vekâleti ruhsatnamesini haiz olanlar, beş avukat bulu yerlerde vekillik yapabilirler. Dava vekilleri bu yerlerde avukatlığa ait hak ve vazifeleri bulunan en yüksek dereceli hâkimin nezaret ve murakabesi altında istimal ve ifa ederler. cezaları şikâyete mebni veya resen veya mahallî müddeiumumiliğinin talebi üzerine tarafından tatbik olunur. Bunlardan işten ve meslekten çıkarma cezalarına tebliğ tarihinden gün içinde alâkalı dava vekili veya müddel tarafından mıntaka barosu Disiplin meclisin olunabilir. İtiraz hakkındaki tetkikler evrak üzerine yapılır. Bu karar kat'idir."

saba merkezlerinde Baro kurmak ise doğru değildir. Sonra Baro kurulamıyan yerlerin avukatları iyi murakabe edilemez. Halbuki bunlar münasip bir vilâyet merkezindeki Baroya bağlanırsa hem murakabeleri mümkün olur, hem de o Baro, tam teşekkülü bir Baro olur (Türk Baro merkezleri için Bak. No. 151).

765 – Baro hükmî şahsiyeti haiz bir müessesedir. İdare meclisi gibi heyeti ve Baro Reisi gibi mümessili bulunması, topluluğun mallarını idare etmesi, iktisap ve iltizama, yani mal almağa, taahhütlere girmeğe, vasiyet kabul etmeğe salâhiyeti olması, mahkeme ve resmî daireler huzurunda mümessili vasıtasile manevî şahsiyetini müdafaa etmesi, ihtilâfları uzlaşma ve hakeme havale suretlerile de halledilebilmesi gibi vasıfları itibarile Baro, manevî şahsiyeti haizdir. Baronun hükmî şahsiyeti haiz olması için başka hükmî şahsiyetler (cemiyetler, şirketler) için Medenî kanunun yazdığı üzere idare makamlarına veya ticaret sicillerine ihbar, tescil ve ilân gibi merasime ihtiyaç yoktur. Barolar, teşekkül ettiklerini Adliye Vekâletine bildirmekle şahsiyet iktisap ederler.

766 – Baro resmî bir müessesedir. Hükmî şahsiyeti haiz olan Baro, âmme müessesidir. Resmî sıfatı haizdir. Bir kere Devletin müdafaa müessesesini başka manevî şahsiyetlerden ayırıp haklarını ve vazifelerini gösteren ve avukatlığın âmme hizmeti olduğunu tasrih eden koskoca kanunlar koyması, Baronun âmme müessesesi olduğunun en büyük delilidir. Baroyu, şahsî hakların temini için teşkil edilmiş olan manevî şahsiyetler zümresine sokmıya imkân yoktur. Çünkü Barolar, avukatların şahsî menfaatlerini korumak için teşkil edilmemiştir. (Bak. No. 16, 17. 18). Âzasına kâr veya zarar dağıtmadığı için şirket olmadığı gibi siyasî, dinî, ilmî, bedîî, hayrî, maksatlarla teşkil edilen cemiyetlerden de değildir.

Avukatların adalete yardımı toplu bir şeklide değil, ferden yaptıkları ve Baroların meslekî ve hususî menfaatleri koruduklari gibi düşüncelerle topluluğun doğrudan doğruya bir âmme müessesesi olmayıp âmmeye faydalı bir müessese olduğunu söyleyen bazı müellifler vardır. Fakat bu mütalea yanlıştır. Adaleti dağıtma işi, Devletin en esaslı bir âmme hizmeti olduğuna göre, ona ortaklık edenler için kanunun kurduğu Baronun da âmme müessesesi olduğuna şüphe yoktur. Avukatlık kanunu bunu en ufak bir tereddüde mahal bırakmıyacak surette tasrih etmiştir. (Bak. No. 16). Barolar, avukatlık mesleğinin ve avukatların şahsî menfaatlerini temin için kurulmamıştır. Şahsî menfaatler burada tamamen yabancıdır. Avukatın hakkı gibi görünen şeyler, adalete yardım hususunda kanunun aradığı şartlardır. Vazifeleri de kanunî bir takım mecburiyetlerdir (Bak: no. 16, 18, 460). Baroyu kuran kanun, adaletin nef'ini, müdafaa edileceklerin ve hattâ hasmın menfaatini düşünmüştür. Baroya gireceklerin, hâkimler gibi tahsil görmeğe, onlar gibi iyi ahlâklı olmağa mecbur tutulmaları bazı hususlarda müddeiumumilerin müdahale ve itirazda bulunmaları (Bak. No. 713), onlar aleyhinde işlenen suçların, Devlet memurları aleyhinde işlenen suçlar gibi cezalandırılmaları, memuriyetten azledilmiş olanların cevazı istihdam kararı almadan kabul edilmemeleri, avukatların vazifelerini, hâkimlerin önü

de ve onlar gibi adlî elbise giyerek görmeleri, vazifelerini yaparken kanunun kebesine tâbi bulunmaları, her Adliye sarayında Baroya ve her mahkeme salo avukatlara yer ayrılması (Bak. No. 494), umumî heyetlerin Adliye Vekâleti t dan fevkalâde olarak toplantıya davet olunmaları, idare Meclislerinin icabında let tarafından fesholunabilmeleri (Bak. No. 838 ve sonrakiler 778), avukatla lî müzaheretle mükellef olmaları (Bak: No. 620 ve sonrakiler), ücretleri bakım bir takım kayıt ve şartlara tâbi bulundurulmaları (Bak: No. 523 ve sonrakile ve sonrakiler), âzasının aidat vermeleri (Bak. No. 693 ve sonrakiler) ve bu vermiyenlerin Barodan çıkarılmaları, Baroların âmme müessesesi olduğunu rir. Bilhassa Baro İdare Meclislerinin para, meslekten tarda kadar inzibat hükmetmek gibi (Bak. No. 838, 844 ve sonrakiler) Devlete ait kazâ hakkını nabilmeleri ve bu meclislerde dinlenecek şahit ve vukuf ehlinin müddeiumu marifetile celbi, gelmiyenlerin zorlu getirilmekle beraber İdare Meclisinin y ğı mazbata üzerine sulh hâkimleri tarafından para cezasına mahkûm edilmeleri 870). İdare Meclisinin, mahkûmiyet kararlarına karşı Haysiyet Divanında en y dereceli hâkimin ve icabında yazılı emirle Adliye Vekilinin itirazda bulunması No. 883), burada üç avukat hakîmin bulunması ve müddeiumumiliğini Temyi müddeiumumisinin yapması bunun daha açık delilidir. Büyük Millet Meclis Avukatlık kanunu neşredilmemişken 23 İkinciteşrin 931 tarihli ve 621 numar sir kararile Baroların resmî müessesattan sayıldığını tesbit etmişti (Bak. No. Yeni Avukatlık kanunu karşısında bu artık münakaşaya tahammül edemiyec dar açıktır.

767 – Dahilî nizamnameler. 460 sayılı kanun Baro umumî heyetlerinin nizamname tanzim ederek Adliye Vekâletinin tasvibine arzedeceğini emretti de, son Avukatlık kanununda buna dair bir sarahat yoktur. Bunun bulunmama roların dahilî nizamname yapamıyacakları mânasını hiç de ifade etmez. K mesleğin hakları, borçları, Baroların teşekkülü, vazifeleri hakkında pek mu hükümler koymuş ve bunda müşterek nizam ve kaidelerin hüküm sürmesini i olmakla beraber istiyen Baronun, umumî heyeti tarafından kabul ve tasdik ed ve kanunun hükümlerine aykırı bulunmamak şartile, tatbikata ve mahallî ihti ra yardım hususlarına... ilâh... dair dahilî nizamname yapmasına mâni yoktu tâ İstanbul, İzmir, Ankara gibi âzası çok Baroların tatbikatta mahallî ihtiyaca verecek böyle nizamnameler tanzim etmesi zarurîdir, denebilir.

768 – Baronun organları. Kanunun takip ettiği sıraya göre Baronun org (işini gören uzuvlar) şunlardır:

1 – Umumî heyet,
2 – İdare Meclisi,
3 – Baro Reisi,
4 – Haysiyet Divanı.

İkinci derecede ehemmiyeti haiz olan Baro Umumî Kâtibi ve ikinci Reisi, kuvvetlerini İdare Meclisinden aldıkları için (Bak: 786), onlar organlar arasında zikredilmemiştir.

2 – Umumî Heyet

A – Vazifeleri

768 Mükerrer – En yüksek merci. Umumî heyet, kanununu ifadesile (Madde: 62), Baronun en yüksek merciidir. Diğer uzuvlar, kuvvetlerini bu heyetten alırlar. Umumi heyet, levhaya kayıtlı avukatlardan terekküp eder.

769 – Vazifeleri. Umumî heyetin vazifeleri şunlardır:

a – İdare Meclisini ve Baro Reisini seçmek.
b – Baro mensuplarından alınacak duhuliye ve senelik aidatı tayin etmek,
c – İdare heyetinin yıllık hesaplarına bakmak,
d – Bütçeyi yapmak,
e – Baro Reisinin istifası halinde bir karar vermek,
f – Meslek işlerine ait tekliflerde bulunmak,
g – Kanunda yazılı diğer hususları yapmak.

770 – İdare Meclisini ve Baro Başkanını seçmek. Manevî şahsiyeti haiz müesseseleri idare edenlerin umumî heyetler tarafından seçilmesi asıldır. Mahakimi nizamiye dava vekilleri hakkındaki nizamname dahi bu esastan hareketle (Heyeti daime) dediği İdare Meclisini ve Reisini, levhaya kayıtlı dava vekillerine seçtirmişti. 460 numaralı Avukatlık kanunu (Heyeti daime) tabirini (İnzibat meclisi) ne çevirmiş olmakla beraber ayni prensibi muhafaza etmişti. 3499 numaralı kanun dahi bu bakımdan bir yenilik göstermez. İdare Meclisi ve Reisi, manevî şahsiyetin ilk plânda mümessilleri olduklarından, kuvvetlerini umumî heyetten alacakları pek tabiîdir.

Umumî heyet, seçimi yapmak için eski idare Meclisi âzasının ve Baro Başkanının müddetleri bitmeden on beş gün evvel toplanır.

İstanbul Barosu umumî heyeti, eski bir an'aneye uyarak, birinci ve ikinci Reislerini ayrı ve İnzibat Meclisi âzalarını ayrı pusulalarla seçegelmişti. Bunun sebebi, eski kanunlarda Baroyu temsil bakımından büyük bir nüfuz ve salâhiyet verilmemiş olan Reislerini, İnzibat Meclisi âzasından ayrı intihap etmek suretile, başlarına koyacakları tacların kıymet ve ehemmiyetlerini göstermekti. Büyük kanun, Baro Reisine geniş salâhiyetler vermiş olduğundan, böyle bir tefrike lüzum görmemiştir. Yani Başkanla, İdare Meclisi âzasının ayrı ayrı seçileceklerine dair kanunda bir işaret yoktur (Madde 69). Bilâkis, İdare Meclisinin, âzası içinden bir Reis vekili seçeceği 72 inci maddede gösterilmiş olmasına nazaran, vekilin umumî heyet tarafından seçilmesine imkân yoktur.

771 – Duhuliye ve senelik aidatın tayini. (Bunun için Bak. No. 693, 696).

772 – Bütçeyi yapmak. Bir müessesenin hayatı, bütçesile kaimdir. Şirketler, cemiyetler gibi manevî şahıslar da bütçenin varidat ve masraf rakamlarını tayin etmek umumî heyetlerine ait olduğu gibi, Baro bütçesini hazırlamak, umumî heyete teklif etmek İdare Meclisinin ve kabul tasvip etmek de umumî heyetin vazifesidir. Bütçenin biricik ve kat'î hâkimi, bu heyettir.

773 – İdare heyetinin yıllık hesaplarına bakmak. Umumî heyetin kabul ve tasdik ettiği bütçenin idaresi, varidat ve masrafların tahsil ve sarfı, hesapların tutulması İdare Meclisine ait bir vazifedir. Umumî heyet, Meclisin bu vazifeyi lâyikile görüp görmediğini, bütçe harici sarfiyat yapıp yapmadığını tetkik ve murakabe eder. Kanun, bu murakabeyi umumî heyet namına kimin, ne şekilde yapacağını tasrih etmemiştir. İstanbul Barosu dahilî nizamnamesi hükümlerine göre umumî heyet, hesap işlerini kendi namına tetkik ve murakabe etmek üzere, İdare Meclisi ile alâkası olmıyan âzası içinden bir veya birkaç murakip (hesap müfettişi) tayin eder, bunlar, gelecek toplantıya kadar vazifelerini yaparlar, defterleri, evrakı müsbiteleri tetkik ile gördüklerini bir rapora ile umumî heyete bildirirler, umumî heyette müzakeresini yapardı.

774 – Baro Başkanının istifası hakkında karar vermek. Kanun, Baro Başkanına büyük bir mevki ve nüfuz vermiştir. Bunları aşağıda izah edeceğiz (Bak: No. 801 ve sonrakiler). Başkanın istifası hakkında bir karar vermenin, yani kabul veya reddetmediği ehemmiyeti burada da tekrar etmiştir (Bak: No. 801 ve sonrakiler). Baronun an'anesine göre umumî heyet, idaresinden memnun olduğu başkanının çekilmemesini, iyi hizmetlerinde devam etmesini ve istifasını geri almasını rica eder (Bak: No. 833, not: 1). Başkan, mahzur görmezse, istifası sebeplerini anlatır. Umumî heyet kabul ederse (Bak: No. 830), yerine yenisini seçer. Bu aralık, çekilen eski başkanının hizmetlerinden bahisle Baronun teşekkürlerini ifade etmek doğru olur.

775 – Meslek işlerine ait tekliflerde bulunmak. Umumî heyet, Baronun en büyük organı olduğuna göre, gerek kendi teşekkülünün ve gerek umumî surette mesleğin hakları, menfaatleri ve vazifeleri hakkında olduğu gibi kanunların tatbiki, adlî teşkilâtın tekemmülü hakkında dahi tekliflerde bulunabilecek mevkidedir. Umumî heyeti teşkil eden avukatlar, mahkemelerle, resmî makamlarla, müvekkillerile, hülâsa Devlet, cemiyet ve fertle daimî temas halindedirle. Vazifelerini yaparlarken kanunların tatbikinde bazı eksiklikler görebilirler. Mahkemeler vazifelerini tatbikinde bazı eksiklikler görebilirler. Mahkemeler vazifelerini nasıl daha iyi yapabilirler? Avukatlık kanununda nasıl bir değişiklik olursa meslek daha ziyade yükselir? Vilâyet Baroları birbirlerile nasıl münasebette bulunmalıdırlar? Meslekte kardeşlik bağlarının kuvvetlenmesi neye mütevakkıftır? Kitap bastırmak, mecmua çıkarmak gibi neşir hizmetlerine nasıl devam etmelidir? Adaletin daha iyi, daha sür'atli dağıtılması için ne gibi yenilikler lâzımdır? Vazifelerinin ve temaslarının neticesi olarak bunları görecek, anlayacak, düzeltilmesi çarelerini düşünebilecek mevkide olan

avukatlar, dileklerini, umumî heyetleri vasıtasile kendi organlarına, onlar da resmî makamlara bildirirler. Bu gibi tekliflerden umumî heyetçe münakaşa ve kabul edilenler bu heyetin malı olur. Yüksek ve şu kadar avukattan mürekkep adlî bir teşekkülün teklifi, kendi kendine bir kuvvettir. Kanun vâzıı, bunu Barolar için bir hak olmaktan ziyade bir vazife görmüştür. Umumî heyetler, bu ilmî, kanunî vazifelerini iyi bir surette yapmağa, adaleti dağıtma işine bu suretle de faydalı olmağa çalışmalıdırlar. Devlet, bu yardımı Barolardan beklemektedir (Bak: No. 502, 792 c).

776 – **Kanunda yazılı diğer hususları yapmak.** Avukatlık kanunu, umumî heyetin vazifelerinden en mühimlerini göstermiş, ikinci derecede olanları saymamıştır. Bu gibi vazifeler, meslek kanunlarında veya diğer kanunlarda yazılıdır. Bunlardan başka, her Baro, esas hükümlere aykırı düşmemek üzere, dahilî nizamnamesinde umumî heyete bazı vazifeler daha yükletebilir (Bak. No. 676).

B – Toplanması

777 – **Umumî heyet, âdi olarak ne zaman toplanır?** Umumî heyet, biri âdi ve ötekisi fevkalâde olmak üzere iki suretle toplanır. Âdi toplantı, her yıl Birinci kânun ayının ilk haftası içinde olur. Bu toplantıda gelecek yılın bütçesi tasdik, Meclis âzası intihap, İdare Meclisinin yıllık hesabı rüyet, senelik aidat mikdarı tesbit, gelecek sene için hesap murakip veya müfettişleri tayin mesleki ve umumî surette mahkemeleri, kanunları ilgilendiren hususlara ait teklifler müzakere olunur. Bundan başka, Baro Reisile İdare Meclisi âzalarının seçim müddetinin bitmesinden onbeş gün önce de yeni seçim yapmak üzere toplanır.

778 – **Fevkalâde toplantılar.** Fevkalâde toplantı, birisi Adliye Vekili ve İdare Meclisi ve diğeri azlık tarafından istenilmek üzere iki suretle olur.

Adliye Vekili, Baroları umumî surette murakabe etmek hakkını haizdir (Bak: No. 838 ve sonrakiler). Lüzum gördüğü hallerde umumî heyeti fevkalâde olarak toplar. Bunun zamanı yoktur. Sebeplerini tayin de münhasıran Vekile aittir. Elbette Vekil haklı ve âcil sebepler bulunmayan hallerde bu hakkını kullanmaz. Eski meslek kanunlarında ve an'anelerinde Adliye Vekilinin böyle bir salâhiyeti yoktu, Kanun vâzıı, avukatlık mesleğini ciddî olarak yeni baştan tanzim, haklarını tesbit ettiği sırada Devletin resmî bir müessese olan Baroyu murakabe hakkını Adliye Vekili vasıtasile kullanmasını münasip görmüştür. Bazı Barolar, kanunun tayin ettiği zamanlarda umumî heyetlerini toplamıyabilirler. İşler yüzüstü kalır, yahut İdare Meclisi fesholunur (Bak: No. 842). Bazı şikâyetler vukubulur. Bu gibi hallerde, resmî bir müessesenin en yüksek organı olan umumî heyeti fevkalâde olarak toplayıp, duran işlere cereyan, yürüyen işlere istikamet vermek icap eder. Bunlar Adliye Vekilinin hukuku cümlesindendir.

Bunun gibi, bazı fevkalâde hallerde İdare Meclisi dahi umumî heyeti toplantıya çağırmağa mecbur olur. Eski ve yeni hükümler bu hususta aynıdır.

Azlığa verilen hakka gelince, bunu İstanbul Barosu dahilî nizamnamesinde de görürüz. Yirmi beş avukatın esbabı mucibe göstererek imza edip İnzibat Meclisine verecekleri takririn Meclisce kabulü halinde tayin olunan meselelerin halli zımnında umumî heyet, fevkalâde olarak toplanırdı. Bu takrinin İnzibat Meclisince reddi halinde ayni talep elli imza ile tekrar edilirse, umumî heyetin toplantıya çağrılması zarurî olurdu (Muaddel madde: 12). Bu, kanunun ekalliyete verdiği bir haktır ki, Baroda demokrasinin (Bak. No. 40) hüküm sürdüğüne delildir.

Büyük kanun, ekalliyetin bu hakkını daha geniş ölçüde kabul etmiştir. 65 inci maddesine göre İdare Meclisi, levhada kayıtlı avukatların üçte biri, yüz elliden fazla âzası olan Barolarda elli avukat tarafından verilen toplantı taleplerini nazara almağa mecburdur. Görülüyor ki, bu taleplerin tetkiki için İdare Meclisine hiç bir hak verilmemiştir. Kanunda yazılı sayının talebi üzerine umumî heyeti toplamağa İdare Meclisi mecburdur.

Kanunun bu demokratça müsaadesini avukatlar suiistimal etmezler. İstanbul Barosu âzaları bu haklarını pek az istisna ile, centilmence kullanmışlar, sözü çokluk ayağa düşürmemişlerdir. Burada hâkim, avukatların kendileridir. Bir kere mühim, zarurî sebepler olmadıkça, umumî heyetlerini toplantıya çağırmak için takrir imza etmezler. Çünkü her toplantı bir takım masrafları, merasimi icap eder. Sonra, toplantıda bulunan Başkanla İdare Meclisi âzası ve avukatların vakitleri kıymetlidir. Onları ehemmiyetsiz ve tâlî işler için rahatsız etmek, bir kapris için, bir hiç için ortalığı gürültüye boğmak doğru bir şey değildir.

Fevkalâde toplantı takrirlerinin mucip sebepleri ihtiva etmesi bir teamüldür. Sebep gösterilmiyen takrirlerin ciddiyetinden şüpheye düşülür. Delilleri, sebepleri gösterilen bir çağırılmıya daha kolay ve daha istenerek gelinir.

Bütün bunlara şunu da ilâve edelim ki kanun ekalliyetin toplantı talebinin müzakere mevzuunu ihtiva etmesini şart koymuştur. Yani toplantıda ne konuşulacağı, neye karar istendiği sarih olarak gösterilmelidir. Aksi takdirde İdare Meclisi talebi nazara almamakta mazur görülebilir.

Toplantıda, müzakere mevzuunun dışına çıkmak caiz değildir.

779 – Umumî heyet nasıl çağırılır? Umumî heyeti, fevkalâde olarak toplanmasına lüzum gördüğü hallerde Adliye Vekili ve mutad toplantısı ile diğer fevkalâde hallerde İdare Meclisi namına Baro Reisi çağırır. Avukatlar toplantıya yazı ile davet olunurlar. Davet mektubunun, toplantı gününden en az bir hafta evvel postaya veya avukata tevdi edilmiş olması lâzımdır. Umumî heyet toplantıları ayrıca Baro merkezinde çıkan gazetelerle de ilân olunabilir. Bu ilân keyfiyetinin, âzası çok Barolara mahsus olduğunu zikre hacet olmasa gerektir. Dahilî nizamnamesi, İstanbul Barosu için bu yolda ilânı mecburî kılmaktadır (Madde: 12).

Davet mekbutuna toplantının yapılacağı yer, gün ve saat, ruznameye dahil olan maddeler ve teşekkül nisabının hasıl dolmaması halinde gelecek toplantının yapılacağı yer ve gün yazılır.

İstanbul Barosu umumî heyet toplantıları için gönderilecek davet mektuplarına, bastırılmış olan İdare Meclisi raporu ve hesap müfettişleri raporları ile bütçe suretlerinin raptedilmesi teamül halini almıştır. Bütün bunlardan maksat, arkadaşların bir emri vâki karşısında bulunmamalarını, konuşulacak, kararlaştırılacak meseleler hakkında hazırlıklı gelmelerini temindir.

780 – Müzakere nisabı. Umumî heyet, levhada kayıtlı avukat adedinin yarıdan bir fazlasile teşekkül eder (Madde: 67). İstanbul gibi âzası altı yüz elliyi geçmiş olan Barolarda, ayni günün ayni saatinde üç yüz yirmi beşten azla avukatın toplanması hakikaten zordur. Baro, resmî bir müessese olduğuna göre hafta tatili olan cumartesigünü öğleden sonra ve pazar günleri umumî heyeti toplantıya çağırmak doğru değildir. Sair günlerde, ayni saatlerde avukatların çoğu mahkemelerde, seyahatlerde bulunabilirler. İkametgâhları, yazıhaneleri uzaktır. Nakil vasıtaları zorluk çıkarır. Her Baronun kendine mahsus bu ve bu gibi engelleri yüzünden ilk içtimalarda bu keseriyet hasıl olmazsa toplantı bir hafta sonra ayni gün ve ayni saate talik olunur. Kanunun, ikinci içtima gününü önceden tayin etmesi, birinci toplantıda bulunamıyan âzanın ikinci içtimaın gününü ve saatini evvelden bilerek defterlerine kaydetmelerini ve sonuncuda olsun hazır bulunmalarını temin içindir. İkinci toplantıda bulunan avukat sayısı ne olursa olsun heyet teşekkül etmiş addolunur. Şu vaziyete göre, meselâ altı yüz mevcutlu bir baronun ikinci toplantısında hazır bulunan elli âza ile müzakere nisabı hasıl olacaktır. Fakat başka çare yoktur.

Âzası az Barolarda yazıhanelerin Adliye sarayına yakın ve toplu bir halde bulunması yüzünden içtimalarda kolaylıkla ekseriyet hasıl olabilirse de İstanbul Barosu gibi çok âzalı Baroların umumî heyet toplantıları, hakikaten bir mesele olacağına şüphe yoktur.[3] Dedikodusuz geçeceği anlaşılan toplantılara avukatların icabet etmedikleri görülmektedir. Dahilî nizamname kanunun vazettiği ayni esasları sayı farkile tekrardan sonra, umumî heyette hazır bulunmıyan avukatlardan mazeretini, toplantı gününden en aşağı yirmi dört saat evvel yazı ile riyasete bildirmiyenlerin birinci defa için isimleri divanhaneye talik edileceğini ve ikinci defasında ihtar cezasına çarpıtırılacağını tesbit etmişti (Madde: 14). Bunun sebebi, arkadaşları, umumî heyet toplantılarına, ceza tahdidi altında gelmeğe sevketmekti. Bir zamanlar bu ceza hükümleri tatbik edildi. (Bulgar Avukatlık kanununa göre İdareMeclisi intibahına iştirak etmiyen avukattan 3.000 levaya kadar para cezası alınır). Fakat bundan da fayda görülmedi. Maddenin hakkile tatbiki halinde ismi devamsız listesine gir-

(3) 3499 sayılı kanunun tatbik mevkiine girmesinden sonra çağırılan umumî heyetlerde toplantı nisabının hasıl olmaması, bu yüzden bir kaç ay her hafta umumî heyetin toplantıya çağırılması bu mütalealanın doğruluğunu isbat etmektedir.

miyecek veya ihtar cezası almıyacak avukat kalmıyacaktı. Burada da en mühim vazife, avukatın kendisine düşmektedir. Çünkü Baro, bizim Baromuzdur. Orada kendi meselemiz konuşulacağından hazır bulunmak, fikir söylemek, yahut söylenen iyi fikirleri kabul etmek meslek borcudur. Umumî heyet toplantısına gelmiyen avukat meslek bağının çok zayıf olduğunu göstermiş olur. Yarım saatini seve seve, isteye isteye toplantılara vakfedemiyen avukatın baro için, İdare meclisi için, görülen ve görülemiyen işler için ağız açmağa hakkı yoktur. Başkanın ve yahut onun namına birisinin güzel bir hitabesini dinlemek çoktanberi görmediği arkadaşlarının elini sıkmak, olmuş bitmiş veya olup bitecek işler hakkında malûmat edinmek, baroya yeni ayak basan genç arkadaşları tanımak, toplantı salonunun samimî ve ılık havasını teneffüs etmek, meslek işlerinin elem ve ıztıraplarıile, zevkile heyecanlanmak her türlü mazereti önleyecek kadar kuvvetli ve cazip olmalıdır.

781 – Müzakere nasıl başlar, kararlar nasıl verilir?. Reis, müzakere nisabının hasıl olduğunu görünce toplantıyı açar. Bunu, kısa, tatlı bir iki cümle ile yapması çok iyidir (Bak. 150). Başkan seçeceği kâtibe ve kâtiplere geçen toplantının zaptını okuttuktan sonra ilk iş olarak baroya yeni girenleri isimlerile riyaset kürsisinin yanına çağırarak eskilere tâkdim eder. Mazeretini bildirmediği halde bu takdim toplantısında hazır bulunmıyan yeni avukatlara reis tarafından bir mektupla teessüf beyan edilmesi çok yerindedir. Çünkü böyle mühim ve kendisi için tarihî olan merasimde mazeretsiz hazır bulunmıyan avukat, daha ilk eşikte iken mesleğine, toplantılarına saygısızlık göstermiş demektir. Bundan sonra Başkanın, mesleğin gayesi, çalışma tarzı ve saire hakkında on, on beş dakikayı geçmemek şartile bir nutuk söylemesi ve yenilere muvaffakiyet dilemesi iyi olur. Bunları müteakip ruznamede yazılı işlerin müzakeresine geçilir. Umumî heyet, ruznamede yazılı maddelerin sırasını değiştirebilirse de ruznamede olmıyan hiç bir mesele müzakere edilemez. Yeni bir toplanma kararı bundan müstesnadır.

Reis, müzakerenin intizamını muhafaza eder, isteyenlere sırasile söz verir, sadet haricine çıkanları sadede davet, icabında bunları söz söylemekten meneder. Münakaşa esnasında disiplin cezasını mucip harekette bulunanları Disiplin meclisine havale edeceği gibi müzakeratın intizamını bozan avukatı, lüzum görürse, umumî heyetin kararile salondan çıkarır.

Heyetin kararı olmadıkça bir mesele hakkında bir hatip on, on beş dakikadan fazla söz söylememelidir.

Reis, müzakeresinin kifayetine karar verilen her meseleyi hülâsa ederek reye müracaat eder.

Kararlar, hazır olan âzanın mutlak ekseriyetile verilir. Reylerde müsavat halinde Başkanın bulunduğu taraf tercih olunur.

Seçileceklerin, toplantıda hazır bulunanların yarısından fazlasının reyini almaları şarttır. Fakat buradaki rey sayısı, deftere imza edenlerin değil, belki atılmış olan reylerin yarısı demek olduğu İstanbul Barosu umumî heyetinin bir seçim kararı üzerine Adliye Vekâletinin tasdikile teeyyüt etmiştir (Bak. No. 150). İlk seçimde tamamı veya bir kısmı bu miktar reyi temin edemediği takdirde ekseriyeti temin edemiyenlerin iki misline müsavi en çok rey alanlar hakkında yeniden seçim (balotaj) yapılır. Bu seçim sonunda en çok rey alanlar kazanmış sayılır (Bak. No. 150).

Ayni sayıda rey alanlar arasında kur'a çekilir.

781 – mükerrer – Seçim aleyhine itirazlar. Seçim kararları aleyhine avukatlardan her biri ve müddeiumumî itirazda bulunabilir. itirazları Adliye Vekâleti tetkik eder. Vekâletin vereceği kararların kat'î olduğuna dair kanunda bir sarahat bulunmadığından alâkalıların diğer idarî kararları aleyhinde olduğu gibi Devlet Şûrasına müracaatle iptal'ni istemelerine bir mâni yoktur.

3 – İdare Meclisi

A – Teşekkülü ve toplanması

782 – Eski ve yeni adı. Heyeti daime, Heyeti idare, İnzibat meclisi gibi muhtelif suretlerle anıla gelen bu meclise Avukatlık kanunu İdare meclisi adını vermiştir. Eski İnzibat meclisi, ayni zamanda baronun idare işlerile de meşgul olurdu. Şimdiki idare meclisi dahi, baronun umumî muamelelerini çevirmekle beraber bilhassa disiplin işlerile de uğraşacaktır. Eski ve yeni telâkkilere göre İnzibat ve İdare meclisleri arasında bir fark yoktur. Şimdiki meclis idare işlerile meşgul olduğunda İdare meclisi, İnzibat muamelelerini görürken Disiplin meclisi adını alır.

782 – mükerrer - Âza sayısı. İdare meclisi, bir reis ve en az dört âzadan terekküp eder. Avukatlar kongresinin tesbit ve kanunun kabul ettiği şekle göre avukat sayısı elliden yüze kadar barolarda 6, yüz birden yüz elliye kadar olan barolarda 8 ve yüz elliden fazla olanlarda on âza ve her baroda en çok 4 ihtiyat âza bulunur. Başkan, İdare meclisinin tabiî reisidir.

Şu hale göre İstanbul Barosu İdare meclisi, bir reis ve on âza ve dör
âzadan mürekkep olacaktır.

783 – Seçim ve mâni haller. Başkan ve İdare meclisi âzaları,
bulunan avukatlar arasından gizli rey ile seçilir. İdare meclisi, baronu
den başka disiplin cezalarına da hükmedeceğine göre reis ve âzasın
da kayıtlı olması kâfi değildir. Avukatların mukadderat'
lik edecek, onlara meslekten tard cezasına kadar ceza
kıdem, fazilet, ahlâk gibi vasıflarla süslenmiş olmala
gelir. Paris topluluk meclisi âzalığına ancak 10 senec
avukatlar seçilebilir. İstinaf mahkemelerine tâbi barola

lik barolarda beş sene kayıtlı olmak şarttır. Gerçi 3499 sayılı Avukatlık kanunu yabancı kardeşlerinin ve İstanbul Barosu an'anesinin (Bak. No. 99) aksine olarak levhaya kayıtlı olanlarda kıdem aramamış ise de umumî heyetlerin seçecekleri âzada eskililik aramalarına hiç bir mâni yoktur.

Avukatlık kanunu, manevî şartlar noktasından bazı hükümler koymuştur. Şöyle ki:

a – Disiplin takibatı altında bulunanlar,

b – Avukatlığa mâni bir suçtan dolayı haklarında son tahkikatın açılmasına karar verilmiş,

c – Tevbih, para, işten çıkarma (iki aydan bir seneye kadar) cezalarına çarptırılmış olanlar, cezanın icrası tarihinden itibaren üç sene geçmedikçe başkan veya âza seçilemezler.

Kanun vazıı, bu cezalara uğrayanların üç sene geçtikten sonra seçilebilecekleri hakkındaki müsaadeyi sırf bir kanun şartı olarak düşünmüştür. Yoksa meslek asaletine uymıyan bir hareketinden dolayı tevbih, para cezası ve yahut, her hangi bir fiilden dolayı, muvakkaten avukatlıktan çıkarılma cezalarına uğramış olanları, aradan değil üç hattâ otuz yıl da geçse, avukatların kendi başlarına geçirmeyeceklerine, şeref, haysiyet, asalet gibi her yerden ziyade baroda lâzım olan vasıfları göz önünde bulunduracaklarına hiç şüphe yoktur. Her hangi bir suçundan dolayı meslekten muvakkaten tard cezasına çarptırılmış olan birisini İdare mecsiline ve hele Başkanlığa seçmek, bir baro için af edilemiyecek bir küçüklük olur.

Seçim, umumî heyetten kur'a ile ayrılan üç avukat tarafından idare olunur.

Başkan veya İdare meclisi âzalığına seçilmek isteyenler namzetliklerini koyabilirler. Bu bir yeniliktir. Nazmetliğini koymuş olanlar seçim bürosuna ayrılamazlar. İstanbul Barosu seçimlerinde namzetlerin isimlerini duvarda asılı bir levhaya yazmak, bazı arkadaşlar tarafından, hazırlanan bir liste ile, seçilebilecekleri umumî heyete tanıtmak teamül halini almıştır.

Evvelce kanun ve ahlâk şartalırın haiz olarak seçilmiş Başkan veya âzanın vazifesi, bu ehliyeti kaybeder etmez, kendiliğinden nihayet bulur.

Seçim neticesi bir mazbata ile Adliye Vekâletine bildirilir. Bu mazbatayı seçimi idareye memur edilen üç avukat imza eder. istanbul Barosunun 1939 senesi seçimi için yapılan mazbatayı Baro başkanı ve bütün İdare meclisi âzası imzalamışlardır. Seçim puslaları mühürlenerek saklanmak gerektir.

784 – Müddetleri. Reis ve İdare meclisi âzalarının müddeti lâyihada dört sene olarak konulmuş olmasına rağmen kanunda iki sene olarak tesbit edilmiştir. Şu kadar ki âzadan yarısı her iki senede yenilenir. Bundan maksat, âzanın hepsini birden değiştirmek suretile İdare meclisini elde bulunan işlere büsbütün yabancı yeni

uzuvlarla doldurmamaktır. Âzanın yarısı yenilenecek ve fakat diğer yarısı kalacaktır. Muameleler, kararlar tevakkuf arızasına duçar olmıyacağı gibi eskilerin verecekleri izahatla daha iyi yürümesi temin olunacaktır. Bu usul, İstanbul Barosunun tâ eskidenberi kabul ve tatbik ettiği usulün aynidir (Bak. No. 99).

Seçim devrinin bitmesinden önce ayrılan başkan veya âza yerine seçilenler, geri kalan müddeti tamamlarlar.

Avukatlar kongresi İstanbul Barosunun an'anesini kabul ederek yetmiş birinci maddeye şöyle bir kayıt koydurmuştur: (Âzalardan iki sene İdare meclisinde bulunanlar ayrılmalarından itibaren bir sene geçmedikçe yeniden intihap olunamazlar). İdare meclisine seçilmiş olan âzanın daimî surette orada kalmasına mâni olmak, yeni yeni uzuvların İdare meclisine gelerek an'ane ve âdetleri öğrenmelerini temin eylemek gibi maksatlarla konulmuş olan bu kaydın isabeti derkârdır. Baro başkanı için böyle bir tahdit yoktur (Bak. No. 99, 800). Barolarda başkanlık için aranılan şartları haiz pek az avukat mevcut olabilir. Bazan iyi bir başkan bulunur ve onun iki devre başkanlık etmesi icap eder. Âzalar gibi başkanda da bir senelik fasıla, idare, temsil ve disiplin işlerinde aksaklık doğurabilir. Onun içindir ki kanun vazıı Baro başkanının bir kaç devre için seçileceğini kabul etmişitr.

785 – Reis vekili. 460 sayılı Avukatlık kanunu, ikinci reisin dahi Baro başkanı gibi umumî heyet tarafından seçileceğini gösterdiği halde 3499 sayılı kanun adını vekilliğe çevirmek ve İdare meclisi tarafından kendi âzası arasından seçileceğini göstermek suretile eski ehemmiyetini bir dereceye kadar küçültmüş ve bütün kuvveti Baro reisinde toplamıştır. Bugünkü vaziyete göre reis vekili baronun organlarından değildir. İdare meclisi tarafından seçilen ve kuvvetini umumî heyetten değil, İdare mecsilindeki arkadaşlarından alan ve reisin bulunmadığı toplantılara vekâlet etmek gibi mahdut vazifeler gören bir unsur olmaktan başka bir sıfat ve salâhiyeti yoktur.

786 – Umumî kâtip. Buna mukabil kanun, Baro reisinden sonra ikinci derecede ehemmiyetli gördüğü bir (Umumî kâtip)lik ihdas etmiştir. Reis vekili gibi İdare meclisi âzası içinden seçilecek olan umumî kâtip, baronun yazı ve hesap işlerine nezaret ve Adlî müzaheret bürosunu murakebe eder (Bak. No. 625).

Bundan başka İdare meclisinin ve Baro reisinin hükmedeceği para cezları ve masraflar, onun müzakeresi üzerine icra daireleri tarafından ilâmların icrası hakkındaki hükümlere tevfikan tahsil olunur.

İşlerinin çokluğundan dolayı ihtisas arayan ve bir avukatın en aşağı günlük çalışmasının yarısını yutan hesap işleri için (istanbul Barosu gibi) ayrıca bir de muhasebeci seçileceği işaret olunmuştur.

Ayni düşüncelerle para işleri için bir de sandık emini seçilibilir. Bu da bir dahilî nizamname işidir.

787 – Meclisin toplanması. İdare meclisi baro reisi tarafından doğrudan doğruya veya âzadan her hangi birinin müzakere mevzuunu ihtiva eden yazılı talebi üzerine toplanmağa davet olunur. İstanbul Barosu İdare meclisi, haftada en aşağı bir ve bazan iki, üç defa toplanmaktadır.

Kararlar reis ile birlikte beş âzası olan barolarda üç, yedi âzası bulunan barolarda dört, dokuz âzası olanlarda beş, on bir âzası olanlarda altı kişinin bir yerde birleşmesile verilir.

Baro reisi ve âzası alâkalı oldukları işlerin müzakeresine iştirak edemezler.

788 – Davet ve devam mecburiyeti. İdare meclisi âzaları davet mektup veya listesile toplantıya çağırırlar.

Birbirini müteakip üç celseye sebepsiz olarak iştirak etmemiş olan âza İdare meclisi kararile müstafi addolunur. Buna benzer bir hüküm İstanbul Barosu dahilî nizamnamesinin 47 inci maddesinde de vardır.

Müstafi addolunmak kararına karşı tebliği tarihinden itibaren on beş gün içinde Adliye Vekâletine itiraz edilebilir.

İdare meclisi âzalarının devamı ve müstafi sayılanların itirazı için konulan hükümler, İdare meclisi âzalığının âmme hizmetini gören resmî bir vazife olmasının tabiî neticeleridir.

Yugoslavya Avukatlık kanununun 65 inci maddesi mucibince mazereti olmaksızın vazifesine devam etmiyen âzalardan 300 - 1.000 dinara kadar para cezası alındığı gibi tayin edilecek müddet zarfında baro seçimlerine iştirakten menedilir.

789 – Âzalıktan itizar edebilenler. İdare meclisi âzalığı kabul ve devam edilmek mecburiyetini doğuran bir âmme vazifesi olduğu kadar şerefli bir hizmet olduğu için seve seve yapılmak gerekir. Ancak, bilhassa yeni kanuna göre yorucudur. Vazifelerinin çokluğu dolayısile çalışma zamanının mühim bir kısmını yutar. Her avukattan bu kadar fedakârlık istemeyi doğru bulmıyan kanun vazıı, elli yaşını bitirmiş olanların veya son üç sene zarfında iki sene İdare meclisinde vazife görenlerin gelecek iki sene için baro reisi veya âzalıktan itizar edebilmelerine müsaade etmiştir.

790 – Fahrî vazife. Baro reisliği, İdare meclisi âzalığı vazifeleri veya baro menfaatlerini temsil ve müdafaa hususunda her hangi bir avukata tevdi olunan iş ücretsiz görülür. Zaten bu vazifelerin şerefli olması, ücretsiz olmalarından dahi ileri gelmektedir.

B – İdari vazife ve selâhiyetleri

791 – İkiye ayrılması. İdare meclisinin vazife ve salâhiyetleri birisi idare ve ötekisi disiplin işlerine ait olmak üzere başlıca iki kısma ayrılır.

792 – İdarî vazifeler. Meclisin idarî vazifeleri şunlardır:

a – Stajyer ve avukatların baroya kayıt ve kabul veya nakil talepleri hakkında karar vermek (Bak. No. 425 ve sonrakiler 453).

b – Avukatlar levhasını tanzim etmek (Bak. No. 698 ve sonrakiler).

c – Adliye Vekâleti ve mahkemeler tarafından istenen mütaleaları rapor halinde bildirmek (Bak. No. 502, 775).

Vekâletin istediği raporlar kanunî ve idarî olabilir. Kanunî raporlar konulması, değiştirilmesi, kaldırılması düşünülen kanunlar, nizamlar, talimatnameler hakkında sorulan suallere verilen cevaplardan ve mucip sebeplerden ve yahut her hangi bir ilmî mevzua dair istenilen müteleanamelerden ibarettir. İdare meclisi bunları kendisi yazar, yahut, İstanbul Barosunda olduğu gibi (ilmî encümen)e havale eder. Bu da bir dahilî nizamname işidir.

İdarî raporlar, baroların teşkilâtı, âzası, istatistikleri ve saire hakkındaki yazılardır.

Mahkemelerin barolardan soracakları şeyler görülmekte olan bir dava münasebetile ücret münasebetlerine, avukatların haklarına ve vazifelerine, an'anelerine, ehli vukuf isimleri bildirilmesine dair olabilir.

d – Muhtaç avukatlara yapılacak yardım şeklini tesbit etmek,

e – Senelik bütçeyi hazırlıyacak umumî heyetin tasvibine arzeylemek,

f – Baronun mallarını idare ve baro namına iktisap ve iltizam hususlarında başkana mezuniyet vermek. Baronun mallarını idarede meclis tam ve mutlak salâhiyeti haizdir. Gayrimenkuller, menkul kıymetler alım satımında, mevcudun bankalara yatırılmasında, ipotekler ve kiralar hakkında kararlar ittihaz eder, hibe ve miras kabulü, sulh ve hakem yollarile ihtilâfların halli, istikrazlar akdi hususlarında baro reisine mezuniyet verir.

g – Avukat yanında yapılan stajı idare ve murakabe etmek (Bak. No. 445 ve sonrakiler).

h – İdare meclisi âzası tarafından verilen istifalar hakkında karar vermek. Baro Reisinin istifası halinde karar vermek umumî heyete ait olduğu halde (Bak: No. 830) İdare Meclisi âzasının istifasının kabul veya reddine karar vermek bu meclise aittir (Bak. No. 788).

i – Adlî müzaheret bürosunu teşkil ve idare etmek (Bak. No. 624 ve sonrakiler).

j – Umumî heyet kararlarını infaz eylemek,

k – Baronun ücretli memurlarını tayin ve azletmek,

l – Dahilî idareye teallûk eden bütün işleri görmek ve kanunda yazılı diğer salâhiyetleri kullanmak.

793 – Disiplin vazife ve salâhiyetleri. İdare meclisinin disipline ait vazife ve salâhiyetleri şunlardır:

a – Avukatlık vekar ve haysiyetinin muhafazasına, mesleğin adalet gayelerine uygun olarak sadakat ve şerefle icrasına nezaret etmek,

b – Avukatların meslekî vecibelerini yapıp yapmadıklarını murakabe eylemek,

c – Avukat ve stajyerler hakkında inzibatî kaza hakkını kullanmak,

d – Levhada kayıtlı avukatlar arasında çıkan ihtilâfları hal etmek,

e – Avukatla müvekkil arasında çıkan ihtilâfları, müvekkilin talebi üzerine, tetkikle karara bağlamak.

4 – Baro Reisi(*)

794 – Ehemmiyeti ve şerefi. Avukatlık hâkimlik kadar eski, fazilet kadar asîl, adalet kadar lüzumludur, diyen eskiler, mesleğin asaletini ve adaleti dağıtma işindeki rolünü canlı bir surette anlatmışlardır. Avukatlık, onu benimseyenler için bir insanı dünyanın fanî rütbelerinden müstağni kılacak kadar asîl ve şerefli mesleklerden biri olunca, baro reisliğinin ne olduğu kendiliğinden anlaşılır. Baro reisliği, bu şerefin tâ tepesindedir. Barolarda reisin seçilmesine en büyük ehemmiyetin verilmesi ve istifası vukuundan kabulünün, umumî heyete bırakılması, avukatların, haklı bir hassasiyetle, kendilerine seçecekleri başlarda bir çok şartlar araması, halkın onda yüksek bir ilim ve ahlâk adamı görmesi mevkiinin şerefinden ileri gelmektedir.

Nice müdürler, nice vezirler, nice vekiller biliriz ki resmî vazifelerinden ayrıldıktan sonra en büyük sığınağı baroda bulmuşlardır. Halbuki reis, baro mabedinin mihrabı, avukatlık irtifaının zirvesidir ki başına altından bir taç giymiş, elinde sembolik adalet asâsı, yarı ilâhlar gibi, Adliye sarayındaki odasından meslekdaşlarını ilim ve fazilet ışığile aydınlatır, onlardan ve hariçten gördüğü sevgi ve saygının kaynağı da budur. Kendini bu mesleğe vermiş genç avukatın gözü daima bu şerefe irişmekte, başına bu tacı geçirmek ve bu tahta oturmakta olmalıdır. Bu şerefi ihraz eden bir avukat, son nefesinde gözünü huzur ve sükûn ile yumabilir.

795 – Menşei ve adı. Baro reisliğinin menşei, tarihin derinliklerine gömülmüştür, o kadar eskidir. Hiç bir tarihçi tam ve sahih olarak kökünü bulamamıştır. Yalnız **Saint Louis** ve **Sainte Chappelle** kiliselerinin yapılmasından önce, adliyede, **Saint**

(*) Lâyihada (Baro dekanı) denilmişti. Dekanın onbaşı demek olduğu ve her ne kadar reis mânasına da kullanılıyorsa da daha ziyade bir üniversite ıstılahı olarak yerleştiği, bu sebeple Baro reisine bu ismin takılması lehçemize uymıyacağı, lâtince olan bu kelimeyi zaten Romanya kanundan başka hiç bir meslek kanununun kabul etmemiş olduğu kongrede tarafımdan ileri sürülmesi üzerine ittifakla yerine (Baro başkanı) tabiri konulmuştu. Kanuna (Baro reisi) olarak geçmiştir. Ayni zamanda Baro Mecmuasının sene 10 sayı 6-7 deki yazıma bak.

Nicolas'nın himayesi altına verilmiş bir kilisenin mevcudiyeti biliniyor (Bak. No. 162).

Bu kilisede müddeiumumiler ve avukatlar bir (kanun adamları cemiyet) teşkil etmişler ve reisliğe en kıdemli avukatı seçmişlerdi. Reis, eskiliğin ve başkanlığın nişanesi olmak üzere elinde bir bayrak veya asâ **(Bâton)** taşıyordu. Asâ sahibi **(Bâtonnier)** her yıl **Saint Nicolas de mai** bayramında seçiliyordu. Paris Barosu reisinin Paris parlamentosunda **Sen Nikolas** bayramında seçilmesi âdeti bundan ileri gelmiştir.

Rütbe ve unvanın ehemmiyeti gittikçe arttı. (Batonye parlamentonun mutantan merasimi esnasında kıralın adamlarının yanında yürür ve onlarla birlikte otururdu. Şikâyeti olanların kendisini iyi tanıyabilmeleri için daima kürk kaplı takke giymeğe mecburdu).

796 – Duayyen. Başlangıçta reisin idarî hiç bir vazifesi yoktu. Baro, daha ziyade **Doyen**'in, yani levhaya kayıt sırasına göre en kıdemli âzanın şahsında kendisine bir mümessil buluyordu. Uzun bir müddet unudulmuş olan **Doyen** unvanı, **Berryer**'nin şerefine ihya edilmiştir. En kıdemli avukatı levhada **Doyen** adile levhanın başında göstermek Fransız barolarında bir an'ane halini almıştır.

Levhasına kayıt sırası itibarile en eski avukat adının geçirilmesi, İstanbul Barosunun pek eski bir an'anesidir.

797 – Bizdeki ismi. 1293 tarihli Dava vekilleri cemiyeti nizamnamesinde (baro reisi) unvanı yoktur. Şimdiki baro başkanının ismi o zaman, (heyeti daime reisi) idi. 1908 yılına kadar Dava vekilleri cemiyeti reisi, yahut heyeti daime reisi adını taşıdığı halde, meşrutiyetin ilânından sonra meslek telâkkilerinin daha asrî bir hal alması üzerine (Baro Reisi) denilmeğe başlandı. Muhamat kanunu, (Baro) kelimesini kanunî bir ıstılah olarak kabul ettiği için reisine de (baro reisi) demiştir.

798 – Baro reisinin seçilmesi. Dava vekilleri cemiyeti nizamnamesi reisin seçilmesi tarzını, heyeti daime âzalarının seçilmesinden farklı tutmamıştı. Reisin müddeti de âzanınki gibi iki sene olup levhada kayıtlı dava vekillerinin umumî heyeti tarafından gizli rey ile seçilirdi.

460 sayılı Avukatlık kanununun 5 inci maddesi her baronun umumî heyeti tarafından müntehap bir reis ve bir reisi sanisi... olacaktır dediği halde müddetlerine ve seçim tarzına dair bir sarahati ihtiva etmiyordu. Diğer taraftan nizamnamenin bu kanun ile bozulmıyan hükümleri mer'î kaldığından İstanbul Barosu dahilî nizamnamesini hazırlarken baro reisile ikinci reisin, âza intihabından ayrı olarak ayrı bir liste ile intihabını düşünmüştük (Bak: No. 99). Bu an'ane uzun müddet devam etmiştir. Reisleri âzadan ayrı olarak seçmekle manevî mevkilerini yükseltmek istiyorduk.

Yine âzanın müddeti bittikten sonra bir yıl geçmedikçe yeniden inithaplar caiz olmadığı halde reisin tekrar seçilmesi caiz olduğu esasını koymuştuk. O zamanki il-

ham kaynağımız şu idi: Bir baroda inzibat meclisine âza olmak şartlarını haiz birçok avukat bulunabilir. Bu avukatlar, mümkün olduğu kadar İnzibat meclisine girip çıkmalıdırlar. Çünkü İnzibat meclisi bir mekteptir. İş başına gelince mesleğin an'aneleri daha yakından öğrenilir haysiyet ve şeref duyguları daha kuvvetle duyulur. (İnzibat meclisine girmeden evvel meslek âdabı bakımından bir çok kusurları hoş gördüğü halde iki yıl sonra meslek an'anelerine bütün ruhile bağlanmış meslek âdabının bir kılına dokunanlara karşı arslan gibi kükremiş, evliya gibi temiz çıkmış avukatları biliriz). Onun içindir ki İnzibat meclisine ne kadar mümkünse o kadar çok avukat girip çıkabilmelidir. Bu ise evelce intihap edilenlerin hiç olmazsa bir yıl geçmedikçe yeniden seçilmemelerile mümkün olur. Halbuki reiste bir çok şartlar aranacaktır. Bir baroda bu şartları haiz çok avukat bulunmaz. Binaenaley bir iyisi bulunmuşsa bir iki defa intihap edilebilsin.

460 sayılı kanun, baro reisinden daha ziyade Meclisi inzibat reisine yer vermişti. Biz ise baro reisine yer vermek istiyorduk. Onun için baroyu reisin temsil, devlet dairelerile muhabere ve başka barolardan gelen avukatların ziyaretlerini kabul edeceğini yazdık (Bak: No. 4).

3499 sayılı kanuna göre Baro reisi İdare meclisi âzasile birlikte seçilir. Baro reisliği resmî bir müessesenin başında bulunarak âmme hizmetini tedvir eden en mühim bir vazife olduğuna göre buraya seçilecek zat için kabulü mecburidir. Ancak yeni kanuna göre vazifeleri pek çoktur. Bilhassa büyük barolarda daima iş başında bulunmak ister. Onun için kanun vazıı, elli beş yaşını bitirmiş olanların ve yahut üç sene zarfında iki sene İdare meclisinde vazife görenlerin gelecek iki sene için reislikten itizar edebilmelerine müsaade etmiştir. Disiplin takibatı altında bulunanlarla haklarında avukatlığa mâni bir suçtan dolayı son tahkikatın açılması kararı verilmiş veya tevbih, para, iştèn çıkarma cezalarına uğramış bulunanların reisliğe intihapları caiz değildir. Bir baro reisinin meslekî ve hususî hayatı her türlü leke ve cezadan âri ve temiz olması (Bak. No. 833) lâzımdır. Böyle olmıyan birisini avukatların kendi başlarına taç yapmıyacakları tabiidir. Bu itibarla kanunun koyduğu kayıt meslek an'anelerine uygun ve pek yerindedir. Hattâ biz daha ileri giderek ve İstanbul Barosunun an'anelerini göz önünde bulundurarak baro reisi olacak adamın sicilinde bir ihtar cezası bile bulunmaması lâzım geldiğini söyliyeceğiz.

799 – İstanbul Barosunun reis seçimine verdiği ehemmiyet. Eskidenberi barolar, bilhassa İstanbul Barosu, reislerinin seçimine büyük bir alâka göstermiştir. Senelik içtimalarda, hattâ fevkalâde içtimalarda bütçenin müzakeresi, idarî raporun okunması, gibi hususlarda ancak ikinci ve üçüncü toplanmalarda ekseriyet olabiliği halde reisin intihabı için ilk toplantıda çok kere ekseriyet hasıl olmuştur. Memlekete ve mesleğe karşı beslenmesi lâzım gelen hisleri gevşemiş hiç bir avukatın baro reisi seçilmemiş olduğunu ve seçilenlerin hepsinin sevgi ve saygıya lâyık bulunduğunu ve baroyu o yolda temsil ettiklerini şükranla kaydediyoruz.

800 – Reisliğin müddeti. Baro reisinin müddeti, lâyihanın ilk şeklinde dört sene olarak tesbit ve kongrece o suretle kabul edilmişti. Hükûmetin meclise gönderdiği teklifte bu müddetin iki seneye indirildiği görülmüştür. adliye encümeninin iki seneyi muvafık bulmasının sebebi, Dersaadet Dava vekilleri cemiyeti nizamnamesile İstanbul Barosu dahilî nizamnamesinde gösterilmiş olan ayni müddetin muhafazası münasip olacağı ve kısa müddetin demokrasi esaslarına daha uygun bulunacağı düşüncesinden ileri gelmiş olsa gerekir. Doğrusu, reisi üstüste dört sene ayni vazifede bulundurmağa zorlamak ve ikinci bir seçim vukuunda sekiz sene reislikte ayni şahsiyeti bırakmak, baro âzasına reisleri hakkındaki itimadın veya itimatsızlığın eserini göstermeğe imkân vermemek olurdu.

800 – mükerrer – Ecnebî Barolarda müddeti. İdare Meclisi âzaları gibi Baro reisinin müddeti de Almanyada 2, İtalyada 4, Yoguslavyada 3, Bulgaristanda 2, Romanyada 3 senedir. Fransada prensip itibarile bir senedir. Fakat gerek Paris ve gerek vilâyet barolarında bir defa daha tekrar seçilebilir. Şu halde reisin iki yıldan fazla başkanlık etmesi imkân haricindedir. Yalnız dünya harbinde seçim yapmak imkânsızlığı karşısındadır ki 1914 senesinde seçilen baro reisi Henri - Robert 1918 senesi sonuna kadar bu vazifede kalmıştır.

Bizde buna benzer bir an'ane yerleştiğini hatırlamıyoruz. Meşrutiyetin ilânından evvel ve sonra baro reisliğine seçilmiş olan merhum Celâleddin Arifin millî zaferden sonra Ankaraya gidinceye kadar sekiz on sene yerinde kaldığını, sonraki baro reislerinden merhum Lütfi Fikrinin dört, Sadeddin Feridin iki, Halil Hilminin 3, Hasan Hayrinin 3 defa reisliğe seçilmiş olduklarını biliyoruz. Bunlardan yalnız Halil Hilmi dördüncüsünde itizar etmiştir. Baro reislerimizin iki seçim devresi için vazife görüp ondan sonra, ısrar da edilse, çekilmek suretile yakışan bir feragat göstermelerini ve memleketimizde dahi böyle bir an'anenin yerleşmesini çok isteriz.

801 – Baro başkanının vazifeleri. Baro başkanının vazifeleri, eski mevzulara göre mahdut idi. İstanbul Barosu gibi âzası çok barolarda, reisin ilmî ve içtimaî mevkiine göre, bu vazifeler kendiliğinden genişlemiştir. Fakat büyük Avukatlık kanunu Baro reisinin vazifesi çevresini büyütmüş, asrî bir memlekette bir Baro reisi neler yapıyorsa onların hepsini Baro başkanına vermiştir. Bu vazifelerin çok olması, bir kısmının pederane mahiyette bulunması, bir kısmının da hattâ hâkiminkinden geniş tutulması kanunun Baro başkanına ne büyük bir ehemmiyet verdiğini göstermektedir. Baro başkanlığı vazifesi ücretsiz görülür. Zaten Baro başkanına hattâ yol masrafı için baro kasasından on para vermeğe kalkışmak, onun bu şerefli hizmetine tükrük atmak gibi bir şey olurdu.

802 – Umumî heyete reislik etmek. Mahakimi nizamiye dava vekilleri hakkındaki nizamnamenin Türkiyede tatbikat gördüğü yıllar, İkinci Abdulhamit saltanatının en istibdatlı zamanına tesadüf ettiği için, kimin tarafından olursa olsun, umumî toplantılar yapılmasına göz yumulamazdı. Zaten nizamname dahi bu zihniyetin te-

siri altında olacaktır ki umumî heyetten, buna kimin reislik edeceğinden bahsetmemiş (reisi evvelin, Dersadette mukim ve icrayı vekâlete mezun bulunmak şartile dava vekilleri tarafından ekseriyetiâra ile intihap olunacağını) yazmakla iktifa etmişti (Madde: 31).

Dersaadet Dava vekilleri cemiyeti dahilî nizamnamesi, (İçtimaatı umumiyeye heyeti idare reisi evveli ve anın gaybubeti halinde reisisani ve anında gaybubeti halinde heyeti idare âzasından en müsinni riyaset eder) demiştir (Eski Dahilî nizamname madde: 11).

460 sayılı Avukatlık kanunu umumî heyete kimin riyaset edeceğini dahilî nizamname işi telâkki ettiği için bir kaydı ihtiva etmiyordu.

İstanbul Barosu dahilî nizamnamesinin hazırlandığı sırada bazı meslekdaşlar, umumî heyetin müstakil ve en büyük bir organ olmasından ve burada birinci reis de dahil olduğu halde İnzibat meclisinin senelik faaliyetleri, kararları müzakere ve tenkit edilebileceğinden dolayı riyasete bu heyetin seçeceği bir avukatın başkanlık etmesi daha doğru olabileceği düşüncesini ileri sürdüler. Onların fikrince, kendisini de tenkit edebilecek bir heyete, İnzibat meclisi reisinin reislik etmesi doğru olmaz, çünkü bitaraflığı muhafaza edemezdi. Bu düşünce, ekseriyetin kabulüne iktiran etmedi. Zira birinci reis, umumî heyet kürsisine çıkınca artık İnzibat meclisi reisi değil, o heyetin reisi olacaktır. Sonra, baronun reisi, umumî heyetin tabiî reisi olmalı idi. Zira levhada kayıtlı avukatların itimadını kazanmış, baroyu temsil etmekte bulunmuş bir başkan varken başkasını aramağa lüzum yoktu, hem de bu, ona karşı bir itimatsızlık hissi verebilirdi. Dünyanın bütün barolarınca kabul edilmiş bir an'aneyi genç Türk barosunun bozmasına sebep yoktu. Daha sonra, İnzibat meclisi reisi, müzakere mevzuunu kavramış bulunduğu için müzakereyi daha iyi idare edebilirdi. Bu düşüncelerle dahilî nizamname dahi, eskisindeki hümü aynen kabul eylemişti (madde: 15).

3499 sayılı Avukatlık kanunu da (madde: 77) ayni düşüncelerle umumî heyet içtimalarına başkanın riyaset edeceğini tasrih eylemiştir. Gaybubeti halinde kimlerin reislik edeceği hakkındaki hükümler, İstanbul Barosu dahilî nizamnamesindekilerin aynidir. Şöyle ki reisin gaybubeti halinde bu vazife reis vekili, onun da bulunmaması halinde idare meclisi âzalarından birisi tarafından yapılır. Her halde bu âzanın levhaya kayıt sırasile en eski bir âza olması an'anemize muvafıkır.

Bu meclisi kanunun tayin ettiği şekilde toplantıya çağırmak reise aittir.

Reis, umumî toplantıyı açtıktan ve arkadaşlarını selâmlayıp yeni girenleri heyete takdim ettikten sonra, ilk iş olarak meslek âdabına, avukatların haklarına ve borçlarına, mahkemelerle münasebetlerine dair bir nutuk söylemeyi âdet etmelidir. Avrupa barolarındaki bu an'anenin bizde dahi kurulması çok temenniye değer. Meslek bağını kuvvetlendirmek, zamanımın makineye çevirebileceği meslek faaliyetini

ülkülendirmek, uyumak istidadında bulunan gönüllere hız ve ışık vermek için umumî heyet toplantısından daha büyük bir fırsat yoktur. Baro başkanı ise bunları o yerde söyliyebilecek ve tesir yapacak biricik şahsiyettir.

803 – İdare meclisine reislik etmek. Heyeti daime, heyeti idare, meclisi idare, meclisi inzibat gibi muhtelif adlarla anılagelen ve son kanunla (İdare meclisi) unvanı verilen meclise, Baro reisi reislik eder. Kendisi o meclisin tabiî reisidir.

Reis, İdare meclisini toplantıya davet eder.

804 – Disiplin meclisine reislik etmek. İdare meclisi, disiplin işlerini gördüğü zaman dahi başkanı Baro reisidir. Mazereti halinde reis vekili bu vazifeyi görür.

805 – Temsil. Baroyu reis temsil eder. Bu temsil keyfiyeti lâyihanın ilk şeklinde o kadar sarih değildi. Kongrede tasrih edilmiştir.[4] Reisin baroyu temsili muhaberelerde, mahkemelerde olduğu gibi sivil hayatın bütün tezahürlerinde ve merasimde dahi kendisini gösterir.

Paris Barosu başkanı her yıl bir ziyafet vererek Temyiz birinci ve ikinci reislerini, başmüddeiumumiyi, istinaf birinci ve ikinci reislerini, Paris müddeiumumisini, asliye mahkemesi birinci reisini, ticaret mahkemesi reisini, Devlet Şûrası ve Temyiz baroları reislerini, inzibat meclisini, hukuk cemiyetleri âzalarını davet eder. Dört gün birbiri arkası sıra salonlarını bütün meslekdaşlarına ve adalete yardımcı cemiyet mümessillerine açar.

Baro başkanı, Cumhur Reisliğine seçilmiş olan avukatın şerefine de bir ziyafet verir.

İstanbul Barosu reisleri son zamanlara kadar senede bir kere yalnız İdare meclisi âzalarına ziyafet veregelmişken 1939 yılı intihabında ittifaka yakın bir ekseriyetle üçüncü defa reisliğe seçilmiş olan Hasan Hayri Tan, memleketimiz için yenilik sayılan bir cömertlik nümunesi göstermiştir. Şubat 1939 ayının 24 üncü cuma günü saat 17 den 20 ye kadar devam etmek üzere Tokatliyan oteli salonlarında tertip ettiği çay toplantısına bütün hâkim ve avukat arkadaşları davet etmiştir. Bu davete İstanbul Barosunun bütün avukatları ve müddeiumumileri ve hâkimlerinin bir kısmı iştirak etmiş, toplantı samimî bir hava ve neş'e içinde geçmiştir.

Bu iyi nümunenin baromuzda bir teamül halini almasını çok isteriz.

806 – Kararları infaz. Baronun ve İdare meclisinin reisi olduğuna göre umumî heyetin ve idare meclisinin kararlarını infaz etmek, reise aittir.

807 – Mahkemelerde temsil. Barolar, hükmî bir şahsiyet olduklarından mahkemelerde leh veya aleyhte ikame edilmiş ve edilecek davalarda ve resmî dairelerde baroyu temsil, reise aittir.

---

(4) Baro Mecmuasının sene 11 sayı 1 nüshasındaki yazımıza Bak. sahife 5289.

Müdafaaları ya kendisi yapar, yahut, çok defa olduğu gibi, müdafaa edecek vekili tayin eder.

808 – Baro namına tasarruf ve iltizam. Reis, İdare meclisinin vereceği karara tevfikan baro namına iltizam ve iktisapta bulunur, taahhütlere girişir, baro namına yapılan teberruları kabul eder. Bu, hükmî bir şahsiyet olan baroyu temsil keyfiyetinin hukukî bir neticesidir.

809 – Sicilin tanzim ve muhafazası. Kanunun tutulmasını emrettiği avukat sicillerinin Adliye Vekâleti tarafından gönderilen nümuneye tevfikan tanzim ve muhafazasını temin etmek reise aittir.

810 – Bütçeye tatbik. Reis, umumî heyetin kabul ettiği bütçeyi tatbik eder.

811 – Şikâyetlerin tetkikindeki babalık rolü. Avukatların birbirleri veya bir avukatla müvekkil aralarında tahaddüs eden ihtilâfları ötedenberi heyeti daime, heyeti idare, inzibat meclisi hal edegelmiştir. Fakat, İstanbul gibi bazı barolarda, bazı reisler avukatların birbirlerile veya müvekkillerile olan ihtilâflarını hemen bu meclislere tevdi ile ruznameye geçirmeden evvel bir kere kendileri düşünmüşler, halle çalışmışlar ve eğer hal edememişlerse ve yahut şikâyet pek ağır bir ehemmiyet arzetmişse o zaman bu meclislere havale etmişlerdir. Bu o kadar iyi, baro reislerine yakışan o derece ehemmiyetli bir an'anedir ki nihayet büyük Avukatlık kanununda da yer bulmuştur. Baro reisi, bu gibi şikâyetleri İdare meclisine intikale mahal vermeden dostane bir surette halle çalışır.

Yukarıda Baro reisinin ehemmiyetini arzederken, yüksekliğin şerefesinde, başına mesleğin mukaddes tacını giymiş ve tahta oturmuş, etrafına ilim, fazilet ışıkları saçtığını söylemiştik. Hakikaten o bir hükümdardır. Fakat tebaası avukatlar ve tahtı da o avukatların gönülleridir. Onun kanunları vardır, fakat bu kanunları polis ve jandarma kuvvetile icra etmez. Tabaası, gönüllüler gibi, dileklerini seve seve yaparlar. Avukatlarla reisleri arasındaki bu kırılmaz bağın bir tarafı saygı ve itimattır ki ucu avukatların bağrında döğümlüdür. Öte tarafı sevgi ve şefkattir ki başkanın kalbinde gömülüdür.

Bir baba, evlâdının suçlarını başkaları duymadan nasıl ıslaha çalışırsa baro reisi de öyledir. Avukatın bir suçunu duyduğunda onu hemen çağırır. Kimse, hattâ İdare meclisi âzası, hattâ reis vekili ve umumî kâtip haber almadan sorar, öğrenir. Şikâyete elini kor ve halle çalışır.

Reis vazifesini yaparken bazan bir ana gibi yumuşak ve şefkatlidir. Bilerek veya bilmiyerek bir suç işlemiş olan avukatla dertleşir. O suçun kaynağına iner. Avukat, hakikaten bilerekmi yapmıştır? Tedaviye muhtaç esaslı bir ruh hastalığımı vardır? Meslek telâkkisi, yaptığı işin suç olduğunu anlayacak kadar henüz inkişaf etmemiş midir? İlk işi, hastalığı teşhis ve bir hekim gibi, bir ana gibi tedavi etmektir.

Fakat bazan sert ve şiddetlidir. Bir baba gibi gür sesile azarlar, hırpalar ve çıkışır. Avukat, kendini müdafaa eder, haksız olduğûnu anlarsa susar. Ruhunda reisine karşı hiç bir dargınlık duymaz. Çünkü biliyorki bunların hepsi meslek aşkile ve kendi menfaati için yapılıyor.

Yüksek seviyeli, temiz kalpli adamlar için bazan bir söz büyük bir cezadan daha kuvvetli tesir yapar. Suç başkalarına aksettikten, tahkikat safhaları geçirdikten sonra insanlar yüz göz olurlar. Bilhassa genç avukatlar için, bu gizli dertleşme ve anlaşma pek hayırlı neticeler verir. Mesleğe yeni girmiş, meslek idealini kavramamış gençler, bazan yaptıkları işin, takındıkları tavrın, söyledikleri sözün meslek asaletile uzlaşıp uzlaşamadığını kestiremezler. Böyleleri hakkında vuku bulan bir şikâyeti incelemeden hemen meclise vermek o genci yaralar. Aile meclisine karşı, içten içe şikâyet edene de, o şikâyete bakana da bir düşmanlık duygusu uyandırır. Reisin müdahalesi kendisini uyandırır, hatasını düzeltir. İstikbalde bir daha yanlış yolda yürümemesini önler.

Sonra, müşterilerin bir kısmı insafsızdır, avukatların haklarını vermezler. Ücret isteyince bin dereden su getirir, iftira ederler, şikâyet ederler. İnzibat meclislerinin el koydukları bu kabil şikâyetlerin tetkiki göstermiştir ki çoğu haksızdır. İşte Baro reisinin bu müdahalesi, hangi şikâyetlerin haklı ve hangilerinin haksız olduğunu meydana çıkarır. Şikâyet olunan avukat, ağır bir suçla İdare meclisi âzalarının huzuruna çıkmak vaziyetinden kurtulur. Şerefi kurtarılmış olur.

Eğer suç öyle nasihatle, azarlamakla yatıştırılacak cinslerden değilse reis, derhal meclise sevkeder. İşte o zaman reisin demir pençesi avukatın ensesindedir. O artık şefkatli bir ana değildir. Sübutu halinde hiç acımadan ağırcezaya çarptırılmasını ister. Çünkü ortada artık bir avukatın şerefi değil, mesleğin namusu bahis mevzuudur. Buna daha çok acır.

(Baro reisinin Baro âzasile bir avukat ve müvekkil arasında çıkmış olan ihtilâfların İdare meclisine intikaline hacet kalmadan dostane bir surette halline çalışması kayde şayandır. Bu suretle Baro reisinin gerek avukatlar ve gerekse avukatla müvekkiller arasında yanlış anlayış ve görüş farkları ve yahut hissî bazı sebeplerle ihtilâf manzarası arzeden hususlarda işin şüyuuna meydan vermeden halletmek suretile bir muslih rolü yapacağına göre böyle bir salâhiyetin reislere verilmesinin meslek menfaati bakımından büyük bir faide temin edeceği âşikârdır. Adliye Encümeni mazbatasından sahife: 24).

812 – Para cezası hükmetmek. Kanun, bu babalık rolünün yanı başında Baro reisine, Türkiye kanunlarının hiç birisinin hiç bir şahsa vermediği bir salâhiyeti daha vermiştir. Bu, yüz liraya kadar para cezası hükmedebilmesi ve bu cezaların icra daireleri marifetile tahsil olunmasıdır.

Müdafaaları ya kendisi yapar, yahut, çok defa olduğu gibi, müdafaa edecek vekili tayin eder.

808 – Baro namına tasarruf ve iltizam. Reis, İdare meclisinin vereceği karara tevfikan baro namına iltizam ve iktisapta bulunur, taahhütlere girişir, baro namına yapılan teberruları kabul eder. Bu, hükmî bir şahsiyet olan baroyu temsil keyfiyetinin hukukî bir neticesidir.

809 – Sicilin tanzim ve muhafazası. Kanunun tutulmasını emrettiği avukat sicillerinin Adliye Vekâleti tarafından gönderilen nümuneye tevfikan tanzim ve muhafazasını temin etmek reise aittir.

810 – Bütçeye tatbik. Reis, umumî heyetin kabul ettiği bütçeyi tatbik eder.

811 – Şikâyetlerin tetkikindeki babalık rolü. Avukatların birbirleri veya bir avukatla müvekkil aralarında tahaddüs eden ihtilâfları ötedenberi heyeti daime, heyeti idare, inzibat meclisi hal edegelmiştir. Fakat, İstanbul gibi bazı barolarda, bazı reisler avukatların birbirlerile veya müvekkillerile olan ihtilâflarını hemen bu meclislere tevdi ile ruznameye geçirmeden evvel bir kere kendileri düşünmüşler, halle çalışmışlar ve eğer hal edememişlerse ve yahut şikâyet pek ağır bir ehemmiyet arzetmişse o zaman bu meclislere havale etmişlerdir. Bu o kadar iyi, baro reislerine yakışan o derece ehemmiyetli bir an'anedir ki nihayet büyük Avukatlık kanununda da yer bulmuştur. Baro reisi, bu gibi şikâyetleri İdare meclisine intikale mahal vermeden dostane bir surette halle çalışır.

Yukarıda Baro reisinin ehemmiyetini arzederken, yüksekliğin şerefesinde, başına mesleğin mukaddes tacını giymiş ve tahta oturmuş, etrafına ilim, fazilet ışıkları saçtığını söylemiştik. Hakikaten o bir hükümdardır. Fakat tebaası avukatlar ve tahtı da o avukatların gönülleridir. Onun kanunları vardır, fakat bu kanunları polis ve jandarma kuvvetile icra etmez. Tabaası, gönüllüler gibi, dileklerini seve seve yaparlar. Avukatlarla reisleri arasındaki bu kırılmaz bağın bir tarafı saygı ve itimattır ki ucu avukatların bağrında döğümlüdür. Öte tarafı sevgi ve şefkattir ki başkanın kalbinde gömülüdür.

Bir baba, evlâdının suçlarını başkaları duymadan nasıl ıslaha çalışırsa baro reisi de öyledir. Avukatın bir suçunu duyduğunda onu hemen çağırır. Kimse, hattâ İdare meclisi âzası, hattâ reis vekili ve umumî kâtip haber almadan sorar, öğrenir. Şi[illegible]elini kor ve halle çalışır.

[illegible]aparken bazan bir ana gibi yumuşak ve şefkatlidir. Bilerek ve[illegible]mış olan avukatla dertleşir. O suçun kaynağına iner. Avu[illegible]stur? Tedaviye muhtaç esaslı bir ruh hastalığımı var[illegible] olduğunu anlayacak kadar henüz inkişaf et[illegible]kim gibi, bir ana gibi tedavi etmektir.

Fakat bazan sert ve şiddetlidir. Bir baba gibi gür sesile azarlar, hırpalar ve çıkışır. Avukat, kendini müdafaa eder, haksız olduğûnu anlarsa susar. Ruhunda reisine karşı hiç bir dargınlık duymaz. Çünkü biliyorki bunların hepsi meslek aşkile ve kendi menfaati için yapılıyor.

Yüksek seviyeli, temiz kalpli adamlar için bazan bir söz büyük bir cezadan daha kuvvetli tesir yapar. Suç başkalarına aksettikten, tahkikat safhaları geçirdikten sonra insanlar yüz göz olurlar. Bilhassa genç avukatlar için, bu gizli dertleşme ve anlaşma pek hayırlı neticeler verir. Mesleğe yeni girmiş, meslek idealini kavramamış gençler, bazan yaptıkları işin, takındıkları tavrın, söyledikleri sözün meslek asaletile uzlaşıp uzlaşamadığını kestiremezler. Böyleleri hakkında vuku bulan bir şikâyeti incelemeden hemen meclise vermek o genci yaralar. Aile meclisine karşı, içten içe şikâyet edene de, o şikâyete bakana da bir düşmanlık duygusu uyandırır. Reisin müdahalesi kendisini uyandırır, hatasını düzeltir. İstikbalde bir daha yanlış yolda yürümemesini önler.

Sonra, müşterilerin bir kısmı insafsızdır, avukatların haklarını vermezler. Ücret isteyince bin dereden su getirir, iftira ederler, şikâyet ederler. İnzibat meclislerinin el koydukları bu kabil şikâyetlerin tetkiki göstermiştir ki çoğu haksızdır. İşte Baro reisinin bu müdahalesi, hangi şikâyetlerin haklı ve hangilerinin haksız olduğunu meydana çıkarır. Şikâyet olunan avukat, ağır bir suçla İdare meclisi âzalarının huzuruna çıkmak vaziyetinden kurtulur. Şerefi kurtarılmış olur.

Eğer suç öyle nasihatle, azarlamakla yatıştırılacak cinslerden değilse reis, derhal meclise sevkeder. İşte o zaman reisin demir pençesi avukatın ensesindedir. O artık şefkatli bir ana değildir. Sübutu halinde hiç acımadan ağırcezaya çarptırılmasını ister. Çünkü ortada artık bir avukatın şerefi değil, mesleğin namusu bahis mevzuudur. Buna daha çok acır.

(Baro reisinin Baro âzasile bir avukat ve müvekkil arasında çıkmış olan ihtilâfların İdare meclisine intikaline hacet kalmadan dostane bir surette halline çalışması kayde şayandır. Bu suretle Baro reisinin gerek avukatlar ve gerekse avukatla müvekkiller arasında yanlış anlayış ve görüş farkları ve yahut hissî bazı sebeplerle ihtilâf manzarası arzeden hususlarda işin şüyuuna meydan vermeden halletmek suretile bir muslih rolü yapacağına göre böyle bir salâhiyetin reislere verilmesinin meslek menfaati bakımından büyük bir faide temin edeceği âşikârdır. Adliye Encümeni mazbatasından sahife: 24).

812 – Para cezası hükmetmek. Kanun, bu babalık rolünün yanı başında Baro reisine, Türkiye kanunlarının hiç birisinin hiç bir şahsa vermediği bir salâhiyeti daha vermiştir. Bu, yüz liraya kadar para cezası hükmedebilmesi ve bu cezaların icra daireleri marifetile tahsil olunmasıdır.

Bu kaza salâhiyeti reise, hâkim olduğundan, memur olduğundan dolayı değil. Baro reisi olduğu için verilmiştir. Hükümdarlar ve milletler namına kullanılan hükmetmek salâhiyetini Türkiye Cumhuriyetinin muayyen hallerde Baro reisine vermesi, baroları ve reislerini ne kadar yüksek bir mevkide gördüğünün en canlı bir delilidir ve bizim kanaatimizce, Avukatlık kanununun göğsümüzü kabartacak mes'ut hususiyetlerden birisi de budur.

Kanun, meslek vekar ve haysiyetini muhafaza etmiyenlere, mesleki, adalet gayelerine uygun olarak sadakat ve şerefle yapmıyanlara cezalar tayin etmiştir. Birbirleri veya müvekkillerile aralarında çıkan niza ve ihtilâfların hal yollarını göstermiştir. İşte avukatlar, bu gibi hallerin tetkiki, tahkiki dolayısile vuku bulacak davetlere icabet ve kendilerinden istenilen malûmatı ita ve bu maksatla yapılacak tavsiyelere riayetle mükelleftirler. Reis, bu yazdığımız muamelelerin infazını temin için yüz liraya kadar para cezası hükmedebilir. Yalnız, bu kararın ittihazından önce, verilen emrin icra olunmaması halinde para cezası tayin edileceği keyfiyetinin alâkalıya yazı ile bildirilmiş olması şarttır. Bu ceza, umumî kâtibin iş'arı üzerine icra dairesi marifetile tahsil olunur (Bak. No. 786).

Avukatların reisleri tarafından vuku bulacak her hangi bir davete koşarak icabet edeceklerine hiç şüphe yoktur. Bu, münevver her avukatın yapacağı ilk iştir. Hususile davet, aile ocağının mümessili tarafından vuku bulmuştur. Mazereti varsa, telefonla, mektupla, telgrafla bildirerek başka bir güne talikini rica eder. Davete icabet etmiyen, mazeretini bildirmeyen bir avukat, meslek bağı gevşemiş birisidir ki artık cezaya hak kazanmıştır. Baro reisi böyle hallerde bu salâhiyetini kullanmakla beraber, yine acıtacağı uzvun kendi uzvu olduğunu bilen bir aile reisi gibi, son derece ihtiyatla davranır, kat'î zaruret görmedikçe kullanmaz. Baroya merbutiyetini misallerile göstermiş olan bir avukatın birinci defa müsamahasını af edebilir. Mesleğe yalnız kursağile merbut olan, aile bağını bir yük gibi taşıyan, bu itibarla da meclisinin ve reisinin tebliğatını hiçe saymağı âdet edinen baro mensuplarına karşı daha sert davranabilir. Zaten her baronun bir kara listesi vardır. Reis, bu listede adları yazılı olanları herkesten iyi tanır. İşte bunlardan birisi bahis mevzuu olunca daha az merhamet eder. Sözün kısası, reis hallerin icaplarını, avukatın geçmişini, bulunduğu durumu, sicilini göz önünde tutarak şiddet veya müsamaha gösterir, icabında af eder.

813 – Bu karara karşı itiraz yolu. Başkanın bu kararına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün zarfında İdare meclisine itiraz olunabilir. Meclisin kararı kat'idir.

Reis, İdare meclisinin tabiî reisi ise de kararının tasdik veya iptali hakkındaki müzakereye iştirak etmez ve rey vermez. Ancak celsenin başında, bu cezayı ne gibi saikler tahtında ve ne gibi hal icaplarını göz önünde tutarak verdiğini izah etmesinde beis yoktur. Hattâ böyle bir izah kanaatimizce, çok lüzumlu ve faidelidir.

Şurasını da ilâve edelim ki bu ceza, bir aile cezası olduğundan, diğer disiplin cezalarının tatbiki sırasında avukatın meslek bakımından durumuna tesir ederse de mahkemeden verilmiş cezalar gibi medenî neticeler tevlit etmez.

Hangi şikâyetlerin, ne gibi suçların kendi tarafından hal edileceğini, ne gibilerin İdare meclisine sevk olunacağını tayin ve takdir hususunda reis tam ve mutlak bir salâhiyete maliktir. Bunu kendi bilgisi, duygusu, tecrübesi gösterir, ölçüsü, kendi ölçüsüdür. Kaynağı kendi ilhamıdır. Onu tenkit edecek, murakabe edecek başka bir kuvvet yoktur.

814 – Baro reisinin mahkemeler ve resmî makamlar nezdinde teşebbüsü. Avukatın mahkemelere ve sair resmî makamlara karşı saygı göstermesi lâzım geldiğini izah etmiştik. Bu nasıl bir meslek borcu ise vazifesini yaparken mahkemelerden ve resmî makamlardan hörmet görmek te avukatın hakkıdır. Mahkemeler, hâkimler ve resmî makamlar avukata bu saygıyı gösterirler. Fakat her ne şekilde olursa bunlardan bir saygısızlık ve yahut vazifelerinin ifası sırasında, mahkeme celselerinde, kalemlerde bir zorluk görürse, hele tecavüze maruz kalırsa mukabelelerini centilmence yapmakla beraber vakit geçirmeden reise müracaat etmeli ve hâdiseyi anlatarak tavassut ve yardımını istemelidir. Avukatların mahkemelerde, kalemlerde fazla münakaşa etmemeleri, asabiyete kapılarak çok ileri gitmemeleri şahsî şerefleri ve bu gibi hallerde reislerine koşmaları menfaatleri iktizasındandır. Çünkü böyle yapmayıp da o makamlarla bizzat uğraşacak olurlarsa neticenin kendi lehlerine çıkacağı şüphelidir. O makamlar çok defa kendi noktai nazarlarını müdafaada ısrar ederler. Halbuki işi Baro reisinin eline tevdi etmekle meslek şerefini her şeyden üstün tutan kendi aile reislerine emniyet etmiş olurlar.

Baro reisi müsfik mesleğin şeref ve haysiyeti bakımından çok titiz ve hassastır. Temsil ettiği câmianın fertlerinden hiç birinin hakaret ve tecavüze maruz kalmalarına müsaade edemez. Bununla beraber daha eskidir, daha tecrübelidir. Hâdiseleri daha bitaraf gözle görür. Hükümlerinde daha çok isabet bulunur. Binaenaleyh bu gibi hallerde reis hal ve mevkiin icabına göre hâdiseleri ve sebeplerini tartarak yapılacak muameleyi daha iyi tayin eder. İcabında protesto eder. Fakat yazı şeklini itidalle yapar. Hâdiseyi tahkik etmek isterse avukatlardan birisini memur eder. Avukatın haksız bir müdahale ve tecavüze maruz kaldığını anlarsa o makama yazar, âmirlerine şikâyet eder. Hülâsa mesleğin ve avukatın şeref ve haysiyetini korumak için lâzım geleni yapar. Bu, Baro reisinin hem hakkı, hem de vazifesidir.

815 – Muhabereleri ve resmî kâğıtları imzalamak. Mahakimi nizamiye Dava vekilleri nizamnamesi, Dava vekilleri cemiyetine ve reisine muhabere etmek ve resmî evrakı imzalamak için geniş bir salâhiyet vermemişti. Bu cemiyet yalnız (dava vekillerinin umuru hususatına bakacak ve nezareti ahkâmı adliye tarafından icra olunacak tebligatı resmiyeye vasıta ittihaz kılınacaktı). Şu sarahate göre cemiyet reisi, muhabere işlerinde yarı hür bir kalem şefi gibi bir şeydi.

Bilhassa Meşrutiyetin ilânından, dava vekillerinin sayısı çoğaldıktan sonra İstanbul Barosunun kalem işleri de artmağa başladı. Baro reisi muhtelif resmî makamlarla ve hususî müesseselerle daha sık temas eder oldu. Biz bu fiilî vaziyeti devlete kabul ettirmek için dahilî nizamnameyi hazırlarken (reisin devairi devletle muhabere edeceği) esasını dördüncü maddesine sıkıştırmıştık. Adliye Vekâleti nizamnameyi aynen kabul ettiği için reisin muhabere kâğıtlarına imza koyup koyamıyacağı meselesinin tatbikatta zorluğu kalmamıştı. Artık baro reisi müstakil bir heyetin mümessili sıfatile resmi dairelerle, hususi müesseselerle, fertlerle resen muhabere etmek hususundaki an'anesini nizamnamesile de perçinlemişti.

Fakat Adliye Vekâletile İstanbul Barosu arasında bir anlaşmamazlık baş göstermiştir. İstanbul Barosu her hangi resmî bir makama ve mahkemelere olduğu gibi Adliye Vekâletine de resen yazdığı, yani arada başka bir makamın (müddeiumumiliğin) tavassutunu kabul etmediği halde Adliye Vekâleti baro ile vuku bulan muhaberelerinde müddeiumumiliği tavsit edegelmişti. Bu, baronun doğrudan doğruya muhabere edecek kadar rüşte ve istiklâle sahip olmadığını, olsa olsa diğer adliye daireleri gibi Vekâletin vilâyetlerde mümessili bulunan müddeiumumiler vasıtasile tebliğler ve tebellüğlerde bulunabileceğini gösteren bir zihniyet mahsulü müdür? Yoksa hiç bunlar düşünülmeksizin adliyeyi vilâyetlerde müddeiumumiler temsil ettiği ve bütün tebliğler onun vasıtasile yapıldığı için midir? Eğer vekâlet, baromuzu müstakil görmeseydi, dahilî nizamnamenin dördüncü maddesini olduğu gibi tasdik etmezdi; yahut baronun resen vuku bulan muhaberelerini, müddeiumumî kanalile göndermek üzere geri çevirirdi. Vekâlet hiç bir zaman bu kadar ileri gitmemiştir. Hattâ, bazı tebligatını doğrudan doğruya ve müddeiumumiyi tavsit etmeksizin Baro riyasetine yapmıştır. Fakat bir çok zamanlar, bir çok tebligatını müddeiumumilik vasıtasile yapmasının sebep ve hikmeti ne idi? Her halde bunun sebebini, baronun da nihayet adlî bir müessese olmasına ve müddeiumumiliğin baro işlerile büsbütün yabancı kalması istenmediğine hamletmek isteriz. Ayni zamanda baronun bunu bir prensip meselesi saydığını, yıllarca bu istiklâl yolunda yürüdüğünü, hiç bir zaman hiç bir behane ile istiklâlini feda etmediğini, vekâlet kağıtlarını hangi kanaldan gönderirse göndersin Vekâletle daima resen muhabere ettiğini saygı ve şükranla yâd etmekten kendimizi alamayız ve yine, Dr. Ş. devrinin hukuk işleri umum idaresini ele aldıktan sonra Vekâletle barolar arasında tam ve samimî bir anlaşma hüküm sürdüğünü memnuniyetle kaydederiz. Yeni U. M. İsmail Hakkı dostumuzun zamanında da öylece gidiyor.

3499 sayılı Avukatlık kanunu baroları manevî şahsiyeti haiz resmî müessese olarak yeni baştan kurmuş ve reisine geniş salâhiyetler vermiş olmasına nazaran muhaberelerde müstakil bir kurumun gayesi güdüleceğine şüphe yoktur.

816 – Nezaket ziyaretlerini kabul. Bütün Türk baroları, hattâ bütün dünya baroları arasında ilim ve meslek bağları vardır. Bu bağ ayni tahsili görmüş, ayni mes-

leğe kendisini vermiş, mağdurları ve biçareleri müdafaayı şeref bilmiş, ayni düşünceli, çok müstakil, uyanık ve aydın adamların kendiliklerinden duydukları bir bağdır. Bu bağı her vesile ile göstermek ve kuvvetlendirmek isterler. Yabancı memleketlerden gelen avukatlar baro reisini ziyaret ederler. Ayni ziyareti, her hangi bir Türk barosundan bir müdafaa için başka bir baronun mıntakasına gelen avukat da yapar. Böyle bir avukatın ilk işi mahallî baro reisini ziyaret olmalıdır. Bu ziyaretler, mecburî değildir ve yapılmaması intibah cezasını icap etmez. Bu bir nezaket ziyaretidir. Buvveti de işte buradadır. Ziyaretçi avukatı, mahallin baro reisi kabul eder. Barosu hakkında umumî izahat aldıktan sonra müdafaada bulunacağı mahkemeyi sorar. Kitaba, mahkeme içtihadlarına ihtiyacı varsa Baro kütüphanesinin emrine âmade olduğunu söyler, topluluğun himayesini temin eyler.

Bu ziyaretler, ziyaretleri kabul edebilecek baro daireleri olan yerlerde baroda (Adliye sarayında), olmadığı takdirde Baro reisinin yazıhanesinde yapılmalı ve çok sürmemelidir.

817 – Diğer vazifeleri. Staj görmek üzere müracaat eden namzedin raptedeceği belgelerin musaddak suretlerini Adliye Vekâletine göndermek (Bak. No. 425 d), talepnamesinin ilânından önce baroya mensup avukatlardan birini namzedin manevî vasıfları haiz olup olmadığını tahkika ve bir rapor tanzimine memur etmek (Bak. No. 427) dahi reise ait vazifeler cümlesindendir.

818 – Stajyere patron avukat tayini. Yerinde gördüğümüz veçhile (Bak. No. 425, 432), staje kabul edilecek avukat talepnamesine, yazıhanesinde staj göreceği avukatın yazılı muvafakatini raptetmek mecburiyetindedir. Namzet, böyle bir avukat bulamamışsa ve meselâ hiç bir avukat muvafakatini vermek istememişse Baro reisine müracaat eder. Patron avukatı reis kendisine gösterir.

Bunun gibi namzet yanında staj göreceği avukatın muvafakatini almış olduğu hallerde Baro reisi, her hangi bir mülâhaza ile, isterse başka bir avukat tensip edebilir.

Reisin emir ve tensiplerini avukatlar itirazsız kabul ederler.

Bununla beraber reis de hallerin icaplarını daima göz önünde tutar. Meselâ bir avukatın yanına stajyer vereceği zaman evvelâ o avukatla görüşür. İhtiyacının derecesini anlar. Bir namzet, şu yazıhaneye uymıyabildiği halde öteki yazıhanenin tam işine gelebilir. Bunları hesaba katar. Ecnebi müşterileri çok olan bir yazıhaneye lisan bilmeyen namzedi vermek istemez. Yazısı çok olan bu yazıhanede çalışçak namzedin, icabında, yazı işlerine de yardım edebilmesi için makine ile yazıp yazmadığına bakar. Bir avukat yazıhanesi, mahkemelerde çokluk iş takip etmeyip de daha ziyade istişare hakem... işlerile uğraşıyorsa namzedin temayülüne ve istikbalde takip etmek istediği ihtisas yoluan göre o yazıhaneyi tensip eder veya etmez. Bazı avukatlar vardır ki birden fazla stajyere yazıhanelerinde yer yoktur. Bazıları vardır

ki iki üç stajyer alabilirler. Hülâsa Baro reisi, tecrübesini, avukatları tanımaktan doğan bilgisini kullanarak hiç bir adaletsizlik yapmadan, hiç bir cebir ve tazyik kokusu sezdirmeden, tam bir reis, bir baba gibi bu vazifesini hallerin icaplarına uydurarak yapmağa çalışır.

819 – Stajyer avukata izin. Kanunun tayin ettiği staj müddeti bir senedir. Ve resmî tatil günleri dışında müstemirren yapılmak lâzımdır. Ancak Baro reisi, makbul mazeretlere binaen stajyere bir senede (15) gün izin verebilir. Makbul sebeplerin tayin ve takdiri, tamamen ve şartsız ve kayıtsız olarak Baro reisine aittir.

820 – Müdafaa için avukat tayini. Avukat, kendisine teklif olunan davayı, hiç bir sebep tayinine mecbur olmaksızın red edebilir (Bak: No. 675 ve sonrakiler). Teklifi iki avukat tarafından red olunan kimse, kendisine bir avukat tayinini reisten isterse o da bir avukat tayin eder. Tayin edilen avukatın Baro reisine karşı itiraz hakkı yoktur. Kabule mecburdur (Bak. 680).

Baro reisi, kanunî, ruhî bir takım müdafaa sebepleri bulunabilen ceza davalarında, iki avukattan red cevabı almış olan bir dava sahibine avukat tayininde o kadar güçlük çekmeyebilir. Yukarıda yazdığımız gibi müvekkilin aziyetini, avukatın mevkiini ve içtimaî durumunu hesaplıyarak davayı tevdi eder. Fakat hukuk işlerinde? İki avukatın kabul etmediği bir iş, her halde ilim ve meslek bakımından müdafaa edilemiyecek bir dava olmak ihtimali vardır. Böyle bir davayı bir avukata tevdi etmek ve behemehal müdafaa edeceksin demek, ne dereceye kadar doğru olur? Mesleğin istiklâli, şerefi her şeyden üstündür. Binaenaleyh Baro reisi böyle bir hal vukuunda, davayı bizzat veya tensip edeceği bir avukat marifetile kuşbakışı tetkik etmeli, sübut sebeplerini görmeli, eğer müdafaa edilir ciheti varsa avukat göstermelidir. Aksi takdirde avukat tayin etmemeli ve iş sahibine bu davanın takibinden hiç bir fayda çıkmıyacağını, mahkeme masraflarına tazminat taleplerine yol açacağını anlatmalıdır. Bunu yapabilecek birisi varsa o da Baro reisidir. Böylelikle reis, adaletin ruhuna mahkemelere, hattâ bizzat iş sahibine hizmet etmiş olur.

821 – Kaydı silinen veya ölen avukata muvakkat mümessil tayini. Bir avukatın kaydının silinmesi halinde Baro reisi alâkalıların talebi üzerine veya iş sahibini haberdar etmek şartile resen, işleri muvakkaten takip ve tedvir edecek bir avukat tayin eder.

Avukatlık kanununun koyduğu bu hükümden evvelki vaziyeti bir kere tetkik edersek iş sahiplerinin, avukatın ve adaletin ne kadar zarar gördüğünü anlamakta zorluk çekmeyiz.

Avukatının ölümü halinde bundan vaktile haber alamıyan iş sahibi için davası müdafaasız ve takipsiz kalmak, müddetler kaçırılmak gibi zararlardan başka yeni bir avukat bulmak, ona ayrıca ücret vermek külfetleri vardı. Avukatın varisleri de murislerinin hak etmiş ve alamamış olduğu ücreti almakta zorluk çekerlerdi.

Avukatın kaydı levhadan silinmek halinde bunlardan başka adaletin zararına daha büyük bir tehlike vardı. Çünkü barodan muvakkaten veya müebbeden tardolunan avukat, işleri kolay kolay bırakmak istemiyeceğinden kendi bulacağı bir avukatla davaları alttan alta kendisi takip eder ve iş sahibini zor bir durumda bırakırdı. Avukatlık yalnız iş sahibile avukatı değil, belki âmme intizamını ilgilendiren bir hizmet olduğu için Avukatlık kanunu bu gibi hallerde avukatın, iş sahibinin ve adaletin nefini düşünerek en iyi çareyi bulmuştur.

Bir avukatın kaydı silindiği takdirde bunu herkesten evvel kendisi bilen Barò reisi iş sahiplerinin talebi üzerine veya resen muvakkat bir avukat tayin eder. Bu suretle müddetlerin geçmesi davaların takipsiz ve müdafaasız kalması önlenmiş olur. Ayni zamanda barodan kaydı silinmiş olan avukatın işler üzerinde alttan alta hüküm sürmesi tehlikesi de ortadan kalkar.

Avukatın öldüğünü gazetelerdeki ilânlardan, meslekdaşlarının ifadeleri ve varislerinin müracaatlarından en evvel haber alabilecek olan yine Baro reisidir ki muvakkat tedbir suretile her iki tarafın haklarını korumuş olur.

Reis bu salâhiyetlerini kullanırken yukarıdaki fıkrada işaret ettiğimiz veçhile hallerin icaplarını göz önünde tutar.

Tarafların o güne kadar karşılıklı haklarını ve vecibelerini, muvakkat mümessillik ücretini tayin etmek gibi hususları kararlaştırmak da Baro reisine aittir.

822 – Müddetlerin işlememesi. Ancak ne de olsa kayıt silinmek gibi hallerin sübutundan itibaren reisin tedbir almasına kadar bir zaman geçecektir. Bu zaman zarfında usul müddetlerinin geçmesi, iş sahibi için telâfisi mümkün olmıyan diğer zararların doğabilmesi mümkündür. Bunu düşünen kanun, avukatın tardı veya ölümü halinde Baro reisi tarafından mahkemelere vuku bulacak tebliğ tarihine kadar kanunî hiç bir meh'lin işlemiyeceğini emretmiştir. Şu kadar ki bu müddet hiç bir zaman on beş günü geçemez (Bak. No. 672).

823 – Avukatın işten men'i halinde. İdare meclisi bir avukatı işten menettiğinde üzerindeki davaları takip için reis başka bir avukat tayin eder. Mucip sebepleri yukarıdaki fıkrada gösterilmiştir.

824 – Levhayı ait olduğu makamlara göndermek. İdare meclisinin her adlî yıl sene başlangıcında tanzim edeceği levhayı Baro reisi mahkemelere, Adliye Vekâletine, diğer Vekâletlere, resmî makamlara, kaza ile mükellef makam ve meclislere, noterlere ve sair icap edenlere gönderir. Sene içinde levhada vuku bulan değişiklikleri de ayni makamlara bildirir.

Baro reisi levhayı gönderirken idarî merci ve makamlara, levhada kayıtlı olmıyanların kabulündeki kanunî neticeleri münasip şekilde hatırlatmak suretile baro otoritesini her vesile ile tesis eder.

825 – Adlî müzaheret. Adlî müzaheret talebinde bulunanların müracaatları Müzaheret bürosu tarafından reddedilecek olursa alâkalı yazı ile veya sözle Baro reisine müracaat edebilir. Büronun veya alâkalının haklı olup olmadığını reis tayin eder. Reisin vereceği karar kat'idir (Bak. No. 626).

826 – Stajyerlere nezaret, konferanslara nezaret. Avukatlık kanununun staja ne kadar ehemmiyet verdiğini ve konferanslar tertibi suretile nazarî bilgilerin hayata tatbikine ve meslek kültürünün tesis ve tevsiine ne derece çalıştığını (Bak. No. 435 ve sonrakiler) biliyoruz. Stajyerlere ve konferanslara nezaret etmek vazifesi baro reisinindir. Reis bunu işlerinin çokluğu dolayısile kendisi daha yakından yapamazsa münasip göreceği bir avukata yaptırır.

827 – Yeni hâkimleri ziyaret. Kanunda bir hüküm mevcut olmamakla beraber İstanbul Barosunun ötedenberi kabul ettiği bir an'aneye ve dahilî nizamnamesinde yer bulmuş esaslara göre Baro reisi, asliye mahkemesi birinci reisliğinde, ağırceza mahkemesi reisliğinde ve müddeumumilikte değişiklik olduğunda baro namına bu zatları ziyaret eder. Bu bir nevi tebrik ve nezaket ziyaretidir. O vazifenin başına yeni gelen hâkim veya müddeiumumiye reis baronun muvaffakiyet dileklerini kısaca tekrarlar. Bu gibi ziyaretlerin ayni yolda çalışan iki müessese erkânı arasındaki bağları kuvvetlendirmek bakımından çok faydaları olduğu cihetle bütün barolarca usul ittihazı temenniye değer.

Bundan başka bir avukat, hele kendi barosuna mensup bir avukat o mıntakada her hangi bir hâkimliğe tayin kılınmışsa, yahut Adliye Vekili olmuş ve yahut Cümhur Reisliğine seçilmise Baro reisi meslekdaşını mutlaka ziyaretle tebrik etmeli ve baronun bağrından çıktığı için vatana ve mesleğe hayırlı hizmetler temenni eylemelidir.

Yeni hâkim ve müddeiumumilerin bu ziyaretleri iade etmeleri bir nezaket ve muaşeret borcudur. Bunu yapmıyanların bundan sonra barolardan hususî bir saygı beklemeye hakları yoktur. Baro reisi kendilerini bir daha makamlarında ziyaret etmez.

Bu vesile ile bir Baro reisimizin bir adliyeciye verdiği pek kıymetli bir dersi hatırlatmak istiyoruz.

Mütarekeden sonra İstanbul cinayet mahkemesi reisliğine tayin edilmiş olan bir zatı Baro reisi ile birlikte ziyaret etmiştik. Baro, bu ziyaretin iadesini bekliyordu. Cinayet reisi hiç aldırış etmemiş, teşekkür makamında bir kart bile göndermemişti. Baro reisi buna çok içerledi.

Gel zaman git zaman mahkemelerin muvakkat bir zaman için bir avansa ihtiyaçları oldu. Cinayet mahkemesi reisi bu paranın kasasından ödünç verilmesini barodan bir tezkere ile rica etti. Baro reisi, böyle bir cinayet mahkemesi reisi tanımadığı için müracaatı muamele mevkiine koyamıyacağını anlattı ve hususî

olarak ta sebebini söyledi. Cinayet mahkemesi reisinin hemen Baroya koştuğunu ve nezaketsizliğinden dolayı af dilediğini söylemeğe hacet yoktur.

Baro reisinin ziyaretlerini, gördüğü garezsiz ıvazsız ziyaretlerin en başına geçiren ve iadesine koşuna ve böylelikle baro ile adliye arasındaki nezaket ve nezahet bağlarını kuvvetlendiren pek çok reis ve müddeiumumiler hatırlarız.

828 – Ölenlerin hatırasına hörmet. Aile efradından birisinin ölümü kendisine haber verildiğinde, yahut gazetelerden öğrendiğinde Baro reisinin son bir meslek vazifesini ifa etmek üzere cenaze merasimine alâka göstermesi lâzımdır. Ölen arkadaşın kıdemine, İdare ve İnzibat meclisinde âzalık etmiş, Baro reisliği yapmış olmasına göre bu alâka daha kuvvetli olabilir.

Levhada kayıtlı bir arkadaşın ölümünde Baro reisi, ölünün kıdemine ve mesleğe hizmetine göre, ya her hangi bir avukatı ve yahut İdare meclisi âzasından birisini ailesi nezdine gönderir. Murahhas avukat, aile şefine baro namına taziyet beyan eder ve mezara kadar tabutla gider.

Ölen, idare veya İnzibat meclisi âzalığında bulunmuş bir arkadaş ise Baro reisi, İdare meclisi âzasından birisini, umumî kâtibi, yahut reis vekilini memur eder. İcabında baro hesabına çiçek gönderir.

Ölen, Baro reisliğinde bulunmuş bir avukat ise, Baro reisinin meclisten ve yahut hariçten üç beş meslekdaşla birlikte merasime bizzat iştirak etmesi, çiçek göndermesi, aile efradını bir kaç sözle teselli eylemesi, ölüyü mezara kadar takip etmesi, mezar başında müteveffanın hizmetlerine dair kısa bir nutuk söylemesi muvafıktır. Bu söylediklerimiz medenî dünya barolarının kabul ve tatbik edegeldikleri bir takım iyi meslek teamülleridir ki (Bak. No: 565) ihlamını avukatlarla barolar arasındaki aile bağından alırlar ve yaşayanların mesleğe ve aile ocağına karşı olan saygılarını arttırırlar.

Cenazeyi takip eden avukat veya Baro reisinin hemen tabutun arkasında gitmesi ve araya ölünün en yakın akrabasından başka kimseyi sokmaması gerektir. Fransa Barosunda bu bir an'anedir. Bir tek istisnasına rast gelinmiştir ki o da eski Baro reisi, kırklardan Barboux'nun cenaze merasiminde olmuştur. Topluluk meclisi, Fransız akademisine bir cemile olmak üzere önünde yer vermiştir. Ölü, Baro ailesinin afradından değilmidir? Ve ona, barosundan daha yakın kim vardır?

829 – Baro reisine yakışan öteki işler. Baro reisi memleketin ilmî bir otoritesi ve en münevver bir zümrenin bağlandığı bir kurumun başkanı olduğu için reislik vazifesinden başka daha ne gibi hizmetlerin sıfatile uzlaşabileceği hakkında bir iki söz söylemek isteriz.

İlim cemiyetlerinde, fakirlere yardım etmek, işsiz dullara iş bulmak gibi hayır cemiyetlerinde, çocukları himaye, Kızılay; Yeşilay gibi kurumlarda başkanlık ve âzalık Baro reislerine çok yaraşan şerefli ve fahrî hizmetlerdir. Arkadaşlarının mah-

kemeler önünde yaptıkları hukuk yardımını ve Adlî müzahereti reisleri de başka bir cepheden bu kurumlar da yapar. Fakat Vilâyet encümeni âzalığı, Belediye meclisi âzalığı gibi nihayet aylık veya yıllıkla vazife gören meclislerde vazife alması hiç te doğru değildir. Vilâyet ve Belediye âzalıkları seçimle kazanılan ve halk namına rey veren çok şerefli âmme vekâleti olmakla beraber Baro reisi için biçilmiş kaftanlar değildir. Çünkü Baro reisi, hariçte aldığı vazifeleri fahrî olarak görmek ve girdiği yerde baş olmak durumundadır. Bilmem şu kadar âza içinde her hangi bir sıra üzerinde oturacak ve Baro reisi olarak değil, âza filân diye anılacak adam olmamalıdır.

830 – Baro reisinin istifası. Avukatlık kanununun Baro reisliğine verdiği ehemmiyetin büyük bir misalini istifasında da görüyoruz. İstifası halinde kabul veya reddine dair umumî heyetin bir karar vermesi lâzımdır. Bir baroda hakkile reislik edebilecek avukatların pek az bulunması ve vazifelerinin ehemmiyet ve nezaketi böyle bir merasime lüzum göstermiştir. Avukat Baro reisliğine seçilince artık kendi benliğinden ayrılarak âmme hizmeti gören resmî bir kurumun malı oluyor. Oradan ayrılması için onu oraya getiren umumî heyetin karar vermesi gerektir (Bak. No. 833 not 1).

(Baro reisliğine seçilen zatın vazifeyi kabul etmemesi veya reisliği yaparken istifa etmesi bu kanunun takip ettiği esasa göre ihtiyarî bir hareket sayılmamıştır. Mesleğe mensup bir avukat Baro reisliğine seçilince bunu vazife sayıp sebepsiz ve mazeretsiz kabulden istinkâfı veya ayni suretle reislikten istifası tecviz olunmamıştır. Bundan dolayıdır ki istifa halinde umumî heyet bunu tetkik ile bir karar verir. Şayet umumî heyet reisinin istifasını kabul etmezse vazifeye devam zaruret halini almış olur. Her ne kadar böyle bir kaide ilk görüşte gayri tabiî bir manzara arzederse de meslek mensuplarının bu kanunla tanınan hak ve vazifeleri arasında reisler için bu yolda bir hüküm kabulünü yerinde addetmenin çok haklı bir telâkki olduğu teslim edilir. (Adliye encümeni mazbatasından sahife: 23).

831 – Baro reisinde aranılan vasıflar. Baro reisliğinin ne kadar yüksek bir mevki, vazifesinin ne kadar çok ve mühim olduğunu izaha çalıştık. Meslek otoritesi başkanda tecellî eder; kendisi meslek vekarının canlı bir nümunesidir. Adlî hayatta, sivil hayatta topluluklarını ve kendilerini temsil edecek olan reislerini seçerken avukatlar birçok sıfatlar ve şartlar aramakta haklıdırlar. Bu vasıfların başlıcalarını saymak istersek, kıdem, temizlik, az meşguliyet, bilgi ve ecnebi bir lisana vukuf diye hülâsa edebiliriz.

832 – Kıdem. Bazı mesleklerde eskilik, varlığı aşındırır, kabiliyeti eksiltir. Halbuki avukatlıkta eskilik tecrübeyi çoğaltır, şerefi arttırır (Bak. No. 706). Baro reisi, Baro reisliğine seçildiğinden dolayı şereflenmemeli, kıdemli ve çok şerefli olduğu için o mevkie gelmelidir.

Topluluğun kendisine yüklettiği ağır vazifeleri görebilmek için Baro reisinin eski bir avukat olması, bu itibarla arkadaşlarının emniyet ve itimadını kazanması, hâkimlik yapabilmek için levhada kayıtlı avukatların hiç olmazsa bir çoğu hakkında az çok malûmatı bulunması lâzımdır. Kâfi derecede kıdemi olmıyan bir Baro reisi, temsil ve murakabe vazifesini lâyikile göremez. Avukatlık kanununda Baro reisinin kıdemli avukatlar arasından seçileceği hakkında bir kayıt olmamakla beraber barolarda böyle bir an'anenin kendiliğinden husulü temenniye şayandır. Zaten fiiliyat, bunu böylece yürütmektedir.

Her hangi bir makamdan, her hangi yüksek hâkimlikten baroya gelmiş olursa olsun, girdiği aile ocağının eşiğini eskitmiyen, baroyu en son ve ebedî bir sığınak saymıyan, ilk fırsatta yine geldiği yere dönmeği zihninden geçiren bir adam Baro reisi seçilmemelidir. Baro reisi, meslek heyecanlarını yaşamış, zevklerini tatmış, ıztıraplarını çekmiş, meslekdaşlarıile Adliye sarayında haşrü neşr olmuş bir adam olmadıkça bu makama seçilmemelidir. Bu birinci şarttır.

İstanbul Barosu dahilî nizamnamesi bu maksadı temin için, reis olacak avukatın en aşağı üç yıl evvel levhaya kayıtlı olmasını şart koymuştu. İdare meclisi âzalığı için kâfi olan bu müddet, Baro reisi için azdır. O daha eski olmalıdır. Gerçi yeni kanunda böyle bir şart yoksa da eski an'anenin muhafaza edilmesi tavsiyeye değer.

833 – Temizlik. Ruh temizliğini, meslek temizliğini kasdediyoruz. Adaleti dağıtma işinin yardımcıları olan avukatlar topluluğunu ancak namuslu, faziletli bir reis temsil edebilir. Meslek hayatında daima temiz kalmış, müdafaalarında necabetten, arkadaşlarile temaslarında nezaket ve nezahetten ayrılmamış, şahis menfaat uğrunda lekelenmemiş, aleyhinde en ufaz bir dedikodu yapılmamış,[5] vatan hizmetinden kaçmamış, şahsî şerefini topluluğun şerefine bağlamış, hiç bir zaman şantaj, demagoji yapmamış dürüst ve sağlam seciyeli bir reistir ki bu asîl mesleği, memleketin en münevverlerinden mürekkep bir topluluğu temsil edebilir ve avukatlar üzerinde ve dışarıda bir otorite kurabilir. Bizim kanaatimizce bilgi; kıdem ve temizlik şartlarından sonra gelir.

---

(5) 3499 sayılı kanunun meriyet mevkiine girmesinden sonra umumî heyetçe ittifaka yakın bir ekseriyetle üçüncü defa Baro reisliğine seçilmiş olan üstat Hasan Hayri Tan, idealist Baro başkanlığına yakışan bir misal göstermiştir. Bir devlet müessesesi olan Denizbankın bazı davaları kendisine verilmiş olduğu devletçe Banka idaresi aleyhine yapılan teftişler arasında meydana çıktığından bahisle Cumhuriyet gazetesinin 18 Şubat 1939 tarihli nüshasında vuku bulan nesriyattan müteessir olarak ertesi günkü umumî heyet toplantısında reislikten çekilmek necabetini göstermiştir. Devlet müesseseleri mühim gördükleri davaları hariçteki avukatlara veregelmişlerdir ve Hasan Hayri Tan, o işi ne meb'usluğu, ne de Baro reisliği sıfatile almamış, otuz beş senedenberi meslekte dürüst çalışan ehliyetli ve ticaret hukukunda ihtisaslı bir avukat olarak kabul etmiştir.

Geçmişinde ufak bir leke olan bir Baro reisi, vazifesini iyi yapabilmek şöyle dursun, temsil ettiği topluluğa, uzaktan yakından, söz getirebilir. Bu itibarladır ki barodaki sicilinde küçük büyük bir disiplin cezası görülmemelidir.

834 – Az meşguliyet. Sabahtan öğleye kadar yazıhanesinde uğraşan, öğleden akşama kadar adliye koridorlarında koşan bir avukat, istenildiği gibi bir Baro reisi olamaz. Çünkü bir kere, yukarıda saydığımız idarî, adlî, meslekî vazifeleri yapmak için kâfi derecede vakit bulamaz. Sonra, adliye koridorları avukatı farkında olmaksızın aşındırır. Hâkimlerle, mahkeme kalemlerile, icrada çok yüz göz olan bir reis otorite tesis edemez. Avukatlar başlarına koyacakları taçlarda biraz istiğna isterler. Mesleğe yeni girmiş bir genç avukat gibi kan ter içinde bunalan birisini seçmek istemezler ve seçmemelidirler.

835 – Bilgi. Avukatlık mesleği başlıca iki şey ister: Doğruluk ve bilgi. Bu mesleğin hamuru bunlarla yuğrulmuştur. Her hangi bir ferdi bilgili olmak lâzım gelen bir teşekkülün reisi de elbette bilgili olacaktır. Bu bilgi, hukuk, kanun bilgisi kadar edebiyat, ruhiyat, içtimaiyat, felsefe, tarih, mantık... bilgisidir. Yani Baro reisi geniş bir kültür sahibi olmalı, muhatabına hörmet ve itimat telkin edebilmelidir. Çok âzalı baroların reisleri, az âzalı baroların soracakları husulara, istişarelere cevap vermek mecburiyetinde olduğuna nazaran geniş kültür sahibi olması gerektir. Şahsın çok büyük rolü vardır. Malûmatlı, münevver bir reis temsil ettiği topluluğa çok kıymet ve ehemmiyet kazandırabilir. Çok kıymetli ve ehemmiyetli bir teşekkülün başına silik bir şahıs geçerse o teşekkül çok kaybedebilir. Cemiyet hayatında bu böyledir. Bunun içindir ki kendiliğinde yükseklik olan baronun başına geçecek zatin, oradan feyiz ve kuvvet alacak bir adam değil, ona kuvvet verecek bir şahsiyet olması lâzımdır.

836 – Ecnebi lisan bilmesi. Lisan, insandır. Yalnız kendi dilini bilen, bir adam ise ecnebi bir dili bilen insan, iki adamdır. Baro reisinin en aşağı ecnebi bir dil bilmesi, yalnız, kaynakları garp hukuku olan Türk hukukunu iyice kavraması, içtihatı takip edebilmesi için lâzım değildir. Belki münevverlerden mürekkep bir ...edeceği için de gerektir. Bilhassa âzası ve temasları çok barolarda ...bilmesi aranır. Böyle baroların ecnebi barolarla, ecnebi

...cirirler diye İdare meclisindeki arkadaşlarile bile ...p, kendi ifadesi veçhile (aslı olsun olmasın, ...işgal edecek olan adam hakkında ufacık ... İstanbul Barosu avukatları, 11 ...akaşa etmişler, Denizbank ...luk görmiyerek ve ...emişlerdir. ...orlarını ...h

hukukçularla temasını idare edecek, kongrelerde, toplantılarda mensup olduğu millî baronun sesini duyuracak birisi varsa o da reistir. Böyle bir içtimada bulunup ta söylenilenlerin anlaşılması için tercümana muhtaç olmak her halde arzu olunan bir şey değildir. Ecnebi hukukçular, ecnebi baro mensupları, emsali görüldüğü üzere, memleketimize geldiklerinde Adliye sarayını ve baroyu ziyaret ederler. Onlarla bir iki dilden konuşan bir reisin yapacağı tesirin büyüklüğünü hepimiz takdir ederiz. Türk avukatları namına yabancı memleketleri ziyaret eden reisin lisan bilmesinin lüzumunu ise izaha hacet yoktur.

Sonra Ankara, İstanbul ve İzmir gibi Barolar, kabuklarının içinden çıkmak, mensup oldukları baroyu temsil etmek ve dolayısile Cumhuriyet adliyesine içeride dışarıda hizmet edebilmek için hiç bir fırsatı kaçırmamak mevkiindedirler. Reisler yazı yazacak, ecnebi mecmualara makale gönderecek, kitap çıkaracak, konferans verecek, Türk barolarının sesini deniz aşırı ellere duyaracaktırlar. Bu bakımdan baro reisleri vatanî ve millî büyük hizmetler yapmak muvacehesindedirler. Bunların hepsi yüksek bir kültür, ecnebi dillere vukuf ister.

837 – Haricen de temiz görünmek. Şimdiye kadar yazdıklarımız, Baro reisinin kıdem, ahlâk ve bilgi şartları idi. Biraz da ikinci derecede şartlardan bahsetmek istiyoruz.

Bizim kanaatimizce, bir baro reisi haricen de temiz olmalıdır.

Bu satırları okuyanlar, belki biraz ifrata gittiğimizi sanacaklardır. Biz hiç o fikirde değiliz. Fertlerde olduğu gibi cemiyetlerde dahi iç temizliği esastır. Fakat dış temizliği de ihmal edilmemelidir. Bazan dış temizliğinin, çevreden merkeze doğru tesir yaparak içi de temizlediği görülür. Her halde şapkası yağlı, yakası kirli, elbisesi buruşuk, düğmeleri eksik, potini çamurlu, saçı sakalına karışmış, pinti bir reis tarafından temsil edilen bir baro bahtiyar değildir. Halkın karîhası, reisleri böyle olunca avukatların ne olacağını, haksız da olsa, hükmetmekte gecikmez. Kıyafetinde kalenderliğin yer bulamıyacağı şahsiyetlerden birisi de Baro reisidir meslek hayatında, sivil hayatta baroyu temsil etmek mevkiinde bulunan bir adamın görünüşü iyi bir tesir yapmalı, yahut en azı, fena tesir yapmamalıdır.

İKİNCİ KISIM

Baroların ve Avukatların Devlet tarafından murakabesi

838 – Baroları ve avukatları kim murakebe eder? Avukatlık vekar ve haysiyetinin muhafaza edilip edilmediğine, mesleğin adalet gayesine uygun olarak sadakat ve şerefle yapılıp yapılmadığına bakmak barolara aittir. Bunu Aşağıda göreceğiz (Bak. No. 845 ve sonrakiler).

Devlet, avukatları umumî bir surette ve baroları dahi yakından murakabe eder.

Devletin avukatları murakabe şekli, uzun münakaşaları mucip olmuştur. Lâyihanın 82 inci maddesi şöyle bir fikrayı ihtiva ediyordu: (Adliye Vekili bütün avukatlarla İdare meclisi ve Baro başkanı üzerinde nezaret hakkını haizdir. Nezaret hakkı bizzat veya Baro merkezinde bulunan en yüksek dereceli hâkim veya Adliye müfettişleri vasıtasile kullanılır).

Resmî bir adalet müessesesi olan ve idare bakımından Adliye Vekâletine bağlı bulunan Baro İdare meclisinin Vekâlet tarafından murakabe edilmesine karşı hiç bir itirazda bulunulamaz. Bu her yerde böyledir. Keza Baro başkanı manevî şahsiyetin mümessili olmak dolayısile haklarını kullanma ve vazifelerini yapma tarzları hakkında yine ayni makamın murakabesine tâbi olması söz götürmez. Vekil bu nezaret hakkını, ya bizzat yahut Baro merkezinde bulunan en yüksek dereceli hâkim vasıtasile kullanabilir. Fakat avukatları kim, nasıl murakabe edecek? Lâyihaya göre avukatları dahi en yüksek dereceli hâkim veya Adliye müfettişleri vasıtasile murakabe ettirmek hakkı Vekile verilmişti. Müellif, geçmişte avukatların baro tarafından istenildiği gibi murakabe edilemediğini ve bundan müdafaa makinesinin müteessir olduğunu göz önünde tutarak, (avukatların yazıhaneleri, kütüphaneleri, dosyaları olup olmadığı, işleri ciddiyetle takip edip etmedikleri gibi hususların) en yüksek dereceli hâkimler tarafından murakabesine taraftar olmuştu.[1] İstanbul Barosu İnzibat meclisi ve umumî heyeti, avukatların yalnız mensup oldukları barolar tarafından

(1) Müellifin bu görüşile buna karşı umumî toplantıda yapılan itirazlar, acı tatlı münakaşalar, verilen cevap ve kararlar hakkında fazla malûmat almak isteyenlerin İstanbul Baro Mecmuası sene 10, sayı 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 nüshalarına müracaatları.

murakabe edilmesi esasını kabul ile murahhaslarına o yolda talimat vermiş olduğundan murahhaslar, kongrede bunu müdafaa ettiler.

839 – Kongre müzakerelerinin özü. Baroların murahhasları, avukatları murakabe hakkının hâkimler veya adliye müfettişleri vasıtasile kullanılmasına itiraz ettiler. Bir kere, avukatlık, hususî ve kendi âdet ve an'anelerine tâbi bir müessesedir, dediler, onu ancak o âdat ve an'aneleri bilen kendi aile meclisi murakabe etmelidir. İkinci derecede, hâkimlerin ve adliye müfettişlerinin her hangi bir hisse kapılarak murakabe vazifelerini iyi yapamamaları mümküdür. Bir ihbar, bir arzuhal üzerine harekete gelmeğe mecbur olacak olan bu makamların müdahalesinden bir netice hasıl olmaz, belki müdafaa cihazı müteessir olur. Müstakil bir müesseseyi adlî makamların murakabesine tâbi tutmakla istiklâlini baltalamış oluruz. Sonra, bu makamların her istedikleri zaman avukat yazıhanesine girmeleri, dosyalarını ve çekmecelerini karıştırmaları kanunun temin ettiği meslek sırrına karşı bir tecavüz teşkil eder. Daha sonra kanun vazıı, avukatların meslek suçlarından dolayı murakabe ve tecziyelerini Baro Disiplin meclislerine ve onların kararlarının temyizini de haysiyet divanına vermiştir. Hâkimler veya adliye müfettişleri kurukuruya teftiş yapacaklar ve bir karar veremiyeceklerse bundan hiç bir netice çıkmayacaktır. Bir karar vereceklerse Disiplin meclislerinin ve haysiyet divanlarının kaza salahiyetlerini kullanmış olacaklar. Halbuki bir vazifenin ayrı ayrı makam ve merciler tarafından görülmesi doğru değildir. Şu halde Bu murakabenin barolar vasıtasile yapılması hem umumî prensiplere muvafık düşer, hem de daha iyi yapılmasını kolaylaştırır.

Vekâlet namına hazır bulunan zatların da iltihakı üzerine müellifin bulduğu aşağıdaki formül ittifakla kabul edilmiş ve madde şu şekli almıştır.

> Adliye Vekili bütün avukatlarla İdare meclisi ve Baro reisi üzerinde nezaret hakkını haizdir. İdare meclisi ve Baro reisi üzerindeki nezaret hakkını Baro merkezinde bulunan en yüksek dereceli hâkim ve avukatlar üzerindeki nezeretini Baro İdare Meclisi vasıtasile kullanır.

3499 sayılı kanunun 81 inci maddesinin aynen kabul etmiş olduğu bu şekle göre Adliye Vekili avukatlar üzerinde yüksek nezaret hakkını haizdir. Bu yüksek nezaret, avukatlık müessesesinin hürriyetine, istiklâline karşı tecavüz teşkil etmez. Bu daha ziyade Esas teşkilâtı kanununa göre avukatların başlarının bağlandığı yeri göstermek için konulmuş bir kayıttır. Adliye Vekili, Adliye teşkilâtından âmmeye karşı mes'uldür. Büyük Millet Meclisinde bir memur hakkında sorulan bir suale nasıl o memurun mensup olduğu vekil cevap verirse avukatlara ait işler için de, Avukatlık kanununun tatbikine memur olan Adliye Vekili cevap verecektir. Fakat Adliye vekili bu yüksek ve nazarî murakabe hakkını fiilen kullanmak ve meselâ bir avukat hakkında yapılan bir şikâyeti tahkik etmek isterse bunu avukatın mensup olduğu Baro reisine yazacak, reis kendi salâhiyeti dahilinde ise icabını yaparak, değilse Disiplin meclisine havale ederek neticesini Vekile bildirecektir.

840 – İdare meclisi ve reisin murakabesi. 460 sayılı Avukatlık kanununda, İdare meclisi ve Baro reisinin Vekâlet tarafından murakabe edileceğine ve icabında meclisin dağıdılıp yeni seçim yapılacağına dair bir kayıt yoktu. Fakat bu, hiç bir zaman, devlet otoritesinin nezaretinden hariç kalındığı ve yapılan yolsuzlukların murakabe edilemiyeceği mânasını ifade etmezdi. İnzibat meclisinin levhayı yapmak, avukatlar üzerinde kaza hakkını kullanmak vazifeleri ve bunların tâbi olduğu dereceler kanunda muayyendir. Bu böyle olmakla beraber seçimde bir yolsuzluk olduğu, İnzibat meclislerinin ve Baro reislerinin vazifelerini ihmal ettikleri veya hiç yapmadıkları hallerde Vekâletin veya vereceği emir üzerine müddeiumumiliğin işe el koyarak resmî bir müessese olan Baro İdare meclisi hakkında tahkikata başlamasına umumî hükümlerin müsait olduğuna şüphe yoktu. Bununla beraber, kanunun tatbik mevkiinde kaldığı on beş yıl içinde, Vekâletle veya müddeiumumiliklerle baroları bu alanda çarpıştıracak esaslı ihtilâflar olmamıştır.

Büyük kanun, müdafaa müessesesini yeni nizama sokup teşkilâtlandırdığı, murakabe unsurlarını kuvvetlendirdiği sırada İdare meclisile Baro reisinin tâbi olacakları nezaret sistemini dahi tayin etmiştir. Bu nezaret hakkı, pek tabiî olarak, devlet namına Adliye Vekiline aittir. Ancak meşguliyeti çok olan Adliye Vekili, icabında, bu hakkını Baro merkezinde bulunan en yüksek dereceli hâkim marifetile kullanır.

Lâyihada nezaret hakkının en yüksek dereceli hâkim veya adliye müfettişleri vasıtasile yapılabileceği yazılmışken kongre bunun yalnız en yüksek dereceli hâkim tarafından yapılmasında (Bak. No. 839) ısrar etmiştir.[2] Sebepleri şudur:

a – Hâkimlik ve baro, ayni gaye üzerinde çalışan iki müessesedir. Hattâ onun içindir ki birisine büyük, ötekisine küçük kardeş denildiği olur. Küçüğün büyüğü tarafından teftiş edilmesi çok tabiî ve makul olabilir.

b – Şimdiye kadar çok müstakil yaşamış, hiç bir teftiş görmemiş olan baroların kaza makamları tarafından teftiş ve murakabe edilmesi o kadar ağır gelmez. İdare memurlarının murakabesine tâbi tutulmak, bu bakımdan, baroları kırabilir.

c – Daima kanunlarla, baroların âzası bulunan avukatlarla temasta bulunan hâkimlerin baroyu teftiş etmeleri daha kolay ve verecekleri kararlar, idare memurlarınınkinden daha isabetli olur.

d – Nihayet birer idare memuru olan ve kanunun tatbikile fiilen o kadar meşgul olmıyan adliye müfettişlerinin hislerine kapılmaları ve hususî emir ve talimatnamelerle yolsuzluk tesbitine kalkışmaları mümkün iken müstakil olan ve yalnız kanun hükümlerini tatbik eden hâkimlerin bitaraflıklarından şüphe edilemez.

Kongrenin ittifakla kabul etmiş olduğu esaslardan birisi de bunlar olmuştur.

---

(2) Müellif bu görüşü evvelden beri müdafaa etmişti. (Bak: Baro mecmuası, sene 10, sayı 8, 9, sahife 5065).

84 – Ne gibi haller murakabe edilebilir? Kanunun bu kaydına bakarak baroların ve başkanların her hal ve hareketleri, her kararları Adliye Vekili veya en yüksek dereceli hâkim tarafından tetkik ve murakabe edilecektir, manası çıkarılmamalıdır.

Baro levhalarına kayıt ve kabul kararını vermek, levhayı yapmak, baro memurlarını tayin ve azletmek, avukatların meslek borçlarını yapıp yapmadıklarına bakmak, avukat ve stajyerleri cezalandırmak, avukatların birbirlerile veya müvekkillerile olan ihtilâflarını uzlaştırmak... ilâh İdare meclislerine ve başkanlara aittir. Bu gib kararlara karşı bir diyeceği olanlar yine kanunun gösterdiği yollara müracaatla düzeltilmesini isteyebilirler. Adliye Vekâleti bu gibi hallerde Barolara müdahale edemez. Keza kanunun umumî heyete vermiş olduğu hak ve salâhiyetlere tecavüzü de düşünülemez.

Murakabeye tâbi olan muameleler, aşağıdaki haller veya buna benzeyenlerdir:

Baroya kayıd ve kabul için müracaat eden stajyerin talepnamesi on gün zarfında ilân olunacak (Bak. No. 426). İdare Meclisi bir ay içinde kabul veya red hakkında bir karar verecektir (Bak. No. 428). Ya işlerinin çokluğundan veyahut ihmalinden dolayı bu müddetleri geçiren ve müracaatlar ve şikâyetler üzerine veya resen yapılan yolsuzluklara bir türlü karar vermeyen ve işleri sürüncemede bırakılan İdare Meclisini Adliye Vekâleti vazifesini yapmağa davet eder. Fakat bu yalnız, kararını ver, demek olup yoksa şu yolda karar ver, demek değildir.

Kanun, stajın ne suretle, nerede, ne kadar müddet yapılacağını yazmış, İdare meclisine ve Baro başkanına âit bir takım nezaret hakları tesbitetmiştir. Bu vazifeleri yapmakta tekâsül gösterenlere şikâyet vukuunda veya resen haber aldığında, Adliye Vekili vazifelerini hatırlatır.

Avukatlar yazıhane açmağa mecbur olduklarından yazıhanesiz avukatlık yaptıklarına muttali oldukları hakkında Vekâlet Baronun ve başkanın dikkat nazarını çekebilir.

Adlî müzaharet bürosunu teşkil etmeyen, umumî hey'et kararlarını yerine getirmeyen İdare Meclisleri ve Baro başkanlarıda, bu bakımdan, murakabeye tâbidirler.

Sözün kısası Adliye Vekili, avukatlık kanununun barolara ve başkanlara vermiş olduğu vazifeleri yapıp yapmadıklarına bakar. Umumî hey'et toplantılarında müzakere nisabı olmadığına, seçime fesad karıştırıldığına dair yapılabilecek şikâyetleri bizzat veya mümessili hâkim marifetile tetkik ettirir (Bak. No. 150). Bu ve bunun gibi halleri tetkik etmek veya ettirmek vekilin hakkı ve vazifesidir.

842 – İdare Meclisinin feshi. Yukarıda yazdığımız nezaret hakkının kullanılması, yapılmayan bir takım idari vazifelerin yapılmasını icap ettirdiği halde İdare Meclisinin murakabe hakkını kullanmaması ve bunda ısrar etmesi bu meclisin fes-

hi ve yeniden seçim yapılması gibi ağır neticeler doğruabilir. Şöyle ki: Avukatlık vekar ve haysiyetinin muhafazasına, mesleğin adalet gayelerine uygun olarak sadakat ve şerefle yapılmasına nezaret etmeyen ve yahut bu hakkını suiistimal eylediği görülen İdare Meclisi, Adliye vekilinin kararile fesh olunabilir. Bu takdirde Umumî hey'et fesh kararının tebliğinden itibaren on beş gün içinde Adliye Vekili tarafından yeniden seçim yapmağa davet olunur. Baro Reisine ve İdare Meclisine âit vazifeler, yeni meclisin seçimine kadar, en yüksek dereceli hakimin inhası üzerine Adliye Vekilince Baroya kayıtlı avukatlardan teşkil edilen üç kişilik bir hey'et tarafından görülür.

Baroların bütün idare vazifeleri gibi murakabe haklarını da titizlikle yapacaklarına ve İdare Meclislerinin feshi gibi ağır muamelelere uğramaktan sakınacaklarına hiç şüphemiz yoktur. Fakat kanun, her ihtimali göz önünde bulundurarak böyle bir müeyyide koymayı faydalı görmüştür.

843 – Bu ağır müeyyidenin sebebi. Avukatları mürakabe etmeyen İdare Meclislerinin feshedilebileceği gibi ağır ve bir bakımdan Baroların istiklâlini muhil bir hükmü koymaya kanun vazii neden mecbur olmuştur? Bunun sebebi pek açıktır. Devlet, Baro müesseselerini kurar, onları adaletin iyi dağıtılmasına ortak ederken ve bu gayenin husuli için manevi şahsiyetlerine ve azası bulunan avukatlara bir takım haklar ve imtiyazlar verirken en mühim bir şeyi göz önünde tutmuştur ki oda mesleğin şerefle, sadakatla yapılmasıdır. Türk medenî hukukunun en başlı prensibi nasıl (hüsnü niyet) ise avukatlık kanununun bel kemiği de mesleğin şeref ve sadakatla ifasıdır (Bak. No. 569 ve sonrakiler). Avukatlık kanunu, meslek adamlarının doğru, namuskâr, temiz vatan evlâtları olmalarını, aldıkları bu yüksek vazifeyi Devletin ve milletin beklediği dürüstlükle yapmalarını istemiştir. Orta ve yüksek tahsiller, stajlar, Baroya kayıt ve kabul sırasında yapılan tahkik ve tetkikler hep bunun içindir. Vazifesini adaletin icaplarına uydurmayan avukat bu şerefe lâyık olmadığını isbat ettiği cihetle meslek cezasına çarpdırılmalıdır. Bunu mensup olduğu Baro Meclisi yapacaktır. Baroların başlıca vücut hikmeti ahlâk bekçiliği olunca bu vazifelerin yapılmadığı ve yahut kast altında kötü yapıldığı hallerde devlet otoritesinin harekete gelmesinden daha tabii bir şey olamaz.

ÜÇÜNCÜ KISIM

İdare Meclisinin Disiplin vazifeleri

1 – Umumî

844 – Şiddetli murakabe. Baroları, avukatların hususî menfaatlarını korumak, müdafaa ve istişare inhisarı teşkil ederek para kazanmalarını temin etmek, (Farmason Locaları) gibi işlerini kendi aralarında görerek dışarıya sızıntı vermemek için teşkil edilmiştir, sananlar çok aldanırlar. Böyle bir şey nasıl mümkûn olabilirki baroyu kuranlar avukatlar değil, devlettir. Devlet ise âmme menfaatlarını göz önünde bulundurmadıkça bir zümrenin, bir teşekkülün hususî menfaatını korumaktan uzaktır.

Baro, kendi menfaatlarını temin için avukatların teşkil ettikleri her hangi bir (Hususî Cemiyet) değildir. Baro, âmme intizamı namına kendisine bir takım haklar verilmiş, borçlar yükledilmiş ve devlet tarafından teşkil edilmiş, murakabaya tâbi tutulmuş resmî bir müessesedir (Bak. 36 ve sonrakiler, 766).

Azasından birisi haksızlığa uğradığında, mahkemelerden ve resmî makamlardan meslek haysiyetinin istediği iyi muameleyi görmediğinde veyahut manevi şahsiyeti her hangi bir tecavüze uğradığında Baro elbette müdahale ve azasının ve topluluğun şerefini, menfaatlerini ve kanunî imtiyazlarını müdafaa eder. Bu onun hakkı ve vazifesidir. Fakat dikkat olunursa görülür ki bunlar bile, her hangi bir maddî menfaatın temini için değil, belki âmme hizmetine kendisini vermiş olan adalet amelesinin veya kurumunun vazifesini yaparken gördüğü zorlukları önlemek, Barolara lâyık oldukları saygıyı göstermek ve bu suretle adaletin daha iyi dağıtılmasını kolaylaştırmak içindir.

Baroların teşkilile kovalanan gayelerin nelerden ibaret olduğunu bu kitabın ilk sayfalarında anlatmış bulunuyoruz (Bak. No. 38). Baroların en mühim vazifelerinden birisi, azasını meslek an'anelerinin koruyucu şiddeti ile murakabe etmek ve icabında cezalandırmaktır.

Barolara bir takım haklar ve imtiyazlar veren ve onu kaza teşkilâtının bir parçası gibi telakki eden devlet, mensuplarını murakabesiz bırakamazdı. Bir taraftan hak, diğer taraftan şiddetli murakabe. Biri ötekinin bekçiliğini yapan iki kuvvet yan yanadır. Vekâletin mucip sebepler lâyihasında da denildiği gibi (Kanunun âmme

menfaatı düşüncelerine dayanarak ihdas ve himaye ettiği bir mesleğe mensup olanlar, yaptıkları vazife icaplarına uygun ve ahlâki mahiyette bir takım borçları üzerlerine almış olurlar. Bu borçlar bilhassa adaletin dağıtılmasına ortaklık edenler için hususî bir mahiyet alır. Bunun içindir ki, murakabe ve icabında tecziyeleri pek tabiidir) (Sahife: 9).

Yüksek tahsil görmüş, stajını yapmış, ahlâk şartları denenmiş ve bir Baroya kaydolunmuş olan avukat, bütün bilgisini adaletin iyi dağıdılması gayesine hasredecektir. Bu böyle olmakla beraber aldığı işi ihmal eden, doğruluk, namuskârlık, feragat, menfaati istihkar gibi meslek icaplarından ayrılan, avukatlık şeref ve haysiyetine mugayir hareketlerde bulunan, meslekî faaliyette vazifesini yapmıyan veya mesleğin emrettiği dürüstlüğü göstermiyen avukat, doğmasına sebep olduğu maddî zararların tazmininden başka disiplin cezalarına da uğratılır. Avukat kadar hususî ve resmî hayatı murakabe altında bulundurulan ve onun kadar şiddetle cezalandırılan başka bir meslek erbabı yoktur, desek, mübalâğa etmiş olmayız. Onun başı üstünde, eğri yoldan yürüdüğünde düşecek değirmen taşı, kellesini uçuracak inzibat kılıcı vardır. Devletin yalnız avukatları adalet işine ortak etmesi, muameleci, komisyoncu, takipçi gibi muhtelif namlarla iş takip eden adamları kazâ ve idare makamlarına sokulmaktan meneylemesi sebeplerinin en başlıcası, avukatların böyle resmî teşekküle bağlanması ve o teşekkül tarafından daima murakabe edilmesi, berikilerin ise hiç bir murakabe ve ceza müeyyidesine maruz bulunmamasıdır.

2 – Avukatların hususî hayatlarının murakabesi

845 – Hususî hayat ne gibi hallerde murakabeye tâbidir? (Baro İnzibat Meclisi, ... yatakta nasıl yattığına varıncaya kadar avukatın her hareketini murakabe edebilir) denildiği zamanlardan çok uzağız. Bu düşünce, öz kaidesi haysiyet ve vakar olan avukatın Adliye sarayında ve yazıhanesinde olduğu kadar dış hayatında da haysiyet ve şerefini korumağa mecbur olduğunu gösteren bir titizliğin ifadesi olsa da, hususî hayatının her safhasında, mahrem aile hayatında Baronun kendisini takip edeceğini kabul edemeyiz. Avukat da, her insan gibi, hürdür, yaşama ve eğlenme tarzında kendi hür arzusuna tâbidir.

Ancak, vazifeleri icabı, yüksek işlere ortak edilmiş olan kimselerin, umumî hükümlerden ayrı olarak, hususî ve meslekî ahlâk prensiplerine bağlanması düşünülmüştür. Bir esnafın, bir tacirin, bir mühendisin, hattâ bir hekimin hususî hayatına kimse karışamaz. Fakat gördüğü iş âmme hizmeti olan ve vazifesini Adliye sarayında hâkimlerin veya diğer Devlet makamlarının önünde gören ve şahsile, temsil ettiği otorite birbirine karışan avukat, hususî hayatında, bir dereceye kadar murakabeye tâbi tutulmuştur.

Baro, avukatların meslek dışındaki hâl ve hareketlerine büsbütün yabancı kalamaz.

Avukat, mesleğin vakar ve haysiyetile telifi mümkün olmıyan her türlü hâl ve hareketten çekinecektir (Madde: 24). İdare Meclisi, avukatlık vakar ve haysiyetinin muhafazasına nezaret edecektir (Madde: 73). Aşağı taraflarında mesleğin icrası hallerindeki murakabe şekillerini yazan maddeler, bu fıkralarında, mesleğin ifası esasındaki veya yazıhanedeki hâl ve hareketleri göstermeksizin umumî surette murakabeden bahsettiğine nazaran, avukatların meslek dışındaki hareketlerinin bazı kayıt ve şartlar altında murakabeye tâbi olduklarını kabul etmek yanlış olmaz (vakar ve haysiyetle kabili telif olmıyan hâller yalnız mesleğin ifası sırasında aranılmayıp avukatın hususî hayatında da bu gibi hâllerden müçtenip olması lüzumu pek tabiîîr. Pek muktedir bir avukatın hususî hayatında haysiyet kırıcı hâlleri varsa, manevî şerait bakımından bir vasfı kaybetmiş telâkki olunması zarurîdir. Adliye Encümeni mazbatasından sayfa: 18). Ne çare, avukat, hususî hayatında dahi şahsî temayüllerinden fedakârlık etmek mecburiyetindedir.

Bu bapta konulabilecek kaide şudur:

Avukatın hususî hayatı doğruluk, şeref ve haysiyet icaplarına uygun olmayıp da bu hâl, harice akseder ve iskandal derecesini bulursa Baro müdahale etmeli ve icabında cezalandırmalıdır.[1] Bulgar kanunu, haricî hayatta avukatlık şeref ve haysiyetini ihlâl edici mahiyetteki hareketlerin disiplin cezasını müstelzim olduğunu sarahaten yazar (Bak: No. 841).

Paris Temyiz mahkemesi, 8 Mart 1847 tarihinde şöyle bir karar vermiştir:

"Avukatın şahsını meslekten ayırmak mümkün değildir. Avukatın şeref ve haysiyeti, hususî hayatının dürüstlüğile kaimdir. Aile babalığı hayatında sahte işler yapmış olan avukat, meslek vazifelerini yapmıyanların çukuruna düşmüştür. Hususî hayatında kendisini çikrin ve ayıp görülecek hareketlere terkeden avukat, meslek mefkûresinin istediği kaysiyetli ve şerefli seciyeden mahrum demektir."

İdare meclisleri hususî hayatta görülen çirkin hareketlerin umumî bir iskandala sebep olup olmadığına ve bu hareketler yüzünden alenî bir ayıplama vukubulup bulmadığına dikkat, haysiyet ve vakarsızlığın alenî surette görünmesi ve bir iskandala sebep olması takdirinde müdahale ederler. Çünkü bunu yapan, bay filân değil, avukat filândır ve avukatlık haysiyetinin bahis mevzuu olduğu her yerde disiplin organlarının harekete gelmesi gerektir.

846 – Bazı misaller. Kumar oynamak bir avukat için iyi bir şey değilse de (Bak: No. 376, 379, 388, 389), hususî alanda kaldıkça İdare Meclisinin müdahalesi düşünülemez.[2] Fakat masa başında kavgalar olur, kumar alacak ve vereceğinden

---

(1) J. Appleton. p. 460.
F. Payen. Baro. Müellifin tercümesi s. 133.

(2) Bulgar Kanunu kumar oynayan avukat ve stajyerin disiplin cezasına uğrayacağını sarahaten yazar (Bak. No. 841).

dolayı davalar baş gösterir ve daha kötüsü, polis tarafından basılırsa iş değişir. Bir avukatın evinde kumar oynattığını ve hisse ayrıldığını işiten Baro reisi, her halde müdahale edecektir.

Borsa oyunlarını, faizciliği mutad san'at haline getiren, bu yüzden açılmış davalarda fahiş faiz almadım, diye yemin eden avukatın Disiplin Meclisi önünde hesap vermesi gerektir.

Kuytu bir meyhanede, iyi bir gazinoda, yahut da evinde akşamcılığını yapan avukata kimse karışamaz. Fakat meyhanede, birahanede, kafasını tütsüleyerek yüksek sesle ve herkesin dikkat nazarını çekecek surette gürültü, patırtı yapan, yazıhanesine veya Adliye sarayına sarhoş gelen avukat hakkında İnzibat Meclisinin harekete geleceği şüphesizdir (Bak: No. 376, 383, 388).

Para kazanmadığı iddiasile bir avukatın ev ve yazıhane kirasını, vergi borcunu vermemesi doğrumu dur, bilmem? Fakat bu borçlarını vermiyerek alacaklılarını mahkemelerde uğraştırdığı halde şurada, burada kumar oynayıp içki içen ve bir hayli para sarfeden bir avukatın bu hareketi çok çirkindir ve hususî hayatına taallûk etse de murakabeye tâbi olmalıdır.

"Kahvelerde, sinemalarda, barlarda bağırıp çağırmak, üstelik, bir de ben kanun adamıyım, şöyle yaparım, böyle ederim" diye tepinmek, disiplin cezasını gereklendiren bir hâldir.

Topluluğun göz yummaması icap eden diğer bazı hareketler de şunlardır:

Bir avukatın ,içinde kumar oynanan, fuhuş yapılan bir cemiyet veya kulüpte reislik, âzalık yapması ve oralardan ufak da olsa bir menfaat temin etmesi, yardıma muhtacım diye, kapı kapı yazıhane, yazıhane dolaşıp arkadaşlarından iane toplaması ve bunu âdet haline getirmesi, gazetelere imzalı, imzasız iğrenç yazılar yazması, şantaj yapması ... bunlar da müdahaleyi mucipdir.

Şeref, haysiyet, vakar, nezahet gibi şeyler için kaide yazmak zordur. Biz burada aklımıza geleni ve bazı eserlerde gördüklerimizi yazdık. Avukat şunu bilmelidir ki, yalnız Adliye sarayında ve yazıhanesinde yaptığı işlerden dolayı disiplin cezasına tâbi değildir. Hususî ve ailevî hayatının dışarıda ses veren, herkesin gözü önünde yapılan ve ayıplanan hâl ve hareketlerinden dolayı da murakabeye tâbidir (Bak: No. 376 ve sonrakiler, 383, 569, 570, 579). İdare Meclisleri ve Baro Reisleri, yolsuzluk hareketinin derecesine, hariçteki aksine, bunu yapan avukatın gençliğine veya eskiliğine bakarak geniz takdir hakkını kullanırlar.

3 – Meslek faaliyetinin murakabesi, tahkikatın açılması, duruşma ve hükmü Murakebenin umumîliği

A – Murakabenin umumîliği

847 – Kayıtsız ve şartsız murakabe. Avukatlar ve stajyerler, mesleklerinin doğrudan doğruya veya dolayısile ilgili bulunduğu her fiil ve hareketlerinden ötürü murakabeye tâbidirler. Bu hareketler Adliye sarayının koridorlarında, mahkemeler-

de, mercilerde, icra ve diğer idare makamları önünde, kendi veya arkadaşlarının yazıhanelerinde, adlî bir iş dolayısile gittikleri her hangi bir mahalde yapılsın, küçük veya büyük olsun, murakabe pençesi avukatın yakasındadır. Bu hareketler, avukatların birbirine, hâkimlere, memurlara, müvekkillerine, hasımlarına karşı olsun böyledir.

İdare Meclisleri bu hususta çok ciddî ve serttirler. Öyle olmaları da lâzımdır. Çünkü ancak bu suretledir ki, meslek, mensupluğu ile gurur duyulacak dereceye yükselir.

İdare Meclislerinin bu murakabeyi yaparken kullanacakları takdir ölçüsü çok geniştir. Kanun, filân hareketler şu ve şu cezalara çarptırılır, diye hükümler koymadığı için (Bak. No. 854, 887, 888) yolsuz hareketi, yapanı, onu bu harekete sevkeden âmilleri tartmak mevkinidedir. Tecrübesizlikten gelen, o kadar ayıp ve şerefsiz görülmiyen hallerde müsamahalı davranabilir. Eskililik, itiyad gibi hâllerde cezayı daha ağır kullanabilir.

Hakkın, kanunun, meslek an'ane ve âdetlerinin, dahilî nizamname ve talimatnamelerin yap dediği şeyi yapmamak, ve yapma dediği şeyi yapmak bir meslek suçudur. Şeref, haysiyet vakar icaplarına, meslek vicdan ve faziletinin telkinlerine uymıyan her hareket bir suçtur. Ve bu suçlar disiplin cezalarını müstelzimdir.

B – Disiplin cezaları

848 – Disiplin cezaları. Kanununun 83 üncü maddesine göre disiplin cezaları şunlardır:

1 – İhtar,
2 – Tevbih,
3 – Beş yüz liraya kadar para cezası,
4 – İşten çıkarma,
5 – Meslekten çıkarma.

İstanbul Barosunun teamülünde bir de (lâzımgelen vesayânın icrası) diye cezadan küçük ve nasihatten büyük bir muamele vardır ki, hareketi ihtar cezasını bile icap etmiyen ve fakat büsbütün de yolunda olmıyan avukata, Baro Reisinin münasip bazı sözler söylemesinden ibarettir.

Muayyen hallerde, avukatın işten men'i (Bak: No. 874 ve sonrakiler) aslî ceza olmayıp bir nevi ihtiyat tedbiridir.

849 – Bu cezaların izahı. İhtar cezası, disiplin cezalarının en hafifidir, avukatı dikkate davettir. Disiplin meclisinin kararile verildikten sonra başkan tarafından avukata yazılan bir mektupla tatbik olunur.

Nihayet bir insan olan ve her insan gibi zaafları bulunan avukatlar arasında bu en hafif cezaya çarptırılmayı bile en ağır bir şerefsizlik sayanlara şahit olmuşuzdur.

Bir Baroda, bu birinci basamağa olsun ayağını basmamış olanların veyahut her hangi bir dikkatsizlik ve yanlışlıkla işlediği ufak hatâdan pişmanlık duyanların sayısı çoğaldığını görmek, beşaret alâmetidir.

850 – Tevbih. Tevbih cezası, meslek âdâbına uymıyan fiil ve hareketlere verilir. Böyle bir cezaya çarptırılan avukat, disiplin meclisi huzurunda muahaze edilir.

851 – Para cezası. Medenî Devlet meslek kanunlarının hemen hepsinde mevcut olduğu halde Türk mevzuatında yeni kanunla yer bulmuştur. Kanun bu cezanın aşağı mikdarını tayin etmemiş, yalnız beş yüz liraya kadar diyerek en yukarı mikdarını göstermiştir. Bu da bir disiplin cezası olmak itibarile disiplin meclisi kararile verileceğine şüphe yoktur. Her halde aşağı haddi, bir kuruştan veya bir liradan başlıyacak değildir. Çünkü bugünkü rayice göre bu mikdarların kıymeti yok gibidir. Sonra para cezası, kanun vâzıı tarafından, ihtar, tevbih cezalarından daha ağır olarak düşünülmüş ve onlardan sonra tertip edilmiş olmasına nazaran aşağı haddi, az çok tesir yapacak bir mikdarda olması ve meselâ büyük Barolarda elli ve küçük Barolarda yirmi beş liradan daha az olmaması muvafık olsa gerektir.

Para cezasına veya masrafların ödenmesine dair olan kararlar, icra ve iflâs kanununun, ilâmların icrası hakkındaki hükümlerine göre infaz olunur. Para cezaları, Baro kasasına irad kaydedilir (Madde: 121). (Baro Reisinin hükmedeceği para cezası için Bak: No. 812).

852 – İşten çıkarma. İşten çıkarmanın aşağı haddi mahakimi nizamiye dava vekilleri nizamnamesinin 40 ıncı maddesini değiştiren 2 Nisan 335 tarihli (1919) nizamname maddesinde gösterilmemiş, teamülen bir ay ile bir sene arasında tatbik olunagelmişti. 460 sayılı Avukatlık kanununda aşağı haddi bir ay, yukarı haddi bir sene idi. Yeni kanuna göre avukatın bir aydan az ve bir seneden fazla olmamak üzere meslek yapmaktan menedilmesidir. Bir aydan az işten çıkarma, avukatın faaliyetinde hiç bir tesir yapmaz. Hususile İstanbul gibi, muhakeme celseleri en aşağı bir buçuk, iki ay ara ile talik olunan şehirlerde iki ay bile bir avukatın çalışmasını hiç de sekteye uğratmaz. Kanun vâzıı, cezanın filî tesirini göstermek için işten çıkarma müddetinin aşağı haddini bir ay tutmuş ve çok isabet etmiştir. Hattâ, lâyihanın eski şeklinde olduğu gibi iki ay da olabilirdi. Doğrusu, bundan daha azı, bir ceza tesiri yapamazdı. Bu düşünceyi göz önünde tutarak Baroların, hiç olmazsa iki, üç ay gibi kısa müddetle işten çıkarma cezalarının adlî tatile tesadüf eden zamanda tatbikine meydan vermemeleri lâzımdır.

Bu cezanın yukarı haddi bir senedir. Hemen bütün devletlerin Avukatlık kanunlarında ve yukarıda söylendiği üzere 460 sayılı Avukatlık kanunumuzda meslekten muvakkaten meni diye gösterilen bu cezanın yukarı haddi hep bir sene olarak gösterilmiştir. Çünkü bir seneden fazla işten çıkarma, bir avukatı büsbütün meslekten çıkarma ile müsavi gibidir ve çünkü bir sene faaliyetten mahrum edilen bir avukat, artık meslek şerefini ve müşterilerini kaybetmiş demektir ki, kendisini kolay kolay

toplayamaz. Sonra, bir seneden fazla meslekten çıkarma cezasını icap eden her hangi bir hareket, her halde çok ağır bir yolsuzluktur. Böylesini iki sene, üç sene gibi muvakkat bir zaman için Barodan çıkarıp tekrar dönebilmesi için açık kapı bırakmaktan ise büsbütün tardetmeyi kanun vâzıı daha doğru bulmuştur.

853 – Meslekten çıkarma. Meslekten çıkarma, avukatlık ruhsatnamesinin geri alınmasıdır. Avukatın darağacına asılması demektir. Disiplin cezalarının en büyüğüdür. Ağır suçlara verilir. Fakat ağır suç, hiç de umumî ceza kanunlarının aradığı suçlardan değildir (Bak: No. 854 ve sonrakiler, 886 ve sonrakiler). Avukat olmıyanların umumî hayatta işledikleri bir suç, nisbeten hafif bir cezayı mucip olabildiği halde bunu işleyenin avukat olması, meslekten çıkarılmasına kadar gidebilir.

854 – Niçin, hangi hareketlere hangi cezaların verileceği meslek kanunlarında gösterilmemiştir? Umumî Ceza kanunlarını tetkik ettiğimizde görürüz ki, kanun vâzıı, cezayı icap eden fiil ve hareketleri birer birer saymış, bunlara ne ceza verileceğini göstermiştir. Diğer kanunların cezaya ait hükümleri de böyledir. Çünkü ceza kanunlarının başında yazıldığı üzere (kanunun cezalandırmadığı fiil için kimseye ceza verilemez ve kanunda yazılı cezalardan başka bir ceza ile de kimse cezalandırılamaz. İşlendiği zamanın kanununa göre suç sayılmıyan fiilden dolayı kimseye ceza verilemez. İşlendikten sonra yapılan kanuna göre suç sayılmıyan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılamaz). Fakat bütün devletlerin Avukatlık kanunlarında olduğu gibi bizimkinde dahi şu ve şu disiplin cezalarının ne gibi yolsuz fiil ve hareketlere tatbik edileceğine dari birkaç umumî ölçekten maada (Bak: No. 888) bir kat'iyet ve tadâd görülemez.

Kanunumuzun disiplin cezasını müstelzim olarak gösterdiği yolsuzluklar şunlardan ibarettir:

Avukatlar, meslek vakar ve haysiyetile telifi mümkün olmıyan her türlü hâl ve hareketlerden çekinmek mecburiyetindedirler.

Avukatlık vakar ve şerefine uymıyan fiil ve hareketlerde bulunanlarla, meslekî faaliyette vazifelerini yapmıyan veya vazife icabı olan dürüstlüğe riayet etmiyenler hakkında disiplin cezaları tatbik olunur.

Peki amma, mesleğin vakar ve haysiyetile birleşemiyen fiiller hangileridir? meslek vazifeleri nelerdir? Bunların yapılmamasından ne anlaşılır? Meslek dürüstlüğü ne demektir? Hiç bir meslek kanununda bunların sayı ve sırasına tesadüf edemiyoruz. Bu neden? Dispilin cezalarının ehemmiyetsizliğinden mi? Hayır. Beş yüz liraya kadar para cezasını gösteren fiile ceza kanununun kaç yerinde rastlarız? (İşten çıkarma) muvakkat kürek veya nefiden, (meslekten çıkarma) müebbed kalebendlik veya idamdan başka şeyler midir? O halde bu sükûtun sebebi nedir?

Bunun sebebi, avukatlıkta suç sayılan fiil ve hareketlerin kanundan ziyade vakar, şeref, haysiyet ve dürüstlük gibi manevî vasıflara dayanmasındadır (Bak: No.

569). Ne gibi şeyler vakarsızlıktır? Meslek şerefi nereden başlar ve nerede biter? Doğruluk ve dürüstlük nedir? Ne gibi şeyler eğriliktir? Bunları birer birer saymağa hangi kanun vâzı cesaret edebilir? İtimad, haysiyet, asalet gibi manevî yüksekliklerin çevrelediği işlerde kaide kurmak mümkün müdür?

Bu mesleğin şeref ve haysiyet ölçüsü büsbütün başkadır. Her hangi bir işte hoş görülebilen veyahut beş beşlik ceza ile geçiştirilen bir hareket, avukatlıkta ağır cezalara kadar gidebilir.

Sonra, avukatlık mesleği, ilhamını Devletin ve iş sahiplerinin itimadından ve meslekdaşların karşılıklı kardeşlik ve dayanışından alır. Başka ifade ile, bizim mesleğimiz kuvvetini sopadan, etten ve kandan değil, belki asırları yararak bize kadar gelmiş ve yine asırlarca bizden sonrakilere kadar gidecek an'anelerden, âdetlerden alan bir meslektir. Böyle bir mesleğin vazife veya vazifesizliklerini kanun maddeleri nasıl sıralıyabilir?

Bir adam, ötekisinin bir parasını haksız olarak alırsa faiz ve masrafile geri verir. Zarar yapmışsa onu da öder. Fakat salâhiyeti olmadığı halde müvekkili namına para tahsil eden ve daha kötüsü, bunu müvekkiline vermeyip üstüne oturan avukatın cezası yalnız faiz ve masrafile iade etmek midir? O bir kere, salâhiyeti olmadığını ve yolsuzluğunu bildiği halde para tahsil etmiştir. İkinci derecede, mesleğin ana direklerinden biri olan (emniyet ve itimad)ı selbetmiştir. Cezası, hallerin icaplarına göre, işten çıkarmadan, meslekten çıkarmıya kadar gider.

İşte kanun vâzılarının disiplin cezalarını gereklendiren fiil ve hareketleri saymak istememeleri, meslek ahlâkının her şeyden evvel şeref, haysiyet, asalet, civanmerdlik gibi yüksek faziletlere dayanmasından ve şerefsizlik, miskinlik, pintilik gibi insan ruhunun çirkinliklerini gösteren fiil ve hareketleri madde madde yazmanın mümkün olamamasından ve bu gibi yolsuzlukları cezalandırmak için aile bağını, meslek âdâbını an'ane ve kaidelerini esas tutmak mecburiyetinden ileri gelmiştir.

855 – Cumhuriyet Adliyesi bunu nasıl görüyor? Adliye Vekâleti esbabı mucibe lâyihasında da denildiği veçhile (Sayfa: 9) hâkim, memur ve avukatın her yerde bir ve değişmez olan ahlâkî vazifeleri arasında büyük farklar görülmez. Bunlardan bir kısmı, nüfuzuna dayandıkları devlete veya mensup oldukları mesleğe, diğer bir kısmı da vazife veya vicdanlarına emanet edilmiş olan iş sahiplerine râcidir. Umumî ve sosyal nizamın muhafazasını gaye edinen ceza kanunları bu sahada kâfi bir müeyyide teşkil edemez. Esasen ceza kanununda cari olan (Nullum delictum nulla poena sine lege) (kanunsuz cürüm ve ceza yoktur) prensibi, disiplin hukukunda kabili tatbik değildir. Filhakika, ceza hukukunda suçlar kat'î surette tesbit ve tayin edilmiştir. İnzibatî hukukta ise meslekî faaliyet, şahsî şeref ve haysiyet veya içtimaî ahlâk bakımından mesleğin intizam ve itibarını doğrudan doğruya veya dolayısile alâkadar eden her nevi kusur, kanunî hükümler veya idarî emirlerde derpiş edilmemiş olsa dahi inzibatî suç sayılabilir. Çünkü bu gibi hüküm ve emirlerin in-

zibata mugayir olan bütün hareketleri derpiş veya tarif etmelerine veyahut onların anasır ve şeraitini projede iraeye imkân yoktur. Disiplin muamelelerinin tatbikini istilzam eden fiil ve hareketlerin tadad edilmemiş ve bu hususta umumî ifadelerle iktifa edilmiş olmasının sebebi budur. Kaldı ki son zamanlarda beliren bazı cereyanlara göre ceza hukukunda bile kıyas usulüne müracaat yolu açılmış bulunmaktadır.

856 – Takdir hakkı. Bunu takdir, yani ne gibi hallerin, ne gibi cezaları çağıracağını meslek ahlâk ve an'anesi bakımından tayin edecek olanlar, avukatların, âzasını kendi aralarından seçtikleri İdare Meclisleri ve yine mühim bir kısmı avukatlardan mürekkep olan Haysiyet Divanıdır. İdare Meclisleri ve Haysiyet Divanı, yukarıdan beri saydığımız meslek esaslarını göz önünde tutarak takdir hakkını kullanırlar (Bak: No. 886 ve sonrakiler). Bir yolsuzluk önlerine geldiği zaman ceza kanununu, ceza muhakemeleri usulünü karıştırmağa lüzum görmeksizin mesleği ve içtimaî ahlâkı göz önünde tutar, hallerin icaplarını inceler, yolsuzluğu mucip olan fiil ve hareketin derinliklerine iner, avukatın meslekteki geçmişine, yeniliğine, veya eskiliğine bakar, ruh hâletini tetkik eder, böyle bir fiile Paris Barosu İnzibat Meclisi ne karar vermiş? Ya biz, şu kadar yıl önce ne demişiz? Meslek ahlâk ve an'anesi neyi emrediyor? bunları gözden geçirir ve sonra ne diyecekse derler.

857 – Muhtelif ecnebi meslek kanunlarının mukayesesi. Son Alman Avukatlık kanununa göre disiplin cezaları şunlardır: Avukatlar hakkında ihtar, tevbih, 5.000 marka kadar para cezası, avukatlıktan ihraç. Avukat yamakları hakkında ihtar, tevbih, 500 marka kadar para cezası, avukat namzetliğinden ihraç.

20 Haziran 1920 tarihli kararnameye göre Fransada meslek cezaları ihtar, tevbih, muvakkaten meslekten çıkarma, Baro ve stajyer levhasından ihraç ve kaydın terkininden ibarettir. Muvakkaten meslekten çıkarma, bir seneyi geçmez (Bak: No. 179).

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri mevzuatına göre disiplin cezaları şunlardır: Tevbih, ihtar, para cezası, muvakkat veya ebedî tard (Bak: No. 247).

Belçika kanununa göre disiplin cezaları ihtar, takbih, tevbih, san'atten muvakkaten men, levhadan kaydın terkinidir. Meclis, suçlu avukatı sekiz gün ara ile en az iki defa çağırıp dinlemedikçe, san'atten men cezası veremez. Bir avukat, levhadan terkini icap edecek surette ağır bir suç işlerse sekiz gün ara ile en az üç defa dinlenmedikçe bu ceza verilemez. Suçlu avukat, kendini müdafaa için on beş gün müddet isteyebilir. Meclis, bu müddeti vermeğe mecburdur.

Romanya Avukatlık kanununa göre, İnzibat Meclisinin hükmedebileceği cezalar, tevbih, yardım sandığı menfaatine olarak 10.000'leye kadar para cezası, iki seneye kadar meslekten memnuiyet, kat'î surette tarddır.

Yugoslavya Barosunda tatbik edilen disiplin cezaları, yazılı ihtar, Baro sandıklarına irad kaydedilmek üzere avukatlar hakkında 5.000 ve avukat namzetleri hak-

kında 1.000 dinara kadar para cezası (para cezası tahsil edilemezse altı aya kadar meslekten çıkarma cezasına çevrilir), bir seneyi geçmemek üzere avukatlıktan çıkarma, avukatlıktan büsbütün çıkarmadır.

Bulgar kanununa göre meslek cezaları, tevbih, 3.000 levaya kadar para cezası, altı ayı geçmemek üzere levhadan çıkarma, müebbed surette meslekten çıkarma olup tevbih ve para cezaları bir arada hükmolunabilir.

858 – Yugoslavya ve Bulgar kanunlarına göre inzibat cezasını müstelzim hallerden bazıları. Yugoslavya ve Bulgar avukatlık kanunları, cezalarını göstermemekle beraber, inzibat cezasını müstelzim hallerden bazılarını saymak istemişlerdir. Bunlardan Yugoslavya kanununun 50 inci maddesine göre ister mesleğinde, ister başka bir surette meslekî şeref ve haysiyeti lekeliyecek fillerde ve nizamnameye mugayir hareketlerde bulunmak, inzibat cezasını müstelzimdir. 51 inci madde, inzibat cezasını müstelzim fiillerin başlıcalarını şöyle sayar: Ücretli bir vasıta ile veya müsaade edilmiyen bir şekilde müvekkil aramak, liyakatsiz yazıcılar tarafından hazırlanmış kâğıtlara imza koymak ve âdi yazıcıları himaye etmek, temsil ettiği tarafın satılığa çıkarılan malından kendi veya akrabası namına menfaat temin eylemek.

Bulgar kanununun 81 inci maddesi, avukatlarla stajyerler tarafından işleneck aşağıdaki suçların inzibat cezalırile cezalandırılacağını yazar:

1 – Meslek vecibelerine riayetsizlikten veya bunları bilmemezlikten doğan hatâlar,

2 – Meslek vazifelerinin yapılmasında gecikmek,

3 – Vazifenin yapılmasında sık sık ihmal göstermek veyahut bilgisizliği ve ehliyetsizliği açık surette görülmek,

4 – Mahkemelerle, birbirlerile ve hususî şahıslarla münasebetlerinde uygunsuz hareketlerde bulunmak,

5 – Kumar oynamak,

6 – Haricî hayatta avukatlık şeref ve haysiyetini ihlâl edecek mahiyette hareketlerde bulunmak.

C – Tahkikatın açılması

859 – Muhakeme usulü ve Alman kanunundan istifade. Disiplin takibatının mevzuu, umumî bir ifade ile, vazife veya meslek icaplarına uymıyan bir kusurdur. Gayesi, vakar veya şerefi ihlâl edilen müessesenin manevî menfaati bakımından zarurî olan disiplinin idamesidir. Vasıtaları da, bu maksatla kurulmuş olan meclis veya merciler tarafından ittihaz edilecek tedbir veya müeyyidelerdir. Disiplin takibatı bu bakımdan mevzuu memnu bir fiil gayesi sosyal nizamın idamesi, vasıtaları salâhiyetli hâkimler tarafından suçlulara karşı hükmedilen müeyyidelerden ibaret olan

umumî ceza takibatile bir yakınlık gösterir. Bu mülâhazalar ilcasiledir ki, disiplin takibatında, benzeyen prensiplerin tatbiki muvafık görülerek Avukatlık kanununun disiplin takibatı hakkındaki hükümlerinin konulmasında ceza muhakemeleri usulü kanununun dayandığı prensiplerden ve Alman Avukatlık kanunundan geniş mikyasta istifade edilmiştir. Bununla beraber, bazı hususlarda âmme davasının ve diğerlerinde hukuk davalarının karakterine benzeyen disiplin takibatının kaidelerindeki hususiyet itibarile nev'i şahsına münhasır bir mahiyet arzettiği şüphesiz olduğundan muhtelif maddelerinin tanziminde avukatlık vakar ve şerefinin müessir bir surette muhafaza ve müdafaası daima göz önünde tutulmuştur. Bu maksada vusulde Türk avukat ve Barolarına düşen vazife, devletin resmî teşekküllerine mevdu olandan daha az değildir. Bu hükümlerin büyük bir hassasiyetle tatbikidir ki, projenin hedef tuttuğu zihniyet ve merhaleyi yaratıp yaşatacaktır (Vekâlet esbabı mucibe lâyihası, sayfa: 10).

860 – Adliye Encümeninin yaptığı değişiklik. Lâyihaya göre disiplin takibatı, İdare Meclisinin umumî heyeti tarafından verilen bir kararla açılır ve cezalar Baro Reisi ve Reis vekili ile İdare Meclisinin, kendi arasından seçeceği üç âzadan mürekkep beş kişilik bir heyet (Disiplin Meclis) tarafından verilirdi. Yani idare Meclisi, Reis ve bütün âzası dahil olduğu halde, bir nevi iptidaî tahkikat heyeti mevkiinde olup tahkikatın açılmasına karar verdikten sonra dosyayı, asıl cezayı hükmeden ve disiplin mahkemesi demek olan Disiplin Meclisine gönderirdi.

Adliye Encümeni, İdare Meclisine ait kazâ salâhiyetinin bu meclis içinden ayrılacak bir heyete verilmesini muvafık bulmadığı gibi meclis içinde meclis teşkili ve her birinin vazife ve salâhiyetlerinin tesbiti suretile kanunun sadelikten ayrılarak karışıklıklara ve fazl amerasime ve bu yüzden işlerin uzamasına sebep olabileceğini düşünmüş ve kazâ hakkının toptan İdare Meclisi marifetile kullanılmasını tensip etmiştir. Şu hale göre, disiplin takibatı ve hükmetmek salâhiyeti İdare Meclisine aittir. İdare Meclisi, disiplin takibatı ile meşgul olurken ve hüküm verirken (Disiplin Meclisi) unvanını alır.

861 – Haber veya ihbar. Baro Reisi veya İdare Meclisi bir avukatın meslek zifelerine aykırı hareket ettiğini şu dört suretle haber alabilir:

1 – Alâkalının şikâyeti üzerine. Alâkalıdan maksat, avukatın müvekkil hasmı ve avukatıdır.

2 – Her hangi bir avukat ve üçüncü şahsın ihbarı üzerine Mahkazâ ve idare mercilerinde, Adliye sarayında, hariçte bir avukatine muttali olan başka bir avukat veya her hangi bir ferd bunu bilir.

Şikâyet ve ihbarlar sözle veya yazı ile reise veya meclis

Meslekdaşlar, muttali olacakları her hangi bir yolsuzluğu derhal Baro Başkanına bildirmeyi vazife saymalıdırlar. Hepimizin malı olan Baro, ancak umumî ve içtimaî bir titizlikle istenilen yüksek dereceyi bulur. (neme lâzım!) zihniyeti hiç doğru değildir.

3 – Müddeiumumînin, mahkemelerin, icra merci ve dairelerinin ve diğer makamların ihbarı üzerine. Müddeiumumî bir meslek yolsuzluğunu haber aldığı zaman disiplin organlarını harekete getireceği gibi, mahkemeler, icra merci ve daireleri ve diğer resmî makamlar dahi vazife görürken rastgelecekleri yolsuz hareketleri, Baro Başkanına bildirirler. Bilhassa mahkemelere, icra merci ve dairelerine bu hususta büyük vazifeler düşer. Bir avukat, müdafaa esnasında vakar ve itidalden ayrılırsa, davayı sebepsiz olarak uzatırsa, mahkeme dosyalarında karışıklık yaparsa, itimadı gideren hareketlerde bulunursa, müdafaaya sarhoş gelirse, hulâsa, bu ve bunlara benzer bir münasebetsizlik ederse, tahkikat hâkimi veya mahkeme, icra hâkimi veya memuru sözle veya yazı ile Baro Başkanına şikâyette bulunmak mevkiindedir. Meslek yolsuzluklarını cezalandırmakta Baro ile el ve gönül birliği yapacak olanların başında kazâ ve icra makamları gelir.

4 – Reis ve İdare Meclisi âzalarının resen haber almaları üzerine. Avukatlık bir âmme hizmeti olduğuna göre, bu vazifeye doğrudan doğruya veya dolayısile taallûku bulunan yolsuzlukları resen haber alınca, yani işitince veya görünce, Reis ve İdare Meclisi âzası harekete gelmeğe mecburdurlar.

862 – Tahkikatın açılması veya açılmaması kararı. Baro, şikâyet ve ihbar üzerine veyahut resen bir yolsuzluğu haber almıştır. Baro Başkanı pederâne salâhiyetini kullandığı halde bir netice hasıl olmamıştır. Yahut bahis mevzuu hareket, disiplin cezasını mucip, az çok ehemmiyetli bir suçtur. Başkan ve İdare Meclisi âzası, alâkalı hakkında takibat icrasına karar verilmesini meclisten isteyeceklerdir.

İdare Meclisi, tahkikatın açılması kararının verilmesine esas olacak tahkikatın icrasını kendi âzası arasından seçeceği bir avukata tevdi eder. Bu avukatın vazifesi, sübut delillerini toplamaktır. Kanun kendisine Adliye Müstantiğinin salâhiyetine benzer salâhiyetler vermiştir. Suçu ihbar edenlerin (hâkim, memur, avukat, üçüncü şahıs) ve şahit sıfatile lüzum gördüğü kimselerin ifadesini yeminle alır. Hakkında şikâyet vukubulan avukatı dinler. Bunların ikmalinden sonra raporunu yazarak dosyasını başkan vasıtasile İdare Meclisine verir.

İdare Meclisi, bu raporu okuduktan ve icap ediyorsa avukatı ve şahitleri bir kere de kendisi dinledikten sonra takibat icrasına lüzum olup olmadığına karar verir.

863 – Meclisin muamele tayinine mahal olmadığına dair kararının kat'ileşmesi. Tahkikatın açılması hakkındaki karara karşı suçlu avukatın itiraz hakkı yoktur. Çünkü İdare Meclisinin vereceği her hangi bir mahkûmiyet kararını Haysiyet Divanında gördürmek hakkı zaten mahfuzdur. Fakat İdare Meclisinin takibat

icrasına mahal olmadığına dair kararları artık o şikâyetin kapatılmasını icap edeceğinden, ikinci derecede mahallin en yüksek dereceli hâkimi tarafından tetkik edilmesi muvafık görülmüştür.

Hâkim bu kararı bozarak geri göndermiş ise İdare Meclisi tahkikatı açarak avukat hakkında müsbet veya menfî bir karar vermeğe mecburdur. Hâkim kararı tasdik ederse, yahut dosyanın tevdii tarihinden itibaren on beş gün içinde takibat icrası için iade etmezse takibat yapılması kararı kat'îleşir.

Takibatsızlık kararlarının hâkim tarafından ikinci derecede tetkike lüzum gösterilmesi, kanun vâzıının meslek murakabesine verdiği ehemmiyetin en açık bir delilidir. İstiyor ki, hiç bir meslek suçu takibatsız ve kararsız kalmasın. Âmme hizmetile ilgili işlerde otoritesini kullanan Devlet, bir avukatın bir suç işlediği iddia olunan hallerde bu hakkını veya vazifesini kendi namına en yüksek hâkime de bir kere kullandırmak, İdare Meclisinin bir zühul neticesi veya meslekdaşlık kaygusile koruma eseri olarak verebileceği her hangi bir kararı kendi namına hâkimi marifetile eletmek istemiştir.

Takibat yapılmaması hakkındaki kararın mevzuuna giren fiillerden dolayı yeniden tahkikat yapılabilmesi, yeni delillerin bulunmasına ve kaarın kat'îleştiği tarihten itibaren üç sene geçmemiş olmasına bağlıdır.

864 – Takibat icrası hangi Baroya aittir? İdare Meclisi karar verdiği takdirde disiplin takibatının icrası, avukatın tahkikata başlandığı sırada kayıtlı bulunduğu Baroya aittir.

865 – Reis ve İdare Meclisi mensupları hakkında karar. Başkan ve İdare Meclisi âzası hakkında tahkikatın açılması kararını o Baro İdare Meclisinin vermesi, arkadaşlığa ve üstünlüğe riayet etmek veyahut her hangi bir tesire kapılmak gibi sebeplerle bitarafâne olmıyabilir diye düşünen kanun vâzıı, bunlara ait tahkikatta mahallin en yüksek dereceli hâkiminin işe el koymasını münasip görmüştür. Bu hâkim evvelâ hâdiseyi tetkik ederek şikâyet veya ihbar mevzuunun tahkikata değer mahiyette olup olmadığını kararlaştırır. Eğer böyle bir mahiyette görürse dosyayı en yakın bir Baroya gönderir. Takibat icrası o Baroya aittir.

İdare Meclisi âzasının her türlü şüpheden uzak bulunması lâzımdır. Velev ki henüz takibat safhasında olsa bile üzerlerinde bir suç kokusu dolaşan başkan ve âzanın ilim, fazilet, ahlâk vasıflarile mücehhez bir teşekkülün idare ve kazâ işlerini görememeleri lâzımdır. Bunu düşünen kanun, bu kabil zan altında bulunan başkan ve âzanın tahkikat neticesine kadar iş görmemelerini ve vazifelerinin vekil veya ihtiyat âza tarafından yapılmasını emretmektedir.

866 – Bazı mühim noktalar. Baroya kayıt ve kabulden önceki fiil ve hareketlerden dolayı takibat icra edilmemesi asıldır. Bunun bir müstesnası vardır: Eğer fiil, meslekten çıkarma cezasını müstelzim olacak mahiyette ağır bir hareket ise, ta-

kibata mevzu teşkil eder. Meselâ, Baroda kayıtlı bir avukat, kaydından evvel bir sahtekârlıkla mahkûm edilmiş olduğu halde kaydı sırasında kanun ve ahlâk şartları incelenirken nasılsa haber alınamamış ve levhaya kaydolunmuştur. Fakat bu hareketi sonradan haber alınmıştır. Sahtekâr bir avukat, bunu avukat olmadan evvel işlemiştir, diye Baroda tutulamaz.

Bir avukat aleyhinde umumî ceza takibatında bulunulması dahi disiplin takibatına mâni teşkil etmez. Bununla beraber, İdare Meclisi, aleyhinde ceza takibatına başlanmış olan avukat hakkındaki disiplin muamelelerini bu takibatın devamı müddetince durdurabilir. Bu takdirde avukatı işten menetmeye mahal olup olmadığı hakkında bir karar verir.

Beraetle neticelenmiş olan bir ceza davasının mevzuuna giren fiillerden dolayı disiplin takibatının icrası, o fiillerin ceza kanunundaki maddeden ayrı ve başlıbaşına disiplin cezasını istilzam eder mahiyette bulunmasına bağlıdır. Bunu bir misal ile izah edelim:

Bir müvekkil, salâhiyeti olmadığı halde, icradaki parayı tahsil ettiğinden ve kendisine vermediğinden dolayı ceza mahkemesinde avukatı aleyhine emniyeti suiistimal ve tazminat davası açmıştır. Mahkeme, avukatın ahzü kabza salâhiyeti olmadığı halde icradan para tahsil etmiş ve müvekkiline iade etmemiş olduğunu tesbit ile beraber hâdisede emniyeti suiistimal suçunun unsuru mevcut olmadığına ve alelâde bir hakkın davası mahiyetinde gördüğü tazminat talebinden dolayı ait olduğu mahkemeye müracaatte davacının muhtar bulunduğuna karar vermiştir. Ceza kanunu bunu böyle görebilir, ceza mahkemesi böyle bir karar verebilir. Fakat bir avukatın salâhiyeti olmadığı halde müvekkili namına para tahsil etmesi ve daha kötüsü, bunu müvekkiline vermeyerek mahkemelere müracaatine kadar götürmesi, meslek nizam ve an'aneleri bakımından başlıbaşına cezayı müstelzim bir harekettir.

Başka mühim bir noktaya daha işaret etmek istiyoruz:

Avukatın şikâyetçisi feragat ederse veyahut avukatın işlediği suçlar, devletçe affedilmiş olursa ne olacak? Takibat yine devam edecek ve bir ceza verilip infaz olunabilecek mi?

Avukatlık, temizlik istiyen bir müessese olduğu için İdare Meclisi, feragat de vukubulsa, tahkikatın açılmasına karar verecektir. Çünkü meslek suçları, feragatle örtbas edilecek suçlardan değildir. Nasıl ki, tahkikata el koymak mutlaka bir şikâyete bağlı değilse, o eli kaldırmak da feragate bağlı değildir. Af hali de böyledir. Emniyeti suiistimal edenler hakkında Devlet bir af kanunu çıkarabilir. Buna rağmen, müvekkilinin emniyetini suiistimal eden avukat, mukadder olan cezasını görecektir. (Af ve feragat hallerinde dahi Disiplin Meclisinin avukat hakkında takibata devam ederek neticesine göre bir karar vermesine hiç bir mâni bulunmadığı) kongrede tebarüz ettirilmiştir.

867 – İdare Meclisi âzalığile Disiplin Meclisi âzalığının birleşebilmesi. Tahkikatın açılması kararını vermiş olan İdare Meclisi âzası, Disiplin Meclisi âzası unvanile müzakereye iştirakten memnu değildirler. Böyle bir memnuiyet, hiç bir Baroda İdare Meclisinin, Disiplin Meclisi unvanını almasına imkân bırakmazdı.

Takhikatın açılmasına karar vermiş olan İdare Meclisi âzasının, Disiplin Meclisi âzası unvanile karara iştirakleri, evvelce reylerini ihsas etmiş olmaları sebebile bitaraflığı bozacağı hatıra gelebilir. Fakat işaret ettiğimiz imkânsızlığı göz önünde tutmak lâzımdır. Bundan başka, Baro disiplin meseleleri, âdet ve an'anelere göre halledilebilen aile işlerindendir. Böyle aile işlerinde umumî kanunların umumî mahkemeler için bozma sebebi olarak gösterdikleri (reyi ihsas) gibi düşüncelerin yer bulmasına kanun vâzıı ehemmiyet vermemiştir. Kaldı ki, tahkikatın açılmasına karar vermiş olan İdare Meclisi âzasının Disiplin Meclisindeki duruşmalar ve müdafaalar sonunda beraet reyinde bulunabileceklerine şüphe yoktur. Bununla beraber bu hüküm, Adliye Encümeni tarafından ekseriyetle kabul edilmiştir (Bak: Mazbata, sayfa: 26).

D – Duruşma

868 – Duruşma gizlidir. Takibat icrasına karar verilen hallerde takibat, duruşma yapılarak icra olunur:

Duruşma gizlidir.

Mahkemelerde, muhakemelerin aleniyeti esasına muhalif olan bu hüküm, Disiplin Meclislerinin umumî esaslara göre teşkil edilmiş olan ve umumî kanunlar mucibince karar veren mahkemelerden ziyade düşünüş ve yürüyüş tarzlarında hususî kanunlardan ve âdet ve an'anelerden ilham alan aile meclisleri olmalarından ileri gelmektedir. Mahkemelerde muhakeme alenîdir. Gizli muhakeme için karar lâzımdır. Disiplin Meclislerindeki duruşmalarda esas gizliliktir .Herkese açık olması bazı şartlara bağlıdır. Bir kere hâkimler ve levhada kayıtlı avukatlar duruşmada hazır bulunabilirler. Çünkü bunlar da ayni ailenin ferdleridir.

Şikâyetçi tarafın duruşmada hazır bulunmıya hakkı vardır. Tâ ki, şikâyet ve müdafaa sebepleri iyice anlaşılabilsin.

Hâkim ve avukatlarla şikâyetçilerden başkalarına gelince bunların duruşmada hazır bulunabilmesi için lâyihada iki şartın birlikte vücudu gösterilmişti: Hakk[ı] takibat yapılan avukatın yazı ile talepte bulunması, Baro Başkanının karar v[e] olması.

Lâyihanın avukatlara bu hakkı vermesi, şeref ve haysiyetlerini korum[a] sundan ileri gelmişti. Gizli durşumalarda hazır bulunamıyanlar, (acaba [ne] büyük bir suç işlemiş? Kendisini nasıl müdafaa edecek?) Yahut (suç[lu] arkadaşları müsamaha göstereceklerdir...) diye söylenebilirlerdi

daima tecessüs, dedikodu hüküm sürer. Kendine itimadı olan, böyle dedikoduları bile istemiyen avukat, açık bir duruşma istiyebilir, masum olduğunu açık alın ile ve herkesin huzurunda bağıra bağıra söylemek isterse müsaade olunurdu. Fakat burada, avukatın şeref ve haysiyeti düşüncesi yanında bir de Baronun umumî menfaati vardı. Bu umumî menfaati, Disiplin Meclisinin Başkanı (Baro Reisi veya vekili) takdir edecekti. O da duruşmanın alenî olmasını muvafık görürse avukatın dileği yerine getirilerek duruşma salonunun kapısı dinlemek istiyenlere açılacaktı.

Fakat bu müsaade kanuna yazılmamıştır. Adliye Encümeni mazbatasında bunun münakaşa edildiğine ve şu sebepten dolayı reddolunduğuna dair bir kelime yoktur. Eğer konuşulsa ve reddedilseydi, diğer emsalinde olduğu gibi, behemehal bir işaret olurdu. Şu hale göre bu hükmün metne girmemesi, bir basma noksanı mı olduğu, yoksa encümence çıkarılıp da mazbataya mı işaret edilmediği anlaşılamamıştır.

Tevbih veya para cezasını müstelzim fiil ve hareketlere müteallik disiplin davaları evrak üzerinde tetkik ve rüyet olunabilir. Bu takdirde hakkında takibat yapılanın şifahî veya yazılı müdafaası alınmadıkça veyahut müdafaanamesini münasip bir zamanda vermeğe davet olunmadıkça ceza verilemez.

869 – Gıyabda duruşma. Kanun, duruşma için avukatın ne şekilde davet edileceğini göstermemiştir. Her halde bu davet, Adliye Tebligat Müdürlüğü vasıtasile yapılacak değildir. Kanunun gösterdiği (usulüne tevfikan davetten) maksat, avukatın duruşmaya çağırıldığından haber almasıdır. Disiplin Meclisi buna, ya taahhütlü bir mektup göndermekle veyahut avukatın her hangi bir tarzda davetten haber aldığını bildiren imzasını görmekle kanaat hasıl eder. En iyisi, gönderilecek mektubu iki suret olarak yazmak ve birisinin altına (aslını aldım) yolunda bir imza attırmaktır.

Aşağıda görüleceği üzere, Disiplin Meclisince dinlenecek şahit ve ehli hibre, müddeiumumilik vasıtasile celbedildikleri halde avukatların kendi aile meclisleri marifetile celp ve davet edilmesi, avukatın şeref ve istiklâlini korumak kaygusundan ileri gelmektedir.

Avukat, davete icabet etmez ve mazeretini de bildirmezse gıyabında duruşma yapılmasına karar verilebilir. Aleyhinde gıyaben çıkan mahkûmiyet kararına karşı avukatın ayni mecliste itiraz hakkı yoktur. Böyle bir karar ancak Haysiyet Divanında temyiz olunabilir.

Duruşmaya çağırılan avukatın kat'î bir mazereti olmadıkça mecliste hazır bulunması ve mazereti varsa yazı ile bildirmesi lâzımdır. Gelmiyen ve mazeretini bildirmiyen avukata, çağrıldığı suçtan beraet etse bile, mücerret ailesi meclisinin davetine ehemmiyet vermediği için Baro Reisi tarafından ihtarda bulunulması ve hattâ para cezasına çarptırılması mümkündür.

Bu vesile ile uzun tecrübenin vermiş olduğu bir düşüncemizi burada hatırlatmak istiyoruz:

İstanbul Barosu İnzibat Meclisinin vukubulan davetlerine bazı avukatların vaktile icabet etmedikleri, doğru, iğri mazeretlerle ruznamede dahil işin müzakeresini geciktirdikleri görülmüştür. Bu, hiç de istenilmiyen bir şeydir. Bir avukatın, Barosu tarafından vukubulan davetleri her meşguliyete tercih ederek koşup gelmesi, kendi ailesine, kendisine hörmet etmesi demektir. Savsaklama yolunu tutanlar kendi teşekküllerine hörmetsizlik göstermiş, kötü niyetlerini anlatmış olurlar. Derhal gelenler ise saygı ve itimad görülür. Bununla beraber, Baro Reisleri lâübalî avukatların kayıtsızlıklarını mukabelesiz bırakmazlar (Bak: No. 812).

870 – Şahit ve ehli hibrenin celbi. Baronun resmî bir müessese olduğunu gösteren delillerden birisini de burada görüyoruz: Şahit ve ehli hibrenin Disiplin Meclisine celpleri ve dinlenmeleri, umumî kanunlardaki esaslara benzer şekilde yapılmaktadır.

Şahit ve ehli hibre, ya meclise celbedilerek doğrudan doğruya, yahut naib vasıtasile veya istinabe yolile dinlenir. Bunu takdir meclise aittir. Bir vak'anın delili bir şahidin malûmatından ibaret ise şahit, duruşma esnasında dinlenir. Şahidin daha evvelce şahadetini ihtiva eden zabıt varakalarının ve yazılı beyanlarının okunması şifahî şahadet yerine geçemez.

İstinabe yolile verilen talimat, Baro merkezlerinde İdare Meclisi veya âzası, diğer yerlerde sulh hâkimi tarafından icra edilir.

Şahitler ve ehli hibre, müddeiumumîlik vasıtasile davet olunur... Şahadet ve malûmatları yeminle alınır.

Usulü dairesinde davet olunup da gelmiyen veyahut kanunî bir sebep olmaksızın şahitlik veya yemin etmekten çekinen şahit veya ehli hibrenin bu hareketinden doğan masraflarla beraber yirmi beş liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilmesi, Baroca şahit ve ehli hibrenin ikamet ettiği veya sakin olduğu yerin Sulh mahkemesinden istenebilir.

Bu takdirde şahit veya ehli hibrenin ihzar müzekkeresile zorla getirilmesi hâkiminden istenir. İhzar müzekkeresi verilmeyip de yeniden celpname ile edilir ve yine gelmezse, evvelce hükmolunan cezadan başka ayni suretle yi zanın hükmolunması istenebilir.

Sulh mahkemesi, bu hususta Disiplin Meclisi tarafından tanzim zabıt varakası üzerine karar verir.

871 – Bazı işlerin evrak üzerinde tetkiki. İhtar. Tev[illegible] telzim fiil ve hareketlere müteallik disiplin işleri evrak

molunabilir. Bununla beraber hakkında tahkikat yapılanın müdafaası alınmadıkça ceza verilemez.

İşten çıkarma ve meslekten çıkarma cezalarını müstelzim fiil ve hareketlerde evrak üzerinde tetkikat yapılamaması ve mutlaka şahit ve ehli hibre dinlenmesi, bu cezaların çok ağır olmasından ve hâkim mevkiinde bulunanların şahitleri ve ehli hibreyi bizzat dinleyerek vicdan kanaatlerini ona göre hasıl eylemeleri lüzumundan ileri geldiğini izaha hacet yoktur.

872 – Duruşma zabıtları ve zabıt kâtibi. Duruşma zabıtnamesi, reisin tensib edeceği bir avukat tarafından tutulur. Duruşma haricinde dinlenenlere ait zabıt varakalarının duruşmada okunması mecburîdir.

Kanunda, zaptı tutacak avukatın Dispilin Meclisi âzasından mı, yoksa levhada kayıtlılardan mı olacağı hakkında bir sarahat yoktur. Hatıra ilk gelen, mahremiyeti muhafaza için bu avukatın Disiplin Meclisi âzasından olmasıdır. Fakat Meclisten hariç bir avukatın zabıt kitabeti vazifesini görmesi, mahremiyete aykırı düşmez. Çünkü o da avukattır. Her halde kanun, bunun takdirini Baro Reisine vermiştir. Âzadan, yahut levhada kayıtlı avukatlardan hangisinin bu vazifeyi görmesi münasip olacağını o takdir edecektir. Bize kalırsa, âzası az, disiplin işleri az Barolarda bu vazifenin Disiplin Meclisi âzasından birisi marifetile görülmesi muvafıktır. Fakat İstanbul gibi, avukatlarının sayısı kadar disiplin duruşmaları da çok olan (bunu esefle kaydediyoruz) Barolarda hariçten bir avukata yaptırılması daha amelîdir. Çünkü Disiplin Meclisi âzasının vazifesi zaten kâfi derecede çoktur. Onları bir de zabıt tutmak, temize çekmek gibi işlerle yormak doğru olmaz. Sonra, İdare ve Disiplin meclisleri seçiminden hariç kalmış genç avukatları mesleğin nizam ve an'anelerine yavaş yavaş alıştırmak için istidat ve kabiliyetleri göze çarpanlardan bir kaçının Başkan tarafından seçilerek nöbetleşe zapta oturtulmaları iyi neticeler verse gerekti.

873 – Disiplin Meclisi ve Haysiyet Divanı âzasının reddi. Disiplin cezasına karar verecek heyete dahil olanların (gerek asıl ve gerek yedek âzanın) Ceza Muhakemeleri Usulü kanununda yazılı sebeplerle reddi hakkındaki talepler, reddi istenilen âzadan başkalarının iştirakile tetkik olunur.

Âzanın kendi kendini reddetmesi veyahut suçlu tarafından reddolunması hakkında C.M.U. kanununun 22 ve sonraki ve H.M.U. kanununun 28 ve sonraki maddelerinde bir takım esaslar vardır. Disiplin Meclisi ve Haysiyet Divanı âzasının reddi hususunda bunların göz önünde tutulması icap ederse de takdir ölçüsünü daha dar veyahut daha geniş almakta meclis ve divan, tam bir salâhiyeti haizdir. Bir hâkimin reddini icap etmiyen bir sebep, disiplin ve divan âzasının reddini mucip olabilir. Aksine böyledir. Çünkü bu mecliste, reylerini maddî delillerden ziyade manevî hallere dayanarak verebilecektir (Bak: No. 886 ve sonrakiler). Binaenaleyh bu meclisler, hallerin icaplarını göz önünde tutarak takdir haklarını genişçe kullanırlar.

Hükûmetin teklifinde, kongrece ittifakla kabul olunan ve Haysiyet Divanı âzasından ikisinin hiç bir sebep gösterilmeksizin reddolunabileceğini gösteren bir hüküm vardı. Bunun sebebi şu idi ki, Haysiyet Divanı, en son derecedir. İlhamını kanun maddelerinden ve sübut delillerinden ziyade şahsî ve meslekî kanaatinden alabilecektir. Bunun âzasından üçü avukatlar arasından seçilmiştir. Bu avukatlardan birisinin suçlu ile her hangi bir düşmanlığı olabilir veyahut bir davanın müdafaası esnasında aralarında ileri geri sözler teati edilmiş olabilir. Bunların red suretile ispatı mümkün olmaz. Böyle bir hâkim avukat, mahkûmiyet kararını tetkik ederken, kanunla ve delillerle bağlı olmadığı için, hislerine mağlûp olabilir. Divanın öteki âzaları gerçi temyiz hâkimleridir. Fakat onlar da insandır. Avukat, meslek hayatında bunlarla çarpışmış, kararlarını şiddetle tenkid ederek kendilerini gücendirmiş olabilir. Bunlar da onun hakkında hiç de iyi olmıyan bir fikir besleyerek his ve kanaatlerini aleyhinde kullanabilirler. Suçlu avukat için bunların reddini istemek yolu var amma, red için kanunda yazılı sebepler ister. Bu sebepler mevcut olmayınca veyahut ispat edilemeyince talebin reddolunacağı tabiîdir. Bu gibi düşüncelerledir ki lâyiha, Haysiyet Divanı âzasından ikisinin hiç bir sebep olmaksızın reddi hakkını suçluya vermişti. Encümen bu fikrayı kaldırmıştır.

Aslî ve yedek âzanın redleri yüzünden heyetlerin (Disiplin Meclisinin ve Haysiyet divanının) teşekkül edememesi halinde kur'a ile seçilecek avukat veya hâkim ile heyetler tamamlanır. Şu hale göre Haysiyet Divanındaki Temyiz Reisi ve âzalarının hep birden veya ekseriyetinin redleri halinde Adliye Vekili, Temyiz mahkemesi Reis ve âzaları arasında kur'a çekerek isabet edeni getirecektir. Haysiyet Divanına seçilmiş olan aslî ve yedek avukat âzanın divan teşekkül edemiyecek surette redleri halinde kezâ Adliye Vekili, Avukatlık kanunun 111 inci maddesi mucibince seçilerek listeye geçirilmiş 12 avukattan geride kalanlar arasında kur'a çekecektir.

Aslî ve yedek âzanın redleri suretile Disiplin Meclisi teşekkül edemediği takdirde o Baroda kayıtlı bütün avukatlar arasında kur'a çekilerek isabet edenlerle heyet tamamlanır. Şu kadar ki, bunların İdare Meclisi âzalığına seçilmeğe mâni halleri olmasın. Aksi takdirde yeniden kur'a çekilmek lâzımdır.

E – Avukata işten el çektirilmesi

874 – Ne gibi hallerde avukata işten el çektirilir? Hakkında meslekten ihraç cezasını istilzam edecek mahiyette bir fiilden dolayı İdare Meclisince takibat açılmasına karar verilmiş ve takibat yapılmakta bulunmuş olan avukat müdafaası alındıktan sonra, işten menedilebilir. Avukatların şerefli adam olmalarına pek hassas olan kanun vâzıı, belki birkaç ay sonra Baronun kapısı kendisine yeniden kapatılacak olan bir adamın faaliyetini durdurmayı düşünmüştür.

Devlet memurluğundaki işten el çektirmeye, Vekâlet emrine alınmaya benzeyen bu ihtiyat tedbiri, büyük kanunun koyduğu yeniliklerden biridir. (Bu maddeye göre, bir avukata isnad olunan ağır bir fiilden dolayı karar verilinceye kadar mesleğinin icrasında devam etmesi her halde mahzurlu olacağı âşikârıdır. Bu itibarle Devlet memurları hakkında tatbik edilen işten el çektirme mahiyetinde avukatın da işten el çektirilmesi çok isabetli bir tedbirdir. Adliye Encümeni mazbatasından, sayfa: 26). Şu kadar ki, kararın verilmesinden önce alâkalının dinlenmiş veya dinlenmek üzere davet edilmiş olup da tayin edilen günde gelmemiş olması şarttır.

Disiplin Meclisi bu karar esas olan delillerin ne hudut dahilinde ikame ve tetkik olunacağını, taleplere bağlı olmaksızın serbestçe takdir ve tayin eder (Bak: no. 886 ve sonrakiler).

Karar, hakkında takibat yapılan avukata esbabı mucibesile bildirilir.

Aşağıdaki hallerde mahkûmiyet kararının kat'îleşmesi beklenmeksizin behemehal işten el çektirmek mecburîdir:

a) Haklarında Disiplin Meclisi tarafından meslekten çıkarma kararı verilmiş olanlar;

b) Adlî makamlarca haklarında tevkif müzekkeresi verilmiş olanlar;

c) Sahtekârlık, hırsızlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, yalan yere şahitlik suçlarından dolayı haklarında son tahkikatın açılmasına karar verilmiş olanlar.

Kanun bu suçları kat'î olarak saymayıp da takdir kapısını açık bırakmış olsaydı, yalancı şahit tedariki, şahitlere akıl öğretilmesi, yalan yere yemin, iş bulmak için polis ve tevkifhane gardiyanlarile ortaklık, tefecilik gibi hareketleri de ekleyebilirdik. Bununla beraber benzer hallerde İdare Meclisinin işten el çektirme kararı vremesine bir mâni yoktur.

İşten men kararı tefhim veya tebliğ tarihinde derhal icra edilir. Çünkü mahiyeti itibarile bir tedbirdir.

875 – İşten el çektirme kararına itiraz. İşten el çektirme kararı aleyhine alâkalı avukat tarafından Haysiyet Divanı nezdinde itiraz olunabilir. Fakat itiraz, kararın icrasını durdurmaz. Şu kadar ki, divan, itirazı varid görürse kaldırır. Bu hususiaki itirazlar acele tetkik olunur.

876 – İşten el çektirme kararının neticeleri. Tefhim veya tebliğ ile tekemmül eden işten el çektirme kararış şu neticeleri doğurur:

a) İşten menedilmiş olanlar bu tarihten itibaren avukatlığa ait salâhiyetleri hiç bir suretle kullanamazlar. Bu hüküm, avukatın karısile reşid olmıyan çocuklarına ait işlerde cari değildir.

Avukatın, İdare Meclisinde bir vazifesi varsa onu da göremiyeceğinden istifa etmesi, aksi takdirde iskatı icap eder.

b) Mahkemelerle resmî daireler işten menedilen avukatları kabul etmemekle mükelleftirler.

c) İşten el çektirildiği halde her ne suretle olursa olsun avukatlık salâhiyetini kullananlar hakkında, velev ki bu karar kaldırılmış veya sonunda beraet etmiş olsalar bile, işten çıkarma veya meslekten çıkarma cezalarından birisi tatbik olunur.

d) İşten el çektirilen avukata ait davalar, Baro Başkanının tayin edeceği bir veya birkaç avukat tarafından takip olunur (Bak: 823).

Bu avukatlar, haklı sebebin mevcudiyeti halinde yardımı reddedebilirler.

Red sebeplerinin kabule değer olup olmadığını tetkik, Baro merkezindeki en yüksek dereceli hâkime aittir.

Vekâlet vazifesi, temsil edilen avukatın talimatına bağlı olmaksızın onu yapanın mes'uliyeti altında görülür. Yapılan işlerin ücretini, kendisine vekâlet olunan (işten el çektirilen) avukat öder. İhtilâf halinde ücretin mikdarı İdare Meclisi tarafından tesbit olunur. Baro, bu ücretin tediyesinden kefil gibi mes'uldür.

877 – **Kararın kaldırılması.** İşten el çektirme kararı aşağıdaki hallerde kalkar veya kaldırılır:

a) Avukat hakkında yapılmakta olan takibat durdurulmuş,

b) Avukatlık yapmağa mâni olmıyan bir ceza verilmiş olursa,

Kendiliğinden kalkar.

c) Kararın verilmesine esas olan hal veya şartların mevcut olmadığı,

d) Veya sonradan ortadan kalktığı sabit olursa,

İdare Meclisi tarafından kaldırılır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Haysiyet Divanı

1 – Bu sistemin kabulündeki hikmet ve teşekkül tarzı

878 – Eski itiraz yollarına bir bakış. 460 sayılı Avukat kanununa göre İnzibat Meclisinin kararlarından ihtar cezası kat'î idi. Tevbih, avukatlıktan muvakkat veya daimî men cezalarına dair olanlar aleyhine mahkûm avukatın ve beraet kararları aleyhine mahallî müddeiumumîlerinin bir hafta zarfında itiraz hakkı vardı. İtirazı tetkik, Asliye mahkemesi birinci reisinin başkanlığı altında toplanan dört hâkim âzadan mürekkep bir heyete ait idi. Gizli yapılan bu tetkikat esnasında İnzibat meclisinin gönderdiği bir zatin izahatı ve mahkûm avukatın müdafaası alındıktan sonra karar verilirdi. Heyetin kararı kat'î olup itiraz vukuundan itibaren bir hafta içinde verilmesi gerekti (Bak: No. 111).

İki seneye yakın bir tecrübe, bu usulün iyi netice vermediğini göstermiştir. Bazı Baro İnzibat Meclisleri murakabe hakkını Devletin ve mesleğin istediği şekilde yapamadılar. Türk Adliyesi, müddeiumumîlerin bu hususta daha faal bir rol oynamasını istedi ve 6 ikincikânun 1926 tarihli ve 708 numaralı kanunu çıkardı. Bu kanuna göre, Baro olan yerlerde mahallî müddeiumumîsi, avukatlar hakkında İnzibat cezasının tatbikini barodan isteyebilirdi. Baronun talep tarihinden itibaren on beş gün içinde bir karar vermesi mecburî idi. Bu müddet zarfında bir karar verilmediği ve verilmesine mâni sebepler yazı ile bildirilmediği takdirde müddeimumî, ayni talebi mahkemeye dermeyan edecek ve mahkeme de Avukatlık kanununun 12 inci maddesi mucibince muamele yapacaktı.

Aradan iki sene daha geçti. Bu tadilâtın da maksadı temin etmediği anlaşıldı. Bundan başka bir şey daha anlaşıldı ki o da Asliye Reisinin başkanlığı altında toplanan ve hepsi cezacı olmıyan hâkimlerin, nihayet bir ceza mahkûmiyeti demek olan inzibat kararlarını tetkikte ihtisas sahibi olmadıkları idi. Bu düşüncelerden mülhem olarak Avukatlık kanununun ikinci tadilâtı neşredildi (11 Nisan 928. Sayı: 1220).

Yeni kanuna göre, Baro İnzibat Meclisi şikâyete mebni veya resen veyahut mahallî müddeiumumîsinin talebi üzerine Avukatlık kanununun beşinci maddesindeki inzibat cezalarını tertip edecekti. İnzibat Meclisinin, talep ve şikâyet tarihinden itibaren bir ay içinde bir karar vermesi lâzımdı. Bu müddet zarfında bir karar verilme-

diği takdirde şikâyetçinin müracaati üzerine veya resen müddeiumumî ayni talebini mahkemeye dermeyan edebilirdi. İnzibat Meclisi kararları, bir hafta içinde müddeiumumîliğe tevdi ve mahkûmiyet kararları yine o müddet içinde müddeiumumî her türlü kararlar aleyhine ve mahkûm avukat, tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde ihtardan maada kararlar aleyhine itiraz edebilirlerdi. Gerek Barolar ve gerek Baro olmıyan yerlerde mahkeme tarafından verilen kararlar üzerine itiraz tetkikatının icrası o mahalde ağır ceza davalarını gören ayrı bir mahkeme varsa o mahkemeye, yoksa o davaları görmekle mükellef en yakın Asliye mahkemesine aitti. Mahkeme, Baronun ve diğer alâkalıların müdafaa ve izahlarını yazı ile beyan etmeleri için kendilerine derhal bir mehil tayin eder ve bu müddetin geçmesinden itibaren beş gün içinde evrak üzerine kararını verirdi. Bu karar kat'î idi.

879 – Eski usulün sakatlığı ve sebebi. Bu tadiller dahi yolsuzluğu görülen avukatların çabuk ve şiddetle cezalandırılmasını isteyen Türk Adliyesini memnun edememiştir. Fakat Barolar ve bilhassa istanbul Barosu hiç memnun olmamıştır. Bu, mahkeme ile Baronun ayrı ayrı düşünmelerinden ve suçun sübutu için başka başka deliller aramalarından ileri gelmiştir. Hâkim, uzun senelerin verdiği bir itiyadla ve tatbikine mecbur olduğu kanunların sevkile suçu, muhakeme usullerinin tayin ettiği delillerle sabit görmek istiyor, kat'î sübut delilleri olmıyan işlerde avukatın mazisine, hâl tercümesine, meslekteki yürüyüşüne bakılarak meclisçe verilmiş olan hükmü tasdikte tereddüt ediyordu. Hele cezanın tatbikinde daha müsamahalı davranmak lüzumunu duyuyordu. Çünkü onun tatbik ettiği kanunlara göre suçlunun lehinde hareket etmek, cezanın en hafifinden ve hafifinin de en aşağı kısmından başlamak lâzımdı. Emniyeti suiistimal eden her hangi bir vatandaşa iki ay hapisten ve elli liradan başlamak üzere ceza vermeye alışmış, bunu ceza esaslarının ruhu diye öğrenmiş olan bir hâkim, müvekkilinin emniyetini suiistimal eden bir avukat hakkındaki idam (meslekten tard) cezasını nasıl tasdik edebilirdi? Yahut ta Ceza kanununun bir liradan başlamak üzere para cezası verdiği bir hareketi avukat işlemiştir diye bir seneye kadar meslek yapmaktan men cezasile cezalandırmağa eli nasıl varardı?

Halbuki Baro denilen müessese, şeref, haysiyet gibi esaslar üzerine kurulmuş (Bak: No. 569 ve sonrakiler) ve bunlara aykırı görünen fiiller kanunlarda yazılmamış ve yazılmasına da imkân görülememiş olduğundan (Bak: No. 854 ve sonrakiler) hafif gibi görünen meslek suçlarını ağır bir surette cezalandırmak mevkiinde idi. Başkaları için hoş görülebilen veyahut ehemmiyetsiz cezaları icap ettiren suçlar, namus ve faziletine sahib, âmmenin emnü itimadına lâyık denerek adaleti dağıtma işine ortak edilmiş olan bir adamdan sadır olunca başka bir ehemmiyet almalı idi. İsmi kara listeye yazılmış bir avukatın ufak bir yolsuzluğu ağır bir intibah cezasına çarptırılmasına kâfi gelmeli idi.

Suçun sübut delillerine gelince bu da Baroca başka türlü mutalâa ediliyordu. Avukatın suçu işleyip işlemediğinin sübutu için muhakeme usullerinde gösterilen delillere ihtiyaç yoktu. Ve zaten bu mümkün de değildi. Çünkü eğrilik, kötü niyet, takipsizlik, kayıtsızlık gibi, kaynağı sırf manevî ve ruhî olan meslek kusurları nasıl el ile tutulurcasına delillerle, şahitlerle ispat olunabilirdi? Sonra avukatın suçu ya dört duvar arasında işlendiği, yahut ta şahit huzurunda işlenen cinsten olmadığı için umumî esaslara göre ispatı güçtü. Bundan başka avukat kanun adamı olduğu için bir kabahat işlerken tetik davranmayı veyahut işlediği bir kabahati örtbas etmeği bile bilirdi. Eğer meslek suçlarında mahkemeler gibi sübut delilleri aramak icabetse, günahkâr avukatların mahkûm edilmeleri mümkün olamazdı.

İşte bu zihniyet ve tatbikat farkı yüzündendir ki Baroluran suçlu dediklerine mahkemeler suçsuz dediler, yahut Baroların verdikleri meslekten tard cezasını tevbihe, bir sene men cezasını bir aya indirdiler.

880 – Büyük kanunun kabul ettiği sistem. Yeni kanunun kabul ettiği esasa göre disiplin cezalarının son tetkik mercii, haysiyet divanıdır ki temyiz birinci reisinin başkanlığı altında birisi Temyiz ikinci reislerinden olmak üzere Adliye Vekili tarafından seçilecek üç Temyiz hâkiminden ve seçim tarzları kanunla tesbit edilen üç avukattan terekküp eder.[1] Bunlardan başka üçü Temyiz hâkimi ve üçü avukat olmak üzere altı ihtiyat azası vardır.

Yüksek disiplin organının bu yolda teşkilâtlandırılması, devletin meslek disiplini meselelerine ne büyük bir ehemmiyet verdiğini, avukatların şeref ve haysiyetini ne derece korumak istediğini göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti Esas Teşkilât Kanununda bir (Divanı Âli) vardır. Onun azası Temyiz mahkemesile Devlet Şûrası içinden seçilecek zatlardır. Vazifesi, İcra Vekillerini, Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şurası reisi ve azasını ve baş müddeiumumiyi muhakeme etmektir. Türkiye Cumhuriyeti Avukatlık kanununda ikinci bir (Divanı Âli) daha vardır. Fakat adı (Hasiyet Divanı)dır. Onun reisi, Temyiz mahkemesinin birinci reisi, âzalarından birisi, aynı yüksek mahkemenin ikinci reisi ve diğerleri de hâkimleridir. Müddeiumumiliğini, Baş müddeiumumî yapar. Fazla olarak burada üç te avukat vardır. Türk adliyesinin avukatlığa böyle yüksek bir paye vermesinden ve avukatları tıpkı İcra Vekilleri, Temyiz ve devlet Şurası erkânı ve hâkimler gibi en yüksek bir Divanın mürakabesine tâbi tutmasından dolayı ne kadar gurur duysak azdır.

Disiplin işlerinde en âdilâne, en doğru kararlar çıkarmak için bundan daha teminatlı bir teşekkül düşünülemezdi. Kanun vazıı bu teminatı, Cumhuriyeti teşkilâ-

---

(1) Lâyihanın ilk şeklinde divanın hâkim âzalarının her üçünün de Temyiz mahkemesi ikinci reislerinden olacağı ve bunlarla yedek hâkimlerin dört senede bir kur'a ile seçileceği yazılı idi. Adliye Encümeni Temyiz mahkemesinin aslî vazifelerine halel getirmeden divanın toplanabilmesi için yalnız bir ikinci reisi ipka ederek iki ikinci reis yerine Temyiz hâkimlerini koymuş ve bunların adliye Vekili tarafından seçilmesini muvafık bularak maddeleri o yolda değiştirmiştir.

tında en yüksek hâkim olan Temyiz reisleri ve âzaları vasıtasile koymuştur. Fakat aynı zamanda üç avukat âzayı da iştirak ettirmek suretile muvazeneyi temin etmiştir. Çünkü, öteden beri söylediğimiz veçhile, avukatların mürakabesi alelâde bir sopa meselesi değildir. Bundan çok ziyade olarak, hususî kanunlarla, yerleşmiş an'anelerle yürüyen, ilhamını gurur, asalet ve şeref kaynaklarından alan bir aile inzibatı işidir. Uzun seneler kanunlarla uğraşmış, izah ve tefsir etmiş, hayatın kemal devresine vardığı için kin, ihtiras gibi beşer zaaflarından münezzeh bulunmuş, icabında şefkat ve merhamet, icabında şiddet göstermeyi meleke edinmiş ihtiyar Temyiz hâkimleri yanında, kanunlardan ziyade meslek an'anelerinden ilham alan, en ufak bir yolsuzluğa karşı köpüren, her şeyden ve her şeyden evvel meslek haysiyetini göz önünde tutan, yumuşak veya sert davranmayı bilen, her halde hayatın orta çağını ve tecrübelerini yaşamış olan meslek adamlarının bulunması meslek için de, suçlu için de en yüksek teminattır. Bu heyetin hariçten görünüşü bile Türk adliyesinde en yüksek hâkimlerle avukatların el ele yürüdüklerini göstermez mi? Böyle bir heyetin kararını, mutlak adalete en yakın bir isabetle karşılamamak mümkün değildir.

881 – **Haysiyet divanına avukat azanın seçilmesi.** Yukarıda söylediğimiz gibi Haysiyet Divanı, Temyiz mahkemesi birinci reisinin reisliği altında biri Temyiz ikinci reislerinden olmak üzere Adliye vekili tarafından seçilecek üç Temyiz hâkiminden ve üç avukattan teşekkül eder.[2]

Divanın avukat azalarını seçmek hakkı, demokrasi zihniyetile hareket edilerek çok azalı Barolara daha geniş iştirak temin edilmek suretile Barolara bırakılmıştır.

Kanunun (Barolar) tâbirinden anlıyacağımız, umumî heyetler olup yoksa İdare meclisleri değildir. Çünkü (Baro) tâbirinin kemali, umumî heyete mahmuldür. Sonra, Haysiyet Divanındaki avukat âzayı idare meclislerine seçtirmek, daha yüksek bir hâkimi, mâdun mevkiindeki hâkimlere seçtirmek neticesini doğurur ki doğru değildir. İdare meclislerinin buradaki salâhiyeti, aşağıda söyliyeceğimiz veçhile, umumî heyetlerin seçmiş oldukları avukatlardan on ikisi hakkında rey vermekten ibarettir.

Divanın avukat âzaları şu yolda seçilir: Levhaya kayıtlı avukat sayısı elliye kadar olan Baroların umumî heyetleri bir, elliden iki yüze kadar olanlar beş, iki yüzden fazla olanlar her elli avukata mukabil birer namzed seçerler. Baro idare meclislerine dahil olanlar namzed gösterilemezler. Çünkü bunlar, tahkikatın açılması veyahut avukatın mahkûm edilmesi için rey vermişlerdir.

Bu suretle taayyün eden namzedlerin soyadları Ankara Barosu tarafından bir umumî listede toplanarak bütün Barolara dağıtılır.

---

(2) Alman Barosu haysiyet divanı da temyiz hâkimlerinden ve avukatlardan mürekkep ise de yedi kişilik heyetten dördü avukattır. Orada da müddeiumumiliği, Temyiz müddeiumumisi yapar (Bak: No. 205).

Baro idare meclisleri umumî listenin vürudu tarihinden itibaren en çok bir ay içinde bu listeye dahil olanlardan on iki avukat seçerek keyfiyeti bir mazbata ile tesbit ederler. Bu suretle Haysiyet Divanındaki avukat âza hakkında, kendi namzedi seçilmiş olsun veya olmasın, bütün Baroların reyleri alınmış oluyor.

Bu mazbatalara göre en çok rey kazanmış olan on iki namzedin soy adları alfabe sırasıile ve rey sayısı gösterilmeksizin yine Ankara Barosu marifetile Adliye Vekâletine gönderilir.

Adliye Vekâleti, Haysiyet Divanına iştirak edecek daimî ve ihtiyat azayı bunlar arasından ayırır.

Bu suretle yapılacak seçimin, 4 senelik müddetin bitmesinden 6 ay önce yapılmış olması şarttır.

Haysiyet Divanına avukat azanın seçilmesi hakkındaki usul ilk bakışta biraz uzun ve karışık gibi gelir. Lâkin Divanın bütün Baro disiplin meclisleri tarafından bütün avukatlar aleyhinde verilen kararları tetkik edici en son merci olduğunu düşünen kanun vazıı buradaki hâkim avukatların şahıs ve seciyeleri üzerinde bütün Baroların söz söylemiş ve ekseriyetle karar kılmış olmalarını muvafık bulmuş ve bunun en şümullü yolunu izah ettiğimiz şekilde görmüştür.

Kongrede bazı arkadaşlar Haysiyet Divanı âzasının tamamen avukatlardan mürekkep olmasını teklif etmişlerse de ittifaka yakın bir ekseriyetle kabul olunmamıştır. Teklifin reddini mucip sebepler şunlardır: Baro disiplin meclisleri münhasıran avukatlardan mürekkep olduğu için Divana Temyiz hâkimlerinin iştirak ettirilmesi müvazeneyi temin edecektir; bütün azası avukatlardan mürekkep bir Divanın kararlarında hissiyat, meslek rekabeti gibi şeyler rol oynıyabilir; sonra en yüksek bir karar heyetine kendi tarafından mansup hâkimleri iştirak ettirmek Devletin tabiî bir hakkıdır; adaleti dağıtmak işi hâkimlerle avukatların müşterek vazifesi ise ondan doğan bir ihtilâfı da yine müşterek bir heyete vermek makul olur; bir çok memleketlerde disiplin kararları aleyhine vukubulan itirazları mahkemeler ve bazı yerlerde muhtelit âzalı divanlar görmekte olduğundan Türk kanun vâzıının bulduğu şekil maslahata uygun ve ikisi ortasıdır.

882 – Haysiyet Divanı azasının müddeti. Haysiyet Divanı âzasının müddeti dört senedir. Hâkim avukat âzadan müddetini dolduranların yeniden seçilmesi caizdir.

2 – İtiraz ve Tetkikat İcrası Şekli

883 – Disiplin kararlarına kimler itiraz edebilirler? Disiplin meclislerinin kararları iki muhtelif menfaati ilgilendirir. Bunlardan birisi âmme menfaati, ötekisi mahkûm olan avukatın şahsî menfaatidir. Bir disiplin meclisinin bir avukat hakkında vermiş olduğu beraet kararında isabet olmıyabilir. Yahut daha ağır ceza yerine

yavaşını hükmetmiştir. Bu gibi hallerde Devlet otoritesi harekete gelir. Meclisin aleyhinde vermiş olduğu her hangi bir mahkûmiyet kararını beğenmiyen suçlu avukat da meslek şerefini, şahsî menfaatini korumak için itiraz eder.

Disiplin meclisi kararlarının, ister mahkûmiyet ve ister beraet olsun, tasdikli birer sureti alâkalı avukata tebliğinden sonra Baro merkezinde bulunan en yüksek dereceli hâkime tebliğ olunmak mecburidir. Devlet namına ilk hareket bu hâkimden gelecektir. Disiplin meclisinin çalıştığı yerde vazife gören, hallerin icaplarını, suçlu avukatın meslek ve ahlâk vaziyetini bilmesi lâzım gelen hâkim, kararı okuduktan sonra itiraz edilmek lâzım geliyorsa talepnamesini Haysiyet Divanına gönderir. Bundan başka Adliye Vekâleti dahi aşağıdaki numarada gösterilen müddet zarfında yazılı emirle itirazda bulunabilir.

884 – Müddetleri. Mahkûm avukatın itiraz müddeti kararın tefhim veya tebliği tarihinden itibaren bir haftadır. Avukat takibat ve muhakeme safhalarına vâkıf olduğu için bu kısa müddet zarfında itiraz sebeplerini hazırlıyabileceği düşünülmüştür.

En yüksek dereceli hâkim, evrakın kendisine tevdii tarihinden itibaren on beş gün içinde itiraz edebilir. Hâkimin aslî işlerinin çokluğu dolayısile müddet biraz uzatılmıştır.

Lâyihada müphem bırakılan üçüncü bir itiraz şekli kanunda açık olarak tesbit edilmiştir ki o da Adliye Vekilinin itiraz hakkıdır. Yukarıda söylediğimiz veçhile en yüksek dereceli hâkim, aleyhine itirazda bulunmadığı disiplin meclisi kararlarını hemen Adliye Vekâletine göndermek mecburiyetindedir. Evrakın vürudu tarihinden itibaren üç ay içinde Adliye Vekili, Cumhuriyet Baş Müddeiumumiliğine vereceği yazılı emirle disiplin kararları aleyhine Haysiyet Divanına itiraz edebilir. Adliye Vekiline itiraz için üç ay gibi uzun bir müddet verilmesi, dosyayı mahallinden celp ve tetkik ile Baş Müddeiumumiliğe emir vermek için bir takım muameleler yapılması ve vakte, ihtiyaç olması gibi sebeplerden ileri gelmiştir.

885 – Tetkikat nasıl yapılır? Haysiyet Divanı, esas itibarile, disiplin davasını evrak üzerinde tetkik ve rüyet eder. Ancak işten veya meslekten çıkarma cezasına müteallik hükümlerde suçlunun talebi üzerine veya lüzumunda resen duruşma yapılmasına karar verir.

Suçlu duruşmada hazır bulunabileceği gibi, Disiplin Meclisi duruşmalarından farklı olarak, kendisini vekâletnameyi haiz bir müdafi ile de temsil ettirebilir.

Duruşma icrası suretile yapılan tetkiklerde Müddeiumumilik vazifesini bizzat Cumhuriyet Baş Müddeiumumisi görür.

Bizzat veya bilvekâle hazır bulunıyan avukat hakkında gıyaben tetkikat yapılabileceğine dair Disiplin meclisleri duruşmalarına dair vermiş olduğumuz izahlar burada da yer bulur (Bak: No. 869).

Duruşmaya raportör aza tarafından işin izahile başlanır. Bu azanın duruşmadan önce raporunu tanzim ve imza ile dosyaya koymuş olması şarttır. Raportör azanın izahatını müteakip Cumhuriyet Baş müddeiumumisi, maznun veya müdafii iddia ve müdafaalarını beyanla bunları izah için söz alırlar. Bunlar arasından itirazı yapmış olan taraf önce dinlenir. Son söz, hakkında disiplin yapılan avukatın veya müdafiinindir.

Haysiyet Divanı itirazı varid görürse, itirazın mevzuu olan mesele hakkında da karar verir.

İtiraz üzerine verilen kararlar kat'idir. Aleyhine hiç bir mercie müracaat olunamaz.

3 – Müşterek Hükümler

886 – Delilleri serbestçe takdir hakkı ve vicdan kanaati. Hukuk ve ticaret davalarını gören hâkimler, kanunun tayin ettiği haller müstesna olmak üzere, ikame olunan delilleri serbestçe takdir ederler (H.M.U. madde: 240). Ceza hâkimlerinin bu hakları daha geniştir. Onlar, irad ve ikame edilen delilleri duruşmadan ve tahkikattan edinecekleri kanaate göre takdir ile beraber (Ceza M.U. madde: 254) bazı mertebe (jüri) salâhiyetini dahi haizdirler. Ceza kanun ve esaslarının ceza hâkimlerine verdikleri bu geniş salâhiyet, hukuk ve ticaret davalarında daha ziyade vakıaların, delillerin, kanunların, bir kelime ile, dosyanın söylemesine mukabil ceza davalarında suçu işleyen adamın ve zarar görenin ruh haletleri göz önünde tutulması, suçluların lehine hareket edilmesi mecburiyetinden ve bu işlerde ötekiler gibi yazılı delilller, senedler bulunmaması, kanaatin en büyük rolü oynaması gibi sebeplerden ileri gelmektedir.

Baro disiplin işlerinde bu takdir hakkını ve vicdan kanaatini daha yüksek dereceye çıkarılmış görüyoruz. Disiplin meclisi, delillerin ne hudut dahilinde ikame ve tetkik edileceğini, talep veya feragatlere veya evvelce verilmiş kararlara bağlı olmaksızın dilediği gibi tayin eder (madde: 95). Yine aynı Meclis ile Haysiyet Divanı, irad ve ikame olunan delilleri tahkikat ve duruşmadan edinecekleri kanaate göre serbestçe takdir ederler (madde: 115).

887 – Geniş takdir hakkının sebebi. Bu hak, disiplin ve divan hâkimlerine bu kadar geniş olarak neden verilmiştir? Bunun sebebi, avukatlık mesleğinin şeref ve haysiyet gibi asalet ve hakkı korumak, hâkime büyük işinde yardım etmek gibi adalet icapları üzerine kurulmuş olmasından ileri gelmektedir. Şeref haysiyet gibi şeyler delil ile ispat edilebilir mi? Şerefsizlik, haysiyetsizlik, soysuzluk gözle görülür, el ile tutulur mu? Bunlar duyulur ve sezilir. Duymak ve sezmek ise, çok defa, delilsiz ve ispatsız olur. Bunun içindir ki Avukatlık Kanunu, hüküm vermek yolunda umumî bazı esaslar koymakla iktifa etmiş ve üst tarafını Meclis ve Divana bırakmıştır. Eğer kanun vâzıı meslek hâkimlerine bu geniş takdir hakını vermeseydi, pek çok

suçlar sabit olmaz, meslek te istenilen yüksek tepeye çıkarılamazdı. Resmî olarak üzerinde yalnız bir cübbe ile takye taşıyan avukata devlet, ferd ve cemiyetin canını, şerefini ve malını müdafaa etmek hak ve imtiyazını verirken onu böyle kıskıvrak bağlamayı, geniş takdir hakkını kullanan hâkimlerin vicdanına teslim etmeyi düşünmüştür.

888 – **Beş ölçek.** Suçun işlendiğine veya işlenmediğine ufak bir delil, bir karine, duruşma sırasındaki hafif bir tebessüm veya kızarma, göze çarpan bir telâş, ne bileyim, kara veya temiz ruhu gösteren küçük bir kıpırdama ile hüküm verebilen meslek hâkimleri, hangi suça nasıl bir cezanın tatbik edileceğini tayinde dahi aynı geniş salâhiyeti haizdir. Bu geniş salâhiyeti kanun vâzıı, esbabı mucibe leyihasında (ne kadar yüksek olursa olsun; her hangi bir İnzibat meclisi hiç bir hüküm ve kaide tanımıyan ve hudutsuz bir salâhiyeti haiz bulunan bir teşekkül olarak ad ve telâkki edilemez) diyerek, yine mesleğin şeref ve menfaati namına ve haysiyetsizlerin aleyhine bazı kayıtlarla daraltmıştır: (Şu kadar ki, bu heyetler disiplin cezalarının tayin ve tatbikinde avukatlık şeref ve itibarını kuvvetle muhafaza etmek ve mesleğin adalet gaye ve icaplarına uygun olarak icrasını temin eylemek vazifesinden ilham alırlar (Madde: 115 fıkra: 2). Mesleğin asaletini bu kadar kuvvet ve sarahatle anlatan ve her sabah okunup ibadet etmeğe değen bir metne pek az tesadüf edilir. Disiplin hâkimleri ceza verirken, ceza mahkemeleri gibi suçlunun lehine hareket etmiyeceklerdir. Cemiyetten bir adamı feda etmemek, merhametli davranmak, bu suçu işlemişse de az ceza görsün ve halini ıslah etsin de bir daha yapmasın demek, bu meslekte yoktur. Bunu herkes yapabilir, bu ufak şeyi af edelim, hoş görelim demek dahi yoktur. Bu suç, avukatlık şeref ve itibarına uzaktan yakından dokunuyor mu? Bunu aramak vardır. Bir memur için, hattâ bir hâkim için müsamaha edilen ve Ceza kanunlarına göre suç teşkil etmeyebilen bir hareket, yalnız avukatlık vakar ve haysiyetini bozduğu ve centilmenliğe yakışmadığı için ağır cezaya çarptırılmağa kâfi gelebilir. Adalet gaye ve icaplarına uymıyan, mesleği komüsyonculuğa, dellâllığa çeviren hiç bir hareket cezasız bırakılamaz. Adalet icapları, onun için çalışan amelenin doğru, namuskâr, asîl, müstakil, menfaatten müstağni olmasını, hukukî bilgiyi hakkın zaferinde kullanmasını ve meslek nizam ve an'anelerinden ayrılmamasını ister. İşte meclis ve divan hâkimlerinin ilham alacakları birinci kaynak budur.

Bununla beraber kanun vazıı pek mühim gördüğü bazı hareketlerin behemehal ve muayyen cezalarla cezalandırılmasını istemiş ve bazı ölçekler göstermiştir. Bunlardan ikisini kanunun 116 ıncı maddesinde görüyoruz. Şöyle ki:

1 – Avukatlık kanununu ikinci babında yazılı vecibelere (Bak. No. 569 620) riayet etmiyen veya tarifede muayyen ücretten daha az ücret alan[3] avukat hakkında ilk defasında en az tevbih ve tekerrüründe işten çıkarma cezası verilem mecburidir.

(3) Ücret tarifesi, yaptığı bir yardımdan dolayı avukatın en aşağı ne kadar ücret alabileceğini göstermiştir. Bundan daha aşağısını almak, avukatlık şerefini muhildir. Bunun için kanun böyle bir halin behemehal cezalandırılmasını emretmiştir (Bak. No. 537).

2 – Şeref ve haysiyeti muhil bir suçtan veya ağır hapsi müstelzim bir cürümden mutlak surette ve yahut bir cürümden bir sene veya daha ziyade hapis cezasile mahkûm olan avukatın meslekten çıkarılması zaruridir.

Yeni nizamın avukatlık vazifelerine ve şeref ve haysiyet icaplarına riayeti ne kadar mühim tuttuğunu bu ağır müeyyideler gösterse gerekir. Gerek bu hallerde ve gerek mutlak surette ağır hapse veya bir seneden fazla hapse mahkûmluk hallerinde kanunun meclis ve divana takdir ve cezayi tahfif salâhiyeti vermemesi ve behemehal gösterilen cezalara çarptırmıya mecbur tutması, hakimleri yumuşaklık, merhamet gibi sebepler veya herhangi düşünceler altında bulundurmaksızın meslek mensuplarını vazifeşinas, şerefli, hapis cezalarından münezzeh görmek ve bu gibi suçlarla lekeli olanları ağır surette cezalandırmak ve icabında aile ocağından atmak kaygusundan ileri gelmektedir.

3 – Kanun vâzu, avukatların doğruluktan ayrılmamalarını ve kötü niyetle dava temyiz etmemelerini her şeyden üstün tuttuğu için bu esastan ayrılanlar hakkında dahi meclis ve divanın takdir hakkını kullanmalarına müsaade etmemiştir. Şöyle ki, bir yılda üç ve iki yılda beş defa kötü niyetle dava temyiz ettiği sabit olan avukatlar iki sene müddetle temyiz arzuhal ve lâyihası yazmaktan ve temyiz duruşmasından memnudurlar. Bu memnuniyet hilâfında hareket edenlerin ilk defasında işten ve tekerrüründe meslekten çıkarılmaları mecburidir. (Bak. No. 585).

4 – Kanun vazıı menfaat mukabilinde avukata iş ve iş sahibine avukat bulmağı yasak etmiş ve mütecasirlerini üç aydan bir seneye kadar cezalandırmıştır (Bak. No. 596).

5 – Avukatlıktan menedilenlerle her ne suretle olursa olsun, mesaî ortaklığı eden avukat, İdare meclisince ilk defasında işten ve tekerrüründe meslekten çıkarma cezasına çarptırılır (Bak: No. 612).

Adliye Encümeninin metne kendiliğinden ilâve ettiği 117 inci madde ve mucip sebepleri için (Bak. No. 145, 146).

890[4] **– Müruru zaman.** Disiplin cezasını istilzam edecek fiillerin vukuundan itibaren üç sene geçmiş ise takip yapılamaz.

891 – Disiplin kararlarının infazı ve ilânı. Disiplin cezaları katileşmedikçe icra olunamaz.

Katileşen kararların gazetelerle ilân edilip edilmemesine gelince bunda iki görüş birbirinden ayrılmaktadır. Birinçisine göre ilân edilmemelidir. Çünkü mahrem bir aile işi herkese bildirilmiş ve avukatın şeref ve haysiyetile oynanılmış olur. İkincisine göre vazifesizlik yapmış, şeref ve haysiyeti bozan bir suç işlemiş, hapse

(4) 889 numara atlamıştır. Diğer numaraları ve atıfları baştan aşağı bozmamak için bu yanlışlığa katlanmak mecburiyeti hasıl olmuştur.

mahkûm olmuş bir avukatın zaten şeref ve haysiyeti bozulmuştur. Suç sabit olduktan, katileştikten sonra artık kırılmasından korkulacak bir şey kalmamıştır. Bunu ilân etmek, arkadaşlarının nasıl bir suç işlediğini nasıl olsa öğrenmiş avukatlara ve nasıl bir avukatla işleri olduğunu iş sahiplerine bildirmekten ibarettir ki lâzımdır. Kaldı ki avukatlar bundan sonra idarî kaza mercilerinde ve bütün devlet dairelerinde nizalı ve ihtilâflı işleri de takip edeceklerine nazaran o merci ve daireleri avukatın mahkûmiyetinden haberdar etmek için böyle bir ilânın lüzumu zaruret halini alır.

İstanbul Barosu, bizim de muvafık bulduğumuz ikinci görüşü kabul etmiş, evvelce yalnız Baro mecmuasile ilân ederken sonraları avukatın isim ve sicil numarasından ve mahkûmiyetin cins ve miktarından bâhis bulunan kısa ilânı günlük gazetelerden birine de vermeğe başlamıştır. Şu halde mahkûmiyet kararlarından işten çıkarma ve meslekten çıkarmaya ait olanlar Baronun iş'arı üzerine müddeiumumilik tarafından baro mıntakası dahilindeki kaza ve icra makamlarına bildirmekle beraber Baro Mecmuasile ve günlük gazetelerle ve ihtar, tevbih ve para cezaları yalnız gazetelerle ilân edilecek demektir. Bununla beraber bu son kısım suçların ilân edilip edilmemesine karar vermek, mahallî şartlara göre Baro İdare meclisine aittir.

892 – İlâm gibi icra. Para cezasına veya masrafların tediyesine dair olan kararlar ilâmların icrası hakkındaki hükümlere tevfikan icra daireleri marifetile tahsil olunur.

İcra işlerinin takibi baro umumî kâtibine atittir.

Para cezaları baro kasasına irat kaydolunur.

BEŞİNCİ KISIM

Baronun Merasime İştiraki

893 – Bu hususta düşünce farkları ve bize göre doğru yol. Baronun resmî müessese olması ve az çok muhafazakâr temayüller takip etmesi yüzünden adlî ve cenaze merasiminden başka merasime iştirak etmemesi bazı batı barolarınca teamül halini almıştır. Bu düşüncede bulunanlara göre bir devlet dairesi nasıl her istenilen yere gitmezse baro da öyledir. Şu halde baronun bir davete icabet edip etmemesindeki ölçü, o davete resmî adamların ve meselâ hâkimlerin icabet edip etmiyeceğidir. Baronun ağır başlı bir kurum olması ve an'anelerine bağlı bulunması dolayısile merasime iştiraki münasebetlerinde dahi başka cemiyetlerden ve şirketlerden ayrı adım atması lâzım gelir, denilmiştir.

Bu düşüncenin hüküm sürdüğü zamanlar, bilhassa ihtilâl günleri idi. İhtilâli yapan ve muzaffer olan kuvvetler baroyu siyasete âlet yapmak, fırkalarının emellerine göre tertip ettikleri merasimde bulundurmak, hoş görmedikleri hareketlere yaklaştırmamak istemişlerdi. **Robespier** ve **Napoléon**'un baroya karşı hareketleri ve baronun buna karşı aldığı vaziyet malûmdur.

Baroların her merasime iştirak etmemesi sebeplerinden birisi de o zamanlar milliyet hislerinin kâfi derecede inkişaf etmemiş olması idi. Millî ve vatanî merasim şimdiki gibi çok değildi ve baro, davet edildiği hallerde çok defa siyasî bir fırkanın isteğine âlet olmuş olmaktan korkardı. Sözün kısası o zamanların telâkkisine göre baro, mahkemelerde hakları müdafaa ile meşgul olan ve siyasetle alâkası bulunmıyan ve millî işleri biraz da siyaset sayarak bu kabil merasime öyle kolayca iştirak etmek istemiyen ve yalnız adlî merasimde bulunması lâzım gelen yarı resmî, yarı dinî ve her halde tamamen ilmî bir müessese idi.

Zaman ve telâkkiler çok değişmiştir. Baronun resmî, adlî vasfı çok kuvvetlenmiştir. O kadar ki avukatların yaptıkları hizmetin hâkimlerinki gibi âmme hizmeti ve baronun resmî bir müessese olduğu kanunlarda tasrih kılınmıştır. Fakat ayni zamanda baroların nihayet mensup oldukları vatanın ve milletin barosu olduğu, o memleketin ve milletin sevinçlerine ve elemlerine iştiraki ifade eden tezahürlere alâkasız kalamıyacağı düşüncesi dahi çok kuvvetlenmiştir. Her ne bahasına olursa olsun bitaraf olmaları lâzım gelen hâkimlerin bile milletler arası meselelerde millî bakımdan hareket etmeleri lâzım geldiği bazı eserlerde ileri sürülüp dururken hür

fertler olan ve siyasî kanaat taşımalarında mahzur bulunmıyan avukatların teşkil ettiği baronun da kendisini çevreleyen millî kaygulardan uzak bulunması caiz görülememiştir. Bugünün telâkkisine göre vatanın ve milletinin şan ve şerefinden zevk duymayan, millî ve vatanî tezahürlerde görünmek istemiyen baro, baro değildir. Barolar, siyasî bir fırkanın emellerine âlet olmamak şartile, adlî merasime olduğu gibi vatanî ve millî merasime dahi mutat olan ağır başlılıkları nisbetinde iştirak etmek mevkiindedirler.

İstanbul Barosu dahilî nizamnamesini hazırladığımız sıralarda bu gibi düşüncelerden ilham alarak baronun iştirak edebileceği merasimi son fasılda tesbit eylemiştik. Bunları şu suretle izah edebiliriz:

894 – Siyasî bir fırkanın emellerini terviç eylememek. Baro her hangi bir siyasî fırkanın emellerini terviç ve izhar eden merasime iştirak etmez. Çünkü baro, siyasî bir fırkanın barosu olmayıp vatanın, milletin ve adaletin barosudur. Resmî ve ilmî bir müessese olduğu için oraya siyaset girmez. Baro mensupları, taşıdıkları siyasî kanaati baronun kapısında bırakırlar. Baro, siyaset ihtiraslarının üstünde tutulmak lâzımdır.

895 – Hükûmetin davetlerine iştirak. Baro, hükûmetin mutat olan merasimine davet vuku bulduğu surette iştirak eder. Hükûmetin mutat olan merasimi, vatanı, millî ve dinî bayramlardır.

896 – Sıra hakkında ufak bir mülâhaza. Baroların bu gibi merasime iştirakleri sırasını tayin etmek çok mühim bir meseledir. Baronun resmî mahiyeti iyice anlaşılmadığı zamanlarda tebrik sırası, esnaf cemiyetlerinin sırası idi. Baronun esnaf cemiyetleriile, hattâ Ticaret odasile bir sırada bulunmasına tahammül edilemez. Baronun yeri, adliyenin yanıbaşıdır. Baro adliye erkânı ile beraber ve hemen onun arkasından alınmadığı merasime iştirak edemiyeceğini anlatmalıdır.

İstanbul Barosu İdare Meclisi, bu görüşünün isabetini, sırayı hazırlayan yüksek makamlara 1939 senesinden itibaren dinletmiştir. Şimdi adliyeden sonra sıra almaktadır.

Baro mümessillerinin bu gibi merasimde giyecekleri elbise, hâkimlerinkinin aynidir. Onların resmî kisveyi giydikleri yerlerde baro mümessilleri de cübbeyi giyerler.

897 – Adlî merasime iştirak. Yeni bir mahkeme veya hukuk fakültesi açılması, Adliye sarayı yapılması, hukuk fakültesinde diploma dağıtılması ve saire gibi merasime baronun iştiraki tabiidir. Bu merasimde Baro reisi veya vekilinin münasip bir nutuk söylemesi muvafıktır.

898 – Yeni hâkimleri ziyaret. (Bak. No. 639, 827).

899 – Ölen meslekdaşların hatırasına hörmet. (Bak. No. 656, 828).

SON FASIL

Genç avukatlarla gizli konuşmalar

900 – Bu faslı yazmağa neden lüzum gördük?. Yolun çoğunu aldığımız ve önümüzde pek azını bıraktığımız şu sıralarda, genç arkadaşlarım, sizinle gizli bazı şeyler konuşmak istiyorum. Bu konuşacaklarımızın kanunlarda, kitaplarda yeri yoktur. Kanunlarda, kitaplarda, meslek an'anelerinde yeri olan şeyleri bundan evvel yazdık. Şimdi konuşacaklarımız, san'atın daha temiz, daha temiz, daha rahat ve daha verimli yapılması için ne gibi şeylerin gerek olduğuna, nasıl hareket edilmesi icap ettiğine dairdir. Yani biraz da maddî taraf. Baroya ayak atarken bunları bize toptan söyliyen olmadı. Bir kitapta da yazılmış görmedik. Adliye sarayında eski bir üstattan konuşma esnasında tesadüfen işittiğimiz bir söz, öteki birinden duyduğumuz bir şikâyet ve bir figan, Disiplin Meclisinde geçen bir vak'a, bir kıvılcım... Nihayet yirmi iki senelik bir tecrübe bunları bize öğretti. Nice arkadaşlar biliriz ki işin değil fakat angariyenin çokluğundan ve kazancın azlığından şikâyet ederler. Kıymetli zamanları, hattâ sıhhatleri şunun elinde oyuncaktır. Zayıf iradeli olduklarından kendilerini bedava kullandırır, iş sahiplerinin esirleri derecesine düşürürler. Hülâsa rahat yüzü görmezler ve yarınlarından emin değildirler. Bu gizli fasılda konuşmak istediğimiz şeyler, mesleğinize, haysiyetinize toz kondurmamak, sıhhatinizi bozmamak, yazıhanenizi kapayıp ta çıktığınız zaman geniş bir nefes almak, yarını düşünmiyerek yemek masasında karınız ve çocuklarınızla kedersiz ve neş'eli bir yemek yemek, geceleri rahatça bir uyku uyumak ve ertesi günü korkusuz ve sağlam, işinize başalayabilmek için lâzım gördüğüm şeylerdir. Bab, fasıl ayırmaksızın ve hiç bir tasnife tâbi tutmaksızın bunları, kafamda doğduğu gibi, sıralayorum. Bu gizli konuşmalar, genç meslekdaşlarım, yalnız sizin içindir. Eskiler ne ise odur. Onlar bu yazıları okurken geçmişe teessüf etselerde geri dönmek ellerinde değildir. Sizler, mesleğe yeni başlıyorsunuz. Dikkat ederseniz iş sahiplerine, işlere, hâdiselere kendinizi ezdirmezsiniz.

901 – Müvekkillerle teklifsizlikten sakınınız. Mesleğin veriminin birinci sırrı, müvekkil ile teklifsiz olmamaktır. Bu, hiç şaşmayan bir düsturdur. İş sahiplerile aranızda bir mesafe bırakınız. Müvekkil yazıhanenize girerken bir kahvehaneye, bir sinemaya girer gibi girmemelidir; hele bir sigara veya kahve içmek, dedikodu ve boşboğazlık etmek için hiç gelmemelidir. Ona his ettirmelisiniz ki yazıhanenizde

yalnız iş konuşulur. Davaya, hukuka dair görüşülür ve her yardıma bir karşılık beklenir. Hattâ yazıhanenizin dışında dahi onlara bu hissi veriniz. Hülâsa, iş sahipleriyle can ciğer, sıkı fıkı, teklifsiz olmayınız. Teklifsizlik, meslek haysiyetinizi kırar, iş sahiplerine kendinizi oyuncak eder ve sizi bedava çalıştırır.

İnsanlar çok tuhaftır. Başkalarını bedava çalıştırmaktan zevk alırlar. Sizde bu emellerini gıcıklayan bir yumuşaklık görünce istismar etmek isterler. Bunun başlıca sebebi de teklifsizliktir. İşlerini gördürmek için arkadaşlıktan, dostluktan bahsederler. Öyle vaziyet alırlar, öyle dil kullanırlar ki ücret istemeğe utanırsınız. Öyle kurnaz müvekkiller vardır ki ücreti önlemek için sizi bir eğlentiye çağırır, yahut evinde veya lokantada bir iki yemek yedirir, meyliniz varsa bir kaç kadeh rakı ile çakır keyif ederler. Artık dost oldunuz. Para isteyemezsiniz. Halbuki siz o işten alacağınız ücretle yüz defa daha iyi yemek yer, daha iyi eğlenirsiniz.

Bu kadar değil. Eğer sizinle samimî dost gibi görüşen o adamın minnettar kalacağını, insanca yardımınızdan dolayı size karşı sevgi ve saygı besleyeceğini sanıyorsanız aldanırsınız. Ah, insan denilen mahlûk, ne muammadır? Ne karışık, ne bilinip anlaşılamıyan bir varlıktır. Böyle bedava çalıştırdıkları ilim adamlarına hörmet edecekleri yerde onlarla eğlenir, eğilmiş gördükçe sırtlarına daha ziyade binerler. İnsan ruhunun en çirkin bir yüzüde, zayıfı, yumuşağı ezmektir. Kendinizi ezdirmeyiniz. Yerlere kadar eğilmeyiniz. Bir ziyafet, ufak bir menfaat mukabilinde ilminizi, seciyenizi oyuncak etmeyiniz. Yardımınızın mukabilini almak, işinizde şerefli bir adam gibi saygı ve sevgi görmek isterseniz, herkese ve bilhassa davalarını aldığınız, istişarelerini yaptığınız adamlara kendinizi dirhem dirhem ve fakat kibarca satınız. Teklifsizlik, bunun birinci düşmanıdır. Müvekkillerle teklifsiz olmayınız.

Şimdi içinizden şöyle dediğinizi duyar gibi oluyorum: Yeni işe başladık, fazla kafa tutarsak iş bulamayız. Onun için iş sahiplerinin suyuna gitmeliyiz... Bu çok yanlıştır. İş sahipleri, siz yumucadıkça sertleşir, siz arkalarından koştukça kaçarlar. Dava almanın, müvekkil tutmanın, namus dairesinde para kazanmanın yolu başkadır. İyi bir tahsil görmüş, avukatlık için lâzım gelen vasıfları haiz bulunmuş iseniz, daima okuyor, çalışıyor ve dürüst hareket ediyorsanız er geç meydan sizindir. Çabuk avukat olunmaz, acele ile para kazanılmaz. müvekkilinize kendinizi ezdirip kan ter içinde boşuna çalışmaktan ve sonunda sıhhatinizi, haysiyetinizi kaybetmekten ise yazıhanede oturup kitap okumak, yahut ta mahkemelere ve konferanslara gidip bir kaç faideli söz dinlemek daha hayırlıdır.

Meslekte vakarınızı muhafaza ediniz, müvekkillerinizle aranızda mesafe bırakınız, fazla teklifsiz olmayınız, hattâ zaruret olmadıkça ve en aşağı on defa davet etmedikçe yemeğini yemeyiniz, derken yazıhaneye her gelene kafa tutunuz, çalım satınız demek istemediğimi elbette anladınız. Avukat, maddî hayatta muvaffak olmak için sempatik olacak, kibirli ve çalımlı olmıyacak, herkesi kendisinden soğutacak hallerden, sahte vakarlılıklardan sakınacaktır. Bu, muvaffakıyetin alfabesidir. Fakat

ayni zamanda bir ilim adamına yakışan ciddiyet ve vakarı da gösterecektir. Müvekkiller böylelerini arar, böylelerine sarılır ve böylelerine ücret verilir. Onlardan yardımınızın mukabilini almak, itimat görmek isterseniz sarmaş dolaş olmayınız. Sizi boşu boşuna döndürür, boynunuza zincir takar ve çabucak yıpratırlar. İyi çocuktur, derler amma, bıyık altından gülerler. Mühim bir iş çıktığı zaman, kendisini idare etmeyi bilen başka avukata müracaat ederler, kendilerinden iyi bir avukat istiyene başkalarını tavsiye ederler. Çünkü siz kendisine mühim işi becerecek, kendisini ağır satacak bir kıymet göstermemiş oldunuz.

Meslekte bu dereceye düşmekten çok sakınınız. İşe bir kere böyle başlar ve böyle bir nam alırsanız sonuna kadar küçük, orta kalır ve hiç bir zaman büyük ve zengin bir avukat olamazsınız.

902 – Çabuk açılıp dökülmeyiniz. Bu meslekte saçlarını ağartmış, her kıssadan bir hisse çıkarmış, her telden bir ses işitmiş olan eskilerin bu alanda söyliyecekleri ikinci bir sözde, size bir dava vermek isteyenlere karşı çabuk açılıp dökülmemenizdir. Yazıhanenizin kapısı açıldı. Tanıdığınız, yahut tanımadığınız bir iş sahibi içeriye girdi. Yer verdiniz, otururak işini anlatmıya başladı. Ara sıra sizden fikir soruyor: Haklı değilmiyim? Hasmım haksız değil midir? Şu delile ne dersiniz? Elimde bu ibra varken davamı yüzde yüz kazanamazmıyım?... İşin ruhu da buradadır. Bülbül gibi ağzınızı açar ve ona yerden göke kadar haklı olduğunu, bu davasını şu kadar zamanda kazanmak işten bile olmadığını söylerseniz her şeyi kaybettiniz. Bir kere, bütün vesikaları, ilgili kanun maddelerini tetkik etmeden lâf söylemek ve adamcağıza büyük ümitler vermekle bir meslek hatâsında, en yumuşak tabirile, yemek yemeden yemiş yiyen çocuğun hareketine benzer bir hafiflikte bulundunuz. İş sahibi zeki bir adam ise sizin bu hafifliğinizi görerek her halde itimadı sarsılmıştır. Mühim bir işini mümkün değil size tevdi etmez. Sonra, iş sahiplerinin çoğu, zannettiğinizden daha kurnazdırlar. Sizden alacağını aldıktan sonra çok defa gider ve bir daha semtinize uğramazlar. Yahut ta o işin hakkı olan ücretten pek azını teklif ederler. Çünkü ellerine silâhı siz kendiniz verdiniz. Bu davayı kazanmanın pek kolay olduğunu, uzun sürmiyeceğini, paraları çatır çatır tahsil edeceğinizi daha beş dakika evvel siz söylediniz. Kanunun filân maddesi kendisine hak verdiğini ve mahkeme ve icra huzurunda şöyle derse işinin lehine biteceğini öğrenmiştir. Zaten avukat hakkında yel alıp rüzgâr satan bir adam diye bulanık bir fikir taşıyor. İki satır yazı yazacak, iki de lâf söyliyeceksiniz! O lâfları da ona öğretmiş bulunuyorsunuz. Artık ne diye size itimat edecek ve istediğiniz parayı verecektir? Onun için boşboğazlıktan sakınınız. Kim olursa olsun, iş sahibine çabuk ve çok açılıp saçılmayınız. Lâyihada yazacağınız ve mahkemede söyliyeceğiniz sözleri daha davasını almadan ve kitap karıştırmadan o adama söylemeyiniz. İşte şu avukat yokmu? Sizin kadar ilmi, sempatisi olmadığı halde büyük dava sahipleri hep ona koşuyorlar, yazıhanesi bir karınca yuvası gibi işliyor neden? Bir kere araştırdınız mı? Elbette size üstün bir hali vardır. O hal, başka bir şey değilse, mutlaka, müvekkillerine derhal açılıp saçıl-

maması, kendisini idare etmesi, konuştuklarına ağır başlılığile itimat telkin etmesi, çekirge gibi sıçramaması, ilmini ve yardımını bedava satmamasıdır. Şu halde siz de onun gibi yapınız. İşi dinledikten sonra mümkünse delillerini isteyiniz, hâdiseyi biraz derinleştiriniz. Davasını kazanacağınıza dair sizde bir kanaat hasıl olmuşsa, işini üzerinize alabileceğinizi söyleyiniz. Pek sıkıştırırsa, yahut aranızda şöyle böyle bir dostluk varsa bazı prensiplerden müphem ve umumî surette bahsediniz. Fakat zinhar dökülüp saçılmayınız. Bu suretle kendisine daha ziyade itimat vermiş, fakat her şeyi öğretmemiş olursunuz. İşini aldıktan ve ücret mukavelenizi yaptıktan sonra, fırsat düştükçe, daha fazla konuşabilirsiniz.

903 – Ücretinizi kararlaştırınız. Burada konuştuklarımızın gizli olduğunu başta söylemiştim. Öyle ise, eğiliniz de kulağınıza söyliyeyim, her işten muhakkak ücret isteyiniz ve mutlaka bir mukavele yapınız.

Bütün avukatlar ve bilhassa meslekte yeni bıyığı terlemiş çağda bulunan genç meslekdaşlar, bu işin çok yabancısıdırlar. Herkese akıl öğreden, herkes tarafından işini ve kazancını bilir zan olunan avukatlar, kendi söküğünü dikemiyen terziler gibi bu hususta acınacak haldedirler. Bütün yanlış telâkkilere, dedikodulara, görünüşe rağmen avukatlar yaptıkları yardımın çok defa mukabilini almazlar ve yahut alamazlar. Bunun çok sebebi var. Mesleğin hamuru feragatle yoğurulduğu için çat kapı içeriye girene, ver bakalım paraları demek bize ağır geliyor. Sonra bizim memlekette, bilhassa yerlilerle işi olanlar bilirler ki halkımız, avukatın söylediği söze, yazdığı her kelimeye bir ücret vermek lâzım geldiğini takdir etmemektedir. Hekime gittiği zaman nabzını muayene ettirdiği, bir de reçete aldığı için (vizite) vermek lâzım geldiğini anlamağa başlayan iş sahipleri, avukat söz söylediği, bu söz ortada görülmediği, havayi nesimiye karıştığı için ücret lâzım geldiğini düşünememektedirler. İstediğiniz kadar yazıhanenize (istişare bedava değildir), (her istişareye şu kadar ücret alınır) diye levha asınız, istediğiniz kadar kinayeli lâflar söyleyiniz. Hiç aldırmaz, biraz da tanışıklık varsa kahvenizi içer, telefonunuzla konuşur, sizi bir iki saat işgal eder, Allahaısmarladık deyip çıkar giderler.

Peki amma, siz bu yazıhaneyi keyif için açmadınız, bu kadar masrafınız va Çoluk çocuk sahibisiniz. Onların hakkı üzerinde bu kadar zararlı tasarruf edeme siniz. Hastalık, sağlık sizin içindir. Bir kaç ay yazıhaneniz kapalı kalırsa dilene vaziyete düşersiniz. Aylığınız yıllığınız olmadığı için bu serbest mesleği ihtiya tiniz. O halde hakkınızı başkalarına çiğnetmemelisiniz. Şu kanaatimi de söley ki, kendi hakkını temin ve istifa etmeyi bilmeyen bir avukat, başkalarının h daha iyi temin ve müdafaa ettiğini iddia edemez. Şurasını da unutmamalısını dava iş görmek yalnız sizi ilgilendiren bir hal değildir. Bu hareketlerle mesl arkadaşlarınızın hakkına tecavüz etmiş oluyorsunuz.

Genç arkadaşlar! Bir müvekkilden ücret isterken yüzünüzün ne kad ğını, kalbinizin ne kadar attığını, o anları yaşadığım için ben de bilirim

suç işlemiş gibi utanırsınız. İçinizden ücret istemek geçer, fakat diliniz söyliyemez. Yardım ettiği işe kendisini bu kadar kul yapan bir meslek adamına ancak avukatlıkta rast gelinir. Sebebini yukarıda biraz söyledim, bu kitabın muhtelif yerlerinde de anlattım, bu mesleğin kendisindedir. Yardımını adalet gayesine hasreden adam, bir tüccar gibi, her şeyden evvel para istemeyi centilmenliğe yakıştıramıyor. Müvekkilin kendiliğinden vermesini bekliyor, o işe, çok defa aldırmıyor... Lâkin her şeyin bir dereçesi vradır. Mesleğinizi, bir erkeği çıldırasıya seven bir kadın gibi sevebilirsiniz. Çıldırasıya seven kadınların bile aşk dolu yüreklerinde satılacak ve satın alınabilecek yahut ufak bir hediye ile sevindirilebilecek köşeler bulunur. Ruhunuz asîl, kalbiniz semih ve âlicenap olsa da, bir köşesinde kendinizi ve çocuklarınızı düşünmek için yer bırakınız.

Bazı aile işleri, pek yakın dost işleri olur ki bunlardan ücret istemek bahs mevzuu olamaz. Bazan fakirlerin işlerini görmek icap eder, bundan zevk duyulur, vazife sayılarak yapılır. Hülâsa seve seve yapılabilecek angariyeler olur. Bunlardan kaçınmak mümkün değildir. Fakat bütün meşguliyet angariye olur, ilim yardımının ve beden yorgunluğunun büyük bir kısmı karşılıksız kalırsa, işte o zaman felâkettir. Onun için bir avukat kendisine bedavacı damgasını vurdurmak istemezse kendi işini de biraz bilmeli ve yardımına ücret beklediğini iş sahibine anlatmalı, ve yazılı mukavele ile miktarını tesbit etmelidir. Yeni kanun yazılı mukaveleye raptedilmedikçe ücret talep edilemiyeceğini emretmiş olmasına nazaran artık sonradan ecri misil davalarının kapısı da kapanmış demektir.

Ücreti evvelden tesbit etmekte bir avukat için sıkılacak hiç bir cihet yoktur. Bir iki işte ücret isteyince alışır ve arkası gelir. Fakat bir kere yanlış yol tutuldu mu, dönmek zor olur.

Ücreti evvelden tesbit ve bir mukaveleye raptetmek, mutlaka dava açmak için değildir. Bir kere yazıhanenize her gelipte sizden bir yardım gören adam, az çok bir ücret vereceğini bilmelidir. Sonra evvelden konuşulmıyan ücretin miktarını iş bittikten sonra kararlaştırırken çok defa münazaa çıkar. Siz çok umarsınız, işin bittiğini ve maksadının hasıl olduğunu gören müvekkil azı zihninden geçirir. İyisi mi, evvelden konuşmalı, müvekkil ile ücret münakaşası, ücret davası gibi nahoş sahnelere sonradan meydan vermemelidir. Ücret miktarını tesbit ettiğiniz halde sonunda alamazsanız, Dava edip etmemek elinizdedir. Böyle bir hal vukuunda nasıl hareket etmek lâzım geldiğini yerinde izah ettik.

904 – Muhtaç ve zebun görünmeyiniz. Bir iş sahibi, yardımına müracaat ettiği avukatı muhtaç, perişan, düşkün vaziyette görmemelidir. Böyle bir hal, avukat için izmihlâldır. Ücret isterken, sebep ve mazeret olarak, yazıhanesinin kirasını veremediğini, vergi borcu için haciz geldiğini söyleyen avukat, müvekkil nazarında her şeyi kaybetmiştir. İnsanlar, böylelerinden kaçınırlar. Böyle düşkün vaziyette bulunan avukatın muhakemesinde selâmet görülmez. Aldığı işi sonuna kadar takip

edeceğinden şüpheye düşülür, emniyet ve itimat sarsılır. Çok avukatlar vardır ki, en müşkül dakikalarında bile başkalarının hakkına el uzatmamışlar, müvekkillerinin emanetlerini nefisleri bahasına muhafaza etmişlerdir. Bu böyle olmakla beraber iş sahipleri, düşkün olmıyan meslek adamlarını tercih ederler. Bir avukatın, hakkını isterken sebep ve mazeret dermeyan etmesine hiç ihtiyacı yoktur. Kendi hususî hayatına, ihtiyacına dair söylediği söz yalnız hüzumsuz değlidir, kendisini müvekkil nazarında sukut ettirdiği için zararlıdır. İş sahibi, centilmen bir insan ise, en hafifi, itimadını kaybeder, üzülür ve bunun neticesi olarak, mühim bir işini size tevdi etmez. Evvelden tevdi etmiş olduğu işi bitirir bitirmez bir daha da yazıhanenize uğramaz. Eğer seviyesi düşük bir adam ise sizin zaafınızı, ihtiyacınızı istismar eder. Az ile sizi kullanır, Ayakları altında çiğner. Halbuki durum böyle mi olmalıydı? İş sahibi, avukat yazıhanesine karanlıkta ışık, hastalıkta derman arar gibi girmeli, avukatı ilim ve ahlâk bakımından olduğu gibi dünyalık bakımından dahi hiç kimseye muhtaç olmıyan, müstakil, üstün bir vaziyette görmelidir. Bu bir nevi ruh haletidir. Mantıkla alâkası yoktur. Niçin böyledir? denilemez. İnsanların zebun bulduklarını ezmeleri ve üstün gördüklerinin önünde eğilmeleri fıtratın ezelî kanunları iktizasındandır. Bu hiç şaşmaz. Meslekte muvaffak olmak, kendisini müvekkillerin arzu ve istismarına kaptırmamak isteyen genç avukat, daha başlangıçta bunlara dikkat etmelidir.

Ben bir hekime müracaat ederken sakalının traşlı, yakasının yağlı, ellerinin kirli olup olmadığına daima dikkat etmişimdir. Hele hastalıklı, öksürüklü, biçare bir hekime kendimi muayene ettirdiğimi hiç hatırlamam. Görür görmez bende, istikrah veya merhamet hissi uyandıran bir adama sıhhatimi tevdi etmek elimden gelmiyor. Müvekkil ile avukat arasındaki münasebet de böyledir. Evi veya yazıhanesi haczedilmiş, perişan, akşam nafakasına muhtaç, düşkün bir avukata hiç bir kimse canını ve malını emniyet edemez. Öksürüklü ve aksırıklıdan kaçmak, düşkünlerden uzak bulunmak, insiyakî bir harekettir. İnsan ister istemez böyle yapar. Bir insan, kaçındığı bir adama nasıl olur da işini emniyet eder ve ondan yardım, kuvvet, mücadele bekler?...

İşe yeni başlayan bir gneç avukatın para kazanamaması, masrafını çıkaramaması, hattâ günün birinde yazıhane eşyasının haczedilmesi hiç de hacaleti mucip değildir. Fakat bunu müvekkile sezdirmek zararlıdır. Demek istediğimiz, avukatın kendine ait bu halleri kendinde saklaması, müvekkillerine düşkün ve zebun görünmesidir.

905 – Temiz olunuz. Yazıhanenin temizliği ve ağırbaşlılığı gibi avukatın başı temiz, yüzü traşlı, saçı taranmış, potini boyanmış olması da müşteri celbeder. Kirli adamın müşterisi de kirli olur. Kirli müşterinin verebileceği ücret nihayet bir çürük portakal alınır.

Karmakarışık saçlı, bir karış sakallı avukatın karşısındaki adamın hali menfidir. Avukat, iş sahiplerine, yalnız ilim ve fazilet üstünlüğünü

manda, kılık ve kıyafetçe de düzgünlüğünü göstermelidir. Bu, müşteri avlamak için yapılacak bir gösteriş değildir. Bu, cemiyet hayatının gereklendirdiği bir vazifedir. Hele cemiyetin en münevver adamlarındanım diye ortaya çıkmış olan avukat için bir borçtur. Görünüşün insanlar üzerindeki tesiri büyüktür. İş adamları babacan, tırnakları kirli, ekmek peynirle geçinir kanaatini veren avukatlarla ücret pazarlığı yaparken, böyle bir adama şu kadarı bile çok! derler, fakat düzgün kıyafetlisine kesenin ağzını açabilirler. Her tarafı temiz, kibarca giyinmiş bir avukatla kolay kolay teklifsiz olunmaz. Gelen müşteri yapışır. Harabatî avukattan ise uzaklaşır.

Müşteri tutmak, yaptığınız yardımın karşılığını hakkile almak isterseniz temiz ve ütülü elbise giyiniz, yağsız yaka ve kravat takınız. Her gün traş olunuz, dişlerinizi ve tırnaklarınızı temizleyiniz, potininizi boyatınız.

906 – Hayatınızı yalnız mesleğinizle kazanınız. İşte size eski bir avukat. Avukatlıktan altın para ile elli bin lira kazandığı halde bir vapurculuk işine takılmış, varını yoğunu vermiştir. Şimdi ak saçlarile adliyenin dik merdivenlerinden beli bükük çıkarken tatlı günlerini acıya çeviren o ticaret macerasına lânetler yağdırıyor. İşte ikinci bir avukat daha. Birisinin teşvikine ve hırs ve tamaa kapılarak Rusyaya gönderdiği halılar yüzünden bütün kazancını kaybetmiş, sefaletin gelip kapısını çaldığı son günlerinde ne yapacağını şaşırıp kalmıştır. Bir üçüncüsü de kazancını paylaşmak üzere kardeşine verdiği bütün varlığının az bir zaman sonra yok olduğunu görmüştür. Kalp hastalığına, öksürüğe, sinir buhranlarına mal olan o varlığın yerini bir daha dolduracağından şüpheli, kan ter içinde sulh mahkemesinden icra dairelerine koşup duruyor. Parasını İngiliz lirasına çevirdiği ve başka spekülâsyonlar yaptığı için bugün çoğunu kaybetmiş olan, yüzde on beş faizle ipoteğe yatırdığı an parasının yarısile canını ancak kurtaran, öteki avukatları da sayalım mı?

Doğrudan doğruya veya dolayısile ticaretin avukatlar için yasak olduğunu biliyoruz. Fakat genç arkadaşlarım, ben burada size, kanunun meydana çıkaramıyacağı ve yahut masum görebileceği ticaret işlerine bile karışmamanızı tavsiye etmek istiyorum. Pek basit gibi görünen faizle ödünç para vermekten, şöyle bir ipotek almaktan, taksi işletmekten, ne bileyim en ufak ve masum kazanç işlerine karışmaktan sakınınız. Biliniz ki günün birinde mutlaka zararlı çıkacak ve damla damla kazancınızı muslukla kaybedeceksiniz. Çünkü bu sizin işiniz değildir. Aldığınız tahsil ve terbiye, bir ucu tüccarlığa dayanan bu işlere büsbütün aykırıdır. Sizin kafanız başka türlü yoğurulmuştur. Para dalaveralarının istediği bin bir türlü düzenbazlıkları yapamazsınız. Sizi behemehal aldatırlar.

Sonra, kazancı veya gaybı başkalarının elinde olan bir işe sermaye yatırmak neden? Siz avukatsınız. Bu meslek adamı çok zengin etmez amma refah içinde yaşatabilir. Şerefli bir insan için bu refah yetişir. (Az tama çok ziyan getirir) ata sözü, mesleğinden başka işlerle kazanç yapmak isteyen avukat için söylenmiştir, denilse yeridir.

907 – Çalışmada intizam ve takip. Çalışmada intizam, her meslekten ziyade avukatlıkta gerektir. İstediğimiz zaman yataktan kalkıp istediğimiz zaman sallana sallana ve gerine gerine yazıhaneye gelecek zamanda değiliz. Kanunlar, bilhassa memleketimizde, her gün değişiyor. Bunları takip etmek, mahkemelerde hazır bulunmak lâzımdır. Fevkalâde bir hal olmadıkça, her sabah yazıhanenize muayyen saatte gelip muayyen saatte çıkmalısınız. Hattâ kâtibiniz ve daktilonuz hangi saatte nerede olduğunuzu, uğrayanlara filân saatte geleceğinizi söyliyebilmelidir. Çünkü arayan ve bekleyenlerin vakti dahi bizimki kadar kıymetlidir. İş sahipleri, hele biraz sezmek kabiliyetinde olanları, böyle şeylere dikkat ederler. Bir, iki, üç defa avukatı yerinde bulamıyan bir iş sahibi onun hakkında numarasını vermiştir.

İntizamsızlık, devamsızlık çok zararlıdır. Çünkü intizamsız çalışan avukat, işlerinde şaşırır, acele ve mühim olanı unutarak ehemmiyetsizlerile uğraşır, davaları gıyaba bırakır. Arkasından can sıkıntısı, sinir buhranı ve daha başka şeyler gelir. Bunlar kendisi için tehlike. Müvekkiller ise çalışması tesadüfe tâbi avukatı çabuk silkip atarlar. Onlar da yavaş yavaş, bu derbeder adamın kendisine hayrı yok ki bize olsun, kanaati hasıl olur. Bu da işleri ve dünyalığı için tehlike. Avukat yaşamak ve sevdiği mesleğinde devam edebilmek için müvekkile muhtaç olduğundan onları kendisinden kaçıracak hallerden sakınmalıdır.

Aldığınız işlerin muhakeme celselerinde saatinde hazır bulunmalısınız. Hakikî bir mazeretiniz olmadıkça muhakemeleri talik için haber gönderir, mektup, arzuhal yazarsanız hem mahkeme, hem müvekkiliniz nazarındaki itibarınızı kaybedersiniz.

Derbeder, sallapati avukatları sakın taklit etmeyiniz. Avukatlıkta kalenderlik kadar muvaffakıyete engel olan bir hâl yoktur. Kalenderlik ve dağınıklık, intizamsızlıktan, ihmalden ve irade gevşekliğinden ileri gelir.

Muhakeme celseleri neticesini müvekkilinize mektupla veya telefonla bildirmeyi unutmayınız. Bütün bunlarla iş sahibinde size itimat edilebileceği hissini verirsiniz. Pek çok müvekkiller, her şeyden ziyade buna ehemmiyet verirler.

Hele şuna çok dikkat ediniz: Üzerinize aldığınız bir işi sonuna kadar takip etmek gerektir. Evvelce ateşli bir kaç adım attıktan sonra arkasını bırakıvermek, manen ölüm demektir. Böyle avukat sağlam, daimî hiç bir müşteri tutamaz. İşleri duğu gibi bırakıvermekten doğacak maddî mes'uliyet, zarar ve disiplin cezaları başka.

Yazı masası çarpık, iskemleleri karmakarışık, döşemesi tozlu bir avukat retçiye çok kötü tesir yapar. Hele masası üzeinde bağrı yırtık zarflar, güneşte gi sararmış kağıtlar, dilenci gibi boynunu bükmüş dosyalar, ciltleri param pa muş kitaplar, mürekkepsiz hokkalar, ucsuz veya cızırdadıkça sağa sola mü damlaları saçacak kadar eski uçlu kalemler görülen bir avukat, müvekkile

telkin edemez. Böyle haller avukatta çalışma zevkini, ziyaretçide itimat duygusunu kaçırıverir.

908 – Müddetleri son güne bırakmayınız. Adliye sarayında bir meslekdaşa rast gelip te (aman, lâyihanın son günü. Hemen yazıp mahkemeye vereceğim) dediğini işittiğim zaman ona da, mesleğe de acır ve içimde bir sızı duyarım. Düşünüp taşınarak, dosyası baştan nihayete kadar okunarak, kanun ve şerhler karıştırılarak yazılması lâzım gelen bir itirazın, bir temyiz lâyihasının acele ile bir çırpıda çıkarılması... Bu, ayıp dememek için söylüyorum, çok tuhaf bir şeydir. Kendi kanmadığı yerde hasım avukatını, hâkimi kandırmak!... Bu mümkün değildir. Sonra, temyiz arzuhalinin on beşinci, itiraznamenin beşinci günü sağ kalıp yazıhaneye gelebileceğimize dair elimizde bir senet var mı? O gün, vapuru kaçırmıyacağımız, tramvay kazasına uğramıyacağımız ne malûm? Onun için bir avukat, müddete tâbi işleri son güne bırakmamalı, en aşağı bir kaç gün evvel yazacağını yazıp vereceği makama vermelidir. Akşam yazıhaneyi kapattıktan sonra rahat bir nefes almak, sofrada, aile yuvasında neş'e ile ve hiç bir ruh sıkıntısı ve düşüncesi olmadan tatlı ve mes'ut bir hayat geçirmek ancak bu suretle mümkündür sanırım. Bugünkü işini yarına bırakma! Bu alanda avukatın daima hatırlıyacağı ata sözü olmalıdır. Müddetin geçirilmesinden dolayı bir arzuhal ve lâyihanın reddolunması kadar bir avukat için çirkin ve hiç af olunmıyan bir suç yoktur.

909 – Kitaba bakınız. Bir arzuhalin ne gibi kelimelerin bulunması lâzım geldiğini gösteren usulün maddelerini avukatlık hayatımda belki binlerce defa okumuşumdur. Fakat bir dava arzuhali, bir temiz kefaletnamesi, bir tashihi karar lâyihası yazarken her defasında yine okurum. Bundan hiç zarar görmedim. Bu bana kuvvet ve itimat verir. Kefaletnamede bir kelimeyi eksik yazdığı için icranın tehiri talebi reddolunduğundan, bu suretle haksız tahsil ettiği parayı hasımdan geri alamadığından şikâyet eden çok arkadaşlar hatırlarım. Bunlar hep bana birer ibret dersi vermiştir. Hele, kanunun aradığı şartları haiz olmıyan dava arzuhallerinin reddedildiğini işittiğim genç avukatlar bir iki değilidr. Bunlara da çok acırım.

Bizim meslekte, hele hukuk ve ticaret davalarında söz, kanunun ve kitabındır. Orada avukat değil, dosya söyler. Davanın temeli, arzuhaldir. Duvarları ve çatısı lâhayihadır. Şu halde bir genç avukat, aldığı bir davanın arzuhalini yazarken H.U.M.K. önüne açmalı, satırları birer birer okumalıdır. Adres mi lâzım? Yazmalı, vakıalar mı ister? Sıralamalı, ne istediğini, neye dayandığını açık olarak söylemelidir. Eksik bir arzuhalin reddolunması, iptidaî itirazlara yol verecek surette çabuk ve düşüncesiz yazılması... Bunlar af edilmiyen hususlardandır. Genç avukatlar bunlara çok dikkat etmelidirler. Eskiden kalma bir zihniyetle, kanunun maddei mahsusasına istinat eden tenbel bir avukat, mesleğine karşı saygısızlık göstermiş ve kendi çukurunu kendi kazmış olur. Böylelerinin iş yok!Mahkemeler iş çıkarmıyor! diye şikâyetlerini kimse dinlemez. Böyle tenbel, kitapsız avukata kim iş verir? Bir iş ve-

ren bir daha yanına uğrar mı? Ne dediği anlaşılmıyan, hangi hukukî sebebe dayandığı bilinmiyen dava arzuhalini hâkim anlayamaz ve celseler uzarsa kabahat hâkiminmidir? Biz, kendi uhdemize düşeni yapmalıyız.

Tesadüfü perçeminden yakalamalı ki kaçmasın. Kendisine gelen bir davada düşünüp taşındıktan, kitap karıştırıp hazırlandıktan sonra müdafaa yapan genç avukat, parlak bir istikbalin temelini attığına emin olabilir. Müvekkil, onun intizamını, çalıştığını, dosyasının düzgünlüğünü görür ve sırf bu sayede davasını kazandığını anlar. Başka işleri olunca artık kendisine gelir, dostlarına genç yardımcısını tavsiye eder. İlim bombardımanına, muntazam ve düzgün yaylım ateşine uğrayan hasım da böyle bir avukatı takdir eder, başka işi olunca o da kendisine koşar. Nice avukatlar bilirim ki bir davada yere serdikleri hasımları başka işleri için kendisine müracaat etmişlerdir. Hâkimlere gelince, böyle avukatları her yerde överler. Böylelikle iş işi açar, şöhret ve onun arkasından refah, kendiliğinden gelip başınıza konar.

Tali, şans, kısmet... aziz meslekdaşım, bunlara bel bağlama. Avukatlıkta böyle boş şeyler yoktur. Muvaffakiyet, şöhret, refah, ancak ve ancak sağlam bir seciye, usul ve intizam dairesinde çalışma ile elde edilir.

910 – Yazı yazmak. Avukatın sermayesi, önce doğruluk ve namuskârlık, sonra bilgidir. Bu iki vasıf, bir sikkenin yazı ve tura tarafı gibi birbirini tamamlar. Doğruluğunu ve bilgisini işleten avukat, muvaffak olacaktır. Fakat bu doğruluğu ve bilgiyi herkese nasıl öğretmeli? İş sahiplerine nasıl anlatmalıdır?... Şöhretten bahsetmek istiyorum.

Avukat, bilmem hangi hastalığın tedavisinde yeni bir usul keşfettiğini söyliyen bir hekim gibi reklâm yapamaz, bir damlasile yüzdeki çilleri düşüreceğini söyliyen hazır ilâç satıcıları gibi ilân veremez. Bunlar yasak. Ne yapmalı? Gelen iş sahibini, biraz evvel söyledik, iyi idare etmeli... İş sahipleri sizin için zahmetsiz, masrafsız reklâm yaparlar. Fakat bu yetişmez. Mahkemelerde ilmî müdafaalar yapmak. Bu da iyi. Hâkimler ve dinleyenler her yerde sizi över, haberiniz olmadan size iş gönderirler. Lâkin bu da yetişmez. Bir mevzuu, Almanyada nasıldır? Fransız âlimleri ne demişler? Bizim mahkemeler ve temyiz ne reyde? İyice bir tetkikten sonra derli toplu meslek mecmuasında yazmak yokmu? Avukatı tanıtan en mühim âmillerden birisi de budur. Avukatlar, başlarından geçip uzun boylu tetkik etmiş oldukları davalarda istişarelerde böyle mevzular bulabilirler. Ancak henüz dava görülürken gerek doğrudan doğruya ve gerek başka bir namla yazı yazmak, centilmenliğe yakışmaz. Davanın lehte veya aleyhte neticelenmesini beklemek gerekir.

İlmî, meslekî mecmualarda yazı yazmak, fikre açıklık verir, bilgiyi genişletir. Fakat temin edeceği şöhret... bunlardan aşağı değildir. O makaleyi en az bir kaç yüz meslekdaş okur. Onlar sizi tanımağa başlarlar. Günün birinde o mevzua dair bir istişareye çağırılmış iseniz biliniz ki sebebi bu makaledir. Anadolu barolarında da

böyle yazılarla akisler yaparsınız. Hiç haberiniz olmadan size iş mürafaa gönderirler.

Filân avukat, malûmatlı olduğu içinmi çok para kazanıyor? Şu arkadaş lisan bildiği ve yazı yazdığı içinmi tanınmıştır? Demeyiniz. eski hukuku, eski şöhretleri, eski şartları bir yana bırakalım. Türk hukuku kıblesini batıya çevirmiştir. Biz de oradakiler gibi yapmağa mecburuz. Zaman gittikçe değişiyor. Tanınmak için okumak yazmak gerektir.

911 – Mesleğinizi seviniz. Bir mesleği sevebilmek, bıkıp usanmadan yapmak, yaptıkça heyecan duymak, manevî saadetlerin en büyüğünü tatmak, cemiyette şerefli bir mevkie sahip etmek, refah içersinde yaşatmak için ne lâzumsa avukatlık mesleğinde bunların hepsi vardır. Bu meslek, üstat Henri - Robert'in dediği gibi (yalnız başına sevilmek için kâfi derecede güzeldir. Avukatlık kıskanççasına, tatlı tatlı sevilebilir).

Bu kitabın bir çok yerlerinde gördük ki avukatlık kadar insanı yoran, boş zamanların tadını tattırmıyan, uykuyu rahat uyutmıyan başka bir meslek yoktur. Evinizden çıktığınız dakikadan yazıhanenize gelinceye kadar sorgular karşısındasınız. Yazıhanenizde sizi bekleyenlere fikir ve nasihat vereceksiniz. Mektuplar, arzuhaller, lâyihalar yazacak, Adliye sarayında müdafaa yapacaksınız. Arkadaşlarınızla kanunları konuşur, müzakereler, münakaşalar edersiniz. İşler peşinizi bir dakika bırakmaz. Bir saniye serbest değilsiniz. Çünkü sizin yazıhaneniz filân handa ve vazife yeriniz Adliye sarayında değildir. Sizin yazıhaneniz, imalâthaneniz bizzat dimağınızdır. Bu daimî meşguliyet, ne çok kuvvet sarf ettirir, ne kadar sabır, metanet ister! Onun içindir ki siz herkesten daha çabuk ihtiyarlarsınız, saçlarınız, dişleriniz daha çabuk dökülür, kalp, verem, kanser, sinir hastalıkları her meslekten ziyade avukatlıkta tahripler yapar. Eğer mesleğinizi sevmezseniz devam için lâzım olan sabır ve sebatı, metaneti, çalışmak zevkını, meslek saygısını kendinizde bulamaz ve hâdiselerin bindirdiği maddî ve manevî yüklere dayanamıyarak çöker gidersiniz. Meslek aşkı size bir kuvvet kaynağı olur. Onu sever ve her şeyden üstün tutarsanız, sağlamlık, dinçlik, dayanıklık duyarsınız.

Bu meslek sevilmeğe lâyıktır. Yaptığı hizmet, bir devletin en kudsî bir vazifesi olan adaleti dağıtmak işine yardımdır. Onun için, hâkimlik gibi, mesleklerin en iyilerinden ve en şereflilerindendir.

Serveti, ailesi, namusu tecavüze uğramış olan bir insanın en evvel koşup geleceği, himaye isteyeceği adam avukat ve sığınacağı yer onun yazıhanesidir. Ne kadar aileler vardır ki servetlerini, haysiyetlerini, avukatın yardımına borçludurlar. Her gün en mahrem sırlar ona tevdi olunur, en gizli şeyler onunla konuşulur. Hristiyanlıkta Allahın vekili diye saygı ve huşu ile önünde günahlar itiraf edilen, ruhanilik ne ise, dört duvar arasında büyük bir emniyet ve itimat ile kendisine sır ve dert döküldüğü adalet vekilliği de odur. Nice büyük mevkilere çıkmış adamlar vardır ki tecavü-

ze uğrayan haklarını ve menfaatlerini almak için avukatın yardımına koşmuş ve ona en büyük saygı ve itimadı göstermişlerdir. Nice analar, hemşireler, ne kadar masum aile kızları vardır ki, başka kimsenin bilmediği ve bilemiyeceği sırları ilk defa olarak dudaklarından avukata ifşa etmişlerdir. Küçük büyük yurddaşların bu sonsuz saygı ve itimadına mazhar olmak kadar ruha sükûn ve zevk veren başka ne vardır? Kılıç ve süngü takıp tehlikedeki vatanı ve milleti için hududa koşan askerle, fazilet ve bilgi silâhlarını kuşanarak tecavüze uğramış bir hakkı müdafaa için adalet meydanına koşan avukat ayni derecede sevgi ve saygıya lâyık değilmidir?

Hâkimi aydınlatmak, hakkı yapmak, masumu ipten kurtarmak, zalimden alıp mazluma vermek, bu ne büyük bir şeydir! Dünyada bundan daha büyük ve daha temiz başka bir saadet var mıdır? İlkbahar kışın uyuşturduğu ağaçlara nasıl can verir, çiçekleri nasıl fışkırtır ve kuşları öttürürse, bir heykeltraş balçığa nasıl ilâhî bir kudret aşılarsa avukat da çiğnenmiş biçarelere, sille tokat atılmak istenen dul ve yetimlere kuvvet verir. Onları müdafaanın ışığile aydınlatır, sıcak himaye ve şefkatile ısındırır. Bu meseleği seviniz, çünkü sevilecek kadar asîl, cazibesinden kurtulunamıyacak derecede güzeldir. Bir dulun, bir yetimin hakkını aldığınız, bir yurddaşı zulüm ve tecavüzden kurtardığınız zaman duyacağınız gurur, koca bir imparatorluğu avucu içine almış olan sezarın, Orta Asyadan kalkarak Roma kapılarına kadar dayanmış olan Atilânın, düşmanı Türklüğün harimi ismetinde boğmuş olan Atatürk'ün duyduğu gururdan aşağı değildir. Bu bakımdan avukat, hukuk ilmini canlandırır, onu mücerret fezasında çıkararak can, mal yapar... Bir hâris, bir hâlik ki silâhı hak, sesi müdafaa, mihrabı mahkemedir.

Bu meslekte insanı baştan çıkaracak şeyler, sebepler, vesileler pek çoktur. Dosyadaki bir kelimeyi söylememek, bir kâğıt parçasını mahkemeye göstermemek suretile zengin olmak pek kolaydır. Yazıhaneye gelen iş sahipleri içinde cazibesi kalpleri sürükleyen, ılık kokusu insanı titreten, saçlarının parlaklığı ve gözlerinin tatlılığı nefsi emmareyi şahlandıran kadınlar ve kızlar vardır. Bunlara karşı sizleri koruyacak silâh, vazifenizin yüksekliği, mesleğinizin asaleti hakkında edineceğiniz fikirdir. Bu mesleği sevmezseniz kendinizi koruyamazsınız.

Avukatlık kadar hangi meslek bedîî heyecan verir? Müdafaanın verdiği zevk ve inşirahı, başka nerede bulabiliriz? İnsanı usandıran riyazî kat'iyetler, yoran mücerret mefhumlar, bir örnekliler bu meslekte yoktur. Her şey yeni, her şey taze, her şey renk ve çiçekle doludur. Mevzuu bunun kadar geniş, genişliği nisbetinde değişen değiştikçe benliği sürükleyen hangi meslek vardır? Daimî bir savaş. Ne zaman biteceği bilinmeyen bir kasırga. Değersiz bir istişarede, en sade gibi görülen davada tarafların, hâdiselerin size verdiği heyecanı gizleyebilir misiniz?

Hayat, mücadeledir. Bu çarpışma insanın yaşaması, yükselmesi için en bü bir zaruret olduğuna göre avukatlık bizzat başlı başına bir hayattır, denilse ç olur. Onun bütün ömrü çarpışmadır; galiplik veya mağlupluktur. Bu savaşın

harbi, başkumandanı kendisidir. Bir romancı avukatın yazıhanesinde şah eser yaratacak her gün bir mevzu bulabilir. Bazen feci bazan zevk ve neş'e ile dolu olan bu mevzular hakikî hayatın; beşer ıztırabının veya saadetinin beşiğidir. Elem, keder, kin, ihtiras gibi insan kalbinin inilti ve sızıltılarını, feryat ve feveranlarını bu kadar açık ve çıplak başka hangi meslekte görürsünüz? Bu feryat ve feveranları dindirmek, her dinlediği figandan kanunî bir faide çıkarmak, bir kelime ile insan kalbi, insan ruhu ve onun yongası olan insan malı ile uğraşmak... Bu ne tatlı, ne heyecanlı bir meşgaledir! Ya o zafer yolunda yürüyüş ve hakkın zaferinde duyulan san'atkâr zevki! Bu heyecanı, bu san'atkâr zevkini tatmak gerçi çok zordur. Fakat mesleğimizin güzelliği biraz da bu zorluğundan değilmidir? Bir davayı haksız olarak kaybettiğiniz, tezinizi hâkime anlatamadığınız zaman duyduğunuz eza ve hiddet ve tarafların kötü niyetinden, bir şahidin yalan ifadesinden, bir senet imzasının inkâr edilmesinden duyduğunuz nefret bile size heyecan vermiyor mu? Ve bu heyecan, ateşinizi, azminizi tazelemiyor mu?

Avukatlık zengin olmak için yapılmaz; bu kitabın bir çok yerlerinde feragat, fedakârlık, menfaati istihkar gibi mesleğin esaslı vasıflarından uzun uzadıya bahsettik. Meslek âyet ve hadislerinin emrettiği yolda yürüyen bir avukatın zengin olamıyacağını biliyoruz. Bununla beraber meslek namuslu bir insan sükûn ve refah içinde yaşatacak maddî vasıtaları temin eder. Muvaffakiyet, çok zordur. Yavaş yavaş kazanılır, bazan cesaret kırılır, fakat kazanılır. Hayat değiştikçe, ihtiyaçlar çoğaldıkça, muameleler griftleştikçe, insanlarda bu kin, bu ihtiras devam ettikçe mahkemeler ve avukat yazıhaneleri işleyecektir. İşin ve iş sahibinin nankörlüklerini hesaba katmakla beraber bu meslek sizi yine rahat rahat geçindirir. Çünkü hukuk bilgisi her şeyin temelidir. Ferdin olduğu kadar cemiyetin ve devletin hayatını o tanzim eder. Herkes doğrudan doğruya veya dolayısile size muhtaçtır. Kanunları yapan, tatbik eden hukukçulardır. Ticaret ve san'at devletleştirilse, kontenjan, kliring müesseseleri iş sahasını daraltsa, dünya küçülse ve gök yerinden düşse hukukçu ayaktadır. Büyük şehirde rekabet mi var? Küçüğüne gidersiniz. Avukatlıkta iş mi azaldı? Hocalık, gazetecilik, memurluk, hakimlik yaparsınız. Elinizde öyle bir elmastraş var ki her şeyi keser. Her kalıba uyan, daha doğrusu her kalıbı yapan bir mesleğe mensupsunuz.

Cemiyette yüksek bir mevkie sahipsiniz. (Üstat)sınız. Ne kadar tevazu gösterirseniz, gösteriniz, sizi çevreleyenlere karşı görünen bir üstünlüğünüz vardır. Yüksek bir tahsil görmüş olmanız bu imtiyazı size verir. Sonra söyleneni çabuk anlamak, hazır cevap olmak, delilleri ustaca hazırlayıp yerli yerinde kullanmak ve bu suretle münakaşalarda hâkim mevkide bulunmak, bu mesleğe mahsus dense yeridir.

Ananızı seversiniz. Çünkü sizi doğurmuş ve büyütmüştür. Mesleğinizi de onun kadar seviniz, zira hukuk bizim (büyük anamız)dır. Bizi büyütmüş, terbiye etmiştir. Sonsuz tabiatı kucaklayan ufukları seversiniz. Mesleğinizde fertlerin, cemiyetin

hayatını, nizamını kucaklamıştır. Önce bir ırmak sanırken, dere, nehir, sel ve nihayet deniz olan hukuk ilmini uçsuz bucaksız beşer ve cemiyet hayatına tatbik eden sizsiniz. Bir yandan en büyük itimada mazhar olmuş bir adamın gururunu verirken öteyandan daimî bir heyecanla sizi ummanlara sürükleyen bu meslek sevilmeğe lâyıktır. Tabiattan hiç usanılmaz. Çünkü daima değişen denizleri, dağları, ormanları, kırları, çiçekleri, karları, fırtınaları vardır. Bu meslek de öyledir. Derinliği denizinkinden aşağı değildir. Bir davanın çıkılamıyacak sanılan tepelerini bir kartal cesareti ve ustalığile aşarsınız. Bulutular içinde dolaşır, fırtınalar, kasırgalar atlatırsınız. Bu uçuş ve inişler içinizde yeni yeni kuvvet ve heyecan kaynakları yaratır. Her iniltiden bir ıztırap, her zaferden bir zevk duyarsınız. Önünüzde rengini ve kokusunu hiç kaybetmiyen çiçekli, uğraştıkça taze kuvvet veren renkli bir çalışma alanı vardır. Bu meslek baştan başa hayatla, şiirle doludur.

Yaptığı iş insanlığın üzerinde titrediği adalete yardım olan genç Türk avukatı! Mesleğini sev, yalnız sevmekle kalma, böyle bir mesleğe mensup olduğun için gurur da duy. Çünkü sevilecek ve gurur duyulacak kadar asîl ve güzeldir. Bu mesleği sevmeyen, kalbinde onun (mukaddes ateş)i yanmıyan, asîl ruhlu olmıyan, mesleği bir tezgâhtar, bir tefeci, bir Lonca esnafı gibi günlük rızkı için yapan, mesleğin asîl heyecanını duymayan adam, iyi bir avukat değildir ve olamaz. Haklı gördüğü bir ihtilâfı adalet huzurunda, hasis ve sefil duygulardan uzak, hakkın ve vicdanının emrinden başka hiç bir emir dinlemiyerek ilmin, kanunun ve medenî cesaretin verdiği bir imtiyazla müdafaa eden ancak böyle bir adamdır ki memleketine, mahkemelere, muhitine, müvekkillerine ve hattâ hasmına sevgi ve saygı telkin edebilir. Öyle bir **Adam!** ki, yalnız doğru söyler ve her söylediği söz doğru görülür.

SON

İÇİNDEKİLER

Sahife

Önsöz 1

Müracaat edilen kanunlar, nizamnameler, talimatnameler, Vesikalar ve eserler XIII

BAŞLANGIÇ

1 – Adı ve tarifi

1(*) Avukat – 2 Kökü – 3 Dava vekili – 4 İki derece – 5, 6 tarifi – 7 Avukatın yaptığı yardımlar.

2 – Lüzumu ve gayesi

8 Müdafiliğin eskiliği – 9 İhtiyat tedbiri – 10 Eğer avukatlar olmasaydı – 11 Yapıcılık – 12 Ruh ihtiyacı – 13 Cemiyetin ve ferdin hayatında avukat – 14 Bu lüzumu Cümhuriyet Adliyesi nasıl görüyor? – 15 Bu lüzumdan istiğnâ mümkün müdür? – 16 Gayesi – 17 Kanun bu gayeyi nasıl tarif eder? – 18 Bir hulâsa.

3 – Meslek hakkında söylenen sitayişli sözler

19 Büyük adamların sözleri – 20 Türk Adliyesine göre – Haklı gururun ayıplanması.

4 – Mesleğe karşı yapılan iftiralar

22 Hekimlerle hâkim ve avukatlara hücum edilmesi – 23 Hukuk davalarında kat'iyetsizlik – 24 hükmü verecek hâkimdir – 25 Dava ile hüküm arasında – 26 Avukat dava açmak isteyen iş sahibine neler söyler? – 27 Başka sebepler – 28 Avukatın ustalığı – 29 Ceza işlerinde müdafaa – 30 Hissiz ve merhametsiz kalınabilir mi? – 31 Aşk ve ızdırap – 32 İthamla müdafaa karşı karşıya – 33 Meslekle onu yapanların birbirine karıştırılması – 34 Çağlayana sövmek – 35

(*) *Rakamlar numaraları gösterir.*

İftiranın sebebi: a) Ruhî hâlet, b) adaletin yavaş yürümesi, c) Alenîlik, d) Hakkın zaferi için çarpışma, e) Avukat, kanunun kölesidir, f) Meslek adamlarının hoş görülmemesi, g) Çamur atmak.

5 – Baro hakkındaki umumî bilgiler, Baroyu Tenkit ve cevabı

36 Topluluk ve Baro – 37 Kanunî mânası - 38 Baroların kurulmasındaki faydalar – 39 Baroyu tenkid – 40 Cevabı.

6 – Meslek kaideleri ve an'aneleri

41 Âdet ve an'anelerin hususî ehemmiyeti – 42 Bu ehemmiyetin izahı.

Birinci Kitap
Avukatlığın ve Baroların Tarihi

BİRİNCİ KISIM
Türk Avukatlığının ve Barolarının Tarihi

1 – İslâmda Vekâlet

43 Özür – 44 İslâmda vekâlet.

2 – Osmanlı tarihinde arzuhalciler

45 Çekirdekler – 46 İstanbul arzuhalcılarının usul ve nizamlarına dair ruus.

3 – Tanzimata kadar

47 İncesulular, müflisler, suçlular, muhzırlar – 48 Türkçenin katli – 49 Karamanlı tip avukatlar.

4 – Tanzimattan İstanbul'da Ecnebi Barosunun kuruluşuna kadar

50 İlk hamle, tanzimatın ilk kanun ve nizamnameleri - 51 Bu kanun ve nizamnamelerin mesleği ilgilendiren maddeleri – 52 Müdafaa vekili – 53 Mecellenin dava vekilliğini telâkki tarzı – 54 Dava vekillerinin seçilmesine da kararname – 55 İlk Türk fakültesi – 56 Mektebi Hukuk ve ilk mezunları

5 – İstanbul'da Ecnebi Barosunun kuruluşundan Dersaadet Vekilleri Cemiyeti Nizamnamesinin neşrine kadar

57 Ecnebi hukuk adamlarının memleketimize hücumu – 58 (ecnebi) Barosu – 59 Dahilî nizamnamesine kuşbakışı – 60 Alınacal

6 – Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti Nizamnamesinin neşrinden ilk Osmanlı Barosunun teşkiline kadar

61 Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti Nizamnamesi – 62 Nizamnamenin sakat tarafı – 63 Nizamnamenin özlü kaideleri – 64 Dava vekillerinin derecelere taksimi – 65 Vekâlet ücreti, tarife – 66 Ücret tarifesinin bazı maddeleri – 67 Hademe, piyade ve süvari muhzirler – 68 Nizamnamenin (taşrayada) teşmili – 69 Rumelii şarkî vilâyetine mahsus avukatlık kanunu.

7 – İlk İstanbul Barosunun kuruluşundan Meşrutiyetin ilânına kadar

70 İlk Osmanlı Barosu – 71 En yaşlı reisin nutku – 72 Bu nutkun bize öğrettikleri – 73 İlk heyeti dâime âzası – 74 İlk levha – 75 O zamanın yıldızları – 75 mükerrer: Hasan Fehmi (Paşa) nın başına gelenler – 76 İlk mücadeleler – 77 Vekili müsahharlar – 78 İkinci levha – 79 1886 yılındaki heyeti dâime – 80 hain bir iradei seniye – 81 Varlık ve yokluk.

8 – Meşrutiyetin ilânından Muhamat Kanununun neşrine kadar

82 Meşrutiyet avukatlarının toplanması – 83 Ufak tefek bazı kanunlar – 84 Muhamat kanun lâyihası – 85 Mütareke – 86 Muhamat kanunu lâyilaranın özlü noktaları – 87 Tepeden inme bir tamim – 88 Metni – 89 Baronun cevabı – 90 Yeni bir teklifi kanunî.

9 – Muhamat Kanununun neşrinden Büyük Avukatlık kanunan kadar

91 Millî idarenin diktiği âbide – 92 İstanbul Baro mümessilinin daveti – 93 Kanunun bazı özlü maddeleri – 94 Türk vatandaşlığı – 95 Baroya kaydolmak isteyenin kanunî ve ahlâkî vasıfları – 96 Tasfiye ve bunu icap ettiren sebepler – a) Türk milletine ve vatanına hiyanet, b) Mesleğe hiyanet – 97 İlk İstanbul Millî Barosu – 98 Dahilî nizamname – 99 Bazı özlü hükümleri – 100 Dava vekilleri – 101 708 sayılı kanun – 102 941 sayılı kanun – 103 H.M.U. Kanunu – 104 1220 sayılı kanun – 105 22 Nisan 928 tarihli kararname ve 2265 sayılı kanun – 106 C.M.U. kanununun bazı maddeleri – 107 2516 sayılı kanun – 108 Bazı tefsirler – 109 En mühim iki tefsir – 110 Avukatlık kanununun tatbikatına umumî bir bakış – 111 Murakabenin şiddetlendirilmesi – 112 Hâkimler kanununun çıkması – 113 İstifade edilen ecnebi kanunlar.

9 – Büyük Kanun lâyihasının Avukatlar kongresinde müzakeresi

114 Lâyihanın tetkiki için Baroların daveti – 115 Adliye Vekilinin nutku – 116 Avukat Ali Haydar Özkent'in cevabı – 117 Nutkun tahlili – 118 Vekâletin erkânı harbi – 119 Çalışma tarzı – 120 Kongrede değiştirilen maddeler.

10 – Lâyiha Adliye Encümeninde

121 Lâyihanın Meclise gönderilmesi – 122 Neşriyat – 123 İçimi delen burgu – 124 Adliye Encümenindeki çalışmalar – 125 Müellifin Adliye Encümenine istida ile müracaatı.

11 – Lâyihanın Umumî Heyette müzakere ve kabulü

126 Müstacelen müzakere – 127 Stajın tertibi hakkındaki münakaşalar – 128 Avukatlığın âmme hizmeti olup olmadığının münakaşası – 129 23. maddenin münakaşası.

12 – Kanunun hususiyetleri

130 Uzunluğu ve müktesep hakları muhafaza etmesi – 131 Âmme hizmeti – 132 Hakların ve imtiyazların genişletilmesi – 133 Kazanç imkânlarının arttırılması – 134 Bunun sebebi – 135 Mecburî meslek sigortası – 136 Vazifelerin genişletilmesi – 137 Baroların mıntakalaştırılması – 138 Adlî müzaheretin genişletilmesi ve teşkilâtlandırılması – 139 Stajın yeni baştan tanzim edilmesi – 140 Baro Reislerine pederâne salâhiyetler verilmesi – 141 Disiplin işlerinin ve teşkilâtının tanzimi – 142 Rejime sadakat – 143 Avukatların derecelere, sınıflara ayrılması – 144 Tasfiye ve tahdit – 145 Kanunun 117. maddesi ve mucip sebepleri – 146 Millî ahlâk ve menfaat – 147 Hulâsa – 148 Kanunun bab ve maddeleri – 149 Kanunun muvakkat ikinci maddesinin tatbiki – 150 Reisin nutku ve ilk seçim – 151 Türk Barolarının ve milliyet ve cins gösterilerek avukatlarımızın sayısı – 152 Türk dava vekillerinin sayısı – 152 mükerrer: Evvelce kaydı silinmiş olanl kayıt için Baroya müracaatları.

İKİNCİ KISIM

Romalılarda avukatlığın tarihi

153 Cinciya kanunundan evvel – 154 Cinciya ka Avukatlar topluluğunun tesisi – 156 Justin kanunundaki sö yardım ve re'sen yapılan yardım – 158 Eskilik şerefi ve e

ÜÇÜNCÜ KISIM

Fransız Barosunun Tarihi

1 – İhtilâle kadar

159 Asrî Baronun menşe'leri – 160 Avukatlar kütüğü (levha) – 161 Müşavirler, müdafiler, stajyerler – 162 Reisliğin sembolü asâ – 163 İnzibat işlerinin teşkilâtlandırılması – 164 Parlamentonun boyundurluğundan kurtulmak – 165 Avukat ve müddeimumîlerin karşılıklı rolü – 166 Eski rejimin sonunda avukatların durumu.

2 – İhtilâlden İmparatorluğa kadar

167 Büyük ihtilâlin avukatlara vurduğu yumruklar – 168 Topluluğun ortadan kaldırılması – 169 Bunun neticeleri.

3 – İmparatorluk devrinde

170 Topluluğun yeniden kurulması – 171 Asrî Baro – 172 Napolyonun meşhur mektubu – 173 14 Birinci Kânun 1810 kararnamesi – 174 20 İkinci teşrin 1822 emirnamesi ve Adliye Nazırının parlak başlangıcı – 175 Adliye Nazırının tamimi – 176 "Tamir edici" emirname ve doğurduğu neticeler – 177 İkinci imparatorluk.

4 – Üçüncü Cumhuriyet devrinde

178 Üçüncü Cümhuriyet devri – 179 20 Haziran 1920 kararnamesi ve muhteviyatı.

5 – Fransız Barosunun bazı hususiyetleri

180 Avueler – 181 Avuelerin hakları ve vazifeleri – 182 Avueliğin şartları – 183 Avueler memur mudurlar – 183 mükerrer: Hâkimlere vekâleti – 184 Hak mıdır, vazife midir? – 185 Ticaret mahkemelerinde Avukatlık – 186 Temyiz mahkemesi ve Devlet Şûrası avukatlığı.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Alman Avukatlığının Tarihi

1 – Adı ve mahkeme teşkilâtı

187 Adı – 188 Mahkemeler teşkilâtı

2 – Eski Avukatlık Kanununun değiştirilmesi

189 Değiştirilen kanunlar – 190 Ârî ırktan olmak ve Komünist olmamak.

3 – Fırtına

191 Davaların azalması, avukatların çoğalması – 192 Millî heyecan – 193 İleri sürülen çareler.

4 – Yeni Avukatlık Kanunu

194 Fırtınanın dinmesi – 195 Deneme hizmeti, yamaklık – 196 Avukatlık müsaadesi – 197 Müsaadenin geri alınması – 198 Âmme hizmeti.

5 – Mesleğin teşkilâtı

199 Birlik Barosu – 200 Reis – 201 Riyaset Divanı – 202 Meclis – 203 Barolar – 204 İnzibat Mahkemeleri – 205 Haysiyet Divanı – 206 Temyiz mahkemesi avukatlığı.

6 – Hukukî ve adlî istişare işlerinde suiistimalin men'i hakkındaki kanun

207 İstişarelerde suiistimalin men'i.

BEŞİNCİ KISIM

İngiliz Baroları

1 – İngiliz Barolarının çekirdekleri ve uzuvları

208 İns'ler – 209 Avukat yazıhaneleri – 210 Müşterek uzuvlar.

2 – Dereceler ve Baroya kabul şartları

211 Adı, dereceleri ve müsaade şartları – 212 İngiliz avukatlarının sayısı – 212 Mükerrer: Rütbe ve derece zinciri.

3 – Avue şirketleri ve kâtipler

213 Avueler – 214 Kâtipler.

4 – İngiliz avukatlarının hakları ve vazifeleri

215 Avukatın yardımına müracaat mecburiyeti – 216 Şeytan – 216 Mü Kıdemli ve genç avukatlar – 217 Para hırsı – 218 Ceza davalarında müdaf Hukuk davalarında müdafaa.

5 – Bazı müşahedeler

220 Hâkimlerin avukatlardan seçilmesi – 221 Rütbe far mahkemeleri ve hâkimlerin seçim tarzı hakkındaki bir iki hâkimlerinin aylıkları.

ALTINCI KISIM

Faşist İtalya'da Avukatlık

224 Avukatlar ve vekiller – 225 Sendika idarelerinin mazbataları – 226 Levhaya kayda mâni meşguliyetler – 227 Avukatlar levhasına kayıt – 228 Avukatlar nerelerde müdafaa yaparlar? (Hususî Baro) – 229 Vekillerin yapabilecekleri müdafaalar – 230 Murakabe organı – 231 Ücretlerin tayini.

YEDİNCİ KISIM

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinde Avukatlık

1 – İhtilâlden evvel

232 Rüşvet ve tezvir – 233 Mahkemeler teşkilâtı kanunu.

2 – İhtilâlden sonra

234 27 Mart 1917 ihtilâli – 235 Bolşevik ihtilâli.

3 – Sovyet Rusya'da bugünkü avukatlık

236 Halk mahkemeleri ve 1, 2 numaralı kararnameler – 237 Devlet avukatlığı – 238 Müdafilerin tevkifi – 239 Kollegiyumların kaldırılması – 240 Nep – 241 Mahkemeler teşkilâtı – 242 Mahkemelerin vazifeleri – 243 Yeni teşekkül – 244 Avukatların vazifeleri – 245 Avukatlık ücreti – 246 Avukatların sayısı – 247 Disiplin cezaları – 248 Müdafaa usulü – 249 Hukuk davalarının müdafileri – 250 Son söz.

SEKİZİNCİ KISIM

Birleşik Amerika Hükûmetlerinde Avukatlık

1 – Avukat Cemiyetleri ve Amerika Baro Birliğine umumî bir bakış

251 Avukat Cemiyetleri – 252 İlk Baro – 253 Amerika Barosu'nun âzaları – 253 Mükerrer: Hâkim ve müddeimumîlerin avukatlardan seçilmesi.

2 – İş bölümü, avukatla işadamı arasındaki bıçak sırtı fark

254 Mesleğin fabrikalaştırılması – 255 Meşhur bir firma – 256 Firmayı ziyaret – 257 Ücretin miktarı – 258 Yazıhane ve masrafı – 259 Vaziyetin bir hulâsası.

3 – Mesleğin ahlâki kaideleri

260 Ahlâk kaideleri – 261 Birinci kaide: Mahkemelere hörmet – 262 İkinci kaide: Hâkimlerin intihabı – 263 Üçüncü kaide: Avukatla hâkimin münasebeti – 264 Dördüncü kaide: Fakirleri müdafaa – 265 Beşinci kaide: Ceza işlerini kabulde serbestlik – 266 Altıncı kaide: Vekâleti kabulün neticeleri – 267 Yedinci kaide: Başka bir meslekdaşın terfiki – 268 Sekizinci kaide: Fikir bildirmek ve teminat vermemek – 269 Dokuncu kaide: Hasım tarafla konuşmamak – 270 Onuncu kaide: Menfati iktisap memnuiyeti – 271 On birinci kaide: Müvekkile hesap vermek – 272 On ikinci kaide: Münasip ücret – 273 On üçüncü kaide: Şarta bağlı ücret – 274 On dördüncü kaide: Ücret davaları – 275 On beşinci kaide: Müvekkile gem vurmak – 277 On yedinci kaide: Şahsiyetten çekinmek – 278 On sekizinci kaide: İyi muamele – 279 On dokuzuncu kaide: Şahadet ve neticesi – 280 Yirminci kaide: Avukatın beyanatı – 281 Yirmi birinci kaide: İşe sadakat – 282 Yirmi ikinci kaide: Doğruluk – 283 Yirmi üçüncü kaide: İtidal – 284 Yirmi dördüncü kaide: An'anelere ve anlaşmalara riayet – 285 Yirmi beşinci kaide: Yine doğruluk – 286 Yirmi altıncı kaide: reklâm yasaklığı – 287 Yirmi yedinci kaide: Dava icad etmek ve komisyon vermek yasaklığı – 288 Yirmi sekizinci kaide: Şeref ve haysiyet icapları – 289 Yirmi dokuzuncu kaide: Haksız ve haklı davalar – 290 Otuzuncu kaide: bulaşık işlerin mes'uliyeti – 291 Otuz birinci kaide: Avukat yardımını adalet gayesine tahsis geder – 292 Otuz ikinci kaide: Ortaklık kanunu – 293 Otuz üçüncü kaide: Ücretin taksimi – 294 Otuz dördüncü kaide: Müvekkil ile şahsan temas – 295 Otuz beşinci kaide: Hâkimlik ve memurluk sıfatile tetkik edilen işler – 296 Otuz altıncı kaide: Meslek sırrının muhafazası – 297 Otuz yedinci kaide: Müvekkilin haberi olmadan başkasından ücret almak – 298 Otuz sekizinci kaide: Şahit tazminatı – 299 Otuz dokuzuncu kaide: Makale yazmak – 300 Kırkıncı kaide: Hile ve tezvirin önüne geçmek – 301 Kırk birinci kaide: Masrafile birlikte dava kabulünün yasaklığı – 302 Kırk ikinci kaide: Basılmış kâğıtlara neler yazılabilir? 303 Kırk üçüncü kaide: Davanın bırakılması – 304 Kırk dördüncü kaide: Kaidelerin umumîliği – 305 Kırk beşinci kaide: Bazı malûmatın neşri – 306 Baroya kabul yemini.

İkinci Kitap

Türkiye'de Nasıl Avukat Olunur?

BİRİNCİ KISIM

Kanun ve Ahlâk Şartları

307 Bu şartlar nelerdir? – 308 Türk olmak – 309 23 – 311 Staj ve hâkim muavinliği imtihanında ehliyet – 312

olmayan bir hizmet veya meşgalede bulunmamak – 313 Avukatlık kanununa göre avukatlığa mâni bir hali bulunmamak – 314 Avukatlık kanununda yazılı suçlardan dolayı cezaî ve inzibatî takip altında bulunmamak.

İKİNCİ KISIM

Tahsil Derecesi ve Avukatın Kültürü

315 Lise tahsili – 316 Lise tahsilinin ehemmiyeti – 317 Hukuk tahsili – 318 Doktora – 319 Hukuk Fakültesi ders ve imtihan talimatnamesi – 320 Avukat, daha neler bilecektir? – 321 Ecnebi lisan bilmek mecburiyeti – 322 Eserlerin ve mahkeme içtihadlarının takibi – 323 Diğer bilgiler – 324 Mantık – 325 Felsefe ve tarih – 326 İçtimaiyat – 327 İktisad – 328 Banka ve hesap işleri – 329 Gazete ve edebî eserler okumak ve hatipleri dinlemek.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Avukatlıkla Birleşmeyen Meşgaleler

1 – Umumi

330 Bazı hizmetler ve haller niçin avukatlıkla birleşemez?

2 – Kanun ve nizamlara göre meslekle birleşemeyen meşgaleler

331 bunun kısa bir tarihi – 332 Avukatlık kanununun bu hususiaki maddeleri – 333 Maaş, ücret veya aidatla görülen hizmet ve vazifeler – 334 Silâh altına alınan avukatlar – 335 Noterlik – 336 Belediye Reisliği – 337 İmamlık, hatiplik, papazlık – 338 Kâtibi hususîler – 339 Gazete müdürlüğü ve muharrirlik – 340 Vezne işleri – 341 Fahrî konsolosluk – 342 Hekim avukat – 343 Muamelecilik ve takipçilik – 344 İş ajanlığı – 345 Avukatlıkla arasında bıçak sırtı mesafe – 347 Vekili umurluk – 348 Tüccarlık niçin avukatlıkla birleşemez? – 349 Erkek avukat, karısının veya kadın kavukat kocasının tüccarlığı – 350 Mal alıp satmak, kiralamak, çiftlik işletmek – 351 Ticaret şirketlerine girmek – 352 Ticarî senetler imzalatmak – 353 Şirket müdürlüğü ve murahhas âzalık.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Müstesnalar - Meb'uslar

354 Avukatlıkla birleşebilen meşgaleler – 355 Hakemlik, tasfiye ve tereke memurluğu, kayyımlık ve saire – 356 Anonim ve kooperatif şirket Meclisi idare âzalığı ve murakıpliği – 357 Hayır ve ilim müesseseleri âza ve reisliği – 358 Âmme

vekâletini haiz olanların avukatlığı – 359 Meb'usların istisnasına karşı edilen itirazlar – 360 Fransa'da Sitaviski rezaletinden sonra – 361 Bu hikâyenin memleketimizdeki tarihi – 362 Canlı bir misal – 363 Millî idarenin titizliği – 364 Meclisce kabul edilen bir takrir – 365 460 sayılı Avukatlık Kanunu – 366 1931 Parti Kurultayı kararı – 367 1935 Parti programına göre – 367 mükerrer: 1939 Parti Kurultayı kararı – 368 Lâyiha ve Avukatlık kongresinde geçen müzakereler – 369 Kanunun kabul ettiği şekil – 370 Bizim fikrimizè göre – 371 Ciddî mahzurlar – 372 Meslekî sebepler – 373 Profesörler, doçentler, asistanlar, muallimler – 373 mükerrer: Hususi müessese ve şahısların müşavir ve avukatları – 374 Avukatlıkla birleşmeyen meşgaleler stajla da birleşemez – 375 Birleşemeyen hallerin zevalinde.

BEŞİNCİ KISIM

Mesleğin Vekar ve Haysiyetine Uymayan Haller

376 Bu hallerin ölçeği – 377 Klüp, gazino, pansiyon ve saire münasebetleri – 378 Umumhane ve meyhane işleri, zina ve livata davaları – 379 Kumar oynamak – 380 Kumar oynatmak – 381 Muhbirlik – 382 Borsa oyunları – 383 Sarhoşluk – 384 Yazıhane ve ev eşyasının bağışlanması – 385 Umumî vekili olduğu tarafın aleyhine dava açmak – 386 Ücret için yemin etmek.

ALTINCI KISIM

Avukatlıktan Memnuiyet

1 – Tam memnuiyet

387 Kimler avukatlıktan memnundurlar? – 387 mükerrer: Şeref ve haysiyeti muhil suçlar – 388 Ne gibi suçlar avukatlık şerefine uymaz? – 389 Kanun vâzıı bunları niçin saymamıştır? – 390 Diğer suçlardan mahkûmiyet – 391 Ölçünün geniş tutulması sebebi – 392 Kongrenin ilâve ettiği fıkra – 393 Bir, iki misal – 394 Tecil, af – 395 Hâkim, memur ve avukat olmak ehliyetinin kaybedilmiş olması – 396 Memur olmak ehliyetinin kaybedilmiş olması – 397 Hâkimlik ehliyetinin kaydebilmiş olması – 398 Meslek şeref ve haysiyetine uymayan haller – 39[illegible] İflâsına hükmedilmiş olanlar – 400 Konkordato yapanlar – 401 İtibarın [illegible] 402 Vücut veya akılca ârızası bulunanlar – 403 Tasarruf ehliyetini k[illegible] olanlar – 404 Mütekait hâkim ve memurlar – 405 Mütekait hâkimler muvaffak olabilirler mi?

2 – Yarı memnuiyetler

406 Devlet, Vilâyet, Belediye veya bunlara merbut müessese avukatl[illegible] Hazine avukatlarına ait bazı hususî hükümler – 408 Devlet avukatları – 4[illegible]

veya müddeiumumîye hısımlık – 410 Karı koca münasebetleri – 411 Vazifelerinden ayrılan hâkim ve müddeiumumîler.

YEDİNCİ KISIM

Staj

1 – Lüzumu ve faydası

412 Staj ne demektir? – 413 Bilginin hayata tatbiki – 414 Hakkı yapmak ve dağıtmak – 415 Amelî bilginin lüzumu – 416 Patron ve stajyer – 417 Meslek kaide ve an'aneleri.

2 – Stajın bizdeki tarihi

418 Dava vekilleri nizamnamesine göre – 419 Meşrutiyetin ilânından sonra – 420 460 sayılı kanuna göre – 421 708 sayılı kanun – 422 2573 numaları kanun – 423 Talimatnameler – 424 Sistemin eksikliği.

3 – Büyük kanuna göre nasıl stajyer olunur?

425 Baroya müracaat – 426 Takdimnamenin askıya alınması – 427 Manevî şartların aranması – 428 İdare Meclisinin kararı – 429 Bu karara itirazlar – 430 Adliye Vekâletinin kararı – 431 Bu karar kat'îdir – 432 Baro Reisinin hakkı.

4 – Avukat yanında yapılacak stajın müddeti

433 Umumî olarak bir sene – 434 Müddetin uzatılması – 434 Mükerrer: Staj müddeti zarfında stajyerin vazifeleri.

5 – Staj konferansları

435 Staj konferansları ne demektir? – 436 Meslek kaidelerini öğreten konferanslar – 437 Bu konferansları kim verecek? 438 Tatbikat konferansları – 439 Kültür konferansları – 440 Adlî hitabet konferansları.

6 – Stajyerin göreceği diğer vazifelerin izahı, staj vesikasının alınması

441 Muhakeme celselerinde hazır bulunmak – 442 Avukatın işlerini takip etmek – 443 Stajyerin suçlu ile görüşmesi – 444 Staj talimatnamesinde gösterilen diğer vazifeler – 445 Patronun raporları – 446 Patronun mes'uliyeti – 447 Vesikanın verilmesi kararı – 448 İdare Meclisinin kararı kat'îdir – 449 İki sene staj vesikasının alınmaması.

7 – Mahkemelerde yapılacak staj ve levhaya kayıt

450 Müddeti ve tertibi – 451 Bu staj nasıl yapılır? 451 Mükerrer: Staj talimatnamesinin bazı maddeleri – 452 Hâkim muavinliği imtihanı – 453 Baro levhasına kayıt – 454 Türk avukatı mesleğe girerken yemin eder mi?

8 – Stajdan muaf olanlar

455 Adliye Encümeni muafiyeti genişletmiştir – 456 Kimler, niçin stajdan muaftırlar? – 457 Muhtelif devletlerin meslek kanunlarına göre staj müddeti – 458 Muhtelif memleketlerde stajdan muaf olanlar.

Üçüncü Kitap

Avukatın Hakları ve Vazifeleri

BİRİNCİ KISIM

Avukatların Hakları

1 – Avukatlardan başkaları niçin hukuk yardımı yapamazlar?

459 Bunun âmme intizamı bakımından sebebi – 460 Hak gibi görünen mecburiyetler.

2 – İstişare ve adlî bütün kâğıtları tanzim etmek

461 İstişarenin ehemmiyeti – 462 İstişarenin tarihi – 463 İstişarenin çeşitleri – 464 Fikir verirken gözönünde tutulacak haller.

3 – Resmî dairelerde nizâlı ve ihtilâflı işlerin takibi

470 Resmî dairelerdeki nizâlı işlerin izahı – 471 Adliye Encümeninin (ihtilâflı) kelimesini ilâvesi ve sebebi – 472 Şerefe ve şerefsizliğe dayanan takipler – 473 İstisna.

5 – Unvan

474 Unvan – 475 Unvan ve salâhiyetin himayesi.

6 – Adaletin elbisesi

476 Geriye bakış – 477 Başka memleketlerde elbise ve sakal, bıyık – 478 Bi İngiliz avukatının hikâyesi – 479 Adlî kisve kanunu – 480 Cübbe ve takkeni âdâbı – 481 Mânası ve hikmeti – 482 Elbiseyi başkasının giymesi ve cezası.

7 – Hakemlik

483 Hakemlik avukatlara mahsus bir imtiyaz mıdır? – 484 Hakem avukata düşen vazifeler – 485 Vukuf ehli.

8 – Hâkimlik hakkı

486 Temyiz âzalığı – 487 Diğer hâkimlikler – 488 Kıdem zammı – 489 Mümeyyizlik.

9 – Adlî tatil

490 Dinlenmek lüzumu ve dahilî nizamname – 491 Tatbikatta – 492 Mecburî tatil – 493 Meslekdaşlara tavsiyemiz.

10 – Diğer haklar ve imtiyazlar

494 Adliyede Baronun ve mahkemede avukatın yeri – 495 Mevkuflarla görüşmek – 496 Tahkikatın her derecesinde avukatın huzuru – 497 Dava kâğıtları, mallar ve paralar üzerinde hapis hakkı – 498 Vekâletnamenin tasdiki – 499 Dosyaların tetkiki ve suret alınması – 500 Dava kâğıtlarının tebliği – 501 Gizli celselerde bulunmak – 502 Baroların raporları – 503 Baroların staja ve levhaya kayıt ve kabul kararları – 503 baroların kazâ hakkı – 504 Mükerrer: Para cezalarının tahsili.

11 – Müdafaa hürriyeti

505 Hudutsuz hürriyet – 506 Bazı misaller – 507 Serpuşun müdafaadaki mânası – 508 Müdafaa serbertisini tamamlayan madde – 509 Avukat aleyhine işlenen suç, devlet memuru aleyhine işlenen suç gibidir – 510 Müdafaada lüzumsuz sözlerden sakınılması – 511 İnzibatî tedbire karşı avukatın korunması için kongrenin teklifi ve kanunun 49. maddesi.

12 – Fahrî avukatlık

512 Fahrî avukatlık, faydası ve şartları – 513 Hakları ve borçları.

13 – Avukatlık ücreti

A- Ücret münasebetlerinin tarihi

514 Eskilere bir bakış – 515 Müşterilerin suiistimali – 516 Eski hukukumuza göre ücret – 517 Eskiden yüzde hesabile ücret – 518 Ecri misil davaları – 519 Ücret davalarında avukatların feragati – 520 İstanbul Barosunun an'anesi – 521 Feragatin sebepleri.

B- Âmme menfati namına konulan kayıtlar

522 Ücretin altın mevkiini kaybetmesi – 523 Kongrede şiddetli münakaşalar – 525 Dava ve takip ücretleri hakkındaki mukavelenin yazılı şekilde olmasının sebebi – 525 Mükerrer: Mukavelenin muayyen bir meblâğı ihtiva etmesi lüzumu – 526 Nisbî ücret ve davanın hâsılına iştirak memnuiyeti – 527 Davanın tamamen veya kısmen satın alınması – 528 Ücret karşılığı senet almak yasaklandı – 529 Hâsılı davaya iştirak memnuiyetinin eskiliği – 530 Disiplin Meclisine düşen vazifeler – 531 Mahkemelere, icra dairelerine ve halka düşen vazifeler – 532 Bazı misaller – 533 Aylık, yıllık abonemanlar – 534 En mühim nokta: İşin sonuna kadar takibi.

C- Ücret tarifesi

535 Tarife yapılmasını icap eden sebepler – 536 Tarife nasıl yapılır? – 536 Mükerrer: İstanbul Barosunun hazırladığı ücret ve tarife projesi – 537 Aşağı hadden az ücret almak cezayı müstelzimdir – 538 Ücret istemek mecburiyeti – 539 Tarifeye göre alınacak ücret – 540 Bazı memleketlerde bu ücretin miktarı ve daha az almanın cezası – 541 Ücret isteyememek veya alınan ücreti geri vermek halleri – 542 Haksız ve haklı aziller.

D- Ücret davası açmanın merasimi

543 Dava açmadan evvel Baroya malûmat vermek mecburiyeti.

E- Ücrete müteallik imtiyazlar

544 Bu imtiyazların konmasının sebebi – 545 Müteaddit müvekkillerin, ücret ödenmesi bakımından müteselsil kefaletleri – 546 Sulhan biten işlerde tarafların müteselsil mükellefiyeti –547 Kâğıtlar üzerinde hapis hakkı – 548 Mal ve para üzerinde hapis hakkı – 549 Almanya, Yugoslavya, Bulgaristan ve Romanya'da ücret imtiyazı.

14 – Yardım müesseseleri

550 Yardımın lüzumu – 551 İstanbul Barosu Teavün sandığı – 552 Avukatlar tekaüt ve teavün sandığı kanun lâyihası – 553 Başka memleketlerin yardım müesseseleri (Almanya, eski Avusturya, Bulgaristan, İspanya, Fransa, Macaristan, eski Lehistan, Yugoslavya, Romanya) – 554 Lâyihanın esasları – 555 Avukatlar kongresindeki müzakereler – 556 Avukatların millî idareye şükran borçları – 557 Sigorta usulünün mahzurları – 558 Tekaüt usulünün mahzurları – 559 Bulunan çare – 560 Kanunun kabul ettiği şeklin ana hatları – 560 Mükerrer: İstanbul Barosunun hazırladığı esaslar.

15 – Avukatlar Birliği

561 Böyle kurumların faydaları – 562 Yabancı birliklerden bir misal – 563 Takaddüm şerefini İzmir Barosu aldı – 564 İştirak eden Barolar – 565 İçimizdeki

dert – 566 Birliğin Ankara'da teşkili – 567 Birlik Reisinin tamimi – 568 Muvaffakiyetsizliğin ve rağbetsizliğin sebebi.

İKİNCİ KISIM

Avukatların Vazifeleri

1 – Meslek vazifelerinin temel taşı

569 Şeref ve namusa dayanan bir meslek – 570 Sebebi.

2 – Vatan ve millet ve Cümhuriyet borcu

571 Vatana ve millete karşı borcu – 572 Cümhuriyete karşı vazifesi – 573 Cümhuriyet idaresi, avukat için biçilmiş kaftandır – 574 Vatan, millet, Cümhuriyet borçlarının müeyyidesi – 575 Ne gibi müdafaaların itiyadı yasaktır? – 575 Mükerrer: İtiyad etmek ne demektir? – 576 Millî ve meslekî menfaat ve ahlâk – 577 Muhakeme usulü.

3 – Kanunlara ve müesseselere karşı borcu

578 Kanunlara ve müesseselere hörmet.

4 – Centilmenlik, Doğruluk ve namuskârlik.

579 Centilmenlik – 580 Doğruluk ve namuskârlık – 580 Mükerrer: Meslek tatbikatında görünüşü – 581 Alınan işin doğrulukla sonuna kadar takibi.

5 – Kötü niyetle dava temyiz etmek yasaklığı

582 Lâyihanın ilk şekli – 583 Kongrenin itirazları – 584 Komisyonun bulduğu şekil – 585 Kötü niyetle dava temyiz ederek doğruluktan ayrılan avukatların cezalandırılması.

6 – Münazaalı hakları iktisap yasaklığı ve temlikçilik

586 Avukat, Münazaalı hakları iktisap edemez – 587 Temlikçilik – 5877 Mükerrer: İstanbul Barosunun mücadelesi.

7 – Feragat ve menfaati istihkar

588 Avukata düşen centilmenlik vazifesi – 589 Bazı misaller.

8 – İş peşinden koşmak ve reklâm yapmam memnuiyeti

590 İş peşinde koşmamak – 591 İlân ve reklâm – 592 Gazete, mektup ve sirkülerle reklâm memnuiyeti – 593 Plâka asmak – 594 Kâğıt ve zarflar – 595

Şüpheli adamlarla ücret ortaklığının yasaklığı – 596 Menfaat mukabilinde avukata iş ve iş sahibine avukat bulmak memnuiyeti.

9 – Dosya tutmak mecburiyeti

597 Dosya tutmak mecburiyeti ve sebebi.

10 – Tarafları barıştırmak

598 Sulh ile biten bir iş, en iyi iştir – 599 Barıştırmanın zevki.

11 – İstiklâl

600 Avukat, niçin ve kimlere karşı müstakildir? – 601 İstiklâlsiz müdafaa mümkün müdür? – 602 Medenî cesaret.

12 – Yazıhane

A- Ehemmiyeti ve manevî güzelliği

603 Yazıhane edinmek mecburiyeti – 604 Ağır başlılığı – 605 Şehvet ve ziynet eşyası – 606 Çay ve kahve – 608 Evde yazıhane – 609 Yazıhanenin dilekleri.

B- San'at eşyası

610 Evsafı: a) Kütüphane, b) Kasa ve dosya dolapları, c) Öteki şeyler, d) Muhabere evrakı – 610 Mükerrer: İstanbul Barosunun yazıhane evsafını gösteren talimatnamesi – 611 Yazıhaneden başka yerde istişare memnuiyeti – 612 Yazıhanede bulundurulması yasak olan adamlar.

13 – Meslek sırrı

613 Meslek sırrının kudsîliği ve sebebi – 614 Bazı hususî haller – 615 Sırrın devamı – 616 Sır saklamanın zorluğu – 616 Mükerrer: Teferruatı söyleyebilmek – 617 Sır sahibinin müsaadesi – 618 Avukatın yazıhanesinde araştırma – 619 Meslek sırrı, âmme intizamındandır.

14 – Adlî müzaheret

620 Edebiyat ve tarih – 621 H.M.U. Kanunu – 622 İstanbul Barc
teamülü – 623 İstanbul Barosunun bir istatistiği – 624 Büyük kanunun kabu
esaslar – 625 Adlî müzaheret bürosu – 625 Mükerrer: İstanbul Barosunun fe
– 626 Adlî müzaheretten istifade şartları – 627 Avukat ticareti – 628 B
masraf ve varidatları – 629 Yardım vazifesi nasıl görülmelidir? – 6?^
haller – 631 Avukat, adlî yardımı reddedebilir mi? – 632 Yardımır
Bedava istişareler – 634 Bunun teşkilâtlandırılması.

15 – Avukatların, mahkemelere, birbirlerine, müşterilerine ve hasımlarına karşı vazifeleri

A- Avukatların mahkeme ve hâkimlerle münasebetleri

635 Mahkemeler hörmet – 636 Avukatlar mahkemelere boykot yapabilirler mi? – 637 Hâkimlere riayet – 638 Karşılıklı riayetin diğer bazı görünüşleri – 639 Lâübâlîlikten ve şüphe verecek hallerden sakınmak – 640 Müddeiumumîlere karşı – 641 Kardeşlik ve yoldaşlık.

B- Avukatların birbirlerile münasebetleri

642 Bu münasebetlerin kaynağı – 643 Meslekdaşlık – 644 Vazifeleri – 645 Meslek tesanüdü – 646 İstanbul Barosu dahilî nizamnamesindeki hükümler – 647 İkinci bir meslekdaşın terfiki – 648 Çok mühim bir nokta – 649 Dosyanın iadesi – 650 Maddî yardım – 651 Nezaket ve nezahet – 652 Eskilik ve yenilik – 653 Hulûs ve sadakat – 654 Meslek rekabeti – 655 İtidal – 656 Ölülere hörmet.

Ortaklık

657 Ortaklık (başka memleketlerde) – 658 Mevzuatımıza göre – 659 Muavin kullanmak – 660 Muayyen işleri birlikte almak.

C- Avukatların iş sahiplerile münasebetleri

1 – Yardımın yapılması bakımından

661 Yardımın adalet gayesine tahsisi neticeleri – 662 Doğruluk – 663 Müvekkilin sadaketle temsili – 664 Müvekkilin taşkınlıklarına gem vurmak – 665 Teminat vermemek – 666 Müvekkil ve hesap vermek – 667 İyi ve yumuşak muamele – 668 Müvekkil ile şahsan temas – 669 Alınan işi sonuna kadar takip etmek – 670 Alınan işi bırakabilmek – 671 Müvekkilin vefatı – 672 Avukatın kaydının terkini veya ölümü – 673 Evrakı muhafaza mecburiyeti – 674 Ücret münasebetleri.

2 – Dosyayı kabul veya reddetmek serbestîsi

675 İstiklâlin neticesi – 676 Red için haklı sebepler – 677 Başka bir avukata tevdi – 678 Haksız redler – 679 Kanunun reddini emrettiği yardımlar – 680 İki redden sonra.

3 – Ücret akdinin mahiyeti

681 Bu münasebetin hukukî mahiyeti – 682 Hususî ve âmme hukuku ve an'anelerin rolü.

4 – Avukatın mes'uliyeti

683 Maddî mes'uliyet – 684 Adalet önünde himaye – 689 Hasımla konuşmamak – 690 Hasımdan ücret almak.

D- Avukatların hasımlarile münasebetleri

16 – Vergi ve aidat mükellefiyeti

691 Avukatlar az vergi mi verirler? – 692 Avukatlar ne vergi verirler? – 693 Duhuliye ve aidat mükellefiyeti – 694 Son Alman Avukatlık Kanununun aidata müteallik maddesi – 695 Romanya ve Norveç'te avukat aidatı – 696 Aidatı vermeyenlerin Barodan çıkarılması.

17 – Avukatlar levhası

1 – Levhaya alınmak

697 Levha ne demektir? – 698 Levhayı kim, niçin yapar? – 699 Levhaya kayıtlı avukatların faaliyet alanı – 700 Devamlı faaliyetin neticeleri – 701 Bir Barodan ötekisine nakil – 702 Red kararına ilişkin itiraz yolu.

2 – Levhadan silinmek

703 Levhadan silinmeyi icap eden haller – 703 Mükerrer: Silme kararı ve itiraz – 704 Silme sebeplerinin zevali – 705 Yenilenmeye mâni cezalar.

3 – Sıra

706 Eksiklik – 707 Tatbikatta görünüşü.

4 – Türk Barosu levhasına hâkim midir?

708 Sovyet, İtalya, Almanya Barolarına kısa bir bakış – 709 Fransız ve Belçika Baroları levhalarına hâkim midirler? – 710 Balkan Barolarında vaziyet – 711 Türk Barosu ne gibi hususlarda levhasına hâkimdir? – 712 Resmî mahiyetine göre Baro, tam mânasile levhasına hâkim olabilir mi? – 713 Türk Barosu ne gibi hususlarda levhasına hâkim değildir?

Dördüncü Kitap

Avukatın San'atı ve Kadın Avukat

BİRİNCİ KISIM

Adlî Hitabet

1 – Umumî surette hitabet

714 Hitabet diye bir san'at veya ilim var mıdır? – 71[illegible] hitabet, yeni hitabet.

2 – Müdafaa zevki ve ehemmiyeti

717 Hitabetin nevileri – 718 Müdafaa etmek zevki – 719 Müdafaanın ehemmiyeti – 720 San'atin istediği sermayeler – 721 Ana lisanına hâkim olmak – 722 Avukatın kültürü – 723 Hazırlık ve çalışma.

3 – Dosyanın hazırlanması

724 Dosyanın ehemmiyeti – 725 Müvekkil ile konuşmak – 726 Kâğıtları imzasız almak – 727 Kâğıtları tasnif etmek – 728 Kâğıtları dikkatle okumak – 729 Esası ve fer'i ayırmak – 730 Kanun maddelerini, içtihadları aramak – 731 Müdafaa plânının taslağını hazırlamak – 732 Celse notları – 733 Arzuhal ve lâyihanın hazırlanması.

4 – Müdafaa nasıl olmalıdır?

734 Doğum sırasile – 735 Açıklık – 736 Tertip ve nükte – 737 Üslûb – 738 Kısalık– 739 Bir hulâsa – 740 Bu şartları haiz bir müdafaa nasıl yapılmalıdır? – 741 İtidal – 742 Vücut yapılışının ve sesin ehemmiyeti.

5 – Müdafaa üstadlarımız var mıdır?

743 Müdafaa üstadlarımız yoktur – 744 Niçin yetişmemiştir?

İKİNCİ KISIM

Kadın Avukat

1 – Aleyhte söylenenler

745 Erkek gururu – 746 Sinir kuvveti – 747 Gebelik – 748 Gevezelik – 749 Kadın hitabeti – 750 Kadın avukatın sesi.

2 – Lehte söylenenler

751 Kin ve haset – 752 Bir kadın avukatı dinleyelim – 753 Hangi taraf haklı? 754 Adliye sarayını gezelim.

3 – Kadın avukatlığın tarihi

754 Mükerrer: Fransa'da – 755 Almanya'da – 756 İngiltere'de – 757 Avusturya'da ve Macaristan'da – 758 Rusya'da – 759 Amerika'da – 760 Şimal memleketlerinde – 761 Türkiye'de – 762 Kocanın müsaadesi.

Beşinci Kitap

Barolar

BİRİNCİ KISIM

1 – Umumî

763 Tarifi ve şümulü – 764 Nerelerde Barolar vardır? – 765 Baro hükmi şahsiyeti haiz bir müessesedir – 766 Baro resmî bir müessesedir – 767 Dahilî nizamnameler – 768 Baronun organları.

2 – Umumî heyet

A- Vazifeleri

768 Mükerrer: En yüksek merci – 769 Vazifeleri – 770 İdare Meclisini ve Baro Başkanını seçmek – 771 Duhuliye ve senelik aidatın tayini – 772 Bütçeyi yapmak – 773 İdare heyetinin yıllık hesaplarına bakmak – 774 Baro Başkanının istifası hakkında karar vermek – 775 Meslek işlerine ait tekliflerde bulunmak – 776 Kanunda yazılı diğer hususları yapmak.

B- Toplanması

777 Umumî heyet, âdi olarak ne zaman toplanır? – 778 Fevkalâde toplantılar – 779 Umumî heyet nasıl çağırılır? – 780 Müzakere nısabi – 781 Müzakere nasıl başlar, kararlar nasıl verilir? – 781 Mükerrer: Seçim aleyhine itirazlar.

3 – İdare Meclisi

A- Teşekkülü ve toplanması

782 Eski ve yeni adı – 782 Mükerrer: Âza sayısı – 783 Seçim ve mâni haller – 784 Müddetleri – 785 Reis vekili – 786 Umumî kâtip – 787 Meclisin toplanması – 788 Davet ve devam mecburiyeti – 789 Âzalıktan itizar edebilenler – 790 Fahrî vazife.

B- İdarî vazife ve salâhiyetleri

791 İkiye ayrılması – 792 İdarî vazifeler – 793 Disiplin vazife ve salâhiyetleri.

4 – Baro Reisi

794 Ehemmiyeti ve şerefi – 795 Menşei ve adı – 796 Duayyen – 79
ismi – 798 Baro Reisinin seçilmesi – 799 İstanbul Barosunun reis seçim
ehemmiyet – 800 Reisliğin müddeti - 800 Mükerrer: Ecnebi Barolard
801 Baro Başkanının vazifeleri – 802 Umumî heyete reislik etme
Meclisine reislik etmek – 804 disiplin meclisine reislik etmek – 80
Kararları infaz – 807 Mahkemelerde temsil – 808 Baro namına tasa

– 809 Sicilin tanzim ve muhafazası – 810 Bütçeyi tatbik – 811 Şikâyetlerin tetkikindeki babalık rolü – 812 Para cezası hükmetmek – 813 Bu karara karşı itiraz yolu – 814 Baro Reisinin mahkemeler ve resmî makamlar nezdinde teşebbüsü – 815 Muhabereleri ve resmî kâğıtları imzalamak – 816 Nezaket ziyaretlerini kabul – 817 Diğer vazifeleri – 818 Stajyere patron avukat tayini – 819 Stajyer avukata izin – 820 müdafaa için avukat tayini – 821 Kaydı silinen veya ölen avukata muvakkat mümessil tayini – 822 Müddetlerin işlememesi – 823 Avukatın işten men'i halinde – 824 Levhayı ait olduğu makamlara göndermek – 825 Adlî müzaheret – 826 Stajyerlere nezaret, konferanslara nezaret – 827 Yeni hâkimleri ziyaret – 828 Ölenlerin hatırasına hörmet – 829 Baro Reisine yakışan öteki işler – 830 Baro Reisinin istifası – 831 Baro Reisinde aranılan vasıflar – 832 Kıdem – 833 Temizlik – 834 Az meşguliyet – 835 Bilgi – 836 Ecnebi lisan bilmek – 837 Haricen de temiz görünmek.

İKİNCİ KISIM
İdare Meclisinin Disiplin Vazifeleri

1 – Umumî

844 Şiddetli murakabe.

2 – Avukatların hususî hayatlarının murakabesi

845 Hususî hayat ne gibi hallerde murakebeye tâbidir? – 846 Bazı misaller.

3 – Meslek faaliyetinin murakabesi, tahkikatın çalması

A- Murakabenin umumiliği

847 Kayıtsız ve şartsız murakabe.

B- Disiplin cezaları

848 Disiplin cezaları – 849 Bu cezaların izahı – 850 Tevbih – 851 Para cezası – 852 İşten çıkarma – 853 Meslekten çıkarma – 854 Niçin, hangi hareketlere, hangi cezaların verileceği meslek kanunlarında gösterilmemiştir? – 855 Cümhuriyet Adliyesi bunu nasıl görüyor? – 856 takdir hakkı – 857 Muhtelif ecnebi meslek kanunlarının mukayesesi – 858 Yugoslavya ve Bulgar kanunlarına göre inzibat cezasını müstelzim hallerden bazıları.

C- Tahkikatın açılması

859 Muhakem usulü ve Alman kanununundan istifade – 860 Adliye Encümeninin yaptığı değişiklik – 861 Haber ve ihbar – 862 Tahkikatın açılması veya açılmaması kararı – 863 meclisin, muamele tayinini mahal olmadığına dair

kararının kat'îleşmesi – 864 Takibat icrası hangi Baroya aittir? – 865 Reis ve İdare mensupları hakkında karar – 866 Bazı mühim noktalar – 867 İdare Meclisi âzalığiyle Disiplin Meclisi âzalığının birleşebilmesi.

D- Duruşma

868 Duruşma gizlidir – 869 Gıyapta duruşma – 870 Şahit ve ehli hibrenin celbi – 871 Bazı işlerin evrak üzerindeki tetkiki – 872 Duruşma zabıtları ve zabıt kâtibi – 873 Disiplin Meclisi ve Haysiyet Divanı âzasının reddi.

E- Avukata işten el çektirilmesi

874 Ne gibi hallerde avukata işten el çektirilir? – 875 İşten el çektirme kararına itiraz – 876 İşten el çektirme kararının neticeleri – 877 Kararın kaldırılması.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Haysiyet Divanı

1 – Bu sistemin kabulündeki hikmet ve teşekkül tarzı

878 Eski itiraz yollarına bir bakış – 879 Eski usulün sakatlığı ve sebebi – 880 Büyük kanunun kabul ettiği sistem – 881 Haysiyet Divanına avukat âzanın seçilmesi – 882 Haysiyet Divanı âzasının müddeti.

2 – İtiraz ve tetkikat icrası şekli

883 Disiplin kararlarına kimler itiraz edebilirler? – 884 Müddetleri – 885 Tetkikat nasıl yapılır?

3 – Müşterek hükümler

886 Delilleri serbestçe takdir hakkı ve vicdan kanaati – 887 Geniş takdir hakkının sebebi – 888 Beş ölçek – 890 Müruru zaman – 891 Disiplin kararlarının infazı ve ilânı – 892 İlâm gibi icra.

BEŞİNCİ KISIM
Baronun Merasime İştiraki

893 Bu hususdaki düşünce farkları ve bize göre doğru yol – 894 S
fırkanın emellerini terviç eylememek – 895 Hükûmetin davetlerine iştir
Sıra hakkında ufak bir mülâhaza – 897 Adlî merasime iştirak – 898 Yeni
ziyaret – 899 Ölen meslekdaşların hatırasına hörmet.

Son Fasıl

Genç Avukatlarla Gizli Konuşmalar

900 Bu faslı yazmaya neden lüzum gördük? – 901 Müvekkillerle teklifsizlikten sakınınız – 902 Çabuk açılıp dökülmeyiniz – 903 Ücretinizi kararlaştırınız – 904 Muhtaç ve zebun görünmeyiniz – 905 Temiz olunuz – 906 Hayatınızı yalnız mesleğinizle kazanınız – 907 Çalışmada intizam ve takip – 908 Müddetleri son güne bırakmayınız – 909 Kitaba bakınız – 910 Yazı yazmak – 911 Mesleğinizi seviniz.